فەرھەنگی خاڵ

زادە

دانانی

شێخ محەمەدی خاڵ

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان: دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

ناوی کتێب: فەرهەنگی خاڵ
دانانی: شێخ محەممەدی خاڵ
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ٣٥٦
پیت لێدان: تریسکە ئەحمەد + نادیە عەزیز + نسار عەبدوڵڵا
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل + هەندرێن شێرزاد + ئەمیر حاجی داود
دەرهێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم + حاجی دلاودر
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمانی حاجی مەحموود
چاپی دووەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠٥
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٨٧)ی ساڵی ٢٠٠٤ی دراوەتێ

پێشکەشکردن

پێشکەش بێ بە پێشگاهی گەلی کورد، بەهەموو هۆز و تیرە و خێڵ و ئێل و، بنەچە و ڕەگەز و نەتەوە و بەرەیەکیەوە و بە پیاو و ژن و کوڕ و کچ و گەورە و بچووک و خوێندەوار و نەخوێندەوار و مردوو و زیندوویەوە، نەخوازەڵا خوێندەوارانی ئیمڕۆ و لاوانی پاشەڕۆژ کە هیوای هەموو لایەکمانن، هیوادارم کە بەدڵێکی پاک و گیانێکی ڕووناک و هەستێکی چاکەوە ئەم فەرهەنگەم بە دیارییەکی نۆبەرە لێ وەربگرن.

شێخ محەمەدی خاڵ

وتەیەک

خوالێخۆشبووی باوکم وەک ڕۆشنبیرێکی دڵسۆز بەنەتەوەکەی لە زۆر زووەوە هەستی کردووە بەگرینگیی دانانی فەرهەنگێک کە زۆربەی وشەی کوردی بەهەموو لەهجەکانی کوردستانی گەورە بگرێتە خۆی بۆ پاراستنی زمانەکەمان لە فەوتان. بەتایبەتی لەو سەردەمەدا کە میللەتی کورد فەرهەنگێکی ئەوتۆی نەبوو کە ئەم کەلێنە گرینگە پڕ بکاتەوە. شێخی خاڵ لە ناوەڕاستی سییەکانی سەدەی ڕابردوودا (١٩٣٥) چووە ژێر ئەم بارە قورسە گرینگە پڕ سەروەرییەوە. بێ ئەوەی کەرەستەیەکی ئەوتۆی لەبەردەمدا بێ کە یارمەتیی بدا و ئەرکی سەرشانی تۆزێک سووک بکات. بەڵام هیمەتی پۆڵایین و شەوقێکی بێ سنوور و خۆشەویستییەکی زۆر بۆ گەل و نیشتمانیی پاڵی پێوەنا کە ئەم ئەرکە گەورەیە بخاتە ئەستۆی خۆی. لە ماوەی ٤١ ساڵی بەردەوامدا، واتە لە ساڵی ١٩٧٦دا توانی ئەم پرۆژە گەورەیە تەواو بکات بەشێوەیەک کە ڕەزامەندیی نەتەوەی کوردی لەسەر بێ و، لەلایەن پسپۆڕانی زمانی کوردییەوە بەکورد و بێگانەکان دەستخۆشکەریی لێ کرا و، بەفەرهەنگێکی نۆبەرە لە قەڵەم درا و، بە سێ بەرگ کەوتە بازاڕەوە.

زۆرجار باوکم لە مەجلیسەکانیدا دەیفەرموو خۆزگە بمتوانیایە ئەم سێ بەرگەم بکردایە بەیەک بەرگ و، وەک (المنجد)ی عەرەبی بەوێنەوە لە چاپم بدایە. بەڵام ڕووی نەبوونی ڕەش بێت. شێخ محەمەدی خاڵ، بەداخەوە، تا ئەم جیهانەی بەجێ هێشت لە ساڵی ١٩٨٩دا نەیتوانی ئەم ئاواتەی بەجێ بێنێ.

ئێستاش وا بەهیمەت و کۆششی دەزگای چاپ و پەخشی ئاراس، ئەم ئاواتەی باوکم و هەموو خوێنەرانی کورد هاتەدی. سوپاس و پێزانینم بۆ دەزگای ناوبراو، بە بەڕێوەبەر و هەموو کارمەندانی کە بەشێوەیەکی ڕەنگین ئەم ئەرکە گەورەیەیان ئەنجام دا. لە یەزدانی گەورەم داوایە کە دەزگای ناوبراو هەر لە گەشە و پێشکەوتندا بێ لە خزمەتی وێژە و هەموو بوارە جیاجیاکانی ڕۆشنبیری کوردیدا و، هەر فاکتەرێکی گەورە بێت لە خەباتی پڕ شانازی و سەروەریی نەتەوە نەبەزەکەماندا.

خالد محەمەد خاڵ

تێبینی: چاپی کۆنی ئەم فەرهەنگە بەرێنووسێک نووسرابووەوە کە ئەمڕۆ باوی نەماوە. بۆیە ئێمە ناچاربووین دەستکارییەکی تەواوی ئەم رێنووسە بکەین و فەرهەنگەکە بە شێوەی ئەمڕۆی رێنووسی کوردی بنووسینەوە. وامان نەکردایە خوێنەران نەیاندەتوانی سوودی تەواوی لێ وەربگرن. ئەمە جگە لەوەی کە لە نێوان بەرگەکانی ئەم فەرهەنگەدا کە لە سالانی ١٩٦٠، ١٩٦٥، ١٩٧٦ چاپ کرابوون جیاوازیی رێنووس هەبوو. کارمەندانی دەزگای ئاراس ماندووبوونێکی بێ ئەندازیان کێشا تا توانییان ئەم فەرهەنگە لەم چاپ و شێوە تازەیەیدا بخەنە بەردەست. هیواداریین جێی رەزامەندی بێت.

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس

پێشەکی

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان: خوایە! نازانم بە چ زبانێک سوپاست بکەم و بە چ ئالاّ (قەڵەم)ێک ستایشت بنووسم، تۆ ئەو خوایەیت کە ئادەمیت لەناو هەموو گیانلەبەراندا بەرز کردووەتەوە، زانا و دانات کردوون، ژیری و بیرت داونەتێ و، کردووتن بەجێنشینی خۆت لەسەر زەوی. بەپێی دەستوور و باوی پەرەسەندن و بلاّوبوونەوە هەموویانت تیرە تیرە و کۆمەڵ کۆمەڵ کردوون و، هەر تیرە و کۆمەڵەیەک بەپێی ناوچەی خۆی زبانێکت داونەتێ، تا مەبەستی خۆیانی پێ بەجێ بێنن و، لەگەڵ یەکتری قسەی پێ بکەن و خستووتەتە دڵی هێندێ لە خوێندەوارانی بەرز و پێشەوایانیانەوە کە وتە کۆبکەنەوە و فەرهەنگ بنووسن و، بە یادگار بۆ دوای خۆیانی بەجێ بهێڵن، سا بەڵکو هەموو لایەکیان لەیەک بگەن و، لە یەکتری نزیک بکەونەوە و، بە ئاشتی دانیشن و، لە پاشەڕۆژدا دەست بکەنە ملی یەک بە برایەتی.

بێ گومانم کە دوو شت گەورەترین شۆڕشی هەڵگیرساند لە جیهاندا و، ئادەمی جیا کردەوە لە گیانلەبەرانی تر و لەناو هەموویاندا ئەمی لەسەر تەختی پاشایی دانا لەم جیهانەدا، یەکەم دەستی، دووەم زبانی، کە دەستی بەرەلاّکرد بەم ڕەنگە بەرزی کردەوە لە زەوی لەکاتی ڕێیندا سەدان هەزار شتی سەیری پێ دروست کرد و، گەورەترین کەلەپووری بەجێ هێشت لەسەر زەوی. کە زبانی بەرەلاّ کرد بەم ڕەنگە دەستی کرد بەقسەکردن، توانیی هەرچی بەدڵیدا بێ بیڵێ و هەموو کەسێک لەگەڵ هەموو کەسێکدا قسە بکەن و تێ بگەن و، یارمەتیی بیری یەکتری بدەن تا ئادەمی گەیشتە ئەم پایە بەرزە لە زانین و ژیری و بیر و وێژەدا کە هەرچی ئیمڕۆ دەیبینین لە دیمەنی شارستانی لە زانین و لە کردار هەمووی بەری کردەوەی دەست و زبانێتی.

بەڕاستی دۆزینەوەی پیت و وتە و وتار و قسەکردن شتێکی زۆر زۆر سەیرە. ئەگەر ڕاستت دەوێ لە دۆزینەوەی ئەتۆم گەلێ وردتر و هونەرترە، بەلاّم چونکە لە منالّییەوە فێری بووین بۆیە زۆر لێی سەرسام نابین. ئینجا لەبەر ئەمە ئادەمی لەزۆر کۆنەوە خەریکی دانانی وتە و کۆکردنەوەدیەتی.

لە هەموو کەسێکەوە ئاشکرا و نمایانە کە زمان پایەی هەرە گەورە و بەهێزە لە کۆشکی کۆمەلاّیەتیدا و، ڕوشتەی هەرەقایم و بەتینە بۆ یەکخستنی کۆمەڵە و گەل لە ڕۆژهەلاّتیەوە تا ڕۆژئاوای. بەڵکو زبان گیانی گەلە، کە زبان بوو گەل هەیە، کە نەشبوو گەل نییە.

هەروەها ئاشکرایە کە سەرمایەی زمان خەرمانی وتەیە و، گەنجینەکەشی فەرهەنگی وشەیە، هەر بەهۆی فەرهەنگەوەیە کە مەبەست لە وتە دەردەکەوێ و هەموو وتارێک نمایان دەبێ. کە وابوو نووسینی فەرهەنگ بۆ پاسی زمان لە هەموو شت پێویستترە بۆ مانەوەی گەلان. هەر گەلێک زمان و فەرهەنگی نەبێ لەگەڵ گەلاندا ناژمێردرێ و ناناسرێ، بەڵکو دەکرێ بە بەردەباز و پێشێل لەژێر پێی ئەو گەلانەی کە بۆ کوێستانی ژیان دەچن. تا لە ڕێ پێڵەکدا پان و پلیش دەکرێنەوە و، لەگەڵ خاکدا یەکسان دەکرێن.

بەلاّم کە زمان و فەرهەنگی بوو با دیلیش بێ هەر گەلە و، بەگەل دەناسرێ و ڕۆژێک دەبێ کە لەگەڵ گەلانی خواپێداودا ڕوودو کوێستانی ژیان بڕوا و سەرکەوێ و، لە پێشکەوتن و بەرزبوونەوە دابێ، تا دەگاتە لووتکەی هەرە بەرزی ژیان و، بەسەر چڵەپۆپەی کامەرانییەوە وەک بولبولی هەزار داستان بخوێنێ و بچریکێنێ. کە وابوو ئاگاداریکردنی زمان بەنووسینی فەرهەنگ و کۆکردنەوەی وتە لە ئاگاداریکردنی گیان پێویستترە بۆ مانەوەی گەلان، چونکە بە نەمانی هەزاران گیان گەل نامرێ، بەلاّم بە نەمانی زمان ڕشتەی کۆمەلاّیەتی دەپچڕێ و شیرازەی گەل تێک دەچێ تا هەموو پەرەوازە دەبن و لەیەک دەبڕێن و زۆردار قووتیان دەدەن و لەناویان دەبەن.

ئەگەر بەچاوێکی وردبوونەوە تەماشای سەرگوزشتە و مێژووی گەلانی ڕابردوو بکەین، تێ دەگەین کە لەمەوپێش زۆر گەلی گەورە بوون کە لە خوێندەواری و تێگەیشتن و پێگەیشتن و تێکۆشین و پێشکەوتندا پایەیەکی بەرز و جێگایەکی بڵندیان بووە و، لەسەر

ڕووبەڕەی مێژوو زۆر نیشانەی مەردانە و پیاوانەیان بەجێ هێشتووە، بەڵام چونکە وەیشوومەی ڕۆژگار و، گەردشی چەرخی کەج ڕەفتار، زمانەکەی لەناوبردوون، خۆشیان لەناوچوون، سا مەگەر لە کون و قوژبنی مێژوودا ناوێکیان مابێتەوە.

کە وابوو مانەوەی زمان مایەی مانەوەی گەلە، هەر گەلێک تا هەرچەندە دووچاری خەم و تەم و خەفەت و دەردی سەری ببێ و، تاڵی و سوێری ڕۆژگار بچەژێ و، تەنگانە و چەڵەمە کەڵەمەی بکا، ئەو گەلە هەر دەژی و دەمێنێ تا وەکو ئاگاداری زمانەکەیان بکەن و، نەیەڵن لەناو بچێ.

کەواتە زمان بۆ ئاگاداریی گەلان لە هەموو قەڵایەکی ئاسنین و قوللەیەکی سەختی بەهێزی مسین باشتر و چاکترە. چونکە قەڵا دەگیرێ و قوللە دەڕووخێنرێ، بەڵام زمان هیچی لێ ناکرێ.

هەزار ئافەرین بۆ ئەو زانایەی کە وتوویەتی: گەلی دیلی خاوەن فەرهەنگ و زمان وەک بەندییەک وایە کە کلیلی دەرگای بەندیخانەکەی لە گیرفاندا بێ. هەر حەلێک بیەوێ ڕزگار و، لە دیلی سەرفراز ببێ، بەکلیلی زمانەکەی دەرگای بەندیخانەی دیلییەکەی دەکاتەوە و، بەیداخی ئازادی و سەربەخۆیی هەڵدەدا، بەڵام گەلی دیلی بێ فەرهەنگ و زمان وەک بەندییەک وایە کە کلیلی دەرگای بەندیخانەکەی لە گیرفانی دوژمنەکەیدا بێ. ناچار دەبێ دەستەئەژنۆ دانیشێ تا دەتوێتەوە و نامێنێ و، هەموو کەلەپوور و داراییەکەی داگیردەکرێ و، ماڵی دەچێتە سەربەشی ماڵان و، بەئێجگاری چرای دەکوژێتەوە.

کە وابوو کۆکردنەوەی وتە و نووسینی فەرهەنگ بۆ کۆمەڵە و گەل لە هەموو شت پێویستتر و بەنرخترە.

***

کەس نییە لە جیهاندا بتوانێ گشت وتەی زمانی خۆی بزانێ و، لە مێشک و دڵیدا جێگای ببێتەوە، چونکە ئەمە هەر شایستەی خوایە. جا لەبەر ئەمە هەموو زمانێک ئەگەر لە چوارچێوەی فەرهەنگ نەگیرێ وەیشوومەی ڕۆژگار شەن و کەوی تێدا دەکا و بەبای دەدا و، کۆگای وتەکانی بەرەبەرە کەم دەکاتەوە تا وای لێ دێ کە نەتوانێ بەسەرمایەکەی خۆی بژی و مەبەست بەجێ بێنێ.

لەبەر ئەمانە، زانا بەرزەکان و تێگەیشتووانی هەموو گەلێک لە زۆر کۆنەوە خەریکی نووسینی فەرهەنگ و کۆکردنەوەی وتەی گەلەکەیان بوون، تا ژمارەی فەرهەنگیان گەیشتە ژمارەی زمانانی سەرزەوی، نەخوازەڵا فەرهەنگی زمانە زیندووەکان کە ژمارەیان گەیشتۆتە هەزار و پێنج سەد[1] و ژمارەی وتەی هێندێک لەو فەرهەنگانەش لە سەد هەزار تێ پەڕیوە. کۆنترین فەرهەنگێک کە نووسراوە فەرهەنگی (کالیماکی غەراماتیقی إغریقی)یە کە سێ سەد ساڵ لە پێش میلاد نووسیویەتی و، ناوی ناوە (زەخیرە). لەپاش ئەم فەرهەنگە ئینجا بەرەبەرە فەرهەنگی تر نووسراوە، بەیۆنانی، ئینجا بەعەرەبی، ئینجا بە زمانەکانی تر کە یەکێکیان زمانی کوردییە.

کۆنترین فەرهەنگێکی کوردی کە نووسرابێ- بەپێی زانینی من- فەرهەنگی (ئەحمەدی خانی)یە، کە لە ساڵی ١٠٩٤ هـ بەشیعر نووسیویەتی لە عەرەبییەوە بۆ کوردی و ناوی ناوە (نەوبەهار) کە لە داوێنی فەرهەنگی (الهدیة الحمیدیة في اللغة الکردیة) لە چاپ دراوە.

نەوبەهار نۆ چەکامە (قصیدة)یە، هەر چەکامەی لە وەزنێک. وا بۆ نموونە سێ شیعری دەنووسین هەر یەکەی لە چەکامەیەک:

(رجل) پێ و (رکـــبـــة) ئەژنۆ (بطـن) سک
(صـدر) سنگ و(جـیـد) ئەستـۆ (عین) چاڤ
(بیـدا)، (فلاة) و (سبب)، (فیفـاو) و (بدو) دەشتێ
(ینبـوع) و (عین)، کـانی (جب) و (قلیب) بیـرە
(اکحل) مرۆڤی چاڤ بەکل، (اشهل) مرۆڤی چاڤ بەلەک
(اشقر) مرۆڤی چاڤ هشین، ڕەنگی گەنم گون (أسمر)ە

لە پاشا ئینجا شێخ مارفی نۆدێیی (ئەحمەدی)ی نووسیوە بەشیعر لە ساڵی (١٢١٠هـ) لەسەر شێوەی (نەوبەهار) و لە عەرەبییەوە بۆ کوردی، تا ئێستا دووجار لە چاپ دراوە، جارێکیان لە سلێمانی لە چاپخانەی (ژیان) لە ساڵی (١٣٥٤هـ)-(١٩٣٦م). جاری

دووەمیش لە (بەغدا) هەر لەو ساڵەدا. (ئەحمەدی) دوو بابە (١) بابی أسماء (٢) بابی افعال. بابی أسماء سێ فەسڵە، هەر فەسڵەی لەسەر وەزنێکە، فەسڵی یەکەمی وەک:

(رأس) ســـەرە (عین) چاوە

(بدن) قـــالب (إسم) ناوە

فەسڵی دووەم وەک:

(ســور) وارشــە (حــائط) حــەســار

(حـدیث) ســخن (مـســمـار) بزمـار

فەسڵی سێیەم وەک:

(أین) لە کـوێ (من) کـێــیــە (أیان) کــەی

(إن) ئەگەر (مـا) چی (متی) کەی (سم) ژار

بابی أفعال هەر یەک وەزنە وەک:

(جلس) دانیــشت (نهض) هەســتــا

(قــعــد) دانیــشت (وقف) وەســتــا

لە دوای ئەحمەدی ئینجا فەرهەنگی جنراڵ (ئۆغۆستۆیابا)یە کە قونسوڵێکی رووس بووە لە شاری (ئەرزەرۆم) و، فەرهەنگەکەی ٨٤٢٨ وتەیە و، لە ساڵی ١٨٧٩م لەلایەن (فەردیناند جوستی)یەوە لە چاپ دراوە لە شاری (پترسپۆرگ) کە ئێستا پێی دەڵێن (لەنینگراد)، لە ساڵی ١٩٤٣م لە چەمچەماڵ ئەم فەرهەنگەم چاو پێ کەوت لای زەینەلعابدینیی کوڕی (مەلافانی).

لەدوای ئەم فەرهەنگە ئینجا (یوسف ضیا پاشای خالدی) فەرهەنگێکی نووسیوە لە کوردییەوە بۆ عەرەبی لەگەڵ سەرەتایەک لە دستووری زمانی کوردی و، ناوی ناوە (الهدیة الحمیدیة في اللغة الکردیة) و لە ساڵی ١٣١٠ی رۆمی لە ئەستەمبوڵ لە چاپ دراوە، بەڵام وتەکانی هەر وتەی زازا و گەلێکیشی ناوی شاخ و کانی و دێهاتی ئەو ناوچەیەیە، کە ئەمانە لە فەرهەنگی وتەدا نانووسرێن، بەڵام بەڕاستی فەرهەنگێکی جوان و، کەلێنێکی زۆر گەورەی پڕکردووەتەوە. بەشی زۆری وتەی (زازا)م لەم فەرهەنگە وەرگرتووە، سا خوا بەمیهرەبانی خۆی پاداشی بداتەوە.

لەپاشا ئینجا فەرهەنگی (میجەرسۆن) دەرچوو- کە حاکمێکی ئینگلیزی بوو لە شاری سلێمانی لە کوردییەوە بۆ ئینگلیزی و، لە ساڵی ١٩١٩م لە لەندن لە چاپ دراوە.

لە ساڵی ١٩٥٠م (ڕابەر) دەرچوو لە عەرەبییەوە بۆ کوردی.

لەپاش ئەم فەرهەنگانە ئینجا فەرهەنگی مەردۆخ دەرچوو لە ساڵی ١٣٧٥هـ (١٩٥٦م) بەڕاستی کۆششێکی گەورە و نووسراوێکی بەنرخە، شتی وا مەگەر هەر بەقەڵەمی زانا و پێشەوایەکی وەک ئایەتوڵڵای کوردستانی بنووسرێ، بەڕاستی کارەکەی پەسند و کردەوەکەی جێی سوپاس و ستایشە، بەڵام- داخەکەم چەند نەنگێکی تێدایە کە چاوی لێ ناپۆشرێ:

١- خۆی لە سەرەتای فەرهەنگەکەوە دستوورێکی تایبەتی داناوە بۆ چۆنێتیی نووسینی کوردی، کەچی خۆی فەرهەنگەکەی بەو دستوورە نەنووسیوە، بەڵکو بەپێی دستووری فارسی نووسیوبەتی، کەسێک فارسی زان نەبێ نازانێ بیخوێنێتەوە.

٢- لەبەرئەوەی کە بەپێی دستووری نووسینی کوردی نەنووسراوە، وتەکانیشی بەو جۆرە ڕیز نەکراوە، لەبەر ئەمە وتەی ئێجگار بەگران تیا دەدۆزرێتەوە.

٣- نیوەی وتەکانی وتە نین، سا یا:

أ- فعلن - کە نابێ بنووسرێن - وەک (بدە، ئاما، ئێژێ، نەوینی، نەژیی، ئەدا، ئەدرەوشێ).

ب- یا ناوە بۆ یەکێک - کە نابێ بنووسرێ - وەک: (ئامینە).

ج- یا هەر ناویش نییە وەک: (ئامە) کە دەڵێ: کورتەی (ئامان اللە)یە.

د- یا دروست کراوە وەک: (بەدشەو، بەدصبح).

هـ- یا هەر وتە نییە وەک: (ئەسپی تەمەڵ، ئەسپی سواری، ئەسپی تەڵایی، ئەسپی یاڵ چەرمگ، بارانی ورد، بارانی درشت، بارانی ناوەخت، بارانی کەم، بەن دەرگای جەواڵ، بەن دەرگای خیگە، باقلەی کولیاگ، بمخە، بمرە، بمزانیایە، بمشێلە، بمگرە، بملاوێنە، بمکەرە زووخاڵ، بمێنە).

و- یا هەر هەڵەیە وەک: (برس) لە برسێتی و (تاقی) لە تاقیکردنەوەدا کە ئەمانە هەرگیز نەبیستراون.

٤- زۆری وتەی عەرەبی ناقۆڵایە وەک: (أصلع، إعجاز، اضطراب، إراک، إجحاف، أسد، أوج، استشمام، اصحاب الکهف، ارذل الناس).

٥- زۆریشی وتەی فارسییە، وەک: (پەزیرا، پەزیرایی، پەزیرە، پرخاش).

٦- وتەکانی هەر وتەی (ئەردەلان)ە، زازا و بادینانی تێدا نییە، بابان و هەورامی و لوڕی و فەیلیشی مەگەر بەدەگمەن تێدابێ.

٧- زۆرتر ڕاڤە (شرح)ی وتەیەکی بەتاقەوتەیەک کردووە، بەبێ ئەمەی کە درێژەی پێ بدا و پێت بڵێ کە چۆن بەکار دەهێنرێ، یا باسی گیایەک، یا گوڵێک یا درەختێک یا یارییەکت بۆ بکا یا دەنگێکت لە دەنگێکی تر بۆ جیابکاتەوە.

٨- زۆر جار ڕاڤەی وتەیەکت بە وتەیەک بۆ دەکات کە خۆی ئەو وتەیەی لە شوێنی خۆیدا نەگرتووە، وەک وتەی (پاماسێ) کە ڕاڤەی دەکا بە (پاماسە) یا(چوت) کە ڕاڤەی دەکا بە (چورتکە) کەچی (پاماسە) و (چورتکە) لە فەرهەنگەکەیدا ناگرێ.

٩- زۆر وتەی وا هەیە سێ جار نووسیویەتی وەک: (نۆوەن)، یا دووجار نووسیویەتی وەک: (خورجین، نەدارا، نەزانست، نەزانکار).

١٠- زۆر وتەی وا هەیە لە دوو لاوە دەیگرێ و ڕاڤەی دەکا، بەڵام لە هەر لایەی بەجۆرێک وەک: (نەگۆمە).

لەگەڵ ئەمەشدا بەشی زۆری وتەی ئەردەلانم لە فەرهەنگی مەردۆخ وەرگرتووە:

فەرهەنگی (نەوبەهار) و(ئەحمەدی) و (میجەرسۆن) یەکی چەند لاپەڕەیەکی بچووک و چەند وتەیدکی کەمن کە شایستەی ئەوە نین پێیان بوترێ فەرهەنگی کوردی. جگە لەوەش کە نەوبەهار و ئەحمەدی و ڕابەر لە عەرەبییەوەن بۆ کوردی، واتە فەرهەنگی عەرەبین نەک کوردی.

فەرهەنگی (ضیاپاشا)ش هەر وتەی زازایە.

فەرهەنگی (ئۆغۆستۆیابا)ش وەک (عەنقا) وایە، دەنگی هەیە و ڕەنگی نییە، جگە لەوە کە وتەکانیشی هەر وتەی ناوچەیەکی بچووکە لە کوردستاندا.

ئینجا کاتێک ورد بوومەوە و تێ گەیشتم کە زمانەکەمان هێشتا فەرهەنگێکی وای بۆ نەنووسراوە کە ڕووی بێ بچێتە ناو فەرهەنگانەوە و، ئەمە سێ چوار هەزار ساڵە کورد- کە خاوەنی زمان و نووسینە - هێشتا وتەی زمانەکەی خۆی کۆ نەکردووەتەوە و، کەس بەبیریدا نەهاتووە کە فەرهەنگێکی تێکڕاییی بۆ بنووسێ، لەگەڵ ئەمەی کە زمانی کوردی لە زمانە دەوڵەمەندە زیندووەکانە و لە ئاهەنگ و شێوە و دەنگدا لەگەڵ ناسکترین زمان- کە فەڕەنسییە- جیاوازییەکی نییە.

ئینجا هەرچەند بیرم لە دەوڵەمەندیی زمانی کوردی و جوانیی ئاهەنگەکەی دەکردەوە بزە دەیگرتم و، هەرچەند بیریشم دەکەوتەوە کەوا خەرمانی زمانەکەمان لە دەشتی بێ کەسی و لەبەر بارەشی ڕۆژگاردا ماوەتەوە و بە ڕاستە و چەپەدا شەن وکەوی تێدا دەکا و بە بای دەەدا هەنسکم هەڵدەدا. بەم ڕەنگە چەند ساڵێک لە ناوەندی بزە و هەنسکدا مامەوە تا خوا هێنامیە سەر کۆکردنەوەی (وتە) و نووسینی ئەم (فەرهەنگ)ە.

لە ساڵی (١٩٣٥)وە بە هەموو هێز و توانای خۆمەوە خەریکی کۆکردنەوەی وتەی کوردیم بە هەموو ئاهەنگ و شێوەکانیەوە و، بە وتەی بابان و، سۆران و، زازا و، بۆتان و، بادینان و، لوڕ و، فەیلی و، لەک و، موکریان و، هەورامی و، ئەردەلانەوە و، لەم ڕێیەدا زۆر ڕەنجم داوە و کۆششم کردووە، تا وتەی ڕاست و دروستم کۆ کردووەتەوە و هەزاران وتەی ناقۆڵام لە بربەنگ و هەسان داوە تا ڕاستم کردوونەتەوە.

زۆر جار وتەم لە دوورەوە بۆ هاتووە، بەلام چونکی بەشێوەی نووسینی کوردی نەنووسراوە دلنیا نەبووم لێی و تێکەلی فەرهەنگەکەم نەکردووە تا خاوەنەکەم دیوە و لە دەمی خۆیم وەرگرتووە، هەروا زۆر وتەی وابووە کە زانیومە لای ژن یا لادێیی یا ڕاوکەر یا جووتیار یا جۆلا یا دارتاش یا ئاشودستا یا نالبەند یا کالا و زین و کورتان و کەوش درو دەست دەکەوێ بەتایبەتی لێم پرسیونەتەوە تا هیچ گومانێکم نەماوە.

ئەوی لەم فەرهەنگە ورد دەبێتەوە دەبێ بزانێ کە تا ئێستا لەم ڕووەوە سەرمەشقێکمان بۆ دانەندراوە تا چاوی لێ بکەین و، فەرهەنگێکی تێکڕاییمان بە زمانی کوردی بۆ نەنووسراوە تا لاسایی بکەینەوە و، وتەکانمان ڕیز نەکراوە و مەبەستیان بۆ دانەنراوە، مەبەست دانەوەش لە وتان بە ڕەنگێکی وا کە هەموو وتەیەک لە یەک جیا بکاتەوە و، هەموو وتەیەک ڕاڤەیەکی وای بۆ بنووسرێ کە بە تەواوی هەموو کەسێک لە مەبەستەکەی بگات. زۆر زۆر گرانە و هەروا بە ئاسانی مەزانە ڕاڤەکردن و مەبەست دانەوە لە وتەی (بەلام) یا (تومەز) یا (مەگەر) یا (گونجان) یا (خالانە) یا (ئە) یا (بە) یا (ئانە) یا (ئەگینا) یا هەزاران وتەی تری وا.

هەرودک پێویستە بزانێ کە ئاهەنگی زمانی کوردی و عەرەبی لە یەک جیان و، فەرهەنگی کوردی نابێ لەسەر شێوە و دەستووری فەرهەنگی عەرەبی بێ، ئنجا ئەگەر ئەم فەرهەنگە باش و پەسند بوو ئەوا ئاواتی چەند ساڵەی خۆم و گەلەکەم هاتەدی ئەگینا من درێغ و کۆتایم نەکردووە و شتی بێ نەنگیش هەر شایستەی خوایە. لەگەڵ ئەمەشدا کە دەگونجێ چەند جارێکی تر بەر و دوا لە چاپی بدەینەوە و، هەموو نۆرەیەک گەلێ وتەی تری بخەینە سەر و، کەموکوڕی و هەڵەیەکی ئەگەر ببێ چاکی بکەین.

پەیدابوونی وتە و زمان

وتە وشەیەکە کە بۆمەبەستێک دانرابێ. وتار گوفتارێکە کە هەموو کەسێک مەبەستی دڵی خۆی پێ بەجێ دێنێ. پەیدابوونی وتە و زمان بەهۆی کۆمەلایەتیی ئادەمییەوە بووە، ئەگەر کۆمەلایەتی نەبوایە پێویست نەدەبوون بەتێگەیاندنی یەکتری لەو مەبەستانەی کە بەدڵیاندا هاتوچۆی کردووە و، ئەگەر پێویستیش بە تێگەیاندن نەبوونایە قسەکردن نەدەبوو و، ئەگەر قسەکردنیش نەبوایە ئیمرۆ وتە و زمان نەدەبوو کە وابوو هەرچی وتەی ئادەمی هەیە هەمووی زادەی کۆمەلایەتییە.

زۆر لە زانایانی زمان بەلایانەوە وایە کە وتە یەکەمجار لە دەنگەوە[2] وەرگیراوە، واتە لە دەنگی گیاندار و با و باران و ئەوشتانەی کە لە کردەوەیەکی ئادەمیزادەوە پەیدا دەبێ وەک دەنگی لێدان و کوتان و شکاندن و گەلێ شتی تر. ئینجا مەبەستیان لە گێڕانەوەی یەکێک لەو دەنگانە باسی ئەو شتە بووە کە دەنگەکەی لێوە هاتووە یا باسی شتێک بووە کە بەخاوەنی دەنگەکەوە بووە و، لەگەڵ گێڕانەوەی ئەو دەنگانەدا جوولانەوەی سەر و دەست و چاو و ئەندامیشیان بەکار هێناوە بۆ پیشاندانی درێژی و پانی و ئەستووری و قەبارە و چۆنێتیی ئەو شتەی کە قسەیان لێ کردووە، لەپاشا بەرە بەرە بەپێی پێشکەوتن و بەرزبوونەوەی ئادەمی و زۆربوونی پێویستانی و بەهۆی سەرکەوتنی بە پلەی شارستانێتیدا وتەیان زۆر بووە و جوان بووە.

یەکێک ئەگەر باش وردبێتەوە لە وتەی (باڕە) و (باعە)ی مەڕ و بزن و(بۆڕە)ی گا و(تەقە)ی تفەنگ و (جروکە) و (جریوە)ی چۆلەکە و (جووکە) و (جیکەی) جووجەڵە و (جیڕە)ی دەرگا و (چرکە)ی بنمیچ و (حەپە)ی سەگ و (حیلە)ی ئەسپ و (خرتە)ی مشک و (خرچە)ی شووتی لە کاتی لەتکردنی و (خڕە)ی گوێز و (خرمە)ی ترۆزی لەکاتی خواردنیدا و (خشە)ی بارە قامیش و (خوڕە)ی ئاو و (خوشە)ی شیر لە کاتی دۆشینیدا و (خیزە)ی سنگ و (زڕە)ی پارە و (زرمە)ی پێی ولاخ و (زرنگە)ی پاوانە و (زیڕە)ی پلنگ و (زیکە)ی مشک و (شلپە)ی ئاو و (شلقە)ی مەشکە و (شەقە)ی شووشە لەکاتی شکانیدا و (شریخە)ی هەورە تریشقە و (فیشکە)ی مار و (فیکە)ی لێو و (فڕە) و (ڤنگە)ی بەردی قۆچەقانی و (قاسپە)ی کەو و (قرتە)ی مریشک و (قرچە)ی دار لەکاتی شکانیدا و (قلپە)ی گۆزە و (قڕە)ی بۆق و (قرمە)ی داری ئەستوور لەکاتی شکانیدا و (قۆڕە)ی مانگا و (قووقە)ی کەڵەشێر و (قولپە)ی شتی شل لەسەر ئاگر و (کرە)ی بەرداش و (کزە)ی مەنجەڵ لەسەر ئاگر و (کسپە)ی شیشی سوورەوەبوو لە کاتێکدا کە بکرێ بە ئاوی سارددا و (گارە)ی مریشکە بەکرِ و (گرمە)ی هەور و (گژە) و (گڤە)ی ڕەشەبا و (گیزە)ی مێشوولە و (لوورە)ی گورگ و (مڕە)ی سەگ و (مشە) و (منگە)ی لووت و (میاوە)ی پشیلە و (ویزە)ی ویزویزە و (هاڕە)ی تاڤگە و (هاژە)ی

بارەگەلا، ئینجا ئەگەر یەکێک لەم وتانە وردبێتەوە باوەڕ دەکا بەقسەکەی پێشوو کە وتمان سەرچاوەی وتان دەنگ بووە، نەخوازەلا کە گوێ بگرین لە منالّی ساوا لە کاتی زمان گرتنیدا و لیی وردبینەوە دەبینین کە زۆر شت ناو دەبا بەناوی ئەو دەنگەی کە لیوەی دێ وەک (بەعە) بۆ مەڕ و بزن چونکە دەباعێنێ و (جزە) بۆ گۆشت چونکە لە کاتی سوورکردنەوە و برژاندنیدا چز و هووڕی لیوەدێ و (حەبە) و (هەچە) بۆ گوێدرێژ چونکە بەم وتانە لیی دەخوڕن.

جیابوونەوەی زمان و وتەی گەلان

کاتێک کە ئادەمی زۆر بوون و پەرەیان سەند و پەلوپۆیان هاوێشت و جێگایان نەبوودتەوە لەو ناوچە و شوێنانەی کە تێدابوون، بەناچاری بلاوەیان لێ کردووە و، هەر کۆمەلّەی ڕووی کردووەتە ولاتێک و، لە شوێنێکی تازە دابەزیون و جێگیر بوون، دیارە هەموو شوێنێک جۆرە چەشمەندازێک و چەشنە سەرما و گەرمایەکی بووە و، هەر قەلّەمڕەوێک جۆرە کالا و پێخەف و نوێن و خانوبەرەیەک و چەشنە ناومالّ و خانوویەکی ویستووە، نەخوازەلا کە هەزاران شتی واش بووە لە نیشتمانە تازەکەیاندا کە لە نیشتمانی پێشوویاندا نەبوو، ئینجا چەند سالێکی دوورودرێژ خەریک بوون تا وتەیان بۆ ئەو شتە تازانە داناوە و، توانیویانە مەبەست لێ بدەنەوە لەو شتانەی کە تازە بەرچاویان کەوتووە و، یا تازە پێویست بوون پێی، جگە لە پاش و پێشکردن (قلب) و گۆڕین (ابدال)ی پیتێک بەپیتێکی تر کە ئەمانە هەمیشە لە هەموو زمانێکدا بەسەر پیت و وتە داهاتوون و دێن، جا لەبەر ئەمانە هێندێ لە وتە کۆنەکان فەرامۆش کران و، گەلێکیش تاشران و ڕێکخران و گەلێک لە جاران جوانتر کران، بەرەنگێکی وا لە وتە کۆنەکان نەدەچوون، تا وای لێ هات کە زمانەکەی پێشوویان پێچرایەوە و، هیچێکی چەندانی وای نەما مەگەر دانە دانەیەک نەبێ کە بلاوبوونەتەوە بەناو گەلێک لە زمانەکاندا و، بە ڕێکەوت لەم لا و لەولا تووشیان دەبین(٣). جا بەم بۆنەیەوە زمانی هەموو گەلێک لەگەلّ زمانی ئەوانی تر جیابووەوە و زمان زۆر بوون بەڕەنگێکی وا کە هێندێ لەو زمانزانانەی کە لەم جۆرە شتانە دەکۆلّنەوە و ژمارەی زمانانی سەر زەوییان گەیاندووەتە (٢٦٠٠) زمان.

لق و پۆپی زمان

زانایان و شارەزایان بە بناغە و لق و پۆپی زمان، زمانی ئادەمییان بردووەتەوە سەر چەند شتێک کە یەکێکیان (ئاری)یە، بنچینەی زمانی ئاری زمانی (هیندی)ی کۆنە کە پێی دەلّێن (سەنسکریتی)، (کوردی) لکێکە لە زمانی ئاری، هەروەک (ئینگلیزی) و (ئەلّمانی) و (فەرەنسی) و (ئیتالّی) و (ئەسپانی) و (یۆنانی) و (پەهلەوی) واتە فارسی کۆن لکەکانی تریەتی، یەکێک ئەگەر زۆر باش بچێتە بنج و بناوانی ئەم زمانانەوە گەلێ وتەی وا دەبینێ لە ناویاندا کە لەیەک دەچن؛ بەلّکو یەکن(٤). یەکێک ئەگەر باش وردبێتەوە لەم خشتەیە تێ دەگا کە زمانی ئینگلیزی و کوردی و، فەرەنسی و کوردی چەند لە یەکەوە نزیکن!!

ئینگلیزی	کوردی	ئینگلیزی	کوردی
باد	بەد (خراپ)	ستنگ	چزووی زەردەوالّە و هەنگ کە بەبادینانی پێی دەلّێن (ئەستینگ).
جوو	جوو (جوولەکە)		
هەراس	هەراس	چن	چەنە، چەناگە
جەکەل	چەقەلّ	لێک	لاق
برۆو	برۆ	لیپ	لێو کە پێشی دەلّێن (لەپ)

دڕۆپ	دڵۆپ (دڵۆپە)	نەیم	ناو، نام
ئێک	هێلکە کە بەبادینانی پێی دەڵێن (هێک)	نیو	نوێ
ئەسپن	ئەسپندار (سپیدار)	تو	دوو
پارت	پارچە	نۆ	نەء کە بەبڵباسیش پێی دەڵێن نۆ
شەیم	شەرم	لالابای	لای لایە
باند	بەند		
هەنی	هەنگوین		
		فیری	پەری
ستار	ئەستێرە	کت، کات	پشیلە کە پێشی دەڵێن (کتک)
موون	مانگ		
سپلین	سپڵ	فەذەر، فاذەر	باوک کە بەفارسی پێی دەڵێن (پدر)
دۆر	دەرگا کە پێشی دەڵێن (دەر)		
بارک	بەرگ (گەڵای درەخت)	ناین	نۆ
برادەر	برا، برادەر	پرۆسپێراز	پیرۆزی (موبارەکبایی)
مەذەر، ماذەر	دایک کە بەفارسی پێی دەڵێن مادر	دۆتەر، داوتەر	کچ کە بەبادینانی پێی دەڵێن (دوێت) بەفارسیش پێی دەڵێن (دختر)

فەرەنسی	کوردی	فەرەنسی	کوردی
پێ	پێ	ئوێ	ئاو
دان	دان	پاپیلون	پەپوولە
ژەنو	ئەژنۆ		

هەروا ئەگەر بەم ڕەنگە زمانی کوردی لەگەڵ زمانەکانی تردا بەراورد بکەین، ئەخوازەڵا لەگەڵ ئەڵمانیدا، گەلێ گەلێ زۆرتر و ڕێکتر دەردەچی، خۆ کوردی و فارسی هەر مەپرسە

کورد

کورد گەلێکی ئاریی زۆر کۆنە و، لە پێش سپێدەی مێژووەوە- واتە زیاتر لە هەزارساڵی پێش میلاد- هاتوون و لە ناو ئەم شاخانی کوردستانە دابەزیون و ماونەتەوە تا ئیمرۆ[٥]. گەلی کورد کۆنترین تیرەیەکن لەناو ئاریبەکاندا[٦] و دەتوانین بەپێی مێژووی چەرخە گرنگەکان (أدواری رئیسی)ی کورد دابەش بکەین بە سێ بەش:

١- لە سپێدەی مێژووەوە تاپەیدابوونی دەوڵەتی (ماد)، واتە تا هەزار و پێنج سەد ساڵ پێش میلاد.

٢- لە پەیدابوونی دەوڵەتی مادەوە تا هاتنی ئاینی ئیسلام و موسوڵمان بوونی کورد.

٣- لە موسوڵمان بوونی کوردەوە تا ئیمرۆ.

پێگەیشتنی زمانی کوردی

سەرچاوەی کوردی زمانی (ماد)ی کۆنە کە ئاوێستای (زەردەشت) پێغەمبەر بەو زمانە هاتووەتە خوارەوە.

زمانی کوردی- وەک هەموو شتێکی زیندوو- لەدایک بووە و، بەرەبەرە پێگەیشتووە و خۆی دارشتووە، ئینجا بەهەزاران تاشین و رێکخستن و بیراز و چەکوشکاری بەسەردا هاتووە و، لە بڕیەند و هەسان دراوە و، بەرەبەرە بەپلەی ئاوەدانی و شارستانیدا سەرکەوتووە، تا لە دوادەمی دەوڵەتی مادا گەیشتووە بە پلەی هەرەبەرزی شارستانیێتی، یەکێک ئەگەر بەچاوێکی وردبوونەوە تەماشای ئەو وتە کوردییە کۆنانە بکا کە (ماد) بۆیان بەجێ هێشتووین و، ئێمەش لە داوێنی فەرهەنگەکەمانەوە هێندێکی گرنگی- کە شوێنیان لە زمانی کوردیدا چۆڵە- بڵاو دەکەینەوە، تێ دەگا کە زمانی کوردی دووسێ هەزار ساڵ لەمەوپێش بەرزترین و دەوڵەمەندترین زمان بووە.

جیابوونەوەی شێوەی کوردی

کاتێک کە کورد زۆر بوون و، لە ناو خۆیاندا پەرەیان سەند و بڵاوبوونەوە بەناو شاخ و کێوەکانی کوردستاندا، ئیتر لە یەکتری دوور کەوتنەوە نەخوازەڵا لە هۆی بێ رێگاییی شاخەکان و چەم و رووبارە گەورەکانەوە، ساڵەهای ساڵ ڕادەبوورد هەورامییەک بادینانی و، زازاییەک لوری و، فەیلییەک موکریانی و، بابانییەک بۆتانی و، سۆرانییەک ئەردەڵانییەکی نەدەدی، ئەمە لەلایەک، لەلایەکی تریشەوە گەلێ لە تیرە و خێلاتی (ماد) هاتوونەتە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی ئیمڕۆ و، هەزار و پێنج سەد ساڵ پێش میلاد تێکەڵی تیرەکانی سپی یا ئاری کۆنتری دانیشتووی ئەوێ بوون و، گەلێ لە وتەی تیرەکانی ئەوێ - کە ناویان (گۆتی، لولو، کاسی، ئیلامی) بووە- تێکەڵاوی زمانی (ماد) بووە، لە دواییدا ئیلاتی فارسی (ماد)ی تێکەڵی خۆی کرد و قووتی دا، ئنجا زمانی فارسی هێزی سەند و، وتەی فارسی کەوتە ناو زمانی کوردییەوە[٧] لەپاشا ئینجا بەچوار سەد ساڵ پێش میلاد (ئەرمەنی)یەکان و (ڕووم)دکان لە ڕۆژهەلات و ڕۆژئاوای (ئەنادۆڵ) بوون بەدراوسێی کورد و، گەلێ وتەیان تێکەڵ بەزمانی کوردی[٨] بوو.

لەپاشا ئینجا ئیسلام بەهەموو کوردستاندا بڵاوبووەوە و لە (٦٥٠) ساڵ پاش میلاد، کورد سەرانسەر بوو بەموسوڵمان و، وتەی عەرەبی کەوتە ناو زمانی کوردییەوە.

لە (٩٠٠) ساڵ پاش میلاد بەدواوە ئینجا تورکەکان پەیدا بوون و، حوکمدارییان لە کوردستاندا دەستی پێ کرد و، زۆر وتەی تورکی لە زمانی کوردیدا مایەوە و، بەم بۆنانەوە شێوەی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای کوردستان لە یەک جیابووەوە و، گەلێ وتەی بێگانە لەناو زمانەکەماندا مایەوە.

بێگومانم زمانی کوردی لە پێش بڵاوبوونەوەی ئەم زمانانەدا، نەخوازەڵا لە پێش زمانی عەرەبییەوە زمانێکی زۆر دەوڵەمەند بووە، بەڵام لەپاش بڵاوبوونەوەی زمانی عەرەبی ئیتر بەرە بەرە وتەی عەرەبی بەکار هێنراوە لە نووسین و قسە و گفتوگۆدا لەجیاتی وتەی کوردی. بەم بۆنەیەوە گەلێ وتەی کوردی فەرامۆش کرا و لە بیر چووەوە، ئەمەش ڕێگایەکی ناچارییە بۆ هەموو گەلێکی زەبوونی داگیرکراو کە هەمیشە بە چاوێکی زۆر بەرز و تایبەتی تەماشای گەلی زاڵ دەکا و، دەیەوێ لە هەموو شتێکدا چاوی لێ بکا و لاسایی بکاتەوە و، بە ڕەنگی ئەو خۆی ڕەنگ بکا و، خۆی لەو نزیک بخاتەوە، نەخوازەڵا زمانی عەرەبی کە زمانی ئاینمانە. لەبەرئەوەی کە تا ئێستا فەرهەنگێکی کوردی نەنووسراوە کە وتەکانمان کۆبکاتەوە و ئاگاداری بکا، گەلێ وتەمان فەرامۆش کراوە و لەبیر براوە، دەتوانم بڵێم ئەمە دوو هەزار ساڵە خەرمانی زمانەکەمان لەلایەن دراوسێکانمانەوە بەجەنجەڕی زۆر و ستەم گێرە کراوە و کوتراوە و شەن و کەو کراوە و بەبا دراوە، لەگەڵ ئەمەشدا هێشتا لە زمانی فارسی دەوڵەمەندترە چ جای تورکی. بێگومانم ئەوەتی زمانی کوردی هەیە گەلێ زمانی تر لەدایک بوون و هاتوونەتە جیهانەوە، لەپاشا نەیانتوانیوە لەبەر وەیشومەی ڕۆژگاردا بوەستن، بەڵکو مردوون و لەناوچوون. بەڵام زمانی کوردی وەک کێوی (پیرەمەگروون) وەستاوە و سنگی داکوتاوە و، لەبەر هیچ سێلاوێکی ڕۆژگار و گێژەڵووکەیەکی چەرخی

کەچ ڕەفتاردا نەلەرزیوە و دانەچلەکیوە، ئەمەش وابزانم لەبەر دوو شتە:

١- کوردستان شوێنێکی شاخ و داخاویی زۆر سەختی کووڕی وایە کە هەرگیز بێگانە نەیتوانیوە تێیدا هەڵبکا و، بەم بۆنەیەوە گەلی کورد هەروەک خوێنی بەپاکی ماوەتەوە و زمانەکەشی بەچاکی ماوەتەوە.

٢- کورد مەردییەکیان هەیە، دووانیان کە لە شوێنێک کۆبنەوە بەزمانی خۆیان نەبێ قسە ناکەن و، هەرگیز دەست لە زمانەکەیان هەڵناگرن. نابینیت برا فەیلییەکانمان سێ سەد ساڵە لە بەغدان کەچی هێشتا زمانەکەی خۆیان فەرامۆش نەکردووە و، لەناو خۆیاندا هەر بە کوردی قسە دەکەن.

هەموو زمانێک کە قەڵەمڕەوی گەورە بوو و، سنووری لە یەک دوور کەوتەوە نەخوازەڵا کە چەم و ڕووباری گەورە و شاخ و داخی سەخت و کووڕیشی تێدابێ ئیتر شێوەی زۆری لێ پەیدا دەبێ و، هەر شێوەیەک چەند شێوەیەکی تری لێ دەکەوێتەوە، ئینجا بەم پێیە زمانی کوردیش گەلێ شێوەی لێ پەیدابووە و، ئەو شێوانەی کە زۆر لە یەک جیا بن شێوەی (لوڕ، هەورامی، ئەردەڵان، بابان، بادینان، زازا)یە، لەگەڵ ئەم شێوانەدا گەلێ شێوەی تریشی هەیە، بەڵام زۆر لە یەک دوور نین.

بۆ ئەوەی کە شوێنی ئەم شێوانە لە کوردستاندا بزانین پێویستە باس لە سنووری کوردستان بکەین و یەک بەیەک شوێنی ئەم شێوانە جیا بکەینەوە.

سنووری کوردستان

سنووری کوردستانی گەورە نەختێک لە ژوور ڕۆ (خلیج)ی فارسییەوە بەدیوی ئێراندا دەست پێ دەکا و، بەقەراخ شاری (شیراز) و (ئەسفەهان) و (کاشان) و (هەمەدان) و (تەورێز) و (خۆی) و (ئەریوان)دا دەڕوا و، بەلای (قارس) و (ئەرزەڕۆم)دا بادەداتەوە و، لە خوار دەریای ڕەشەوە شۆڕ دەبێتەوە و، لە ژوور شاری (ئەرزنجان)دوە دەڕوا تا دەگاتە ڕۆی (ئەسکەندەروونە)، ئینجا دێتە خوارەوە بە ژوور (حەلەب)دا تا دەگاتە ڕۆژئاوای (سنجار) و بەڕۆژهەڵاتی (بەغدا)دا تێ دەپەڕێ تا (مەندەلی) و لەوێوە تا ڕۆی فارسی.

لق و پۆپی زمانی کوردی

زمانی کوردی بە چواربەش دابەش دەکرێ:

١- زازا.

٢- کرمانجی دەستە چەپ (شمالی) کە (بۆتانی) و (بادینانی) و (هەکاری) و (بایزیدی) و (شەمدینانی)یە.

٣- کرمانجی دەستە ڕاست کە (سۆرانی) و (بابانی) و (موکریانی) و (ئەردەڵانی) و (کەڵهوڕی) و (گۆرانی)یە.

٤- لوڕی کە (بەختیاری) و (لەکی) و (فەیلی)یە.

بەم ڕەنگە ڕۆژئاوای دەستەچەپی کوردستان هەمووی زازا و دەستەڕاستی لەگەڵ کوردستانی ناوەڕاست هەمووی (کرمانج)ە و، ڕۆژهەڵاتی دەستەڕاستی هەمووی (لوڕ)ە.

ئەگەر بمانەوێ شوێنەکانیان یەک بە یەک بزانین، بەم جۆرەیە: لە ڕۆژهەڵاتی (خانەقین)ەوە تا (عەلی غەربی) لە پانی و، لە درێژی تا (کرماشان) و (نەهاوەند) لوڕە. لە (بیجاڕ)ەوە تا (گەڕووس) و (جوانڕۆ) و (بانە) و ڕۆژهەڵاتی (سیروان) ئەردەڵانە. لە (شنۆ) و (لاجان)ەوە بەسەر (سابلاخ) و (سەردەشت)دا تا وەکو (میان دواو) موکریانە، لە (مەریوان)ەوە تا (سیروان) هەورامانە، لە (سیروان)ەوە تا (زێ)ی بچووک باباە، لە (زێ)ی بچووکەوە تا (زێ)ی گەورە سۆرانە، لە (زێ)ی گەورە تا شاخەکانی (هەکاری) بادینانە، ڕۆژهەڵاتی شاخەکانی (هەکاری) شەمدینانە، لە ڕۆژئاوای (زاخۆ)وە تا (ماردین) و (نسێبین) بەپانی و، بەدرێژی لە (سێرت)ەوە تا (دێرزوور) بۆتانە، ڕۆژئاوای (دیاربەکر) بە(ئورفە) و (خەرپووت) و (دەرسیم)ەوە زازایە.

پیتی کوردی

زمانی کوردی (٢٧) پیتی هەیە:

(ا، ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر، ڕ، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڤ، ق، ک، گ، ل، م، ن، ه، و، ی)

(ث، ذ، ص، ض، ط، ظ) لە زمانی کوردیدا نین.

(د) لەسەر دوو جۆرە: (١) گران وەک: (دار، داو، داش، دەنگ، دنگ). (٢) سووک وەک: (بدە، مەدە، هەناردان، گوڵاودان)، هێندێ کەس بۆ جیاکردنەوەی ئەم دوو (د)یە لە ژێر سووکەکەیاندا (.) یەک دادەنێ، بەڵام ئێمە ئەمەمان لەم فەرهەنگەدا هەڵگرت، چونکە ئەو (د)ە سووکە هەر لە ناوچەی سلێمانی هەیە، جگە لەوە کە لەم ڕووەوە هیچ مەبەست ناگۆڕێ. (ر) لەسەر دوو جۆرە، (١) بچووک وەک: (برین، کەر). (٢) گەورە وەک: (بڕین، کەڕ). بەڵام (ر)ێک کە لە سەری وتەوە بێ، چونکە هەمیشە هەر گەورە دەبێ بەیەک (ڕ)ی قەڵەو دەنووسرێ وەک: (ڕەنگ، ڕنگ، ڕم، ڕاو، ڕام)

(ل) دوو جۆری هەیە: (١) سووک وەک: (گول، گەل، کەل). (٢) قەڵەو وەک: (گوڵ، گەڵ، کەڵ). (ڵ) ی قەڵەو نیشانەی (٧)ی لەسەر دادەنرێ.

(و) لەسەر دوو جۆرە: (١) وشراو وەک: (بوون، چوون، ڕوون)، ئەم جۆرە بە دوو (و) دەنووسرێ. (٢) کراوە وەک: (بۆن، چۆن، ڕۆن)، ئەم جۆرەش نیشانەی (٧)ی لەسەر دادەنرێ.

(ی) لەسەر دوو جۆرە: (١) درێژ وەک: (تیر، بیر، بی، زی)، ئەم جۆرە بەدوو (ی) دەنووسرێ. (٢) کراوە وەک: (تێر، دلێر، بێرە، کولێرە)، ئەم جۆرەش نیشانەی (٧) ی لەسەر دادەنرێ. (٣) خوار وەک:

(قوتیل)- کە ئەم خوارییە هەر لە (ی)ەکەوە نییە بەڵکو لە یەککەوتنی (و) و (ی)دکەوە پەیا دەبێ، ئەم جۆرە (ی)ەش نیشانەی (٨)ی لەسەر دادەنرێ.

بۆ ئەوەی کە وتەی کوردی چۆن دەبێژرێ وا بنووسرێ و، وتن و نووسین لە یەک جیا نەبێتەوە، هەر پیتێک سەری بێ (ە) ی پێوە دەنووسرێ وەک: (ڕەق، شەل، دەڵ) تا لە خوێندنەوەدا نەکرێن بە (ڕق، شل، دڵ).

ئەگەر خۆی (ە)ی پێوە بوو ئەوا دوو (ە)ی بۆ دەنووسرێ وەک:

(بەهەبەهە)، هەروەک (ە)ی سەرداریش بە دوو (ە)دەنووسرێ وەک:(هەرمێ، هەنار).

هەر پیتێک بۆری بێ، (و)ی پێوە دەنووسرێ وەک: (قول، کون، کولک)تا لە خوێندنەوەدا نەکرێن بە (قل، کن، کلک). ئەگەر خۆی (و)ی پێوە بوو ئەو حەلە بەدوو(و) دەنووسرێ وەک: (قووڵ، پوول، موور)، ئەمە ئەگەر (و)ەکە قووچاو بوو. بەڵام ئەگەر کراوە بوو وەک: (قۆڵ، پۆڵ، مۆر) بەیەک (و) دەنووسرێ، واتە نیشانەی (٧)ەکە لە جێی (و)ی دووەم دادەنرێ.

(و) ی بۆردار بە دوو (و) دەنووسرێ وەک: (وورە، ووزە، ووژە) و ئەگەر ئەم (و)ە بۆردارە (و)ێکی تری پێوە بوو ئەو حەلە بە سێ (و) دەنووسرێ وەک: (وو ون) بەمەعنا خوێن، چونکە ئەگەر بە سێ (و) نەنووسرێ دەبێ بە (وون) کە مەعناکەی جیایە.

هەر پیتێک ژێری بێ (ی)ی پێوە دەنووسرێ وەک (سیروان، جیهان) و ئەگەر خۆی (ی)ی پێوە بوو ئەو حەلە بە دوو (ی) دەنووسرێ وەک (سیر، بیر، تیر).

(ی)ی ژێردار بە دوو (ی) دەنووسرێ وەک (ییێ) و، ئەگەر ئەم (ی) ە ژێردارە (ی) ەکی تری پێوە بوو ئەو حەلە بە سێ (ی) دەنووسرێ وەک بڵێیت (ییی ی) کراوە زۆرە.

ئەو پیتانەی کە ژێری سووکیان هەیە وەک (برنج، ترنج، بزن)، (ی)یان پێوە نانووسرێ.

نووسینی کوردی تا ئێستا یەکی نەگرتووە و، هەر کەسە بە جۆرێک دەنووسێ، لەم ڕووەوە دوو بیروباوەڕ هەیە:

(١) هەموو وتەیەک بەجیا بنووسرێ وەک (بێ خود، بان گوش، بان گردێن، بن باخەڵ، بن قوڵ، بن میچ، بەجێ هێشتن، پێ لێ هەڵ برین).

(٢) هەموو وتەیەک بەقەد تەوانا پێکەوە بنووسرێ، وەک: (بێخود، بانگوش، بانگردێن، بنباخەڵ، بنقوڵ، بنمیچ، بەجێهێشتن، پێلێ هەڵبرین).

من نووسینی دووەمم پێ باشترە لەبەر گەلێ شت:

(١) کورتکردنەوەی وەخت، چونکە دەست کەمتر بەرز دەکەیتەوە و، زووتر شت دەنووسیت.

(٢) کورتکردنەوەی نووسراو، چونکە شتێک کە بەنووسینی یەکەم دوو دێر بێ، بەنووسینی دووەم دێڕ و نیوێکە.

(٣) فارسی- کە برای کوردییە- بە ئیملای دووەم دەنووسرێ، نابینیت (بێدل)- کە لە (بێ) و (دل) دروست کراوە و، (پیغامبر) کە لە (پیغام) و (بر) دروست کراوە و بەمەعنا پێغەمبەر و، بەیەکەوە دەنووسرێن.

(٤) ئەم وتانە کاری پەیوبست (مصدری مرکب)ن، واتە هەرچەندە بەدیمەن چەند وتەیەکن و لێکدراون، بەڵام لە مەعنادا یەک وتەن، نابینیت؟ (پێلێ هەڵبرین) بەمەعنا مبالغەکردنە لە کارێکدا، (چاولێقووچان) بەمەعنا بەخشین و بووردنە، (بانگوش) بەمەعنا زڵامێکە کە بان بگێڕێ، (بنقوڵ) بەمەعنا بێچوولەیەکی سێ سووچە کە دەکەوێتە بن دەستی کاڵاوە.

(٥) زانای بەناوبانگی کورد (یوسف ضیاپاشای خالدی) وتەی فەرهەنگە کوردییەکەی خۆی- کە ناوی (الهدیه الحمیدیه فی اللغه الکردیه)یە، بە ئیملای دووەمی نووسیوە وەک: (نیڤیکرن، هلهلوک)

(٦) نووسینی کوردی بە ئیملای دووەم گەلێ جوانتر و ڕێکوپێک ترە لە هی یەکەم چونکە ئەو بزربزڕ دەردەچێ و هیچی بەهیچییەوە نانووسێ.

(٧) ئەم وتانە لە لاتینیدا بەیەکەوە دەنووسرێن، کەوابوو تا ڕۆژێک دێ کە کوردی بەلاتینی بنووسرێ، با هەر لە ئێستاکەوە پێکەوە بنووسرێن.

دەستووری زمانی کوردی

دەستووری زمانی کوردی بە (سەرف) و (نەحو)یەوە دەستوورێکی ئێجگار دووردرێژە، کتێبێکی دووسەد لاپەڕەییم تێدا نووسیوە. لەبەر ئەوە بە پێویستم نەزانی لێرەدا بەدووردرێژی باسی ئەو دەستوورە بکەین، بەڵام ئەوەندەی کە پێویست بێ بەم فەرهەنگە بەکورتی باسی دەکەین.

وتە و لکەکانی

وتە (کلمە) وشەیەکە کە مەبەستێکی ببێ، وەک (دار، کار، ژن، من، برین، درین).

وتە سێ جۆرە: (١) ناو (إسم)، (٢) کردار (فعل)، (٣) پیت (حەرف).

ناو و پیت وتەن و، لەم فەرهەنگەدا دەنووسرێن، بەڵام کردار وتەیەک نییە کە لە فەرهەنگی کوردیدا بنووسرێ، چونکە بنەڕەتەکەی کە کار (مصدر)ە دەنووسرێ نیتر پێویست بە نووسینی کردار نییە.

ناو لەسەر دوو جۆرە: (١) تێکڕا (عام) وەک: (دار، بەرد، پیاو، ژن، گورگ، مەڕ). ئەمانە بە وتە دەنووسرێن لەم فەرهەنگەدا.
(٢) تایبەتی (خاص) وەک: (نەریمان، سیروان، کرماشان).

ناوی مرۆڤ نانووسرێ، هەر وەک ناوی دێهات و جێگایانی کوردستان نانووسرێن. مەگەر لە حەلێکدا کە ئەو وتەیە مەبەستێکی تری ببێ، وەک: (بانە، دووکان، قامیش، گەلاڵە) کە لەگەڵ مەبەستەکەی خۆیاندا ناوی جێگایەکیشن لە کوردستاندا. لەم حەلەدا ناوی جێگاکەش دەنووسرێ. هەروا کردار (فعل) نانووسین؛ مەگەر لە حەلێکا کە بەمەعنا ناو (إسم) یش هاتبێ، وەک وتەی (بۆ) کە لە هەورامیدا بە مەعنای وەردیە.

کار (مصدر)

کار لەسەر پێنج جۆرە: (١) ئەلفی، (٢) تائی، (٣) دالی، (٤) واوی، (٥) یائی،، چونکە لەپێش نوونی (کار)ە و هەمیشە یەکێک لەم پێنج پیتە: (ا، ت، د، و، ی) دەبێ ببێ. ئینجا بەم بۆنەیەوە هەر یەکەی ناو دەبرێ بەیەکێک لەو پیتانە.

(١) کاری ئەلفی وەک: (برژان، بێژان، پێچان، سووتان).

(٢) تائی وەک: (نوستن، کوشتن، گرتن، کەوتن).

(٣) دالی وەک: (کردن، بردن، خواردن، مردن).

(٤) واوی وەک: (بوون، چوون، دروون، گورروون).

(٥) یائی وەک: (زانین، ڕوانین، درین، برین).

کار - بەهەر پێنج جۆرەکەیەوە -یا سادە (بسیط) دەبێ یا پەیوەست (مرکب). سادە، کارێکە کە تاقە وتەیەک بێ وەک (کار)ەکانی پێشوو.

پەیوەست، کارێکە کە دروست کرابێ لە دوو وتە وەک: (هەڵمالین، دامالین) یا لە سێ وتە وەک: (پێ لێ خستن، پیاهەڵگەڕان، چاولێقووچان) یا لە چوار وتە وەک: (پێ لێ هەڵبرین، جێ پێ لێژبوون، چەنە بە چەنەوێستان). ئەم پەیوەستانە تا بتوانین لە وتەی فەرهەنگەکەماندا تێکیان دەخەین و لە نووسیندا بەتاقە وتەیەک پیشانیان دەدەین وەک: (ڕەشبگیر، ڕەهێڵبوون، ڕەنگوڕێس) کە (ڕەش) بەدەم(بگیر)ەوە و(ڕەهێڵ) بەدەم (بوون)ەوە و (ڕەنگ) بەدەم (و)ەکەوە نووسراون.

پارچەی ئەم کارە پەیوەستانە، ئەوی نیشوکار دەگەیەنێ وەک: (مالین، خستن، گەڕان، قووچان، برین، وێستان) بێ لەم وێنانەدا پێیان دەڵێین بەشی پەیدایی (جزنی حدثی)، ئەوانی تر وەک: (هەڵ، پێ لێ، پیاهەڵ، چاو لێ، پێلێ هەڵ) پێیان دەڵێین: بەشی پەیوەستی (جزنی ترکیبی).

بەشی پەیوەستی لە پێشەوە دەبێ وەک: (هەڵکردن)، لە دواوە دەبێ وەک: (کردنەوە)، لە هەردوو سەرەوە دەبێ وەک: (هەڵکردنەوە).

ئەو بەشە پەیداییەی کە لە دواوە دەبێ هەمیشە (و) ێک دەبێ لە ناوەندی دوو (ە)دا وەک: (هاتنەوە، چوونەوە، خواردنەوە) و، ئەم (ە و ە)یە هەمیشە یەکێک لەم سێ مەبەستە دەگەیەنێ:

١- گەڕانەوە (عودت) وەک: (هاتنەوە، چوونەوە) بۆ شوێنێک کە لەوەوپێش لێی بووبێت.

٢- کردنەوە (تکرار)ی کارێک وەک: (دانیشتنەوە، هەستانەوە، نوستنەوە).

٣- بەرە بەرە (تدریج) و هێواشی وەک: (خواردنەوە)ی شتی شل قوم قوم و، (چوونەوە)ی بەفر بەرە بەرە و، (بردنەوە)ی یاری کەم کەم و بە دزە دزە.

ئەم بەشەیان - واتە ئەوەی کە بەشی پەیوەستییەکەی لە هەردوو سەرەوە بێ- بە وتە ناناسرێ و، لە فەرهەنگەکەدا نانووسرێ، چونکە ئەمە بەدەستوورێکی تێکڕایی دەزانرێ.

ئەو بەشی پەیوەستییەی کە لە پێشەوە دەبێ، لەسەر دەستوور و باوێکی تایبەتی نییە، بەڵکو لەسەر بیستنە و، چەند وتەیەکی

تایبەتین کە پێش هێندێ کار دەکەون. ئەو وتانە ئەمانەن: (دا، ڕا، هەڵ، لێ، تێ، ڕێ، ڕۆ، ڕاو، سەر، پیا، تیا، پێ، تێک، پێک، هێ، جێ، فڕێ، پێوە، بەجێ، ڕێ پێ، پێ لێ، ڕوولێ، ڕووتێ، ڕووهەڵ، چاو لێ، سەر لێ، پێ لێ دا، پێ لێ هەڵ، پێ لێ وەر).

پەیوەستی	پەیدایی	پەیوەستی	پەیدایی	پەیوەستی	پەیدایی
دا	هێنان	ڕا	هێنان	هەڵ	هێنان
دا	هاتن	ڕا	هاتن	هەڵ	هاتن
لێ	کەوتن	پیا	کەوتن	تێ	کەوتن
لێ	دان	پیا	دان	تێ	دان
تێک	دان	سەر	دان	پێ	دان
تێک	خستن	سەر	خستن	پێ	خستن
ڕۆ	چوون	ڕێ	کەوتن	بەجێ	هێنان
ڕۆ	کردن	ڕێ	خستن	بەجێ	هێشتن
ڕاو	نان	هێ	نان	فڕێ	دان
ڕووتێ	کردن	ڕوولێ	نان	پێ لێ	خستن
ڕێ پێ	بردن	تیا	چوون	پێ لێ	نان
ڕێ پێ	گرتن	تیا	مان	پێوە	بوون
چاو لێ	قووچان	پێک	هێنان	پێوە	کردن
پێ لێ دا	گرتن	پێ لێ هەڵ	برین	ڕوو لێ وەر	گێران
پێ لێ وەر	گێران	سەرلێ	بادان	چەنە بەچەنە	وێستان

ئەم بەشە پەیوەستییانە هێندێکیان بەتەنیا مەبەست (معنی) دارن و، هێندێکیان مەبەستیان نییە، ئینجا هەر کامێکیان بێ کە لەگەڵ بەشی پەیدابیدا یەک کەوتن، زۆرجار مەبەستێکی تر دەگەیەنن کە جیاوازە لە مەبەستی بەشەکان وەک: (سەرخستن، ڕاکردن) ئێستا لە یەکەمدا (سەر) مەبەستێکی هەیە، (خستن) یش مەبەستێکی هەیە، بەڵام کە لە یەک دران مەبەستەکەیان دەبێ بەمە کە یەکێک لە نزمییەکەوە شتێک بخاتە بەرزییەک.

لە دووەمدا (ڕا) مەبەستی نییە، (کردن) مەبەستەکەی ئەمەیە کە کارێک بکەیت، بەڵام کە پەیوەست کران مەبەستەکەیان دەبێ بەهەڕاکردن، نینجا ئەمانە بە وتە دادەنرێن و لە فەرهەنگدا دەنووسرێن. زۆرجاریش مەبەستی پەیوەستەکە هەرمەبەستی پارچەکانێتی و مەبەستێکی زیاد ناگەیەنێ وەک:

(چوونە بازاڕ) ئەمە بە وتە دانانرێ.

پەیوەست یا ناشکرا (صریح)یە یا بریتی (کنایە)یە، ناشکرا ئەوەیە کە مەبەستێکی ڕاست و ڕەوانی ببێ، بریتی ئەوەیە کە لەلاوە مەبەستێک بگەیەنێ وەک: (دەست درێژ، دەست بڵاو، دەست سپی).

زمانی کوردی زۆر دەوڵەمەندە بەبریتی و، هەر زمانێک وابێ ناسکتر و بەنەزاکەتترین زمانە، یەکێک ئەگەر ورد ببێتەوە لە وتەی (بەدەستگرتن، دەست بەئاو گەیاندن) تێ دەگا کە زمانی کوردی چەند نازک و بەرزە. لەبەر ئەمە هەر چێکمان دەست کەوتبێ لە بریتی کۆمان کردووەتەوە و، لەگەڵ وتەدا بە ڕیزکراوی نوسیومانن.

کاری ڕیشەیی و دەستکردی

کاری ڕیشەیی (اصل) کارێکە کە لە بنەڕەتدا هەر کاربێ و، بەهۆی هیچ جۆرە شتێکەوە نەبووبێ بەکار وەک ئەو کارانەی پێشوو.

کاری دەستکردیی (جعل)ی ناو یا سیفەتێکە کە بەپاشەکەیەوە (یی) یا (ێتی) یا (ێنی)یا (ایەتی) یا(هتی) بنرێ وەک ئەم وێنانەی خواردوە:

ناو	کار	کار	سیفەت	کار	کار
پیر	پیری	پیریێتی	چاک	چاکی	چاکێتی
کوڕ	کوڕێنی	کوڕێتی	سوور	سووری	سوورێتی
دوژمن	دوژمنێتی	دوژمنایەتی	جوان	جوانی	جوانێتی
دۆست	دۆستی	دۆستایەتی	باش	باشی	باشێتی
پیاو	پیاوەتی				
ژن	ژنێتی				

هەر وتەیەک ئەگەر خۆی بەکاردەهێنرا و لەگەڵ (بوون)یا (کردن) یا هەردووکیشیاندا بەکار دەهێنرا، ئەو وتەیە هەر خۆی بەو وتە دەناسرێ و لەسەری دێرەوە دەنووسرێ و لەگەڵ (بوون) و (کردنا) لەناو ڕاڤەکەیدا دەنووسرێ وەک: (بچووک، بچووکبوونەوە، بچووککردنەوە) و (ئاشکرا، ئاشکرابوون، ئاشکراکردن). بەڵام ئەگەر وتەکە خۆی بەتەنیا بەکار نە دەهێنرا و هەمیشە لەگەڵ (بوون) یا (کردن) یا هەردووکیاندا بەکاردەهێنرا، ئەو حەلە لەگەڵ (بوون) و (کردن)دا بەوتە دەناسرێ و لەسەری دێرەوە دەنووسرێ وەک: (تەمێ بوون) و (تەمێ کردن) چونکی (تەمێ) بەتەنیا نەبیستراوە.

یاخۆ بەتەنیاش بەکار دەهێنرا و لەگەڵ (بوون) و (کردن)یشدا بەکار دەهێنرا، بەڵام لەگەڵ (بوون) و (کردن)دا مەبەستێکی تریان بووە بێجگە لە مەبەستەکەی خۆی. لەم حەلەشدا هەر بەجیا و لە سەری دێرەوە دەنووسرێن وەک: (بەخت بوون) و (بەختکردن) کە مەبەستێکی بریتییان هەیە کە لە (بەخت)دا نییە. زۆر جار ڕاڤەی وتەیەک دەکەین بە وتەیەکی وا کە دوو سێ مەعنای هاتووە، وەک ڕاڤەی (وژاردن) بە (بژاردن). ئەمە مەعنای وایە کە ئەو وتەیەش ئەو دوو سێ مەعنایەی هاتووە.

بۆ ڕیزکردنی وتەی ئەم فەرهەنگە، لە پیتی یەکەمەوە تا پیتی دوایی بەرچاو خراوە، هەر وەک پیتی سەر و بۆر (إعراب)یش بەرچاو خراوە. بەم ڕەنگە وتەی (ئاژاژک) لە پێش (ئاژاژیی)یەوە و، (ئاژاڵ) لە پێش (ئاژاوە)وە نووسراوە. (ل)ی سووک لەبەر ئەمەی بێ نیشانەیە پێش (ڵ)ی قەڵەو خراوە و بەم ڕەنگە نووسراوە: (گول) ئینجا (گوڵ) ئینجا (گۆل) ئینجا (گۆڵ). یاخۆ (پچکۆلە) ئینجا (بچکۆڵە) و (بچکەلە) ئینجا (بچکەڵە). هەروا (و)ی سووکی بێ نیشانە پێش (ۆ)ی نیشانەدار خراوە و بەم ڕەنگە نووسراوە: (کون) ئینجا (کۆن) و (قول) ئینجا (قۆڵ). بەم ڕەنگە هەموو خوێندەوارێک زۆر بەئاسانی دەتوانێ هەموو جۆرە وتەیەک لەم فەرهەنگەدا بدۆزێتەوە بە بێ گیروگرفت.

نیشانەکانی ئەم فەرهەنگە

هەموو وتەیەک لە سەری دێرەوە لەناو دوو کەوان ( )دا نووسراوە، ئینجا ئەگەر وتەکە کوردی نەبوو بەم ڕەنگە لە زمانێکی ترەوە وەرگیرابوو ئەوا لەلای ڕاستی کەوانەکەوە نوختەیەک دادەنرێ.

هەر وتەیەک هەورامی بێ (هـ) بادینانی بێ (با) زازا بێ (ز) ئەردەڵانی بێ (د) لوڕ یا لەک یا فەیلی بێ، (ل) لە تەنیشتی

چەپەوە دەنووسرێ، موکریانی و پشدەری و هەولێری و گەلێ شوێنی تر وەک وتەی خۆمان- کە کرمانجییە- هیچی بۆ نانووسین، چونکە زۆر لەیەک جیانین.

ئەگەر وتەکە دووسێ مەبەستی بوو هەر مەبەستەی هی شوێنێک لەم شوێنانە، ئەو حەلە ئەم نیشانانە لە دوای کەوانەکەوە نانووسرێ بەڵکو لەدوای تەواوبوونی مەبەستەکەوە دەنووسرێ و، ئەگەر دوو یا سێ مەبەست هی شوێنێک بوو لەو شوێنانە ئەو حەلە بۆ هەر مەبەستێک نیشانەکە دەنووسرێتەوە.

زۆر لە وتەکان گەلێ مەبەستیان بۆ نووسراوە، ئینجا ئەگەر لە ناوەندی مەبەستەکاندا (.) دانرا ئەوە مەبەستێکی ترە و، ئەگەر (:) دانرا ئەوە لە جێی وتەی (دەبێژی) بەکار دێنرێ و، وێنەیەکی بەکارهێنانی ئەو وتەیە نیشان دەدا و، ئەگەر (،) دانرا ئەوە بەستنەوەی وتارێک بە وتارەکەی پێشووەوە دەگەیەنێ.

زۆر سوپاس بۆ کاک (مەلا محەمەدی کوردی) کە لەم فەرهەنگەدا زۆر یارمەتیی دام، جارێ جگە لەوەی کە سێ جار بۆی نووسیومەتەوە لە سەرەوە تا خوار، لە وتە دۆزینەوە و مەبەست لێکدانەوەشدا زۆر یارمەتیی داوم، بەڕاستی یارمەتییەکەی شایانی سوپاس و ستایشە.

هەروا سوپاس بۆ ئەو دۆست و برادەرانەی کە یارمەتییان داوم و وتەیان بۆ ناردووم ئەخوازەڵا کاک شاکر فەتاح و جەمال ئەبەز کە ئەویان (١٥٠) وتەی پشتکۆ و، ئەمیان (٤١٥) وتەی کوردی سووریەی بۆ ناردووم.

محەمەدی خاڵ

٣٠-٨-١٩٥٩م ٢٦-١-١٣٧٩ھ

---

(١) سەرەتای فەرهەنگی (الیاس انطوان الیاس).

(٢) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٣) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٤) نشأة اللغة عند الانسان والطفل.

(٥) القضیة الكردیة نووسراوی دکتۆر (بەلەچ).

(٦) القضیة الكردیة.

(٧) سەرەتای فەرهەنگی شەمسەدین سامی.

(٨) سەرەتای فەرهەنگی شەمسەدین سامی.

ئا: پیتێکە لە وەرامی کەسێکدا بەکاردێنرێ کە بانگت بکا، یا پرسیارێکت لێ بکا، بەم ڕەنگە بلێت: تۆ خوێندووتە؟ تۆش دەلێیت: (ئا)، واتە خوێندوومە. پیتی ورپاکردنەوە.

(ئا): وەرە پیتی سەرسامی. (ئا) لە وەرامی کەسێکدا کە پێت بلێ فیسار کەس مرد.

ئاغا: (ئا) محەمەد واتە ئاغا محەمەد (د).

ئائل: ز. ئاردوا.

ئائلبوون: ز. زۆرداریکردن.

ئائلی: ز. ستەم و زۆرداری.

ئاب: مانگی هەشتەم لە سالی ڕۆژی لە ناوەندی تەمووز و ئەیلولدا کە سی و یەک ڕۆژە و، تا بیست و یەکی ڕۆژ لە کەلووی شێردایە، لەوە بەدوا دەچێتە کەلووی سونبولە.

ئابجی: د. خوشک.

ئابخانە: ئاودەستخانە.

ئابدەست: ئاودەستخانە.

ئابدەستخانە: ئاودەستخانە.

ئابروو: شەرم: فیسار کەس زۆر بێ (ئابروو)وە، واتە زۆر بێ شەرمە.

ئابرووبردن: ڕیسواکردن.

ئابرووچوون: ڕیسوابوون.

ئابووری: پاشەکەوتی.

ئابوونە: بەشداربوون لە ڕۆژنامە و گۆڤاردا.

ئاپ: ز. مام.

ئاپۆ: ز. خاڵ.

ئاتاج: نەدار و داماو.

ئاتاجی: نەداری و داماوی.

ئاتر: د. ئاگر.

ئاتوون: ز. توونی حەمام.

ئاتەشپەرست: کەسێکە کە ئاگر بپەرستێ.

ئاتەشخانە: جێگای ئاگری سەماوەر و حەمام.

ئاتەشکەدە: جێگای پەرستنی ئاگر.

ئاتەشگا: جێی ئاگری ئاگرپەرست. کێوێکی سەختە لە جوانڕۆ.

ئاتەشەک: جۆرە برینێکی زۆر پیسە ئەندام دادەوەشێنێ. ئاگرە (د).

ئاتەشی: مەردوومی زۆر تووڕە و تڕۆ. جۆرە گولێکە لە گولەباخ سوورترە بەلام ئەم بۆنی نییە.

ئاتەک: تەنیشت.

ئاتی: د. زێڕ.

ئاجگی: ز. بەخیل.

ئاجیل: د. چەرەسێکە کە لە کۆبوونەوەدا دادەنرێ بۆ خواردن.

ئاخ: وشەی داخ و خەفەت لە کاتی ئازار و ئێشێکی ئەندامی، یا خەفەتێکی دەروونیدا بەکاردێنرێ. خاک (ز).

ئاخاتی: ز. ئاغایەتی.

ئاخافتن: قسەکردن (ز). ئاخاوتن.

ئاخاوتن: لنگدانی ولاخ و گێڕانی.

ئاخایۆک: ز. بەیەکێک دەوترێ کە حەزی لە گەورەیی بێ بەبێ ئەوەی کە لێی بێ.

ئاخبان: ز. گلەبان.

ئاخپۆل: ز. قوڕ هەلشێلان بۆ سواغ و قوڕەکاری.

ئاخچەباش: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک یاسەمەن وایە دەکرێتە ناو دۆکولیوەوە.

ئاخر: ئیتر- (ئاخر) بلێم چی. دواییی شت: سەد سال بژیت (ئاخر) هەر دەمریت.

ئاخرکە: ز. جۆرە مێشوولەیەکی زۆر وردی بەئالۆشە.

ئاخرەمین: دواترینی شت.

ئاخری: لە دواییدا: نەمدەویست بچم بەلام (ئاخری) هەر چووم.

ئاخسبات: ز. پازدە ڕۆژەی دواییی مانگی شوبات.

ئاخش: ز. ئۆخەیش.

ئاخلە: لێوارێکە کە بەگردی شتێکدا دروست بکرێ لە قوڕ یا شتێکی تر. خەرمانەی مانگ.

ئاخلەدان: کۆبوونەوە بەگردی. پێچ خواردنی مار.

ئاخلێف ز. خاکەلێوە.

ئاخلیڤە: با. ئاخلێف.

ئاخنین: ترنجاندن و پەستاوتنی شتێک لەناو شتێکی تردا.

ئاخۆ: وتەی پرسیار: (ئاخۆ) کەی ڕۆژمان لێ بێتەوە؟

ئاخوا: ئاخۆ.

ئاخور: ئیتر.

ئاخۆران و بخۆران: پشێوی و ئاشووب لە ولاتدا.

ئاخوڕ: ئاخلەیەکە لە قوڕ دروست دەکرێ بەبەرزییەوە بۆ ئەوەی کە ولاخ نالیکی تێدا بخوا. تەویلە (ز).

ئاخوون: پێشەوای ئایینی شیعە.

ئاخویرک: ز. ئاخرکە.

ئاخەفتن: ئاخافتن.

ئاخ هەلکێشان: وتنی ئاخ لە خەفەتدا.

ئاخێزکردن: هەستان و چوون بۆ شوێنێک.

ئاخیە: د. ئەو سنگەیە کە لە تەنیشت ئاخوردوە دادەکوترێ.

ئاخین: ز. ئاخ هەلکێشان.

ئادار: مانگی ئازار.

ئادان: ز. زەوی بەپیت.

ئادانی: ز. بەپیتیی زەوی.

ئادوودە: ز. قامیشێکی درێژە ئاسنێک بەنووکەکەیەوەیە بنمیچی خانووی پێ پاک دەکرێتەوە.

ئادەکردن: ز. پاککردنەوە.

ئادەم: باپیرە گەورەی ئادەمی.

ئادەمی: نەتەوەی ئادەم.

ئادەمیزاد: ئادەمی.

ئادێ: هـ. ئەوان.

ئادیان: ز. تیرەیەکە لە ناوچەی بەروار.

ئار: ئاگر. ئارد (ز).

ئارا: ناوچە و مەیدان: فیسار کەس لەم (ئارا)یەدا نییە. وتەیەکە دەنووسێ بەدوای هێندێ وشەوە، مەبەسی ئارایش و جوانکردن دەگەیەنێ: فیسار کەس بەزم (ئارا) یا مەجلیس (ئارا)یە.

ئاراستن: ز. خستنە پشتگوێ.

ئاراڤ: ز. ئاراو.

ئارام: ئۆقرە و دان بەخۆداگرتن.

ئارامگا: شوێنێکە کە مەردووم ئارامی تێدابگرێ. بریتییە لە گۆڕ: ئەمە (ئارامگا)ی فیسار کەسە واتە گۆڕی ئەوە.

ئارام گرتن: ئۆقرە و دان بەخۆداگرتن.

ئارام هەلگیران: نەمانی ئۆقرە.

ئاران: د. زەمینی نەرمان.

ئاراندن: ز. ئێش و ئازار.

ئاراو: نۆرەیەک لە کەفاو و سابووناو کە بەرگ و کالای پێ دەشۆردرێ.

ئارایش: جوانی و ڕازاوەیی شت: فیسار کەس بە(ئارایش)ە.

ئارایشت: ئارایش.

ئارایشدان: ڕازاندنەوە و جوانکردنی شت.

ئارایشکردن: ئارایش دان.

ئارایشکەر: ئافرەتێکە کە ئارایشی خۆی بدا. ئافرەتێکە کە ئارایشی ئافرەتی تر بدا.

ئارایشگەر: د. کەسێکە کە ئارایشی یەکێکی تر بدا.

ئارخاڤک: ز. جۆرە ناوساجی و کولێرەیەکە کە شەکر و ڕۆنی لێ درابێ.

ئارد: هاڕواوی دانەوێلە.

ئارداوێژ: ئەو ئاردەیە کە بەرداش لە سووڕانەوەدا فڕێی دەدا.

دەم و پل: فیسار کەس (ئارداوێژ)ێکی خۆش یا ناخۆشی هەیە، واتە دراوی قسەی خۆش یا ناخۆشە.

ئاردپێچ: ز. جۆرە حەلوایەکە لە ئارد دەکرێ.

ئاردکێش: دارێکی درێژە تەختەیەکی پانی بەسەردوەیە، ئاشەوان ئاردی پێ ڕادەکێشێتە دواوە.

ئاردمالک: شتێکە لە دوای تەواوبوونی باراش دەورو پشتی بەرداشی پێ دەمالرێتەوە.

ئاردن: هـ. هێنان.

ئارد و ڕۆن: د. ئاردەوا.

ئاردوو: ز. ئاگرکەوتنەوە.

ئاردەبارە: ئاردێکە خاوەن باراش بەخۆشی خۆی دەیدا بەئاشەوان و بۆی دەکاتە ناو (قوولکە)وە.

ئاردەشان: ئارداوێژ. شتێکە ئارد لە بەرداش دوور دەخاتەوە لە کاتی هاڕینیدا (د).

ئاردەمشار: ئاردێکە کە لە دەمی مشار دەکەوێتە خوارەوە.

ئاردەوا: پەلوولە.

ئاردەوارە: ئاردەبارە.

ئاردی: ز. ئاردەوا.

ئاراستە: شتێکە کە بەرامبەر بە شتێکی تر کرابێ، (ئاراستەکردن) بەرامبەرکردنی شتێک بە شتێک بۆ تێگرتنی.

ئارۆ: د. ئەمرۆ.

ئارزەن: ز. ئێسقانی چەناگە.

ئارزی: ز. ئارەزوو.
ئارژنگ: دارێکە وەک بەلاَلووک داردەستی لێ دروست دەکرێ.
ئارسم: ز. هەلاَمەت.
ئارسمی: ز. کەسێکە کە تووشی هەلاَمەت بووبێ.
ئارگا: هـ. ئاگردان.
ئارگۆن: ز. شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی ئاگر وابێ.
ئارمانج: ز. ئامانج.
ئارمووش: ئاوریشم.
ئارنگ: ز. جۆرە نەخۆشییەکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ.
ئارۆ: هـ. ئەمڕۆ.
ئاروانە: ز. حوشتری مێی چوار ساڵانە.
ئاروفتە: د. تەنراوێکە کە چووبێ و تانوپۆی دەرکەوتبێ. دیواری داڕووخاو.
ئارۆک: ز. جۆرە کفتەیەکی پانە وەک کولێرە لە ساوەر و گەنمەکوتاو دروست دەکرێ.
ئاروو: ز. خەیار.
ئارووشک: ز. پژمین.
ئارووێ: ئاروو.
ئارهان: ز. ئازار بەهۆی ئاگرەوە.
ئارهاندن: ز. داخکردن.
ئارهایی: ز. ئازارێکی هەمیشەییە لە ئەندامێکدا.
ئارەزوو: ویستنی شتێک و دڵ بۆچوونی، (ئارەزووکردن) حەزکردن لە شت و دڵ بۆچوونی.
ئارەزوومەند: کەسێکە کە زۆر دڵی بە شتێکەوە بێ.
ئارەزوومەندی: زۆر دڵبوون بە شتێکەوە.
ئارەق: ئاوێکە لە بن مووی ئەندامی گیاندارەوە دێتە دەرێ لە گەرماندا. ئاوێکی سپیی روونە بەجۆرێکی تایبەتی لە هێندێ شت دەگیرێ و، گەلێ جۆرە هێندێکیان سەرخۆشی دەدەن.
ئارەقخۆر: کەسێکە کە ئارەق خواردنەوەی کردبێ بەخوو.
ئارەق دەردان: ئارەقکردنەوە.
ئارەقفرۆش: کەسێکە کە هەر ئارەق بفرۆشێ.
ئارەقکردن: کردنی ئارەقی زۆر لە نەخۆشیی گرانەتادا و، لەش سووکبوون و ڕزگاربوون لێی.
ئارەقکردنەوە: هاتنە دەردوەی ئارەق لە ئەندام.
ئارەقگرتن: گرتنی ئارەقی هێندێ شت بەجۆرێکی تایبەتی.
ئارەقگیر: ژێرزین.
ئارەقە: ئارەقی جەستە. مەهاری ولاَخ.
ئارێ: ئەرێ.
ئارێخ: ز. مێخ زنجیرێکە کە ولاَخی پێ دەبەسترێتەوە.

ئارێنج: ز. جۆرە دومەڵێکە لەبن باخەڵ دێ.
ئارینۆک: لەتکەنۆک.
ئاری: ز. خۆڵەمێش. بەشێکی زۆرە لە ئادەمیزادی سپی پێست کە کوردیش دەچێتەوە سەر ئەو.
ئارێ: پیتی سەرسووڕمان.
ئارێ: لە وەرامی یەکێکدا کە بلێ من ناخوێنم.
ئاز: ز. ئازا. ڕاست. ساخ.
ئازا: گیانداری نەترس. گیانداری خێرا لە کارێکدا: (ئازا) کە، واتە خێرا کە. گوێزی ساخی پڕ.
ئازاد: سەربەخۆ.
ئازادخوا: ئازادخواه.
ئازادخواه: کەسێکە کە ئارەزووی سەربەخۆیی بێ.
ئازادخواهی: ئارەزووکردنی سەربەستی.
ئازادخوایی: ئازادخواهی.
ئازادکردن: خۆشبوون لە یەکێک کە مافێکت بەسەریەوە بێ، بەرەڵاکردنی بەندەیەک کە کڕیبێتت بەڕەنگێکی وا کە ئیتر بتوانێ ئیش بکا بۆ خۆی.
ئازادە: ئازاد. فیسار کەس (ئازادە)یە، واتە سەربەستە.
ئازادی: سەربەستی و سەربەخۆیی.
ئازادیخواه: ئازادخواه.
ئازار: ئێشی ئەندام. مانگی مارت کە سی و یەک ڕۆژە.
ئازاردان: ئێش گەیاندن بە شتێک.
ئازارسی: د. دەردەباریکە.
ئازالە: د. سۆختی زستان.
ئازایی: نەترسی و بێباکی لە شت.
ئازراندن: ز. ئازاردان.
ئازری: ز. برینێکە کە کێمی تێ زابێ.
ئازنگ: ز. خانوویەکە کە لەسەر یەک تاوێرەبەرد دروست کرابێ.
ئازوباز: ئۆباڵ: (ئازوباز)ی تۆم بە مل.
ئازوبەزە: ئازوباز.
ئازووخە: پێ بژیوێکە کە هەڵبگیرێ بۆ خواردن.
ئازووقە: ئازووخە.
ئازەب: عازەب.
ئازەپ: ز. بەندەی زەڕ خریدە.
ئازیز: خۆشەویست.
ئاژاژک: باوێشک.
ئاژاژی: ئاژاژک.
ئاژاڵ: مەڕ و ماڵات و گا و گۆتاڵ. سەوزەگیا و لەوەڕ.
ئاژاڵدار: خاوەن ئاژاڵ.
ئاژان: د. پۆلیس.

ئاژاولە: د. ئاژاوە.

ئاژاوە: پشێوی و ناکۆکی.

ئاژنی: ز. مەلەکردن.

ئاژنین: چیلکەکردن بەناوەندی داندا. سووژن کردنی زۆر بەشتێکدا، داخستنی دەرگا: دەرگاکە (ئاژنە) واتە دایخە. داکەندنی کاڵا: کراسەکەم (ئاژنی) واتە دام کەند (ل).

ئاژۆ: ز. شوێن پێ هەڵگرتن.

ئاژۆتن: ز. هەڵکوتانە سەر شتێک.

ئاژۆدان: لەوەڕاندنی ئاژاڵ بەشەو: ئەو ڕانە (ئاژۆ بدە).

ئاژووان: لێخوڕین.

ئاژوین: بڵاوبوونەوەی شتێک لە شوێنێک: ئەو ڕانە لەو پاوەندەدا (ئاژین) بووە. هاژین.

ئاژینە: د. چەقچەقەی ئاش.

ئاس: جۆرە مقەبیایەکە قوماری پێ دەکرێ.

ئاسا: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(مُشَبَّه بە): نەریمان (ئاسا) ئازا بە، واتە وەک ئەو ئازا بە.

ئاسان: کاری سووکی بێ گیروگرفت.

ئاسانە: جێی کەوش داکەندن لەبەر دەرگادا.

ئاسانی: سووکی و بێ گیروگرفتیی کاروبار.

ئاساو: هـ. ئاش.

ئاسایش: حەسانەوە و ئارامگرتنی گیاندار. بێ ئاژاوەیی.

ئاسایی: ئاسا: خۆت (ئاسایی) داوێنم لێ کرد بەلادا.

ئاست: عاست.

ئاستان: ئاسانە.

ئاستانە: دەرماڵ: خۆی خستە (ئاستانە) کەت.

ئاستن: د. هێشتنەوە.

ئاستەر: ئاسەر.

ئاستەم: عاستەم.

ئاسرم: هەڵامەت.

ئاسرمە: د. تیلمەیەکی پانە لە کورتان دەکەوێتە سەر کلکی وڵاخ.

ئاسک: گیاندارێکی چاوڕەشی جوانی خێرایە لە (مەڕدسوور) پچووکترە.

ئاسکە زەڕینە: شتێکە لە وێنەی ئاسکێکی پچکۆلە لە پەڕۆ دروست و ڕەنگاوڕەنگ دەکرێ، منداڵ یاری پێ دەکات.

ئاسمان: لای هەرە ژووورووی سەرت.

ئاسمان و ڕێسمان: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ جیاوازی و دووری دوو شت لە یەکەوە: ئەمە و ئەوە (ئاسمان و ڕێسمان)ە واتە زۆر لە یەکەوە دوورن.

ئاسمانە: مەلاشو لەناو دەمەوە. بنمیچ.

ئاسمانی: جۆرە ڕەنگێکی شینی کاڵە.

ئاسمین: ز. یاسەمەن.

ئاسن: جۆرە کانێکە لە زەوی دا دەردەهێنرێ و بەئاگر قاڵ دەکرێ و گەلێ شتی لێ دروست دەکرێ.

ئاسنجاو: قاپ و قاچاخی مسین.

ئاسندرک: درکە ئاسنینە.

ئاسنفرێن: د. موقناتیس.

ئاسنگەر: کەسێکە لە ئاسن شت دروست بکا.

ئاسنگەری: خەریکبوون بەپیشەی ئاسنەوە.

ئاسنی سارد کوتان: بریتییە لە خەریکبوون بەکارێکەوە کە تیایدا سەر نەکەویت.

ئاسنی: شتێکە لە ئاسن دروست کرابێ.

ئاسنینە: ئاسنین.

ئاسۆ: ملە. جێگای هەڵاتن یا ئاوابوونی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە.

ئارمایی. ڕووناکی.

ئاسۆک: سێبەر.

ئاسۆگە: ئاسۆ. ئەوپەڕی هەنای چاو لە ئاسۆدا (د).

ئاسوودە: گیانداری بێ خەفەتی حەساوە.

ئاسوودەیی: بێ خەفەتی.

ئاسەر: د. بەری کاڵا. پەڕاوێزی کەوا.

ئاسیاو: ئاش.

ئاسیاوان: ئاشەوان.

ئاسیاوبازی: د. ئاشە بەتەندوورە.

ئاسیو: چورتم و چەپووکی ڕۆژگار.

ئاش: جێی هاڕینی دانەوێڵە و کرە. شۆ: ئەم کاڵایە بە(ئاش)ە، واتە شۆدارە. چێشت (د).

ئاشاخە: میوەی کۆنی ڕزیو.

ئاشانە: دە یەکی مزی ئاشە کە ئاغا لە خاوەن ئاشی دەسێنێت بەناردی یا بەدراوی.

ئاشبگیر: تاڵانکردنی ئاش لەلایەن جەردەوە.

ئاشبوون: ز. ئاشتبوونەوە.

ئاشبەتاڵ: وتەیەکە ئاشەوان بەدەنگی بەرز دەیڵێ لە کاتێکدا کە ئاشەکەی دانی نەمابێ بۆ ئەوەی کە باراشی بۆ بەرن.

ئاشپەز: د. چێشتکەر.

ئاشپەزخانە: د. چێشتخانە.

ئاشت: کەسێکە کە لە گەڵتدا ڕێک بێ، (ئاشتبوونەوە) یەک کەوتنەوەی دوو کەس لە دوای ناکۆکییان.

ئاشتکردنەوە: یەکخستنەوەی دوو کەس لە دوای ناکۆکی.

ئاشتێنی: ئاشتی.

ئاشتی: ڕێکی و دۆستایەتی.
ئاشتیخواز: کەسێک کە حەزی لە ئاشتی بێ.
ئاشچی: ئاشپەز.
ئاشخانە: چێشتخانە.
ئاشدار: د. شتی شۆدار.
ئاشدۆڵ: ئاشبەتاڵ.
ئاشرمە: هێشرمە.
ئاشک: ز. معدە.
ئاشکرا: شتی دیاری نمایان.
ئاشکرابوون: دەرکەوتنی شتی نادیار.
ئاشکراکردن: دەرخستنی شتی نادیار.
ئاشگێڕ: ئەندازەیەکە لە ئاو کە ئاش بگێڕێ.
ئاشماست: د. دۆکولێو.
ئاشنا: ناسیاوی تێکەڵ.
ئاشناس: د. ئاشنا.
ئاش نانەوە: دروستکردنی ئاش و خستنەگەڕ.
ئاشنا و ڕۆشنا: کەسانێکن کە تێکەڵ بن لەگەڵتدا.
ئاشنایەتی: شناسی و تێکەڵی.
ئاشنایی: ئاشنایەتی.
ئاشۆ: د. پشێوی.
ئاش و پاشو: قسەی شرم برم.
ئاش و ماش: وتەیەکە منداڵان بەکاری دەهێنن لە کاتی قسە برینەوەیاندا لەگەڵ یەکتری.
ئاشوب: جەنگ و کێشەی گەورد.
ئاشوبگێڕ: کەسێکە کە زۆر ئاشوب هەڵگیرسێنێ.
ئاشوبگێڕان: ئاشوب نانەوە.
ئاشوب نانەوە: هەڵگیرساندنی ئاشوب.
ئاشووژن: ز. بەنێکە دەمی جەواڵی پێ دەدروێ.
ئاشودستا: کەسێکە کە وەستابێ لە سازکردنی ئاشدا.
ئاشە بەتەندوورە: یارییەکی دوو دەستەییە، دەستەیەکیان بەپێوە سەر بەیەکەوە دەنێن و یەکێکیان پاسیان دەکات و، دەستەکەی تر لە دەرفەتدا باز دەدەنە سەر کۆڵیان تا تێ دەکەون.
ئاشەبەتەندووری: ئاشەبەتەندوورە.
ئاشەتەندوورە: ئاشێکە نێوەکەی وەک تەندوور وایە بەبەرد و قسڵ دروست دەکرێ بۆ ئەوەی کە بەئاوێکی کەم بگەڕێ.
ئاشەتەندووری: ئاشەتەندوورە.
ئاشەڤان: ز. ئاشەوان.
ئاشەوان: کەسێکە کە هەمیشە بەسەر ئاشەوە بێ و باراش لێ بکا.

ئاشێ: ز. کوێرەوەری.
ئاشێڕ: کەسێکە باراش کۆبکاتەوە و بیبا بۆ ئاش بۆ هاڕینی.
ئاشێفکرن: ز. هەڵکۆڵینی بنکی سەوزایی و کشتوکاڵ بۆ بەهێزبوونی.
ئاشێگە: ز. شوێنی سەختی ڕەق لە زەوی.
ئاشێو: د. قۆرت و بەڵا.
ئاغا: وتەیەکە کە بەهێندێ پیاوی گەورە دەوترێ.
ئاغابانوو: جامانەی سەر.
ئاغاژن: ژنی ئاغا.
ئاغایانە: شتێکە کۆدەکرێتەوە بۆ ئاغا.
ئاغایەتی: بوونی یەکێک بەئاغا.
ئاغزە: کاغەزێکی پێچراوەیە دەخرێتە قنگی جگەرەوە.
ئاغڵەویک: ز. تاوەی ڕۆن تێدا داخکردن.
ئاغە: ئاغا.
ئاغەبانوو: ئاغابانوو.
ئاغەژن: ئاغاژن.
ئاغەڵ: جێی داکردنی ئاژاڵ لە زستاندا.
ئافتابە: ئافتاوە.
ئافتاو: ڕۆژێکە کە بەئاسمانەوەیە. هەتاو.
ئافتاوگەردان: خێوەتی بچووک کە لەگەڵ خۆتدا بیگێڕیت بۆ هەڵدان.
ئافتاونیشان: بلوورییەکی سپیی ئەستوورە، وێنەی مەسینەیەکی پێوەیە.
ئافتاوە: مەسینە.
ئافتاوی بوون: د. ئاشکرابوون.
ئافتووش: ز. خۆهەڵقورتاندن لە کاری مەردوومدا.
ئافر: ز. ئاخوڕ.
ئافڕ: ز. ئاخوڕ.
ئافرەت: وتەیەکە بەکاردێنری بۆ ژن و کچی گەورە.
ئافشووژن: ز. ئاشووژن.
ئافەڕۆز: هـ. هەڵاتنی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە.
ئافەرین: وتەی پەسندکردن.
ئاڤ: ز. ئاو.
ئاڤا: ز. ئاوا.
ئاڤار: ز. چەرمی گیراوەی ئاژاڵ.
ئاڤاهی: ز. ئاوایی. کۆشک.
ئاڤپیاز: ز. پیازاو.
ئاڤپەنگ: ز. ئاوی باران. گومێکە کە باراناوی تێدا کۆبێتەوە.
ئاڤخیز: ز. ئاوێکە کە لەسەرخۆ بڕوا.
ئاڤدار: ز. جۆرە دارێکە.

ئاڤدانک: ز. دەفری ئاو.
ئاڤدۆنک: ز. شۆربای بێ تام.
ئاڤدەف: ز. مەتارە.
ئاڤدین: ز. تۆڵەسەندن.
ئاڤرێژ: ز. ئاودەستخانە.
ئاڤرمیش: ز. ئاوریشم.
ئاڤزدلیلک: ز. نەخۆشی ئاوبەند.
ئاڤزەمکی: ز. شتێک یا قسەیەک کە درەنگ بگات.
ئاڤزیم: ز. کانیاوێکە کە هەر لە بەهاردا بژبەتەوە.
ئاڤزیم: ز. ئاڤزێم.
ئاڤژەن: ز. مەلەوان.
ئاڤژەنی: ز. مەلەوانی.
ئاڤس: ز. ئاوس.
ئاڤسین: ز. ئاوسبوون.
ئاڤشۆ: ز. ئەو ئاوەیە کە لە پاش شوشتنی قاپ و قاچاخ دەمێنێتەوە.
ئاڤشیز: ز. ئەو ئاوەیە کە لمی تێدابێ.
ئاڤشیلە: ز. ئاوی بەرسیلە.
ئاڤکینە: ز. مەسینەی شووشە.
ئاڤگیر: ز. شوێنێکە باراناوی تێدا بمێنێتەوە تا درەنگ.
ئاڤرێ: ز. لارێ.
ئاڤیاری: ز. بە سایەی.
ئاڤێتن: ز. هاویتن.
ئاڤی: ز. کشتوکاڵی ئاوی. زەمینی بەراو. شەونم، ئاوارە.
ئاڤیتن: ز. هاویتن.
ئاقار: عاستی شت.
ئاقید: ز. دۆشاوی خەست.
ئاقیق: بەردێکی سووری جوانی بەنرخە.
ئاکام: ئەنجام.
ئاگا: ئادەمیزادی وشیار. خەبەردار لە شت.
ئاگابوونەوە: بێداربوونەوە لە خەو.
ئاگادار: کەسێکە کە چاودێری و وریایی شتێک بکات: خوا ئاگادارت بێ. کەسێکە کە خەبەردار بێ بە شتێک: فیسار کەس زانایەکی ئاگادارە، واتە خەبەردارە بەگەلێ شت.
ئاگاداری: سەرپەرشتی و چاودێریکردنی شتێک.
ئاگا لێ بوون: ئاگاداریکردنی شتێک. ئاگاداری بە شتێک: ئاگام لێی نییە.
ئاگاه: ئاگا.
ئاگاهی: هوشیاری و خەبەرداری.
ئاگایی: ئاگاهی.

ئاگر: شتێکی سووری سووتێنەری ئاشکرایە.
ئاگرباران: بریتییە لە ئاشووب و پشێویی ڕۆژگار.
ئاگربازی: یاریکردن بەئاگر.
ئاگربڕ: بەرهەڵستکردنی ئاگر بۆ ئەوەی کە نەتەنێتەوە. قسەکردن بەجۆرێکی وا کە شتێکی خراپ لە خۆت دوور بخەیتەوە.
ئاگربەربوونەوە: پەیدابوونی ئاگر لە شوێنێک.
ئاگر بەردانەوە: ئاگرنان بەشوێنێکەوە کە بیسووتێنێ.
ئاگرپارە: مەردوومی زرنگی زیرەک.
ئاگرپارێز: ز. ئاگرپەرست.
ئاگر تێ بەربوون: بەربوونی ئاگر لە شتێک. بریتییە لە ڕق هەستان و ئاڵۆزبوون.
ئاگرخۆش: ز. مەردوومی قسەخۆشی گاڵتەچی.
ئاگردان: قووڵکەیەکە ئاگری تێدا دەکرێتەوە. تەقاندنی چەک.
ئاگردانک: ز. ئاگردان.
ئاگرکردن: خۆشکردنی ئاگر. بریتییە لە ئاشووب نانەوە.
ئاگرکردنەوە: هەڵگیرساندنی ئاگر.
ئاگرکوژ: ز. کەسێکە کە ئاگر بکوژێنێتەوە.
ئاگرکەوتنەوە: ئاگر بەربوونەوە.
ئاگرگرتن: بریتییە لە تووڕەبوون. داگیرسانی ئاگر.
ئاگرگوشک: ز. ئێسقانی چەناگە.
ئاگرگەشکەرە: د. شتێکە لە تەل دەتەنرێ و زریزەیەکی درێژی پێوەیە خەڵووز و ئاگری تێ دەکرێ و بەهەڵسووڕاندنی دەگەشێتەوە.
ئاگرگەشکەردەوە: ئاگرگەشکەرە.
ئاگرگیرە: د. دەستەچیلە.
ئاگرناک: ز. مەردوومی تووڕە و تڕۆ.
ئاگرنانەوە: ئاگر بەردانەوە.
ئاگرۆچکە: ئاگری پچووکی کز.
ئاگرۆک: ز. مەردوومی دووزبانی ئاشووبگێڕ. شەڕایەکە دەدا لە مەردزە.
ئاگرە: جۆرە برینێکە بەدەموچاو هەڵدەپەڕێ. جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە.
ئاگری ژێر کا: بریتییە لە یەکێک کە لە ژێرەوە بەنهێنی ئاشووب بنێتەوە.
ئاگرین: شتێک کە زۆر گەرم بێ وەک ئاگر.
ئاگە: هـ. نەوێ.
ئال: پەنجەی (باڵابەرزە)ی دەست.
ئاڵ: جۆرە ڕەنگێکە وەک گوڵاڵەسوورە. جۆرە نەخۆشییەکە تووشی هێندێ زەیستان دەبێ و دەیکوژێ.
ئالآ: قەڵەمی نووسین. بەیداخ.

ئاڵئاڵ: ز. گیایەکی بۆنخۆشە.

ئالاستن: ز. لستنەوە.

ئالان: پێچخواردنی دوو شت بە یەکدا.

ئالاندن: بادانی دوو شت بە یەکدا.

ئالانن: ئالاندن.

ئالاو: ئاڵۆزکاو. هالاو.

ئالا و والا: ئاڵ و والا.

ئالایش: ز. کۆبوونەوە لە شەودا بۆ ڕابواردن.

ئالایش: د. ئارایش.

ئالایی: د. ڕەنگاوڕەنگ.

ئاڵبردنەوە: دووچاربوونی زدیستان بەنەخۆشی (ئاڵ).

ئاڵبوونەوە: سڕبوونی ددان بەهۆی زۆر خواردنی شتی ترشەوە.

ئاڵتوون: زێڕ.

ئاڵتیردم: شەست و چوار یەکی حوقە.

ئالخواج: پەنجەی دۆشاومژە.

ئالدووز: شتێکە کە ڕووکەش کرابێ بە زێڕ یا بە زیو یا بە شتی تر بۆ جوانی.

ئالدووزکاری: ڕووکەشکردنی شت بە زێڕ یا زیو و یا شتی تر.

ئالدووزکردن: ئالدووزکاری.

ئاڵشت: د. کڕین و فرۆشتن. گۆڕینەوەی شت بە شت.

ئاڵف: ئالیک. پاوەن.

ئاڵفجاڕ: د. شوێنێکە لەوەڕی زۆری بێ.

ئاڵقاڕێز: د. نەڵقەڕێز.

ئاڵک: د. ئاڵوو.

ئاڵگۆشت: ز. نەخۆشییەکە تووشی ڕەشەوڵاخ دەبێ بەتایبەتی کەر و ئێستر.

ئاڵنگ: ئاڵوو.

ئاڵۆ: خاڵۆ.

ئاڵوباڵوو: جۆرە گێلاسێکی دەنک وردە.

ئاڵوبخارا: د. هەڵووژەڕەشە.

ئاڵ و بۆڵ: بەرسیلەیەکە دەنکە دەنکە شیرین بووبێ.

ئاڵ و بۆڵبوون: بوونی بەرسیلە بەئاڵ و بوڵ.

ئاڵو بەڵالووک: د. بەڵالووک.

ئاڵودار: داری داردڕا.

ئاڵۆز: گیانداری تووڕە و تڕۆ. کاتی سەرما و ودیشومە: نیمڕۆ زۆر (ئاڵۆز)ە.

ئاڵۆزان: بریتییە لە تووڕەبوون. ئاڵۆزکان.

ئاڵۆزاو: ئاڵۆزکاو. ئاڵۆز.

ئاڵۆزکان: شێوان و تێکچوونی بەن و دەزوو و شتی تر.

ئاڵۆزکاو: هەڕدای تێکەڵاو.

ئاڵۆزکاوی: عاستی ئاڵۆزکانی شت.

ئاڵۆش: خارشتی جەستە.

ئاڵۆشاوی: شتێکە کە ئاڵۆش پەیدا بکات. شتێکە کە ئاڵۆشی ببێ. ئادەمیزادی خونک.

ئاڵۆشدار: ئاڵۆشاوی.

ئاڵوگۆڕ: گۆڕینەوەی شتێک بە شتێک.

ئاڵوو: چەند گرێیەکی بچووکە لەژێر شەویلە و هێندێ جومگەی گیاندارردا لە لای نەخۆشیی لایەک لە ئەندام خوێنی پیس لەو ئاڵووانەدا کۆ دەبێتەوە و ئازار پەیدا دەکات: (ئاڵوو)م کەوتووە، یا (ئاڵوو)ی برینەکە داویەتییە بن باخەڵم. ئاڵوباڵوو.

ئاڵووالا: کالای ڕەنگاوڕەنگ.

ئاڵووچە: ز. هەڵووژە.

ئالوودە: گیرۆدەی شتێک: فیسار کەس (ئالوودە)ی جگەرەیە.

ئالوودەیی: گیرۆدەیی.

ئاڵووز: ز. خەم و خەفەت.

ئاڵووکەوتن: ئازار گەیشتن بەئاڵووی مل بەهۆی سەرینی خراپەوە.

ئاڵوولە: ز. باریکە کۆڵان. پیاوی بێ شەرمی بێ ئابڕوو.

ئاڵە: نەخۆشییەکە تووشی ئافرەت و ماین دەبێ، ئەندامیان پەڵە پەڵە دەکات.

ئاڵەت: گیایەکی گەرمیانییە بەرێک دەگرێ دەنکەکەی ڕەش و خڕ و تیژ و توندە، دەکرێتە ناو هێندێ خواردەمەنییەوە. پارچەی وردی دار لە شووشەکاری و پەنجەرەدا.

ئاڵەتکاری: خەریکبوون بەدروستکردنی ئاڵەتی ورد لە دارتاشیدا.

ئاڵەتە کێویلە: گیایەکی تیژ و توندی بۆندارە.

ئاڵەکۆک: هەڵەکۆک.

ئاڵهە: ئومێد.

ئالیۆر: ز. سێوە لاسوورە.

ئالی: ز. لا: ژنێ (ئالی) واتە لەولاوە.

ئالیستن: ز. ئالاستن.

ئالیسوور: ز. هەرمێ لاسوورە.

ئالیک: مووچە کا و جۆبەکە کە بدرێ بە وڵاخ و ئاژاڵ.

ئام: ز. مام.

ئامادە: شتی سازی ڕێکوپێک. گەچی گیراوەی نەکوژراوی بەهێز.

ئامادەبوون: سازکردن و ڕێکوپێککردن.

ئامادەیی: سازی و ڕێکوپێکیی شت.

ئاماس: ئاوسایی.

ئامان: هاتن (هـ). قاپ و قاچاخی مسین. بوارە (آمان): ئاو و ئاگر. ئامانیان نییە واتە بواردی کەس نادەن. پەنا و هانا.

نامانج: خزم و خوێش (ز). مەبەست. نیشانەیەکە کە نرابێتەوە بۆ پێکانی.
نامان لەرزانە: بەستەیەکی کوردییە.
نامایی: کوێری.
نامباز: شتێکە کە ئاوقەدی شتێکی تر بووبێ. نامبازبوون: ئاوقەدبوون.
نامبازد: ئامباز. ئامبازدبوون: ئامبازبوون.
نامداگرتی: ز. شتێکە کە تێکڕاییی بێ و هی تاقە یەکێک نەبێ.
نامڕاز: هاوڕاز.
نامڕازی: هاوڕازی.
نامسەر: هاوسەر.
نامشۆ: هاتوچۆ.
نامشۆکردن: هاتوچۆکردن.
نامشۆکەر: کەسێکە کە نامشۆت بکا.
نامک: پووری خوشکی باوک.
نامۆزا: منداڵی مام.
نامۆزازا: منداڵی منداڵی مام.
نامۆژ: ڕێ نیشاندان.
نامۆژگار: کەسێکە کە نامۆژگاری یەکێک بکات.
نامۆژگاری: بەسەر یەکێک هاتن و ڕێی باش پیشاندانی.
نامۆژن: ژنی مام.
نامۆژیار: د. نامۆژگار.
نامۆژیاری: د. نامۆژگاری.
نامور: هەوجار.
نامە: د. دایک.
نامەد: د. بەخت.
نامیان: هـ. هەوێن.
نامێتە: شتی تێکەڵ، (نامێتەبوون) تێکەڵبوون، (نامێتەکردن) تێکەڵکردن.
نامێژن: د، هەوێنی پەنیر و ماست.
نامێژەن: تێکەڵکردنی کەمێک لە شتێکی باش لەگەڵ شتێکی تر بۆ باشکردنی: ئەم ئاردەجۆیە (نامێژەن)ێک ئاردی گەنمی لێ بدە. فریشک.
نان: ز. یان: ئەم شتە (نان) ئەو شتە، واتە یان.
نانام: د. ئەندام.
نان و ئوون: د. ناز و نووز.
ئانە: ئەوە (هـ). پیتێکە بەهەر ناوێکەوە بنرێ دەیکا بە(مُشبَّه بە): شێر(انە) هەستاوە و پیاو(انە) وەستاوە. دەبێ بەپیتی پاڵدان (نسبة) لە جێگایەکدا کە ببێ بە(موزافو الیە) لەگەڵ ئەو ناوەی کە پێوەی نووساوە: کەوای پیاو(انە) و کراسی ژن(انە)، واتە کەوا و کراسێک کە هی پیاو و ژن بێ. دایک (د).
ئانەشا: هـ. ئەودیان.
ئانیسک: د. ئانیشک.
ئانیشک: جومگەیەکە لە ناوەندی باسک و بازوودا.
ئانیشکە: دارێکی دوو پەلە دەبەسترێ بە(خوانکە) و پێی ئاشی بەناوادا دەڕوات بە بەرز و نزمکردنەوەی پێیەکە ئەویش بەرز و نزم دەبێتەوە. لوولە و گونجی کەوانەدار کە بۆ سەر سووچ بەکاردێنرێ.
ئانین: ز. هانین.
ئاو: شتێکی شلی ڕووناکی ناشکرایە کە هەموو گیاندار و سەوزایییەک بەبێ خواردنەوەی ناژی. تۆوی گیانداری نێر و مێ.
ئاوا: ئاوەدان: ماڵتان (ئاوا) بێ. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پیشاندانی شتێک بەیەکێک لەسەر جۆرێکی تایبەتی: من چیت پێ دەڵێم (ئاوا) بکە. شتێکە لە ئاسۆ ون ببێ: ڕۆژ (ئاوا)یە.
ئاوابوون: پەناگرتن و ونبوونی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە لەلای ڕۆژ ئاواوە. ونبوونی هەموو شتێک لە ئاسۆ.
ئاوات: شتێکە کە خۆزگەی بۆ دەخوازرێ: فیسار کەس بە(ئاوات)ی خۆی گەیشت.
ئاواتخواستن: خۆزگەخواستن بۆ شتێک.
ئاواتەخواز: کەسێکە کە زۆر بەئاوات بێ بۆ شتێک.
ئاوار: ز. جۆرە حەلوایەکی زۆر توندە لە ئارد و دۆشاو دروست دەکرێ و، وشک دەکرێتەوە و پارچە پارچە هەڵدەگیرێ بۆ زستان. چایچی ناو ماڵ. خانووی تەپیو: فیسار کەس بوو بەژێر (ئاوار)ەوە(د).
ئاوارتن: ز. دەربواردنی شتێک لە شتێک (إستثناء).
ئاوارتە: ز. شتی دەربراو (مستثنی).
ئاواتیی: کەسێکە کە زۆر بەئاواتی شتێکەوە بێ. منداڵێکە کە ئاواتەخوازی باوک و دایکی بێ.
ئاوارخانە: شوێنێکە کە چایچی ناوماڵ چا و قاوەی تێدا لێ دەنێ.
ئاوارە: مەردوومی دەربەدەر. ئاوارەبوون: دەربەدەربوون.
ئاوارەکردن: دەربەدەرکردن. هەلاڵەی هەنگ (هـ).
ئاوارەیی: دەربەدەری.
ئاواری: د. شتومەکی چا و قاوە کە بەبار لە شوێنێکەوە ببرێ بۆ شوێنێکی تر.
ئاواز: دەنگی بەرز.

ئاوازکردن: بانگکردن بە بەرزی.
ئـاوازنـگ: د. زڕاو: (ئـاوازنـک) بـووە، واتـە دەنـگـی زڕاوە و بڵاوبۆتەوە.
ئاوازە: ئاواز. دەنگوباس: ئاوازەیەک داکـەوتووە کـە لەمـەولا بەزۆر بە منداڵ دەخوێنرێ.
ئاوازەخوان: د. گۆیندە.
ئاوازەخوێن: ئاوازەخوان.
ئاواژ: ئاوەژوو.
ئاواق: د. کەسێکە چاوی نەبڵەق بووبێ.
ئاواکردنەوە: خانوو دروستکردنەوە لە دێیەکی وێران و مەردووم تێدا دانانی.
ئاوان: جـۆرە دەفـرێکی قـوولـە لە زەرد یا لە مس شـتی تێـدا دەهاڕدرێتەوە. قاپ و قاچاخی ناوماڵ. مزی ئاش. ئاوەدان. ڕەسا و گوشاد. بەدی و چۆغلـی (ز).
ئاوانە: خواردن و بردنی شتی مەردووم بەخۆڕایی.
ئاوانەچی: کەسێکە شتی مەردووم بخوا یا ببیا بە ئاوانە.
ئاوۆک: ز. قەشمەری قسە زۆرکەر.
ئاوایی: چەند ماڵێکی نیشتەجێ.
ئاوبارە: ئاوێکە کە لە بەرزییەکەوە ببرێ بۆ بەرزییەکی تر بەهۆی لەوح یا تەنەکەوە. جۆگەیەکی گەورەیە لە ڕۆژئاوای شاری سلێمانییەوە. هەڵاڵەی هەنگ.
ئاوباز: د. مەلەوان.
ئـاوبـڕ: دەردێکـە دووچاری ئـاژاڵ دەبـێ لە زۆر ئـاوی سـارد خواردنەوەوە لە زستاندا و کوتوپڕ دەیکوژێ.
ئاوبەددەمـە: قـوبوولـیـیـەکی تەڕ و بڕە کـە زۆر لەسـەر ئاگـر نەمابێتەوە.
ئاوبەر: کـەسـێکە کـە ئاو بەگـۆزە و دەفـر لە شـوێنێکەوە ببـا بۆ شوێنێکی تر.
ئاوبەند: دەردێکی کوشندەیە لەناو سکدا پەیدا دەبێ.
ئاوپاش: ئاوڕشێن.
ئاوپاڵ: د. دەفرێکە شتی شلی پێ دەپاڵێورێ.
ئاوپرژێن: ئاوڕشێن.
ئاوپژاندن: د. ئاوڕشێنکردن.
ئاوپژێن: ئاوڕشێن. شتێکە کە ئاوڕشێنی پێ دەکرێ.
ئاوپەڕ: پوازێکە دەخرێتە پاڵ گونجی ئاشەوە بۆ ئەوەی ڕاستەخۆ ئاوەکە بدا بەناوەڕاستی پەڕەکەدا.
ئاوجز: د. ئاودز.
ئاوجۆ: د. بیرە.
ئاوچاوسەندن: د. بریتییە لە ترساندن.
ئاوچاودان: د. زاخـاوی چاودانەوە بەتەمـاشـاکـردنی ئافـرەتی بێگانە.
ئاوچنین: د. ئاوگرتنی میوە و هێندێ شتی تر.
ئاوخانە: د. ئاودەستخانە.
ئاوخۆری: د. دەفرێکە کە ئاوی پێ بخورێتەوە. شەربە و گوزەڵەی ئاو.
ئاودار: شـوێنێکە کە کـانی و ئاوی زۆربێ. درەخت و سـەوزایی و میوەی تەڕ و نازاو. تیغی جەوهەردار.
ئاودامان: کاڵای شۆڕی تا سەرپێ.
ئاودان: ئاوکـردنە بن دار و درەخت و سـەوزایی. دانی ئاو بە وڵاخ و ئاژاڵ. ئاودانەوەی تیغ.
ئاودانەوە: کـردنی تیـغـی سـووردەوەبوو بە ئاودا بۆ ڕەقـبـوون و برشتی.
ئاودڕ: زەوییەکە ئاو هەڵی دڕیبێ.
ئاودڕکە: شوێنێکە ئاو دایدڕیبێ و ئاوی تێدا مابێتەوە.
ئاودز: تەشەنەی برین بەهۆی تەڕبوونیەوە، (ئاودزکردن) ئاودز.
ئاودزدک: ئەو پارچەیە لە شرینقە کە ئاو هەڵدەمژێ.
ئاودەر: ئاودێر.
ئاودەس: ئاودەست.
ئاودەست: ئاودەستخانە.
ئاودەستخانە: پێشاو.
ئاودەنگ: کەسێکە دەنگت بیگاتێ بۆ گفتوگۆ لەگەڵدا کردنی.
ئاودەنگی: هاودەمیی یەکێک بۆ یەکێک.
ئاودێر: کەسێکە کە ئاوی کشتوکاڵ بدا بەمانگانە یا ساڵانە.
ئاور: ز. ڕوخساری بە سامی سەنگین و گران.
ئاورای: هـ. برسێتی.
ئاوڕۆشنکەرە: گیـاندارێکی بچکۆلەی ڕەشە بەسـەر ئاودا دێت و دەچێ.
ئاوڕوو: شەرم.
ئاوڕووبردن: بەدناوکردنی یەکێک.
ئاوڕووت: ئاوەڕووت.
ئاوڕووتکردن: ئاوەڕووتکردن.
ئاوڕووچوون: بەدناوبوون.
ئاوڕوونکەرە: ئاوڕۆشنکەرە.
ئاوڕێژ: کـەسـێکە کـە ئاوی مـردوو بڕێژێ لەکـاتی شـوشـتنیـدا. ئاوەڕێژ.
ئاوڕێژگە: ئاوەڕێژ.
ئاورنگ: ئاونگ، بریسکانەوە.
ئاورنگدان: بریسکانەوە.
ئاوریشم: شـتـێکی جوانی نەرمی بریسکەدارە لە جۆرە کـرمـێک پەیدا دەبێ و تەنراو و پارچەی نایابی بەنرخی لێ دروست دەکرێ.

ناورینگ: ناورنگ.
ناوزان: توانین بۆ کردنی کارێک، ئەم وتەیە هەر لە وتاری نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ: نەریمان نای (ناوزێ) کە تەماشای دەرسەکەی بکات یا بزانە سالار دەیناوزێ دەموچاوی بشوات؟ واتە نایان ناوزێ.
ناوزانەچاو: چاوتەڕبوون بەهۆی خەفەتێکەوە.
ناوزانەدەم: دەم پاراوبوون لە کاتی بینینی خواردنێک و حەز لێکردنیدا.
ناوزوونە: ئاسنێکی باریکی زبانە، دارەپشتێن و تەنگەی پێ توند دەکرێ.
ناوزەنگی: دوو ئاسنە بە ڕاست و چەپی زینەوە، سوار پێی تێ دەخات.
ناوزەنگی تەقێن: بریتییە لە تاودانی وڵاخ: (ناوزەنگی تەقێن) بۆی دەرچوو.
ناوزەنگیدار: پێی هێندێ کەس کە پشتەکەی قۆقز بێ.
ناوزەنگی لێدان: لێخوڕینی وڵاخی بە زین.
ناوزیان: ناوزان.
ناوزین: ناوزان.
ناوسان: بەرزبوونەوە و هەڵکفانی ئەندامی گیاندار لەبەر ئازارێک.
ناوساو: شوێنێکە لە ئەندام کە هەڵکفابێ.
ناوسێ: دراوسێ.
ناوسیان: ناوسان.
ناوشار: تاقگە.
ناوقە: ناوقەد.
ناوقەد: کەسێکە کە پەلاماری شتێکی دابێ و پێیداهەڵزنیبێ، (ناوقەدبوون) پەلاماردانی شتێک و پێداهەڵزنینی.
ناوکردن: پژاندنی ئاو لە هێندێ شت بۆ نەرمبوونەوە.
ناوکێش: کەسێکە بەمانگانە یا بەرۆژانە ئاوت بۆ بێنێ. خواردنێکە کە ئاوی زۆر بەسەردا بخورێتەوە.
ناوگرتن: خۆشبوونی میوە و ئاوتێزانی بەجۆرێک کە بخورێ.
ناوچنین: ئاوڵەیەکە کە ئاوی تێ زابێ.
ناوگردان: دەفرێکی مسینی کلک درێژە ئاوی لە کوڵ و هێندێ شتی تری لە مەنجەڵ پێ هەڵدەهێنجرێ.
ناوگیرکردن: خواردنی شتێکی کەم بۆ لابردنی برسێتی لەپێش نانخواردن بەتۆزێک: زۆرم برسی بوو (ناوگیر)ێکم کرد.
ناوڵە: وردە برینێکە لە ئەندامی منداڵ دێتەدەرەوە.
ناو لە دڵ ڕۆیین: بریتییە لە برسێتیی زۆر.
ناو لە دنگا کوتان: ئاو لە دنگا کوتاندن.
ناو لە دنگا کوتاندن: بریتییە لە کردار و گوفتاری بێهوودە.

ناوڵەمە: د. بێچووی ناو سکی ئاژاڵ کە لە دوای سەربڕینی دایکی دەخورێ.
ناوماڵ: دراوسێ.
ناومالک: کۆتەرەدارێکە کە ئاو ڕاپێچێ و بگیرێتەوە بۆ سووتاندن.
ناومروار: جۆرە ئاوێکە کە هاتە ناو چاو کوێری دەکا بەڵام بە میل لێدانی ڕووناک دەبێتەوە.
ناومل: هاومل.
ناوملبوون: بوون بەهاودەم.
ئاو و تام: د. جەخت: فیسار کەس بەئاو و تاوێکەوە قسەکەی دەگێڕایەوە واتە بەجەخت و بەکوڵ و دڵ.
ئاور: ئاگر. ئاوس (هـ).
ئاوڕ: هـ. ئاخوڕ.
ئاوردانەوە: لاکردنەوە بەسەر بەلای ڕاست یا چەپدا.
ئاورشێن: پرژاندنی ئاو بەزەویدا.
ئاوڕلێدانەوە: بریتییە لە دەستگرتن و یارمەتیدانی یەکێک.
ئاوس: گیانداری سکپڕ.
ئاوسبوون: سکپڕبوونی گیاندار.
ئاوسکردن: سکپڕکردنی گیاندار.
ئاووگڵ: سروشت (ئاو و گڵە)کەی بەدە. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ یەکێک کە دوور لە نیشتمانی خۆی بمرێ: فیسار کەس (ئاو و گڵ) هێنای بۆ ئێرە، واتە دەبوو ئاو و گڵی ئێرەی بەتووشەوە ببوایە.
ئاوگۆشت: چێشتی گۆشتاو.
ئاونگ: شەونم. ترێی مێلاق.
ئاوهاتنەوە: ڕەحەتبوونی گیاندار بەهاتنەوەی ئاوی.
ئاوەچوڕ: چوڕانەوەی ئاو لە شتێکی تەڕ، ئاوەچوڕبوون: نەمانی چوڕی ئاو بە شتی تەڕدەوە.
ئاوەخۆرە: سوورێنچک. ڕاوی سەرکانی. ئەو ئەندازەیەیە لە دەم و لێوی وڵاخ کە لە کاتی ئاوخواردنەوەدا دەکەوێتە ناو ئاوەوە. کولۆرییەکە لە ناوەڕاستی درەختدا ئاوی لێوە دەخواتەوە.
ئاوەدان: جێگایەکە ئاوابێ.
فراوان: ئەم ژوورە یا ئەم کاڵایە ئاوەدانە.
ئاوەدانی: ئاوایی.
ئاوەر: باوەڕ و یەقین. دڵنیایی.
ئاوەڕۆ: جۆگەلەیەکە لە ماڵدا باراناو و چڵکاوی لێوە دەچێتە دەرەوە.
ئاوەڕۆگە: ئاوەڕۆ.
ئاوەڕووت: ڕووتبوونی سەر و پێی ئاژاڵ و باڵندەی سەربڕاو لە خوری یا موو یا پەڕ بەهۆی ئاوی لە کوڵەوە. ئاوەڕووتکردن: ڕووتاندنەوەی سەر و پێی ئاژاڵ یا باڵندە بەئاوی گەرم.

ئاوردش هێنانەوە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک کە زۆر دەنگوباسی ناخۆشت بۆ بێنی و نوقلانەی خراپت بۆ لێ بدا:ئاوەرەشت هێنایەوە: واتە هیوا و ڕووناکیت نەهێشتەوە.

ئاوەرێژ: شوێنێکی لێژە کە ئاوەڕۆی شوێنێکی لێوەبڕوا:ئاوەرێژی سلێمانی دەچێتەوە سەر تانجەڕۆ.

ئاوەرێس: جۆرە جاوێکی سپیی تایبەتییە.

ئاوەروو: د. شوێنی ئاوەزێ.

ئاوەزا: د. ئاوەزێ.

ئاوەزێ: شوێنی تەڕ و نمدار.

ئاوەژوو: کالا و پۆشاکی هەلگەڕاوە. ئاوەژووبوون: هەلگەڕانەوەی کالا و پۆشاک. ئاوەژووکردن: هەلگێڕانەوەی کالا و پۆشاک.

ئاوەژنە: هـ. کەلەبەرێکە کە لە پشت ئاشەوە ئاوی لێوە دەشکێنرێ لە کاتێکدا کە ئاشەکە بخەوێنرێ.

ئاوەژێ: ئاوەژوو.

ئاوەسوو: شتێکە لەناو ئاودا سووابێ و لووس بووبێ. بریتییە لە مەردوومی بێعار. ئاوەسووبوون : سوان و لووسبوونی شت بەهۆی مانەوەی لەناو ئاودا.

ئاوەسێ: فەقیانەی کراس.

ئاوەشکێنە: ئاوەژەنە.

ئاوەکی: ئاژاڵ یا وڵاخێکە کە لە مێگەل و ڕەوەی خۆی بزربووبێ و کەوتبێتە ناو مێگەل و ڕەوەیەکی بێگانەوە. شتی تەڕ.

ئاوەکیبوون: ئاوەکیکەوتن.

ئاوەکیکەوتن: ئاواردبوون و دوورکەوتنەوەی گیاندار لە جێ و ڕێی خۆی.

ئاوەڵ : هاوەدەم.

ئاوەڵانە: وەلێفەتێکە دەدرێ بەشوان بەرامبەر بەهێنانەوەی کار و بەرخی تازەبوو لە کێوەوە بۆ خاوەنی.

ئاوەڵچنە: جۆرە کاغەزێکی فشەڵە، نووسراوی پێ وشک دەکرێتەوە. کاغەزێکی زۆر تەنکە لە هێندێ شتەوە دەپێچرێ.

ئاوەڵزاوا: مێردی خوشکی ژن.

ئاوەڵکراس: بریتییە لە دەرپێی ژن.

ئاوەنووس: د. عەبەنووس.

ئاوەنیا: گەنم و جۆی بەراو. کۆڵەبەست.

ئاوەوەرە: هـ. ڕاوی سەرکانی.

ئاوهەڵکردن: ئاو کردنە سەر شوێنێک بۆ ئاودانی.

ئاوهێنانەوە: بریتییە لە خۆ ڕەحەتکردن بەدەست.

ئاویار: د. ئاودێر.

ئاویاری: د. ئاودێری.

ئاوێتە: ئامێتە.

ئاوی ڕەش: ڕەشاوێکە کە چووە پەردەی چاوەوە کوێری دەکا و، ئیتر ڕووناک نابێتەوە.

ئاوێز: د. شتێکە کە دارۆچکە کرابێ.

ئاوێزان: ئاوێز.

ئاوێزە: چرایەکی شووشەی گەورەی پلپلەداری لق لقە بەبنی میچدا هەلدەواسرێ بۆ جوانی و، لە هەر لقێکیدا چرایەکی تێدا هەلدەگیرسێنرێ.

ئاویشتن: هاویشتن.

ئاوێنە: شووشەیەکی پاکی ڕووناکە دیوێکی دەرمانێکی پێوەیە و دیوەکەی تری شت دەنوێنێ.

ئاوێنەبەند: شوێنێکە کە ئاوێنەی زۆر چەسپ کرابێ بەدیوارەکانییەوە.

ئاویە: د. شتی ئاوی بەراو، سواغ.

ئاویەدان: د. سواغدان.

ئاوی: جۆرە ڕەنگێکە لە ئاسمانیی ڕوونتر. گیاندارێکە بەبێ ئاو دەژی. سەوزایییەکە کە ئاو بدرێ.

ئاوینە: ئاوێنە.

ئاه: وتەی دەربڕینی داخ و خەفەت. هەناسە: (ئاه)ی تێدانەماوە.

ئاها: پیتی سەرسوڕمان: دەڵێیت (ئاها) بەیەکێک کە پێت بڵێ ئیمڕۆ بۆمبای وا هەیە شارێک وێران دەکا.

ئاهار: د. شۆیەکە کە بە شتی تەنراوەوە بێ.

ئاهن: ل. ئاسن.

ئاهۆ: ئەی هۆ. شێتیی (ل). فێ.نەنگ.

ئاهەک: قسڵ.

ئاهەنگ: کۆبوونەوە و گۆرانی وتن و ڕابواردن لە شایی منداڵبوون یا ژنهێنان یا خەتەنەسووراندا.

ئاهەنگگرتن: پێکهێنانی ئاهەنگ و کۆبوونەوە بۆی.

ئاهەنگگێڕ: کەسێکە لە ئاهەنگدا گۆرانی بڵێ و خۆشیی بکا.

ئاهەنگگێڕان: ئاهەنگگرتن.

ئاه هەڵکێشان: ئاخ هەڵکێشان.

ئاهیر: ئاگر.

ئاهێر: ئاگر.

ئاهیستە: هێدی و لەسەرخۆ.

ئاهیستەیی: هێدیتی و لەسەرخۆیی.

ئاهی: ل. ئاسک.

ئاهێن: ز. ناڵین.

ئای: ئاخ.

ئایا: وتەی پرسیار.

نایاکو: نایا.
نایبای: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە.
نایای: نایبای.
نایندە و ڕەوندە: هاتوچۆکەران.
نایبوئۆبن: فڕوفێڵ.
نایەر: هـ. ناگر.
نایین: چەند دەستوور و فەرمانێکە کە لەلایەن خواوە بەهۆی پێغەمبەرێکەوە نێردرابێ بۆ ئادەمیزاد. ڕەفتار و ڕەوشت.
نسپار: ل. هەڵگێڕانەوەی زەویی ناوباخ.
نسترانە: با. لاوکێکە کە سەرگوزشتەی دڵداریی پیشان بدا.
نستێرک: شوقەللەت.
نستێنک: با. زەردەواڵە.
نشکێڵ: نەشکێڵ.
نم: پیتی وەرامدانەوە.
نمجا: ئینجا.
ئینجا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە پاش دەست هەڵگرتن لە شتێک و دەستکردن بە شتێکی تر: تا ئێستا من کارم کردووە ئینجا نۆرەی تۆیە.
ئینجاکو: ئینجا.
ئینجاکونێ: ئینجا.
نۆ: ناو (ل). پیتی بانگکردن: ئۆباب، ئۆدا، واتە ئەی بابە، ئەی دایە! پیتێکە ژنان لەکاتی سەرسوڕماندا بەکاری دەهێنن وەک پیتی (ئەیەڕۆ).
نۆء: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی سەرسوڕمان و پێ ناخۆشبوونی کارێکدا.
ئۆباڵ: گوناح: (ئۆباڵ)ت بەئەستۆم.
نۆبە: ز. هۆبە.
نۆحە: وتەیەکە ڕەشەولاخی پێ لێ دەخوڕدرێ.
نۆخ: ئۆخەی. ناخ (ز).
نۆخەی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی دڵخۆشبوون بە شتێک.
ئۆخەیچ: نۆخەی.
نۆخەیش: نۆخەی.
ئۆدە: ژووری خانوو.
ئورفە: ناوە بۆ جۆرە مقامێک. ناوە بۆ شارێکی کورد لە ڕۆژئاوای کوردستانی تورکیادا.
نورووسی: د. عرووسی.
نۆسا: د. وەستا.
ئۆغر: ڕۆین: (ئۆغر) بێ، واتە بۆ کوێ دەچیت. ئۆغرکردن: ڕۆین لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک.
ئۆف: پیتی داخ و خەفەت.
ئوففە: دەردێکە دەدا لە سەری وڵاخی بەرزە، ناو بەلووتیدا دێتە خوارەوە.
ئۆقرە: ئارام.
ئۆقرەگرتن: ئارامگرتن و دابینبوون.
ئۆگر: هۆگر.
ئۆگە: هـ. دەوێ.
ئولاخ: وڵاخ.
ئولاخدار: وڵاخدار.
ئولاغ: ئۆلاخ.
ئولاغدار: ئۆلاخدار.
ئۆلاق: ز. ئەسپی نارەسەن.
ئۆلی: ز. ژوور.
ئوموستیلە: ئەموستیلە.
ئومێد: هیوا. ئومێدکردن: ئومێدەواری.
ئومێدەوار: هیوادار.
ئومێدەواری: هیواداری.
ئۆمی: نەخوێندەوار. بەکەسێک دەوترێ کە لە نەتەوەی (حەسەن) و (حوسێن) نەبێ.
ئونکیردم: سی و دوو یەکی حۆقە.
ئونیشک: با. کەرە.
ئۆحە: وتەیەکە ڕەشەولاخی پێ ڕادەوەستێنرێ.
ئووک: گەروو.
ئوونە: هـ. هۆ ئەوە.
ئۆی: ئۆف.
ئویف: وتەی پەسندکردن.
ئۆین: فێڵ.
ئۆینباز: فێڵباز.
ئۆیە: جۆرە چنراوێکی تەنکی کون کونە بۆ جوانی دەگیرێ بەقەراغی شتدا.
ئە: پیتی لەمەولا (مستقبل): ئە(خوێنم) ئە(نووسم) واتە لەمەولا. پیتی ڕابردووی درێژەدار (ماضي استمراري): (ئە)م خوێند، (ئە)م نووسی. پیتێکە لە جێی وتەی (بۆ) یەک بەکاردێنرێ کە بەمەعنا پاڵدان (نسبت) بێ: قسەی خراپ مەدە (ئە) پاڵ کەس، واتە بۆ لای کەس.
ئەبرۆ: برۆ.
ئەبرەش: مێینەیەکە لە پاش زانی شیری نەبێ بیدا بە بێچووی.
ئەبڵەق: بازوو. چاوی داپچڕاو کە تەماشای جێگایەکی تایبەتی نەکات.
ئەپرەخ: ز. یاپراخ.
ئەترەش: زراو.

ئەترشچوون: بریتییە لە زۆر ترسان و زراوچوون.
ئەتککردن: ئابرووبردنی یەکێک.
ئەتۆ: تۆ.
ئەتوو: تۆ.
ئەتەر: نیشانە و بەڵگە.
ئەچنەو: ل. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پیشاندانی شتێک بەیەکێک لەسەر جۆرێکی تایبەتی.
ئەحئەح: ز. دەنگێکە مەڕی پێ دەردەکرێ.
ئەخترمە: ز. وڵاخێکە لە جەنگدا لە دوژمن گیرابێ.
ئەختە: ز. یەختە.
ئەخشاڵ: د. پڕ و پیتی ناوماڵ.
ئەخلەخ: د. سوخمەی ژنانە.
ئەخمکردن: د. ناوچەوان دان بەیەکدا.
ئەدا: هـ. دایک.
ئەدابابا: هـ. گوڵێکی سووری پەنجە پەنجەیە وەک دەست.
ئەددی: وتەی سەرسوڕمان. ئەددی: لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ سالار ناخوێنێ.
ئەددب: شەرم: فیسار کەس زۆر بە(ئەددبە) واتە بەشەرمە، ئەددبکردن: شەرمکردن.
ئەددبگرتن: فێربوونی ئەددب و شەرم.
ئەدی: وتەی وەرامدانەوە.وتەی ئاگادارکردنەوە: (ئەدی) بابم بۆ ناخوێنی. ئیتر: (ئەدی) چیت دەوێ، واتە ئیتر. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (بەڵێ). (ئەدی) لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ تۆ دەخوێنیت؟ واتە بەڵێ.
ئەر: ئەگەر.
ئەرامەند: ئەرامەندە.
ئەرامەندە: هـ. داماوی هەژار.
ئەرامەنە: د. ئەرامەندە.
ئەرخوت: لۆرە لەپ.
ئەرخە: پشتیوان.
ئەرخەوان: دارێکی گەڵاپانە لە پێش گەڵادا گوڵێکی سوور دەگرێ بەهێشوو.
ئەرخەوانسوور: کاتی سووربوونی ئەرخەوان لە بەهاردا. بریتییە لە هاتنی لافاو بەزۆری: ئەوەندە باران باریوە تانجەرۆ ئەرخەوانسوور هاتووە.
ئەرخەوانی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی ئەرخەوان.
ئەرد: ئەرز.
ئەڕا: ل. مشار. بۆ: (ئەڕا)ی کوێ دەچیت واتە بۆ کوێ.
ئەرز: زەوی.
ئەرزان: هەرزان.
ئەرزانجان: هەرزانجان.
ئەرزانی:هەرزانی.
ئەرزن: هەرزن.
ئەرزنی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
ئەرزەن: ز. چەناگە.
ئەرزینک: با. چەناگە.
ئەرژنگ: دارێکی بێ بەرە وەک ئەرخەوان وایە.
ئەرژنگی دێو: وتەیەکە گیانداری زلی قەبەی ناشیرینی پێ دەشوبهێنرێ: دەڵێی (ئەرژەنگی دێو)یت.
ئەرغەوان: ئەرخەوان.
ئەرغەوانسوور: ئەرخەوانسوور.
ئەرغەوانی: ئەرخەوانی.
ئەرقاز: تەپۆڵکە.
ئەرک: ئیشوکاری زۆر. ڕەنج و باری سەرشان: فیسار کەس (ئەرک)ی زۆرە.
ئەرکدار: کەسێکە کە ئەرکی زۆربێ.
ئەرکە: ئەرک. کارێکی گرنگی مەبەست کە بەیەکێک بسپێردرێ.
ئەرەبەستە: هـ. دابەستە.
ئەرەدج: د. مەچەک.
ئەرەقچین: جۆرەکڵاوێکی تەنکە.
ئەرەقگیر: ژێرزین. گومگومەیەکی لوولەدارە گوڵاو و ئارەقی پێ دەگیرێ.
ئەرێ: پیتی وەرامدانەوە. (ئەرێ) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێت خوێندووتە؟ پیتی پرسیار: ئەرێ مانگ هەڵات؟ پیتی ورياکردنەوە:ئەرێ ئەرێمان بۆ ناخوێنێ.
ئەز: ز. من.
ئەزبولە : هەزبێلە.
ئەزبیە: د. بەهاراتی ناو چێشت.
ئەژدەر: ئەژدەها.
ئەژدەها: ماری زۆر گەورە.
ئەژدیها: ئەژدەها.
ئەژنۆ: جومگەی ناوەندی ڕان و لاق.
ئەژنەفتن: د. بیستن.
ئەژنەوا: د. گوێڕایەڵ.
ئەژنەوتن: ئەژنەفتن.
ئەژنەوین: ئەژنەوتن.
ئەسپ: گیاندارێکی نێری باڵابەرزی ناوپشت چاڵی دارێژراوی بەهێزە سواریی پێ دەکرێ. ناوە بۆ داشێک لە داشەکانی شەترەنج.
ئەسپاردن: سپاردن.

ئەسپایی: هێواشی.
ئەسپرزە: د. کەپەک.
ئەسپیدار: سپیدار.
ئەسپۆن: گیایەکی کوێستانییی بەهارییە بنکێکی هەیە ورد دەکرێ و وەک سابوون بەکار دەهێنرێ.
ئەسپوول: هـ. سپڵ.
ئەسپەناسینە: پایسکل.
ئەسپەدارینە: ئەسپێکە لە دار دروست دەکرێ و منداڵان سواری دەبن بۆ یاری.
ئەسپەر: د. ئەسپەرە.
ئەسپەردن: سپاردن.
ئەسپەردە: سپاردە، ئەسپەردەکردن: سپاردن.
ئەسپەرە: دارێکی کوندارە دەخرێتە کلکی بێڵەوە بۆ ئەوەی لە کاتی زەوی کێڵاندا پێی بخرێتە سەر و هێزی بدرێتێ. ئەگریجە.
ئەسپەرێز: ئەندازەیەکە کە سوار تیایدا لنگ بدا (د). ناوی دێیەکە لە هەورامان.
ئەسپەشینە: باڵندەیەکی ڕەنگاوڕەنگە لە (کەرەواڵە) گەورەترە، لەکاتی هەڵفڕیندا دەنگێکی لێوە دێ لە حیلەی ئەسپ دەچێ.
ئەسپەک: دەردێکە هێندێ جار دەداتە سەری گرانەتادار و دەبزرکێنێ. گیایەکە وەک (نێرگس) وایە دەگیرێتە سەری ئەسپەکدار.
ئەسپەناخ: جۆرە سەوزەیەکە وەک سلق، بەڵام ئەم گەڵای باریکترە دەکرێ بەچێشت.
ئەسپێ: دەعبایەکی بچووکی چنگاویی بەئاڵۆشە، دەداتە جەستەی گیاندار.
ئەسپێکوژە: بریتییە لە پەنجە گەورەی دەست.
ئەسپێون: کەسێکە کە جەستەی زۆر ئەسپێ هەڵبێنێ.
ئەستربلک: سرێش.
ئەستری: جۆرە درەختێکە گوڵی وەک خەزێم وایە. درک.
ئەستنگ: با. چزووی دووپشک و زەردەواڵە و هەنگ. پلەی شاخ
ئەستو: ئەستۆ.
ئەستۆ: ئەستوورایی مل.
ئەستورک: ئەستورکە.
ئەستورکە: کولێرەساجی ئەستوور.
ئەستۆک: ئەستۆ.
ئەستوندکە: کۆڵەگە.
ئەستونگ: د. ئەستوون.

ئەستوور: شتێکە کە تەنک نەبێ.
ئەستووران: لۆکە و خورییەکە کە ئەستوور ڕێسرابن.
ئەستوورایی: عاستی ئەستووریی شت.
ئەستوورک: ئەستورکە.
ئەستووری: ئەستوورایی.
ئەستوون: کۆڵەگە. کۆڵەگەی دەوار.
ئەستوونەزێرینە: پەلکەزێرینە.
ئەستێ: پارچە پۆڵایەکی کەوانەدارە کە لە بەردەئەستێ بدرێ ئاگر دەهێنێ.
ئەستێر: ئەستێڵ.
ئەستێرک: شوقەللەت.
ئەستێرک: ئەستێڵ.
ئەستێرکە: ئەستێرک.
ئەستێرۆک: ئەستێڵ.
ئەستێرە: ئەو شتە ڕووناکانەن کە شەو بەئاسمانەوە دەدرەوشێنەوە.
ئەستێرەژمێر: جۆرە مووروویەکی سوورکاری بریسکەدارە وەک ئەستێرە جریوەی دێ، ژنان لە زێڕ و زیوی دەگرن و دەیکەنە ملیان.
ئەستێرەشناس: کەسێکە- گوایە- بەهۆی ئەستێرەوە شتی نادیار بزانێ.
ئەستێڵ: گۆلێکی گەورەیە لە بەردەمی ئاوێکی کەمدا دروست دەکرێ بۆ ئەوەی کە پڕبوو بەئاسانی شینایی پێ ئاو بدرێ.
ئەستێلە باخەڵ: یارییەکە چەند کەسێک دادەنیشن و وەستاکەیان شتێک لە باخەڵیاندا دەشارێتەوە، هەر کامێکیان دۆزییانەوە دەبێ بە وەستا.
ئەستێولک: ئەستێوولک.
ئەستێوولک: ئاسنێکی دەمپانی کلک درێژە هەویری وشکەوەبووی لە (کوول) پێ دەکرێنرێ.
ئەستیو: خاکەنازی ئاگر.
ئەسر: د. فرمێسک.
ئەسرین: هـ. فرمێسک.
ئەسکڵ: سکڵی ئاگر.
ئەسکوداری: ز. جۆرە سەرپێچێکە کە کوردی تورکیا دەیبەستێ.
ئەسکوێ: کەوچکێکی گەورەی دەم زلی کلک درێژ چێشتی شلەی لە مەنجەڵ پێ تێ دەکرێ.
ئەسکەری: د. جۆرە ترێیەکە.
ئەسکەمل: جۆرە کورسییەکی یەک کەسییە. یارییەکە بەجۆرە کاغەزێک دەکرێ. کاغەزێکە کە یاریی (ئەسکەمل)ی پێ دەکرێ.

ئەسکەناس: جۆرە دراوێکی ئێرانییە لە کاغەز وەک دیناری عێراقی.
ئەسکەنە: ئاسنێکی دەم تیژە دارتاش داری پێ هەڵدەکەنێ.
ئەسمەرپێچ: جۆرە چیغێکی تایبەتییە بە بەنی ڕەنگاوڕەنگ دەچنرێ.
ئەشخاڵ: ئەخشاڵ.
ئەشرەفی: جۆرە دراوێکی زێڕینی بچکۆلانەیە دەکرێ بەپلپلەی هێندێ چەکی ژنانە. جۆرە گوڵێکە وەک گوڵەباخ بەڵام ئەم بۆنی کەمترە و گەڵێ ڕەنگی هەیە.
ئەشقەمە: هـ. ورگی ئاژاڵ کە هێشتا پیسییەکەی لێ فڕێ نەدرابێ.
ئەشکنج: بۆشاییی لای ڕاست و چەپی بەرموسڵدان.
ئەشکنجە: ئاسنێکی درێژە، ئاسنێکی پێچ پێچ بەسەرکەوەیەتی، دەرگا و پەنجەرە و هێندێ شتی تری لە پێش داکوتاندا تێ دەخرێ و لێیی توند دەکرێ بۆ جووتبوونی، ئینجا لە ناویدا دادەکوترێ.
ئەشکەرە: ز. ئاشکرا.
ئەشکەفت: د. ئەشکەوت.
ئەشکەڵە: د. قوڵفەکانی دەوارە کە بەیەکدا دەکرێن و داریان پیا دەکرێ و دەبەسترێن بەیەکەوە. چێوجەڵە. ئەشکنجە.
ئەشکەمدوڕیدە: شکەمدوڕیدە.
ئەشکەنجە: د. ئەشکنجە.
ئەشکەندوڕی: ئەشکەمدوڕیدە.
ئەشکەندوڕیدە: ئەشکەمدوڕیدە.
ئەشکەوت: کولۆراییەکی نارێکە لە کەژ و کێودا بە شەو دڕندە و جانەوەر ستاری تێدا دەگرن.
ئەشکێڵ: چوارپەل بەستنی وڵاخ و بەزەوی دادانی.
ئەشکیل: د. پاوەن.
ئەغز: داگیرکردنی شتێک لە یەکێک.
ئەغزە: کاغەزێکی لوولکراوە دەخرێتە قنگی جگەرەوە.
ئەفسانە: بەسەرهات و سەرگوزەشتی پڕوپووچ.
ئەفسووس: وتەی دەربڕینی خەفەت. داخ و خەفەت.
ئەفسوون: د. جادووکردن لە یەکێک.
ئەفسوونباز: جادووگەر.
ئەفشار: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
ئەفەرۆز: یەکێکە دەرکرابێ و دوورخرابێتەوە. ئەفەرۆزکردن: دەرکردن و دوورخستنەوەی یەکێک.
ئەفێهار: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ تەنها یەکێکی نزیک.
ئەفێهانێ: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ یەکێک یا دوو یا سێ کەس.

ئەڤ: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ تەنها یەکێکی نزیک.
ئەڤان: ز. وتەیەکە ئیشارەی پێ دەکرێ بۆ دووان یا زیاتر.
ئەڤراز: ز. هەوراز.
ئەڤینی: ز. خۆشەویستیی و دڵبوون بە شتێکەوە.
ئەک: دەک.
ئەککوو: ئەک.
ئەگرە: ئێرە.
ئەگریجە: مووی سەری ژن لە عاستی ڕوومەتی.
ئەگەر: پیتێکە بەستنەوەی شتێک بەشتێکی ترەوە دەگەیەنێ: (ئەگەر) چاک بیت چاکە دەبینیت.
ئەگین: ئەگینا.
ئەگینا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ناوەندی دوو وتاردا بەستنەوەی بوونی وتاری دووەم بەنەبوونی وتاری یەکەم دەگەیەنێ: وەرە ئەگینا دێم، واتە کاتێک من دێم کە تۆ نەیەیت، یان مەیە ئەگینا نایەم، واتە کاتێک من نایەم کە تۆ بێیت.
ئەگینە: ئەگینا.
ئەڵامەت: هەڵامەت.
ئەلف: ناوە بۆ پیتی یەکەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی، ئەلف لە سەرەتای وتەوە و لە ناوەڕاستیەوە و لە دواییەوە دەبێ. ئەلفێک کە لە سەرەتاوە بێ لەسەر سێ جۆرە: (١) أصلي، (٢) وصلي ،(٣) زیاد. أصلي: ئەلفێکە فڕێدانی دروست نەبێ وەک (ئاو، ئاگر)، وصلي: ئەلفێکە کە فڕێدانی دروست بێ وەک (ئەگەر) کە دروستە بڵێیت (گەر)، زیاد: ئەلفێکە کە اصلي وشە نەبێ وەک (ئەمن، ئەتۆ) کە اصلەکەیان (من، تۆ)ن.
ئەلفێک کە لە ناوەڕاستەوە بێ لەسەر دوو جۆرە:
(١) ئەلفی بەستنەوە (ربط) کە دوو وتە بەیەکەوە دەبەستێتەوە وەک (سەرانسەر، بەرامبەر، سەراپا).
(٢) ئەلفی زیاد، وەکو (خەمخوار، ئێگوزار)کە اصلەکەیان (خەمخۆر، ئێگوزەر)ە.
ئەلفێک کە لە دواییەوە بێ هەر اصلی دەبێ وەک: (ئینجا، کوێخا).
ئەلفوبێ: ناوە بەکورتی بۆ هەموو پیتەکان: (ئەلفوبێ)ی نەخوێندووە.
ئەلفە: ئەشکێڵ.
ئەڵقاوێز: د. ئەڵقەڕێز. کەسێکە کە بەسێدارەدا کرابێ.
ئەڵقایی: د. دەرگای گەورە.
ئەڵقە: چەمەرەیەکی گردی هاتووەوەیە لە ئاسن یا لە زەرد یا شتی تر.
ئەڵقە بەگوێش: بەندەی زەڕخریدە.

ئەلقەدان: پێچخواردنی مار.

ئەلقەڕێز: ئاسنێکی ئەلقە ئەلقەی تێکهەڵکێشراوە دەرگای پێ دادەخرێ.

ئەلقەمچی: ئەلقەیەکی زێڕینە سەرەکەی لەباتی نقێم، (غازی) یا (ئەشرەفی)یەکی پێوەیە ژنان دەیکەنە پەنجەی دۆشاومژەیان.

ئەڵلاوەیسی: جۆرە مقامێکی کوردیی خۆشە.

ئەللو: ل. هەڵووژە.

ئەڵماس: جۆرە بەردێکی سپیی گران مایەیە شووشەی پێ دەبڕێتەوە.

ئەڵماستەراش: پیاڵە و پەرداخێکە کە تاشرابێ و گۆشەگۆشە بێ.

ئەلووجە: هەڵووژە.

ئەڵووژە: هەڵووژە.

ئەلۆ و جەلۆ: عەلۆ و جەلۆ.

ئەڵها: د. کەڵکەڵە و ئاردزوو. خواهیش.

ئەلیردم: هەشت یەکی حۆقە.

ئەم: وتەیەکە تاقە شتێکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ. ئێمە.

ئەمان: وتەیەکە چەند شتێکی پێ پیشان دەدرێ.

ئەمانە: ئەمان.

ئەمجا: ئینجا.

ئەمدیو ئەودیوکردن: هەڵگەڕانەوەی پاڵکەوتوو لەسەر لایەکەوە بۆ لاکەی تری. بریتییە لە وردبوونەوە و تێبینین لە کارێکدا. هەڵگێرانەوەی شت.

ئەمڕۆ: ئیمڕۆ.

ئەمڕۆکە: ئیمڕۆ.

ئەمساڵ: ئیمساڵ.

ئەمشەو: ئیمشەو.

ئەمن: من.

ئەمنە: ئەمەندە.

ئەموست: پەنجەی دەست و پێ.

ئەموستبەستە: دەستخەڕۆ.

ئەمستەچاو: بریتییە لە شەوی زۆر تاریک.

ئەموستەویلە: ئەموستیلە.

ئەموستیلە: ئەلقەیەکی زێڕین یا زیوینە کە سەرەکەی دوگمە یا نقێمێکی بێ، دەکرێتە پەنجەی دەست بۆ جوانی. پارچە تەنەکەیەکی گرنج گرنجە کالادروو لە درووماندا دەیکاتە پەنجەی بۆ ئەوەی لە قنگی دەرزییەکەی گیر بکا.

ئەمە: ئەم.

ئەمەک: مزی چاکەی کەسێک بەسەر کەسێکی ترەوە: (ئەمەک)ی فیسار کەسم بەسەرەوەیە.

ئەمەکدار: کەسێکە کە ئەمەکی بەسەرتەوە بێ.

ئەمەندە: وتەیەکە ئەندازەیەکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ.

ئەمەهە: د. ئەمە.

ئەمەهەی: ئەمەهە.

ئەمهەی: ئەمەهە.

ئەمێ: وتەیەکە شوێنێکی نزیکی پێ پیشان دەدرێ.

ئەمێستا: ئێستا.

ئەمێستاکە: ئەمێستا.

ئەمێستە: ئێستە.

ئەمێستەکە: ئێستەکە.

ئەنار: هەنار.

ئەنازە: ئەندازە.

ئەنبازبوون: ئەمبازبوون.

ئەنجام: دواییی کارێک.

ئەنجامدان: بڕینەوەی کارێک.

ئەنجامە: ئاسنێکی دوولاییە تای دەرگا و پەنجەرە و شتی تری پێ دادەکوترێ.

ئەنجنین: جنین و وردکردنی شت. (ئەنجن ئەنجن): شتی زۆر جنراوی ورد.

ئەنجومەن: لیژنەیەکی تایبەتییە کە پێکهاتبێ بۆ دوان و کۆڵینەوە لە شتێک.

ئەنجومەنی بەڕێوەبەری: مەجلیسی ئیدارە.

ئەنجومەنی شاردوانی: مەجلیسی بەلەدییە.

ئەنجە: د. شتی جنراو. ئەنجە ئەنجە: ئەنجن ئەنجن.

ئەنجیر: هەنجیر.

ئەنجینە: د. چیلکە و چەواڵ.

ئەنداخت: تفەنگ و تۆپهاویشتن بۆ نیشان.

ئەندازە: چەندێتیی شت لە درێژی یا پانی یا بەرزی یا قەبارەیی (هندسە).

ئەندازەگر: کەسێک کە پیشەی گرتنی ئەندازە بێ (مهندس).

ئەندازەگرتن: گرتنی چەندێتی و قەبارەی شت.

ئەندازیار: ئەندازەگر (مهندس).

ئەندام: جەستە، یەکێکە لە لیژنەیەکی چەندکەسی.

ئەندێش: مەترسی. ئەندێشی لێ مەکە.

ئەندێشە: ئەندێش.

ئەنگاوتن: لێدان و پێکانی شتێک.

ئەنگاوتە: دەردی کوتوپڕی، (ئەنگاوتە) لە گۆی دڵی دا.

ئەنگۆ: ئێوە.

ئەنگوتک: گونک.

ئەنگۆرە: لەمەوپێش.

ئەنگوس: د. ئەنگوست.

ئەنگوست: پەنجە.

ئەنگوستەویلە: ئەموستەویلە.

ئەنگوستنما: ئەنگوشتنما.

ئەنگوستیلە: ئەموستیلە.

ئەنگوشت: ئەنگوست.

ئەنگوشتنما: کەسێکە ئەوەندە ناسراو بێ بەئەنگوشت پێشان بدرێ.

ئەنگوشت نیشان: شتێکە کە نرابێتەوە بۆ دزین، ئەنگوشتنما.

ئەنگوشتەویلە: ئەنگوستەویلە.

ئەنگوشتیلە: ئەنگوستیلە.

ئەنگووتن: هەڵکردنی با بەهێواشی: بای بەیان (ئەنگووت). هەڵەنگووتن.

ئەنگوچک: فەقیانەی کراس.

ئەنگوور: ترێ.

ئەنگیر: ل. ترێ.

ئەنی: با. ناوچەوان.

ئەنێش: د. ئەندێش.

ئەنیشک: با. ئانیشک.

ئەنیسوون: بەری گیایەکە وەک کونجی وایە بەڵام ئەم تۆزێک گەورەترە بۆ دەرمان بەکاردێنرێ.

ئەو: وتەیەکە تاقە شتێکی دوور یا نادیاری پێ پێشان دەدرێ.

ئەوا: پیتی ئێستایی (أداتی حال): ئەوا دەنووسم، واتە ئێستا. ئەو(ز).

ئەواگل: د. گەڕانەوە.

ئەوان: وتەیەکە چەند شتێکی دوور یان نادیاری پێ پێشان دەدرێ.

ئەوانە: ئەوان.

ئەوانەی: وتەی پەیوەست (موصول) بۆ چەند کەسێک: (ئەوانەی) ژیرن بەبیرن.

ئەوباش: د. سەرسەری.

ئەوتۆ: وتەیەکە پەیوەستی دەخاتە ناوەندی دوو وتارەوە: پیاوی (ئەوتۆ) بووە هەرگیز درۆی نەکردووە.

ئەوتەو: ئەوتۆ.

ئەوجە: د. پێویست: (ئەوجە) بەوە ناکا. زۆرتر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.

ئەودالّ: د. عەودالّ.

ئەورا: هـ. برسێتی.

ئەورە: ئەوێ.

ئەوسا: ئەو حەلە.

ئەوسار: هەوسار.

ئەوقەدبوون: ئاوقەدبوون.

ئەوکێ: ز. وتەیەکە لە جیاتی وتەی (یارو) بەکاردێنرێ.

ئەوگار: د. پەرێشان و گرفتار. بریندار.

ئەوەنە: د. ئەوەندە.

ئەوک: با. قورگ.

ئەوە: وتەیەکە تاقە شتێکی دووری پێ پێشان دەدرێ. ئەمە.

ئەوەئامای: هـ. هاتنەوە.

ئەوەتە: ئەوەتەی. وتەیەکە شتێکی لە دوورەوە پێ پێشان دەدرێ: مانگ (ئەوەتە).

ئەوەتەی: وتەیەکە سەرەتای کاتی ئیشێک دەگەیەنێ: (ئەوەتەی) بیرم کردووەتەوە درۆم نەکردووە.

ئەوەتی: ئەوەتەی.

ئەوەجە: ئەوجە.

ئەوەندە: ز. وتەیەکە ئەندازەی شتێکی دیاری پێ پێشان دەدرێ.

ئەوهەی: ئەوەی.

ئەوەی: وتەی پەیوەست (موصول): (ئەوەی) کوردە گوردە. ئەوە: (ئەوەی) بێنە.

ئەوێ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێشاندانی جێگایەکی تۆزێک دوور.

ئەوێها: ز. ئەوە.

ئەوی: وتەی پەیوەست وەک وتەی (ئەوەی): (ئەوی) زانایە بەختیارە. ئەوە: (ئەوی) بێنە.

ئەه: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە مەردووم شتێکی ناخۆش لە دەست خۆی یا یەکێکی تر بقەومێ: (ئەه) لە کاتێکدا شتێک بەدەستەوە بشکێت. وتەیەکە نەخۆش بەدەم نەخۆشییەوە بەبێ پەروا دەیڵێت.

ئەها: وتەی بێدارکردنەوە: (ئەها) فیسار کەس! وتەی سەرسوڕمان، (ئەها) لە کاتی بیستنی شتێکی سەیردا. وتەی تەڵفیس: (ئەها) لە وەرامی یەکێکی بێ نموودا کە هەڕەشەیەکت لێ بکات، واتە تۆ چیت؟ کە شتی وات لە دەست بێ.

ئەهاک: ل.قسڵ.

ئەهای: د. وتەی بێدارکردنەوە.

ئەهۆ: ئەها.

ئەهێو: وتەی تەڵفیس و گاڵتەپێکردن.

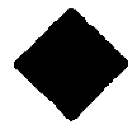
ئەی: وتەی بانگکردن: (ئەی) خواداد لە دەست ڕۆژگار. وتەی پرسیار: (ئەی) نەرمان لە کاتێکدا کە پێت بڵێن: (وریا) و (نەژاد) چوون بۆ دەرەوە. وتەی وەرام: (ئەی) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ خوێندووتە؟ واتە بەڵێ. هەی.

ئەیار: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
ئەیارە: عەیارە.
ئەیرۆ: هەی ڕۆ.
ئەیلوول: مانگی نۆیەمی ساڵی ڕۆژییە کە لە ناوەندی ئاب و تشرینی یەکەم دایە و سی ڕۆژە.
ئەین: ڕۆژی جومعە.
ئەینا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی یەکێکدا کە پرسیارت لێ بکا لە کردنی کارێک کە تۆ زۆر سووربیت لە کردنیدا: (ئەینا) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ ئایا تۆ ئارەزووی یارمەتیدانی هەژارانت هەیە؟ واتە چۆنم نییە؟
ئەینوو: ئەین.
ئەینە: هـ. ئەوێ.
ئەینی: ئەینوو.
ئەیە: هـ. ئەمە.
ئەیەڕۆ: وتەیەکە ژنان دەیڵێن لە کاتی سەرسوڕمان و بیستنی شتێکی ناخۆشدا.
ئەیهۆ: وتەی پێ هەڵشاخان و وەڕسبوون لە گوفتارێک یا کردارێک. (ئەیهۆ) لە کاتێکدا کە یەکێک درێژە بدا بە وتارێک یا کردارێک، واتە بیبڕەرەوە.
ئەیهوو: ئەیهۆ. وتەی ڕابردووی هەرە دوور. (ئەیهوو) لە کاتی گێڕانەوەی بەسەرهاتێکی زۆر کۆندا، واتە ئەم بەسەرهاتە زۆر کۆن و دوورە.
• ئەیی: وتەیەکە داوای دڵنیایی لە وتارێکدا پێ دەکرێ: (ئەیی) لە کاتێکدا کە یەکێک قسەیەکت بۆ بگێڕێتەوە، واتە بەڕاستی وایە ئەیی.
ئەیی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی یەکێکدا کە قسەیەکت بۆ بکا و تۆش باوەڕی پێ نەکەیت و لەگەڵ ئەوەشدا تەڵفیسی پێ بکەیت. (ئەیی) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ لێت دەدەم، واتە شتی وا لە دەست تۆ نایەت.
ئێ: پیتی باوەڕکردن: (ئێ) لە وەرامی یەکێکدا کە قسەت بۆ بکا، واتە ڕاست دەکەیت. ئا. پیتێکە قسەی پێ دادەمەزرێنرێ لەگەڵ یەکێکدا: ئێ فیسار کەس! لە کاتێکدا کە بتەوێ بیهێنیتە قسە. پیتی سەرسوڕمان.
ئیبراهیمی: جۆرە مقامێکە.
ئێجگار: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ زۆریی شتێک: فیسار کەس (ئێجگار) زیرەکە.
ئێجگارەکی: ئێجگاری.
ئێجگاری: وتەیەکە بڕانەوە و ئەوپەڕی شت پێشان دەدا: فیسار کەس (ئێجگاری) ڕۆیی، واتە جارێکی تر نایەتەوە.
ئیختیار: ئادەمیزادی پیر. ئیختیاربوون: پیربوون. (ئیختیاری) پیری.
ئێد: هـ. ئەمە.
ئێدەک: ز. یەدەک.
ئیدی: ئیتر.
ئێر: هـ. ئاگر.
ئیراق: هـ. بەربەرۆچکە.
ئیرانە: ئێرە.
ئێرڤست: ز. دارێکی گەڵا وردی هەمیشەسەوزی دڕکاوییە.
ئێرۆ: ز. ئیمڕۆ.
ئێرە: وتەی پێشاندانی جێگای نیزیک.
ئێرەق: دارێکی دووپەلە، پەلە کورتەکەی گاسنی پێدادەکرێ و پەلە درێژەکەی مژانی لێ دەدرێت. وڵاخی یەکسم کە کێری ڕەپ بێ.
ئێرەقان: نەخۆشیی زەردوویی.
ئێرەقبوون: ڕەپبوونی کێری وڵاخی یەکسم، (ئێرەقکردن) ڕەپکردنی کێری وڵاخی یەکسم.
ئێرەقە: ئێرەقی جووت.
ئێزا: د. پاداش: خوا (ئێزا)ت بداتەوە.
ئیزردم: چوار یەکی حۆقە.
ئیژگڵ: ل. پشکۆ ئاگر.
ئێسا: ئێستا.
ئێساکە: ئێستاکە.
ئیساڵ: ز. ئیمساڵ.
ئیست: وەستانێکی کەم لە کاتی کردار یا گوفتارێکدا. (ئیستکردن) وێستانێکی کەم.
ئیستا: ئێستا.
ئێستا: ئەوەدەمەیە کە تۆی تێدایت.
ئیستاکانی: ئێستاکانێ.
ئێستاکانێ: ئێستاکە.
ئیستاکوونی: ئێستاکوونی.
ئێستاکوونێ: ئێستاکانێ.
ئیستاکە: ئێستاکە.
ئێستاکە: ئێستا.
ئێستر: وڵاخێکی چوارپەل قەوی و بارەبەر، دایکی مایەنە و باوکی کەر.
ئێسترسوار: سوارەی ئێستری دەوڵەتی.
ئیستە: ئێستە.
ئێستە: ئێستا.
ئیستەکانێ: ئێستەکانێ.
ئێستەکانێ: ئێستا.
ئیستەکە: ئێستەکە.

ئێستەکە: ئێستا.
ئیستەکوونێ: ئێستەکوونێ.
ئێستەکوونێ: ئێستەکە.
ئیستیکان: پیالەی چای.
ئێسقان: شتێکی رِەقی سپییە لە جەستەی گیانداردا گۆشت و دەماری بەسەردا دێ.
ئێسک: ئێسقان، شێوە و تەحر: فیسار کەس (ئێسک)ی سووکە.
ئێسک سووک: بریتییە لە شتی جوان کە بچێتە دڵەوە.
ئێسک قورس: بریتییە لە شتی ناشیرین کە نەچێتە دڵەوە.
ئێسک گران: ئێسک قورس.
ئێسک و پرِوسک: ئێسقانی بوواوی رِزیو: فیسار کەس ئەوەندە دەمێکە مردووە (ئێسک و پرِوسک)یشی نەماوە.
ئیسلام: کەسێکە کە لەسەر ئاینی حەزرەتی محەممەد بێ.
ئێسە: ئێستە.
ئێسەتێ: ئێستە.
ئیش: د. وتەی نەفرین: ئیش لەو شتە، واتە تف لەو شتە.
ئیشک: با. بەروو لە دارێکە گوریسی شلبووەوەی پێ توند دەکرێتەوە.
ئێش: ژان و ئازار.
ئێشان: ژانکردنی ئەندام.
ئێشک: ئاگاداری و بەدیارەوەبوونی شتێک.
ئێشکچی: کەسێکە کە بەلای شتێکەوە بێ و ئاگاداری بکا.
ئێشکگر: ئێشکچی.
ئێشکگرتن: ئاگاداریکردنی شتێک و بەدیارەوەبوونی.
ئێغنی: ز. یەغنی.
ئیفتادە: ئادەمیزادی پیری کەفتەکار.
ئیفلیج: کەسێکە کە شەپلە لێی دابێ.
ئیفلیجی: نەخۆشیی شەپلە.
ئێڤار: ز. ئێوارێ.
ئێق: هێلنج.
ئێقدانەوە: هێلنجدان. قرِقێنەدانەوە. بریتییە لە شەپۆلدانی قەلەبالغیی زۆر بەرِەنگێکی وا کە پاشەوپاش بگەرِێتەوە لەبەر زۆری.
ئێقکردنەوە: ئێقدانەوە.
ئێقلاب: بەرکوت.
ئیک: هێلکە.
ئیگرەمبێژردەم: شانزە یەکی حۆقە.
ئێگجار: ئێجگار.
ئێگجاردکی: ئێجگارەکی.
ئێگجاری: ئێجگاری.
ئێگە: هە. لێرە.
ئێل: عێل.
ئێلاخ: کوێستان.
ئێڵاخ: ئێلاخ.
ئێلجارِی: عیلجارِی و گەلەکۆمەکی.
ئێلچی: سەفیر و نماینده ، پۆستەچی.
ئێڵەک: هێڵەک.
ئیلیان: هە. هێلانە.
ئیم: ئەم: ئیمرِۆ، ئیمشەو، واتە ئەمرِۆ، ئەمشەو.
ئیمچوون: دەستەیەک ناڵ و بزمار.
ئیمرِۆ: ئەو رِۆژەیە کە تۆی تێدایت.
ئیمساڵ: ئەو ساڵەیە کە تۆی تێدایت.
ئیمشەو: ئەو شەوەیە کە تۆی تێدایت.
ئێمە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێشاندانی خۆت و ئەو کەسانەی کە لەگەڵتان و بەناوی ئەوانیشەوە قسە دەکەیت.
ئێمەمانان: ئێمە و ئەو کەسانەی کە وەک ئێمە وان: (ئێمەمانان) لە یارمەتیی نیشتماندا کۆتایی ناکەین.
ئێمە و مانان: ئێمەمانان.
ئینج: دوانزە یەکی فووتێک.
ئینجا: ئنجا.
ئینجارە: ز. ئەمجارە.
ئینجاکوو: ئنجاکوونێ.
ئینجاکوونێ: ئنجاکوونێ.
ئینجانە: شتێکی گڵینی سوورەوەکراوە، وەک بنکە گۆزە وایە گوڵی تێدا دەروێنرێ.
ئینجە و فینجە: د. دەعیە و دەماری بەبێ جێ.
ئێنە: د. ئەوێ.
ئێوارە: کاتی رِۆژئاوا.
ئێوارێ: ئێوارە.
ئێوە: وتەیەکە دەوترێ بەچەند کەسێک کە رِووی قسەیان تێ کەیت.
ئێوەمانان: ئێوە و ئەو کەسانەی کە وەک ئێوە وان.
ئێوە و مانان: ئێوەمانان.
ئیهی: ئەها.
ئی: هە. ئەم: (ئی) پیاوە، واتە ئەم پیاوە.
ئێی: وتەیەکە هەرِەشەی پێ دەکرێ: (ئێی) با نەوەت کردبێ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە چاوەرِوانی تەواوکردنی قسەی یەکێک بکەیت. (ئێی) لە کاتێکدا کە یەکێک قسەیەکت بۆ بکا، واتە دڵم لێتە.

ئیتر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دەستهەڵگرتن لە شتێک و دەستکردن بە شتێکی تر: (ئیتر) تەمەڵی بەسە.
ئیسا: ئێستا.
ئیساکوونێ: ئیساکێ.
ئیساکە: ئێستاکە.
ئیساکێ: ئیساکە.
ئیسال: ز. ئیمساڵ.
ئیسک: ز. قڕقێنە.
ئیسە: ئێستا.
ئیسەتێ: ئێستا.
ئیش: کار و فرمان.
ئیش بەدەست: کەسێکە کە فەرماندەر بێ و کارێکی لەژێر دەستدا بێ.
ئیشک: ز. دارێکی باریکە دەئاڵێنرێتە ئەو گوریسەی کە باری پێ بەستراوە و شل بووەتەوە بۆ توندبوونەوەی گوریسەکە.
ئیشکردن: کار و فرمانکردن.
ئیشکەر: کەسێکە کە ئیش باش بکا.
ئیشگوزار: کەسێکە کە ئیش باش ڕاپەڕێنێ.
ئیشلک: ز. کورتەک.
ئیش لێهاتن: جوانی و ڕێکوپێکیی ئیش لە یەکێکەوە.
ئیش لێهاتوو: ئیشگوزارێکە کە ئیشەکانی زۆر ڕێکوپێک بێ.
ئیشەف: ز. ئیمشەو.
ئیکە: ئیتر.
ئیل: ئێل.
ئین: ز. ڕۆژی جومعە.
ئینە: هـ. ئەمە.
ئینەشا: هـ. ئەمەیان.
ئیودر: ز. ئەوکێ.

ب

ب: پیتێکه دەچێته سەر ئەمری حازر و غائب: (بـ)خوێنه!، (بـ)نووسه!، (بـ)خوێنێ، (بـ)نووسێ. پیتێکه دەچێته سەر هێندێ کار (مصدر) لەپاش فرێدانی نیشانەی کاری دەیکا به کارکەر (اسمی فاعل): (بـ)زان، (بـ)نووس، (بـ)خۆر.

با: شتێکی نادیارە بەهۆی جوولانەوەی قەبارەیەک لەناو بۆشیدا پەیدا دەبێ. پیتی پەله و تەنکیدە دەخرێتە سەر ئەمری غائب: (با) بێ، (با) بروا. دەبێ به وەرام بۆ پرسیار له نەبوونی کارێک: (با) له وەرامی یەکێکدا که بڵێ: ئەرێ ئیمڕۆ نەریمان نەچووە بۆ قوتابخانه؟ واته چووە. جۆرە نازارێکه دەداته ئەندامی هێندێ گیاندار: قاچم (با)ی تێ داوە. دەچێته سەر مازیی ئینشائی و مضارع: (با) بچوویتایه، (با) بچیت، واته چوونت چاکترە له نەچوونت. نارەزووکردنی دەڵی سەگ و بەراز بۆ نێرە: ئەو دەڵه هاتووەته (با). تەنیشت (ز).

بائەنگێو: کونێکه بای لێ بێته ژوورەوە.

باب: باوک.

بابا: هـ. باوکی باوک.

بابان: باوان. ناوە بۆ بەرەی فەقێ ئەحمەدی دارەشمانه که سالەهای ساڵ فەرمانداری کوردستان بوون. ناوە بۆ قەڵەمڕەوی بابان.

بابدەست: ز. مەردوومی نابووتی بێ پارە و پوول.

بابدەستی: ز. نابووتی.

بابردوو: بریتییه له شتی زۆر سووک.

بابردی: جۆرە قوماشێکی تەنکی گوڵگوڵییه وەک شێله.

بابلیچک: ز. پەنجەتووته.

بابن: ز. گوڵه بابوونه.

بابۆ: باوک. وتەیەکه وەک وتەی (باوکه) له رووی خۆشەویستییەوە بەکاردەهێنرێ.

بابۆڵه: پاروونانی پێچراوەی درێژی ئەستوور. مەلۆتکه.

بابۆڵەپێچ: د. پەتێکه مەلۆتکەی پێ دەپێچرێ.

بابوتان: ز. جۆرە یارییەکی منداڵانەیه.

بابوونه: گیایەکی بەهارییی بۆنخۆشه، گەڵای وەک گەڵای شوێت وایه و گوڵێکی زەردی خڕ دەگرێ، وەک چا جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە بۆ هەڵامەت و سک ئێشه.

بابوێر: بادرز.

بابه: وتەیەکه باوکی پێ بانگ دەکرێ.

بابەت: جۆر: گەلێ (بابەت) شت هاتووەته بازاڕ. لایەن. له (بابەت) چییەوە قسه دەکەیت؟ واته له لایەن چییەوە.

بابەخولێ: جۆرە یارییەکی منداڵانەیه بەگردی خۆیاندا دەخولێنەوە.

بابەعەمرە: بەیەکێک دەوترێ که بەدیمەن منداڵکار بێ و کەچی وەکی تر زۆر بەعەمر بێ.

بابەلیسک: ز. گێژەڵووکه.

بابی بابی: یارییەکه دەستەیەک تێ دەکەون و دەستەیەک سواریان دەبن و بەدەست چاویان دەگرن، وەستاکەیان بەسەر ئەو یەکەیاندا دەماڵێ که خۆی سواری بووە دەڵێ: (بابی بابی له چەند بابی) و لەو حەلەدا چەند پەنجەیەک هەڵ دەبردرێ، ئینجا ئەوی ژێرەوە ئەگەر هەڵی هێنا دەستەکەی ئەو دەبیەنەوە و سواردەبن و ئەو کەسەش دەبێ به وەستا.

بابینی: د. هەڵامەت.

باپوسکه: د. خۆڵەمێشی کاغەزی سووتاو که با بیبا.

باپووک: ز. بایەکه که لەگەڵ بەفرباریندا بێ.

باپەڕ: دەردێکه دووچاری مەردووم دەبێ له ساردی و گەرمی کەوتنەوە. (باپەڕکردن) دووچاربوون به باپەڕ.

باپێچ: شوێنێکی چەپەکه که با گێژی تێدا بخوا. پێچێکه که به سکی مەردوومدا بێ.

باپێچک: ز. پێچانەوە و بەستنی شت.

باپێدان: پێچدان به شتێک.سووڕدان و سەماکردن.

باپیش: ز. چاوێشه.

باپێشک: ز. بای باران.
باپیر: باوکی باوک و باوکی دایک.
باپیره: باپیر.
باپیری: هەنارێکی مزره کە ترشی زۆرتر بێ.
باپیڤان: ز. هەتیوچە.
باپیڤانی: هەتیوچەیی.
باترۆک: ز. مەردوومی خونکی بێ شەرم و شوورەیی.
باتسمی: ز. جەژنی گەورەی یەزیدی.
باتلاخ: د. زۆنگاو. چورتم.
باتمان: ئەندازەیەکە لە کێشان کە شەش حۆقەیە.
باتۆڤ: ز. جۆرە گیایەکی سوورە.
باتوو: گون.
باتەقا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەباتی وتەی بە(قەد):(باتەقا)ی تۆ نەرمانم خۆش دەوێ، واتە بەقەد تۆ.
باتینک: با. خونچەی تازە پشکووتوو.
باتینۆک: با. گوڵاڵەسوورە.
باتی: بریتی: ئەمە لەباتی ئەوە.
باج: دراوێکە کە لەلایەن گەورەیەکی بەدەسەڵاتەوە لە هەموو بارێک دەسێنرێ.
باجان: ز. باینجان.
باجگر: کەسێکە کە باج کۆبکاتەوە.
باجگرتن: سەندنی باج لە شت.
باجگە: شوێنێکە کە باجگر باجی تێدا وەردەگرێ.
باج لێگرتن: بریتییە لە هەڵگرتنی شتێک لە شتێک بە ناخونەک: تۆ هەرچی ببینیت (باجی لێ دەگریت).
باجە: باجی. قەفەزەیەکە لە بانک و سینەما و شەمەندەفەردا یەکێکی تێدا دادەنیشێ چەک و بلیتی تێدا دەبرێ (د).
باجەوان: د. باجگر.
باجی: خوشکی گەورە.
باچک: ز. گەنمەشامیی سوور.
باچیک: ز. هەرزن.
باخ: شینایی لە گوڵ یا بەرزەدرەخت.
باخچە: باخی بچکۆڵە.
باخڵە: دەفرێکە تووی تێ دەکرێ.
باخواردن: پێچخواردن.
باخۆر: بادرز.
باخە: باقەی گیا و شتی تر. دەنگ نووساو (ز).
باخەڵ: دووتوێی کاڵا و بەرگ لە عاستی پەراسوو.
باخەوان: کەسێکە کە چاودێری و سەرپەرشتیی باخ بکا.
بادار: کەسێکە (با) دابێتیە ئەندامی. خواردنێکە کە ببێ بەمایەی باکردن. بریتییە لە مەردوومی بەفیز.
بادارۆک: ز. جۆرە قردێلەیەکە دەدرێ لە سەری منداڵ.
باداری: دووچاربوون بە نەخۆشی (با).
باداک: ز. گیایەکە بەدار و درەختدا هەڵدەچێ.
بادام: شتێکە وەک چەقالە بەڵام ئەم گەورەتر و خۆشتر و سەختترە.
بادامچە: چەقالە.
بادامی: بە شتێک دەوترێ کە لە وێنەی بادام بێ.
بادان: پێچدانی شتێک. بەبادانی شت.
بادانەوە: بەیەکدا بادانی دوو ریس و کردنیان بەیەک هەودا. بریتییە لە پەشیمانبوونەوە لە قسەیەک یا کردەوەیەک.
باداوە: بادەوە.
بادرخان: ز. جۆرە گیایەکە.
بادرز: درزی زۆر باریک لە شت.
بادرەنگ: د. گیایەکی بۆنخۆشە بەپەنیرەوە دەخورێ.
بادگیر: جۆرە موغەیرییەکە لە سارداوی هێندێ کۆشکدا دروست دەکرێ بۆ باکێشی هاوینان.
بادە: پیاڵەی ئاوخواردنەوە.
بادەرچوون: د. بریتییە لە لووت بەبەرخۆدا هاتنەوە.
بادەوان: د. قوماشێکی ئەستووری پانی گەورەیە بە دارێکی بەرزەوە، جۆرە پاپۆڕێکی پێ دەڕوا بەهێزی با.
بادەوە: تۆف و سارد و سەرما.
بادی هەڤا: ز. بادی هەوا.
بادی هەوا: خۆڕایی و فیرۆ.
بادی: جامی ئاوخواردنەوە.
بادین: بادی. زێیەکی گەورەیە لە ناوەندی هەولێر و مووسڵدا.
بادییە: هـ. جامی گەورە.
بار: شتێکی قورسی دووتابییە بەوڵاخ هەڵدەگیرێ. دیوی ڕاست و ڕووی ڕێکی شت: ئەم قالیبە لە (بار)ی خۆی ڕانەخراوە یا ئەم بەردە لە (بار)ی خۆی دانەنراوە. تویژاڵێکە دەنیشێتە سەر لێو لەبەردەم وشکی: لێوی (بار)ی گرتووە. بریتییە لە ئەرک: باری قورسە.
باراش: ئەندازەیەکە لە دانەوێڵە کە ئامادەکرابێ بۆ هاڕین و ناردنی بۆ ئاش.
باراش لێکردن: باراشکردن لە ئاش بریتییە لە تێهەڵکردن و درێژەدان بە قسە: فیسار کەس (باراشی لێ کردووە).
باراشهاڕ: ئاشەوان.
باران: ئاوێکە دڵۆپ دڵۆپ لە هەور بکەوێتە خوارەوە.
باراناو: ئاوێکە بەهۆی بارانی زۆرەوە کۆبووبێتەوە لە شوێنێک.
بارانبران: مانگی حوزەیران کە سی ڕۆژە، ئیتر بارانی تێدا نابارێ.

بارانپیو: شتێکە ئەندازەی بارینی باران پێشان دەدا.
بارانە: باجێکە لە هێندێ بار دەسێنرێ. جۆرە گۆرانییەکی کوردیی خۆشە.
بارانی: سەردەرییەکە لە باراندا دەکرێتەبەر بۆ تەڕنەبوون.
باربوو: یارمەتی و دەستگیرۆییی یەکێک لەکاتی لێقەومان و زیان لێ کەوتنێکیدا یا لە ژنهێنان و شایی و زەماوەندێکیدا. (باربووکردن) یارمەتیدانی یەکێک و شت پێ دانی.
باربوویی: باربوو، (باربوو پێکردن) باربووکردن.
بارتەقا: باتەقا.
بارخانە: شوێنێکە کە باری زۆری یەک لەسەر یەکی تێدا دابنرێ.
بارخانوو: ز. شتومەکی ناومالّ.
بارخانی: ز. بارخانوو.
بارخستن: کردنەوەی بار و خستنی لە شوێنێک. جۆرە کەوتنێکی مریشک و کەلّەشێرە لەسەر تەنیشت.
باردار: د. گیانداری ئاوس.
باردان: ز. بادان.
بارِ: بەچکەی هێندێ پەلەور کە لە جووجەلّەیی دەرچووبێ.
بارِاندن: بارِەکردنی مەڕ و بزن.
بارِن: د. شوێنێکە با بیگرێتەوە.
بارِۆکە: مریشکی بارِ.
بارِە: دەنگی مەڕ و بزن، (بارِە بارِ) بارِەی یەک لەسەر یەک.
بارِەش: ڕەشەبا.
بارِێزە: جۆرە گیایەکی سەوزی سێ پەڕەیە لە گوێ کانیاو سەوز دەبێ. وردەیەکە کە لە شت بێتەوە.
بارِێسە: د. فرِفرِۆکەی منداڵان کە با دەیخولێنێتەوە.
بارسایی: بارست.
بارست: قەبارەیەکە لە زەوی بەرز بووبێتەوە.
بارستایی: بارست.
بارسووکی: بریتییە لە بوونی مەردووم بەسووکبار و کەم ئەرک.
بارش: بارشت.
بارشت: بارانی وردی لەسەرخۆ.
بارکردن: کۆچکردن.
بارکەوتن: بریتییە لە بەدبەختی و نەهاتی.
بارکەوتوو: بریتییە لە یەکێک کە بەدبەختی و نەهاتی رووی تێ کردبێ.
بارکەوتە: بارکەوتوو.
بارکێش: ولاخ. بریتییە لە یەکێک کە ئەرکێکی قورس کەوتبێتە سەری.
بارکێشان: بریتییە لە هەلّگرتنی ئەرکێکی قورس.
بارکێشی: خەریکبوون بەهەلّگرتن و هێنان و بردنی باری ئەم و ئەودوە.
بارەگاه: بارەگا.
بارگر: دارێکە دەدرێتە بەرباری هەرە سەروو لە چەند بارێکی زۆر کە بارخانە کرابن بۆ ئەوەی کە نەڕووخێ.
بارگە: نوێن و کەلوپەلێکە کە رێبوار بیکا بەبار و لەگەلّ خۆیدا هەلّیگرێ بەولاخ.
بارگەچی: کەسێکە هەر ئاگای لە بارگە بێ.
بارگیلی: ز. بارگیر.
بارگیر: ئەسپی بارەبەر.
بارگیل: ز. بارگیلی.
بارگین: بارگیر.
بارمتە: شتێکە دادەنرێ لەلای یەکێک بۆ دلّنیایی لە بەرامبەر شتێکیدا کە لە لاتە بەرِەنگێکی وا کە بارمتەکە بەنرختر بێ.
بارنامە: د. کاغەزێکە ناوی ئەو شتانەی یەک بەیەک تێدا دەنووسرێ کە دەنێردرێ بۆ شوێنێک.
بار و بنە: مالّ و کۆچ.
بارۆشە: د. باوەشێن.
باروونە: د. بادرەنگ.
بارور: باروت (ز). قەلّا و قوللە (د).
باروت: دەرمانێکی بەهێزی ئاگرسێنە فیشەک و گوللەی پێ پر دەکرێ.
باروتپێچ: ز. کەسێکە کە باروت دروست بکا.
بارود: ل. باروت.
بارە: لایەن؛ لە (بارە)ی منەوە چیت بیستووە؟ مووچە و بەش. عەرِەبانەی دەستی (ز).
بارهاتن: د. هاتنەبەر و پێگەیین؛ درەختەکە یا منداڵەکە بارهاتووە: واتە پێ گەیشتووە.
بارەبوو: باربوو.
بارەبەر: ولاخێکە کە بار بەرێ.
بارەچە: د. مووچە و بەش.
بارەکی: بارەبەر.
بارەگا: کۆشک و سەرای گەورە.
بارهنگێڤ: ز. کەسێکە مەردووم توورِە و پەست بکا.
بارێ: وتەیەکە لە جێی وتاری (هیچ نەبێ) بەکاردێنرێ: (بارێ) گە خێرت نییە شەرِیشت نەبێ.
بارێزە: د. باخور، درەختێکە کە با بەری وەراندبێ.
باریە: نوێلّ.
باریک: شتێکە نەستوور نەبێ.
باریکان: رِیسی زۆر باریک.

باریکایی: عاستی باریکیی شت.
باریکبوون: بریتییه له لاوازبوون.
باریک و بنێسی: لاوازبوون له نەخۆشیی دووردرێژەوە: فیسار کەس داویەتییە (باریک و بنێسی).
باریکه: درووماني سەر پەراوێزی کەوا. ناوی دێیەکە له ناوچەی عەربەت.
باریکەڕێ: ڕێگای باریکی تەسک.
بارین: هاتنەخوارەوەی باران. هێنان (ل).
بارینه: وەنەوز.
باز: باڵندەیەکی تیژڕەوی گۆشتخۆری ڕاوکەری چاوجوانه. بازد. دووباره: (باز) هاتەوە. وتەیەکە بەدوای هەر وشەیەکەوە نووسا دەیکا به(صیفەتی مشبّە): قومار (باز)، فێل (باز).
بازار: چەند دوکانێکە کە جێگای کڕین و فرۆتنی تێکڕایی بێ. سەودا: (بازار)ی گەرمە.
بازارتیژی: د. بازارگەرمی.
بازارکەساسی: بریتییە لە بێ بازاڕی.
بازارگەرم: کەسێکە کە کڕین و فرۆتنی زۆر بێ.
بازارگەرمی: بریتییە لە فرۆتنی زۆر و بردو لە بازاردا.
بازاری: بریتییە لە ئادەمیزادی هیچ و پووچی بێ مایە. بریتییە لە شتومەکێک کە تایبەتی و چاک نەبێ.
بازبازان: د. بازدبازدێن.
بازبازۆکێ: بازبازێن.
بازبازێن: بازدبازدێن.
بازبەند: بازیبەند.
بازد: خۆهەڵدان لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر.
بازدان: ز. مردن. بەتایبەتی مردنی بزن و مەڕ.
بازدبازدۆکێ: بازدبازدێن.
بازدبازدێن: بازدی یەک لە دوای یەک.
بازدبردن: بازددان.
بازدپەڕین: د. بازدبردن.
بازددان: بازدبردن.
بازدەبەران: ناوەڕاستی بەهارە کە شەوی دوو دەقیقە درێژ دەبێ.
بازدەلبازد: بازدبازدێن.
بازر: مەلێکی گۆشتخۆرە بەقەد ڕیشولەیەک دەبێ ڕەنگی بۆرە قنەیە.
بازرە: د. گەڕانەوەی گوللە لەپاش ئەوەی کە لە نیشان بدا.
بازرگان: کوتاڵفرۆش.
بازرگانی: کڕین و فرۆتنی کوتاڵ.
بازرە: د. کەوانە.
بازرەقە: لەپڕ دەرچوونی گیاندار بەچالاکی: مارەکە (بازرەقە)ی بەست، فیچقە بەستنی خوێن لە جەستە و شتی شل لە دەفرێک کە کونی تێ بێ.
بازگ: بەڵەک.
بازگوور: ز. هیوا و ئومێد. یارمەتی.
بازگووری: ز. یارمەتی.
بازگە: شوێنێکە کە بازدی لێوە بدرێ.
بازگەشت: پەشیمان.
بازگەشتی: پەشیمانی.
بازمان: د. منداڵێکە لە دوای باوکی بەجێ مابێ: (با زمانەکان) خۆش بن.
بازن: شتێکە لە زێڕ یا زیو و یا شتی تر، ژنان بۆ جوانی دەیکەنە مەچەکیان.
بازنە: تەوقێکە لە ئاسن وەک بازن دروست دەکرێ و لە شتێک دەگیرێ کە درزی تێ بووبێ.
بازۆر: د. واشە.
بازۆری: بازۆر.
بازۆڵە: قۆڵ و بازووی قەڵەو.
بازوو: ناوەندی شان و ئانیشک لە پەلی ئادەمیزاد. بەڵەک. لاشیپان.
بازووبەند: شتێکە لە زێڕ یا زیو و یا چەرم دروست دەکرێ و دەکرێتە بازوو.
بازە: بەڵەک: جۆرە تەنراوێکە.
بازەبەران: مانگی شوبات کە بیست و هەشت ڕۆژە و شەوگار درێژ دەبێتەوە و، هەموو شەوێک دوو دەقیقە درێژ دەبێ.
بازەڵە: شتێکە کە کەمێک بەڵەک بێ. منداڵێکە کە کزر و گەورە بووبێ.
بازەڵە خوێندن: بریتییە لە بێ شەرمی و چاونەترسیی یەکێک: فیسار کەس چاک (بازەڵەی خوێندووە).
بازەوان: کەسێکە کە باز بەخێو بکا.
بازی: یاری.
بازیبەند: بازووبەند.
باژار: ز. شار.
باژاری: ز. شاری.
باژەڵە: دەردێکە بەمنداڵی ساوا دەگا و هەموو لەشی دەکا بە لیر.
باژێر: بازار. شار (با).
باژێڵە: د. باژەڵە.
باژیلە: باژەڵە.
باس: دوان لە بابەت شتێکەوە: (باس)ی کەس بەخراپە مەکە.
باستورمە: باسورمە.
باستێک: ز. باسوق.

باسقەندە: داردەستێکە کە لە داری بەلالووک کرابێ. هەموو دارێکی باریکی لووسی کونکراوە کە کرابێ بەدەسکی قەندە.
باسقەنگە: باسقەندە.
باسک: ناوەندی مووچەی دەست و نانیشک. شانی شاخ و باڵ.
باسکردن: گفتوگۆکردن لە شتێک.
باسکە: باسک.
باسکەسەگ: جۆرە سەگێکی باریکەلەیە باوکی گەماڵە و دایکی تانجییە.
باسکەمەلە: جۆرە مەلەیەکە بەجوولاندنی باسک دەکرێ.
باسکێش: مژان.
باسمباز: ز. هەفتەیەکی باراناوییە لە مانگی ئازاردا.
باسمبێڵ: ز. مەردوومی بەفیزی خۆپەرست.
باسمبێڵی: ز. خودپەرستی.
باسنامە: نامیلکەیەکە کە چەند سەرگوزەشتەیەکی تێدابێ.
باسوخ: د. باسوق.
باس و خواس: دەنگوباس.
باسورمە: گۆشتی قیمەکراوی سوێرخوێیە لەگەڵ بەهاراتدا لەناو ریخۆلەدا هەڵدەگیرێ.
باسوق: جۆرە خواردەمەنییەکە لە نیشاستە و شیلەی ترێ دروست دەکرێ و سەلک سەلک دەبڕدرێ.
باسەرە: شوێنێکە کە با زۆر بیگرێتەوە. ناوە بۆ رووبارێک لە ناوچەی بازیان. ناوە بۆ دەربەندێک لە ناوچەی ناوبراو.
باسیکردن: ز. لاساییکردنەوە.
باش: شتی چاک.
باشار: ژیان. چارەکردن.
باشقەپان: جۆرە مارێکی ئەستووری درێژی زەردە سەر کلکی خڕە.
باش و بۆشی: دەست بڵاوی و ماڵ بەفیرۆدان.
باشوکە: باڵندەیەکی دەنووک کەوانەییە لە واشە بچووکترە ڕاوە چۆلەکەی پێ دەکرێ.
باشەڵ: باشێڵ.
باشێل: باشێڵ.
باشێڵ: چارۆکەیەکە ژنان دەیگرنە کۆڵیان و دوو سەرەکەی خواردوەی دەبەستنە پشتیان بۆ ئەوەی شتی تێ بخەن.
باشی: چاکی.
باشیل: باشێڵ.
باشیلا: ز. مەردوومی ناوارە.
باشی و بۆشی: باش و بۆشی.
باعاندن: باڕاندن.
باعە: بارە، (باعەباع) باعەی یەک لە دوای یەک.
باغ: باخ.
باغە: جۆرە شتێکە لە بنێشت دروست دەکرێ. جۆرە برینێکی پیسە لە چوارپەلی ولاخی بەرزە دێ.
باغەڵ: باخەڵ.
باغەوان: باخەوان.
بافت: شایستە، فیسار کەس بافتی ئەوەیە بخرێتە سەر سەر. ریس و چنین: ئەم قاڵییە (بافت)ی کاشانە.
بافتە: جۆرە قەیتانێکی تەنراوی پانە دەگیرێ بەلێواری کەوا و سوخمەدا.
بافرە: کەتیرەی سپی.
بافلە: ز. نۆ موسڵمانی کۆنەگاور.
بافوو: د. تلیاک.
بەفیاگ: د. شتی چنراو.
بافین: د. تەنین. هۆنینەوە.
بافبرا: ز. برای باوکی.
بافی: با. بادام.
باق: با. پووز.
باقاندن: باقەکردن.
باقانن: باقاندن.
باقر: ژەنکی دەفری مسین. عەیبی ونی نادیار: پیاوی نەخوێندەوار کە قسەی کرد. (باقر)ی دەردەکەوێ.
باقلک: با. سلق.
باقلە، پاقلە: بەری (لو) (ھ).
باقۆ: هەنجیری نەگەییو.
باقە: چەپکێک لە گیا یا لە گوڵ. دەنگێکە وەک دەنگی بزن و رێوی.
باقە باق: باقەی یەک لە دوای یەک.
باقە بەس: شتێکە کە گەنم و دەسکەگوڵ و شتی تری پێ بەسترێ. (د) شتێکە کە بە باقە بەسترابێ.
باقە بەست: باقە بەس.
باک، ترس: فیسار کەس بێ (باک)ە.
با کردن: پەیدابوونی با لە سکدا. ناوسان، بریتییە لە تووڕەبوون.
با کۆڤە: ز. میوەی نەگەییو.
باکور: لای چەپ (شیمال).
باکوزیرک: با. بەفرێکە کە بەباوە ببارێ.
باکەش: کەڵەشاخ. بابوێر.
با کەشگرتن: کەڵەشاخ گرتن لە شوێنێک لە ئەندام بەبێ جنینی.
باکەڤ: خشتێکە کە باش سوور نەبووبێتەوە و، بەخستنە ناو ناو هەڵ بودرێ.

باکێش: بادگیر.

باگا: د. شوێنی باگر.

باگر: شوێنێکە کە با بیگرێتەوە.

باگردان: باگردێن.

باگردێن: شتێکی خڕی ئەستووری درێژکۆلەی قورسە لە دار یا لە بەرد بانی پێ دەگێردرێ لە کاتی باران باریندا.

باگژە: د. بایەکە لە ناوەندی شەماڵ و سەبادا.

باگوردان: باگردێن.

با گونە: جۆرە نەخۆشییەکە دەداتە گونی نێرینە لە غوبابییەوە و، هەڵیدەئاوسێنێ.

باگەڕ: ز. بای بەهێز.

با گەڕێن: ز. بانگوش. باگردێن.

باگێژە: گێژەڵووکە.

باگیر: با گا.

باڵ: پەلی گیاندار. دوو ئەندامە بەڕاست و چەپی باڵدارەوە، پێی دەفڕێ.

بالا: درێژیی شت.

بالابەرزە: پەنجەی سێیەمی دەست.

بالاپۆش: عەبا.

بالادەست: کەسێکە کە بەدەسەلاتتر و دەست ڕۆیوتر بێ لە یەکێکی تر: ئەم (بالادەست)ی ئەوە.

بالاروان: ئاوێنەی گەورەیە کە بالای مەردوومی تێدا دیار بێ. پەنجەرەیەکە لە نزیک بنمیچەوە دەکرێتەوە بۆ ڕووناکی و باکێش.

بالاشمە: د. باڵیشمە.

بالاشەمە: د. باڵیشمە.

بالافڕ: ز. فڕۆک.

بالاف: ز. بەرگو. کالایەکە کە بۆ شوشتن ئامادە کرابێ.

بالاڤی: ز. سوێنەی جل شوشتن.

بالاف: با. جلشۆرین.

بالاکردن: درێژبوونی قەد و بالا. بریتییە لە گەشەکردن: گەز گەز (بالا دەکەم) واتە لە خۆشیاندا گەشە دەکەم.

بالاگەردان: کەسێکە کە خۆی بگێرێ بەدەوری یەکێکدا.

بالانوێن: ئاوێنەی بالاروان.

بالانی: جۆرە ئێسترێکی بچکۆلانەیە کە پێی دەڵێن: (ئێسترە گایلکە).

بالباز: سەرباز.

باڵبەست: کەسێکە هەردوو باڵی لە پشتەوە بەسترابێ.

باڵبەستکردن: بەستنی هەردوو باڵی مەردووم لە پشتەوە.

باڵبەستن: باڵبەستکردن.

بالتوز: ز. ژن خوشک.

باڵتە: ل. تەشوێ. تەور.

باڵخەنجەرە: مەلێکە لە کۆتر بچووکترە لە کاتی فڕیندا باڵی وەک خەنجەر لێ دێ.

باڵدار: گیاندارێکە کە بەباڵ بفڕێ.

باڵگرتن: فڕین.

باڵگرتنەوە: فڕینی باڵندە.

باڵگک: ز. سەرین.

باڵگە: ز. سەرین.

باڵگیف: ز. سەرین.

باڵندە: باڵدار.

بالنگو: د. بادرەنگ.

بالویک: با. بالووکە.

باڵۆ: ز. وتەیەکە لە جیاتی وتاری: (بە لای کەمەوە) بەکار دەهێنرێ.

باڵۆرە: جۆرە گۆرانییەکی کوردییە.

باڵۆرێ: باڵۆرە.

باڵۆز: باڵیوز.

باڵۆکە: بالووکە.

باڵۆن: جۆرە فڕۆکەیەکە.

بالوور: ز. قنگی مریشک.

بالووک: د. بالووکە.

بالووکە: گرێیەکی بچکۆلانەیە لە جەستەی گیاندار پەیدا دەبێ.

باڵوولە: پاروو.

بالە: مەردوومی گێلی تێ نەگەیشتوو (ز). بارەی کارژۆلە. دەسکێشی چەرم.

باڵە: دەسکێشی چەرم. بێلاسن (ھ).

باڵەبان: باڵندەیەکی گۆشتخۆری خێرای ڕاوکەرە لە باز گەورە ترە. جۆرە ئێسترێکی زەلامە. پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆسیقا.

باڵەتە: ز. سەرەتای گەیینی میوە.

باڵەتەپە: باڵەتەپێ.

باڵەتەپێ: باڵەفڕێ.

باڵەخانە: سەرخان.

باڵەشنە: ز. سەرینی بچکۆلانە.

باڵەشۆرە: باڵەشۆرێ.

باڵەشۆرێ: جۆرە نەخۆشییەکە دەگا بەجووجەڵەی مریشک باڵەکانی شۆڕ دەکا و دەیکوژێ.

باڵەفڕە: باڵندەیەکە تازە باڵی گرتبێ. فڕەفڕکردنی مەل بەباڵی.

باڵەفڕێ: باڵەفڕە.

باڵەكرە: دارێكی درێژە تەختەیەک بە سەربەوەیە خۆڵ و خاشی پێ كۆدەكرێتەوە.
باڵەوان: باڵندەیەكی گۆشتخۆری ڕاوكەرە.
باڵێ: هـ. باڵەدارینە.
باڵیشت: ل. سەرین.
باڵیشمە: داری سەرینی گورگە و دارەڕا و سەرتاق.
باڵێف: سەرین.
باڵیفک: با. سەرین.
باڵێن: د. سەرین. پشكۆڵ.
باڵیۆز: شابەندەر.
باڵیۆزخانە: كۆشكێكە شابەندەری تێدا دادەنیشێ بۆ بەجێهێنانی كاروباری مەردووم.
بالیف: باڵێف.
باڵین: د. سەرین.
باڵینە: شتێكە بەگردی لە پەڕۆ دروست دەكرێ لەسەر تەنەكەی منداڵ دادەنرێ و لە سەری ڕادەهێڵرێ، یا كرێكار دەیخاتە سەر سەری و شتی قورسی لەسەر دادەنێ.
بام: پیتی پەلە و تاكیدە دەخرێتە سەر ئەمری غائب و متكلمی وحدە و متكلمی مع الغیر: (بام) بڕوا، (بام) بڕۆین، (بام) بڕۆم.
بامجان: د. باینجان.
بامجان مەزرەنگی: د. تەماتە.
بامێ: گیایەكی بەرزی گەڵاپانە بەرێک دەگرێ وەک بەڕوو، دەكرێ بەچێشت.
بامیە: بامێ.
بان: سەر سەری شت، سەربان.
بانبارگە: بەربووكێكە كە لەسەر بارگەی بووكەوە سوار دەكرێ دەنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.
بانبانک: مشكێكی درێژكۆلەیە دەڵێن گوایە هەر لەسەر كۆمای زێڕ دەنوێ.
بانپووشین: لاگیرە.
بانتلێن: بانگردێن.
بانجیلە: د. بانی نزمی بچووک.
بانسەر: داراوێكە دەدرێ لە تەوقەسەری كڵاوی ژنان بۆ پێداكردنی ئەڵقەی دەسماڵێ.
بانق: شوێنێكی تایبەتییە پیشەی هەر پارەوەرگرتن و پارەدانە بەم و بەو بەسوود.
بانقۆ: جۆرە قومارێكە.
بانگ: چەند وتارێكی ئاینیی تایبەتییە (بانگدەر) لە سەرەتای هەموو نوێژێكەوە بەدەنگی بەرز دەیڵێ بۆ ئاگاداركردنەوەی نوێژكەران. هاوار. (بانگە بانگ) بانگی یەک لە دوای یەک. بانق.
بانگاواز: بانگكردن بەدەنگی بەرز. ئەندازەیەكە كە دەنگی بەرز بیگاتێ.
بانگدان: وتنی بانگ بۆ نوێژكەران.
بانگدەر: كەسێكە كە بانگ بدا بۆ نوێژ.
بانگرۆزبوونەوە: گلۆربوونەوە.
بانگكردن: هاواركردن. بانگێشتن.
بانگردێن: باگردێن.
بانگلێر: باگردێن.
بانگلێن: بانگلێر.
بانگوش: كەسێكە كە بان بگێڕێ بەپارە.
بانگەڕ: باگردێن (ز). بانگوش.
بانگەواز: بانگاواز.
بانگهەڵدان: گریان بەدەنگی بەرز.
بانگێڕ: بانگوش. باگردێن.
بانگێشتن: بانگكردن بۆ سەر شیرینی و نانخواردن.
بانگێن: د. شتێكە كە لە سەری سەرەوە بێ.
بانما: د. شتێكە ئەندازەی با و گەرمی و ساردی پێشان دەدا.
بانماڵ: د. بەفرماڵ. سەربان.
بانۆک: كەسێكە كە ساوا بەدایكە نەبانەكەی هەڵبگرێتەوە. نەبان.
بانوو: خانم: لێم بووە بە(بانوو)ی بانووان.
بانە: ئەو خانانەیە كە جووتیار لە وەرددا دەیكێشێ بۆ ئەوەی كە تۆوی پێوە بكا و بزانێ كە چەندی تۆو كردووە لە زەوییەكە. جێ لەوەڕی بەهاری ئاژاڵ (ز). بەرزایی ناوەندی دوو دێراو (ل). ناوی شارێكی كوردە لە ڕۆژئاوای كوردەواریی ئێران.
بانەگا: جێیی ڕووانی مووی خوار بەرمووسڵدان.
بانەناو: هـ. سواخ.
بانەوبان: بازدان لە بانێكەوە بۆ بانێكی تر.
بانی: تەپڵەسەری شاخ یا گردێكە كە تەخت بێ. سەربان.
بانیژە: بانی نزمی بچووک.
باو: دەستوور: فیسار شت بووە بە(باو). باوک. زیادەی شتێک بەسەر شتێكی تردا: ئەم كۆمەڵە گەنمە (باو)ی هەیە بەسەر ئەو كۆمەڵەدا، یا نەریمان لە زیرەكیدا (باو)ی بەسەر سالاردا هەیە، واتە لەو زیاترە.
باوا: باوكی دایک. باوک (ل).
باوام: ل. بادام.
باوان: ماڵە باوک.
باوانی: ئەو شتومەكەیە كە لە ماڵی باوكەوە لەگەڵ بووكدا دەنێردرێ.

باوبژە: بایەکە کە لەناو سکدا قوڕەقوڕ بکا.
باوجو: باوجود.
باوجود: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەگەڵ): نەریمان (باوجود)ی نەخوێندەواریشی لە وشیار زیرەکترە، واتە لەگەڵ ئەمەشدا هێشتا هەر ئەو وریاترە.
باودیان: د. شتێکە کەرێکی ئارەزووبێ: ئەو خواردنە یا ئەو فاسۆنە (باودیان)ی فیسار کەسە واتە بەئارەزووی ئەوە.
باو سەندن: زاڵبوون بەسەر شتێکدا: فەرهاد (باوی سەند) بەسەر ڕۆستەمدا. بوونی شت بە باو.
باوکە: چۆلەکەی نێر. وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەیەکێک دەوترێ.
باوکەڕۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی شیوەندا.
باوکەلێ: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە ڕووی خۆشەویستییەوە.
باوش: باوەش.
باوشک: باوێشک.
باوک: نێرینەیەکە کە منداڵی لێ بکەوێتەوە.
باوڵ: باوەڵ.
باوەئیرک: ز. ئەڵقەی مسین یا ئاسنین.
باوەپیاو: مێردی دایک.
باوەت: د. بابەت.
باوەجوو: باوجود.
باوەخولێ: بابەخولێ.
باوەخون: بردنەوەی بووکی تازە لەلایەن ماڵی باوکیەوە لەپاش چەند ڕۆژێک لە گوێزانەوەی.
باوەخۆن: باوەخون.
باوەخوون: باوەخۆن.
باوەڕ: چوونە دڵی قسەیەک.
باوەڕکردن: چەسپینی قسەیەک لە دڵدا.
باوەڕپێکراو: کەسێکە کە باوەڕ بەقسەی کرابێ. کەسێکە کە بیکەی بە جێنشینی خۆت لە کارێکدا و باوەڕت پێی بێ.
باوەڕپێکردن: باوەڕکردن بەیەکێک.
باوەژن: ژنی باوک.
باوەش: کۆش و بەرسنگ.
باوەش پیاکردن: باوەشکردن بە شتێکدا.
باوەشگرتن: گرتنە باوەشی شتێک.
باوەشێن: شتێکە بەسووڕانەوە و ڕاوەشاندنی بای فێنک پەیدا بکا.
باوەقوت: د. پیاو و ژنی بچکۆلەی باڵا نزم.
باوەڵ: جۆرە سندووقێکە کە کاڵا و کەلوپەلی تێ دەخرێ و بەدەست هەڵدەگیرێ.
باوەڵبوون: گۆتبوونی کار و بەرخ بەهۆی نەخۆشیی (باوەڵی)یەوە.
باوەڵی: جۆرە نەخۆشییەکە دەداتە ئەژنۆی کار و بەرخ دەیئاوسێنێ و گۆتی دەکا.
باوێشک: جۆرە دەم داچەقاندنێکە بەبێ ئارەزوو لە کاتی خاوبوونەوەی جەستە و خەوبردنەوەدا.
باوێشکدان: دەم داچەقاندن لە کاتی باوێشکدا.
باویلکە: پەپوولە پایزە: (باویلکە) بایەکی بەسە.
باوی: بادام. بادار (ز).
باهاتن: هاتنەبا.
باهوڕ: ز. ڕەشەبا.
باهۆڕ: با. ڕەشەبا.
باهوو: شان و قۆڵ. دارێکی شووشەییە دەکرێ بەچوارچێوەی پەنجەرە و دەرگا و شتی تر. ئاسۆ.
باهوودار: ئادەمیزادی چوارشانەی بەخۆرە.
باهەنجیر: هەنجیرێکی بێ تامە لەپێش هەنجیری تردا پێ دەگا.
باهێر: د. زەوییەکە کە شتی تێدا نەڕوێ. سەراسیمە.
باهێف: با. بادام.
بای: شقارتە.
بایام: ل. بادام.
بایجان: د. باینجان.
بایس: بایست.
بایست: هۆ: بوویت بە(بایست)ی کوشتنی فیسار کەس.
بایستی: هۆیەتی.
بایسی: بایستی.
بایلکە: باویلکە.
بایلە: د. جۆرە تەنراوێکی زۆر تەنکی ناسکە.
باینجان: گیایەکی گەڵاپانە بەرێکی قاوەیی تۆخ دەگرێ وەک چەکەی هەلاج دەکرێ بەچێشت. تەماتە.
باینجانی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی باینجان وابێ.
بایەخ: دەگەر و باوەڕ: (بایەخ)ت نییە یا (بایەخ)ت پێ ناکەم.
بایەف: داری چەقالە.
بایەقوش: جۆرە باڵندەیەکە لە کوندەبەبوو دەچێ.
بایەو: بایەف.
بایی: کەسێکە لە خۆی خەڕۆ بووبێ. وتەیەکە پرسیاری نرخی شتی پێ دەکرێ: ئەم شتە (بایی) چەندە. بادام. جامی ئاو خواردن.
بایدە: لەگەن.
بیرای بیرای: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ نەکردنەوەی کارێک بەئێجگاری: (بیرای بیرای) ئیتر ئەو کارە بکەم.

ببلّە: د. بەچکەی گیاندار.
بت: وێنەیەکی قەبارەداری دروستکراوە بۆ پەرستن.
بتپەرست: کەسێکە کە بت بپەرستێ.
بتپەرستی: پەرستنی بت.
بتخانە: شوێنێکە کە بتی تێدا بپەرسترێ.
بتر: شتێکە کە لە هاوەڵەکانی زووتر پێ بگا و بەخۆیدا بێ (ز).
بتربوون: ز. زووتر پێگەیشتن و زیاتر بەخۆداهاتنی شتێک لەناو هاوەڵەکانیدا (ز) زۆرتربوون.
بتەو: پتەو.
بتەوی: عاستی پتەوبی شت.
بچران: پچران.
بچراندن: پچراندن.
بچرک: ناوساجی (ز).ناسکەنان (با).
بچریان: د. پچران.
بچرین: د. پچرین.
بچرک: ز. کولێرە بەرۆن.
بچکۆلانە: پچکۆلانە.
بچکۆلە: پچکۆلە.
بچکەلە: د. پچکۆلە.
بچکەڵە: پچکۆلە.
بچۆلە: د. بچکۆلە.
بچووک: پچووک.
بچووکی: پچووکی و بەندەگی.
بچەنگانی: ز. چنگەپۆیانێ.
بختیان: بوختان.
بخۆر: زۆرخۆر. کەسێکە کە خواردنی باش بخوا.
بخورد: شتێکە وەک کەتیرە دەسووتێنرێ بۆ بۆنخۆشی.
بخوردان: دەفرێکی تایبەتییە بخوردی تێدا دەسووتێنرێ.
بخوز: د. گایەکە کە لە کاتی کاردا بنوێ.
بخوور: بخورد.
بخووردان: بخوردان.
بخێری: ز. موغەیری.
بدوو: کەسێکە کە بزانێ بدوێ.
برا: نێرینەیەکە کە لە باوک و دایکت یا لە یەکێکیان بێ.
برابەش: کەسێکە کە لە شتێکدا لەگەڵتدا هاوبەش بێ.
برادەر: دۆست و ئاشنا.
برادەری: دۆستی و ئاشنایەتی.
برازا: منداڵی برا.
برازازا: منداڵی منداڵی برا.
برازاڤا: ز. برازاوا.

برازاگ: د. برازا.
برازاوا: برا یا برادەرێکی زاوایە کە لە ڕۆژی بووک گواستنەوەدا پشتێنی بووکەکە ببەستێ.
برازە: ز. شتێکە کە شتی قورسی پێ بەرز بکرێتەوە. برازا.
برازی: ز. برازا.
براژن: ژنی برا.
براڵوو: هـ. پەلاڵووک.
براله: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە ڕووی خۆشەویستییەوە. جۆرە گیایەکە. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی پێنجوین.
براڵە: برالەی خۆشەویست.
برامازگ: د. جۆرە بەرێکە لە بەری مازوو.
برایتووتە: پەنجەی تەنشت پەنجەتووتە.
برایەتی: بوونی دوو کەس بەبرا. برادەری.
برایی: برایەتی.
برت و بۆڵ: لەبەرخۆوە بۆڵەبۆڵکردن.
برجی پیرێژن: حەوت ڕۆژی زۆر ساردە لە دواییی زستاندا، چواری بەر شوبات و سێی بەر ئادار دەکەوێ.
پرچی: ز. برسی.
بردن: لەگەڵ خۆدا هەڵگرتنی شتێک لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر.
بردنەبەست: ڕێگرتنی یەکێک یا شتێک لە یەکێک: فیسار کەس ڕێگای لێ (بردووینەتە بەست)، یا ناوەکە ڕێگای (بردۆتە بەست).
بردنە سەر: تەواوکردنی کارێک یا وتارێک: هەرچی دەکەی (بیبەرە سەر).
بردنەوە: سەرکەوتن و زاڵبوون لە یاریدا. بردنی شتێک بۆ شوێنێک دووەم جار.
بڕ: لق: (بڕ)ێک دار. هێند (بڕ) ێک دانیشە. گۆترە: لە (بڕ) ئەم کارەم بۆ بکە. بوار: ئەم ناوە (بڕ) نادا.
بڕادە: ڕێزە ئاسنی وردە کە لە ئاسنی ڕنراو دەبێتەوە.
بڕان: پچڕان: گوریسەکە (بڕا). بریندارببوون بەتیغ: دەستم بەچەقۆ (بڕا).
بڕانەوە: نەمانی شت. پچڕانەوە: تەزبێحەکەم (بڕایەوە) واتە پچڕایەوە.
بڕبڕاگە: بڕبڕەی پشت.
بڕبڕە: ئێسکی زنجیرەداری موورغەی پشت. داسێکی پچکۆلەی کەوانەدارە وەک مشار. نەتەوەی ساغی تیرەیەک: ئەم پیاوە لە (بڕبڕە)ی بابانە.
بڕبوون: جیابوونەوە و لێکبڕانی هێندێ گیاندار لە یەک.
بڕبەند: پارچە پۆلایەکی درێژکۆلەی گرنج گرنج و رووشە شتی پێ دەکرێنرێ.

بڕبەنک: بڕبەند.
بڕدان: جوێکردنەوەی شتێک لە شتێکی تر.
بڕس: د. بڕست.
بڕست: هێز و هەناو: (بڕست)ت بڕیم.
بڕشت: پارچەی سەرەمەقەست. تیژیی مەقەست و تیغ: ئەم قەیچییە یا ئەم چەقۆیە بێ (بڕشت)ە. پیت و بەرەکەت: دەغڵودانی ئیمساڵ بە(بڕشت)ە. دەگەر و فەرمانڕەوایی: فیسار کەس بە(بڕشت) یا بێ (بڕشت)ە.
بڕفێن بڕفێن: د. فڕان فڕان.
بڕک: بنجی کاڵەک و شووتی و خەیار و ترۆزی. شووتی و کاڵەکی تازە لە بڕک کراوە. قڕقێنە (با).
بڕکردن: توانین لە ڕێڕۆیندا: بەپێ (بڕناکەم). کارکردن و جێگیربوونی فەرمان و قسە: فیسار کەس وتە یا فەرمانێ (بڕ ناکا). جیاکردنەوەی دوو شت لە یەک.
بڕکە: پلار. بڕکی بێستان. کۆمەڵێ ئاژاڵ. گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە بۆ لەوەڕی ئاژاڵ زۆر باشە. پارچە (د).
بڕگە: لەلەی قەراغی هێندێ شت. (بڕگەبڕگە) شتێکە بڕگەی زۆری پێوەبێ.
برمەبرم: دواندن و خورین بە وتاری قەبەی زبر. تۆ چ (برمە برم)ێکتە.
برمێن: بڕیتییە لە مەردوومی ئازادی بەدەستوبردی جوامێر.
برناخ: کونەلووت. لووت.
برناخە: برناخ.
بڕندە: تیغێکە باش شت ببڕێ.
برنووتی: دەرمانێکە لە تووتن دەکرێ و دەکرێتە لووتەوە بۆ پژمین.
بڕوا: باوەڕ، (بڕوابوون) بڕواکردن، (بڕواکردن) باوەڕکردن.
بڕوایی: دڵکرانەوە بەبینینی شتێک یا شوێنێک: دڵم (بڕوایی) نادا بچم بۆ لای فیسار کەس.
بڕوسک: شتی کەم: (بڕوسک)ێک ئاوم بدەرێ.
بڕۆش: بڕوێش.
بڕووش: بڕوێش.
بڕوێش: گەنمی پەڵخوردکراو.
بڕوێشکردن: بڕیتییە لە قسەکردن بەهەڵەیی: فیسار کەس کەوتە (بڕوێشکردن) واتە کەوتە قسەی بێ سەر و پێ. مووکردن.
بڕوێشێن: د. چێشتی بڕوێش.
بڕۆیی: بڕوایی.
بڕە: کەڵبەی بەراز. یەکانە. قرتاندنی گوڵەزەڕات بۆ کوتاندن: زەڕاتەکە (بڕە) بکە. کەڵەمێرد. کچ (ل). بەیارێکە لە زەوی لە ناوەند دوو وەرددا (د). گۆترە (د).

بڕەک: ز. مشار.
بڕیار: پەیمان.
بڕیان: د. پچڕان.
بڕیانەوە: د. بڕانەوە. پچڕانەوە.
بڕێژ: قالبێکە کە شتی تواوەی تێدا دابڕێژرێ.
بڕێس بڕێس: سمڕ سمڕ.
بڕێش: د. بڕوێش.
بڕێشت: د. بڕینی کالا: ئەم کەوایە (بڕێشت)ێ جوانە. بڕشت.
بڕین: کەرتکردنی شتێک بەشتێکی تیژ.
بڕینەوە: هەڵپاچینی تووکی ئاژاڵ بە(برنگ). گرتنەوەی ساوا لە شیری دایکی. دووکەرتکردنی دار یا ئاسن بەمشار. دواهێنان بەگوفتار یا کردارێک.
برژان: سوورەوەبوونی هێندێ شت بەئاگر. برژانگ.
برژاندن: سوورەوەکردنی شت بەئاگر.
برژاندنەوە: تیمارکردنی برینی تازە بەدەرمانێکی تیژ بۆ ئەوەی کە تەشەنە نەکا.
برژانگ: مووی سەر پێڵووی چاو.
برژانەوە: ژانکردنی برین لە کاتی برژاندنەوەیدا.
برژاو: شتێکە کە لەسەر ئاگر برژابێ. برژانگ.
برژۆڵ: ڕیشووی خاولی و سووزدنی و هێندێ شتی تر. پژی گوڵە گەنم و جۆ.
برژیاگ: برژاو.
برژیان: برژاو.
برژیانەوە: برژانەوە.
برسێتی: پێویستی گیاندار بەخواردنێک کە بەری دڵی بگرێ.
برسی: گیاندارێکە کە پێویست بێ بەخواردنێک کە بەری دڵی بگرێ، (برسیبوون) پێویستبوونی گیاندار بەخواردن.
برشهەلاتن: تەنگەنەفەس بوون و پیشهەلاتن لە گەرماندا.
برقەندەرە: ل. چەقەڵ.
برک: ژانێکە لە دەماری پشت و کەلەکەدا پەیدا دەبێ بەهۆی سەرمابوونەوە. (برککردن) دووچاربوونی ئازاری برک. پەڵ: (برک)ێکی تێ گرت. حەوز (با).
برکدان: فڕێدان.
برکە: پەڵ: (برکە)یەکی تێ گرە.
برمە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە هەویر و شەکر و گوێز دروست دەکرێ. ناڵەی تادار. (برمەبرم) ناڵەناڵی تادار.
برن: ز. بردن.
برنج: دانەوێڵەیەکە وەک گەنم بەڵام ئەم سپییە، دەکوترێ و دەکرێ بەگەلێ جۆرە چێشت.
برنجار: شوێنی مەرەزە.

برنج کوت: کەسێکە کە هەر برنج بکوتێ بۆ مەردووم بەپارە.
برنجۆک: شتێکی تەنکی کون کونی جوانە ژنان دەیکەن بەکراس و دەسماڵ.
برنجە: هـ. زەردێکە کە شتی لێ دادەڕێژرێ.
برنگ: تیغێکی دوودەمە وەک مەقەست ئاژاڵی پێ دەبڕدرێتەوە. پلار.
برنگدان: د. فرێدان.
برنگە: برنگی ئاژاڵ برینەوە.
برۆ: ڕیزە موویەکی کەوانەییە بەسەر کالانەی چاوەوە.
بروسک: ز. بروسکە.
بروسکاندن: بروسکەدان.
بروسکانەوە: بریقەدانەوەی هێندێ شت لە دوورەوە.
بروسکە: چەخماخە و ئاگر هێنانێکە کە لە هەور یا لە لێکەوتنی دوو شتەوە پەیدا دەبێ.
بروسکەدان: چەخماخەدانی ئاسمان. پەیدابوونی ئازارێکی کوتوپڕی لە جەستەدا.
بروسکیان: د. بروسکەدان.
برۆش: ز. بەروش.
برووزسەندن: زۆربوون و زاڵبوونی شتێک بەسەر شتێکدا: ئاگرەکە یا فیسار کەس بەسەر فیسار کەسدا (برووزی سەند).
برە: برژانێکی ناوەنجییە بۆ هێلکە و کلێ کە نابێ لەوە زیاتر ببرژێن: هێلکەکە یا گۆزەکە ئەوەندە برژاوە و سووربووەتەوە لە (برە) چووە.
بردش: ز. هەژار.
بردڤان: با. ناوبژیکەر.
بردو: بەرزبوونەوە یا زیادبوونی نرخی شت: فیسار کەس لە بردو دایە یا ئەو شتە لە (بردو) دایە.
بردوبردنەوە: بردوسەندن.
بردوپێدان: برەودان بەکەسێک یا بەشتێک.
بردوسەندن: بردوپەیداکردنی شتێک.
برێ: برە.
بریا: وتەی ئاواتخواستن: بریا کورد هەموو خوێندەوار دەبوون.
بریانی: بەرخ و مریشکی ناوسک ئاخنراوی لە ڕۆندا سوورەوە کراو.
برێژیا: هـ. برژاندن.
بریسکە: تیشکی شووشە و هێندێ شتی تر کە خۆر لێی بدا. (بریسکە بریسک) بریسکەی یەک لەدوای یەک، (بریسک و هووڕ) بریسکە بریسکی زۆر.
بریسکەدان: بروسکەدان.
بریسکەدانەوە: تیشکدانەوەی شووشە و هێندێ شتی تر کە خۆر لێی بدا.
برێشتە: هـ. برژاندن.
برێشکە: دانەوێڵەی برژاو بەئاگر.
برێشگە: برێشکە.
برێنە: برنگی ئاژاڵ برینەوە.
بری: بریتی. برۆ (با).
بریتی: شتێکە کە لە جیاتی شتێکی تر بێ: چای بۆ هەژار (بریتی) چێشتێتی. (کنایە).
بریخە: بریقە. بەربەخەیە کە بۆ قایمی لە دیوی ناوەوە دەدرێ بەیەخەی کراسدا.
بریق: ل. مەسینە.
بریقانەوە: بریقەدانەوە.
بریقە: درەوشانەوەی شت لەبەر هەتاو و چرا. (بریقە بریق) بریقەی یەک لەدوای یەک. (بریق و هووڕ) بریقە بریقی زۆر.
بریقەدانەوە: درەوشانەوەی شت لەبەر هەتاو و چرا.
بریکە: د. بریسکە.
بریکەنێ: بریا.
برین: شتێکی بەسفت و سۆیە لە جەستەی گیاندار پەیدا دەبێ و دەم دەداتەوە.
بریندار: گیاندارێکە کە برین بەجێگایەکیەوە بێ. هێندێ شتە کە کونی تێ بووبێ. (برینداربوون) پەیدابوونی برین لە شتدا. (بریندارکردن) پەیداکردنی برین لە شتدا.
برینداری: بوونی جەستە بەبریندار.
برینگە: برنگی ئاژاڵ برینەوە.
برینە: ژانگرتنی ژن لە کاتی منداڵ بوونیدا.
بز: چاوی زەقی داپچڕاو. کێرێکە لە یاریی (بزێندا) دەکێشرێ.
بزن: (هـ). جۆرە ماسییەکی گەورەیە. بەز. (د).
بزان: کەسێکە کە لە کارێکدا زۆر شارەزا و زانیار بێ.
بزاوتن: بزواندن.
بزبزۆکە: هـ. و بیز و بیزە.
بز پێوەکردن: پەنجەکردن بەقنگی یەکێکدا بەگاڵتە. بریتییە لە گاڵتە پێکردن: (بزی پێوە مەکە) واتە گاڵتەی پێ مەکە.
بزدان: پچڕان (با). ترسان (ز).
بزداندن: ز. ترساندن.
بزدۆنەک: ز. ترساندن.
بزدین. بەزدین.
بزر: شتی ون. (بزربوون) ونبوونی شت. (بزرکردن) ونکردن. ڕۆنی کەتان (ز).
بزربزڕ: شتێکە کولۆ کولۆ و گرۆگرۆ بوەستێ وەک ڕۆندووگ.

بزرکان: تێکچوونی شیر و ماست و هێندێ شتی تر و گرۆگرۆ ویستانی. تێکچوون و شپرزەبوونی گیاندار لە ترساندا. (بزر کاندن) ورێنەکردن.
بزرکاو: ماست و شیر و هێندێ شتی ترە کە تێکچووبێ. گیاندارێکە لە ترسا شپرزە بووبێ.
بزرکرن: ز. خۆهەنوون بەرۆنی کەتان.
بزرۆک: ز. زیپکەی ئەندام.
بزگ: د. پزووی دەرپێ. شیلانی سوور کە ژنان دەیکەنە ملیان.
بزگور: پارچەیەکی بێ نرخە لە بەرگ و پێخەف و ژێرەخەر. بریتییە لە دراوێکی کەم نرخ: (بزگور)ێکم پێ نییە.
بزگیر: رژد.
بزگیلە: بەربووک.
بزلماجی: جۆرە کولێرەیەکە لە پێشەوە دەخرێتە سەر ساج تا نیوە برژ دەبێ ئینجا دەخرێتە سەر مادە و دیوەکەی تری بەتوندی دەدرێ بەسەر ساجەکەدا.
بزلە: هـ. کارژۆلە.
بزماتە: توێژی ئەستووری سەر برین.
بزمار: ئاسنێکی باریکی درێژی سەرپانی لووت تیژە دادەکوترێ بە هێندێ شتدا بۆ قایمی.
بزمارڕێژ: شتێکە کە بزماری زۆرێ پیادا کوترابێ.
بزمارکوت: ترێیەکە کە هێشووی زۆر پربێ.
بزمارە: وردە پوازێکە دەدرێ لە گێری ئاش تا نەمیێزێ.
بزمک: بلامک.
بزمەتە: بزماتە.
بزن: جۆرێکە لە ئاژاڵی ماڵی.
بزنانە: سەندنی چل یەکە لە ئاژاڵی ماڵی لەلایەن دەوڵەتەوە.
بزن ترێنە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەوەر وایە بنکێکی خڕی هەیە وەک پیازی پچووک.
بزنلەر: مەلێکی بۆری گەورەیە وەک قاز، گۆشتی دەخورێ.
بزن مژ: دەعبایەکی کێویی کاوێژکەرە لە (قومقمۆکە) گەورەترە، چنگی وەک چنگی منداڵ وایە، گۆشتی دەخورێ و پێستەکەی دەکرێ بەکالانی خەنجەر.
بزن مژە: بزن مژ.
بزن مژەک: بزن مژ.
بزن مشک: بزن مژ.
بزنەدۆخە: بزنێکە بەکار و شیرەوە هەموو ماڵێک ساڵەوساڵ دەیدەن بەئاغا بۆ ماست و دۆ خواردنی.
بزنەریشە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک شوبیت وایە، بنجێکی پچووکی هەیە.
بزنەکورانە: بزنێکە هەموو ماڵە مسکێنێک دەینێرن بۆ ماڵی ئاغا لە حەلێکدا کە کوڕی ببێ.
بزنەکێفی: بزنە کێوی.
بزنە کێوی: گیاندارێکی کێوییە لە ئاسک دەچێ بەڵام ئەم شاخی لق لقە.
بزنەودس: مەشکەیەکە لە پێستی بزن کرابێ.
بزواندن: جووڵاندن.
بزۆز: بزێو.
بزۆک: بزێو. گیاندارێکە کە سک و زا بکا. ئافرەتێکە کە زۆر سک و زا بکا.
بزوو: ز. داری بی.
بزووت: برە دارێکە سەرەکەی سووتابێ.
بزووتک: بزووت.
بزووتن: جووڵانی شت. هاتنەخواردەوەی شیر بەمەمکدا بۆ منداڵ.
بزووتنەوە: جووڵانەوە. بریتییە لە سەرکەوتنی نرخی شت بەرەبەرە. بریتییە لە زیادبوونی ئاو بەرەبەرە.
بزووک: د. گیانداری بزێو.
بزوێن: جوولێنەر.
بزە: زەردەخەنە. زەقەی چاو،
بزەبز: زەقەزەقی چاو.
بزەفتن: ز. بزووتن.
بزەکردن: بریتییە لە پێکەنینی بێ دەنگ.
بزەگرتن: بزەکردن.
بزەن: مەردوومی ئازای لێهاتووی لێدەر.
بزەڵە: بەچکەی بەراز. بەچکەی گیاندارێکە کە بەخۆیداهاتبێ و گەورە بووبێ. (بزەڵەبوون) گەورەبوون و بەخۆداهاتنی بەچکەی گیاندار.
بزەلەر: بزنلەر.
بزێبزێ: گیایەکی بەهاریی کوێستانییە سێ چوار پەل دەردەکا، گوڵێکی سپیی واش دەگرێ.
بزیسک: پزیسک.
بزیشک: ز. کەرە.
بزێن: جۆرە یارییەکە منداڵان کێڕێکی گرد دەکێشن، یەکێک دەچێتە ناویەوە ئەوانی تر تێی هەڵدەدەن.
بزێو: کەسێکە کە زۆر بجووڵێ.
بزێوی: جولانی زۆر.
بزی: ڕەشەوڵاخێکە کە پێی نابێتە سێ تا چوار ساڵ.
بژ: مووی گیف. پژ.
بژار: پاککردنەوەی شینایی لەو گیایانەی کە زیانی پێ دەگەیەنێ. گیایەکە لەناو شینابیدا بژار دەکرێ.
بژارتن: ز. بژاردنی دانەوێڵە.
بژاردن: پاککردنەوەی وشکەدان لە زیوان. ژماردن. دانی نرخی شتێک بەخاوەنی کاتێک شتەکەت بەدەستەوە چووبێ.

بژارکردن: پاککردنەوەی شینایی لە گیا و سەوزی بێگانە.
بژارکەر: کرێکارێکە کە هەر بژار بکا.
بژارە: ڕاستکردنەوەی ڕایەڵی جۆلا کە پاش و پێش بکەوێ. ژماردن.
بژارەکردن: خەوزڕان و خەیاڵکردن لەبەر مەراقێک: ئیمشەو تا بەیانی من هەر (بژارەم کردوە).
بژانگ: ڕیشووی شت (ز).
برژانگ. خۆدۆزین (د).
بژانن: هەڵبژاردن. برژاندن.
بژبژە: پەسپەسە کوڵە.
بژنک: ز. پرشنگی ئاو و بەرد لە کاتی شکاندنیدا.
بژنیاگ: د. هەڵبژێردراو.
بژنین: د. هەڵبژاردن.
بژوون: ز. سووژن.
بژوولک: برژانگ.
بژوێن: زەبەند و لەوەڕی زۆر.
بژوین: پاک و خاوێن.
بژیاگ: د. برژاو.
بژێو: خواردەمەنییەکە کە هۆی ژیانی مەردووم بێ. بژوێن.
بژی: با. چەند موویەکە لەپێش ناوچەوانەوە دەهێڵرێتەوە لەلایەن لادێیی و کۆچەرییەوە.
بس: بستی گیاندار. بلۆسکی ئاش.
بسبسۆک: ز. گوڵە ئەستێرە.
بست: پانیی دەست لە سەری پەنجەتووتەوە تا سەری پەنجە گەورە. بلۆسکی ئاش. بستک (ز).
بستک: با، شیشی گۆشت برژاندن.
بستوو: کۆسپایی. بلۆسک.
بستە: شتێکە وەک چەقالە، سوێر دەکرێ و دەخورێ. چەقەنەی دەست.
بستەلێدان: چەقەنەلێدان.
بسک: با. ئەگریجە.
بسکۆک: بسک.
بسکە: ڕووخۆشی و زەردەخەنەیەکە پەیدا دەبێ لە یەکێکی سەر و دڵ خۆشەوە: فیسار کەس (بسکە)ی لێوەدێ، یا (بسکە)ی سمێڵی دێ.
بسمار: بزمار.
بسمارە: د. مێخەکە.
بسە: د. بستە.
بسێن: د. کریار. کەسێکە کە بەزۆر شت لە مەردووم بسێنێ.
بشکافتن: ز. هەڵپچڕاندنی دروومان.
بشکانن: د. گریان بەنووکەنووک.
بشکۆژ: ز. دوگمەی کراس و شتی تر.
بشکوشک: خونچەی گوڵ.
بشێونە: د. کەسێکە ئاشووب بنێتەوە.
بشێوە: ئاشووب و پشێوی.
بشێوی: پشێوی.
بعۆک: ز. ئادەمیزادی ناشیرین.
بغورد: بخورد.
بغوردان: بخوردان.
بغوز: بخوز.
بفرۆش: د. فرۆشیار.
بڤ: وتەیەکە منداڵی ساوای پێ دەترسێنرێ لە دەستبردن بۆ شتێک.
بڤر: ز. تەور.
بڤە: شتێکە کە بەوتەی (بڤ) منداڵی لێ بترسێنرێ.
بڤێنڤێ: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی وتاری: (دەبێ هەروابێ).
بکوژ: شتی کوشندە: بەگرانەتایەکدا کەوتووە زۆر (بکوژ)ە. مەردوومی پیاوکوژ. مەردوومی بزەن.
بکێڵ: د. جووتیار.
بکێڵگە: د. کێڵگە.
بگار: د. ڕێگا. بوارە (بگار)م نادا واتە بواردم نادا. بوار.
بگاردن: تێپەڕاندن. جێبەجێکردن. بواردن.
بگارە: د. بوارە.
بگارەدان: بوارەدان.
بگردگ: ڕابردوو.
بگردن: د. ڕابروودن.
بگرە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (تقریباً): (بگرە) سێ ساڵە تۆم نەدیوە.
بگرەوبەردە: وتەیەکە ئاشووب و پشێوی و بەیەکداهاتنی مەردووم دەگەیەنێ.
بڵ: شتێکە زیاد لە ئەندازەی خۆی نەرم بووبێ. (بڵبوون) نەرمبوونی شت زیاد لە ئەندازەی خۆی.
بلا: ز. پیتێکە دەخرێتە سەر ئەمری غائب بۆ بەهێزکردنەوە (تاکید): (بلا) بڕوا، واتە بابڕوا.
بڵا: بلا.
بلاتە: ز. بالەتە.
بلامک: دارێکە هەردوو سەری بەنی پێوە دەبەسترێ و دەکرێتە دەمی کار و بەرخ تا دایکیان نەچەکێن.
بلاو: شتی لەیەک دوور. شاش: ئەم هێلکە (بلاو)ە.

بڵاوبوونەوە: دوورکەوتنەوە و جیابوونەوەی چەند شتێک لە یەکتری.
بڵاوکردنەوە: دوورخستنەوەی چەند شتێک لە یەکتری.
بڵاوە: بڵاوبوونەوە.
بڵاوەکردن: بڵاوبوونەوە.
بڵاوە لێ کردن: بڵاوبوونەوە و دوورکەوتنەوەی چەند شتێک لە یەکتری.
بلبل: باڵندەیەکی دەنگخۆشی بازەڵەیە، بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ.
بڵتە: دەنگێکی پچووکە لە کەوتنی شتێکی ڕەق بۆ ناو شتێکی شل پەیدا دەبێ بەڕەنگێکی وا کە لە (قوڵتە) پچووکتر بێ. (بڵتەبڵت) بڵتەی یەک لەدوای یەک.
بلچ: هـ. گوێژ.
بڵح: شتی بێ کەڵک.
بڵخ: د. تڵپە.
بڵسک: بڵۆسک.
بڵفرە: باڵندەیەکی پچکۆلەی کەوەڵەیە لە فڕیندا باڵی ڕەپ ناکا.
بڵق: بۆشاییەکە لەناو ئاو و هێندێ شتی تردا پەیدا دەبێ بەهۆی با تێچوونییەوە. بلۆق.
بڵقاو: د. زەلکاو.
بڵقدان: پەیدابوونی بڵق لە شتی شلدا.
بڵقە: دەنگێکە لە هاتنە دەرەوەی با لەژێر ئاودا پەیدا دەبێ. (بڵقە بڵق) بڵقەی یەک لەدوای یەک. (بڵق و هووڕ) بڵقە بڵقی زۆر.
بڵقەدەرە: دەعبایەکی زەردی پانکەڵەیە وەک مارمێلکە وایە.
بڵق هەڵدان: بڵقدان.
بڵمەبڵم: دەنگی قسە و گفتوگۆی مەردوومی پیری بێ ددم و ددان، یا نەخۆشێک کە لە سەرەمەرگدابێ.
بڵن: د. بڵند.
بڵنایی: د. بڵندایی.
بڵند: شتی بەرز.
بڵندایی: ئەندازەی بەرزیی شت.
بڵندبوونەوە: بەرزبوونەوە.
بڵندکردنەوە: بەرزکردنەوە.
بڵندەوەبوون: بڵندبوونەوە.
بڵندی: بڵندایی.
بڵۆسک: بڵووسک.
بلۆق: هەڵتۆقاوی ئەندامی گیاندار بە ئاوتێزانی لەکاتی سووتان یا ئازار پێگەیشتنێکیدا. (بلۆقکردن) هەڵتۆقینی ئەندامی گیاندار.
بڵووچە: کوجەڵەیەکی پچکۆلەیە مزەی ئاشی پێ دەگیرێ.
بلوور: شووشەیەکە دەکرێ بەسەر چرای لەمپادا. بلوێر. شووشەی ئەستووری ساخ.
بلووری: جۆرە تەنراوێکی سپیی تەنکە، دەکرێ بەکراس و دەرپێ و شتی تر.
بڵووسک: ئاسنێکە لە هەردوو بەرداش هەڵدەکێشرێ، سەری ژوورووی دەکرێ بە(تەوەرە)دا بۆ ئەوەی کە بەرداشی سەرەوە بسوورێنێتەوە، سەرەکەی تری دەکرێ بە(تۆپ)دا بۆ ئەوەی تۆپەکە ئەم بسوورێنێتەوە.
بلووک: د. ناوچەیەکی گەورەیە کە چەند ئاوایی و دێیەکی تێدابێ.
بلوێر: دارێکی درێژی کون تێ کراوە لە وێنەی سەبیل منداڵ لە پێشکەدا میزی پێدا دەکاتە خوارەوە. لوولک.
بلوێربەزێن: چەنەباز.
بلوێرپێچ: پارچە پەڕۆیەکە بەلێواری بلوێری منداڵدا دەپێچرێ بۆ ئەوەی کە منداڵەکە بریندار نەبێ.
بلوێرپێچک: بلوێرپێچ.
بلوێرژەن: کەسێکە بلوێر باش لێ بدا.
بلوێرلێدان: فووکردن بەبلوێردا و دەنگ لێ پەیداکردنی.
بلەربەزێن: د. بلوێر بەزێن.
بلەکناجێ: د. پیاوی ژنانی.
بلەگاز: هەژار.
بڵەماج: جۆرە بەڵوڵەیەکی شل و شۆڵە.
بلەنگاز: ز. دەربەدەر.
بلەور: بلووری چرا.
بڵێزە: بڵێسەی ئاگر.
بڵێسە: کڵپەسەندنی ئاگر. (بڵێسە بڵێس) بڵێسەی یەک لەدوای یەک.
بلیت: پارچە نووسراوێکە دەدرێ بەکەسێک کە بەئاسانی پێی بچێتە ژوورەوە بۆ هێندێ جێگای تایبەتی بەپارە.
بلیمەت: ئادەمیزادی بەکاری لێهاتووی هەڵکەوتوو.
بم: قەڵەوی تێکسمراو.
بمکردن: خۆ گێفکردن.
بن: ژێری شت. کچێنی.
بن ئاگرە: هەوێرێکە دەخرێتە بن ئاگر تا دەبرژێ.
بن ئاگری: بن ئاگرە.
بنار: داوێنی شاخ.
بناغە: چەند چینێکە لە دیوار کە لە بنەوە لەسەر ساغی دادەنرێ.
بناغەدانان: دانانی بناغەی دیوار لەسەر ساغی.
بناغەدانەوە: هەڵکەندنی بناغەی دیوار.
بناغەنان: بناغەدانان.

بناغەهەڵكەندن: بناغەدانەوە.
بناغە هەڵبەستن: بناغەدانان.
بناقاقا: د. بیناقاقە.
بناقاقە: د. بیناقاقە.
بناو: جۆرە دارێكە گۆچانی لێ دروست دەكرێ و لەبەر قورسی ژێر ئاو دەكەوێ.
بناوان: بەرهەڵستێكە لە بەردەمی ئاودا دروست دەكرێ بۆ هەستانی ئاوەكە. ئافرەتێكە كە لە ماڵدا گەورە بێ و سەرپەرشتیی ئیش و كار بكا: فیسار كەس بێ بناوانە.
بناوان هەڵبەستن: دانانی بەرهەڵست لە بەردەمی ئاودا بۆ بەرزبوونەوەی ئاوەكە و لادانی بۆ لایەكی تر.
بناوی: بناو.
بن باخەڵ: بن هەنگڵ.
بنبڕ: د. بنەبڕ.
بنبزوو: بن كلكی وڵاخ.
بن بەردووگ: گیایەكی یەك لقی بەهاریی كوێستانییە لاسكەكەی لە هێرۆ دەچێ، چەند گوڵێكی وردی سپی دەگرێ.
بنبەردەقیێ: گیایەكی كوێستانیی خۆشە وەك ڕێواس وایە.
بنبێژنگ: وردەیەكە لە بێژنگ دەكەوێتە خوارەوە لە كاتی بێژانەوەی دانەوێڵەدا.
بنپاڵ: د. تەنشت.
بنپژان: نەمانی كچێنیی كچ بەهۆی كەوتنەخوارەوەی لە جێگایەكەوە.
بنتاتی: ز. جۆرە ترێیەكە.
بنتاو: د. نەمام.
بنتل: د. یەكەم گوێزە كە منداڵان لە یاریی مووشێندا دای دەكەن و تیلی تێ دەكەن. بەرد یا لیسێكە كە بخرێتە ژێر تاوێرێكی گەورە بۆ ئەوەی كە بە ئاسانی تل بدرێ.
بنتەك: د. بنپاڵ.
بنتیان: ئەو حەلوا گەزۆیەیە كە دەنووسێ بەبنكی تیانەوە.
بنتیك: پێكەوەنانی پارچەی كاڵا بەدروومان لەپێش (هەڵپێچدا).
بنج: ڕیشەی دار و درەخت. لق و پۆپی گوڵ و گیا.
بنجبەست: شتێكە كە ڕووابێ و ڕەگی داكوتابێ.
بنجبەستكردن: بریتییە لە دامەزراندن و جێبەجێكردنی كارێك.
بنج داكوتان: ڕیشەداكوتانی درەخت و سەوزایی. بریتییە لە جێگیربوونی شتێك: فیسار كەس (بنجی داكوتا).
بنجك: بنچك.
بنج و بناوان: سەرچاوە و بناغەی كارێك.
بنج و چكە: د. كلێنچكە.
بنجۆری: د. جوست و جۆكردن بەدووی شتێكدا.
بنجوو: كەسێكە كە باو و باپیری جوولەكە بووبێ. كلێنچكە.
بنجووری: د. بنجۆری.
بنچاخ: د. قەباڵە و سەنەدی كۆن: بۆ زەویوزارەكەم (بنچاخ)ی باو و باپیرم هەیە.
بنچك: بنە دەوەن یا بنە گیایەكی ئەستوور و پڕ و چڕە لە هاویندا بەسەوزی دەمێنێ و لە پایزدا وشك دەبێ و بۆ سووتەنی هەڵدەكەنرێ. بن پاڵ (د).
بنچڵ: د. بن لق.
بنچین: دەمار و ڕەگ.
بنچینە: بناغە و تەمەڵەی دیوار.
بن خەرمان: دانەوێڵەیەكە كە لەژێر خەرماندا دەچەقێتە زەوی.
بندروو: جۆرێكە لە دروومان. جۆرێكە لە درەو كە سەپان دەست و داس لە بنەوە دادەگرێ بۆ ئەوەی كای زۆر بێ.
بندۆك: دۆووك.
بندەست: بن پەلی گیاندار.
بنقۆڵ: پارچەیەكە لە كراسی ژنان كە سەرقۆڵی پێدا دەدروێ.
بنك: خوارووی شت.
بنكدار: بازرگانێكە كە شت بەكۆمەڵ بفرۆشێ. قاپ و دەفرێكە كە بنكێك گیرابێ بەژێرەكەیدا.
بنكڕ: چێشتێكە كە بەبنی مەنجەڵدا نووسابێ.
بنكڵێشە: بندەست: فیسار كەس چۆتە (بنكڵێشە)ی فیسار كەسەوە، واتە چۆتە بن دەستی بۆ هەڵخەڵەتاندنی.
بنكۆشك: ژێرخان.
بنكەش: د. بن دەست.
بنكەشی: گرتنی درزی بەردكاری و خشتكاری بەگەچ یا چیمەنتۆ.
بنكەن: بنكەند.
بنكەند: شتێكە كە بنكی هەڵتۆڵ بووبێ. بنكەندبوون: هەڵتۆڵبوونی شت. بنكەندكردن: هەڵتۆڵكردنی بنكی شت.
بنكەوش: بن هەنگڵ.
بنگس: د. بست.
بنگست: د. بست.
بنگوس: بنگس.
بنگوست: بنگست.
بنگۆزروان: بنی گیایەكی بەهاریی گەڵا وردە وەك شوێت، پێشی دەڵێن: سێفەزەمینە.
بنگۆزەڵە: بن گۆزروان.
بنگوڵ: گیایەكی بەهارییە گەڵای وەك كەرەوز وایە بەبێخەوە هەڵدەكەنرێ و دەدرێ بە ڕەشەوڵاخ.

بنگووف: با. گەلەخان.
بنگە: بناغەی هەموو شتێک. جومگە.
بنگیری: د. بنجووری.
بن لق: وردە لقێکە لەبن لقی ئەستووری درەختەوە دەردێ.
بنۆک: گیایەکی دەشتییە وەک توێسی وایە بەوردی دەکرێتە برینی ئاژاڵەوە چاکی دەکاتەوە.
بنووس: نووسەر.
بنە: گیایەکە لە گێرەدا لە پەڕی ناوەوە دەبەسترێ. سووکە ماڵێکە کە ببرێ بۆ سەر ڕەز یا هەوار. گەهەک.
بنەبڕ: شتێکە کە دواییی هاتبێ و ببڕابێتەوە. (بنەبڕبوون) بڕانەوەی شتێک. (بنەبڕکردن) بڕاندنەوەی شتێک.
بنەبەنگە: د. بەستی بەردەمی ئاو.
بنەپیت: دەستمایە. سەرکۆزەری بن خەرمان کە لە پاشدا کۆ دەکرێتەوە.
بنەتۆم: بنەتۆو.
بنەتۆمە: بنەتۆم.
بنەتۆو: دانەوێڵەیەکە کە کشتیار دایدەنێ بۆ تۆوی ساڵی دوایی.
بنەجوو: د. بنجوو.
بنەجووت: بنەتۆو.
بنەجڵ: بنچین.
بنەچە: وەگەز.
بنەخڵ: د. بن باخەڵ.
بنەڕەت: بناغە.
بنەفش: ز. وەنەوشە.
بنەفشی: ز. وەنەوشی.
بنەکردن: نانەوەی شت لەلایەن دزەوە لەپێش دزینیدا بۆ ئەوەی لە هەلێکدا بیدزێ. دۆزینەوەی ئەو شوێنەی کە شتی دزراوی تێدا حەشاردراوە. لە سەربیستن.
بنەگا: د. هەوارگە.
بنەماڵ: خانەدان.
بنەماڵە: بنەماڵ.
بنەوا: د. بناوان. بنەبەنگە.
بنەوان: بناوان.
بنەوانە: ژنێکە کە لە ماڵدا بنەوان بێ.
بنەوش: وەنەوشە.
بنەوشە: پارچەیەکی ئاوریشمیی مۆرە ژنان دەیکەن بەکاڵا. وەنەوشە.
بنەوشی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی بنەوشە وابێ.
بنەوشیلە: بەری داری وەنەتەق.
بن هەنگڵ: بن باخەڵ.
بنیات: بناغە.
بنیسک: تەنکە سابوونێکە کە دوای کارکردن لە سەلک مابێتەوە.
بنیسکە: بنیسک.
بنێسی: دەردەباریکە.
بنێشت: شتێکی سپیی جیڕی بەکەشە لە (دارەبەن) پەیدا دەبێ.
بنیچە: بنەچە.
بنیلە: فڕێدانی کولۆش بۆ ژێرپێی گا لە کاتی گێرەدا لە دیوی خەرمانەوە.
بۆ: پیتی پرسیار لە هۆی شت: بۆ ناخوێنیت؟. پیتێکە کردنە قەبەڵ و تەرخانکردنی شتێک بەشتێکەوە دەگەیەنێ: ئەسپەکە (بۆ) تۆ، زینەکە (بۆ) ئەسپەکە. پیتێکە هۆیەتی (تعلیل) دەگەیەنێ. (بۆ) خوێندن هاتووم، واتە هۆی هاتنەکەم خوێندنە. بۆن: ئەم گوڵە (بۆ)ی خۆشە. وەرە (هـ).
بواژوو: د. بۆژوو.
بۆبا: شتێکە بەهۆی با لێدانیەوە بۆنی ناخۆش بووبێ وەک ڕۆن.
بۆبڕە: بۆنبڕە.
بۆبلات: ز. کۆستی گەورە.
بۆپرووز: بۆ کورووز.
بۆت: ئاوبارە (با). دارێکی درێژکۆلەیە ناوەکەی وەک پلوسک هەڵکەندرابێ (ز).
بۆتە: د. تەپکە خاکێک یا گوڵ و سەوزاییەکە کە لە زەویی بەرزبووبێتەوە. (بۆتە) جۆرە دەفرێکی پچووکی گڵینە، زێڕ و زیو و شتی تری تێدا دەتوێنرێتەوە.
بۆتیمار: د. خەمەخۆرە.
بۆج: بۆچی.
بۆچاڵ: بۆنێکی ناخۆشە لە دانەوێڵەیەکەوە دێ کە لە چاڵدا زۆر مابێتەوە.
بۆچرووک: بۆنی چەوری سووتاو.
بوچک: د. پچکۆلە.
بوچکە: پچووک: ئەموست. کلکی گیاندار.
بوچکەلانە: پچکۆلانە.
بوچکەلانە: د. بچکۆلانە.
بوچە: بۆچی.
بۆچەک: بۆچرووک.
بۆچەکوهوور: بۆچەکەوور.
بۆچەکەوور: بۆچرووک.
بۆچەکەوەر: د. بۆچرووک.
بۆچی: وتەی پرسیار لە بۆنە و هۆی شت.
بوحتیان: بوختان.

بوحشت: ز. بەهەشت.
بوخاری: موغەیری.
بوختان: شتی ناشیرین هەڵبەستن بەمەردوومەوە و گێڕانەوەی بۆ ئەم و ئەو.
بوختیان: بوختان.
بوخچک: ز. بوخچەی پچکۆلە کە لەوانە بێ ببەسترێتە پشت.
بوخچە: شتێکی پانی چوار سووچە کالا و کەلوپەلی تێ دەخرێ و گرێ دەدرێ.
بوخچەبەگەردانە: بوخچەبەگەردانێ.
بوخچەبەگەردانێ: یارییەکە کۆمەڵێک بەگردی دادەنیشن بوخچەیەک بۆ یەکتری دەهاوون، یەکێک بەدووی بوخچەکەدا ڕادەکا لە دیوی دەردوەیان، لە دەست هەر کەسێکدا گرتی ئەو کەسە وەکو ئەم تێ دەکەوێ.
بوخچەی گەردان: د. بوخچە بەگەردانێ.
بوخچەی نەکراوە: بریتییە لە پیاوێک کە هەر کوڕ بێ و هێشتا ژنی نەهێنابێ.
بوخورد: بخورد.
بوخوردان: بخوردان.
بۆخۆشکە: هـ. کەنێرە.
بۆخۆیی: دەردێکی بەئاڵۆشە بەچاو دەگا.
بۆدان: بۆن پێدان.
بۆدانەوە: د. بۆندانەوە.
بۆدڕ: بۆن دڕ.
بۆدرن: جۆرە بۆنێکی ناخۆشە بەهۆی چڵکنییەوە پەیدا دەبێ.
بۆدرە: شتێکی سپیی وردی بۆنخۆشە وەک سپیاو دەکرێ بەجەستەوە.
بۆ دوکەڵ: شتێکە کە بۆنی دوکەڵی گرتبێ.
بۆر: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی خۆڵەمێش. زەمینێکە کە ساڵێک لەوەپێش نەکێڵرابێ. نیشانەیەکە وەک واوێکی پچووک لەسەر هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ.
بۆران: کاتی تۆف و سەرما و باران.
بۆرانی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە هێلکە دروست دەکرێ.
بۆراو: چێشتێکە لە برویشی گەنمی برژاو دروست دەکرێ و ڕۆنی داخی دەکرێ بە سەردا.
بۆرچیل: د. شتی ڕەشکەوە.
بۆرچین: د. بۆرچیل. مراویی مێ.
بۆڕ: جێگایەکی فێنکە لە ژێر پووش و گەڵایدا لە زەویدا دروست دەکرێ بۆ میوەهەڵگرتن. کەسێکە کە بۆڕی خواردبێ.
بۆڕاندن: بۆڕەکردن.
بۆڕخواردن: دەمکوتبوونی یەکێک لە قسە و گفتوگۆیەکدا. زەبوونبوونی یەکێک لە یارییەکدا.
بۆڕدان: زەبوونکردنی یەکێک بەقسە یا لە یارییەکدا.
بورمان: دەنکە هەناری وشکەوەبوو.
بۆڕە: دەنگی بەرزی ڕەشەوڵاخ. (بۆڕەبۆڕ) بۆڕەی یەک لە دوای یەک.
بورێش: د. برویش.
بورێشین: د. چێشتی برویش.
بۆڕیە: شتێکی کولۆری دەم واڵی سەرتەسکە سەرباز فووی پێدا دەکەن بۆ پێدا ڕاگەیاندنی فەرمانێک پێیان. بۆری.
بۆڕیەزەن: سەربازێکە کە بۆڕیە لێ بدات.
بۆری: بۆڕیە.
بۆڕێزەن: بۆڕیەزەن.
بورغوو: بزمارێکە کە سەرەکەی پێچ پێچ بێ.
بورغی: بورغوو.
بۆرە: ئەسپ و ماین و سەگێکە کە بۆر بن. بوورە.
بۆرەبنار: دەمقاڵی.
بۆرەپنە: د. قەلەباچکە.
بۆرەپیاو: پیاوێکە کە ناسراو و ناودار نەبێ.
بۆرەجرە: باڵندەیەکی بۆرە وەک (فشەکلاونە) بەڵام ئەم پچووکترە و بێ کلاوە.
بۆرەخزم: خزمی دوور.
بۆرەسوار: سوارێکە کە ناسراو و ناودار نەبێ.
بۆرەقانی: هـ. گیای سوورەوەکراو.
بورەقنە: شتێکە کەمێ بۆربێ.
بۆرەک: باڵندەیەکی بۆری پچووکی دەشتییە. جۆرە خواردەمەنییەکە لە ئارد و هێلکە و قیمە و ڕۆن دەکرێ.
بۆرەڵووک: بۆرەقنە.
بۆریە: لوولەیەکی بۆشی کوناودەرە لە شووشە یا ئاسن یا تەنەکە یا گڵی سوورەوەکراو.
بۆری: بۆریە. بوونی شت بەبۆر.
بۆز: ڕەنگێکە لە تێکەڵبوونی ڕەش و سپی پەیدا دەبێ.
بۆزە: شتی بۆز.
بۆژانە: گیایەکی گەڵا وردی لاسک درێژە گوڵێکی بۆری پچکۆلە دەگرێ بۆنێکی توندی هەیە دەکرێتە ناو جلوبەرگەوە بۆ ئەوەی مۆرانە نەیخوا.
بۆژۆ: گیا و ئالیکێکە کە لە بەردەمی ئاژاڵ و وڵاخدا مابێتەوە.
بۆژۆکردن: بریتییە لە سەرکردنەسەر یەکێک و بێزارکردنی.
بۆژە: بۆژۆ.
بۆژەکردن: بۆژۆکردن.
بۆسار: بۆنی زۆر ناخۆش.
بۆسان: بێستان.

بۆسۆ: بۆنی پەڕوێ سووتاو.

بۆسۆ لێ هەستان: بریتییە لە بڵاوبوونەوەی دەنگوباسێکی ناشیرین لە یەکێکەوە.

بۆسۆ لێ هەڵنەستان: بریتییە لە زۆر ڕووتی و هەژارایی یەکێک: فیسار کەس ئەوەندە ڕووتە (بۆسۆی لێ هەڵناسێ).

بۆسە: بووسە.

بۆسەخواردن: بووسەخواردن.

بۆش: شتی هەڵۆڵ. زۆز (ز).

بۆشایی: هەڵۆڵیی شت.

بۆشکە: د. بەرمیل.

بۆشناخ: گیانداری باڵابەرزی تێکسمڕاوی چوارشانە.

بۆشی: بۆشایی.

بوغمە: وتەیەکە لەباتی وتەی (قوززەقورت) دەوترێ.

بۆق: دەعبایەکی پانکەلەی چوارپێی مەلەوانە، بەقوونە دەڕوا. هەڵم: ئەم حەمامە (بۆق)ی زۆرە. چاوی زەق (د).

بۆق پێوەنان: پاڵ پێوەنان.

بۆقژە: جۆرە دەم ئێشەیەکە تووشی منداڵی ساوا دەبێ.

بوقل: ز. پووز.

بۆقلەمووت: د. بۆقلەموون.

بۆقلەموون: مەلێکی ماڵییە بەقەد قازێک دەبێ، گۆشتی دەخورێ، نێرەیان خۆی گیڤ دەکا و سەردەندووکی پارچە گوشتێکی پێدا شۆڕ دەبێتەوە.

بۆقەبۆق: جۆرە دەنگێکی ڕەشەوڵاخە لە بۆڕە نزمترە.

بۆقەتە: پشتی مل.

بۆقە مەلە: جۆرە مەلەیەکە وەک مەلەی بۆق.

بۆقی مل: بۆقەتە.

بۆ کردن: د. بۆگەنبوون.

بۆ کرووز: بۆنی خوری و مووی سووتاو.

بۆکر: جۆرە بۆنێکە لە هێندێ ماست و چێشت دێ بەهۆی زۆر مانەوەیەوە لەسەر ئاگر.

بوکڵە: بووکی منداڵانە.

بۆکلێشە: بۆ درن.

بۆگنتک: جۆرە بۆگەنییەکە لە میوەی ڕزیو و هێندێ شتی تر دێ.

بۆگەن: شتی بۆن ناخۆش. بۆگەنبوون: گەڕانی شت بەبۆگەن. بۆگەنکردن: بۆگەنبوون: گۆشتەکە (بۆگەنی کردووە).

بۆگەنکە: خورما. سیچان. گیایەکی بۆگەنە.

بۆڵ: دەنکی ترێ. زەنگێکی زلە دەکرێتە ملی پێشەنگ. هێشووی ترێ و خورما. خۆڵەمێش.

بۆڵاندن: بۆڵەکردن.

بۆڵمازوو: جۆرە ترێیەکی سپییە وەک (سادانی) وایە بەڵام ئەم مزرە و لەو ناسکترە.

بۆڵە: بۆڵە.

بۆڵە: لەبەرخۆوە خوتەکردن لەسەر شتێک کە پێت ناخۆش بێ. بۆڵەبۆڵ: بۆڵەی یەک لەدوای یەک. بۆڵەکردن: بۆڵەبۆڵ.

بۆڵەمر: خۆڵەمێشی گەرم.

بۆڵەمە: ماتەدانی بەری بەرزە درەخت: ئەم مێوە (بۆڵەمە)ی تێ کەوتووە، واتە ماتەی داوە.

بۆڵەمێ: بۆڵەمە.

بۆم: د. بۆمبا.

بۆمارانە: سیرمۆکە.

بۆمبا: شتێکی بۆشە پڕە لە پارچە ئاسن و بارووت، دەهاوێژرێ بۆ دوژمن.

بۆمباباران: هاویشتنی بۆمبا بەفڕۆک.

بۆمباران: د. بۆمبادومان.

مومباردومان: بۆمباباران.

بۆمباهاوێژ: فڕۆکێکە کە بۆمبا هەڵگرێ و بیدا بەسەر دوژمندا.

بۆمچ: بۆ گنتک.

بۆمچک: بۆمچ.

بۆمچە: د. بۆمچ.

بۆمچەوە: د. بۆمچ.

بۆن: هاڵاوێکی خۆش یا ناخۆشە لە هێندێ شت دەبێتەوە و دەچێ بەلووتدا.

بۆنبرە: چەند شتێکی تایبەتی بۆنخۆشە لەگەڵ گڵێکی پاکدا تێکەڵ دەکرێ و بەئاودوە دەکرێ بەدەمی منداڵێکەوە کە بەبۆن کەوتبێ.

بۆن پێدان: نیوە برژکردنی هێندێ شت لەسەر ئاگر.

بۆنخۆشکە: با. ڕێحانە کێویلە.

بۆنخۆشکەرە: گیایەکی بەهاریی کوێستانیی بۆنخۆشە دەخرێتە ناو کەلوپەلەوە.

بۆنخۆشی: بوونی شت بەبۆنخۆش.

بۆندار: تووتنی بۆنخۆش.

بۆندان: بۆن پێدان.

بۆندانەوە: بڵاوبوونەوەی بۆنی شت.

بۆندڕ: بۆ دڕ.

بۆندڕن: بۆ دڕن.

بۆنکردن: بۆکردن.

بۆن و بەرامە: هاڵا و بۆنێکی خۆشە کە لە شتێکەوە بڵاوبووبێتەوە.

بۆنە: هۆی شت: بە(بۆنە)ی تۆوە هاتم.

بوو: کوندەبەبوو.

بوار: تەنکاییی ئاو کە ڕێی هاتوچۆ بدا.

بواردن: هەڵبواردن. ڕەنگگرتنی کاڵا و پارچە بەڕەنگێکی جیاواز لە خۆی بەجۆرێک کە ئیتر لێی نەبێتەوە.

بوارەدان: ڕێدان بۆ قسەکردن: فیسار کەس (بوارەی قسەی کەس نادا).

بۆ و بەرامە: بۆن و بەرامە.

بوتک: با. پلوسک. دارێکی هەڵکۆڵراوە کە ئاوی پێدا بپەڕێتەوە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر.

بوودڕ: کونێکە لە زەوی کە هەڵکەنرابێ.

بوودەڵە: مەردوومی هیچ لێ نەهاتوو.

بوودینە: نەعنا.

بوور: زەمینێکە کە ساڵێک بێ نەکێڵرابێ.

بووراندن: ز. هێنان و بردن.

بوورانەوە: بووردنەوە و لەسەرخۆ چوون.

بووردن: خۆشبوون و چاوپۆشی. زۆر گەیین و تەپینی کاڵەک و شووتی: ئەم کاڵەکە یا ئەم شووتییە بووردووە.

بووردنەوە: لە هۆشخۆچوون.

بووردوو: شووتی و کاڵەکێکە کە زۆر گەییبێ و لووس بووبێ.

بوورە: بوور.

بووری: ل. بۆریەی سەماوەر.

بوورین: ز. ڕابووردن.

بووڕ: با. بوار.

بووزوو: شاڵی ڕانک و چۆغە.

بووژانەوە: ژیانەوەی گیاندار یا سەوزایی لەپاش کزی و زەبوونی.

بووسە: حەشار. کەڵەمەی جووت (ز).

بووسەخواردن: خۆحەشاردان.

بووسەلی: با. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.

بووش: با. ئاوی زۆر.

بووق: ز. نێرکە پیازێکە کە تۆوەکەی بەسەرەوەبێ.

بووک: نافرەتێکە کە تازە شووی کردبێ. ژنی کوڕ. گوڵاڵە سوورە (با). شتێکە لە وێنەی بووک منداڵان دروستی دەکەن لە قامیش و واڵا بۆ یاری.

بووکبووکێنە: یاریکردن بەبووکی قامیش.

بووکک: ز. سیچکە سڵاوە.

بووکڵە: بووکی منداڵانە.

بووکەبەبارانە: بووکە بەبارانێ.

بووکەبەبارانێ: شتێکە وەک داهۆڵ منداڵان دەیکەن لە دار و پەڕۆ لە حەلی بێ بارانیدا ماڵەو ماڵ دەیگێڕن بۆ ئەوەی ئاوی بەسەردا بکەن بۆ نوقڵانەی باران بارین.

بووکە سەماکەرە: شتێکە وەک بووکە بەبارانێ منداڵان لە بەڕۆ و لۆکە دەیکەن بۆ یاری پێ کردن.

بووکەشووشە: جۆرە بووکێکی منداڵانەیە لە شووشە.

بووڵ: هـ. خۆڵەمێش.

بوولە: مەردوومی بوودەڵە.

بووم: ساختمانی جەستە: فیسار کەس (بووم)ی باشە یا خراپە. خاک و زەویوزار: فیسار شوێن بەر و (بووم)ی باشە.

بوومەلەرزە: جووڵانەوەی هێندێک لە زەوی بەهۆی هوروژم هێنانی هەڵم و بۆقی ناویەوە.

بوون: پەیدایی و هاتنە ناوی شت لە دوای نەبوونی. بۆن (ل). بریتییە لە دارایی و دەست ڕۆین.

بوونەوە: بووژانەوەی مەردووم لە دوای لێکەوتنی.

بۆوڕەتەگە: بۆنێکی ترشەڵۆکی ناخۆشە لە سابرێن و بزنەوە دێ.

بووە: کەسێکە کە دارا و دەوڵەمەند بێ. کوندەبەبوو (هـ).

بووەتەقلە: هـ. کوندەبەبوو.

بووەکوێرە: بایەقوش.

بووەکەرە: کوندەبەبوو.

بوهر: با. بەش.

بوهرزاوی: جۆرە مقامێکە.

بوهن: ز. بۆن.

بوهندار: ز. بۆندار.

بوهیشت: ز. بەهەشت.

بۆیاخ: جۆرە ڕەنگێکە شتی پێ ڕەنگ دەکرێ.

بۆیاخچی: کەسێکە بۆیەکاریی بکا.

بوێژ: گۆیندە. قسەکەر. شاعیر.

بۆیسان: بێستان.

بویش: با. شۆینی زەبەندی دێم.

بۆینباخ: شتێکی تایبەتی جوانی درێژە لە قوماش دەبەسترێتە مل.

بۆیە: بۆیاخ. وتەیەکە لە وەرامی پرسیارێکدا دەبێژرێ کە وەرام دەرەوەکە لەو پرسیارە سەغڵەت بێ. (بۆیە) لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ بۆچی وادەکەیت؟

بۆیەچی: بۆیاخچی.

بۆیەکاری: خەریکبوون بەکاری بۆیەوە. شوێنێکە کە بۆیە کرابێ: خانووی فیسار کەس هەمووی بۆیەکارییە.

بە: بەگەلێ مەبەس هاتووە، (١) هۆیەتی و سببیتی ئەو وتەیەی کە ئەم دەچێتە سەری بۆ وتارێک کە لە دواوە دێ: (بە) هاتنتان دڵم کرایەوە، واتە مایەی کرانەوەی دڵم هاتنتان بوو. (٢) بۆ سوێندخواردن: (بە) خوا. (٣) بۆ یاربدەدان: (بە) قەڵەم دەنووسم، (بە) پارە شت دەکڕم (٤) بۆ ظرفیت: (بە) ڕۆژ کار دەکەم، (بە) شەو دەنووم. (٥) بۆ بەرزێتی: کرا (بە) دارا. (٦) بۆ هاوڕێیی: (بە) خۆشییەوە دەچم بۆ

قوتابخانە. (٧) بۆ تشبیە: کەسم نەدیوە (بە) ڕەنگی تۆ. (٨) بۆ چەندێتی و ئەندازەی شت: گەنم لە هێندێ شوێن (بە) کێشان و لە هێندێ شوێن (بە) پێوانە. (٩) بۆ پێکەوە نووسانی دوو شت: دەردی دواکەوتن (بە) گەلی نەخوێندەوارەوەیە، یا لە ڕێ گەیشتم (بە) نەریمان. (١٠) بۆ کردنی اسم بە صفەت: منداڵی (بە) هۆش، پیاوی (بە) هێز واتە منداڵی هۆشیار و پیاوی هێزدار. (١١) بۆ لێکدانی دوو وتە: ڕوو (بە) ڕوو، موو (بە) موو، دەست (بە) دەست، سەر (بە) سەر.

بەئاگاهاتن: بێداربوونەوە و هاتنەوەهۆشی ئادەمیزاد.

بەئاواتگەیشتن: گەیشتن بەمەبەست.

بەئاوادان: بریتییە لە بەفیرۆدانی شت: فیسار کەس داراییەکەی (دا بەئاودا)، یا ڕەنجی سەد ساڵەی باوکی (دا بەئاودا).

بهار: با. بەهار.

بهارە: ز. گەنمە بەهارە.

بەئۆک: ز. شتی خراپ و ناشیرین.

بە با: سەگ و بەراز و پشیلەیەکی مێینەیە کە ئارەزووی نێر بکا.

بەبرشت: بریتییە لە مەردوومی دەمڕاستی فەرمانڕەوا.

بەبک: ز. منداڵی ساوا.

بەبلوانە: بووکی پچووکی قامیشین کە منداڵ لە بووک بووکێنەدا لە تەنیشت بووکی گەورەی قامیشینەوە دایدەنێن.

بەبلە: د. منداڵی ساوا.

بەبۆکە: بووکێکە لە وێنەی منداڵ لە شووشە یا لاستیک یا قامیش دەکرێ. وتەیەکە لە خۆشەویستییەوە بەمنداڵی ساوا دەوترێ.

بەبۆلە: د. بەبۆکە.

بەبە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەمنداڵی ساوای تری دەڵێ. تیرەی بابان.

بەپێ: ئادەمیزادێکە کە لە ڕێ ڕۆیندا ئازابێ.

بەپێچ: بریتییە لە فێڵباز، ڕێوی (بەپێچە).

بەت: باڵندەیەکی سپییە لە مراوی گەورەترە.

بەتار: ز. بینایی چاوان.

بەتارە: د. لفکە.

بەتاڵ: دەفری خاڵی. کاری بێ کەڵک. مەردوومی بێ ئیش.

بەتاڵایی: عاستی بەتاڵیی شت.

بەتاڵی: بێکاری. عاستی بۆشی شت.

بەتاناچوون: بەتاناهاتن.

بەتاناهاتن: ژمارەکردن و باسکردنی چاکە یا خراپەی شتێک بەدوورودرێژی.

بەتانوبۆداهاتن: بەتاناهاتن.

بەتانیا: جۆرە پێخەفێکی ئەستووری خوریی تەنراوی سووراوەیە.

- بەتانیە: بەتانیا.

- بەتانی: بەتانیە.

بەترپێر: بەسرپێرێ.

بەترپێرار: بەسرپێرار.

بەتردف: د. شتی لەکار کەوتوو.

بەتلاندن: لەدەستدانی شت.

بەتلانە: ز. ڕۆژی تەعتیل.

بەتلین: ز. ماندووبوون.

بەتوون: د. وتەیەکە لەجێی وتەی (قیروسیا) بەکاردێنرێ.

بەتوێکڵ: بریتییە لە وتەیەک کە دوو مەعنای بێ.

بەتەقەکەوتن: دەستهەڵگرتن لە شتێک لە شەرماندا.

بەتەنگەوەبوون: دەربایستی و مەبەستبوونی شتێک.

بەتیە: عەبای هاوینە.

بەجا: بەجێ.

بەجگە: بێجگە.

بەجووج: ز. زۆر بلێ. داوێن پیس.

بەجەرگ: بریتییە لە ئادەمیزادی ئازای چاونەترس.

بەجێ: گوفتار یا کردارێکە کە لە جێی خۆیدابێ.

بەجێگە: بەجێ.

بەجێمان: پاشکەوتنی شتێک لە شتێک.

بەجێماو: شتێکە کە پاشکەوتبێ لە شتێکی تر.

بەجێهاتن: جێبەجێ بوونی کارێک.

بەجێهانین: بەجێ هێنان.

بەجێهێشتن: دواخستنی شتێک و جوێبوونەوە لێی.

بەجێهێنان: جێبەجێکردنی کارێک.

بەچ: بەچکە. شەڵغە.

بەچاوکردن: بەدیکردن.

بەچاوەوەبوون: تووشی زیانبوون بەهۆی چاوی پیسەوە.

بەچاوەوەکردن: چاوی پیس هەڵهێنان بەشتێک و هەڵپەرداوتنی.

بەچک: د. بەچکە.

بەچکە: بێچووی گیاندار.

بەچنگ: بریتییە لە گیاندارێک کە بەپچڕ بێ لە پەیداکردنی شتدا.

بەچوو: بێچوو.

بەچوە: بێچوو.

بەچە: ل. منداڵ. زاوا. بووک.

بەچەباز: د. هەتیوباز.

بەچەبازی: نەخۆشیی گەشکە کە تووشی منداڵ دەبێ. هەتیوبازی.

بەچەخۆرە: دەردێکە تووشی گیاندار دەبێ و هەرگیز تێر ناخوات.
بەچەدان: ل. منداڵدان.
بەحەشت: بەهەشت.
بەخت: تالع و ناوچەوان و بەش.
بەختدار: بەختیار.
بەختداری: بەختیاری.
بەختڕەش: بەدبەختی کوڵۆڵ.
بەختکردن: چوونەوەی ڕەنگ. خەرجکردن و بلاوکردنەوەی دراو.
بەختکەنۆک: ز. بەختیاری.
بەختە: بەران و سابرێن.
بەختەباران: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
بەختەمام: ز. مەردوومی ئەمینی ڕاستگۆی دڵسۆز.
بەختەمامی: ز. ئەمینی و ڕاستگۆیی و دڵسۆزی.
بەختەوار: ز. مەردوومی ئەمینی بەوژدان.
بەختەوەر: بەختیار.
بەختیار: خاوەن بەخت.
بەختیاری: خۆشبەختی و کامەرانی. ناوە بۆ تیرەیەکی گەورەی کورد لە ئێران.
بەخزمەت: خزمەتگوزار.
بەخشایش: بەخشش.
بەخشش: بەخشیش.
بەخشندە: کەسێکە زۆر شت بدا بەمەردووم. کەسێکە کە چاو بپۆشێ لە مەردووم.
بەخشندەیی: شت دان بەمەردووم بەزۆری.
بەخشیش: شتێکە کە گەورەیەک بیدا بەپچووکێک.
بەخشین: شت دان بەیەکێک بەخۆڕایی، چاوپۆشیکردن لە یەکێک.
بەخشینەوە: بەشینەوە.
بەخۆداهاتن: خۆداڕشتن و گەورەبوون.
بەخۆژیو: کەسێکە کە ئازا و ئیشکەر بێ و بە ڕەنجی شانی خۆی بژی.
بەخۆکردن: د. بەخێوکردن.
بەخۆنازین: باییبوون.
بەخۆوەبوون: قەڵەوی و تێکسمڕاوی.
بەخۆوەبەستن: بەستنی یەکێک بەخۆتەوە لە کارێکدا.
بەخوێکردن: د. بەخێوکردن.
بەخەبەر: کەسێکە کە نووستوو نەبێ. ئاگادار بە شت.
بەخەڵ: د. باخەڵ.
بەخەمکردن: گەورەکردن و پەروەردەکردنی شتێک.
بەخێوکردن: پەروەردەکردن و بەرهەمهێنانی گیاندار.

بەد: گیانداری خراپی نالەبار.
بەدانکەوتن: نەخۆشکەوتنی ئاژاڵ لە زۆرخواردنی ئالیکەوە.
بەدئەخم: د. ڕووگرژی، ڕووترش.
بەدابکردن: ناڵەناڵ و نکەنکی نەخۆش بەدەم نەخۆشییەوە.
بەدبەخت: کەسێکە کە بەختی لە هیچدا نەبێ. ستەمکار: فیسار کەس زۆر خراپ و (بەدبەخت)ە.
بەدبەختی: کوڵۆڵی و بێ چارەیی. ستەمکاری.
بەدبێژ: د. بەدگۆ.
بەدبێژی: بەدگۆیی.
بەدبین: کەسێکە کە ئەنجامی کار بەباش نەبینێ.
بەدبینی: بینینی ئەنجامی کار بەخراپ.
بەدتوخم: مەردوومی ناڕەسەن.
بەدتەرەف: د. بەرتەرەف.
بەدچارە: ئێسک قورس.
بەدخواە: کەسێکە کە خراپەی مەردوومی بوێ.
بەدخواهی: ویستنی خراپەی مەردووم.
بەدخوو: گیاندارێکە کە خووی خراپ بێ. (بەدخووبوون) خراپبوونی خووی گیاندار. (بەدخووکردن) خراپکردنی خووی گیاندار.
بەدخوویی: خراپی ڕەوشت و خوو.
بەد دڵ: د. دڵپیس.
بەدڕەسەن: ناڕەسەن.
بەدڕەفتار: بەدخوو.
بەدرەقە: ڕابەری شارەزا.
بەدرەقەکردن: ڕابەریکردن لە ڕێ ڕۆیندا.
بەدرەمە: جۆرە هەنگێکە لە هەنگی ماڵی پچووکترە و، هەنگوینەکەشی لە هەنگوینی ماڵی جیرتر و خۆشتر و بەنرخترە و پێی دەڵێن: هەنگوینی (شەمەتلێنکە).
بەدزبان: کەسێکە کە چاکە بە زبانیدا نەیەت.
بەدزەرە: د. مەردوومی ئێسک قورس.
بەدسروشت: کەسێکە کە بەسکماک بەدخوو بێ.
بەدکار: کەسێکە کە کردەوەی بەد بێ.
بەدکاری: بەدیی کردەوە.
بەدکردار: بەدکار.
بەدکرداری: بەدکاری.
بەدگۆ: کەسێکە کە باشەی کەس نەڵێ.
بەدگومان: کەسێکە کە بیری دەربارەی مەردووم باش نەبێ.
بەدگۆیی: وتنی خراپەی ئەم و ئەولای مەردووم.
بەدڵبوون: چوونی شتێک بە دڵتدا.
بەدڵەودنووسان: بریتییە لە خواردن و خواردنەوەیەک کە لەسەر پشت و بەحەسانەوە بێ: نانەکەم (بەدڵەوە نووسا).

بەدمەست: کەسێکە کە سەرخۆش بوو زۆر بێهۆش بکەوێ.
بەدمەستی: بێهۆشیی زۆر لە سەرخۆشییەوە.
بەدناو: کەسێکە کە ناوی بەخراپە زڕابێ. (بەدناوبوون) ناوزڕان بەخراپە. (بەدناوکردن) ناوزڕاندن بەخراپە.
بەدناوی: ناوزڕان بەخراپە.
بەدنگین: بەدبەخت.
بەدنگینی: بەدبەختی.
بەدنمەک: کەسێکە کە بەرامبەر بەچاکە خراپە بکا.
بەدنمەکی: سپڵەیی.
بەد نهاد: بەد سروشت.
بەد نیهاد: بەد نهاد.
بەدوێژ: د. بەد بێژ.
بەدوێژی: د. بەد بێژی.
بەددەردخواردن: بەکارهاتن.
بەددەس: بەددەست.
بەددەست: مەردوومی دەست ڕۆیو.
بەددەستگرتن: بریتییە لە چوونی مێرد بۆ لای ژنی خۆی یەکەمین جار.
بەددەستەوەبوون: بریتییە لە نیازی کردنی کارێک: (بەددەستەوەدەم) بچم بۆ بازاڕ.
بەددەستەوەدان: دانی شتێک بەیەکێک لە ڕووی زۆر یا فروفێڵ لێ کردنەوە: فیسار کەس پیاوکوژەکەی دا بەددەستەوە. لاوازبوون و بەناوداچوونی نەخۆش: فیسار کەس بەم نەخۆشییە (داویە بەددەستەوە).
بەددق: گیاندار و سەوزاییی بەکەیف.
بەددم: ئادەمیزادی قسەڕەوان.
بەددمار: مەردوومی بەفیز.
بەددم و پل: بەددم.
بەددم و دوو: مەردوومی قسەزانی قسەخۆش.
بەددمەوەدان: بریتییە لە لغاو شلکردن بۆ یەکێک. دەرخواردنی شتێک بەددم شتێکی تردوە وردە وردە: ئەو چیلکە و چەوێڵە (بدە بە ددم ئاگرەکەوە).
بەددن: ز. شوورە و دیواری بەرز.
بەددو: گیانداری چەسپان. جوان (ز).
بەدیارەوەبوون: ئاگاداریکردنی شتێک.
بەدیلڤانی: ز. یارمەتی.
بەدیی: خراپەکردن: (بەدی) مەکە. (بەدیکردن) خراپەکردن.
بەدیکردن: بینینی شت لە دوورەوە و کردنی خراپە.
بەدیل: ز. نۆرە.
بەر: پێش: پچۆرە (بەرەوە). بەری درەخت و شینایی و گیاندار و مەشکە. مووی خوار بەرموسڵدان. لایەک لە شتێک یا لە شوێنێک کە سنوورێک جیای بکاتەوە لە لاکەی تر: ئەم (بەر) یا ئەو (بەر). بەرد (با). بەرگ (ز). پانیی شت: چیتەکە (بەر)ی پانە. پارچەیەکە دەگیرێ بەبەری کاڵادا لە دیوی ناوەوە. پیتێکە بەهەر ناوێک (اسم)ەوە نووسا دەیکا بە اسمی فاعل: ڕەنج (بەر)، فەرمان (بەر)، ڕا (بەر). دەرگا (ه).
بەرا: ل. بەرخ. کارژۆلە .
بەرابەر: بەرامبەر.
بەرابەری: بەرامبەری.
بەرات: مووچەیەکی ساڵانەیە کە گەورە دەیبڕێتەوە بۆ پچووک. بەڵگە (ز).
بەراتخۆر: مووچەخۆر.
بەراتە: ز. لاکە تۆپیوێکە کە لە دەشتدا فڕێ درابێ.
بەراتی: شتێکە کە بە بەرات دەدرێ.
بەراردەی: ه. هەڵکەندن.
بەراز: دەعبایەکی کێویی مل کورتی بەزیانە بەقەد بەرانێک دەبێ. بریتییە لە مەردوومی بەهێزی بەکێش.
بەرازخۆر: تیرەیەکن لە قەراخ سیروان لە بەشی ئێراندا دادەنیشن.
بەرازە: دوو دانی گەورەیە بەرزە وڵاخ لە شەش ساڵیدا دەری دەکات. چەند دارێکە دەخرێتە بن بەرداشی ژێرووی ئاشەوە (ز). شتێکە کە شتێکی تری پێ بەرز بکرێتەوە (ز).
بەراش: ز. بەرداش.
بەراڤ: ز. بالاڤ.
بەراڤێژک: ز. حەلوا و دیارییەکە کە لە جەژندا بنێردرێ بۆ ئاشنایەک. (بەرامای) ه. دەرهاتن.
بەرامبەر: دوو شتی ڕووبەڕووی یەک.
بەرامبەرکێ: د. بەرامبەری کردن.
بەرامبەری: وێستانی دوو شت بە ڕێکی یەک.
بەرامبەریکردن: بەرزە بلێس وێستانی یەکێک لە ڕووی یەکێکی تردا.
بەرامە: بۆن و هالاوێکی خۆشە کە لە شتێکەوە بێ.
بەران: شەکی نێری چوار ساڵە.
بەرانبەر: بەرامبەر.
بەرانبەری: بەرامبەری.
بەرانبەری کردن: بەرامبەری کردن.
بەرانپێچ: جۆرە بەروانکەیەکی گەورەیە ژنان لە کاتی فرماندا دەیگرن بەبەرسنگیانەوە.
بەرانپێڵ: بەرانپێچ.
بەرانگە: ز. بەچەی مەڕ و بزن.

بەرانەکێوی: جۆرە بەرانێکی کێویی سوورکاری شاخداری قوڵ هەڵکراوی تووک کورتە.
بەراو: زەمینێکە کە لەبەر ئاوابێ.
بەراوپشت: د. بەر و پشت.
بەراوردکردن: تاقیکردنەوە.
بەراوەژوو: ئاوەژوو.
بەراویتە: گیاندارێکە کە بەری بەناکامی فرێدابێ.
بەرایی: پێشڕەویی شتێک: بەرایی ئاوەکە یا لەشکرەکە گەیشت.
بەراییدان: چاوهەڵهاتن بەبینینی شتێک یا شوێنێک و دڵ بروایی دان بۆ تەماشاکردنی: چاوم (بەرایی نادا) فیسار کەس ببینم.
بەراییهاتن: بەراییدان: چاوت (بەرایی هات) فیسار کەس ببینیت؟.
بەربا: دانەوێڵەیەکی پووچە کە لە کاتی شەنکردندا با بیبا. بەرباد.
بەرباخت: ز. کچێکە کە کاتی شووی هاتبێ.
بەرباد: شتی لەکارکەوتووی پەرێشان. (بەربادبوون) لەناوچوون و پەرێشانبوونی شت. (بەربادکردن) لەناوبردن و پەرێشانکردنی شت.
بەربار: وڵاخێکی یەک سمە کە کاتی بارکردنی هاتبێ و هێشتا نەگیرابێ.
بەربازن: بازنێکی باریکی پچووکە لە دوای بازنەکانی تردەوە لە دەست دەکرێ بۆ ئەوەی دانەماڵرێن.
بەربانگ: خواردنێکە کە ڕۆژووەوان ئێوارە بیخوا.
بەربانگ کردنەوە: خواردنی بەربانگ لە ئێواراندا.
بەربای گوێکەوتن: بریتییە لە سووسەکردنی قسەیەک.
بەربچان: ز. کەسێکە ڕەوشت و خووی لە خەڵق بەدەر بێ.
بەربر: ز. کەسێکە بەرد بشکێنێ. سەرتاش.
بەربژاری: ز. ئیمتیاز.
بەربن: د. بەربەست.
بەربو: ز. ئەو کەسانەن کە دەچن بۆ بووک.
بەربودی: ز. بەربووک.
بەربوورە: پێشبینین و چاوپێکەوتن: تۆ لە (بەربوورە) بڕیار مەدە، واتە تا شت بەچاو نەبینیت باوەڕ مەکە.
بەربووق: ز. گونجی ئاو.
بەربووک: ژنێکە لەگەڵ بووکدا بچێ بۆ ماڵی زاوا.
بەربوون: بەرەڵابوونی بەندی. ڕاییبوونی ئاو. بەرەڵابوونی گیاندار لە پەت یا لە قەفەس. لاچوونی ڕەشیی مانگ و ڕۆژ بەهۆی گیرانیانەوە. ترازانی دوو شتی قایمکراو لەیەک: تەختەی ئەم کورسییە، یا ئەم دروومانە (بەربووە).
بەربوونەوە: کەوتنە خوارەوە. ڕاییبوونی ئاو.
بەربەر: سەرتاش. دەنگێکە جووتیار لە گای جووتی دەکا لە کاتێکدا کە بیەوێ گاکان لابکەنەوە بۆ لای بوورەوە.
بەربەرۆچکە: شوێنی پەنابای ڕووەو هەتاو.
بەربەرۆشک: ز. مەردوومی بێ ئیشوکار. کەسێکە کە هەمیشە لە مدبەقدا بێ.
بەربەرە: دارێکی چەوتە دەخرێتە گێری هەوجاڕ بۆ تەختکردنی گێڕ. بەفرماڵ.
بەربەرەکانێ: ملەملەکردن و چەنەبەچەنە وێستانی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا.
بەربەرەکانی: بەربەرەکانێ.
بەربەژن: ز. نوشتە.
بەربەس: بەربەست.
بەربەست: بەرهەڵستێکە لەبەر بانی ئاو یا لەسەر ڕێگا دادەنرێ بۆ نەڕۆین و هاتوچۆ نەکردن.
بەربەستکردن: بەرهەڵست دانان. هەڵکێشانی ڕیسی ڕەنگکراو لە زاخاوی گەرما بۆ ئەوەی کە ڕەنگە نەچێتەوە.
بەربەسکردن: بەربەستکردن.
بەربەسێڵ: گۆشتێکە کە لەناو ساجدا سوور دەکرێتەوە لەگەڵ ڕۆندا و ماستی دەکرێ بەسەردا.
بەربەش: ز. شتێکە کە لە مەعدەن دروست کرابێ.
بەربەق: بەربەستێکە دروست دەکرێ لە مەرەزەی (تیر) لە زەوییەکدا کە بەرز و نزم بێ بۆ ئاوخواردنەوەی مەرەزەکە بەیەکسانی.
بەربەن: د. بەربەست. جۆرە خورمایەکە.
بەربێژ: ز. چەنەباز.
بەربێڵ: بەرەجووت.
بەربین: قورقوڕاگە لە دیوی دەردوە.
بەرپابوون: هەڵگیرسانی هەرا و ئاژاوە. (بەرپاکردن) هەڵگیرساندنی هەرا و ئاژاوە.
بەرپاش: ز. پێچەوانە.
بەرپرسیار: ز. کەسێکە بەرامبەر شتێک مەسئوول بێ و پرسیاری لەسەر بکرێ.
بەرپرسیاری: ز. مەسئوولیەت.
بەرپەچدانەوە: قسە بردنەدواوەی یەکێک بەقسە هێنانەوە بەسەریدا. بەرە و بڕیی دانەوە لە ڕۆیندا.
بەرپەرچ: د. پەرژین.
بەرپەرچدانەوە: بەرپەچدانەوە.
بەرپێچ: د. مووروولەیەکە لە سەری ئەو سەری بورغو توند دەکرێ بۆ ئەوەی کە بورغوەکە دەرنەیەت.

بەرتل: د. پارە یا میچێکە کە لە یاریی (مووشێن)دا لە بەرتیلی هەڵماتدا دادەنرێ.
بەرتەرەف: شتێکە کە لە کەڵک کەوتبێ.
بەرتەلانە: بەنێلانە.
بەرتە و بۆڵە: برت و بۆڵ.
بەرتیشت: ز. بەرچایی.
بەرتێلانە: د. دیارییەکە لەماڵی زاواوە دەنێردرێ بۆ ماڵی بووک بەر لە گواستنەوەی.
بەرتیل: شتێکە کە بیدەیت بەیەکێک کە کارێکت پێی بێ بۆ ئەمەی ئەو کارەت بۆ بکا.
بەرتیل خواردن: بریتییە لە بەرتیل وەرگرتن.
بەرتیلخۆر: کەسێکە کە بەرتیل بخوا.
بەرتیلکردن: د. قسە کێشانەوە لە یەکێک.
بەرجفت: د. بەرەجووت.
بەرجل: ز. بەروانکە.
بەرجەوەن: د. چەشمەنداز: ئەم خانووە (بەرجەون)ی خۆشە.
بەرجەوەنگکردن: لێکدانەوەی قسە لەپێش کردنیدا بۆ بەراوردی چاکی و خراپیی قسەکە: قسە تا (بەرجەوەنگ) نەکەیت مەیکە.
بەرجێنک: ز. بەرچاوگەی ژنان.
بەرچا: بەرچایی.
بەرچاڤک: ز. چاوێلکە.
بەرچاو: شتێکە کە هەمیشە لە پێش چاو بێ.
بەرچاو تاریکبوون: بریتییە لە ڕقهەستان و تووڕەبوون.
بەرچاوتەنک: مەردوومی ڕژدی چرووک.
بەرچاوتەنگی: بریتییە لە ڕژدی و چرووکی.
بەرچاوتێر: مەردوومی دڵفراوان.
بەرچاوتێری: بریتییە لە دڵفراوانی.
بەرچاوگە: پارچە خشڵێک یا چەند زەنگیانە و مووروویەکی هۆنراوەیە ژنان بۆ جوانی دەیکەن بەپێش سەریاندا.
بەرچاوە: د. بەرچاوگە. مێش ڕەوێن.
بەرچایی: خواردنێکە کە بەیانیان لەگەڵ چاییدا دەخورێ.
بەرچنۆکە: بەرچنەی پچووک.
بەرچنە: سەبەتەی توولینی قووڵی لاپانە میوەی تێدا دەبرێ بۆ دوور.
بەرچەپ: د. مێمڵ: فیسار کەس (بەرچەپ)ی فیسار شتە.
بەچینەک: ز. چیکلدانەی مەل.
بەرچیخ: بەرچیغ.
بەرچیغ: سەریەلی سپیدار کە باریک و درێژ بێ. تێلا.
بەرچێلک: با. چیقلدانە.

بەرچین: زەوییەکە کە (خەرتە) نەکرا بێ، بەڵکو هەر تۆوی پێوە کرابێ و کێلرابێ.
بەرچینە: بەرچنە.
بەرخ: ساوای مەڕ. چەنێرچە مێ تا کاتی برینەوەی بەرگنەکەی.
بەرخستن: فڕێدانی بەچکە لە سکدا بەناکامی.
بەرخوار: خواردەمەنییەکی کەمە کە جوێ کرابێتەوە لە ئازووخەیەکی زۆر بۆ ئەوەی کە لەبەر دەستدابێ بۆ خواردن. شتی خوار و خێچ (ز).
بەرخوان: ز. بەرخەلەوان.
بەرخۆر: بەرخوار. کەسێکە کە بەمێچکە مێچکە و قسەی خۆش خۆی بباتە پێشەوە لای مەردووم بۆ ئەوەی کە بەروبوومیان بخوا.
بەرخوردار: کەسێکە کە عەمری ئەوەندە درێژ بێ لە بەری نەتەوەی خۆی بخوا. کەیفخۆش (ز).
بەرخورک: ز. تەرزەی پچووک.
بەرخۆلە: بەرخی ساوا.
بەرخەل: بەرغەل.
بەرخەلەوان: بەرغەلەوان.
بەرد: شتێکی ڕەقی تورتی قورسی ئاشکرایە لە زەویدا.
بەردار: درەخت و سەوزاییەکە کە بەری ببێ.
بەرداش: بەردێکی پانی گردە کونێک لە ناوەڕاستیایەتی، دانەوێلەی پێ دەهاڕدرێ.
بەرداشت: گونجان.
بەردان: بەرەڵاکردنی شتی گیراو.
بەردانەوە: بەردانی ئاوی گیراو. فڕێدانی شتێک لە بەرزییەوە.
بەردانی: بەردەلان.
بەرداوێژ: ئەندازەی هاویشتنی بەردەدەستی زەلامێک: خانووی ئێمە لە خانووی ئێوەوە (بەرداوێژێک) دوورە. (بەرداوی) بەردانی.
بەردای: بەردانی.
بەردتاش: کەسێکە کە بەرد ڕێک بخا بۆ دیوار (نقار).
بەردرکانە: خواردەمەنییەکە ئامادە کرابێ لەلایەن یەکێکەوە کە کالایەکی تازەی لەبەر کردبێ بۆ چەند هاوڕێیەکی.
بەردڕەکانە: بەردرکانە.
بەردکێش: کەسێکە کە بەپارە بەرد بگوێزێتەوە بۆ ئەم و ئەو.
بەردڵ: د. بەرقلیان.
بەردڵخستن: خواردنی بەرقلیان.
بەردلک: ز. خۆشەویست. توورەگەی مەمک.
بەر دڵکەوتن: حەزکردن لە شتێک و چوونی بەدڵدا.
بەردۆڵە: د. سوێنەیەکە نانی تێدا هەڵدەگیرێ. تەغاراوی پینەچی و ئاسنگەر.

بەردووخ: بەردێکە دەخرێتە سەر پێچکەی خەڕەک بۆ ئەوەی کە نەبزوێ.

بەردووگ: پێستی ژێر دووگی مەڕ.

بەردە: د. بەندەی زەڕخریدە چ نێر چ مێ.

بەردەئازەبە: بەردە عازەبە.

بەردەئەستێ: جۆرە بەردێکی شینکارە بەلێدانی ئەستێ ئاگر دێنێ.

بەردەئەموستیلە: نقێمی ئەموستیلە.

بەردەبار: ز. پیاوی ژیر کە سەری لە هەموو شتێک دەرچێ.

بەردەباران: بەرد فڕێدان بۆ یەکێک بەزۆری.

بەردەباری: ز. حیکمەت و پسپۆڕی.

بەردەباز: بەردێکە لەناو ئاودا دانرابێ بۆ پەڕینەوە.

بەردەبیرۆ: بەردێکی زۆر سەختە شتی شل کە زۆر توند بووبێتەوە پێی دەشوبهێنرێ: دۆشاوەکە ئەوەندە خەست بووەتەوە بووە بە(بەردەبیرۆ).

بەردەپێ: جۆرە بەردێکی زبری سووکە لە حەمامدا دەهێنرێ بەبن پێدا بۆ لابردنی چڵک.

بەردەتووتن: شیشێک تووتنە لە هەموو (کەلارێک) دەردەکرێ بۆ ئاغا لە پاش سێیەک.

بەردەرگانە: د. پارەیەکە لەبەر دەرگای ماڵی بووک لە زاوا دەسێنرێ بۆ ئەوەی کە دەرگاکەی لێ بکەنەوە.

بەردەساو: هەسان.

بەردەست: کەسێکە لەژێر دەستی یەکێکدا هەڵسووڕێ بۆ فرمانکردن. شتێکی سووکەڵەیە لە بەردەستدا دادەنرێ بۆ فرمانی هەمیشەیی. بەرێکە دەگیرێ بەسەر قۆڵی سەڵتە و کەوادا لە دیوی ناوەوە.

بەردەستە: پارچەیەکە دەدرێ لە سەردەستی کەوا و سوخمە و سەڵتە لە دیوی ناوەوە.

بەردەستی: ئیشکردن لەبەر دەستی یەکێکدا. کرێکار (ز).

بەردەستیکردن: هەڵسووڕانی یەکێک لەبەر دەستی یەکێکدا.

بەردەشۆرکردن: شوشتنەوەی برنج و نیسک و ماش بەڕەنگێک کە بەردەکەی لێ بگیرێ.

بەردەعازەبە: بەردێکی قورسە کوڕانی هەرزەکار بە بەرزکردنەوەی هێزی خۆیانی پێ تاقی دەکەنەوە.

بەردەقک: ز. یاوەر (مرافق).

بەردەقانی: قۆچەقانی.

بەردەڵان: بەردەڵانی.

بەردەڵانی: شوێنێکە کە بەردی زۆر بێ.

بەردەڵبەرد: دەربەدەری و سەرگەردانی بەڕەنگێک کە هەر دەمەی لە جێگایەک و هەر ڕۆژەی بەشاخێکەوە بێ.

بەردەم: پێش دەمی شت.

بەردەمۆرە: شتێکی پچکۆلانەی تەنکە لە قوڕی (کەربەلا) و (نەجەف) سوور دەکرێتەوە، شیعە لە نوێژدا ناوچەوانی دەخاتە سەر.

بەردەنوێژ: بەردێکی پانی تەختی درێژە نوێژی لەسەر دەکرێ.

بەردەواز: بەردەباز.

بەردەهاڕ: بەرداش.

بەردەی: هـ. بردن.

بەردێلی: ز. گۆڕینەوەی شت بەشت.

بەردیل: مەڕی سێ ساڵانە.

بەڕ: بەڕە. شاڵینە.

بەڕانی: بێگانە.

بەر ڕەتخستن: بەرگیرخستن.

بەر ڕەتکەوتن: بەرگیرکەوتن.

بەرۆژوو: ڕۆژووان. (بەرۆژووبوون) ڕۆژووگرتن.

بەڕوو: بەری دارێکی گەڵا پانی کێوییە، درێژکۆلەیە و توێکڵ و کڵاوی هەیە. ئەو دارەیە کە بەڕوو دەگرێ.

بەڕوودار: داری بەڕوو.

بەڕوولە: دارێکی پچکۆلەیە دەکرێ بەکونی (هەپە)دا تا هەپەکان دەرنەیەن. ترۆزی و خەیاری ناسک. چەند سنگێکی باریکە تەختەی دەواری پێ لێک دەدرێ. گاینجە.

بەڕوولە خۆرە: کونی هەپە.

بەڕە: ژێرەخەرێکە لە بەن دروست دەکرێ.

بەڕەپۆ: د. کلیم.

بەڕەزا: گیایەکی گەڵاوردی پڕی کێوی بەهارییە لە تەڕەتیزە دەچێ.

بەرێکردن: خستنەڕێی گیاندار و پێکهێنانی پێویستیی ڕێگای.

بە ڕێ و جێ: کردار یا گوفتارێکە کە لە جێی خۆیدابێ.

بە ڕێ و شوێن: بە ڕێ و جێ.

بەڕێوەبردن: سەرپەرشتی و چاودێریکردنی شتێک.

بەڕێوەچوون: بریتییە لە گوزەرانکردن.

بەرز: بڵند.

بەرزا: د. منداڵی نۆبەرە. بەرزایی.

بەرزاخور: وڵاخێکە ئالیکی زۆری کرابێتەبەر و ئەوەندەی خواردبێ خواردنی لەبەرچاو کەوتبێ، یاخۆ خواردنی خۆشی درابێتێ و خواردنی تری پێ نەخورێ.

بەرزاخ: د. دامێنی کێو.

بەرزایی: ئەندازەی بڵندیی شت. شوێنی بەرز.

بەرزبوونەوە: بڵندبوونەوە.

بەرزفڕین: بریتییە لە کەسێک کە زیاد لە ئەندازەی خۆی بخورێ و قەپ دابگرێ.

بەرزڤک: ز. بەرهەڵستێکە کە لە دار دروست کرابێ.
بەرزکردنەوە: بڵندکردنەوە.
بەرزە: چێشتی پلاو. ون: (بەرزە)م کرد، واتە ونم کرد.
بەرزەبڵێس: کەسێکە لە هەموو قسە و گفتوگۆیەکدا تێ هەڵ بچێ بەڕەنگێک کە بەرامبەرەکەی دەمکوت بکا.
بەرزەبڵێس ویستان: تێ هەڵچوون لە هەموو قسە و گفتوگۆیەکدا و بەگژ دەمدا چوونەوە.
بەرزەجرە: جۆرە ویزویزەیەکە لە بەرزەجوڕە گەورەترە.
بەرزەجوڕە: جۆرە ویزویزەیەکە هەر جرەجر دەکا.
بەرزەچرە: بەرزەجرە.
بەرزەحەوایلە: د. کۆلارەی منداڵان.
بەرزەربینە: ز. زوبەرجەد.
بەرزەکی بانان: وتەیەکە تەشبیهی یەکێکی پێ دەکرێ کە لە چورتمێک بەناسانی ڕزگاری بووبێ.
بەرزەگەوە: قیسپێکی هەڵ نەپاچراوە دەکرێ بەپەرژین بەبێ تەنین.
بەرزەلنگ: گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە دەیخەنە ناو لێفە و سەرینەوە بۆ بۆنخۆشی.
بەرزەوڵاخ: ماین و ئەسپ و ئێستر.
بەرزەوەبوون: بەرزبوونەوە.
بەرزەهەوایلە: د. بەرزەحەوایلە.
بەرزی: بەرزایی.
بەرزیلان: د. یاریی شێر و خەت بەپارە.
بەرزین: وڵاخێکە کەکاتی زینی هاتبێ.
بەرژنە: ژەمەنێک کەرە.
بەرژنەک: دارێکی تەنکی پانە لە بەردەمی (دانە) و (گورد) دادەنرێ بۆ ڕاگرتنی ئەندازەی پانیی تەنراوەکە بۆ ئەوەی کە خوار و گێڕ نەبێ.
بەرستە: با. بەردە ئەستێ.
بەرستۆ: ز. بەرۆک.
بەرسف: ز. وەرام.
بەرسمێڵ: مووی سمێڵە کە لە لێو تێپەڕێ، (بەرسمێڵکردن) قرتاندنی مووی بەرسمێڵ.
بەرسووف: ز. هەموو شتێکی پاش و پێشکراوی هەڵگەڕاوە.
بەرسێل: جۆرە کولێرەیەکە بەساج دەکرێ.
بەرسینگ: ز. قایشێکە کە دەکەوێتە بەرسنگی وڵاخی بەرزە لە کاتی زین کردنیدا.
بەرسیلە: بەری مێو کە هێشتا ترش بێ.
بەرسینە: سینەبەرە.
بەرشووش: ز. بەرسووف.
بەرشێو: خۆراکی ئێواران. بەرشێوکردن: نانخواردنی ئێواران.
بەرشییەی: هـ. دەرچوون.
بەرغەل: ڕانی کار و بەرخ.
بەرغەلەوان: شوانی کار و بەرخ.
بەرف: ز. بەفر.
بەرفخورک: ز. تەرزە.
بەرفرێدان: دانانی بەچکە و منداڵ بەنەبەکامی.
بەرفماڵک: ز. بەفرماڵ.
بەرفەشۆ: ز. بەفرێکە کە لەگەڵ باراندا بیارێ.
بەرفەک: ز. جۆرە پێچ و مێزەرێکە.
بەرڤالە: ز. دەست ڤالە.
بەرڤانک: ز. بەرکۆش.
بەرڤین: ز. مردن لە ڕێگایەکی ناشیرندا.
بەرقلیان: بەرچایی.
بەرک: گوللە (ز). ئەستێرەیەکە بەعەرەبی پێی دەڵێن: شیعرای شامی.
بەرکار: کەرەسەی خانوو کە ئامادەکرابێ بۆ کردنی.
بەرکاز: ز. پەنجەرە.
بەرکانی: ز. بەردەقانی.
بەرکاو: د. بەرزاخ.
بەرکردن: د. لەبەرکردن.
بەرکۆ: د. قەرپووسی زین.
بەرکوت: دانەوێڵەیەکە لە پێش کوتانی خەرماندا دەکوترێ بۆ نان.
بەرکور: ز. گۆشتی ژێر چەناگەی مەردوومی قەڵەو کە دادەکەوێ.
بەرکۆستە: ز. پیاوی ڕیش تەنک.
بەرکۆسە: ز. بەرکۆستە.
بەرکۆش: پەشتەماڵێکە دەگیرێ بەبەرکۆشەوە لە کاتی فرماندا بۆ پاک و خاوێنی.
بەرکوڵ: ئەندازەیەکە لە چێشت کە لەپێش پێگەیشتنیدا بخورێ. (بەرکوڵ کردن): خواردنی کەمێک لە چێشت لەپێش پێگەیشتنیدا.
بەرگوڵە: دارێکە وەک (چاکڵ) دەخرێتە ناوەندی (مژان) و (ئێرەق) تا کار باش بکا.
بەرکەتی: ز. شتی گران مایە و بەنرخ.
بەرکەش: ز. سینی.
بەرکەک: ز. پەیژە. پێپیلکە.
بەرکەکردن: وتەیەکە لە وتاری نزادا بەکاردەهێنرێ: مانگاکەت (بەرکە کا) شیری زۆرە.
بەرکەڵ: نێوونێکە کە کاتی کەڵگرتنی هاتبێ.

بەرکەمەر: گیایەکی بۆنخۆشی گەرمیانییە.

بەرکەوتن: پێشکەوتن. کەوتنی شتێک لە شتێک: شووشەکە بەردێکی بەرکەوت. نۆرە هاتنە سەر: ئیمڕۆ زوو نۆرەت (بەرکەوت). پێ بڕان: تۆش ئەوەندەت (بەردەکەوێ).

بەرکەیە: ز. نوێنەر. یارمەتیدەر.

بەرگ: کاڵا. مقەببای ئەملاو ئەولای کتێب. گەڵای دار و درەخت و سەوزایی. ئەو ڕێگایەیە کە مەردووم لە ڕەوشت و خوودا دەیگرێ (مبدا). ز. پێشوو: جاری (بەرگ) هاتم، واتە جاری پێشوو.

بەرگاز: ز. درێژییەکە کە نێزیک گەزێک بێ.

بەرگایلکە: باڵندەیەکی پچکۆلەی شینە زۆرتر لە بەردەمی گای جووتدا دەنیشێتەوە.

بەرگایی: پێشکەوتنی یەکێک لە بەردەمی گایەکەوە کە تازە خرابێتە ژێر جووت یا گێرە بۆ ڕاهێنانی.

بەرگدروو: کەسێکە کاڵا بدروێ.

بەرگر: بەرگرد.

بەرگرتن: پرژاندنی ترش و خوێ بەدەموچاوی یەکێکدا کە (ناگرە)ی پێ گەیشتبێ لەلایەن یەکێکەوە کە منداڵی بەئاگر سووتابێ بۆ ئەمەی کە چاک بێتەوە. بەربەستکردنی شتێک: بەری ئەو ئاوە یا ئەو ڕانە بگرە. هاتنە بەری درەخت. بەرگەگرتن: ئەم وڵاخە بۆ ئەم بارە (بەرناگرێ)، واتە بەرگە ناگرێ. ناوسبوونی گیاندارێک کە ئادەمیزاد نەبێ (ز). بەربەستکردنی شتی ڕەنگکراو.

بەرگرد: شتێکە کە لەبەردەستدابێ و بەکار بێنرێ بۆ ئەمەی ئەو شتەی کە لەم باشترە جارێ بەکار نەهێنرێ و بمێنێتەوە.

بەرگن: تووکی بەرخی تازەبوو کە یەکەمجار بڕابێتەوە.

بەرگورد: دارێکە دەخرێتە تەونەوە بۆ ئەوەی کە ڕێک بوەستێ. بەرگرد.

بەرگەر: جامخانە و شووشەی بەردەم.

بەرگەڕەکی: گیانداری جوانی ڕێکوپێکی شۆخ و شەنگ: ئەم پیاوە یا ئەم ئەسپە یا ئەم کەڵەشێرە (بەرگەڕەکی)یە.

بەرگەش: ز. سینیی زۆر گەورە.

بەرگەشتە: بەدبەخت.

بەرگەشتەیی: بەدبەختی.

بەرگەشتەیی هاتن: بەدبەختبوون.

بەرگەشتی: بەرگەشتەیی.

بەرگەگرتن: خۆڕاگرتنی شت لەژێر بارێکی گراندا.

بەرگەل: بەرغەل.

بەرگەلەوان: بەرغەلەوان.

بەرگەمێ: هـ. کووزەڵە.

بەرگیر: ز. جۆرە مارێکی ژەهراویی کوشندەیە.

بەرگیرخستن: پەیداکردنی شتێک و خستنە ژێر دەستی.

بەرگیرکەوتن: هاتنە ژێردەستی شتێک کە بەدوویدا عەوداڵ بووبێت.

بەرگیربکردن: د. بەرهەڵست وەستان.

بەرگین: د. پێشوو.

بەرما: ز. بەرماوە.

بەرماخ: کاغەزێکی لوولەکراوە تووتنی تێ دەکرێ و دەکرێ بەجگەرە.

بەرماغ: بەرماخ.

بەرمال: ز. ماوەیەکی تەختە لەبەر دەرگای ماڵدا.

بەرماڵ: پارچە تەنراوێکی تایبەتییە نوێژی لەسەر دەکرێ. دوو تەختە دەواری لێکدراوی ئامادەیە بۆ ئەوەی هەر کاتێک بایەکی بەهێز هات بگیرێ بەتەنیشت ڕەشماڵدا و، بەچەند (سوولە) یەک بەدەدوارەکەوە قایم بکرێ بۆ بەربەستی بایەکە.

بەرماڵک: با. جاجم.

بەرماڵی: ز. کەیبانووی ماڵ.

بەرماوە: پاشماوە.

بەرمووور: جۆرە ملوانکەیەکە کە ژنان بۆ جوانیی ڕاست و چەپ دەیکەنە ملیان.

بەرموورە: بەرموور.

بەرمووسڵدان: خوار ناوک.

بەرمەجێڵ: د. دەرگای چەپەر.

بەرمەمکانە: منداڵی شیرەخۆرە.

بەرمیل: جۆرە سندووقێکی گردی قووڵە لە لەوح یا تەختە.

بەرناف: ز. لەقەب.

بەرنامە: مەنهەج و پرۆگرام.

بەرنوێژ: کەسێکە پێشنوێژی بکا.

بەرنوێژی: پێشنوێژی.

بەروار: با. کوێستان. ناوە بۆ ناوچەیەک لە ئامێدی.

بەروال: ز. ڕێگای خوار و خێچی سەختی ناو شاخوداخ.

بەروان: پارچەیەکی تایبەتییە لە کاتی نانخواردندا دەدرێ بەسەر کۆشدا. بەروانکە.

بەروانک: بەروانکە.

بەروانکە: سەردەربییەکی تەنکە دەکرێ بەبەرسنگی منداڵدا بۆ ئەمەی کە کاڵاکەی پیس نەبێ.

بەرواپشت: د. بەر و پشت.

بەروبووم: پیت و فەڕی شت: یاخوا لە (بەروبووم)ی منداڵەکانت بخۆیت.

بەر و بێشکە: بەبێشکەیەک دەوترێ کە دۆشەکە و دەسرازە و شتومەکی نوستنی منداڵی تێدابێ.

بەر و پشت: ناوەڕۆو. (بەروپشت کردن) وەرگێڕانی یەخەی کراس بەجۆرێک کە پشتەکەی لەبەر ساغی بکەوێتە پێشەوە و پێشەکەی لەبەر دڕاوی بکەوێتە پاشەوە.
بەر و دوا: یەک لەدوای یەک: فارس و نەریمان بەر و دوا لە دایکبوون.
بەر و دواخستن: پاش و پێشکردن.
بەر و دواکردن: بەر و دواخستن.
بەر و دواکەوتن: پاش و پێشکەوتن.
بەر و دوانان: ڕاونان.
بەروڤاژی: با. شتی پێچەوانە.
بەرۆژ: ز. بەربەرۆچکە.
بەرۆش: ز. مەنجەلۆکە.
بەرۆک: یەخە.
بەرۆک بەردان: بریتییە لە وازهێنانی یەکێک لە یەکێک.
بەرۆکگرتن: بریتییە لە شەڕ فرۆتن بەیەکێک.
بەروو: پێشوو.
بەرودج: ز. جۆرە ئاسنێکە کە تفەنگی لێ دروست دەکرێ. تفەنگ.
بەرودستا: با. شاگرد.
بەرودسێل: ز. ئاگردان.
بەرە: وتەیەکە جووتیار بەگای جووتی دەڵێ لە کاتێکدا کە گاکە پشت هێڵ بێ، واتە ڕووی لە بوورە بێ. نەتەوە: ئەمە (لە بەرە)ی فیسار کەسە. شتێکی سێ پەلە، پەلێکی بەتەنگەوە و دوو پەلەکەی تری بەقەڵتاغەوە توند دەکرێ. دەرگا (هـ). خۆشیی دوای باران (د).
بەرەبەرە: وتەیەکە کردنی کارێک یا وتنی گوفتارێک دەگەیەنێ کە لەسەرخۆ، وردە وردە بێ.
بەرەبێڵ: د. بەرەجووت.
بەرەبەیان: د. دەمەدەمی بەیانی.
بەرەبیین: زارێتن.
بەردتەشی: دارێکی گردی کوندارە دەکرێ بەکلکی تەشیدا لە حەلێکدا کە سووک بێ و زۆری لەسەر هەڵ نەکرابێ بۆ ئەوەی قورس بێ و باش بسوورێتەوە.
بەرەتی: د. بریتی.
بەرەجفت: د. بەرەجووت.
بەرەجووت: بەو ئەندازە زەوییە دەڵێن کە کشتیار جووتی تێدا دەکا. بەو دەغلۆدانە دەوترێ کە ساڵەوساڵ کشتیار لە زەویی خۆی هەڵی دەگرێ.
بەرەجەژنان: چەند ڕۆژێکە لەپێش جەژنەوە کە خۆی تێدا ئامادە دەکرێ بۆ جەژن.
بەرەخوار: بەرەخوارە.
بەرەخوارە: بەرەوخوارە.
بەرەخەر: د. شوێنێکی تایبەتییە کە باری وڵاخی تێدا دەخرێ. مێیینەیەکە کە بەر فرێدا.
بەرەدەمووکە: دەمووکانە.
بەرەڕەت: د. چاڵێکە داوی تێدا دەنێنەوە.
بەرەزیانە: بەرەزمانە.
بەرەزمانە: د. ئاوزوونەی پشتێن.
بەرەزوانە: د. بەرەزمانە.
بەرەزە: د. وێڵ و ئاوارە.
بەرەزەی: بەری دڕکەزی کە لە (پانکە)ی مازوو دەچێ.
بەرەژان: وردە ژانێکی دەم دەمییە لەپێش منداڵبووندا بەچەند ڕۆژێک تووشی ئافرەت دەبێ.
بەرەژە: د. جەوی.
بەرەژوور: بەرەوژوور.
بەرەژوورە: بەرەوژوورە.
بەرەژنە: بەرژەنە.
بەرەژێر: بەرەژێرە.
بەرەژێرە: بەرەوخوارە.
بەرەستە: با. بەرەدئەستێ.
بەرەڤان: ز. ناوبژیکەر.
بەرەک: بەرۆک. بەروانکەی پەزیشک.
بەرەگە: د. سەرەڕێ.
بەرەگەڵا: بەرێکی سووری سپیواشە لە گەڵای مازوودار دەردەچێ.
بەرەڵا: بەرەڵڵا.
بەرەڵڵا: گیاندار و ئاوێکە کە لە ڕۆیندا بەرهەڵستی نەبێ. بریتییە لە مەردوومی سەرسەریی بێکارە. (بەرەڵڵابوون) بەربوونی گیاندار و ئاوێکە کە گیرابن. (بەرەڵڵاکردن) بەردانی گیاندار و ئاو.
بەرەمۆ: کار و بەرخ و گوێلکێکە کە فێری مژینی دایکی بووبێ بەرەنگێکی وا کە بە بەستنەوە نەبێ چاری نەکرێ.
بەرەمۆم: بەرەمێو.
بەرەمەشکە: ژەمەنەیەک کەرە.
بەرەمێو: مێوی تلپەی هەنگوین.
بەرەنگاربوون: گەیشتنی دوو گیاندار بەیەک لووت و بزووت.
بەرەواژ: شتی ناوەڕۆو.
بەرەو ئیزباربوونەوە: بەرەوڕووبوونەوە.
بەرەو ئیزبارکردنەوە: بەرەوڕووکردنەوەی دوو کەس بۆ دەرخستنی درۆ و ڕاستیی قسەیەک لە ناویاندا.

بەردەوبردانەوە: پێش ڕێگرتن لە یەکێک.
بەردەوبری دانەوە: بەردەو بردانەوە.
بەردەوپێڵ: بەرانپێخ.
بەردەوپیری: بەپێش دەمەوە چوونی یەکێکی گەورە.
بەرەوخوار: لای خوارووی شت.
بەرەوخواربوونەوە: ڕۆین بۆ لای خواروو.
بەرەوخوارکردنەوە: ناردنی شتێک بۆ بەرەوخوار.
بەرەوخوارکە: بەردەوخوارە.
بەرەوخوارە: شوێنی سەرەولێژ.
بەرەوخواری: بەرەوخوارە.
بەرەودوا: بەرودوا.
بەرەودوانان: بەرودوانان.
بەرەوڕووبوونەوە: هاتنەڕووی دوو کەس بۆ دەرخستنی قسەیەک کە لەناویدا کرابێ.
بەرەوڕووکردنەوە: ناردنی یەکێک کە شتێکی لە سەرت بێ بۆلای یەکێکی تر کە تۆ شتێکت لای بێ بۆ ئەمەی کە بچێ لێی وەربگرێتەوە بۆ خوێ. بەرەو ئێزبارکردنەوە.
بەرەوژوور: لای ژووروو.
بەردوژووربوونەوە: ڕۆین بۆ لای ژووروو.
بەرەوژوورکردنەوە: ناردنی گیاندار بۆ لای ژووروو.
بەردوژوورکە: بەرەوژوورە.
بەردوژوورە: هەوراز.
بەردوژێر: بەردەوخوار.
بەردوژێرکە: بەرەوخوارە.
بەردوژێرە: بەرەوخوارە.
بەردولا: د. لابەلا.
بەردولێژ: بەرەوخوارە.
بەردولێژایی: هەڵدێرگە و بەرەوخوارە.
بەردولێژنە: بەرەولێژە.
بەردولێژە: سەردولێژە.
بەردولێژی: بەردولێژ.
بەرهوور: ز. تفەنگی لولە تەسک.
بەردەبوون: بەربوونەوە.
بەرهەڤ: با. شتی ئامادەی دەردەست.
بەرهەڵبێنە: چاردکەیەکە ژنان لە کاتی فرماندا لە پشتێن بەرەوخواریان دەیگرن بەبەریانەوە.
بەرهەڵست: شتێکە کە پەکی کارێک بخا و نەیەڵێ سەربگری.
بەرهەمهێنان: پێگەیاندن و هێنانە ناوی شتێک.
بەریان: ڕێگوزاری ئاو و با: (بەریان)ی ئاودکە یا باکە بگرە.
بەری پەڕگەڵا: شتێکی وردی خڕە لە پشتی گەڵای مازوو پەیدا دەبێ.
بەریڤانی: ز. شوان.
بەری: بەروو: بەڕوو (ل). شتی بەردار. گیرفان (ز).
بەریک: با. گیرفانی بەرباخەڵ.
بەرین: پان. بەروو.
بەرینایی: پانایی.
بەز: چەوریی ئەندامی گیاندار جگە لە دووگ.
بەزات: مەردوومی ئازای نەترس.
بەزاج: ز. دووزبانی و بەدی و چرغولی.
بەزاجکەر: ز. مەردوومی دووزبانی بەد.
بەزاندن: کۆڵپێدان و زەبوونکردنی یەکێک. هاتنە دەرەوەی میزی منداڵ لە دەمی بلوێرەوە بەرەنگێک کە ناو بێشکە تەڕ کا.
بەزتن: د. بەزین و بارخستن لە شوێنێکدا.
بەزدۆنەک: ز. ترسنۆک.
بەزدین: ز. ترساندن.
بەزرک: بزرۆک.
بەزرەک: د. گیایەکە بەرێکی وردی هەیە دەکوترێ و دەنرێ لە ئەندام بۆ نەمانی ئازاری.
بەزرەونج: گیایەکی هەمیشەییە گەڵایەکی خڕ و ورد و بۆنخۆشی هەیە.
بەزگەر: ل. جووتیار.
بەزم: یاری و ڕابواردن و کۆڕگرتنی کۆمەڵێک بەخۆشی.
بەزمژک: ز. گەنە.
بەزمگا: شوێنی بەزم و ڕەزم.
بەز و بنێشت: دەرمانێکە لە بەز و بنێشت دروست دەکرێ، بۆ برین زۆر باشە.
بەزە: ز. گوناهبار. بەهەڵەچوو.
بەزەتاو: چەورکردنی شوێنێکی قەڵەشاو یا سووتاو لە ئەندام بەبەزی داخکراو.
بەزەک: ز. نەخۆشیی زەردوویی.
بەزەوی پیاهاتنەوە: دڵسووتان بەگیاندار لەکاتی کزی و زەبوونیدا.
بەزەیی پیاهاتنەوە: بەزەوی پیاهاتنەوە.
بەزیان: د. کۆڵدان.
بەزێن: جۆرە یارییەکە منداڵان کێرێکی گرد دەکێشن یەکێک دەچێتە ناویەوە ئەمانی تریش تێی هەڵدەدەن.
بەزی: جۆرە سابوونێکە لە بەز و قڵیە دروست دەکرێ.
بەزین: کۆڵدان لە کارێکدا. خستنی ماڵ و کۆچ لە شوێنێک: جاف لە شارەزوور (بەزیوە). بەرینی وڵاخی بەرزە. هەڕاکردن.
بەژ:بەشی وشکایی لە زەوی (بەڕ). شینایییەکە کە بێ ئاویی کێشابێ (ز).

بەژا: هاوتەمەن.

بەژقین: ز. وردەی شتێکە کە شکابێ بەهۆی کەوتنی شتێکی قورس بەسەریدا.

بەژک: ز. شینایییەکە کە بەبێ ئاو بروێ و سەوز ببێ (دێمەکار).

بەژن: بالا.

بەژی: ز. زەوییەکی دێم کە کشتوکاڵی تێدا بکرێ.

بەس: وتەیەکە بەدیمەن ناو (اسم) و لە مەعنای (فعل)دایە، واتە دەست لەو کارە یا لە و گوفتارە هەڵگرە. بەستێکە کە پەنای پێ ببرێ. بەستن.

بەسات: د. پێویستیی شت: سبەینێ دەچین بۆ سەیران هەرچی (بەسات)ی هەیە تۆ ڕێکی بخە، واتە پێویستانی.

بەست: بەرهەڵست. شوێنێکی مووفەڕکی خۆشەویستی وایە ئەگەر یەکێکی گوناحبار خۆی تێ بهاوێ ئیتر کەس نەتوانێ دەستی بۆ درێژ بکا. ڕووبارێکە کە لە (زێ) پچووکتربێ. حەماڵی خانوو (ز). شیوێکی وشک کە ئاوی لێ برابێ.

بەستران: بوونی شت بە بەستراو. پەککەوتنی پیاو لە چوونە لای ژنی لەبەر سامێک یا خورپەیەک یا شتێکی پڕوپووچ. (بەستراو) شتی گرێدراو، بریتییە لە پیاوێک کە پەکی خرابێ لە دروستبوون لەگەڵ ژنیدا.

بەستن: ڕەقبوونی شتی شل و بوونی بەسەهۆڵ لەبەر ساردی. پێچان و گرێدانی شتێک. بریتییە لە پەکخستنی پیاو لە دروستبوون لەگەڵ ژنیدا. داخستن.

بەستنەوە: بەستنی گیاندار بەپەت.

بەستوو: کووپەڵەی شین. بستوو.

بەستوورە: چەمێکە کە لە زێ پچووکتر بێ.

بەستە: جۆرە مقامێکە. چەند شتێکن کە پێکەوە بەسترابن.

بەستەک: دەستە نوێنێکی پێچراوەی بەستراوە لەناو شتێکدا. دەنگ. (ز).

بەستەگی: د. پەیوەندی.

بەستەلۆک: شوێنێکە کە سەهۆڵی زۆر تێدا بەستبێتی.

بەستەڵەک: بەستەلۆک.

بەستەنی: د. بەستەڵەک. دۆندرمە.

بەستی: ز. خرِی چەم. کەوێکە کە بۆ ڕاوەکەو ببرێ.

بەستیر: ز. قاڵی.

بەسرپیتر: بەسرپیترێ.

بەسرپیترار: سێ ساڵ لەمەوپێش.

بەسرپیترێ: سێ ڕۆژ لەمەوپێش.

بەسزمان: گیانداری هێمنی لەسەرخۆ.

بەسزوان: بەسزمان.

بەسڵەک: د. بەستەڵەک.

بەسە: د. بەستەی شت کە پێکەوە بەسترابن. بەستەگی. بەستەی گۆرانی. (بەس)ی بەمەعنا واز بێنە!

بەسەراچوون: چوونی یەکێک بەسەر یەکێکدا لەکاتی کارێک یا گوفتارێکدا.

بەسەرادان: چوونە سەر یەکێک لە ناکاو.

بەسەراهاتن: نامۆژگاریکردن. هاتنی یەکێک بەسەر یەکێکدا لە کاتی کارێک یا گوفتارێکدا.

بەسەربردن: بردنە سەری کات هەر چۆنێک بێ. بردنە سەری کارێک هەر چۆنێک بێ.

بەسەرچوون: برانەوەی کاتی شت: توو (بەسەرچوو) واتە کاتی تێپەڕی. ئاوهاتنەوەی گیاندار: فیسار کەس (بەسەرچوو) واتە ئاوی هاتەوە.

بەسەرگرتنەوە: دۆزینەوەی وڵاخ و ئاژاڵی ونبوو: بزنەکە یا مانگاکەم لای فیسار کەس (بەسەرگرتەوە). تێهەڵچوونەوە لە گوفتارێک یا کردارێک لە نووکەوە بۆ تەواوکردنی: قسەکە یا ئیشەکەم (بەسەر گرتەوە).

بەسەرگێران: بریتییە لە خەریککردنی یەکێک و سەر لێ تێکدانی: بەسم (بەسەر بگێڕە).

بەسەرهات: خۆشی و ناخۆشییەکە کە لە ژیانتدا بەسەرتدا هاتبێ.

بەسەرهاتن: هاتنی خۆشی و ناخۆشییە بەسەرتدا لە ژیانتدا.

بەسەردوە گرتن: گرتنی پیاوێکی بێگانە بەسەر ژنێکەوە.

بەسەردوە گەڕان: بریتییە لە مووشەکردن و خۆ بەخێوکردنی یەکێک بەم و بەو: فیسار کەس هەر (بەسەردوە دەگەڕێ).

بەسەزمان: بەسزمان.

بەسەزوان: بەسەزمان.

بەسەڵەک: د. بەستەڵەک.

بەسیاگ: د. بەستراو.

بەسیان: د. بەستران.

بەسی: د. کەسێکە کە لە (بەستدا) بێ.

بەش: هێندێ لە شتێک کە بردرابێ بۆ یەکێک. گیانداری ناوچەوان سپی (ز). کولۆڵی چارەڕەش. شتێکە کە دەمی دابێتەوە: فیسار کەس دەمی (بەشە)، یا دەمی برینەکەی (بەشە) واتە کراوەیە. (بەشبوون) والابوون. (بەشکردن) والاکردن. دەمت (بەش کە) واتە بیکەرەوە.

بەشاوەند: ز. قافیە.

بەشبەر: کەسێکە لە کەلەپووری مردوویەکدا خاوەن بەش بێ.

بەشدار: خاوەن بەش.

بەشکا: بەشکم.

بەشکایەک: بەشکا.

بەشکایەکم: بەشکا.

بەشکایەکوو: بەشکایەکم.

بەشکردن: دابەشکردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا. بەسبوون و کفایەتکردنی شتێک بۆ کەسێک: ئەمە (بەشم دەکا).

بەشکم: تەقوو.

بەشکوو: بەشکم.

بەشکە: بەشکم.

بەشکی: بەشکوو.

بەشگا: د. شوێنێکی تایبەتییە بۆ بەشکردنی ئاو کە بۆ سەر کشتوکاڵ بچێ.

بەشگە: د. بەشگا.

بەشۆ: شتی شۆدار.

بەشووار: سابوونێکە کە زۆر کەف بکا.

بەشیری: جۆرە قوربانێکە.

بەشینەوە: دابەشکردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا بەخۆڕایی.

بەعە: وتەیەکە منداڵ بەکاری دەهێنێ بۆ مەڕ و بزن.

بەعیجاندن: ز. ڕق هەڵساندن.

بەعیجین: ز. ڕق هەستان.

بەعیڤ: ز. بادام.

بەعیڤتەر: چواڵە بادام.

بەغمە: د. بوغمە.

بەفاڵ: ماکەر و ماینێکە کە ئارەزووی نێرەکەر و ئەسپ بکەن.

بەفر: شتێکی سپیی وردە وەک وردی هەلاج لە زستاندا لە کوێستان دەبارێ.

بەفراو: ئاوێکە کە بەفری تێ کرابێ.

بەفرخۆرکە: هەورێکی خۆڵاوییە لە بەهاراندا دەنیشێتە سەر بەفری کوێستان دەیتوێنێتەوە.

بەفرماڵ: دارێکی دەم پانی کلک درێژە بەفری سەربانی پێ دەماڵرێ.

بەفرژبلکە: بەفرە لووکە.

بەفرەسەر: کاتێکە کە بەفر بارییێ و بەستبێتی و مابێتەوە.

بەفرەلوو: بەفرماڵ.

بەفرەلووکە: بەفرێکی دەنک وردە لە تەرزە وردترە.

بەفش: ز. شتێکە وەک شانە وایە بەرەی پێ پاک دەکرێتەوە.

بەفشک: ز. بەفشی پچکۆلە.

بەفەڕ: بەکەڵک.

بەق: نێرەکەو (هـ). بۆق (با).

بەقاڵ: تەڕەفرۆش.

بەقاڵی: فرۆشتنی تەڕە.

بەقبەقۆک: ز. بڵقەبڵقی ئاو.

بەقتاندن: ز. تەقاندن.

بەقلە: د. قەلەموون.

بەقلەمووت: د. قەلەموون.

بەقلەوا: ز. پاقلاوە.

بەقلیسۆک: ز. بێ ئابرووی ڕووهەڵماڵراو.

بەقنگداخستن: بریتییە لە دواخستنی کارێک.

بەقنگەوە خستنە کەندەڵان: بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێک.

بەقنگەوەنانە کەندەڵان: بەقنگەوە خستنە کەندەڵان.

بەقەم: ڕەنگێکە کە زوو بچێتەوە.

بەقیە: جۆرە درووماننێکە لە کالادا.

بەقیناکەوتن: ڕق هەستان و مانەوەی لەسەر ئەو شتەی کە ڕقی لەسەر هەڵگرتووە.

بەکار: گیانداری ئیشکەری لێهاتوو.

بەکارخواردن: بەکەڵک هاتن.

بەکارهاتن: بەکارخواردن.

بەکامگەیشتن: بەکام گەیین.

بەکام گەیین: بەئاوات گەیشتن.

بەکرووک: با. کەسێکە کە چاو و ڕاو بکا لەم و لەو (موشاغب).

بەکرە: تەختەیەکی کونداری گردە دەزووی درووماننی لەسەر هەڵدەکرێ.

بەکسەمە: پسکوێتێکە بۆ سەفەر هەڵدەگیرێ.

بەکسەمەد: بەکسەمە.

بەکەرەم نەمان: لە کەڵک کەوتن.

بەکەردم هاتن: بەکەڵک هاتن.

بەکەڵ: مانگایەکە ئارەزووی کەڵەگای بێ.

بەکەڵک: شتێکە کە بەهرە و سوودێکی لێ وەربگیرێ.

بەکەڵک هاتن: بەکارهاتن.

بەکەیف: کەیفخۆشی بەدەق.

بەکێش: مەردووم یا گیاندارێکە کە لە ئیشوکاردا بەپشوو بێ.

بەگ: وتەیەکە بۆ گەورەیی بەهێندێ کەس دەوترێ.

بەگزادە: نەتەوەی بەگ.

بەگژاپەڕین: د. بەگژاچوون.

بەگژاچوون: ئاوقەدبوونی شتێک بە شتێکدا: سالار چوو (بەگژ) نەریماندا، یا مێوەکە (چوو بەگژ) چنارەکەدا.

بەگژاهاتن: بەگژاچوون.

بەگون: نێرێکە لە گیاندار کە ئارەزووی پەڕینی زۆربێ.

بەگەن: شتی پەسند. (بەگەنکردن) پەسندکردنی شتێک.

بەگوێداان: وتنی شتێک بەیەکێک لە پەردەدا.

بەگیر: گیاندارێکە لەژێر کەشمەکەشی ڕۆژگاردا خۆی بگرێ.

بەگیرکەوتن: دەستکەوتنی شتێک.
بەگیروەستان: هاتنە ژانی شوێنێک لە ئەندام.
بەگیروێستان: بەگیروەستان.
بەگیرهاتن: گیرۆدەبوونی گیانداڕێک و دووچاربوونی بەشتێک.
بەگیرهێنان: زۆرهێنان بۆ گیانداڕێک و تەنگەتاوکردنی.
بەل: بزنی گوێ لوول. شتێکە کە شۆڕ بووبێتەوە و تەکەتەکی بێ. (بەلەبەل) تەکەتەک. گیانداری گوێ قوت (ز).
بەلا: چەپۆکی ڕۆزگار.
بەلاتە: ز. بەراتە.
بەلاتیتک: با. پەپوولە.
بەلاش: شتی خۆڕایی.
بەلاشە: جۆرە تەنراوێکی هەرزانە دەکرێ بەکالا.
بەلاف: ز. بلاو.
بەلاگەردان: بەلاگێڕ.
بەلاگێڕ: کەسێکە کە خۆی بگێڕێ بەدەوری یەکێکدا. خێرێکە کە بکرێ بۆ گەڕانەوەی بەلایەک.
بەلالووک: ز. بەلاڵووک.
بەلاڵووک: دارێکی کێوییە بەرێک دەگرێ وەک گیلاس بەڵام وردترەوە و ناوکەکەی ڕەوانی دەدا.
بەلالیسک: ز. جۆرە گوڵێکی پچکۆلانەیە.
بەڵام: وتەیەکە دەبێژرێ لە دوای چەند وتارێکەوە بۆ لابردنی بیرێک کە بگونجێ لەوێدا ببرێ: چووم بۆلای فیسار کەس (بەڵام) لەوێ نەبوو.
بەلامک: دارێکی باریکە ئەمسەر و ئەوسەری لەلە دەکرێ و بەنێکی تێ دەخرێ و دەکرێتە دەمی کار و بەرخ بۆ ئەوەی دایکیان نەمژن.
بەلان: پیاوی کەڵەمێرد.
بەلان: بەڵام.
بەلاوەگێڕ: بەلاگێڕ.
بەلبوون: ز. بزووتن و بۆ پێشەوەچوون.
بەلبەلەگۆش: د. مەردوومی گوێ لە مشت.
بەلچم: ز. گەڵای درەخت.
بەڵخ: جۆرە چڵکێکە بەهۆی تەڕییەوە لە هەندێ شت پەیدا دەبێ.
بەڵخە: د. یەکانە.
بەلشین: ز. بەگژداچوون. قینەبەریکردن.
بەڵغ: بەڵخ.
بەڵغەم: ملتەیەکە لە دەروونەوە دێتە ناو دەم.
بەلقتین: ز. بەرقتین.
بەلک: ز. نەرمایی گوێ.
بەڵکا: بەشکا.
بەلکانک: ز. جۆرە مەلێکە.
بەڵکم: بەشکم.
بەڵکو: بەشکوو.
بەڵکە: بەڵکو: جۆرە گیایەکە (د).
بەڵکی: بەڵکو.
بەلگ: ز. گەڵای گوڵ. قەڵافەت. شێوەی مەردووم. گەڵای درەخت (با).
بەڵگ: د. بەرگ.
بەڵگ و بن: لەناوبردنی شت: ماڵەکەی (بەڵگ و بن) کرد، واتە لەناوی دا.
بەڵگە: نیشانەیەکە کە لە شتێکی دزراودا دەربکەوێ: (بەڵگە)ی ماڵەکەم گرتووە.
بەڵم: لاسکی چەڵتووک. پەڵپ.
بەڵمەپڕ: تفەنگێکە کە لە قنگەوە دابگیرێتەوە.
بەڵمەریشە: بریتییە لە پیاوێک کە ڕیشێکی گەورەی گڤی بێ.
بەلۆچە: د. شتێکە وەک ئەسپۆن کالای پێ دەشۆرێ.
بەلۆک: ز. کەسێکە نهێنی ئاشکرا بکا.
بەلۆکە: قیتکە.
بەلوو: هـ. بەڕوو.
بەلووجە: دارێکی پچکۆلەیە دوو سەرەی (وێژە)ی جووتی لە (وێژانبەر) پێ توند دەکرێ. بەڕوولەی دەوار.
بەلوور: ز. بلوور. بلوێر.
بەلوشین: ز. نەخۆشییەکی زۆر سەختە.
بەلەباریکە: مەردوومی باریکی ڕەقەڵە.
بەلەباقە: دەردێکە تووشی بزن دەبێ و دەیکوژێ.
بەڵەبل: د. مەردوومی زبان درێژ.
بەلەپا: هـ. کەسێکە لە ڕۆیندا زۆر بەپێ و خێرابێ.
بەلەچەک: شتێکە شۆڕبووبێتەوە و تەکەی بێ. کەلەپچە. کوولەکەی پاککراوی چنراو.
بەڵەد: شارەزا. (بەڵەدبوون) شارەزابوون.
بەڵەدی: تریشقە (با). شارەزایی.
بەلەزووانە: ئاوزوونە.
بەلەسە: گیانداری یاخی. (بەلەسەربوون) یاخیبوون.
بەلەشوانە: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک گەڵای (بەنا) وایە، بەڵام لاسکی باریکترە.
بەلەفیرە: نەخۆشییەکە تووشی بزن و مەڕ و گا دەبێ دەفیرێنێ بەخۆیدا.
بەلەفیرێ: بەلەفیرە.
بەلەک: جۆرە گیایەکی بەرزی شیلەداری لاسکدارە گەڵای وەک بی وایە، بەڵام پچووکترە، بنکەکەی بۆ گەلێ دەرمان دەشێ. پووزی ئادەمیزاد. بەڵەک (ز).

بەلەک: شتی بازوو.
بەلەکان: ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی (سێرت).
بەلەکبردێن: ز. شتی ڕەنگاوڕەنگ.
بەلەکبردێنی: ز. نەخشکردن بەچەند ڕەنگێک.
بەلەکناچێ: د. پیاوی ژنانی.
بەلّەکی: بوونی شت بەبەلّەک. دەردێکی پیسە تووشی ئادەمیزاد دەبێ ئەندامی پلّپلّ دەکا.
بەلەگوشک: ز. ئێسقانی گوێ.
بەلەم: شتێکی درێژکۆلەی قوولّە لە دار دروست دەکرێ و لە ئاودا پێی دەپەڕنەوە. دووربیەکی شووشەیی درێژکۆلەیە وەک بەلەم.
بەلەنگاز: ز. سوالّکەر.
بەلەنگازی: ز. سوالّکردن.
بەلّێ: وتەی وەرامدانەوە: (بەلّێ) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ ئایا خوێندووتە؟
بەلّیاندن: ز. ڕازیبوون. پێکهاتن.
بەلّێن: پەیمان و دەستەبەربوون.
بەلّێندان: پەیمان دان.
بەم: پارچەیەکە لە دەستەی مۆزیقە. دەنگی قەبە: فیسار کەس دەنگی (بەم) بووە (د). بم.
بەمبوولە: د. مەردوومی دەغەلّ.
بەمبوون: د. فشبوون و بەرزبوونەوە.
بەمێرد: ژنی بەشوو.
بەن: ڕێسراوی خوری. داری قەزوان. دەوروپشتی دێ (ز).
بهن: ز. بۆن.
بەنا: گیایەکی کوێستانییە لاسکی وەک کەنگر و گەلّای وەک کەرەوز وایە. وەستای دیوار.
بەناشوانە: گیایەکی بۆنخۆشە دەکرێتە ماست و تۆراخەوە.
بەناف: ز. داری بناو.
بەناڤ: ز. داری ئەستووری پتەوی قایم.
بەناو: بەدناو. (بەناوبوون) بەدناوبوون.
بەناواچوون: بریتییە لە پیربوونی مەردووم.
بەناوی: بەدناوی.
بەنبڕ: بریتییە لە تیغ: (بەنبڕ) دائمە.
بەنبوون: بەندبوون. سەندنی شتێک لە یەکێک بەبێ پارە (د).
بەنپێلاو: د. قەیتانێکە پێلاوی پێ دەبەسترێ.
بەن تفەنگ: د. قایشی تفەنگ.
بهن تەنگ: ز. مەردوومی تووڕەی تەنگەتیلکە.
بەن جگەر: بەندی جگەر.
بەند: گیرۆدەیی و گرفتاری: فیسار کەس کەوتووەتە (بەند)ەوە.
بەندبوون: مانەوە و گیربوون. جوگە گەورە. پارچەیەکی تایبەتییە لە هۆنراوە و پەخشان. بەرزاییەکە لە ناوەندی دوو زەویدا کە جیایان بکاتەوە (ز). بەربەستی ئاو (ز). قەدەغە (ز). ئەندازەیەکە لە کاغەزی سپی کە پێنج سەد تەبەقە.
بەندان: وتەیەکە بەهێندێ وتەی تایبەتییەوە دەنووسێ لەکاتێکدا کە ئەو شتە تێکڕایی بێ. خەنەبەندان: لە کاتێکدا کە خەنە لە مالّێکدا بەتێکڕایی بەکار بهێنرێ بەبۆنەی شاییەکەوە، یا (سەهۆلّبەندان، یەخبەندان) لەکاتێکدا کە هەرچی ئاو و تەڕی هەیە بووبێ بەسەهۆلّ و یەخ.
بەندک: پەت (با). گیایەکی بۆنخۆشە تێکەلّ بەپەنیر دەکرێ لەکاتی دروستکردنیدا (ز). بۆینباخ (ز).
بەندلّ: د. بەندی دلّ.
بەند و باو: دەنگوباسێکی ناشیرین کە بکەوێتە دوای یەکێک: فیسار کەس هەر ڕۆژەی (بەند و باوێکی) بەدواوەیە.
بەندۆکە: گیایەکی بەهاریی ئاوییە گەلّای وەک کەرەوز وایە بەترشەوە دەخورێ. ژێر چەناگە.
بەندۆلّ: پانتۆلّی ساعات.
بەندە: مزوور و کارگوزارێکە کە کڕدرابێ.
بەندەخوێن: پەتێکی درێژە لە پزووی دەرپێ و شەروالّ و ڕانک هەلّدەکێشرێ بۆ بەستن.
بەندەر: ڕۆخ و مینای قەراخ دەریا. لەنگەر. شارێکە کە لەسەر ڕۆخی دەریابێ.
بەندەقــە: ز. ئاسنێکە لەژێر پێی ئاشــدا دادەنرێ بۆ ئەوەی بەرداشی لەسەر بسووڕێتەوە.
بەندەگی: پچووکی و مزووریکردن بۆ یەکێک.
بەندەن: شوێنی سەخت لە شاخ.
بەندەیی: بەندەگی.
بەندی جگەر: بریتییە لە کەسێکی زۆر خۆشەویست وەک منداڵ و کەسوکارت: فیسار کەس (بەندی جگەر)مە، واتە زۆر خۆشەویستمە.
بەندی دلّ: بەندی جگەر.
بەندێر: بەیداخ.
بەندی: کەسێکە کە لە بەندیخانەدا گیرابێ. بارەدار (ز).
بەندیخانە: جێگایەکە بەندی تێدا بەند و گیرۆدە بکرێ.
بهنژین: ز. پژمین.
بەنســـامـــۆتە: بەنێکی هۆنراوەیە بەلای ڕاست و چەپی زیندا پاشکۆی پێ دادەبەسترێ.
بەنسەعات: بەن یا زریزەیەکە دەخرێتە سەعاتی قەدەوە.
بەنک: ز. بەنی ڕێسراو. پەتی ژێرچەنەی ژنان. دردختی قەزوان.
پەنکەشی: بنکەشی.

بەنکەوانە: گوریسێکی باریکە بەهەردوو پێچکەی (شەخرە)وە.
بەنگ: بەری گیایەکە کێشانی سەرخۆشی دەدا. گیانداری قەتیس ماو. نیشان (ز). کات (ز).
بەنگبوون: بەندبوون.
بەنگا: هـ. کەلەبەری ئاو.
بەنگکێش: کەسێکە فێری بەنگکێشان بووبێ.
بەنگەڵە ژیلە: جۆرە گیایەکە زۆرتر لە مێرگ و تەڕاییدا دەردێ.
بەنگ و باو: بەند و باو.
بەنگۆکە: بەندۆکە.
بەنگە: د. شوێنی هەڵبەستنی ئاو.
بەنگەڵ: هـ. بەنگەڵە ژیلە.
بەنگی: بەندی. بریتییە لە یەکێکی گێژ و وێژ.
بەنەخوون: ز. بەندەخوێن.
بەنەر: د. بەندەر.
بەنەری: د. کەری سواری.
بەنەن: د. بەندەن.
بەنی: ز. سوجوق. خشڵی پڵپڵەدار.
بەنیر: ز. بەنی کەڵەمەی ملی گای جووت.
بەنیشت: ز. بنێشت.
بەور: جۆرە پڵنگێکی گەرمیانییە تووکی ڕەنگاوڕەنگە. بەفر.
بەورەشینکە: جۆرە برینێکی بەناسۆرە.
بەوز: جۆرە دارێکی گەورەیە وەک توو، بەڵام گەڵای باریکترە.
بەوش: دارێکی دانەداری پانە دەیخەنە ناوەندی تانوپۆی جاجمەوە بۆ ئەوەی کە پێی بکوتن و سفتی کەن.
بەوشی قۆڵ: لە ئانیشکەوە تا سەرشانی ئادەمی.
بەون: بوورە. بۆن (ل).
بەوەرز: هـ. دەعبایەکی چوارپێی دڕندەیە لە پشیلە پچووکترە.
بەوەسیری: د. مایەسیری.
بەه: وتەی پەسندکردن: (بەه) لەو گوڵە جوانە.
بەها: نرخ.
بەهار: سێ مانگەی دوای زستان.
بەهارات: داو و دەرمانی چێشت.
بەهارارا: شیعر وتن بەسەر بەهاردا.
بەهاربەند: جێیەکی تایبەتییە کە وڵاخی تێدا ببەسترێتەوە.
بەهاروو: بەهارە.
بەهارە: گەنمێکە کە لە بەهاردا چەنرابێ. بەهاری: دەستێک جلی (بەهارە)م کردووە.
بەهاری: شتێکە کە لە بەهاردا بەکار بهێنرێ.
بەهانە: تەشقەڵە و بیانوو.
بەهانە گرتن: بیانووگرتن بەیەکێک و تەشقەڵە پێکردنی.
بەهانەهێنانەوە: بیانووهێنانەوە بۆ خۆ ڕزگارکردن لە کارێک کە نەتەوێ بیکەیت.
بەهبەه: وتەی پەسندکردن: (بەهبەه) لەم منداڵە چەند پاک و خاوێنە.
بەهر: ز. بەش.
بەهرپار: ز. بەش.
بەهرک: ز. دەریاچە.
بەهرکردن: ز. بەشکردن.
بەهرە: بەشێکی باش کە خوا بیدا بەیەکێک.
بەهرەدار: خاوەن بەهرە.
بەهرەمە: مەتکەی دارتاشی.
بەهرەمەند: بەهرەدار.
بەهرەوەر: بەهرەدار.
بەهرێز: ز. پارێز.
بەهس: ز. باس.
بەهسک: ز. مێشوولە.
بەهلنگی: ز. پشتییەکە دەخرێتە ژێر پێ بۆ پاراستنی لە شێ و تەڕی.
بەهەجاندن: ز. تووڕەکردنی یەکێک.
بەهەجۆک: ز. مەردوومی تووڕە و تڕۆ.
بەهەشت: ئەو جێگا خۆشەیە کە خوا ئامادەی کردووە لە ڕۆژی دواییدا بۆ چاکان.
بەهەشتی: کەسێکی زۆر چاکە کە شایستەی چوونە بەهەشت بێ.
بەهێ: میوەیەکی خڕی زەردی بۆنخۆشە بەقەد پرتەقاڵێک دەبێ. داری بەهێ.
بەهیڤ: ز. بادام.
بەهیڤئاژنگ: ز. بادامی تاڵ.
بەهیڤتەرک: ز. بادامی سەوز.
بەی: بەهێ.
بەیات: جۆرە مقامێکە.
بەیاتە: ڕۆنی بەز و دووگ.
بەیاخ: بەیداخ.
بەیاخدار: کەسێکە کە بەیداخ هەڵگرێ. بریتییە لە ئافرەتی بێ شەرمی شیرەت.
بەیادیکردن: بێ خەوی و بێ کەیفییەکە لە نەخۆشی یا لە ڕانەهاتنی شوێنێک پەیدا دەبێ.
بەیار: زەوییەکە کە چەند ساڵێک بێ نەکێڵرابێ. قسەی پێچراوەی نادیار.
بەیان: دەمەدەمی بەیانی.
بەیانە: بەهێ.

بەیانەکی: بەیانی.

بەیانی: کاتی دەرکەوتنی رووناکیی رۆژ.

بەیایکردن: بەیادیکردن.

بەیبوون: گوڵە بەیبوونە.

بەیبوونە: بابوونە.

بەیت: داستان: (بەیت)ی دوازدە سوارەی مەریوانم بۆ بکە.

بەیتلشا: ز. شتی بێ کەڵک.

بەیچەڵ: ئافرەتی نەزۆک.

بەیداخ: پارچە تەنراوێکی ڕەنگاوڕەنگە دەکرێ بەسەری دارێکی درێژدا و لەسەر کۆشکی دەوڵەتی هەڵدەدرێ و، هەر دەوڵەتەی جۆرە بەیداخێکی هەیە.

بەیداخدار: بەیاخدار.

بەیدەست: کەسێکە کە دەستەپاچە کرابێ. (بەیدەستبوون) دەستەپاچەبوون. (بەیدەستکردن) دەستەپاچەکردن.

بەیلووت: ز. جۆرە هەڵپەرکێیەکە.

بەینەت: د. پەیمان. وەفا.

بەینەتدار: د. بەوەفا.

بەیەخەداکێشان: بریتییە لە کردنی منداڵێکی بێگانە بەمنداڵی خۆت.

بەیەکاچوون: چوونی چەند شتێک بەناو یەکدا. بریتییە لە بەگژدا چوونی دوو کەس لەگەڵ یەک.

بەیەکادان: دانی دوو دەستە یا دوو لەشکر لە یەک. ئاوێتەکردن (د).

بەیەکگەیشتن: گەیشتنی دوو کەس یا دوو شت بەیەک.

بەیجە: پەیژە.

بهیستن: ز. بیستن.

بێ: پیتی دووەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. پیتی نەبوون (نفی): (بێ) کارە هەموو کەس لێی بێزارە. بەهێ. وەرە. دردختی بی. پیتی دەربواردن: ئەم ئەسپە بە(بێ) زینەکەی بەچەندە؟

بێ ئابروو: بێ شەرم.

بێ ئار: ز. بێ ئابروو.

بێ ئارام: گیاندارێکە کە ئۆقرەی نەمابێ.

بێ ئاری: ز. بێ شەرمی.

بێ ئاگا: بێ خەبەر.

بێ ئاگایی: بێ خەبەری.

بێ ئاوروو: د. بێ ئابروو.

بیابان: دەشتی چۆڵی کاکی بەکاکی. ئادەمیزادێکە دڵی چووبێ و بێ هۆش کەوتبێ. (بیابانبوون) دڵچوون و بێ هۆش کەوتن.

بیانک: بیانوو.

بیانگ: بیانوو.

بیانوو: بەهانە.

بیاوان: بیابان: بێخود.

بێ ئوورت: ز. کەسێکە کە بێ بەڵێن بێ و درۆ و هەلاتی زۆر بێ بەڕەنگێک کە کەس بڕوای پێ نەکا.

بێ ئەنوا: بێ نەوا.

بێ ئەنوایی: بێ نەوایی.

بێ بار: مەردوومی ناڵەبار. شتی بێ بەر.

بێ باسک: ز. مەردوومی بێ کەسی بێ نەنوا.

بێ باسکی: ز. بێ کەسی و بێ ئەنوایی.

بێ باڤ: ز. زۆڵ.

بێ باڤی: ز. فرۆفێڵ و تەڵەکە.

بێباک: نەترس.

بێباکی: ئازایی و نەترسی.

بێ بن: کچێکە کە کچێنی نەمابێ. بریتییە لە ئاو و بیری زۆر قووڵ.

بێ بەر: بریتییە لە ئافرەت و وڵاخی نەزۆک.

بێ پەڕ و باڵ: بریتییە لە هەژاری ڕووتی بێ دەق.

بێ پەروا: بێباک.

بێ پەروایی: بێباکی.

بێ پەی: ناوی بێ بن. بریتییە لە شتی زۆر.

بێ پیڤان: ز. شتی زۆر و بێ ئەندازە.

بێ تابی: ز. ماندوویەتی.

بێ تار: ز. فەلاکەت و چورتم.

بێتام: بریتییە لە شتێک کە نەچێتە دڵەوە.

بێ تاوان: بێ سووچ و گوناح.

بێتر: ز. پتر.

بێ تڤاب: ز. بێ هێز.

بێ توان: ز. بێ دەرەتان.

بێ تووتە: ز. هەژاری دەربەدەر.

بێتووک: بریتییە لە مەردوومی ڕووتی بێ کەیف.

بێ تەرەف: مەردوومی کەنارەگیر.

بێتەرەفی: کەنارەگیری.

بێ تەشە: ز. مەردوومی بێ هێزی کەفتەکار.

بێتەل: مەکینەیەکە بەبێ تەل قسەی پێ دەدرێ و پێی وەردەگیرێ.

بێجا: شتی بێ جێ و ناڵەبار.

بێجاکردن: بریتییە لە وتنی قسەیەکی وا کە بەدڵت نەبێ.

بێجگە: وتەی دەرهاوێتن (استثناء): (بێجگە) لە تۆ کەس نەهاتووەتە لام.

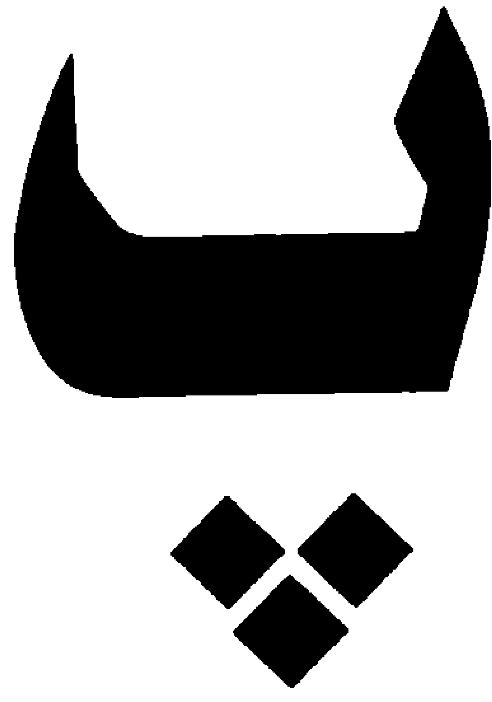
بێ جێ: بریتییە لە کردار یا گوفتارێک کە لە جێی خۆیدا نەبێ.
بێ چارە: دەستەپاچەی هەژار.
بێچارەیی: دەستەپاچەیی و هەژاری.
بێ چاو و ڕوو: مەردوومی بێ شەرم.
بێ چاوێنی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە نزاکردندا بۆ یەکێک کە چاوی پیسی کاری لێ نەکا: فیسار کەس (بێ چاوێنی) بێ لە پۆلی خۆیدا هەمیشە یەکەمە.
بیچم: شێوە: (بیچم)ێکی جوانی هەیە. ئادەمی فێڵباز: فیسار کەس زۆر (بیچم)ە.
بێچوو: ساوای گیاندار. جۆرە دراوێکی پچکۆلەی زیوینە.
بێچوولە: ساوای گیاندار. پارچەیەکە دەکەوێتە عاستی نافەکی دەرپێی ژن.
بێچی: ز. بزن و مەڕ.
پێچیڤان: ز. شوان.
بێحاڵ: بریتییە لە نەخۆشی کەشەنگ. بریتییە لە مەردوومی کەمدەست.
بێخ: بنکی شت. گوڵێکی جوانی کوێستانییە.
بێخبڕ: د. بنەبڕ. (بێخبڕبوون) بنەبڕبوون.
بێخود: کەسێکە کە لە هۆش خۆی چووبێ.
بێخودی: لە هۆش خۆچوون.
بێخۆست: بێ هەست. بێخوستبوون: بێدەنگبوون.
بێخێر: بێ کەڵک.
بێداد: بریتییە لە زۆریی شتێک بەجۆرێکی وا کە لێی بێزار بووبیت و هاواری لە دەست بکەیت. میوە لە بازاڕی سلێمانیدا (بێدادە).
بێدار: هۆشیار. (بێداربوونەوە) هۆشیاربوونەوە. (بێدارکردنەوە) هۆشیارکردنەوە.
بێداری: هۆشیاری.
بێداوی: ز. بێ دوایی و بێ بڕانەوە.
بێدۆش: ز. جامی شیر تێدا دۆشین.
بێدووندان: ز. نەزۆک.
بێدەر: بێ دەرەتان.
بێ دەرەتان: مەردوومی بێ جێ و ڕێ.
بێدەست: بریتییە لە مەردوومی نەدارا.
بێدەستی: بریتییە لە هەژاری و دەستکورتی.
بێدەم: بریتییە لە کەسێک کە قسەی ڕەوان نەبێ.
بێ دەم و پل: بێدەم.
بێ دەم و دووان: بێ دەم و پل. کەم دوو.
بێدەنگ: مەردوومی کەم قسە. ئەو پیتانەیە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی کە دەنگیان لێوە نایەت وەک (ئەلف، واو، هێ، یێ).
بێدەنگی: کەم قسەیی.
بێ دین: کەسێکە کە لە خوا نەترسێ.
بێ دینی: لە خوا نەترسان.
بێر: دارێکە دادەچەقێنرێ یەکێک لە سەری دادەنیشێ و، یەکە یەکە سەری ئاژاڵی دۆشەنی دەگرێ بۆ دۆشینی. بێڵ (ز).
بێرایی: هەیوانێکە پێشەکەی هەموو بەرەڵڵا نەبێ بەڵکو لەمەسەر و لەو سەریەوە دیوار هاتبێتە پێشەوە.
بێ ڕوو: شەرمن. بێ شەرم.
بێ ڕێ: لاڕێ.
بێرک: خاکەنازی گەورەی دەم پان.
بێرگ: شوێنێکی تایبەتییە مەڕی تێدا دەدۆشرێ.
بێرە: هاتنەوەی ئاژاڵ لە نیوەڕواندا بۆ دۆشین. کۆکردنەوەی ئاژاڵ بۆ دۆشینی لە نیوەڕوان یا ئێواراندا.
بێری: ز. بێرگ.
بێریڤان: ز. ئەو کەسانەن کە دەچنە (بێری) بۆ دۆشینی ئاژاڵ.
بێریکردن: ز. بیرکردن.
بێز: ڕەنگ: ئەم قاڵیبە لە (بێزی) ئەو قاڵیبەیە. قێز.
بێزا: گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە.
بێ زات: ترسنۆک.
بێزار: مەردوومی وەڕسبوو. بێزاربوون: وەڕسبوون. (بێزارکردن) وەڕسکردن. بێ دەم و پل (ز).
بێزران: لەبەرچاوکەوتنی شتێک.
بێزراو: شتێکە کە لەبەرچاو کەوتبێ.
بێزکردنەوە: دڵ هەڵشێوان لە شتێک.
بێزگ: بێزوو.
بێزگەوان: ژنێکە کە بێزوو بکات.
بێزنەهاتن: بڕوایی نەهاتنی دڵ بۆ وتن یا کردنی شتێک لەبەر هیچ و پووچیی ئەو شتە: (بێزم نایە) بچمە لای فیسار کەس، یا (بێزم نایە) ئەو شتە بڵێم.
بێزووکردن: ئارەزووکردنی ژنی تازە ئاوس بۆ خواردنی هێندێ شت.
بێزووکەر: ژنێکی سکپڕە کە بێزوو بکات.
بێزە: جۆرە دراوێکی کەم نرخە.
بێزەڕوو: گیایەکی گەڵا وردی توونی ئاوییە گەڵای وەک کەرەوز وایە دەخورێ.
بێزیاگ: بێزراو.
بێزیان: بێزران.
بێژ: وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ و دەیکا بەکارکەر: گۆرانی(بێژ)، وتە(بێژ).
بێژار بێژار: شتی کون کونی هەلاهەلا: بەرگ و کاڵای هەژار (بێژار بێژار)ە.

بێـژان: گـیـایەکی بۆنخۆشـە، گزرە دەکـرێ بۆ ئاژاڵ. قسـەکـردن. وێرانکردنی شـوێنێک: هەرچی هەسـتـاوە کـوردسـتـانی (بێژاوە). بێژانەوە.
بێژاندن: بێژانەوە. وتنی شت.
بێژانن: بێژاندن.
بێژانە: بۆژانە.
بێـژانەوە: لە هێـلـەک و بێـژنگ و قـەڵبـیـردانی شـتـی کـوتراو یا هاڕدراو بۆ جیاکردنەوەی درشت و وردی.
بێژن: دەنگی جووڵەی شت (ز). سەرەن.
بێژنگ: شـتـێکی کون کونە لە هێـلـەک شاشـترە، دانەوێـلـەی پێ دەبێژرێتەوە.
بێژۆک: ز. چەنەباز.
بێژوو: ژنی کەم شیر.
بێژەک: گیانداری کەم شیر لەپاش زانی. غەرامەفۆن.
بێسـامان: شتی زۆر.
بێسان: بێستان.
بێسانەوان: بێستانەوان.
بیست: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دوو دەیە.
بێستان: باخی شووتی و کاڵەک و خەیار و ترۆزی.
بێستانەوان: کەسێکە چاودێریی بێستان بکا.
بیستراو: دەنگێکە کە بەرگوێ بکەوێ.
بیستن: هاتنەگوێی دەنگێک یا وتەیەک.
بیستنەوە: کەوتنەوەی قسەیەک بەرگوێت کە دەربارەت کرابێ.
بیستۆک: تەلەفۆن.
بیستەم: شتێکە لە پایەی بیستەمیندا بێ.
بیستەمین: بیستەم.
بیـسـمـیلکردن: بریـتـیـیـە لە شـۆرین و ئاوی پاککردن بەسـەر شتێکدا.
بیسیرە: با. بەرسیلە.
بێسوس: ز. شتێکە مۆمی داگیرساوی تێدا دادەنرێ.
بێسو: ز. مەکویەکە کە خۆی تێدا حەشار دەدرێ. بۆسۆ.
بێ سەر و بن: بریتییە لە شتی نارێکی تێکەڵ و پێکەڵ.
بێ سەر و پا: د. بێ سەر و پێ.
بێ سەر و پێ: بێ سەر و بن.
بێسی: با. ماستێکە کە تامی تێک چووبێ.
بێ سیم: بێتەل.
بێش: ز. خەرجێکە کە دەوڵەت دەیسێنێ.
بێشک: بێشکە.
بێشکە: شتێکە لە دار و تەختە دروست دەکرێ و منداڵی ساوای تێدا دەپێچرێتەوە بۆ نووستن.

بێ شۆ: د. بێ شومار.
بێ شومار: شتی زۆر و زەبەندە.
بێشە: دارستانی چڕ.
بێ شەرم: بێ ئابروو.
بێشەڵان: بێشە.
بێشیرە: ز. بەرسیلە.
بێعار: کەسێکە لە هیچ شتێک پەند وەرنەگرێ.
بێفرشک: ز. شتی بێ مایە و سوود.
بێفەڕ: شتی بێ کەڵک.
بێقاج: ز. شتێکە کە بیر و عەقڵ نەیگرێ (بدون منطق).
بێقڵ: ز. لووت.
بێقەری: ز. ناهومێدی.
بێ کار: بێ ئیشی دەستەپاچە.
بێ کارە: گیانداری بێ کەڵکی دەستەوسان.
بێکاری: بێ ئیشی.
بیگ: ز. پیادەی شەترەنج.
بێگار: کردنی ئیشوکار بەمەردووم بەزۆر و بەبێ پارە.
بێگارچی: کەسێکە بەبێگار ئیشی پێ بکەن.
بێگاری: بێگارکردن بەمەردووم. ئیشێکە کە بەبێگار بەمەردووم بکرێ.
بێگاڤی: ز. ناچاری.
بێگانە: کەسێکە کە خزم و خوێشت نەبێ.
بێگانە بەدەر: کردنی کارێک خۆ بەخۆیی و بەپەنهانی.
بێگانە پەرست: کەسێکە کە بێگانەی لە کەسوکار و گەلی خۆی لەلا خۆشەویستتربێ.
بێ گوێ: بریتییە لە کەسێک کە ئامۆژگاری نەچێ بەگوێیدا.
بێگەڤی: ز. گەوجی و ڕاڕایی.
بێگەن: بۆگەن.
بێڵ: ئاسنێکی کلکداریی نەسـپـەردداره دەمی لە خـاکـەناز باریکترە زەوی پێ دەکێڵرێ.
بێلا: با. باڵەخانە.
بێ لانە: بریتییە لە مەردوومی بێ جێگا و ڕێگا.
بێڵەپکردن: کێڵانی بنکی دار و دردخت لە بەهاردا.
بێڵچە: بێڵی پچووک.
بێڵکار: د. بێڵوچکە.
بێڵکاری: ئیشکردن بەبێڵ.
بێلۆ: د. سەرچاوەیەکە کە بەهاران بژیەتەوە.
بێڵووچکە: بێـڵـێکی دارینی کلک کورتە ئاردی پێ دەکرێتە ناو دەفرەوە. بێڵچە.
بێڵووز: ز. جۆرە هەرمێیەکە.

بێڵەدارینە: بێڵووچکە.
بێڵەکان: دارێکی دادواو یا دارێکە ئاسنێکی دەمپانی تیژی پێوەیە کەنگر و گیای پێ هەڵدەکەنرێ.
بێڵەهەڕ: گیایەکی کوێستانیی بەهارییە وەک (گونۆڕ) وایە، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
بێلیتڤان: ز. کەسێکە کە بەگۆرانییەوە سەما بکا.
بێلیتە: ز. گۆرانی وتن بە سەماوە.
بێلیتە: ز. گۆرانیی قوتابخانە.
بێلیتەڤان: ز. کەسێکە کە گۆرانیی قوتابخانە باش بڵێ.
بێماد: ز. ڕووگرژ.
بێمرێس: ز. ڕووگرژ.
بێمەژگ: بێ مێشک.
بێمک: با. قەزوانی بنەوشیلە.
بێ مێشک: بریتییە لە مەردوومی گێل و گەوج.
بێن: بۆن.
بێنا: ز. بێ بڕانەوە.
بێ ناز: بێ نەنوا.
بێناهی: ز. بینایی.
بێنایی: ز. جۆرە هەنجیرێکە.
بێندۆش: ز. بێدۆش.
بێندەر: ز. خەرمان.
بێ نوێژ: بریتییە لە ئافرەتێک کە لە حەیزدا بێ.
بێ نوێژی: چەند ڕۆژێکە لە هەموو مانگێک کە ئافرەت خوێنی پێ دادێ و نوێژی تێدا ناکات.
بێ نەوا: هەژاری گەدا.
بێ نەوایی: هەژاری و گەدایی.
بێ نیاز: دارای خاوەن دەسەلات. بریتییە لە خوا.
بێوار: ز. نەزۆک.
بێوڵە: بەچکەی ورچ و بەراز.
بێوڵەت: مەردوومی هەژاری بەدبەخت.
بێوڵەتی: بەدبەختی و نەهاتی: فیسار کەس (بێوڵەتی) گرتوویەتی.
بێوە: بێوەژن. بێوەپیاو.
بێوەپیاو: پیاوێکە کە ژنی نەمابێ.
بێ وەج: مەردوومی کەوەدەنی بێ کەڵک.
بێ وەخت: کاتی ترس و تەنگانە و بیم: نیوەشەو مەچۆرە دەرەوە چونکە (بێ وەختە).
بێوەژن: ژنێکە کە مێردی نەمابێ.
بێوەژنکۆشی: ڕەنجدانی بێوەژن بۆ بەخێوکردنی خۆی و منداڵی.
بێ وەی: مەردوومی بێ زیان.
بێویژان: با. گیایەکی بۆن ناخۆشە مار حەزی لێ ناکا کەچی زۆرتر لەبەر کونەکەیدا سەوز دەبێ.
بێ هاوتا: شتی تاقانەی نایاب.
بێ هۆش: مەردوومی کەم بیر. بێخود: (بێ هۆشبوون) بێ خودبوون.
بێ هۆشکردن: بێخودکردن.
بێ هۆشداڕوو: دەرمانێکە کە مەردوومی پێ بێ هۆش دەخەن.
بێ هۆشکەوتن: بێ خوودبوون.
بێهن: با. هەناسەدان.
بێهۆشی: بێخودی. بێ بیری.
بێهوودە: شتی بێ کەڵکی بێ قازانج.
بی: دارێکی بێ بەرە گەڵایەکی تاڵی باریک و درێژی هەیە.
بیبار: بیبەر.
بیبک: با. بیبیلەی چاو.
بیبن: هـ. پشتێن.
بیبەر: دەلوبیبەر.
بیبی: بووکی منداڵان (هـ). بیبیلەی چاو (ل).
بیبیلکە: باڵندەیەکی پچووکی بازەڵەی دەشتییە.
بیبیلە: شتێکە بەقەد نیسکێک لە ناوەڕاستی ڕەشێنەی چاودا، بەو شت دەبینرێ.
بیبیلە گەورە: هـ. قومقومۆکەی پچکۆلە.
بیبین: هـ. بیبن.
بیتووتە: ز. مەردوومی بێ کەسی بێ پارە.
بیج: زۆڵ.
بیجا: پەچەی ژنان.
بیجادە: جۆرە زەنگیانەیەکی ڕەشی درێژکۆلەیە ژنان دەیکەن بەژێر چەنە و بەرچاوگە.
بیر: یاد: (بیر)ت دەکەم. چاڵێکی قووڵی تەسکە لە زەویدا.
بیرارکردن: زبرکردنەوەی دیوی ناوەوەی بەرداش و دەستاڕ دوای سووانی. کەل و کون گرتنی دیواری وشکە کەڵەک. دیوارکردنی ئەملا و ئەولای کارێز و گۆڕ بەوشکە کەڵەک. بریتییە لە لێدانی زۆر.
بیرچوون: دەرچوونی شت لە یاد لە دەمێکدا.
بیرچوونەوە: دەرچوونی شت لە یاد بەئێجگاری.
بیرخستنەوە: خستنەوەیادی شتێک بۆ یەکێک.
بیرک: ز. نەنک.
بیرکردن: یادکردنی شتێک.
بیرکردنەوە: بەدڵ وردبوونەوە لە شتێک.
بیرکەوتنەوە: هاتنەوەیادی شتی بیرچوو.
بیرنامە: دەفتەرێکە کە شتی تێدا بنووسیت بۆ نەوەی لەکاتی خۆیدا بیرت بخاتەوە.

بیرۆ: جۆرە برینێکی وشکی زبرە لە ئەندامی ئادەمیزاددا پەیدا دەبێ.
بیرۆف: ز. بیرۆ.
بیرهاتن: لە یادبوونی شتێکی کۆن.
بیرهاتنەوە: بیرکەوتنەوە.
بیرەوەری: ماوەیەکە لە کات کە لەوانەبێ مەردووم شتی تێدا لە بیر بێ: بە(بیرەوەری) من بەفری وەک ئەمساڵ نەباریوە، واتە ئەودتی من هەم و بیرم کردۆتەوە.
بیرەوەکردن: بیرکردنەوە.
بیزا: بەیزا.
بیژیرەڕەش: ز. گەنمێکە کە گوڵی ڕەش بێ.
بیژوک: با. بزن و مەڕێکە کە بەگیسکی و کاوڕی ئاوس ببن و بزێن.
بیژوو: زۆڵ.
بیژی: ز. زۆڵ.
بیش: با. بێشە.
بیشە: ز. پیشە.
بیشی: ز. بێشە.
بیڤر: تەور.
بیکمار: ز. مارمێلکە.
بیکۆڵ: داربییەکە لە خۆیەوە ڕوابێ.
بیلبیلە: بیبیلە.
بیلەکەرە: هـ. شەوگەرد.
بیم: ترس لە شتێک کە لە مەولا ڕووبدا.
بیمار: نەخۆش.
بیمارسان: د. بیمارستان.
بیمارستان: خەستەخانە.
بیماری: نەخۆشی.
بیمە: د. سیگۆرتە.
بیمەلەرز: با. بوومەلەرزە.
بێن: پشوو: با (بینێک) بدەم. قورقوڕاگە: لە (بینم) گیرا.
بینا: د. کەسێکە کە چاوی تیژ بێ و شت باش ببینێ.
بینافتی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
بیناقاقە: بینەقاقا.
بینایی: ڕووناکیی چاو.
بینایی چاوان: بریتییە لە خوا.
بینگ: د. بێن و هەناسە.
بینگرتن: خولانەوەی هێندێ شت چەند هەناسەیەکی دوور و درێژ: ئەم مزراحە باش (بێن دەگرێ). قورقوڕاگە گرتنی یەکێک.
بینەقاقا: قورقوڕاگە.
بینەقاقە: بینەقاقا.
بینین: چاوپێکەوتن: بەستن (هـ).
بینینەوە: دۆزینەوەی شتی ونبوو.
بیوور: تەور.
بیویژان: با. گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانیی بەهارییە.
بیهەنجیر: د. گەرچەک.

پا: د. پێ. پله. پەلەپیتەکەی تفەنگ و دەمانچە. ڕکێف.
پائەوشار: د. تەختەی ژێر پێی جۆلا.
پابەرە: هـ. دەرپێ.
پابەند: پاشبەند.
پابێڵ: پێ بێڵ.
پاپ: ز. خلتەی شتی خواردنەوە لە بنکی پەرداخدا.
پاپا: باپیر (ل). گەورەی ئاینی گاوران. وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دەهێنی بۆ پێ.
پاپاجانە: پاپەجان.
پاپاچینە: پەیژە. جێگاپێیەکە لە دیواری بیردا دەهێلرێتەوە بۆ پێدا چوونە خوارەوە.
پاپل: د. وردە گەڵایەکە لەژێر لقەوە دەردەچێ.
پاپۆڕ: کەشتی گەورەی دەریایی کە بەئاگر بروا.
پاپۆڕەوان: کەسێکە کە پاپۆڕ لێ بخوڕی.
پاپۆش: ناوەلکراس. پێڵاو (د).
پاپووج: جۆرە پێڵاوێکە وەک پانی بەرز ژنان لەپێی دەکەن.
پاپەجانە: جۆرە کەوشێکی ئاوزوونەداری منداڵانەیە.
پاپەجانێ: پاپەجانە.
پاپەنجە: پەیژە.
پاپیاساوین: د. بریتییە لە پۆشین و چاوقووچاندن لە شتێک.
پاپی: جاسووس. مفتش.
پاتاڵ: پەڕۆی شڕ. بریتییە لە مەردوومی بێکارە.
پاتاوە: هـ. پێتاو.
پاتک: با. پشتمل.
پاتن: ز. سووتاندن.
پاتۆ: ز. کۆلووی نان.
پاتۆف: ز. گیایەکە پشتی ڕەشەوڵاخی پێ پاک دەکرێتەوە لە تۆز.
پاتەتە: پێ تەتە.
پاتەخت: د. پایتەخت.
پاتێڵ: د. مەنجەڵۆکە.
پاتیڵ: د. مەنجەڵۆکە.
پاتیلە: پاتێڵ.
پاجڤە کرن: ز. وەرگێڕانی شتێک لە شتێکەوە بۆ شتێکی تر وەک تەرجەمەی عەربی بۆ کوردی.
پاچ: ئاسنێکی لووت تیژی کلکدارینە زەویی پێ هەڵدەکەنرێ.
پاچاڵ: پێچاڵ.
پاچرا: د. چرادان.
پاچکاری: ئیشکردن بەپاچ.
پاچکە: پێچکە.
پاچولکە: پاچی پچووک.
پاچە: سەر و پێی ئاژاڵی وردە. پارچە.
پاچەچی: کەسێکە هەر سەر و پێ بفرۆشێ.
پاچەقوڵی: د. پاشقول.
پاچەکۆڵە: جۆرە پاچێکی دەمکوڵی پچکۆلەیە ناو دێراو و بن شینایی پێ دەکۆڵرێتەوە بۆ بژارکردن. کۆڵینەوەی ناو دێراو و بن شینایی بۆ بژارکردن.
پاچین: د. هەڵپاچین.
پاچینە: ل. پلیکانە.
پاخ: ز. پەڕۆ.
پاخراو: هـ. پێخاوس.
پاخستن: د. پێخستن.
پاخل: ز. باخەڵ.
پاخوا: خەرمانێکە گێرە کرابێ و شەن نەکرابێ. پێخوێیەک قوڕ.
پاخۆشە: د. پێخوست.
پاخەسوو: بەربووک.
پاخێڵ: ز. تەختەیەکە لەسەر پێچکە دەبەسترێ بەوڵاخەوە شتی قورسی لەسەر دادەنرێ و دەگوێزرێتەوە.

پادار: گیاندارێکە کە بەپێ بڕوا. قەدی درەخت و کۆڵەکە (د). پایەدار (د).
پاداش: چاکەیەکە دەکرێ لەگەڵ یەکێکدا بەرامبەر بەچاکەی خۆی.
پاداشت: پاداش.
پاداشدانەوە: چاکەکردن لەگەڵ یەکێک بەرامبەر بەچاکەی خۆی.
پادان: د. پیادان.
پاداو: د. جۆرە داوێکە.
پادشا: گەورە و سەرۆکی دەوڵەت.
پادشاهی: گەورەیی و سەرۆکایەتیی دەوڵەت.
پادشایی: پادشاهی.
پادەشت: د. پێدەشت.
پار: ساڵی ڕابردوو. ماشەر.
پارازتن: د. پاراستن.
پاراستن: چاودێری و دوورخستنەوەی زیان لە شتێک: خوا بتپارێزێ.
پاراو: شتی تەڕ و تێراو.
پارپار: ز. پەڵپینە.
پارت: دەستە.
پارتی: د. دۆست و برادەر.
پارج: د. پاچ.
پارچە: کەرتی شت. قوماش: (پارچە)ی ئەم کەوایە زۆر چاکە. بریتییە لە لاکێش و قاڵی. پاچەی ئاژاڵ.
پارچەفرۆش: د. بازرگان.
پاردە: د. خەندەق. کەند. دیوار.
پارانەوە: داواکردنی شتێک لە یەکێک بەلالانەوە.
پارۆ: خاکەنازە دارینە.
پاروکڵە: د. ڕەوڕەوەیەکە منداڵی ساوا دەستی پێی دەگرێ و پێی فێری ڕۆین دەبێ.
پارۆکە: د. منداڵی پیرەوکە.
پارونک: جۆگەیەکە بەقەراغی چیغ و ڕەشماڵدا هەڵدەکەنرێ بۆ ئاوەڕۆ.
پاردوکە: د. پارۆکە.
پاریانەوە: د. پارانەوە.
پارزونک: با. شاڵینەی کۆڵی ژنە لادێیی.
پارزوون: ز. شیرپاڵێوی شاڵین.
پارسکردن: ز. سواڵکردن.
پارسەک: ز. سواڵکەر.
پارسەنگ: شتێکە دەخرێتە تای سووکی تەرازوو بۆ بەرامبەر ویستانی لەگەڵ تاکەی تریدا لەکاتێکدا کە دەفرێکی بۆشی تێ بخرێ بۆ دەرکەوتنی قورساییی دەفرەکە.
پارسەنگ خستنەپاڵ: بریتییە لە ناو و نەتۆرە و شتی سووک خستنە پاڵی یەکێک.
پارسەنگ گرتنەوە: گرتنەوەی پارسەنگی دەفرێکی بۆش کە لە تایەکی تەرازوودا دانرابێ بۆ دەرکەوتنی قورساییی دەفرەکە.
پارشەو: پارشێو.
پارشێو: کاتی خواردنی ڕۆژووەوان لە بەشی دواییی شەودا. (پارشێوکردن) خواردنی ڕۆژووەوان لە بەشی دواییی شەودا بۆ بەڕۆژووبوونی سبەینێی.
پارکەر: د. تەشیلەیەکە کلافەی لەسەر هەڵدەکرێ.
پارگوێر: پارێن.
پارگێن: باروێنک.
پارگیر: د. پارکەر.
پارگین: پارگێن.
پاروو: ئەندازەیەکە لە خواردەمەنی کە بەجارێک بخرێتە دەمەوە.
پارووگرتن: کردنی خواردەمەنی بەپاروو.
پاروو گلاندن: پارووی زل گرتن.
پارووگلێن: کەسێکە کە پارووی زل بگرێ.
پاروونەک: ز. پارێن.
پارە: پارچە. (پارە پارە) شتی هەلا هەلا. دراو. لەوێ (هـ).
پارەپیس: بریتییە لە مەردوومی ڕژدی چرووک.
پارەدار: کەسێکە کە پارەی زۆری بێ.
پارێز: پارێزگە: فیسار کەس لە (پارێز)ی مەڕە کێوییەکە دایە. نەخواردنی نەخۆش هی خواردەمەنییەک کە بۆی باش نەبێ تا چاک دەبێتەوە: فیسارکەس ئەوەتی نەخۆشە لە (پارێز)دایە یا (پارێز)ێتی. بێستانی ترۆزی و کاڵەک و خەیار (ز).
پارێزچوون: چوونە کەمین.
پارێزڤان: ز. بێستانەوان.
پارێزکردن: خۆ دوورگرتن لە شتێک: فیسار کەس زۆر (پارێز) دەکا.
پارێزکەر: کەسێکە خۆی بپارێزێ.
پارێزگا: شوێنی خۆ تێداحەشاردان.
پارێزگار: کەسێکە کە دووربین بێ و پارێز لە هەموو شتێک بکا.
پارێزگاری: دووربینی و پارێزکردن لە شت.
پارێزگە: پارێزگا.
پارێڤ: ز. گۆشتێکە کە بەتەندوور ببرژێ.
پارێن: گوێرەکەی دوو ساڵە.
پارێنە: د. پارێن.
پاری: ز. پاروو.
پاریمێ: ز. جۆرە گیایەکە دەخورێ.
پازار: جۆرە مووروویەکە دەکرێ بەتەزبیح.

پازده: بانزه.

پازدەمین: پانزەمین.

پازدەهەم: پانزەهەم.

پازدەهەمین: پانزەهەمین.

پازگە: چاڵێکە لە ناوەڕاستی بێستاندا، خاوەن بێستان بەشەو دەچێتە ناوی بۆ پاسی بێستانەکەی.

پازناوک: دارێکە وەک بێڵەکان دەکرێ بەنوێڵ و بەرداشی پێ هەڵدەگیرێ.

پاژ: د. هێندێک لە شتێک (جزء).

پاژنۆ: پاژنە.

پاژنە: گولمە گۆشتی بەشی دواوەی پێ.

پاژنەکێش: پاژنەهەڵکێش.

پاژنەهەڵکێش: شتێکی پانی لووسە پاژنەی هێندێ پێڵاوی پێ هەڵدەکێشرێ.

پاژوخ: پاسوخ.

پاژەرژ: هـ. گۆیکە گەڵا گوێز کە تازە دەم دەداتەوە.

پاژی: د. جزئی.

پاژینە: د. کەپەک. زیوانی ناو دانەوێڵە.

پاس: پارچە کاغەزێکە لەلایەن دەوڵەتەوە بۆ سەربەستی لە هێندێ شتدا وەردەگیرێ.

پاسا: د. پێشێل. سەرپۆش.

پاسار: گوێسوانە.

پاساردان: داخی دڵرشتن بەیەکێک: (پاسار)ێکی فیسار کەس دەدەم.

پاسارە: پاسار.

پاساری: جۆرە چۆلەکەیەکە زۆرتر لەناو پاساردا هێلانە دەکا.

پاسقاڵ: مەردوومی قەشمەری گاڵتەچی.

پاسقاڵی: قەشمەری و گاڵتەچییەتی.

پاسکردن: ئاگاداریکردنی شتێک.

پاسگە: پازگە.

پاسوخ: ودرام.

پاسە: هـ. وەها.

پاسەبان: پاسەوان.

پاسەبانی: پاسەوانی.

پاسەرنیان: د. بەشوێن شتێکدا ڕۆیین.

پاسەوان: کەسێکە ئاگاداری شت بکات.

پاسەوانی: ئاگاداریکردنی شتێک.

پاش: دوای شت.

پاشا: پادشا.

پاشاپاشاێنە: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە یەکێک لە خۆیان دەکەن بەپاشا.

پاشاخور: کا و کوتەڵێکە کە لە ئاخوری وڵاخ و ئاژاڵدا دەمێنێتەوە.

پاشاراو: ئاراوێکە کە لەپاش (سەراراو) شتێکی تری پێ بشۆرێ.

پاشاگەردانێ: پاشاگەردانی.

پاشاگەردانی: پشێویی شوێنێک بەهۆی نەمانی گەورە و سەرۆکییەوە.

پاشام: پارشێو.

پاشاو: ئاوێکە کە جاری دووەم بکرێتەوە بەسەر چایی ناو قۆریە و بەسەر گوڵەباخێکدا کە ئارەقەکەی بگیرێ. قنگاو. ئاوێکە کە لە خواردنەوەی یەکێک بمێنێتەوە (د).

پاشبارە: دەستەدوو.

پاشبەن: پاشبەند.

پاشبەند: زنجیرێکە پێی وڵاخی پێ دەبەسترێتەوە.

پاشتەرک: پاشکۆ.

پاشتەرکی: پاشتەرک.

پاشتێلانە: میوانداریییەکی تێکڕاییە لە ماڵی زاوا دەکرێ لەپاش سێ ڕۆژ لە گواستنەوەی بووکەکە.

پاشخستن: دواخستنی شتێک.

پاشخوان: پاشماوەی سەرخوان.

پاشخوانە: د. پاشخوان.

پاشدار: چەند سەربازێکە لە ڕۆییندا دەکەونە دوای لەشکرەوە.

پاشدز: کەسێکە کە لە دوای دزەوە بوەستێ بۆ ئاگاداریکردنی.

پاشدزە: پاشدز.

پاشقول: پێ دانە بەرپێی ئەو کەسەی کە زۆرانێی لەگەڵ دەگرێت بۆ ئەوەی کە بیدەیت بەزەویدا.

پاشکۆ: شتێکە کە سوار لەپاش خۆیەوە دای ببەستێ.

پاشکەوان: پاشدز. پاشماشە.

پاشکەوتن: دواکەوتن.

پاشکەوتوو: کەسێکە کە دواکەوتبێ.

پاشکەوتە: دواکەوتووی بەجێماو.

پاشگەز: پەشیمان. (پاشگەزبوونەوە) پەشیمانبوونەوە (پاشگەزکردنەوە) پەشیمانکردنەوە.

پاشل: ز. باخەڵ.

پاشڵ: پاڵوویەکە چەند زەنگوڵەیەکی پێوەبێ. پاشەڵ.

پاشماشە: پارچەیەکە لە تفەنگ کە فیشەکی پێ فڕێ دەدرێ.

پاشمامان: مامانێکە کە لە پشتی زەیستانەوە دادەنیشێ لە منداڵبوونیدا.

پاشماوە: خواردەمەنییەکە کە لەبەردەمی یەکێک بمێنێتەوە.

پاشملە: کاتی باسکردنی یەکێک کە خۆی دیار نەبێ: لە (پاشملە) باسی کەس مەکە.

پاشملەیی: باسکردنی یەکێک لە پاشملە.
پاشمەرگە: منداڵێکە کە لەپاش مردنی باوکی لە دایک ببێ.
پاشمەندە: د. پاشخوان.
پاشمەنە: د. پاشمەندە.
پاش و پێش: دوو شتن کە بەنارەوا پێشوو یان پاشوویان پێش خرابێ.
پاشۆڵ: پاشەڵ.
پاشوو: هەردووپێی وڵاخی یەکسم.
پاشوەن: د. پاشبەند.
پاشەبەرە: بەری دوایی بێستان. دواهەمین منداڵی ئادەمیزاد.
پاشەخورج: د. پاشکۆ.
پاشەڕۆژ: ڕۆژانی لەمەودوات.
پاشەڕۆک: پاشماوەی سەوزی و کشتوکاڵێکە کە خاوەنی بەرەڵڵای کردبێ.
باشەکەفت: د. پاشەکەوت.
پاشەکەوت: شتێکە کە گلت دابێتەوە بۆ تەنگانە و نامانگووری. (پاشەکەوتکردن) گلدانەوەی شت بۆ پاشەڕۆژ.
پاشەکەوتی: پاشەکەوتکردن.
پاشەڵ: داوێنی دواوەی کراس و کەوای درێژ.
پاشەلەقە: ڕۆژێکە دوای تەواوبوونی جەژنەکان کە قوتابییان و شاگردان لەو ڕۆژەدا ناچنەوە سەر ئیشیان.
پاشەوانە: شتێکە دەنرێ بەپاشی پلوورەی هەنگەوە بۆ ئەوەی شانی تێدا هەڵبەستێ.
پاشەوپاش: گەڕانەوەی شت پشتاوپشت.
پاشێتو: د. پارشێو.
پاشێل: د. لەقەشێل.
پاشیف: ز. پارشێو.
پاقژ: ز. پاکژ.
پاقژە: پەلەقاژە.
پاقلانچکە: گیایەکی بەهارییە گەڵایەکی درێژی برگە برگەی هەیە، بەرێکی وردی سوور دەگرێ و زۆر ڕەوانە.
پاقلاوە: جۆرە خواردەمەنییەکی خۆشە لە شەکر و گوێزی کوتراو و ڕۆن و نانی تەنکی چین چین دەکرێ و لە شێوەی (لەبزینە) دەبڕدرێ.
پاقلە: جۆرە گیایەکی بەهارییە، دەچێنرێ، بەرێکی کەلووداری درێژ دەگرێ، چەند دەنکێکی تیایە بەکوڵاوی دەخورێ.
پاقلینچکانە: د. جۆرە گیایەکە وەک پەلپینە دەخورێ.
پاقلیر: هـ. گوێزێکە کە توێکڵە سەوزەکەی لێ کرابێتەوە.
پاقولاخ: د. سمی مەڕ و بزن و ئاسک.
پاک: شتێکە کە خاوێن بێ. پیتی گشتی (عمومی): کتێبەکەی (پاک) خوێندەوە واتە هەمووی.
پاکار: د. نۆکەر.
پاکانە: دڵ پاککردنەوەی یەکێک بەسوێند بۆ خواردنی.
پاکایی: شوێنێکی پاک لە زەوی.
پاکبوونەوە: نەمانی چڵک یا پیسیی شت. بریتییە لە مردنی پیاوی خراپ: پیاوی خراپ خوا زوو (پاکی کاتەوە).
پاکردن: توێکڵ گرتنەوەی هێندێ شت: ترۆزی (پاک بکە) ئینجا بیخۆ. زیوان و خاک و خۆڵگرتن لە دانەوێڵە.
پاکردنەوە: لابردنی چڵک و پیسی لە شت.
پاکژ: پاک. لەوەڕی قەدەغەکراو.
پاکردان: نەهێشتنی گیا و خەڵە لە زەویدا بەهۆی دروێنە یا دەسکەنەوە، یا بەهۆی خواردنی ئاژاڵەوە.
پاککردن: پاکردن.
پاککردنەوە: پاکردنەوە.
پاکڵ: د. ئاگر خۆشکەر. کڵی پرد.
پاکڵە: د. پاکڵ.
پاکلیرە: پاگردنی (کەمکۆڵ).
پاک و پووککردن: بەختکردن و بەفیڕۆدانی شتێکی بەنرخ: دەست مایەکەت هەموو (پاک و پووک کرد).
پاک و پیسکردن: جیاکردنەوەی شتی چاک و خراپ لەیەک.
پاکوت: د. پێشێل.
پاکۆترە: گیایەکە لە (پاقلانچکە) دەچێ و دەخورێ.
پاکوتکێ: د. پێدان بەزەویدا.
پاکۆدان: دروێنەکردنی گژوگیا بەدەست. بریتییە لە نەهێشتنی شت.
پاکورە: کوللەی باڵ نەگرتوو. پیادە.
پاکە: د. پاکی.
پاکەپاکە: پەتاتە.
پاکەت: کاغەزێکە لە کارخانەدا پێچرابێتەوە و سرێشی لێ درابێ وەک پاکەتی جگەرە و شقارتە و شتی تر.
پاکەمی: د. ماندوویەتی.
پاکەوەبوون: پاکبوونەوە. بریتییە لە مردن و نەمانی یەکێک کە نەتەوێ.
پاکی: خاوێنی.
پاکیزە: شتی پوختەی خاوێن.
پاگرتن: د. پێگرتن.
پاگە: تەویلە (ز). بوار (د). ئاسانەی دەرگا (د).
پاگیر: د. گرفنار.
پاگیرە: د. پانەوشار.
پال: ز. تەپۆڵکە.
پالی: با. پارچە چەرمێکی پانە لە کورتان دەکەوێتە لای ڕانی گوێدرێژەوە.

پاڵ: قەد شاخ و گرد. تەنیشتی گیاندار.
پالا: هـ. پێڵاو.
پالاخ: گوێرەکەی گامێش. گەلای وشکی وەریوی دڕکوداڵ.
پالادرانه: د. حق القدم. حق السعي.
پالافتن: د. پالاوتن.
پالافته: د. پالاوته.
پالامز: کەرەیەکە کە شوان دەیچنێتەوە لەبری مزی شوانانەی.
پالان: ز. کورتان.
پالان: پالان.
پالانته: پالانچەی گونج.
پالانچه: ماسولکە گۆشتی پاڵ بڕبڕەی پشت. بەرد و قوڕ و قسڵێکە دەدرێتە پاڵ گونجکاری. ماسولکە خورییەکە بەسەرپشتی هێندێ بەران و مەڕی جوانەوە دەهێڵرێتەوە بۆ جوانی.
پالانه: خوری و موویەکە لە کاتی برینەوەدا دەهێڵرێتەوە بەسەر پشتی مەڕ و بزنەوە بۆ جوانی.
پالانی: گوێدرێژێکە کەکاتی کورتان لێکردنی هاتبێ.
پالاوتن: خەوشگرتنی شتی شل بەشتێکی چنراو. بریتییە لە زۆر ترسان: فیسار کەس لە ترساندا (پالاوتوویەتی).
پالاوته: شتی پاڵێوراو.
پاڵپشت: شتێکی نەرم و شلە دروست دەکرێ بۆ پاڵپێوەدانی.
پاڵپێوەدان: پاڵدان بەشتێکەوە.
پاڵپێوەنان: پاڵنان بەشتێکەوە.
پاڵتاو: پاڵتۆ. پاڵوو (د).
پاڵتۆ: سەربەرگێکی ئەستووری زستانییە.
پاڵتەک: دەردێکە لە قوڕگی ڕەشەوڵاخ پەیا دەبێ، دەئاوسێ و هەڵی دەدرن و گەنمی تێ دەخەن و چاک دەبێتەوە.
پاڵخستن: ڕاکشاندنی گیاندار.
پاڵدان: پاڵدانەوە. پاڵپێوەنان.
پاڵدانەوە: پشت بەشتێکەوە دان بۆ حەسانەوە.
پاڵدامێن: قەراخی خوارووی داوێن. داوێنی شاخ و گرد.
پاڵداوێن: پاڵدامێن.
پاڵداینە: د. پاڵداوێن.
پاڵدم: پاڵدێم.
پاڵدوو: پاڵووی کورتان.
پاڵدە: پاڵدوو.
پاڵدێم: داوێن.
پاڵشت: پاڵپشت.
پاڵفتە: د. بێژراوە. پالاوتە.
پاڵکەفتن: د. پاڵکەوتن.
پاڵکەوتن: ڕاکشان.
پاڵ لێدانەوە: بریتییە لە دڵنیابوون لە شتێک.
پالمە: د. پالمە.
پالمە: گیایەکی بەهاریی گەلا پانە تامی (هەڵەکۆک) دەدا.
پاڵنان: پاڵپێوەنان. هەڵپەساردنی شتێک بەشتێکدا.
پاڵنگ: هـ. پڵنگ.
پاڵوانە: باڵندەیەکی ڕەشی باڵ درێژی قاچ کورتی تیژڕەوە کە کەوتە زەوی ناتوانێ هەڵفڕێ.
پاڵوبەن: د. پشتیوان و یارمەتیدەر.
پاڵوبەنی: پشتیوانی و فریارەسی.
پاڵودان: د. پاڵدانەوە.
پاڵوو: کەلەکە. پارچەیەکە لە کورتان دەکەوێتە ژێر کلکی وڵاخەوە.
پاڵووگیر: دارێکە دەدرێتە بەر (نێ)ی ئاش کاتێک کە بەلایەکدا لاسەنگ بێ.
پاڵە: شاری گەورە (د). کرێکار: (ز). سەپان (هـ). بریتییە لە ئەندازەیەک لە دانەوێڵە کە سەپانێک لە ڕۆژێکدا بیدروێتەوە: (پاڵە)یەک جۆ یا نیسکم هەیە واتە ئەوەندەی کە بەرۆژێک بدروێتەوە لەلایەن سەپانێکەوە.
پاڵەپەستۆ: پاڵنانی زۆری بەنهێم بەگیاندارێکەوە.
پاڵەقە: د. پێڵەقە.
پاڵەنگ: د. ڕەشمە و مەهار.
پاڵەوان: پیاوی بەهێزی دارێژراوی زۆرانباز.
پاڵەوانبازی: زۆرانبازیی پاڵەوانان.
پاڵەوانە: جۆرێکە لە مازوو. فیلپایە. کوڵەکە یا پایەیەکە بدرێتە ژێر شوێنێکی زەدەداری شکست.
پاڵەهەنگ: زنجیری گەورە کە دەکرێتە پێی بەندی.
پالێ: هـ. کەوش.
پالیک: ز. مووی ڕیشە کە بخرێتە سەر سمێڵ بۆ درێژی.
پاڵێن: د. کەوگیر.
پاڵێوکە: دەفرێکی پانی کون کونە شتی پێ دەپاڵێورێ.
پامال: پایەمال.
پاماڵ: د. پێشێل.
پامالە: شتێکی چوارچێوەدارە بەتەیان دەتەنرێ و مالەی زەوی پێ دەدرێ دوای تۆو پێوەکردنی.
پاماو: لووسکردنی سواغی گەچ بەپەڕۆی تەڕ.
پامز: د. پالادرانە.
پامووره: جۆرە پاوانەیەکە لە زەنگیانەی ڕەش و شین بە سێ لیسپ دەهۆنرێتەوە و دەکرێتە پێ.

پامـێـزە: گـووی هەنگە کـە لەسـەر کـانی دەیکا دوای ئاو خواردنەوەی، سەرێکی خڕ و سـەرێکی باریکە، هەنگ دۆز تەمـاشای دەکـا سەرە باریکەکەی ڕووی لە هەر لابێ دوای دەکەوێ تا پلوورەکەی دەدۆزێتەوە. خوری و مووی دەست و پێی ئاژاڵ. ئاوی وشکەوەبووی ناولنگی سـابرێن لەکـاتی ئارەزووکردنی پەڕیندا.

پان: شتێکە کە تەسک نەبێ.

پانایی: ئەندازەی پانیی شت.

پانبوونەوە: پلیشانەوەی شت.

پانبەپان: بریتییە لە وتنی قسەیەک بەبێ پەردە.

پانپانۆکە: پانپانۆکێ.

پانپـانۆکێ: ســواربوونی ئافــرەتە بۆ ئافــرەتێکی تر و کــوت پێوەدانی.

پانتاو: تەپڵەسەری کێو و گردێکە کە تەخت بێ.

پانتاوی: شوێنی پان و تەخت.

پانتۆڵ: دەمـەر قۆپان. جۆرە دەرپێیـەکی لنگ درێژی تەسکە لە قـومـاش دروست دەکـرێ و لەگـەڵ چاکـەت لەبەر دەکـرێ. تەلێکی زۆر باریکە لەناو سەعاتدا.

پانجەقولێ: هـ. پاشقول.

پاندان: جۆرە قەڵەمێکە مەرەکەبی تێ دەکرێ و پێی دەنووسرێ.

پانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە پێنج و دەیە.

پانزەمین: شتێکە کە لەپایەی پانزەهەمدا بێ.

پانزەهەم: پانزەمین.

پانزەهەمین: پانزەهەم.

پانکردنەوە: پلیشاندنەوە.

پانکە: جـۆرێکە لە بەری دارمـازوو لە قـۆیچـە دەچێ. جـۆرە ماسییەکی پانکەڵەی گۆشت خۆشە پێستی زگی ئەستوورە. جۆرە باوەشێنێکە بەنەوت یا بەکارەبا دەسووڕێتەوە.

پانکەڵە: شتێکە کە کەمێک پان بێ.

پانوپۆڕ: شتی پانی فراوان.

پانەکی: جۆرەقفڵێکی پانکەڵەیە.

پانەوەبوون: پانبوونەوە.

پانیبەرز: پێڵاوێکی ژنانەیە وەک سۆل بەڵام پاژنەی ئەم بەرزە.

پانیبەرز دروو: کەسێکە هەر پانیبەرز دروست بکا.

پانیر: پارێن.

پانی: پاژنەی پێ. بەری شت لەلای تەسکییەوە.

پاوان: جێ لەوەڕی ئاژاڵ.

پاوانە: شتێکی زەنگوڵەدارە لە زێڕ یا لە زیو دەکرێتە پێی منداڵ بۆ جوانی.

پاویل: د. پێ و پل.

پاوموری: جۆرە مقامێکی کوردییە.

پاونە: د. پێوەندێکە دەکرێتە پێ.

پاوشک: د. بریتییە لە کەسێک کە پێ و قەدەمی خێر نەبێ.

پاوە: لەوەڕی قەدەغەکراو. ناوی دێیەکە لە هەوراماندا.

پاوەپاکردن: د. پێ دزکێکردن لە کارێکدا.

پاوەجێ: د. پایەدار.

پاوەجێکردن: د. قایمکردنی شت.

پاوەجێگە: د. پاوەجێ.

پاوەرە: هـ. دەرپێ.

پاوەرێ: دەرپێ.

پاوەمانگ: د. ژنێکی ئاوسە کە پێی نابێتە مانگی نۆیەمی.

پاوەند: لەوەڕی قەدەغەکراو. پێوەند.

پاوەیو: هـ. پێ خەسوو.

پاهەڵکەوتن: د. پێ هەڵکەوتن.

پاهەڵگرتن: د. پێ هەڵگرتن.

پای: بەخت (ز). بۆ: (پای) بالاکەت.

پایان: دواییی شت: وتەی کوردی (پایان)ی نییە.

پایتەخت: شارێکە کە پاشا یا سەرۆکی دەوڵەتی تێدا دابنیشێ.

پایدۆست: بڕانەوەی جـەنگی دەوڵەتی و ئاشـتـبـوونەوە یان تەواوبوونی هەموو کار و کردەوەیەک.

پایز: سێ مانگە دوای هاوین.

پایزە: جۆرە ترێیـەکی پایزەی دەنک خڕی سپـیی ئاوداری مزری ناسکی هێشوو بزمارکوتە. شتێکە کە لە پایزدا بەکار بێنرێ. میوە و سەوزییە کە لە پایزدا پێ بگا.

پایزەبرا: بەدۆستێک دەوترێ کە کەم کەم سەرت بدا.

پایزەڕێز: د. شتێکە سەرمای پایز لێی دابێ و کاری تێ کردبێ.

پایزی: جۆرە هەنجیرێکە وەک (یەحیابەگی) (با). پایزە.

پایکردن: ز. دابەشکردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا.

پایناز: د. چەند وتارێکی جوانە کە لە خۆشهاتن و بەخێرهاتنی یەکێکدا بوترێ.

پایناو: قنگاو. سەوزییەکی پاراوی نازاوە (د).

پایە: دیوارێکی باریکی بەرزە لە خشت یا بەرد دروست کرابێ. ئەندازەی بەرزی و ڕیزی کۆمەڵایەتیی یەکێک: یاخوا (پایە) بەرز بێ.

پایەبەرز: بریتییە لە گەورەیەکی بەنرخی دەست ڕۆیبو.

پایەدار: بەردەوام.

پایەداری: بەردەوامی.

پایەماڵ: شتێکە بەرباد بووبێ و لەناوچووبێ.

پاین: لای خوارووی شت.

پت: لووت (ل). نوختـە (ز). پەلەپیتکەیەکە بەپشتی پەنجەی دەست لە شتێک دەدرێ.

پتاپت: ز. پسە پسکردن.
پتات: ز. زۆربێژی پروپووچ.
پتپتووک: ز. شتێکە کە چەند خاڵێکی ڕەنگاوڕەنگی پێوەبێ.
پتر: زۆرتر.
پترۆو: د. پەترۆک. پترووخە.
پترووخە: د. قەتماغەی سەر برین.
پترووکە: د. پەترۆک.
پتکە: شتێکی کەم لە پیسی یا لە قوڕ.
پت و پووز: د. دەم و کاوێژ.
پتەپت: پرتەپرت.
پتەو: شتی قورسی توند و تۆڵی مایەدار.
پتیلە: ل. پلێتە.
پچ: ز. کەم: (پچ)ەک ئاف بینە، واتە کەمێک.
پچانن: د. چپەکردن.
پچڕان: کەرتبوونی هەودا و تەل و هێندێ شتی تر. پسانی گیاندار: (پچڕا)م.
پچڕاندن: پچڕین.
پچڕانن: پچڕاندن.
پچڕانەوە: پسانی کشتەکی ملوانکە و تەزبیح و هەموو شتێکی هۆنراوە.
پچڕاو: شتێکە کە پچڕابێ.
پچڕاوە: شتێکە کە پچڕابێتەوە.
پچڕپچڕ: شتێکە لە گەلێ لاوە پچڕابێ. قسەی بزربزر: قسەکانت (پچڕپچڕ)ن واتە بەیەکەوە نانووسێن. کردەوەیەکە کە سەر و مڕ نەبێ: کاردکەت (پچڕپچڕ)ە واتە سەر و مڕ نییە.
پچڕک: با. کولێرەی ناودشکێنە.
پچڕۆک: شتێکە کە زوو بپچڕێ.
پچڕیاگ: د. پچڕاو.
پچڕیان: د. پچڕان.
پچڕین: کردنەوەی شتێک لە شتێک بەنهێم.
پچڕینەوە: بڕدانی یەکێک لە یەکێک یا لە شتێک: چاک لە فیسار کەست (پچڕیمەوە)، یا چاکم لە قومار (پچڕینەوە). شالاوبردن بۆ یەکێک و ڕنینەوەی ئەندامی. سەندنی شتێک لە یەکێک بەزۆر: بەسم (پچڕەردەوە).
پچکۆل: پچکۆلە.
پچکۆلانە: شتی زۆر پچووک.
پچکۆلە: پچکۆلانە.
پچکۆڵە: پچکۆلە.
پچکەلە: پچکۆلە.
پچکەڵە: پچکۆلە.
پچووک: شتێکە کە گەورە نەبێ.
پچووکبوونەوە: بوونی شتێکی گەورە بەپچووک. (پچووککردنەوە) کردنی شتێکی گەورە بەپچووک. خواردەستی گەورەیەک: من (پچووک)ی تۆم.
پچووکی: خواردەستی. بوونی شت بەپچووک.
پچە: د. چپە، (پچەپچ) چپەچپ.
پچین: ز. شەق تێ هەڵدان.
پخ: وتەیەکە کوتوپڕ و لە ناکاو دەوترێ بۆ ترساندنی یەکێک.
پخک: ز. پخ.
پخکردن: بڕینی شت بەگردەبڕ. پخەکردن.
پخمە: د. پیسی پۆخڵ.
پخەکردن: وتەیەکە منداڵ بەکاری دێنێ بۆ سەربڕینی گیاندار.
پر: ز. پرد.
پراش: د. ورد، (پراش پراش) شتی ورد و خاش.
پرپرە: پەڵپینە.
پرپریک: ز. گیایەکی بەهارییە.
پرپە: با. هەزارپێ.
پرتاپرتا: ڕاکردنی یەک لە دوای یەک بەپرتەپرت.
پرتال: ز. کوتاڵ.
پرتدان: د. فڕێدان.
پرتکردن: د. فڕێدان.
پرتکە: د. وردەی شت. (پرتکە پرتکە) شتی ڕێزە ڕێزە.
پرت و پەلا: د. شتی هیچ و پووچی بلاوبووەوەی ناو ماڵ.
پرتۆکە: د. پرتکە.
پرتوکیاک: د. شتی پواو.
پرتوکیان: د. پوان.
پرتوێژی: د. قسەی شاش و وێشکردن.
پرتە: لێدانی دەمار. جووڵانەوەی گڕی چرا. فرتە، (پرتە پرت) پرتەی یەک لەدوای یەک.
پرچ: مووی سەر کە لە عاستی پشت شۆڕ ببێتەوە.
پرچانن: د. قرتانن.
پرچن: کەسێکە کە پرچێکی زۆری ناشیرینی ببێ.
پرچنە: پرچن.
پرچە: د. دەنگی قرتاندنی شت.
پرخاندن: پرخەکردن.
پرخن: کەسێکە کە لە خەودا بپرخێنێ.
پرخە: دەنگێکە لەکاتی نووستندا لە دەم و لووتی هێندێ کەسەوە دێ. (پرخەپرخ) پرخەی یەک لەدوای یەک. (پرخ و هوڕ) پرخە پرخی زۆر.
پرد: شتێکە لە دار یا لە بەرد یا لە ئاسن دروست دەکرێ بەسەر ئاوەوە بۆ پێدا پەڕینەوە.

پردژ: د. وچان. دەسرەس.

پردوخیاگ: د. هەڵپرووزاو.

پردوخیان: د. هەڵپرووزان.

پردوو: د. پەردوو.

پردەڵە: چەند دارێکە لەسەر (خەردار)ی ئاش ڕایەڵ دەکرێن و بەرداشیان لەسەر دادەنرێ. دارێکی درێژە لەسەر دوو سنگ داکوتراوە لە ناوەندی (مۆلەق) و (نەوەرد)دا، ڕایەڵی جۆلا ڕاگیر دەکا.

پردی: هـ. پرد.

پڕ: دەفر یا بۆشایییەکە کە لێوانلێو شتی تێدابێ. شتی سفت: ئەو قاڵییە تانەکەی زۆر (پڕ)ە واتە سفتە.

پڕاوپڕ: شتێکە کە بۆشایییەک پڕ بکاتەوە بەبێ کەموکوڕی: ئەم تۆیەوانەیە (پڕاوپڕ)ی دەمی گۆزەکەیە.

پڕبار: د. درەختێکە کە بەری زۆر بێ. دەغڵودانەوێڵەی قەڵەو.

پڕبوون: لێوانلێوبوونی دەفرێک یا بۆشایییەک لە شتێک. بریتییە لە تووڕەبوون و پیشخواردنەوەی یەکێک لە یەکێک.

پڕبوونەوە: لێوانلێوبوونی دەفرێک یا بۆشایییەک بەرە بەرە. بریتییە لە تێرخواردن و داکەوتن: فیسارکەس هەرگیز (پڕ نابێتەوە) واتە چاوی تێر نابێ.

پڕ بەپڕ: پڕاوپڕ.

پڕبەر: د. پڕبار.

پڕبێژ: با. سازندە.

پڕپچی: با. چاوی کزی پرووپووشاوی.

پڕپۆڵ: پارچەی کۆنی شڕ: (پڕپۆڵ)ێک شتم لە ماڵدا نییە. مەردوومی چەپەڵی بێ کەڵک.

پڕپۆڵە: ئاردێکە کە ئاوی لێ پڕژێنرابێ و دانە دانە وێستابێ بۆ ئەوەی کە بکرێ بەچێشت یا بدرێ بەجووجەڵە و مریشک. چێشتی پڕپۆڵە.

پڕپیاکردن: پەلاماردانی شتێک بەچالاکی بۆ فڕاندنی.

پرتاف: د. پرتاو.

پرتافانن: د. تاودانی وڵاخ.

پرتاو: تاودانی وڵاخ بەتوندی.

پرچەک: مەردوومێکە کە چەکی تەواوی پێ بێ.

پردان: هەڵمەت بردنە شتێک: پری دایە ئەو کارە واتە هەڵمەتی بۆ برد.

پرزۆڵ: پارچەی پچکۆلانە کە لە شتێک بووبێتەوە. (پرزۆڵ پرزۆڵ) شتی ورد و خاش.

پرزۆڵە: پرزۆڵی پچووک لە هەموو شتێک.

پرشنگ: پرشنگ.

پرقێنە: قرقێنە.

پڕکردن: لێوانلێوکردنی دەفرێک یا بۆشایییەک لە شتێک. بریتییە لە هاندانی یەکێک دەربارەی یەکێکی تر.

پڕکردنەوە: لێوانلێوکردنی بۆشایییەک بەرە بەرە.

پڕکێشی: زاتکردن و بەخۆدا ڕاپەرموونی کردنی کارێک: فیسار کەس (پڕکێشی) هەموو شتێک دەکا.

پڕگۆشت: بریتییە لە گیانداری زۆر قەڵەو.

پرمە: هەناسەدان بەلووت بەتوندی بەجۆرێک کە دەنگی لێوەبێ: فیسار کەس دایە (پرمە)ی گریان، یا وڵاخەکە (پرماندی). (پرمە پرم) پرمەی یەک لەدوای یەک. پرم و هوڕ: پرمە پرمی زۆر.

پڕمێشک: بریتییە لە مەردوومی زۆر ژیر.

پرنۆ: د. دەلیل و بەڵگە.

پرنۆڵ: پارچەیەک کاڵای شڕ: فیسار کەس (پرنۆڵ)ێک بەرگی لەبەردانییە.

پروپا: د. قاچ و قۆڵ.

پروپاتاڵ: شتومەکی پروپووچی بێ نرخ.

پروپۆشتە: د. پۆشتە و پەرداخ.

پروپووچ: درۆی زلی هەڵبەستراوی لە ژیری و بیرەوە دوور. شتی بێ کەڵک.

پڕوپەشێو: شوێنێکەکە پڕبێ لە کەلوپەلی ناوماڵ بەنارێکی.

پروپیت: وردە شتی ناوماڵ.

پرووزکان: پچڕان.

پرووزکاندن: پچڕاندن.

پرووزکاو: پچڕاو.

پرووزیان: د. سووتان.

پرووسقان: د. پچڕان.

پرووسقانن: د. پچڕاندن.

پرووسقاو: د. پچڕاو.

پرووسقیان: پچڕان.

پرووسک: د. پزیسک.

پرووسکان: پرووزکان.

پرووسکاندن: پرووزکاندن.

پرووسکاو: پچڕاو.

پروکیاگ: د. پچڕاو.

پروکیان: پچڕان.

پروکیاو: د. پرووکاو.

پرووز: نارێکی و چەوتیی کەناری کاغەز و پارچەی تەنراو کە هێشتا لێی نەبووبێتەوە: (پرووز)ی کەواکەم دەرکەوتووە، واتە قەراغی ناوەوەی هاتووەتە دەرەوە. بریتییە لە نەنگ و شوورەیی یەکێک: فیسار کەس (پرووز)ی دەرکەوت واتە نەنگ و شوورەیی ئاشکرابوو. بۆ کوڕووز.

پرووزە: بۆکورووز: لە تینوانا (پرووزە)م لێوەدێ.
پرووش: وردە تووکی دار و گەڵێ شتی تر کە هەڵی دابێ.
پرووشەکردن: بارینی بەفر بەوردی. بریتییە لە کەم کەم خواردنی منداڵی ساوا و نەخۆشێکەوە کە دەمێ بێ خواردنی نەخواردبێ.
پرووکـان: پچڕان: تەزبێحەکەم (پرووکا). هەڵپرووزان لە گەرماندا.
پرووکاندن: پچڕاندن.
پرووکانن: پرووکاندن.
پرووکاو: پچڕاو.
پرەوەبوون: د. پربوونەوە.
پریشک: چەند پارچەیەکی وردە کە لە شتێک ببێتەوە: (پریشک)ی ئاوەکە یا بەردەکەم لێ کەوت. پزیسک.
پرزانگ: پزدان.
پرزک: ز. برین و زیپکەی ئەندام.
پرزۆڵ: پرزۆڵ.
پرزۆڵە: پرزۆڵە.
پرزە: هەناسە: (پرزە)ی بریم.
پرزەبڕاو: کەسێکە کە تەنگەنەفەس بووبێ. بریتییە لە کەسێک کە زیانێکی زۆری لێ کەوتبێ.
پرژ: پژی شت. تەرزی سەوزایی وەک مێو و لاولاو و ترۆزی. پەرش و بلاو (د).
پرژان: رژان و بلاوبوونەوە.
پرژاندن: رشتن و بلاوکردنەوە.
پرژۆڵ: پژی شت. برژۆڵ.
پرس: داواکردنی زانینی شتێک کە نەیزانیت لە یەکێک: هەرچی نازانیت (پرس کە).
پرسا: د. کەسێکە کە دوای شت بکەوێ بۆ زانینی.
پرسانە: د. شتێکە کە لە پرسەدا دەبرێ بۆ ماڵە مردوو.
پرسکردن: پرسین.
پرسە: سەرەخۆشی کردن لە خاوەن مردوو. پرسیار.
پرسەکەر: کەسێکە پرسە بکا لە خاوەن مردوو.
پرسەگورگانە: پرس کردنە بەیەکێک بۆ کارێک کە نەتەوێ بەقسەی بکەیت بەڵام هەر بۆ گلەییی دوارۆژ بێ.
پرسەگورگانێ: پرسە گورگانە.
پرسیار: پرسکردن لە شتێکی نادیار.
پرسین: پرسیار.
پرسینەوە: بەسەرکردنەوەی شت بەپرسین دەربارەی: فیسار کەس لە پچووکی خۆی (دەپرسێتەوە).
پرش: بلاو.
پرشنگ: پرشەی رۆژ و مانگ و ئەستێرە و ئەو شتانەی کە لەبەر هەتاو دەبریسکێنەوە. پریشکی ئاگر.
پرشە: بریسکانەوەی شتی بەشەوق وەک ئەستێرە و مانگ و رۆژ و گەڵێ شتی تر. (پرشەپرش) پرشەی یەک لەدوای یەک.
پرگ: شتێکی سپییە دەکەوێتە سەر شتی شل لەبەر زۆر مانەوەی. پەڵەیەک لە زەوی یا دەغڵ.
پرگ هەڵهێنان: پەیدابوونی پرگ لەسەر شتی شل یا تەڕ.
پرواندن: وەراندنی گوڵی شینایی و دانەوێڵە. ولینی کاڵا و شتی تەنراو بۆ لێکردنەوەی شتێک کە پێوەی وشک بووبێتەوە.
پرۆت: ز. کەسێکە دەفری گڵێن دروست بکا.
پرۆژە: مەشروعێکی تێکرایی.
پروسک: پزیسک (د). دەبێ بەتاکیدی (ئێسک): ئێسک و (پروسک).
پروسکە: د. پروسک.
پرووز: د. بۆکرووز.
پرووش: د. پروسک.
پرووشە: د. پرووش.
پرووکە: د. پرووشە.
پرووکەپرووک: د. نووکە نووکی گریان.
پریاسکە: پارچە پەڕۆیەکە کە شتێکی تێدا گرێ درابێ.
پریسک: د. پزیسک.
پرێش: د. شتی وردبوو. (پرێش پرێش) هەلا هەلا.
پریق و هوڕ: پێکەنینی قاقا.
پریک و هوڕ: پریق و هوڕ.
پزان: ز. پزدان.
پزدان: پێستێکی تەنکە لە سکی بزن و مەڕ و مانگادا بێچووی تێدا بەرهەم دێ.
پزگ: پزووی دەرپێ. پزوویەکە تووشی ئاژاڵ دەبێ.
پزۆر: ز. ناو سک و ریخۆڵەی گیاندار.
پزوسک: د. پزیسک.
پزوسکە: د. پزوسک.
پزوو: دەردێکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ وەک هەڵامەت وایە بۆ ئادەمی. نوشتاوەی دەرپێ و سەرین کە بەندەخوێن یا کشتەکی تێ هەڵدەکێشرێ. دەمی ڕەشکەی کاکێشان.
پزە: پزوو.
پزیسک: پریشکی ئاگر.
پزیشک: دوکتۆری نەخۆشی.
پزینک: بلامک.
پژ: پرژۆڵی گوڵی گەنم و جۆ. سەرلقی دار و درەخت.
پژاڵ: د. پژی سەر لقی درەخت.

پژان: وەرین و بڵاوبوونەوەی دانەوێڵە. بەربوونی خوێنی لووت و کچێنیی کچ.
پژاندن: بڵاوکردنەوەی دانەوێڵە و بەردانی خوێنی لووت و کچێنیی کچ.
پژگاڵ: کار و فرمان.
پژمە: هاتنە دەرەوەی باو تەزوویەکە لە لووتەوە بەتەکان بەجۆرێکی وا کە دەنگی لێوە بێ. (پژمەپژم) پژمەی یەک لەدوای یەک. (پژم و هوڕ) پژمە پژمی زۆر.
پژمێن: پرنووتی.
پژمین: پژمە.
پژنچە: د. فلچە.
پژ و پۆ: د. لق و پۆپی درەخت کە براوبێ.
پژوو: با. یاڵی وڵاخ.
پژوون: ز. گزرەگیا.
پژوێن: پشتێن.
پژوێنە: پشتێنە.
پژە: چەند پرشەیەک لە ئاو.
پژیاگ: د. پژاو.
پژیان: پژان.
پژێ: با. پژوو.
پس: کوڕ (ز). کەسێکە کە بەسەری زمان قسە بکا.
پسان: پچڕان. پروکانی گیاندار بەهۆی زۆر پێگەیشتنێکەوە.
پساندن: پچڕاندن پروکاندن.
پسانەوە: پچڕانەوە: تەزبێحەکەم پسایەوە، یا لەشکرەکە ئەوەندە زۆر بوو هەر نە(دەپسایەوە).
پسپان: ز. پارچەیەکە کاڵای پێ پینە دەکرێ. (پسپانکردن) پینە کردن.
پسپس: ز. وتەیەکە پشیلەی پێ بانگ دەکرێ وەک (پشپش).
پسپاندن: ز. بەچرپە قسەکردن.
پسپسیک: ز. پشیلە.
پسپستلێ: هـ. جاڵجاڵۆکە.
پسپۆڕ: ئاژاڵدارێکە کە لە بەسەرکردنەوە و ناسینەوەی ئاژاڵدا زۆر وریا و شارەزا بێ. کەسێکە لە کارێکدا زۆر بزان بێ.
پستان: فستان.
پسترک: ز. پەیژە.
پستوو: با. یەخە.
پستەق: ز. مێوژی خراپ.
پسک: پشیلە (با). زمان پس. پرچ.
پسکە: د. ورد ڕۆینی ڕاوچی بۆ لای نێچیر. باڵ بەیەکدادانی بەچکەی چۆلەکە و باڵندەی تر لەبەردەمی دایک و باوکیدا بۆ ئەوەی کە دانی بداتێ.
پسکەپسک: پسکەی یەک لەدوای یەک.
پسکیان: د. پسکە.
پسڵ: لووشەیەکە کە دەکرێتە ناو چێشتی دۆکوڵیوەوە.
پسمام: با. ئامۆزا.
پسمیران: با. خانەدانی میرزادە.
پسیان: د. پسان.
پسیزک: پزیسک.
پش: وتەیەکە پشیلەی پێ بانگ دەکرێ.
پشاقیک: ز. بنیسکی سابوون.
پشام: د. ئاوسان و هەوکردن.
پشپشۆکە: گیایەکی پژپژی زبرە وەک کلکی پشیلە.
پشپێنت: پشتێن.
پشت: لە مل بەرەوخواری گیاندار تا سەر سمتی. باوک و باپیرە: فیسار کەس لە (پشت)ەوە دەچێتەوە سەر تیرەی جاف. یارمەتیدەر و پشتیوان: تۆ بەپشتی کێ ئەمە دەکەیت؟ دیوی ئەودیوی هەموو شتێک: پشت گۆیژە شارباژێرە. دیوی قۆقزی میچ. وتەیەکە پشیلەی پێ دەردەکرێ وەک (ختە).
پشت ئەستوور: کەسێکە کە پشتیوانی بەهێزی بێ و دڵنیابێ.
پشتدار: شتی قایم و داڕێژراو: ئەم فاسۆنە (پشتدار)ە، واتە قایمە. خاوەن پشتیوان.
پشتدان: بریتییە لە وێستانی گیانداری مێینە بۆ نێرەی.
پشتدانەوە: هەڵدانەوەی ئاگری ناو تەنوور پاش دامردنی تا گەرم دابێتەوە، پاڵدانەوە.
پشتڕێژ: گیانداری ناوکەڕێژ.
پشتکوڵ: د. پشکۆڵ.
پشتگوێخستن: بریتییە لە بیردەرکردنی کارێک و نەکردنی.
پشتگوێکردن: هەڵپاچینی وردەتووکی بن پرچی ژنان بەمەقەست.
پشتگین: د. دواهەمین.
پشت لێدان: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک یەک لەدوای یەک بەکووری دادەنیشن و بەرودوا بەسەر یەکدا هەڵدەچن بەلێدانی پشتیان لە پشتی ئەوی تر.
پشت لێدانەوە: بریتییە لە دڵنیابوون لە پێکهاتن یا پێک نەهاتنی کارێک: فیسار کەس لە کارەکەیدا (پشتی لێ دایەوە) واتە دڵنیابوو کە دەبێ یا نابێ.
پشت لێکردنەوە: پشت لێدانەوە.
پشتماڵە: دراوسێیەکە کە ماڵی لە پشت ماڵتەوە بێ.
پشتمێر: پشتیوان و یارمەتیدەر.
پشتووری: د. پشت ئەستووری.
پشتوێن: پشتێن.

پشته: پشتی میچی قاپێن. دەنگێکە پشیلەی پێ دەردەکرێ. ناوە بۆ دێیەک لەوبەری سیروان.

پشتەپا: د. پشتەپێ.

پشتەپێ: بریتییە لە شەق.

پشتەرێژ: د. پشترێژ.

پشتەرێشە: د. بریندارِبوونی پشتی ولاخ بەهۆی بارەوە.

پشتەسەر: جۆرە خشڵێکی پلپڵەدارە لە زێڕ یا زیو ژنان دەیدەن لە پشتی سەریان.

پشتەک: خوری و موویەکە لەکاتی برینەوەدا بەسەر پشتی مەڕ و بزنەوە دەهێڵرێتەوە. پشتیوانێکە بدرێتە بەر شتێک.

پشتەملە: بریتییە لە زۆرکردن لە یەکێک بۆ کارێک: بە(پشتەملە) ئیشی پێ دەکا.

پشتەملێ: پشتەملە.

پشتەمەلە: جۆرە مەلەیەکە لەسەر پشت دەکرێ.

پشتەوەشکێن: دیوارێکە کە بەپشتدا شکابێتەوە.

پشت هەڵکردن: بریتییە لە زویربوون لە یەکێک.

پشت هەیوان: ژوورێکە کە کەوتبێتە پشتی هەیوانەوە.

پشتەیوان: پشت هەیوان.

پشتێر: د. پشتیر.

پشتێن: شتێکە دەبەسترێتە پشت.

پشتێنە: دارێکە بەناو (بەرزەگەوە) دارەت دەکرێ بۆ ئەمەی نەجوولێ. شتێکە بەربەستی فیچقەی ئاوی نێو ئاشی پێ دەکرێ. پشتێنێکە بەسترابێتە ناوقەدی هێندێ شت بۆ قایمی.

پشتی: جۆرە سەرینێکی درێژکۆلەی تەنکە پشتی پێوەدەدرێ. پاشەوانەی هەنگ (د). شتێکەکە بەکۆڵ هەڵبگیرێ (ز).

پشتیر: هۆدەی ئاژاڵ. گەنجینەی پشت کەلەگی.

پشتیوان: یارمەتیدەر. دارێکە لە پشت دەرگاوە دادەچەقێنرێ بۆ ئەمەی بخرێتە بەر (پشکۆڵ) بۆ قایمی. دارێکە لە باری پانی بەپشتی تای دەرگا و دەرِابەدا دادەکوترێ.

پشتیوانی: یارمەتی و خاوەنداری.

پشتیوانی کردن: یارمەتیدان و خاوەنداری کردن.

پشروون: ز. چێشتی پیرخەنیلە.

پشقل: پیسی دانەدانەی خری ئاژاڵی وردە.

پشک: با. گۆیکەی درەخت.

پشک: چیلکەیەکە دەخرێتە کونی مەشکە و کوندە و هیزەوە بۆ ئەوەی ئەوی تیایەتی نەرژێ. بەش: ئەم کۆمەڵە بکە بەچوار (پشک). پلێک گۆشت. جەرگ (ز). چەند شتێکە دەدرێتە دەست یەکێکی نەشارەزا لەلایەن چەند کەسێکەوە کە بەشەریکی شتێکمان کڕیبێ و بەشیان کردبێ بۆ ئەوەی کە هەر یەکێک لەو شتانە لەسەر بەشێک لە بەشەکان دابنێ، تا هەر کەسە بەپێی پشکەکەی خۆی بەشەکەی بێ قڕە هەڵگرێ.

پشکخستن: دانانی چەند پشکێک لەلایەن یەکێکی نەشارەزاوە لەسەر چەند بەشێک لە شتێک کە بەشەریکی کڕیبێتیان.

پشکڤین: ز. هەڵپچڕانی درومان.

پشکل: پشقل.

پشکڵ: پشقل.

پشکنین: گەڕانی جێگەیەک یا گیرفان و باخەڵی یەکێک بۆ شتێک.

پشکۆ: دەنکە ئاگری گەش.

پشکول: ز. پشقل.

پشکۆڵ: دارێکی درێژە لە دیوی ناوەوە دەدرێتە پشت دەرگا بۆ قایمکردنی.

پشکووتن: دەمدانەوەی خونچەی گوڵ. گۆیکەکردنی درەخت لە بەهاردا. وردبوونی بەردی قسڵ لە دوای ئاو پێداکردنی. هەڵتۆقینی گەنمەشامی لەسەر ساج.

پشکووڵ: د. پشکۆڵ.

پشکەڵ: پشقل.

پشکیل: د. پشکیلان.

پشکیلان: یاریی گۆرەویبازیی تاقمان لە جووت. کاڵە مستێ.

پشوو: هەناسە: (پشوو) نادا.

پشوودان: بریتییە لە حەسانەوە: ئەمڕۆ هێشتا (پشووم نەداوە).

پشووگرتن: پشوودان.

پشە: ژە (د). پشیلە.

پشیان: د. پژانی ئاو.

پشێ پشێ: وتەیەکە پشیلەی پێ بانگ دەکرێ.

پشی: پشیلە (ل). کولیچە بەڕۆن (هـ).

پشی پشی: جۆرە یارییەکی مندالانەیە.

پشیک: ل. پشیلە.

پشیلە: دەعبایەکە لە وێنەی پڵنگ بەڵام گەلێ پچووکترە، و مێملی مشکە.

پشیلەسوورە: جۆرە یارییەکە یەکێک تێ دەکەوێ، ئەوانی تر دەست بەیەکەوە دەگرن و، ئەوی تێ کەوتووە دەیگرنە ناو خۆیان، ئەویش تەقەلا دەدا کە لەناو لنگیانەوە دەرچێ، ئەمانیش نایەڵن و دەڵێن: (پشیلە سوورە کوێرا چوو، عەرزی دڕی و پیایدا چوو) ئینجا لەناو لنگی هەر کامێکیانەوە دەرچوو ئەو کەسە تێ دەکەوێ.

پشیلەسوورێ: پشیلەسوورە.

پشیلەشۆر: بریتییە لە شوشتنی ئەندام بەناتەواوی و کەموکوڕی: ئیمڕۆ لە حەمام لەبەر ساردیی ئاوەکەی خۆم (پشیلەشۆر کرد).

پشێوینی: پشێوی.
پشێوی: ئاشوب و تێکچوونی ئاسایشی شوێنێک.
پف: فوو. وتەیەکە لەکاتی دڵ هەڵشێوان لە شتێک دەوترێ: (پف) لەم بۆنە ناخۆشە. (پفکردن) فووکردن.
پفدان: شت فوودان.
پفدریاگ: د. شتی فوودراو.
پفە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەچێشتی دەڵێ.
پفەڵ: شتی فش و فۆڵ.
پف هەڵدان: فووکردنە شتێک و ئاوساندنی بە فوو.
پف هەڵدراو: شتی فوودراو.
پگر: د. گەمرە.
پل: کوتە گۆشت. پەڕی باڵندە (د). پەنجە (د).
پڵ: خاڵێکە لە شتێکدا پەیدابووبێ: (پڵ)ێک لە دەستم پەیدا بووە.
پڵپڵ: شتێکە کە پڵی زۆری پێوەبێ. جۆر (د). زبان: فیسار کەس دوو (پڵ)ە، واتە دووزبانە (د). ڕوو (د).
پلار: کورتە دارێکە کە بگیرێتە شتێک. توانج.
بلارتێگرتن: بریتییە لە توانج گرتنە یەکێک.
پلاس: هـ. پەڵاس.
پلاسماسی: جۆرە ماسییەکە وەک سفرە خۆی دەکاتەوە لەسەر ئاو بۆ ئەوەی هەر مێش و مەرۆشێکی لێ بنیشێ بیخوا.
پلاش: د. پووش و پەڵاش.
پلان: د. ئێسقان.
پلانن: د. تلدان بەشت.
پلاننەوە: د. تلاندنەوە.
پلاو: برنجی کوڵاوی پاڵێوراوی ڕۆنی داخ بەسەردا کراو.
پلاو پالا: د. پلاو پاڵێو.
پلاو پاڵێو: دەفرێکی شوولینی پەلە برنجی پلاوی پێ دەپاڵێورێ.
پلاو پلاو: جۆرە یارییەکە هەر یەکەی دە جار لەسەر یەک دەبێ بەدەنگی بەرز بڵێ (پلاو) بەڵام جار لە دەنگی بەرزتربێ.
پلپ: د. مەردوومی بێ کەڵک.
پلپسکیان: نەخۆشیی باڵەشۆڕێ.
پلپلە: پارچەیەکی پچکۆلانەیە لە زێڕ یا لە زیو کە بەخشڵێکەوە بەند کرابێ.
پلپلی: د. شتی پلپل.
پلتۆک: پەلەپیتکە بەپشتی پەنجەیەک.
پلتە: تلپەی شت. دەنگێکە لە کاتی بەنهێم هێنانەدەرەوەی شتێک لەناو شتێکی تردا پەیا دەبێ.
پلتەقاندن: چەقەنە لێدان بە پەنجەی دەست.
پلج: د. پان.
پلچانن: د. پانکردنەوە.
پڵدان: لێدان و جووڵانەوەی شوێنێک لە جەستە.
پلک: پوور. پیس (ل).
پلکانن: د. پلانن.
پلکیان: د. تلخواردن.
پل لێدان: پلتەقاندن.
پلمژیاگ: شتی پەژمردە.
پلمە: د. پرمە.
پلندار: با. کورتە دارێکە دەگیرێتە درەختی گەورە بۆ ئەوەی بەرەکەی بکەوێتە خوارەوە.
پڵنگ: جانەوەرێکی گەورەی بەچنگی بەڵەکی چالاکی کوشندەیە کلکێکی باریکی درێژی هەیە.
پڵنگیان: ئاڵۆزکانی موو.
پل و پا: د. قاچ و قول. تەلاش و کۆشش.
پل و پۆ: کەوتنەسەر فاک و فیکی کارێک: (پل و پۆ)ی ژنهێنانی پێ کەوتووە.
پلوپووش: د. پڕ و پووشی ناو ماڵ.
پڵۆپووش: پلوپووش.
پلۆر: ز. پەڵوولە.
پلوسک: شتێکی بۆشە ئاو و چۆڕاوگەی پێدا دێتە خوارەوە.
پلوور: پلوسک (هـ). شمشاڵ (د).
پلوورژەن: د. بلوێرژەن.
پلوورە: شتێکی بۆشە هەنگ شانی تێدا هەڵدەبەستێ.
پلووسگرد: هـ. پەرەسێلکە.
پلە: پوور. جێگاپێی پەیژە و پێپلکە. ڕێز و حورمەت و پایە: فیسار کەس (پلە)ی بەرزە. هەڵ: خوا هەڵتخا لە (پلە) یەکدا بتگرم. ئەنگوشت (د).
پلەپرتکێ: د. پەلەپرووزێ.
پلەترازیان: د. پەشیمانبوونەوە. شلبوونەوە.
پلەتسیان: د. پلەترازیان.
پلەزیقان: د. خۆشی خۆشی.
پلەکان: پلیکانە.
پلەکانە: پلیکانە.
پلەمەتە: د. مەتەی دارتاش.
پلەنیان: د. هانەهانەدانی یەکێک.
پلیان: د. گلان و کەوتن.
پلیکانە: پێپلکە.
پلیتە: د. پلیتە.

پلّیته: شتێکی بادراوه که له شتێکی تر هەڵکێشرێ.
پلّیتەکێش: دارێکی سەر لەلەکراوه پلّیتەی له شت پێ هەڵدەکێشرێ.
پلیسرگ: پەڕەسێلکه.
پلیشاندنەوه: پانکردنەوەی شتێک بەهۆی قورساییەکەوه.
پلیشانەوه: پانبوونەوەی شتێک بەهۆی قورساییەکەوه که بکەوێ بەسەریدا.
پلیشاوه: شتێکه که پان بووبێتەوه.
پلیکه: پلیکانه.
پن: زچ. نوخته (ز).
پنتک: شتێکی کەم له قوڕ یا له پیسی.
پنتی: کەسێکه کە زۆر گوێ نەداته پاک و خاوێنی و خۆڕێکخستن.
پنج: دەرمانێکه له قسڵ و لۆکه و ماست دەگیرێتەوه بۆ پینه کردنی دیزه و گۆزەی شکاو. پنجی گیا (ز).
پنجار: ز. گیای سوورەوەکراو.
پنچک: بنچک.
پنچکردن: پینەکردن بەپنج. بریتییه له چارەکردنی کارێک.
پند: ز. قنگ.
پندر: پنر.
پندربوونەوه: پنربوونەوه.
پنر: جەستەیەکه که بەهۆی مانەوەی زۆرەوه لەناو ئاودا ناسک بووبێتەوه.
پنربوونەوه: ناسکبوونەوەی جەسته.
بنکاف: ز. گولاو.
پنگ: د. پونگه.
پنگر: پندر. پەنگر.
پنگربوونەوه: پندربوونەوه.
پنگرکێش: مەقاش.
پنگه: پونگه.
پنۆک: خاڵ و پەڵەی ورد له شتدا.
پنه: شتێکی پانی تەخته له دار یا له گەچ دروست دەکرێ و نانی تیری لەسەر دەکرێتەوه.
پنیۆز: با. ڕۆیشتن له شوێنێک بۆ چەند دەمێک: (پنیۆز) دەکەم واته ئێستا دەڕۆم له پاش چەند دەمێ دێمەوه.
پۆ: ئەو شتەیه که لەسەر ڕایەڵ دەتەنرێ. لق و پۆپ (د).
پۆبر: توندکردنەوەی ڕایەڵی تەون بەجۆرێکی وا کە پۆی پێدا دەچێ.
پۆپ: پۆپنەی کەڵەشێر و مریشک. قژی ژن.
پۆپکه: پۆپه.
پۆپنه: گۆشتێکی سووری برگەبرگەیه بەسەری کەڵەشێر و مریشک و بۆقلەموونەوه.
پۆپه: تەپلەسەری شاخ و درەخت. پۆپنه.
پۆپەڕەشە: دەردێکه دەگا بەکەڵەشێر و مریشک و پۆپنەی ڕەش هەڵدەگێرێ و دەیکوژێ.
پۆپەژمین: د. پۆپەشمین.
پۆپەشمین: پێخەفێکی شاشی هاوینییه له خوریی ڕێسراوی باریک دروست دەکرێ.
پۆت: لۆچ.
پۆتلاک: سەر و پێچ.
پۆتەلاک: پۆتلاک.
پۆتین: جۆره قۆندەرەیەکی لاسکداره بەقەیتان دادەخرێ.
پۆخ: گۆیکەی دار و درەخت لەپێش پشکووتنیدا.
پۆخ: با. میوەی زۆر گەیوو.
پوخت: شتی ڕێکوپێکی خاوێن.
پوختکردن: خاوێن و ڕێکوپێککردنی شت.
پوخته: پوخت. (پوختەکردن) پوختکردن.
پۆخ دەرکەوتن: بریتییه له نەنگ و شوورەیی دەرکەوتنی یەکێک.
پۆخڵ: شتی پیسی ناخاوێن.
پۆخین: قاووت.
پۆدای: هـ. پێوەدان.
پۆدره: بۆدره.
پۆدوو: ز. پووک.
پۆرتک: د. کلاو و دەسماڵی ژنانه.
پۆرتکان: ڕزین و داوەشانی شت.
پۆرتکاو: شتی ڕزیو.
پۆرخز: گیانداری مۆنی سەهەندەی لاساری مانگر.
پۆڕ: باڵندەیەکی بۆره له کەو پچووکتره و گۆشتی خۆشتره.
پۆڕاو: شتی ڕێکخراو.
پۆڕک: ناوماڵی کۆچەری. دوو چیغی لوولەکراوه که کرابن بەبن بار.
پۆڕیان: ل. شتی ڕێکوپێک که بەکار بێت.
پۆڕین: ل. پۆڕیان.
پۆرگ: توێکێکی ناسکی تەنکه بەسەر برین و هێندێ شتی ترەوه. بەرگی خونچەی گوڵی نەپشکووتوو.
پۆز: ز. لووت.
پۆرنکان: ڕزین.
پۆزه: لووت. کۆسپایی.
پۆزەبەند: د. شتێکه دەکرێته دەمی هێندێ وڵاخەوه بۆ بەستنی دەمی.

پۆزەخووگە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو وەک لمۆزی بەراز وایە.

پۆزەوانە: ئاسنێکە دەخرێتە سەر لووتی ولاخ و ڕەشمەی پێ بەند دەکرێ.

پۆس: پیر: هەواڵی لاو و پۆسیان دەپرسم. چەرم (د). توێک. پۆستە (د). قەرەووڵ و ئێشکچی (د).

پۆست: پێست.

پۆستکەندن: پێست گرتنەوەی گیاندار.

پۆستکەندە: بریتییە لە شتێک کە زۆر چاک لێی کۆڵرابێتەوە و ئاشکراکرابێ. (پۆستکەندەکردن) بریتییە لە لێکۆڵینەوەی شتێک و دەرخستنی.

پۆست گرتنەوە: کەوڵکردنی گیاندار.

پۆستنشین: کەسێکە کە لە تەکیە یا خانەقایەکدا دانیشتبێ و بەچاکە و ئامۆژگاریی مەردووم خەریک بێ.

پۆستە: کاغەز و پەیامێکە کە بەهۆی دەوڵەتەوە بگەیەنرێ.

پۆستەچی: کەسێکە کە پۆستە بگەیەنێ بەخاوەنی.

پۆستەخانە: شوێنێکی تایبەتییە کە پۆستەی تێدا دابەش دەکرێ.

پۆسکەندن: د. پۆستکەندن.

پۆسکەندە: د. پۆستکەندە.

پۆسەخانە: د. پۆستەخانە.

پۆسیان: د. ڕزین.

پۆسین: د. پۆسیان. کەوڵ پۆست.

پۆش: بزنی ڕەشی گوێ سپی.

پۆشاک: کاڵای لەبەرکردن.

پۆشاڵ: د. ڕیشووی شت.

پۆشان: د. پۆشین.

پۆشت: مەردوومی حیز.

پۆشتە: کەسێکە بەرگی باشی نوێی لەبەردابێ.

پۆشتەکردنەوە: کردنی کاڵا بە بەری یەکێکی رووتدا.

پۆشتە و پەرداخ: کەسێکە زۆر پۆشتە و ڕێکوپێک بێ.

پۆشەن: د. پۆشاک.

پۆشەنی: پۆشاک.

پۆشی: ز. پووشوو. پووشینی سەری ژنان.

پۆشین: لەبەرکردنی کاڵا. ونکردنی دەنگوباس بۆ ئەوەی بڵاو نەبێتەوە.

پۆغە: گوێرەکەی نەخەساو.

پۆک: با. پەککو.

پۆکە: گریانی نەرم.

پۆکە پۆک: سکاڵا و گلەییی لەبەرخۆوە. گریانی نەرمی یەک لەسەر یەک.

پۆکەر: جۆرە قومارێکە بەکاغەز دەکرێ.

پۆل: پشکۆ ئاگر. کۆمەڵێک گیاندار.

پۆڵا: شتێکە وەک ئاسن بەڵام ئەم پوختتر و بەنرختترە، تیغ و شتی برندەی لێ دەکرێ.

پۆڵاخۆر: د. بریتییە لە مەردوومی ئازا و دلێر.

پۆڵانیا: تیژکردنەوەی گاسن و تەور بەخستنەوەی پۆڵا لەسەر دەمیان.

پۆڵایین: شتێکە لە پۆڵا کرابێ.

پۆلکە: گیایەکی بەهارییە بەرێک دەگرێ وەک پاقلە، بەڵام ئەم وردترە.

پۆلوو: پشکۆ ئاگر.

پۆنژین: ز. وەنەوز.

پونگ: پونگە.

پۆنگ: پۆنگاو.

پۆنگاو: ئاوێکە یەقی کردبێتەوە و مەفەڕی دەرچوونی نەبێ.

پۆنگخواردنەوە: کۆمەڵبوون و دەرنەچوونی ئاو و دوکەڵ لەبەر گیرانی بەریان.

پونگە: گیایەکی بەهاریی ئاویی بۆنخۆشە وەک نەعنا وایە.

پووار: پاکژ. شتی زۆر ڕزیو: ئەو دارە ئەوەندە ڕزیوە بووە بە(پووار).

پووارتک: ڕزیویی ناو داری گەندەڵ.

پوواز: جۆرە سنگێکە لە دار یا لە ئاسن بەداردا دادەکوترێ بۆ قەڵەشتنی.

پووازناو: دارێکی تۆزێ خوارە سەرێکی پان و دادڕاوە بەرداشی سەرووی پێ بەرز دەکرێتەوە بۆ ئەوەی (گردەڵە)ی بخرێتە ژێر.

پووان: ڕزین.

پوواو: شتی ڕزیو.

پووت: پووچ، سەنگێکی کێشانەیە لە کوردەواریی ئێران. گزرەگیایەکی وشکە لەسەر یەک هەڵدەچنرێ بۆ زستانی ئاژاڵ، بت (ز).

پووتک: د. خۆرە.

پووتەڵ: پووچەڵ.

پووچ: شتی بێ ناوکی بۆشی کلۆر. بریتییە لە قسە و گفتوگۆی بێهوودە.

پووچەک: پووچەڵی دانەوێڵە و شتی تر.

پووچەڵ: شتی پووچی بێ ناو.

پووخک: ز. گوڵنگەی فێست و کڵاو.

پووخین: ز. ئاردی زۆر وردی بێژراوە.

پوور: خوشکی باوک یا دایک. پووچ (ز).

پوورت: ز. موو.

پوورزا: منداڵی پوور.

پوورزازا: منداڵی پوورزا.

پوورکە: پوور.

پوورە: کۆمەڵەی هەنگ.

پوورەدان: کۆمەڵبەستنی هەنگ.

پووز: گولمەگۆشتی خوار ڕەفیسک.

پووزەوان: د. پووزەوانە.

پووزەوانە: جۆرە گۆرەوییەکی لاسک درێژە کە هەموو پووز داپۆشێ.

پووس: ل. پێست.

پووش: گیای وشکەوەبوو.

پووشانە: دراوێکە ئاغا لە خاوەن ئاژاڵێک دەیسێنێ کە پووش بخوا.

پووشبەقنگە: دەعبایەکی کلک درێژە چوار باڵی یەک لەسەر یەکی هەیە.

پووشپەڕ: مانگی حوزەیران کە سی ڕۆژە.

پووشدانەدەست: بریتییە لە نابووتکردنی یەکێک: (پووشکێت دایە دەستم) واتە نابووتت کردم.

پووشکە: تاقە پووشێک.

پووش و پەلاش: پڕ و پووشی ناو ماڵ.

پووشوو: شتێکی نەرمی وشکی پفەڵە لە بەڕوو و دار و دارگوێز پەیدا دەبێ و بەبەرد و ئەستێ دادەگیرسێنرێ. شتێکی نەرمە لە کارگ و کەمکۆڵ پەیدا دەبێ و بەبەردە ئەستێ دادەگیرسێنرێ.

پووشەڵان: شوێنێکە کە پووشی زۆر بێ.

پووشێن: پووشەڵان. دێیەکە لە ناوچەی سرۆچک.

پووشی: جۆرە پەچەیەکی تەنکە.

پووشین: پارچەیەکی ئاوریشمیی ڕەشی ئەستوورە ژنان دەیبەستن بەسەریانەوە. شتێکە کە لە پووش دروست کرابێ. پووشێن.

پووشینپێچ: جۆرە خشڵێکی ژنانەیە دەپێچرێ بەپووشیندا.

پووشینە: سەلەی پووش.

پووف: ل. سیی گیاندار.

پووک: ڕیزە گۆشتێکە لەناو دەمدا کە ددانی لەسەر دەڕوێ. چەپۆک (ل). پووچ (د).

پووکانەوە: کەمبوونەوە و بەناوداچوون و چرچبوون و پچووک بوونەوەی شت.

پووکاووڵ: چەمۆڵە.

پووکە: پۆکە. (پووکەپووک) پۆکەپوک (د). بەفری کەرەپوو (ز). پووگ (ز). بای بەهێز.

پوول: دراوێکی مسینی کەم نرخە. پارچە کاغەزێکی چاپکراوی دەوڵەتییە دەنرێ بەپۆستە و سەنەدەوە. ئێسقانی دەفەی شان (ز).

پووڵ: دراو: دراوی مسین.

پوولاد: ل. پۆلا.

پووڵک: د. پوولەکەی ژنانە.

پووڵکە: د. پووڵک.

پوولەزەرتکە: جۆرە دراوێکی کەم نرخە لە زەرد دروست دەکرێ.

پوولەکە: شتێکی گردی زەردی تەنکی پچووکی بریسکەداری کونداره بۆ جوانی بە کالای ژناندا دەدروێ. شتێکی تەنکی گردی ڕەقە بەسەر پشتی ماسییەوە.

پووڵەکە: پوولەکە. پارچە چەرمێکی پچووکی سێ سووچە دەدرێ لە ڕاست و چەپی کەوش.

پوولەکەڕێز: دەسماڵ یا کراسێکی ژنانەیە کە بەپوولەکە دروابێ.

پووڵەکەڕێز: پوولەکەڕێز.

پوولەکی: ئادەمیزادی ڕژدی پارەپەرست.

پوولی: پشکۆ ئاگر.

پووە: د. کەرەپوو.

پوویاگ: د. پوواو.

پوویان: د. پووان.

پۆیشی: با. مێشوولە.

پۆیلانە: دیارییەکە دەبرێ بۆ ژنێک کە تازە شووی کردبێ یا منداڵی بووبێ.

پۆیلە: زڕ و زەنگیانەی سەری ژنان. پۆیلانە.

پەپک: ز. قاچی مەڕ.

پەپکە: خەرمانی گێرەنەکراو کە هێشتا شەن نەکرابێ. خەروای هەنجیر و پەنیر و قیر. گونک (د).

پەپکەبەستن: پەپکەدان.

پەپکەخواردن: پەپکەبەستن.

پەپکەدان: پەپکەخواردن.

پەپکەمەلیچکانە: د. تۆڵەکە.

پەپلانیۆز: ل. نێرکی زەل کە بەناسکی کە دەخورێ.

پەپوک: ز. کوندەبەبوو. وتەیەکە ژنان بەکاری دێنن وەک وتەی (هەی ڕۆ).

پەپۆکە: کولێرەی پچکۆلە کە بۆ منداڵ دەکرێ.

پەپۆلە: سەرە گونکە هەویرێکە کە لە دوای نانکردن دەمێنێتەوە و دەکرێ بەنیوە نانێک.

پەپوو: بایەقوش.

پەپووسلێمانکە: باڵندەیەکی ڕەنگاوڕەنگی جوانی کلاوداره بەقەد کۆترێک دەبێ.

پەپوسلێمانە: پەپووسلێمانکە.

پەپووقژە: باڵندەیەکە وەک پەپووسلێمانکە بەڵام ئەم بێ کڵاوە.

پەپووکەرە: کوندەبەبوو.

پەپوولە: باڵندەیەکی پچکۆلانەیە لە گوڵ و گوڵزار دەنیشێ و گەلێ جۆری هەیە.

پەپوولەپایزە: شتێکی قژقژاوی سووکی گردە پایزان لە گوڵی درکی کەڵەوێ پەیدا دەبێ.

پەپوولەهەڵهێنان: جۆرە نەخۆشییەکە لە تینوێتی یا لە گەرمای زۆرەوە دووچاری ئاژاڵ دەبێ.

پەپە: وتەیەکە منداڵ بەکولێرەی دەڵێ.

پەت: تیلمەیەک یا پارچەیەکی باریک لە شتێک.

پەتا: درم: (پەتا) داکەوتووە، واتە درمێک هەیە لە ناودا. لەپەیەکی گەرمە دەنرێ لە جێگایەکی بەئازار لە ئەندام.

پەتاتە: سێفە زەمینە.

پەتپەتی: د. تیمار و پێچانی برین. چەرمەسەرێ.

پەتپەتی پێکردن: بریتییە لە دەردی سەری و چەرمەسەرێ دانی یەکێک.

پەترمە: با. موتوربەی دار و درەخت.

پەترۆ: توێژی تەنکی سەربرین.

پەترۆک: پارچەیەکی پچووک لە نان یان لە شتێکی تر: (پەترۆک)ێک نان لە ماڵمدا نییە.

پەتک: پارچە پەتێکی بادراوی ئەستوورە.

پەتکردن: پەت خستنە ملی گیاندارێک و ڕاکێشانی.

پەتڵە: هـ. ساوەری نەهاڕداو. دانەوێڵە.

پەتۆ: هەناسە: دەردێکی گرت (پەتۆی) نەدا.

پەتۆت: ز. شتی کۆنی ڕزیوی پەڕپووت.

پەتوو: پێخەفێکی خوریی ئەستووری نەرم و شلی تووکنی سووراوە.

پەتە: نانکردن (هـ). پارچە کاغەزێکی تایبەتی نووسراوە دەدرێ بەو کەسەی کە پارەیەکی لێ وەربگیرێ (وصل).

پەتەری: مەردوومی پەتیارەی شێتۆکە.

پەتیارە: مەردوومی شێتۆکەی بەرەڵا.

پەتی: ڕووت: پێی (پەتی)یە، یا وتارەکەی کوردییەکی (پەتی)یە، واتە ڕووتە لە وتەی بێگانە.

پەج: بزمار یا سینگێکی ئاسنە کە سەرێکی لە دیوی ناودوە پەرچ درابێتەوە.

پەچدانەوە: پەرچدانەوە.

پەچنین: کۆکردنەوەی خەفەت لە دڵدا: مردم ئەوەندەم خەفەت (پەچنی)یە دڵم.

پەچە: جێگای مۆڵدانی ئاژاڵ. پارچە تەنراوێکی تەنکی ڕەشە ژنان لە کاتی چوونە دەرەوەیاندا دەیگرن بەدەم و چاویاندا. نانکردن (هـ).

پەچەتە: پارچەیەکی چوارگۆشەی سپییە لە کاتی نانخواردندا دەدرێ بەسەر کۆشدا.

پەح: پەحح.

پەحێن: ز. کوڵاندن.

پەحح: وتەی سەرسوڕمان: پەحح: چەند زیرەکە.

پەححا: پەحح.

پەحلوان: ز. پاڵەوان.

پەحن: با. پان.

پەحنی: با. پاژنەی پێ.

پەخ: شتێکە کە قۆقزی و تیژییەکەی تەخت بووبێ. (پەخبوون) کۆلبوونی قۆقزی و تیژیی شت. پەخکردن: لابردنی قۆقزی و تیژیی شت و تەختکردنی.

پەخش: بڵاو: پرچی بەسەر شانیدا (پەخش)ە.

پەخشان: پەخش. (پەخشانبوون) بڵاوبوونەوە. (پەخشانکردن) بڵاوکردنەوە.

پەخشانبوونەوە: بڵاوبوونەوە.

پەخشانکردنەوە: بڵاوکردنەوە.

پەخشە: مێش: (ل). مێشوولە.

پەخشە کوورە: ل. مێشوولە.

پەر: مەری دەموچاو و مل ڕەش. پەڕ (ز).

پەراسوو: چەند ئێسقانێکی کەوانەدارە لە ڕاست و چەپی گیاندار سەرێکیان بەئێسقانی سنگ و سەرەکەی تریان بەمووردەغەی پشتەوەیە.

پەراسووە: ڕایەڵی زنج.

پەراگندە: پەراگەندە.

پەراگەندە: گیاندارێکە کە لە چەند گیاندارێکی تر بڕبووبێ و بڵاو بووبێتەوە.

پەراوێز: پارچەیەکی باریکە دەنرێ بەقەراغی کەواوە لە دیوی ناوەوە.

پەڕێتن: ز. ڕووتاندنەوەی پەڕی باڵندە.

پەڕیەڕۆک: ز. پەپوولە.

پەرینە: پەڵپینە.

پەرت: بڵاو: بیرم (پەرتە). (پەرتبوون) بڵاوبوون. (پەرتکردن) بڵاوکردنەوە. فڕێدان (هـ). پەل.

پەرتەوازە: پەڕەوازە.

پەرچ: سەر پەلی بەرزدەردەخت کە قرتابێ. پەچ. پەرژین (د).

پەرچان: با. پەرژین.

پەرچاندنەوە: د. پەرچدانەوە.

پەرچانن: د. پەرچدانەوە.

پەرچاوە: شتی پەرچدراوە.

پەرچدانەوە: نوشتاندنەوەی لووتی بزمار لە دیوی ناوەوە.

پەرچەم: بەرچاوگە. مووی ناوچەوان کە بە(قەیچی) خشت کرابێ بۆ جوانی.

پەرداخ: پیاڵەیەکی گەورەی درێژکۆلەیە ئاوی پێ دەخورێتەوە. شتی پەرداخکراو.

پەرداخکردن: لووسکردن و رێکوپێتکردنی شتێک: گەچکارییەکە (پەرداخ کە).

پەرداغ: پەرداخ.

پەرداغکردن: پەرداخکردن.

پەردوو: زەل و هەڵاشێکە کە لەسەر دارەڕاوە دادەنرێ و گڵەبانی لەسەر دەکرێ.

پەردە: پارچەیەکە دەگیرێ بەدەرگا و پەنجەرەدا. تویێ شت: پیاز (پەردەپەردە)یە. بەستە (د).

پەردەپلاو: جۆرە پلاوێکە پڕ لە کشمیش و بادام و کفتەی ورد لەناو دەفرێکی مسینی قوولێ تایبەتیدا دادەچێنرێ و پەردەیەکی لە هەویر بۆ دەکرێ.

پەردەدار: کەسێکە کە هەر هەڵدانەوە و دادانەوەی پەردەی پێ سپێردرابێ.

پەردەدڕان: بریتییە لە ئاشکرابوونی شتێکی نهێنی.

پەردەک: موعەمما و مەتەڵ.

پەردەگیر: زاوایەکە کە لە پەردەی زاواییدا بمرێ یا نەخۆش کەوێ.

پەردەیی: د. ئافرەتێکە کە هەمیشە لە پەردەدا بێ و نەیەتە دەرێ.

پەڕ: شتێکی نەرمە بەئەندامی باڵندەوە کە بەهۆی ئەوەوە دەفڕێ. کەناری شت: فیسارە شوێن (پەڕ)ە.

پەڕاندن: بواردنی شت. پەیکردنی شت. چاکردنی وڵاخی نێری یەکسم لە مێی.

پەڕاندنەوە: تێپەڕاندنی یەکێک بەسەر ئاوێکدا. بریتییە لە ڕزگارکردنی یەکێک لە چورتمێک.

پەڕانن: پەڕاندن.

پەڕانەوە: پەڕینەوە.

پەڕبازی: یاریکردنی باڵندە بەپەڕ و باڵی خۆی بۆ شۆخی یا بۆ ئەوەی کە خۆی فێری فڕین بکا. بریتییە لە شۆخیکردن و بەخۆدا نازینی یەکێک.

پەڕبوون: دەرکەناربوون و گۆشەگیربوونی یەکێک.

پەڕپووت: شتی کۆنی بێ هێزی لە یەک بەبوو: ئەم کاڵایە یا ئەم خانووە یا ئەم پیاوە (پەڕپووت) بووە. جۆرە مراوییەکە.

پەڕش: جۆرە گەنمێکی سوورە وەک چەڵتووک لە پۆرگدایە، وەک ساوەر دەهاڕدرێ و دەکرێ بەچێشت.

پەڕشت: پەڕش.

پەڕشە: پەڕش.

پەڕگار: ئاسنێکی دووپەلە کێری گرد و کەوانەیی پێ دەکێشرێ.

پەڕلەپێ: جۆرە کۆترێکە هەردوو قاچی پەڕ دایپۆشیوە.

پەڕندە: باڵندە.

پەڕۆ: پارچە تەنراوی کۆن.

پەڕۆک: با. کوتاڵ.

پەڕوو: کاڵایەکە کە ببەخشرێ.

پەڕە: چەند دارێکە سەرێکیان وەک کەوچک وایە سەرەکەی تریان دادەدرێ و دەکرێ بەتۆپی ئاشدا بۆ ئەوەی کە ئاودکە لێیدا و تۆپەکە بسووڕێتەوە. گەڵای دار و درەخت و گوڵ. تەبەقی کاغەز. شتێکی تەنکە بەسەر کلک و پشتی ماسییەوە. نەرماییی لووت. نەرماییی گوێ. تویێ دڵ.

پەڕەپا: د. پەڕ لە پێ.

پەڕەخەرەک: پەڕەیەکی گەورەیە لە خەرەکدا بەبادانی دەسکە لووجەکەی دەخولێتەوە.

پەڕەسلێنکە: پەڕەسێلکە.

پەڕەسێلکە: باڵندەیەکی باڵ و سەر ڕەشی ژێر سک سپیی بەرچەنە سووری کلک دوو فاقی پچکۆلەیە.

پەڕەکە: پەراسوو (د.). پەڕەی شتی پەڕەدار.

پەڕەکەر: کەسێکە کە بەچەک و کەوان لۆکە بکاتەوە.

پەڕەناو: هەڵدانەوەی کولۆش بۆ ژێرپێی گاگێرە لە کاتی گێرەدا لە دیوی دەرەوە.

پەڕەوازە: گیاندارێکە لە شوێن خۆی دوور کەوتبێتەوە. (پەڕەوازە بوون) دوورکەوتنەوە و ئاوارەبوونی گیاندار. (پەڕەوازەکردن) ئاوارەکردن.

پەڕین: هەڵاتنی نێر لە مێ. ترازان و دەرچوونی شت لە جێی خۆی. لە گۆچوونی ئەندام بەهۆی سەرماوە.

پەڕینەوە: تێپەڕین بەسەر ئاودا. بریتییە لە ڕزگاربوون لە چورتمێک.

پەرژان: دەست گەیشتن بۆ کردنی کارێک.

پەرژیان: پەرژان.

پەرژین: پەرژان. ڕیزە دڕکەزیی یا قامیش یا شتێکی ترە دروست کرابێ بەگردی شتێکدا بۆ پاراستنی.

پەرستش: پەرستن.

پەرستن: بەندەگیکردن بۆ خوا و بەجێ هێنانی فەرمانەکانی.

پەرش: بڵاو: گورگ پێی نایە ناو ڕانەکەوە (پەرش) و بڵاوی کردەوە.

پەرکال: ز. جوانی و بریقە و ڕێکوپێکیی شت.

پەرکولۆڵ: مەری دەموچاو و مل ڕەشی سەرلووت سپی.

پەرکەم: فێ.

پەرگ: هەودایەکی بادراوە لە دەزوو یا بەن سەری کەلاشی پێ دەچنرێ. پەرگ.

پەرگەما: دەزوویەکە بەکەناری بنکی کەلاشدا دادەدروێ و پەرگی لەسەر دەچنرێ.

پەرموون: پەرموونەوە.

پەرموونەوە: هیوای لێ شێوانەوەی شتێکی چاک یا خراپ لە یەکێک: پیانا (دەپەرموومەوە) یا (ناپەرموومەوە) بۆ کردنی ئەو کارە. کۆکردن و سلەمینەوە لە شتێک: فیسار کەس لە هیچ نا پەرمونێتەوە.

پەروا: ترس و بیم: (پەروا)م لە کەس نییە.

پەروار: دابەستە.

پەرواری: پەروار.

پەرواز: فرینی باڵندە.

پەروانە: جۆرە پەپوولەیەکە بەگردی چرادا دەسووڕێتەوە. هەموو شتێک کە بەگردی چەرخێکدا بسووڕێتەوە.

پەرۆش: پەرێشانی و سەغڵەتیی دڵ.

پەروەردگار: ناوێکە لە ناوەکانی خوا.

پەروەردە: گیاندار یا دار و درەخت و سەوزاییی یا هێندێ شتی ترە کە بەرەنج و کۆشش بەرهەم هێنرابێ: ئەم منداڵە یا ئەم درەختە یا ئەم گوڵە یا ئەم دەرمانی چاوە (پەروەردە)ی خۆمە. (پەروەردەبوون) بەرهەم هاتنی شت. (پەروەردەکردن) بەرهەمهێنان.

پەروەرش: د. پەروەردەکردن.

پەروەری: مامۆستای بەرهەمهێنان (تربیة).

پەرە: بۆ: (پەرە)ی دیدەی یار غەریب جەشارم (هـ). پارە (ز).

پەرەبەستن: پەرەسەندن.

پەرەسەندن: تەنینەوە و زۆربوونی شت.

پەرەسێن: شتێکە کە زوو بتەنێتەوە.

پەرەکردن: شیکردنەوەی لۆکە و خوری.

پەرەگرتن: پەرەسەندن.

پەرەنێشک: گیای نووسەنەک.

پەرهێز: پارێز. (پەرهێزکردن) پارێزکردن.

پەرهێزگار: کەسێکە لە کاروباری خۆیدا هەمیشە بەپەرهێز بێ. بریتییە لە خوا، چونکە هەمیشە بەندەی خۆی دەپارێزێ.

پەرهێزی: پارێزکردن.

پەرێ: پێرێ (د)، بەمەعنا (بۆ)یە کە بۆ تەرخان بێ: ئاوم (پەرێ)بێنە واتە بۆم بێنە (هـ).

پەرپیتاندن: ز. پەرپتین.

پەرێز: شوێن دروێنەی دەغڵودان. پارێزگە: فیسار کەس لە پەرێزی مەڕە کێویدایە.

پەرێشان: گیانداری شپرزە. شتی شێواو. (پەرێشانبوون) شێوان و شپرزەبوون. (پەرێشانکردن) شێواندن و شپرزەکردن.

پەرێشانی: شپرزەیی. شێواوی.

پەری: جۆرە گیاندارێکی خەیاڵیی زۆر جوانە گوایا دەتوانێ خۆی بەهەموو ڕەنگێک بگۆڕێ.

پەریبر: منداڵێکی نێرینەیە کە سکماک چەرمی چووکی نەبێ.

پەز: مەڕ. ڕانی مەڕ یا بزن (با).

پەزاو: ئاودانی سەوزاییی دووەم جار.

پەزە کێفی: د. مەڕەکێوی.

پەزێرە: د. خواردەمەنییەکە کە شەو مابێتەوە.

پەزیشک: پزیشک.

پەزیزانک: سیقەتۆڕەی کەڵەشێر.

پەژارە: خەفەت و پۆکەپۆک بۆ شتێک.

پەژراندن: با. بەپیرەچوون.

پەژک: ز. دەستەچیلەی ئاگر.

پەژم: هـ. خوری.

پەژمردە: پەژموردە.

پەژموردە: گیاندار و سەوزایی و درەختی سیسی ژاکاوی بێ کەیف

پەژیراندن: ویستن و قبووڵکردن.

پەژیو: د. پەشێو.

پەژیوان: پەشیمان.

پەژیوانی: پەشیمانی.

پەس: مەڕ (ل). پەست.

پەسا: د. پێخوێیەک قوڕ.

پەساپۆرت: جۆرە پاسێکە دەدرێ بەیەکێک کە بیەوێ بچێ بۆ شارێکی بێگانە.

پەساخوڕ: د. پاشاخوڕ.

پەساکردن: د. خووساندن.

پەساو: د. پاشاراو.

پەسپۆر: ز. ژنی چەنەباز.

پەسپەسکەرە: دەعبایەکی زەردی چنگ چنگاوییە وەک جاڵجاڵۆکە وایە.

پەسپەسەکۆڵە: پەسپەسکەرە.

پەسپەسەکەرە: پەسپەسەکۆڵە.

پەسپەندە: ز. پیاوی کەم نرخی بێ ناو.

پەست: شوێنی نزمی تەنگ. مەردوومی بێ مایە و نرخ. مەردوومی زویر. (پەستبوون) زویربوون. (پەستکردن) زویرکردن.

پەستاپەستا: وتەیەکە ڕۆین یا هاتن یا ناردنی شت پێشان دەدا یەک لە دوای یەک و بێ پسانەوە: عەلی جاف (پەستاپەستا) دەچن بۆ کوێستان، یا ئاوەکە (پەستاپەستا) دێ.
پەستان: پەستانەوە.
پەستاندن: پەستان.
پەستاندنەوە: پەستانەوە.
پەستانەوە: کوتانەوە و لە یەک توندکردنی شتی فشی هەڵۆڵ.
پەستاوتن: پەستانەوە.
پەستراو: شتی کوتراوەی لە یەک توندکراو.
پەستراوە: پەستراو.
پەستن: پەستانەوە.
پەستنەوە: پەستانەوە.
پەستەک: جۆرە کاڵایەکە وەک سوخمەی بێ قۆڵ لە مەرەز یا کورک دروست دەکرێ و لەسەر هەموو کاڵایەکەوە لەبەر دەکرێ.
پەستەکۆڵە: کۆبوونەوەی ژن و پیاوی دێیەکە لەناو تیرەی (ئاکۆ)، هەر شەوە لە ماڵێک بۆ سۆونەوەی پەستەک و فەرەنجی.
پەستی: نزمی. خەفەتباری.
پەسقەڵە: ز. ئادەمیزادی پاسقاڵ.
پەسمەندە: شتی ماودوەی بەسەر یەکدا کەوتوو.
پەسمەنە: د. پەسمەندە.
پەسن: ز. مەدح و ستایش.
پەسند: پەسەند.
پەسندان: ز. ستایشکردن.
پەسە: د. ئەو شتانەن کە خواردنیان لێ دروست دەکرێ وەک ئاو و ئارد بۆ نان.
پەسەک: د. پەستەک.
پەسەن: د. پەسەند. (پەسەنکردن) پەسەندکردن.
پەسەند: شتی هەڵبژاردە لەبەر باشی. (پەسەندکردن) هەڵبژاردنی شتێک لەبەر چاکی.
پەسیتو: پەنا و قوژبن.
پەسیرە: بەرسیلە.
پەسیسە: چێشتێکە زۆر کوڵابێ و چنگی دابێتە یەک.
پەسیڤ: با. هەڵامەت.
پەسیو: پەسیڤ.
پەش: ز. دەنگێکە گاجووتی پێ دەردەکرێ.
پەشتەماڵ: تەنراوێکی چوارگۆشەی درێژکۆڵەیە لە حەمامدا دەگیرێتەوە بەناوەندی ناوک و ئەژنۆدا. خاولی دەست سڕین.
پەشک: ز. دڵۆپەی ئاو و شتی تر.
پەشم: خوری. بریتییە لە قسەی بێ نرخ: ئەم قسەیە لەلام (پەشم)ە.
پەشمەک: جۆرە شیرینییەکی ڕیشاڵ ڕیشاڵە وەک خوری شی کراوە.
پەشمین: شتێکە لە خوری دروست کرابێ.
پەشمینە: پەشمین.
پەشۆکان: شپرزەبوون و سەر لێ شێوان.
پەشۆکاندن: شپرزەکردن.
پەشۆکاو: گیانداری شپرزەی سەر لێ شێواو.
پەشۆکیان: د. پەشۆکان.
پەشووش: ز. شتی شل و شێواوی نەرم.
پەشە: مێشوولە.
پەشەبەند: د. پەردە و کوللەی نووستن.
پەشیلاندن: ز. ڕووخاندن.
پەشیلین: ز. ڕووخان.
پەشێو: سەر لێ شێواوی شپرزە.
پەشێوان: پەشۆکان.
پەشێواو: پەشۆکاو.
پەشێویان: د. پەشێوان.
پەشێوی: شپرزەیی و سەر لێ شێوان.
پەشیمان: مەردوومێکە کە لە کردنی کارێک یا گوفتارێک پاشگەز بووبێتەوە. (پەشیمانبوونەوە) پاشگەزبوونەوە. (پەشیمانکردنەوە) پاشگەزکردنەوە.
پەشیمانی: پاشگەزی لە کارێک یا گوفتارێک.
پەقرەج: جۆرە سەتڵێکە.
پەقژک: با. بڵقی زۆری وردی ناو ئاو.
پەک: دەستەوسانی: ئەگەر ئەم کارە وا بێ ئیتر (پەک)مە، واتە دەستەوسان دەمێنم.
پەکخستن: دەستەوسانکردن و لە کارخستنی شتێک.
پەکک: پەککو.
پەککو: وتەی سەرسامبوون. (پەککو) لە پیت و فەڕی کوردستان چەند زۆرە.
پەککەفتن: د. پەککەوتن.
پەککەوتن: دامان و لە کارکەوتن.
پەککەوتوو: پەککەوتە.
پەککەوتە: داماوی دەستەوسان.
پەکەر: د. پەشێو.
پەل: دەفری دەم واڵ. قۆڵ و باسکی گیاندار: (پەل)م بگرە. شیو و دەرە: پەڕی پەلەور (هـ). پشکۆ ئاگر (با). لک: درەختەکە (پەل)ی لێ بۆتەوە. پارچە: (پەل)ێ نانم بەرێ، (پەل پەل) پارچەپارچە.

پەڵ: بەرد یا کولۆیەکی گەورەیە کە بهاوێژرێ.
پەلاس: جۆرە ژێرەخەرێکە لە جاجم ئەستوورتر و لە بەڕە تەنکترە.
پەلاش: پووشێکە لە بنجەکەی بووبێتەوە و کەوتبێ.
پەلامار: هەڵمەت: فیسار کەس زۆر بە(پەلامار)ە.
پەلاماردان: هەڵمەتبردن.
پەلان: د. ئێسقان.
پەڵپ: بیانو.
پەڵپگرتن: بیانوگرتن بەیەکێک.
پەڵپەلان: د. پەلهاویشتن بۆ یەکتری.
پەڵپینە: گیایەکی ئاوییە لەناو سەوزاییدا پەیدا دەبێ گەڵایەکی ورد و نەستوور و ترشی هەیە، دەکرێ بەچێشت.
پەڵتەک: پاڵتەک.
پەلچقاندن: ز. هارین. شێلان.
پەلچم: ز. گەڵایەکە گزرە کرابێ بۆ ئاژاڵ.
پەڵخ: گوێرەکەی گامێش. بەچکەی بەراز.
پەڵخوورد: شتی نیوە وردکراو. پەڵخوردبوون: نیوە وردبوونی شت. (پەڵخوردکردن) نیوە وردکردنی شت.
پەلک: پرچ. گەڵای درەخت و گوڵ (هـ). لقی درەخت. داری پەلک (ز).
پەلک: درەختێکی باڵابەرزی ئەستوورە گەڵای لە گەڵای گوێز دەچێ. پێڵووی چاو (د).
پەلکدار: ئاسنێکی دووپەلی لووت تیژە نەخش و کێری پێ دەکێشرێ.
پەلکردن: برین و بەیکردن.
پەلکوتان: دەست کوتانی کوێر یا چاوساغ لە تاریکیدا. بریتییە لە ڕەنج و هەوڵدان.
پەلکە: پرچی هۆنراوە.
پەلکەڕەنگینە: پەلکەزێرینە.
پەلکەزێرینە: شتێکی ڕەنگاوڕەنگی کەوانەییە پەیدا دەبێ لەسەر ڕووی هەور بەهۆی تیشکی ڕۆژەوە کە دەدا لە دڵۆپی بارانەکەی و، حەوت ڕەنگی لێ بەدی دەکرێ، بنەوشەیی، لاجیوەردی، شین، سەوز، زەرد، پرتەقاڵی، سوور.
پەڵگرک: با. مەقاش.
پەڵماو: ئاوساو.
پەل و پۆ: لق و پۆپی دار و درەخت. پەڕ و باڵی باڵندە. بریتییە لە وەچە و نەتەوەی زۆر.
پەڵۆخ: پۆخڵ.
پەڵۆش: پەڵۆشە.
پەڵۆشە: بنکە گیایەکی ئەستوور و درێژە و قژقژاوییە، دەردەهێنرێ و بەدەست شی دەکرێتەوە و دەکرێ بەچاوگی ئاگر. گەوون.
پەڵوو: پەڵوولەیەکی بێ چەورییە دەکرێ بۆ کار و بەرخ.
پەڵوولە: جۆرە خواردەمەنییەکی شلە لە ئارد و ڕۆن دروست دەکرێ.
پەلە: دەستوبردی لە فرماندا، پەلە پەل: پەلەی یەک لە دوای یەک. داوێنی کاڵا (د). داوێنی شاخ و گرد (د). پەڕەی کاغەز (د) تای شت وەک تای بار و تەرازوو (د).
پەڵە: بارانێکی تێکڕاییە لە ناوەڕاستی پایزدا دەبارێ و دەغڵودان و گیای پێ دەڕوێ و جووتی پێ دەکرێ. پارچەیەک لە هەور یا لە دەغڵ یا لە هێندێ شتی تر: (پەڵە) یەک بێستان یا تووتنم هەیە. خاڵێکی گەورە یا پچووکە لە کاڵا یا لە جەستە کە لە ڕەنگی کاڵا و جەستەکە نەبێ و تازە لێی پەیا بووبێ. پەلە (د).
پەلەپچوڕکێ: پەلەپەلکردن بۆ خۆ ڕزگارکردن لە شتێک.
پەلەپرووزکێ: پەلەپچوڕکێ.
پەلەپرووزە: پەلەپچوڕکێ.
پەلەپرووزێ: پەلەپرووزە.
پەلەپرووسکە: پەلەپرووزە.
پەلەپرووسکێ: پەلەپچوڕکێ. خۆکوتان بۆ گەیشتن بەشتێک: بە(پەلەپرووسکێ) لە تینواندا خۆم گەیاندە کانییەکە.
پەلەپسکێ: د. باڵە شۆڕێ.
پەلەپفە: نانێکی تیرییە کە بەئاگر گەرم بکرێتەوە بۆ ئەوەی سووربێتەوە و ناسک بێ.
پەلەپیتکە: شت هاویشتن بەپەنجەی دۆشاومژەی هەردوو دەست.
پلتۆک: پێی تفەنگ و دەمانچە کە پەنجەی دەخرێتە سەر و ئاگر دەدرێ.
پەلەپیتک: د. پەلەپیتکە.
پەلەتک: پارچەیەکی درێژە لە گوریس یا گوش یا شتێکی تر.
پەلەخ: با. شوێن پووش و پاوەن.
پەلەسیسە: جۆرە نەخۆشییەکە لە مێو دەدا، هێندێ پەلی سیس دەکا.
پەلەفرتکێ: پەلەقاژە.
پەلەفرتێ: پەلەفرتکێ.
پەلەفرتە: پەلەفرتکێ.
پەلەقاژە: چنگ قژکردنەوە و شالاوبردن لەکاتی زۆر بۆ هاتندا.
پەلەکردن: خێراکردن لە کارێکدا.
پەلەکوتێ: دەست کوتانی کوێر یا چاوساغ لە تاریکیدا.
پەلەنگ: ل. پلنگ.
پەلەور: باڵندە.
پەلەورگ: پارچە ورگی ئاژاڵ.
پەلەوەر: پەلەور.

پەلێک: با. خواردەمەنییەکە کە بووبێ بەپەسیسە.
پەم: د. بم.
پەمبی: با. پەموو.
پەمگ: لۆکە.
پەملەپڕێ: د. تفەنگێکە داگیرابێ بەباڕوت و پەڕ و بەبێ گوللە.
پەموانە: تۆوی لۆکە.
پەموو: گیایەکە دەچێنرێ قاوخێک دەردەکا لە پایزدا بەقەد گوێزێک، ناوەکەی پڕە لە لۆکە.
پەموودانە: پەموانە.
پەموورە: شتێکە ژنان بۆ جوانی دەیکەنە پێیان لە زێڕ یا لە زیو یا لە زەنگیانە و مووروو.
پەمە: د. پەمگ.
پەمەتۆمە: هـ. پەموانە.
پەمەدانە: د. پەموانە.
پەمەیی: ئاڵی ڕووناک.
پەمیان: ئاوسان.
پەمین: د. ئاوسان.
پەن: د. پەند. کەتن.
پەنا: قوژبن و پەشێو. بریتییە لە داڵدە: فیسار کەس (پەنا) یە بۆ لێقەوماوان.
پەنابات: جۆرە دراوێکی کەم نرخە.
پەناباد: پەنابات.
پەنابردن: هانابردنی لێقەوماوێک بۆ لای یەکێک بۆ کارێک.
پەنابەر: کەسێکە پەنا بیا بۆ یەکێک.
پەناپەسێو: سووچ و قوژبنێکە کە لەبەر چاو نەبێ.
پەناگا: د. داڵدە.
پەناگرتن: خشتبوونی مانگ و هەڵاتنی بەجۆرێک کە بکەوێتە دوای ئاوابوونی ڕۆژ. چوونە پەنا و داڵدە.
پەناگە: د. پەناگا.
پەنام: د. ئاوساو. خۆحەشاردان.
پەنامگا: د. مەکۆی خۆحەشاردان.
پەناهێنان: هاناهێنانی لێقەوماوێک بۆ لات بۆ پاراستنی.
پەنای بێدەنگ: یارییەکە کۆمەڵێک بەگردی دادەنیشن، وەستاکەیان لە یەکێکیان دەدا ئەویش لەوەی تەنیشتی خۆی دەدا، هەر بەو جۆرە تا دەگاتەوە لای وەستاکە.
پەنجا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە پێنج دەیە.
پەنجاهەم: شتێکە کە لە پایەی پەنجادا بێ.
پەنجاهەمین: پەنجاهەم.
پەنجایی: دراوێکی زیوینە بە پەنجا فلس دەچێ.
پەنجوولە: د. چەپۆلە.
پەنجە: ئەموست.
پەنجەتووتە: پەنجەی پچکۆلەی دەست و پێ.
پەنجەر: د. پەنجەرە.
پەنجەرە: شتێکی چوارچێوەدارە بۆ ڕووناکی دەخرێتە کەلەبەری ژوورەوە. چەند کونێکە دەکرێتە تۆپی ئاشەوە بۆ ئەمەی کە زبانەی (پەڕە)ی پێدابکرێ.
پەنجەشیر: ز. شێرپەنجە.
پەنجەکێشیی: کولێرەیەکی درێژکۆلەیە کە لەکاتی پێوەدانی بەتەنووردا پەنجەی پێداهێنرابێ بەجۆرێک کە جێگا پەنجەکان لە کولێرەکەدا چاڵ ببێ.
پەنجەی مریەم: گیایەکە وەک پەنجەی دەست.
پەنج: با. چنگی دڕندە.
پەنچک: پەترۆک.
پەنچەر: تایە و چووپی ئۆتۆمۆبێل و پایسکل و شتی ترە کە کون بووبێ. (پەنچەربوون) کونبوونی تایە و چووپی ئۆتۆمۆبێل و پایسکل و شتی تر.
پەند: ئامۆژگاری.
پەندپێدان: بریتییە لە تەڕنکردن بەیەکێک.
پەندەمووسکردن: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەنووستنی یەکێک: (پەندەمووس) کە یا (پەندەمووس)ی کرد واتە نووست.
پەنک: ز. ڕیسێکە کە لەسەر ماشەر هەڵکرابێ.
پەنگ: پەند. مەنگ.
پەنگاو: پۆنگاو.
پەنگ پێدان: پەندپێدان.
پەنگخواردنەوە: پۆنگخواردنەوە.
پەنگر: پشکۆ ئاگر.
پەنگرکێش: مەقاش.
پەنگل: پەنگر.
پەنگلکێش: پەنگرکێش.
پەنمان: ئاوسان.
پەنمین: ئاوسان.
پەنهان: شتی ونی نادیار.
پەنهانی: وتنی گوفتار و کردنی کردارێک بەڕەنگێک ئەوی کە بتەوێ لێی بشارێتەوە نەیزانێ.
پەنەرشکە: د: نووسەنەک.
پەنەرێشکە: د. پەنەرشکە.
پەنەمیان: هـ. ئاوسان.
پەنەمیاو: هـ. ئاوساو.
پەنەمین: ئاوسان (هـ). پەندە مووسکردن (د).

پەنی: با. پڵ. (پەنی پەنی) شتی پلەپڵ.

پەنێر: پەنیر.

پەنێرۆکە: پەنیرۆکە.

پەنێرە: پەنیرە.

پەنیر: خواردەمەنییەکە لە شیر دروست دەکرێ و بەهەوێن دەمەیەنرێ.

پەنیرۆکە: گیایەکی گەڵاباریکە گوڵێکی پچووک دەگرێ شتێکی سپیی تێدایە وەک پەنیر وایە دەخورێ.

پەنیرە: دەغڵێکە کە شیرەی وەک پەنیری لێ هاتبێ: دەغڵەکەم (پەنیرە) بووە. تۆڵەکە (د).

پەوکی: هـ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەباتی وتەی (بۆیە).

پەهن: ز. پان.

پەی: وردە دەماری جەستە کە بەئەندامدا بڵاوبوونەتەوە و جەمسەریان بەمێشکەوەیە. پیتی پرسیار لە هۆی شت: (پەی) چێش واتە بۆچی (هـ). لای پشتەوە لە هەموو شت (ز). شوێن ئەتەر: (پەی) هەڵگرتووە واتە شوێن ئەتەری هەڵگرتووە (د). بن و بێخ: (پەی) هەیە یا (پەی) نییە.

پەیا: پەیدا. پیادە (ز).

پەیاپەی: پەی دەرپەی.

پەیام: دەنگوباسێکە کە بنێردێ بۆ یەکێک.

پەیامبەر: کەسێکە کە پەیام ببا.

پەیامنێر: کەسێکە کە دەنگوباس بنێرێ بەملا و بەولادا.

پەیبردن: د. پەی پێ بردن.

پەی پێ بردن: دۆزینەوەی شتی شاراوە یا شتی زۆر ورد و گران: فیسار کەس (پەی برد) بەو شتەی کە لێی شاردراوەتەوە یا بەو فێڵەی کە لێی کرابوو.

پەیتاپەیتا: پەستاپەستا.

پەیتووکە: باڵندەیەکی وریای چوست و چالاکە.

پەیجۆ: کەسێکە کە جوست و جۆ بکا لە شتێکدا.

پەیجۆر: پەیجۆ.

پەیجۆری: جوست و جۆکردن.

پەیجوور: پەیجۆر.

پەیخام: پەیام. کەسێکە کە پەیامت بۆ بێنێ.

پەیخامبەر: پێغەمبەر.

پەیخەمبەر: پێغەمبەر.

پەیدا: شتی دیاری ئاشکرا. (پەیدابوون) دیاردان و دەرکەوتن. (پەیداکردن) دەرخستن و دەردەستکردن.

پەیدان: ڕێدانی ئاو بۆ پێدا پەڕینەوەی: ئەم ئاوە (پەی دەدا) یا (پەی نادا).

پەیدەرپەی: پەیاپەی.

پەیڕەو: کەسێکە کە لە گوفتار یا کردارێکدا چاو لە یەکێک بکا. (پەیڕەویکردن) چاوکردن لە یەکێک لە گوفتار یا کرداریدا.

پەیزەن: گیاندارێکە لە ڕۆیندا قاچی لە یەک بکەوێ.

پەیزەنی: پێ لە پێدان لە ڕۆیندا.

پەیژە: دوو داری درێژی پلەپلەیە مەردوومی پێدا سەر دەکەوێ بۆ جێی بەرز.

پەیغام: پەیخام.

پەیغەمبەر: پێغەمبەر.

پەیغەمەر: پێغەمبەر.

پەیڤین: ز. قسەکردن.

پەیک: کەسێکە نامەی مەردووم ببا بۆ خاوەنی. ئەستێرەیەکە لە هێزی کێشنددا بەدوای ئەستێرەیەکی گەورەتر لە خۆیەوە بێ وەک مانگ بۆ زەوی. بریتییە لە بەردەستێکی پچووک کە هەمیشە لە گەورەکەی جیانەبێتەوە.

پەیکار: پەیکان. جەنگ و ئاژاوە.

پەیکان: نووکێکی تیژی ئاسنینە دەکرێ بەسەری تیر و ڕمەوە.

پەیکردن: برین و داهێنانی شتێک: فیسار کەس ڕەزەکەی (پەی کرد).

پەیکوڵ: گیایەکی بەهارییی بۆرە تەرزە فرێی دەدا و دەنکێکی دڕکاوی دەردەکا.

پەیمان: بەستنی شتێک لە ناوەندی دوو کەس یا دوو دەوڵەتدا: من و تۆ پەیمانی برایەتیمان بەستووە.

پەیمانە: پەیمان. پێوانە.

پەیوەس: د. پەیوەست.

پەیوەست: شتێکە کە بەشتێکی تردوە نووسابێ. (پەیوەستبوون) نووسانی شتێک بەشتێکی تردوە. (پەیوەستکردن) نووساندنی شتێک بەشتێکی تردوە.

پەیوەستی: نووساوی شتێک بەشتێکی تردوە.

پەیوەند: پەیوەستی و ئاشناییی دوو شت بەیەکەوە.

پەیوەندکردن: موتوربەکردنی درەختێک لە درەختێکی تر.

پەین: پیسیی وڵاخی بەرزەی یەکسم.

پەینجە: پەیژە.

پەینچی: کەسێکە کە هەر پەین کۆ بکاتەوە بۆ سۆختی حەمام.

پەینکە: ئاردێکە دەکرێ بەگونکەوە لەکاتی کردنەوەیدا بەنان.

پەینکێش: پەینچی.

پێ: ئەندازەیەکە لە قاچ کە دەچێتە ناو پێڵاوەوە. پیتی سێیەم لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. دارێکە سەرێکی لە ژێرەوە دەبەسترێ بە(خوانکەی) ئاشەوە و سەرەکەی تری بەدەرەوە دەبێ بەرداشی پێ بەرز و نزم دەکرێتەوە. پەلەپیتکەی چەک. کەسێکە کە بەڕۆژوو بێ: ئیمساڵ فیسار کەس (پێ)یە واتە

بەڕۆژووە. وتەیەکە بەمەعنا (لەگەڵ) بەکاردێنرێ: فیسارکەس پارەی (پێ)یە. وتەیەکە بەمەعنا (بە): (پێ)ی بڵێ واتە بەو بڵێ.

پیابردن: بردنی شتێک بەناو شتێکدا.

پیاپەریگ: د. بریتییە لە شێت و دێوانە.

پیاچزان: چزانی شوێنێک لە ئەندام بەشتێکی داخدا.

پیاچزاندن: چزاندنی شوێنێک لە ئەندام بەشتێکی داخدا یا چزاندنی شتێکی داخ بەجەستەدا.

پیاچوون: چوونی شتێک بەناو شتێکدا.

پیاچوونەوە: وتنەوەی شتێک لەبەر یا لەناو نووسراودا: بەدەرسەکەتدا پچۆرەوە. دووبارە پاتکردنەوەی هەموو شتێک: ئەم دروومانە یا ئەو گەچکارییە (پیابچۆرەوە) واتە بەسەریدا بڕۆرەوە.

پیاچەقاندن: چەقاندنی شتێک بەشتێکدا.

پیاچەقین: چەقینی شت بەشتێکدا.

پیادان: ماڵینی شتێک بەشتێکدا: دارێکی (پیا دا). داپۆشینی شتێک بەشتێک: لێفەکەی (پیا دە). بریتییە لە شەق هەڵدان لە یەکێک: هەر کە دی دەستی کرد بە(پیادان)ی. بریتییە لە دزینی شتێک: هەرچی بەردەست کەوێ (پیا دەدا).

پیادروون: دروونی شتێک بەسەر شتێکی تردا.

پیادە: کەسێکە کە بەپێ بڕوا. داشێکە لە یاری شەترەنجدا. بریتییە لە مەردوومی کەوددنی نەزان لە کارێکدا: فیسار کەس لە خوێندندا (پیادە)یە واتە هیچ نازانێ.

پیادەیی: بوونی مەردووم بەپیادە.

پیاڕاگەیاندن: دابەشکردن و گەیاندنی شتێک بەشتێکدا بەکەموکوڕی: ئەم چێشت و نانە بەمیوانەکان (ڕاگەیەنە) لە کاتێکدا کە نانەکە کەم و میوانەکان زۆربن. فریاخستنی شتێک بەشتێکدا بەچالاکی: ئەم ئاوە (ڕاگەیەنە) بەو ناگرەدا واتە زوو بیگەیەنە ڕێ و پێی بکوژێنەرەوە.

پیارزک: پریاسکە.

پیاز: گیایەکی توونە دەچێنرێ، بنکێکی خڕی توێ توێی هەیە، چەند گەڵایەکی کلۆر دەردەکا.

پیاراو: جۆرە گۆشتاوێکە کە بەشی زۆری پیاز بێ.

پیاز پاکردن: بریتییە لە رووپامایی کردن بۆ یەکێک.

پیازۆکە: گیایەکی کوێستانیی بەهارییە سەلکی وەک پیازی فیسقە و گەڵای وەک (کنیواڵ) وایە بەڵام ئەم هەر لە شاخدا دەڕوێ.

پیازەخووگانە: گیایەکی کێوییە لە پیاز دەچێ بەڵام ئەم ناخورێ.

پیازی: شتێکە کە ڕەنگی وەک پیاز وابێ.

پیاساوین: پیاسوون.

پیاسوون: هەڵسوونی شتێک بەشتێکدا.

پیاسە: ڕاوێچکە.

پیاکردن: کردنی شتێک بەناو شتێکدا.

پیاکێشان: ماڵینی شتێک بەشتێکدا.

پیاگ: پیاو.

پیاگرتن: گرتنی شتێک بەڕووی شتێکی تردا.

پیاگەیاندن: فریاخستنی شتێک بەشتێکدا.

پیاگەیشتن: فریاکەوتنی شتێک بەشتێکدا.

پیاگێران: گێرانی شتێک بەسەر شتێکدا.

پیالە: دەفرێکە لە شووشە، ئاو و چای و هێندێ شتی تری پێ دەخورێتەوە.

پیاماڵین: ماڵینی شتێک بەشتێکدا.

پیان: پیادەیی لە ڕۆیندا.

پیانان: دانانی شتێک لەسەر شتێک بەنهێم.

پیانۆ: پیانوو.

پیانوو: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە.

پیانووسان: لکانی شتێک بەشتێکدا.

پیانووساندن: لکاندنی شتێک بەشتێکدا.

پیاو: ئادەمیزادی نێرینە کە لە منداڵی تێپەڕیبێ. بریتییە لە مەردوومی جوامێری مەرد: فیسار کەس زۆر (پیاو)ە. نۆکەر: نەریمان (پیاو)ی جوامێرە.

پیاوانە: کردەوە یا شتێکە کە هەر لە پیاو بوەشێتەوە.

پیاوچاک: مەردوومی خواپەرستی بێ زیان.

پیاوخراپ: مەردوومی بەزیانی ستەمکار.

پیاوفرۆش: بریتییە لە ئافرەتی زمان لووسی بەفڕوفێڵ.

پیاوەتی: مەردایەتی.

پیاهاتن: باسکردنی شتێک بەدووروودرێژی: فیسار کەس (بەباسی فیسارە شتدا هات). هاتنی شتێک لە شوێنێکەوە: ئەم ڕێگایە (پیاهاتووم) یا ئەم جۆگەیە ئاوی (پیاهاتووە).

پیاهاتنەوە: پیاچوونەوە.

پیاهانین: هێنانی شتێک بەشتێکدا.

پیاهاڵپژان: هەڵپژانی شتێک بەشتێکی بەرزدا.

پیاهەڵپژاندن: هەڵپژاندنی شتێک بەشتێکی بەرزدا.

پیاهەڵپەڕین: هەستان و ئاوقەدبوونی یەکێک بەیەکێکدا. پیاهەڵپژان.

پیاهەڵپەساردن: هەڵپەساردنی شتێک بەشتێکدا.

پیاهەڵتەقان: پیاهەڵپەڕین.

پیاهەڵتەقین: پیاهەڵتەقان.

پیاهەڵچوون: هەڵگەڕانی گیاندار یا تەرزی سەوزایی بەشتێکی بەرزدا.
پیاهەڵچەقین: چەقینی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.
پیاهەڵخۆندن: پیاهەڵخوێندن.
پیاهەڵخوێندن: هاتن بە تانی یەکێکدا بەخراپی.
پیاهەڵدان: هاتن بە تانی یەکێکدا بەباشی.
پیاهەڵڕوانین: سەر بەرزکردنەوە و تەماشاکردنی شتێکی بەرز.
پیاهەڵزنین: هەڵگەڕانی گیاندار بەشتێکدا.
پیاهەڵسپاردن: پیاهەڵپەساردن.
پیاهەڵشاخان: تووڕەبوون و قسەی ناخۆش وتن بەیەکێک و تەریق کردنەوەی.
پیاهەڵشاخین: پیاهەڵشاخان.
پیاهەڵکالان: پیاهەڵشاخان.
پیاهەڵکالین: پیاهەڵشاخین.
پیاهەڵگەڕان: پیاهەڵچوون.
پیاهەڵمیزان: میزکردن بەپێوە بەقەد شتێکی بەرزدا.
پیاهەڵمیزتن: پیاهەڵمیزان.
پیاهەڵمیزین: پیاهەڵمیزان.
پیاهەڵنان: پیاهەڵپەساردن.
پیاهەڵواسین: هەڵواسینی شتێک بەشتێکی بەرزدا.
پیاهێنان: پیاهانین.
پێباز: بەردەباز. ناوە بۆ ناوچەیەک لە گوێ ڕووباری سیروان.
پێبازە: گیایەکە گەڵای وەک پێی باز وایە.
پێبڕان: بەرکەوتنی بەشێک بەکەسێک: منیش ئەمەم (پێ دەبڕێ) واتە بەرم دەکەوێ.
پێبژیو: ئازووقەیەکە کە مەردووم پێی بژی.
پێبوون: بەرۆژووبوون.
پێبەتاڵ: پێڵاوی گەورەی فراوان.
پێبەدارە: ئێسقانێکە بەدەم ڕان و قوڵی گیاندارەوە سەرەکەی وەک چاکڵ وایە.
پێبەقنگە: دەعبایەکی ئاویی پێ پەڕەدارە وەک مراوی بەڵام ئەم پچووکترە.
پێپلیکانە: پێپیلکە.
پێپیلکە: چەند پلەیەکە لە بەرد و قوڕ یا لە تەختە و دار دروست دەکرێ بۆ پێدا سەرکەوتن لە نزماییەوە بۆ بەرزایی.
پێ پێوەنان: بریتییە لە ڕۆین بە چالاکی.
پێت: ز. بڵێسەی ئاگر.
پێتاو: پارچە تەنراوێکە لە پێوە دەپێچرێ و کاڵای لەسەر لە پێ دەکرێ.
پێتاوە: د. پێتاو.
پێتەتە: دوو تەختەیە لەناو پێچاڵدا جۆڵا پێی دەخاتە سەر و بەرز و نزمی دەکاتەوە.
پیتەک: ز. شتێکی کەم.
پێتەک: کەلوپەلێکە لەگەڵ بووکدا دەنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.
پیتێ: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کچێ) و (کەنی) ژنی پێ بانگ دەکرێ.
پێجامە: جۆرە کاڵایەکە لەکاتی نووستن و حەسانەوەدا لەبەر دەکرێ وەک چاکەت و پانتۆڵ وایە بەڵام ئەم بێ بەرە.
پێچ: چەوتی و خواری لە هەموو شتێک: ئەم ڕێگایە (پێچ)ی تێدایە. (پێچ پێچ) شتێکە کە پێچی زۆری تێدابێ.
سەرپێچ: فیسار کەس (پێچ)ی جوان دەبەستێ.
پێچاڵ: چاڵێکە لەکاتی کارکردندا جۆڵا قاچی تێدا شۆڕ دەکاتەوە و ئاسنگەر تێیدا دەوەستێ.
پێچان: ئاڵاندنی شتێک لە شتێکی تر. زۆر بۆ هێنانی یەکێک بۆ یەکێک لەسەر شتێک: فیسار کەس (پێچامی).
پێچاندن: ئاڵاندنی شتێک لە شتێکی تر.
پێچاندنەوە: پێچانەوە.
پێچانن: پێچاندن.
پێچانەوە: قەدکردن و لوولکردنی شت. بریتییە لە شاردنەوەی قسە لە یەکێک: ئەو قسەیەم لێ (مەپێچەوە).
پێچاوپێچ: شتی پێچ پێچ.
پێچپێچان: بادانی شتێک. بریتییە لە دەربازبوون و خۆ گومکردن: فیسار کەس لەلام بوو ئەوەندەی نەبرد (پێچپێچکی پیادا) و دەرچوو. بریتییە لە سووڕدان.
پێچ پیاهاتن: ژانێکە لەناو سکدا پەیدا ببێ و بجوولێ و پێچ بخوا.
پێچپێچۆکە: شتێکە کە پێچی زۆری تێ کەوتبێ.
پێچخواردن: لوولبوون و با خواردنی شتێکی درێژ لە خۆیەوە.
پێچدان: لوولکردن و بادانی شتێک.
پێچران: ئاڵان و پێچخواردن.
پێچراو: شتێکە کە پێچ درابێ.
پێچراوە: شتێکە کۆکرابێتەوە و پێچرابێ.
پێچک: گوڵۆڵە: (د) پێچکە.
پێچکردنەوە: لادان لە ڕێڕەودا بەلای ڕاست یا بەلای چەپدا.
پێچکە: دەست و پێی ئاژاڵی وردە. پێی تەخت و کورسی و شتی تر.
پێچ لێدان: بریتییە لە فێڵکردن و قوماربازی.
پێچ و پلووچ: شوێنێک یا شتێکە کە نارێک بێ و پێچی زۆری تێدابێ.
پێچ و پەنا: شوێنی نارێکی پێچ و پلووچ.

پێچۆلەکە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەرەوز وایە گوڵێکی زەردی پچووک دەگرێ.
پێچوون: مانەوەی کەسێک لە کردنی کارێکدا. فیسار کەس لەو کارەدا زۆری (پێ چوو). تەریقبوونەوە: فیسار کەس بەقسەکە (چوو) واتە زۆر تەریق بووەوە. مردنی یەکێک بەدەردێک: فیسار کەس گرانەتیی گرت و (پێی چوو).
پێچە: پەچەی رووپۆش.
پیچەک: ز. شتی کەم.
پێچەک: شتێکە کە شتی تری پێ بپێچرێتەوە.
پێچەکولو: لۆکەیەکی کراوەیە کە پارچە پارچە کرابێ بەدرێژکۆلەیی بۆ ئەوەی کە بەخەرەک برێسرێ.
پێچەڵپاچ: گوفتار یا کردار یا شتێکی نارێکی نالەبار.
پێچەڵپێچ: پێچەڵپاچ.
پێچەن: پێچانەوەی دەوار بەدوو بەش بۆ بارکردنی. ئیشک. دارێکە ریسی لەسەر هەڵدەکرێ (د).
پێچەوانە: شتی پاش و پێش یا ناوەژوو.
پێچیاگ: د. پێچراو.
پێچان: پێچران.
پێچیاو: پێچراو.
پێخاووس: مەردوومی بێ پێڵاو.
پێخستن: پەککەوتن لە رێ رۆیندا لەبەر ماندوویەتی.
پێخواس: پێخاووس.
پێخۆر: شتێکە کە بەنانەوە بخورێ.
پێخۆست: شوێنێکە کەزۆر بەسەریدا نامشۆ بکرێ.
پێخۆشبوون: دڵخۆشبوون بەشتێکی خۆش. خۆشبوون بەناخۆشیی یەکێک.
پێخۆشحاڵ: کەسێکە بەشتێک دڵخۆش بێ.
پێخولە: منداڵی پێرەوکە.
پێخوێ: کۆمەڵێک لە قوری گیراوە. خەرمانێکە کە گێرە کرابێ و شەن نەکرابێ.
پێخەسوو: بەربووک.
پێخەف: نوێنێکە کە مەردووم پێی بنوێ.
پێخەنین: پێکەنین.
پێدان: دانی شتێک بەیەکێک.
پێدزکێ: هەنگاو پچووککردنەوە و خۆ دواخستنی یەکێک لە هاورێی لە رێ رۆیندا.
پێدزە: پێدزکێ.
پێدەشت: عاستی تەختی لە داوێنی کەژ و کێو.
پێر: پێرێ.
پێرار: دوو ساڵ لەمەوپێش.
پێرارەکە: پێرار.
پێران: د. وەناق.
پێرەوک: پێرەوکە.
پێرەوکە: منداڵێکە تازە کەوتبێتە سەر پێ.
پێروو: کۆمەڵە ئەستێرەیەکە کە پێی دەڵێن (کۆ).
پێرەکە: پێرێ.
پێرێ: دوو رۆژ لەمەوپێش.
پێرێ شەو: دوو شەو لەمەوپێش.
پێز: کەشی هەویر: ئەم هەویرە بە(پێزە).
پێزانین: زانینی شتێکی شاراوە. لەبەرچاوبوونی چاکەی یەکێک.
پێزە: د. کەمێک لە شتێک. گەوهەری یەکدانە.
پێس: د. پێست.
پێست: چەرمی سەر ئەندامی گیاندار.
پێسترک: با. پەنجەرە.
پێستە: پێستی گیراوەی گیاندار.
پێسە: بێزە. پێستە (د). وەها (ه).
پێسیر: ز. گیرفانی بەرباخەڵ.
پێسیرە: ز. بەرسیلە.
پێش: بەردەم. کاتی رابردوو: (پێش) نیوەرۆ هاتم.
پێشانگ: د. پێشەنگ .
پێشانی: ناوچەوان.
پێشاو: برێتییە لە ئاودەستخانە.
پێشبار: چەند بارێکە لەپێش ماڵ و کۆچدا بنێردرێ بۆ هەوارگە.
پێشبەست: بەرهەڵستێکە لەبەردەمی ئاودا دروست بکرێ.
پێشبەند: زنجیرێکە دەکرێتە دەستی وڵاخەوە.
پێشتەرکی: جۆرە فیشەکبەندێکە بەسەر قەڵبوسی زیندا شۆڕ دەکرێتەوە و بەقایش و ئاوزوونە بەند دەکرێ.
پێشخانە: د. جێی چاوەڕوانی کردن (صالون انتظار).
پێشخڕ: د. سەوزخڕ.
پێشخزمەت: نۆکەر.
پێشخستن: خستنەپێشەوەی شتێک.
پێشخۆر: د. پارەیەکی پێشەکییە لە دوای کرین و لە پێش وەرگرتندا دەدرێ.
پێشدار: چەند کەسێکن لەپێش لەشکرەوە دەڕۆن.
پێشدەستی: دەستپێشکەری.
پێشرەو: پێشدار.
پێشقلیان: بەرقلیان.
پێشک: ز. پاشەڵ.
پێشکار: د. یارمەتیدەر (معاون).
پێشکۆ: قەڵپووزی زین.

پێشکە: با. مێشوولە.
پێشکەشکردن: دانی شتێک بەیەکێک بەخۆڕایی.
پێشکەوتن: چوونە پێشەوە.
پێشکەوتوو: کەسێکە چووبێتە پێشەوە.
پێشمامان: ئافرەتێکە لەبەردەمی زەیستانەوە دادەنیشێ بۆ لەنگەرگرتنی لەکاتی منداڵبوونیدا.
پێشمەرگ: پێشمەرگە.
پێشمەرگە: چەند کەسێکن لەپێش لەشکرەوە دەنێردرێن بۆ جوست و جۆ و تاقیکردنەوەی ڕێگا.
پێشنوێژ: بەرنوێژ.
پێشنوێژی: نوێژکردنی بەرنوێژ (إمام) بۆ مەردووم.
پێشنیار: سەرەتایەکە بەتایبەتی بۆ نووسراوێک بنووسرێ.
پێشنیاری: پێشنیار.
پێشواز: بەپیرەوەچوون.
پێشوازی: پێشواز.
پێشۆر: لێوارێکە لەناو حەوزدا پێی دەخرێتە سەر.
پێشوو: شتی ڕابردووی کۆن. مێشوولە (ز).
پێشوولە: مێشوولە.
پێشە: ئێسقان. ناوکی ڕەقی میوە. پیشە (د).
پێشهاتن: د. ڕێکەوت.
پێشەخۆرە: د. هوما.
پێشەقان: بێڵەکانێکە سەرەکەی ئاسن بێ.
پێشەکی: وتن یا کردنی کارێک لەپێش کاتی خۆیدا: (پێشەکی) بەڵێن مەدە.
پێشەنگ: وڵاخێکی شۆخ و شەنگی جوانی بەنرخە پێش کاروان دەخرێ.
پێشەوا: کەسێکە کە بەرنوێژی بکا. زانای گەورەی وەها کە مەردووم پەیڕەوی بکەن.
پێشێل: شوێنێکە کە بەهۆی هاتوچۆی زۆرەوە بەسەریدا شێلرابێ.
پێشی: مێشوولە (با). بەردەم (ز).
پێشین: لەمەپێش: (پێشین) پێم وتی ئەم کارە مەکە. شتێکە کە پێشەکی بدرێ (سلفە).
پێشینان: باو و باپیری کۆنی ڕابردووی هۆزێک.
پێشینیان: پێشینان.
پێغەمبەر: کەسێکە لەلایەن خواوە بەڕابەر و پێشەوا نێردرابێ بۆ سەر مەردووم لەگەڵ چەند دەستوورێکی جواندا بۆ ئەوەی کە بیانگێرێتەوە لە خراپە و بیانبا بۆ چاکە.
پێغەمەر: پێغەمبەر.
پێغەمەر: پێغەمبەر.
پێقۆتکە: هەڵپەڕکێی گەرم. سەرچلی و هەڵبەز هەڵبەز.
پێقەلە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەلەوێ وایە تامی گەڵاتوور دەدا.
پێک: ئەندازەیەکە لەو شتانەی کە دەخورێنەوە و سەرخۆشی دەدەن کە بکرێنە ناو پیاڵەوە بۆ خواردنەوە.
پێکان: لە شتدان بەتێگرتنی شتێک بۆی. بریتییە لە دۆزینەوەی مەبەست لە نووسراوێکی گرانی نادیار: مەعنای شیعرەکەی نالیم (پێکا).
پێکانین: پێکهانین.
پێکاهاتن: هاتوچۆکردنی چەند کەسێک بەناڕێکی و پەرێشانی.
پێکراو: ئەنگێوراو.
پێکرا: تێکرا.
پێکمانەوە: وتەیەکە دەبێژرێ لە وەرامی یەکێکدا کە جەژنە پیرۆزەت لێ بکا کە خۆشی هاوبەش بێ لەو جەژنەدا واتە جەژنی هەردوولامان پیرۆزبێ.
پێکورە: بەچکەی باڵ نەگرتووی کوللە. بریتییە لە پیادەی لەشکر. بریتییە لە دەست و پێوەندی یەکێک.
پێکهاتن: جێبەجێبوونی شتێک.
پێکهانین: جێبەجێکردنی شتێک.
پێکەنین: دەم کردنەوە و گەشانەوەیەکە لە دەم و ڕووی مەردوومدا پەیدا دەبێ بەهۆی بینین یا بیستنی شتێکی خۆشەوە.
پێکەوتن: ڕێکەوتن و دەستدانی شتێک بۆ شتێک: دەرمانەکەم (پێ کەوت).
پێکەوەبوون: لەگەڵ یەکدابوونی دوو شت.
پێکهێنان: پێکهانین.
پێکیان: ئەنگێوران: (پێکیام) واتە ئەنگێورام.
پێکێشان: سەر کێشانی کارێک بۆ کارێکی تر: ئەم کارە (پێ دەکێشی) بۆ زویری و دڵ یەشان.
پێگرتن: کەوتنە سەر پێی گیانداری ساوا.
پێگوتن: پێ وتن.
پێگەیاندن: گەیاندنی قسەیەک یا شتێک بەیەکێک. بەرهەمهێنان: منداڵەکە یا باخەکەی باش (پێ گەیاند).
پێگەیشتن: گەیشتنی شتی کاڵ لە میوە و چێشت و شتی تر. تووشبوونی دووگیاندار بەیەک: نەریمانم پێ گەیشت. گەورەبوونی منداڵ بەڕەنگێک کە لە خەم بڕەخسێ. گەیشتنی مەردووم بەپایە و ئاواتی خۆی: فیسار کەس باش (پێ گەیشت). گەورەبوونی درەخت و سەوزی و هاتنەبەری: باخەکە یا بێستان و دەغڵەکە باش (پێ گەیشت).
پێگەیشتوو: شتێکە کە بەرهەم هاتبێ و پێ گەیشتبێ.
پێگەیگ: د. پێگەیو.

پێگەین: پێگەیشتن.

پێگەیو: پێگەیشتوو.

پیل: ز. شەپۆلی ئاو. ئەندازەیەکە لە کات کە بەرودوابێ.

پێڵ: کۆپارەی سەرملی گاجووت. شان و ملی مەردووم. پرد (د).

پێڵا: د. پێڵاو.

پێلاف: ز. پێڵاو.

پێڵاو: شتێکە لە ڕۆیندا لە پێ دەکرێ.

پیلکە: تیلکردنی هەڵمات بەپەنجە: فیسار کەس (پیلکە)ی ڕاستە.

پێڵوو: قەراخی چاو کە برژانگی لەسەر دەڕوێ. پشکۆ ئاگر.

پێلـە: ڕەشەوڵاخێکە کە شاخی بۆ لای چەنەی هاتبێتەوە. مەردوومی بەدمەست (د). قۆزاخەی کرمی ئاوریشم (د). پێڵوو (د).

پێ لە زەوی نەکەوتن: بریتییە لە کەیفخۆشی.

پێلەقە: لەقە وەشاندن بەیەک پێ.

پێلەوار: پێڵەوار.

پێڵەوار: بڕەداری سووتاندنی ئەستووری گەورە.

پێ لێ برین: وازهێنان لە ئامشۆکردنی یەکێک.

پێ لێ پاراستن: چاودێریکردنی شتێک بۆ ئەوەی کە پێی پێدانەنێیت.

پێ لێ خستن: بریتییە لە چاوقوچاندن لە شتێک و لەسەر نەڕۆینی.

پێ لێ داگرتن: بریتییە لە زۆرکردن لە کەسێک و میچ لەسەر گرتنی بۆ کارێک. دانەواندنی پێی ئاش بۆ ئەوەی کە ورد بهاڕێ.

پێ لێ ڕاکێشان: بریتییە لە پشت دانەوە لە کارێک.

پێ لێنان: بریتییە لە ڕاستی وتنی شتێک. پێنان بەشتێکدا.

پێ لێ وەرگێڕ: تەنراوێکە لەکاتی تەنینیدا جۆڵا پێی بەلایەکدا وەردەگێڕێ نیتر ئەو تەنراوە دووباد دەردەچێ.

پێ مریشکە: گیایەکی بەهاریی لق لقە لە چنگی مریشک دەچێ.

پێمەرە: بێڵ.

پێمەلە: جۆرە مەلەیەکە بەپێوە و بەجووڵاندنی هەردوو پێ دەکرێ.

پێمێو: با. دارێکە کە بدرێتە بەرمێو بۆ بەرزبوونەوەی.

پێنازین: خوربن و نازین بەیەکێک.

پێناسین: ناسینی شتێک بەیەکێک.

پێناو: ڕێ و بۆنە: لە (پێناو)ی تۆدا دووچاری زیان بووم، واتە لە ڕێی تۆوە و بەبۆنەی تۆوە.

پێنج: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی چوار و شەش دایە.

پێنجتیر: تفەنگ و دەمانچەیەکە کە پێنج گوللە بخوا.

پێنج چاوگەی دڵ: د. پێنج هەستە (حەواسی خەمسە) کە بینین و بیستن و بۆنکردن و تامکردن و لێک کەوتنە.

پێنج خشتەکی: شیعرێکە کە سێ نیوە شیعری تری خرابێتە سەر و، دواییەکەیان لەسەر وێنەی دوایی نیو شیعری یەکەم بێ.

پێنجدەری: ژوورێکە کە پێنج پەنجەرەی لە ڕیز یەکەوە تێدابێ.

پێنج شەممە: پێنج شەموو.

پێنج شەموو: ڕۆژی شەشەی حەفتە لە هەینی بەدواوە.

پێنج شەمە: پێنج شەموو.

پێنجگا: ناوە بۆ جۆرە مقامێکی کوردی.

پێنجگۆشە: شتێکە کە پێنج سووچی ببێ.

پێنج گەنج: د. پێنج چاوگەی دڵ.

پێنج گەنجینە: د. پێنج گەنج.

پێنجوار: پێشبار.

پێنجە: ز. پەنجا.

پێنجەم: شتێکە کە لە پایەی پێنجدا بێ.

پێنجەمین: پێنجەم.

پێنجهەم: پێنجەم.

پێنجهەمین: پێنجەمین.

پێنجەیتار: پێنج ڕۆژە لە ناوەندی زستان و بەهاردا کە ساڵ تەواو دەبێ ئەم پێنج ڕۆژە دەمێنێتەوە. پێشینان ساڵیان بەدوانزە مانگ و مانگیان بە سی ڕۆژ داناوە، بەم پێیە ساڵ دەکاتە سێ سەد و شەست ڕۆژ، پێنج ڕۆژ دەمێنێتەوە لە ساڵی ڕاستەقینە کە لەسەر هیچ مانگێک نییە.

پێنج یەک: لە پێنج بەش بەشێک.

پینکی: د. وەنەوز.

پینگ: پێشخواردنەوە. پونگە.

پینۆکە: د. گیایەکی بۆنخۆشە گوڵێکی سپیی هەیە.

پێنواندن: بەسەر هانینی کارە ڕەهاتێک بەسەر یەکێکدا لە تۆڵەی کردەوەیەکی خراپیدا: فیسار کەس سوێندی درۆ (پێی نوواند).

پێنەزان: سپڵە.

پێنەزانین: سپڵەیی.

پێواز: پیباز.

پێوان: ئەندازەگرتنی شتێک بەگەز یا بەبست یا بەشتێکی تر بۆ دەرخستنی پانی یا درێژییەکەی. پێوانەکردنی شتێک بەدەفر.

پێوانە: پێوان. (پێوانەکردن) پێوانی شتێک بەدەفرێک.

پێ و پل: قاچ و قول.

پێ و شوێن: شوێنپێی شتێک کە خۆی لە ئارادا نەبێ: (پێ و شوێن)ی دزەکەم هەڵگرت. بریتییە لە سۆراخکردن: کەواکەم دزرابوو چووم بە(پێ و شوێن)یەوە، واتە بۆ سۆراخکردنی.

پێ وتن: وتنی قسەیەک بەیەکێک.

پێوور: ز. ئەستێرەی کۆ.

پێورچە: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک کاهوو وایە وڵاخ دەیخوا.

پێوشک: د. پاووشک.

پێوەبوون: گیرخواردنی شتێک بەشتێکەوە یا لە شتێکدا: بەم کارەوە چاک (پێوەبووم) یا ئەو گەماڵ و دێڵە (پێوەبوون). نیازکردنی شتێک: (پێوەم) بچم بۆ بەغدا.

پێوەچوون: ڕۆین بەدەم شتێکەوە: بوو بەهەرا منیش (پێوەچووم). چوونی شتێک بەشتێکەوە.

پێوەدان: گەستنی مار و چەقاندنی چزوودار چزووەکەی بەگیانداردا. جووتکردنی دەرگا و پەنجەرە. ناندان بەتەنوور و ساجەوە بۆ برژاندنی.

پێوەڕویشتن: هەڵوەشان یا دڕانی شوێنێک کە کەمێک لە خۆیدا هەڵوەشابێ یا دڕابێ: کەواکەت بدروورەوە با لەوە زیاتر (پێوەنەڕوا). چوونی گیاندار بەدەم شتێکەوە.

پێوەرکردن: وێڵکردن.

پێوەژەنن: د. تێوەژەندن.

پێوەکردن: کردنی شتێک بەشتێکدا. بریتییە بە لە دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێکەوە: چاک فیسار کەست (پێوەکرد).

پێوەن: د. پێوەند.

پێوەنان: نووساندنی شتێک بەشتێکەوە.

پێوەند: ئاسنێکی زنجیرداره دەکرێتە پێی بەندی و وڵاخەوە.

پێوەندکردن: پەیوەندکردن. کردنی پێوەند بۆ پێی گیاندار. چووز کردنی درەختێک لە درەختێکی تر.

پێوەنیشتن: ڕووکردن و چوونی مەردووم بەزۆری بۆ سەر شتێک: شاییەکە مەردوومی زۆری (پێوە نیشت). نیشتنی مێش و مەرۆش لە شتێک.

پێوەهاتن: هاتنی مەردووم بەدەم شتێکەوە: پرسەی فیسار کەس مەردوومی زۆری (پێوەهاتبوو). پێ و قودووم چاکیی شتێک بۆ کەسێک: فیسار کەس خانووەکەی (پێوەهات).

پێویس: د. پێویست.

پێویست: کەسێکە کە شتێکی پێ بوێ: (پێویست)م بەدراوە. شتێکە کە پێت بوێ: دراو لە هەموو شت (پێویست) ترە.

پێویستی: نامانگوری بۆ شتێک.

پێهاتن: پێگەیشتن و بەخۆداهاتن. دانان بەشتێکدا (أعتراف).

پێ هەڵپەڕین: گەیشتنی برین بەیەکێک: ئەندامم برینی (پێ هەڵپەڕیوە).

پێ هەڵگرتن: بریتییە لە خێرا ڕۆین. هەڵگرتنی شتێک بەیەکێک.

پی: پیو. پووک (با). وتەیەکە لە جیاتی وتەی (بەو) بەکاردێنرێ: وەشڵەی (پی) کەسەی، واتە خۆزگە بەو کەسە (هـ).

پیبک: ز. بیبیلەی چاو.

پیبەر: ز. بیبەر.

پیپ: جۆرە دەفرێکی خڕی گەورەیە لە تەختە یا لە لەوح.

پیت: حەرف: فیسار کەس دوو (پیت) و لەتێکی خوێندووە. خێر و بەرەکەت: کشتوکاڵی ئیمساڵ بە(پیت)ە. پەنجە تووتە.

پیتاک: کۆکردنەوەی شت لەلایەن چەند کەسێکەوە بۆ یارمەتی کردنی یەکێک. کۆکردنەوەی دراو لەلایەن چەند کەسێکەوە کە شتێکی پێ بکڕن بەهەموویان بیخۆن. پڕ و پیتی ناو ماڵ (د).

پیتدانەوە: خێردانەوە.

پیتک: پەلەپیتکە (د). شووردیی.

پیتکخستن: د. پەلەپیتکە هاویشتن.

پیتووکە: د. جۆرە گیایەکە دەکرێ بەگزرە بۆ ئاژاڵ.

پیتە: پووشی چەڵتووک و گاڵ. چێشتی گۆشتاو.

پیتەبرە: کرمێکی پچکۆلانەیە لەناو قەفی گەنم و جۆدا پەیدا دەبێ گوڵەکەی لە بندا دەقرتێنێ.

پیتەپیتە: د. وردە وردە.

پیچ: پێچ (با). بیچ (ز).

پیچان: ز. پێچان.

پیچک: گیایەکی یەک لقی سێ کووزی یەک ڕیشەییە دەکرێ بەکەلانە. کوبەی ساوەری بێ ناو (ز).

پیچی: ز. پەنجەی دەست.

پیداڕوو: د. جۆرە دەرمانێکە لەنێو و لۆکە و قسڵ دروست دەکرێ و گونجی پێ پینە دەکرێ.

پیر: گیاندار و درەختی بەساڵاچوو. پیاوی باشی خواپەرست کە بەئامۆژگاری مەردووم بێنێتە سەر ڕێی چاکە.

پیران: لە هۆش خۆ چوون: (پیران)ی کردووە. ناوی دێیەکە لە سنووری ئێران لە ناوەندی هەورامان و مەریواندا.

پیرانبردنەوە: هۆش ڕۆین لەبەر لێکدانەوەی خەفەتێک.

پیرایی: د. بەپیرەوە چوون.

پیرپنتک: منداڵێکە کە کردار و گوفتاری لە گەورە بچێ.

پیرخەنی: پیرخەنیلە.

پیرخەنیلە: شۆربای وردە ساوەر.

پیراندن: پرمەکردنی ئەسپ و ماین.

پیرانن: پیراندن.

پیرک: ئەستێرک.

پیرە: پرمە. (پیرەپیر) پرمەی یەک لەدوای یەک.
پیرسوز: شتێکە وەک فانۆس بەڵام لەباتی شووشە بلووری مێو لێدراوی تێ دەپێچرێ و مۆمی تێدا دادەگیرسێنرێ.
پیرۆز: شتی بەپیت و فەڕ: جەژنت (پیرۆز) بێ.
پیرۆزانە: شتێکە یەکێک بتداتێ لە کاتێکدا کە کاڵایەکی تازەی لەبەر کردبێ یا بەپایەیەک گەیشتبێ لە پاداشی ئەوەی کە پێت وتبێ (پیرۆزت) بێ.
پیرۆزبایی: پیرۆزانە.
پیرۆزە: بەردێکی شینی بەنرخە دەکرێ بەنقیم. هوما.
پیرۆزی: وتنی وتاری (پیرۆزت بێ) بەیەکێک.
پیرۆک: د. پیرەڵۆک.
پیـرە: وتەیەکە بەهێندێ شت دەوترێ لە رووی سەرسوڕمان لەو شتەوە: (پیرە) چەقۆ زۆر تیژە، یا (پیرە) ئاو زۆر بەهێزە.
پیرەباب: پیرێنتک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی شارباژێڕ.
پیرەزا: منداڵێکە کە لە کاتی پیریی باوکی یا دایکیدا بووبێ.
پیرەژن: پیرێژن.
پیرەک: شتی چرچی کۆنی پیر. ژن (ز).
پیرەڵۆک: داری پیری گەندەڵ. ئەندامێکە لەبەر زۆر مانەوە لەناو ئاودا پنر بووبێتەوە.
پیرەمێر: ز. پیرەمێرد.
پیرەمێرد: ز. پیاوی پیری بەساڵاچوو.
پیرهەڤوک: ز. جاڵجاڵۆکە.
پیرێژن: ژنی پیری بەساڵاچوو.
پیرێژنە سەرئاسنینە: دەعبایەکی پچووکە بەقەد (زچ)ێک دەبێ لەژێر خاکدا هێلانە دەکا.
پیری: بوونی شت بەپیر. پیرایی (د).
پیزپیزاک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی کلاو درێژە.
پیـزڵ: گـیـایـەکی ئاویی هەمـیـشـەییـیـە گەڵای وەک کەوەر وایە ریشەکەی دەکوترێ و گەرم دەکرێ و لەبەر مووسڵدان دەنرێ بۆ میزگیران.
پیزۆکە: زیپکەیەکی پچووکە لە جەستە دەردێ.
پیزی: د. ڤنگ.
پیژان: د. بێژانەوە.
پیژگ: ز. پیشۆک.
پیس: شتێکە کە پاک نەبێ.
پیسار: د. خوێنی حەیزی ژن.
پیسایی: گووی ئادەمیزاد.
پیسبوون: بوونی شت بەپیس. تێکچوونی هێلکە.
پیس پیسۆک: پەسپەسەکۆڵە.
پیـسـکردن: لابردنی پاکـیی شـتـێک. هەڵنەهێنانی هێلکە و بۆگەنکردنی.
پیسکە: رژدی چرووک.
پیسکەیی: رژدی و چرووکی.
پیسۆ: ز. بۆسۆ.
پیسۆز: د. پیرسۆز.
پیسی: پیسایی.
پیـشـان: پوخـتـەبوونی هێندێ شت لەژێر ئاگردا. تەنگبـوونی هەناسەی گیاندار لەژێر قورساییەکدا.
پیشاندان: بەرچاوخستنی شتێک بۆ گیاندارێک.
پیشاندن: پوختەکردنی شت لەژێر ئاگردا.
پیشانگا: شوێن ڕانوواندنی شت بۆ تەماشاکردنی (معرض).
پیشانن: پرماندنی وڵاخ (د). پیشاندن.
پیشاو: شتێکە لەژێر ئاگردا پوختە بووبێ.
پیـشـخـواردنەوە: خـەفـەت پەچنینە دڵ بەدەست شـتـێکەوە و دەسەڵات نەبوون بۆ دەربڕینی.
پیشکان: بێڵەکان.
پیشکردن: پیشخواردنەوە.
پیشن: د. کەسێکە کە هەمیشە پیش بخواتەوە.
پیشۆک: گیایەکی بەهاریی سەلکدارە دەخورێ.
پیشە: کاری پێ بژێو (صنعت). کردەوە و ڕەوشت: تا لەسەر ئەم (پیشە)بەبیت سەر ناکەوێت.
پیشەگەر: کەسێکە کاری وا بزانێ کە پێی بژێ.
پیشەوەر: پیشەگەر.
پیشیاگ: پیشاو.
پیشیان: پیشان.
پیف: ل. شتی پووتی پف هەڵدراو.
پیفک: پووشوو.
پیفۆک: بیشۆک.
پیفوو: پووشوو.
پیفیاگ: شتی ئاوساو.
پیفیان: ئاوسان.
پیفی: پیفوو.
پیڤاز: ز. پیاز.
پیڤۆک: ز. بیشۆک.
پیـک: چەکـوشـێـکی قـورسی ئاسنینە بەردی پێ دەشکێنرێ. لاسکی گەنم و جۆ و ئەو گیایانەی کە لاسکدارن. فیقەنە.
پیکە: قامیشێکی باریکی پتەوە چیغی لێ دروست دەکرێ.
پیکەبرە: پیتەبرە.
پیل: پەلی گیاندار.
پیلاف: با. پلاو.
پیلان: فێڵ.

پیلانباز: فێڵباز.
پیلانبازی: فێڵبازی.
پیلانگێڕ: کەسێکە کە پیلان باش بگێڕێ.
پیلک: پۆستەچی (با). پەنجە.
پیم: پیو.
پینۆک: وەنەوز.
پینە: پارچەیەکە بدرێ لە شتی دڕاو. کەپەک (با).
پینەپەڕۆ: پینە و پەڕۆ.
پینەچی: کەسێکە کە هەر پێڵاو پینە بکا.
پینەدۆز: پینەچی.
پینەساز: پینەچی.
پینەک: پینۆک.
پینەکردن: گرتنی پینە بەسەر شتی دڕاودا. بریتییە لە بەسەرگرتنەوەی وتارێک بەلادانی بەجۆرێکی تر: فیسار کەس لە قسەکەی نەریمان دڵگیربوو بەڵام باش بوو ئەمیش زوو (پینە)ی کرد.
پینە و پەڕۆ: پینەکردنی کاڵای دڕاو بەپارچەی کۆن.
پیو: چەورییەکە لە بەز و ناوسکی گیاندار بگیرێ.
پیوار: د. پاشملە.
پیواز: پیاز.
پیوە: پووشوو.
پییە: ل. پیو.
پێین: لای خوارووی شت.

ت

ت: (ضمیر)ی تاکی قسە لەگەڵکراو (مفردی مخاطب): کالاکە (ت)، بۆ نەهاتی(ت)؟

تا: بۆ دوایی شتێکە کە خاوەنی برانەوە بێ: (تا) کرماشان چووم واتە دوایی ڕۆینم کرماشان بوو. هۆیەتی شتێک بۆ شتێک دەگەیەنێ: زمانت شیرین بێ (تا) خۆشەویست بیت، واتە زمان شیرینیت مایەی خۆشەویستییە لای مەردووم. بۆ بەستنەوەی شتێکە بەشتێکەوە (شرط): بەخێوت دەکەم (تا) بخوێنیت، واتە بەخێوکردنت بەستراوە بەخوێندنتەوە. بۆ بەستنەوەی شتێکە بەکاتێکەوە: (تا) لە جیهاندا بیت خواردن و خواردنەوەت دەوێ. هاتووە بەمەعنا (بۆ ئەمەی): هەستە (تا) دەرچین، واتە بۆ ئەمەی دەربازبین. گەرمییەکە لە نەخۆشییەوە پەیدا دەبێ لە ئەندامی گیانداردا. لایەک لە بارێک. هەودا و تاڵ: (تا)یەکم لەو دەزووە بدەرێ واتە تاڵێک. تاک (د). هاولف: ئەمە هاو(تا)ی ئەوەیە (د).

تا: با. لقی درەخت.

تابار: تاقە تایەکە بخرێتە سەر پشتی ولاخ.

تابان: درەخشان.

تابگە: شوێنێکی تایبەتییە لە گوێ ڕووبار و دەریا کە کەڵەک یا کەشتیی تێدا بوەستێ.

تابەرە گلگل: شتێکی گردی تەنکی لووسە منداڵان لەسەر شان تلۆری دەکەنەوە.

تاپر: تفەنگی ڕاو.

تاپۆ: تارمایی شت. جۆرە قەباڵەیەکی دەوڵەتییە دەدرێ بەخاوەن زەوی و خانووبەرە.

تاپوو: د. تاپۆ.

تات: نافرەتێکە کە ئێسقان یا پارچە گۆشت لەبەر زێیدا بێ. تەلەبەردی پانی درێژ. شاخ و کێوی سەخت. عەرەبی: من زبانی (تات) نازانم.

تاتا: ل. مام.

تاتک: خوشکی گەورە.

تاتۆ: هـ. باوک.

تاتە: تاتۆ (هـ). خوشکی گەورە.

تاتەبەرد: بەردی تەنکی پانی گەورە.

تاتەشۆر: تەختەیەکی پانی درێژی پێچکەدارە مردووی لەسەر دەشۆرێ.

تاتی: لبادی ڕاخستن. سەر و بۆر و ژێر و زدنە (د). تاتە (د).

تاج: کلاوێکی تایبەتییە پاشایان دەیکەنە سەریان. شتێکە لە وێنەی تاجێکی پچکۆلە هێندێ گەورەی سەرباز دەیدرووون بەسەر شانیاندا.

تاج خورووس: جۆرە ترێیەکی سووری دەنک خوار و خێچە لە پۆپنەی کەڵەشێر دەچێ. جۆرە گوڵێکی سوورە وەک پۆپنەی کەڵەشێر پێی دەڵێن گوڵە قەیفە.

تاجی: تانجی.

تاخورک: ز. جۆرە عەرەبانەیەکی قۆقزی بێ پێچکەیە بەسەر بەفردا ڕادەکێشرێ.

تاخە: باقەیەک لە گەڵای تووتن و شتی تر.

تار: شتێکە وەک کەمانچە لێ دەدرێ و دەنگێکی خۆشی لێوەدێ. نان. تاریک. پێنجەی تار. تاڵێک لە دەزوو. گیاندارێکە کەتەرەبووبێ. (تاربوون) تەرەبوون. (تارکردن) تەرەکردن. کەمەی دەف و شتی تر (ز).

تارا: شتێکی ئاوریشمیی ئاودامانی جوانە دەدرێ بەسەر بووکدا لەکاتی گواستنەوەیدا بۆ ماڵی زاوا.

تاراج: تاڵان.

تاراندن: تەراندن.

تارانن: د. تەراندن.

تارانی: جۆرە دراوێکی زیوینی ئێرانییە.

تارچی: ز. کەسێکە کە شتێک بەش بکا. تارژەن.

تارژەن: کەسێکە کە تار باش لێ بدا.

تارکردن: تەرەکردن.
تارکرن: ز. بەشکردن.
تارگان: ز. جۆرە گەنمێکی خراپە.
تارم: خەرمانی هەڵدراوە دوای کوتاندنی ڕووەو با بۆ شەنکردنی. بەرهەیوان. جەڵەب (د).
تارمایی: قەبارە و تاریکاییی شت.
تارمە: تارم.
تارومار: پەرش و بڵاو. (تاروماربوون) پەرش و بڵاوبوونی شت. (تارومارکردن) بڵاوە پێکردن.
تارپاگ: د. گیاندارێکە کە تار بووبێ.
تاری: با. تاریک.
تاریک: شوێنێکە کە ڕووناک نەبێ.
تاریکایی: تاریکی.
تاریک داهاتن: پەیدابوونی تاریکی لە ڕۆژئاوا بەدواوە.
تاریک و ڕوون: تاریکیی دوای شەو کە لەگەڵ ڕووناکیی بەیاندا تێکەڵ دەبێ، یا ڕووناکیی دوای ڕۆژ کە لەگەڵ تاریکیی ئێوارەدا تێکەڵ دەبێ.
تاریک و ڕوونە: تاریک و ڕوون.
تاریک و لێڵ: تاریک و ڕوون.
تاریک و نووتەک: شوێنی زۆر تاریک.
تاریکە: تاریکایی.
تاریکەشەو: شەوی زۆر تاریک.
تاریکی: نەبوونی ڕووناکی. شوێنی تاریک: وەرە ئەم (تاریکی)یە.
تازە: شتی نوێ. شتی جوان کە ئادەمیزاد نەبێ (با).
تازەبرین: بریتییە لە یەکێک کە تازە مردوویەکی مردبێ.
تازە بەتازە: خواردەمەنییەکە لەگەڵ پێگەیشتنی بخورێ: میوە (تازە بەتازە) خۆخە.
تازەپیاکەوتوو: بریتییە لە کەسێک کە لە پاش هەژاری دەوڵەمەند بووبێ.
تازەقەڵلا: شتی تازەداهاتوو.
تازەکردنەوە: نوێکردنەوەی شتی کۆن.
تازەگی: شتی تازەی نوێ.
تازێ: ز. ڕووت و قوت.
تاری: تازە (ز). عەرەبی.
تازیلە: برۆیش.
تاژانگ: ز. قامچی.
تاژی: تانجی.
تاس: جۆرە جامێکی دەم واڵی تەنکە.
تاسان: هەناسە لێ برانی گیاندار بەجۆرێک کە بخنکێ یا نیوە خنکاو بێ.
تاساندن: دەست نانە بەربین و هەناسەبڕینی گیاندار بەجۆرێک کە بخنکێ یا نیوە خنکاو بێ.
تاسانن: تاساندن.
تاساو: گیاندارێکە کە تاسابێ.
تاس بردنەوە: واق وڕمانێکە دێ بەسەر مەردوومدا لە کاتی بیستن یا بینینی شتێکی سەیردا.
تاس بەسەرداهاتن: تاس بردنەوە.
تاسکردن: تاسان.
تاسکلاو: جۆرە کلاوێکی پۆڵایینە لە جەنگدا دەکرێتە سەر.
تاسکەباب: دەفرێکە تاسکەبابی تێدا لێ دەنرێ. تاسکەبابی.
تاسکەبابی: جۆرە چێشتێکە لە گۆشت و ئاو و پیاز و بەهارات دروست دەکرێ.
تاسکەچەڵە: هـ. سیسارکە کەچەڵە.
تاسکەواو: تاسکەباب.
تاسنای: هـ. تاساندن.
تاسوخ: تاسوق.
تاسوق: خواردەمەنییەکی نایابە کە کەم دەست بکەوێ.
تاسولکە: تاسی پچکۆلە.
تاسە: بیر و ئارەزووی شت. تاسەکردن: ئارەزووکردنی شتێک.
تاسەخوار: کەسێکە کە تاسە و ئارەزووی یەکێک بکا.
تاسەمەند: تاسەخوار.
تاسەوی: بەرچنەی گەورەی ترێ.
تاسین: تاسان.
تاش: بەردی گەورە.
تاشتێ: ز. خواردنی نیوەڕۆ.
تاشین: ڕێکخستن و لووسکردنی شتێک بەتیغ. (تاشراو) شتێکە کە بەتیغ لووس کرابێ.
تاف: ئاوێکی زۆرە کە بەخوڕ بڕژێتە شوێنێکەوە: کارێزەکە (تاف)ێک ئاوی پێدادێ. (تافەتاف) ڕۆینی ئاوی زۆر بەگوڕ. ئاوەڕاستی جوانی: لە (تاف)ی جوانیمدا کۆڵم نەدەدا. تۆف (د).
تافاڵ: ل. گوێسوانە.
تافاو: تافە ئاوی زۆر.
تافتە: جۆرە چنراوێکی ئاوریشمیی جوانە.
تاف: با. تیشکی ڕۆژ.
تافگە: جێگایەکی بەرزە کە ئاوێکی زۆری بەخوڕی لێ بێتە خوارەوە.
تافە: د. دەنگی ئاو و با.
تاف: ز. مانگ. ڕۆژ.
تاڤل: دەستبەجێ.

تاقی: ز. تاوەبارانێک.

تاق: تاک. کەلەبەرێکی تایبەتییە لە دیوار دەهێڵرێتەوە بۆ شت تێدادانان. سەر پەنجەرە و دەرگا و پردی بەکەوانەیی هێنراوە. بەشێک لە بیست و چوار بەشی ئاو، هەموو ئاوێک بەبیست و چوار بەش دەژمێردرێ هەموو بەشێکی ناو دەبرێ بە(تاق)ێک: لە بیست و چوار (تاق)ەی ئەم کارێزە هەشت (تاق)م هەیە. رێی نیوەڕۆژێک: لێرەوە تا چەمچەماڵ ڕۆژ و (تاق)ێکە. پێستی مەڕ و بزن.

تاقانە: منداڵێکە کە برا و خوشکی نەبێ.

تاقچە: تاقی پچکۆلە.

تاقتاقکەرە: باڵندەیەکی شەو بێدارە بەشەو هەر دەڵێ: (تاق).

تاقم: دەستەیەک لە شتێک.

تاقمان لە جووت: جۆرە یارییەکە یەکێک چەند شتێک دەخاتە دەستییەوە و بەهاورێکەی دەڵێ: (تاقمان لە جووت)، ئەویش ئەگەر وتی تاق یا جووت و بەتاق دەرچوو یا بەجووت ئەوی ناو مشتی دەباتەوە، ئەگەر وادەرنەچوو ئەوا بەقەد ئەوەی ناو مشتی دەدۆڕێنی.

تاقمانەجفت: د. تاقمان لە جووت.

تاق و لۆق: چەند شتێکە لەپاڵ یەکدا بن و نارێک وەستابن: برژانگی (تاق و لۆق) وەستاوە، یا ڕایەڵی جاجمەکە تاق و لۆق کەوتووە. تاک و تووک.

تاقە: جۆرە پارچەیەکی جوانی بەنرخە لە ئاوریشم و سورمە دروست دەکرێ.

تاقەت: هێز و تەوانا.

تاقەتچوون: بێ تاقەتبوون لە شتێک.

تاقەتکردن: حەوانەوەی گیاندار: میوانەکان (تاقەت کە). دامەزراندنی شتومەک بەرێکوپێکی لە شوێنی خۆی.

تاقەتگرتن: نارامگرتن.

تاقە و لۆقە: تاق و لۆق.

تاقیکردنەوە: بەراوردکردنی شتێک.

تاک: شتێکە کە دووەمێکی نەبێ.

تاکانەوە: د. تەکاندنەوە و جیاکردنەوە.

تاکانە: د. تاقانە.

تاکبوونەوە: جوێبوونەوەی گیاندارێک لە کۆمەڵێک.

تاکتاک کەرە: تاقتاقکەرە.

تاکمان لە جووت: تاقمان لە جووت.

تاک و تووک: یەکەیەکەی پەراگەندە لە هەموو شتێک: تووتنەکەم (تاک و تووک) سەوز بووە، واتە چڵەچڵە.

تاک و تەرا: تاک و تووک.

تاک و لۆ: تەک و لۆ.

تاکە: تارانی.

تاکەوتاک: جووتە پێڵاو یا گۆرەوییەکە کە لە یەک ئەندازەدا نەبن، بەم ڕەنگە تاکێکیان گەورە و ئەوی تریان پچووک بێ. جووتە پێڵاوێکە ڕاست و چەپ لە پێ کرابێ.

تاکە و لۆکە: تاقە و لۆقە.

تاڵ: شتێکە تامی وەک تامی تاڵیشاری وابێ. جەوت یا مازووی کوتراوە کە مەشکەی پێ خۆش دەکرێ. هەودای دەزوو. شەو یا ڕۆژێکی هەورلەسەری بەبار. شتی سارد و سەرما: ئەمشەو شەوێکی (تاڵ)ە. پارچەیەک گۆشتی ڕەشە وا لە ناوەندی سی و جگەردا. گیانداری ڕەشکەلە: (حەمەتاڵ). تووڕە.

تالان: شتومەکێکە بەزۆر و ستەم لە مەردووم بستێنرێ. (تالانکردن) ماڵی مەردووم بەزۆر و ستەم.

تالان و برۆ: ئاخۆران و بخۆران و تالانکردنی ئەم و ئەو.

تالانە: د. باخچە.

تالانی: ماڵێکە کە بەتالان برابێ.

تالاو: بریتییە لە جەخار و خەفەت: ئەگەر نەخوێنیت (تالاو) دەکەم بەدەمتدا.

تالاوی: تالاو.

تاڵبوون: بریتییە لە تووڕەبوون و گرژبوون.

تاڵخ: سنوور.

تاڵدان: کردنی جەوت و مازووی کوتراو بەمەشکەوە.

تاڵشاری: د. تاڵیشاری.

تاڵگ: د. تاڵیشک.

تاڵگە: د. تاڵک.

تاڵوو: گیایەکی گەورەی گەڵاپانی تووکنە بنکێکی توێ توێی هەیە.

تاڵوکە: پەلەپەل و دەستوبردکردن. (تاڵوکەکردن) پەلەپەلکردن.

تاڵە: گیانداری ڕەشی درێژ. مەڕی لەش سپیی دەموچاو بۆر. تاڵوو.

تاڵەکە: د. مرۆر.

تاڵەوەکەرەی خۆشەوەکەرە: بریتییە لە کەسێک دەمێک کەیف خۆشت بکا و دەمێکیش دڵتەنگ.

تاڵیشاری: دەرمانێکی زەردباوی زۆر تاڵە.

تاڵیشک: گیایەکی تاڵی گەڵاپانی درێژکۆلەی بەهارییە دەدرێ بەکەو.

تاڵینتووس: گیایەکە لە تاڵیشک دەچێ.

تاڵی: بوونی شت بەتاڵ.

تاڵیش: تاڵیشک.

تام: چۆنێتییەکی خۆش یا ناخۆشە لە خواردن یا خواردنەوەی شت پەیدا دەبێ لە دەمدا. ڕۆنێکە کە بکرێتە چێشتەوە: ئەم چێشتە (تام)ی کەم تێ کراوە.

تامازرۆ: د. تامەزرۆ.
تامان: تەیمان.
تامدان: ز. ئاڵدووزکردن بە زێڕ.
تامژاندن: ز. فێرکردنی منداڵی شیرەخۆرە بەخواردن.
تامژین: ز. تازە دەستپێکردنی منداڵی شیرەخۆرە بەخواردن.
تامسار: ز. خواردن و خواردنەوەی شتی ناخۆش.
تام و بۆ: بۆن و بەرامە.
تامەتیتک: ز. خواردەمەنیی خۆش.
تامەزرۆ: کەسێکە کە زۆر ئارەزووی خواردنی شتێک بکا لەبەر ئەمەی کە دەمێ بێ نەیخواردبێ.
تامی تامیدان: خواردنی شتێکی خۆش لەبەرچاوی یەکێک بۆ ئەوەی حەزی لێ بکا و بەشی نەدەیت.
تامیسک: زیپکەیەکە لە دەم و لێوی مەردووم پەیدا دەبێ.
تامێسک: تامیسک.
تان: با. تەیمان.
تان: ڕایەڵی شـــتی تەنراو. چەند دارێکە وەک پەنجـــەرە لە ناوەڕاســـتی ژووردا دادەنرێ بۆ ئەوەی کـــە بیکا بەدوو بەش (ز).
تانج: تاج.
تانجـۆکە: مـووی ناوچەوانی کـچی پچکۆلە کـە بهـۆنرێتـەوە و بەسەریەوە ببەسترێتەوە بۆ ئەوەی کە نەچێتە ناو چاوی.
تانجی: جۆرە سەگێکی باریکی تیژڕەوی ڕاوییە.
تانجیی پێغەمەرانە: جۆرە کوللەیەکی لۆقنی باریکی بێ زیانە.
تانجییەوان: کەسێکە کە هەر خزمەتی تانجی بکا.
تانشین: د. خڵتەیەکە کە بکەوێتە بن ئاو.
تانوپۆ: بریتییە لە بنەچە و ڕەگەز: (تانوپۆ)یان دەناسم.
تانوپۆ ئاوریشم: بریتـیـیـە لە کـەسـێک کە لەلایەن باوکـیـشی و دایکیشیەوە ڕەسەن بێ.
تانووت: توانج.
تانە: پەڵەیەکی سپییە دەکەوێتە سەر بیبیلەی چاو تاریکی دەکا. تەشەر.
تاو: بارانێکی لێزمەی کەم. هەودایەک لە بەن و دەزوو و شـتی تر. دەمێکی کەم: (تاو)ێک دانیشە.
تاوتاو: دەم دەم. غـارکـردنی وڵاخ و خـێـرا ڕۆینی مـەردووم: بە(تاو) هات. هەتاو. ترس و بیم: لە (تاو) تۆ نازانم چی بکەم. تای نەخۆشی (د).
تاوا: ل. تاوە.
تاوان: گوناح: بێ (تاوان) کوژرا. تواندنەوە: (ه). پاداش (د).
تاواندان: د. بژاردنی شتێک. پاداش دانەوە.
تاواندن: تواندنەوە.
تاواندنەوە: تواندنەوە.
تاواندەر: د. کەسێکە کە شتێک بیژێرێ.
تاوانن: د. تواندنەوە.
تاوتوکردن: سەنگ و سووککردنی دوو دەفر کە شتێکیـان تێدابێ بۆ ئەوەی کە بەقەد یەکیان لێ بێ.
تاوتێ: تایەکە بەهۆی ئازارێکەوە لە ئەندامدا پەیدا دەبێ: ئەمە (تاوتێ)ی دوومەڵەکەیە.
تاودان: غارکردن بەوڵاخ. پێچدان (د). خولخواردن و گەڕان (د). سوورکردنەوە بەئاگر.
تاوسان: هاوین.
تاوسەندن: گەرمبوون و سووربوونەوەی شت.
تاوکردن: لاسدانی یەکێک بۆ کردنی شتێک.
تاوکـێـش: تەنراوێکە کـە ناوبەناو تاوی لێ دەرهاتبێ. (تاو کـێـشـبـوون) دەرهاتنی تاوی شـتی تەنراو ناوبەناو، تاوکێشکردن: دەرهێنانی تاوی شتی تەنراو ناوبەناو.
تاوگرتن: تاوسەندن.
تاوڵە: تەویلەی وڵاخی بەرزە. نەرد. گیای گژنیژ (د).
تاوڵەمە: ئاگر گەشکەرەوە.
تاولێهاتن: د. بێ تاقەتبوون. تا لێهاتن.
تاونیان: د. ڕاونان.
تاووس: باڵندەیەکی ڕەنگاوڕەنگی ئێـجگار جـوانە کلکی وەک چەتر لێ دەکا.
تاووشت: د. تاقەت و توانایی.
تاووک: تایلە.
تاووڵ: ڕەشماڵ.
تاوە: دەفـرێکی پەلە شـفـتـە و هێندێ شـتی تری تێـدا سـوور دەکـرێتـەوە. بەردێکی پانە ئاشـەوان کـولێـرە ئاشی پێ دەبرژێنێ.
تاویار: د. تاوێرێک لە برێشکە و شتی تر.
تاویان: د. توانەوە.
تاویانەوە: د. توانەوە.
تاوێر: تاشەبەردی زۆر گەورە. بەشێک لە قاوە و قاورمە و شتی تر کە بەنۆرەیەک سوور بکرێتەوە یا لە کەشک کە بەجارێک لە سوێنەدا بسوورێتەوە.
تاویلکە: تاوەی پچووک.
تاوێتی: د. تایبەتی.
تاوی: جۆرە دارێکە.
تاوین: د. توانەوە.
تاوینە: توانەوە.
تایبەتی: شتی دانسقە.

تایلە: دارێکی دێمیییە گەڵای وەک هەڵووژە وایە، بەرێکی شیرینی پایزەی زەردی خڕی هەیە وەک نۆک دەخورێ.
تاینچە: تایەکی پچووک.
تایە: گزرە گیایەکە کەڵەک کرابێ بۆ زستانی ئاژاڵ. چەند مەلۆیەکە لەسەر یەک دانرابن بۆ ئەوەی بکرێن بەخەرمان. لاستیکی پێچکەی ئۆتۆمۆبێل و هێندێ شتی تر.
تایەفی: جۆرە ترێیەکی سووری درێژکۆلەیە.
تایەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەسێک کە لەسەر کارێک سەرزەنشتی بکەیت و ئەویش بەرهەڵستت بووەستێ: من دەڵێم بخوێنە کەچی کابرای(تایەن) یەخەم دەگرێ.
تبل: با. پەنجە.
تخل: د. مەردوومی کەنەفتی لە پێش چاو کەوتوو.
تخووب: سنوورێکە دوو دێ یا دوو زەوی لە یەک جیا بکاتەوە.
تر: پیتێکە باوی ناو (اسم)ێک بەسەر ناوێک یا بەسەر چەند ناوێکی تردا دەدا لە صفەتێکدا کە هەردووکیان تێدا بەشداربن: نەریمان لە کامەران یا لە هەموو براکانی زیرەک(ترە). پیتێکە جیاوازیی شتێک لە شتێکی تر دەگەیەنێ: پیاوەکەی (تر)م بۆ بانگ کە. کەسێکە کە لە قسەدا پەلەپەل بکا و بیدا بەسەر یەکدا. ترەتر: قسەکردن بەپەلەپەل.
ترار: با. جامی ئاوخواردنەوە.
تراک: با. دەوری.
تراز: د. جۆرە گیرە و ئەشکنجەیەکە کە شتی پێ توند دەکرێ. تەرازووی بەنا.
ترازان: دەرچوونی شتێک لە جێی خۆی.
ترازاندن: دەرپەڕاندنی شتێک لە شوێنی خۆی.
ترازاو: شتێکە کە لە شوێنی خۆی دەرچووبێ.
ترازوو: شتێکی دوو تایە شتی تری پێ دەکێشرێ. شتێکە شووشەیەکی تێ براوە دڵۆپێک جیوەی تێدایە بەرزی و نزمی و ڕاستی و چەوتیی دیوار و شتی تری پێ دەردەکەوێ. چەند ئەستێرەیەکی ڕێکی بەرامبەری یەکن لە ناوەندی (کۆ) و (گەلاوێژ)دا. ناوی کەلوو (برج)ێکە لە دوانزە کەلووی ئاسمان. دوو شتن کە لە کێشدا بەرامبەر بن. شتی تەخت و ڕێک: ئەم شوێنە یا ئەم دیوارە (تەرازوو)وە واتە تەخت و ڕێکە.
تەرازووباز: کەسێکە لە کێشان بەتەرازوودا فێڵ بکا.
تەرازووبازی: فێڵکردن لە کێشان بەتەرازوودا.
ترازیان: ترازان.
تراش: تەراش.
تراشە: د. تەلاش.
تراشین: تاشین.
ترافانن: د. فڕاندن.
ترافیاگ: د. ترافیدە.
ترافیدە: گیاندارێکە کە تار بووبێ.
ترانە: ز. قەشمەری و یاری لە قسە و گفتوگۆدا.
تراو: شتی زۆر شل و ڕوون کە بەشی ئاوی زۆرتر بێ.
تربێ: هـ. شەوی ناوەڕاستی زستان.
ترپ: توور. ترپە. گوڕ (ز).
ترپۆکە: د. شێلم.
ترپە: دەنگی کەوتنەخوارەوەی شتێکی نەرمی قورس لە جێگایەکی بەرزەوە. ترپەترپ: ترپەی یەک لە دوای یەک. ترپ و هوڕ: ترپەترپی زۆر.
ترت: تورت. پەنجە (د).
ترترۆک: ز. سوورێنچک.
ترترە: ز. پیاوی درێژی قەڵەو.
ترتری: با. مەردوومی تر.
ترچماق: مەردوومی زۆر درێژ.
ترخان: ل. ترخێنە.
ترخە: تێکچوونی دەروون و ترشانی خواردەمەنی تیایدا بەهۆی زۆر خواردنەوە.
ترخێنە: شتێکی مزرە دەگیرێتەوە لە بروێش و شێلمی چنراو و، سەلک سەلک وشک دەکرێتەوە. چێشتێکە لە ترخێنەی وشک و نیسک و نۆک و چەوەندەر و گۆشت دروست دەکرێ.
تڕ: بایەکی بۆگەنە دێتە دەرێ لە قنگی گیاندار بەدەنگەوە.
تڕاندن: بریتییە لە زەبوونکردن و زیان گەیاندن بەیەکێک.
تڕتڕە: دەردێکە لە هێندێ سەوزایی دەدا وشکی دەکا. گیایەکە لەناو پەمووەدا سەوز دەبێ و چواردەوری زەبوون دەکا.
تڕتەپان: د. گیانداری تەمەڵی تەوەزەل.
تڕحێو: تڕهێو.
تڕ زل: بریتییە لە مەردوومی بەفیز.
تڕشکێن: کەسێکە کە شکابێ و تەریق بووبێتەوە. (تڕ شکێنکردن) تەریقکردنەوەی یەکێک.
تڕکەن: گیاندارێکە کە زۆر تڕ بەربداتەوە.
تڕکەندن: تڕبەردانەوە.
تڕلەیلی: بریتییە لە مەردوومی بێ نموودی هیچ و پووچ.
تڕلێدان: تڕکەندن. بریتییە لە خۆهەڵکێشان.
تڕن: تڕکەن. بریتییە لە گیانداری بێ کارەی هیچ و پووچ.
تڕنوسقاو: چەورییەکی کەمە کە بکەوێتە سەر ناوی گۆشتی کولاو: گۆشتەکە ئەوەندە لەڕە (تڕنوسقاو)ی بەسەرەوە نییە.
تڕنیسق: کۆترە باریکە.

ترۆ: توورە.

ترِ و زرِ: دەعیە و دەماری بێ جێ.

ترۆکردن: دەرکردنی یەکێک بەسووکی.

ترۆڵ: ل. شیاکە.

ترولاق: ل. ترۆڵ.

ترەترِ: فیز و دەمارکردن بەسەر یەکێکدا: چ (ترەترِ)ێکتە، یا چ (ترەترِ)ێکم بەسەردا دەکەیت؟

ترەک: ز. پیاو و ژنی داوێن پیس.

ترەکەلەکی: بریتییە لە کارێک کە باش بنج و بناوانی نەبەسترابێ و لەوانەبێ کە سەر نەگرێ و برووخێ.

ترەمەرۆ: بریتییە لە تفەنگ و دەمانچەیەکی خراپ کە کەم گوللەی بروا.

ترەوراوی: د. چەنەبازی سازندە.

ترهێو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ڕووی گاڵتەکردن بەکەسێکەوە کە قسەیەک یا کارێک بکا و جێی خۆی نەگرێ.

ترِیزە: د. قنگ.

ترِین: ترکەندن.

ترس: چونێتییەکە دێ بەسەر گیانداردا لە کاتی بینین یا بیستنی شتێکەوە کە گیانی لێی سڵ بکا و دڵی بکەوێتە گورپە گورپ.

ترسان: هاتنی ترس بەسەر گیانداردا.

ترساندن: ترس خستنە دڵی یەکێکەوە.

ترسانن: ترساندن.

ترساو: گیاندارێکە کە ترسابێ.

ترسناک: شتێک یا شوێنێکە کە مەترسی لێ بکرێ.

ترسنۆک: گیاندارێکە کە زۆر بترسێ.

ترسەترس: پارێزگاری لە شتێک بەترسەوە: بۆچی بە (ترسەترس) دێیتە ژوورەوە؟

ترسیان: د. ترسان.

ترسێن: ترسێنەر.

ترسێنەر: شتێکە کە مەردووم بترسێنێ.

ترش: بەری دارێکە بەهێشوو دەیگرێ دەنکی وەک نیسک وایە. شتێکە لە دەمدا تامی وەک سماق وابێ. بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژ.

ترشان: ترشبوونی شت بەهۆی کۆنبوون و مانەوەیەوە. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک کە نوستبێ: فیسار کەس (ترشاوە) واتە پەندەمووسی کردووە.

ترشاو: شتێکە لەبەر کۆنی ترش بووبێ. چێشتی مزرۆکە. ئاوی کان (معدن) کە لە خۆیدا ترش بێ. نوستوو.

ترشتە: د. ترێشتە.

ترشک: ز. هەموو خواردەمەنییەکی شلی ترش.

ترشکە: ترشۆکە.

ترش و تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژی مۆن.

ترش و تەلاش: چێشتی چەوەندەر بەترش.

ترش و شیرین: شتی مێخۆش. جۆرە شەربەتێکە لە دۆشاو و ترشی سماق دروست دەکرێ.

ترشۆک: ز. ترشۆکە.

ترشۆکە: گیایەکی بەهاریی گەڵاپانی درێژکۆلەی ترشە.

ترشەڵۆک: شتی ترشاوی ناخۆش.

ترشەڵووک: ترشەڵۆک.

ترشیات: جۆرە ترشییەکە لە سرکە و سەوزەواتی چنراو دەگیرێتەوە.

ترشی: لەپە برنجێکە ترشی تێ کرابێ. تامێکە وەک تامی بەرسیلە.

ترغەل: ز. شلەپەتە.

ترفاڵ: د. تلپەی شت.

ترفە: ترپە.

ترقە: هەڵووژە سیقەتۆردیی.

ترکانی: جۆرە سەمایەکە لەگەڵ جوولاندنی ئەندامدا.

ترکەش: تەنیشت.

ترنج: نارنج، ترنجۆک: جۆرە نەقشێکە لە قالی و شتی تر دەکرێ.

ترنجان: گیربوون و چەسپبوونی شتێک لەناو شتێکدا.

ترنجاندن: گیرکردنی شتێک لە شتێکدا.

ترنجانن: ترنجاندن.

ترنجۆک: جۆرە گیایەکی گەڵاپانە بۆنی وەک نارنج وایە.

ترنجوو: تیغی برندە.

ترنجە: ز. پەیژە و پێپیلکە.

ترنجەبین: جۆرە شەربەتێکی مزرە وەک سکەنجەبین.

ترنجەمین: ترنجەبین.

ترنجیان: د. ترنجان.

ترنگ: تراو: پلە و پایەی بەرز (د). پلتۆک (د).

ترنگە: دەنگێکە وەک دەنگی تەلی تار و عوود. (ترنگەترنگ) ترنگەی یەک لە دوای یەک. (ترنگ و هورِ) ترنگەترنگی زۆر. پلتەقاندن (د).

ترۆزی: خواردەمەنییەکە وەک خەیار.

تروسک: گیانداری چالاک.

تروسکان: تروسکانەوە.

تروسکاندن: تروکاندنی چاو.

تروسکانن: تروسکاندن.

تروسکانەوە: ڕووناکیدانەوەی چرا و ئاگر و بروسکە لە دوورەوە.
تروسکایی: ڕووناکییەکی کەم: چاوی بەئاستەم (تروسکایی) دەکا.
تروسکە: تروسکایی: بروسکە.
تروسکیانەوە: تروسکانەوە.
ترووشکە: د. ترشۆکە.
تروقیان: د. تررووقە.
تروقانن: د. ڕەتاندن.
تررووقە: د. شکان و ڕاکردن.
ترووکاندن: هەڵبڕین و دانانی پێڵووی چاو. دەست بەپەلەپیتکەداهێنانی چەک بەبێ فیشەک. کونکردنی هێلکە بەدەنووک لەلایەن مریشکەوە بۆ دەرهێنانی جووجەڵەکەی. دەرهێنانی ناوکی تۆکوولەکە و تۆ بێستان بەددان.
ترووکایی: تروسکایی.
ترووکە: ترووکایی.
تروم: د. نەژاد و ڕەسەن.
ترە: ز. ترێ.
ترەقە: تریقەی پێکەنین (د). تەرەقە.
ترەقیان: د. پێکەنین.
ترەک: د. درز و قلێشی شت.
ترەکان: درزبردنی شت. بریتییە لە زانی سەگ و بەراز.
ترەکاندن: قەڵەشاندنی شت.
ترەکیان: ترەکان.
ترەکین: ترەکان.
ترەو: هـ. توور.
ترەوکە: هـ. خەرتەلە.
ترەوژە: کۆرکۆرە.
ترێ: بەری درەختی مێوە کە بەهێشوو دەیگرێ.
ترياک: تلیاک.
ترياکخۆر: کەسێکە هۆگری خواردنی تلیاک بووبێ.
ترياکی: کەسێکە کە زۆر ترياک بخوا.
تريان: قووڵینە.
تريانە: سەبەتە.
تريسکە: شەوقی شووشە و گەلێ شتی تر، (تریسکەتریسک) تریسکەی یەک لە دوای یەک. (تریسک و هوڕ) تریسکە تریسکی زۆر. مۆڕبوونەوە و گوێ قوتکردنەوەی ئێستر لە کاتێکدا کە بگاتە شیوێک یا کەندەلانێک.
ترێشتە: تەشوێ.
ترێشقە: بروسکەی هەور کە بدا لە شتێک.
ترێقە: د. تریقەی پێکەنین.
تری: ز. ترێ.
تریت: نانێکە کە گوشرابێتە شتی شلەوە.
تریفە: شەوقی مانگ. (تریفەتریف) تریفەی یەک لەدوای یەک. نەخۆشییەکی ئاژاڵە سییەکەی دەنووسێ بەلای ورگییەوە. ناوی دێیەکە لە تەنیشت هەڵەبجەوە. جۆرە دەردێکە لە تینوێتییەوە تووشی ئاژاڵ و وڵاخ دەبێ ڕیخۆڵەی ڕەش دەکا.
تریفەتێکەوتن: بریتییە لە زۆر تینووبوون.
تریقە: دەنگی پێکەنینی بەرز. تریقەتریق: تریقەی یەک لەدوای یەک. (تریق و هوڕ) تریقەتریقی زۆر.
تریکاندن: قیژاندن.
تریکە: قیژە.
ترین: پیتێکە باوی ناوێک لەناو چەند ناوێکدا دەدا لە صفەتێکدا کە لە هەموویاندا ببێ بەڵام لەمیاندا زیاتر بێ: سەردار زیرەکترینی کوڕەکانمە، واتە ئەم لە هەموویان زیرەکترە.
تزبە: ز. تەزبێح.
تژی: زۆر. شتی پڕ: چاڵەکە تژی بوو (با). پڕد (ز).
تس: بایەکی بۆگەنە لە قنگی گیاندار بەبێ دەنگی دێتە دەرێ.
تسدانەوە: بریتییە لە سەرنەکەوتنی یەکێک لە ئەنجامی کارێکدا و دەست لێ هەڵگرتنی.
تسقل: د. جۆرێکە لە بەری دار مازوو.
تسقڵە گورگانە: گیایەکە وەک قارچک ناوەکەی بەتەڕی وەک سیرێژ و بە وشکی وەک خەنە وایە.
تسکەن: کەسێکە زۆر تس بکەنێ.
تسکەندن: تس بەردانەوە.
تسڵەگورگانە: هـ. تسقڵە گورگانە.
تسن: تسکەن. بریتییە لە مەردوومی تەمەڵی تەوەزەل. ناوی دێیەکە لە ناوچەی کەرکووک.
تسوێ: تویسی.
تسەک: کەوش.
تسی: ز. نانی بێ پێخۆر.
تسین: تسکەندن.
تش: هـ. ترش.
تشاو: هـ. مزرۆکە.
تشت: ز. شت.
تشرین: ناوە بۆ دوو مانگ لە ناوەندی ئەیلوول و کانوونی یەکەمدا لە ساڵی ڕۆژی، تشرینی یەکەم مانگی دەیەمە و سی و یەک ڕۆژە، تشرینی دووەم مانگی یازدەهەمە و سی ڕۆژە.
تشڵەکەین: هـ. شۆربای ترشی.

تشین: هـ. لەپەترشی.
تف: ناوێکی لینجە هەمیشە لە ژێر زبان و ناوەدمدا هەڵدەقوڵێ
تفاق: پێویستانی ناوماڵ لە نازووقە و شتی تر.
تفاندنە ناودەم: بریتییە لە دەرسدانی یەکێک: منداڵەکانی نەریمان هەموو دایکیان (تفاندوویەتیە دەمیانەوە) واتە فێری ڕەوشتی خۆی کردوون.
تفاندنە دەم یەک: بریتییە لە دوو کەس یا زیاتر کە لە قسەیەکدا هەموو وەک یەک وابن: دارا و دلێر دەڵێی (تفاندوویانەتە دەم یەک) واتە دەڵێی خەبەریان لە یەک گێڕاوەتەوە لە قسەکەدا.
تفاندنەوە: فڕێدانی خواردەمەنی ناو دەم لەگەڵ تفدا لەبەر شتێک.
تفت: تامێکە لە ناوەندی تاڵ و ترشدا وەک تامی مازووی هاڕاوە، دەم تورت دەکا.
تفتی: دانوولە: (ز). بوونی شت بەتفت.
تفسک: با. هەنجیرە کێویلە.
تفک: ز. سێکوچکەی ژێر مەنجەڵ.
تفکردن: ڕۆکردنی تف.
تفکردنەوە: تف فڕێدانی زۆر لەبەر شتێکی ناخۆش.
تف لێکردن: تفکردن لە یەکێک لەسەر شتێکی خراپ.
تفەڕەوەن: هـ. شاتوو.
تفەک: ز. تفەنگ.
تفەنگ: چەکێکی درێژی سووکی لوولەدارە گوللەی پێ دەتەقێنرێ.
تفەنگاوێژ: ماوەی هاویشتنی گوللەیەک بەتفەنگ: لێرەوە تا بناری گۆیژە (تفەنگاوێژێکە).
تفەنگتەقێن: تفەنگاوێژ.
تفەنگچی: کەسێکە کە نیشان بەتفەنگ باش بپێکێ.
تفەنگساز: کەسێکە کە تفەنگ بەدەست دروست بکا.
تفی: هـ. توو.
تفیریک: ز. گوێزەپانە.
تفینەوە: تفکردنەوە.
تقر: با. توو.
تڤیلک: ز. پوڕ.
تک: بریتییە لە ئەندازەیەکی کەم لە شت. دڵۆپێک لە شتی شل.
تکا: ڕوونان لە یەکێک بۆ شتێک.
تکاکار: تکاکەر.
تکاکردن: تکا.
تکاکەر: کەسێکە کە تکایەک بکا.
تکاندن: شتی شل کردنە ناو شتێک بەدڵۆپ.
تکانن: تکاندن.
تکە: دڵۆپەی هەموو شتێک. تکەتک: تکەی یەک لە دوای یەک.
تکەکردن: دڵۆپەکردن.
تگر: تەرزە.
تگە: سابرێن. نارەزووکردنی بزن بۆ سابرێن: بزنەکە هاتووەتە (تگە).
تگەگرتن: جووتگرتنی بزن لەگەڵ سابرێندا.
تل: تاوێرەبەرد. پەنجە (ز).
تل: با. ورگ.
تڵ: چڵێک لە سەوزایی. پیسیی شلی ئاژاڵی وردە. سەگی توولە. شتی بێ هاوتا (د). شتی هەڵبژاردە (د).
تلا: ل. تەلا.
تلار: ز. تەمەڵ.
تلان: د. گلان. تلخواردن.
تلاندنەوە: تلدان بەشت.
تلانن: تلاندنەوە. گلاندن (د).
تلاننەوە: تلاندنەوە.
تلانەوە: تلخواردنی گیاندار لە پاڵەوە.
تلاوتل: تلبوونەوەی شتێک لە لێژاییەکەوە.
تڵبژێن: د. هەڵبژاردن.
تلبوونەوە: خلبوونەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.
تڵپ: ز. تڵپە.
تڵپە: توێکڵ و گەڵای شتێک کە ئاو و تامی گیرابێ وەک ترێ و تەماتە.
تلتای: هـ. خلبوونەوە.
تلخواردن: تلبوونەوە.
تلدان: پاڵنان بەشتێکەوە بەڕەنگێک کە تل بخوا.
تڵف: د. تڵفە.
تڵفار: د. تڵفە.
تڵفە: د. تڵپە.
تڵقە: شڵقەی مەشکە و کوندە و شتی تر. (تڵقەتڵق) تڵقەی یەک لەدوای یەک.
تلک: تیلماسکێک لە ترێ.
تلکردنەوە: تلۆرکردنەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
تاوخوێ: شتی زۆر سوێر.
تلۆر: شتی گلۆربووەوە.
تلۆربوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
تلۆل: ز. لیتە و قوڕ.

تلۆلۆک: ز. حەلوای شەکر کە بەناردی برنج کرابێ.

تلۆوخ: ز. ژنی کاوڵیی بێ شەرم. شتێکی تایبەتییە سەهۆڵ و بەفری تێ دەخرێ.

تلە: د. نێلەی ئاگر. (تلەتڵ) نێلەنێڵ.

تلیاک: شیرەی گوڵی خاشخاشە خۆش دەکرێ و بۆ گەلێ شت بەدەرمان دەشێ.

تلیاکخۆر: کەسێکە کە هۆگری خواردنی تلیاک بووبێ.

تلیاکی: کەسێکە زۆر تلیاک بخوا.

تلیاگ: د. کەسێکە کە گلابێ. شتێکە کە گلۆر بووبێتەوە.

تلیان: قوولێنەیەکە لە تووڵ دروست دەکرێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی (قەڵاسێوکە). تلخواردن (د). گلان (د).

تلیان: د. تلێن.

تلیانە: تلیانی قوولێنە.

تلێر: د. تلۆر.

تلێران: هـ. تلۆربوونەوە.

تلێربوونەوە: گلۆربوونەوە.

تلی: ز. پەنجە.

تلیس: تلیس.

تلیس: د. شتی تەڕی خووساوە.

تلیسان: تلیسانەوە.

تلیساندن: تلیساندنەوە.

تلیسانن: تلیساندن.

تلیسانەوە: تلیساندنەوە.

تلیسانەوە: خووسانەوەی هێندێ شت بەهۆی تەڕبوونییەوە. بریتییە لە مردنی یەکێک.

تلیسانەوە: تلیسانەوە.

تلیساو: شتی تەڕبووی خووساوە.

تلیساو: تلیساو.

تلیساوە: تلیساو.

تلیساوە: تلیساو.

تلیسیانەوە: د. تلیسانەوە.

تلیش: قلیش.

تلیشان: قلیشان.

تلیشاندن: قلیشاندن.

تلیشانن: قلیشانن.

تلیش بردن: تلیش تێبوونی شتێک.

تلیشیان: د. قلیشان.

تلیلی: ز. تلیلیلی.

تلیلیلی: هەلهەلەکێشان لە شاییدا.

تلێن: د. هێشتن. دووچاربوون.

تما: ز. تەممەع.

تماشا: تەماشا. (تماشاکردن) تەماشاکردن.

تماق: هـ. جامی ئاوخواردنەوە.

تماندن: نەواندنی شتێک: سەری خۆی (تماند) واتە نەواندی.

تمەز: تومەز.

تمەن: ناوە بۆ دە قرانی ئێرانی.

تن: قنگ (د). توند: (تن) بەستم واتە توند بەستم.

تناز: ز. نانکردن.

تناور: ز. گیانلەبەر.

تنراو: چنراو.

تنگێلکە: کوندە و مەشکەیەکە زۆر پڕکرابێ لە ئاو یا شتی تر. بریتییە لە گیاندارێک لەبەر زۆرخواردن تەنگەتیلکە بووبێ: خۆی (تنگێلکە) کردووە.

تننە: ز. نییە.

تنۆک: دلۆپ.

تنە: ز. تننە.

تۆ: بەکەسێک دەوترێ کە قسەی لەگەڵ بکەیت. کەرە (ز).

توێ (د). تۆو: هێشتا خەیار (توێ)ی نەکردووە.

توانا: تەوانا.

توانایی: تەوانایی.

توانج: سەرکۆنەکردن و قسە هاوێتن بۆ یەکێک.

توانین: تەوانایی و دەسەڵات بەسەر شتێکدا.

توایهم: پیتی پەسندکردن وەک ئافەرین.

تۆپ: تەمووی ئاش. شتێکی خڕی سووکە منداڵان یاری پێ دەکەن. چەکێکی گەورەی لوولەدارە گوللەی پێ دەهاوێژرێ. دارێکی درێژە سەرەکەی پەڕۆی پێوە دەبەستن و گونجی ناوی پێ تۆیکەشی دەکەن. پیتی تێکڕایی: (تۆپ)ی جاف چوون بۆ کوێستان واتە هەموویان. ئەندازەیەکی تایبەتییە لە قوماشی قەدکراو: (تۆپ)ێک فاسۆنم کڕی.

تۆپ ئاگردان: بریتییە لە نابووتبوونی یەکێک.

تۆپان: د. تۆپ تۆپێن.

تۆپاندن: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بۆ کوشتنی گیاندارێک.

تۆپانن: تۆپاندن.

تۆپتاو: د. تۆپتۆپێن.

تۆپتۆپێن: یاریکردن بەتۆپ.

تۆپچی: کەسێکە کە تۆپ ئاگر بدا. بریتییە لە مەردوومی هیچ نەزان.

تۆیز: داردەستێکە وەک کوتەک بەڵام ئەم سەرەکەی قیر و بزماری پێدا دادەکوترێ.

تۆیقاڕ: یاریی قەلەمرداریّ.
تۆیقاڕێن: تۆیقاڕ.
تۆیکەشی: تۆیدان لە گونجی ناوی گیراو بۆ بەردانی.
تۆیلاخ: کۆسپایی.
تۆیلاخە: تۆیلاخ.
تۆیەڵ: قوڕ و گەچ و هێندێ شتی تر کە بەدەست خڕ هەڵدرابێ.
تۆیەڵە: تۆیەڵ.
تۆیەڵەبوون: گرمۆڵەبوونی شت.
تۆیەڵەشەڕێ: شەڕەتۆیەڵ.
تۆیەوانە: پارچە پەڕۆیەکی پێچراوەی خڕ هەڵدراوە دەناخنرێتە دەمی کووپە و گۆزە.
تۆیێن: یاریکردن بەتۆپ.
تۆییگ: تۆییو.
تۆیین: وتەیەکە لە باتی وتەی مردن بەکاردێنرێ لە ڕووی سووکییەوە بۆ سەگ و بەراز و هێندێ گیانداری تر. بریتییە لە نووستن (لە ڕووی سوکییەوە دەوترێ بەیەکێک).
تۆییو: مردارەوەبوو. نوستوو، (لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ).
توت: ز. دەنگێکە سەگی پێ دەردەکرێ.
تۆت: ز. کوندەبەبوو.
تۆتکە: ئارام و سرەوت.
تۆتکەخواردن: توێتکەخواردن.
تۆتکەگرتن: توێتکەگرتن.
تۆتۆیی: کولێرەیەکە توێ توێ دروست دەکرێ و پیاز و کاکڵە گوێزی تێ دەکرێ.
تۆتیا: کل. ڕۆح تۆتیا. بریتییە لە شتی زۆر ورد: ئاردەکە بووە بەتۆتیا واتە وەکو تۆتیا وردە.
تۆخ: هەموو جۆرە ڕەنگێکی تێر.
توخس: گیانداری چەمووش.
توخم: تۆو. نەژاد و ڕەسەن (د).
توخن کەوتن: قەرەکەوتن و نزیکبوونەوە لە شتێک.
توخوب: با: سنوور.
توخوت: ز. ئیزرەم لە شت.
تور: مەردوومی تر. (تورەتور) ترەتر.
تۆر: تۆران: (تۆر)ی کردووە واتە تۆراوە.
تۆراخ: ماستێکە کرابێتە کیسەوە و ئاوەکەی ڕۆیی بێ. هیزە (د). مەشکە (د).
تۆراغ: تۆراخی ماست.
تۆراغان: د. تۆراغدان.
تۆراغدان: دەفرێکە تۆراغی ماستی تێ دەکرێ.
تۆران: دڵگیربوون لە شتێک و دەست لێ هەڵگرتنی.
تۆراندن: دڵگیرکردنی یەکێک بەڕەنگێک کە بتۆرێ.
تۆرانی: ز. تۆرتۆرە. سەگێکە کە تۆرا نەتەیەوە ماڵی خاوەنی.
تۆراو: کەسێکە کە تۆری کردبێ.
توربە: جۆرە کیسەیەکی گەورەی تەنراوە شتومەکی تێ دەکرێ.
تورت: شتێکە لە شکانا زوو بپەڕێ. جۆرە تامێکە لە تفت کەمتر.
تورتبوونەوە: پنربوونەوەی شت.
تۆرتۆر: ز. جۆرە ترێیەکی ڕەشی دەنک پچووکە.
تۆرتۆرە: ز. کەسێکە لەبەر تەمەڵی هەڵنەسووڕێ و نان پەیا نەکا.
تۆرتەماڵ: د. لاپاڵ و هەڵدێرگە.
تۆڕ: وڵاخی بزێو. شتێکی چنراوی کون کونە ماسی و پەلەوری پێ ڕاو دەکرێ. کەوباڕ. پەردەیەکە لە چاویەشەوە پەیدا دەبێ بەسەر چاودا دەکشێ.
تۆڕتۆڕاویلکە: شتی زۆر تراو.
تۆڕتۆڕکاو: تۆڕتۆڕاویلکە.
تۆڕتۆڕە: تۆڕتۆڕاویلکە.
تۆڕەوان: کەسێکە بە تۆڕ ماسی و پەلەور بگرێ.
تۆڕی: گیانداری خوێڕی.
تورش: ترش.
تورشیات: ترشیات.
تورشیاگ: د. شتێکە کە ترشابێ.
تورشیان: د. ترشان.
تورشی: ترشی.
تۆرکردن: تۆران.
تورمە: زیوی پاکی بێ خەوش. ئاوریشم: ئەم کاغەزە یا ئەم شاڵە (تورمە)یە.
تورنتە: باڵندەیەکە لە واشە پچووکترە ڕاوی چۆلەکە و کۆتر دەکا.
توورومتە: د. هەلەکە سەما.
تۆرینۆک: کەسێکە کە زۆر بتۆرێ.
تۆری: ز. چەقەڵ.
تۆرین: تۆران.
تۆز: گەرد و وردە خۆڵێکە کە لە شت ببێتەوە. شتێکی زۆر کەم: (تۆز)ێ ئاوم بەرێ واتە کەمێک.
تۆزاڵ: تۆزقاڵ.
تۆزقاڵ: کەمێک لە شتێک.
تۆزکردن: بریتییە لە ئاژاوەنانەوە: فیسارکەس لەهەر شوێنێک بێ (تۆز دەکا) یا خۆی لێرەیە و کلکی لەوێ (تۆز دەکا).
تۆزڵانە: د. تۆزاڵ.
تۆزلقان: تۆزقاڵ.

تۆسی: د. تویسی.

تۆسقالّ: تۆزقالّ.

تۆشل: ز. تویکلّی دار.

تۆشه: تویشوو.

تۆشەبەرە: تویشەبەرە.

تۆشەدان: تیشوودان.

تۆف: کاتی سەرما و بەفر و با.

تۆفالّ: د. تلّپه.

تۆفلّ: د. تۆشل.

تۆفە: مووری دیوار: ئەم دیوارە (تۆفە)یە، واتە بەموور کراوە.

تۆڤ: ز. تۆو.

تۆقاندن: ترساندن. تەقاندنی بلۆق.

تۆقانن: تۆقاندن.

تۆقکردن: ماندووبوونی منداڵی ساوا لەبەر زۆر گریانی.

تۆقلە: شوێنێکە لە ئەندام کە هەڵتۆقیبێ.

تۆقلەکردن: هەڵتۆقین.

تۆقیان: د. تۆقین.

تۆقین: زۆرترسان. تەقین.

تۆک: د. تویک.

تۆکل: د. تویکلّ.

تۆکمە: شتی قورسی پتەو.

تۆکمەچی: کەسێکە شتی تۆکمە داڕێژێ.

تۆل: جۆرە تەنراوێکی دەستییە سەوز دەکرێ و دەکرێ بەکڵاو. کوڕی لاو. سەگێکە کە تووکی کورت بێ (ز). حەیف (ز).

تولّ: د. توولە.

تۆلا: تەلاشێکی ئەستوورە لە پەنیر و گەزۆی داگیراو. تەلا.

تۆلاز: ز. کەسێکە هیچ شتێکی پێ نەنگ نەبێ.

تۆلاش: تەلاش.

تۆلاشە: د. تەلاش.

تولە: ل. تۆڵەکە.

تولّە: توولە.

تۆڵە: پاداشی چاکە یا خراپەدانەوە. بژاردنی شتێک: لە (تۆڵە)ی ئەسپێکدا ماینێکم دا.

تولەک: گیاندارێکە کە تووکی وەریبێ. (تولەککردن) هەڵوەرینی تووکی گیاندار.

تۆڵەکە: گیایەکی بەهاری گەلا گردە دەکوڵێنرێ و بۆ ڕەوانی دەخورێ.

تۆم: تۆو.

تۆماتێز: تەماتە.

تۆمار: چەند کاغەزێکی نووسراوی جوانی خەتخۆشە کە بە سرێش لە یەک درابێ و لوولەکرابێ بۆ ئەوەی کە قوتابی بەر و دوا بیخوێنێ و لە بەری بنووسێتەوە و لە سەری فێری کاغەزنووسین و خوێندنەوە بێ.

تۆمانی: ز. جۆرە هەرمێیەکە.

تۆمپز: هـ. مستەکۆڵە.

تۆمە: تۆو.

تومەز: وتەیەکە دەبێژرێ لە کاتێکدا کە بەتەمای شتێک بووبیت و کەچی بەپێچەوانەی ئەوە شتەکە بووبێ: چووم بۆ لای فیسار کەس کەچی لەوێ نەبوو (تومەز) لەپێش مندا چووبووە دەرێ، یا چووم بۆ فیسارە شوێن کەچی فیسار کەس لەوێ بوو (تومەز) ئەویش بانگ کرابوو.

تون: توند.

تونبوون: توندبوون.

تونجک: ز. پەرچەم.

توند: شتێکە شل نەبێ. شتی قایم کە لە شوێنی خۆی نەلەقێ: ئەم سنگە (توند)ە واتە نالەقێ. مەردوومی تووڕە. شتی کەسکین. خێرا: (توند)بڕۆ واتە خێرا بڕۆ.

توندبوون: تووڕەبوون. قایمبوونی شت.

توندبوونەوە: خەستبوونەوەی شتی شل. قایمبوونەوەی شتی لەقیو.

توندکردن: تووڕەکردن.

تاودانی وڵاخ: تاریکبوونی بەری ئاسمان بەهەوری تاڵ. قایمکردنی شت.

توندکردنەوە: قایمکردنەوەی شتی لەق. خەستکردنەوەی شتی شل.

توندە: بریتییە لە چێشتی قوبوولّی و پلاو.

توندی: کەسکوونی. سەختی و ئاڵۆزی. تووڕەیی.

تونگ: توند. گۆزە (د). شەربە (د).

تونگبوون: توندبوون.

تونگبوونەوە: توندبوونەوە.

تونگکردنەوە: توندکردنەوە.

تونگە: بەن یا دەزوویەکە جۆلا لەپاش ڕایەڵکردنی دەیکا بەگلۆڵە. پارچەیەکی تەنراوی سفتی هەڵدرواوە وەک جەوەندە ئاوی تێ دەکرێ. توندە. شەربە و گۆزە.

تونگی: توندی.

تونی: توندی.

تونەوبوون: د. توندەوەبوو.

تونەوکردن: د. توندکردنەوە.

توو: درەختێکی بەرزی گەڵاپانە بەرێکی وردی شیرین دەگرێ لە بەهاردا. بەری داری توو. تۆو. تۆ: تویژ (د). تویی شت (د).

تۆو: چەند دەنکێکە لەناو بەری هەموو میوە و سەوزییەکدا هەر حەلێ بنێژرێ دەڕوێ.
توا: د. شتی توێبوو. تواکردن توێکردنی شت.
تواشا: د. تەماشا.
تواشاخانە: د. تەماشاخانە.
توانا: د. تەوانا، تەوانایی: (توانا)م نییە.
توانایی: د. تەوانایی.
تواندنەوە: شلکردنەوەی شت بە ئاگر.
توانشت: د. تەوانایی.
توانەوە: شلبوونەوەی شت بە هۆی گەرمی یا تەڕییەوە.
توبرە: ل. توورەکەی سەری وڵاخ.
توبەرە: د. توورەکەیەکە تۆوی تێ دەکرێ بۆ سەر زەویوزار بۆ چەندن.
تۆبێستان: تۆوی کاڵەک و شووتی.
تووت: ل. توو.
توتاک: ز. قومری.
توتانن: د. دواندن و سەرنانە سەر بۆ هێنانە قسە.
تووترک: جۆرە دڕکێکی هەمیشە سەوزە لە گەڵا و باڵادا وەک گوڵەباخ وایە بەرێکی مێخۆشی خڕ دەگرێ وەک شاتوو بەڵام ئەم وردترە.
تووتراسک: مەلێکە وەک چۆلەکە بەڵام ئەم کلکی درێژترە و زۆر بزێوە.
تووتک: بەچکەی سەگ. تووتی (د).
تووتکە: تووتک. کرمێکە کەسێک کە هاربووبێ دایدەنێ.
تووتم: د. ترشی سماق.
تووتن: گیایەکی گەڵاپانی تاڵە دەچێنرێ لە پاشا وشک دەکرێ و بە جگەرە یا قەندە یا سەبیل یا نێرگەلە دەکێشرێ.
تووتنانە: شەکر یا دراوێکە ئاغادێ لە خاوەن تووتنی دەسێنێ.
تووتنەوان: کرێکارێکە تووتن بەرهەم بێنێ.
تووتە: پەنجە پچکۆلەی دەست و پێ. تووتکە سەگ. سەگ (هـ). گۆشتێکی زیادە لەسەر پێڵووی چاو پەیدادەبێ (د).
تووتەکۆڵە: هـ. تووتکە سەگ.
تووتەڵە: تووتک.
تووتی: باڵندەیەکی سەوزی سەر خڕی دەندووک کەوانەییە بەقەد واشەیەک دەبێ دەڵێن فێری هێندێ وتە دەبێ.
تووجی: د. بڵاوکردنەوە. بەشکردن.
تۆوچان: چارەکەیەکە تۆوکەر تۆوی تێ دەکا بۆ چاندنی.
تووچانن: د. فلیقاندنەوە. پانکردنەوە. کوتان.
تووچن: د. شتی لینج.
تۆوچێن: کەسێکە کە تۆو بووەشێنێ بەزەوییدا.

تووددڕک: تووترک.
توور: گیایەکی پایزیی توونی گەڵاپانە سەلکێکی گەورەی توونی کلکداری هەیە دەخورێ. جەواڵی پچووک (ز).
تووراق: ز. تۆراخ.
تووڕاندن: فیڕاندن. هەڵتیزاندنی وڵاخ.
تووڕدان: فڕێدانی شتێک.
تووڕک: تووترک، توورک.
تووڕکە: زەویی سوورکاری دادڕ دادڕ.
تووڕە: کەسێکە زۆر زویر ببێ و هەڵچێ. (تووڕەبوون) زویربوون و دڵگیربوون. (تووڕەکردن) زویرکردن و دڵگیرکردن.
تووڕە و ترۆ: کەسێکە لە خۆیەوە هەڵچێ و زویر ببێ.
تووڕەیی: بوونی مەردووم بەتووڕە.
توورک: ز. چەقەڵ.
توورە: ز. لقی مێو و شتی تر.
توورەکانە: بەشێکە لە خەرمان کە دەدرێ بە سەرکاری ئاغادێ.
توورەکە: دەفرێکە هەڵدەدروێ بۆ شت تێکردن.
توورەکەڕێژ: گردێکە لە گڵ کە بەکۆڵی مەردووم دروست کرابێ.
تووز: درەختێکە چووز کرابێ. تۆز (ز).
تووزان: خلیسکان. چووزانەوە (د).
تووزانن: د. چووزانەوە.
تووزانەوە: چووزانەوە.
تووزک: ز. گیای توون.
تووزکردن: پەیوەندکردنی درەخت.
تووزیان: کسپە و چووزانەوە. هەڵخلیسکان.
تووزیانەوە: د. چووزانەوە.
تووژ: توێژ (د). تیژ (ز).
تووژاڵ: د. توێژاڵ.
تووژگ: توێژ (د). خەنجەر (ز).
تووژی: د. تووجی.
تووش: گیانداری چەتوون. ڕۆژی سەرما و سۆڵە. ڕێوبانی سەخت.
تووشاڵ: د. توێژاڵ.
تووشبوون: گەیشتنی دوو شت بەیەک. بریتییە لە دووچاربوون بەچورتمێک.
تووشک: د. تووژگ.
تووشکردن: دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێک.
تووشیار: د. دووچار. گەیشتنی دووکەس بەیەک. (تووشیاربوون) دووچاربوون. بەیەکگەیشتن.
توفانە: د. مێشوولە.
تووک: مووی گیاندار. ڕەوشت و خوو (با). کەیف: فیسار کەس بە (تووک)ە.

تووکانن: د. تروو‌کاندنی هێلکه.
تووکرِوونی: بریتییه له بوون و دڵنیایی و بێ خەفەتیی یەکێک: فیسار کەس زۆر (تووکی روون)ە.
تووککردن: دەرهاتنی پەڕ له بەچکەی باڵندە.
تووکن: شتی تووکدار.
تووکنە: تووکن. زەڕنەقووتە.
تووکە: د. پرووشەی باران. تووکەتووک: پرشەکردنی باران.
تووکەکردن: بارانی وردبارین.
تووکەسەر: کەسێکە بە سەرنانەسەری توورە بووبێ. (تووکەسەربوون) توورەبوون و رق هەستان. تووکەسەرکردن: توورەکردن و رق هەستاندن.
تووکەی سمێڵ هاتن: بریتییە لە کەیفخۆشی و بزەگرتن.
توول: جۆرە برنجۆکێکە.
تووڵ: لقی باریکی تازەی نەرمی درەخت. قەڵەم (د).
تووڵبڕ: بریتییە لە کەسێک کە بەدیەن بەشتێکەوە خەریک بێ و کەچی بەدڵ گوێی بۆشتێکی تر هەڵخستبێ: فیسار کەس و فیسار کەس قسەیان دەکرد من خۆم لێ کردن بە(تووڵبڕ).
تووڵکێش: ڕاکێشانی تووڵی مێو بەسەر زەویدا و داپۆشینی لە هێندێ لاوە بەگڵ تا لەو جێگایانەوە ڕەگ دابکوتێ و بڕوێ، ئینجا ناوەندەکانی ببڕێ تاکو هەریەکە ببێ بەمێوێکی سەربەخۆ.
توولە: جۆرە سەگێکی پچووکە.
توولەزدڕە: تووڵەزەڕە.
تووڵەزەڕە: گیایەکی هاوینییە بەرێکی سووری وردی مزری ناسکی هەیە.
توولەک: مەردوومی گەنجی تازە پێگەیشتوو. گیاندارێکە کە تووکی وەربێ.
تووڵەک: ڕێوییەکە تووکی وەربێ. (تووڵەکبوون) وەرینی تووکی ڕێوی. (تووڵەککردن) تووڵەکبوون.
توولەمار: ماری باریکی پچووک.
تووڵی سەوز: گیایەکی لق لقە بەرێک دەگرێ وەک گوێژ بەڵام ئەم درێژکۆلەیە.
تووڵینە: قووڵینەیەکە کە لە تووڵی باریک دروست کرابێ.
تووم: د. تۆو.
تووماتە: د. تەماتە.
توومە: د. تۆمە.
توومەدان: د. تۆمەدانە.
توومەدانە: د، توومەدان.
توون: شوێنی ئاگرکردنی حەمام. شتی کەسکوون.
توونا: گیانداری دەربەدەر.
توونابوون: دەربەدەربوون. (توونا‌کردن) دەربەدەرکردن.
توونا‌وتوون: توونا.
توونچی: کەسێکە لە تووندا ئاگر بکا.
توونخانە: توونی حەمام.
توورەشە: شاتوو.
توومسوورە: جۆرە توویەکی سووری مزرە.
تۆێ: لۆیەک لە شتێک: (تۆێ)یەک بەرگم لەبەردایە.
تۆیانە: نوقلێکە دەخرێتە ناو کاڵای بووکەوە لەماڵی زاواوە دەنێردرێ.
توێتکە: دانیشتن و سرەوتن.
توێتکەخواردن: نارامگرتن و سرەوتن.
توێتکەگرتن: توێتکەخواردن.
توێتوێ: جۆرە گۆرانییەکە دەوترێ بۆ مانگا لە کاتی دۆشینیدا. شتی توێ لەسەر توێ.
توێخ: توێکڵێکی تەنکە بەسەر هێندێ شتەوە.
توێژ: چەورییەکی تەنکە دەکەوێتە سەرماست و شیر بەهۆی کوڵاندنیانەوە. قەتماغەیەکە دەکەوێتە سەر برین و هێندێ شتی تر.
توێژاڵ: توێژی تەنک.
توێژگرتن: پەیدابوونی توێژ لەسەر هێندێ شت. گرتنەوەی توێژی شت.
توێسوو: توێسی.
توێسی: گیایەکی دڕکاوییە لا قەدەکەی بریندار دەکرێ تا جەوی دەربدا.
توێشوو: خواردەمەنییەکە کە ڕەفتەنیی لەگەڵ خۆیدا بیبا بۆ ڕێگا.
توێشووبەرە: توێشوودان.
توێشوودان: شتێکە کە توێشووی تێ دەخرێ.
توێشووکردن: دروستکردنی توێشوو. نانخواردنی بەیانی.
توێشەبەرە: توێشوودان.
توێک: توێخ.
توێکردن: توێژاڵ توێژاڵکردنی گۆشت بۆ برژاندنی.
توێکڵ: پێستێکە بەسەر دار و درەخت و میوە و هێندێ شتی ترەوە.
توێڵ: د. تەوێڵ.
توێلاش: تەلاش.
توێڵبەن: د. دەسرۆکەیەکە ژنان دەیبەستن بەناوچەوانیانەوە.
توێری: ز. چەقەڵ.
توێل: ناوچەوان.
تە: ز. تۆ.

تەبا: کەسێکە کە لەگەڵتدا ڕێک بێ: فیسار کەس لەگەڵتدا (تەبا)یە.
تەباخچە: ز. سینی فنجانی قاوە.
تەبارە: کەڵەکێک یا نیشانەیەکە لە ناوەندی دوو شوێندا بکرێ بۆ جیاکردنەوەیان لە یەکتری. دەغڵێکە کە هێشتا بەپێوەبێ و درووێنە نەکرابێ. قەبارە.
تەبانە: ز. بانگردێن.
تەبر: ل. تەور.
تەبوور: ز. شەن.
تەبەتۆر: ز. خانووی جاڵجاڵۆکە.
تەبەرزین: تەورزین.
تەبەش: ز. جۆرە مەرێکە.
تەبەق: دەردێکە وەک (شەلکە) تووشی ڕەشەوڵاخ دەبێ و ژێر سمی بریندار دەکا.
تەبەقە: تەبەق.
تەبەقەتڕانە: شتێکە دەسێنرێ لە یەکێک کە لەناو مەردوومدا تری لێ بەربووبێتەوە.
تەبەک: لەنگەریی.
تەبەلیە: ل. جۆرە پشتێنەیەکە پێی سەر دەکەون بەدارخورمادا.
تەبەنە: سووژنی کلاش چنین.
تەپ: پیسیی ئادەمی یا ڕەشەوڵاخ کە پان بووبێتەوە. فروفێڵ (ز). فێ (با). تەپۆڵکە و گرد (د). کۆمەڵەیەک لە شت.
تەپارک: ز. قوڕ و شیاکەیەکە تێکەڵ کرابێ و دەمی کوورەی هەنگی پێ سواغ درابێ.
تەپاڵە: شیاکەی وشکەوەبوو.
تەپان: گرێژنەی دەرگا. خوانکەی ئاش. گەڵا کوتک (ز).
تەپاندن: قویاندنی بان و هەموو شتێک کە ژێری بۆش بێ. ئاخنین و پرکردنی شت: لەکاتی خواردندا زۆری تێ (مەتەپێنە).
تەپانن: تەپاندن.
تەپاوتل: تلدان بەپاڵکەوتنەوە.
تەپە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پێی وڵاخ و زەلام.
تەپتەپان: د. تەپەتەپکردن.
تەپتەپە: ئەسپە ئاسنینێکە کە بەئاگر دەڕوا و تەپەتەپی لێ دێ.
تەپخ: شوێنێکە کە ڕووخابێ و تەخت بووبێ. (تەپخبوون) ڕووخان و تەختبوون. (تەبخکردن) ڕووخاندن.
تەپدان: د. خڕکردنەوە و کۆمەڵکردنی شت. تەپدانەسەر.
تەپدانەسەر: هەڵمەت بردنەسەر شتێک و داگیرکردنی.
تەپرەش: ز. فێڵباز.
تەپس: د. تەپین.
تەپشوو: تێشوو.
تەپک: ز. تەپکە.
تەپکردن: ز. خۆ متکردن لە ترسی شتێک.
تەپکە: گەمرە یابەردێکە لەسەر چاڵێک بەچیلکەیەک بەئاستەم ڕادەگیرێ بۆ ئەوەی ئەگەر باڵندەیەک بچێتە ناویەوە تەپکەکە بەسەریدا بکەوێ و بیگرێ. تەپاڵە. تەپۆلکەی پچووک.
تەپل: نەقشی سەر پەنجەی دەست کە لەسەر کاغەز دەگیرێ.
تەپڵ: چەرمێکی خاوە دەگیرێ بەدەمی دەفرێکی قووڵدا بۆ ئەمەی کە بەدار لێی بدەن و دەنگی لێوە بێ.
تەپلژەن: کەسێکە کە تەپل باش لێ بدا.
تەپلک: ز. تەپڵ.
تەپلۆس: مەردوومی تەمەڵی کارلێ نەهاتوو.
تەپلە: جۆرە کلاوێکی قووڵی یەک پارچەیە لە خوری یا مەرەز یا کورک یا بەرگن دروست دەکرێ. تەپکە (د). تەپڵەکی جگەرە.
تەپڵە: کەلارە.
تەپڵەسەر: تەوقەسەری هەموو شتێک.
تەپلەقوو: دارێکی کێوییە لە بەلاڵووک دەچێ.
تەپڵەقوو: تەپلەقوو.
تەپڵەک: سەرە دارێکی درێژکۆلەیە دەخرێتە سەر کوڵەکە و نیرگەی لەسەر دادەنرێ. پارچەیەکی گردە لە ناوەڕاستی کلاودا. مێزێکی پچکۆلەی بەرزە لەبەردەمی کورسیی دانیشتندا دادەنرێ بۆ جگەرە و چایی لەسەر دانانی. دەفرێکی پچکۆلەیە جگەرەی داگیرساوی لەسەر دادەنرێ. خانوویەکە سەربانەکەی گڵەبان نەکرابێ بەڵکو هەر زەلی لەسەر دانرابێ بەرەنگێکی وا کە ئاو بڕپژێ.
تەپۆ: جۆرە مێشوولەیەکی گەورەیە.
تەپ و تل: تەپاوتل.
تەپ و تۆز: تۆز و گەردی زۆر.
تەپوخ: د. مەردوومی سەرەنگرێ.
تەپ و کۆ: کەوتن و هەستانەوە: فیسار کەس بەشەو هەر (تەپ و کۆ)یەتی واتە لەبەر کزیی چاوی هەر دەکەوێ و هەڵدەستێتەوە.
تەپۆکە: تەپۆڵکە.
تەپۆڵکە: کۆسپاییی زەوی.
تەپۆڵە: تەپۆڵکە.
تەپۆنکە: تەپۆڵکە.
تەپونم: بارانی هێواشی لەسەرخۆ لەکاتێکدا کە تەمومژ دای دابێتە سەر زەوی.
تەپە: تەپپە. (تەپەتەپ) تەپەی یەک لەدوای یەک. (تەپ و هوڕ) تەپەتەپی زۆر. گردی پچکۆلە. دارێکی گردی لووسە بەبنمیچەوە ڕایەڵی تەونی دەخرێتە سەر.

تەپەترە: بریتییە لە منداڵی تازە پێ گرتوو کە زوو زوو بکەوێ.
تەپەدان: د. تەپدان.
تەپەدۆر: جۆرە دارێکی نەرمە وەک پووشوو سەرقاپی شووشەی لێ دروست دەکرێ.
تەپەدوکەڵ: چەرەدوکەڵ.
تەپەکلاو: د. تەپڵەکی کوڵەکە و ستوونی دەوار.
تەپەڵۆک: تەپاڵەیەکە کە بۆ سووتاندن پان کرابێتەوە.
تەپیان: د. تەپین.
تەپین: قوپانی بان و هەموو شوێنێک کە ژێری بۆش بێ لەبەر قورسی. قوپانی کاڵەک و شووتی لەبەر کۆنی. بریتییە لە بەناوداچوونی مەردووم لەبەر پیری. لێدانی دەمار (د).
تهتاڤک: ز. نەعنا.
تەتک: ز. دەستکێش.
تەتڵەمیران: کرمێکی بازەڵەی بەهارییە دوو ریز قاچی هەیە.
تەتن: قوڕ.
تەتە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەشتی جوانی دەڵێ. بوکڵەیەکە لە هەویر یا قوڕ دروست دەکرێ و منداڵان یاریی پێ دەکەن. تەختەیەکی تەنکە گۆزە و دیزەی پێ لووس دەکرێ لەکاتی دروستکردنیدا.
تەتەر: کەسێکە بەدەستوبرد نامەی مەردووم ببا بۆ خاوەنی.
تەتەشۆر: د. تاتەشۆر.
تەتەڵە: پارچە تەختەیەکی لووسە ئەلفوبێی تێدا نووسرابێتەوە بۆ منداڵ. سێبەندە (هـ). روومەت (د). پاککردنی دانەوێڵە بەهەڵتەکاندنی بەلەنگەری.
تەتەڵەکردن: پاککردنی دانەوێڵە و بەرد لێ گرتنی بەهەڵتەکاندنی بە سینی یا بەلەنگەری. هەڵەکردن لە گفتوگۆدا. سەرکردنی گوللە و پلار لە نیشان شکاندندا.
تەتەڵەمیران: تەتڵەمیران.
تەجەنەر: سابرێن.
تەحاتەحا: باس و خواسێکە کە بەسەر دەمی هەموانەوە بێ و مایەی سەرسوڕمانیان بێ.
تەحت: شاخ و داخی بەردین.
تەحح: پەحح.
تەححا: پەححا.
تەحر: شێوە.
تەحرە: ز. قرچەی نیوەڕۆ.
تەحسین: ز. پێ هەڵخلیسکان.
تەحفیل: ز. شوشتنی شتی گڵاو حەوت جار.
تەحل: با. تاڵ.
تەحلک: ز. پیاوی ڕەشتاڵە.
تەحلەسیف: ز. کاڵەکە مارانەیەکە دەخورێ.
تەحلیشک: ز. ئاوی تاڵی سوێر.
تەحلی: ز. گیایەکی تاڵە. تاڵیی هەموو شتێک.
تەحین: با. دۆشاوی کونجی.
تەخ: ز. دەنگێکە گاجووتی پێ دەگێڕدرێتەوە.
تەخار: تەغار.
تەخاراو: تەغاراو.
تەخت: شتی پانی رێکی بێ گرێ و قۆرت. جۆرە کورسییەکە لەسەری دادەنیشن. چارپایە (ل).
تەختان: تەختایی.
تەختانی: شوێنی تەخت لە زەوی.
تەختایی: تەختانی.
تەختبوون: رێکبوونی شوێنێک. بریتییە لە نەمانی گرێ و قۆرت و بەرهەڵست لە کارێکدا.
تەختڕەوان: د. تەختەڕەوان.
تەختکردن: رێکخستنی شوێنێک. بریتییە لە بەزەویدا دانی یەکێک.
تەختە: دارێکی پانی تەنکی داهێنراوە. پارچەی دەوار و جاجم و پۆپەشمین و بەرماڵ و مەوج کە لە یەک دەدرێ: جاجمەکە یا دەوارەکە چوار (تەختە)یە.
تەختەبەن: تەختەبەند.
تەختەبەند: جۆرە کورسییەکی گەورەی بەرزە لێک دەدرێ و خێزان لەسەری دەنوێ.
تەختەپۆش: شوێنێکە کە بەتەڵەبەرد داپۆشرابێ. فەرشکردنی شوێنێک بە تەڵەبەرد.
تەختەڕەوان: ژوورێکی پچکۆلەیە لە تەختە لەسەر پشتی دوو وڵاخ یا زیاتر هەڵدەگیرێ و چەند کەسێکی تێدا دادەنیشێ.
تەختەزەنگ: د. پارچە ئاسنێکی هەڵواسراوە لە مەکتەب و کارگەدا هەر ساتە ناساتێ لێی دەدرێ بۆ پێشاندانی کات.
تەختەسڕ: شتێکە تەباشیری سەر تەختەی ڕەشی مەکتەبی پێ دەسڕدرێتەوە.
تەخدەمە: ز. بەرکوت.
تەخسیر: ز. نچەتا.
تەخشک: با. ڕفەی سەرتاق.
تەخشەلاکوم: د. جووڵەجووڵ.
تەخلیت: ز. نەوع: ئەمە دوو (تەخلیت)ی هەیە واتە دوو نەوعی هەیە.
تەخنک: ز. لەنگەری.
تەرابوون: ز. کەوتنە خواردوە لە بەرزییەوە.
تەرات: د. سەڵەفکردن و تاودان.

تەراتین: هاتوچۆکردنی گیاندار بەهەڕا کردنەوە.
تەراخومە: جۆرە دەردێکی پەرەسێنە دەگا بەچاو.
تەرار: با. جامی ئاوخواردنەوە.
تەرازوو: ترازوو.
تەرازووباز: ترازووباز.
تەراش: تاشینی سەر یا ڕیش: (تەراش)بووم یا (تەراش)م کرد.
تەراشتن: ز. تاشین.
تەراف: ز. قوناری مێو.
تەرافکرن: قونارکردنی مێو.
تەرکرن: ز. هاویشتنی شت لە بەرزییەوە.
تەرال: ز. پیاوی تەمەڵ.
تەرانە: ز. یاری و گاڵتە.
تەری: دارێکی کوێستانیی هەمیشە سەوزە بەرێکی خڕی سوور دەگرێ وەک بەلاڵووک بۆ ڕەوانی دەخورێ.
تەرپلین: ز. سەرسمدانی وڵاخ.
تەرپۆش: د. تەڕپۆش.
تەرتول: ز. هاریە.
تەرچک: د. گیای تازە دەرهاتووی ناسکی نازاو.
تەرح: جۆر: ئەم (تەرح)ەم دەوێ. تاحر. شووتیی نەگەییو.
تەرحەک: کۆڵە دڕک.
تەرحی: ز. سەرپۆشی ژن.
تەرخان: ترخینە. شوێنێک یا شتێکە کە قەدەغە کرابێ. (تەرخانکردن) جیاکردنەوە و قەدەغەکردنی شتێک یا شوێنێک بۆ کارێک.
تەرخوون: گیایەکی توونی خۆشی گەڵا باریکە بەگۆشتەوە دەخورێ.
تەرددس: د. تەڕدەست.
تەرددسی: د. تەڕدەستی.
تەڕ: شتێکە کە شێی ئاوی ببێ. شتی ڕوون: ئەم دۆیە (تەڕ)ە واتە ڕوونە. تەرە (د).
تەراد: ڕمبازیکردنی چەند سوارێک. سمت.
تەڕاف: پارچە گۆشتێکی تەنکی پانە وا لە ناوەندی ڕیخۆڵە و جەرگ و سیدا. گۆشتی بۆشاییی خوار کەلەکە.
تەراڵ: د. تەمەڵ.
تەڕاو: سپیکردنەوەی ناوماڵ بەگڵەسپی گیراوە.
تەڕا و بەڕابوون: با. پەرشوبڵاوبوونەوە.
تەڕایی: شوێنی تەڕ.
تەڕبوون: بریتییە لە عارنان و پەند وەرگرتن: فیسار کەس هەرگیز (تەڕ نابێ) هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
تەڕبوونەوە: بریتییە لە ژنهێنانی پیاوێکی بەساڵاچوو لە پاش مردنی ژنی پێشووی یا تەڵاقدانی.
تەڕپۆش: بریتییە لە یەکێکی بەساڵاچوو کە بەرگ و کاڵای جوان لەبەر بکا.
تەڕدەست: بریتییە لە یەکێک کە بەدەستوبردبێ لە ئیشوکاردا.
تەڕدەستی: بریتییە لە چالاکی لە ئیشوکاردا.
تەڕدەم: بریتییە لە مەردوومی قسەزانی قسەڕەوان.
تەڕزمان: د. تەڕدەم.
تەڕفرۆش: تەڕەفرۆش.
تەڕک: داری تەڕی ئەستوور.
تەڕکردنەوە: بریتییە لە گیادان بەوڵاخی بەرزە لەباتی کا و جۆ لە بەهاردا.
تەڕلان: گیانداری شۆخ و شەنگ. بازی گەورە
تەڕلە: گیایەکی بەهارییە لەناو دار و دەوەندا دەڕوێ و بەسەوزی دەخورێ.
تەڕن: زیان گەیاندن بەیەکێک بەبێ ئەمەی کە خۆی پێی بزانێ: فیسار کەس (تەڕن)ێکی پێ دام یا (تەڕن)ێکی پێ کردم. فیرۆ: بە(تەڕن) خانووەکەم لە دەست چوو.
تەڕ و بڕ: شتی تەڕ بەجۆرێک کە ئاوی لێ بتکێ.
تەڕ و تازە: شتی تەڕ و بڕ.
تەڕ و تووشی: کاتی باران و قوڕ و چڵپاو.
تەڕە: بریتییە لە سەبزە و میوە.
تەڕەبنە: د. جۆرە گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا.
تەڕەپیاز: پیازی سەوزی گەڵادار.
تەڕەتۆڵەکە: بریتییە لە شتی هەرزان: گەنم بووە بە(تەڕەتۆڵەکە).
تەڕەتوو: تووی تازە و تەڕ.
تەڕەتوورە: تەڕەتیزە.
تەڕەتیزە: گیایەکی گەڵا وردی توونە بەگۆشتەوە دەخورێ.
تەڕەزەن: گیانداری تازە زاو کە شیری زۆر ڕوون بێ. گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە بۆ مەڕ زۆر باشە.
تەڕژەن: د. تەڕەزەن.
تەڕەساز: خواردەمەنییەکی مزرە لە بروێش و شێلمی جنراو دروست دەکرێ، لە ترخێنەی تەڕ تراوترە.
تەڕەساڵ: ساڵێکە کە بەفر و بارانی زۆر بێ.
تەڕەسلێمانە: د. جۆرە گیایەکە.
تەڕەفرۆش: کەسێکە کە میوە و سەوزە بفرۆشێ.
تەڕەکاڵ: گەنمی بەراو.
تەڕەماست: با. کەرە. سەرتوێی ماست و شیرە کە لە پایزاندا چین چین لە دیزە یا لە پێستەدا دادەنرێ و لە زستاندا دەخورێ.
تەڕەماش: فەریکە ماش. وتەیەکە شتی هیچ و پووچی پێ دەشوبهێنرێ: (تەڕەماش)م خواردووە لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ چیت خواردووە؟ واتە شتێکی هیچ و پووچم خواردووە.

تەڕەماڵە: د. هێلەساوکردنی سواخ.
تەڕەماڵێ: د. تەڕەماڵە.
تەڕەنداز: تەڕپۆش.
تەڕەوکردن: د. تەڕکردنەوە.
تەڕەوون: دارێکی پچووکی تاڵی ئاوییە.
تەڕیانە: هـ. سەبەتەیەکە لە شووڵ دروست کرابێ.
تەڕی: تەڕایی.
تەڕیزە: بۆشاییی کەلەکە.
تەڕینە: هـ. دارێکی کوێستانییە گەڵای لە گەڵای هەنار وردترە و زۆر تاڵە، بەرێکی هەیە وەک (ڕەزڵە) بۆ ژانە سک زۆر چاکە.
تەرز: سەرلقی ناسکی هێندێ سەوزاییی وەک مێو و کاڵەک و شووتی. تەرزە.
تەرزە: شتێکی سپیی خڕی وردی ساردە وەک بەفر، هێندێ جار دەبارێ.
تەزردشکێن: تەرزەکوت.
تەززەکوت: بریتییە لە سەرزەنشت و ئامۆژگاری یەکێک یەک، لەسەر یەک: (تەرزەکوت) دایگرت.
تەرزەلووکە: شتێکە نە وەک تەرزە ڕەقە نە وەک بەفر نەرمە و زۆر زوو دەتوێتەوە.
تەرس: پیسیی ماین و ئەسپ و ئێستر. کاری پێچەوانەی ناڵەبار: ئەم کارە (تەرس) هاتووە.
تەرسەقول: پیسیی کەر.
تەرفک: ز. پارچە گوریس.
تەرفین: ز. چاوبەشان بەهۆی شتێکەوە کە تێی بکەوێ.
تەرک: تەنیشت. تەرزەی دەنک گەورە. بڕین و دڕینی شت لە باری درێژی. پاشکۆ. خشڵی ژنان (د). چەکی جەنگ (د).
تەرکبەن: د. بەن سامۆتە.
تەرکبەند: تەرکبەن.
تەرککەوتن: لەجێ چوونی دەستی کەر.
تەرکە: پیکە. توولی تەڕ (د).
تەرکیبەس: بەن سامۆتە.
تەرکیبەن: د. تەرکبەن.
تەرکی: پاشکۆ.
تەرلان: تەڕلان (ز). بازی گەورە (د).
تەرم: حەوتەوانەی گەورە (ز). گۆلێتی مێو (ز). لاشەی گیانداری مردوو (ز). دارەمەیت.
تەرماڵ: ز. کەفەلێ گیاندار. شێوە و کالا.
تەرو: تەربێ. تەڕەوون. کفر.
تەرواڵ: د. تەرواڵە.
تەرواڵە: هـ. هەرزاڵ.
تەروو: تەرو.
تەرووزی: د. ترۆزی.
تەروەندە: شتی نایاب.
تەرە: گیاندارێکی ماڵییە کە ڕەهەندە بووبێ. (تەرەبوون) دەربەدەربوونی گیاندار. (تەرەکردن) دەربەدەرکردنی گیاندار.
تەرەجە: ل. تاق.
تەرەدوا: د. تەرەکردن و ڕاونان.
تەرەدین: ز. مەردوومی دەلووکار.
تەرەس: وتەیەکە لە وتەکانی جنێو و هەر بەپیاو دەوترێ.
تەرەقە: شتێکە وەک پوولەکە بەسەر قەوانی فیشەکەوە بەترووکاندنی دەمانچە و تفەنگ دەتەقێنرێ.
تەرەوون: تەڕەوون.
تەریقین: ز. تووڕەبوون و ڕق هەستان.
تەری: ز. کلێنچکە. دووگ.
تەریب: ڕاستە درومانێکە چەپ و چێڕ بەسەر (باریکە) و (جوستە)دا دەڕوا.
تەریبدان: دروونی شت بەتەریب.
تەریدە: جەردە.
تەریق: شەرمەزار: (تەریقبوونەوە) شەرمەزاربوون. (تەریقکردنەوە) شەرمەزارکردنی یەکێک.
تەریقی: شەرمەزاری.
تەریک: مەردوومی کلای کەنارەگیر.
تەریکی: کەنارەگیری.
تەز: د. تەزوویەکە بەجەستەدا دێ.
تەزان: تەزین.
تەزاندن: بریتییە لە ئازاردان و دڵگیرکردنی یەکێک بەجۆرێک کە چاوترسێن ببێ. سارد و سڕکردنی شت بە بەفر یا بەسەهۆڵ.
تەزرە: تەرزە.
تەزگ: تەزوو. تەرزەی دەنک گەورە (با).
تەزوو: مووچرک و لەرزینێکی بێ پەروایە دێ بەسەر ئەندامی گیانداراردا لە سەرما یا لە ترسا یا لە بیستنی کیڕەی هێندێ شتەوە. تەرزە.
تەزی: با. شتی زۆر سارد.
تەزیک: تەزیو.
تەزین: سڕبوونی ئەندام لە سەرما یا لەبەر زۆر کەوتن بەسەریدا.
تەزیو: شتێکە کە زۆر ساردبووبێ. شتێکە کە سڕبووبێ.
تەژاندن: با. گوشین: دەستیم (تەژاند).
تەژگ: هەژگ. جۆرە کاڵایەکە کە لە کەتان کرابێ (ز).
تەژنە: هـ. تینوو.

تەژە: ڕایەڵی بنمیچ. بریتییە لە مەردوومی درێژی زەلام.

تەژی: با. پڕ. تێر.

تەس: وتەیەکە بزنی پێ لێ دەخوڕدرێ. وتەیەکە ئەسپ و ماین و ئێستری پێ لێ دەخوڕدرێ.

تەسک: شتێکە کە پان نەبێ.

تەسک و تروسک: شتی زۆر تەسک.

تەسە: نانگێن (ھ). کوولی هەویر تێدا شێلان.

تەسەل: گیانداری تێر. (تەسەلبوون) تێربوون. (تەسەلکردن) تێرکردن.

تەشاوی: د. کلاوڕۆژنە.

تەشبی: د. تەبەقەتڕانە.

تەشبی تڕانە: د. تەبەقەتڕانە.

تەشپی: دەفرێکی پەلی دارینە.

تەشپی ترێن: بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆر.

تەشپیلۆکە: تەشپی پچووک.

تەشت: دەفرێکی گەورەی دەم واڵی لێوداره لە مس یا تەنەکە یا لەوح.

تەشتولکە: تەشتی پچووک.

تەشتۆلکە: تەشتولکە.

تەشتیر: ز. گیسکە مێ.

تەشخەڵە: د. تەشقەڵە.

تەشق: تەوژمی ساردی: بەم بارانە (تەشق)ی ساردیی شکا.

تەشق شکان: نەمانی تەوژمی ساردی.

تەشقەڵە: گەڕ و فێڵ. (تەشقەڵەکردن) گەڕکردن بەمەردووم و بەگیرهێنانی بەناڕەوا بۆ داگیرکردنی شتێک لێی. بەڵا و چەپۆکی ڕۆژگار. بەرهەڵست و گرێیەکە کە ئیشوکارت قەتیس بکا.

تەشقەڵەباز: مەردوومی گەڕکەر.

تەشک: تەنیشت. قەوارە و قەڵافەت (د). لاق (ز).

تەشککەوتن: تەرککەوتن.

تەشکەبەرە: وتەیەکە نووسراوی دوورودرێژی پێ دەشوبهێنرێ لە کاتێکدا کە لەسەر پارچە کاغەزی گەورە نووسرابێ: فیسار کەس (تەشکەبەرە)یەکی نووسیبوو.

تەشگاھ: ل. مەقەڵی.

تەشوو: تەشوێ.

تەشوێ: ئاسنێکی مۆددداری دەمپانی تیژی کلک دارینە داری پێ دەتاشرێ.

تەشە: د. تەشاوی.

تەشەر: توانج.

تەشەنەکردن: خۆخواردنەوە و تەنینەوەی برین.

تەشی: دارێکی کلک باریکی سەرخڕە قولاپێکی پێوەیە لۆکە و خوری بەدەست پێ دەڕێسرێ.

تەشی ڕستن: ڕستنی مووخوری و لۆکە بەتەشی. بریتییە لە مێچکە مێچکەکردن بۆ یەکێک.

تەشیڕێس: کەسێکە کە تەشی بڕێسێ.

تەشیڕێسی: گوزەرانکردن بەڕستنی تەشی.

تەشیلان: ل. هەڵماتێن.

تەشیلە: لۆکە یا خورییەکە کە بەخەرەک ڕێسرابێ و لە دووخ داماڵرابێ. خولخولۆکەیەکی دارینە ماشەری پێدا دەکرێ و لەسەری دەکرێ بەگولۆلە. هەڵمات (ل).

تەشی هەڵکەر: دووداره یەکی کونێکی تێدایە ئەمسەر و ئەوسەری تەشیی پێدا دەکرێ و ڕێسراوی لەسەر هەڵدەکرێ.

تەعل: ز. تەحل.

تەعەد: ز. جۆرە گۆێژێکە.

تەغار: ئەندازەیەکە لە کێشان و پێوانی دانەوێڵە. سی ڕبە لە گەنم و جۆ و برنج (تەغار)ێکە. سی دانەیە لە هێندێ شت: سی گورگە (تەغار)ێکە.

تەغاراو: دەفرێکە پینەچی ئاوی تێ دەکا و چەرم و پێڵاوی کۆنی تێدا دەخووسێنێتەوە.

تەف: دیوێکە لە میچ.

تەفاری: ز. جۆرە هەنجیرێکی نایابە.

تەفاریک: ز. کەسێکە کە لە دێیەک دانیشتبێ و خەڵکی ئەوێ نەبێ، یا خەڵکی ئەوێ بێ و زەویوزاری لەوێ نەبێ.

تەفتیک: ز. کورک.

تەفر و توونا: کەسێکە لە شوێنێک ئاوارە و دەربەدەر بووبێ. (تەفر و توونابوون) دەربەدەربوونی گیاندار لە شوێنێک. (تەفر و تووناکردن) دەربەدەرکردن.

تەفرە: فریو.

تەفرەخواردن: فریوخواردنی یەکێک.

تەفرەدان: هەڵخەڵەتاندنی یەکێک.

تەفشۆ: ز. تەشوێ.

تەڤ: کۆمەڵ (ز). لەگەڵ (با).

تەڤتەڤیک: ز. کەمانچە.

تەڤدان: ز. تێکدانی چێشت لەسەر ئاگر.

تەڤدیر: با. تەگبیر.

تەڤر: ز. تەور.

تەڤز: ز. تەوس و گاڵتەپێکردن.

تەڤزین: ز. تەزین.

تەڤژین: با. شیاکەی شل.

تەڤلیهەڤ: ز. چەند شتێکن دانرابن بۆ ئەوەی کە نامێتە بکرێن.

تەڤن: ز. تەون.
تەڤەر: ز. تەورزین.
تەقالا: تەقەلا.
تەقالک: ز. ولاڵە.
تەقاندن: ئاگردانی چەک.
تەقاندنەوە: لە بێژنگ و قەڵبێرداني دانەوێڵە بۆ گرتنی وردەی.
تەقانن: تەقاندن. تەقاندنەوەی دانەوێڵە (د). چەسپاندنی شتێک بەشتێکەوە.
تەقاننەوە: تەقاندنەوە.
تەقاویت: کەسێکە کە ماوەی کارگوزاریی دەوڵەتی تەواو بووبێ.
تەقتەقووک: ز. چەقەنەی ئاش.
تەقکردن: بریتییە لە زۆر گریان و ماندوبوونی منداڵی ساوا. وتەیەکە بەمنداڵی ساوا دەوترێ لە جیاتی وتەی (لێدان): (تەقی کە) واتە لێی دە.
تەقلە: کلاو. یەکەم بەری هەنجیر کە بەنەبەکامی هەڵدەوەرێ.
تەقڵە: خۆهەڵگێرانەوە بە سەردا.
تەقڵەباز: کۆترێکە بەئاسمانەوە تەقڵە لێ بدا. کەسێکە تەقڵە باش لێ بدا.
تەقن: با. قوڕ.
تەقن: ز. قوڕی زۆر.
تەق و پۆق: د. تەق و تۆق.
تەق و تۆق: چەند دەنگێکی بەرز و نزمن کە هەر دەنگەی لەلایەکەوە بێ.
تەق و دەو: د، تەق و ڕەو.
تەق و ڕەو: نەمانی ئاسایش و ڕەوکردن لە ترساندا.
تەقوو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گەیاندنی بیمی بوون یا نەبوونی شتێک: بۆچی بنووم (تەقوو) خەبەرم نەبووەوە.
تەقە: دەنگێکە لە بەیەککەوتنی دوو شتی زەق پەیدا دەبێ. (تەقەتەق) تەقەی یەک لەدوای یەک. (تەق و هوڕ) تەقەتەقی زۆر.
تەقەتێکەوتن: بریتییە لە چۆڵبوونی شوێنێک لە مەردووم بەربەرە: بازاڕ تەقەی تێ کەوت: واتە چۆڵ بوو.
تەقەداکەوتن: پەیدابوونی تەقە لە چەند لایەکەوە. بریتییە لە پەیدابوونی قسەی ڕەق لەناو چەند کەسێکدا.
تەقەفیرە: د. سکچوون.
تەقەڵ: دانەی دروومان.
تەقەلا: هەوڵ و کۆشش بۆ شتێک.
تەقەڵبەست: د. کۆکی دروومان.
تەقەڵ تێهەڵدان: دروومان بەدەرزی.
تەقەمەنی: فیشەک و گوللە و بۆمبایە کە دانرابن بۆ تەقاندن.

تەقیاگ: د. دانەوێڵەیەکە کە تەقێنرابێتەوە.
تەقیلین: ز. هەڵخلیسکان.
تەقیلە: تەقلە.
تەقیلە لەسەر تەقیلە: ناوە بۆ یارییەک کە چەند کەسێک بەگردیی دادەنیشن، وەستاکەیان لەو کاتەدا دەڵێ (تەقیلە لەسەر تەقیلە، هەر کەس نەیبێ زەلیلە، پشکۆ لەسەر سەبیلە).
تەقین: دەرچوونی چەک. درزبردنی پیاڵە و بۆربە و هێندێ شتی تر لە گەرما یا لە سەرما. لەتبوونی بەرد و هێلکە و بەروو لەناو ئاگردا بەڕەنگێک کە دەنگیان لێوەبێ. دەنگی ترازانی جومگەی گیاندار: پشتم (تەقی). لە قوڕ چەقین (ز). شەق بردنی شت.
تەقینەوە: تەقینی گوللە لەو کاتەدا کە لە شت دەکەوێ. بریتییە لە بلاوبوونەوەی دەنگوباسێک زۆر بەگورجی. چەوسانەوە و هەوڵدان: هەر چەند بەشەو و بەڕۆژ (دەتەقێمەوە) پێبژیوی خۆم پەیا ناکەم.
تەک: تەنیشت. تەنها. قووڵ. تەیکە (د).
تەکان: تەوژم. بریتییە لە شەق: دایە بەر (تەکان).
تەکانخواردن: جوولانی شت لەجێی خۆی بەهۆی تەوژمێکەوە.
تەکاندان: خۆکوتان بەتەوژم.
تەکاندن: ڕاوەشاندنی شت: درەختەکە (بتەکێنە) بۆ کەوتنە خوارەوەی بەرەکەی، یا بەڕەکە (بتەکێنە) بۆ لێبوونەوەی تۆزەکەی.
تەکانەوە: تەکینەوە.
تەکبەند: پشتێن.
تەکدان: چوونەپێشەوە بەنهێم: فیسار کەس (تەکی دایە پێشەوە). تەکەدان.
تەککەوتوو: کەسێکە کە دوای یەکێک کەوتبێ.
تەککەوتە: تەککەوتوو.
تەکمە: جۆرە لبادەیەکی ناوداری پڕ تەریبە تا سەر ئەژنۆ، لەسەر کالاوە لەبەر دەکرێ.
تەک و دەو: تەق و دەو.
تەکووز: با. شتی تەواو و ئامادە.
تەکە: پاڵدانە یەکی چەند کەسێک بۆ جێکردنەوەی یەکێک.
تەکەدان: پاڵدان.
تەکەکردن: تەکەدان. تەگە (د). هاتوچۆ و جووڵەی شتی شۆڕەوە بوو. (تەکەتەک) بەلەبەلی شتی شۆڕەوەبوو.
تەکەڵتوو: چەند قەد لبادێکە لەژێر قەڵتاغی زیندا دادەنرێ.
تەکەفە: لبادێکی پچووکی یەک کەسییە.
تەکیە: سەکۆیەکی باریکە لە سەری دادەنیشن. جێیەکی تایبەتییە کە دەروێشان یادی خوای تێدا دەکەن.

تەکیەگا: تەکیەی دەرویشان.
تەکیمە: لبادەی ژێرەخەری پچووک.
تەکینەوە: دەست هەڵگرتنی یەکێک لە یەکێک یا لە کارێک و لێ دوورکەوتنەوەی بەرەبەرە.
تەگرگ: ل. تەرزە.
تەگە: تگە.
تەگەرە: تێکدانی کارێک و دواخستنی. دار یا ئاسنێکە دەخرێتە ناوەڕاستی بەرداشی خواروو (د).
تەگەرەتێخستن: تێکدانی کار و دواخستنی.
تەگەرەتێکەوتن: تێکچوونی کار و دواکەوتنی.
تەگەرەدان: تەگەرەلێدان.
تەگەرەلێدان: تەگەرەتێخستن.
تەل: شتێکی باریکی درێژە لە ئاسن یا لە مس یا لە شتی تر دروست دەکرێ.
تەڵ: داوێک موو یا دەزوو یا شتێکی تر. چڵێک لە شتێک: (تەڵ)ێک دار.
تەلا: شتێکی زەرد یا سپی گران مایەیە لە کان دەردەهێنرێ دراو و چەکی ژنانەی لێ دروست دەکرێ.
تەلار: باڵەخانە. کۆشک.
تەلاسابوون: دەرچوونی مەردووم لە ئەندازەی خۆی: فیسار کەس (تەلاسا بووە).
تەلاش: تەقەلا، (تەلاشکردن) هەوڵدان.
تەلاش: با. تەڵاش.
تەڵاش: تەڵەزمی تەنک لە شت. تەلاش (د). (تەڵاشکردن) تەلاشکردن.
تەڵاکاری: ئاڵدووزکردن بە ئاڵتوون.
تەڵاکفت: د. تەڵاکاری.
تەلان: تەلان. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سووررداش.
تەڵان: پلەی شاخ و کێو و هەرد. (تەڵان تەڵان) شوێنی پلە پلە لە شاخ.
تەلانترە: گیایەکی بەهاریی قەفقەفە بەشوێنی تەلانەوە سەوز دەبێ.
تەلبەند: شوێنێکە چواردەوری بەتەل تەنرابێ.
تەلخ: شتی ڕەشی تاریک. ژینی بەئازار و سزا: فیسار کەس گوزەرانی (تەلخ)ە. ڕووگرژ: فیسار کەس پیاوێکی زۆر (تەلخ)ە.
تەلسز: بێ سیم.
تەڵفیز: گاڵتە.
تەڵفیس: تەڵفیز.
تەڵمیت: کوتەڵی شیوەن. وڵاخی زینکراوی بارگە لێ نراوی ڕازاوەیە کە ژنی ئاغا یا کوێخا سواری دەبێ.
تەل لێدان: نامەناردن بەتەل.
تەلوار: ز. تەرواڵ.
تەڵۆک: چەند تووڵێکی دارینە دەخرێتە ئەمسەر و ئەوسەری چیغ بۆ قایمی.
تەڵووک: دڕکێکە وەک زی بەڵام ئەم بێ بەرە. دڕکەزی (د).
تەڵووکە: د. تاڵووکە.
تەڵە: داوێکە بۆ گرتنی ڕێوی و مشک و هێندێ جانەوەری تر دەنرێتەوە.
تەڵەبەرد: بەردی پانی تەنکی درێژ.
تەڵەتەقێن: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
تەڵەڕێوی: تەڵە و ڕێوی.
تەڵەزم: پارچەیەکی تەنکە کە لە دار یا بەرد بێتەوە.
تەڵەکە: فڕوفێڵ.
تەڵەمەشکێنە: چەڵەمەشکێنە.
تەڵە و ڕێوی: جۆرە یارییەکە بە دوو کەس دەکرێ، یەکێکیان دەبێ بەتەڵە و هەردوو دەست و قاچی دەبەستن، ئەوی تریان دەبێ بەڕێوی قاچێکی دەکەن بەناوەندی هەردوو دەستی تەڵەکەدا و قاچەکەی تری دەکەن بەناوەندی هەردوو قاچیدا و سەری دەکەن بەژێر سکیدا و پاڵێک دەنێن بەتەڵەکەوە.
تەلهە: با. تەڵە.
تەلیس: ز. تێر.
تەلیسە: د. سووکە بارێکە دەنرێ لە وڵاخ و لە سەریەوە سوار دەبن.
تەم: هەڵمێکی سپییە لە زەوی تەڕ یا لە ئاو هەڵدەستێ. تۆز (د). خەم (د). لێڵاییی سەرچاو (د).
تەما: هیوا و چاوەڕوانی.
تەماتم: ز. قسەکردن بەتورەتور لەکاتی تووڕەبووندا.
تەماتە: باینجانی سوور.
تەمادار: کەسێکە بەهیوای شتێک بێ.
تەماداری: هیواداریی شتێک.
تەمار: ز. ڕەگ و پەیی جەستە.
تەمارتن: ز. شاردنەوەی شت لەژێر گڵدا.
تەماشا: ڕوانین.
تەماشاخانە: پێشانگا.
تەماشاکردن: ڕوانین بۆ شتێک. خوێندنەوەی شتی نووسراو بەوردی: لە پێش وتنەوەی دەرسدا (تەماشای) کە.
تەماکار: تەمادار.
تەماکۆ: تووتن.
تەماڵ: دیاریکردنی گیاندارێک کە ڕاودەکرێ و بەدیکردنی.
تەمباف: با. شوێن گێژاو لە ئاوی زۆر کە مەلەوان نەوێرێ خۆی لێدا.

تەمتەراق: د. گەورەیی و پایەبەرزی.
تەمتەم: زەویی سەختی بەردەڵانی دەمار دەمار.
تەمتەمە: بزمارێکی سەرخڕی نووک تیژە بەلووتی مزراحدا دادەکوترێ بۆ ئەوەی باش بخولێتەوە.
تەمرین: ز. تۆپین.
تەمشوو: تەشوێ.
تەموخ: تاوێرە بەردێکە لە لم پەیدا بووبێ.
تەموو: دارێکی ئەستوورە هەڵدەکوڵرێ و پەڕەی ئاشی پێدا دەکرێ.
تەمووره: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە ملێکی درێژی هەیە.
تەموورەژەن: کەسێکە تەمووره باش لێ بدا.
تەمەرە: د. قۆرت و بەڵا.
تەمەزی: ز. دەستەسڕی ئاوریشم.
تەمەسی: ز. تەمەزی.
تەمەڵ: گیانداری لەش قورسی فرمان نەکەر.
تەمەڵخانە: شوێنێکە تەمەڵی تێدا بەخێو دەکرێ.
تەمەڵە: بناغەی دیوار.
تەمەڵی: لەشقورسی و تەوەزەلیی گیاندار.
تەمەڵێت: شتێکی پێچراوەیە کە بەپاشکۆی وڵاخدا دابەسترێ. تەمەڵە.
تەمەن: ماوەی ژیانی گیاندار لە جیهاندا (عومر).
تەمیان: د. خەم داگرتن.
تەمێبوون: عارنان و پەند وەرگرتن لە شتێکەوە.
تەمێ خواردن: تەمێبوون.
تەمێخۆر: کەسێکە کە تەمێ بووبێ.
تەمیشک: د. توورک.
تەمێکردن: عار بەیەکێک نان.
تەمیز: شتی پاکی خاوێن.
تەمیس: تەمیز.
تەمین: د. تەمیان.
تهن: ز. تینوو.
تەن: جەستە. ڕەشیی مەنجەڵ.
تەناباز: د. تەنافباز.
تەنابازی: تەنافبازی.
تەناف: پەت یا تەڵێکە کە بە بەرزییەوە بگیردرێ بۆ شت پیادانی.
تەنافباز: کەسێکە لەسەر تەناف یاری بکا.
تەنافبازی: یاریکردن لەسەر تەناف.
تەنانە: تەنانەت.
تەنانەت: وتەیەکە بەکار دێنرێ لە جێی وتەی (بەتایبەتی): (تەنانەت) بۆ لای تۆ هاتم.

تەنبوو: گەنە (ز). تەموو.
تەنبوور: ز. تەمووره.
تەنبووری: ز. کاکۆڵی پیاو.
تەن بەتەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەرامبەریکردنی دوو کەس لەگەڵ یەک بەبێ ئەمەی هیچیان یارمەتیدەرێکیان لەگەڵ بێ: نەریمان (تەن بەتەن) دەرەقەتی سالار نایەت.
تەنبەکی: ز. توووتنی نێرگەلە.
تەنبەڵە: تەمەڵە.
تەنپەروەر: کەسێکە هەمیشە بەخواردن و پۆشین و حەسانەوەی خۆیەوە خەریک بێ.
تەنپەروەری: پەروەردەکردنی جەستە بەخواردن و خواردنەوە و پۆشین و حەسانەوە.
تەنتەنە: فیز و دەمار.
تەنخوا: تەنپەروەر. سەرمایە (د). بریتی (عوض) (د).
تەندروست: لەشساغ.
تەندروستی: لەشساغی.
تەندوور: تەنوور.
تەندوورە: تەنوورە.
تەنراو: شتی تانوپۆدار کە تەنرابێ.
تەنشت: لای شان لە ڕاست و چەپی شت.
تەنشدەر: ز. لاشیپانی دەرگا.
تەنک: شتێکە ئەستوور نەبێ. شتی شاش.
تەنکاو: بووار.
تەنک و تیواڵ: شتی زۆر تەنک.
تەنکەکردن: شاشکردنی شینایی پڕ بەهەڵکێشانی لقی ناو بەناو.
تەنگ: شتی تەسکی بێ دەرەتان: ئەم ژوورە یا ئەم پێڵاوە (تەنگ)ە تەنگە(د). (د) پشتیوان (د).
تەنگەنەفەسی: هەناسەتوندی.
تەنگانە: کاتی تەنگ و چەڵەمە.
تەنگاو: گیاندارێکە لە تەنگانەدا بێ. (تەنگاوبوون) زۆر بۆ هاتنی گیاندار و تەنگەتاوبوونی.
تەنگ پێ هەڵچنین: زۆر بۆهێنان و لا لێ برینەوە.
تەنگدان: د. تەنگەدانی وڵاخ.
تەنگدەس: بریتییە لە مەردوومی هەژاری نەدارا.
تەنگدەست: تەنگدەس.
تەنگدەستی: بریتییە لە نەدارایی.
تەنگدەسی: تەنگدەستی.
تەنگز: درەختێکی باڵا پچووکی دڕکاوییە بەرێکی هەیە وەک چواڵە بەڵام ئەم تاڵە بەخۆشکراوی دەخورێ.
تەنگوچەڵەمە: کاتی سەغڵەتی و بێ دەرەتانی.

تەنگە: قایشێکی پانە زین یا کورتانی پێ قایم دەکرێ لەژێر سکی ولاخەوە. دەرووی تەنگی دەریا.
تەنگهاتن: د. زۆر بۆهاتن.
تەنگەبەر: شوێنی تەنگی تەسک.
تەنگەبەری: بوونی شوێنیک بەتەنگەبەر.
تەنگەتاو: گیاندارێکە لە ڕوویەکەوە زۆری بۆ هاتبێ و گیری خواردبێ. (تەنگەتاوبوون) بەگیرهاتن. (تەنگەتاوکردن) بەگیرهێنان.
تەنگەتیلکە: کەسێکە زووتوورە ببێ. گیاندارێکە لەبەر قەڵەوی و خڕ و پڕی نەتوانێ زۆر بجووڵێ.
تەنگەدان: تەنگە بەستنی ولاخ.
تەنگەکێشان: تەنگەدان.
تەنگەگرتن: بریتییە لە دڵگیربوونی یەکێک لە وتار یا کرداری یەکێکی تر، (لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ).
تەنگەلان: د. دەرووی تەنگی دەریا.
تەنگەنەفەس: کەسێکە کە هەناسەی توند بووبێ.
تەنگ هەڵچنین: زۆرهێنان بۆ شتێک و لا لێ برینەوەی.
تەنگەهەڵکێش: چەرمێکی باریکە تەنگەی پێ قایم دەکرێ.
تەنگی: بێ دەرەتانی.
تەنواوی: مەردوومی چڵکنی بۆرەڵووک.
تەنوور: شتێکی گەورەی دەم واڵە لە قوڕ دروست دەکرێ و لە زەویدا دادەنرێ و ئاگری تێدا دەکرێتەوە بۆ نان پێ برژاندنی.
تەنووراخستن: هەڵگیرساندنی ئاگر لە تەنووردا بۆ نان پێکردنی. بریتییە لە کۆبوونەوەی چەند کەسێک و باسی یەکێک کردنیان بەخراپە.
تەنوورشێوێن: کۆڵەوژ.
تەنوورە: دۆڵیانی ئاش کە لە بەرد و قوڕ و قسڵ دروست کرابێ. ئاخلە (د). گێژەڵووکە (د). جۆرە کراسێکی ژنانەیە.
تەنووشک: ز. ئازار بەهۆی ئالوو کەوتنەوە.
تەنوویی: ز. تینوێتی.
تەنە: د. تەن.
تەنها: تاقە یەکێکە لە شتێک کە هاوێنەی خۆی لەگەڵ نەبێ: (تەنها) دانیشتبووم.
تەنهایی: بوونی شت بەتەنها بەبێ هاوێنەی خۆی: (تەنهایی) هەر بۆ خوا باشە.
تەنەکە: شتێکی تەنکی سووکی سپییە سەماوەر و هێندێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.
تەنەکەچی: کەسێکە کە تەنەکەکاریی بکا.
تەنەکەساز: تەنەکەچی.
تەنێ: تەنیا.
تەنیا: تەنها.
تەنیاباڵ: بریتیە لە کەسێک کە بێ یارمەتیدەر بێ. تاقانە.
تەنیاگ: چنراو.
تەنیایی: تەنهایی.
تەنیشت: تەنشت.
تەنی: ڕەشیی مەنجەڵ. تەنیا (د).
تەنین: چنین و تێکهەڵکێشانی ڕایەڵ و پۆ.
تەنینەوە: پەرەسەندن و بڵاوبوونەوەی شت.
تەو: مەڕێکە دەم و چاو و لەشی بۆرەڵووک بێ.
تەوا: د. تەما و ئومێدەواری.
تەوات: ز. لەسەرخۆ.
تەوادار: د. تەمادار.
تەوار: بازی مێچکە. گیانداری هەراش: بەرخەکە (تەوار) بووە.
تەواسانن: د. دڵ ساردکردنەوە.
تەواسیان: د. دڵ ساردبوونەوە.
تەواسیانەوە: د. تەواسیان.
تەواش: ز. ڕۆن.
تەواشا: تەماشا.
تەواشیر: د. تەباشیر.
تەوانا: گیانداری بەهێز و دەسەڵات. هێز و دەسەڵات: (تەوانا)م نییە.
تەوانایی: هێز و دەسەڵات.
تەوانج: توانج.
تەوانچە: د. دەمانچە.
تەواو: شتێکە کە دوایی هاتبێ. تەواوبوون: دوایی هاتن و برانەوەی شتێک. (تەواوکردن) دوایی هێنان و برینەوەی شتێک.
تەواوی: بوونی شت بەتەواو.
تەوتین: ز. لەسەرخۆیی.
تەوخ: ژێر زەمینێکی گەورەیە زستانان لە کوێستان ئاژاڵی تێ دەکرێ.
تەور: ئاسنێکی تیژی دەم لەسەر شانە داری پێ لەت دەکرێ.
تەوراس: تەورداس.
تەورداس: ئاسنێکی کلکداری دەم پانی کەوانەداری تیژە، داری پێ دەبڕێتەوە.
تەوورزین: ئاسنێکی تیژی دەم لەسەر شانی کەوانەییە کلکێکی درێژی دارینی تێ دەبڕێ.
تەورێزی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک. سەنگێکی کێشانەیە لە کوردەواریی ئێران.

تەوزە: گاڵتە.

تەوزە پێکردن: گاڵتەپێکردن.

تەوزیم: پێویستی (واجب) و ناچاریی (ضرورة): (تەوزیم) نییە ئەو کارە بکەم واتە واجب و ضرورە نییە.

تەوس: پلارهاویشتن لە گفتوگۆدا بۆ یەکێک بەڕەنگێک کە هەموو کەس تێی نەگات.

تەوشوو: تەشوێ.

تەوشوێ: تەشوێ.

تەوغێن: جۆرێکە لە یاریکردن بەمیچ.

تەوقە: شتێکی دووفاقە لە زێڕ یا لە زیو یا لە باغە، ژنان دەیدەن لە ئەگریجەیان کە تێک نەچێ.

تەوقەتە: د. تەپلەسەری شت.

تەوقەسەر: شوێنی هەرەبەرز لە شت.

تەوقەکردن: دەست خستنە ناو دەستی یەکێک و گوشینی لە ڕووی تاسە و خۆشەویستییەوە.

تەوقەن: تەوقەتە.

تەوقەتە: د. تەوقەن.

تەومان: ز. دەمەرقۆیان.

تەون: ڕایەڵی بەرە و قاڵی کە بەدارەوە بێ بۆتەنین.

تەونگەر: کەسێکە تەون بکا.

تەوژم: هێزی شت لەگەڵ هاتن و جووڵانیدا: ئاوەکە بە(تەوژم) هات.

تەووسکە: هەنجیرە کێویلە.

تەووشێ: تەشێ.

تەوەرگ: تەرزە.

تەوەر گەژیلە: تەرزەلووکە.

تەوەرە: دارێکی کوندارە لە کونی بەرداشی سەرووی ئاش گیر دەکرێ و بلوێسکی تێ هەڵدەکێشرێ. ئاشووب و بەلا (د).

تەوەزڵ: گیانداری زۆر تەمەڵ.

تەوەق: تەبەق. تەبەک.

تەوەل: مەردوومی سەرسەری.

تەوەن: هـ. بەرد.

تەوەنە: د. کۆمەڵە.

تەوەنەدان: د. کۆمەڵەدان.

تەوێڵ: ناوچەوان.

تەویلە: هۆدەی وڵاخی یەکسم.

تەی: د. ڕامبووی دەرهاتوو: فیسار کەس (تەی) بووە واتە ڕام بووە.

تەیاخ: د. تێلا.

تەیار: د. ئامادە.

تەیارە: د. شوێنێکە کە باز لێی دەنیشێتەوە. فڕۆک.

تەیان: کارەکەر. تیان.

تەیجە: د. تەیکە.

تەیرۆک: ز. تەرزە.

تەیکە: سەڵەی توولێن.

تەیمان: خەڵفەدارێکی باریکی درێژە ناوەندی قیسپی پێ دەتەنرێ. چەپەرێکە کە بەتەیمان و قیسپ چنرابێ.

تەیوانە: د. خواردەمەنییەکە کە لەماڵی زاواوە دەنێردرێ بۆ ماڵی بووک لە ڕۆژی گواستنەوەیدا.

تەیەوبووگ: د. مەردوومی قاڵی دەرهاتوو.

تەیەوبوون: قاڵبوون و دەرهاتن.

تێ: پیتی چوارەمە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. تای ناساغی. پیتێکە ظرفیتی شتێک بۆ شتێک دەگەیەنێ: (تێ) فرێدان واتە فڕێدانی شتێک بۆ ناو شتێک. ناوەوەی شت: بیکە (تێ)ی واتە بیکە ناوی.

تێئاخنین: ئاخنینی بۆشاییەک بەشتێک.

تێئاڵان: ئاڵانی شتێک لە شتێکەوە.

تێئاڵاندن: ئاڵاندنی شتێک بەشتێکەوە.

تیابردن: د. لەناوبردن.

تیاترۆ: ژنێکە کە پیشەی یاری و سەماکردن و گۆرانی وتن بێ لەناو پیاواندا.

تیاترۆخانە: شوێنێکە کە تیاترۆ سەمای تێدا دەکا.

تیاچوون: لەناوچوون یا تووشی زیانبوونی یەکێک لە پێناوی کارێکدا.

تیاڕامان: سەرسامان لە کارێکدا.

تیامان: تیاڕامان.

تیان: مەنجەڵی زۆر گەورە وەک مەنجەڵی حەلواچی و حەمام.

تیانچکە: مەنجەڵۆکە.

تیانچە: تیانچکە.

تیانە: تیان.

تێبردن: زیادکردنی وتەیەک یا زیاتر لە ناوەڕاستی نووسراوێکەوە، یا خستنی دارێکی ساغ لە شوێنی دارێکی شکاو لە دارەڕادا بەبێ هەڵگرتنی بانەکە: ئەم شوێنە لەم کتێبە ناتەواوە پێویستە ئەم دێرەی (تێ ببرێ) یا ئەم داری دارەڕایە شکاوە پێویستە دارێکی ساغی (تێ ببرێ). قایمکردنی شتێک لەناو شتێکدا وەک نقێم لەناو ئەموستیلەدا.

تێبرین: کردنی شتێک بەشتێکی تردا بەتوندی و پڕبەپڕ.

تێبەربوون: بەربوونی کار و بەرخ بۆ مژینی دایکیان. سواربوونی نێر بۆ مێیەکەی لەکاتی خۆیدا بەتێکرایی.

تێبەردان: بەردانی کار و بەرخ لە دایکیان بۆ مژینی. بەردانی گیاندارێک لە گیاندارێکی تر بۆ بەگژداچوونی: تانجییەکەی لە کەروێشکەکە (بەردا). بەرەڵاکردنی نێر بۆ سەرمێ: ماینەکەی بەتەڵەب بوو (ئەسپەکەی تێ بەردا).

تێبین: کەسێکە لە ئاکامی شت ورد ببێتەوە.

تێبینی: وردبوونەوە و دووربینی لە کاردا.

تێبینین: تێبینی.

تێپەڕاندن: ڕافڕاندن و بردنی شتێک بۆ شوێنێک بەگورجی. بریتییە لە جێبەجێکردنی کارێک بەدەستوبردی: فرمانەکە زوو (تێپەڕێنە).

تێپەڕبوون: گوزەرکردن بەشوێنێکدا. بەسەرچوونی کاتی شتێک.

تێپەڕکردن: تێپەڕبوون.

تێپەڕین: تێپەڕبوون.

تێپەستان: تێ ئاخنین.

تێپێچان: پێچانی شتێک لە شتێک. بریتییە لە تکاکردن بەجەختی لە یەکێک: فیسار کەس زۆرم (تێ پێچا) تا کارەکەی پێ کردم. ئاڵاندنی کەسێک بەکارێکەوە.

تێپێچاندن: ئاڵاندنی شتێک لە شتێک. ئاڵاندنی کەسێک بەکارێکەوە.

تێتراندن: بریتییە لە زۆرخواردن، ئەم وتەیە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.

تێترنجان: گیرخواردنی شتێک لە شوێنێکی تەنگەبەردا.

تێترنجاندن: گیرکردنی شتێک لە شتێکی تەنگەبەردا.

تێتکان: تکانی شتێکی شل بۆ ناو شتێک لە خۆیەوە.

تێتکاندن: کردنی شتێکی شل بۆ ناو شتێک بەدڵۆپ دڵۆپ.

تێتلیسک: گیایەکی ئاویی هەمیشە سەوزە گەڵای وەک کەوەر وایە دەدرێ بە ئاژاڵ.

تێچاندن: کردنی شتێکی ورد بۆ ناو شتێکی شل کەم کەم بۆ ئەوەی کە باش تێکەڵ ببێ: ئاردەوا لەسەر ئاگر ئاردەکەی (تێ دەچێنرێ). بریتییە لە قسەی خراپکردن دەربارەی یەکێک لای گەورەیەک.

تێچران: کۆبوونەوە و بەسەر یەکدا کەوتنی مەردووم بەزۆری لە شوێنێک، شاییی فیسار کەس ئەوەندەی (تێ چڕابوو) شان دەسوا.

تێچڕاندن: کۆکردنەوەی گیاندار بەزۆری و بەنارێکی لە شوێنێکدا.

تێچوون: شان دانە ژێر کارێک و هەوڵدان بۆ کردنی بەگەرم و گوڕی: فیسار کەس بۆ یارمەتی هەتیوان باش (تێ چووە).

تێچەقاندن: چەقاندنی شتێک لە شتێکی تردا.

تێچەقین: چوونی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.

تێچەندن: تێچاندن.

تێچێن: تێچاندن دەربارەی یەکێک لای گەورەیەک. ئەندازەیەکی کەمە لە دانەوێڵە کە لە ناوەندی دوو باراشدا بهاڕدرێ لەبەر پەلەپەل.

تێخ: تیغ.

تێخزان: چوونە شوێنێکی تەنگ و بەزۆر جێی خۆکردنەوە.

تێخزاندن: ترنجاندن و چراندنی شتێک بۆ ناو شوێنێک بەپاڵەپەستۆ.

تێخزین: تێخزان.

تێخستن: خستنی شتێک بۆ ناو شوێنێک. داکردنی هێندێ کەس لە یاریدا: فیسار کەسم لە کەوشەکدا تێ خست.

تێخوڕین: دەنگکردن لە گیاندار بەتوندی بۆ ڕۆینی: لە وڵاخەکەی (خوڕی). دەنگکردنی یەکێک لە یەکێک بۆ وێستانی لە قسەکردن یا ڕۆیندا: شەو چەرخەچی (تێی خوڕی) یا نەریمان قسەی دەکرد باوکی (تێی خوڕی).

تێخونجان: لەباربوون و گونجانی شتێک لە شوێنێکدا.

تێدان: درێژکردن یا پانکردنی پارچەیەک لە کاڵا یا شتێکی تر بەخستنی پارچەیەک لە سەری: کەواکەم یا لێفەکەم کورت بوو بستێکم (تێدا). دانی شتێک لە شتێک: ئەو گەنە ئەسپێ (تێی داوە).

تێدانەوە: تێدانی پارچە لە شتێک. دەستکردنەوە بەشتێک کە لەوە پێش دەستت لێ هەڵگرتبێ: دەستم لە جگەرە هەڵگرتبوو کەچی (تێم دایەوە).

تێر: گیاندارێکە کە لە خواردەمەنی تەسەل بێ. هەموو ڕەنگێکی تۆخ بێجگە لە سپی. ئەم ڕەنگە سوورە یا سەوزە یا شینە (تێر)ە. تێر (ز). بریتییە لە مەردوومی دەوڵەمەند.

تێراو: دار و درەخت و شینایی تەڕ و پاراو.

تێراوی: بوونی دار و درەخت و شینایی بەتەڕ و پاراو.

تێربوون: بەسەرچوونی برسێتی بەهۆی خواردنەوە. بریتییە لە کەسێک کە بێ نیاز بووبێ لە شتێک.

تێرپ: ل. توور.

تێرخواردن: تێربوون لە خواردنی شت.

تێر: دەفرێکی دوو لایییە وەک جەواڵ بەڵام ئەم دەمی لە تەنیشتەوەیە. مەردوومی مۆڕەوەبوو (د).

تێرادان: ئاوکردنە ناو دەفرێک و تێوەردانی.

تێراکردن: تێرۆکردن.

تێرامان: تیاڕامان.

تێرتێرە: هـ. قومقمۆکەی گەورە.

تێرک: تێر.

تێرکە: خورجی گەورە.

تیروانین: تەماشاکردنی شتێک و لێ وردبوونەوەی.
تیرۆکردن: کردنی شتێک بەشتێکی تردا.
تێرەوەبوون: د. مۆربوونەوە.
تیروو: دارێکە بەرێکی وەک تووڵەزەڕە دەگرێ گەڵای وەک چواڵە تاڵە وایە. گیاندار و دڕندەی کێویی وەک شێر و پڵنگ و گورگ و ورچ.
تیرویی: تەربی.
تیرەخۆر: تیرەخۆرە.
تیرەخۆرە: ئەندازەیەکە لە خواردن کە زەلامێک تێری پێ بخوا.
تیرێتی: تێری.
تێری: بوونی گیاندار بەتێر. بوونی هێندێ ڕەنگ بەتۆخ.
تێز: کونێکە لای پێی هێندێ تفەنگ و دەمانچەوە باروتی دەخرێتە سەر و ئاگری پێوە دەنرێ.
تێزاب: دەرمانێکی شلی زۆر تیژە بەسەر هەر شتێکدا بکرێ دەیسووتێنێ.
تێزاو: تێزاب. تیژاو.
تێزە: د. نووکی شتی تیژ. قوتکە.
تێزکە: تێز.
تێزەتێزەدان: پەلەپەلکردن لە یەکێک بۆ کردنی کارێک: بەس (تێزەتێزە)ی بدە، واتە بەس پەلەی لێ بکە.
تێژ: تیژ. گورج و گۆڵ.
تێژک: بەچکەی ساوای دڕندە.
تێساوین: تێ هەڵسوون.
تێسرەواندن: لێدان لە کەسێک بەکوتوپڕی.
تیسک: چەند دانە خوری یا موویەکی درێژە.
تیسکن: شتێکە کە توون بێ و تیسکی پێوە بێ.
تەیسین: با. بریقەدانەوە.
تێسکە: تێز.
تێسمریاگ: تێکسمڕاو.
تێسمریان: تێکسمڕیان.
تێسوون: تێ هەڵسوون.
تێشت: با. نانخواردنی نیوەڕۆان. چێشت.
تیشک: ڕووناکیی ڕۆژ یا مانگ یا چرا یا شتێکی تر کە لە دوورەوە بدا لە شوێنێک.
تێشکان: هەڵخەڵەتان لە کارێکدا. شکانی شتێک لەناو شتێکدا.
تێشکاندن: هەڵخەڵەتاندن. شکاندنی شتێک لەناو شتێکدا.
تێشکاو: هەڵخەڵەتاو: شتێکە بەسەر یەکدا شکابێ.
تێشوو: توێشوو.
تێشووبەرە: تێشوودان.
تێشوودان: شتێکە کە تێشووی تێ بخرێ.
تێشووکردن: نانخواردنی بەیانی. دروستکردنی تێشوو.
تێغ: تیغ.
تێغە: تیغەی دیوار. دەمەی تیغ (د).
تێ فڕێدان: فڕێدانی شتێک بۆ ناو شتێکی تر.
تێ قلّپاندن: قلّپکردنەوەی شتێک بۆ ناو شتێکی تر.
تێ قوپان: بریتییە لە لاوازبوون و بەناوداچوونی گیاندار.
تێ قوپاو: گیانداری لاوازی بەناوداچوو.
تێکبردن: تێک پەڕاندنی دوو شت بەناو یەکدا.
تێکبەربوون: بەگژیەکداچوونی دوو گیاندار یا زیاتر.
تێک بەردان: بەگژیەکداکردنی گیاندار.
تێک پەڕاندن: تێکبردن و تێکخستنی شت بەناو یەکدا.
تێکچوون: نەمانی ڕێکوپێکیی هەموو شتێک: خانووەکە تێکچوو یا دۆستایەتی ئەو دوو برایە (تێکچوو) یا فیسار کەس بەتەریقکردنەوەکەی (تێکچوو).
تێکخراو: دوو شت یا چەند شتێکن کە برابێتنە ناو یەکەوە: پارچەکانی ئەم دەرگایە پاش (تێکخراون).
تێکخستن: تێکبردنی چەند شتێک بەیەکدا.
تێکدان: شێواندنی هەموو شتێک.
تێکردن: کردنی شتێک بۆ ناو شتێکی تر. تێبەردانی کار و بەرخ لە دایکیان بۆ مژینی.
تێکڕا: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (هەموو) بەکاردێنرێ.
تێکڕایی: تێکڕا.
تێکسمران: قەڵەوی و دارێژراویی گیاندار.
تێکسمڕاو: گیانداری قەڵەوی دارێژراو.
تێکشان: تێپەڕین بەبێ خشە.
تێکشکان: شکانی شتێک و تێکەڵبوونی پارچەکانی.
تێکشکاندن: شکاندنی شتێک بەسەر یەکدا.
تێکشکاو: شتێکە بەسەر یەکدا شکابێ و پارچەکانی تێکەڵ بووبێ.
تێکلهەڤ: ز. تێکەڵاو.
تیکمە: د. شتی پڕ.
تێکوتان: کوتان و پیابردنی شتێک بەشوێنێکدا بەنهێنی.
تێکوتاندن: تێکوتان.
تێکوتانن: تێکوتاندن.
تێکۆشان: تێکۆشین.
تێکۆشی: هەوڵدان و پەلەکردن بۆ شتێک.
تێکۆشین: تێکۆشی.
تێکەڵ: چەند شتێکن کە ناوێتەی یەک بووبن. ئاشنا و دۆست.
تێکەڵاو: شتی تێکەڵ، (تێکەڵاوبوون) تێکەڵبوون. تێکەڵاو کردن) تێکەڵکردن.

تێکەڵبوون: ئاوێتەبوونی چەند شتێک بەیەک.
تێکەڵدان: تێکهەڵدان.
تێکەڵکردن: ئاوێتەکردنی چەند شتێک بەیەک.
تێکەڵ و پێکەڵ: شتی بەیەکداچووی نارێک و نالەبار.
تێکەڵی: ئاشنایەتی و هاتوچۆکردنی دووکەس لەگەڵ یەکدا بەگەرم و گوڕی.
تێکەوتن: دۆڕاندنی هێندێ یاری: فیسار کەس لە قەلەمردارێدا (تێکەوت). چوونە ناو ئاو و مەلەکردن. خەریک و وێڵبوون بەدوای شتێکدا بۆ پەیداکردنی: بۆت (تێ دەکەوم) تا ڕزگارت دەکەم.
تێکەولێکە: بێ سەر و پێیی شوێنێک بەجۆرێک کە پرسینەوەی تێدانەبێ.
تێکهەڵچوون: بەگژیەکداچوونی دوو گیاندار.
تێکهەڵدان: ئاوێتەکردنی دوو شت بەیەکدا.
تێکهەڵشێلان: شێلانی چەند شتێک بەسەر یەکدا.
تێگرتن: هاویشتنی شتێک بۆ شتێکی تر. نانی نیوەڤەک و موشەمما لە ئەندام. گرتنی خەنە و وسمە و بۆیە لە سەر و ڕیش یا دەست و پێ. گرتنی بەرگ یا شووشە بەهێندێ شتدا: ئەو وێنەیەم لە چوارچێوە و شووشە (بۆ بگرە) یا ئەو نوشتەیەم لە بەرگ و موشەمما (بۆ بگرە).
تێگرا: تێکرا.
تێگرایی: تێکرایی.
تێگرماندن: تووڕەبوون لە یەکێک و هەڵشاخان بەسەریدا.
تێگوشین: ترێتکردنی نان بۆ ناو خواردەمەنیی شل. بریتییە لە بەختکردنی دراو لە ئەندازە بەدەر لە شتێکدا: فیسار کەس ئەمساڵ لە تووتن کڕیندا زۆری (تێ گوشیوە) واتە دراوێکی زۆری بڵاوکردۆتەوە.
تێگەیاندن: وادارکردنی کەسێک لە شتێک.
تێگەیشتن: واداربوون و زانینی شتێک کە لەوەپێش نەزانرابێ.
تێگەیشتوو: مەردوومی زیرەک و ژیر.
تێگەین: تێگەیشتن.
تێگەیو: تێگەیشتوو.
تێگیران: بریتییە لە زۆر هاتن بۆ یەکێک. بریتییە لە دەمقاڵێ دوو کەس.
تێگیرکردن: گیرکردنی شتێک لە شتێک. بریتییە لە زۆرهێنان بۆ یەکێک.
تێگیریان: تێگیران.
تێل: تەل.
تێلا: دارێکی ڕاستی لووسە لە گورگە درێژترە.
تێلاترێن: بریتییە لە لێدانی یەکێک بەدار بەزۆری.

تیلکە: دیزە.
تیلماسک: پارچەی باریکی درێژکۆلەی پچووک لە هێندێ شت. چەند دەنکێک لە هێشوویەک ترێ بەلاسکەوە.
تیلمە: پارچەی باریکی تەسک لە شت.
تیلەگە: ھ. کۆڵێکی بەستراو بۆ ئەوەی کە بەکوڵ هەڵبگیرێ.
تیمرووکان: تێورووکان.
تێنان: خستنی شتێک لەناو شتێکدا.
تێنوارین: تێڕوانین.
تێنەوین: دەست دانە شتێکی قورس بۆ هەڵگرتنی یا هەڵکەندنی بەنهێم.
تێنیشتن: تێوەچوون لە کارێک و شان دانەبەری.
تیوڵە: د. تەویلە.
تێورووکان: کۆبوونەوەی چەند گیاندارێک لە شتێک.
تێووشین: تێگوشین.
تێووڵین: تێووشین.
تێوەپێچان: پێچانی شتێک بەشتێکدا. لە دەمەوەدانی یەکێک لە کارێکی خراپدا.
تێوەچوون: تێوەگلانی شتێک لە شتێکی شل: کەواکەم لە ماستەکەوە (چوو). تێوەگلان و شان دانەبەر کارێک بۆ کردنی: فیسار کەس بۆ کردنی شتی باش چاک (تێوە دەچێ).
تێوەدان: دەرخواردنی شتێکی کەم لە شتێکی تر بەتێکەڵکردنیان: هەویرەکە شلە کەمێ ئاردی (تێوەدە)، یا واغێنەکە گوێزی تری (تێوەدە)، یا ئەو پارەیەی کە بڵاوت کردووەتەوە پارەی تری (تێوەمەدە) نەوەک بۆت کۆ نەبێتەوە. هەڵسوونی شتێکی شل لە شتێکی تر: کە دەستت سووتا ماستی (تێوەدە). دووچارکردنی یەکێک لای گەورەیەک بەگوناهێک: لای زۆردار کەس (تێوەمەدە).
تێوەردان: ئاو کردنە ناو دەفرێک و ڕاوەشاندن و ڕشتنیەتی بۆ پاکبوونەوەی.
تێوەژاندن: ئاگادارکردنەوەی گیاندار بەدەست یا بەشتێکی تر.
تێوەژەندن: تێوەژاندن.
تێوەشاندن: ڕاوەشاندنی بەرگ و کاڵا لەسەر ئاگر بۆ کەوتنە خوارەوەی مۆریان لێی.
تێوەگلان: دووچاربوونی کەسێک بەکارێکەوە کە حەزی لێ نەکا: ئیمساڵ بەتووتن کڕینەوە (تێوەگلام). تێوەچوونی شتێکی شل.
تێوەگلاندن: دووچارکردنی کەسێک بەشتێک کە حەزی لێ نەکا. تێوەدانی شتێکی شل لە شتێکی تر.
تیویڵ: ل. تەوێڵ.

تێهاتن: هاتنی شتێک بۆ ناو شتێکی تر: حەوزەکە ئاوی (تێ هات). داهاتن و هەڵمەتدانی شتێک بۆ شتێک.

تێهانین: سەرفرازی و سەرکەوتنی یەکێک لە کارێکدا: فیسار کەس باش (تێی هانی).

تێهەڵچۆ: کەسێکە بەبێ بیرکردنەوە پەلاماری هەموو کارێک بدا.

تێهەڵچوون: پەلاماردان و باوەشکردن بەکارێکدا.

تێهەڵچەقین: هەڵچەقینی شتێکی تیژ بەشتێکی تردا.

تێهەڵدان: لێدان لە گیاندار بەشەق. تێکەڵکردنی شتێک لە شتێکی تر: برنجەکە لەتکەنۆکی (تێ هەڵدە). بریتییە لە دەرکردنی یەکێک.

تێهەڵساوین: تێهەڵسوون.

تێهەڵسوون: سوونی شتێک لە شتێکی تر: ڕۆنەکە لە کولێرەکە (هەڵسوو)، یا خۆتم (تێ هەڵمەسوو).

تێهەڵقورتان: لە خۆوە چوونە ناو کاری ئەم و ئەو.

تێهەڵکردن: تێهەڵچوون لە قسە یا کردەوەیەک بەبێ پرس و ڕا.

تێهەڵکێش: تێبردنی شتێک بەناو شتێکی تردا.

تێهەڵکێشان: هەڵکێشانی شتێک لەناو شتێکدا.

تێهەڵنگان: هەڵەنگووتن.

تێهێنان: تێهانین.

تی: با. لێوار و قەراغی شت.

تی: تینوو. کۆنە شووبرای ژن (ز). پیتێکە دەبێ بەپاشداری هێندێ ناو مەعنای (مصدر) دەگەیەنێ: پیاوە(تی)، مەردایە(تی) واتە بوونی بەپیاو، بوونی بەمەرد.

تیپ: کۆمەڵێک لە گیاندار.

تیپەن: کۆمەڵێک لە سوار.

تیت: پرچ (هـ). توو (ل).

تیتاڵ: د. گاڵتە.

تیتاڵباز: د. گاڵتەچی.

تیتاڵی: د. گاڵتەکردن.

تیتر واسک: تووتر واسک.

تیتک: ئەگریجە. تووتکە سەگ (ل). نوشتە و مووروو‌ی ناوچەوانی منداڵ (با). خوشکی باوک.

تیتکزا: پوورزا.

تیتلە بیجاغ: تیتر واسک.

تیتە: د. چەکی ژنانە.

تیتی: وتەیەکە بزنی پێ بانگ دەکرێ.

تیتیلە و بیبیلە: بەچکەی وردی گیاندار. داستانی بزن و گورگە کە بۆ منداڵ دەکرێ.

تیر: شتێکی ڕاستی لووت تیژە بەکەوان دەهاوێژرێ وەک گوللە. چەند جۆگەیەکی باریکی ڕاستە بەناو مەرەزەدا دەبرێ بۆ ئاودانی.

تیراوێ: برنێکی زۆر پیسە چاکبوونەوەی نییە ئەگەر سارێژیش بێ هەر هەڵدەداتەوە.

تیراوێژ: ئەندازەی هاویشتنی تیرێک.

تیر ئەناز: د. تیرئەنداز. تیراوێژ.

تیرئەنداز: کەسێکە کە تیر باش بهاوێ.

تیرئەندازی: تیرهاویشتن.

تیرباران: نانەوەی یەکێک بەنیشانە و، بە تیر یا تفەنگ دەسترێژ لێ کردنی.

تیردان: شتێکە تیری تێدا هەڵدەگیرێ.

تیرک: د. دیرەگ.

تیرکێش: د. تیردان.

تیرۆژ: ز. ڕووناکیی ڕۆژ کە لە کلاوڕۆژنەوە بێتە ژوورەوە.

تیرۆژوو: پارچەیەکە لە کراس سەرێکی پان و سەرێکی باریکە لەکاتی لەبەرکردندا دەکەوێتە لای قەبرغەوە.

تیرۆک: دارێکی باریکی ڕاستی لووسی خرتە نانی تیری پێی دەکرێتەوە.

تیروو: جۆرە دارێکی دێمییە وەک (تەروو)، بەشاخەوە دەڕوێ و هەرگیز زۆر زل نابێ.

تیرە: چەند هۆزێکە کە بچێتەوە سەر ئێلێک. چەند زوبیلێکە لە چەرمی خاو کە وەک ڕایەڵ پلێتەکانی ژێری کلاشی تێ هەڵدەکێشرێ. کندر (ز). بروسکە و چەخماخەی ئێشی ئەندام (د).

تیرەباران: تیرباران.

تیرەشان: شانە هەنگوینێکە کە لەسەر لا هەڵبەسترابێ. تیغە شان.

تیرەغە: بڕبڕەی پشت.

تیرەمار: جۆرە مارێکی زەردی باریکی تیژڕەوە بەقەد تیرۆکێک دەبێ.

تیرەنان: نانی تیری. تیرۆک.

تیرەنداز: تیرئەنداز.

تیرەندازی: تیرئەندازی.

تیرێژ: تیرۆژوو.

تیرێژوو: تیرۆژوو.

تیری: نانێکە کە بەتیرۆک کرابێتەوە.

تیز: تیتاڵی.

تیزانگ: د. میزڵدان.

تیزپێکردن: گاڵتەکردن بەیەکێک.

تیزپێتوەکردن: تیز پێکردن.

تیژ: شتی بڕندە. شتی کەسکوون. بریتییە لە کەسێک کە زۆر سوور بێ لە کردنی کارێک.

تیـژاو: ناوی قـلـّیـە کـە سـابوونی پێ دروست دەکـرێ. خۆڵەمێشاوێکە ژنان لەگەڵ سابوون کالای پێ دەشۆن.

تیژبوون: بریتییە لە سووربوونی یەکێک لەسەر کارێک. بوونی شت بەتیژ.

تیژکردن: بریتییە لە هانەهانەدانی یەکێک لەسەر کردنی کارێک. خۆشکردنی ئاگر: ئاگرەکە (تیژ) کە. بڕشت پەیداکردن بەتیغ.

تیژی: بوونی شت بەتیژ. بوونی شت بەکەسکوون.

تیش: ز. کێو.

تیشە: ل. تەشوێ.

تیغ: ئاسنی تیژی بڕندە.

تیغە: خشتی لەسەر شان دانراو بەگەچ یا بەقوڕ.

تیغەرە: تیرەغە.

تیغەشان: زنجیرەی شاخ. تیغەی دیوار.

تیفتیفە: شەوق و بریقەیەکە کە لەدوای تەراش پەیدا دەبێ.

تیفتیفەدان: خۆ لووسکردن و ئارایشدان.

تیفتیفەکردن: تیفتیفەدان.

تیڤرگ: ز. کلاو کوڕە.

تیڤل: با. توێکڵ.

تیک: جـۆرە درووماڵنێکە لەپێشـدا دوو پارچە لە یەک دەدرێ و هەڵدەدروێ و لەپاشان جەمسەری هەردووکیان دادەگیرێتەوە.

تیکلە: د. مەنجەڵۆکەی پچووکی مسین. جەڕە.

تیکە: پاروو. پارچەیەک لە قـالّی. پارچەی شت. (تیکە تیکە بوون) پارچەپارچەبوون، (تیکەتیکەکردن) پارچەپارچەکردن، (تیکەتیکە) پارچەپارچە.

تیـل: کـەسـێکە کـە بەگـۆشـەی چاو تەمـاشـا بکا. هاویشـتـنی هەڵمات بەپەنجە بۆ دانی لە شتێک: فیـسـار کـەس (تیلی) ڕاستە. (تیلکردن) هاویشـتـنی هەڵمات بەتیـل. مـەردوومی خێل.

تیلاک: کەسێکە کە پێشی سەری مووی پێوە نەبێ.

تیلایی: ڕوانین بەگۆشەی چاو.

تیلیمە: تیلمە.

تیلە: د. ڕەشتاڵە.

تیلی بەرامبەرێن: تیلکردنی دوو کەس بۆ هەڵماتی یەکتری.

تیلێن: تیلی بەرامبەرێن.

تیماج: د. تیمانج.

تیمار: دەرمانی برین. ناوی دوو دێیە لە قەرەداغ و سورداش.

تیمارخانە: شوێنێکە کە هەموو جۆرە دەرمانێکی تێدابێ.

تیمارکردن: دەرمانکردنی برین. ڕنەک و قاشاوکردنی وڵاخ.

تیمارکەر: کەسێکە دەرمانی برین بکا. کەسێکە ڕنەک و قاشاوی وڵاخ بکا.

تیمارکردن: د. شاڵ و قاشاوکردنی وڵاخ.

تیـمـانج: چەری مـەڕ و بزن و گـوێرەکـە کـە خـۆش کـرابێ و ڕەنگ کرابێ.

تیمچە: د. کاروان سەرا.

تین: هێز. تینوو (ز).

تینشیر: با. شیرتێن.

تینگ: تینوو. ئاڵوو.

تینگکەوتن: ئاڵووکەوتن.

تینگی: تینوێتی.

تینوو: گیاندارێکە ئارەزووی خواردنەوەی ئاو بکا. گەروو.

تینوێتی: ئارەزووکردنی خواردنەوەی ئاو.

تیوتیوە: تیفتیفە.

تیوتیوەدان: تیفتیفەدان.

ج

جا: وتەیەکە قسەکەر بێباکیی خۆی پێ پیشان دەدا لە بوون یا نەبوونی شتێک: (جا) بابێ یا با نەیەت لەکاتێکدا کە بڵێن فیسار کەس دێت یا نایەت، واتە بێ یا نەیەت باکم نییە. کات: کە تۆ هاتی ئەو(جا) من دەڕۆم. بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ئیتر): (جا) چی بکەم واتە ئیتر. جێگە (د).

جا ئاستە: هـ. بەجێهێشتن.

جاپلووس: ڕیاکاری زبانلووس.

جاپلووسی: ڕیاکاری و زبانلووسی.

جاترە: گیایەکی گەڵاباریکە وەک تەرخون وایە دەچێنرێ و دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.

جاترە کێویلە: گیایەکی بەهاریی کێوییە لە جاترە دەچێ بۆ ژانە سک جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە.

جاجر: ز. خواردەمەنییەکە لە گوێزی کوتراو و هەنگوین دروست دەکرێ.

جاجک: بنێشت.

جاجکەتاڵە: بنێشتەتاڵ.

جاجکەخۆشە: بنێشتی خۆشکراو.

جاجگ: د. جاجک.

جاجم: پێخەفێکی تەنراوی سفتی ڕەنگاوڕەنگی خورییە.

جاچک: جاجک.

جاچکە: جاجک.

جاخ: توورەکەیەکی پچووکە لە موشەمما تووتنی تێدا دادەگیرێ. دیوارێک کە لە دار دروست کرابێ (ز). زێد و نیشتمان (د). چاخ (د).

جاخولکە: جاخی پچووک.

جادار: د. جێنشین.

جادوو: چاو بەندیکردنی شتی درۆ و دەلەسە لە پەردەی شتی ڕاستدا وەک کردنی پارچە کاغەزی بڕاو لە شێوەی دراودا بەدراو لەپێش چاوی مەردووم. جادووگەر: چی بکەم لە دەست ئەم (جادوو)ە.

جادووباز: جادووگەر.

جادووبەند: تەنەکەیەکە لە زێڕ یا لە زیو نوشتەی چاوەزاری لێ دەنووسرێ.

جادووگەر: کەسێکە کە جادوو بکا.

جادووگەری: خەریکبوون بەکردنی جادووەوە.

جار: نۆرە: ئەوەتی هەم (جار) یێک چووم بۆ بەغدا. (جارجار جارجارە) نۆرەنۆرە.

جاران: وتەیەکە دەمی ڕابردوو پێشان دەدا: (جاران) برایەتی زۆر خۆش بوو.

جارجیم: ز. جاجم.

جاڕ: جێگای هەموو دانەوێڵەیەک کە دروابێتەوە. بانگەواز: جاڕچی (جاڕ) دەدا. وتەیەکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بە(اسمی مکان): نێرگسە (جاڕ) مەرەزە (جاڕ) واتە جێی نێرگس و مەرەزە. زەمینی سەختی نەکێڵراو (د).

جاڕچی: کەسێکە پیشەی هەر جاڕدان بێ.

جاڕدان: بانگەوازکردن بۆ شتێک.

جاڕ ڕاهیشتن: جاڕدان.

جاڕس: کەسێکە لە کارێک وەڕس بووبێ. (جاڕسبوون) وەڕس بوون، (جاڕسکردن) وەڕسکردن.

جاڕوو: شتێکە لە قسڵی بێژراوە و خۆڵەمێشی پەینی سووتاو دەگیرێتەوە و حەوزی پێ سواغ دەدرێ. گەسک (د).

جاڕووبەند: شوێنێکە کە بەجاڕوو سواغ درابێ.

جاڕووکاری: جاڕووبەند.

جارماز: د. بەرماڵی نوێژ.

جاروبار: جارجارە.

جارە: د. تاوێر. سینەکەمان (جارەجارە) جارجارە.

جارێ: وتەیەکە بەدیمەن (اِسم) و وەکی تر فعلە: (جارێ) لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ دەڕۆم، واتە مەڕۆ. جارێک.

جاری جاران: وتەیەکە چەند دەمێکی ڕابردوو پیشان دەدا.

جارێک: نۆرەیەک.

جارێکیان: د. جارێک.

جاسووس: کەسێکە کە بەدزییەوە هەواڵ و باسی یەکێک یا شوێنێک ببا بۆ یەکێکی تر.

جاسووسی: بردنی هەواڵ و باسی یەکێک یا شوێنێک بۆ یەکێک بەدزییەوە.

جاش: بەچکەی کەر.

جاشک: جاشولکە.

جاشکۆڵە: جاشولکە.

جاشولکە: جاشی پچووک.

جاگە: هـ. جێگا.

جاڵجاڵۆکە: دەعبایەکی چنگ چنگە لە کون و قوژبنی دیوار و بن مێچدا بەداوێکی زۆر باریک هێلانە دەتەنێ بۆ گرتنی مێش و مەرۆش.

جام: دەفرێکی مسین یا زەردی قووڵی دەم پەلە. ئاوێنە. شووشە.

جامانە: پارچەیەکی تەنراوی بەدەزووچنراوی گوڵ گوڵییە، جۆرێکیان پیاو دەیبەستێ بەسەریەوە و جۆرێکیشیان ژنان دەیکەن بەکراس و دەسماڵ.

جامباز: کەسێکە دەست بەدەست شت بکڕێ و بفرۆشێتەوە. بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.

جامبازە: یاریکردن و هەستانە سەر پاشووی وڵاخ و حوشتر.

جامبازی: کڕین و فرۆتنەوەی شت دەست بەدەست.

جامخانە: هۆدەی شووشەبەند.

جامدانە: د. جامانە.

جامولکە: جامی پچووک.

جامۆلکە: جامولکە.

جامۆڵە: د. جامولکە.

جامەدانە: جامانە.

جامەدانی: جامانە.

جامەلووس: مەردوومی دەم تەڕی زبانلووس.

جامەلووسی: زبانلووسی و کلکە لەقێ کردن.

جامیر: با. جوامێر.

جامێر: ز. جوامێر.

جان: گیان.

جانانە: مەردوومی زۆرزانی فێڵبازی زبانلووس. دۆستی گیانی گیانی.

جانباز: جامباز.

جانبازە: جامبازە.

جانبازی: جامبازی.

جانتا: شتێکی چەرمینی دەسکدارە وەک سندووق کەلوپەلی تێ دەخرێ و بەدەست هەڵدەگیرێ.

جانفاس: کاڵای ئاوریشمینی ڕووت (ز). جۆرە تەنراوێکە وەک گونیە.

جانکووشک: ز. کەسێکە بەبانگکردن یا بەتەقەکردن گاوران لە خەو هەستێنێ بۆ چوونە کڵێسە.

جانگ: جاو.

جانگی: د. ناوەندی چاو و گوێ.

جانماز: بەرماڵی نوێژ لەسەرکردن.

جانەر: ز. گیایەکی بۆنخۆشە گوڵێکی سپیی بۆردڵووک دەگرێ.

جانەوەر: گیانداری دڕندەی بە زیان.

جانی: ز. جوانوو.

جاو: تەنراوێکە وەک بلووری بەڵام ئەم ڕیسەکەی ئەستوورترە و بەخەڕەک دەڕێسرێ و جۆلا دروستی دەکا.

جاوپێچک: نەوەرد.

جاوراوە: جووراوە.

جاونانەوە: ڕایەڵکردنی جاو. بریتییە لە کەسێک کە زۆر هاتوچۆ بکا.

جاووگ: د. جاو.

جاهێڵ: لاوی گەنج.

جاوین: جوونی شت.

جاوینەوە: جوونەوە.

جاینگ: لاجانگ.

جبۆ: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کابرا) و هەر بۆ نێرینە بەکاردێنرێ.

جبە: کاڵایەکی ئاودامانی قۆڵدارە زانایان و دادپرسان و هێندێ پیاوی گەورەی تر لەبەری دەکەن لەباتی (باڵاپۆش).

جبەخانە: کۆگای چەکی جەنگی.

ججەجە: ز. دەنگێکە مەڕی پێ دەردەکرێ.

جدەو: جۆرە برینێکە لەناو شانی وڵاخ پەیدا دەبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین و کورتانەوە. (جدەوبوون) برینداربوونی پشتی وڵاخ لەبەر بار یا زین یا کورتان. شتی عەیبدار (د).

جدەوبوون: عەیبداربوون و لە کارکەوتنی شت.

جر: ز. هاودەمی و ڕابواردن.

جراجر: ز. دەمقاڵی لەسەر شتێک.

جرین: مەردوومی دەلووکاری بزێو.

جرپ و جۆپ: جرت و فرت.

جرت: جرێت. مەردوومی هەرزە (د).

جرتاو: جەرەتاو.

جرت و فرت: هاتوچۆکردن بەپەلەپەل و بەبێ جێ.

جرته: پاڵتۆی لەبەرکردن.
جرتەکردن: جرینی و بزبۆیکردن.
جرج: دەعبایەکی چوارپێیە لە مشک گەورەترە.
جرجەکوێرە: مشکەکوێرە.
جرد: ز. جرج.
جر داهێشتن: د. جرتکێشان.
جـرِ: د. وتەیەکـە بۆ گـاڵتـەپێکردن بەکـاردێنرێ: (جـرِ) لە خوێندەواریت.
جربۆزە: وتەیەکە بەرازی پێ لە کون دەردەپەڕێنرێ.
جرت: ترکەندن بەددەم.
جرجرە: د. بەرزەجرە.
جرجونگانێ: د. مەردوومی توورە و ترۆ.
جرجینگانێ: د. جرجونگانێ.
جرِ و جانەوەر: پڕ و پیتی بێ کەڵک.
جر و جیاز: پڕ و پیتی ناوماڵ.
جرِ و جیاری: جرِ و جیاز.
جرە: باڵندەیەکی پچکۆلەیە کە پێی دەڵێن (جورە).
جرها: د. جرِ.
جرهاتن: د. تەنگەتاوبوون.
جرەبەگزادە: باڵندەیەکی جوانی ڕەنگاوڕەنگە بەقەد پۆڕێک دەبێ بەڵام ئەم باریکترە.
جرنگاندن: بریتییە لە دانی دراوێک کە پێت ناخۆش بێ.
جـرنگە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پارە. (جـرنگە جـرنگ) جرنگەی یەک لەدوای یەک.
جرووکە: دەنگی مەلی پچووکی وەک چۆلەکە. (جرووکە جرووک) جرووکەی یەک لە دوای یەک.
جریتان: د. جریتبازی.
جریتبازی: جلیتێن.
جریتێن: جلیتێن.
جریکە: د. جرووکە، (جریکە جریک) جرووکە جرووک.
جـریوە: دەنگی چۆلەکـە. جـوولانەوەی ئەسـتـێـرە لەپێش چاو. (جریوە جریو) جریوەی یەک لەدوای یەک.
جز: د. چزەی شیشی سووورەوەکراو کە بکرێ بەناودا.
جزدان: کیفێکی چەرمینە دراوی تێ دەکرێ.
جززە: جزە.
جـزم: بەشـێکی تایبـەتی سـەربەخـۆ لە نووسـراوێک: مـێـژووی کوردستان دوو (جزم)ە.
جزوبەند: بەیەکەوە بەستنی جزمی کتێب و لە بەرگ گرتنی.
جزمە: پێڵاوی لاسک درێژی چەرمین یا لاستیکی زستانییە وەک چەکمە وایە.
جزە: وتەیەکە منداڵی ساوا بەگۆشتی دەڵێ. کزە.
جعێتنی: جۆرە وڵاخێکی بەرزی ڕەسەنە.
جعـیـدۆک: ز. گـیـایەکی بۆنخـۆشـە دەخرێتـە ناو کـاڵاوە لەبەر مۆرانە.
جغارە: جگەرە.
جغـز: کـێـرێکی گـردە لە یاریی جغـزێندا دەکـێـشـرێ، دەسـتـەی تێکەوتوو دەچنە ناویەوە.
جغزێن: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە، (جغز)ێک دەکێشرێ هەر دەستەیەکیان تێکەوت دەچێتە ناویەوە و دەستەکەی تر لە دەرەوە تۆپیان تێ دەگرن.
جغەرە: جگەرە.
جغەرەچی: جگەرەفرۆش.
جغەرەخۆر: جگەرەخۆر.
جغەرەکێش: جگەرەکێش.
جفت: جووت (د). (جفتبوون) جووتبوون. جەوت (ل).
جفتە: شتێکە وەک مووکێش بەڵام ئەم لووتی باریکە سەعاتچی پارچەی وردی سەعاتی پێ هەڵدەگرێ. جووتەی وڵاخ (د).
جفتەقزمیر: جۆرە چۆغەیەکی تەنکی سفتی ساغە.
جفتەوەشانن: د. جووتە وەشانن.
جفتەوەشێن: جووتە وەشێن.
جفتەهەڵخشتن: د. جووتە وەشاندن.
جفتیار: د. جووتیار.
جقە: جۆرە چۆلەکەیەکی بۆرەلووکە لە پاساری کەمێک گەورەترە. پەڕێکە کە پاشایان و پیاوی گەورە دەیدەن لە سەریان. گوڵی بادامی (د).
جک: د. میچ.
جگ: دیوی چاڵ لە میچ.
جگانێ: میچێن.
جگەر: جەرگ. بریتییە لە ڕۆڵەی نادەمیزاد.
جگەر ئۆنی: گیایەکە جۆش دەدرێ و بۆ کۆکە دەخورێتەوە.
جگەرچی: کەسێکە پیشەی هەر جگەر برژاندن بێ.
جگەرسوز: بریتـیـیـە لە یەکێک کە بەتەنگتەوە بێ و دڵی پێت بسووتێ.
جگەرسووتان: بریتییە لە مردنی ڕۆڵەی جگەرگۆشە.
جگەرسووتاو: بریتییە لە کەسێک کە ڕۆڵەی مردبێ.
جگەرگۆشە: بریتییە لە ڕۆڵەی مەردووم.
جگەرە: کـاغـەزێکی باریکی درێژی لوولەی پڕ لە تووتنە دادەگیرسێنرێ و دەکێشرێ.
جگەرەچی: کەسێکە کە پیشەی هەر فرۆشتنی جگەرە بێ.
جگەرەخۆر: جگەرەکێش.

جگەردکێش: کەسێکە ئالوودەی جگەرە بێ.

جگین: میچین.

جل: کالآ و بەرگی ئادەمیزاد. پەلآسێکە لە ولآخ دەکرێ.

جلبڕ: کەسێکە کە بەرگ و کالآ بۆ مەردووم ببڕێ.

جلبڕان: د. جلبڕین.

جلبڕۆکە: مزرۆکە.

جلبڕین: بانگێشتن (دەعوەت)ێکی تێکڕاییی ژنانەیە لەلایەن مالی بووکەوە بۆ بڕینی جلی بووک.

جلدان: چارۆکەی کۆلی ژنان.

جلدروو: کەسێکە بەرگ و کالآ بدرووێ بۆ مەردووم.

جلشتن: شوشتنی بەرگ و کالآ لە مالدا بەتێکڕایی.

جلشۆر: کەسێکە کە لە مالدا جلوبەرگ بشوا.

جلشۆرک: شوێنێکە بەرگ و کالآی تێدا دەشۆرێ. گەلآ کوتک.

جلفڕ: جرپن.

جلق: ناوە بۆ دراوێکی کەم نرخی بابانی.

جلقاو: د. چلکاو.

جلک: بەرگ و کالآ.

جلکار: بەرگێکە هەر لەکاتی کاردا لەبەر دەکرێ.

جلگا: د. جۆرە ماسییەکە.

جل و جۆڕ: شڕەی ناومال.

جلە: گیاندارێکی ئاوییە وەک مادە لەناو ئاودا خۆی پان دەکاتەوە بۆ مل و مووش.

جلەشڕە: گیایەکی ئاوییە وەک بەڕە بەسەر ئاودا پان دەبێتەوە. جلە.

جلەو: دەستە ڕەشمە. دانە لغاو. کۆمەلێک لە ئاژال.

جلەودار: سەرۆکی کاروان.

جلەو شلکردن: بریتییە لە بەرەلآکردنی مندال و بەردەست و گوێ نەدانیان.

جلەوکێش: جلەودار.

جلەوکێشان: ڕاکێشانی جلەوی ولآخ.

جلەوگیر: کەسێکە کە جلەوگیریی یەکێک بکا.

جلەوگیری: بریتییە لە ڕێ نەدان بۆ کردن یا وتنی شتێک: (جلەوگیری) کوڕەکەت بکە لە هاوڕێی پیاوی خراپ.

جلەوهەلتەکاندن: بریتییە لە جلەوگرتنی یەکێک.

جلەوهەلکێشان: جلەوهەلتەکاندن.

جلیتبازی: جلیتێن.

جلیتێن: یاریکردن بەگۆ بەسەر سوارییەوە.

جم: جوولە.

جمان: جوولآن: خوێن (جمان)ە.

جمدان: جوولآن بەتەکانەوە.

جمس: د. جوولە.

جمشرگ: د. مەچەک.

جمک: دووانەی مندال یا گیانداری تر.

جمکانە: جمک.

جمکوت: د. شتێکە کە چێوئاخن کرابێ. شوێنی جەنجال.

جمگە: جومگە. پارچەی شت. (جمگەجمگە): شتی کوت کوت.

جموجوول: جوولە جوول.

جممە: جمە.

جمە: وتەیەکە بۆ کۆبوونەوە و بەسەر یەکدا کەوتنی مەردووم لە شوێنێکدا بەکاردەهێنرێ: ئیمڕۆ بازاڕ (جمە)ی دەهات.

جمیان: جمان.

جمین: جمان.

جناور: ز. جانەوەر.

جنچک: د. ناوکی میوە. جنچک. جینچکە.

جنچکان: د. هەلتووتان بەچیچکانەوە.

جنچکە: د. جنچکان.

جنراو: شتێکە بەتیغ وردکرابێ.

جنکە: د. ڕێزەیەک لە شتێک.

جنگدان: جمدان.

جنگز: مەردوومی توند و توورە.

جنگن: جنگز.

جنگ و جوول: جموجوول.

جننە: د. ژنی سۆزانی حەشەری.

جننەباز: پیاوێکە بەشوێن ئافرەتی حەشەریدا بسووڕێتەوە.

جننەخانە: د. شوێنێکە ئافرەتی حەشەریی تێدابێ.

جنۆکە: جۆرە گیاندارێکی نادیاری وەنە کە هەرگیز نابینرێ.

جنیاگ: شتی جنراو.

جنێو: وتەی ناشیرین کە بە یەکێک بدرێ.

جنێودان: وتەی ناشیرین وتن بە مەردووم.

جنێو فرۆش: بریتییە لە یەکێک کە زۆر جنێو بدا.

جنین: ورد کردنی شت بەتیغ.

جۆ: دانەوێلەیەکە وەک گەنم بەلآم نەم زبر و گەورەترە. جۆگە.

جوار: ز. تووڕەکەی ولآخ.

جوال: ز. جەوال.

جوال: د. جەوال.

جوامێر: پیاوی شۆخی ئازای دەرهاتوو.

جوان: شتی ڕێکوپێکی دلگیر.

جواناو: ئارەقێکی سارده نەخۆش لەکاتی گیانەلآدا دەری دەدا.

جوانچاک: مەردوومی گەنجی زۆر جوان.

جوانکە: جوانی خۆشەویست.

جوانکەلە: جوانی خنجیلە و پچووک.
جوانکیلانە: جوانکەلە.
جوانکیلە: جوانکیلانە.
جوانن: د. جوولاندن.
جوانمەرد: د. جوامێر.
جوانمەردی: د. جوامێری.
جوانوو: بێچووی ماین.
جوانوولکە: جوانووی ساوا.
جوانەزووە: عازەبە.
جوانەزوە: جوانەزووە.
جوانگا: پارێنێکە پێی نابێتە سالّی سێیەم.
جوانەمەرگ: کەسێکە کە بەگەنجی بمرێ.
جوانەمەرگە: جوانەمەرگ.
جوانی: تافی گەنجی. بوونی شت بەجوان: (جوانی) بەهەردیەکی خۆشە. جوانوو: (ز).
جۆبار: د. جۆگە.
جوتکە: جووتەی ولاخ.
جوچکە: کلێنچکەی گیاندار. کلکی گیاندار. جووجەلّە.
جوچکەبریاگ: د. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەباتی وتەی (دوابراو).
جوچکەلەقێ: د. کلکەلەقێ.
جوچکە ناو گەلّگرتن: د. بریتییە لە ڕەوکردن و شکان و خۆشاردنەوە.
جوجمێن: ز. تۆپێن.
جۆخۆرە: جۆرە بالّندەیەکە وەک چۆلەکە.
جۆخێن: خەرمان.
جودا: جیاواز.
جۆداس: گیایەکی کێویی زبرە وەک جۆ وایە بەلاّم ئەم شیرەی کەمە.
جۆدان: جۆرە گرنجییەکە لە دانی ولاخی یەکسمدا کە جۆی پێ دەهاڕێ.
جۆدانە: د. جۆدان.
جودایی: جیاوازی.
جۆدرەو: کاتی دروێنەی جۆ.
جۆر: تەحر.
جوردە: ل. بەرگ و کالاّ.
جۆرک: تووردکە.
جۆرکە: هـ. جۆرک.
جورنە: قوولکەیەکە بە بەرزییەوە لە حەمامدا ئاوی گەرمی تێ دەکرێ بۆ خۆ پێ شوشتن.
جورە: بالّندەیەکی بۆرە لە چۆلەکە پچووکترە. جۆرە دەنگێکە وەک جیرەی دەرگا.
جورەکلاّونە: د. جورە.
جوریان: د. گۆران.
جورکە: توورەکە.
جۆری: گولّێکی بۆنخۆشی جوانە وەک شەسپەڕ بەلاّم ئەم پچووکتر و ڕەنگی تێرترە.
جۆزەرد: جۆزەردان.
جۆزەردان: مانگی حوزەیران.
جوستوجۆ: دووکەوتنی شتێک و هەولّ و تەقەلادان بۆ پەیاکردنی یا بۆ زانینی.
جوستە: ڕیزە دروومانی تەنیشت (باریکە). جەستە.
جوسوجۆ: د. جوستوجۆ.
جۆش: جۆرە خشتێکی قورسی شین کارە کە زۆر سوور بووبێتەوە. چەسپ: ئەم دوو دانە (جۆش)ن واتە بەیەکەوە نووساون.
جۆشخواردن: توانەوە و بەسەر یەکداچوونی هێندێ شت بەهۆی ئاگرەوە.
جۆشدان: هێنانە کولّی هێندێ شت لەسەر ئاگر.
جۆش سەندن: هاتنە کولّی شتی شل لەسەر ئاگر. بریتییە لە تاوسەندنی جیهان لە هاویندا. بریتییە لە گەرمبوونی یەکێک لە کارێکدا.
جۆشن: کەسێکە بەجۆش بێ خۆی لەم و لەو هەلّسوێ.
جۆشیان: هاتنە جۆش.
جۆشیرە: جۆیەکی سەوزە کە تازە شیرەی تێپەڕیبێ.
جۆشیلە: جۆشیرە.
جوقنە: بالّندەی زۆر پچووکی نابووت.
جۆگا: جۆگە.
جوگمە: جومگە.
جۆگە: هێلّێکی گەورەیە کە ئاوی پێدا بڕوا.
جۆگەلە: جۆگەی باریکی پچووک.
جۆل: گیایەکە لە مێرگدا دەڕوێ نازالّ باشی دەخوا (با). چەند سەرێک لە مەڕ (ز).
جۆلاّ: کەسێکە کە بەددەست شت بتەنێ لە پێچالّدا.
جۆلانە: شتێکە لە دار و تەختە یا لە گوریس و پەڕۆ دروست دەکرێ و مندالّی تێدا ڕادەژەنرێ.
جۆلانێ: جۆلانە.
جۆلاّیی: تەنیی شت لەلایەن جۆلاّوە.
جۆلاّیی کەرد: جالّجالّۆکە.
جولحا: ل. جۆلاّ.
جۆم: شوێنێکە لەناو شاخ و داخدا کە ناو دایدڕیبێ.
جۆمالّ: پاککردنەوەی جۆگەی گەورە و قوولّکردنی.
جومبوش: جوولاّنەوە و هاتوچۆی شت بەزۆری.

جومگه: جەمسەری دوو ئێسقان لە ئەندامی گیاندار.
جۆمەرد: جوامێر.
جۆن: جوێن.
جونگ: بزێکە کە دەکرێ بەیەکێکەوە. گیانداری تۆرِ (د). قین (د).
جۆنگ: لە جێچوونی پاشووی گوێدرێژ.
جونگ پێوەکردن: بزپێوەکردن.
جونگکردن: د. قینگرتن.
جونگە: دەنگی ترِی باریکی پچووک. (جونگە جونگ) جونگەی یەک لەسەر یەک.
جۆنەگا: ز. جوانەگا.
جۆنی: ز. دۆلّی دار یا بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ.
جوو: جوولەکە: جۆگەلە (ل). جۆگە (ز).
جووبرک: ز. ملّە.
جووت: شتێکە کە تاک نەبێ. دوو ئێستر یا دوو گا یا دوو کەرە کە زەوی پێ بکێلرێ.
جوتانە: شتێکە کە سالّی جارێک لە خاوەن جووت بسێنرێ.
جووتبوون: جووتگرتن. رێکبوونی دوو شت بەقەد یەک.
جووتکردن: کێلانی زەوی بەجووت. پێوەدان و داخستنی دەرگا و پەنجەرەی دوو دەری. خستنە پالّ یەکی دوو شت.
جووتگرتن: یەککەوتنی نێر و مێ.
جووتە: لەقەی ولاخی یەکسم بەهەردوو پاشووی. دوو گیاندارن کە بەیەک سک بووبن. ولاخێکە کە دوو شارەگ لە ناوچەوانیدا بەرز بووبێتەوە کە ئەمەش گوایا نیشانەی بەدبەختیی خاونیەتی. دراوێکی زیوینی ئێرانییە بەدوو قران دەچێ.
جووتەوەشاندن: لەقەوەشاندنی ولاخی یەکسم بەهەردوو پاشووی.
جووتە وەشێن: بریتییە لە ئادەمیزادی قسە ترِن.
جووتەی سەران: وتەیەکە کە دوو کەسی بێ (تشبیه) دەکرێ کە هەمیشە بەیەکەوە لە جێگایەک حازر بن.
جووتەی هەنجیران: دوو ئەستێرەن لە تەنیشت یەکەوە وەک چزوو وان بۆ چەند ئەستێرەیەک کە لە دووپشک دەچن، حەلێک کە لە ئێوارِاندا کەوتنە قیبلە نیتر ئەوە کاتی پێگەیشتنی هەنجیرە.
جووتیار: کەسێکە کە بەسالانە جووتت بۆ بکا.
جووتیاری: جووتکردن بۆ یەکێک بەسالانە.
جووجک با: چۆلەکە.
جووجوو: وتەیەکە منالّی ساوا بۆ هەموو گیاندارێکی پچووک بەکاری دەهێنێ.
جووجە: جووچکێکە کە کزر بووبێ و هێشتا نەبووبێ بەبارۆکە. جووجوو.
جووچەقۆرە: فروجاوێکە بەناوی بەرسیلە کرابێ.
جووجەلە: بێچووی مریشک.
جووچک: جووجەلە.
جووخێن: جۆخێن.
جوور: جۆر.
جووراو: شتێکە کە لە دەمدا جووِرابێ: ئەم بنێشتە (جووراو)ە.
جووراوە: ئاسنێکە کە بەهۆی لێدان یا پیاکەوتنی شتێکی قورسەوە زەدەدار و گرنج گرنج بووبێ.
جوورِک: جۆرِک.
جوورِکردن: سەندنی شتێک لە یەکێک بەقومار یا بە فرِ و فێلّ.
جووز: د. جووزە.
جووزان: ز. گوێزان.
جووزپێوەکردن: بزپێوەکردن.
جووزە: دەنگێکی باریک و پچووکە وەک دەنگی سەماوەر. (جووزەجووز) جووزەی یەک لەدوای یەک.
جووزەلە: دووزەلە.
جووش: د. جۆش. خەلّفی دردخت کە لە بنەوە دەری دەکا.
جووشانن: د. جۆشدان.
جووشخواردن: د. جۆشخواردن.
جووقن: جوقنە.
جووک: بزێکە کە دەکرێ بەیەکێکەوە. جۆگەلە (با). جووکی (د).
جووکاندن: جووکەکردنی چۆلەکە.
جووک پێوەکردن: جونگ پێوەکردن.
جووکن: گیاندارێکە کە زۆر بجووکێنێ.
جووکە: دەنگێکە وەک دەنگی جووچک. (جووکەجووک) جووکەی یەک لەدوای یەک.
جووکەبرِین: بریتییە لە خەفەکردنی یەکێک.
جووکی: کەسێکە کە بە فرِ و فێلّ مەردووم هەلّخەلّەتێنێ و چاوبەستی لێ بکا و نوشتەی رەشی و دێوبەند و شتی هێچ و پووچی بۆ بنووسێ.
جوولان: بزووتن.
جوولاندن: بزواندنی شت لە شوێنی خۆی.
جوولاندنەوە: بزواندنەوەی شت.
جوولانن: جوولاندن.
جوولانەوە: بزووتنەوە. بریتییە لە زیادبوونی شت: فیسار شت نرخی (جوولاوەتەوە) یا ئاوەکە (جوولاوەتەوە) یا رِۆژ یا شەو (جوولاوەتەوە) واتە زیادیان کردووە.
جوولک: د. جووجەلە.
جوولگ: هـ. جۆلا.

جوولگی: ھ. جۆلایی.

جووله: جوولان. (جوولەجوول) جوولەی یەک لە دوای یەک.

جوولەکردن: جوولانەوەی شت.

جوولەکە: کەسێکە کە لەسەر ئاینی مووسا پێغەمبەر بێ.

جوولەمەردسی: جۆرە یارییەکە کە بەمیچ دەکرێ.

جوولیان: د. جوولان.

جوولیانەوە: د. جوولانەوە.

جوومەرد: ز. جوامێر.

جوون: دانـان بەشـتـێکدا نـان بۆ وردکردنی. دۆلی بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ. جوێن. جۆر.

جـوونەوە: زەدەداری و گـرنجـبـوونی ئاسن و تەنەکـە و شـتـی تر بەھۆی لێدان یا پیاکەوتنی شتی قورسەوە.

جوێ: جیا.

جوێبوونەوە: دوورکەوتنەوەی شتێک لە شتێک.

جوێکردنەوە: دوورخستنەوەی شتێک لە شتێک.

جوێن: جنێو.

جوێندان: جنێودان.

جوێنفرۆش: جنێوفرۆش.

جوین: جوونی شت بە ددان. جوولان.

جـە: وتەیەکـە لە جـێی وتەی (لە) بەکـار دەھێـنرێ (ھ). جـۆی دانەوێڵە. جێ (ز).

جەباری: جـۆرێکە لە کـەتیـرە. ناوە بۆ تیـرەیەک لە کـورد کـە لە لیوای کەرکوک دادەنیشن.

جـەبە: گـیـانداری یاخی: ئێـسـتـرەکـەم (جـەبە)یە. دەربوێردراو (مـسـتـثنی) لە شـتـێک: فـیـسـار کـەس لە ھەمـوو کـارێک (جەبە)یە. (جـەبەبوون) یاخیبوون. دەرچوون. (جەبەکردن) یاخیکردن. دەربواردنی شتێک لە شتێک.

جەبەرد: سەرما و سۆڵە.

جەبەردنواندن: خـۆھەڵکـێـشـانی چۆلەکـە لە ناو لە زسـتـانـدا کـە نیشانەی سەرما و کرێوەیەکە.

جەبەش: ز. کاڵەک.

جەترەقە: جۆرە کولێرەیەکە بەساج دەبرژێنرێ.

جەحری: ز. زەھر.

جەحشک: ز. جاش.

جەحفەری: ز. جۆرەپۆلایەکە کە شیری لێ دروست دەکرێ.

جەحێل: با. جەھێل.

جەحێل: جەھێل.

جەخار: خەفەت.

جەخت: ھەوڵ و کۆشـشی پەیدەرپەی بۆ کـارێک: فـیـسـار کـەس بە(جەخت) ئەو کارە دەکا. پژمەی یەک لەسەریەک.

جەخت ھێنان: دووجار پژمین یەک لەسەر یەک لەکاتی قـسـەکردن لە کـارێک و بڕیاردان لەسـەری، کە ئەمەش نیشـانەی فـەرێ ئەو کارەیە.

جەختی: چالاکی و چاپووکی: بە(جەختی) ھات.

جەددو: ز. جددو.

جـــەرابوون: ڕزگـــاربوونی گـــیـــانداری ئاوس کـــە جـــەڕابێ بەجیابوونەوەی سکەکە لێی.

جەربەزە: گیانداری بزێوی چەتوون.

جەربەزەیی: بزێوی و چەتوونی.

جەرجەر: ز. جەنجەڕ.

جەرجەڤان: ز. کەسێکە کە جەنجەڕ بگێرێ.

جەرخەتوو: ز. ئاوگردان.

جەرخەتوون: ز. جەرخەتوو.

جەرد: ز. مشک.

جەردە: کەسێکە ڕێگا بەمەردووم بگرێ و بەزۆر ڕووتی کاتەوە.

جەردەیی: ڕێگا بەمەردووم گرتن و ڕووتکردنەوەی بەزۆر.

جەڕ: جۆرە بزمارێکە بەبادانی توند دەبێ.

جەڕان: گیربوونی شـتـێک لەناو شـتـێکی تردا بەڕەنگێک کە زۆر بەگران بێتەدەردەوە: فیسارە ئافرەت بەمنداڵەوە (جەڕاوە): یا فیسار کەس بەمیزەوە (جەڕاوە).

جەڕاندن: بەستن و شەتەکدانی شتێک.

جەڕانن: جەڕاندن.

جەڕبادەر: ئاسنێکی لووت پانی کلک درێژە جەڕی پێ با دەدرێ.

جەڕجەڕە: د. جەنجەڕی بیر.

جەڕدان: پێچدان بەتوندی.

جەڕومـەنگەنە: دوو تەخـتـەی ئەسـتـووری پانە لە ھەردوو سەرەوە جەڕی پێوەیە کـتـێبی تێ دەخرێ و جەڕەکانی توند دەکرێتەوە بۆ ئەوەی تەخـتـەکان بێنەوە یەک و کـتـێبـەکە لە ناویدا دەق بگرێ.

جەڕەباپەدان: بەستن و شەتەکدانی شتێک زۆر بەتوندی.

جەڕین: جەڕان.

جـەرگ: سێ پارچە گـۆشـتـی مـۆری ئاسکە لە خـوار سـیـیـەوە و، بەقورقوراگەی گیاندارەوە نووساوە. بریتییە لە ڕۆڵە.

جەرگاووس: بریتـیـیـە لە کـەسـێک کـە تەنگەتاو کرابێ و وەڕس بووبێ.

جەرگبرین: بریتییە لە کوشتن.

جەرگ سووتان: جگەرسووتان.

جەرگسووتاو: جگەرسووتاو.

جەرگ قایم: بەجەرگ.

جەرگە: جەنگە: فیسار کەس لەناو (جەرگە)ی ھەراکەدا بوو.

جەرگەبەز: ز. جەرگێکە لەگەڵ بەز و چەوریدا لە شیش بدرێ بۆ برژاندن.
جەردتاو: چڵکاو.
جەریفک: با. گەسک.
جەریە: دوو تەختەیە وەک جەڕ و وەک مەنگەنە چەرمدروو چەرمی پێ دەگرێ لە کاتی دروونیدا.
جەزرەبە: ئازارێکە کە لە یەکێکەوە بگات بەیەکێکی تر.
جەزرەبە پێگەیاندن: جەزرەبەدان.
جەزرەبەدان: ئێش گەیاندن بەیەکێک و زریکە لێ هەڵساندنی.
جەزردوە: د. جەزرەبە.
جەزوە: دەفرێکی تایبەتییە قاوەی تێدا لێ دەنێ.
جەژن: ڕۆژی شایی و خۆشیی گەلێک.
جەژنانە: دراوێکە جەژنان بدرێ بەم و بەو.
جەژنە: جەژن. جەژنی گەلێکە کە موسڵمان نەبێ: جوولەکە یا گاور ئیمڕۆ (جەژنە)یانە.
جەژنەپیرۆزە: پیرۆزیکردن لە یەکتری لە جەژندا.
جەژنەپیرۆزی: جەژنەپیرۆزە.
جەژنەچەقاڵە: جەژنێکە جوولەکە هەر چەقالە و دەنکە کوولەکەی سوێری تێدا دەخوا.
جەژنەفەتیرە: جەژنێکە جوولەکە نانی فەتیری تێدا دەکەن.
جەسە: د. جەستە.
جەعبە: سندووقی پچکۆلە. فیشەکگیر.
جەعێتنی: جعێتنی.
جەفات: ز. جێی دانیشتن و کۆبوونەوەی مەردووم.
جەفت: جەوت.
جەگەر: ز. جگەر.
جەلاقی: ز. دۆشاوێکە بەکوڵاندن توند بووبێتەوە.
جەلالی: ز. تیرەیەکە لە کورد لە نزیک شاری (بایزید)دوە.
جەلاوی: ز. جلە.
جەلد: مەردوومی ئازا و خێرا.
جەلغە: دوو دارە کە سەریان وەک قەڵەم دادرابێ و لەیەک درابن و کرابن بەیەک. کاری ناتەواوی ناپوخت.
جەلغەمە: جەلغە.
جەلە: پیشۆک و بنکە قومامێکە کە منداڵان وەک فیشەک لغ دەیهۆننەوە و دەیکەنە ملیان. جەڵەب و کۆمەڵە گاگەلێکە کە بەیەکەوە بەسترابن.
جەڵە: جەلە.
جەلەب: کۆمەڵێک لە ئاژاڵ یا وڵاخ کە بۆ فرۆشتن کرابێ. چەشن و بابەت (ز).
جەڵەب: جەلەب.
جەڵەبچی: کەسێکە کە جەڵەب بکڕێ و بیفرۆشێتەوە.
جەڵەبدار: جەڵەبچی.
جەڵەبی: شتێکە هەڕەمە بێ و تایبەتی نەبێ.
جەلەکردن: ڕیزکردنی ڕەشەوڵاخ و بەستنەوەیان بەگوریس بەیەکەوە.
جەڵەکردن: جەلەکردن.
جەلەو: ز. جڵەو.
جەڵەو: جەڵەب.
جەڵەوی: جەڵەبی.
جەم: ز. تابار. وتەیەکە هاتووە بەمانای (لەکن).
جەمام: ئەندامێکە لە جەستە کە بەهۆی ماندووبوونەوە هاتبێتە ئێش. (جەمامبوون): ماندووبوون و هاتنە ئازاری یەکێک لە ئەندام.
جەمامی: ماندوویەتی و ئازاری جەستە بەهۆی زۆر کارکردنییەوە.
جەماودر: کۆمەڵێک لە مەردووم کە لە شوێنێک کۆبووبنەوە.
جەمبلەیی: ز. تووتنی توند.
جەمجتین: ز. شڵەقانی شتی شل.
جەمجقاندن: ز. شلەقاندنی شتی شل.
جەمسەر: سەری دوو شت کە بگەنەوە یەک.
جەمک: ژەمک.
جەمک: با. دووانە.
جەمەدانی: جامانەی سەر.
جەمیداندن: ز. ساردکردنەوە.
جەمیدین: ز. ساردبوونەوە.
جەناب: وتەیەکە لە ڕووی گەورەیییەوە بۆ کەسێک بەکاردێنرێ کە لە گەڵیدا قسە بکەیت یا ناوی ببەیت یا کاغەزی بۆ بنووسیت.
جەنتک: ز. جەوالی پچووک.
جەنجاڵ: کۆبوونەوەی مەردووم بەزۆری و نارێکی. سەرقاڵی و دەست نەپەرژان: سەرم (جەنجاڵ)ە.
جەنجەڕ: چەرخی ئاو پێ هەڵگواستن لە بیر. ئاسنی ئەمسەر و ئەوسەری بانگردێن. دارێکی ئەستووری گردە چەند دەمەتەورێکی پێدا کوتراوە خەرمانی پێ دەکوترێ.
جەندەرە: ز. شتێکە تەنراوی پێ دەقاق دەدرێ.
جەندەک: ز. لاک.
جەنگ: بەگژ یەکداچوونی دوو کەس یا زیاتر و هەرا و کێشەیان.
جەنگاوەر: مەردوومی ئازای شارەزا لە جەنگ.
جەنگە: ناوەڕاست و گەرمەی شت: پاییز (جەنگە)ی میوەیە.
جەنگەڵ: دارستانی چڕ.
جەنگەڵی: کەسێکە زوو تووڕە ببێ و جەنگ بکا.

جەنگەنە: ز. کەسێکە شتی خراپی پێ نەنگ نەبێ.
جەنگی: جەنگاوەر.
جەنیقاندن: ز. ڕەتاندنی گیاندار.
جەنیقین: ز. هاژیانی گیاندار.
جەو: جۆ (ل). برنگ.
جەواڵ: دەفرێکە لە بەن و موو دروست دەکرێ بۆ کێشەی دانەوێڵە.
جەوان: جوان. گۆخڵ.
جەوبڕ: کەسێکە کە ئاژاڵ ببڕێتەوە.
جەوت: کلاوی بەڕوو.
جەوتک: ز. هەگبەی چەرمین.
جەوز: شتێکی خڕی کووز کووزی درێژکۆلەیە لە مازوو گەورەترە بەری درەختێکی گەرمیانییە بۆ گەلێ دەرمان بەکاردێنرێ.
جەوسەق: ز. ڕێگایەکە هەمیشە هاتوچۆی پێدا بکرێ.
جەوکەر: ز. جۆلا.
جەوکی: د. جووک.
جەوورک: با. تووردەکەی ئالیک.
جەووک: جەوی.
جەوەرە: د. ئاشووب و سەختی. جەبەرە.
جەوەندە: پارچە کوندەیەکی هەڵدرواوە ئاوی تێ دەکرێ.
جەوەنە: جەوەندە.
جەوهەر: گەوهەر. خاڵ و کێترێکە لەسەر دەمی هێندێ تیغی نایاب دەبریسکێتەوە. هەموو جۆرە ڕەنگێکی وردە کە لە قوتوودا دەفرۆشرێ. زرنگی و لێهاتن: فیسار کەس بە(جەوهەر)ە واتە هەموو شتێکی لێ دێ. چنار (د).
جەوهەردار: شتی بەجەوهەر.
جەوی: شتێکە وەک کەتیرە لە هێندێ درەخت و گیا پەیدا دەبێ.
جەهخوەرک: ز. لارەی ناو ئاو.
جەهداسی: ز. جۆداس.
جەهزەرا: جۆزەرد.
جەهەنەم: ئەو جێگا ناخۆشەیە کە لە ڕۆژی دواییدا گیانی خراپانی تێدا سزا دەدرێ. شوێن ئاگری حەمام.
جەهەنەمداشی: جۆرە بەردێکی شینکاری سووتێنەرە بەپێلووی چاوی تەراخومەدا ڕادەهێنرێ بۆ ئەوەی کە بیسووتێنێ.
جەهەنەمی: کەسێکی خراپە کە شایستەی سزای جەهەنەم بێ.
جەهێڵ: گیانداری گەنجی تازە پێگەیشتوو.
جەیران: ئاسک.
جەینک: ز. زلفی کوڕی گەنج.
جێ: شوێنێکە بگونجی شتی تێدا دابنرێ.
جیا: دوو شت یا زیاتر کە پێکەوە نەبن: ئەم دوو برایە (جیا)ن واتە پێکەوە نین. دوو شتێ کە وەک یەک نەبن: ئەم دوو قوماشە (جیا)ن واتە پێکەوەنین. دوو شتێ کە وەک یەک نەبن: ئەو دوو قوماشە (جیا)ن واتە لەیەک ناچن.
جیابوونەوە: جوێبوونەوە.
جیازی: ناوماڵ و کەلوپەلێکە کە لەگەڵ بووکدا بنێردرێ بۆ ماڵی زاوا.
جیاکار: د. جیاواز.
جیاکردنەوە: جوێکردنەوە.
جیاواز: شتی جوێی سەربەخۆ.
جیاوازی: جوێیی لە ناوەندی دوو شتدا.
جیاوەبوون: جیابوونەوە.
جیاوەکردن: جیاکردنەوە.
جیایی: بوونی دوو شت بەجیا.
جێبوونەوە: دامەزرانی شتێک لە شوێنێکدا.
جێبەجێ: کوتوپڕ. ناردم بەشوێنیدا (جێبەجێ) هات. کارێکە یا شتێکە کە تەواو بووبێ: ئەم کارە (جێبەجێ)یە. (جێبەجێبوون) ڕاپەڕین و پێکهاتنی کارێک. (جێبەجێکردن) ڕاپەڕاندن و پێکهێنانی کارێک.
جیپرک: با. ملە.
جێپێ لەقبوون: جێپێ لێژبوون.
جێپێ لەقکردن: جێپێ لێژکردن.
جێپێ لێژبوون: بریتییە لە نەتوانینی مانەوەی کەسێک لە شوێنێک بەهۆی شتێکەوە: بەهۆی زۆردارەوە (جێی پێی لێژبووە).
جێپێ لێژکردن: بریتییە لە دەرپەڕاندنی یەکێک لە شوێنێک بەزۆر بۆ هێنانی.
جێپێ هەڵگرتن: دۆزینەوەی شوێنێکە کە ماڵی دزێتیی تێ برابێ بەهۆی جێگاپێی دزەکەوە.
جێ خۆشکردن: جێگە خۆشکردن.
جێخوون: جۆخێن.
جێدار: وەکیل. نوێنەر.
جێز: خەرمانی سوورکراو.
جێژن: جەژن.
جێژنانە: جەژنانە.
جێژنە: جەژنە.
جێژنەپیرۆزە: جەژنەپیرۆزە.
جێژنەپیرۆزێ: جەژنەپیرۆزێ.
جیقنە: ڕیقنەی پەلەوەری دەشتی. ڕیپۆقی چاو.
جێکردن: جێگاکردنەوە. چاڵبوونی جەستە بەهۆی گیربوونی شتێک لێی: لەسەر حەسیرەکە نوستبووم کە هەستام دانەی حەسیرەکە لە کەلەکەم (جێی کردبوو).

جێکردنەوە: دامەزراندنی شتێک لە شوێنێک.
جێگا: جێ.
جێگاگۆڕکێ: گۆڕینی جێگا.
جێگرتن: دامەزران و چەسپانی شتێک لە شوێنێ خۆیدا: ئەم پیاوەتییەی کە کردت (جێی گرت).
جێگرتنەوە: دانیشتنی یەکێک لە جێی یەکێکی مردوو و، پڕکردنەوەی جێگەکەی.
جێگە: جێگا.
جێگە بەجێگە: د. جێبەجێ.
جێگە بەجێگەکردن: د. جێبەجێکردن.
جێ گەرمکردن: جێگە گەرمکردن.
جێگە خۆشکردن: بریتییە لە نیازی مانەوەی یەکێک لە شوێنێک.
جێگەدار: جێنشین.
جێگەگۆڕکێ: جێگۆڕکێ.
جێگە کردنەوە: جێکردنەوە.
جێگەگەرمکردن: جێگە خۆشکردن.
جێگەماگ: جێماو. کەلەپوور.
جێگەمان: جێمان.
جێگەماو: جێگەماگ.
جێگەنشین: جێنشین.
جێگەهاوردن: بەجێهێنان.
جێگەهێشتن: بەجێهێشتن.
جێگیر: شتێکە کە جێی خۆی گرتبێ. (جێگیربوون) دامەزرانی شتێک لە جێگایەک. (جێگیرکردن): دامەزراندنی شتێک لە شوێنێک.
جێڵ: د. جەهێڵ.
جێمان: بەجێمان.
جێماو: بەجێماو.
جێمک: ز. جمک.
جێنچک: تۆزێک لە گۆشت.
جێنشین: کەسێکە کە لەجێی یەکێکی تر دانیشتبێ. قائمقامی قەزا.
جێوە: ل. دێراو.
جێووک: ز. جێمک.
جیهان: ئەم شەو و ڕۆژ و چوار فەسڵە و چۆنێتییەی کە بەسەر زەویدا دێ بەهۆی ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە گەڕۆکەکانەوە بەم جۆرەی کە گیاندار تێیدا دەژی.
جێهێشتن: بەجێهێشتن.
جی: ز. جێ.

جیبوون: ز. جیابوونەوە.
جیچک: ل. جووجەڵە.
جیردۆ: ئاژاڵی کەم شیر.
جیر: شتی بەهێزی بەکێش.
جیراندن: جیرەکردن.
جیربوونەوە: ڕیچبوونەوە (د). بەهێزبوونەوە و بەکێشبوونی شت.
جیرجیروک: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک تووتن وایە گزرە دەکرێ بۆ وڵاخ و ئاژاڵ.
جیرە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی دەرگا لەکاتی کردنەوە یا پێوەدانیدا. (جیرەجیر) جیرەی یەک لەدوای یەک. (جیر و هوڕ) جیرەجیری زۆر.
جیرە: بەشێکی هەمیشەییە کە یەکێک بۆ یەکێکی بریبێتەوە.
جیرەخۆر: کەسێکە کە جیرەی یەکێک بخوا.
جیزە: د. گیزە. (جیزەجیز) جیزەی یەک لەسەر یەک.
جیقاندن: جیقەکردن.
جیقانن: جیقاندن.
جیقڵدان: چیکڵدانە.
جیقڵدانە: چیکڵدانە.
جیقن: گیانداری لاوازی زەبوون. کەسێکە کە بجیقێنێ.
جیقنە: ڕیقنە. مەردوومی جیقن.
جیقە: جۆرە دەنگێکە لە هێندێ گیانداردوە پەیدا دەبێ لەکاتی نقاندنیدا. (جیقەجیق): جیقەی یەک لە دوای یەک. (جیق و هوڕ) جیقەجیقی زۆر.
جیک: پاژنە.
جیکاندن: جیکەکردن.
جیکانن: جیکاندن.
جیکڵدان: چیکڵدانە.
جیکڵدانە: چیکڵدانە.
جیکنە: خەرەک.
جیکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی بێچوە چۆلەکە. (جیکەجیک) جیکەی یەک لەدوای یەک.
جیکەدان: ل. چیکڵدانە.
جیکەنە: شتێکەپەموانەی پێ لە پەموو جوێ دەکرێتەوە.
جیلەبرین: د. جووکە برین.
جیم: پیتی پێنجەمە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
جیوە: دەرمانێکی شلی جوولە جوولکەری سپییە بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.
جیوەجیو: جریوەی چۆلەکە.

ج: پیتێکە لە هەورامی دادەنری بەدوای هێندی وتەوە وەک (ش) لە کوردی تردا: (منیچ) واتە منیش (ھ). پیتێکە بەدووبارەپاتی دەکەوێتە ناوەندی دوو ناو یا دوو کرداردوە یەکسانییان پیشان دەدا: بەمندالٚ بخوێنە (چ) نێر (چ) مێ، یا خۆشم دەوێت (چ) بێت (چ) نەیەیت، واتە هاتن و نەهاتنت وەک یەک وایە. زۆر: (چ) خۆشە واتە زۆر خۆشە.

چا: چای. لەوی (ھ). کورتکراوەی (چاک): (چا) بووە واتە چاک بووە.

چابک: د. چابوک.

چابوک: گیانداری چالاکی ئازا.

چابوکی: چالاکی و ئازایی.

چابوون: چاکبوون.

چابوونەوە: چاکبوونەوە.

چاپ: مەکینەیەکە شتی پێ دەنووسرێ. درۆ و دەلەسە. پێوانەیەکە شتی پێ دەپێورێ. لە شاری (وان) (ز). شەقلٚ (د).

چاپالێو: شتێکی کون کونە لەکاتی چا تێکردندا چای پێ دەپالێورێ.

چاپباز: د. فێلٚباز.

چاپخانە: شوێنێکە نووسراوی تێدا لە چاپ دەدرێ.

چاپکردن: نووسینی شت بەچاپ.

چاپکەر: کەسێکە بەچاپ شت بنووسێ. فێلٚباز.

چاپ لێدان: چاپکردن. درۆ و دەلەسە هەلٚبەستن: (چاپ لێ مەدە) واتە درۆ مەکە.

چاپ و چووپ: د. چاپ و گووپ.

چاپ و گووپ: بردنی شتی ئەم و ئەو بەناخونەک.

چاپەز: شتێکی دەسک و لوولەدارە لە مس یا لە فافۆن، چای تێدا لێ دەنرێ. چایچی.

چات: ز. پەرۆ.

چاتکیش: ز. ئاسنێکی باریکی پێچراوەیە پەرۆی پێ رادەکێشرێ لە لوولەی تفەنگەوە بۆ پاککردنەوەی.

چاتۆلٚ: داهۆلٚ. چاتۆلٚە.

چاتۆلٚە: دەواری بەهارە و هاوینەیە کە لە دەواری زستانە تەنکترە.

چاچک: جاجک.

چاچۆلٚە: د. تەشقەلٚە.

چاچۆلٚەباز: د. تەشقەلٚەباز.

چاچەقولێ: چێشتەقولێ.

چاچی: چایچی.

چاخ: ئاژالٚی قەلٚەو. شتی ساز و لەبار: سەعاتەکەم (چاخ)ە. تاف: لە (چاخ)ی کورێنیمدا. کات (ز). چەک (د). قەبالٚە (د).

چاخان: د. درۆ و دەلەسە و فیشالٚ.

چاخانە: شوێنێکە کە چای لێنراوی تێدا بفرۆشرێ.

چاخکردن: سازکردنی شت.

چاخمە: ئەلٚقەیەکە دەخرێتە ناو کونی قایشەوە بۆ ئەوەی کە هەلٚ نەقلٚیشێ.

چاخوچلٚ: د. وتەیەکە لەجیاتی وتەی (خانومان) بەکاردێنرێ: فیسار کەس ئافرەتێکی (چاخوچلٚ)ە واتە خانومانە.

چاخەوکردن: د. دابەستنی ئاژالٚ بۆ قەلٚەوبوونی.

چادان: چاییدان.

چادر: خێوەت.

چادرگا: د. شوێنێکە کە خێوەتی زۆری تێدا هەلٚ درابێ.

چار: مەری گوێ سپی. چارە: (چار)م نییە. چوار.

چارانچەقیلە: گولٚالٚە سوورە.

چارپا: چارپایە.

چارپایە: شتێکی چوارپێی تەختی بەرزە لە ئاسن یا لە دار وەک کورسی لە سەری دەنوون.

چاریێ: ز. چواریێ.
چارچەک: ز. پیاوی پڕ چەک.
چارچیق: ز. زەوییەکە قوڕی زۆر بێ.
چاردار: ز. دارتەرم.
چاردە: چواردە.
چارشەب: ز. سەرپێچ.
چارشەمب: با. چوارشەممە.
چارشەو: د. چارشێو.
چارشێـو: شـتێکی چوارگۆشەی گەورەیە لە ئاوریشم و سـورمە دروست دەکرێ ژنان لەجیاتی باڵاپۆش دەیگرنەوە.
چارک: برنگ.
چار کولۆڵ: مەڕی گوێ سپیی ناوچەوان ڕەش.
چارگۆشە: ز. چوارگۆشە.
چارمەشقە: چوار مەشقی.
چارۆکە: شـتێکی چوارگۆشەیە ژنان دەیگرنە کۆڵیـان. گیـایەکە وەک بامێ بەڵام نەم نزمتر و گەڵاکەی وردترە گوڵێکی زەرد دەگرێ ئاژاڵ باش دەیخوا. سەرپۆشی ژنان.
چارەوە: ز. چەند ئاسنێکە سەماکەر دەیخەنە پەنجەیان و چەقەنەی پێ لێ دەدەن.
چارە: ڕەنگ و ڕوخسـار: فیـسار کەس (چارە)یەکی ناشـیرینی هەیە. ڕێی دەرەتان و ڕاییکردنی کـار: (چارە)ی خۆت بکە واتە دەرەتان بۆ خۆت بدۆزەرەوە.
چارەچەقیلە: چاران چەقیلە.
چارەڕەش: بریتییە لە مەردوومی کولۆڵی بەدبەخت.
چارەســەر: چارەدۆزینەوە بۆ خــۆرزگــارکــردن لە چورتمێـک: (چارەسەر) م نییە یا (چارەسەر)ی خۆت بکە.
چارەک: چواریەکی شت.
چارەکردن: دۆزینەوەی دەرەتان.
چارەکە: چارۆکەی گرتنە کۆڵ.
چارەگران: شتی ناشیرینی نێسک قورس.
چارەنووس: بەخت و ناوچاوی مەردووم بەچاکی یا بەخراپی: هەر چیم بێتەرێ (چارەنووس)ی خۆمە.
چارەوا: ماین و ئەسپ.
چارەوێ: چاردوا.
چاری: چارەک.
چاریچی: ز. چەرچی.
چاریک: ز. چارەک.
چازوو: ز. فیلباز.
چاشبوون: سەرسوڕمان لە کارێکدا.
چاشت: هـ. چێشت.
چاشتن: هـ. چەشتن.
چاشتێنگا: د. چێشتەنگاو.
چافکەر: ز. مەردوومی چاوپیس.
چاڤ: با. چاو.
چاڤک: با. چاویلکە.
چاڤۆک: ز. بەرچاڤک.
چاڤی چیچەکی: با. جۆرە ترێیەکە.
چاڤیگایی: با. جۆرە ترێیەکە.
چاڤینوک: ز. چافکەر.
چاق: ز. لاق.
چاقۆ: چەقۆ.
چاک: شتی باش و پەسند. داوێن.
چاکبوون: باشبوونی شت کە خراپ بووبێ. چاکبوونەوە.
چاکبـوونەوە: باشـبـوونی شـتـێک کـە خـراپ بووبێ بەرەبەرە لەسەرخۆ.
چاککردن: باشکردنی شتێک کە خراپ بووبێ. بریتییە لە نەسپ خستنە سەر ماین.
چاککردنەوە: باشکردنی شتێک کە خراپ بووبێ بەرەبەرە.
چاکڵ: دارێکی دوو پەلە ســەری گــوریــسی پێ دەبەســترێ و تەنگەی وڵاخی پێ دەدرێ لەسەر بارەوە.
چاکڵە: چاتۆڵ و خانووی پچکۆلە. چاکڵ.
چاک و چۆنی: هەواڵپرسینی ئاسیاو.
چاکووچ: چەکوش.
چاکە: کردەوەی باش.
چاکەت: جۆرە کـاڵایەکی قۆڵدارە لەسەر پانتۆڵ یا کەواوە لەبەر دەکرێ.
چاکەکردن: کردەوەی باش لەگەڵ مەردوومدا.
چاکەل: قلێشی ئەملا و ئەولای داوێنی کەوا و هێندێ کاڵای تر.
چاکەڵ: چاکەل.
چاکێتی: بوونی شت بەچاک.
چاکی: چاکێتی.
چاگە: هـ. لەوێ.
چال: ز. جەواڵ.
چاڵ: جێگای نزم و نەوی لە زەوی. قوولکە.
چالاف: ز. سەرشۆرک.
چالاک: گیانداری ئازای بەدەست و برد.
چالاکی: دەستوبردی و ئازایی.
چالاو: بیری ئاو. گۆل.
چایی لا: چالی.
چاڵچاڵان: د. یاری چالێن.

چالک: ل. دنگ.
چالمه: د. کیسەی توتنی نێرگەلە.
چاڵ و چۆڵ: شوێنی بەرز و نزم لە زەوی.
چاڵۆک: تەنگز.
چاڵوێنک: چاڵێکە ئاو یا دۆی تێ دەکرێ بۆ ئەمەی کە سەگ لێی بخواتەوە.
چاڵەبەفر: چاڵێکی تایبەتیی گەورەی قووڵە لە کێو. لە زستاندا پڕ دەکرێ لە بەفر و دادەپۆشرێ بۆ هاوین.
چاڵەچەقیلە: چارەچەقیلە.
چاڵەقووتە: چاڵێکی پچووکی کەمێ قووڵ لە زەوی.
چاڵەکە: دەعبایەکی قەڵەوی پانکەڵەی چوار پێیە گۆشتی دەخورێ.
چاڵێن: جۆرە یارییەکە منداڵان چاڵێک هەڵ دەکەنن گوێز یا بادام یا شتی تری تێ فڕێ دەدەن ئەگەر جووت یا تاقی تێ کەوت لایەکیان دەیبەنەوە.
چاڵی: شوێنی نەوی و چاڵ.
چان: جۆرە چەپەرێکی شوولینە خەرمانی پێ دەکوترێ. جۆرە چەپەرێکی سێ سووچی شوولینە بەگوریس بەناو جۆگەدا ڕادەکێشرێ و جۆمالی پێ دەکرێ. زەنگێکە بۆ ئاگاداریکردنەوە لێ دەدرێ.
چاندن: وەشاندنی تۆو بەزەوییەوە.
چاندنی: ز. کشتوکاڵ.
چانفدا: ز. جانفیدا.
چانکۆچ: ز. زەنگی گاوران.
چانن: د. چاندن.
چانە: هـ. چاگە.
چاو: ئەندامی بینین لە هەموو گیاندارێک. تووڵی تەڕ کە پێچرابێ بەشتێکدا (ز).
چاوان: ز. چۆن.
چاوانە: چالاو.
چاونێشە: چاوێشە.
چاوباز: چاوباشقاڵ.
چاوبازە: گیایەکی دڕکاویی بازڵەی بەهارییە گوڵێکی سپی دەردەکا.
چاوبازی: چاوبڕکێ.
چاوباشقاڵ: پیاوێک یا ژنێکە بەناپاکی تەماشای یەکتر بکەن.
چاوباشقالی: تەماشاکردنی پیاو و ژن بۆ یەکتری بەناپاکی.
چاوبڕ: کەسێکە چاو ببڕێ.
چاوبڕکێ: تەماشاکردنی پیاو و ژنێک بۆ یەکتری بەناپاکی لەگەڵ چاو لە یەک هەڵتەکاندنیان.
چاوبڕین: بڕینی چاوی پێڵوودار و موودار لە ناوەوە.
چاوبرسی: بریتییە لە کەسێک کە بەرچاوی تەنگ بێ لە شتی خواردندا.
چاوبز: چاوزەق.
چاوبۆرە: گیایەکی دڕکاویی بەهارییە وەک چاوبازە وایە بەڵام ئەم بۆرە و ناخورێ.
چاوبۆق: د. چاوزەق.
چاوبەرەژێر: بریتییە لە مەردوومی تەریق بەرامبەر بەیەکێک.
چاوبەرەوژێر: چاوبەرەژێر.
چاوبەس: چاوبەست.
چاوبەست: دەسرۆکەیەکی تایبەتییە چاوی منداڵی پێ دەبەسترێتەوە. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک لە کارێکدا: ئەم قسانەی تۆ (چاوبەست)ن. بریتییە لە مەردوومی دەستبڕ: فیسار کەس پیاوێکی (چاوبەست)ە.
چاوبەستی: هەڵفریوان و هەڵخەڵەتاندنی مەردووم: فیسار کەس زۆر (چاوبەستی) دەکا لە مەردووم.
چاوبەسی: چاوبەستی.
چاوبەن: چاوبەند.
چاوبەند: چاوبەست.
چاوبەندی: چاوبەستی.
چاوبەنی: چاوبەندی.
چاوپۆشان: د. چاوپۆشی.
چاوپۆشی: بریتییە لە بووردنی تاوانی یەکێک.
چاوپۆشین: چاوپۆشی.
چاو پیاخشاندن: تەماشاکردنی شتێک بەخێرایی.
چاو پێ کەفتن: چاوپێکەوتن.
چاو پێکەوتن: چاوکەوتن بە شتێک.
چاو پێ هەڵهێنان: تەماشاکردنی مەردووم بەچاوی پیس و دڵی پیسەوە بۆ زیان پێ گەیاندنی.
چاوپیس: کەسێکە کە چاو بەهەر شتێک هەڵبێنێ زیانی پێ بگەیەنێ.
چاوتاریکبوون: بریتییە لە تووڕەبوون.
چاوترسێن: بریتییە لە گەورەیەک کە لە ماڵدا لێی بترسن.
چاوترووکاندن: تترووکاندن و بەیەکدا دانی چاو.
چاوترووکانن: چاوترووکاندن.
چاوترەکاندن: چاوترووکاندن.
چاوترەکانن: چاوترووکاندن.
چاوتەڕبوون: بریتییە لە گریان.
چاوتەنگ: بەرچاوتەنگ.
چاوتێبڕ: کەسێکە چاو ببڕێتە یەکێک بۆ وردبوونەوە لە گوفتار و کرداری (ڕەقیب).

چاو تێبرین: تەماشاکردنی شتێک و چاو لێ نەتروکاندنی.
چاوتیژ: کەسێکە کە چاوی زۆر هەنا بکات.
چاوچڵە: د. چاوپیس. بازبەندێکە کە نوشتەی چاوەزاری تێ دەکرێ.
چاوچنۆک: چاوبرسی.
چاوچوونەخەو: خەو لێکەوتن.
چاوچەپ و چێڵ: چاوچەپ و ڕاست.
چاوچەپ و ڕاست: مەردوومی خێڵ.
چاوچێڵ: د. خێل.
چاوحیز: بریتییە لە یەکێک کە ڕووی نەیەت چاو هەڵبڕێ.
چاوحیزکردن: بریتییە لە چاو داخستن لە شەرما.
چاوحیزی: سەرشۆڕی و شەرمەزاری.
چاوداخستن: بریتییە لە شەرمەزاربوونی یەکێک.
چاوداری: د. چاودێری.
چاوداگرتن: ئیشارەتکردن بەچاو.
چاوداگیرسان: چاو هاتنە ئێش بەکوتوپڕی.
چاوداگیرسێن: چاوگی ئاگر.
چاودەرپەڕاندن: بریتییە لە تووڕەبوون.
چاودێر: کەسێکە ئاگاداری شتێک بکا.
چاودێری: ئاگاداریکردنی شتێک.
چاوڕاو: چاو و ڕاو.
چاوڕۆشنکەرە: چاو داگیرسێن. بریتییە لە شتێک کە هۆی چاوڕوونی بێ.
چاوڕۆشنی: چاوڕوونی.
چاوەڕوان: بریتییە لە زۆر چاوەڕوانیکردنی کەسێک بۆ شتێک: (چاوم ڕووا) فیسار کەس هەر نەهات.
چاوڕونی: پیرۆزی کردن لە یەکێک و وتنی (چاوت ڕوون) پێی لەکاتێکدا کە خۆشەویستێکی هاتبێتەوە لە دوور.
چاوسپیلکە: چاوبازە.
چاوسوتک: د. چاوپیس.
چاوسوور: کەسێکە کە پشتیوان و گەورەی یەکێک بێ: فیسار کەس (چاوسوور)ی فیسارە.
چاوسوورکردن: د. چاوسوورکردنەوە.
چاوسوورکردنەوە: بریتییە لە هەڕەشەکردن لە یەکێک.
چاوسوورکەر: چاوسوورکەرە.
چاوسوورکەرە: گەورە و سەرپەرشتیکەری یەکێک.
چاوشارکێ: یارییەکی منداڵانەیە یەکێکیان چاو دەقوچێنێ و ئەوانی تر خۆیان دەشارنەوە.
چاوشاردکێ: د. چاوشارکێ.
چاوشلکانێ: چاوشارکێ.

چاوشۆر: شووشەیەکە دەمەکەی بەقەد دەمی چاوێکە ئاوی تێ دەکرێ و چاوی پێ دەشۆرێ.
چاوشۆڕ: چاوحیز.
چاوشۆڕکردن: چاوحیزکردن.
چاوشۆڕی: چاوحیزی.
چاوفڕین: لێدانی دەماری چاو.
چاوقایم: بریتییە لە یەکێک کە چاوی لە هیچ نەترسێ.
چاوقایمی: بریتییە لە ئازایی و لە هیچ نەترسان.
چاوقرتانن: د. چاوداگرتن.
چاوقرتکێ: د. چاوقرتانن.
چاوقووجاندن: د. چاوقووچاندن.
چاوقووجانن: د. چاوقووچاندن.
چاوقووچاندن: نووقاندنی چاو. بریتییە لە چاوپۆشی لە شتێک.
چاوکردن: بەدیکردن.
چاوکردنەوە: بریتییە لە شاردزابوون و بەڵەدبوونی یەکێک.
چاوکوتکە: گیایەکی گەڵا خڕی گوڵ زەردە.
چاوکە: د. چاوگەی کانی. دەستەچیلە.
چاوکەڵەشێر: د. چاوکەڵەشێرە.
چاوکەڵەشێرە: تۆوی گیایەکە دەنکەکانی سوورە وەک چاوی کەڵەشێر.
چاوگە: سەرچاوە. چاوگی ئاگر. دەلاقەی برین.
چاوگە داکەوتن: دەمدانەوە و قووڵبوونی برین.
چاوگەرمکردن: بریتییە لە سەرخەو شکاندن.
چاوگێڕان: بەملا و بەولادا ڕوانین بۆ شتێک.
چاولەدوا: شتێکی خۆشەویستە کە لە دەست تۆ چووبێ و چاوت هەر لە دوای بێ.
چاولێبرین: د. چاوتێبرین. چاولێکەری.
چاو لێ بزکردنەوە: مۆربوونەوە لە یەکێک.
چاو لێ قووچاندن: چاوپۆشی لە یەکێک.
چاولێکردن: لاساییکردنەوەی یەکێک لە شتێکدا.
چاولێکنان: بریتییە لە نووستن یا مردنی یەکێک.
چاولێکەری: چاولێکردن.
چاو نەترس: چاوقایم.
چاونەترسی: چاوقایمی.
چاونەزیر: مەردوومی ڕژد.
چاو و ڕاو: بڵاوکردنەوەی قسەی باش یا خراپ دەربارەی شتێک.
چاوگ: تەلاش و پووشێکە کە ئاگری پێ بکرێتەوە. سەرچاوە. مصدر.
چاوە: سەرچاوە. رووپامایی.
چاوەچاو: چاوەڕوانیکردن بۆ شتێک.

چاوەدوا: د. چاولەدوا.
چاوەڕاو: چاو و ڕاو.
چاوەڕوان: کەسێکە کە هیواداری شتێک بێ و چاوەچاوی بۆ بکا.
چاوەڕوانی: چاوەچاو و بەتەمابوونی شتێک.
چاوەڕێ: چاوەڕوان.
چاوەڕێگە: د. چاوەڕێ.
چاوەزار: ئازار و زیانێکە کە لە چاوی پیسەوە بەشتێک بگا. موفەڕێکێکە کە بۆ چاوەزار هەڵدەگیرێ.
چاوەش: شایەر و دەهۆڵ و زوڕناژەن. کەسێکە لە پایەی سەربازیدا بیست سەربازی بەدەست بێ.
چاوەقووڵە: دەردی ڕشانەوە.
چاوەنداز: چەشمەنداز.
چاوەنواڕ: چاوەڕوان.
چاوەنواڕی: چاوەڕوانی.
چاوەنووڕ: چاوەڕوان.
چاوهەڵاتن: د. بڕوایی هاتن بۆ تەماشاکردنی شتێک. چاوکردنەوە.
چاوهەڵتەکاندن: نیشارەتکردن بەچاو.
چاوهەڵتەکانن: چاوهەڵتەکاندن.
چاویار: د. چاودێر.
چاویاری: د. چاودێری. چاوەڕوانی.
چاوێری: چاودێری.
چاوێشە: دەردێکە تووشی چاو دەبێ و گل دەکا.
چاویلکە: دوو شووشەیە لە چوارچێوەدا بۆ شت بینین یا پاراستنی چاو لە تەپوتۆز دەکرێتە چاو. برینێکە لە لەش پەیدابووبێ و چاوگەی داکەوتبێ.
چاوێنی: چاوەزار.
چای: سارد (ل). چایی.
چاپیالۆون: ل. چاپاڵێو.
چایخانە: چاخانە.
چایدان: قۆریەی چا.
چایگ: د. سارد.
چایمانی: د. باپەڕبوون.
چایەر: لەوەڕ.
چایی: گیایەکی گەرمیانییە گەڵاکەی بەوشکی لێ دەنرێ و بەشەکرەوە دەخورێتەوە.
چایچی: کەسێکە پیشەی هەر چالێنان بێ.
چاین: د. سەرمابوون.
چپاندن: چپەکردن.
چپانن: چپاندن.
چپچپ: ز. دەنگی تکەی ئاو.
چپە: قسەکردن بەسرپە. (چپەچپ) چپەی یەک لە دوای یەک، (چپ و هوڕ) چپەچپی زۆر.
چت: شت.
چتۆف: ز. وتەی پرسیار لە چۆنێتی شت: (چتۆف)ی واتە چۆنی؟!
چتوور: د. چتیر.
چتیر: بێچووی بزن لە تەمەنی یەک ساڵەوە تا دوو ساڵە.
چچک: با. مەمک.
چخ: چغ.
چخە: چغە.
چر: ز. شتی لینجی کەشدار.
چرا: شتێکە بۆ ڕووناککردنەوەی شوێنێکی تاریک دادەگیرسێنرێ.
چرابوون: فێربوونی ساوا بۆ خواردنی لەوەڕ.
چراخ: گیانداری بەدەماخ. کشتوکاڵی باشی نازاو.
چراخان: چرای زۆری داگیرساو لە شوێنێک.
چرادان: شوێنێکی تایبەتییە کە هەر چرای تێدا دابنرێ. قوتیلەی چرا.
چراغ: ز. قوتابییەکە کە پێی بخوێنیت و ڕەوشت و خووی فێر بکەیت.
چراکەران: د. کاتێکە کە چرای تێدا دادەگیرسێ.
چراموشی: د. دەستەچرا.
چراو: هـ. چرا.
چراوڵە: چیلکەیەکی پچووک یا پووشێکە کە منداڵ سەرەکەی داگیرسێنێ و یاریی پێ بکا.
چراووک: چۆڵەچرا.
چرپ: د. دزین.
چرپاندن: چرپەکردن بەگوێی یەکێکدا. دزین (د).
چرپانن: چرپاندن.
چرپایە: چارپایە.
چرپ و چاپ: چاپ و گووپ. دزی (د).
چرپە: قسەکردن بەسرپە. دەنگی پێی زەلام کە سووک بڕوا و چاوت تێوە نەبێ. (چرپەچرپ) چرپەی یەک لەدوای یەک. (چرپ و هوڕ) چرپەچرپی زۆر. (چرپی) دارێکی داچەقاوە کە لقی مێوی خرابێتەسەر (ز). زەل و هەڵاشی ناوبان.
چرتوون: ز. دۆزەقەی ئاش.
چرتین: ز. دڕانی کاڵا.
چرچ: شتێکە کە لۆچی تێ کەوتبێ.

چرچە: جۆرە ترێیەکی توێکڵ ئەستووری درێژکۆلەیە بەرەنگ هەر لە بەرسیلە دەچێ.
چرچهەڵاتن: چرچبوونی شت.
چرچهەڵهاتن: چرچهەڵاتن.
چرچیان: د. چرچبوون.
چڕ: دار و درەختی زۆری بەیەکداچوو. چارە: (چڕ) و چاوی خواتەوە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بێژ): گۆرانی (چڕ) واتە گۆرانی بێژ (د).
چڕاندن: بانگکردن.
چرک: دۆشاوی دووجار کولاو. خورما و ڕۆنێکە لە جیاتی هێلکە پەنیری تازەی شیرینی تێ کرابێ. چێرگ.
چرنووک: بەنینۆک شت بریندارکردن.
چرۆچاو: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی دەموچاو: چرۆچاوی خواتەوە.
چڕ و چەنە: د. چرۆچاو.
چڕە: بەیەکداچوونی مەردووم لەبەر زۆری. بێشەڵان.
چڕەبەندان: کۆبوونەوەی مەردوومی زۆر لە شوێنێکدا بەنارێکی.
چڕین: بانگکردن. هۆرەکردن.
چرک: چڵک (ل). چەکەی هەلاج. چێرگ (ز). شاهۆ.
چرکاندن: تەقاندنی دەمانچە و تفەنگ بەبێ فیشەک. کردنەوەی لۆکە (ز).
چرکن: چڵکن.
چرکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی سەعات یا بنمیچ. (چرکەچرک) چرکەی یەک لەدوای یەک. (چرک و هوڕ) چرکەچرکی زۆر. دۆشاوی دووجار کولاو. جووڵە: (چرکە) نەکەیت. (چرکەکردن) جووڵانەوە.
چرکیان: د. چرکە.
چرکیانەوە: د. جووڵانەوە.
چرۆ: گۆپکە.
چروسکە: تریسکە.
چرووسان: لاوازبوون لەبەر خەفەتخواردن یا کاری زۆر کردن: فیسار کەس زۆر (چرووساوە) واتە لاوازبووە.
چرووسانەوە: چرووسان.
چرووساو: گیاندارێکە کە چرووسابێ.
چرووساوە: چرووساو.
چرووک: مەردوومکی ڕژدی پیسکە. شتی ناقایم: ئەم چیتە (چرووک)ە.
چرووکانن: د. تررووکاندن.
چرورکە: د. دەنگێکە لە چرووکاندنەوە پەیدا دەبێ.
چروونەک: ز. پلوسک.
چریائێکی: با. تشرینی یەکەم.
چریاپاشی: با. تشرینی دووەم.
چریسکە: تریسکە.
چرێش: سرێش.
چریک: چیکەنە.
چریکە: دەنگی زۆر تیژی بەرز. (چریکە چریک): چریکەی یەک لەدوای یەک. (چریک و هوڕ) چریکە چریکی زۆر. جریوەی چۆلەکە (د).
چز: چزوو. کلک (د).
چزان: کەوتنی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا لە شتێکی داخ: دەستم (چزا) بەئاگردکەدا.
چزاندن: نانی شتێکی داخ بەئەندامدا. پێوەدانی چزوودار.
چزانن: د. چزاندن.
چزپێدان: د. بریتییە لە درێژکردنەوەی قسە.
چزکردن: کوژاندنەوەی نووسراو بەهێنانی خەت بەسەریدا.
چزلیک: بەز و دووگی بەئاگر هەڵکزاو.
چزوو: نووکێکی تیژە بە کلکی دووپشک و هەنگ و زەردەواڵە و زەردەزیرە و بەهەر گیاندارێکیدا بچەقێنێ ئێشێکی زۆری پێ دەگەیەنێ.
چزە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی گۆشتی سووردەوەکراو لەسەر ئاگر. چزەچز: چزەی یەک لە دوای یەک. (چزوهوڕ): چزە چزی زۆر.
چزەپێڵە: دووپشکی نە زۆر زلی نە زۆر پچووک.
چزە و پێڵە: چزەپێڵە.
چزە لێ هەستان: بریتییە لە ئازار یا زیانێکی کتوپڕی بەیەکێک.
چزە لێ هەستاندن: بریتییە لە پێوەدانی چزوودار بەگیاندارەوە. بریتییە لە ئازار یا زیان گەیاندنێکی کتوپڕ بەیەکێک.
چزە لێ هەڵسان: چزە لێ هەستان.
چزە لێ هەڵساندن: چزە لێ هەستاندن.
چزیان: د. چزان.
چزیلک: چزلیک.
چش: وتەیەکە لەکاتی دڵگیربوون لە شتێک و قیزوسیا لێکردنی بەکاردێنرێ: (چش) با ئەو کارە وابێ.
چشت: شت.
چغ: وتەیەکە سەگی پێ دەردەکرێ.
چغاچغ: ز. گێڕانەوەی دەنگی هێندێ باڵندە.
چغڵ و بەد: مەردوومی زمان بەد.
چغە: چغ.
چف: د. چغە.

چفاندن: د. چغە کردن.

چفانن: د. چفاندن.

چفە: قسەکردن بەسرپە. (چفە چف) چغەی یەک لەدوای یەک.

چڤات: ز. کۆمەڵ.

چڤیک: ز. چۆلەکە.

چق: ز. لقی درەخت.

چقاس: ز. وتەیەکە لەجێی وتەی (چەند) بەکاردێنرێ.

چقڵ: درکی تیژی رەقی گەورە.

چقە: گرێیەکە لە قاچی هێندێ باڵندەدا. پەڕێکە پاشایان دەیکەن بەسەریاندا.

چقەچق: ز. گێڕانەوەی دەنگی جووڵانی هێندێ شت.

چک: کەمێک لە شتێک: (چک)ێک ئاو واتە کەمێک. شەپازللە (د). دڵۆپێک لە شتی شل.

چکان: وشکبوونی ئاوی بیر و کارێز (ز). تکان.

چکاندن: ڕواندنی شت (ز). تکاندن.

چکاندرە: جۆرە یارییەکە.

چکانەوە: مانەوەی شتی شل لەسەر ئاگر بەڕەنگێک کە خەست و ئاوەکەی کەم بێتەوە.

چکچکە: شوێنێکە لە شاخ کە دڵۆپ دڵۆپ ئاوی لێ بێتە خوارەوە.

چکرم: شتێکە بەقنجی بەزەویدا چەقێنرابێ.

چکڵەچزێ: برێتییە لە پەیاکردنی شت بەکەموکوڕی و بەڕەنجی شان و ئاردقی ئاوچەوان.

چکمەساو: باقەیەکی گەورە لە گیا.

چکۆلە: پچکۆلە.

چکۆڵە: چکۆلە.

چکە: تکە. (چکەچک) تکەتک. چک (د).

چکەکردن: تکەکردن.

چکەلە: پچکۆلە.

چکەڵە: چکەلە.

چل: ناوە بۆ ژمارەیەک کە چوار جار دەیە.

چڵ: لقی درەخت و گیا.

چلاسک: د. چلۆسک.

چلاک: د. نەمام.

چلانن: د. دەرسکردنی شتێک و ئامادەکردن و وردکردنەوەی. شێلان.

چلاو: جۆرە پلاوێکی سووکە بۆ نەخۆش دەکرێ لە جیاتی ڕۆنی ڕووت ئاو و ڕۆنی بەسەردا دەکرێ.

چلبەردە: هەستان و دانیشتن چل جار لەسەر یەک لە ماوەی هەنگاوێکدا بۆ هەڵگرتن و دانانی بەردێک لە چل بەرد تا تەواو دەبێ.

چڵپانن: د. چەکاندنی مەمک. دەنگی ئاوخواردنەوەی سەگ و پشیلە.

چڵپاو: قوڕاو و پیساو.

چڵپ و لێس: د. دەنگی لستنەوە و هەڵلووشینی شت.

چڵپە: خواردنێکە کە بەچاوچنۆکی و ڕووهەڵماڵراوی پەیدا بکرێ و بهێنرێ بە لچدا. دەنگی خواردن و هەڵلووشین. (چڵپە چڵپ): چڵپەی یەک لە دوای یەک.

چڵتووک: ز. چەڵتووک.

چلچرا: چەند پارچە ئاوێنەیەکە دەگیرێتە تەنەکە و چرای پێدا دەکرێ بۆ ڕووناکی.

چلچنگ: هـ. شانە.

چلچەنگ: چنگاڵێکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ ئەوەی ئەگەر نێچیرەکە بڕوا و تەڵەکە ببا چنگاڵەکە لە شتێک گیر ببێ تا ڕاوچییەکە دەیگاتێ.

چلفرە: گۆشتی سووردەوەکراو.

چڵک: چەوری و پیسیی ئەندام. کێم و زووخی برین.

چڵکاو: ئاوێکی لێڵی چەوری پیسە لە شتی چڵکنی شۆراو پەیدا دەبێ.

چڵکاوخۆر: برێتییە لە مەردوومی پاشماوەخۆر.

چڵک مردە: د. شتێکی چڵکنە کە ناپوخت شۆرابێ.

چڵکن: شتێکە کە چڵکی زۆری پێوەبێ.

چللە: ز. چلەی هاوین و زستان.

چڵم: تەڕییەکی سوێر و لینجە لە لووت پەیدا دەبێ.

چلمسین: ز. سیسبوونی گوڵ.

چڵمن: گیاندارێکە کە چڵمی زۆری بێ.

چڵمەلەتە: د. ناوکی میوەیەکە هێشتا کامڵ نەبووبێ.

چلمێردە: نێرگەیەک و چەند دیرەگێکە کە درابێتە ژێر بانێک بۆ بەرزکردنەوەی.

چلمیرە: ز. پشکۆڵی دەرگا.

چلۆ: ز. گەڵای داربەڕوو کە بۆ زستانی ئاژاڵ هەڵگیرابێ.

چلۆسک: سەرەبزووت.

چلوفل: مەردوومی نەوسنی چڵێس.

چلۆک: چڵەپۆپەی دار.

چلۆن: وتەی پرسیار لە چۆنێتیی شت.

چلۆنها: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (دەگمەن): بەڕۆژ نانووم مەگەر (چلۆنها).

چلوورە: سەهۆڵێکە کە زستانان بەگوێسوانە و شوێنی بەرزدا شۆڕ دەبێتەوە. جۆرە خواردەمەنییەکی سارد و شیرینە بەپارچە تەختەیەکی باریک و تەنکەوە هەر دانەی لە ڕەنگێکە.

چلووک: د. مەردوومی چڵکنی پیس.

چله: ناوە بۆ چل ڕۆژ لە ناوەڕاستی هاوین و زستان. ناوە بۆ مانگی کانوونی دووەم. ڕۆینی چل ڕۆژە بەسەر بوونی منداڵێکدا یا مردنی یەکێکدا یا هێنانی بووکێک. چل ڕۆژە کە لە جێگایەکی تایبەتیدا هەر خواپەرستیی تێدا بکرێ.

چڵە: چلەگە. زیادەخۆریکردن. ترووکە و هەنایی چاو: (چڵە)ی چاوی دێ واتە بەناستەم چاوی ترووکە دەکا (د).

چلەبڕکردن: هاتنەوەی حاجی لەق لەق لە چلەی زستاندا: ئیمساڵ حاجی لەق لەق (چلەبڕیی کردووە).

چڵەپایە: دیلانێ.

چلەپچووک: چل ڕۆژ لە بەشی دوایی زستانەوە.

چڵەپۆپە: شوێنی هەرە بەرز لە درەخت.

چڵەچڵ: د. نێڵەنێڵی ئاگر.

چلەخانە: شوێنێکە چلەی تێدا بگیرێ بۆ خواپەرستی.

چلەدار: منداڵێکی تازە بووە کە چلەی نەچووبێ. زستانێکە کە چلەی نەچووبێ.

چلەدان: د. چیقڵدانە.

چڵەک: ز. چڵێس.

چڵەگە: دارێکی درێژی دووپەلە دەدرێتە بەر ئەو گوریسانەی کە بەمێخی دەوارەوە بەستراون لە حەلی شلبوونەوە یا داتەپینی دەوارەکەدا بۆ ئەوەی کە گورجی بکاتەوە.

چلەگەورە: چل ڕۆژ لە سەرەتای زستانەوە.

چلەمین: چلهەمین.

چلەوەزی: چزلیک.

چلەم: شتێکە کە لە پایەی چل دابێ.

چلەمین: چلەم.

چلیان: د. دروستبوون و جێبەجێبوونی کارێک: فیسار کەس کارەکەی بۆ (ناچلێ) واتە بۆی دروست نابێ. گلان.

چڵیان: د. تروکانی چاو.

چلی چلی: ز. شەمشەمە کوێرە.

چڵێس: نەوسنی چاوچنۆک.

چڵێسی: نەوسنی.

چلیک: ز. ئاسنی سەختی ساغ.

چما: وتەی پرسیارە وەک (بۆچی).

چمان: چما (د). شکانی شت (ز).

چمچم: کالا. کەلاشێکە ژێری چەرم بێ.

چمچمە: جۆرە پێلاوێکە لە سیرمە دروست دەکرێ.

چمچە: د. چەمچە.

چمک: گۆشەی کالا و بەرە و شتی تر.

چمکە: د. چونکە.

چمە: چما.

چنار: درەختێکی جوانی بالابەرزی گەڵا پانی لووس و پووسی ڕاستە.

چنارەکڵە: گیایەکە گەڵای وەک چنار وایە بەکوتراوی دەخرێتە سەر بالووکە و برین زوو دەری دەکا.

چناگە: چەناگە.

چناکەدان: د. چەنەدان و قسە زۆرکردن.

چناکەشکیاگ: د. بریتییە لە مەردوومی سازندە.

چناوە: ل. چەناگە.

چنجرووک: چڕنووک.

چنچرووک: چڕنووک.

چنچک: برێشکە. ناوکی میوە (ل). جینچک.

چنراو: شتی تەنراو.

چنگ: پەنجە و نینۆکی هێندێ باڵندە و گیانداری تر.

چنگاڵ: قولاپیی ئاسن. نانی گەرمی لە ڕۆنی داخدا گوشراو. ئاسنێکی چنگدارە گۆشت و هێندێ شتی پێ هەڵ دەگیرێ بۆ خواردن.

چنگانە: جۆرە چنگاڵێکە هەنگوینی پێ لە کوونی بەرد دەردەهێنرێ.

چنگاووڵ: د. چەمۆڵە.

چنگ پانکردنەوە: بریتییە لە سواڵکردن.

چنگ قژکردنەوە: دەست بڵاوکردنەوە لەگەڵ کوورپیی پەنجەکاندا بەهۆی ئازار یا ترسەوە.

چنگکەوتن: دەستکەوتنی شت.

چنگگرتن: چڕنووک گرتن.

چنگڵە: هـ. سەبەتۆلکەیەکە لە قامیش یا لە تووڵی باریک دروست کرابێ.

چنگڵەچزێ: چکڵە چزێ.

چنکڵەسەرە: د. سەرقژن.

چنگنە: گیاندارێکی زۆر ورد و بەئالۆشە دەداتە بنکی مووی پیسی چڵکن. گیایەکی گەڵا وردی خڕە، ڕیشەی زۆرە هاوینان لە گەنکاودا دەڕوێ. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.

چنگنەسەرە: د. چنگڵەسەرە.

چنگنی: دەعبایەکی چنگ چنگە لە دووپشک زلترە.

چنگەپۆیان: دەستبازی و شەڕە چنگ کردن.

چنگەپۆیانێ: چنگەپۆیان.

چنگەڕنێ: چنگ لە زەوی گیرکردن لەبەر ئازارێکی زۆر.

چنگەکرە: چنگەکرێ.

چنگەکرێ: سەرکەوتن بۆ شوێنێکی بەرز بەهۆی گیرکردنی چنگەوە. چنکڵەچزێ.

چنگەڵە: هـ. باڵندەیەکی بۆری کلاودارە لە چۆلەکە گەورەترە.

چنگەمریشکە: پێ مریشکە.
چنۆک: نەوسنی چاوبرسی.
چنۆکی: نەوسنی و چاوبرسێتی.
چنوندەر: چەوەندەر.
چنوور: گیایەکی کوێستانیی بۆنخۆشە لە شوێت دەچێ.
چنەچن کردن: هەڵپەکردن بۆ پەیاکردنی شت بەسووکی و ریسوایی.
چنەو: ل. وتەیەکە لەباتی وتەی (نا ناوا) بەکاردێنرێ.
چنیک چنیک: با. شتی رەنگاورەنگ.
چنین: تەنین. کردنەوەی بەری درەخت و هێندێ سەوزایی: شاتووەکە یا بامیەکە (بچنە). بژاردنی دانەوێڵە (د). پەستاوتن: (د).
چنینەوە: کۆکردنەوەی شتی رژاو دەنک دەنک.
چۆ: لەوێ (ھ). دەنگێکە کەر و ئێستری پێ لێ دەخوڕدرێ (ز).
چوار: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی سێ و پێنج دایە.
چوارناوێنە: جۆرە زرێیەکی جەنگییە لەبەر دەکرێ، چوار تەختە ئاسنی پێوەیە دەکەونە پێش و پاش و هەردوولای ئەو کەسەی لەبەری دەکا.
چوارنایێنە: د. چوارناوێنە.
چوارپا: د. چوارپێ.
چوارپاچکە: د. چارپایە.
چوارپاڵوو: شتی ئەستووری چوارگۆشەی رێک (مکعب).
چوارپایە: د. چارپایە.
چوارپووڵەکە: چوار پارچە چەرمی قەبزە نوشتەییە بۆ قایمی دەدرێ لە راست و چەپی کەوش لە ئاستی جمسەرەکانی.
چوارپەل: هەردوو دەست و هەردوو قاچ.
چوارپەل قەوی: بریتییە لە گیانداری قەڵەوی پتەو.
چوارپێ: گیاندارێکە بەچوار پێ بڕوا.
چوارپینە: چوارپینەیە دەدرێ لەسەر پەنجە و پاژنەی کەوش.
چوار چابوخ: چوارچاک. چوار بێچوولەی بچووکە دەکەوێتە بن باخەڵی کەواوە.
چوارچاک: هەڵدڕاوی چوار چمکی ئەملاو ئەولای کەوا.
چوارچاو: بریتییە لە پیاوێک کە دوو ژنی بێ.
چوارچاوبوون: بریتییە لە سەر لێ شێوان.
چوارچاوکردن: بریتییە لە سەر لێ شێواندنی یەکێک.
چوارچمک: چوارچاک.
چوار چنگۆڵە: رۆین لەسەر چوار چنگ یا هەڵگەڕان بەشتێکدا بەچوار چنگ.
چوارچەقەڵ: د. چوار چنگۆڵە.
چوارچێوە: دارێکی چوار پارچەی چوار سووچە دەرگا و پەنجەرە یا ئاوێنە یا نووسراوێکی جوان یا وێنەیەکی تێ دەخرێ.

چوار خاڵ کێشان: رەشکردنی ناوچەوان و هەردوو رووومەت و چەناگەی یەکێک بۆ ریسواکردنی.
چوار خرت: بزن و مەڕی چوار ساڵە (د). بریتییە لە مەردوومی قەڵەوی تێکسمراو.
چوارخشتەک: چوار پارچەی پچووکە لە کەوا هەر دووانیان دەکەوێتە بن دەستێک.
چوارخشتەکی: چوار نیوە شیعرە کە دوایی نیوە شیعری یەکەم و دووەم و چوارەمی وەک یەک وابێ.
چواردانگ: برنجێکی کوتراوی وردەیە لە ناوەندی پلاوی و خاکەدا.
چوار دانگی: چواردانگ.
چواردە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە چوارە لەگەڵ دەدا.
چواردەخانەی رەمڵ: چواردەخانە لەسەر کاغەز دەکێشرێ رەملی پێ دەگیرێتەوە.
چواردە رێیان: شوێنێکە کە رێگای زۆری لێ بێتەوە.
چواردەستەکی: هەڵگرتنی شتێک بەچوار دەست.
چواردەمین: شتێکە کە لە پایەی چواردەدا بێ.
چواردەم: چواردەمین.
چواردەهەمین: چواردەم.
چواردیوار: بریتییە لە خانوو: هەموو کەس لە (چواردیوار)ی خۆیدا دەحەسێتەوە.
چوار رێگان: چوار رێیان.
چوار رێیان: شوێنێکە کە چوار رێی لێ بێتەوە.
چوار سروشت: بەچوار شت دەڵێن کە بناغەی دروستبوونی هەموو شتێکن وەک با و ئاو و خاک و ئاگر بێ.
چوار سووچ: شتی چوارگۆشە.
چوارشانە: مەردوومی ئەستووری قەڵەوی دارێژراو.
چوارشەم: چوارشەموو.
چوارشەموو: رۆژی پێنجەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
چوارشەممە: چوارشەموو.
چوارشەمە: چوارشەموو
چوارقوڕنە: شوێنی چوار سووچ. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی پشدەر.
چوارقەد: شتێکە کە چوار جار قەد کرابێ. (چوار قەدکردن) نوشتاندنەوەی شتێک چوار جار.
چوار قەمچ: د. کەسێکە کە مووی ریشی و سمێڵ و برۆ و برژانگی کرابێ. (چوار قەمچکردن): تاشینی مووی ریش و سمێڵ و برۆ و برژانگ.
چوارگا: ناوە بۆ جۆرە مقامێکی کوردی.
چوارگۆشە: شتێکی چوار سووچە کە پانی و درێژیی بەقەد یەک بێ.

چوارلا: پێش و پاش و ڕاست و چەپی هەموو شتێک.
چوارلوو: چوالوو.
چوارمەشقان: د. چوارمەشقی.
چوارمەشقی: جۆرە دانیشتنێکە بە تێک پەڕاندنی هەردوو قاچ بە نوشتاوەیی.
چوارمێخە: چوار سنگی داکوتراوە بەزەویدا بۆ ئەوەی کە چوار پەلی یەکێکی پێوە ببەسترێتەوە.
چوارمێخە کێشانەوە: بەزەویدا دانی مەردووم لەسەر گازی پشت و بەستنەوەی چوارپەلی بەچوار مێخەوە بۆ سزادانی.
چوارمێردەکی: چوار مەشقی.
چوارناڵ: چوارناڵە.
چوارناڵە: ناخاوتنی ولاخ لە ناوەندی لۆقە و پرتاودا.
چوارنان: کەسێکە لە یاریی (قەلەمرداریّ)دا دەستەی بەرامبەری تێ خستبێ.
چوارە: د. چوارناڵە.
چواردم: شتێکە لە پایەی چواردابێ.
چوارەمین: چواردم.
چوارهەم: چواردم.
چوارهەمین: چوارەمین.
چوارهەنگڵ: شتێکە کە چوار هەنگڵی ببێ وەک خێگە و هەمانە.
چوارهەنگۆڵ: د. چوارهەنگڵ.
چواریەک: لە چوار بەش بەشێک.
چواریەکی: چواریەک.
چوالوو: چالەکە.
چوالە: درەختێکە گەڵای وەک بی وایە. بەری داری چوالە.
چوالەبادام: چوالەی ناوک شیرین.
چوالەتاڵە: جۆرە چوالەیەکی تاڵە.
چۆبەچۆ: د. بەرامبەر.
چۆپ: د. درۆ.
چۆپ چۆپان: کاتی بالاکردنی گیا لە بەهاردا بەرەنگێکی وا کە شوان ئێوارە داردەستەکەی فڕێ بداتە ناو گیا و بەیانی نەیدۆزێتەوە.
چۆپ چۆپێن: چۆپ چۆپان.
چۆپر: ز. کوتر.
چوپلمە: ز. ئازارێکە لە سنگی ولاخدا پەیدا دەبێ.
چۆپی: جۆرێکە لە هەڵپەڕین.
چۆپی کێش: کەسێکە کە سەرچۆپی بکێشێ.
چۆپێک: ز. مەردوومی بێ عەقڵ.
چوترم: پشوودان.
چوتورمە: د. ئاشووب.
چۆجەڵە: ڕیزێک قوڵفەیە بەتەختە دەوادرەوە لەسەر باری درێژی لە کاتی هەڵدانیدا بەیەکدا دەکرێن.
چوچڵە: قیتکە.
چۆچەک: جۆرە چەکێکی ژنانەی پانی پلپلەدارە بەلای ڕاست و چەپی سەریدا شۆڕدەبێتەوە.
چوخ: ز. چۆغە.
چوختی: مەردوومی چەقاوەسوو.
چوخک: با. چۆغەی شاڵی لەبەرکردن.
چوخم: تاقێکی گەورەیە کە بەسەر کۆڵانێکدا هاتبێتەوە و، سەرەکەی کرابێ بەژوور.
چوخمە: چوخم.
چوخور: د. چەم و چوغورد.
چۆخە: چۆغەیەکە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.
چورت: وەنەوز. چوارچێوەیەکە چەند تەلێکی بەرایەڵ تێ هەڵکێشراوە، یەکی چەند دارێکی گردی تێدایە ژمارەی پێ دەکرێ. شەوژەن (هـ).
چۆرتان: ز. کەشک.
چورتاندن: د. تروکاندنی پەلەپیتکەی تفەنگ و دەمانچە.
چورتانن: د. چورتاندن.
چورتدان: وەنەوزە کوتێ.
چورتک: د. چوڕ.
چورتکە: د. چورتی حسابکردن.
چورتم: نووچبردنی دانیشتوو بەدەم وەنەوزەوە. سەغڵەتی و دەردی سەری: فیسار کەس تووشی (چورتم)ێکی گەورە بوو.
چورتم بردن: نووچبردن بەدەم خەوەوە.
چورتمدان: چورتم بردن.
چورتە: جووڵە: (چورتە) ناکا، واتە ناجووڵێتەوە. (چورتە چورت) جووڵە پێکەوتنێکە کە لە ترسەوە بێ.
چورخ: ز. چەرخی چەقۆ تیژکردن.
چوڕ: سپێتیی شت: دەڵێی (چوڕ)ی شیرە. پاسخ و وەرام.
چۆڕ: دڵۆپێک لە شتی شل. دێیەکە لە مەریوان.
چۆڕانەوە: هاتنە خوارەوەی شتێکی شل لە شتێکی تر بەخوارکردنەوەی بەرەبەرە. (چۆڕەچۆڕ) چۆڕانەوەی یەک لە دوای یەک.
چۆڕاوگە: باراناوێکە بە گوێسوانەدا بێتە خوارەوە.
چۆڕبڕ: وشکبوونی ئاو لە شوێنێک کە چۆڕی نەمێنێ: کانییەکە. (چۆڕبڕە). (چۆڕبڕبوون) وشکبوونی ئاو لە شوێنێک. (چۆڕبڕکردن) وشککردنی ئاو لە شوێنێک.
چوردانەوە: د. وەرامدانەوە.

چۆرکە: شوێنێکە کە ئاوی لێ بچۆڕێتەوە. لوو.
چورنوسقاو: ترنوسقاو.
چۆڕە: دەنگی چۆڕانەوەی ئاو.
چۆڕیان: د. چۆڕانەوە.
چۆڕیانەوە: د. چۆڕانەوە.
چۆڕەک: جۆرە خواردەمەنییەکە لە هەویر دروست دەکرێ.
چوریسک: با. پریشکی ئاگر.
چوست: گیانداری چالاک.
چوستی: چالاکی.
چۆش: د. وتەیەکە وەک (هۆش) گوێدرێژی پێ دەوەستێنرێ.
چوشتر: چتیر.
چوشتیر: چتیر.
چۆغان: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک کەردوز وایە وەک ئەسپۆن دەکوترێ و کاڵای پێ دەشۆرێ.
چوغڵ: بەدی چەپخوون.
چوغڵی: بەدی و چەپخوونی.
چوغورد: چەم و دۆڵی چڕ.
چۆغە: جۆرە تەنراوێکی خوریی خاوداری جوانی بەنرخە. جۆرە کاڵایەکی شاڵینی چاکەلدارە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.
چۆغەبازدڵە: بزدڵە.
چۆغەڕەش: بریتییە لە چێشتی ماشی ڕەش.
چۆغەڵ: چۆغەیەکە لەگەڵ ڕانکدا لەبەر دەکرێ.
چۆڤ: ز. داردەست.
چۆقـاندن: هێنانە لەرزەی مـەردووم لەلایەن لەرز یا ترسـەوە. هەڵقرچاندن لەلایەن تاوە.
چۆقانن: چۆقاندن.
چۆقل: ز. قاچی گیاندار.
چۆقـە: دەنگی لە یەککەوتنی ددان لەکـاتی لەرز یا ترس یا سـەرمـادا. (چوقـەچۆق) چۆقـەی یەک لەدوای یەک. گرە و تەوژمی تا: تا دەیـ(چوقێنێ).
چۆقیان: د. هاتنە چۆقە بەددم لەرزەوە. هەڵقرچان بەددم تاوە.
چۆقین: چۆقیان.
چۆک: ئەژنۆ.
چۆکانی: ز. دانیشتن لەسەر ئەژنۆیەک و هەڵنانی ئەوی تر.
چۆکدان: بریتییە لە خواردنی شتێک بەتەواوی و نەهێشتنی. لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.
چوکدادان: لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.
چوکدانەسەر: تەپدانە سەر شتێک.
چوکڵە: پارچە دارێک یا چیلکەیەکی پچووک. نووکێکی بەرزی تیژە بۆ هێندێ پیت دەنووسرێ وەک (بێ) و (تێ) کە بەددم پیتی تردوە بنووسرێن.
چوکڵەخێگە: پشکی هێزە و مەشکە.
چوکـڵـەشکێن: د. بریتـییـە لە یەکـێک کـە چەڵـتـووک بخـاتە کاروباری ئەم و ئەوەوە.
چۆکڵەشکێنی: بریتییە لە چەڵتووک خستنە کاری مەردوومەوە. چەڵەمەشکێنە (د).
چۆک هەڵنان: دانیشتن لەسەر قاچێک و هەڵنانی قاچەکەی تر.
چۆگە: هـ. لەوێ.
چۆڵ: چۆڵ.
چۆڵ: شوێنێکە کە ئاوەدانیی تێدا نەبێ.
چۆڵاوە: هـ. چەند دارێکی دوو پەلن دادەچەقـێنرێن و ڕایەڵیـان لەسەر هەڵدەکرێ.
چولبڕ: ڕۆیشتن بەبێ ڕێ.
چۆڵبوون: نەمانی ئاوەدانی لە شوێنێک.
چۆڵپەرست: کەسێکە بەتەنیا هەر لە چۆڵدا بژی.
چۆڵپەرستی: ژیان و ڕابواردن لە چۆڵیدا.
چۆڵچڕ: د. هۆرەیەکە هەر لە بیاباندا دەکرێ.
چۆلک: ز. ئاودەستخانە.
چۆڵکردن: بەجێهێشتنی شوێنێک و مانەوەی بەچۆڵی.
چۆڵگە: دەشت و بیابان.
چولوسک: د. چلۆسک.
چۆڵ و هۆڵ: شوێنێکە کە لە هەموو گیانلەبەرێک خاڵی بێ.
چۆڵەچرا: دارێکی تەڕە بەقەد گەزێک سەرەکەی دەکوترێ تا شی دەبێتـەوە کە وشک بوو لە تاریکیدا دادەگیرسێنرێ لە باتی چرا.
چۆڵەچراو: هـ. چۆڵەچرا.
چۆلەکـە: باڵندەیەکی بچکۆلەی بۆرە. دارێکە بەقـەد مـەچەکـێک دەبێ دوو کـونی تێـدایە هەر کـونەی چەرخـێکی تێ براوە (گورد)ی جۆلای لەسەر هاتوچۆ دەکا لەکاتی کارکردندا.
چۆلەکە بکوژ: بریتییە لە ئادەمیزادێک: (چۆلەکە بکوژ)ی تێدا نییە واتە هیچ کەسێکی تێدا نییە.
چۆڵەمە: قووڵاییی خوار قوڕگ.
چۆڵەمێ: چۆڵەمە.
چۆڵی: چۆڵی.
چۆڵی: شوێنی چۆڵ.
چۆم: چەمی ئاو.
چۆماخ: تێلا.
چومە: ز. هیچ.
چۆمی: چەم.
چون: د. چونکە.
چۆن: وتەی پرسیار لە چۆنێتی شت: (چۆنیت)؟

چونکو: چونکە.

چونکە: وتەیەکە بۆ هۆیەتی (علت)ی شتێک بۆ شتێک بەکاردەهێنرێ: چووم بۆ بازاڕ (چونکە) کارم بوو.

چونکی: چونکە.

چۆنەر: د. چەوەندەر.

چۆنەرقەند: د. چەوەندەری شەکر.

چۆنەرین: چێشتی چەوەندەر بەترش.

چۆنێتی: بوونی شت بەجۆرێکی تایبەتی.

چونیەک: وتەیەکە لە جێی وتەی (وەک یەک) بەکاردێنرێ: ئەگەر لەکێن هەموو (چون یەکین).

چوو: میچ.

چۆو: د. داردەست.

چواندن: نەکردنی نوێژ لە کاتی خۆیدا: نوێژەکەی بەیانیت (چواند).

چواو: نوێژێکە کە لەکاتی خۆیدا نەکرابێ.

چووپ: ز. داگیرکردنی شت.

چووتن: ز. جوونی شت.

چووچ: ز. چووکی کوڕی پچکۆلە.

چووچک: ز. کەوچکی ماستاو. چۆلەکە.

چووچی: ز. وتەیەکە وەک: (چی چی) بۆ دانیشتنی منداڵ بەکاردێنرێ.

چوور: ز. مەردوومی شەل. جۆرە مەڕێکە.

چووز: لقی ناسکی تازەی سەوزی درەخت. درەختێکە موتوربەکرابێ.

چووزاندنەوە: سوڵاندنەوەی ئەندام.

چووزانم: وتەیەکە لە شوێنی وتاری (نازانم) بەکاردێنرێ.

چووزانەوە: جۆرە ئازار و سوڵانەوەیەکە هێندێ جار لە لەشدا پەیدا دەبێ: دەستم (چووزایەوە) لە کاتێکدا کە قەڵەشابێ یا لووتم (چووزایەوە) لە کاتێکدا کە سەرما لێی دابێ، یا دەمم (چووزایەوە) لە کاتێکدا کە شتێکی توونت خواردبێ. (چووزەچووز) چووزانەوەی زۆر.

چووزکردن: موتوربەکردنی درەختێک لە درەختێکی تر.

چووزە: د. چووەر.

چووزەرە: لاسکی ناسکی گیا.

چووزەشوانە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک بەرەزاوایە لاسکەکەی بەناسکی دەخورێ.

چووک: بریتییە لە کێری ئادەمیزاد. بچووک: من برا (چووکی) تۆم. چۆک (با). چۆلەکە (ز).

چووگان: ز. گۆچان.

چوول: ل. دار.

چوولە: ز. ئادەمیزادی قەشمەر.

چوون: ڕۆین لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر. پەڕینی وڵاخی یەکسم. تەقینی هێلکە و ڕژانی بۆ ناو ئاگر. دامردنەوەی ئاگری گڕ: ئاگرەکە (چوو) واتە دامردەوە. تەزین و لە گۆچوونی ئەندام لە سەرماندا: دەستم (چوو) واتە تەزی. بوونی دراو بەڕەنگێکی وا کە لە شت کڕیندا لێت وەربگیرێت: ئەم دراوە (دەچێ) یا (ناچێ). شوبهانی شتێک بەشتێک: ئەم شتە لەو شتە (دەچێ) واتە وەک ئەو وایە.

چوونەبەست: نەتوانینی چوون بۆ شوێنێک بەهۆی شتێکەوە: بەهۆی فیسار کەسەوە ماڵەکەمان لێ چۆتە بەست، واتە لەبەر ئەو ناتوانین بچین.

چوونەژێر: دانان بەشتێکدا (اقرار).

چوونەسەر: بریتییە لە سەرگرتنی کارێک و برانەوەی بەئێجگاری.

جوونە سەراو: بریتییە لە چوونەسەر پێشاو.

چوونەلا: بریتییە لە دروستبوونی پیاو لەگەڵ ژنیدا.

چوونەوە: بەختکردنی ڕەنگی شت. چوونی یەکێک بۆ شوێنێک جاری دووەم.

چوونەیەک: کرژبوونی هێندێ تەنراو بەهۆی تەڕبوونیەوە.

چووەر: د. ژوور.

چوێ: ز. برین.

چوێدار: ز. بریندار.

چوێشکە: چۆلەکە.

چوێتل: وڵاخێکە هەردوو پاشووی گێڕ و کەوانەداربێ و لە ڕۆیندا لە یەک بدەن.

چوێت: جۆرە دەرمانێکی شینە دەکرێتە ئاوەوە متیلی سپی و هێندێ کاڵای تری تێوە دەدرێ بۆ جوانی.

چوێتلی: شتێکە ڕەنگی وەک چوێت وابێ.

چوێک: ز. چۆلەکە.

چوین: ل. چۆن.

چە: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ لە شتێک کە ئادەمیزاد نەبێ: (چە) دەکەیت؟ واتە چی دەکەیت. پیتی پچووککردنەوە: (باخچە، دەریاچە). کەچی: هاتم بۆ لات (چە) لەوێ نەبوویت، واتە کەچی (د).

چەبت: ز. جەوت.

چەپ: لای بەرامبەری ڕاست لە شت. وتەیەکە هەمیشە لە نەفیدا بۆ جیاوازییەکی کەم لە ناوەندی دوو شتدا بەکاردێنرێ: ئەم خانووە (چەپ)ی نییە لەگەڵ ئەو خانووەدا واتە زۆر لە یەک جیاواز نین. چەپڵە (د). شتی کلا و کەنار: فیسار کەس خانووەکەیان زۆر (چەپ)ە.

چەپاڵ: پارچە تەنراوێکی ئەستووری کۆنی کەم نرخ.

چەپاڵک: چەپاڵ.

چەپاڵە: پارچەیەک لە هێندێ شت: (چەپاڵە) یەک بەرەم نییە. بریتییە لە زۆر و سزای زۆردار: خوا لە (چەپاڵە)ی زۆردار بەدوورت کا. چەپۆڵە (د). زللە (د).

چەپاڵەدان: پەنادان بەیەکێک کە پەنات بۆ بێنێ.

چەپانن: د. تێ تەپاندن.

چەپاو: تالان.

چەپاوکردن: تێکدانی ئاسایشی شوێنێک و شێواندنی. تالانکردن.

چەپخون: د. شەبەیخوون.

چەپخوون: گیانداری ئەگریسی هار و هاج.

چەپک: دەسکێک لە گوڵ و گیا. دەستپێچێک لە خوری.

چەپکوتان: چەپڵەلێدان.

چەپکوتانن: د. چەپکوتان.

چەپکە: چەپک.

چەپگەرد: بریتییە لە ڕۆژگاری ناهەموار.

چەپکەن: د. کونێکی ئەمسەر و ئەو سەرە دەکرێ لەژێر شاخدا بۆ هاتوچۆ پێداکردن.

چەپل: ز. قۆڵی گیاندار.

چەپڵە: بەیەکدادانی هەردوو بەری دەست بەڕەنگێک کە دەنگی لێوەبێ.

چەپلەر: مەردوومی چەپە.

چەپڵەڕێزان: چەپڵەلێدانی چەند کەسێک بەیەکەوە.

چەپڵەقوزێ: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک لە شوێنێک بەسووکی و بەقاڵەی دەم.

چەپڵەکوتان: چەپڵەلێدان.

چەپڵەلێدان: لێدانی چەپڵە بە بەری هەردوو دەست.

چەپڵە لێ کوتان: بریتییە لە بەدناو و ڕیسواکردنی یەکێک.

چەپ و چێر: شتی خوار و گێر.

چەپ و ڕاست: چەلیپای گاوران. هەموو شتێک کە ڕاست و چەپ تێک پەڕیبێ.

چەپ و ڕاستکردن: ڕاکێشانی دەستی ڕاست و قاچی چەپ، یا دەستی چەپ و قاچی ڕاست بۆ چاکبوونی نازاری دەماری پشت. بڕینی دەستی ڕاست و قاچی چەپ یا وەکی تر بۆ سزادان.

چەپوغان: کارکردن بەنهێنی.

چەپۆک: دەست بەسەردا ماڵین لەگەڵ کردنەوەی پەنجەکاندا.

چەپۆکان: هەردوو دەست بەزەویدادانی ولاخی بەرزە.

چەپ و گووپ: چاپ و گووپ.

چەپۆڵە: دەست و پەنجەی گیاندار.

چەپۆڵەشێرە: گیایەکی کوێستانییە لقەکانی ڕوو دەکەنەوە یەک وەک چنگی شێر.

چەپە: گیاندارێکە کە بەدەستی چەپ کاربکا. چەپک (د). دەست بەندی ولاخ. سەوڵی بەلەم لێخوڕین (د).

چەپەجاخ: ئاسنێکی دەم پانی تیژی کلکدارە گۆشتی پێ قیمە دەکرێ.

چەپەر: دەرگایەکە بەتەیان چنرابێ. پۆستەچی (د). سوپەر (ز).

چەپەربەن: د. ملپێچ.

چەپەربەندان: بریتییە لە وێستانی چەند کەسێکی زۆر بەگردی شتێکدا بەجۆرێک کە وەک تووڵی چەپەر بەتەنشت یەکەوە بن.

چەپەک: شوێنێکە ڕێی هاتوچۆی کەم تێ بکەوێ. چەند جۆگایەکی کەوانەدارە بەناو مەرەزەیەکدا ڕادەکێشرێ کە زەوییەکەی لێژبێ بۆ ئەوەی کە مەرەزەکە هەمووی ناو بخواتەوە.

چەپەڵ: شتی چڵکنی پیس.

چەپەڵووک: چەپۆک.

چەپەڵی: پیسی و پۆخڵی.

چەپەوانە: شتی پێچەوانە.

چەپی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە هەر قاچی چەپی تێدا پێش دەخرێ. چەپەوانە.

چەت: کۆزەری دەغڵودان.

چەتارە: ز. کالای ئاوریشمین.

چەتاڵ: دارێکی دووپەلە دەچەقێنرێ و لوولەی تفەنگی دەخرێتە سەر بۆ ئەوەی لە حەلی تەقاندنیدا نەجووڵێ. دەواری پچووک. چنگاڵی ئاسن کە نانی پێ دەخورێ.

چەتالانە: بەشێکە لە خەرمان کە دەدرێ بەو سەرکارانەی دەغڵودان کۆ دەکەنەوە بۆ خاوەنی.

چەتان: پەردەی سەری عەرەبانەیەکە کە خەرمانی پێ دەگوێزرێتەوە.

چەتاوەڕوو: مەردوومی بێ شەرمی ڕوو هەڵماڵراو.

چەتر: شتێکە لە ژوور سەرەوە هەڵدەدرێ لە کاتی باران یا گەرمادا.

چەترکردن: هەڵپاچینی درەخت بۆ ئەوەی سەرەکەی وەک چەتری لێ بێ. خۆگیفکردنی قەلەموون و تاوس.

چەترەقی: جەترەقە.

چەترهەڵدان: بریتییە لە خۆگیفکردنی قەلەموون و تاوس.

چەتفە: چەفتە.

چەتڵەمەز: مەردوومی بزێوی فێڵباز.

چەتۆر: د. قرانی زیوینی زنجیرەدار. تیغی کولی ژەنگن.

چەتوو: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کابرا) بۆ پیاو بەکاردێنرێ.

چەتوون: گیانداری هار و هاج.

چەتە: جەردە. پۆلیس (د).

چەتەکاری: جەردەیی.

چەتەگەری: چەتەکاری.

چەتەوول: مەردوومی درێژی زەبەللاح.

چەتەیی: چەتەکاری.

چەتیو: کچی بێ باوک.

چەتیوە: ئافرەتی ناکەس بەچە.

چەچ: د. چەچە.

چەچلە: د. چەچ.

چەچە: وتەیەکە منداڵی ساوا بۆ دەست بەکاری دەهێنێ.

چەخماخ: شتێکە پلێتەی تێ هەڵدەکێشرێ و جۆرە بەردێکی تێ دەخرێ و ئاگری پێ دەکرێتەوە: ئەستێ. بریتییە لە تفەنگ: دوو سەد (چەخماخ)م هەیە.

چەخماخچی: چەخماخساز.

چەخماخساز: کەسێکە تفەنگ و دەمانچە دروست بکا.

چەخماخە: بروسکەی ئاسمان.

چەخەر: ز. نیشانەی شت کە لە ڕێدا بەجێ مابێ.

چەدەنە: ڕێحانە کێویلە.

چەرپا: چارپایە.

چەرپایە: چارپایە.

چەرچی: کەسێکە وردەواڵا بەرێتە لادێ و بەرۆن و دانەوێڵە بیگۆڕێتەوە.

چەرخ: ئاسنێکی کەوانەدارە کە لەسەر شان بسووڕێتەوە. گەردشی جیهان و سووڕانەوەی: چی بکەم لە دەست (چەرخ)ی کەج ڕەفتار؟ تەختەیەکە لەسەر بیر دادەنرێ و ناوی پێ هەڵدەگوزرێ. چەخماخی ئاگرکردنەوە. سەدە (قرن).

چەرخان: سووڕان.

چەرخاندن: سووڕاندن.

چەرخانن: چەرخاندن.

چەرخ خواردن: خولخواردن.

چەرخدان: چەرخاندن.

چەرخ لە چەمەر کێشان: بریتییە لە بەیدەستکردن و سزادانی یەکێک.

چەرخە: سووڕانەوە بەکەوانەیی.

چەرخەچی: زەلامێکە کە بۆ ئاسایش ئاودانیدا بسووڕێتەوە. ئاوگردان.

چەرخەدان: سووڕانەوە بەگردی شتێکدا.

چەرخەکردن: چەرخەدان.

چەرخەمە: جۆرە سەبەتەیەکی گەورەیە لە قامیش دروست کرابێ.

چەرخیان: د. خولخواردن.

چەرخی: جۆرە دراوێکی زیوینی پچووکە.

چەرخین: چەرخیان.

چەرداخ: کەپر.

چەرداوەڕوو: چەتاوەڕوو. ناوە بۆ تیرەیەکی کورد لە ناوەندی سنە و هەمەداندا.

چەڕاگا: شوێن لەوەڕ.

چەڕەدوکەڵ: دوکەڵێکی ڕەشی زۆرە کە پۆنگی خواردبێتەوە و بەجارێک بێتە دەردەوە.

چەرم: پێستی گیاندار.

چەرمچی: د. کەسێکە کە پێستە خۆش دەکا.

چەرمقین: د. چرچ و لۆچی کاڵا و شتی تر.

چەرمگ: شتی سپی.

چەرمگسوور: مەڕی دەموچاو و مل سووری لەش سپی.

چەرمگی: د. سپێتی.

چەرموو: چەرمگ.

چەرمووسوور: چەرمگ سوور.

چەرمە: هـ. سپی.

چەرمەچەقاڵتە: گۆشتی لەڕ و لاواز.

چەرمەسەرێ: دەردی سەری.

چەرمەڵ: سپیکەلە.

چەرمەلانە: د. چەرمەڵە.

چەرمەڵە: چەرمەڵ.

چەرمێنە: د. سپێنەی هێلکە.

چەرمی: ل. سپی.

چەرمیلە: د. چەرمەڵە.

چەرمین: شتێکە لە چەرم کرابێ.

چەرمینە: د. چەرمین.

چەرندە: گیاندارێکە کە بلەوەڕێ.

چەروەدار: ل. قەتارچی.

چەرەخۆرە: دارێکی کولۆرە سەرێکی دەبرێتە دۆڵیانەوە و سەرەکەی تری (کەوچکە)ی پێوە دەبەسترێ.

چەرەز: ز. خواردنی خۆش.

چەرەس: دۆشاو و باسوق دروستکردن لەناو ڕەزدا. چەند خواردەمەنییەکی وشکەیە لە کۆبوونەوەدا دادەنرێ بۆ خواردن بەدەم گفتوگۆوە.

چەرەگە: بەرچیغ.

چەرەن و پەرەن: وڕێنەکردن.
چەرین: با. لەوەڕین.
چەس: چییە؟
چەسپ: سەرێک لە تلیاک. شتێک کە بەشوێنێک توند و پڕ بەپڕی بێ.
چەسپان: خێرا. چەسپین.
چەسپاندن: جێگیرکردنی شتێک لە شوێنێک. لکاندنی شتێک بەشوێنێکەوە.
چەسپانن: چەسپاندن.
چەسپیان: د. چەسپین.
چەسپین: جێگیربوونی شتێک لە شوێنێک پڕ بەپڕ. لکانی شتێک بە شتێکی تردوە.
چەسن: ل. چەس؟
چەش: گیاندارێکی ڕاوییە کە دەمی بەگرتن و خواردنی نێچیر شیرین بووبێ. خواردنێکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر: بەرازەکە (چەش)ی بۆ دابنێ.
چەشبوون: دەم شیرینبوونی گیانداری ڕاوی بەگرتن و خواردنی نێچیر.
چەشتن: تاقیکردنەوەی تامی شت بە زبان.
چەشتە: گیانداری چەش. چەشەیەکە دەکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر.
چەشتەخۆرە: چەشەخۆرە.
چەشکردن: فێرکردنی گیاندار بە ڕاو بەدەرخوارددانی چەشە.
چەشکە: چەشە. مێلاک.
چەشکەکردن: چەشتنی خواردەمەنی.
چەشم نەناز: د. چەشمەنداز.
چەشم ئەنداز: د. چەشمەنداز.
چەشمە: کانی و سەرچاوە. ئاودەستخانە (ز).
چەشمەنداز: شوێنی بەرچاوی خۆش.
چەشمیک: ز. جۆرە دەرمانێکی چاوە.
چەشن: تەحر و جۆر: بەم (چەشن)ە واتە بەم تەحر و جۆرە.
چەشنی: تەرەقەی دەمانچە و تفەنگ. مەزە و تام (د).
چەشە: خواردنێکە کە بکرێ بەتەڵەوە بۆ گرتنی نێچیر. چەش.
چەشەبوون: چەشبوون.
چەشەخۆرە: گیاندارێکە کە چەشە بخوا و بەتەڵەوە نەبێ.
چەشەکردن: چەشکردن.
چەعق: ز. چاو.
چەعقک: ز. چاویلکە.
چەفت: ل. چەوت.
چەفتە: پارچەیەکی ئاوریشمی بە سیم یا بە سورمە چنراوە. داڵیت (د).
چەفتە ڕێز: ئەڵقەڕێز.
چەفتەکەل: د. گای چوار ساڵە.
چەفتەلی: ئەنجامەی دەرگا. جۆرە باڵا پۆشێکی ژنانەیە وەک چەفتەی بەسورمە چنراو.
چەفتە و شیرە: د. چەوتە و چیلە.
چەفتیاگ: د. شتی چەوتاوە.
چەفیە: چەفتەی ئاوریشمین.
چەڤرەیی: ز. درەختێکە وەک بی وایە.
چەق: گۆشتی لەڕی لاواز. ناوەڕاستی ڕێگا: لە (چەقی) ڕێگا مەوەستە. دیوێکە لە میچ. کەسێکە کە گیربێ لە کڕین و فرۆتندا (د).
چەقاڵ و بەقاڵ: بریتییە لە مەردوومی هەرزەی بازاڕی.
چەقالە: شتێکە وەک بادام بەڵام ئەم پچووکترە و ناوکەکەی تاڵە، خۆش دەکرێ و دەخورێ.
چەقاندن: داکوتانی شتێک بەشوێنێکدا.
چەقانن: چەقاندن.
چەقانە: د. چەقەنە.
چەقانەژەن: د. کەسێکە چەقەنە لێ بدا.
چەقاوەسوو: مەردوومی بێ شەرمی چوختی.
چەقچەقۆک: گیایەکی بەهارییە گەڵا خڕە بەرێک دەگرێ وەک گوێز بەڵام پچووکترە.
چەقچەقە: چەقەنەی ئاش. گیایەکە گەڵای لە گەڵا بی باریکترە جۆش دەدرێ و بۆ دەنگ بەربوون دەخورێتەوە. قەزوان (ل).
چەقلانقۆچ: ل. دەنگی قەزوان قرتاندن.
چەقلماست: ز. ماستاوی خەست.
چەقۆ: تیغێکی مشتووداری دەمەکەی دەنوشتێتەوە بۆ ناو مشتودکەی.
چەقۆگەر: کەسێکە چەقۆ دروست بکا.
چەقە: قسە زۆرکردن بەبێ هوودە. (چەقەچەق): چەقەی یەک لەدوای یەک.
چەقەچەناو: چەنەباز.
چەقەخانە: جێگایەکی تایبەتییە بۆ کۆبوونەوە و قسە تێداکردنی.
چەقەسوو: چەقاوەسوو.
چەقەڵ: دەعبایەکی کێوییە لە سەگ دەچێ. بریتییە لە گیانداری لەڕ. پێچکەی شت: ئەو کورسییە چوار (چەقەڵ)ە واتە چوار پێچکەیە.
چەقەن: زەویی ڕەقەن.
چەقەنە: دارێکە سەرێکی دەخرێتە ناو (کەوچکە)ی ئاش و سەرەکەی تری دەخرێتە سەر دیوار و دارێک بەناوەڕاستیدا شۆڕدەبێتەوە بۆ سەر بەرداش، بەسووڕانەوەی بەرداش

چەقەنەکە دەجووڵێتەوە و دان دێتە خوارەوە. پل تەقاندن بەپەنجەی دەست. درەختێکە بەرێک دەگرێ وەک بەری مۆرد (ز). چەقەوانە.

چەقەوانە: چوار شتە لە زەرد یا لە شتێکی تر دروست دەکرێ شەکەرۆکە دەیکا بەسەری چوار پەنجەی دەستیەوە لەکاتی سەماکردندا چەقەنەی پێ لێ دەدا.

چەقیان: د. چەقین.

چەقین: زەویی ڕەقەن. یاریی میچێن.

چەقین: ڕۆچوونی شتێکی ڕەق لە شتێکی نەرمدا.

چەقیو: شتێکە کە ڕۆچووبێ بە شتێکی نەرمدا.

چەک: هەر شتێکە لە ئاسن دروست بکرێ و جەنگی پێ بکرێ. زێڕ و زیوێکە ژنان بۆ جوانی دەیدەن لە خۆیان. نۆاڵەیەک لە ئاوریشمی ڕەشی خاو. پێڵاوی کۆنی سۆل کە دەکرێ بەسەرپێیوە. چەکەی هەلاج. باریکە پینەیەکە بدرێ لە لایەکی پێڵاو بۆ ڕاستکردنەوەی. چەرمی پاژنەی کەلاش. پارچە کاغەزێکی نووسراوی چاپکراوی تایبەتییە بەپارە دەگۆڕدرێتەوە لە بانک. دار و بەرد (د). مەردوومی ڕووت و قووت (د). حوکمی حاکم.

چەکاندن: زۆر مژینی مەمک لەلایەن ساواوە.

چەکانن: چەکاندن.

چەکبەردە چەکبەردە: بەگیرهێنان و بگرە و بەردە: سالار و نەریمان ئەمرۆ (چەکبەردە چەکبەردە): یەکیان بوو ئەوسەری نەبێ.

چەکبەند: ز. کالایەکی قۆڵ کورتە دەدرێ بەسەر شاندا و قۆڵی پێدا ناکرێ.

چەکدراو: کەسێکە کە حاکم حوکمی دابێ.

چەکمە: پێڵاوێکی چەرمی لاسک درێژە لە قوڕ و چڵپاودا لە پێ دەکرێ.

چەکمەبوون: بریتییە لە زۆر سووتانی شوێنێک لە ئەندام و داماڵینی پێستەکەی: نەریمان قاچی وا سووتاوە (چەکمە بووە).

چەکوپووش: د. شڕەی ناوماڵ.

چەکوچ: چەکوش.

چەکوچڕدان: مژینی مەمک بەجۆرێ کە هیچی تێدا نەمێنێ.

چەکوش: ئاسنێکی لووتداری مۆدارە کلکێکی دارینی تێ دەخرێ بزماری پێ دادەکوترێ.

چەکوشکاری: کارکردن بەچەکوش.

چەکە: دارێکی خڕی لووسی دەسک دارە هەلاجی پێ دەکرێ. مەردوومی ڕووتە (د).

چەکە چەک: تەکەتەک.

چەکەرداسی: مەردوومی زەبەللاحی شەپ و شۆڕ.

چەکەرە: شینایییەکە تازە سەری دەرهێنابێ. شتێکی سپییە لە باسوق و هەنجیر و هێندی شتی تری شیرین پەیدا دەبێ بەهۆی مانەوەیانەوە.

چەکەرەشکێن: د. کێلانی زەوی و هەڵگێڕانەوەی بۆ ئەوەی بەهێزبێ.

چەکەرەکردن: سەوزبوونی شینایی و سەر دەرهێنانی. پەیدابوونی شتێکی سپیی وەک شەکر لە باسوق و هەنجیر بەهۆی مانەوەیانەوە. بریتییە لە دوودڵبوون.

چەکەرەهێنان: چەکەرەکردن.

چەکەووڕ: بۆچرووک.

چەل: نۆرەدانەوەی یاری بەو کەسەی کە دۆڕاندبێتی. هەل: بەسەر ئەم (چەل)ەتەوە مەڕۆ. چەل و مل.

چەلاخ: ئەسپی بزێو.

چەلاک: ز. چەڵاک.

چەڵاک: دارێکی درێژە گوێز و مازووی پێ دەتەکێنرێ.

چەلاکە: با. قەلانگ.

چەڵاکە: چەلاک.

چەلاو: گۆشتاو. ئاوی سەروپێ.

چەلتک: ز. جەواڵی پچووک.

چەڵتک: چەڵتووک.

چەڵتووک: برنجێکە کە هێشتا لە پووشدا بێ و کڕە نەکرابێ.

چەڵتووک تێ فرێدان: بریتییە لە قسەی خراپکردن لە کاری ئەم و ئەودا.

چەڵتووک جاڕ: د. مەرەزە جاڕ.

چەڵتە: سازندەییکردن. (چەڵتە چەڵت) چەڵتەی یەک لەدوای یەک. چوغلی (د).

چەڵماس: ل. چلێسی نەوسن.

چەڵماسک: ل. چەڵماس.

چەل و چۆمبوونەوە: پەلاماردان.

چەل و مل: کەسێکە کە بووبێ بەبار بەسەر شانتەوە.

چەلووز: ز. سواڵکەری نووزەدرێژ.

چەلە: گوریس (ل). نۆرەکایە لە یاریدا: ئەم جارە (چەلە)ی منە.

چەلەپایی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە.

چەلەک: با. ڕەهوان.

چەلەکورە: هـ. باڵندەیەکی ڕاوکەری گۆشتخۆرە لە واشە پچووکترە.

چەڵەم: چاکڵ. تەپەی جۆلایی.

چەڵەمە: ئێسقانێکی باریکی دووپەلە لەبەر سنگی باڵندەدا. چاکڵ. کەشاکەش و سەغڵەتی: یاخوا کەس تووشی (چەڵەمە) نەیەت.

چەڵەمەشکانێ: د. چەڵەمەشکێنە.
چەڵەمەشکێنە: گرەوێکە دەکرێ بۆ تاقیکردنەوەی یاد و بیر بەشکاندنی (چەڵەمە)ی باڵندەیەک.
چەلەنگ: لەنجە و لار. جوان (ز).
چەڵەوان: ل. یاریی چاڵێن.
چەلی: ه. گیای دەرزیلە.
چەلیپا: شتی ڕاست و چەپ. ڕاست و چەپێکی تایبەتییە بەلای گاورانەوە موقەدەسە.
چەلی: ز. وتەیەکە مانگای پێ لێ دەخوڕدرێ.
چەم: ناوێکی گەورەیە کە لە چەند ناوێکی تر پەیدا بووبێ. چاو (ه). شتێکە کە چەوتابێتەوە (د).
چەم ئاخوڕە: تەیمان.
چەماندن: چەماندنەوە.
چەماندنەوە: چەمانەوە.
چەمانن: چەماندن.
چەمانەوە: چەوتاندنەوەی شت.
چەمانەوە: چەمینەوە.
چەماو: چەمیلە ترۆزی. ناوی چەم.
چەماوە: شتێکە کە چەوتابێتەوە.
چەمبل: ز. قولفەی دەفر و شتی تر.
چەمبۆڵە: چەمۆڵە.
چەمبەر: چەمەر.
چەمپال: ز. سەربار.
چەمپل: ز. پەلی گیاندار لە پەنجەیەوە تا بن باخەڵی.
چەمتاوە: چەماوە.
چەمچک: کەوچک.
چەمچور: ز. جۆرە مێشێکی گەورەیە گاز لە لقی ناسکی مێو دەگرێ و وشکی دەکا.
چەمچە: کەوچک.
چەمچیر: ز. ترێ ڕەشکە. مێلووی منداڵ.
چەمسوتەکە: چەنسوتەکە.
چەمک: د. چمک. مەعنا و مەبەستی شت.
چەموچو خمۆ: د. چەم و چوغورد.
چوم و چوغورد: چەم و دۆڵێکە کە زۆر زەبەند و چڕ بێ.
چەم و خەم: د. ناز و نووز.
چەمۆڵە: ڕاستکردنەوەی دەست بەبڵاوکردنەوەی پەنجەکانی بەرامبەر بەڕووی یەکێک بۆ تەریقکردنەوەی.
چەمۆڵەگرتن: چەمۆڵەنان لە یەکێک.
چەمۆڵەلێنان: نانی چەمۆڵە لە یەکێک.
چەمۆڵەنان: چەمۆڵەگرتن.
چەمووش: گیانداری سرکی چەتوون.
چەمە: چاوگەیەک لە خانوو یا لە کەپر. سەرچاوە (ه). کەمەی بێژنگ و شتی تر (د).
چەمەر: شیوەن و گریان بۆ مردوو بە کۆمەڵی. چەمەرە.
چەمەرانە: دەهۆڵ و زوڕنایەکە لە شیوەن و چەمەردا لێ بدرێ. شیوەنێکی دوو دەستەییە دەستەیەک پیاو و دەستەیەک ژن بەپێوە وەک نەڵقەی چەمەرە دەوەستن بۆ شیوەنکردن.
چەمەرچۆپی: هەڵپەڕین بەکۆمەڵ بەدەم گریان و شیوەنەوە.
چەمەرە: دارێکە کە بەتەڕی چەمێنرابێتەوە بەڕەنگێک کە هەردوو سەری گەیشتبێتەوە یەک. هەموو شتێک کە وەک نەڵقە وابێ.
چەمەری: د. دەهۆڵێکە کە بۆ شیوەن لێ دەدرێ.
چەمەسیاوڵە: ه. قەیتەران.
چەمەن: د. چیمەن.
چەمەنتۆ: د. چیمەنتۆ.
چەمیاگ: چەوتاوە.
چەمیانەوە: چەمینەوە.
چەمیحانی: ز. شوێنێکە درەختی تووی زۆر تێدابێ.
چەمیش: ل. کەوش.
چەمیلە: بەڕوولە ترۆزیی ناسک کە لە بەرناودا کرابێ.
چەمین: چەمینەوە.
چەمینەوە: نوشتانەوەی شت بەکەوانەیی.
چەن: چەند. دەرزی (ه). چەناگە (ز).
چەناخ: د. چەناگە.
چەناکە: چەناگە.
چەناگە: جەمسەری هەرروود شەویلە لە خوار لێوەوە.
چەناگەدان: بریتییە لە زۆر قسەکردن.
چەناگە درێژ: بریتییە لە چەنەباز.
چەناگە کوتان: چەناگە کوتێ.
چەناگە کوتێ: بریتییە لە گیاندان.
چەنتک: با. توێشەبەرە.
چەنچووز: ز. ڕژدی چرووک.
چەند: وتەی پرسیار لە ژمارە یا ئەندازەی شت: پارەت (چەند) پێیە؟ یا ئەو ناوە (چەند) قووڵە؟. وتەیەکە زۆرێتی شتێک پیشان دەدا: (چەند)م پێ وتیت واتە زۆرم پێ وتیت.
چەندان: وتەیەکە هەمیشە لە نەفیدا بۆ گەیاندنی شتێک بەکاردێنرێ کە زۆر نەبێ: فیسار کەس پارەیەکی (چەندان)ی نییە، واتە زۆری نییە.
چەند و چوون: گیرەگیری زۆر لە سەودادا.
چەند و چونی: چەندوچوون.

چەندە: چەند.

چەندەوەر: چەوەنددەر.

چەندیتی: ئەندازەی شت لە رووی ژمارە یا زۆر و کەمییەوە (کمیە).

چەنسووتەکە: چێشتێکە لە ترخێنەی وشک و ساودەر یا برنج دروست دەکرێ.

چەنک: ز. چنگی ئادەمیزاد. باڵی باڵدار.

چەنگ: چەند. ناوە بۆ پارچەیەکی مۆسیقا.

چەنگاڵ: ز. چنگاڵ.

چەنگان: چەندان.

چەنگە: چەندە.

چەنگەک: د. قولاپ.

چەنە: چەناگە.

چەنەباز: زۆربلێ. فێڵباز (با).

چەنەبازی: زۆر قسەکردن.

چەنەبەچەنەویستان: بەرامبەری کردنی یەکێک بۆ یەکێکی تر بەقسە لە رووداکردنەوەی.

چەنەچەن: چەنەدان.

چەنەدان: چەنابازی.

چەنەوەر: چەوەنەر. چەنەباز.

چەنەوەری: چەنەبازی.

چەنی: دەرزی (هـ). لەگەڵ (هـ). چۆنی؟ (هـ). بۆچی (د).

چەو: وردە بەرد و زیخ و لم.

چەوا: با. چۆن؟

چەواشە: گیانداری سەرلێشێواو.

چەوت: شتی لار و خوار.

چەوتاندنەوە: چەماندنەوەی شت.

چەوتانەوە: خواربوونەوەی شت.

چەوتاوە: شتێکە کە خوار بووبێتەوە.

چەوتە: با. رێگای قەدپاڵ.

چەوتەک: شەقەمێو.

چەوتەکەل: گای چوار ساڵانە.

چەوتە و چیلەگرتنەوە: وردبوونەوە لە شت بەرەنگێک کە جوانی و ناشیرینی ئەو شتە دەرکەوێ.

چەوتی: خواری و گێرەیی شت.

چەودار: چەودەر. جامبازی رەشەوڵاخ.

چەودان: گیایەکی قەف قەفە وەک گەنم بەڵام ئەم دەنکی لەرە.

چەودەر: شتێکە وەک جۆ بەڵام ئەم گیاکەی بەرزتر و دەنکی لەرترە.

چەور: شتێکە کە رۆناوی بێ. (چەوربوون) رۆناویبوونی شت. (چەورکردن) رۆناویکردنی شت.

چەورێژ: رێگایەکە کە چەوی زۆری تێدا راخرابێ.

چەورسان: چەورستان.

چەورستان: چەوری: (چەورستان)م لە ماڵدا نییە.

چەورستانی: چەورستان.

چەورکە: جۆرە گیایەکە.

چەور و چلیک: د. شتی چڵکن و چەور.

چەورۆکە: گیایەکی بەهارییە گەڵاکانی بەسەر زەویدا پان دەبێتەوە. نێرکێکی دڕکاویی هەیە بەپاککراوی دەخورێ. گیایەکی گەڵا وردە گوڵێک دەگرێ تۆوێکی وردی تێدایە. دەسرۆکەی پچووک.

چەورە: دەسەسڕ. مەردوومی بێ شەرمی هار و هاجی بەرەڵا.

چەورەسان: تۆزێک چەوری کە بکرێتە سەرهەسان. کەڵەشاخ یا قوتوویەکی پچووکە دارتاش چەوریی تێ دەکا بۆ تیغ پێ تیژکردنەوە.

چەوری: دووگ و رۆن یا پیوی ناو سک.

چەوریدان: چەورەسانی دارتاش.

چەوسان: رەتان و ماندووبوونی مەردووم و گیاندار. (چەوساندن) رەتان و ماندووکردنی گیاندار.

چەوسانەوە: چەوسان.

چەولگ: شوێنێکە کە زیخ و چەوی زۆربێ.

چەولۆک: سەرکۆزەری دانەوێڵە.

چەوە: ل. چاو.

چەوەڵ: پاشاخوری وڵاخ.

چەوەندەر: گیایەکی گەڵاپانی پایزییە بنکێکی گەورەی پانی شیرینی هەیە.

چەوەندەر بەترش: چێشتێکە لە چەوەندەر و برنج و ئاوی ترش دروست دەکرێ.

چەوەنەر: چەوەندەر.

چەوێڵ: شتی چەوتی لار.

چەهرە: ز. چارە.

چێ: لێرە (هـ). گیاندارێکە کە چەش بووبێ بەشتێک. شتی چاک (با).

چیا: کێو. سارد (هـ).

چیاگ: ئاوێکە کە زۆر سارد بووبێ: ئاوەکە (چیاگ) ە.

چێبوون: چەشبوونی گیاندار. چاکبوون (با).

چیچکان: لەسەر هەردوو پێ دانیشتن بەجۆرێک کە قنگ لە زەوی نەکەوێ.

چیچکە: نەرمایی گوێچکە.

چیچکەکردن: دانیشتنێکی کەم بە چیچکانەوە.

چیچڵە: چیچکە.

چیچلّەمەچان: د. جۆرە یارییەکە منداڵان بەچیچکانەوە قونە دەکەن و بۆ یەکتری دەچن.

چێخ: چیغ.

چێر: ژێری هەموو شتێک (ھ). دۆست و برادەر (د). شێر (د).

چێرت: ز. ریقنە.

چێر چێر: ز. جیرەجیری قەڵەم.

چێر: د. تێر.

چێرۆک: چیرۆک.

چێرگ: باڵندەیەکی گەورەی قاچ و مل درێژە لە قەلەموون دەچێ و گۆشتی دەخورێ.

چێرۆک: ز. چیرۆک.

چێر و مێر: د. دۆست و برادەر.

چێرە: لەودڕ (ز). دەموچاو (د). قەرەبوو (د).

چێژیلە: چۆلەکە.

چێشت: خواردەمەنییەکە کە بەئاگر کوڵابێ.

چێشتانە: شتێکە لە رووی وەڵیفەتەوە دەدرێ بەپیشەگەر لە پاش ئەوەی کە کارێکت بۆ تەواو بکا.

چێشتخان: چێشتخانە.

چێشتخانە: جێگایەکە هەر چێشتی تێدا لێ بنرێ.

چێشتکەر: کەسێکە پیشەی هەر چێشت لێنان بێ.

چێشتن: چەشتن.

چێشتە: گیانداری چەش.

چێشتە خۆشە: د. بریتییە لە تفاقی چێشت.

چێشتەقولێ: کۆکردنەوەی چەند جۆرە خواردەمەنییەکە لەلایەن چەند منداڵێکەوە و دابەشکردنیەتی لەناو خۆیاندا.

چێشتەکولێن: د. چێشتە خۆشە.

چێشتەنگاو: کاتی هەتاو گەرمبوون لە پێش نیوەڕۆدا.

چێشتەنوێژ: نوێژێکە کە لە چێشتەنگاواندا دەکرێ.

چێشکەکردن: چەشکەکردن.

چێکردن: چەشکردنی گیاندار. چاکردن (با).

چێکلە: د. چوکڵە.

چێکنە: ل. چنینی شت بەوردی.

چێکە: ھ. لێرە.

چێل: ز. تاوێرەبەرد.

چێڵ: مانگا. چەوت.

چێڵک: د. داری سووتەنی.

چێڵکڕ: د. باڵندەی کڕ.

چیلکە: داری باریکی سووتاندن.

چیلکەچنێ: کۆکردنەوەی چیلکە بۆ چاوگی ئاگر.

چێلەک: ز. مانگا.

چینچک: شتێکی کەم.

چینچکە: چیچکە.

چینچینگ: نوقورچ.

چینراو: تۆوێکە کرابێ بەزەوییەوە.

چینکۆ: جۆرە تەنەکەیەکی ئەستوورە. جۆرە چیتێکە.

چێو: بڕەدار.

چێوبەس: چێوبەست.

چێوبەست: داربەست. کەپر.

چێوتاش: د. دارتاش.

چێوجەڵە: دارێکی خوارە بستێک دەبێ دەکرێ بەقوڵفەی گوریسێکدا کە ڕەشەوڵاخی پێ بەسترابێتەوە. بەڕوولەی دەوار. پێنج پارچە داری تایبەتییە دەخرێتە ناوەندی پەنجەی دەستی تاواندارەوە بۆ ئازاردانی.

چێودەس: د. چێودەست.

چێودەست: د. داردەست.

چێوشەقە: د. دارشەق.

چێوکاری: د. دارکاری.

چێوکوت: د. سیخناخ. دارکاری..

چێوەتەقێ: د. گۆچان کوتانی کوێر بۆ ڕێگا دۆزینەوە.

چێوەزمە: چلوورەی گوێسوانە.

چی: وتەیەکە پرسیاری پێ لە شت دەکرێ: (چی) دەکەیت؟. نیشانەی (فاعل)ە واتە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەفاعل: پینە(چی)، تەنەکە(چی)، شەکر(چی). شت: (چی)م پێ نییە (د). وتەیەکە لە جێی وتەی (هێن) بەکاردێنرێ (چی) یەکەم لەبیرچوو واتە هینەکە.

چیاو: شتی سارد.

چیت: جۆرە پارچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە ژنان دەیکەن بەکراس. قامیشبەندێکە کە لە زستاندا بەگردی ڕەشماڵدا دەکرێ (ز).

چیتک: ز. لوولەی قامیش و ئاسن.

چیتۆکە: چیتی خراپی کەم نرخ.

چیچک: با. چیچک.

چیچرک: ز. سیسرک.

چیچک: چۆلەکە (با). مەمک. جووجەڵەی مریشک (ز).

چیچە: ھ. گۆی مەمک.

چیچی: مەمک (ھ). چیچکان (د). وتەیەکە بەمنداڵی ساوا دەوترێ بۆ ئەوەی دانیشێ: (چیچی) واتە دانیشە.

چیچیلە: نەرمایی گوێ.

چیخ: چیغ.

چیخکردن: خشانی گوللە بەسەر شوێنێک لە جەستەدا و ڕووشاندنی. بریتییە لە وێستانی مەردووم بەگردی شتێکدا بەزۆری و سغی: بۆچی وا (چیختان کردووە) لە دەورم؟

چیر: با. نووزدرێژ.
چیرچیرۆک: چیرۆکی پچووک.
چیڕ: د. ریچ.
چیڕاندن: د. زیقەی کەو.
چیڕە: د. جۆرە دەنگێکە لە کەوەوە دێ.
چیڕدوەبوون: د. ریچبوونەوە.
چیڕدوەکردن: د. ریچکردنەوە.
چیرک: ز. لەتکەی سێو و هەڵووژە و هەرمێ.
چیرۆک: سەرگوزەشتە و داستان.
چیرۆکە: چیرۆک.
چیرین: ز. لەوەڕاندنی ئاژاڵ.
چیز: ز. خەرەنگەزە.
چیغ: شتێکە لە قامیشی باریک دروست دەکرێ و بەبەن دەچنرێ.
چیغکردن: چیخکردن.
چیق: ز. قاچی گیاندار.
چیقاڵ: ز. گیانداری لاواز.
چیقڵدانە: چیکڵدانە.
چیک: ز. تانەی سەرچاو.
چیکڵدانە: توورەکەیەکە لەبەر سنگی باڵندەدا خواردنی تێ دەچێ.
چیکەنە: شتێکە لە دار دروست دەکرێ لۆکەی تێ دەخرێ و پەموانەکەی پێ جوێ دەکرێتەوە.
چیل: ماکەو. پووشی کورتان (ز). ڕەشی بازوو (د). فێڵ (ز).
چیڵ: هـ. ماکەو.
چیلان: ز. سۆرانیی باریکی درێژ.
چیلک: ز. بەلۆکە.
چیلە: تەیمان. شوێنێکە کە بەرز بێ و گژوگیای زۆر بێ. شوورە (ز).
چیلەچەپ: ز. زەلامەڕێ لە شاخ و کێودا.
چیم: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ڕەنگ و قورێکە کە هەڵکەنرابێ بۆ ناشتنی لە شوێنێکی تر (ز). مێرگ (د).
چیمن: ل. ڕۆیشتن.
چیمەن: زەمینێکی سەوزە کە فریز دایپۆشیبێ.
چیمەنتۆ: جۆرە لمێکی شینکارە لەگەڵ لمی تردا تێکەڵ دەکرێ و دەگیرێتەوە و، لە قسڵ بەهێزترە.
چین: ڕیزێک لە شتێک.
چیناوی: جۆرە پارچەیەکی ئاوریشمیی جوانی ڕەنگاورەنگە ژنان دەیکەن بەکاڵا.
چین چین: شتی خاڵدار. چین لەسەر چین.
چینک: ز. ئەگریجە.
چینە: مڵوموشی باڵندە لە زەویدا. پشتی مەردووم لە باو و باپیردوە.
چینی: جۆرە دەفرێکی گڵینی زۆر لووس و پووس و تەنکە وەک شووشە وایە. دانە مریشک (ز).
چیبە: چی. پۆپەی شت (د). تەوێڵ (د). نیشانەی شت (د).
چێبی: سارد.
چێبیگ: سارد.

ح

حا) وتەی پیاهەڵشاخان: (حا) لە کاتێکدا کە یەکێک شەش حەوت جار بانگت بکا لە سەریەک، واتە چیت کرد؟ سەرت لێ سەندم.
حاپولک: ڕێدان بەدوورخستنەوەی هەڵماتێک- کە لە تیلکردندا لە بەرهەڵستێک کەوتبێ و وێستاندبێتی- لە هەڵماتی یاریکەرەکانی تر بۆ ئەمەی کە نەیکوژن.
حاپوول: حاپولک.
حاتۆر: ز. دارێکە کە گەچی پێ بکوترێ.
حاجەت: قاپ و قاجاخی ناوماڵ. شتومەکێکە کە پیشەگەر پیشەکەی پێ دەکا وەک تەشوێ بۆ دارتاش.
حاجی: کەسێکە کە حەجی کردبێ.
حاجی بادام: خواردەمەنییەکی شیرینی ناسکە لە زەردێنەی هێلکە و نیشاستە دروست دەکرێ.
حاجی بایەف: جۆرە چەقالەیەکی دەنک وردە.
حاجی بایف: حاجی بایەف.
حاجی بایڤ: با. چەقالە.
حاجی بەیان: بەری گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ.
حاجی ڕەش: ز. پەڕەسێلکە.
حاجی ڕەنگ: با. حاجی ڕەش.
حاجی لەقلەق: مەلێکی گەورەی ڕەش و سپیی دەنووک و قاچ و مل درێژە.
حاجیلە: گوڵێکی بەهاریی لاسک بەرزە وەک نێرگس وایە بەڵام ئەم چاوە زەردەکەی بەرزە. بەری گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ و تاڵە.
حاچە: ئەمسەر و ئەوسەری درێژاییی ڕەشماڵ یا خانوو: لە (حاچە)ی ڕەشماڵەکەوە وەستابووم، واتە لە سەری درێژاییەوە. پەل و لقی شت: ئەم دارە دوو (حاچە) واتە دوو لقە (د).
حاحا: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕرێ.
حاش: ز. شتی بێ کەڵک.
حان: کەسێکە کە دنیای دیبێ و بەتەجرەبە بێ: فیسار کەس زۆر (حان)ە واتە خاوەن بەراوردە. عاست: لەم (حان)ەوە تەماشاکە واتە لەم عاستەوە.
حانەحەپەشێ: دەمەوەری و چەنە بەچەنە وەستانی یەکێک بۆ یەکێک.
حرچ: ل. ورچ.
حرحر: ز. لاسایی دەنگی ئەسپ.
حسکە: جۆرە تفەنگێکە بەدەست دروست بکرێ.
حشک: ز. وشک.
حل: د. حێل.
حلکردن: پەسندکردن و بەیاخکردن بەشتێک: ئەگەر تۆ گزی بکەیت لەم کایەدا من (حلی ناکەم).
حلحایی: گۆرانیەکە منداڵان بەدەم جۆرە یارییەکەوە دەیڵێن.
حلەلاوی: جۆرە مقامێکی مۆسیقییە.
حلێب: شتێکە کە پەسند کرابێ و وەرگیرابێ: ئەم کارە (حلێبە یا حلێب) نییە.
حلێرک: با. لووی ناو گۆشت.
حلێو: حلێب.
حنگل: ل. سنجووق.
حنگل حنگل: ل. سنجووقێن.
حوبێ: ھ. بزمژە.
حوزەیران: مانگی شەشەم لە ساڵی ڕۆژیی لە ناوەندی مایس و تەمووزدا و، سی ڕۆژە.
حوژە: گیایەکی کوێستانیی بنکدارە بنکەکەی دەبێ بەئەسپۆن.
حوشتر: گیاندارێکی چوارپێی تووکنی پێ پانی قاچ و مل درێژی بەهێزی بارەبەرە.
حوشتر ئالووک: حوشترخوار.
حوشترانەقولقولێ: جۆرە یارییەکی منداڵانەیە لە کاتی کردنیدا ئەم وتارەی بەدەمەوە دەڵێن.

حوشترخوار: جۆرە گیایەکی گەرمیانیی دڕکاوییە حوشتر دەیخوا.
حوشترگەروو: چەند گونجێکە سەر بەرەوژوور لەسەریەک دادەنرێن لە گونج کاریدا بۆ بەرزبوونەوەی ئاو لەو ئەندازەیەی کە ڕاکێشراوە.
حوشترمرغ: باڵندەیەکی گەرمیانیی گەورەی مل درێژە لە حوشتر دەچێ.
حوشتردوان: کەسێکە کە حوشتر لێ بخورێ و بیلەوەڕێنێ.
حوقە: د. فێڵ و کەڵەکە.
حوقەباز: د. فێڵباز.
حوقەبازی: فێڵبازی.
حۆقە: سەنگێکە شتی پێ دەکێشرێ و، قورسی و سووکیی بەپێی شوێن دەگۆڕێ.
حۆل: گیانداری گێژ و وێژ. مەردوومی زل و زەبەللاح (د). خێل (د).
حۆلبوون: گێژ و وێژبوون.
حولحولی: مەردوومی ڕاڕا.
حوللەسێ: وتەیەکە لە کاتێکدا بەکاردێنرێ کە یەکێک قسەیەک یا کردەوەیەکی ناشیرین بکا و لەلایەن یەکێکەوە پێی وترابێ بەنەکردنی کەچی ئەم هەر بچێتەوە سەری و بیکا، لەو حەلەدا پێی دەوترێ: واچووەوە سەر (حوللەسێ) کەی خۆی.
حولووک: با. هەڵووژە.
حولویسک: با. شیلاوگ.
حولوویی: با. لووس.
حولە: پشقلی حوشتر.
حولەسێ: حوللەسێ.
حۆلی بیابان: دێوێکە وەکو دەڵێن گوایا خۆی لە چۆڵدا لە ڕێبوار دەگۆڕێ و سواری دەبێ.
حولیچەک: با. هەڵووژە.
حولی: با. شتی لووس.
حولیک: با. حولیچەک.
حونجی: د. حینجە.
حوننەر: حونەر.
حوننەری: کردنی شتی هونەر.
حونەر: هونەر.
حونەری: کردنی شتی هونەر.
حووحانە: گۆرانییەکی کچانەیە دەیڵێن لە کاتێکدا کە بەرامبەری یەک هەڵدەقونن بەچیچکانەوە.
حوود: گلێنەی لێوشکاو.
حویل: ل. سوور.
حۆیلانێ: جۆرە گۆرانییەکی جافەکییە.

حەبحەب: ز. وتەیەکە پاڵەوانان و ئازایان لە جەنگدا دەیڵێن بۆ دەرخستنی هێز و تواناییییان.
حەبیشاندن: ز. زۆرخواردن بەپەلە.
حەبێ: ز. لۆکەی نەکراوە.
حەپلەری: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
حەپۆل: مەردوومی گێژ و وێژی قەپۆلە.
حەپۆل مێشخۆر: کەسێکە کە زۆر گێژ و وێژ بێ لەبەر گێژی مێش لە خۆی دەرنەکا.
حەپۆلە: حەپۆل.
حەپوو: هەموو.
حەپە: وەڕینی سەگ بەهێواشی. حەپە حەپ: حەپەی یەک لە دوای یەک.
حەپەسان: سەرسامبوون.
حەپەساندن: سەرسامکردن.
حەپەساو: گیاندارێکە سەرسام بووبێ.
حەپەنگ: د. مەردوومی حەپۆلە.
حەتار: ز. کەسێکە کە گەچ بکوتێ.
حەتحەتۆکە: چەند تووڕەکەیەکی پچکۆلەیە دەرمانی بۆنخۆشی تێ دەکرێ و دەکرێتە ملی منداڵ بۆ ئەوەی کە بەبۆن نەکەوێ.
حەترەک: ز. لێدان بەنهێم.
حەتۆتە: حەتحەتۆکە.
حەج: چەند کردەوەیەکی تایبەتی ئاینییە لە شاری (مەکە) و لە مانگی قورباندا بەجێ دەهێنرێ.
حەجامەت: خوێنگرتن لەناو شان بەکەڵە شاخ.
حەجامەتگا: د. ئەو شوێنەیە لە جەستە کە حەجامەتی لێ دەگیرێ.
حەجامەتگر: کەسێکە کە حەجامەتت لێ دەگرێ.
حەجامەتگرتن: گرتنی خوێن بەکەڵەشاخ.
حەجکردن: دواترین مووشێکە کە لە یاریی مووشێندا دەخورێ. چوون بۆ حەج.
حەچ: دارێکی سەرخوارە لە یاریی حەچاندا لە گۆی یارییەکەی پێ دەدرێ.
حەچان: یارییەکی دوو دەستەییە بەگۆ و بە(حەچ) دەکرێ.
حەچاندن: هێنانەوەڕینی سەگ و هێنانە چەڵتە چەڵتی یەکێک.
حەچچە: وتەیەکە کەری پێ لێ دەخوڕرێ.
حەچلوور: چەند حەچە و لوورەیەکە کە یەک بگرن.
حەچە: حەچچە. وەڕینی سەگ بە خێرایی لە کاتی تووڕەبوون و نزیکبوونەوەی دوژمن لێی. (حەچەحەچ) حەچەی یەک لەدوای یەک. چەڵتە. سابرێن (د).
حەچەل: د. گێچەڵ.

حەچیکە: ز. وتەیەکە لە شوێن وتەی (ئەگەر) بەکاردێنرێ.
حەدەف: ز. تەپۆڵکە.
حەراج: ز. هەراج.
حەرام: شتێکە کە خوا قەدەغەی کردبێ لێت لە کردنی یا وتنی یا خواردنی یا گوێ بۆ گرتنی.
حەرامخۆر: کەسێکە ماڵی ئەم و ئەو بەناڕەوا بخوا.
حەرامزادە: زۆڵ. جاڕوو.
حەرامزادەیی: زۆڵی و قوماربازی.
حەربلین: ز. گرێخواردنی گوریس.
حەرسیلە: با. بەردێکی گۆشەدارە لەسەر سیلەی دیوار دادەنرێ لە کاتی دروستکردنیدا لەلایەن وەستاوە.
حەرماندن: ز. پیسکردن.
حەری: ز. قوڕ.
حەریر: ز. حەلوایەکە لە دۆشاو و ئارد دروست دەکرێ بەپارچەکراوی وشک دەکرێتەوە و هەڵدەگیرێ بۆ زستان. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی دزەیی.
حەریف: هاولف.
حەز: ئارەزوو: (حەز)م لە پیاوی درۆزن نییە. (حەزکردن) ئارەزووکردن. (حەزلێکردن): ئارەزووکردن و ویستنی شتێک.
حەزیا: ئەژدەها.
حەزایرانی: ز. جۆرە هەردمێیەکە لە مانگی حوزەیراندا پێ دەگا.
حەژ: با. حەز.
حەژدە: ه. هەژدە.
حەژدەهی: کاتێکە کە مەردووم تێیدا کۆ دەبنەوە بۆ دیدەنی یەکتری.
حەژمەت: خەفەت.
حەژێکرن: ز. حەزلێکردن.
حەس: وتەیەکە لە کاتی سەرسوڕماندا بەکاردێنرێ.
حەسار: دیواری حەوش.
حەساندنەوە: بەسەربردنی ماندوویەتیی یەکێک.
حەسانن: د. حەساندنەوە.
حەسانەوە: بەسەرچوونی ماندوویەتی.
حەساو: حەساوە.
حەساوە: گیاندارێکە ماندوویەتیی نەمابێ.
حەسپن: د. دڵداری شێت و شەیدا.
حەسحەس: کەسێکە بەشەو ئێشکی ئاوایی بگرێ.
حەسس: حەس.
حەسیان: حەسانەوە.
حەسیانەوە: حەسانەوە.
حەسیر: ژێرەخەرێکە لە پووش دەچنرێ و دادەخرێ.
حەسیرباف: د. کەسێکە کە حەسیر دروست دەکا.
حەسیرمەیدان: ڕاخستنی یەکێک بەسەر زەویدا لەسەر دەم و لەبەرچاوی مەردووم دارکاری کردنیەتی.
حەش: ورج.
حەشار: گەهەک.
حەشاردان: شاردنەوەی شتێک.
حەشاردراو: ز. شتێکە کە شاردرابێتەوە.
حەشت: ز. هەشت.
حەشتێ: ز. هەشتا.
حەشەرەلا: د. هەراهەرا.
حەشەری: ئافرەتێکە کە ئارەزووی پیاوی زۆربێ.
حەشەنوورە: د. گیایەکە لەکاتی بێ تووتنیدا لە جیاتی تووتن دەکێشرێ.
حەشیفاندن: ز. نووسین.
حەفت: د. حەوت.
حەفتا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە حەوت جار دەیە.
حەفتاد: د. حەفتا.
حەفتار: ز. کەمتیار.
حەفتانە: مووچەیەکە حەفتە و حەفتە بدرێ.
حەفتامین: حەفتاهەم.
حەفتاو: د. گلاوەدرکردنی شتێک کە گلاو بووبێ بەحەوت ئاو.
حەفتاهەم: شتێکە لە پایەی حەفتادا بێ.
حەفتاهەمین: حەفتاهەم.
حەفتجۆش: د. حەوجۆش.
حەفت ڕەنگ: ز. غەزەلی حەوت ڕەنگ.
حەفت ڕەنگیلە: د. باڵندەیەکی پچووکی ڕەنگاوڕەنگە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ.
حەفت ڕنگە: چێشتێکە لەگەڵێ سەوزی دروست دەکرێ.
حەفتە: ناوە بۆ حەوت ڕۆژ کە لە یەکێک لە ڕۆژەکانەوە دەست پێ دەکا تا دەگاتەوە ڕۆژێکی تر وەک خۆی، واتە لە هەینییەوە بۆ هەینی یا لە شەممەوە بۆ شەممە... هەتاد.
حەفتەکۆک: جۆرە سەعاتێکە حەفتە و حەفتە کۆک دەکرێ.
حەفتەکێش: چاککردنی ماین و ماکەرە لە یەکەم حەفتەی زانیاندا.
حەفتەوانان: د. حەوتەوانە.
حەفتێ: ز. حەفتا.
حەفتی: ز. حەفتە.
حەفجۆش: د. حەوجۆش.
حەفک: با. ئەستۆ.
حەفی: د. ئەژدەها.
حەفیان: حەفی. زۆرخۆر.

حەڤدە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە حەوت و دەیە.
حەڤدەم: حەڤدەمین.
حەڤدەمین: شتێکە لە پایەی حەڤدەدا بێ.
حەڤدەهەم: حەڤدەهەمین.
حەڤدەهەمین: حەڤدەمین.
حەقحەقکەرە: تاقتاقکەرە.
حەقلێمەمان: د. حەقلی مەقۆ.
حەقلی مەقۆ: د. یاریی کاڵەمستێ.
حەقەپەڵە: ناوەڕاستی پایزە کە دەبێ بارانی پەڵەی تێدا بباریێ.
حەقەودسێن: شتێکە کە تۆڵەی کەموکوڕی شتێکی پێش خۆی بکاتەوە.
حەل: کات.
حەلان: با. تاوێری بەرد.
حەلانە: دەفرێکی پووشینی چنراوە خورمای تێدا دادەگیرێ.
حەڵقەبەگۆش: بریتییە لە بەندە.
حەڵقەدان: دانیشتنی چەند کەسێک بەگردی. پێچخواردنی مار.
حەلکی: شتی بایەخ پێ کراو: ئەم کارە (حەلکی)یە واتە بایەخی پێ دەکرێ.
حەللەق مەللەق: حەلەق مەلەق.
حەللەلا: وتەیەکە لە کاتێکدا بەکاردێنرێ کە یەکێک قسەیەکت بۆ بکا و تۆش بەلاتەوە وانەبێ و زۆر دووربێ.
حەڵوا: خواردەمەنییەکە لە ئارد و ڕۆن و شەکر یا دۆشاو دروست دەکرێ.
حەڵواچی: کەسێکە کە حەلوا بۆ فرۆشتن دروست بکا.
حەڵوایی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی حەڵوا سووربێ.
حەلووکە: هەڵووژە.
حەلەبی: تەنەکە.
حەلەق مەلەق: قسەی هیچ و پووچی بی سەر و پێ. وتەیەکە لە یاریی کاڵەمستێدا دەوترێ.
حەلەل: وتەیەکە بۆ تێبەردانی سەگ لە گیاندارێکدا بەکاردێنرێ.
حەلیتو: حلێب.
حەلیووچەک: با. هەڵووژە.
حەلیم: کەشکەکی شل.
حەلیماو: ناوی پلاو. ڕنگاوی چێشتی شل.
حەماڵ: نیرگە. کۆڵکێش.
حەمام: شوێنێکی تایبەتی گەرمکراوە کە مەردووم خۆی تێدا بشوا.
حەمامچی: خاوەن و سەرپەرشتیکەری حەمام کە دراو وەرگرێ.
حەمامکردن: بریتییە لە خۆ شوشتن لە حەمامدا.
حەمامۆکە: حەمامۆکێ.

حەمامۆکێ: شتێکە منداڵان لە خۆڵ دروستی دەکەن وەک گومەزی حەمام و ناوی لێ دەپرژێنن و دەیپەستنەوە و لە پاشا بەچیلکە هەڵۆڵی دەکەن وەک گومەز.
حەمایەڵ: چەرمێکە کیفێکی پێوەیە نوشتەی تێ دەخرێ و ڕاست و چەپ لە مل دەکرێ.
حەمایەلکردن: کردنە ملی حەمایەڵ و شیر و شتی تر ڕاست و چەپ.
حەمتز: ز. کەری پچکۆڵەی بەکار.
حەمحەم: چنگنە.
حەمزک: ز. جۆرە خواردەمەنییەکە.
حەمکە: هەموو.
حەمل: ز. ڕابواردن بەقسەی خۆش و گفتوگۆی شیرین.
حەموو: هەموو.
حەمەدەشین: تەرەقی.
حەمەردەمزێ: د. بەربەرەکانێ.
حەمیسەن: ز. جۆرە بزنێکە.
حەمی: ز. هەموو.
حەن: شوێن و عاشت.
حەنا: حەن.
حەندەرحۆ: یارییەکی منداڵانەیە دارێکی درێژی ئەستوور لەسەر قۆقزاییەک دادەنێن دوو منداڵ هەریەکە سواری سەرێکی دەبن و هەرجار یەکێک خۆی قورس دەکا و ئەویتریان بەرزدەبێتەوە.
حەندەف: ز. تەپۆڵکە.
حەندەگۆ: ز. ناوی جۆرە گیایەکە.
حەنەپەشێ: حانەحەپەشێ.
حەنەک: ز. گاڵتە و گەپ.
حەو: وتەی سەرسووڕمان: (حەو) ئەمە کاربوو تۆ کردت؟ وتەیەکە شوان لەپێش ڕانەوە دەیڵێ بۆ ئەوەی کە دوای کەوێ.
حەوا: لای ژووورووی سەر.
حەوادان: فڕێدانی شت بەرەوژوور.
حەواق: بەرزی: بەو (حەواق)ەوە دای مەنێ واتە بەو بەرزییەوە.
حەوان: ز. حەوانەوە.
حەوانچە: د. شتێکە بەحەوادا فڕێ درابێ.
حەوانچەدان: د. فڕێدانی شت بەحەوادا.
حەواندنەوە: حەساندنەوە.
حەوانن: د. قەدرگرتن و بەمرۆڤ ژماردنی یەکێک.
حەوانەوە: حەسانەوە.
حەواویلکە: حەوانچە.
حەواویلکەیی: هاویشتنی شت بەحەوادا.

حەواوی: کەسێکە هەمیشە سەرەوژوور بڕوانێ.

حەوایی: حەواوی.

حەوبرا: حەوتەوانە.

حەوت: ناوە بۆ ژمارەیەک لە ناوەندی شەش و هەشتدا.

حەوتا: حەفتا.

حەوتبەند: حەوت غەزەلە کە لەلایەن شاعیرێکەوە لە باسێکدا وترابێ و هەر غەزەلەی جۆرە قافیەیەکی هەبێ.

حەوت خشتەکی: چەند شیعرێکە هەر بەندێکی حەوت نیوە شیعرە.

حەوتگۆشە: شتێکە حەوت سووچی ببێ.

حەوتم: ڕەشەوڵاخ یا مەڕ یا بزنێکە کە بەخێر بۆ منداڵ سەرببڕێ.

حەوتە: حەوت ڕۆژە بەسەر بووکدا دەڕوا دوای گواستنەوەی یا بەسەر زەیستاندا دەڕوا دوای منداڵبوونی. حەپەی سەگ. (حەوت حەوت) حەپە چەپ.

حەوتەحەمام: چوونە حەمامی بووکی تازە و زەیستانە لە ڕۆژی حەوتەیاندا.

حەوتەکێش: حەفتەکێش.

حەوتەم: شتێکە لە پایەی حەوتدابێ.

حەوتەمین: حەوتەم.

حەوتەوانە: حەوت ئەستێرەی گەشە چواریان بەرامبەر و سیانیان بەر و دوا لە نزیک قوتبی شیمالییەوە.

حەوتهەم: حەوتەم.

حەوتهەمین: حەوتەمین.

حەوتیر: جۆرە دەمانچەیەکە حەوت فیشەک دەخوا.

حەوجۆش: شتێکە وەک ئاسن بەڵام ئەم تورتە.

حەوحەو: دەنگی سوار لەکاتی تاودان و هەڵمەتبردندا.

حەوددل: ز. پەڵوولە.

حەوز: قووڵکەیەکی تایبەتییە ئاوی دێتە ناو.

حەوزانە: پارەیەکە کە میراو ساڵە و ساڵ لە خاوەن حەوزی دەسێنێ لە مزی ئاوەکەدا.

حەوش: ماوەیەکە لە بەردەمی خانوو یا لە چواردەوریدا کە دیواری بەدەوردا کرابێ.

حەوشە: حەوش.

حەوشێ: حەوش.

حەوق: ز. پلەی پەیژە.

حەوێق: حەواق.

حەوینج: شتێکی بۆنخۆشە وەک ڕازیانە دەکرێتە ناو نانەوە.

حەوینەوە: حەوانەوە.

حەی: حەو.

حەیاز: با. چقەی باڵندە.

حەیتە: مەردوومی زرتەبۆزی سەرسەری.

حەیچە: د. داد و فوغان. (حەیچە حەیچ) حەیچەی یەک لە دوای یەک.

حەیران: جۆرە گۆرانییەکی کوردییە. باڵاگەردان: ئەز (حەیران)ە تەمە، واتە من باڵاگەردانی تۆم.

حەیرانۆکێ: گۆرانیی حەیران.

حەیرانە: حەیرانۆکێ.

حەیزە: ترخە. بەناوکەوتن (د). سکچوون (د).

حەیزەران: جۆرەدارێکی نەرمی قەفقەفە وەک قامیش بەڵام ئەم پتەوە.

حەیشۆ: حەیا و شەرم: (حەیشۆ)ی لێ هەڵگیراوە، واتە حەیا و شەرمی نەماوە.

حەیشە: د. حەیچە. (حەیشە حەیش) حەیشەی یەک لە دوای یەک.

حەیف: وتەی داخ و خەفەت: (حەیف) بۆ کەسێک کە ماڵی خۆی بدا لە بەرد.

حەیفێ: حەیف.

حەینە: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (وس) بەکاردێنرێ.

حەیوە: ل. بەهێ.

حێ: پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. وتەیەکە وڵاخی پێ لێ دەخودرێ.

حیجران: ز. بەڵا و مسیبەت.

حێچ: ز. گیانداری یاخی.

حێز: هێز.

حیشتر: حێشتر.

حێشتر: حوشتر.

حیشی: ز. گوریسی پانی ئەستوور.

حێل: بەرێکی خڕە وەک دەنکی پرتەقاڵ چەند دانەیەکی ڕەشی بۆنخۆشی تێدایە، لە وڵاتی زۆر گەرمدا دەبێ.

حیلکە: دەنگی پێکەنین. (حیلکەحیلک) حیلکەی یەک لە دوای یەک. (حیلک و هوڕ): حیلکەحیلکی زۆر.

حێلم: بەنێکە لە قاڵی هەڵدەپێچرێ وگرێ دەدرێ و دەقرتێنرێ لە کاتی تەنینیدا.

حینجە: خوێندنەوەی شت لەگەڵ خوێندنەوەی سەر و بۆر و ژێربدا.

حیولانە: حیولانێ.

حیولانێ: جۆرە یارییەکە کچان دەستی یەکتر دەگرن و بەگردی هەڵدەپەڕن و ئەم وتەیە دەڵێن.

حیت: ز. جۆرە بزنێکە.

حیز: گاندەر. پیاوی مێباز (با). مەردوومی گەمژی هیچ لێ نەهاتوو.

حیزانە: کردەوەیەکە هەر لە حیز بوەشێتەوە.

حیزبگیر: کەسێکە کە بەنامەردی و لە ناکاو بگیرێ.
حیزدڵ: ئادەمیزادی هیچ لە باردانەبوو.
حیزەڵە: حیزدڵ.
حیزێتی: بوونی مەردووم بەحیز.
حیزی حیزانگاو: بریتییە لە کەسێک کە لەبەردەستی حیزیشدا زەبوون بێ.
حیزی: حیزێتی.
حیش: ز. زدوییەکە خاکەکەی سوور یا شین بێ.
حیلە: دەنگی ئەسپ و مـاین و جـوانوو. (حـیلە حـیل): حیلەی یەک لە دوای یەک.
حیلەباز: فێڵباز.
حیلەبازی: فێڵبازی.
حیناوە: ل. چەناگە.
حینە: د. حیلەی وڵاخ.
حیوەکێ: جۆرە یارییەکی کچانەیە.

خ

خا: خاتوون: (خا) پیرۆز. هێلکە (ل).
خاپاندن: ز. هەڵفریواندن. خلافاندن.
خاپۆرە: خۆڵەپەتانی کردنی منداڵ.
خاپوور: شوێنی وێران. (خاپووربوون) وێرانبوون. (خاپووركردن) وێرانكردن.
خاپەرۆک: پاشەرۆک و وردەی شتێکە کە مابێتەوە.
خات: خاتوون.
خاتر: خۆشەویستی و گەورەیی یەکێک لەلای یەکێک: فیسار کەس (خاتر)ی هەیە لە لام.
خاترانە: زیادەیەکە دەدرێ بەکڕیارێکی خۆشەویست لەکاتی شت پێ فرۆشتنیدا.
خاترجەم: دڵنیا.
خاترخۆیی: کردنی کارێک بۆ یەکێک لەبەر خاتری. بوونی یەکێک بەموختار و سەرپشک لە کردنی کارێکدا.
خاترگرتن: خاترخۆیی.
خاترلێکردن: تکاکردن لە یەکێک.
خاتر و خۆتر: کردنی ئیش بەخاترانە.
خاتو: خاتوون: (خاتو) نازدار هات.
خاتوو: د. خاتوون.
خاتوون: خانم.
خاتە: خاتوون.
خاچ: دوو شتی ڕاست و چەپە لە زێڕ یا لە زیو یا لە شتێکی تر نیشانەی گاورییە.
خاچرگان: ز. سێپای ئاسن.
خاد: خاتوون.
خار: د. لم و قوم. ئەشکەوت (د).
خارا: د. غارا.
خاران: خارین.
خاراندن: پوختەکردنی گۆزە و دیزە و چەرم.
خاراو: شتی پوختەی دەرهاتوو وەک گۆزە و دیزە و کووپەیەک کە زۆر شتی شلی تێ کرابێ. چەرمێکە لەناو ناودا زۆر مابێتەوە.
خارچک: ل. قارچک.
خارخار: شتی لەت لەت و بریندار.
خارسک: ز. ژنەگاور.
خارش: خارشت.
خارشت: ئالۆش.
خارووف: ز. گلێنەی دەم پەل.
خارووک: ز. پێلاوێکە لە گیایەکی ڕێسراو دروست کرابێ.
خاریز: ز. پەڵووڵە.
خارین: پوختەبوونی گۆزە و دیزە و چەرم.
خاریو: خاراو.
خاز: کاردوو. کێرێکە کە لەسەر زەوی بکێشرێ (ز).
خازگینی: ز. خوازبێنی.
خاس: شتی باش. (خاسبوون) چاکبوون. (خاسکردن) چاککردنی شتێک.
خاسبوونەوە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی.
خاسەڕەنگ: جۆرە گلێکی سوورە بۆ دەرمان بەکار دەهێنرێ.
خاسەکی: د. خاسەیی.
خاسەیی: د. تایبەتی.
خاسی: باشی.
خاش: ه. قاش.
خاشاڵ: د. خۆڵ و خاشی ناو ماڵ.
خاشخاش: تۆوی خەرتەلە. گیایەکە گوڵێک دەگرێ وەک گوڵە باخ تلیاکی لێ دروست دەکرێ. جۆرە پاوانەیەکی ژنانەیە.
خاشە: چڕنووکێکە کە بریندارت بکا: (خاشە)ی لێ هێنا. خاشاڵ (د).
خاشیل: ز. چێشتێکە لە برویش کە ڕۆنی بکرێ بەسەردا.

خافۆ: قەراغ و کەناری شت.
خاف: ز. خاو.
خاڤر: ز. گیایە کە ڕەگی بۆ مایەسیری باشە.
خاڤک: ز. کاڵای دڕاوی ڕزیو. کەلەکە.
خاک: گڵ.
خاکبازی: د. یاریکردن بەخاک.
خاک بەتوورەکە بێژان: بریتییە لە ویرانکردنی شتێک یا شوێنێک.
خاکبێژ: لەوحێکی کون کونە خاکی پێ دەبێژرێتەوە.
خاکرِن: د. ماڵەدانی زەوی دوای کێڵانی.
خاکرێز: دەرگایەکە لە دیوی ژووردوە خڕ داخرابێ.
خاکری: ل. خۆڵەمێش.
خاکسار: بریتییە لە مەردوومی هەژاری بێ نەوا.
خاکساری: هەژاری و بێ نەوایی.
خاکنشین: د. خاکسار.
خاکوپا: پەنا و داڵدە: چووە (خاکوپای) واتە خۆی فڕێ دایە لای.
خاکەچەرمگە: د. گڵەسپییەکە کە تەڕاوی ناو ماڵی پێ دەدرێ.
خاکەسار: خاکسار.
خاکەساری: خاکساری.
خاکشیر: گیایەکی بەهاریی باڵابەرزە بەرێکی هەیە وەک تۆوی تووتن لەگەڵ شیری کچاندا دەدرێ بەمنداڵ بۆ فێنکی.
خاکە: وردەی برنج. جۆرە مێشوولەیەکی زۆر وردە.
خاکەڕۆ: کۆکردنەوەی بن خەرمان لە پاش هەڵگرتنی.
خاکەڕۆک: خاکەڕۆ.
خاکەلێو: مانگی مارتە کە سی و یەک ڕۆژە.
خاکەلێوە: دواییی زستان و سەرەتای بەهار کە لەوەڕ تازە سەر دەردێنێ و ئاژاڵ لە دەم بۆ بردنیدا لێوی خۆڵاوی دەبێ. خاکە لێو.
خاکەناز: ئاسنێکی دەم پانی کلک دارینی درێژە قوڕەکاری پێ دەکرێ.
خاکی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی خاک. بریتییە لە مەردوومی بێ فیز و دەمار کە ئارەزووی پۆشینی کاڵای جوانی نەبێ. جۆرە تەنراوێکی تایبەتی خاک ڕەنگە.
خاڵ: برای دایک. پڵێکی ڕەشی سروشتییە بەئەندامی هێندێ گیاندارەوە. پڵێکی شینی دەستکردە بۆ جوانی لە ئەندامی ئادەمیزاد دەکوترێ. پەڵەی ڕەش بەهەموو شتێکەوە: بەفری کوێستان (خاڵ)ی تێ کەوت واتە جێ جێ ڕەش بووەوە، (خاڵخاڵ) شتێکە خاڵی زۆری تێدابێ. نیشانەیەکە وەکو: (.) لە شوێنێکدا دادەنرێ کە باسێک ببڕێتەوە.
خاڵانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە حەڵێکدا کە کارێک یا قسەیەک بکا و، ئەو کار و قسەیە یەکێکی تر کردبێتی و تۆ پێت ناخۆش بووبێ: دەبێژرێ بە یەکێک کە بڵێ من ناخوێنم- (خاڵانە)ی فیسار کەستە کە ئەویش وادەڵێ، واتە تۆش وەکو ئەو وایتە کە هەردووکتان خراپ دەکەن.
خاڵانی بریتی: نیشانەیەکە وەکو: (...) لە بریتی چەند وشەیەک دادەنرێ کە لەبەر ئاشکرایی یا شتێکی تر نەنووسرێن.
خاڵبەندی: دانانی چەند خاڵ و نیشانەیەکە لە میانەی نووسراودا دادەنرێ بۆ جیاکردنەوەی ڕستەیەک لە ڕستەیەک یا وشەیەک لە وشەیەک.
خاڵخاڵۆک: ز. گیاندارێکە وەک ئەسپێ بەڵام نەم پچووکترە.
خاڵخاڵۆکە: دەعبایەکی باڵداری پچووکی ڕەش و سوورە بەقەد مێشێک دەبێ.
خاڵدار: شتێکە کە خاڵی زۆری پێوەبێ.
خاڵکوت: د. کەسێکە کە خاڵ بۆ نەم و ئەو بکوتێ.
خاڵکوتان: خاڵکوتاندن.
خاڵکوتاندن: خاڵ پەیداکردن بەنووکی دەرزی لەسەر جەستە.
خاڵکوتانن: خاڵکوتاندن.
خاڵۆ: برای دایک.
خاڵوان: بەرەی خاڵ.
خاڵۆزا: منداڵی خاڵ.
خاڵۆزازا: منداڵی منداڵی خاڵ.
خاڵۆزە: خەڵوزە.
خاڵۆژن: ژنی خاڵ.
خاڵومیل: نەقشی بەر سنگ و سەربالّی کەو.
خاڵومیل ڕشتن: خاڵکوتانی ژنانە لەسەر ڕوومەت و چەناگە و گەردنیان. بریتییە لە خۆ جوانکردنی ژن. دەرکەوتنی خاڵ و میلی کەو لەکاتی گەورەبوونیدا.
خاڵوو: ل. خاڵۆ.
خاڵەڕەشە: گیایەکە گەڵای وەک کەرەوز وایە لاسکێکی باریکی ڕەشی هەیە.
خالیگە: بۆشاییی کەلەکە.
خام: تەنراوێکی سپییە لە جاو سفتترە. شتی ناپوخت. فیسار کەس (خامە). خاوێکە کە کرژ نەبێ.
خاماجی: د. خامباجی.
خامباجی: د. پووری خوشکی دایک.
خامۆش: گیانداری بێدەنگ. (خامۆشبوون): بێدەنگبوون.
خامۆشکردن: کوژاندنەوەی ئاگر و چرا. بریتییە لە کوشتنی یەکێک.
خامۆشی: بێ دەنگی.

خاموغ: ز. یەکەم ئاودانی زەویی داچێنراو.
خامە: قەڵەمی نووسین.
خامەک: جۆرە تەنراوێکی ئاوریشمی یەک ڕەنگی تەنکە.
خامەکی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی خامەک وابێ.
خامینە: ھ. کاڵە.
خان: وتەیەکە بەھێندێ کەس دەوترێ لە ڕووی گەورەییەوە: ڕۆستەم (خان)، گوڵچین (خان). چەند دوکانێکی زۆرە لە حەوشەیەکدا بازرگان تێیدا دادەنیشن بۆ کڕین و فرۆتن. خانوویەکی گەورەی ھۆدە ھۆدەیە کەر و وڵاخی تێ دەکرێ.
خانچی: کەسێکە سەرپەرشتی خان بکا.
خانخانەکێ: د. پاشا پاشایانەی منداڵان.
خاندووق: ز. بنکی گیایەکە دەخورێ.
خانک: پنە (با). زەمیلە (ز). خانوو.
خانگ: خانوو.
خانم: وتەیەکە لە ڕووی گەورەییەوە بۆ ژنان بەکاردێنرێ.
خاننک: با. پنە.
خانوچکە: خانووی پچکۆلە.
خانومان: ئافرەتی شۆخی جوان. خانەدان.
خانوو: جێگای حەوانەوەی مەردووم کە لە دار و بەرد و قوڕ دروست دەکرێ.
خانوبەرە: خانووی گەورە.
خانە: خانوو (ل). بۆشاییی ھێندێ شت: ھەزار پیشەکە (خانەخانە)یە.
خانەبگیر: گرتنی یەکێک و بەیەدەستکردنی لە خانووی خۆیدا.
خانەبێزار: کەسێکە لەماڵی خۆی وەڕس بێ.
خانەخراپ: ماڵوێران.
خانەخوێ: خاوەن خانوویەکە کە تۆ میوانی بیت.
خانەخوێگ: خانەخوێ.
خانەدان: کەسێکە لە بنەماڵەیەکی گەورەی دیاربێ.
خانەدانی: بوونی مەردووم بەخانەدان.
خانەزا: گیاندارێکە لە دەرماڵی خۆتدا زابێ.
خانەزاد: خانەزا.
خانەزاو: خانەزا.
خانەشاری: دەست بەسەر.
خانەقا: شوێن و بارەگایەکە کە نەقشبەندی ختم و خواپەرستیی تێدا بکەن.
خانەکولانە: وتەیەکە بەمریشک دەوترێ بۆ ئەوەی کەپچێتە کولانەکەیەوە.
خانەکێ: د. گیانداری ماڵی.
خانەگا: خانەقا.
خانەگومان: بریتییە لە مەردوومی دڵپیس و بەدگومان.
خانەنشین: د. کەسێکە لە ماڵ دەرنەچێ.
خانەوادە: خانەدان.
خانەوخان: بازددان لە بانێکەوە بۆ بانێکی تر.
خانەی زین: ئەو شوێنەیە لە زین کە سوار لە سەری دادەنیشێ.
خانی: با. خانووی گڵێن.
خاو: شتێکە کە کرژنەبێ. چەرمی خۆش نەکراو. خەو. گیانداری سست. (خاوەخاو): سستەسست. تووکی چۆغە و قاڵی. گیایەکی گەڵا تووکنی گوڵ زەردی بۆنخۆشە دەکرێ بەمەشکەیەکەوە کە بۆگەن بووبێ.
خاوان: خاوەن. خەڵەفان بەکارێکەوە: فیسار کەس بەنووسینەوە (خاواوە).
خاواندن: خەڵەفاندنی یەکێک بەکارێکەوە: منداڵەکە (بخاوێنە).
خاوانن: خاواندن.
خاوانە: بەنێکە کە بۆ پێی بەرد و شتی تر دانرابێ.
خاوبوونەوە: سستبوونی جەستە. نەمانی کرژیی شت. بریتییە لە ساردبوونەوەی یەکێک لە کارێک.
خاوپەڕ: بەنێکە نە زۆر خاو و نە زۆر کرژبێ.
خاوزان: د. کەسێکە مەبەستی خەو باش لێک بداتەوە.
خاوکردنەوە: نەھێشتنی کرژیی شت. شلکردنەوەی شتی توند: ماستەکە یا قوورەکە (خاوکەرەوە). بریتییە لە ساردکردنەوەی یەکێک لە شتێک.
خاوکەر: جۆرە مقامێکی خاوی خۆشی کوردییە لە مقامی ئەڵڵاوەیسی خاوترە.
خاولی: جۆرە تەنراوێکی نەرم و شلی تووکنی پەموویینە مەردووم خۆی پێ وشک دەکاتەوە.
خاونامە: د. خەونامە.
خاو و خلیچک: مەردوومی سستی شل و شێواو.
خاوخێزان: خێزانی ماڵ بەورد و درشتییەوە.
خاوە: سەرانەیەکە بەناڕەوا لە مەردووم بسێنرێ.
خاوەن: خێوی شت.
خاوەند: خاوەن. کەسێکە کە زەویوزار و خانووبەرەی زۆر بێ (ملاک).
خاوەندار: خاوەنی شت.
خاوەنداری: خاوەندی و چاودێریی شت.
خاوێن: شتی پاک.
خاوێنی: پاک و تەمیزی.
خاویر: گیانداری گێل و وێل. خەواڵوو (د).
خایاندن: پێچوونی کارێک بۆ چەند دەمێک: چوون و ھاتنەوەم بۆ بازاڕ نیو سەعاتی (خایاند). ھەڵخەڵەتاندن.

خایانن: خایاندن.
خایە: ل. هێلکە.
خایە و مایە: بریتییە لەسەر و ماڵ: فیسار کەس (خایە و مایەی) تێدا چوو واتە سەر و ماڵی.
خپ: گیاندارێکە لەبەر نووستن یا بێهۆشی بێدەنگ بووبێ: منداڵەکە (خپ)ە یا (خپ) خەوی لێ کەوت. (خپبوون) بێدەنگبوونی گیاندار بەهۆی نووستن یا بێهوشییەوە.
خپکردن: بریتییە لە کوشتن: دارێکم کێشا بەمارەکەدا (خپم) کرد.
خپلاک: ز. کورسی و دەرگای ڕزیوی کۆن.
خپەکردن: خۆ ماتدان.
خپ هەڵاتن: خپبوون.
خت: وتەیەکە پشیلەی پێ دەردەکرێ.
ختە: خت.
ختک: پشیلە.
ختکە: ختووکە.
ختکێ: د. ختووکە. پشیلە.
ختکێنە: د. ختووکە.
ختووکە: جۆرە تەزوویەکە لە کەوتنی شتێک لە جەستەتدا پەیدا دەبێ.
ختووکەدان: دەستدان لە کەلەکە و بەری پێی مەردووم بۆ ئەوەی کە تەزوو بێ بەلەشیدا.
ختە: ختتە.
ختەختەدان: ختووکەدان. بریتییە لە هانەهانی مەردووم.
ختەدان: ختووکەدان.
ختێ: د. پشیلە. ختووکە.
ختیلکە: ختووکە.
خجڵ: ز. خەریک.
خدووک: ز. ختووکە.
خراپ: شتی بێ فەڕی بێ کەڵک. (خراپبوون): لە کەڵک کەوتنی شت. (خراپکردن) لە کەڵک خستنی شت.
خراپە: کردار و گوفتاری ناپەسند. ناوی دێیەکە لە ناوچەی عەربەت.
خراپەکردن: کردنی شتی خراپی ناپەسند.
خراپەکەر: کەسێکە هەر کرداری خراپ بکا.
خراپی: بێ فەڕی و بەدی.
خرار: ز. خەرار.
خرارک: با. خرار.
خرامان: نافردتی شەنگ و شۆخ. بژاردنی شتێک لەلایەن یەکێکەوە کە ئەو شتەی لەناو بردبێ.
خراو: خراپ.
خراوە: کەلاوە. خراپە.
خراوی: خراپی.
خرپ: زەمینی چەولگ. وتەیەکە بۆ کەسێک بەکاردێنرێ کە کوتوپڕ خەوی لێ بکەوێ: فیسار کەس هەر کە سەر بنێتە سەر سەرین (خرپ) خەوی لێ دەکەوێ.
خرپن: خەپەتۆڵە.
خرپنۆکە: خرپن. خرپنە: خرپن.
خرپە: پرخەی خەو. دەنگی پێ لە دوور (د). گەلەکۆمەکێ (ز).
خرت: گیسکە نێرێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم. شتی گردی خڕ. ساڵ: ئەم بەرانە سێ (خرت)ە یا چوار (خرت)ە، واتە سێ ساڵە یا چوار ساڵە.
خرتک: گرتکە گۆشت. نەخۆشییەکە تووشی منداڵ دەبێ (ز). خڕک: (خرتک)ێک بگرە ئەو سەگە.
خرتکە: جومگەی ئەندام.
خرت و پرت: دوودڵی لە کارێکدا.
خرتۆڵ: کۆبوونەوە و کۆمەڵبوونی مەردووم (ز). شتی گردی خرتی پچکۆلە (د).
خرت و مرت: د. مەردوومی شل و مل.
خرتە: جۆرە دەنگێکی پچووکە وەک دەنگی خواردنی مشک. (خرتەخرت) خرتەی یەک لە دوای یەک. (خرت و هوڕ) خرتەخرتی زۆر.
خرتەخرتە: د. کرکراگە.
خرتەک: د. خرتکە. پێچکەی عەرەبانە و شتی تر.
خرتەگل: د. گلۆربوونەوەی شت.
خرتەڵە: خرپلە.
خرتیلانە: گیانداری خرتەڵە.
خرتیلە: خرتیلانە.
خرج: د. کاڵەکی زرک.
خرچە: جۆرە کاڵەکێکی شیرینی نەگەییوە. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی لەتکردنی شووتیی نازاو. (خرچەخرچ) خرچەی یەک لە دوای یەک. (خرچ و هوڕ) خرچەخرچی زۆر.
خڕ: شتی گرد. جێ لافاوێکە کە خڕەبەردی زۆر بێ. وتەیەکە بۆ داخستنی کلۆمی دەرگا بەئێجگاری بەکاردێنرێ: دەرگاکە (خڕ) داخە واتە شمشێرەکەی تەواو ڕەت کە.
خڕبوون: گردبوون و تۆپەڵبوونی شوێنێک لە ئەندام لە نەخۆشییەکەوە.
خڕخاڵ: بازن. خاشخاشی پێ.
خڕخاڵە: چەند دارێکە وەک بازن دەکرێتە ئەمسەر و ئەوسەری بێشکە بۆ ئەمەی خڕدی بێ و منداڵ پێی ژێر بێ.

خڕخاڵەدار: بێشکەیەکە خڕخاڵەی ببێ.
خڕخڕە: د. بەکرە. پێچکەی عەرەبانە و ئۆتۆمۆبیل. خڕخاڵ.
خڕک: خڕەبەردە.
خڕکردن: تۆپەڵکردنی شتێک و خڕ هەڵدانی. خڕکردنەوە.
خڕکردنەوە: کۆکردنەوەی شت.
خڕکە: نیوە نانێکی ئەستوورە کە لەسەر تەنوور دەکرێ بۆ خواردن. خڕەبەرد.
خڕکەلە: شتی خڕی پچکۆلە.
خڕکەڵە: خڕکەلە.
خڕناکە: بێچوە کەروێشک.
خڕنووک: جۆرێکە لە بەری مازوودار، لە مازوو پچووکترە. گیایەکی دەشتییە بەرێکی درێژکۆلەی تفت دەگرێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی پێنجوین.
خڕ و خەپان: ئافرەتی قەڵەوی خڕ و نەرم و شل.
خڕە: دەنگێکە وەک دەنگی گوێز و کاڵای شۆدار و ڕووخانی دیوار. (خڕەخڕ) خڕەی یەک لەدوای یەک. (خڕ و هوڕ) خڕەخڕی زۆر.
خڕەڵە: خڕیلە.
خڕهەڵدان: خڕکردن و تۆپەلکردن.
خڕید: کڕینی شت بۆ فرۆتنەوەی بەقازانج.
خڕیدار: کڕیار.
خڕیدنامە: د. نووسراوێکە دەیدەیت بەو کەسەی کە شتی لێ بکڕدرێ بۆ نەوەی کە ئاگای لە خڕید و فرۆختەکەی خۆی بێ.
خڕیلانە: گیانداری خڕی کولەبنە.
خڕیلە: خڕیلانە.
خرس: ورچ. گیانداری تەمەڵی لەش گران.
خرستیان: گاور.
خرسەک: کاڵای ئەستووری قورس. قاڵیی ئەستوور. کولێرەی ئەستوور.
خرماندن: کرماندنی شت.
خرمووتک: د. کورکورۆژە.
خرمووچک: د. خرمووتک.
خرمووشەک: ز. چرنووک.
خرمە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی خواردنی ترۆزی. (خرمەخرم): خرمەی یەک لەدوای یەک. (خرم و هووڕ): خرمەخرمی زۆر. دەنگی پێی کۆمەڵەسوار.
خرندال: ز. جۆرە گیایەکە دەخورێ.
خرندوول: ز. فرۆ.
خرنگ: ز. ژنی جوان.
خرنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پاوانە. (خرنگە خرنگ) خرنگەی یەک لەدوای یەک. (خرنگ وهوڕ) خرنگە خرنگی زۆر.
خرۆش: خورۆش.
خرۆشان: خورۆشان.
خرۆشاندن: خورۆشاندن.
خرۆشاو: خورۆشاو.
خرۆشیان: د. خورۆشیان.
خرووسەک: خوروزەک.
خروێلکە: ئاوڵە.
خروێنکە: خروێلکە.
خرەفان: گەوجبوون لەبەر پیری.
خرەفاو: کەسێکە لەبەر پیری گەوج بووبێ.
خرەفیاگ: د. خرەفاو.
خرەفیان: د. خرەفان.
خرەفیو: خرەفاو.
خرێ: ددانی سەر و خواری هەردوو لاشەویلە.
خریپ: خرێ.
خرێشکە: ڕەشەبا.
خریکاندن: ز. ڕاکێشانی شت بەسەر زەویدا.
خریکین: ز. پێ هەڵخلیسکان.
خرێنە: بەنێکی سێ چوار لۆی بادراوە دوو تای باری پێ دەدروێ و لێک دەدرێ. خرێ.
خربن: بەڵغەم.
خز: شوێنی لووس کە گیانداری لێ هەڵخلیسکێ. شتی لووس.
خزان: هەڵخلیسکان.
خزاندن: خلیسکاندن.
خزانن: خزاندن.
خزبردنەوە: بەگازی پشتداکەوتن لەبەر قاقای پێکەنین.
خزخزۆک: ز. تەرزەلووکە.
خزگە: شوێنێکە گیانداری لێ هەڵخزێ.
خزلک: ز. هێشووی پچووکی ترێ.
خزم: کەسوکاری مەردووم.
خزمایەتی: نزیکی و کەسایەتی یەکێک لەگەڵ کەسێکدا.
خزمدۆست: کەسێکە نرخی خزمایەتی و دۆستایەتی بزانێ.
خزمەت: کارکردن بۆ یەکێک و قازانج پێ گەیاندنی.
خزمەتچی: کەسێکە هەر خزمەت بکا.
خزمەتکار: خزمەتچی.
خزمەتکاری: بوونی مەردووم بەخزمەتکار.
خزمەتکردن: کردنی خزمەت بۆ یەکێک.
خزمەتگوزار: کەسێکە خزمەت باش بکات.
خزن: د. قسن.
خزیان: د. خزان. هاتن بەهێواشی و بەبێ هەستی.

خزیلک: شوێنی خز.

خزین: خزان.

خستن: بەزەویدادانی شت. بریتییە لە زەبوونکردن و شکاندنی یەکێک: فیسار کەسیان (خست) واتە شکاندیان. فرێدان.

خستنەکار: هێنانەکاری هێندێ شت: سەعاتەکەم (خستەکار).

خستنەگەڕ: خستنەکار.

خستنەوە: زاین و خستنە دنیای چەند منداڵێک: فیسار کەس منداڵی زۆری خستەوە.

خسکە: پیازی فیسقە.

خشان: بەسەر زەویدا کشان.

خشاندن: کێشکردنی شتێک بەسەرزەویدا.

خشانن: خشاندن.

خشپە: خشەیەکی پچکۆلەیە کە لە شتێکەوە پەیدابێ کە نەبینرێ: گوێم لە (خشپە)یەک بوو، (خشپەخشپ) خشپەی یەک لەدوای یەک. (خشپ و هوڕ): خشپە خشپی زۆر.

خشپیلانە: گیانداری نەشمیلانەی ئێسک سووک.

خشپیلە: خشپیلانە.

خشت: شتی ڕێک و تەخت. قوڕێکە بەقاڵب برابێ بۆ دیوار پێ دروستکردن. شتی گرد: سینییە (خشت)کە بێنە.

خشتبڕ: کەسێکە بەقوڕ و قاڵب خشت دروست بکا.

خشتبڕین: دروستکردنی خشت بەقاڵب.

خشتبوون: ڕێکبوون: دەغڵەکە. (خشت بووە): واتە هەموو گوڵەکانی ڕێک وەستاوە.

خشتکردن: قرتاندنی شت بەڕێکی.

خشتە: نیوە شیعر.

خشتەنداز: کەسێکە خشت هەڵدا بۆ وەستای سەر دیوار.

خشتەک: پارچەیەکی پچکۆلەیە دەکەوێتە بن دەستی کەواوە.

خشتیلە: شتی خشتی (پچکۆلانە).

خشر: ز. خشڵ.

خشرووک: ز. خەرکانە.

خشک: هەزارپێ.

خشکۆک: با. ژن و کچ و منداڵی جوان.

خشکە: د. خشک. دەنگێکە لە خشانی شتێکەوە پەیدا دەبێ.

خشکەیی: ڕۆیشتنی شت بەحەوادا بەنزمی و نزیک لە زەوی: پەڕەسێلکەکە بە(خشکەیی) فڕی. ڕۆیشتنی گیاندار بەتیژی و بێ هەستی: فیسار کەس بە(خشکەیی) بەتەنیشتمدا تێپەڕی.

خشڵ: زێڕ و زیوێکە ژنان بۆ جوانی بیدەن لە خۆیان.

خشندە: گیاندارێکە لەسەر سک بڕوا وەک کرم و مار.

خشۆک: خشندە.

خشە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕاکێشانی شتێکی نەرم بەسەر زەویدا. (خشەخش) خشەی یەک لەدوای یەک. (خش و هوڕ) خشەخشی زۆر.

خشیان: د. خشان. خزان.

خشی: ل. هەزارپێ.

خشین: خشان.

خشینەک: ز. شوێنی ڕاکێشانی شت بەسەر زەویدا.

خفتان: ز. کەوا.

خگ: لێدانی کوشندە.

خلافاندن: خلەفاندن.

خلافانن: خلافاندن.

خلانکە: خڕخاڵی بێشکە.

خلانە: چاڵێکە میوەی وەک لیمۆ و پرتەقاڵی تێدا دادەپۆشرێ بۆ هەڵگرتن.

خلبوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەوە.

خلت: د. خلتە.

خلتە: ملتەیەکە لە دوای پاڵاوتنی شتی شل دەمێنێتەوە.

خلکردنەوە: گلۆرکردنەوە.

خلنزدر: ز. مارمێلکە.

خلۆربوونەوە: خلبوونەوە.

خلۆرتە: هـ. باڵینەیەکە لەژێر کورتانەوە دەنرێ بەملاو بەولایەوە بۆ ئەوەی بار نەنیشێتە سەر کولۆکی ولاخەکە.

خلۆرکردنەوە: خلکردنەوە.

خلولیک: ز. تەرزەلووکە.

خلەتان: هەڵفریوان.

خلەتاندن: فریودان.

خلەتانن: خلەتاندن.

خلەتیاگ: د. کەسێکە کە هەڵخەڵەتابێ.

خلەخل: وتەیەکە بۆ گێڕانەوەی ڕۆینی منداڵی تازە پێ گرتوو بەکاردێنرێ: نەریمان سەر پێ کەوتووە (خلەخل) دەڕوا.

خلەفان: خەریکبوون بەشتێکەوە بۆ بەسەربردنی کات. تێکچوونی مێشک لەبەر پیری.

خلەفاندن: خەریککردنی یەکێک بەکارێکەوە.

خلەوبوون: د. خلبوونەوە.

خلێ: د. وتەیەکە وەک (نۆنە) منداڵی ساوا بەمێوژ و برێشکەی دەڵێ.

خلیانەوە: د. تلۆربوونەوە.

خلێران: د. شتێکە کە تلۆربووبێتەوە.

خلێرە: د. شتی گردی گلۆڵە.

خلێرەوبوون: د. گلۆربوونەوە. گردبوونەوە.

خلێرەوکردن: د. تلۆرکردنەوە. گردکردنەوە.
خلیسک: شوێنێکە کە پێی لێ هەڵخزێ. پیازی فیسقە.
خلیسکان: هەڵخزانی پێ لە شوێنی خز.
خلیسکاندن: هەڵخزاندن.
خلیسکە: پیاز.
خلیسکیان: د. خلیسکان.
خلێف: توێک و کاژێکە کە ئەندامی گیاندار هەڵی دەدا.
خلێنکە: قالۆنچەیەکی زلی دەشتییە شیاکە خڕ هەڵدەدا و خلی دەکاتەوە بۆ ناو کونەکەی خۆی.
خلێنە: پیسی ئاژاڵ کە بەپاشیەوە وشک دەبێتەوە.
خلێنە و بلێنە: تەگبیر و ڕایەکە کە چەند کەسێک بەنهێنی بیکەن بۆ پێکهێنانی کارێک.
خلیچک: کەسێکە زۆر خاو بێ لە ئیشوکاردا.
خلیرە: د. دانەوێڵەیەکی ڕەشی زەردباوی خڕە.
خلینە: دار یا ئاسنێکی سێ پەلە ماستاوی پێ دەکرێ.
خم: خوم.
خمخانە: خومخانە.
خمخمک: با. کونەلووت.
خمخۆرک: شوێنێکە لە زەوی کە لە خۆیەوە ڕۆچووبێ.
خمگەر: خومخانەچی.
خمەگەروو: قومقمۆکە.
خناف: با. شەونم.
خنانەوە: جۆرە پێکەنینێکی نەرمە: فیسار کەس لە خۆشیاندا (خنایەوە).
خنج: خنجیلانە.
خنج و خۆڵ: د. شتی جوانی خنجیلانە.
خنج و منج: د. خنج و خۆڵ.
خنجەر: خەنجەر.
خنجەرە: د. کێلێکە لەبەردەمی گۆڕی مردوو دادەچەقێنرێ بۆ ئەوەی کە بزانرێ مردووەکە پیاوە و ژن نییە.
خنجەلە: خنجیلە.
خنجیلانە: شتی پچکۆلەی ئێسک سووک.
خنجیلە: خنجیلانە.
خنچکە: د. خنج.
خنکان: مردنی گیاندار بەهۆی دەرنەچوونی هەناسەیەوە.
خنکاندن: کوشتنی گیاندار بەگرتنی هەناسەی.
خنکانن: خنکاندن.
خنکاو: گیاندارێکە بەهۆی دەرنەچوونی هەناسەیەوە مردبێ.
خنگلین: ز. شەلین.
خنەخن: دامان و نقاندن بەدەست کارێکەوە: فیسار کەس بەکارەکەیەوە (خنەخن) یەتی.
خنیە: ل. خەنە.
خنینەوە: خنانەوە.
خۆ: ئاشنا و ناسیاوی تێکەڵ. ناوی شارێکە لە کوردستانی ئێران. پیتێکە لە سەرکۆنە و سەرزەنشتدا بەکاردێنرێ: (خۆ) تۆ لای خۆت پیاویت، واتە نەدەبوو ئەو کارە بکەیت، یا (خۆ) من زبانم نەسووتا، واتە نەدەبوو دڵگیرببیت.
خوا: ئەو کەسەیە کە بووە و هەر دەبێ و خاوەن و دروستکەری هەموو جیهانە. خوێ. داواکەر بویست: فیسار کەس کورد (خوا)یە، واتە قازانجی کوردی دەوێ. ئەگەر: (خوا) نا (خوا) دەبێ بخوێنیت.
خواپەرس: د. خواپەرست.
خواپەرست: کەسێکە کە لە خوا بترسێ و بیپەرستێ.
خواپەرستی: پەرستنی خوا و بەجێهێنانی فەرمانی.
خواپێدان: میهرەبانی خوا لەگەڵ بەندەیەکی خۆی بەدانی بەهرەیەک پێی.
خواپێداو: کەسێکە کە خوا بەبەهرەیەک خوێندبیەتیەوە.
خواجا: وتەیەکە بەگاور و جوولەکە دەوترێ.
خواجە: خواجا. پیری گەورە.
خواجەنشین: دوو سەکۆی پچووکە لای ڕاست و چەپی دەرگای حەوش لە دیوی دەرەوە لە دیوار دەهێڵرێتەوە بۆ دانیشتن.
خواخواست: قەزا و قەدەر.
خواداد: د. بەشێکی باش یا بەهرەیەکە خوا پێی دابێت.
خواداگ: د. خواداد.
خوادان: خوێدان (د). بەشی خوا.
خوار: شتی گێڕی چەوت. (خواربوون): چەوتبوونی شت.
خواربوونەوە: چەوتبوونەوەی شت.
خواردن: جوون و وردکردن و قووتدانی شت.
خواردنەوە: قووتدانی شتی شل قوم قوم.
خواردە: کەسێکە زۆر حەز لە خواردن بکا و هەمیشە پێوەی خەریک بێ.
خواردەس: خواردەست.
خواردەست: کەسێکە لەژێر فەرمانتدا بێ و چاوی لە دەستتەوە بێ.
خواردەستی: بوونی یەکێک بەژێردەستی یەکێک.
خواردەسی: خواردەستی.
خواردەمەنی: شتی خواردن.
خوارزا: خوشکەزا.
خوارزێ: ز. خوشکەزا.
خوارگ: د. خواروو.
خوارگین: د. خوارگ.

خوارن: ز. خواردن.
خواروو: لای خوارووی شت.
خوارەمرێ: ئاشوب و ئاژاوە: جیهان پڕە لە (خوارەمرێ).
خواری: بوونی شت بەخوار. ناستی خواریی شت.
خواز: خواست: فیسار کچ داوا (خواز)ی هەیە.
خوازبێنی: داواکردنی ژن بۆ مارەکردنی.
خوازبێنیکەر: کەسێکە کە خوازبێنی بکا.
خوازتن: د. خواستن.
خوازدراو: خوازراو.
خوازراو: شتێکە بەخواستن وەرگیرابێ.
خوازگار: د. کەسێکە کە شتێکی بوێ.
خوازگاری: د. ویستنی شتێک. خوازبێنی.
خوازلۆک: د. خوازەلۆک.
خوازمەنی: د. خوازگاری.
خوازە: د. خوایشت.
خوازەلۆک: کەسێکە زۆر داوای شت لە مەردووم بکا.
خواس: خواز (د). خاوس.
خواست: ئارەزوو: (خواست)م وایە کە بخوێنم.
خواستن: داواکردنی شتێک لە یەکێک بۆ چەند دەمێک.
خواستەمەنی: شتی خوازراو.
خواکرد: شتێکە کە دەستکردی خوا بێ و هی بەندە نەبێ.
خواگرتن: بەندەیەکە خوا بە دەردێکەوە گرفتاری کردبێ.
خواگرتوو: کەسێکە کە خوا گرفتاری دەردێکی کردبێ.
خواگیر: خواگرتوو.
خوان: تەختێکی درێژە نانی لەسەر دەخورێ. خوانکە.
خواناس: کەسێکە خوا باش بناسێ و لە فەرمانی دەرنەچێ.
خواناسی: ناسینی خوا و بەجێهێنانی فەرمانی.
خواناسین: خواناسی.
خوانچە: تەشپی گەورە. خوانی نان. خواردن (د).
خواندن: د. خوێندن.
خونزاین: د. خانەی زین.
خوانکە: دارێکی ئەستوورە (موورە سەنگ)ی ئاشی تێ دەبرێ. دەرخۆنە.
خوانووس: چارەنووس.
خوانە: پنە.
خوانەخواستە: وتەیەکە لە شوێنی (دوور بێ) بەکاردێنرێ، واتە ئەو شتە خوا نەیکا.
خوانەکا: خوانەخاستە.
خواوەن: د. خوای پەروەردگار.
خواوەند: خواوەن.
خـواهیش: تکا: (خـواهیش)ت لێ دەکـەم. ئارەزوو: ئەگـەر (خواهیش)تە ببی بەپیاو بخوێنە.
خواهیشت: خواهیش.
خوایش: خواهیش.
خوایشت: خواهیشت.
خوای: پێکەنین.
خوای هەوری: خوێی هەوری.
خۆبان: مەردوومی ناهومێد.
خۆبردنە پێشەوە: بریتییە لە خۆ خۆشەویستکردن بەکردن یا وتنی شتێک بەپێی دڵی یەکێک.
خۆبرین: بریتییە لە لەخۆدان.
خۆبزە: نۆکەر.
خـۆبەردان: بریتـییـە لە زیادە خـەرجکردنێک کـە لەوە پێش نەتکردبێ.
خۆبینی: خۆپەسندکردن.
خۆپاراستن: خۆ دوورگرتن لە شتێک و پارێزگاری لێی.
خۆپارێزی: دفاع.
خۆپان: ز. کەلاوە. خراپە.
خۆپەرس: خۆپەرست.
خۆپەرست: کەسێکە کە خۆی زۆر پەسند بکا.
خۆپەرستی: پەسندکردنی مەردووم بۆ گوفتار و کرداری خۆی.
خۆپەسەن: خۆپەسەند.
خۆپەسەند: کەسێکە کە بەخۆی بنازێ لە هەموو کارێکدا.
خۆپەسەندی: بەخۆنازین لە هەموو کارێکدا.
خوت: د. خاڵی، زۆرتر لەگەڵ وتەی خاڵیدا دەوترێ: (خوت) و خاڵی.
خۆت: بریتییە لەو کەسەی کە قسەی لەگەڵ دەکەیت.
خوتا: خوای گەورە.
خۆتان: بریتییە لەو کەسانەی کە قسەیان لەگەڵدا دەکەیت.
خوترەک: بەرچیغ.
خوتن: کەسێکە زۆر بۆڵە و خوتە بکا.
خوتووکە: ختووکە.
خوتە: بۆڵە. (خوتەخوت) خوتەی زۆر.
خۆتە: وتەیەکە بەمەڕ و بزن دەوترێ لەکاتی دۆشینیاندا بۆ ئەوەی کە بووەستن.
خوتەخوتکەر: کەسێکە کە خوتەخوتی زۆر بکا.
خوتەک: خوترەک.
خوتەکردن: بۆڵەکردن.
خـۆتێگرتن: بریتـییـە لە خـۆهاویشـتنە شـتـێکەوە بۆ پچڕینی سوودێک.

خۆ تێ هەڵقورتاندن: خۆ قوتکردنەوە لە کاروباری مەردوومدا.
خوچۆک: ز. شتی پچووک.
خۆخلافاندن: سستەسست کردن و خۆ خەریککردن بەشتێکەوە.
خۆخلافانن: خۆخلافاندن.
خۆخلافکێ: د. خۆخلافاندن.
خۆخواردنەوە: پێشخواردنەوە و ڕقخواردنەوە. چکانەوەی چێشت لەبەر زۆر کوڵانی. شێ وەرگرتنی زەوی لەکاتی ئاو خواردنەوەیدا بەجۆرێک کە بەتەواوی وشکیی تێدا نەمێنێ.
خۆخۆر: بریتییە لە کەسێک کە زیانی بۆ ناوخۆ بێ.
خۆخوراندن: بریتییە لەخۆ ئامادەکردن بۆ بەخشینی شتێک.
خودا: خوای گەورە.
خۆداری: دان بەخۆداگرتن.
خۆداکوتان: بریتییە لە خۆ دامەزراندن.
خۆداگرتن: خۆحەشاردان بۆ گوێگرتن لە قسەی مەردووم.
خۆداگیرکردن: دان بەخۆداگرتن و خۆڕاگرتن.
خودان: با. خاوەن.
خۆدانان: بریتییە لە سەر بەختکردن لە کارێکدا.
خوداوەند: خودا.
خودبینی: خۆپەسندکردن.
خودپەسەند: د. خۆپەسند.
خودپەسەندی: د. خۆپەسندی.
خودتەراش: مەکینەیەکە مەردووم ڕیشی خۆی پێ دەتاشی.
خودداری: دان بەخۆداگرتن.
خۆدزینەوە: خۆشاردنەوە.
خودسەر: کەسێکە هەر لە خۆیەوە بەبێ ڕاوێژ و پرسیار ئیش بکا.
خودسەری: تێهەڵچوون لە ئیشوکار بەبێ پرس و لێکدانەوە.
خودگیری: خودداری.
خودێ: با. خودا.
خۆر: ڕۆژێکە کە جیهان ڕووناک دەکاتەوە. هەتاو. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(اسمی فاعل): نان (خۆر)، گۆشت (خۆر)، پیاو (خۆر).
خۆرا: بخۆر.
خۆراک: خواردەمەنی. ئەندازەیەکی تایبەتییە لە چای وشک دەکرێتە ناو قۆریەوە بۆ لێنان.
خۆراکی: د. خواردەمەنی.
خوران: ئالۆشی ئەندام.
خوراندن: نینۆکدان لە شوێنێک کە ئالۆشی بێ.
خۆرانگاز: شوێنێکە لە ئەندام کە تیشکی خۆر سووتاندبێتی.
خورانن: خوراندن.
خورانەوە: کلۆربوون و بۆشبوونی شت وەک د،دان.
خوراو: شتێکە کە مۆرانە لێی دابێ یان گیاندار خواردبێتی.
خۆراوا: کاتی ئاوابوونی ڕۆژ. شوێنێکە کە لەبەرچاوی تۆ ڕۆژ لێی ئاوا دەبێ.
خۆراوایی: کەسێکە کە لە خۆراوا لە دایک بووبێ.
خوریە: داچڵەکینی دڵ لە شتێکی ناخۆش.
خوریان: د. داخورپانی دڵ.
خورت: وڵاخی بزێوی سەرکێش. گیانداری قەڵەوی تەنگە تیلکە. دەوڵەمەند (ز). کوڕی گەنجی جوان (ز).
خورتی: با. زۆر و دەگە نەگ: بە(خورتی) هێنای واتە بەزۆر.
خورج: دەفرێکی دوولای تەنراوە وەک قاڵی شتی تێ دەکرێ و بەپاشکۆی وڵاخدا دادەبەسترێ.
خورجەزین: ز. هەگبەی پشتی سوار.
خورجین: د. خورج.
خوردە: وردە لە پارە و شتی تر.
خوردەگیر: ڕەخنەگر.
خوردەگیری: ڕەخنەگیری.
خوڕ: ئاوێکە خێرا بڕوا و مەنگ نەبێ.
خۆڕاگرتن: دان بەخۆداگرتن لەبەر شتێکی ناخۆشدا.
خۆڕایی: شتی بێ پارە.
خوڕگە: جێگایەکی لێژە کە ئاوی بەتوندی پێدا بڕوا. ناوی جۆگایەکە لە خوار شاری سلێمانییەوە کە ئاوەڕێژی شاری ناوبراو دەچێتەوە سەری.
خورم: خوڕەم.
خوڕە: دەنگی ئاو و شتی شل کە هەڵبڕژێ. (خوڕەخوڕ) خوڕەی یەک لە دوای یەک.
خوڕەم: هاتنەخوارەوەی باران بەلێزمە.
خوڕین: نازین بەیەکێک: تۆ بەکێ دە(خوڕیت) واتە بەکێ دەنازیت؟.
خورزم: خوڕەم.
خورزەدە: د. خۆرئەنگاز.
خۆرسک: درەختێکە لە خۆیەوە ڕوابێ.
خۆرش: خۆرشت.
خۆرشت: چێشتێکی شلەیە کە لەگەڵ چێشتی توندەدا بخورێ.
خۆرشید: خورشید.
خورشید: خۆر.
خورشیدی: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە. جۆرە کاغەزێکی سپیی لووسە وێنەی خورشیدی تێدایە.
خۆرکەوتن: کاتی خۆرهەڵاتن. هەڵاتنی ڕۆژ.
خۆر لە زەردە: کاتی زەردەپەڕ.

خورما: بەری دارێکی بەرزی گەرمیانییە زۆر شیرینە و بەهێشوو دەیگرێ.
خورماسیچان: گیاندارێکە وەک ڕێوی بەڵام ئەم گەلێ پچووکترە.
خورما و ڕۆن: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ڕۆنی داخکراو و خورما دروست دەکرێ.
خورمایی: جۆرە ڕەنگێکی سوورکارە وەک خورما.
خورمایلە: گیایەکی بەهارییە وەک هەڵەکۆک بەڵام ئەم سەلکەکەی شیرینتر و گەڵای شینترە.
خورمە: ز. خورما.
خۆرنشین: ئەو شوێنەیە کە بەدیەن ڕۆژی لێ ئاوا دەبێ. کەسێکە لە خۆراوا لە دایک بووبێ.
خۆرنەودزان: شوێنێکی سەختی نسرمە لە شاخ کە هەتاوی تێ نەکەوێ و گیای تێدا سەوز ببێ و دڵۆپ دڵۆپ ئاوی لێ بتکێتە خوارەوە.
خورۆش: ئاڵۆشی بەتین. خورۆشان.
خورۆشان: هەرا و هوریا و بەیەکداچوونی مەردووم.
خورۆشاندن: وورووکاندن و تێکدانی کۆمەڵێک.
خورۆشاو: چەند گیاندارێکن کە خورۆشابن.
خورۆکە: د. خورووکە.
خوروو: ئاڵۆش.
خورووزەک: دەردێکە لە گەروودا پەیدا دەبێ و دەیهێنێتەوە یەک و پەکی هاتوچۆی هەناسە دەخا.
خورووک: ئاڵۆش.
خورووکە: د. خورووک.
خۆرودزان: د. بەر بەرۆچکە. خۆرهەڵات.
خۆرە: جۆرە برینێکە بەهەر شوێنێک بگا دای دەوەشێنێ.
خۆردتاو: هەتاو.
خۆرەزەرد: د. زەردەی ئێواران و بەیانیان.
خۆرەن: د. خۆراک.
خۆرەنگاز: شتێکە کە خۆر زەردەی کردبێ.
خۆرهەڵات: دەمی خۆرکەوتن. شوێنێکە کە خۆر لێی هەڵبێ.
خوریان: خورانی جەستە (د). خواردن.
خوریانەوە: د. خورانەوە.
خورێن: مەردوومی زۆرخۆر: فیسار کەس بەدەورییەک چێشت (خورێن)ە.
خورێنی: ناشتا: بە(خورێنی) جگەرە مەکێشە.
خوری: تووکی مەڕ. ئاوڵە (ز).
خوریکە: ئاوڵە.
خورین: خورانی جەستە. خورین (د).
خوز: بۆشاییەکە لە کەناری ئاودا کە ماسی دەچێتە ژێری.
خۆزگا: خۆزگە.
خۆزگایەکوو: خۆزگە.
خۆزگە: وتەی ئاواتخواستن: (خۆزگە) هەموو وتەی کوردیم کۆدەکردەوە.
خۆزگە: شوێنێکە لە چەم و ڕووبار ماسی قوڵاغەی تێدا دەدا.
خۆزگەبردن: ئاواتخواستن.
خۆزگەخواستن: خۆزگەبردن.
خۆزە: د. خۆزگە.
خوزی: تف.
خوژە: گیایەکی بەهاریی کوێستانییە گەڵای باریک و سێ کووز و کولۆرە سرێش لە بنکەکەی پەیدا دەبێ.
خوژیلک: گیایەکی گەڵا ئەستووری هەمیشە سەوزی شیردارە، شیرەکەی بۆ (بیرۆ) زۆر باشە.
خوس: وس. (خوسبوون) وسبوون.
خوسپ: ناوبردنی مەردووم لە پاشملە بەخراپی.
خوسن: د. خۆسن.
خۆسن: د. جنێو.
خۆسەر: د. مەردوومی سەردخەر.
خۆسەری: د. سەردخەری.
خۆش: شتی دڵگیر لە خواردەمەنی و بیستراو و بینراو و بۆنکراودا: ئەم میوەیە یا ئەم دەنگە یا ئەم شوێنە یا ئەم بۆنە خۆشە.
خۆشا: خۆزگە: (خۆشا) بەحاڵی فیسار کەس، واتە خۆزگە بەحاڵی خۆشی.
خۆشاب: ز. خۆشاو.
خۆشاتن: د. بەخێرهاتن کردن.
خۆشاردنەوە: خۆ دزینەوە.
خۆشاو: جۆرە شەربەتێکە لە مێوژ و لەتکەی کوڵاو دروست دەکرێ.
خۆشاواز: دەنگخۆش.
خۆشاوازی: دەنگخۆشی.
خۆشباوەڕ: کەسێکە زۆر زوو بەهەموو شت باوەڕ بکا.
خۆشبوون: زۆربوونی گڕی ئاگر و چرا. پێگەیشتنی هێندێ خواردەمەنی: ترێ خۆش بووە: واتە ترشیی نەماوە. دووربوون لە ئازار و سزای ڕۆژگار: یاخوا هەر (خۆش بیت). بووردن لە گوناحی یەکێک: لە قەرزاری هەژار (خۆش بە). ڕێکوپێکبوونی شوێنێک: سلێمانی (خۆش بووە). پوختەبوونی قوڕ.
خۆشبوونەوە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی.
حۆشبەخت: خاوەن نگین و بەختیار.

خۆشبەختی: بەختیاری.
خۆشبەز: وڵاخی خۆش ڕەوت.
خۆشحاڵ: مەردوومی دڵشاد.
خۆشحاڵی: دڵشادی و شادمانی.
خۆشخۆش: خێرا خێرا.
خۆشخوو: خۆشڕەفتار.
خۆشڕوو: مەردوومی ڕووخۆش.
خۆشڕوویی: ڕووخۆشی.
خۆشڕەفتار: کەسێکە ڕەوشتی جوان بێ.
خۆشڕەفتاری: جوانیی ڕەوشت و خوو.
خۆشڕەو: وڵاخی خێرا.
خۆشڕەوت: خۆشڕەو.
خۆشزبان: مەردوومی زبان شیرین.
خۆشزووان: د. زبان شیرین.
خوشک: مێینەیەکە لە باوک و دایکت یا لە یەکێکیان بێ.
خوشکایەتی: بوونی دوو ئافرەت بەخوشک.
خۆشکردن: زۆرکردنی گڕی ئاگر و چرا. شیرینکردنی چەقاڵە و بنێشتەتاڵ بەکوڵاندنیان. ڕازاندنەوە و ڕێکوپێککردنی شوێنێک: ژوورەکەت (خۆش کردووە). شێلان و پوختەکردنی قوڕ. خۆشکردنەوە: بارانەکە (خۆشی کرد). پوختەکردنی پێستە و هەمانە بەدەرمان.
خۆشکردنەوە: وەستانەوەی باران و بەفر و تەرزە.
خوشکۆک: ز. شتی جوان.
خوشکەزا: منداڵی خوشک.
خوشکەزازا: منداڵی منداڵی خوشک.
خوشکەڵێ: وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەخوشک دەوترێ.
خوشکێ: خوشکەڵێ.
خوشکێش: ز. وڵاخی ڕەهوان.
خۆش لێ هاتن: خۆشبوونی شتێک لەلات: (خۆشیم لەو شتە دێ) یا نایەت.
خۆشناو: جۆرە ترێیەکی ڕەشی دەنک گەورەیە تا پاییزێکی درەنگ دەمێنێ. ناوچەیەکە لە لیوای هەولێر.
خۆش نەکەر: دیوێکە لە میچ.
خۆش و چۆنی: هەواڵ پرسینی دوو کەس لە یەکتری.
خۆش و دشی: د. خۆش و چۆنی.
خۆشویستن: ویستنی شتێک بەدڵ و بەگیان.
خۆش هاتن: خۆشاتن.
خوشە: دەنگێکە وەک دەنگی دۆشینی شیر. (خوشەخوش) خوشەی یەک لە دوای یەک.
خۆشە: چەرمێکە کە پوختە کرابێ.
خۆشەبوون: پوختەبوونی چەرم و هەمانە. بریتییە لە دەرهاتن و قاڵبوونی کەسێک لە فرمانێکدا.
خوشەتاڵوو: کاهووە کێویلە.
خۆشەچین: گوڵەوەچن. بریتییە لە یەکێک کە لە یەکێکی تردوە بەهرەمەند بێ: من (خۆشەچین)ی زانینی تۆم.
خۆشەکردن: پوختەکردنی چەرم و هەمانە. بریتییە لە قاڵکردن و پوختەکردنی یەکێک لە فرمانێکدا.
خۆشەکراو: شتێکە پوختە و خوشە کرابێ.
خۆشەوبوون: د. خۆشبوونەوە.
خۆشەویس: خۆشەویست.
خۆشەویست: کەسێکە کە زۆرت خۆش بوێت.
خوشەویستی: بوونی شت بەخۆشەویست.
خۆشەویسی: خۆشەویستی.
خۆشەوی: با. خۆشەویست.
خۆشێ: وتەیەکە لە جێی وتەی خێرا بەکاردێنرێ: (خۆشێ) هاتەوە، واتە خێرا هاتەوە.
خۆشیان: چەند ڕۆژێکی خۆشە لە زستاندا کە باران و قوڕی تێدا نەبێ.
خۆشی خۆشی: شادمانی و کەیفخۆشی.
خوشیلک: خوژیلک.
خوشیلکە: د. خوژیلک.
خۆشی: دڵشادی و نەبوونی خەفەت.
خۆشیرین کردن: بریتییە لە وتن و کردنی شتێک لای یەکێک بەڕەنگێک کە پێی پچێتە پێشەوە.
خوشیل: د. خوژیلک.
خۆکوشتن: بریتییە لە لەخۆدان.
خۆکێشانەوە: پاشگەزبوون و دەست هەڵگرتن لە کارێک. کێشمانی جەستە. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بۆ مردنی یەکێک.
خۆکێشکردن: ڕۆیشتن بۆ شوێنێک بەبێ هێزی و بێ کەیفی.
خۆگرتن: گوێگرتن بەنهێنی لە قسەی مەردووم. خۆداری.
خۆگورجکردن: خۆهەڵکردن.
خۆگێلکردن: بەدرۆ خۆ بێگانەکردن لە شتێک.
خۆگیر: د. کەسێکە کە دان بە خۆیدا بگرێ.
خۆگیری: دان بەخۆداگرتن لە کارێکدا.
خول: سوور و چەرخەی شت: ئەو تەشیە (خول)ی خۆشە، (خولە خول) خولی یەک لە دوای یەک. گیاندارێکە ملی خواربێ و نەتوانێ بەرزی کاتەوە (ز).
خوڵ: د. خۆڵ.

خۆڵ: خۆڵ.
خۆڵ: خاکی وردی وشک.
خولا: خوا.
خولام: د. بەندەی کەمەربەستە.
خولامانە: کاکۆڵ.
خۆشەخانە: د. دەباخانە.
خولاندنەوە: سووڕاندنەوەی شت بەگردی خۆیدا.
خولانەوە: سووڕانەوەی شت بەگردی خۆیدا.
خۆڵاو: تیژاوی خۆڵەمێش.
خولخواردن: خولانەوە.
خولخولۆکە: شتێکە منداڵان دەیخولێننەوە.
خولخولە: خولخولۆکە. فرفرۆکە (د).
خولخۆلە: ملی شەربە و جەڕە و گۆزەی شکاو.
خوڵخوڵە: غوڵغوڵە.
خولدان: خولاندنەوە.
خولۆپانن: د. گولۆفتنەوەی شت: تانجییەکە کەروێشکەکەی (خولۆپانەوە).
خولۆربوونەوە: گلۆربوونەوەی شتێک لە لێژییەکەوە.
خولە: د. سووڕانەوە: چییە هەر (خولە)ت دێ.
خولەپۆت: د. خۆڵەپەتانی.
خۆڵەپۆت: د. خۆڵەپەتانی.
خولەپۆتێ: د. خۆڵەپۆتێ.
خۆڵەپۆتێ: د. خۆڵەپۆت.
خۆڵەپەتانی: یاریکردنی منداڵ بەخۆڵ.
خۆڵەژان: د. ژانێکە لە خواردنی خۆڵەوە تووشی منداڵ دەبێ.
خۆڵەکەوە: خۆڵەمێش.
خۆڵەمڕ: خۆڵەمێش.
خولەمێش: خۆڵەمێش.
خۆڵەمێش: خۆڵی شتی سووتاو.
خولیا: مەراق پەرینە سەر بۆ شتێک.
خولیانەوە: د. خولانەوە.
خولێنکە: خولخولۆکە.
خولی: ز. خۆڵەمێش.
خۆڵی: با. خۆڵەمێش. خوری.
خوم: جۆرە ڕەنگێکی شینی لاجیوەردییە بەن و کاڵای پێ ڕەنگ دەکرێ.
خۆم: بریتییە لە قسەکەرێکی تەنیا کە خۆی بەخۆی بڵێ.
خومار: مەردوومی مەستی سەرخۆش. هەڵم و بوق و تۆزی ئاسمان.
خوماری: مەستی و سەرخۆشی.
خومالیک: ز. جەڕەی گەورە.
خومالی: ز. شتی خۆماڵی.
خۆماڵی: شتی تایبەتی کە بۆ ماڵی خۆتت کردبێ.
خۆمان: بریتییە لە قسەکەرێک کە چەند کەسێکی لە گەڵدا بن و خۆی لە زمان ئەوانیشەوە بیڵێ.
خۆمانە: شتی تایبەتی خۆیی.
خۆمانەخۆمانە: بریتییە لە ماڵ جیایی کردنی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا.
خۆمانی: خۆمانە.
خومچی: خومخانەچی.
خومخانە: جێگایەکە شتی تێدا لە خوم بدرێ.
خومخانەچی: وەستایەکە کە شت لە خوم بدا.
خومخۆرک: قڵیشی زەوی.
خومری: ز. سووری تۆخ.
خوم شێوان: بریتییە لە بڵاوبوونەوە و بیستنی درۆیەکی زلی دوور لە ژیری و بیر: لەکاتێکدا کە درۆیەکی زۆر زل بڵاوبێتەوە (خوم شێواوە).
خومگەر: خومخانەچی.
خومین: ز. دەنگی رووخانی شت.
خومەرژە: باڵندەیەکی سەوزی شینکارە بەقەد (قژاڵکە)یەک دەبێ.
خومەردژە: د. خومەرژە.
خومەشوێنکە: د. خومەشێونە.
خومەشۆینە: د. خومەشێونە.
خومەشێونە: د. مەردوومی بەناشووب.
خومیزین: ز. کوژانەوەی ئاگر.
خومی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی خوم وابێ.
خومین: خومی.
خۆناسین: بریتییە لە ناسینی مەردووم بۆ ئەندازە و پایەی خۆی: فیسار کەس (خۆی نا ناسێ). بریتییە لە بلووغبوون: (ئەوەتی خۆم ناسیوە) واتە ئەوەتی بلووغم بووە.
خوناف: شەونم (با). ئاوێکە لە شەودا هاتبێتە سەر شینایی (ز). بارانی ورد (ز).
خوناو: ئاوونگ.
خوناوکە: خوناو. بارانی ورد.
خونجان: گونجان.
خونجاندن: گونجاندن.
خونجانن: گونجانن.
خونجگا: د. شوێنێکە کە مەردووم بتوانێ تێیدا بسرەوێ.
خونجگە: د. خونجگا.

خونجیان: د. خونجان.
خونچە: گوڵێکە کە هێشتا نەگەشابێتەوە.
خونخوار: بریتییە لە زۆرداری ستەمکاری دڵڕەق.
خۆندن: خوێندن.
خۆندنخانە: خوێندنخانە.
خۆندنگا: خوێندنگا.
خۆندنگاه: خوێندنگاه.
خۆندنەوە: خوێندنەوە.
خۆندەوار: خوێندەوار.
خۆندەواری: خوێندەواری.
خونقین: ز. باران بارین بەوردی.
خونک: کەسێکە زۆر ئارەزووی دەستبازی و خۆ تێهەڵسوونی بێ. گونک ژمێر.
خونکار: وتەیەکە بەپاشایان دەوترێ.
خۆنمایی: د. خۆنواندن.
خۆنن: د. خۆندن. بریتییە لە گۆرانی وتن.
خۆننەوە: د. خۆندنەوە.
خۆنواندن: بریتییە لە خۆ دەرخستنی مەردووم بەکردنی شتی باش.
خۆنوانن: خۆنواندن.
خۆنووس: قەڵەمی قورقوشم.
خۆنوێن: کەسێکە کە خۆی بنوێنێ.
خۆنوێنی: خۆپیشاندان و خۆبردنە پێشەوە.
خۆنەوار: خوێندەوار.
خۆنەواری: خوێندەواری.
خۆنیشاندان: خۆنواندن.
خوو: ڕەوشتێکە کە گیاندار هۆگری بووبێ.
خوانچە: سینی.
خووز: هێز. نەخۆشەکە بێ (خووز)ە. زوقم.
خووز تێگەڕان: هاتنەوەی هێزی نەخۆش و کەوتنەوە سەرخۆی.
خووز تێگەڕانەوە: خووز تێگەڕان. ژیانەوەی درەخت.
خووز هێنانەوە: هاتنەوەیەکی برینی ئەندام و درەخت.
خووسار: ز. زوقمی سەر زەوی کە ببینرێ.
خووسان: نەرمبوونەوەی شتی ڕەق بەهۆی تەڕبوونیەوە. بریتییە لە دڵ نەرمبوونی کەسێک بەرامبەر بەیەکێک بۆ شتێک کە هیوای لێ نەکرێ.
خووساندن: نەرمکردنی هێندێ شت: سەرت (بخوسێنە) ئینجا بیتاشە. بریتییە لە دڵ نەرمکردنی یەکێک بۆ شتێک.
خووساندنەوە: نەرمکردنەوەی هێندێ شتی ڕەقەوەبوو.
خووسانەوە: تلێسانەوە و نەرمبوونی هێندێ شت.
خووساو: شتێکە بەهۆی تەڕبوونیەوە نەرم بووبێتەوە.
خووساوە: شتی خووساو.
خووسیاگ: د. خووساو.
خووسیان: د. خووسان.
خووگ: بەراز.
خووگەملە: گوریس کێشەکێ.
خوول: با. خۆڵ.
خوولی: با. خۆلی.
خوون: ز. خوێن.
خووهرا: ز. زۆرخۆر.
خووهری: ز. خۆزگە.
خووهستن: ز. خواستن.
خووهستەک: ز. خوازەڵۆک.
خووهستی: ز. خوازبێنی.
خۆ وێڵکردن: خۆگێلکردن.
خوە: با. ئارەقی ئەندام: من (خوە) دایە، واتە ئارەقم کردۆتەوە.
خوە: ز. خوشک.
خۆهر: ز. خوار.
خۆهەڵبەست: شتێکی درۆیە کە یەکێک لە خۆیەوە هەڵی بەستێ.
خۆهەڵتڕاندن: بریتییە لە خۆ هەڵکێشانی یەکێک بۆ شتێک کە لێی نەوەشێتەوە.
خۆهەڵخستنەوە: هەڵپەڕ و داپەڕکردن.
خۆهەڵدان: خۆ هەڵکێشان.
خۆهەڵشرنگاندن: خۆ هەڵتڕاندن.
خۆهەڵکردن: چاککردن بەلادا و خۆ گردکرنەوە.
خۆهەڵکێش: کەسێکە کە زۆر خۆی هەڵبکێشێ بەقسەی پف هەڵدراو.
خۆهەڵکێشان: بریتییە لە مەدحکردنی یەکێک بۆ خۆی.
خوێ: شتێکی سپی زۆر سوێرە دەکرێتە ناو چێشت و نانەوە. خاوەن (د).
خۆی: بریتییە لە کەسێکی نادیار یا یەکێک کە ڕووی قسەت لێی نەبێ. ناوی شارێکە لە کوردستانی ئێران.
خۆبابوون: ز. پەیدابوون.
خۆیان: بریتییە لە چەند کەسێکی نادیار یا چەند کەسێک کە ڕووی قسەت لێیان نەبێ. پەیدابوون (ز).
خۆیانی: با. ئاشنا.
خوێ چەشتن: خواردنی کەمێک لە چێشت لەپێش تێکردنیدا بۆ ئەوەی کە بزانێت خوێی تەواوە یا نا.
خوێدار: د. خاوەندار. بریتییە لە شتی جوانی دڵچەسپ: ئەم شتە (خوێدارە) واتە جوانە.

خوێداری: د. خاوەنداری.
خوێدان: دەفرێکی تایبەتییە هەر خوێی تێ دەکرێ. ڕۆکردنی خوێ بۆ ئاژاڵ.
خوێدانە: دەفری خوێ.
خوێرایی: د. خۆرایی.
خوێری: گیانداری بەرەڵای سەرسەری.
خوێرڕێژگە: چەند بەردێکی پانە خوێی لەسەر ڕۆ دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
خوێز: د. زوقم.
خوێزا: خوشکەزا.
خوێس: د. سەهۆڵ.
خوێسە: د. زوقم.
خوێش: خزم.
خوێشایەتی: خزمایەتی.
خۆیشک: خوشک.
خۆیشکەزا: خوشکەزا.
خوێشی: خزمایەتی.
خوێک: خاوەن.
خوێل: خێل.
خوێن: شتێکی سووری شلی گەرمە لەناو دەماری گیانداردا دێت و دەچێ. وتەیەکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ و دەیکا بە(فاعل): قورئان (خوێن)، شانامە (خوێن)، داستان (خوێن). پارەیەکە لە خوێنی کوژراودا بدرێ.
خوێناوی: شتێکە خوێنی تێوە چووبێ.
خوێنبایی: پارەیەکە لە خوێنی یەکێکدا دەدرێ.
خوێنبەردان: بەرەڵاکردنی خوێنی هێندێ دەمار بەنەشتەر.
خوێن تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ئێسک قورس.
خوێن تاڵی: ئێسک قورسی.
خوێنجمان: خوێن جومان.
خوێن جومان: کاتی بەهارە کە جیهان گەرم دەبێ و خوێنی تێدا دەجووڵێتەوە.
خوێنخوا: د. کەسێکە داوای خوێن لە پیاوکوژ دەکا.
خوێنخوار: بریتییە لە دوژمنێکی وا کە بەخوێنی سەرت تینوو بێ.
خوێنخواری: د. داواکردنی خوێن لە پیاوکوژ.
خوێنخۆر: بریتییە لە پیاوکوژ.
خوێندن: فێربوونی نووسراو لای مامۆستا لەبەر یا لە پەڕاودا.
خوێندنخانە: جێگای خوێندن.
خوێندنگا: خوێندنخانە.
خوێندنگاه: خوێندنگا.
خوێندنەوە: دەورکردنەوەی شتی نووسراو.
خوێندەڤان: با. خوێندەوار.
خوێندەوار: کەسێکە کە خوێندبێتی.
خوێندەواری: بوونی مەردووم بەخوێندەوار.
خوێن ڕژاندن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێن ڕژانن: خوێن ڕژاندن.
خوێن ڕشتن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێنرێژ: بریتییە لە یەکێک کە مەردووم زۆر بکوژێ.
خوێنرێژی: بریتییە لە زۆر کوشتنی مەردووم.
خوێنسارد: بریتییە لە یەکێک کە دەرەنگ ڕقی هەستێ.
خوێنساردی: بریتییە لە درەنگ ڕق هەستان.
خوێن شیرین: بریتییە لە مەردوومی ئێسک سووک.
خوێنشیرینی: بریتییە لە ئێسک سووکیی مەردووم.
خوێنکردن: بریتییە لە کوشتنی مەردووم.
خوێن کردنە کاسە: بریتییە لە ڕەشکردنی یەکێک لای یەکێکی تر بەجۆرێکی زۆر خراپ.
خوێن کوژاندنەوە: بریتییە لە ئاشتی خستنە ناو کۆمەڵێکی خوێنە خوێ.
خوێنکەر: خوێنرێژ.
خوێنگرتن: گرتنی خوێن لە هێندێ ئەندام بەهۆی جنینی بەگوێزان و هەڵمژینی بەکەڵەشاخ.
خوێنگەرم: بریتییە لە خوێن شیرین.
خوێنگەرمی: بریتییە لە خوێن شیرینی.
خوێنمژ: بریتییە لە زۆرداری ستەمکار.
خوێنمژی: بریتییە لە زۆرداری و ستەمکاری.
خوێنمژین: خوێنمژی.
خوێنەخوار: خوێنەخوارە.
خوێنەخوارە: دوژمنی خوێنی.
خوێنەخوێ: خزمی نزیکی کوژراو.
خوێن هەڵهێنانەوە: هێنانەوەی خوێن بەدەم.
خۆبەتی: تێکەڵی و دۆستایەتی.
خوێهدان: ز. ئارەقکردنەوە.
خۆیی: خۆبەتی. خاوەن (ز).
خویرک: با. مۆرانە.
خوبسان: خووسان.
خوبساو: خووساو.
خوبساوە: خووساوە.
خوبل: با. خێل. شتی خوار.
خوین: ل. خوێن.
خەبات: با. کۆشش و هەوڵدان.
خەبەر: با. جوێن: بۆچ (خەبەر) دبێژیت، واتە جنێو دەدەیت.

خەپار: وتەیەکە لەگەڵ وتەی (خڕ)دا بەکاردێنرێ: فیسار کەس منداڵ خڕ و (خەپار)ە، واتە خەپەتۆڵەیە.

خەپراندن: ز. خۆشکردنی زەوی بۆ چاندنی.

خەپکە: شتێکی درێژە کە هەردوو سەری هاتبێتەوە یەک و ئەڵقەی دابێ. خەپلە.

خەپلە: جۆرە کولێرەیەکە لە گەنم نەبێ.

خەپوولێ: د. پوولپەرست.

خەپەتۆڵە: گیانداری خڕ و قەڵەو.

خەپەخەپ: دەنگی گاگۆڵکێی منداڵ.

خەپەرە: گیانداری ساوای قەڵەو.

خەپەرەبوون: قەڵەوبوونی ساوا.

خەپەرەکردن: نوستنی هێندێ گیاندار وەک تووتکە سەگ و پشیلە بەگرمۆڵەیی.

خەت: کێڕی سەر کاغە یا سەر زەوی.

خەتات: دەرمانێکە لە برۆ دەدرێ بۆ ڕەشبوونی.

خەتاتی: ئارایش بەخەتات.

خەتدان: بریتییە لە دەرهاتنی مووی ڕیش و سمێڵ.

خەتکێش: ڕاستەیەکە خەتی ڕاستی پێ دەکێشرێ.

خەتەنەسووران: شاییەکە کە بۆ خەتەنەکردن بکرێ.

خەتەنەکردن: بڕینی چەرمی سەر چووکی کوڕ.

خەتیرە: ز. چوڵەچرا.

خەجیجووک: ز. گیایەکی گوڵ سوورە دەخورێ.

خەرار: جۆرە تەنراوێکی شاشی زبری مووینە زۆرتر تووتنی تێدا دادەگیرێ.

خەرامان: ئافرەتی شەنگ و شۆخ.

خەربەند: گیایەکی بەرزە تۆوێکی وردی هەیە دوکەڵەکەی بۆ ئەندامی قلیشاو باشە.

خەربەندە: با. قەتارچی.

خەربەنگ: د. جۆرە گەرچەکێکە. خەربەند.

خەرپشت: قوڕ و بەردێکە دەدرێتە پشت دیوار بۆقایمی.

خەرپنگ: خەرپونگ.

خەرپونگ: گیایەکی بەهاریی ئاوییە وەک پونگە وایە بۆ بڕینی پشتی وڵاخ باشە.

خەرپونگە: خەرپونگ.

خەرت: مەتە و کەوان و تیغێکە دارتاش داری پێ خڕ و لووس دەکا.

خەرتا: جۆرە شەلتەیەکی گەورەیە.

خەرتە: زەویی دووجار کێڵراو.

خەرتەلە: گیایەکی گەلاپانی بەهارییە وەک گەلا توور وایە بەلام ئەم سەلکی نییە.

خەرجی: جۆرە بافتەیەکی پانە دەنرێ بەقەراغی کەوا و سوخمەی ژنانەوە. ڕۆژانەیەکە دەدرێ بەمنداڵ.

خەردار: دوو داری ئەستوورە (پردەڵە) یان لەسەر ڕایەڵ دەکرێ.

خەرداڵ: پەلەوەرێکی گەورەی بۆری گۆشتخۆری کێوییە.

خەڕات: دارتاشێکە کە دار خەرت بکا و کاسە و کەوچک و کەمۆلەی لێ دروست بکا.

خەڕاتی: خەریکبوون بەخەرت و تاشینی کەوچک و کاسەوە.

خەرک: د. هەرگ.

خەرۆ: کەسێکە کە بابی بووبێ: بەکێ (خەرۆ) بوویت؟. کەسێکە کە تەفرەی خواردبێ. (خەرۆبوون) بابیبوون. تەفرە خواردن: من بەقسەی تۆ (خەرۆ) بووم. (خەرۆکردن) تەفرەدان.

خەرە: د. مەردوومی خودسەری سەرڕەق.

خەرەک: شتێکی دارینە پەرەیەکی گەورەی هەیە دووخێکی پێوەیە بەدەسکەلووجەیەک بادەدرێ و لۆکە و خوری پێ دەرێسرێ. بەردکێشی دارینە.

خەرەمە: د. نێرەکەر.

خەری: ل. قوڕ.

خەرز: جووتگرتنی گیاندار بێجگە لە ئادەمی (ز). گەرای کوللە و شتی تر (با).

خەرسانن: د. خەسانن.

خەرسکردن: قەبلانی بەری بەرزە درەخت بۆ وەرگرتنی دەیەک لێی.

خەرسەک: سیپالی ئەستوور. کولێرەی ئەستووری زبر.

خەرکان: د. خەرکانە.

خەرکانە: برینێکی بەئێشی تەڕی پەرەسێنە بەدەموچاوی منداڵ هەڵدەپەڕێ.

خەرکاو: وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی (خەریک) دەوترێ: خەریک و (خەرکاو)ی کردم.

خەرکۆڵ: کەرکۆڵ.

خەرکەمان: شتێکە وەک چیکەنەکەمەی دەف و بێژنگ و هێندێ شتی تری پێ دەچەمێنرێتەوە.

خەرکەوان: د. خەرکەمان.

خەرگۆلک: کەرەکێوی.

خەرمان: هێندێ شتی دروواوەی کۆمەڵەکراوی بەئاخڵە بۆ گێرەکردن و کوتانی وەک گەنم و جۆ و شتی تر دانراوە.

خەرمانان: مانگی حوزەیران.

خەرمانگا: جێ خەرمان.

خەرمان لۆخە: دانەوێڵەیەکە لەسەر خەرمان بدرێ بەهەژاران.

خەرمانلۆغە: خەرمان لۆخە.

خەرمانە: کێڕێکە لە هەورێکی تەنک هێندێ جار بەگردی مانگا پەیدا دەبێ و نیشانەی باران بارینە.

خەرمشک: د. مشکی دەشتی.

خەرموورگ: د. مووروەکەرانە.

خەرناز: نازکردنی یەکێک کەلێی نەیەت.

خەروا: شتی پەپکەی پانەوەبوو وەک پەنیر و هەنجیر و قیری پان کراوە. تۆتۆبییە کە لەژێر ئاگردا برژێنرابێ.

خەروار: ناوە بۆ سەدمەن وشکەدان.

خەرە: ز. دیواری وشکە کەڵەک.

خەردبەنگ: د. خەربەنگ.

خەردفان: تێکچوونی ژیری و بیر لەبەر پیری.

خەردفاو: کەسێکە کە خەردفابێ.

خەردفیاگ: د. خەردفاو.

خەردفیان: د. خەردفان.

خەردفین: د. خەردفان.

خەردنگەز: جۆرە مێشێکی زلی سەوزە.

خەردنگەزە: خەردنگەز.

خەریتە: شتێکە ڕاوچی بارووتی تێ دەکا لەکاتی ڕاوکردندا. نەخشەی جیهان.

خەریک: کەسێکە بەکارێکەوە ئالابێ. (خەریکبوون): ئالان بەکارێکەوە. (خەریککردن) ئالاندنی یەکێک بەکارێکەوە.

خەریکە: د. خەریک.

خەزام: ز. گەڵای زەردبووی درەخت لە پایزدا.

خەزن: د. ژن خوشک.

خەزوور: باوکی ژن و مێرد.

خەزووران: بەرەی خەزوور.

خەزوورە: خەزوور.

خەزدڵ: بزنێکە کە تووکی دەست و شانی زەردباوبێ.

خەزێم: قوڵفەیەکی زێڕینە ژنان دەیکەنە لووتیان بۆ جوانی.

خەزێووک: ز. چێشتی ترخێنە.

خەس: خەست.

خەسارە: ز. نیرگەی خانوو.

خەساس: کەسێکە گیاندار بخەسێنێ.

خەسان: خەسین.

خەساندن: کوتاندن یا دەرهێنان یا فلیقاندنەوەی گونی گیاندار بۆ ئەوەی کە نەپەڕێ. شکاندنەوەی تەرزی تەماتە بۆ ئەوەی پەل بهاوێ و بەر دابێڵێ. خەرسکردن (د).

خەسانن: خەساندن.

خەساو: گیاندارێکە خەسێنرابێ.

خەست: شتی شل کە ڕوون و تراو نەبێ.

خەستبوونەوە: توندبوونەوەی شتی شل.

خەستە: دۆیەکە کە کرابێتە ناو کیسەوە و توند بووبێتەوە. نەخۆش.

خەستەخانە: شوێنی دەرمانکردنی نەخۆش.

خەستەک: وتەیەکە شتی زۆر شینی پێ دەشوبهێنرێ: بووە بە(خەستەک)ی شین.

خەستەوی: جۆرە خورمایەکی نەرمە دەکرێتە حەلانەوە.

خەستی: بوونی شت بەخەست: چا بە(خەستی) مەخۆرەوە.

خەسردوانی: د. جۆرە کووپەیەکی زۆر گەورەیە.

خەسوو: دایکی ژن و مێرد.

خەسە: د. خەستەی توورەکە. نەخۆش. ماندووی شەکەت.

خەسەخانە: د. خەستەخانە.

خەسیاگ: د. خەساو.

خەسیان: د. خەسان.

خەسیاو: د. خەساو.

خەشۆ: مەردوومی شێتۆکەی گێل.

خەشیل: ز. جۆرە گیایەکە.

خەشیم: مەردوومی گێلی نادان.

خەفاندن: د. سەرداخستن.

خەفانن: د. خەفاندن.

خەفتان: خەفتیان. داری ناخودای کەشتی (د). کەشتیوان (د).

خەفتگ: خەوتوو.

خەفتن: د. نوستن.

خەفتوو: د. خەفتگ.

خەفتیان: چلەی زستانە کە تۆوی تێدا نارِوێ.

خەفگ: ز. فاقە.

خەفگە: د. شوێنی نوستن. چاڵێکە شیشە تووتنی تێدا دادەنرێ (د).

خەفۆک: گایەکە لە جووتکردندا بخەوێ. کەسێکە زۆر خەفەت بخوا.

خەفە: شوێنێکە کە کپ بێ و بابوێری نەبێ. سەماوەرێکە کونی گیرابێ و ئاگرەکەی ڕەش بووبێتەوە. گیانداری تاساو، (خەفەبوون) کپبوون.

خەفەت: خەم و دڵتەنگی.

خەفەتبار: کەسێکە کە خەفەتێکی ببێ.

خەفەتباری: دڵتەنگی.

خەفەتخواردن: بریتییە لە خەفەت پەچنینە دڵ.

خەفەکردن: کپکردنی شت بەڕەنگێک کە بابوێری نەمێنێ. بریتییە لە کوشتن و سەرنگوون کردنی یەکێک.

خەفیاگ: د. لقی درەختێکە کە لەژێر زەوی توولکێش کرابێ بۆ ئەوەی کە بنجێکی تری لێ سەوز ببێ.

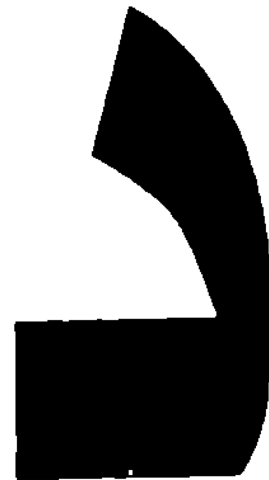
خەل: با. کەڵەکە بەرد.

خەڵات: شتێکە کە یەکێکی گەورە ببەخشێ بەیەکێکی بەردو خوارتر لە خۆی لە ڕووی پیاوەتییەوە.

خەلاتی: شتێکە کە بەخەلات بدرێ.
خەلان: ز. شکانی دەست و پێ.
خەلپۆت: ژەکێکە کرابێتە ئاگردانی گەرمەوە و مەیی بێ.
خەلتان: شوێنێکە لە ئەندام یا شتێکە کە زۆر خوێناوی بووبێ: سەری یا کراسەکەی (خەلتان)ی خوێنە. خەلیلە.
خەلتانە: خەلیلە.
خەلف: لقی یەکسالەی درەخت.
خەلوا: خەروا.
خەلووز: پشکۆ ئاگری کوژاوە.
خەلووزان: شوێنێکی تایبەتییە لە مالدا کە هەر خەلووزی تێ بکرێ.
خەلووزدان: خەلووزان.
خەلووزە: دەردێکە تووشی بێستان دەبێ ڕەشی هەلدەگێرێ. ناوی دێیەکە لە مەریوان لە سنووری شلێر.
خەلوول: میچی قاچی ڕەشەولاخ.
خەلە: دەغل.
خەلەتان: تەفرەخواردن.
خەلەتاندن: تەفرددان.
خەلەتانن: خەلەتاندن.
خەلەتاو: کەسێکە کە تەفرەی خواردبێ.
خەلەف: د. توێکلی درەخت.
خەلەفاگ: خەلەتاو.
خەلەفان: تێکچوونی مێشک لەبەر پیری.
خەلەفاو: کەسێکە لەبەر پیری خەلەفابێ.
خەلەفرۆش: کەسێکە پیشەی هەر خەلەفرۆشتن بێ.
خەلەفیاگ: خەلەفاو.
خەلەفین: خەلەفان.
خەلەندوور: ز. جۆرە گیایەکی شیرینە دەخورێ.
خەلێف: پلوورەی توولێنی هەنگ.
خەلیت: ز. دەرمان و ئەسبابی تفەنگی شینکە.
خەلیلە: گیایەکی بەهارییە گولێکی پژپژی دانەدانە دەگرێ پژدکانی دانی پێ دەئاژنرێ.
خەم: خەفەتی دل و دەروون. پێچی شت: ئەم دارە (خەم)ێکی تێدایە واتە پێچێک.
خەمازە: د. چاکلە.
خەمبا: ئاوسانێکی کەمە کە بکەوێتە جەستە و ئەندامی ئادەمیەوە.
خەمباتێکەوتن: کەوتنی خەمبا بۆ ناو جەستەی ئادەمی.
خەمبار: خەفەتبار.
خەمباری: خەفەتباری.
خەمخوار: کەسێکە کە بەخەم شتێکەوە بێ.
خەمخواری: بەتەنگەوەبوونی شتێک و خەم بۆ خواردنی.
خەمخۆر: خەمخوار.
خەمخۆرک: قلێش و کونێکە کە لە هاویناندا لەبەر وشکی لە زەوی پەیدا دەبێ.
خەمخۆرکە: خەمخۆرک.
خەمخۆرە: خەمەخۆرە.
خەمخۆری: خەمخواری.
خەمرەوێن: کەسێکە یا شتێکە کە خەم لە دلدا لابەرێ.
خەمزە: غەمزە و ناز (د). ناوی دێیەکە لە شارباژێڕ.
خەمشەسەرێ: وتەیەکە بۆ کردنی کارێک بەکاردێنرێ کە بە ناپوختی و نارێکی بکرێ: تۆ کار (بەخەمشەسەرێ) مەکە.
خەمگین: خەفەتبار.
خەمل: ز. ئەسبابی جوانی لە چەک و کالا و خشل.
خەملان: خەملین.
خەملاندن: خەملکردن.
خەملانن: خەملاندن.
خەملکردن: دانانی ئەندازەیەک لە بڕ بۆ وشکەدان و بەری ڕەز و باخ بۆ باج لێ سەندنی.
خەملین: پێگەیشتن و بەخۆداهاتنی هەموو شتێک.
خەملیو: شتێکە کە بەخۆیدا هاتبێ.
خەمناک: د. خەمبار.
خەمۆش: خامۆش.
خەمۆشی: خامۆشی. سەبووری: زووزوو وەرە لام چونکی (خەمۆشی)م پێت دێ.
خەموور: ز. مەرێکە کە ناوچەوانی خالخال بێ.
خەمەخۆرە: بالندەیەکی گەورەی قاچ و مل درێژە هەمیشە بەماتی لە کەناری ئاو هەلدەنیشێ.
خەمیلاندن: ز. جوانکردن.
خەمیر: ل. هەویر.
خەن: گەردن.
خەناوکە: ز. ملوانکە.
خەناووک: خەناوکە.
خەنجۆک: خەنجەر.
خەنجەر: تیغێکی تیژی کەوانەداری دەم پانی لووت باریکی دووخەداری مشتووداره دەخرێتە کێلانەوە و دەکرێ بەبەر پشتێندا.
خەنجەربازی: جۆرە یارییەکە هێندێ کەس بەخەنجەری ڕووت دەیکا.
خەنجەربالا: بال خەنجەرە.

خەنجەربالە: خەنجەربالا.
خەنجەردەم: دار کونکەرە.
خەنجەردەمە: خەنجەردەم.
خەنجەردەمە: جۆرە کوللەیەکی کلک درێژە.
خەنجەلیس: ز. بنکی گیایەکە دەخورێ.
خەندەق: چاڵێکی قووڵی درێژە کە لە زەوی هەڵکەندرابێ.
خەندەق دانەوە: بناغەدانەوەی دیوار. هەڵکەندنی خەندەق.
خەنزراندن: ز. هەڵکڕووزاندنی مووی سەر و پێی ئاژاڵ لەسەر ئاگر بۆ پاککردنی.
خەنۆک: تانجییەکە لەبەر پیری بێ هێز بووبێ و نەتوانی ڕاو بکا و، لەبەرچاوی خاوەنەکەی خۆی بکوتێ و پەلاماری نێچیر بدا بەڵام کە دوور کەوتەوە خۆی بخلافێنێ. بریتییە لە کەسێک لەبەر بێهێزی خۆی بخلافێنێ لە کارێکدا.
خەنە: گەڵایەکی سەوزە دەهاڕرێتەوە و ژنان بۆ جوانی لە سەر و دەست و پێیانی دەگرن. پێکەنین (د).
خەنەبەندان: بەکۆمەڵی خەنە تێگرتن لە شاییدا.
خەنەک: خەنۆک. خەندەق (د).
خەنیم: کەسێکە کە وەک یەکێکی تر وابێ لە دەسەڵات و هێز و تەواناییدا: فیسار کەس (خەنیم)ی دە کەسە واتە دەرقەتی دەکەس دێ، یا تۆ (خەنیم)ی فیسار کەس نیت، واتە هاوشانی ئەونیت.
خەنین: پێکەنین.
خەنینەوە: پێکەنین بەکوڵ کە بەدەنگی بەرز نەبێ.
خەو: بێ هۆشییەکە بەسەر گیانداردا دێ و دەبێ بەمایەی حەسانەوەی.
خەوار: ز. گیاندارێکە کە زۆر بنوێ.
خەواڵوو: کەسێکە کە خەو گرتبێتی.
خەوبردنەوە: نووچبردن بەدەم خەوەوە.
خەو بەسەر چوون: خەوزڕان.
خەوبینین: بینینی شت لە خەودا.
خەوپەڕین: خەوزڕان.
خەوتن: نوستن.
خەوتنان: کاتی نوستن لە شەودا.
خەوتوو: نوستوو.
خەوتەقین: خەوزڕان.
خەوخۆش: کەسێکە زوو خەوی لێ بکەوێ و درەنگ بێداربێتەوە.
خەوڕەوێن: شتێکە کە خەو نەهێڵێ.
خەوڕەوین: ڕەوینەوەی خەو و نەمانی.
خەوزڕان: خەوڕەوین.
خەوش: زیوان و پیسی ناوخەلە.
خەوگا: د. شوێنێکە بۆ نووستن دانرابێ.
خەوگران: کەسێکە کە خەوی قورس بێ و درەنگ بێداربێتەوە.
خەوگرتن: سەردانی خەو لە یەکێک و خەواڵووبوونی. قەدەغەکردنی خەو لە یەکێک بۆ سزادانی.
خەو لێکەوتن: هاتنی خەو بەسەر گیانداردا.
خەون: خەو.
خەوۆک: کەسێکە کە زۆر بنوێ.
خەوون: ز. خەوبینین.
خەوەنوچکە: وەنەوزەکوتێ.
خەوەنوچکێ: خەوەنوچکە.
خەیات: کاڵادروو.
خەیاتە: جۆرە هەودایەکی ڕەنگاوڕەنگی ئاوریشمە.
خەیاتەکێش: جۆرە دەرزییەکی باریکی کون پچووکە زۆرتر خەیاتەی پێوە دەکرێ.
خەیاتی: خەریکبوون بەدروومانی کاڵاوە.
خەیار: خواردەمەنییەکی سەوزە وەک ترۆزی.
خەیار چەمەر: جۆرە درەختێکی گەرمیانییە بەرێکی هەیە وەک لوولە قامیش وایە ناوەکەی خانەخانەیە چەند پەڕەیەکی تێدایە لەناویاندا دانەیەکی زەردی تێدایە پەڕەکانی لە ئاودا دەسووڕێنەوە بۆ ڕەوانی دەدرێ بەمنداڵ.
خەیارە: جۆرە دومەڵێکی گەورەیە لە ئەندام پەیدا دەبێ و بەقەد خەیارێک دەبێ.
خەیانن: د. خایاندن.
خەیر: وتەیەکە لە وەرامی پرسیاردا دەوترێ و نەبوون دەگەیەنێ: (خەیر) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێ خوێندووتە؟ واتە نەمخوێندووە.
خێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. خوێ.
خێت: د. کێڕ لەسەر کاغەز یا لە سەر زەوی.
خیپشنە: خیپشەملە.
خیپشەملە: مەردوومی کولەبنەی مل کورتی تێکسمڕاو.
خێچ: وتەیەکە هەمیشە لەدوای وتەی خواردوە بەکاردێنرێ و، هەر مەبەستی ئەو دەگەیەنێ: خوار و (خێچ).
خێر: چاکە بەکردار یا بەگوفتار لەگەڵ مەردووم یا گیانداری تر.
خێرا: گیانداری گورج و گۆڵ.
خێراتن: د. بەخێرهاتن کردنی کەسێک.
خێراندار: خێرەومەند.
خێراو: ئاوێکە لە سەرەڕێدا دابنرێ لە شوێنێکی دوور لە ئاو بۆ خواردنەوەی ڕێبوار بەخێر.
خێرایی: چاپوکی و گورج و گۆڵی.

خێردانەوە: بەهرە و کەڵکی شتێک بۆ یەکێک: ئەم باخە زۆر (خێر)ی دایەوە.
خێڕوو: خوێڕی. سەوزاییەکە لە جاری پێشووی خۆی سەوز بووبێتەوە.
خێرکردن: چاکەکردن.
خێر لێ بینین: بەهرە و کەڵک دەستکەوتن لە شتێکەوە.
خێرهاتن: خێراتن.
خێرەومەن: خێرەومەند.
خێرەومەند: کەسێکە زۆر خێر بکا.
خێرەوەدەر: شتێکە کە بەهرە و کەڵکی زۆری لێ وەچنگ بکەوێ.
خێز: ز. کێڕ.
خێزان: ژنی مەردووم. ئەو کەسانەن کە لەناوماڵدا بەخێوبان دەکەیت.
خێزاندار: کەسێکە خێزانی زۆری بێ.
خێزەرە: چیلکە و چەواڵێکە لەسەر قامیشبەندی خانووەوە دادەنرێ.
خێزیان: د. هەستان.
خێسەکردن: مۆڕبوونەوە.
خێل: کەسێکە کە چاوی خوار و گێربێ. ئەو ژنانەن کە دەچن بۆ بووک (ز).
خێڵ: چەند ماڵێکی کۆچەری.
خێلاتی: کەسێکە کە خێڵنشین بێ.
خێڵەوخوار: کاتێکە کە خێلاتی پایزان لە کوێستانەوە دێن بۆ گەرمیان.
خێڵەوژوور: کاتێکە کە خێلاتی لە هاویناندا دەچن بۆ کوێستان.
خیلی: ز. سەرپۆش.
خێو: خاوەن. درنج.
خێوکردن: د. بەخێوکردن.
خێوەت: پارچە تەنراوێکی گەورەیە لە دەشتدا هەڵدەدرێ وەکو خانوو.
خێوەتگا: شوێنێکە کە خێوەتی زۆری تێدا هەڵبدرێ.
خیچ: خێل. کێڕ (با). ژەک (ز).
خیز: زیخ.
خیزار: ز. مشاری گەورە.
خیزان: هەژار.
خیزخوڕ: با. کەناری چەم و ڕووباری گەورە کە هاوینان ناوەکەی کشایەوە بکرێ بەشینایی.
خیزە: دەنگێکە لە سنگەوە دێ لە کاتی هەناسەداندا لەبەر نەخۆشی. (خیزەخیز) خیزەی یەک لە دوای یەک.
خیسار: با. سیخوار.
خیشکردن: متبوون و خۆ گیڤکردن لە قیندا.
خیشەخیش: نیخەنیخ و دامان بەدەست شتێکەوە.
خیگۆلکە: د. خیگەی پچووک.
خیگە: هیزە.
خین: خوێن.

دا: پیتێکە بۆ بەستنەوەی دوو وتار بەیەکەوە بەکاردێنرێ: لەگەڵ نەریمان(دا) بچۆ بۆ قوتابخانە، یا پیاوی باش لە جیهان (دا) خۆشەویستە. پیتی ورپاکردنەوە: (دا) وەرە. پیتێکە دەکەوێتە پێش هێندێ ناو (اسم)ەوە مەعنای جووڵانەوەیەکی سەر بەرەوخوار دەگەیەنێ: (دا)ماڵین، (دا) درین، (دا) خستن. دایک (ز)،

داب: ز. گوریسێکە لە مووی کلکی وڵاخ دروست کرابێ.

دابارین: کۆبوونەوەی چەند کەسێک یا چەند گیاندارێک بەسەر شتێکدا.

داباش: ز. باسکردنی شتێک.

دابران: جوێبوونەوەی شتێک لە شتێک: مەرەکە لە ڕانەکە (دابرا). لەتبوونی شتێک بەهۆی شتێکی تیژەوە.

دابرکردن: بڕکردنی شتێک لە شتێک.

دابرین: بڕدان و جوێکردنەوەی شتێک لە شتێک: لایەکی لە زەوییەکەم (دابڕی).

برین: چەقۆکە یا دەزوودکە پەنجەی (دابڕیم). لەلەکردنی شتێک.

دابوون: سەرقەلانکردن و پشت دانەواندن لە هێندێ یاریدا لەکاتی تێکەوتندا.

دابەرزین: ز. سنگدانە پێشەوە بۆ جەنگ.

دابەزاندن: هێنانەخوارەوەی سوار لەسەر پشتی وڵاخ.

دابەزین: هاتنەخوارەوە لەسەر پشتی وڵاخ.

دابەستن: بەستنەوەی هێندێ ئاژاڵ و ئالیک پێدانی و چاودێریکردنی بۆ قەڵەوبوونی. بەستنی شتێک بەسەر شتێکی ترەوە: پاشکۆکەت (دابەستە). نییەت هێنان و چوونە ناو نوێژەوە: نوێژەکەی دابەست.

دابەستە: ئاژاڵێکە کە بۆ قەڵەوبوون بەسترابێتەوە.

دابەشکردن: بەش بەش کردنی شتێک بەسەر چەند کەسێکدا.

دابەلاندن: ز. قووتدان.

دابێژان: بێژانەوەی دانەوێڵە و ئارد بەبێژنگ و هێڵەک. کون کون بوونی شت بەهۆی گوللە یا مۆرانەوە.

دابێژدابێژ: شتێکە کە کون کون بووبێ.

دابین: گیاندارێکە کە ئارامی گرتبێ. (دابینبوون): ئارامگرتنی گیاندار. (دابینکردن) ئارام پێ گرتن.

داپاچین: داهێنانی لق و پۆپی درەخت بەرەنگێک کە تیغەکەی سەر بەرەوخوار لێ بدرێ.

داپچران: داچەقان و دەمدانەوەی چاو و دەم و هێندێ شتی تر.

داپچراندن: داچەقاندن و دەمدانەوەی هێندێ شت.

داپچرین: داپچراندن.

داپرووزقان: داپرووسقان.

داپرووزقانن: د. داڕووتاندن.

داپرووزقیان: د. داڕووتان.

داپرووسقان: د. داڕووتان.

داپرووسقانن: د. داپرووزقانن.

داپرووسقیان: د. داپرووزقان.

داپژان: ڕژان و پژان و بڵاوبوونەوەی دانەوێڵە و شتی تر.

داپسکیان: د. فسدانی مریشک بۆ کەڵەشێر.

داپسیان: د. داپسکیان.

داپلۆخان: سووتان و داماڵانی شوێنێک لە جەستە بەهۆی ئاگر یا ئاوی لە کوڵەوە.

داپلۆخاندن: سووتاندن و داماڵینی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا بەئاوی لە کوڵ.

داپلۆخین: داپلۆخان.

داپلۆسان: داپلۆساندن.

داپلۆساندن: داپلۆستن.

داپلۆستن: داپلۆسین.

داپلۆسکان: د. داڕووتان.

داپلۆسکانن: د. داڕووتانن. ڕووتکردنەوە.

داپلۆسکیان: د. ڕووتبوونەوە. داڕووتان.

داپلۆسین: داگرتنی یەکێک بەلێدانی یەک لەسەر یەک.
داپۆشین: شاردنەوەی شتێک بەدانی شتێکی تر بەسەریدا. بریتییە لە ونکردنی دەنگوباسێک یا نەنگی یەکێک.
داپەڕین: هاتنە خوارەوەی گیاندار بەچالاکی لە بەرزییەوە بۆ نزمی.
داپێچان: پێچانی شتێک بەسەر شتێکی تردا.
داپیرۆشکە: ز. جاڵجاڵۆکە.
داپیر: نەنک.
داپیرک: با. مامان.
داپیرۆکە: داپیرۆشکە.
داپیرە: داپیر.
داتاشراو: شتێکە کە تاشرابێ.
داتاشین: تاشینی شتێک سەر بەرەوخوار. دروستکردنی وشەیەک لە وشەیەک.
داتروسکان: داچلەکین.
داتروسکاندن: داتروسکانن.
داتروسکانن: داچلەکاندن.
داتروسکیان: د. داتروسکان.
داتسیان: داتەپین.
داتسین: داتسان.
داتلیشان: تلیشان و لەتبوونی هێندێ شت لەباری درێژی.
داتلیشاندن: تلیشاندن و لەتکردنی هێندێ شت لە باری درێژی.
داتورسکان: ترسان و ڕاچەنینی گیاندار.
داتورسکاندن: ترساندن و داچلەکاندن.
داتەپین: نزمبوونەوە و داتسانی بان و گوێسوانە. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار.
داتەقاندن: کردنی نوێژ بەپەلە و دەستوبرد: نوێژەکەت (داتەقینە).
داتەکاندن: تەکاندن و ڕاوەشاندنی هێندێ شت سەر بەرەوخوار بەجۆرێک کە هیچی تێدا نەمێنێ.
داتەکیان: د. داتەکین.
داتەکین: بریتییە لە نابووتبوونی مەردووم: ئەوەندەم لە منداڵەکانمدا بەخت کرد (داتەکیم): واتە هیچم بەدەستەوە نەما. چۆڵبوونی دەفر لەو شتەی کە تیایەتی بەجۆرێک کە هیچی تێدا نەمێنێ. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار.
داتەمیان: د. داتەمین.
داتەمین: د. نیشتنی تەم و خەم لە یەکێک.
داچاندن: تۆووەشاندن بەزەوییەوە. چین لەسەر چین دانانی هێندێ شت: بامیکە داچێنە: واتە لەگەڵ گۆشت و تەماتەکەدا چین چین داینێ.
داچزان: چزانی شوێنێک لە ئەندام بەئاگر یا بەشتێکی داخ.
داچلەکان: داتروسکان.
داچلەکاندن: داتروسکاندن.
داچلەکیان: د. داچلەکین.
داچلەکین: داچلەکان.
داچنین: چنین و ڕیزکردنی شت لەسەر شت.
داچۆڕان: هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لە شتێکی تر.
داچۆڕاندن: خوارکردنەوەی دەفرێک بۆ هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لێی بەڕەنگێک کە هیچی تێدا نەمێنێ.
داچۆڕانن: داچۆڕاندن.
داچۆڕیان: د. داچۆڕان.
داچۆڕین: داچۆڕان.
داچوون: ڕۆچوون.
داچەقان: داچەقین.
داچەقاندن: بردنەخوارەوەی شتێک بەشتێکی تردا بەنهێم. داپچڕاندن.
داچەقانن: داچەقاندن.
داچەقیان: د. داچەقان.
داچەقین: چەقینی شتێک بەشتێکی تردا.
داچەکان: نارێکی و خواروخێچیی شان و مل.
داچەکاو: شان و ملی نارێکی خواروخێچ.
داچەکین: داچەکان.
داچەندن: داچاندن.
داحلاندن: داهێشتن.
داخ: خەفەت. پیتی دەربڕینی خەفەتی دەروون: (داخ) لە دەست ڕۆژگار. شوێنێکە لە جەستەی گیاندار کە سووتێنرابێ: لاجانگی (داخ)ی پێوەیە. شتی زۆر گەرم: چایەکە زۆر (داخ)ە، واتە زۆر گەرمە. ئاسنێکی سەرپانە جەستەی گیانداری پێ داخ دەکرێ.
داخدار: داخ لە دڵ.
داخراو: شتی ڕاخراو. شتی فرێدراو. دەرگا و پەنجەرەی هەڵپێکراو.
داخریاگ: د. داخراو.
داخزان: ترازان و خلیسکانی شتێک لە شوێنێک.
داخزین: داخزان.
داخستن: ڕاخستن: قایمکردنی ئەلقەرێز و قفڵ و شمشێرەی دەرگا و هێندێ شتی تر. هەڵکەندن و چاڵکردنی شوێنێک لە زەوی: بناغەی دیوارەکە (داخە). گەرمکردنی حەمام و تەنوور. فرێدان.
داخکردن: سووتاندنی شوێنێک لە جەستەی گیاندار. گەرمکردن و قرچاندنی ڕۆن لەسەر ئاگر.

داخ لە دڵ: کەسێکە دڵی پڕ بێ لە داخ و خەفەت لە دەست شتێک.
داخم ناچێ: داخەکەم.
داخۆ: ئاخۆ.
داخوا: داخۆ.
داخواز: کەسێکە شتێکی بوێ و هەوڵی بۆ بدا.
داخوازی: ویستنی شتێک و هەوڵدان بۆی. شتێکە کە بەدوایدا دەگەڕێیت.
داخواستن: خواستنی شتێک.
داخوران: داڕووخان و کەلەبەر تێکەوتنی شوێنێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە: ئەم دیوارە (داخوراوە).
داخورپان: داتروسکان.
داخورپاندن: داتروسکاندن.
داخورپیان: د. داخورپان.
داخوزین: د. دابەزین لەسەر ولاخ.
داخوستن: د. داخوزین.
داخۆم: د. داخۆ.
داخەکەم: وتەی دەربڕینی خەفەت.
داخی بەجەرگم: داخەکەم.
داخی داخانم: داخەکەم.
داخی گرانم: داخەکەم.
داد: نەکردنی جەور و ستەم. وتەی دەربڕینی داخ و خەفەت: (داد) لە دەست پیاوی خراپ.
دادا: نەنک (ل). دایک (د). دایەن (د).
دادار: خوا.
دادان: تیژکردنی سەری دار و قەڵەم. قوڕ ڕۆکردن لەسەر چینی دیوار. چوونە خوارەوە و دەلاندنی شتی شل: حەوزەکە ئاو (داددا) یا کوپەکە ڕۆن (داددا). دامەزراندنی کەلووی گوڕەوی و لفکە: سەری لفکەکە یا گوڕەوییەکە (دادە). دامەزراندنی مەشق بەنووسینی دێڕێک لە سەری لاپەڕەوە بۆ ئەوەی کە لەبەری بنووسرێتەوە: مەشقم بۆ (دادە). داخستنی دەرگا (ز).
دادانەوە: شۆڕکردنەوەی پەردە و دەرابە و هێندێ شتی تر.
دادبەر: کەسێکە کە شکات لە یەکێک بکات و داد بباتە لای داد پرسێک.
دادپرس: کەسێکە هاواری جەور و ستەم بپرسێ.
دادپەروەر: کەسێکە کە جەور و ستەمی پێ ناخۆش بێ.
دادخوا: د. دادبەر.
دادخواز: د. دادخوا.
دادخوازی: د. دادخوایی.
دادخوایی: د. سکالاکردن.
دادڕان: دڕانی کالا و هێندێ شتی تر لەسەر باری درێژی.
دادڕ دادڕ: کالایەکە لە گەلێ لاوە سەربەرەوخوار دڕابێ. شوێنێکە لە زەوی کە ناوبەناو ئاو دایدڕیبێ.
دادڕەس: فریاڕەس.
دادڕەسی: فریاڕەسی.
دادڕین: دڕاندنی شت لەسەر باری درێژی.
دادروون: دروونی شتێک بەسەر شتێکی تردا. بریتییە لە خەنجەردان لە یەکێک.
دادگە: مەحکەمە.
دادنووس: کاتبی عدل.
داد و بێداد: داد و فوغان.
دادۆشین: دۆشینی گوانی گیاندار بەنهێم. دەست بەئەندامی لەجێچوودا هێنان لەناو ئاوی گەرمدا بۆ هێنانەوەجێی خۆی. بریتییە لە داڕووتاندنی مەردووم بەناخونەک.
داد و فوغان: هاوار و کڕووزانەوە.
دادوەر: قاضی.
دادوەری: قضاء.
دادە: خوشکی گەورە. دایک (د).
دادی: د. دایەن.
دار: لقی گەورەی درەخت کە لێی بووبێتەوە. درەخت: لەژێر سێبەری دارەکەدا نوستم. ئەندازەیەکە وەک ڕبە خوتی پێ دەپێورێ. پیتێکە دەنرێ بەدوای هێندێ ناوەوە، خاوەنداریی یەکێک دەگەیەنێ بۆ ئەوناوە: دەفتەر (دار)، کلیل (دار)، خەزنە (دار)، تاج (دار).
دارا: دەوڵەمەند. جۆرە دەرمانێکی تیژە لەگەڵ دەرمانی چاودا بەکاردێنرێ.
دارانەوە: بووردنەوە و بەلاداهاتن: فیسار کەس کوتوپڕ (دارایەوە).
دارایی: دەسەلات و دەست ڕۆیشتن. جۆرە پەشتەمالێکە. دەرمانێکی تیژە بۆ چاو بەکاردێنرێ کە پێی دەڵێن (دارا).
داربازقەندە: جۆرە دارێکە دارجگەرە و داردەستی لێ دروست دەکرێ.
دارباسقەنگە: دارباسقەندە.
داربڕ: ز. گیاندارێکی پچکۆلەیە لە دڕندە.
داربڕ: دارکەر.
داربۆکردن: بریتییە لە تۆڵەسەندن لە یەکێک: فیسار کەس دارێکی بۆ فیسار کەس کرد، واتە تۆڵەی خۆی لێ سەند بەتەواوی.
داربەس: داربەست.
داربەست: چەند دارێکە لە شوێنی بەرز لێک دەدرێن وەستا کاری لەسەر دەکا.

داربەند: داربەست.

داربەندەخوێن: دارێکی لووسی بارێکی کورتە بەندە خوێنی پێ هەڵدەکێشرێ لە دەرپێ و ڕانک و شەرواڵ و دەمەرقۆیان.

داربێرە: دوو داری دوو پەلە سەرە دوو پەلەکانیان دەخرێتە سەر زەوی، سەرەکەی تریان یەکێکیان بستێک بەرەوخوار کونێکی تێدایە، سەری ئەوی دیکەیانی پێدا دەکرێ بەرەنگێک کە سەری هەردووکیان تێکپەڕێ، ئەم دارە لە مۆڵگەی ئاژاڵ دادەنرێ بۆ ئەوەی کە شوان لە سەری دانیشێ و سەری ئاژاڵە دۆشەنییەکان بگرێ بۆ دۆشین.

دارپاچ: د. تەورداس.

دارتاش: وەستایەکە لە دار و تەختە شت دروست بکا.

دارتاشخانە: شوێنێکە کە دارتاشیی تێدا بکرێ.

دارتاشی: پیشەی دارتاش.

دارتەپان: تەپەی جۆلایی.

دارتەرم: شتێکی درێژی لاوانەداری دەسک دارینە مردووی پێ هەڵدەگیرێ.

دارتەقێنە: د. دار کونکەرە.

دارتەل: کۆڵەکەیەکی دار یا ئاسنە کە تەلی کارەبا یا تەلەفۆنی پێدا ڕانەنگێورابێ.

دارجگەرە: دارێکی کون تێکراوە جگەرەی پێ دەکێشرێ.

دارچین: دارچینی.

دارچینی: توێکڵە دارێکی سوورکاری بۆنخۆشی گەرمیانییە لێ بەچایی دەنرێ و لەگەڵ بەهاراتیشدا بەکاردێنرێ.

دارەدست: دارێکی ڕاستی لووسە کە بگیرێ بەدەستەوە.

دارزان: ڕزان و داوەشانی شت.

دارزاو: شتی ڕزاوی داوەشاو.

دارزیاگ: د. دارزاو.

دارزیان: د. دارزان.

دارزین: دارزان.

دارژان: هاتنە خوارەوەی باران بەلێزمە.

دارژاندن: دارشتنی هێندێ شت بەقاڵب.

دارژیان: د. دارژان.

دارسان: پەلاماردان.

دارسکاندن: ڕاپسکاندن.

دارشتن: تواندنەوەی شتێک و کردنە ناو قاڵبی. دارژان.

دارشتە: شتی دارێژراو.

دارنین: دەستهێنان بە لق و پۆپی درەختدا بۆ داماڵینی گەڵای. داتاشینی سواغی کۆنی دیوار.

دارۆچکە: شتی شۆڕەوەبوو، (دارۆچکەکردن): شۆڕکردنەوەی شتێک لە بەرزییەوە.

دارووو: دەرمانێکی تیژە لە قسڵ و زەرنیق دروست دەکرێ لە هەر شوێنێکی موودار بدرێ دەیڕووتێنێتەوە.

دارووتان: ڕووتبوونی درەخت لە گەڵا و لق و پۆپ. ڕووتبوونی سەر و پێ لە موو.

دارووتاندن: ڕووتاندنەوەی لقی درەخت لە گەڵا. ڕووتکردنەوەی یەکێک و هیچ پێ نەهێشتنی. کردنەوەی موو لە سەر و پێ.

دارووتانن: دارووتاندن.

دارووجان: گیایەکی باڵا بەرزە زۆرتر لەناو مەرەزەدا دەڕوێ، دەنکی وەک دەنکی (کەردر) وایە.

دارووخان: ڕووخانی دیوار و کۆسپایی سەربەرەوخوار. دارووخانە (د).

دارووخاندن: ڕووخاندنی دیوار و کۆسپایی سەربەرەوخوار.

دارووخانە: شوێنێکە لە حەمام کە داروووی تێدا دەگیرێ.

دارووخیان: د. دارووخانی دیوار و شتی تر.

دارووگرتن: هەڵسوونی دارووو لە موو لە حەمامدا.

دارێژگە: قاڵب.

دارێژی: دارشتن.

دارژمێر: ژماردنی هێندێ شت بەدار وەک ئاژاڵ و خشتی هەڕەکراو.

دارستان: شوێنێکە کە درەختی زۆری تێدا بێ.

دارسان: دارستان.

دارشەق: دوو دارە دەدرێتە بن باخەڵ بۆ پێ ڕۆیشتنی لەکاتی شەلیدا.

دارشەقێن: دارێکی تایبەتییە یاریی (شەقێن)ی پێ دەکرێ.

دارقان: با. دارکەر.

دارقەپان: دارێکی گردی لووسە دوو کەس دەیخەنە سەر شانیان و شتی پێ لە قەپان دەدەن.

دارقەندە: دارێکی درێژی کونکراوە دەکرێ بەکونی قەندەدا.

دارقەوام: ز. شتێکە داری خواری پێ ڕاست دەکرێتەوە.

دارک: لاسک و دەماری وشکەوەبووی تووتن.

دارکاری: لێدانی گیاندار بەدار یەک لەسەر یەک.

دارک بژێر: کەسێکە دارک لە تووتن جیا بکاتەوە.

دارکردن: بڕینی دار بۆ سووتاندنی.

دارکنێر: درەختێکی بۆنخۆشی کوێستانییە داردکەی لە داری چوالە دەچێ.

دارکونکەرە: باڵندەیەکی دەنووک درێژی سەر سووری بەرسنگ زەردی سەر باڵ ڕەش و سپییە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ.

دار کەپیچان: وتەیەکە مەردوومی زۆر لەڕ و لاوازی پێ دەشوبهێنرێ: فیسار کەس دەڵێی (دار کەپیچان)ە، واتە وەک دارێکی ڕەق وایە کە پەڕۆی تێوە پێچرابێ.

دارکەر: کەسێکە کە دار بەزۆری ببڕێ بۆ سووتاندن.
دارگوڵ: دارێکە ڕەنگی لە داری بناو دەچێ گوڵێکی سپی دەگرێ. شتێکە لە وێنەی بنجی گوڵەباخ لە دار و کاغەزی ڕەنگاوڕەنگ دروست دەکرێ.
دارگەز: دارێکی باریکی جیرە لە داری سەرو دەچێ لە قەراغ رووبار شین دەبێ، گەڵای ریشاڵ ریشاڵە و بەتەڕی دەسووتێ، لقەکانی لە گەزی پێوان دەچێ.
دارماڵ: بریتییە لە دەفرێک کە لێوانلێو بێ لە شتێکی وشک بەبێ قەلاکردنی. دارماڵکردن: لێوانلێوکردنی دەفرێک لە شتێکی وشک.
داروبار: بریتییە لە قەلافەت و قەبارەی شت: نەریمان (داروبار)ێکی بەهێزی هەیە.
دارودەسە: د. دەستە و دایەرە.
داروغە: کەسێکە لەلایەن دەوڵەتەوە پاسەوانی ئاسایشی پێ سپێردرابێ.
داروغەبازاڕ: حەسحەسی بازاڕ.
دارەبەن: درەختێکی بۆنخۆشە قەزوان دەگرێ و بنیشتەتاڵ دەرددەدا.
دارەت: چونێتی و حاڵەت: خۆت لەو (دارەت)ە مەدە واتە خۆت وا پیشان مەدە، ئەم وتەیە هەر لە نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ.
دارەتەرم: د. دارتەرم.
دارەدار: د. دارەدارە.
دارەدارە: هەستانە سەرپێی منداڵی ساوا لەپێش پێ گرتنیدا.
دارەڕا: ئەو دارانەیە کە ڕایەڵی خانووی پێ دەکرێ.
دارەڕەش: داری بناو.
دارەسمە: د. دارکونکەرە.
دارەشکێنە: دەرمانێکی سەوزی تیژی سووتێنەرە دەکرێ بەهێندێ برینی پیسەوە.
دارەکەوە: هـ. دارکونکەرە.
دارەگەز: دارگەز.
دارەگەڵ: درەختێکی گەورەیە کە لە سەرەوە دوو ناوپەلی قووڵی بێ گەڵای داربەڕووی تێدا هەڵچنرێ بۆ ئاژاڵ.
دارەمەیت: دارتەرم.
دارەوان: گیاندارێکە لە هەڵگەڕان بە دار و درەختدا چالاک بێ.
دارەوەن: درەختێکی تۆپی چڕی گەڵا وردی خڕە، قۆزاخەیەک دەگرێ ناودەکەی پڕە لە مێشوولە.
دارهەلووک: دارێکە لە هەلووکی پێ دەدرێ.
دارێ: هـ. داس.
داریانەوە: د. دارانەوە.
داریلانک: با. گوڵێکی جوانی کوێستانییە کە (ئەسترانە)ی لەسەر بوترێ یا لەسەری بلاوێنرێتەوە گوڵەکەی هەڵدەوەرێ.
دارین: شتێکە لە دار دروست کرابێ.
دارینە: دارین. ئانەشان.
دارینەوە: دارانەوە.
داژەنین: کردنەوە و لەیەک هەڵوەشاندنی پارچەی سەعات و تفەنگ و دەمانچە و شتی تر.
داس: ئاسنێکی کلک دارینی دەم کەوانەییە دروێنەی پێ دەکرێ.
داسپارن: د. ڕاسپاردن.
داستان: بەسەرهات و سەرگوروشتە.
داسخاڵە: داسێکە هەرگیای پێ دەدروێ.
داسرەفتن: د. سرەوتن.
داسرەوین: د. داسرەفتن.
داسک: دەزوو: فیسار کەس بووە بە(داسک) و دەرزی.
داسماڵ: باکۆدانی گیا بەداس.
داسولکە: داسی پچووک.
داسوک: ز. داسولکە.
داسەکنان: ئارامگرتن و دامرکان.
داش: چەند پارچەیەکە لەسەر تەختەی دامە و شەترەنج یارییان پێ دەکرێ. کوورەی ئاگر (د).
داش بەداش: دانی داشێک بەداشێک لە یاری دامەدا. بریتییە لە وتن یا کردنی شتێک بەرامبەر بەشتێکی تر.
داشت: هێشتنەوەی ئاژاڵی مێینە بۆ سک و زا.
داشتن: داشۆرین.
داشدیار: بنەوانی مەردووم لە ماڵدا.
داشکاندن: شکاندنی ئاو بۆ سەر زەویوزار. حیسابکردنی شتێک لەباتی شتێکی تر: لەو پارەیە کە لەلاتە ڕۆژانەکەی ئیمڕۆتی لێ (داشکێنە).
داشکانن: داشکاندن.
داشکەلەرم: قومری.
داشۆڕیان: د. شۆڕبوونەوەی شتێک بەجۆرێک کە تەکەتەکی بێ.
داشۆرین: شۆڕبنی شتێک بەبەرزییەکەوە سەربەرەوخوار.
داشەهارە: تاقە داشێکە بەدەست یەکێک لە یاریکەرانی دامەوە دەمێنێتەوە و، لە ڕاستە دەتوانێ بەهەموو لایەکدا بجوولێ.
داشێ: د. برای گەورە.
داشێلان: شێلانی هەویر و قوڕ و هێندێ شتی تر بەدەست یا بەپێ.
داغ: داخ.
داغانکردن: بەربادکردنی شت.

داغدار: داخدار.
دافرەقان: داوەشان.
دافرەقیان: د. دافرەقان.
دافرەقین: دافرەقان.
دافەتان: دافرەقان.
دافەتین: دافرەقین.
داقرچیان: د. هەلّقرچان.
داقلّیشان: قلّیشانی شت لەباری درێژی.
داقلّیشاندن: قلّیشاندنی شت لەباری درێژی.
داقنین: دافەتان: یاخوا (داقنییت) واتە داوەشییت.
داقەلّەشان: داقلّیشان.
داقەلّەشاندن: داقلّیشاندن.
داک: دایک.
داکاسیان: د. داکاسین.
داکاسین: هێدیبوونەوە و دامرکان.
داکتن: ز. شۆڕکردنەوەی شتێک.
داکـردن: ڕۆکـردنی وشکەدان لە دەفـرێکەوە بۆ دەفـرێکی تر. دامەزراندن و تاقەتکردنی گیاندار: میوانەکان یا ئاژاڵەکە (داکە). دەستپێکردنی باران: باران (دایکرد). تێخستنی یەکێک لە یاریدا. دانانی دراو یا گوێز لە یاریی مووشێندا بەڕیز: مووشەکان (داکە).
داکرمان: داکرماندن.
داکرماندن: وردکردن و هارینی شتی ڕەق بە ددان.
داکشان: هاتنەخوارەوەی شتێک لە بەرزییەوە بەگورجی.
داکشـاوی: نەلفـێکی پچکۆلانەیە لەژێر پیـتـێکی عـەرەبیـدا دەنووسرێ کە (ی)ی بەدەمەوە بێ.
داکوتان: بردنەخوارەوەی سنگ و بزمار بەشوێنێکدا بەنهێم.
داکوتاندن: داکوتان.
داکورۆژین: داکورۆشتن.
داکورۆشتن: خواردن و وردکردنی شتی ڕەق بە ددان.
داکوژان: برانەوەی چنینی گۆرەوی و لفکە و هێندێ شتی تر.
داکوژاندن: برینەوەی چنینی گۆرەوی و لفکە: لفکەکە (داکوژێنە) واتە ئیتر لێی مەچنە.
داکوژانن: داکوژاندن.
داکوژیان: د. داکوژان.
داکۆکی: د. پشتیوانداری. کۆشش و هەوڵ و تەقەلا.
داکەسین: داسەکنان.
داکەفتن: د. داکەوتن.
داکـەندن: دامـالّـینی کـالاّ یا هێندێ چەک لە ئەندام وەک ئەموستیلە و گوارە.
داکەنن: داکەندن.
داکـەوتن: کـەوتنە خـوارەوەی شـتـێک لە بەرزی. نزمـبـوونەوەی شـتـێکی بەرز: نیـرگـەکە (داکـەوتووە) واتە نەویوە. دەست هەلّگرتن و وازهێنان لە کـارێک: (داکـەوە) واتە وازبێنە. بریتییە لە پیربوون و بەناوداچوونی گیاندار. قەناعەتکردن بەو بەشەی کە هەتە.
داکەوتوو: شتێکە کە داکەوتبێ.
داکێشان: ڕاکێشانی شتێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە.
داگا: نەنگ.
داگـرتن: هێنانەخـوارەوەی شـتـێک لە بەرزییـەوە. داپۆشین و داگیـرکردنی شـتـێک بۆ شـتـێک: هەور ئاسـمانی داگرت. پرکـردنی هێندێ شت لە وشکەدان و هێندێ شـتی تر. باری خۆت (داگرە). بریتییە لە لێدانی یەکێک بەزۆری: فیـسار کەس فیـسار کەسی (داگرت) واتە دەستی کرد بەلێدانی. بریتییـە لە قسەکردن بەزۆری: فیـسار کەس فیـسار کەسی بەقسە (داگرت).
داگرتنەوە: پەسـتـانەوە و گـێـڕانی بان بۆ ئەوەی توند ببێـتـەوە و دلّۆپە نەکا. هەلّپـێـچـانی سـەری دوو پارچە بەدروون کە لە پێـشـەوە لە یەک درابن. پرکـردنەوەی قـەوانی فـیـشـەک بەباڕووت و تەرەقە.
داگوشین: گوشین و دەستهێنان بەشتێکی نەرمدا سەربەرەوخوار.
داگەڕان: هاتنەخوارەوە لە شوێنێکی بەرز.
داگیرسان: هەلّگیرسانی ئاگر و چرا. بریتییە لە داهێزران و تا لێ هاتنی جەستە: لەشم (داگیرساوە).
داگیرساندن: هەلّگیرساندنی ئاگر و چرا.
داگیرسانن: داگیرساندن.
داگیرسیان: د. داگیرسان.
داگیـران: گرانبوونی گوێ. قورسبوونی جەستە لە نەخۆشییەوە. داگیرسان.
داگیراندن: داگیرساندن.
داگیرانن: داگیراندن.
داگیـرکـراو: شـوێنێکە کـە دەولّەتێکی بێگانە داگیـری کـردبێ. شتێکە کە یەکێک داگیری کردبێ.
داگیرکردن: بردان و بردنی شتێک بەزۆر.
داگیـرکـەر: کـەسـێکە کـە شـتـێکت لێ داگیـر بکا. دەولّەتێکی بێگانەیە کە خاکی دەولّەتێکی تر داگیر بکا.
داگیریان: د. داگیران.
دال: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
دالّ: مەلێکی گەورەی گۆشتخۆری بەسزمانە. هێشوە ترێی شاش. بریتییە لە گیانداری لاواز.

دالاش: مەلێکی گۆشتخۆرە لە داڵ پچووکترە.
دالان: جێگایەکی سەرگیراوە بەددەم قاپیی حەوشەوە.
دالاندار: ل. خانچی.
دالان دووڕەپ: ژنی قووچی لۆقنی لاواز.
داڵبوون: بریتییە لە لاوازبوونی گیاندار.
داڵدە: پەنا و پشتیوان: فیسار کەس (داڵدەیەکی) باشە.
داڵدەدان: پشتیوانیکردن و پەنادان.
داڵدەهێنان: پەنابردنی یەکێک بۆ یەکێک.
دالستن: لستنەوەی شت.
دالک: ل. دایک.
دالکان: د. نووسان و لکانی شتێک بەسەر شتێکی تردا.
دالکاندن: نووساندن و لکاندنی شتێک بەسەر شتێکی تردا.
دالکانن: دالکاندن.
دالکەدزان: د. دەستەک دز.
دالکیان: د. دالکان.
داڵۆچکە: شتێکە لە شوێنێکی بەرزەوە داهێڵرابێتە خوارەوە.
داڵۆزکە: د. داڵۆچکە.
داڵووت: د. داڵیت.
داڵووچانن: د. دارۆچکەکردن.
داڵووچکە: د. داڵۆچکە.
داڵووچە: د. داڵۆچکە.
داڵووچیان: د. شۆڕبوونەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.
داڵووزان: د. داڵۆچکە.
داڵووزکە: د. داڵۆچکە.
داڵووسکە: د. داڵووزکە.
داڵەڕۆچکە: دارۆچکە.
دالەقاندن: ز. هەڵواسینی شتێک بەشتێکدا.
داڵەکەرخۆر: مەلێکی گۆشتخۆرە و لە هەموو جۆرە داڵێک گەورەترە.
داڵە کەرخۆرە: داڵە کەرخۆر.
داڵیە: ل. سێ پێوانە یا سێ ژمارەیە لە شتێک.
داڵیت: مێوێکە کە چووبێ بەقەد درەختێکدا.
دام: داو.
داماگ: د. داماو.
داماگی: د. داماوی.
دامالان: لێبوونەوەی شتێک لە شتێک: پەتەکە لە ملی دابەستەکە (دامالاوە). بریتییە لە لاوازبوونی یەکێک: فیسار کەس پەنجەتایەک (دامالاوە).
دامالیاگ: د. دامالاو.
دامالیان: د. دامالان.
دامالین: داکەندنی شتێک لە شتێک. لابردن و مالینی شتێک لە شتێک بەدەست: مەنجەڵە ماستاوییەکە (داماڵە).
دامان: دەستەوسانبوونی مەردووم و پەککەوتنی لەسەر شتێک.
داماو: کەسێکە کە لەسەر شتێک پەکی کەوتبێ.
داماوی: دەستەوسانی.
دامردن: نەمانی گڕی ئاگر.
دامردنەوە: دامردن.
دامرکان: لە بزووتن و جووڵەکەوتنی شتێک.
دامرکاندن: لە بزووتن و جووڵەخستنی شتێک.
دامرکانن: دامرکاندن.
دامرکیان: د. دامرکان.
داملەچەقان: نیوونی بەرکەڵ.
دامۆچانن: د. تیژکردن و هانەهانەدان.
دامۆچیاگ: د. کەسێکە کە تیژ کرابێ و هانەهانە درابێ.
داموسک: مووی کلکی ولاخی یەکسم.
داموچانن: د. دامۆچانن.
داموچیاگ: د. دامۆچیاگ.
داموس: داموسک.
داموسک: داموسک.
دامە: جۆرە یارییەکە بەدوو کەس دەکرێ لەسەر تەختەیەکی شەست و چوار خانەیی و، هەریەکەی بەشانزە داش.
دامەرزان: د. دامەزران.
دامەرزاندن: د. دامەزراندن.
دامەرزانن: د. دامەزراندن.
دامەرزیان: د. دامەزران.
دامەزران: جێگیربوونی شتێک لە شوێنێک.
دامەزراندن: جێگیرکردنی شتێک لە شوێنێک.
دامەزرانن: دامەزراندن.
دامەزراو: شتێکە کە لە شوێنێک جێگیربووبێ.
دامەلاغاسی: کەسێکە کە ڕووت کرابێ هیچی پێ نەهێڵرابێ. (دامەلاغاسیکردن) ڕووتکردنی مەردووم و هیچ پێ نەهێشتنی.
دامەن: دامێن.
دامێن: لای خوارووی هەموو شتێک. چمکی کەوا.
دامێنگرتن: بریتییە لە هانابردن بۆ یەکێک.
دامێنگیر: بریتییە لە کەسێک کە هانات بۆ بێنێ.
دامێنگیری: دامێن گرتن و هانابردن.
دان: دووریز ئێسقانی دانەدانەیە کە لەسەر پووکی گیاندار دەڕوێ و خواردەمەنیی پێ ورد دەکا. بەخشینی شتێک بەیەکێک. دانەوێڵەیەکە بدرێ بەباڵندە. بەری چێشتی شل: ئەم چێشتە

(دان)ی کەمە. بریتییە لە کەمێک لە هەموو شتێک: (دان)ێک گۆشتم بەرێ، واتە کەمێک. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(اسمی مکان): ئاگر(دان)، خوێ (دان)، گوڵ(دان). پیتێکە دەنرێ بەهێندێ ناوەوە دەیکا بە(مصدر): فرێ(دان)، ناو(دان)، نازار(دان).

دانا: مەردوومی تێگەیشتووی وریا.

دانار دانار: شتێکە کە دانەدانە وەستابێ و نەچووبێ بەسەر یەکدا: ئەم قوبوڵییە (دانار دانار)ە.

دان ئاڵبوونەوە: سڕبوونی ددان بەهۆێ خواردنی شتی ترشەوە.

دانامە: د. مووی ڕەش و سپی.

دانان: جێگیرکردنی شتێک لە شوێنێک.

داناو: د. ئاودانی گەنم لە کاتی دان گرتنیدا.

دان بەخۆداگرتن: بریتییە لە ئارام و خۆگیری لەبەر بارێکدا.

دانپیانان: بریتییە لە ڕاستی وتنی شتێک.

دان جیڕکردنەوە: دان ڕیچکردنەوە.

دان چوونەکلیلە: ددەم چوونەکلیلە.

داندۆک: دۆینە.

دان ڕیچکردنەوە: لچ هەڵقورتاندن و دەرخستنی ددان.

دانساز: کەسێکە کە ددان دروست بکا.

دانسازی: خەریکبوون بەپیشەی ددان دروستکردنەوە بۆ ئەم و ئەو.

دان سپیبوونەوە: بریتییە لە سام لاچوون و ترس شکانی یەکێک لە یەکێک: دانی خۆت (سپی مەکەرەوە) لە منداڵەکانت.

دانسقە: شتی تایبەتی و نایاب.

دانشتن: د. دانیشتن.

دانکردن: د. دانگرتن: گەنمەکە دانی کردووە: واتە دانی گرتووە.

دانکە: دەردێکە تووشی هێندێ باڵندە دەبێ.

دانگ: بەشێک لە شەش بەشی زەویوزار: سێ (دانگی) ئەو دێیە هی منە. شەش یەکی قڕانێک. ئەندازە و پلە: فیسار کەس سی ساڵ لەمەوپێش چۆن بووە ئێستاش هەر لەو (دانگە)دا ماوە.

دانگا: دەمێک: مەڕەکان (دانگا)یەک لەوەڕین واتە کەمێک.

دانگە: لای خوارووی شت.

دانگیر: دانەوێڵەیەکە کە نیوەکوڵ بووبێ. چیکەنە (د).

دان لێ تیژکردن: بریتییە لە چاوبڕینە شتێک و بەتەمابوونی.

دانوشتان: نوشتانەوە و ڕەقبوونی شت.

دانوشتاندن: دوو قەدکردن و دەقکردنی هێندێ شت.

دانوشتانن: دانوشتاندن.

دانوشتاو: شتی نوشتێنراوەی دەقکراو.

دانۆکە: دانکە. دانە چۆلەکە.

دانوو: دانکە. ساوەر (ز). پەلکە.

دانووکە: دانۆکە.

دانوولە: گەنمی کوڵاو. چێشتی گەنم و نۆک. جۆرە گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا (د).

دانە: دەنکێک لە شتێک. لای ژووروی مەرەزە. ددانە: دانەی مشارەکە مەشکێنە (د). شتێکە وەک شانە بەڵام گەورەتر و درێژترە هەودای ڕایەڵی تەنراوی پێدا هاتوچۆ دەکا لەکاتی جۆلاییدا.

دانەچۆلەکە: گیایەکی بەهارییە بەرێک دەگرێ وەک کەلووی نۆک پڕە لە تۆوی ورد.

دانەخۆرە: دانەیەکە دەکرێ بەفاقە و تەڵەوە بۆ گرتنی پەلەور.

دانەدوو: هـ. دۆینە.

دانەدەم: خستنی شتێک بۆ سەر شتێک و پێیدادرونی: پەردەکە کورتە قولانجێکی (بدە دەم).

دانەر: کەسێکە شتێک لە شوێنێک دابنێ. کەسێکە بناغەی شتێک دابنێ کە لەوەپێش نەبووبێ. کەسێکە کتێبێک دابنێ.

دانەڕۆکە: چێشتێکە لە گەنم و نۆک دروست دەکرێ و دەبەشرێتەوە بەسەر دراوسێدا لە کاتێکدا کە منداڵی ساوای ئەو ماڵە تازە ددانی ڕوابێ.

دانەڕێز: فڕێدانی ئاش دانەوێڵە بۆ ناو ئاردەکە.

دانەقەتێ: گیایەکی بەهارییە بەرێکی خڕ دەگرێ وەک دانە چۆلەکە پڕە لە دانەی ورد.

دانەکولانە: دانوولە.

دانەواندن: نزمکردنەوەی شت لە زەوی.

دانەوانن: دانەواندن.

دانەوە: دانی شتێک بەیەکێک دووبارە. هەڵکەندن: زەوییەکە (بدەرەوە).

دانەوێڵە: هەموو جۆرە وشکەدانێک.

دانەوین: چەمینەوە و خۆ نزمکردنەوەی گیاندار.

دانەوینەوە: دانەوین.

دانهێڕ: با. گەنمە کوتاو.

دانهێڕک: با. دانهێڕ.

دانەیەک: چنگدانەیەک و پڕبوون و چڕبوونی هێندێ شت: هەرێزەکە (داویەتە یەک).

دانیان: د. دانان.

دانیشتن: قنگدانەوە لەسەر زەوی یا لەسەر شتێکی تر.

دانیشتوو: کەسێکە قنگی دابێتەوە. کەسێکە ماوەی مووچەخۆریی میریی تەواو کردبێ.

دانی: دابەستە.

دانین: ز. دانان.
داو: جۆرە تەڵەیەکە بۆ گرتنی هێندێ گیاندار دەنرێتەوە. تاوێک لە دەزوو. داوێن (ز).
داوا: ویستن و خواستن بەزمان.
داواچی: کەسێکە کە دەعوا لەسەر یەکێک بکا.
داواخواز: کەسێکە داوای ئافرەتێک بکا بۆ مارەکردنی. کەسێکە داوای شتێک بکا.
داواخوازی: داواکردنی ئافرەتێک بۆ مارەکردنی. داواکردنی شتێک.
داواکار: داواخواز.
داواکردن: ویستنی شتێک لە یەکێک.
داواکەر: داواخواز.
داوباز: د. ڕاوچی. بریتییە لە فێڵباز.
داوبازی: د. ڕاوچێتی. فێڵبازی.
داوداخستن: داونانەوە.
داوکەفتن: د. کەوتنە ناو داوەوە.
داوگە: د. جێگایەکە داوی لێ دەنرێتەوە. جێی بەهەڵەچوون.
داولێدەر: د. ڕاوچی. کەڵەکباز.
داونانەوە: نانەوەی داو بۆ نێچیر. کەڵەک و فێڵ دروستکردن بۆ مەردووم.
داوودەرمان: بەهاراتی چێشت..
داوودێرونکل: ز. پەپووسلێمانە.
داووڕداووڕ: د. دابڕدابڕد.
داووڕین: دابڕین. قسە بڕینەوە.
داووڵ: داهۆڵ.
داووڵین: وڵینی شت بەزۆری بەسەریەکدا.
داوەت: با. شایی و هەڵپەڕکێ.
داوەر: خوا.
داوەراندن: وەراندنی شت بەزۆری.
داوەرانن: داوەراندن.
داوەرێس: ناوەرێس.
داوەزاندن: دابەزاندن.
داوەزین: دابەزین.
داوەستن: دابەستن.
داوەشان: هەلا هەلا و پارچەپارچە بوونی شت.
داوەشـاندن: دەست هەڵهـێنانەوە بۆ لێـدانی شـتـێـک: دەست (دامەوەشێنە). تێوەشاندنی بەرگ و کاڵا لەسەر ئاگر. هەلا هەلاکردنی شتێک.
داوەشاو: شتی هەلاهەلابوو.
داوەشیاگ: داوەشاو.
داوەشیان: د. داوەشین.
داوەشین: داوەشان.
داوەکۆستـە: باڵندەیەکی کێـوییـە لە کەو پچووکـترە بەهەنگاو دەڕوا، دوو تەڵ مـوو بەپشت ملیـەوەیە لە حـەلی ڕۆیندا مووەکان قنج دەبنەوە.
داوێن: دامێن.
داهاتگ: داهاتوو.
داهاتن: ڕامبوونی گیاندار. دوولەتبوونی دار بەمشار. سوور بوونی چاو و هاتنە گلی. دانەدانە و ڕێک وەستانی مووی سەر و ریش بەهۆی داهێنانی بە شانە. تازە پەیدابوون و باو سەندنی شتێک: ئەم گۆرانییە تازە (داهاتووە). ڕووتبوونی درەخت بەهۆی داپاچینی لقەکانیەوە.
داهاتوو: گیـانداری ڕامبوو. دارێکە بەمشار دوولەت کرابێ. چاوێکە هاتبێتە گل. مووی شانەکراو. شتێکە تازە باوی سەندبێ. درەختی هەڵپاچراو.
داهانین: داهێنان.
داهاوردن: داهێنان.
داهۆڕ: د. شتی دڵبی شەپ و شۆڕ.
داهۆڵ: شـتـێکە وەک زەلام لە دار و پەڕۆ دروست دەکـرێ لەناو کـشـتـوکـاڵـدا دادەچەقـێنرێ بۆ لێ سڵـەمـینەوەی باڵندە و جانەوەر.
داهێزران: لەش قورسبوون و تێکچوونی بەهۆی نەخۆشییەوە. شلبوونەوە و ئاودانەوەی هەویر لەبەر زۆر مانەوەی. هەویرەکە داهێزراوە: نانی لێ نایەت.
داهێزیان: داهێزران.
داهێشتن: شۆڕکردنەوەی شت.
داهێنان: ڕامکردنی گیاندار. لەتکردنی دار بەمشار. شانەکردنی موو. کردنی شتێک بەباو. داپاچینی دار و درەخت.
دایان: د. دایەن.
دایانی: د. دایەنی.
دایک: مێینەیە کە منداڵی ببێ.
دایکە: چۆلەکەی مێ. دایک.
دایکەلێ: وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەدایک دەوترێ.
دایکەمارانە: دەعبایەکە لە ڕەنگدا وەک مارمێلکە و لە شێوە و گەورەییدا وەک قومقومۆکە وایە.
دایکێن: جۆرێکە لە یاریی شەقێن.
داینە: د. داوێن. بناری شاخ.
دایە: دایک. دایەن.
دایەخ: کەڵک: بە(دایەخ)م دەرنایەت.
دایەق: دایەخ.

دایەڵکە: بەتێکە سەرێکی بە(کەوچکە)ی ئاشەوە دەبەسترێ و ناودراستیشی دەبەسترێ بە(مەچەکە)وە و سەرەکەی تری بەردێکی پێوە دەبەسترێ بۆ کەم و زۆرکردنی دان.

دایەن: ژنێکی بە شیرە کە مەمک بدا بەمنداڵی شیرەخۆرە.

دایی: ز. دۆوکە.

داین: ز. دایەن.

دبدب: د. وتەیەکە پەلەور و مەڕ و بزنی پێ بانگ دەکرێ.

دبێدبێ: د. دبدب.

ددان: دانی گیاندار.

ددانە: ددانەی چەرخ و مشار.

دددۆ: ز. دوو.

دراخە: ز. مەڵۆ.

دراف: ز. شوشتنی کاڵای خێزان. قڵیشی دیوار. دراو.

دران: ز. ددان.

دراو: پارەی دەوڵەتی. جۆرە تامێکی خۆشە کە لە سەبیل و گۆزە و گڵێنەی تازەوەدێ: گۆزەکە (در)ی خۆشە.

دراوسێ: کەسێکە کە ماڵی لە ماڵتەوە نزیک بێ.

دراوسێ وەزن: کەسێکە کە ئازاری دراوسێ بدا.

دریشە: درەوش.

دردۆنگ: کەسێکە لە یەکێک دڵگیربووبێ.

دردۆنگی: دڵگیریی لە یەکێک.

دڕ: شتی زۆر زبر. گیانداری هار و هاج.

دڕان: لەتبوون و کون تێبوونی شت. بریتییە لە بڵاوبوونەوەی باسێکی شاراوە: فیسار باس (دڕا) واتە هەمووکەس پێی زانی. بریتییە لە قەڵەوبوونی گیاندار: مەڕەکە ئەوەندە قەڵەوبووە (دڕاوە). بریتییە لە مردنی بێ دینی بێ باوەڕ: هامان (دڕا).

دڕاندن: پارچەکردنی شت.

دڕاو: شتێکە پارچە بووبێ.

دڕاوی: ئاستی دڕان لە شت.

دڕدان: تەکەکردن و جێ کردنەوە.

دڕک: شتێکی تیژە وەک دەرزی لە هێندێ درەخت و سەوزاییی پەیدا دەبێ.

دڕکاوی: شتێکە دڕکی زۆری پێوە بێ.

دڕکە: دەردێکە وەک گەرمەژنە منداڵ دەری دەدا و سەری زیپکەکانی وەک دڕک تیژ دەبێ.

دڕکەئاسنینە: کەڵەوێ.

دڕکەزێ: جۆرە دڕکێکی قامیی باڵابەرزی هەمیشە سەوزە دەکرێ بەپەرژین.

دڕکی مەموزین: بریتییە لە یەکێک کە بەشتێکەوە ئاڵا نیتر لێی نەبێتەوە.

دڕکین: د. دڕکاوی.

دڕکینە: د. دڕکین.

درگە: د. دەرە.

دڕن: چڵک: فیسار شت بۆ (دڕن)ی لێ دێ.

دڕناڵ: گڕناڵ. (دڕناڵ دڕناڵ): شتی گڕناڵ گڕناڵ. دەروویەکە لە ئاو کە دوو دەریا بەیەک بگەیەنێ.

دڕندە: گیانداری گۆشتخۆری چوارپێی بە زیان.

دڕنە: دڕندە.

دڕوو: دڕک.

دڕەی: هـ. تووتڕک.

دریاگ: دڕاو.

دڕیان: دڕان.

دڕێڵە: گیایەکی بەهارییە وەک چاوبازە. بەڵام ئەم بنجی پچووکترە. دڕکە.

دڕی: دڕک.

دڕین: لەتکردنی تەنراو و هێندێ شتی تر.

درز: قڵیشی باریکی شت.

درزبردن: قڵیش تێبوونی شت.

درزدان: درزبردن.

درزین: ز. درزبردن.

درژ: د. شتی خاو کە کرژ نەبێ. مەردوومی توورە و تڕۆ.

درشت: شتێکە کە ورد نەبێ. بریتییە لە مەردوومی قەبەی تێ نەگەیشتوو.

درشتی: قەبەیی و تێ نەگەیشتوویی.

درکاندن: دەربڕینی شتێک کە پێویست نەبێ بەوتن. دەربڕین.

درگا: د. دەرگا.

درگابوون: د. کونبوونی برین.

درگاژەنانە: د. کۆبوونەوە و قسەکردن بەبۆنەی کردنەوەی (إفتتاحية) شتێکەوە.

درگاکردن: د. دەرگابوون.

درگانە: د. دەرگانە.

درگە: وشکاییەکە کە هەر چوار لای ئاوبێ (جزيرة).

درم: جۆرە دەردێکی سووکی تێکڕاییە وەک هەڵامەت: (درم) داکەوتووە.

درم داکەوتن: بڵاوبوونەوەی درم لە شوێنێکدا.

درنج: دێو.

درنگانەوە: دەنگی درنگەی شت لە گوێدا.

درنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مس. (درنگە درنگ) درنگەی یەک لە دوای یەک.

درنە: ز. کرمی ناو سکی مەڕ.

درۆ: قسەی هەڵبەستراوی بێ بناغە.
درۆخەدرۆخ: چووزانەوەی سەر سنگ و دەروون لەبەر سەرمابوون.
درۆزن: کەسێکە زۆر درۆ بکا.
درۆزنانە: شتێکە کە ڕاستەقینە نەبێ: ئەم سەعاتە (درۆزنانەیە) واتە سەعاتی ڕاستەقینە نییە.
درۆزنە: درۆزنانە. ناوی دێیەکە لە نزیکی سلێمانی.
دروس: د. دروست.
دروسبوون: د. دروستبوون.
دروست: شتێکە کە ڕێکی دەستووری ئاسمانی یا زەمینی بێ: نوێژەکەت یا هەڵگرتنی دەمانچەکەت (دروست) نییە. شتی بەجێ: ئەمە کارێکی (دروست)ە، واتە بەجێیە.
دروستایی: سەر و بن بەستن و گەڵاڵەکردنی فرمانێک: بۆ نان خواردنی نیوەڕۆ (دروستایی) کراوە.
دروستبوون: پێکهاتنی کارێک. بریتییە لە کۆبوونەوەی پیاو لەگەڵ ژنی خۆیدا.
دروستکردن: ڕێکخستنی شتێک لە چەند جۆرە کەرەستەیەک: خانوو یا کورسیەکەی (دروست کرد).
دروستی: ساغی و بێ گەزەندی: بە(دروستی) سەری تۆ.
دروسکردن: د. دروستکردن.
دروسی: د. دروستی.
دروشم: نیشانەیەکی تایبەتییە کە هەموو دەوڵەتێک هەیەتی.
درۆشم: شێوە: بە(درۆشم) دەیناسمەوە. وێنە.
درۆڤ: ز. ڕوخسار.
درۆکردن: وتنی شت بەدرۆ.
دروو: د. درۆ.
درووتن: ز. دروون. دروێنە.
درووخە: د. چووزانەوە و کاوەکاوی قورگ و دەروون.
درووخیان: د. چووزانەوە.
درووزن: د. درۆزن.
درووشم: درۆشم.
درووشن: د. شتێکە کە بدرەوشێتەوە.
درووشە: د. ورشە.
درووشێ: ز. ئێسقانی خوار ئەژنۆ تا قولەپێ.
درووشیان: د. درەوشانەوە.
درووشین: د. درووشیان.
دروومان: درووونی شت بەتەقەڵ.
دروون: تەقەڵ هەڵدان لە شت بەدەرزی و دەزوو یا بەشووژن و بەن. برینی گیا بەداس.
دروونەوە: دروێنە. دووبارە درووونی شتی هەڵپچڕاو یا دڕاو.
دروێنە: دروونەوەی دەغڵودان بەداس.

دروین: دروون.
درەخت: دارێکی بەرزی سەوزە کە بەپێوە بێ.
درەخشان: شتێکە کە زۆر پرشنگ و ڕووناکی بداتەوە.
درەخشانەوە: بریسکەدانەوە و پرشنگدانی شتی درەخشان.
درەخشینەوە: درەخشانەوە.
درەم: درهەم. چل و هەشت حەببە لە زیو.
درەنگ: دوایی کاتی شت: ڕۆژ (درەنگە) واتە هاکا بڕایەوە.
درەنگان: کاتی درەنگ: بەم (درەنگان)ە بۆچی دەڕۆیت؟
درەنگی: درەنگان.
درەو: دروێنە. درۆ.
درەوان: د. دروێنەکەر.
درەوش: دەرزییەکی ئەستووری گەورەیە چەرمی پێ کون دەکرێ بۆ درووونی.
درەوشانەوە: درەخشانەوە.
درەوشە: درەوش.
درەوشینەوە: درەوشانەوە.
درەوکەر: سەپان.
درێخ: د. درێغ.
درێژ: شتێکە کە کورت نەبێ.
درێژا: د. درێژایی.
درێژایی: باری درێژیی لە شت.
درێژبوون: بریتییە لە پاڵکەوتن و ڕاکشان.
درێژبوونەوە: دواکەوتنی کارێک و قەتیسبوونی: ئیشەکەم چاک (درێژبووەوە).
درێژدادڕ: بریتییە لە مەردوومی سازندە.
درێژدادڕی: سازندەیی و چەنەبازی.
درێژ داهۆڵ: مەردوومی درێژی لەڕ و لاواز.
درێژکردن: بریتییە لە بەزەوی دادانی یەکێک.
درێژکردنەوە: درێژەدان بەقسەیەک یا کردەوەیەک.
درێژکۆلە: شتێکە کەمێک درێژبێ.
درێژەپێدان: درێژکردنەوە.
درێژەوکردن: د. درێژکردنەوە.
درێژی: باری درێژاییی شت.
دریسمە: گرێژەنە.
درێشک: ز. درەوش.
درێغ: حەیف: (درێغ) بۆ نەخوێندەواری کورد. کۆتاهی و قسوور.
درێغا: درێغ.
درێغکردن: کۆتاییکردن لە کارێکدا.
درێغی: درێغکردن.
دری: ز. تووترک.

دز: کەسێکە بەپەنهانی شتی ئەم و ئەو ببا.
دزدەسەک: د. دەستەک دز.
دزراو: شتێکە کە دز بردبێتی.
دزکۆشکە: شوێنێکە کە دز خۆی تێدا حەشار بدا.
دزگا: د. دزکۆشکە.
دزگێن: ز. دەستەجلەو.
دزنەبەر: شتێکی بێ نرخە کە دز نەیبا.
دزە: پەنهانی: بە(دزە) کاری خۆی دەکا.
دزەخورجێنی: کردنی شتێک بەدزییەوە و پەنهانکردنی لەم و لەو.
دزەخەنە: د. زەردەخەنە.
دزەکردن: خۆدزینەوە.
دزیاگ: د. شتی دزراو.
دزێو: شتی ناشیرین.
دزی: دزیکردن: فیسار کەس پیشەی هەر (دزی)یە.
دزیکردن: دزینی شتی مەردووم.
دزین: بردنی شت بەپەنهانی.
دزینەوە: دزین و کەمکردنەوەی شت بەرەبەرە: لفکەکە لە ئاستی دەمەکەی هەر دەورەی دوو کەلووی لێ (بدزەرەوە).
دژ: گیانداری وەڕس لە شت: ئەو وڵاخە (دژ) ئاوە. ڕووگرژ. چەپەڵ (د).
دژایەتی: بوونی دوو شت بەجۆرێک کە هەرگیز کۆنەبنەوە (تضاد).
دژبوون: د. کرژبوون. ڕق هەستان. پیسبوون.
دژمان: جوێن.
دژمن: دوژمن.
دژمنایەتی: دوژمنایەتی.
دژمنی: دوژمنی.
دژمێن: د. دژمان.
دژمین: ز. دژمان.
دژوار: شتی سەخت و گران. توونی کەسکوون.
دژواری: سەختی و گرانی.
دژوون: ز. چڵکن.
دژوێن: جوێن. چڵکن.
دژوێنی: چڵکنی.
دژهۆنی: کۆکردنەوەی دوو وشە کە دژایەتی بێ لە ناوەندیاندا لە ڕستەیەکدا (طباق).
دژی: جۆرە نەخۆشییەکە بەناژاڵ دەگا.
دش: خوشکی مێرد. دژ (د).
دشکردن: خۆکێشانەوە لە کارێک و دەست لێ هەڵگرتنی: (دشکەم).
دشمن: د. دوژمن.
دشمنی: د. دوژمنی.
دفن: با. لووت.
دڤمری: ز. مەردوومی بێ دەم و پل.
دڤنزەم: ز. مەردوومی زبان شیرین.
دڤێل: ز. کونێکە چەرمی سەرپەنجەی نەعلی تێ هەڵدەکێشرێ.
دک: ز. سەکۆ.
دکین: ز. چڵکنیی کاڵا بەجۆرێک کە بواردبێتی.
دگدگە: مزراحێکە لە خولانەوەدا نەیەتە سەر دەست.
دگمە: ز. دوگمە.
دگەل: ز. لەگەڵ.
دل: با. دڵ.
دڵ: پارچە گۆشتێکی سوورە لەژێر گۆی مەمکی چەپی گیاندار و ناوەندی هەردووسیدا و، جەمسەری هەموو شادەمارێکە و خوێن لەوەوە هاتوچۆ دەکا.
دڵارا: شوێنێکە دڵی تێدا بکرێتەوە.
دڵازار: مەردوومی دڵ شکست.
دڵازاری: دڵشکان.
دڵ ئاوخواردنەوە: بریتییە لە باوەڕکردن بەشتێک بەدڵ.
دڵ ئاودان: بریتییە لە گەیاندنی خۆشی یا ناخۆشییەکی زۆر بەدڵی یەکێک: فیسار کەس بەو مژدەیە (دڵی ئاودام) یا بەو توانچە (دڵی ئاودا).
دڵ ئاورشێنکردن: بریتییە لە دڵخۆشکردنی یەکێک بەمژدە پێدانی.
دڵ ئاوەدان: بریتییە لە مەردوومی وریای زۆرزان.
دڵبردن: بریتییە لە تێکچوونی دڵ بەخواردنی شتێک: هەنگوینەکە (دڵی بردم) ئارەزووکردنی خواردنی شتێک و توانینی: (دڵم هیچ نابا).
دڵ بەجێهێنان: بەجێ هێنانی ئارەزووی دڵی یەکێک.
دڵبەر: خۆشەویستێکە دڵت ڕاکێشێ بۆ خۆی.
دڵبەستە: کەسێکە ئارەزووی شتێک بکا و دڵی پێوەی بێ.
دڵبەند: دڵبەستە.
دڵ بەیەکاهاتن: دڵ تێکەڵاتن.
دڵبی: ز. جۆرە هەنجیرێکە.
دڵپاک: بریتییە لە کەسێک کە دڵی خاوێن بێ دەربارەی مەردووم.
دڵپاکی: بریتییە لە پاکیی دڵ و بێ خەوشی دەربارەی مەردووم.
دڵپڕ: کەسێکە لەبەر خەفەتێک دڵی تەنگ بووبێ و نزیک بێ بەگریان. کەسێکە ئەوەندەی خواردبێ سەر دڵی کەوتبێ. کەسێکە کە قینی لە یەکێک بێ پڕ بەدڵ. (دڵپڕبوون):

بریتییە لە دڵ تەنگبوون بەجۆرێک کە نزیک بێ بەگریان. زۆر خواردن بەجۆرێک کە سەر دڵ بکەوێ. ڕقهەستان لە یەکێک پڕ بەدڵ.

دڵپڕی: بریتییە لە دڵتەنگی. قورسبوونی دڵ بەهۆی زۆر خواردنەوە.

دڵ پیاچوون: بریتییە لە حەزکردن لە شتێک.

دڵ پیاکاهاتن: دڵ پێکاهاتن.

دڵ پێ سووتان: بریتییە لە بەزەیی هاتنەوە بە گیاندارێکدا.

دڵ پێکاهاتن: دڵ تێک هەڵاتن.

دڵ پێوەبوون: حەزکردنی دڵ لە شتێک.

دڵپیس: بریتییە لە کەسێک کە دڵی باش نەبێ لەگەڵ مەردووم.

دڵپیسکردن: بریتییە لە گومان پەیاکردن دەربارەی یەکێک بەخراپی.

دڵپیسی: بریتییە لە ناپاکی و خراپی دڵ لەگەڵ مەردوومدا.

دڵتەڕ: بریتییە لە کەسێک کە حەز لە کاڵا و شتی جوان بکا.

دڵتەڕی: بریتییە لە حەزکردن لە بەرگ و کاڵای جوان.

دڵتەنگ: خەفەتبار.

دڵتەنگی: خەفەتباری.

دڵ تێچوون: حەزکردن لە شتێک.

دڵ تێکچوون: دڵ تێکهەڵاتن.

دڵ تێکهەڵاتن: دڵ بەیەکداهاتن بەجۆرێک کە نزیک بێ لە ڕشانەوە.

دڵچوون: بێحوودبوونی دڵ و سستبوونی.

دڵچوونەسەر: بریتییە لە حەزکردن لە شتێک.

دڵچەسپ: شتێکە کە بچێتە دڵتەوە و جێگیربێ تێیدا.

دڵ خاوبوونەوە: سستبوونی دڵ و تێکچوونی.

دڵخوا: د. دڵچەسپ. دڵخواز.

دڵخواز: شتێکە کە دڵت ئارەزووی بکا. دڵدار.

دڵخوازی: دڵداری.

دڵخۆر: د. دڵتەنگ.

دڵخورد: د. کەسێکە لە یەکێک دڵگیر بووبێ.

دڵخوردی: دڵگیری.

دڵخۆری: د. دڵتەنگی.

دڵخۆش: کەسێکە خۆشیی لە دڵیدا بێ. (دڵخۆشبوون) پەیابوونی خۆشی لە دڵدا. (دڵخۆشکردن) خۆشی گەیاندن بەدڵێک.

دڵخۆشکەرە: شتێکە ببێ بەمایەی خۆشیی دڵ.

دڵخۆشی: کەیف و خۆشیی دڵ.

دڵخۆشیدانەوە: بەسەر یەکێکداهاتن و خەفەت ڕەواندنەوە لە دڵی. لاواندن و ڕامکردنی یەکێک کە کارێکت پێی بێ: جوتیارەکە تۆراوە (دڵخۆشیی بدەرەوە).

دڵداخوریان: دڵڕاچەنین.

دڵداخوریان: د. دڵداخوریان.

دڵدار: دڵبەر.

دڵدارانە: هۆنراوە و پەخشانی دڵداری.

دڵداری: عاشقێنی و دڵخوازی.

دڵداکەفتن: د. دڵداخوریان.

دڵداگ: د. کەسێکە دڵی دوای شتێک کەوتبێ و شێت و شەیدا بووبێ بۆی.

دڵدزی: با. نهێنیی ناودڵ.

دڵڕاگیرکردن: پارێزگاریکردنی دڵی یەکێک لە زویربوون.

دڵڕفێن: دڵفڕێن.

دڵڕوون: بریتییە لە دڵخۆش.

دڵڕۆین: بریتییە لە بێخودبوون.

دڵڕەش: دڵڕەق.

دڵڕەشی: دڵڕەقی.

دڵڕەق: بریتییە لە مەردوومی بێ باکی نا میهرەبان.

دڵڕەقی: بریتییە لە بێ باکی و نامیهرەبانیی دڵ.

دڵڕەنجان: زویربوون.

دڵڕەنجاندن: زویرکردنی دڵی یەکێک.

دڵسارد: بریتییە لە کەسێک لە کارێکدا دوو دڵ بێ و گەرموگوڕ نەبێ. (دڵ ساردبوونەوە) دوودڵبوون لە کارێکدا. (دڵ ساردکردنەوە) دوودڵکردنی یەکێک لە کارێکدا.

دڵساردی: بریتییە لە دوودڵی و سارد و سڕی لە کارێکدا.

دڵسۆز: کەسێکە کە میهرەبان و دەربایستت بێ.

دڵسۆزی: میهرەبانی و بەتەنگەوەبوون.

دڵسووتان: بریتییە لە بەزەیی هاتنەوە بەیەکێکدا.

دڵسووتاو: مەردوومی خاوەن بەزەیی.

دڵسووتیاگ: د. دڵسووتاو.

دڵسووتیان: د. دڵسووتان.

دڵسەخت: دڵڕەق.

دڵسەندن: بریتییە لە هۆگرکردنی یەکێک و دڵ لێ سەندنی.

دڵشاد: کەسێکە کە بەئارەزوویەک گەیبێ و سەر و دڵی خۆشبێ پێی.

دڵشادی: سەر و دڵخۆشی.

دڵشکان: ڕەنجانی دڵ.

دڵشکاندن: دڵڕەنجاندن.

دڵشکست: کەسێکە کە دڵی لە شتێک ڕەنجابێ.

دڵشکستە: دڵشکست.

دڵشکستی: بریتییە لە دڵ ڕەنجان.

دڵشکیان: د. دڵشکان.

دڵفراوان: بڕتییە لە مەردوومی هێمنی لەسەرخۆ.

دڵفراوانی: بڕتییە لە هێمنی و لەسەرخۆیی مەردووم.

دڵفڕێن: شت یا شوێنێکی خۆشە کە دڵی مەردووم ڕابکێشێ.

دڵق: جۆرە دڕکێکە لە (وڵ) دەچێ بەرێکی سووری ڕەوانی هەیە.

دڵکرانەوە: گوشادی دڵ بەهۆی هەر شتێکەوە بێ.

دڵکرمن: کەسێکە کە لە شتێک بەدگومان بووبێ.

دڵکرمۆڵ: دڵکرمن.

دڵکرمێ: دڵکرمۆڵ.

دڵکریانەوە: د. دڵکرانەوە.

دڵکورکان: ئارەزووکردنی شتێک و دڵ لێدان بۆی.

دڵکورکیان: دڵکورکان.

دڵگران: بڕتییە لە مەردوومی زویر لە شتێک.

دڵگرانی: زوبری.

دڵگوشا: دڵگوشاد.

دڵگوشاد: شوێنێکە کە دڵ تێیدا بکرێتەوە.

دڵگوشادی: کرانەوەی دڵ بەشوێن یا بە شتی دڵگوشاد.

دڵگەرم: بڕتییە لە کەسێک کە لە کارێکدا سەرگەرم بێ.

دڵگەرمی: بڕتییە لەسەرگەرمی لە کارێکدا.

دڵگیر: دڵگوشاد. کەسێکە کە لە یەکێک زویر بووبێ.

دڵگیران: دڵتەنگ بوون.

دڵگیری: دڵتەنگی.

دڵ لە دڵدان: بڕتییە لە دوودڵی و گومان لە کارێکدا: (دڵ لە دڵ مەدە) واتە بێگومان بە و دوودڵ مەبە.

دڵ لێچوون: حەزکردن لە شتێک.

دڵ لێ سەندن: ڕاکێشانی دڵی یەکێک بەگوفتار و کرداری جوان.

دڵماین: ز. دڵشکان.

دڵمردگ: دڵمردوو.

دڵمردوو: بڕتییە لە کەسێک کە ئارەزووی شتی خۆش و جوانی نەبێ.

دڵنەوایی: ئاشتکردنەوەی دڵی یەکێک کە زویر بووبێ.

دڵنیا: کەسێکە کە بێگومان بێ و دوودڵ نەبێ لە کارێکدا. (دڵنیابوون) بێگومانی و یەک دڵی لە کارێکدا.

دڵنیایی: دڵنیابوون.

دڵۆپ: ز. دڵۆپ.

دڵۆپ: تکەی ئاو و شتی شل.

دڵۆپە: تکەی بنمیچی بان.

دڵۆرە: هـ. ڕاکشان.

دڵۆڤانی: با. بەزەیی.

دلووڤان: ز. دۆستی خۆشەویست.

دڵەتەپێ: دڵەخورپێ.

دڵەخورپێ: دڵەگورپێ.

دڵەخورت: هێزی دڵ.

دڵەڕاوکێ: دوودڵی لە کارێکدا.

دڵەڕەپێ: د. دڵەخورپێ.

دڵهشتن: ز. دڵشکاندن.

دڵەکزە: دڵەکزێ.

دڵەکزێ: جۆرە دڵ تێکچوونێکە هێندێ جار لە خواردنی هێندێ شتەوە پەیدا دەبێ.

دڵەکوتێ: لێدانی دڵ یەک لەسەر یەک بەهۆی خورپە یا ماندووبوونەوە.

دڵەکەڵەشێر: جۆرە ترێیەکی سپیی دەنک درێژی بنک ئەستووری سەر باریکە یەک دەنک ناوکی پچووکی تێدایە.

دڵەگورپێ: دڵەکوتێ.

دڵەلەرزە: دڵەگورپێ.

دڵەلەرزێ: دڵەلەرزە.

دڵ هەڵشێوان: دڵ تێکهەڵاتن.

دڵ هەڵشێوانەوە: دڵ هەڵشێوان.

دڵ هەڵشێویان: د. دڵ هەڵشێوان.

دڵ هەڵکەفتن: د. دڵ هەڵکەوتن.

دڵ هەڵکەنران: دڵ هەڵکەوتن.

دڵ هەڵکەنیان: د. دڵ هەڵکەنران.

دڵ هەڵکەوتن: لەپێش چاوکەوتنی شت.

دڵ هێنانەجێ: دڵنەواییکردنی یەکێک.

دلێ: هـ. پیتی تێدابوون (ظرفیت) وەک وتەی (ناو): (دلێ) دەر، واتە ناوچەم.

دلێر: پاڵەوان.

دلێری: پاڵەوانی.

دلێق: دلیق.

دلیق: دلق.

دلیوان: تەبەنە.

دم: کێر (هـ). کلک (ل). کات (ز).

دما: هـ. پاش.

دەمارەکۆڵ: دەمارەکۆڵە.

دەمارەکۆڵە: دووپشک.

دمانکردن: ز. بەئیجارەگرتنی دەیەکی دێهات و شتی تر.

دمە: هـ. دووگ.

دمەد: ز. شیشەتووتن.

دمەک: د. دومەک.

دمەڵ: د. دومەڵ.

دمەلان: د. دومەلان.

دمەهۆسنگنێ: کلک هەڵسەنگێنە.

دنان: ل. ددان.

دمبەک: د. دومەڵەک.

دندان: ز. ددان.

دندک: ز. تۆوی کاڵەک و شووتی و شتی تر.

دنگ: دۆڵێکی دارینە برنج و ساوەری تێدا دەکوترێ. دەنگ (ز).

دنگبوون: بریتییە لە تێرخواردن و توندبوونی ورگ.

دنگبێژ: ز. گۆیندەی دەنگ خۆش.

دنگچی: کەسێکە بەدەسک و دیبەگ برنج بکوتێ.

دنگکوت: د. دەسگی دنگ.

دنیا: ئەم جیهانەی کە تۆی تێدا دەژیت.

دنیاداری: خەریکبوون بەپەیداکردنی ماڵی دنیاوە.

دنیادیدە: کەسێکە لە دنیا شارەزا بێ.

دنیاری: دنیاداری.

دنیایی: هـ. کاوڕ و بەرخ.

دو: ز. دۆ.

دۆ: ماستی ژەنراوی کەرە لێ گیراو.

دوا: پاش: (دوا) ڕۆژت لە بیربێ.

دوابڕان: بڕانەوەی شتێک و کۆتایی هاتنی.

دوابڕاو: بریتییە لە شتێک کە حەزی لێ نەکەیت و نەتەوێ ناوی بەیت: ئەم گرانییە (دوابڕاوە) هەر نەبڕایەوە.

دوابڕیاگ: د. دوابڕاو.

دوابەدوا: کردنی کارێک لە دوای کارێکی ترەوە بەگورجی: (دوابەدوا)ی تۆ هاتم.

دوابینی: د. دووربینی و خوێندنەوەی ئاکامی کار.

دوابینین: دوابینی.

دواپێهێنان: بڕینەوە و کۆتایی هێنان بەشتێک.

دواجەنگ: د. پاشداری لەشکر.

دواچۆڕ: دوادواییی هەموو شتێک.

دوادوایی: ئاخر و ئۆخری شت.

دوارۆژ: پاشەڕۆژ.

دوازدە: دوانزە.

دوازدەمین: دوانزەمین.

دوازدەهەم: دوانزەهەم.

دوازدەهەمین: دوانزەهەمین.

دواکەوتن: پاشکەوتن. دووکەوتنی شتێک.

دواکەوتوو: دواکەوتە.

دواکەوتە: پاشکەوتوو.

دواگین: د. دوایین.

دوان: دووجار یەک لە شتێک.

دوانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە (دە) و (دوو)وە.

دوانزەمین: شتێکە لە پایەی دوانزە دابێ.

دوانزەهەم: دوانزەمین.

دوانزەهەمین: دوانزەمین.

دوانە: دووگیاندارن کە بەسکێک بووبن.

دواوان: شوێنێکە کە دوو ناوی تێدا تێکەڵ ببێ.

دواوەدان: د. گێڕانەوە و ناردنەوەی شتێک.

دواهێنان: تەواوکردن و بڕینەوەی شتێک.

دوایەک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هەموو): (دوایەکیان) هاتن واتە هەموویان.

دوایی: ئاخری شت: (دوایی)مە، واتە ئاخریمە. لە پاشان: تۆ بڕۆ من (دوایی) دێم. دوایین (د).

دوایی پێهێنان: دوایی هێنان و بڕینەوەی شتێک.

دوایین: د. دواهەمینی شت.

دوایی هاتن: تەواوبوون و بڕانەوەی شت.

دوایی هێنان: دواهێنان.

دوبارە: ز. فێڵ.

دۆبە: ز. خڵتە و لێڵەی هەنگوین کە دەکەوێتە بنکی.

دۆپ: دۆڵ و دەرە. نزم.

دۆپەڕۆ: پشکی مەشکە.

دۆت: با. کچ.

دۆتن: ز. دۆشین.

دۆج: گیایەکی بەهاری دڕە بەگژ دەغڵ و داندا دەچێ و کزی دەکا.

دۆچن: د. شتی لینج.

دۆخ: چۆنێتی شت: جیهان بە(دۆخ)ی خۆی نەماوە واتە تێک چووە. تاف و هەڕەتی شت: لە (دۆخ)ی گەنجیمدا واتە لە تافی لاویمدا. شتی تیژی کەسکوون (د).

دۆخاو: گەچی شلی گیراوە.

دوختەر: پەزیشک.

دوختەر کەیبانوو: ئافرەتی ژێری دەست ڕەنگین.

دوخشار: د. شتی سەخت و گران.

دۆخوا: د. دۆخەوا.

دۆخە: دانی ئاژاڵی دۆشەنی بەیەکێک بۆ بەخێوکردنی، سەری بەئەندازەیەک ڕۆن.

دۆخەوا: چێشتی دۆکولیو.

دۆخیان: هەڕەت و تافی شت.

دۆخیانەت: دۆخیان.

دۆخێن: بەندەخوێن.

دۆخین: ز. دۆخێن.

دۆدان: دۆدانە.
دۆدانە: توورەکەیەکە دۆی تێ دەکرێ.
دور: توخن: (دور) ئەم شتە مەکەوە، واتە توخنی مەکەوە.
دۆر: دەهۆڵ.
دۆراخ: شویت.
دوردی: قەیچی.
دورِ: دور. بەردێکی جوانی گران بەهایە لە دەریا دەردەهێنرێ.
دوراجی: هۆزێکە لە کورد.
دۆڕان: لە دەست چوونی شتێک لە گرەو یا لە یارییەکدا.
دۆڕاندن: لە دەستدانی شتێک لە گرەو یا لە یارییەکدا.
دۆرژنگ: تۆز و دووکەڵی بنمیچە کە شۆڕ دەبێتەوە.
دۆرنج: دۆرژنگ.
دوروست: دروست.
دوروستایی: دروستایی.
دوروستبوون: دروستبوون.
دوروستکردن: دروستکردن.
دوروستی: دروستی.
دورومان: دروومان.
دوریش: با. لە ئەژنۆوە تا قولەپێ.
دۆربە: دۆری.
دۆری: گونۆڕ.
دورین: دروون.
دورینەوە: دروونەوە.
دۆز: ئامانج.
دۆزراوە: شتێکە کە دۆزیبێتتەوە.
دۆزکرن: با. داواکردن.
دۆزەخ: ئەو جێگا ناخۆشە ئاگرینەیە کە خوا لەو جیهانەدا ئامادەی کردووە بۆ تاوانباران.
دۆزەخە: دۆزەقە.
دۆزەق: د. دۆزەخ.
دۆزەقە: کونێکە لەژێر ئاش ئاوەکەی لێوە دەردەچێ.
دۆزین: گەڕان لەناو نوێن و کاڵادا بۆ کێچ و مۆریان. دۆزینەوە.
دۆزینەوە: دەستکەوتنەوەی شتی ون بوو. پەی بردن بەشتێک کە لەوە پێش نەزانرابێ.
دوژ: شتێکە پێچەوانە و دژی شتێکیتر بێ.
دۆژ: د. دووری.
دۆژزر: ز. دۆزەقە.
دوژمن: کەسێکە کە ناحەزت بێ.
دوژمنایەتی: ناحەزی و ڕقەبەری کردن.
دوژمنی: دوژمنایەتی.

دوژوار: شتی گران و سەخت.
دۆژە: ز. دۆزەخ.
دۆژەن: د. دۆژەنک.
دۆژەنک: دارێکی درێژی زبانەدارە دەکرێ بەلۆرەلەپەکانی مەشکەدا لەکاتی ژەندنا.
دۆژەنکە: دۆژەنک.
دۆژەنگ: د. چرچی ناوچەوان کە لە ڕق هەستاندا پەیدا دەبێ.
دوژێن: د. جنێو.
دوژێندان: د. جنێودان.
دوژێنفرۆش: د. جنێوفرۆش.
دۆس: د. دۆست.
دۆسایەتی: د. دۆستایەتی.
دۆست: کەسێکە ئاشنا و خۆشەویستت بێ. دۆستک.
دۆستایەتی: ئاشنایی و تێکەڵی لەگەڵ یەکێکدا.
دۆستک: ز. دۆستی دڵداری.
دۆستی: دۆستایەتی.
دۆسی: د. دۆستی.
دۆش: هـ. گۆشتی پاش ڕان و نزیک دووگ.
دۆشاب: ز. دۆشاو.
دۆشاڤ: با. دۆشاو.
دۆشانی: ز. ئاژاڵی دۆشەنی.
دۆشاو: شیلەی کوڵیوی ترێ یا توو یا خورما یا هێندێ شتی تر.
دۆشاومژە: پەنجەی تەنیشت پەنجە گەورەی دەست.
دۆشاوی: جۆرە ترێیەکی سپی درێژکۆلەی زۆر شیرینە. شتێکە ڕەنگی لە ڕەنگی دۆشاو بچێ.
دوشت: د. درشت.
دوشتە: د. درشتە.
دۆشدامان: دامان و بیرکردنەوە لە شتێک.
دۆشداماو: کەسێکە دامابێ و بیربکاتەوە لە شتێک.
دۆشراو: گیاندارێکی مێینەی شیردارە کە شیرەکەی دۆشرابێ.
دوشک: با. سەکۆ.
دوشمن: دوژمن.
دوشمنایەتی: دوژمنایەتی.
دوشمنی: دوژمنی.
دۆشەک: ژێرەخەرێکی پڕ لە لۆکە یا خوری یا پەڕۆیە.
دۆشەکڵە: دۆشەکی پچکۆلانە.
دۆشەکە: دۆشەک.
دۆشەمە: دۆشەکێکە کە دابکوترێ بەکورسی دانیشتندا.
دۆشەنی: ئاژاڵی شیردار.
دۆشیاگ: د. دۆشراو.

دۆشیدەنی: د. دۆشەنی.
دۆشین: دەرهێنانی شیر لە گوانی شیردار.
دۆغاو: دۆخاو.
دۆغرەمە: خواردەمەنییەکە لە ماست و خەیاری چنراو دروست دەکرێ.
دۆغەوا: دۆخەوا.
دۆق: سورمە یا سیمێکی چنراوی پانە دەگیرێت بەملیوانی عەبادا بۆ جوانی. پارچە تەنراوێکی ڕەشە ژنان دەیکەن بەعەبا. کوتەک (ز).
دۆک: د. دۆوک.
دوکان چەفتی: ل. شتی شەفتول و قەنگاس.
دوکتۆر: مامۆستایەکی زانیارە کە لە دوای سانەوی حەوت سالی خوێندبێ. پەزیشکێکە کە دەرمانی نەخۆش بکا.
دوکلە: د. دوکەڵ.
دۆکولیو: چێشتێکە لە دۆ یا ماستاو لەگەڵ برنج یا ساوەردا دروست دەکرێ.
دۆکەشک: دۆی کەشکی سووراوە. چێشتێکە لە دۆی کەشک و برنج دروست دەکرێ.
دوگمە: جۆرە گرێیەکی گەورەی گردە بەیەخەی سوخمەدا دەگیرێ بۆ داخستن.
دوگمە و دۆلاب: چەکێکی زێڕین یا زیوینی پلپلەدارە ژنان دەیدەن لە گۆشەی سوخمە و لە خوار مەمکیانەوە دای دەخەن.
دوگمە و قەیتان: دەستەیەکە لە دوگمە لەگەڵ قەیتاندا دەگیرێ بەقەراغی سوخمەدا بۆ داخستنی.
دوگون: ل. گرێ.
دوگەم: هـ. پارچە دەوارێکە کە بەگردی دەواری زستانەدا دەگیردرێ بۆ بەرهەڵستی باران.
دۆڵ: شیو و دەرە. شتێکی قووڵە دروست دەکرێ لە دار یا لە بەرد شتی تێدا دەکوترێ. دەهۆڵ.
دۆلاب: تاقێکی قوولی دوودەری دار یا سنووقێکی بالابەرزی دوودەری داری خانەخانەیە شتی تێ دەخرێ.
دۆلابە: کونێکی گەورەیە لەسەربانی ئاش دەهێلرێتەوە بۆ ئەوەی لەوێوە (نێ)دا بهێلرێتەوە خوارەوە.
دۆلاو: بەردی چاڵی پڕ لە ئاو.
دۆڵ ئەنگێو: دەهۆڵ ژەن.
دولبەر: دلبەر.
دۆلچە: شتێکە وەک سەتڵ لە چەرم یا لە خامی ئەستوور دروست دەکرێ ئاو یا قوڕی ئاو بیری پێ هەڵدەهێنجرێ.
دۆلکە: دەفرێکی پچووکی قووڵە لە مس یا لە تەنەکە ئاوی پێ دەخورێتەوە.
دۆلکە: دۆلکە.
دۆلمە: یاپراخ.
دۆلە: کوول.
دۆلەدرێژ: پەنجەی بالا بەرزە.
دۆلەمێ: دەلەمەی هێلکە.
دۆلیان: نێی ئاش.
دۆلیانە: ئەو جێگایەیە کە دانەی ئاشی تێ دەکرێ.
دۆم: تیرەیەکە لە کورد زۆرتر پیشەیان کلاش دروستکردنە.
دوما: هـ. دوای شت.
دۆمانە: د. گورگەلۆقە.
دومبەلان: د. دومەلان.
دومدووک: دەندووک.
دومەک: د. دومەلەک.
دۆمە: بەرمالی دەوار.
دومەڵ: جۆرە برینێکی خڕی بەسوێیە لە جەستە دەردێ.
دومەلان: جۆرە قارچکێکی بەهاری خڕی گەرمیانییە لە زەوی هەڵدەتۆقێ.
دومەلەک: جۆرە دەهۆلێکە سەرێکی پان و سەرێکی تەسکە چەرمی خاو دەگیرێتە سەرە پانەکەی، دەخرێتە بن دەست و لە زەماوەند لێ دەدرێ.
دومەلەک ژەن: کەسێکە دومەلەک لێ بدا.
دۆمینە: ناوە بەجۆرە قومارێک.
دون: د. چیچکان. چۆک.
دۆن: د. توخن و قەرە.
دوندووک: دەندووک.
دوندە: لووتی هەوجارِ کە گاسنی پێدا دەکرێ.
دونگ: دووگ.
دونگلەفسە: کەلەشێر و مریشکێکە کە یەک پەڕی درێژ بەکلکیەوە بێ.
دۆنێ: دوێنێ.
دوو: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی یەک و سێ دایە. دوکەڵ (ز). کلک (د).
دوو ناوکردن: بڕینی ناو خواردنەوە بەیەکێک.
دوو ناوکەوتن: نەخۆشکەوتنی یەکێک بەهۆی ناوی جێگایەکەوە کە تازە بۆی چووبێ و پێی ڕانەهاتبێ.
دووارد: هـ. قەیچی.
دوواردگ: دووارد.
دووان: گفتوگۆ کردن.
دوواندن: گفتوکۆکردن لەگەڵ یەکێکدا.
دوواندەر: کەسێکە کە خوتبە بدا.

دوواندەری: خوتبەدان.
دووانگە: جێیەکی تایبەتییە کە خوتبەی لەسەر دەدرێ.
دووانن: دوواندن.
دووباد: ڕیسی دوولۆنە. تەنراوێکە کە ڕیسەکەی دوولۆنە بێ: ئەم فاسۆنە (دووباد)ە. بریتییە لە مەردوومی قەڵەوی داڕێژراو.
دووبارە: وتەیەکە وتنەوە یا کردنەوەی کارێک دەگەیەنێ: (دووبارە) باسی فیساری کردەوە، یا (دووبارە) هاتەوە. ئارەق و گوڵاوێکە کە دووجار بگیرێتەوە.
دووبارەپات: وتە یا کردەوەیەکە کە دووجار وترابێ یا کرابێ.
دووبارەکردنەوە: دووبارەپات.
دووبرا: باڵندەیەکی ڕاوکەرە وەک هەڵۆ وایە هەمیشە دوانیان پێکەوە دەفڕن.
دووبرالە: دووبرا. سەلکە پیازێکە کە دوو نێرکی ببێ.
دووبڕە: جۆرە خشڵێکە ژنان دەیکەن بە سەریاندا.
دووبڕیاگ: د. دوابڕاو.
دووبەختی: فرمانێکە کە ئەنجامی بگونجێ باش یا خراپ بێ.
دووبەرە: شتێکی گردی کولۆرە لە دار یا لە قوڕ دروست دەکرێ و دەنرێ بەپاشەوانەی هەنگەوە کە شانی تێدا هەڵبەستێ.
دووبەرەکی: بەربەرەکانی و ملەملە وێستانی دوو کەس یا زیاتر لەگەڵ یەکدا.
دووپاتە: دووبارە.
دووپایلکە: دەعبایەکی کێوییە لە سمۆرە پچووکتر و لە مشک گەورەترە.
دووپایلە: د. دووپایلکە.
دووپشک: دەعبایەکی چنگ چنگی کلک گرێ گرێی چزووداره بەگیاندارەوە دەدا.
دووپڵ: شتێکە کە ڕەنگی پڵپڵ وەستابێ. بریتییە لە مەزدوومی دووڕوو (د).
دووپلی: د. دووڕوویی.
دووپەڕە: گیایەکی بەهارییە وەک سێپەڕە بەڵام ئەم پەڕەکانی دوان دوانە.
دووپەلان: د. شتی دووفلیچقانە.
دووپەللە: هـ. قنگاوڵە.
دووپەلەبوون: ڕووانی هێندێ سەوزایی و پەل دەرکردنی.
دووتا: ز. گیانداری بەهێز لەسەر ئیشوکار.
دووتایی: جەواڵ یا هۆرێکە کە هەردوو تاکەی پێکەوە بێ.
دووچار: گیاندارێکە گرفتاری چورتمێک بووبی، (دووچاربوون) گرفتاربوونی گیاندار، دووچارکردن: گرفتارکردنی گیاندار.
دووچاری: گرفتاری.

دووچەرخە: عەرەبانەی دەستی کە خاک و خۆڵی پێ فڕێ دەدرێ. پایسکل.
دووچەنانە: د. دووچەندانە.
دووچەندان: دووچەندانە.
دووچەندانە: شتێکە کە دوو ئەوەندەی شتێکی تر بێ: نەریمان (دووچەندانە)ی سالار زیرەکە، یا بەشەکەی تۆ (دووچەندانە)ی بەشەکەی منە.
دووحاچە: د. دووپەلان.
دووخ: شتێکی لووت تیژە بەخەرەکەوە ڕێسراوەکەی لەسەر هەڵدەکرێ.
دوو خاڵ: نیشانەیەکە وەکو: (:) لە شوێنێکدا دادەنرێ کە پاشەکەی ڕاڤەی پێشەکەی بێ.
دوو خشتەکی: تاقە شیعرێک.
دوو خەت: نائب عەریف.
دووخەوبوون: بێدارییەکی زۆر لە ناوەندی دوو خەودا.
دوو خەوی: دووخەوبوون.
دووخێن: بەندەخوێن.
دووخین: با. دووخێن.
دوودانگ: دانەوێڵەیەکە کە دەنکەکانی دوو جۆر بێ: ئەم برنجە (دوودانگ)ە.
دوودک: با. شمشاڵ لێدان.
دوودڵ: بریتییە لە کەسێک لە وتن یا کردنی کارێکدا ڕاڕابێ.
دوودڵی: بریتییە لە ڕاڕایی لە کردن یا وتنی کارێکدا.
دوودووکەرە: جۆرێکە لە گۆزروان بەڵام ئەم ناخورێ.
دوودە: د. دوکەڵ.
دوودەری: دەرگا و پەنجەرەی دووتایی.
دوودەست بەناڵە: بریتییە لە یەکێک بەکڕین و فرۆتنی شتی هیچ و پووچ دەسمایەیەکی باش پێکەوە بنێ و دەست بکا بەکڕین و فرۆشتنی شتی گەورەتر.
دوودەسماڵە: د. جۆرە هەڵپەرکێیەکە دوودەسەری تێدا هەڵدەسووڕێن.
دوودەمان: هۆزی گەورە. بنەماڵەی گەورە.
دوودی: د. دوودە.
دوور: شتێکە کە نزیک نەبێ.
دووراندوور: لە دوورەوە: (دووراندوور) تۆم دی.
دوورانن: د. دروونی شت.
دوورانەوە: د. دروونەوەی کاڵا.
دووراودوور: بوونی دوو کەس بەدوور لەیەک.
دوورئەندێش: کەسێکە زۆر بیر لە ئەنجامی شت بکاتەوە.
دووربا: وتەیەکە لە شوێنی (خوانەکا) بەکاردێنرێ.

دوور بەدوور: دووراودوور.

دووربێ: دووربا.

دووربین: دوور ئەندێش. شتێکە کە تەماشای شتی دووری پێ بکرێ نزیکی بخاتەوە.

دووربینی: وردبوونەوە لە ئەنجامی کارێک.

دوورخستنەوە: گێڕانی شت بەدوور لە خۆت.

دووردەس: دووردەست.

دووردەست: شتێکە کە دووربێ لێت و دەستت نەیگاتێ.

دووڕاز: د. مەردوومی دووڕوو.

دووڕوو: کەسێکە لە ڕوو جۆرێک و لەپاش ملە جۆرێکی تر بێ.

دووڕوویی: قسەکردن لە ڕوو جۆرێک و لە پاشملە بەجۆرێکی تر.

دووڕەگ: گیاندارێکە کە باوک و دایکی لە جۆرێک نەبن. بریتییە لە ئادەمییەک کە باوکی لەگەلێک و دایکی لە گەلێکی تر بێ.

دووڕەنگ: بریتییە لە مەردوومی دووڕوو.

دووڕەنگی: دووڕوویی.

دووڕیان: شوێنێکە کە دووڕێی لێ بووبێتەوە.

دووڕێویلە: گیایەکە دوو لقی لێ دەبێتەوە سەر بەرەوژوور، لە کلکی ڕێوی دەچێ.

دوورک: با. لەواشە. شمشێرەی دەرگا.

دوورکۆژ: بریتییە لە شتێک ئەوەندەی لە دوورەوە جوان دەنوێنێ لە نزیکەوە وانەبێ.

دوورکەوتنەوە: جوێبوونەوەی شتێک لە شتێک و پێکەوە نەمانیان.

دوورنواڕ: د. دووربین.

دوورنیازی: کنایە.

دووروا: د. دووری.

دوور و نزیک: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دواکەوتنی یەکێک بۆ گیاندارێک بەجۆرێک کە نەدووربێ لێی بەتەواوی و، نەنزیکیش بێ بەتەواوی: (دوور و نزیک) دوای فیسار کەس بکەوە.

دوورەبەرد: هاویشتنی بەرد لە دوورەوە: ئیمڕۆ بە(دوورەبەرد) مارێکم کوشت.

دوورەپەرێز: سڵکردن و هاتنە پێشەوەی یەکێک لە یەکێک بەپارێزەوە.

دوورەدەس: دوورە دەست.

دوورە دەست: دوور دەست.

دوورەوپەرێز: دوورە پەرێز.

دوورەوە کەفتن: د. دوورکەوتنەوە.

دوورەوەکەوتن: دوورکەوتنەوە.

دووریاگ: د. درواو.

دووری: بوونی شت بەدوور. جۆرە تەنراوێکی تەنکی کون کونە ژنان دەیکەن بەسەرپۆش.

دوورین: دروون.

دوورینەوە: درونەوە.

دووز: با. بووزوو.

دووزاخەدان: سەغڵەت کردن و بەگیرهێنانی یەکێک.

دووزبان: دووڕوو.

دووزبانی: دووڕوویی.

دووزمان: دووزبان.

دووزمانی: دووزبانی.

دووزوان: د. دووزمان.

دووزوانی: د. دووزمانی.

دووزەلە: دوو لوولە قامیشی باریکە لەپاڵ یەکدا بەقیر پێکەوە دەنرێن و هەر یەک چەند کونێکی تێدایە فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی لێ پەیدا دەبێ.

دووژ: ز. دۆزەخ.

دووژنە: پیاوێکە دوو ژنی ببێ.

دووژەنگ: دۆژەنگ. چینی برۆ و ناوچەوان.

دووسم: بریتییە لە گا و مانگا و مەڕ و بزن.

دووسمە: د. دووسم.

دووشاخە: د. شتی دوو لپ.

دووشک: مەردوومی دوودڵ.

دووشەمب: با. دووشەممە.

دووشەممە: ڕۆژی سێیەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.

دووشەموو: دووشەممە.

دووشەمە: دووشەممە.

دووشەویلە: هەردوو لای شەویلە.

دووفاق: شتی دووپەل.

دووفلیچقانە: شتێکە دوو پەلی لێ بووبێتەوە و پەلەکانی لەیەک نزیک بن.

دووفلێقان: د. دووفلیچقانە.

دووفلیقان: د. دووفلیچقانە.

دووڤ: ز. کلکی گیاندار.

دووڤرەیک: ز. چۆلەکەیەکی کلک ڕەپی بۆرە.

دووڤسنک: ز. جۆرێکە لە کوللە کلکێکی هەیە وەک بەرد ڕەقە.

دووڤسۆرک: ز. نالیسۆر.

دووڤ مەساس: ز. جۆرە مەلێکە شەو بەچنگ خۆی هەڵدەواسێ بەدرەختدا و دەفیکێنێ بۆ ئەوەی کە خەوی لێ نەکەوێ ئەوەک بیگرن.

دووقات: تەنراوی دووباد: ئەم فاسۆنە (دووقات)ە. خانووی دوو نهۆم.
دووقۆچکە: د. جۆرە کلاوێکە دەکرێتە سەر وەک کلێتە وایە.
دووقەد: شتی دوو توێ.
دوو قەدەرە: بلقەدەرە.
دوو قیمەکردن: دوو نیمەکردنی شتێک.
دووک: خەرەک (ھ). لقی وردی داربەڕوو کە لە قەدەوە دەری دەکا.
دووکان: ژوورێکی دەرابەدارە لە بازاڕ شتی تێدا دادەنرێ بۆ فرۆشتن. خانەیەکی چوارگۆشەی بردراوە لە زەوی بۆ شت تێدا چەندنی: باخەکەی ھەموو (دووکان دووکان) کردووە. ناوی دوو دێیە لە ناوچەی سورداش و قەرەداغ.
دووکاندار: کەسێکە لە دووکان دابنیشێ بۆ شت فرۆشتن.
دووکایخ: ھ. دووخ.
دووکلکە: دەعبایەکی ڕەش و سووری درێژکۆلەی شاخدارە لە قالۆنچە دەچێ کلکێکی دووفاقی ھەیە.
دووکڵە: تەشیلە.
دووکوڕ: جۆرە مراوییەکە.
دووکولیە: ھ. دووکڵە.
دووکۆیی: د. شتی دوو بەشی لە ناوەندی دوو کەسدا (مشترک).
دۆکە: شتێکی سپی لینجە دەدا لە هێندێ شینایی لە کەڵکی دەخات.
دووکەک: ھ. چیکەنە.
دووکەڵ: هەڵمێکی ڕەشی تاریکە لە شتی سووتاو بەرز دەبێتەوە.
دووکەڵدان: دووکەڵکێش.
دووکەڵکێش: بۆرییەکە دووکەڵی لێوە دەردەچێ.
دووکەڵگیر: دووکەڵکێش.
دووکەوتن: لەپاش شتەوە ڕۆیشتن.
دووگ: چەورییەکی نەرم و شلی سپییە بەپاشی مەڕەوە.
دووگاسنە: زەوییەکە دووجار کێڵرابێ.
دووگرد: پێخەفێکە وەک جاجم بەڵام ئەم لە لۆکە دەڕێسرێ.
دووگردی: جاجم و مەوجی پێ لێ وەرگێڕ.
دووگور: ز. دووگردی.
دووگورد: دووگردی.
دووگوردی: دووگردی.
دووگومان: دوودڵ.
دووگومانی: دوودڵی.
دووگونە: تۆوێکی تاڵی پچووکی شەنکۆڵە لەناو خەڵەدا دەبێ.

دووگوە: ز. دارێکی دوو پەلە دڕکی پێ دەشکێنرێتەوە.
دوولا: دوولۆنە.
دوولازەن: د. دووڕوو.
دوولانە: دووقەد.
دوولایی: لووتەوانەیەکە دەدرێ لە دەرگا بۆ داخستن و هەڵپێکانی.
دوولۆ: دوولانە.
دوولۆرە: د. کەسێکە کە بەسەر دەمدا کەوتبێ.
دوولۆنە: دوولۆ.
دوولەپان: د. شتی دووپەل.
دوولەقان: د. دوولەپان.
دوومالەکی: ماڵ جیایی کردن لەگەڵ یەکێکدا.
دوومان: ز. تەم و تومان.
دوومۆهر: ز. وڵاخی جووتە.
دوومەشقان: د. دانیشتن بەچۆکدا.
دوومەڵ: دومەڵ.
دوومەڵان: دومەڵان.
دومەڵەک: دومەڵەک.
دوونان: کەسێکە لە یاری (قەلەمرداریێ)دا دوو جار لەسەر یەک لە تۆپ بدا.
دوونیمە: شتێکە بووبێ بەدوولەتی ڕاستەوە، (دوونیمەبوون) بوونی شتێک بەدوولەتی ڕاستەوە، (دوونیمەکردن) کردنی شتێک بەدوولەتی ڕاستەوە.
دۆشکە: دۆینە.
دۆوک: چڵکی کەرەی گەرم کراو.
دووە: ھ. هەڵمێکە لە کەناری ئاسماندا پەیدا دەبێ لە گەرمادا.
دووەم: شتێکە لە پایەی دوودا بێ.
دووەمین: دووەم.
دووهۆیی: د. دووڕوویی.
دووهەم: دووەم.
دووهەمین: دووهەم.
دوهێشە: د. وەرد.
دووینە: د. دۆینە.
دووین: دوێنێ.
دۆە: دوێنێ.
دوهی: ز. دوێنێ.
دوێ: دوێنی. دوو (ھ).
دوێت: شتێکی پچکۆلەی قوولە مەرەکەبی نووسینی تێ دەکرێ. کچ.
دوێتە: کچ: دادە ببینە و (دوێتە) بخوازە.

دوێداندۆک: خەستەی توورەکە.
دوێرد: دوێردگ.
دوێردگ: قەیچی.
دوێردە: قەیچی.
دوێردی: دیاری کردن.
دویساندن: ز. ئاخنین و داگرتنی شت.
دوێشەو: شەوی پێش ئەو شەوەی کە تۆی تێدایت.
دوێکە: دوێنێ.
دوێکەرە: دوودووکەرە.
دوێڵ: ز. زوێڵی چەرم کە درومانی پێ بکرێ.
دوێڵ: د. تەلەبەرد.
دوێڵبەن: د. شوێنی تەختەپۆش کراو بەتەلەبەرد.
دوێن: دۆینە (با). دوێنێ.
دۆینە: بروێشێکە لەگەڵ دۆدا تێکەڵ کرابێ و وشک کرابێتەوە. دۆکولێو.
دوێنە: د. دوێنێ.
دوێنێ: ڕۆژی پێش ئەو ڕۆژەی کە تۆی تێدایت.
دوێنێ شەو: دوێ شەو.
دویر: با. دوور.
دوین: دۆینە (با). گفتوگۆ کردن (د).
دۆین: چێشتی دۆینە.
دە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی نۆ و یازدە دایە. پیتی هاندانە دەچێتە سەر (فعلی ئەمر)ی حازر لە ئێستادا: (دە) بنووسە، (دە) برۆ، واتە ئێستا. پیتی ڕابووردووی درێژەدار (ماضی استمراری)ە: پار (دە)م خوێند، واتە هەموو پار لە خوێندندا بووم. پیتی لەمەولا (استقبال): (دە) خوێنم، واتە لەمەولا.
دەبا: پیتی هاندانە دەچێتە سەر (فعلی ئەمر)ی حازر و غائب بۆ لەمەولا: (دەبا) بچیت، (دەبا) بروا، واتە لەمەولا.
دەباخانە: شوێنێکە پێستەی تێدا دەباخ بدرێ.
دەباخچی: کەسێکە پێستە دەباخ بدا.
دەباخدان: خۆشکردنی پێستە بەجەوت و مازوو.
دەباخکردن: دەباخدان.
دەباشیر: شتێکی سپییە وەک گەچ لەسەر تەختەی ڕەش پێی دەنووسرێ.
دەبان: جۆرە پۆڵایەکی جەوهەردارە خەنجەری لێ دروست دەکرێ.
دەبدەبە: هەرا و زەنا لەگەڵ کۆبوونەوەی مەردوومدا: فیسار کەس بە(دەبدەبە) ژنیان بۆ هێنا.
دەبر: ز. ژیان و گوزەران.
دەبلاخ: بەچکە وشتری یەک ساڵە.
دەبوقان: ز. دەمووکانە.
دەبووش: ز. شتی لینج.
دەبە: سواغ یا دیوارێکە هەڵۆڵ بووبێ و ورگی دابێ. بریتییە لە هێندێ گیانداری سکپڕ. بریتییە لە مەردوومی قۆڕ. بەرمیل.
دەبەنگ: مەردوومی وری گێژ و وێژ. مەردوومی دەویت (د). قەحبە (د).
دەبیش: با. لینج.
دەپ: ز. لەوحی دار.
دەتیر: دەمانچە و تفەنگێکە کە دە گوللە بخوا.
دەحادەحا: د. تەحاتەحا.
دەحبە: ز. دڕندە.
دەحشک: ز. جاش و جوانوو.
دەحل: دارستانی کەم (با). باخ و بێستان (ز).
دەخس: ز. مەردوومی ڕژد.
دەخسین: ز. حەسادەت و قین.
دەخڵ: د. دەغڵ.
دەخڵودان: د. دەغڵودان.
دەر: دەرگا. دەرەوە: بچۆرە (دەر) واتە بچۆرە دەرەوە. دەشت (د).
دەرابدان: ز. قارسکردنی کاڵا.
دەرازینک: با. ئاستانەی دەرگا.
دەرامەد: دەستکەوتێکە گوزەرانی پێ بکرێ.
دەرانین: ز. دەرهانین.
دەراو: دەربەند: (دەراو)ی گۆیژە فێنکە. دراوی گۆزە و دیزە و سەبیلی تازە. شوێنێکە کە ژنان بەرگی تێدا بشۆن.
دەربات: ز. هاوشان لە هێز و بازوودا.
دەربار: دەربارە.
دەربارە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەلایەن): (دەربارە)ی مەردووم باش بدوێ.
دەرباز: کەسێکە لە چورتمێک ڕزگار بووبێ، (دەربازبوون) ڕزگاربوون، (دەربازکردن) ڕزگارکردن.
دەربازگە: شوێنێکە کە مەردووم لێوەی دەرباز ببێ.
دەربان: دەرگەوان.
دەربایست: دەربەست.
دەربایستی: دەربەستی.
دەربردن: هەڵکردن و گوزەران کردن. دەربوواردن.
دەربڕین: درکاندنی شتێک کە لە دڵتدا شاردبێتەوە.
دەربک: ز. دارێکی پچکۆلەی کولۆرە باررووتی تێ دەکرێ بۆ هەڵگرتن.
دەربوواردن: دەربردن و فڕێدانی شتێک لەناو چەند شتێکی تردا: لە نووسینەکەدا دێرێکت (دەربوارد).

دەربوون: گەیین و دەرگا تێ بوونی دومەڵ.

دەربوونە: کۆلانی تەسکی باریک کە دەر نەچێ.

دەربەدەر: کەسێکە کە لە شوێنی خۆی ئاوارە بووبێ، (دەربەدەربوون) ئاوارەبوون، (دەربەدەرکردن) ئاوارەکردن.

دەربەدەری: ئاوارەیی.

دەربەس: د. دەربەست.

دەربەست: کەسێکە بەتەنگ شتێکەوە بێ.

دەربەستە: دەربایست.

دەربەستەیی: دەربایستی.

دەربەستی: دەربەستەیی.

دەربەسە: د. دەربەستە.

دەربەن: دەربەند (د). قولفەی دەفر (ز).

دەربەندن: دەرەیەکە لە ناوەند دووکێودا.

دەربێن: د. دەم بێن.

دەرپاچە: د. دەرەلنگ.

دەرپوشک: با. سەرقاپ.

دەرپۆقین: هاتنەدەرەوەی گلێنەی چاو.

دەرپۆقیو: گلێنەی چاوێکە کە دەرپەڕی بێ.

دەرپەڕاندن: دەرکردن و دوورخستنەوەی شتێک لە شوێنێک بەزۆر. زەقکردنەوەی چاو یا قوتکردنەوەی شوێنێک لە ئەندام: چاوی یا سمتی (دەرپەڕاند).

دەرپەڕانن: دەرپەڕاندن.

دەرپەڕین: دەرچوونی شتێک لە شوێنێک.

دەرپەڕیو: شتێکە کە لە شوێنێک دەرچووبێ.

دەرپێ: کاڵایەکی پزووداری دوو لنگە دەکرێتە پێ.

دەرتەقێن: د. ئاسنێکە بەدەرگاوە پێی لێ دەدرێ.

دەرچاو: ز. دەسەسڕ.

دەرچرانن: د. دەرکردن.

دەرچک: ز. ژێردەرگا.

دەرچوون: دەربازبوون بەچالاکی. تەقینی چەک لە خۆیەوە. پوختە و قالبوونی هێندێ شت: پیاڵەکە یا گۆزەکە (دەرچووە) واتە لە تەقین و شکان رزگاربووە. لە خرتکە چوونی ئەندام: دەستم (دەرچووە) رزگاربوون و سەرکەوتنی یەکێک لە تاقیکردنەوە (امتحان)دا.

دەرحەسین: با. خلیسکان.

دەرخستن: ئاشکراکردنی شتێک.

دەرخوارد: هاوشان و هاولف: من (دەرخوارد)ی تۆ نیم.

دەرخوارددان: پێ خواردنی شتێک بەیەکێک بەزۆر. وردە وردە تێوەدان و تێکەڵکردنی شتێکی ورد لەگەڵ شتێکی شلدا: ئاردەکە (دەرخواردی) سەمەنیەکە بدە.

دەرخون: ز. دەرخۆنە.

دەرخۆنە: سەرپۆشێکی گڵێنی دەسکدارە دەخرێتە سەر دەمی مەنجەڵ لەسەر ئاگر. جۆرە پنەیەکە.

دەرخوینک: دەرخۆنەی دار.

دەرد: نەخۆشی.

دەردان: هەڵ هێنجانی شتێک لە دەفرێک یا لە شوێنێک. دەرکردنی لق و پۆپی سەوزایی: مێوەکە چرۆی (دەرداوە). پەیابوونی ئاوڵە و سوورێژە و شتی تر لە جەستە.

دەردانک: ز. پەرۆیەکە کە پەنیری تازەی تێ دەکرێ بۆ ئاوە چۆڕ بوونی.

دەرداوی: شتێکە کە دەردێکی پێوە بێ.

دەردمردە: گیانداری دەغەزاری دەردەدار.

دەردۆک: د. دەردۆنگ.

دەردوو: د. دەربێن.

دەردەباریکە: دەردی سیل.

دەردەدار: گیاندارێکە کە دەردێکی پێوەبێ.

دەردەداری: بوونی گیاندار بەخاوەن دەرد.

دەردەست: شتێکە کە لەژێر دەستدابێ، دەردەستبوون: هاتنە ژێر دەستی شتێک، دەردەستکردن: هێنانە ژێر دەستی شتێک.

دەردەکۆیان: دەردێکی گرانە تووشی هێندێ منداڵ دەبێ لە عەزرەتدا کەف دەچێنێ و چنگ قژ دەکاتەوە.

دەردی سەر: بریتییە لە رەنج و سەغڵەتی: تووشی (دەردی سەر)م مەکە. سەرئێشە.

دەردی سەری: دەردی سەر.

دەردی کاری: دەردی بێ دەرمان.

دەڕ: مالۆس. دەڵ (د). دڕندە (د).

دەڕابە: شتێکی پانە لە تەختە یا لە چینکۆ دەگیرێ بەپێشی دوکاندا.

دەڕاشۆ: د. ژنی بێ حەیا.

دەرز: ئەندازەیەکە لە نووسراو کە بەقوتابی دەوترێ.

دەرزە: هـ. کۆمەڵێک لە (لۆ).

دەرزەن: دوانزە دانە لە هێندێ شت.

دەرزی: ئاسنێکی باریکی نووک تیژە سەرێکی کونێکی تێدایە هەودای تێ هەڵدەکێشرێ و دروومانی پێ دەکرێ.

دەرزی ئاژن: دەرزیکردن بەشتێکدا یەک لەسەر یەک.

دەرزی دان: شتێکی کولۆری باریکە دەرزی تێ دەخرێ.

دەرزی لۆکە: گیایەکی بەهارییە بەرێک دەگرێ وەک دەرزی وایە.

دەرزیلە: دەرزی لۆکە.

دەرسۆک: با. دەسەسڕ.

دەرشۆ: ز. شاڵی کاسە و کەوچک شووشتن.

دەرفەت: هەل: لە (دەرفەت)ێکدا وەرە.
دەرڤە: ز. چوونە دەرەوەی شتێک لە شوێنێک.
دەرقیل: ز. چاکڵ.
دەرک: دەرگا.
دەرکردن: ڕۆیاندن و دوورخستنەوەی یەکێک لە شوێنێک. خوێندنەوەی نووسراوێک بەئاسانی: فیسار کەس کاغەزەکە (دەرناکا) واتە نازانێ بیخوێنێتەوە. دەربازکردنی شتێکی قاچاغ و ڕزگارکردنی. دەرگا تێکردنی برین. پەیابوونی گەڵا و لق و پۆپ لە درەختدا. دەردانی ئاوڵە و سووریژە. جیاکردنەوەی مووچەخۆر لە پیشەکەی.
دەرکردە: ئەو بەروبوومەیە کە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر دەنێردرێ بەبازرگانی. ئەو نووسراوانەیە کە ژمارەیەکی تایبەتی دەخرێتە سەر و لە دائیرەیەکەوە دەنێردرێ بۆ دائرەیەکی تر (صادرە).
دەرکوت: د. دەرتەقێن.
دەرکودوو: ددرماڵ: یاخوا لە هیچ (دەرکودوو)یەکدا نەبیت.
دەرکە: ددرگا.
دەرکەتن: ز. دەرکەوتن.
دەرکەفتن: د. دەرکەوتن. تەرەبوون.
دەرکەفتە: گیانداری تەرە و توونا بوو.
دەرکەنار: مەردوومی گۆشەگیر. چەند دێرێکی کورتە کە نووسرابێ لە داوێنی نووسراوێکی ترەوە لەلایەن گەورەیەکی دەوڵەتییەوە.
دەرکەناری: گۆشەگیری.
دەرکەوتن: ئاشکرا و نمایانبوونی شت. چوونە دەرەوە لە شوێنێک.
دەرکەوتوو: شتی ئاشکرا و نمایان. کەسێکە چووبێتە دەرەوە.
دەرکەوتە: دەرکەوتوو.
دەرکێشان: هێنانە دەرەوەی شتێک لە شتێک بەزۆر.
دەرگا: دەلاقەیەکە لە ژوور و حەوشدا هاتوچۆی پێدا دەکرێ. چوارچێوە و تەختەیەکە کە بگیرێ بەدەلاقەی دەرگادا. دەمی هەموو دەفر و کونێک.
دەرگابوون: کونبوونی برین لە خۆیەوە: دومەڵەکە (دەرگای بووە).
دەرگابێن: پەتێکە ددرگای هەمانە و شتی تری پێ دەبەسترێ.
دەرگاخن: پڕکردنی دەفرێک لە شتێک و ئاخنینی تا دەرگاکەی.
دەرگاکردن: دەرکردنی برین.
دەرگاکەل: ددرگا.
دەرگڤانک: با. سەرقاپی کووپە و گۆزە.
دەرگوشادانە: د. درگاژەنانە.
دەرگە: ددرگا.
دەرگەوان: کەسێکە هەمیشە ئاگای لە دەرگابێ بۆ کردنەوە و داخستنی.
دەرگیل: ز. چەپەر.
دەرماڵ: خانووبەرە: لە (دەرماڵ)ی فیسار گەورە بووە. دۆمە.
دەرماڵە: ز. دابەستە.
دەرماڵی: کار و بەرخێکە بەهۆی درەنگ لە دایکبوونیەوە لەناو ماڵدا بەخێو بکرێ. خانەزا.
دەرمان: شتێکە بۆ چاکبوونەوە بدرێ بەنەخۆش. بریتییە لە دارو.
دەرمانخانە: کۆگای دەرمان.
دەرمانخوار: د. دەرمان خوارد.
دەرمانخوارد: کەسێکە زەهری درابێتێ. باروت.
دەرمانخوارد کردن: زەهردان بەیەکێک بۆ کوشتنی.
دەرمانخواز: چاوێکە کە بیەشێ و پێویست بێ بەدەرمان.
دەرمانساز: کەسێکە دەرمان دروست بکا بۆ نەخۆش (صیدلی).
دەرمانک: با. ئالەت.
دەرمانکردن: تیمارکردنی نەخۆش.
دەرمانکوت: کەسێکە پیشەی هەر باروت دروستکردن بێ.
دەرمانکەر: د. پەزیشک.
دەرمانگە: شوێنێکە کە دەرمانی تێدا دەفرۆشرێ.
دەرمانگەر: کەسێکە کە دەرمان بگرێتەوە (صیدلی).
دەرمانگەری: خەریکبوون بەگرتنەوەی دەرمانەوە (صیدلە).
دەرمەجێڵ: د. دەرمەنجەڵە.
دەرمەجێڵە: د. دەرمەجێڵ.
دەرمەنجڵە: هـ. دەرمەنجەڵە.
دەرمەنجەڵە: چەپەر.
دەرمەنە: د. داماو.
دەرنخوون: د. دەمەونخوون.
دەروازە: دەرگای گەورەی دووتاییی حەوش.
دەروازەوان: د. دەرگەوان.
دەروان: د. دەرگەوان.
دەروبان: دەوروبەری خانوو: نەخۆشەکە (دەروبان) دەکا.
دەروبانکردن: دەرودەشت کردن.
دەرودراوسێ: دراوسێی نزیکی دەوروبەرت.
دەرودوو: دەروبان.
دەرودەشت کردن: هاتوچۆکردنی دەشت و دەر: فیسار کەس (دەرودەشت دەکا).
دەرۆر: هـ. سەرکەوتن بەناوشیو و دەرەدا.
دەرۆزان: خاکەرۆ.
دەروژوور کردن: هاتنە دەرەوە و چوونەوە ژووری منداڵی تازە پێ گرتوو، نەخۆشی تازە چاکەوە بوو: منداڵەکە یا نەخۆشەکە (دەروژوور) دەکا.

دەرۆم: د. ژەقنە.

دەروو: دەربەند. دەرەتان: خوا (دەرووت) لێ بکاتەوە.

دەروون: دیوی ناوەوەی بۆشی جەستە.

دەروەن: د. دەربەند و دەرە.

دەرودنجەڵە: د. دەرمەنجەڵە.

دەرویش: کەسێکە کە بەڕاستی خواپەرست و بەبەشی ئەو دابکەوێ.

دەرویشی: خواپەرستی و بەبەشی ئەو داکەوتن.

دەرە: ناوشیوی قووڵ.

دەرهاتن: هاتنە دەرەوەی شتێک لە شوێنێک. پوختەبوون و پێگەیشتنی شتێک: منداڵەکە باش (دەرهاتووە) واتە ژیر و زرنگ بووە، یا گۆزەکە (دەرهاتووە) واتە باش دەرچووە.

دەرهاتوو: مەردووم یا شتێکە کە پوختە بووبێ.

دەرهانین: دەرهێنان.

دەرهاوردن: دەرهێنان.

دەرهاوێژران: دەرهاویشتن.

دەرهاوێژراو: شتێکە لە شتێکی تر فڕێ درابێ.

دەرهاویشتن: فڕێدانی شتێک لەناو چەند شتێکی تردا.

دەرەبۆڵە: جۆرە ترێیەکی سووری دەنک گەورەی خڕە.

دەرەبەگی: ئاژاوە و تێکچوونی ئاسایشی وڵات بەهۆی زۆرداری ئاغا و دەست ڕۆیشتووەوە.

دەرەتان: ڕێگای ڕزگاری و دەرچوون: (دەرەتان)م نییە، یا بێ (دەرەتان)م.

دەرەوە: هـ. باخی ناو چەم و دۆڵێکە کە کەوتبێتە لای خواروو.

دەرەقەت: توانین و دەسەڵات.

دەرقەت هاتن: توانایی و دەست ڕۆیشتن بەسەر شتێکدا: (دەرقەت)ی ئەو فرمانە یا ئەو زەلامە نایەم.

دەرەک: ز. جێگای نەزانراو.

دەرەکی: گیاندارێکە کە بێگانە بێ لەناو ئەو کۆمەڵەدا کە تێدایەتی.

دەرەلنگ: کونی خواروی دەرپێ و شەرواڵ و ڕانک و پانتۆڵ کە پێیی پێدا دەکرێ.

دەرەنگ: ز. درەنگ.

دەرەو: درۆ (ز). دەرەوە (د).

دەرەوری: هـ. باخی ناوچەم و دۆڵێکە کە کەوتبێتە لای ژووروو.

دەرەوە: دیوی ئاشکرا و بینراو لە شت کە لە ڕووی ناوەوە نەبێ.

دەرهێنان: هێنانە دەرەوەی شتێک لە شتێکی تر.

دەرهێنراو: شتێکە کە لە شتێکی تر هێنرابێتە دەرێ.

دەرێ: دەرەوە.

دەریا: ئاوێکی نیجگار زۆری بێ پەیە کە ئەم پەڕ و ئەو پەڕی دیار نەبێ و لەوانە بێ کە کەشتی و پاپۆڕی بەسەرەوە بگەڕێ.

دەریاچە: دەریای پچووک.

دەریاگر: جەردەی ناو دەریا.

دەریایی: کەسێکە کە هەر لە دەریادا نیش بکا.

دەرێخستن: ز. دەرخستن.

دەریزان: ز. بەردەمی قاپی.

دەری: ز. دەرگا.

دەریچە: دەرگا یا پەنجەرەی پچووک.

دەزبێنک: د. بازن.

دەزگ: دەزوو.

دەزگا: شتێکی پانە لە ئاسن یا لە دار دروست دەکرێ و ئاسنگەر یا کاڵادروو کاری لەسەر دەکا.

دەزگر: پەڕۆیەکی درێژی ئەم سەر و ئەوسەر پانە مەنجەڵی لەسەر ئاگر پێ دادەگیرێ. کارێکە زوو بەدەستەوە نەیە و دەست بگرێ.

دەزگێر: فرۆشیارێکە شت بەدەست بگێرێ بۆ فرۆشتن.

دەزگیر: دەستگیر. دەزگر.

دەزگیران: کوڕ یا کچێکە کە ناویان بۆ یەکتری برابێ و خوازبێنی کرابێ و بەتەمای یەک بن.

دەزوو: هەودای باریکی ڕێسراو لە لۆکە.

دەزووران: دەزگیران.

دەزوولە: شتێکە وەک دەزوو لە کشانی شتی لینج پەیدا دەبێ.

دەزوولەبەستن: دەزوولەکردن.

دەزوولەکردن: پەیدابوونی دەزوولە لە شتی لینجەوە: شەربەتەکە یا دۆشاوەکە دەزوولە دەکا: واتە خەست بوودتەوە.

دەزی: ز. دەزوو.

دەزیران: دەزگیران.

دەژ: شتی دەست نەزەدە.

دەژاندن: داخکردنی دانی کولۆر بۆ ژان شکانی.

دەس: دەست.

دەسا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ناوەندی دوو وتاردا هۆیەتی (علیت)ی پێشووەکەیان دەگەیەنێ بۆ پاشووەکەیان: (دەسا) بخۆ لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ زۆرم برسییە.

دەس ئاژۆ: د. دەستەمۆ. دەسەسڕ.

دەس ئاگر: د. دەستەچیلە.

دەس ئاوان: د. دەسکەوان.

دەس ئاوێژ: د. هەڵمەت: فیسار کەس (دەس ئاوێژ) بوو، واتە هەڵمەتی دامێ. وچان.

دەسان: د. داستان.

دەساندەس: د. بەرامبەر. دەستاو دەست.

دەساو: د. دەستاو. دەستیاو.

دەساودەس: د. دەستاودەست.
دەسبازی: د. دەستبازی.
دەسبڕ: د. دەستبڕ.
دەسبڕی: د. دەستبڕی.
دەسبڕین: د. دەست بڕین.
دەسبەجێ: د. دەستبەجێ.
دەس بەدەس: د. دەست بەدەست.
دەسبەن: د. دەستبەند.
دەسپەرژان: د. دەستپەرژان.
دەسپەرژیان: د. دەستپەرژان.
دەسپێچ: د. دەسرازە. پەڕۆیەکە نان پێوەدەر لە دەستی دەئاڵێنێ لەکاتی نان پێوەداندا.
دەسپێچک: دەسپێچ. ئەندازەیەکە لە خوری شیکراوە کە لە دەستەوە بئاڵێنرێ بۆ ڕستن.
دەسپێچەنە: دەسپێچک.
دەسپێکردن: د. دەست پێکردن.
دەست: پەلی گیاندار لە شانیەوە تا پەنجەکانی. بریتییە لە دەسەڵات: فیسار کەس (دەست)ی هەیە. بریتییە لە قاتێک کاڵا. جۆر و چەشن: کەواکەم لە (دەست)ی کەواکەی تۆیە، واتە لە چەشنی ئەوە. وتەی پەسند و ئافەرین: لە کاتێکدا کە یەکێک کارێکی جوانی لە دەست دەرچێ دەڵێت (دەست) واتە ئافەرین دەستت خۆش بێ.
دەست ئاژۆ: د. دەس ئاژۆ.
دەستار: دوو بەردی پانی گردە بەدەست دەگێڕدرێ و دانەوێڵەی پێ دەهاڕدرێ.
دەستان: داستان.
دەستاو: مەلوولاوێکی شلە دەگیرێتەوە لە ئارد و ئاو بۆ کار و بەرخی ساوا. دەست بەئاو گەیاندن (ز).
دەستاوبرد: دەستوبرد.
دەستاودان: دەست تەڕکردنی هەویرشێل بۆ ئەوەی کە هەویرەکەی باش بۆ بشێلدرێ یا بۆی شل ببێتەوە. دانی دەستا و بەکار و بەرخ.
دەستاودەست: چوونی شتێک لە دەستی ئەمەوە بۆ دەستی ئەو.
دەستاوێز: جێگە دەست لە شت بۆ دەست پێوەگرتنی.
دەستاوێژ: ماوەی هاویشتنی بەردێک بەدەست: ماڵی ئێمە تا بازاڕ (دەستاوێژێکە).
دەستبازی: چنگە پۆیان و یاریکردن.
دەستبڕ: بریتییە لە فێڵبازی مەردووم خەڵەتێن.
دەستبڕی: دەستبڕین.
دەستبڕین: بریتییە لە فێڵبازی و مەردووم خەڵەتاندن.
دەست بڵاو: بریتییە لە کەسێک کە ماڵی خۆی بەفیڕۆ بدا.
دەست بڵاوی: ماڵ بەفیڕۆدان.
دەست بووری: ز. کەسێکە کە هەر قسەی ببێ و کردەوەی نەبێ.
دەستبوون: بریتییە لە دەسەڵات و دەستڕۆیشتن: یاخوا زۆردار هەرگیز دەستی نەبێ: بریتییە لە بەشداربوون لە شتێکدا: فیسار کەس دەستی هەیە لەو کارەدا، یا دەستی کەریەتی هەیە، واتە بەشدارە تیایاندا.
دەست بەئاو گەیاندن: بریتییە لە چوونە سەر پێشاو.
دەست بەتاڵ: بریتییە لە مەردوومی بێ کار.
دەست بەتاڵی: بریتییە لە بێ ئیشی.
دەست بەجێ: کوتوپڕ.
دەست بەدەست: دەست بەجێ.
دەست بەدەستادان: بریتییە لە پەشیمانی و دەرچوونی هەلێک لە دەستت.
دەست بەردار: بریتییە لە کەسێک کە دەستی لە کارێک هەڵگرتبێ، (دەست بەرداربوون) بریتییە لە دەست هەڵگرتن لە کارێک.
دەست بەرداری: دەست بەرداربوون.
دەست بەردان: بریتییە لە جیابوونەوەی دوو کەس لە یەک: ژن و مێردەکە (دەستیان لە یەک بەردا) واتە لە یەک جیابوونەوە.
دەست بەڕوودەوەنان: بریتییە لە جوابدان و ناهومێدکردنی یەکێک کە داوای شتێکت لێ بکا.
دەست بەزاخا کردن: بریتییە لە دەست بڕین و هەڵخەڵەتاندنی یەکێک.
دەست بەستن: بریتییە لە دەست خەڕۆکردن: فیسار کەس چاک (دەستی بەستم).
دەست بەستە: بریتییە لە مەردوومی دەست خەڕۆ.
دەست بەسەر: کەسێکە بەفەرمانی دەوڵەت لە شارێک یا لە شوێنێک نەتوانێ بچێتە دەرەوە.
دەست بەسەراگرتن: بریتییە لە داگیرکردنی شتێک.
دەست بەقرپ: کەسێکە هەر شتێکی بێتە دەست زوو لە ناوی ببا.
دەستبەند: گوریس یا زنجیرێکە کە دەستی وڵاخی پێ ببەسترێتەوە.
دەست پانکردنەوە: بریتییە لە سواڵکردن.
دەستپەڕ: خۆ ڕەحەت کردنی ئادەمی بەدەست.
دەستپەرژان: دەست نەگیران و فریاکەوتن بۆ کردنی کارێک.
دەستپێچک: دەسپێچک.
دەست پێشکەری: دەست پێشخستن لە یەکێک لە کردار یا گوفتارێکدا کە ئەو کەسە بەتەمای کردن یا وتنی بێ لەپێش تۆدا.

دەست پێکردن: دەستدانە کردار یا گوفتارێک و لەسەر ڕۆیشتنی.
دەست پێوەنان: بریتییە لە دەربازکردنی یەکێک یا شتێک.
دەست پیس: بریتییە لە مەردوومی گەندەدزی ناو ماڵ.
دەست پیسی: بریتییە لە وردە دزی ناو ماڵ.
دەست تەنک: بریتییە لە مەردوومی کەم دەست.
دەست تەنکی: بریتییە لە کەم دەستی.
دەست تەنگ: دەست کورت.
دەست تەنگی: دەست کورتی.
دەستچن: شتێکە بەدەست و تەقەڵ چنرابێ.
دەستچێن: شتێکە بەدەست چێنرابێ لە زەویدا.
دەستخورێنە: گەزگەزۆک.
دەستخۆشانە: د. بەخشیشێکە کە بدرێ بەیەکێک لە ئەنجامی کارێکدا.
دەستخەت: شتێکە کە بەدەست نووسرابێ.
دەستخەڕۆ: کەسێکە تەفرە درابێ و دەستەشکێن کرابێ، (دەستخەڕۆبوون) تەفرەخواردن، (دەستخەڕۆکردن) تەفرەدان و دەستەشکێن کردنی یەکێک.
دەستخەڕۆیی: تەفرەخواردن و دەستەشکێن بوون.
دەستدار: بریتییە لە مەردوومی دارای بەدەسەڵات.
دەستداری: دارایی و دەسەڵات.
دەستدان: بەکارهاتنی شتێک بۆ شتێک: ئەم زینە بۆ ئەم وڵاخە (دەست دەدا).
دەست دروو: کاڵایەکە بەتایبەتی دروابێ.
دەست درێژ: دەستدار.
دەست درێژی: دەستداری. زۆر و ستەم.
دەستڕاست: کەسێکە شت زوو بەنەگێوێ.
دەستڕۆیشتن: بریتییە لە دەسەڵات بەسەر شتێکدا.
دەستڕۆین: بریتییە لە دەوڵەمەندی.
دەستڕۆیو: دەوڵەمەند.
دەستڕەس: شتێکە دەستکەوتنی ئاسان بێ.
دەستڕەش: بریتییە لە کەسێک کە هەر شتێکی لێوە دەستکەوێ فەڕی لێ نەبینرێ.
دەستڕەنگین: بریتییە لە کەسێک کە بەدەستی خۆی پیشەی جوان بزانی.
دەستڕێژ: تەقاندنی چەند گوللەیەک بەجارێک لەلایەن چەند کەسێکەوە ڕووەو شتێک.
دەست سپی: بریتییە لە کەسێک کە پیشەیەکی وا نەزانێ خۆی پێ بژیەنێ.
دەستشۆر: شوێنێکی تایبەتییە کە هەر دەستی لێ بشۆرێ.
دەسشۆرک: دەستشۆر.
دەستشێل: هەویر یا قوڕێکە بەدەست شێلرابێ.
دەستفرۆش: دەزگێر.
دەستڤالە: ز. دەست بەتاڵ.
دەستقلپ: دەست بەقرپ.
دەستقووچان: بریتییە لە رژدی و چرووکی.
دەستقووچاو: بریتییە لە مەردوومی چرووک.
دەستقەرز: قەرزێکە کە دەست بە دەست بدرێ بەیەکێک.
دەستک: ز. چەپکێک لەگوڵ یا لە گیا.
دەستکار: دەستکرد.
دەستکاری: زۆر دەستدان لە شتێک.
دەستکراوە: بریتییە لە مەردوومی دڵفراوانی بەخشندە.
دەستکرد: شتێکە بەدەست دروست کرابێ، شتی تایبەتی دروست کراو.
دەستکردنەوە: بریتییە لە دەست وەشاندن لە جەنگدا.
دەستکوتان: دەستگێڕانی کوێر یا چاوساغ لە تاریکیدا.
دەستکورت: بریتییە لە مەردوومی نەدارا.
دەستکورتی: بریتییە لە نەدارایی.
دەستکەلا: هەڵمات یا گوێزێکە کە هەمیشە تیلی پێ بکرێ.
دەستکەوت: دەرامەتێکە کە گوزەرانی پێ بکرێ.
دەستکەوتن: شت هاتنە دەست.
دەستکێش: تەنراو یا چەرمێکە دەکرێتە دەست. چاوساغێکە کە پەلی کوێر بکێشێ.
دەستکێشان: ڕاکێشانی دەستی کوێر.
دەستکێشاندنەوە: کارسەندنەوە لە یەکێک کە کارێکی پێ سپێردرابێ.
دەستکێشانەوە: دەست هەڵگرتن لە کارێک.
دەستگر: دەزگر.
دەستگرتن: دەزگیرۆیی. بریتییە لە جڵەوگیری یەکێک لە کارێک.
دەستگرتنەوە: دەست کێشانەوە. دەست پانکردنەوە. خوێندنەوەی بەری دەست. بریتییە لە پاشەکەوتی کردن.
دەستگرتی: ز. خەریکی بەکارێکەوە.
دەستگەیشتن: دەست پەرژان..
دەستگێڕ: دەزگێڕ.
دەستگێڕانەوە: گێڕانەوەی دەست لە کارێک و پەشیمان بوونەوەی لێی.
دەستگیر: پیرێکی خواپەرستی خوێندەوارە کە بەئامۆژگاری جوان دەستی مەردووم بگرێ بۆ ڕێی ڕاست. یارمەتیدەر.
دەستگیران: خەریکی بەکارێکەوە. دەزگیران.

دەستگیربوون: دەستکەوتن.
دەستگیرۆیی: یارمەتیدانی یەکێک بەشت پێدانی.
دەست لێدان: دەستکاری کردنی شتێک.
دەست لێک بەردان: بریتییە لە جوێبوونەوەی دوو کەس لەیەک بەئێجگاری.
دەست لێ کێشانەوە: کێشانەوەی دەست لە شتێک.
دەست لێنان: دەست نانە سەر شوێنێک لە ئەندامی ئادەمی بۆ ئەوەی کە بزانرێ لێ دەدا یا نا.
دەست لێ وەشاندن: دەستکردنەوە لە یەکێک.
دەست لێ هەڵگرتن: وازهێنان لە کارێک.
دەستمایە: دراوێکە کە خرید و فرۆختی پێ بکرێ.
دەستمایەدار: کەسێکە دەستمایەی بەدەستەوە بێ.
دەستمز: حەقدەست.
دەستمیز: خۆ ڕەحەت کردنی گیاندار بەهێنانەوەی ئاوی.
دەستنوێژ: دەموچاو و دەست و سەر و قاچ شووشتنە بۆ نوێژ کردن.
دەست نەزەدە: شتی دەست لێ نەدراو.
دەستنێژ: نەمامێکە کە بەتایبەتی نێژرابێ. بریتییە لەیەکێک کە پێت گەیاندبێ و داتمەزراندبێت.
دەستنیشان: شتێکە لەبەر نایابی دەستنیشانە کرابێ کە دەستکاری نەکرێ. نانەوەی شتێک بۆ دزینی. نامزەدکردنی یەکێک بۆ کارێک.
دەستوبرد: خێرایی لە فرمان و کاردا.
دەستوپێوەند: نەو کەسانەن کە لەژێر دەستتدا کارت بۆ دەکەن.
دەستومشتاخ: دەستومۆچ.
دەستومۆچ: ماچکردنی دەستی یەکتری لە ڕووی خۆشەویستییەوە.
دەستوور: باوی کۆمەڵایەتی. شتێکە سابووناوی لە کۆمی نەخۆشەوە پێ تێ دەکرێ بۆ ڕەوانبوونی. یاسای بنەڕەتی دەوڵەت.
دەستووردان: فەرماندان بەکارێک.
دەستوورکردن: ڕاییکردنی گرفتی نەخۆش بەهۆی دەستوورەوە.
دەستە: کۆمەڵێک لە گیاندار. دەرزەنێک لە هێندێ شت. ژمارەیەکی تایبەتیە لە سەرباز (فصیل).
دەستەئەژنۆ: بریتییە لە مەردوومی پەک کەوتە.
دەستەبرا: چەند کەسێکن کە دۆستایەتی و برادەرییان خۆش بێ.
دەستەبوخچە: دەسەبوخچە.
دەستەبوخچەڵە: دەستەبوخچە.
دەستەبەر: کەسێکە کە بەڵێنی بەشتێک دابێ، (دەستەبەربوون) بەڵێندان بەکردنی کارێک.
دەستەبەرە: شتێکە لە تەختە دروست دەکرێ و بەچوار دەستەکی شتی پێ دەگوێزرێتەوە.
دەستەبەری: بوونی یەکێک بەدەستەبەری شتێک.
دەستەپاچە: مەردوومی دەستەوسان.
دەستەپارچە: دەستەپاچە.
دەستەجلەو: قایشێکە لە لغاو هەڵدەکێشرێ.
دەستەچرا: چرای دەستی.
دەستەچیلکە: دەستەیەکە لە چیلکەی وشکی باریک کە ئاگری پێ بکرێتەوە.
دەستەچیلە: دەستەچیلکە.
دەستەخورد: لۆرە لەپ.
دەستەخوشک: چەند کچێکن کە دۆستایەتییان خۆش بێ.
دەستەدز: دەستەک دز.
دەستەدوو: دارێکە دەکوترێ بەسەر هەوجاڕدا و دەستی پێ دەگیرێ لەکاتی جووت کردندا.
دەستەر: شەقڵ.
دەستەرە: دەستەر.
دەستەریقانە: د. دیارییەکە کە بەدەستی خۆت بیبەیت بۆ کەسێک.
دەستەسر: دەسەسر.
دەستەسوار: ئەندازەیەکە لە سەربازی سوارە (کتیبە).
دەستەشکێن: مەردوومی دەستخەڕۆ.
دەستەک: داری دارەڕا لە داربەڕوو.
دەستەکچ: کچێکە لە تەمەنی هەشت و نۆ ساڵەدا بێ، واتە نە زۆر منداڵ و نە تەواو پێگەیشتبێ.
دەستەک دز: کەسێکە کە ماڵ بنێتەوە بۆ دزینی.
دەستەکردن: کردنی شت بەدەستە.
دەستەکوڕ: کوڕێکە لە تەمەنی هەشت و نۆ ساڵەدا بێ، واتە نە زۆر منداڵ و نە تەواو پێگەیشتبێ.
دەستەکەوشە: دەستەدوو.
دەستەگوشە: دەستەکەوشە.
دەستەگیرە: گیرگەیەکە مۆر هەڵکەن مۆری پێ دەگرێ بۆ هەڵکەندنی.
دەستهلانین: ز. دەستکردنەوە.
دەستەڵە: گۆزەی پچووکی بێ لوولە.
دەستەمۆ: گیاندارێکی ماڵییە کە ڕام بووبێ و هەر دەمێک دەستی بۆ ببرێت بگیرێ.
دەستەنک: دەست تەنک.
دەستەنکی: دەست تەنکی.
دەستەنگ: دەست تەنگ.

دەستەنگی: دەست تەنگی.
دەستەوا: دەستیاو: شین و شایی (دەستەوا)یی.
دەستەوارە: چەند نان یا چەند کولێرەیەکە کە لەسەر یەک دانرابن.
دەستەوانە: چەند مووروویەکی هۆنراوەیە منداڵان دەیکەنە دەستیان.
دەستە و ئەژنۆ: دەستەئەژنۆ.
دەستەوسار: هەوسار.
دەستەوسان: مەردوومی دەستەپاچە.
دەستەوکێرد: گیاندارێکە کە کەوتبێ و چرچی لنگی لێ ڕاکێشابێ.
دەستەوناو: ڕێگایەکە کە تۆزێک سەر بەرەوخوار بێ.
دەستەویەخە: دەستدانە یەخەی یەک لەکاتی جەنگدا. شوێنی زۆر نزیک: فیسارە شوێن (دەستەویەخە)یە، واتە زۆر نزیکە.
دەست هەڵبەست: درۆیەکە بەتایبەتی ڕێکخرابێ.
دەست هەڵگرتن: بریتییە لە وازهێنان لە کردارێک یا گوفتارێک.
دەستەی فەقێیان: سفرەی فەقێیان.
دەستیار: یارمەتیدەر (معاون).
دەستیار ئەفسەر: (نائب ضابط).
دەستیاو: چاکەکردن لەگەڵ یەکێک بەرامبەر بەچاکەی ئەو.
دەستی دەستی: تەفرەدان و هەڵفریواندن.
دەستی: شتێکە دەست بەدەست بدرێ بەیەکێک. دەسک (ز).
دەسچەپەڵ: د. دەس پیس.
دەسخۆش: بەیەکێک دەوترێ کە کارێکی جوانی کردبێ، واتە ئافەرین.
دەسخۆشانە: د. مزێکە دەدرێ لەباتی کارێکی باش کە بۆت کرابێ.
دەسخەت: دەستنووس.
دەسخەڕۆ: دەستخەڕۆ.
دەسخەڕۆبوون: دەستخەڕۆبوون.
دەسخەڕۆکردن: دەستخەڕۆکردن.
دەسخەڕۆیی: دەستخەڕۆیی.
دەسخەرە: د. دەستخەڕۆ.
دەسدار: دەستدار.
دەسداری: دەستداری.
دەسدرێژ: دەستدرێژ.
دەسدرێژی: دەست درێژی.
دەسرازە: پەتێک یا بەنێکی هۆنراوەیە منداڵی لە بێشکەدا پێ دادەپێچرێ.
دەسڕێگ: د. دەستدار.
دەسڕۆین: دەستڕۆین.
دەسڕەس: دەستڕەس.
دەسڕەش: دەست ڕەش.
دەسڕۆک: دەسەسڕ.
دەسڕۆکە: پارچەیەکی ڕەشی چوار سووچی تەنکی قەراخ سپییە. دەسەسڕ.
دەسفرۆش: دەست فرۆش.
دەسقووچان: دەست قووچان.
دەسقووچاو: دەستقووچاو.
دەسقووچیاگ: د. دەسقووچاو.
دەسقووچیان: د. دەسقووچاو.
دەسقووچیاو: دەسقووچاو.
دەسقەرز: دەست قەرز.
دەسک: جێی دەست پێوەگرتن لە هەموو شتێک. دەزگ (د).
دەسکاری: دەستکاری.
دەسکراوە: دەستکراوە.
دەسکوتان: دەست کوتان.
دەسکە: چەپکەیەک لە گوڵ یا شتی تر.
دەسکەجۆنی: دەسکە دۆڵ.
دەسکەفتن: د. دەسکەوتن.
دەسکەڵووجە: جێی دەست پێوەگرتنی خەرەک لە کاتی بادانیدا.
دەسکەنە: ڕنینەوەی گیا و خوری و موو و هێندێ شتی تر بەدەست.
دەسکەوان: شتێکی قووڵە لە زەرد دادەڕێژرێ و دەسکێکی سەر خری هەیە شتی تێدا دەکوترێ.
دەسکەوت: دەستکەوت.
دەسکەوتن: دەستکەوتن.
دەسکێش: دەستکێش.
دەستکێشان: دەستکێشان.
دەسکێشانەوە: دەست کێشانەوە.
دەسکیسی: ز. یارمەتیدانی یەکێک بەدزییەوە.
دەسگا: دەزگا.
دەسگر: دەزگر.
دەسگرتن: دەستگرتن.
دەسگرۆیی: د. دەسگیرۆیی.
دەسگوشاد: دەست کراوە.
دەسگیر: دەزگیر. یارمەتیدەر. دەزگر.
دەسگیران: دەزگیران.
دەسگیرۆیی: دەستگیرۆیی.
دەسگیری: دەست گیرۆیی.

دەس لەملان: دەست لەملان.
دەسلێدان: دەست لێدان.
دەس لێ کێشانەوە: دەست لێ کێشانەوە.
دەس لێ هەڵگرتن: دەست لێ هەڵگرتن.
دەسماشانن: د. لەپەکوتێی کوتر.
دەسماڵ: جۆرە لە چکێکی سێ سووچە کلک درێژە ژنان دەیگرنە کۆڵیان. دەسەسر. جامانەی سەر (هـ).
دەسمایە: دەستمایە.
دەسمایەدار: دەستمایەدارا.
دەسمەرێزانە: د. دەسخۆشانە.
دەسمێژ: ز. دەستنوێژ.
دەسمیز: دەستمیز.
دەسندە: شت دان بەمەردووم بەئەندازە و کەموکوڕی.
دەسندەخۆر: کەسێکە هەر بەدەسندە شتی بدرێتێ.
دەسنگە: دەسندە.
دەسنگەخۆر: دەسندەخۆر.
دەسنووس: دەستخەت.
دەسنوێژ: دەستنوێژ.
دەسنویس: دەسنووس.
دەسنیشان: دەستنیشان.
دەسوبرد: دەستوبرد.
دەسوبۆس: دەستومۆچ.
دەسوپەیمان: د. دەسوپێوەند.
دەسودیم: هـ. دەستنوێژ.
دەسوکار: د. دەستکرد.
دەسومشتاق: دەسوبۆس.
دەسومۆچ: دەستومۆچ.
دەسوور: د. دەستوور.
دەسووشک: د. پیاوی ڕژد.
دەسـە: د. دەسکی شت. دەسـتـەیەک لە شـتـێک: (دەسـە)یەک گـوێزانم کـڕی. چەپک: (دەسـە)یەک گـوڵم بۆ بکە. دەستوپێوەند.
دەسها: د. دەستاو.
دەسهاوردن: پەیداکردنی شت و هێنانە ژێر دەستی.
دەسەبرا: دەستەبرا.
دەسەبوخچە: توورەکەیەکی پچکۆلەیە ژنان وردە شتومەکی ناو گیرفانی تێ دەخەن.
دەسەپاچە: دەستەپاچە.
دەسەپارچە: دەستەپارچە.
دەسەجڵەو: دەستەجڵەو.
دەسەچرا: د. دەستەچرا.
دەسەچڵەو: د. دەستەجڵەو.
دەسەچینە: د. سەبەتولکەیەکی دەسکدارە میوەی تێ دەکردرێ.
دەسـەخلافکێ: خـڕخاڵەی ئەم سـەر و ئەوسـەری بێشـکەیە کـە منداڵی ناو بێشکە خۆی پێ دەخلافێنێ.
دەسەخوشک: دەستەخوشک.
دەسەداس: د. تەورداس.
دەسەداو: د. داو.
دەسەژەن: لۆرەلەپ.
دەسـەسڕ: پارچە تەنراوێکی چوارگۆشـەیە هەڵ دەگـیـرێ بۆ دەست سڕین.
دەسەسەر: د. سەرگەردان.
دەسەشکێن: دەستەشکێن.
دەسەک: د. دەستەک.
دەسەکردن: د. دەستەکردن.
دەسەکەشتی: کەشتی پچکۆلانە.
دەسەکەوشە: د. دەستەکەوشە.
دەسەگیرە: د. دەستەگیرە.
دەسەڵات: تەوانایی و دەست ڕۆین.
دەسەڵقوت: هـ. لۆرەلەپ.
دەسەناو: د. دەستەناو.
دەسەنە: د. بەخشش.
دەسەنەدار: د. کەسێکە خاوەنی پیاودتی و بەخشش بێ.
دەسەوار: د. دەستەوارە.
دەسەوارە: د. دەستەوارە.
دەسەواکردن: د. پەلەکردن.
دەسەوانە: د. دەستەوانە.
دەسەودەس: د. دەساودەس.
دەسەوسار: د. دەستەوسار.
دەسەوسان: د. دەستەوسان.
دەسەوەرە: د. دەستەبەرە.
دەسەویەخە: د. دەستەویەخە.
دەسهەڕە: د. جۆرە مشارێکی پچکۆلەیە وەک چەقۆ دەنوشتێتەوە، لقی گوڵی ناو باخی پێ دەبڕدرێ.
دەسهەڵبەس: د. دەستهەڵبەست.
دەسەهەوسار: د. دەستەوسار.
دەسیاری: د. دەستگیرۆیی.
دەسیدەسی: د. دەستیدەستی.
دەسی: دەستی.
دەشت: شوێنی چۆڵی تەختی ڕووتەن.

دەشتان: دەشتانی.
دەشتانی: جێگای تەختی پانی ڕووت لە دار و درەخت.
دەشتایی: دەشتانی.
دەشتەکی: گیاندار و گوڵ و گیای دەشت کەماڵی نەبێ.
دەشتی: جۆرە مقامێکی خۆشە. دەشتایی. شتی دەشتی.
دەشۆ: ز. دەڤشۆ.
دەعبا: بریتییە لە گیاندارێک کە ناوی نەزانرێ.
دەعجانی: دەعەجانی.
دەعەجانی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گیانداری زۆر ناشیرین: فیسار کەس دەڵێی (دەعەجانی)یە، واتە زۆر ناشیرینە.
دەغڵ: گەنم و جۆ.
دەغڵکردن: دەستدان لە شتێک و توخن کەوتنی: (دەغڵی مەکە).
دەغڵودان: دانەوێڵەیەکە کە چێنرابێ.
دەغمە: د. ئەشکەوت.
دەغەزار: گیاندار و درەختی لەڕ و لاوازی دەردەدار.
دەغەڵ: گیانداری بڵحی بێکارەی فێڵباز.
دەغەڵباز: د. فێڵباز.
دەغەڵە: د. دەغەڵ.
دەغەڵی: بڵحی و بێکارەیی و فێڵبازی.
دەف: کەلە بێژنگێکە چەرمی خاو گیرابێتە دیوێکی بۆ ئەوەی کە بەلەپی دەست لێی بدەن تا دەنگی بێ.
دەفتەر: سیپارەیەکی پەڕە پەڕەی سپییە شتی تێدا دەنووسرێ.
دەفتەرخانە: د. نووسینگا.
دەفتەردار: نووسەر.
دەفر: شتێکە کە شتێکی تری تێ بکرێ.
دەفزک: د. بریتییە لە مەردوومی زگ زل.
دەفزەن: کەسێکە کە دەف باش لێبدا.
دەفک: با. دەف.
دەفگەم: ز. ئاستی لغاو کە دەکەوێتە ناو دەمی وڵاخەوە.
دەفن: ز. لووت.
دەفە: تەختەیەکی پانە جۆڵا لە کارکردندا تەنراوی پێ سفت دەکا. ئێسقانی شانی گیاندار.
دەفەزکە: د. دەفزک.
دەڤ: با. دەم. کەناری شت.
دەڤخۆر: ز. دەسەڵات بەسەر ئەم و ئەودا.
دەڤشۆ: ز. ئاڤشۆ.
دەڤە: ز. حوشتری نێر.
دەڤەدەشتی: ز. تەپاڵە کێویلە.
دەڤەر: ز. ڕێزەی دەمی تیغ. شوێن.
دەڤی: ز. درەختی پچووکی لە یەکەوە نزیک.
دەق: قەدی شتی قەدکراو، کەیف: وڵاخەکە بە(دەق) یا بێ (دەق)ە. تەواو: بە دە ڕۆژی (دەق) گەیشتمە کرماشان، واتە بە دە ڕۆژی تەواو. میچ (ز). ئەندازە و پایە: فیسار کەس لە (دەق)ی خۆیدا ماوە، واتە هەر وەک خۆیەتی.
دەقاق: کەتیرە یا جەوییەکە دەدرێ لە ڕووی هێندێ تەنراو بۆ دەق بەستن و جوانی.
دەقاقدان: وتوودان (د). کەتیرەدان لە شتی تەنراو بۆ جوان وێستانی.
دەقاقلی: تەنراوێکە دەقاقی لێ درابێ.
دەقاودەق: شتێکە لەپاش کێشانەوەی یا دابەشکردنی دەق دەرچێ: گەنمەکەم کێشایەوە (دەقاودەق) دەرچوو یا گۆشتی قوربانییەکەم دابەش کرد بەسەر گەڕەکدا (دەقاودەق) دەرچوو.
دەقبەستن: دەق گرتنی شتی قەدکراو.
دەقدان: سافکردن. قەدکردن.
دەقدانەوە: دووبارە بێژانەوەی دانەوێڵە بەبێژنگ بۆ وردە لێ برینی. دووبارە کوتانەوەی برنجی نیوەکوتراو. بریتییە لە لێدانی یەکێک: ئەمڕۆ نەچیت بۆ مەکتەب (دەقت دەدەمەوە).
دەقکردن: قەدکردنی شتێک.
دەقکراو: شتی قەدکراو.
دەقگرتن: نوشتانەوەی شتی قەدکراو بەڕەنگێ کە شوێنی دەقەکەی دیاربێ. وێستانی نرخی شت لە ئەندازەیەکدا: نرخی گۆشت (دەقی گرتووە) واتە ناجووڵێ.
دەقل: ز. شوێنی زۆر سەخت لە زەوی کە نەکێڵرێ.
دەقلووس: ز. سەرمەوقولات.
دەقلووک: ز. مازوو.
دەقنە: ئازووخەیەکە قوتابییانی مزگەوت کۆی دەکەنەوە بۆ زستانیان.
دەقۆر: ز. مەڕێکە کە خورییەکەی لە ناوەندی کورک و خوریدا بێ. بزنێکە کە مووەکەی لە ناوەندی مەردز و موودا بێ.
دەقەقاندن: ز. خوتووکەدان.
دەک: وتەیەکە نزیکی شتێک لە شتێک دەگەیەنێ: (دەک) لە کاتێکدا کە بەردێک بگرێتە شتێک و نزیک بێ لێی بدیت، واتە وەختە بوو بەری بکەوێ. پێتی نزا: (دەک) بەرخوردار بیت، یا (دەک) دەستی شکێ.
دەکووش: ز. بێشکەی منداڵ.
دەگمە: ز. دەگمەن.
دەگمەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەمی و نایابی شتێک: فیسارە شت دەست ناکەوێ مەگەر بە(دەگمەن).

دەگەر: لێ هاتنی کاری گەورە و گران لە یەکێک و ڕەواییی فەرمانی: فیسار کەس بە(دەگەر)ە.

دەگەل: ز. گالتە.

دەگەڵ: لەگەڵ. ناخوای کەشتی (د).

دەگەنەگ: زۆر: بە(دەگەنەگ) کارت پێ دەکەم، واتە بەزۆر.

دەل: د. گیانداری ڕووقایمی ئازا.

دەڵ: سەگی مێ.

دەلاقە: کونی گەورە لە شت: دیوارەکە یا کەواکەم (دەلاقە)ی تێکەوتووە. دەرگا.

دەلاک: کەسێکە کە سەر بتاشێ یا چاکی بکا. ناتری حەمام.

دەلاکخانە: شوێنێکە سەری تێدا چاک بکرێ.

دەلاڵ: کەسێکە شتی مەردووم بفرۆشێ.

دەلالانە: مزێکە کە بدرێ بەدەلاڵ.

دەلاڵخانە: شوێنێکە کە دەلاڵ شتی تێدا بفرۆشێ.

دەلالی: بوونی مەردووم بەدەلاڵ.

دەلالانە: (دەلالییەکە)ی لێ بسێنە.

دەلاندن: نمدانی ئاو لە گۆزە و حەوز و شتی تردا.

دەلانن: دەلاندن.

دەڵب: پێلاو و کالای زۆر فراوان.

دەڵپ: دەڵب.

دەڵپ و دۆپ: شتی زۆر دەڵب.

دەلقین: ز. ئابرووچوون و نەمانی شەرم.

دەلە: ز. جبە.

دەڵمە: ز. دەڵەمە.

دەلنگ: دەرپێ (ز). دەرەلنگ (با).

دەلوبیبەر: بەری گیایەکە توونە و ناوەکەی کولۆرە و زۆرتر بەترشیاتەوە دەخورێ.

دەلوقەل: مەردوومی ڕووهەڵماڵراوی ئازای چەنەباز.

دەلوو: شێتۆکە. لۆتی.

دەلووکار: کەسێکە کەمێک دەلووبێ.

دەلۆیی: ل. دەلوو.

دەڵەبا: سەگی مێ کە هاتبێتە با.

دەڵەچە: مەردوومێکی پەستە کە مێچکە مێچکە بۆ ئەم و ئەو بکا.

دەڵەچەیی: پەستی و مێچکە مێچکە کردن بۆ ئەم و ئەو.

دەڵەدڵ: زەردبوون و نەرمبوونی دوومەڵ بەڕەنگێک کە کاتی دەربوونی هاتبێ.

دەلەسە: درۆ و فیشاڵ.

دەڵەق: دەڵەبا.

دەڵەک: دەعبایەکی سووری تاریکە پێستەکەی زۆر بەنرخە. دەڵەبەبا.

دەڵەکدان: ل. پاڵ پێوەنان: (دەڵەکدە) واتە پاڵی پێوە نێ.

دەڵەمە: شیرێکە لەبەر کەم کوڵاندنی ترش نەبووبێ و کەمێک مەیی بێ. هێلکەیەکە کە شل بێ و نیوە برژ بووبێ.

دەلیا: دەریا، بریتییە لە شتی زۆر: فیسار کەس (دەلیا) یەک دەخوا.

دەلیالووش: بریتییە لە گیانداری زۆرخۆر.

دەڵیان: د. دەلاندن.

دەلیقانی: ئافرەتی بێ شەرم.

دەلینگ: دەرەلنگ.

دەلیدوومان: ز. کەسێکە کە لەسەر زەوی لاسایی پاڵەوان بکاتەوە لەکاتی تەنافبازیدا.

دەم: کونێکە لە ناوەندی هەردوو لێودا شتی پێ دەخورێ. کاتێکی کەم. دەمە (د).

تیغ: (دەم)ە خەنجەرێکم بوو دەسکێکم تێخست.

دەماخ: لووت: فیسار کەس (دەماخ)ی کردووە، واتە بەرلووتی هەڵبەستووە. کەیفخۆشی: فیسار کەس (دەماخ)ی هەیە.

دەماخ تەختکردن: بریتییە لە خۆ نواندن و هەوەس تەختکردن بەسەر مەردوومدا.

دەماخ شکاندن: بریتییە لە لووتدان و نەهێشتنی کەیف و خۆشی یەکێک.

دەماخ کردن: هەڵبەستنی دەم و لووت بەلەچک.

دەماخ هەڵبەستن: دەماخ کردن.

دەماخ هەڵدان: دەماخ کردن.

دەمار: ڕەگ. لاسکی گەڵا توتن. فیز و دەعیە: فیسار کەس زۆر بە(دەمار)ە.

دەمار دەرهاتن: بریتییە لە تێن پێگەیین و تەنگەتاوبوونی مەردووم لە شتێکەوە: بەدەست منداڵەوە (دەمارم دەرهات).

دەمارە کۆڵ: دووپشک.

دەمانچە: چەکێکی ئاگرینی پچکۆلەیە دەکرێ بەقەددا وەک تفەنگ دەتەقێنرێ.

دەماندن: گەشاندنەوەی ئاگر بەمووشە دەمە.

دەمانن: دەماندن.

دەماودەم: بڵاوبوونەوەی قسە لەم دەمەوە بۆ ئەم دەم.

دەماودەم کەوتن: دەماودەم.

دەماودر: دەمەودر.

دەمبڕ: برینەوەی نیشێک لەگەڵ یەکێکدا بەگۆترە: (دەمبڕ) ئەم کاردم بۆ بکە.

دەمبوون: پێگەیشتنی چایی و قووبوولی و پلاو.

دەمبوونەتاقیچرا: بەیەکێک دەوترێ کە لە شتێکی کوتوپڕییەوە واقی وڕمابێ و قسەی پێ نەکرێ.

دەمبوونە تەڵەی تەقیو: دەمبوونە تاقیچرا.
دەم بەدەم: د. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی وتەی هەمیشە.
دەم بەردان: هەرزە چەنەیی کردن.
دەمبەس: دەمبەست.
دەمبەست: پەتێکە دەمی گای پێ دەبەسترێ لەکاتی گێرەدا بۆ ئەوەی هیچ نەخوا و باش گێرە بکا و، دەکرێتە دەمی کار و بەرخیش بۆ ئەوەی دایکیان نەمژن.
دەم بەیەکاهاتن: دەم پیاکاهاتن.
دەمبێن: چەڵەمەیەکە وەک دەمبەست دەمی گای پێ دەبەسترێ لەکاتی گێرەدا. پەتێکە دەمی هەمانە و جەواڵی پێ دەبەسترێ.
دەم پوخت: چێشتێکی شلەیە لە کشمیش و لەتکە نۆک و کفتەی ورد دروست دەکرێ.
دەم پووچ: دەم پووچەڵ.
دەم پووچەڵ: مەردوومی بێ دان.
دەم پیاکاهاتن: دەم تێکەڵبوون لە قسەدا لە ترسا یا لە شەرما.
دەم پیس: بریتییە لە مەردوومی جنێوفرۆش
دەم تاڵ: بریتییە لە مەردوومی قسەڕەق
دەم تەڕ: بریتییە لە یەکێک کە هەر بەدەم پیاوەتی بکا: فیسار کەس (دەم تەڕ)ی کاسە وشکە.
دەم تەڕکەرە: بریتییە لە میوە و هەرچی دەم تەڕ بکا.
دەم تێژەندن: دەم نانی گیاندار لە خواردەمەنی: پشیلەکە (دەمی ژەندە) ناو چێشتەکە. سەرکردنە شتێک و لەناودانی: فیسار کەس (دەمی ژەندە) دەوڵەتەکەی باوکی هیچی نەهێشت.
دەم تێکەڵبوون: دەم پیاکاهاتن.
دەم تێوەدان: دەم بردن بۆ قسەیەک و دووان لە بابەتییەوە.
دەمجاو: ئەندازەیەکە لە بنێشت کە لە دەمدا بجوورێ.
دەم چوونەکلیلە: بریتییە لە بەسترانی دەم و نەکرانەوەی لە ترساندا.
دەم چەپەڵ: د. دەم پیس.
دەمچەرخدان: بریتییە لە چەنەدان.
دەم چەفت: د. دەم چەوت.
دەم چەوت: بریتییە لە یەکێک کە قسەی بایەخی نەبێ و بەگوێی نەکەن.
دەم خاو: کەسێکە قسە بەخاوی بکا.
دەمخۆش: بەیەکێک دەوترێ کە قسەیەکی باشی کردبێ، واتە ئافەرین.
دەمخۆشانە: د. مزگێنی.
دەم داچەقاندن: دەم کردنەوە.
دەمدار: مەردوومی بەدەم و قسە و گفتوگۆ.
دەمدان: بریتییە لە لەوەڕینێکی کەمی ئاژاڵ: ئاژاڵەکە بەریدە با (دەم)ێک بدەن. دەماندنی کوورە و شتی تر (د).
دەمدانەوە: گەشانەوەی گوڵ. دەرگا بوون و واڵا بوونی برین.
دەمدراو: بریتییە لە یەکێک کە قسە لە دەمیدا نەوەستێ.
دەمدروون: بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێ.
دەمدرێژ: بریتییە لە مەردوومی درێژ دادڕی بێ شەرم.
دەمدرێژی: درێژدادڕی و بێ شەرمی.
دەمدوور: زاربێن.
دەمدەمی: مەردوومی ڕاڕا. شتێکە کە ناو بەناو ببێت: سەرێشەکەم (دەمدەمی)یە.
دەمڕاس: د. دەمڕاست.
دەمڕاست: مەردوومی قسەزان و فەرمانڕەوا.
دەم ڕاستبوونەوە: بریتییە لە دەوڵەمەند بوون و تێرخواردنی یەکێک لەپاش برسێتی و هەژاری.
دەم ڕووت: بریتییە لە پیاوی منداڵکاری بێ نموود کە شەرمی لێ نەکرێ.
دەم ڕەش: بریتییە لە یەکێک کە هەر نوقڵانەی خراپ لێ بدا و شووم بێ.
دەم سپی: بریتییە لە پیاوی قسە ڕەوا کە شەرمی لێ بکرێت.
دەم سوور: د. بریتییە لە یەکێک کە پشت ئەستوور بێ لە کارێکدا.
دەمشڕ: دەمدڕاو.
دەمقاڵێ: مشتومڕی دوو کەس لەسەر شتێک.
دەمقڕە: دەمقاڵێ.
دەمکار: چینی دیوارە بەڕووکاری دیوی دەرەوەیدا.
دەمکردن: لێنانی چایی، (دەمکراو) چایی لێنراوی ئامادەکراو، دەمگرتن.
دەمکوت: کەسێکە لەبەر شتێک لە قسە و گفتوگۆ خرا بێ، (دەم کوتبوون): لە گفتوگۆ کەوتن لەبەر شتێک، (دەم کوتکردن): لە گفتوگۆ خستن.
دەمکێشان: دەمبوون.
دەمگرتن: بریتییە لە رووشکان و کردنی قسە بەبێ شەرم: فیسار کەس چاک (دەمی گرتووە).
دەم گرتنەوە: بریتییە لە خۆگێڕانەوە لە خواردن.
دەم گەرم: بریتییە لە مەردوومی قسەڕەوان.
دەم لارە: د. ئەو جۆرە سوراحییەیەکە تۆزێک دەمەکەی لارە.
دەم لێدان: سازندەیی.
دەم لێکنان: بریتییە لە مردن و هەناسەبڕان.
دەمنە: شتێکی درێژکۆلەی کون تێکراوە جگەرەی پێ دەکێشرێ.
دەمنێ: تەختەیەکە دەدرێ لە سەری خواروی نێ و کونێکی تێ دەکرێ و (شاگونج)ی تێ دەبرێ.

دەم و پل: دەموچاو: (دەموپل)ی خواتەوە. بریتییە لە قسە ڕەوانی: فیسار کەس بە(دەموپل)ە.

دەموچاو: ڕووی گیاندار.

دەموچاوهەڵگر: ئافرەتێکە کە موو لە دەموچاوی ژنان بکاتەوە و جوانی بکات.

دەموچاوهەڵگرتن: موو هەڵکەندن لە دەموچاوی ژن بۆ جوانی.

دەم و دوو: بریتییە لە قسە و گفتوگۆ: فیسار کەس (دەم و دوو)ی خۆشە.

دەم و دووان: دەم و دوو.

دەمودەس: دەمودەست.

دەمودەست: کوتوپڕ.

دەم و فلچ: دەم و فلق.

دەم و فلق: دەم و دووی ناشیرین.

دەموقەوچە: د. دەم و فلق.

دەموکانە: جۆرێکە لەبەری مازوودار وەک دەنکی بەلالووک وایە دەکوترێ و ناوە لینجەکەی خۆش دەکرێ و بۆ هێندێ شت بەکاردێنرێ.

دەم و کاوێژ: دەم و فلق.

دەموکە: دەموکانە.

دەمووکە: دەموکانە.

دەمە: شتێکە ئاسنگەر و چەقۆگەر و مسگەر ئاگری پێ دەگەشێننەوە. ڕۆژی با و بۆران.

دەمهاتن بەیەکا: دەم بەیەکاهاتن.

دەم هار: دەم هەراش.

دەمەتەقێ: بریتییە لە قسە و گفتوگۆ کردن بۆ ڕابواردن.

دەمەجاو: ئەندازەیەکە لە بنێشت کە لە دەمدا بجوورێ.

دەمەداچەقێ: دەمدانی گیاندار بەیەکدا لەکاتی گیانەلاکە هەناسەی درەنگ دەردەچێ.

دەمەدەم: سەرەتای هەموو کاتێک: (دەمەدەمی) بەیانیان یا ئێواران خۆشە.

دەمەڕێزە: تیغێکە کە دەمی هەڵوەری بێ، (دەمەڕێزەبوون) هەڵوەرینی دەمی تیغ.

دەمەرقۆپان: جۆرە شەڕوالێکە لەسەر دەرپێوە لەپێ دەکرێ.

دەمەزردکردنەوە: تیژکردنەوەی دەمی تیغ بەبرەبەند لەگەڵ ئاودانەوەی.

دەمەقرە: دەم قرە.

دەمەقەیچی: د. برشتی مەقەست.

دەمەکوتێ: دەمەداچەقێ.

دەمەلاسکە: لاسایکردنەوەی قسەی یەکێک و دەم خواردنەوە لێی لە ڕووی گاڵتە پێ کردنیەوە.

دەمەلاسکێ: دەمەلاسکە.

دەمەڵبێن: پارچە مسقاڵییەکی درێژکۆلەیە دەمی مردووی پێ هەڵدەبەسترێ.

دەمەنی: هەڵامەت.

دەمەوخوار: شتی دەمەونخون.

دەمەوڕوو: دەمەوخوار.

دەمەوژێر: دەمەوخوار.

دەمەونخون: دەفرێکە کە نخون بووبێتەوە.

دەمەونخونبوون: بەدەمداکەوتنی دەفر.

دەمەونخونبوونەوە: دەمەونخونبوون.

دەمەونخونکردن: بەدەمداخستنی دەفر.

دەمەونخونکردنەوە: دەمەونخونکردن.

دەمەوەر: خوار دەستێکە لە گفتوگۆدا بەگژ دەمتدا بێتەوە.

دەمەوەری: بەگژدەمدا چوونەوەی خواردەست بۆ گەورەی.

دەم هەراش: مەردوومی دەم گەرمی سازندە.

دەم هەراشی: سازندەیی.

دەم هەڵبەس: دەم هەڵبەست.

دەم هەڵبەست: قسەیەکە لە خۆتەوە هەڵت بەستبێت.

دەم هەڵپچڕان: بریتییە لە قسەکردن: بۆچی (دەم هەڵناپچڕێت) واتە قسە ناکەیت؟

دەمهەڵە: د. دەمشڕ.

دەم هەڵهێنانەوە: بریتییە لە خۆ ئامادەکردنی مەردووم بۆ قسەکردن.

دەمێکە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کاتێکی ڕابردووی زۆر دوور: (دەمێکە) کورد نوستووە.

دەمیەکنیان: د. دەم لێکنان.

دەن: هـ. پەراسوو.

دەنا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجێی وتەی نەگینا.

دەند: زبانەی ئێرەق.

دەندوکچە: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.

دەندووک: دوو ئێسقانی باریکە بەدەم باڵندەوە شتی پێ دەخوا.

دەنک: دانەی دانەوێڵە و هەنار و ترێ و گەڵێ شتی تر.

دەنکە: دەنک.

دەنگ: ئاوازێکە پەیدا دەبێ لە لێکەوتنی دوو شت لە یەکتری بەتوندی و بەگوێ ببیسترێ، (دەنگە دەنگ) دەنگی یەک لەدوای یەک. باس و خەبەر: (دەنگ) بلاوە کە کارگەی شەکر لە سلێمانی دادەنرێ.

دەنگ بەرز: گیانداری دەنگ زل.

دەنگخۆش: گیاندارێکە ئاوازێکی دلگیری بێ.

دەنگخۆشی: خۆشی دەنگ و دلگیری.

دەنگ دابڕین: قسە بڕینەوە لەگەڵ یەکێکدا.

دەنگدار: شتێکە کە دەنگی لێوەبێ. چوار پیتە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی کە دەنگیان لێوە دێ وەک (ا،و،ە،ی).

دەنگدان: بانگێشتنێکی تێکراییە بۆ سەر شتێک: فیسار کەس شاییەکەی کرد ناواییەکانی دەوری خۆی هەموو (دەنگ دا).

دەنگدانەوە: بڵاوبوونەوەی دەنگوباس بەجۆرێک کە گەلێ کەس بیبیستێ. هاتنەوەی دەنگ لەناو شاخ و دۆڵ و گومەزدا.

دەنگ دران: بریتییە لە زۆر هاوارکردن.

دەنگ دەرچوون: چوونە دەرەوەی قسەیەک لە یەکێکەوە بۆ ناو مەردووم.

دەنگ دەرهاتن: دەنگ دەرچوون بەجۆرێک کە ئەم و ئەو بیبیستن.

دەنگکردن: قسەکردن: (دەنگ) ناکەم یا (دەنگ) مەکە.

دەنگ لێکردن: بانگکردن یا دەرکردنی شتێک: نەریمانم پێویستە دەنگی لێ بکە، یا وڵاخەکەم مانی گرتووە (دەنگێکی لێ بکە) با بڕوا.

دەنگ نووسان: کپبوونی دەنگ و دەرنەهاتنی، (دەنگنووساو) گیاندارێکە کە دەنگی کپ بوو بێ.

دەنگنێر: کەسێکە دەنگی گڕ و قەبەبێ.

دەنگوباس: قسە و گفتوگۆیەکە بکەوێتە سەر دەمان و بڵاوبێتەوە.

دەنگەشە: د. دەنگە دەنگ و ژاوەژاو.

دەنگەوەرە: کەسێکە دەنگی یەکێک بەیەکێک یا بەچەند کەسێکی دوور بگەیەنێ وەک ئەو کەسانەی کە دەنگی پێشەوای نوێژ (امام) لە مزگەوتێکی زۆر گەورەدا دەگەیەنن بەو نوێژکەرانەی کە دوورن لێی.

دەنووک: دەندووک.

دەنووک کەوچکە: جۆرێکە لە مراوی.

دەنووکە: د. دەموکانە.

دەو: پەلە و دەستوبرد: بە (دەو) هات. جۆرە ژمارەیەکە لەناو چەند کەسێکدا دەکرێ بەم ڕەنگە دوانیان یەکێ چەند پەنجەیەک دەهێنێتە پێشەوە و یەکێکیان دەڵێ (دەو) لە تۆ، ئینجا پەنجەکان لێکدەدەنەوە و دە ژمارەی تری دەخەنە سەر، کردییە هەر چەند لەو کەسەوە کە دەوی لێ کراوە دەژمێردرێ. لەسەر هەر کامیان تەواو بوو ئەو دەیباتەوە. دەم. دوو (با).

دەو: دردۆنگ و زویر و دڵگیر.

دەواخ: د. دەباخ.

دەواخانە: د. دەباخانە. دەرمانخانە.

دەوار: پەلاسێکی پانی درێژی تەختە تەختەی لێکدراوە لە موو دەچنرێ کۆچەری هەڵی دەدەن و لەباتی خانوو دەچنە ناوی. چاردەوێ. وڵاخ (با).

دەواساز: د. دەرمانساز.

دەوافرۆش: د. دەرمانفرۆش.

دەوان: گیانداری چەسپان. تیغی جەوهەردار.

دەوانچە: دەمانچە.

دەوردان: ئاخڵەدانی شتێک.

دەورگرتن: ئاخڵەدان. پارچەگرتن بەلێواری پێڵاودا.

دەوروپشت: ناوچە و دەوروبەر.

دەورەدان: دەوردان.

دەورەگرتن: دەورگرتن.

دەوری: دەفرێکی پەلی لێودارە.

دەوش: با. شوێن پێ.

دەوکیس: ز. خەستەی توورەکە.

دهۆڵ: ز. دەهۆڵ.

دەوڵەت: دارایی. حکومەت.

دەوڵەتی: شتێکە کە هی حکومەت بێ.

دەوڵەمەن: دەوڵەمەند.

دەوڵەمەند: کەسێکە دارایی زۆر بێ.

دەوون: د. دەوەند.

دەوە: تەپاڵە. دەبە.

دەوەڵان: ڕیزە تەپاڵەیەکە بەگردی دادەنرێ و ناوەکەی پڕ دەکرێ لە تەپاڵەی ورد.

دەوەن: بنکە دار بەڕوو یا مازوو کە بردرابێ و هەڵی دابێتەوە.

دەوەن بەئاش: بریتییە لە قسە و گفتوگۆکردنێکی بێ هوودەی زۆر لەسەر شتێک.

دەوەند: دەوەن.

دەویقاندن: ز. تاقیکردنەوەی سەختی و ناسکی هێلکەیە بەماڵینی بەپێشی دانداا.

دەویک: ز. دۆوک.

دەویت: کەسێکە ژنان تاو بکا بۆ ئەم و ئەو. دوێتی نووسین (د).

دەوین: با. دۆینە.

دەهۆ: جاجمێکە وەک شەڵتە هەڵدەدروێ و دەغڵی لەسەر خەرمان پێ دەگوێزرێتەوە.

دەهۆڵ: شتێکی بۆشی گەورەیە چەرمی خاو دەگیرێ بەهەردوو ڕوویدا و لێی دەدرێ.

دەهۆڵژەن: کەسێکە کە دەهۆڵ لێ بدا.

دەهۆڵکوت: دەهۆڵژەن.

دەهەم: شتێکە لە پایەی دەدابێ.

دەهەمین: دەهەم.

دەهیە: ز. دڕندە.

دەهیەک: دەیەک.

دەی: وتەی هاندان.
دەیز: ز. گەڵای گزرە بۆ ئاژاڵ.
دەیلەم: د. نوێڵ. تیرەیەکی گەورەیە لە کورد.
دەیم: دێم.
دەیمەرۆ: د. دێمەزار.
دەیمەکار: دێم.
دەیەک: لە دە بەش بەشێک.
دەیەم: دەهەم.
دەیەمین: دەهەمین.
دێ: چەند خانوویەکی ئاوای دوور لە شارە. گەڵای دار بەڕوو و مازووەکە لە پایزدا دادەپاچرێ و لەناوپەلی درەختدا هەڵ دەگیرێ بۆ زستانی ئاژاڵ. دەنگێکە لە وڵاخ دەکرێ بۆ گێڕانەوەی لە کارێک. دایک (ز).
دیار: شتی بینراوی نمایان. دیدار (د). تەنیشت: دانیشت بە(دیار)یەوە، دیاربوون: دەرکەوتن و لەبەرچاوبوونی شتێک.
دیاردی: وتەیەکە لەکاتی بەدیکردنی کەروێشک و بەدووراهاتنیدا ڕاوکەر دەیڵێ.
دیاردیکردن: بەدیکردنی نێچیر لەکاتی ڕاودا.
دیارناو: ناوی یەکێکی تایبەتی (علم).
دیار و ئاخربوون: مردنی یەکێک لە پێش بینینی خۆشەویستێکیدا.
دیارە و ئاخربوون: دیار و ئاخربوون.
دیاری: شتێکە ببرێ یا بنێردرێ بۆ دۆستێک.
دیاریدان: دەرکەوتنی شتێک.
دیاری کردن: نیشانەکردنی دەزگیران بەناردنی دیارییەک بۆی لە دوای خوازبێنی.
دیان چەرمگەوبوون: دان سپیبوونەوە.
دیانرۆکڵە: د. دانەڕۆکە.
دیان کلێڵەبوون: د. دەم چوونە کلیلە.
دیان لێ تیژکردن: دان لێ تیژکردن.
دیانە: د. دانەی شت. ناوی دێیەکە لە نزیک مووسڵ.
دیانەڕیکێ: د. دانەچیرێ.
دیباچە: چەند گوفتارێکی ڕێکوپێکە کە لە سەرەتای هێندێ کتێبەوە دەنووسرێ.
دیبکە: جەوەندە.
دیبەر: ڕۆژە جووتێکە لە زەوی.
دیدک: با. سپڵی گیاندار.
دیدەکانێ: هـ. دیلانێ.
دیدێ: هـ. خوشکی گەورە.
دێر: درەنگ.
دێران: جێبوونەوەی شتێک لە شتێکدا: ئەم دەفرە دوو مەن (دەدێرێ) واتە دوو مەنی تێدا جێ دەبێتەوە (د). تەتەڵەکردنی دانەوێڵە (ز). ئاودانی زەوی.
دێرانن: د. ئاودانی زەوی.
دێراو: جۆرە جۆگەلەیەکی هەڵدراوەیە هێندێ سەوزی لەم بەر و ئەو بەری دەڕوێنرێ.
دێر: ڕیزێکە لە نووسراو.
دێرس: د. درەنگ.
دێرسی: د. درەنگی.
دێرندیز: ز. ئاگرێکی گەورەیە کە گاوران لە ڕۆژی چواردەی شوباتدا دەیکەنەوە.
دێری: درەنگی.
دێرین: شتێکە کە زۆر کۆن بێ و ساڵی زۆری دی بێ.
دێرینە: دێرین.
دێز: شتی بۆزی ڕەشتاڵە. دیزە (ز).
دیزداشە: شەوکراس.
دێزک: شتی دێز.
دێزگ: دێزک. مەردوومی کلۆڵ.
دێزە: دیزە.
دیسک: با. سوێنەیەکی پچکۆلانەیە لە قوڕی سوورەوەکراو بەقەد لەگەنێک دەبێ ماستی تێدا دروست دەکرێ.
دێسە: ز. مەڕەکێوی.
دێق: د. دیق.
دێکانە: با. دەمۆکانە.
دێکانی: لادێیی.
دێگە: پوور.
دێل: ز. دێڵ.
دێڵ: سەگی مێ.
دێڵە: د. دوێڵ.
دێڵەبەبا: دەڵەبەبا.
دێڵەبەن: د. دوێڵ بەن.
دێلەکانێ: د. دێڵەکانێ.
دێڵەکانێ: دیلانێ.
دێلەمار: ز. بزغژە.
دێڵێ: چەند تەلەبەردێکە لەسەر دارەڕاوە دادەنرێ و قوڕپەستی لەسەر دەکرێ (هـ). ناوی دێیەکە لەوبەری سیروان.
دێم: زەوی بێ ئاو.
دێمکە: جۆرە جەوەندەیەکە ئاوی تێ دەکرێ.
دێمونایە: جۆرە یارییەکە چەند منداڵێک بەر و دوا دەست بەپشتی یەکەوە دەگرن و گۆرانی دەڵێن.

دیمەڕۆک: شوێنی دێم.
دیمەڕووک: دیمەڕۆک.
دیمزاز: د. دیمەڕۆک.
دیمەکار: دیمەزار.
دیمی: شتێکە لە شوێنی دێم پەیابووبێ.
دیمیلە: کەردڕ.
دینج: ناسوودەی بێ خەفەت.
دێو: شتێکی ونی سامداری هەڵبەستی پڕوپووچە. ڕووی شت.
دێواچە: د. دیباچە.
دێوان: د. کوێخا.
دێواندەر: دیواندەر.
دێواندێوکردن: دیواندیوکردن.
دێوانە: شێتۆکە. ناوی ڕووبارێکە لە ناوچەی قەرەداخ.
دێوبەند: نوشتەیەکە دەڵێن گۆیا بەهەر کەسێک بێ دێو و درنج زیانی پێ ناگەیەنێ.
دێوجامە: پارچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە ڕاوکەر لەکاتی ڕاوە کەودا هەڵی دەواسێ بۆ ئەوەی کە کەو لێی کۆببنەوە و بیان کوژێ.
دێودڵ: د. دڵ قایم.
دێوەدەر: د. شتی کون بووی دیواودەر.
دێوەرژەن: دۆرژنگ.
دێوەڵووکە: وتەیەکە بەهێندێ مەردوومی زلی کولکنی چلکن دەوترێ.
دێوی: کردەوەیەکە لە کردنەوەی دێو بچێ.
دێە: وتەیەکە وڵاخی بەرزی پێ دەردەکرێ.
دیهات: دێهات.
دێهات: چەند دێیەک.
دیهاتی: دێهاتی.
دێهاتی: لادێیی.
دی: وتەیەکە لەجێی وتەی (تر) بەکاردێنرێ: ئەوی (دی) یا جارێکی (دی).
دیان: گاوور.
دیای: هـ. تەماشا کردن.
دیبەگ: دنگی گەورەی برنج کوتان.
دیتن: چاو پێکەوتن.
دیتنەوە: دۆزینەوەی شتی ونبوو.
دیخوون: بەندەخوێن.
دیدار: ڕوخسار.
دیداربینی: د. دیدەنی.
دیدە: چاو.
دیدەن: دیدەنی.
دیدەنی: چوون بۆ لای یەکێک بۆ چاوپێکەوتنی و تازەکردنەوەی دۆستایەتی.
دیرەک: کۆڵەکە.
دیرەکی: با. جۆرە هەنجیرێکە.
دیرەگ: دیرەک.
دیزە: دەفرێکی گلێنی خڕی سوورەوەکراوە.
دیزە بەدەرخۆنە: بریتییە لە داپۆشین و شاردنەوەی کارێک: ئەم کارە با هەر دیزە بەدەرخۆنە بێ.
دیزە بەکوڵ: بریتییە لە کەسێک کە خاوەنی ماڵ و منداڵ یا داراییەکی زۆر بێ و نەتوانێ بەئاسانی کۆچ و بار بکا.
دیزەڵۆکە: دیزەی پچکۆلانە.
دیزەڵە: دیزەڵۆکە. چاڵاییی ژوور هەردوو سمت.
دیسا: ز. دیسان.
دیسان: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (دووبارە).
دیسانەوە: دیسان.
دیش: د. پڕ و پیتی ناوماڵ.
دیشلەمە: چای بێ شەکرە کە شەکرەکە بخرێتە دەمەوە و چا تاڵەکەی بکرێ بەسەردا.
دیڤ: با. کلک.
دیڤەلان: با. یەکێکە کە هەمیشە وەک کلک بەدوای یەکێکەوە بێ.
دیق: سوێ و خەفەتی دەروون.
دیق پێکردن: سوێ خستنە ناودڵ.
دیق چوونەدڵ: سوێ چوونەدڵ.
دیقکردن: سوێبوونەوە.
دیقە دیقەدان: قینەقینەدانی یەکێک.
دیکل: ز. کەڵەشێر.
دیل: یەکێکە لە جەنگدا دوژمن گرتبێتی.
دیلان: د. مەردوومی گێل و گەمژ و شێتۆکە.
دیلانە: دیلانێ.
دیلانێ: لە گوریس نیشتن. زەماوەند.
دیلباز: ز. مەردوومی کارامەی شارەزا.
دیلۆک: ز. گۆرانی هەڵپەڕکێ.
دیلۆکڤان: ز. گۆرانیبێژی هەڵپەڕکێ.
دیلەک: ز. تکا.
دیلەکچی: ز. تکا کەر.
دیم: هـ. ڕوخسار.
دیماتی: ز. دێکانی.
دیماری: ز. باوەژن.
دیمان: تەحر و شێوە.

دیمانه: دیمان: (دیمانه)ت به‌خێر.

دیمه‌شۆر: دیمه شۆره.

دیمه‌شۆره: شتێکی سپییه وه‌ک سابوون ژنان ده‌موچاوی پێ ده‌شۆن بۆ جوانی.

دیمه‌ک: زبانه‌ی ئێره‌ق که گاسنی پێوه ده‌که‌ن. مووری چوار پاڵوو که بۆ قایمی ده‌خرێته چینی دیواره‌وه.

دیمه‌ن: دیمان.

دین: بینین. شێت: مرۆڤێکی (دین)ه واته شێته (با). ئاین. زان: ئه‌مشه‌و کوڕێکی (دی) واته بووی.

دینار: جۆره دراوێکی به‌نرخی ده‌وڵه‌تییه.

دینج: دینج.

دیندار: که‌سێکه له دینی خۆیدا قایم بێ. دره‌ختێکه وه‌ک مازوو دار به‌ڵام گه‌ڵای ئه‌م زه‌رده (ز).

دینه: دۆزینه‌وه.

دینه‌وه: دۆزینه‌وه. بینینی شتێک جاری دووه‌م و سێیه‌م.

دیو: ژوور. ڕووی جوانی کاڵا و پێخه‌ف و هێندێ شتی تر: ئه‌م قوماشه یا ئه‌م قاڵییه دیوی خۆی نییه.

دیواخان: شوێنێکه له خانوو که ته‌رخان کرابێ بۆ میوان.

دیواخانه: دیواخان.

دیوار: بارستاییه‌کی ئه‌ستووری ڕێکی به‌رزه دروست ده‌کرێ له خشت و قوڕ یا به‌رد و گه‌چ.

دیواربڕ: ئاسنێکی لووت تیژه دز دیواری پێ ده‌بڕێ.

دیواره: د. زێواری شت.

دیوان: دیواخان. کتێبی شیعری شاعرێک.

دیوانخانه: دیواخان.

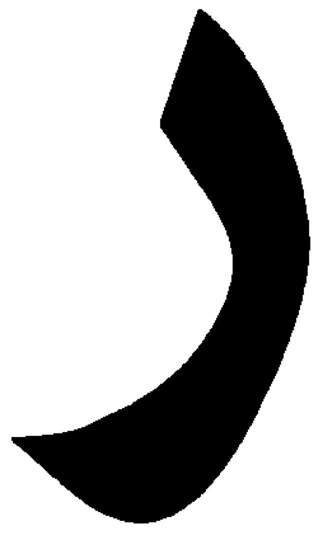
دیواندڕ: مه‌ردوومی ده‌مڕاست.

دیوانده‌ر: دیواوده‌ر.

دیواندیوکردن: هه‌ڵگێڕانه‌وه‌ی شت ئه‌م دیو بۆ ئه‌و دیو.

دیوانی: جۆره خه‌تێکی تێهه‌ڵکێشه وه‌ک خه‌تی شکسته.

دیواوده‌ر: دیوانده‌ر.

ڕا: جار: ئیمرۆ له دوو (ڕا) هاتمه لات. ڕێگه. ڕای: (ڕا)م لێ نییه.

ڕائەسپارده: ڕاسپارده.

ڕائەنگاوتن: ڕایەڵکردنی دار یا ئاسن بەسەر شوێنێکدا.

ڕابردوو: ڕابوردوو.

ڕابگار: د. ڕێبوار.

ڕابگردن: د. ڕابواردن.

ڕابواردن: کات بەسەر بردن.

ڕابوردن: تێپەڕینی شتێک: فیسار کەس بە بەردەممدا (ڕابورد).

ڕابوردوو: شتێکه که تێپەڕی بێ.

ڕابورده: ڕابوردوو: قسه له (ڕابوردوو) مەکه.

ڕابوون: ز. هەستان.

ڕابەر: کەسێکه نامه یا ڕاسپاردەی مەردووم بەیەک بگەیەنێ.

ڕابەری: گەیاندنی نامه یا ڕاسپاردەی مەردووم بەیەکێک

ڕابەریکردن: ڕێ نیشاندان.

ڕابین: با. ڕابوون.

ڕابینین: ڕاپەرموون.

ڕاپسکان: ڕاپسکاندن.

ڕاپسکاندن: فڕاندنی شتێک له دەست یەکێک له ناکاو.

ڕاپۆرت: نامەیەکی پەنهانییه که بنووسرێ له یەکێک.

ڕاپۆرتچی: کەسێکه نامەی پەنهانی لەم و لەو بنووسێ.

ڕاپەڕاندن: جێبەجێکردنی کار بەدەستوبردی. داچڵەکاندنی یەکێک لەناکاو.

ڕاپەڕین: ڕاستبوونەوه له پڕ، داچڵەکین.

ڕاپەرموون: ئومێدکردنی شتێک له یەکێک که له باریدا بێ: وات پێدا (ڕادەپەرمووم) که هەر دەستی هەژار بگریت.

ڕاپێچان: ڕاپێچکردن.

ڕاپێچکردن: فڕاندنی شتێک به خێرا لەلایەن با، یا ئاو، یا گیاندارێکەوه.

ڕاپیته: پیاسه و هاتوچۆکردنی زۆر له شوێنێکدا.

ڕاتڵەقان: ڕاتڵەقاندن.

ڕاتڵەقاندن: ژەندنی مەشکه. ڕاژەندنی بێشکه. ئاو تێوەردانی دەفرێک.

ڕاتوو: ڕۆژانه له خەرجی یا نان که دەدرێ بەهەژار.

ڕاتەکان: ڕاچڵەکین: دڵم ڕاتەکی جووڵانەوەی شت بەهۆی ڕاتەکاندنیەوه.

ڕاتەکاندن: ڕاکێشانی شت بەتوندی.

ڕاجه: د. داری درێژ وەک بەرچیخ.

ڕاچڵەکان: داچڵەکان.

ڕاچڵەکاندن: ڕاپەڕاندنی گیاندار له ناکاو.

ڕاچڵەکین: ڕاچڵەکان.

ڕاچوون: ڕۆچوون.

ڕاچەنین: ڕاچڵەکین.

ڕاخستن: بڵاوکردنەوەی ژێرەخەر لەسەر زەوی، (ڕاخراو) شتێکه که ڕاخرابێ. خستنه ڕێ (د).

ڕاخورین: خورین: بەکێ وا (ڕادەخوریت).

ڕاخوستن: ز. پەنابردن.

ڕاخەر: ژێرەخەر.

ڕادار: د. کەسێکه که ئاگاداری ڕێ و بان بکات. جەرده. باجگر.

ڕادارانه: د. باج.

ڕادارخانه: د. باجگه.

ڕاداری: د. باج.

ڕاداشتن: ڕاهێشتنی منداڵ.

ڕادان: ڕامالینی شت سەر بەرەو خوار: ئەو لیتەیە بەخاکەناز (ڕاده). بریتییه له دڕینی ورگی یەکێک: بەخەنجەر سکی (ڕادا).

ڕادده: ئەندازه و پله: فیسار کەس بە(ڕادده)یەک چرووکه مشک له ماڵیدا کلکی چەور نابێ.

ڕادووکەوتن: دواکەوتنی ئافرەت بەشوێن پیاوی بێگانەدا.
ڕادوونان: ڕاونان.
ڕادیۆ: جۆرە سندوقێکە بەهۆی هێزی کارەبا یا پیلەوە گۆرانی و قسە و گفتوگۆ وەردەگرێ لە ئێستگەی شارانەوە.
ڕار: سەگی یاخی. شتی زۆر کولاو (د).
ڕارا: کەسێکە هەردەمە لەسەر ئارەزوویەک بێ.
ڕارایی: بوونی مەردووم هەردەم لەسەر ئارەزوویەک.
ڕارفان: هەڕاکردنی گیاندار بەهۆی ڕارفاندنیەوە.
ڕارفاندن: ڕاوەدوونان و دواکەوتنی گیاندارێک.
ڕارفین: ڕارفان.
ڕارەو: دالانێکە کە هاتوچۆی بەسەردا بکرێ.
ڕاز: قسەی نهێنی: (ڕاز)ی دڵی خۆت لای کەس مەڵێ. داستان و سەرگوزەشت. قسە و گفتوگۆ: چووم بۆ ماڵی فیسار کەس (ڕاز) یان لێ گرتبوو، واتە کۆڕی قسەیان گەرم کردبوو.
ڕازان: ئامادە و سازبوون: (براز)ێ. واتە ئامادەبە. پاڵکەوتن (با). نووستن (ز).
ڕازاندن: ڕازاندنەوە.
ڕازاندنەوە: جوان کردن و ڕێکوپێک کردنی شت.
ڕازانن: د. ڕازاندن.
ڕازاننەوە: ڕازاندنەوە.
ڕازانەوە: جوانبوون و ڕێکوپێک بوونی شت: باخەکە جوان ڕازاوەتەوە.
ڕازاوە: شتی ڕازێنراوە.
ڕازقی: جۆرە ترێیەکە وەک سپیکە بەلام ئەم نەختێ تفتە. جۆرە گوڵێکی بۆنخۆشی پەسەندە گەڵای وەک گەڵای بامێ وایە.
ڕازیانە: بەری گیایەکە لە زیرە دەچێ بۆنی خۆشە و دەکرێتە ناو نانەوە گەڵای وەک شوبیت وایە، بۆ ژانە دڵ باشە. ناوی دێیەکە لە دەستەڕاستی ڕۆژهەلاتی سلێمانییەوە.
ڕازیانەوە: ڕازانەوە.
ڕازێنەر: کەسێکە یەکێک یا شتێک برازێنێتەوە.
ڕازین: ڕازان و ئامادەبوون. ڕاکشان (با).
ڕاژە: کاریتەی کەپر. دەستەک و داری دارەڕا.
ڕاژەندن: ڕاوەشاندنی بێشکە و جۆلانە
ڕاژەنین: ڕاژەندن.
ڕاس: د. ڕاست.
ڕاسا: د. ڕاستەوخۆ: لەم (ڕاسا)یە برۆ، واتە ڕاستەوخۆ.
ڕاسایی: د. تەختایی.
ڕاسپاردن: ناردنی وتەیەک بەیەکێکدا بۆ یەکێکی تر.
ڕاسپاردە: کەسێکە کە وتەی یەکێک ببا بۆ یەکێکی تر. وتەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێ بۆ یەکێکی تر.
ڕاسپارە: ڕاسپاردە.
ڕاسپێر: کەسێکە کە یەکێک ڕاسپێرێ.
ڕاسپێراو: کەسێکە کە ڕاسپاردەی یەکێک بگەیەنی بەیەکێکی تر.
ڕاسپێرە: ڕاسپێردراو.
ڕاسپێری: وتەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێ بۆ یەکێکی تر.
ڕاست: شتێکە کە خوار نەبێ، وتەیەکە درۆ نەبێ، ئاقار: لەو (ڕاست)ە واتە لەو ئاقارە. جۆرە مقامێکی کوردییە. ڕاستگۆ. لای بەرامبەری چەپ لە شت.
ڕاستاڵ: کەسێکە کە زۆر ڕاستگۆ بێ.
ڕاستان: ڕاستایی.
ڕاستایی: عاستی ڕاستی شت.
ڕاستبوونەوە: هەڵسان لە پاڵکەوتنەوە بۆ دانیشتن یا لە دانیشتنەوە بۆ سەر پێیان. لاچوونی چەوتی و خواری شت.
ڕاستبێژ: ڕاستگۆ.
ڕاستبێژی: ڕاستگۆیی.
ڕاسترۆ: ڕاسترەو.
ڕاسترێن: قسەی ڕاست کردن. داننان بەقسەیەکی پەنهانا و دەرخستنی.
ڕاسترەو: ڕاستگۆ.
ڕاستکار: ڕاستگۆ.
ڕاستکردن: وتنی قسەی ڕاست.
ڕاستکردنەوە: لابردنی چەوتی و خواری شت. هەڵساندنی گیاندار لە پاڵکەوتنیەوە بۆ دانیشتن یا لە دانیشتنەوە بۆ سەرپێیان.
ڕاستگوتن: ڕاست وتن.
ڕاستکەرەوە: کەسێکە هەڵەی شتی نووسراو ڕاست بکاتەوە.
ڕاستگۆ: کەسێکە لە گفتوگۆدا درۆ نەکا.
ڕاست گوتن: ڕاستگۆیی.
ڕاستگۆیی: درۆنەکردن لە گفتوگۆدا.
ڕاست و چەپ: ز. ئاسنێکی خواری لووت دارە زمەی تفەنگی پێ دەردەهێنرێ لە کاتێکدا کە گیر ببێ.
ڕاست و چەپکردن: بەدەمەوەخستنی یەکێک و دەستی ڕاست و قاچی چەپ یا دەستی چەپ و قاچی ڕاستی لە یەکدان بۆ ناوک هێنانەوەی یا بۆ نەرمکردنی پشتی.
ڕاستوێژ: ڕاستگۆ.
ڕاستوێژی: ڕاستگۆیی.
ڕاستە: دارێکی دوو پەلە دەکرێ بە(بلۆسکە)دا بەرزی و نزمی بەرداشی پێ تاقی دەکرێتەوە. دار یا ئاسنێکی ڕاستە کێری ڕاستی پێ دەکێشرێ. جۆرە هەڵپەڕینێکە قاچی ڕاستی تێدا پێش دەخرێ و بەلای ڕاستدا سووڕدەخورێ. کۆلانێکی ڕاستە چەند دەرگا یا دوکانێکی لەسەربێ.

ڕاستەڕێ: ڕێگای ڕاستی بێ پێچ و پەنا.
ڕاستەقینە: شتێکە کە درۆزنە نەبێ.
ڕاستەک: ز. ڕاستە.
ڕاستەکی: ڕاستەقینە.
ڕاستەکینە: ڕاستەقینە.
ڕاستەوانە: شتێکە کە پێچەوانە نەبێ.
ڕاستە و چەپە: جۆرە یارییەکە لە هەلووکێندا بەدەستی ڕاست و چەپ لێی دەدرێ.
ڕاستەوخۆ: وتەیەکە کردن یا وتنی کارێک دەگەیەنێ، بەبێ پێچ و پەنا (ڕاستەوخۆ) برۆ واتە هیچ لامەدە، یا (ڕاستەوخۆ) قسەکەت بکە واتە درۆی تێدا مەکە.
ڕاستە و ڕاست: ڕاستەوخۆ.
ڕاستەوڕێ: ڕاستەوڕاست.
ڕاستەوە بوون: ڕاستبوونەوە.
ڕاستەوەکردن: ڕاستکردنەوە.
ڕاستی: بوونی وتە بەڕەنگێک کە درۆ نەبێ. بوونی شت بەجۆرێک کە خوار نەبێ.
ڕاسرۆین: د. ڕاست ڕۆین.
ڕاسوێژ: ڕاستگۆ.
ڕاسە: د. ڕاستە.
ڕاسەقانی: د. ڕاستەقینە.
ڕاسەوبوون: د. ڕاستبوونەوە.
ڕاسەوکردن: د. ڕاستەوەکردن.
ڕاسی: د. ڕاستی.
ڕاشوڕووت: د. ڕەشوڕووت.
ڕاشەکان: ڕاشەکاندن.
ڕاشەکاندن: ڕاوەشاندنی شت.
ڕافران: ڕاڕفان.
ڕافراندن: ڕاڕفاندن.
ڕافرین: ڕاڕفین.
ڕاڤە: ز. شرح.
ڕاڤەکار: ز. ڕاڤەکەر.
ڕاڤەکرن: ز. شەرحکردن.
ڕاڤەکەر: ز. کەسێکە کە ڕاڤەی شتێک بکا. دوو خاڵی لەسەریەکە لە هەر شوێنێک کە دانرا پیشان دەدا کە پاشووەکەی ڕاڤەی پێشووەکەی دەکا.
ڕاکردن: ڕۆینی گیاندار بەتاو هەڵگرتن (با).
ڕاکردن: ز. مانەوە لە شوێنێکدا.
ڕاکشان: پاڵکەوتن.
ڕاکشاندن: پاڵخستن.
ڕاکشاو: بریتییە لەگیانداری درێژی بەقەڵافەت. پاڵکەوتوو.
ڕاکەوتن: ز. نووستن.
ڕاکەوتن: خۆئامادەکردن بۆ دزین یا فڕاندنی شتێک.
ڕاکێشان: گرتنی شتێک و بەزۆر کێشکردنی.
ڕاگر: شتێکە کە مایەی وێستانی شتێکی تر بێ. سەرۆکی خێزان. سەرۆکی دانشگای بەرز (عمید).
ڕاگرتن: بەندکردنی شت: کەس لە سەرەڕێ (ڕامەگرە).
ڕاگوزار: ڕێیەکە کە هاتوچۆی پێدا بکرێ.
ڕاگوزەر: ڕاگوزار. ڕێبوار (د).
ڕاگە: هـ. ڕێگا.
ڕاگەیاندن: گەیاندنی قسەیەک یا شتێک بەیەکێک.
ڕاگەیشتن: گەیشتن بەشتێکدا.
ڕاگەیێن: کەسێکە کە دەنگوباس بلاوبکاتەوە.
ڕاگیربوون: بەندبوون مانەوە.
ڕاگیرکردن: ڕاگرتن.
ڕام: گیاندارێکە کە هۆگری شتێک بووبێ.
ڕامان: بێدەنگبوون و بیرکردنەوە لە شتێک.
ڕاماڵبوون: ڕاپێچبوونی قوڕ و لیتە. ڕافڕانی گیاندار.
ڕاماڵدان: ڕاماڵین.
ڕاماڵکردن: ڕاپێچکردنی قوڕ و لیتە و ڕادانی لەسەر زەوی. ڕافڕاندنی گیاندار.
ڕاماڵین: ڕاماڵکردن.
ڕامان: بیرکردنەوە لە شتێک.
ڕاماو: کەسێکە کە بێ دەنگ بووبێ و بیر لە شتێک بکاتەوە.
ڕامبوون: ڕاهاتن.
ڕامکردن: ڕاهێنانی گیاندار بەشتێک.
ڕامکە: ڕاوکە.
ڕامووز: با. ماچ.
ڕامووس: ڕامووز.
ڕامووسان: با. ماچ.
ڕامووسین: ڕامووسان.
ڕامە: د. ڕاوکە.
ڕامیار: مەردوومی سیاسی.
ڕامیاری: سیاسەت.
ڕان: ئەستوورایی لاق لە سمت بەرەوخوار تا ئەژنۆ. گەلەی بزن و مەڕ.
ڕانان: ڕاونان.
ڕاناو: ضمیر.
ڕاندن: لێخوڕین.
ڕانک: جۆرە دەرپێیەکی شاڵینی شاشە.

ڕانکە: مووی لا ڕانی بزنە کە لە بەهاراندا لە کاتی بڕینەوەی ئاژاڵدا دەهێڵرێتەوە بۆ ئەوەی کە دڕک لە گوانی نەدا.

ڕانما: د. ڕابەر.

ڕانموونی: د. ڕێ نموونی.

ڕانواندن: پیشاندانی شت بەمەردووم.

ڕانە: ڕانک.

ڕانەکی: د. پاڵدوو.

ڕاو: هەوڵدان بۆ گرتن یا کوشتنی گیاندارێک کە گۆشتی بخورێ لە دەشت یا لە ئاودا. فێڵ و تەڵەکە (د).

ڕاوار: د. خۆشڕەوت.

ڕاوبان: ڕێوبان.

ڕاوچی: کەسێکە کە بزانێت ڕاو بکات.

ڕاوکردن: نێچیرکردن لە دەشت یا لە ئاودا.

ڕاوکە: هێلکەیەکە کە دانرابێ بۆ مریشک بۆ ئەوەی کە هێلکەی لە لاوە بکات.

ڕاوکەر: ڕاوچێ.

ڕاوگە: جێی ڕاو.

ڕاونان: بەر و دوانانی گیاندار.

ڕاونیان: د. ڕاونان.

ڕاووڕوو: د. ڕووپامایی.

ڕاووڕووت: ڕووتکردنەوەی مەردووم لەلایەن جەردەوە بەزۆری.

ڕاوڕێس: ڕایەڵ و ڕیسی شتی تەنراو: ئەم جاجمە (ڕاوو ڕێسێکی) جوانی هەیە.

ڕاووڕیو: د. کەلەک و فێڵ.

ڕاووک: توورەکەیەکی شاڵینە دەنکە ترێ و هەناری تێ دەکرێ و لەسەر (کۆلیت) دادەنرێ و بەپێ دەشێلرێ بۆ ئەوەی کە ئاوەکەی بگیرێ.

ڕاوەدوونان: ڕاونان.

ڕاوەڕاوە: ڕاونانی گیاندار وردە وردە بۆ گرتن یا دەرکردنی.

ڕاوەڕێوی: بڕتێیە لە پێچ و پەنا هێنانەوە لە کاروباردا.

ڕاوەستان: بەپێوە وەستانی گیاندار و هێندێ شتی تر. مانەوەی ئاو لە شوێنی خۆی بەبێ ڕۆین. لە جووڵەکەوتنی هێندێ شت: سەعاتەکەم یا ئاشەکەم (ڕاوەستاوە)، یا دەبێژرێ بەیەکێک کە قسە بکا یا بنووسێ یا کارێکی تر بکا (ڕاوەستە) واتە مەدوێ یا مەنووسە یا مەکە.

ڕاوەستاندن: بەپێوە ڕاگیرکردن. لە جووڵە خستنی شت.

ڕاوەستاو: شتێکە کە وەستابێ.

ڕاوەشان: ڕاوەشاندن.

ڕاوەشاندن: جووڵاندنەوەی شتێک بەتوندی.

ڕاوەک: توورەکەی دۆ.

ڕاوەکانی: جۆرە ڕاوە کەوێکە کە لەسەر کانی دەکرێ.

ڕاویار: ڕێبوار (د). ڕاوچی.

ڕاوێچکە: هاتوچۆکردن. بیرکردنەوە لە شتێک.

ڕاوێژ: لێکدانەوەی ئەنجامی کارێک لەگەڵ یەکێکدا: هاتووم کە (ڕاوێژ) ێکت پێ بکەم، بیرکردنەوە لە شتێک: تا لە دڵی خۆمدا (ڕاوێژ) نەکەم هیچ کارێک ناکەم.

ڕاوێژکردن: ڕاوێژ.

ڕاوێژکە: ڕاوێچکە.

ڕاوێژگا: د. شوێنێکە کە هەر ڕاوێژی تێدا بکرێ.

ڕاوێژگە: ڕاوێژگا.

ڕاوێژەر: کەسێکە کە ڕاوێژی لەگەڵ بکرێت (مشاور).

ڕاوێژیار: ڕاوێژەر.

ڕاوێستان: ڕاوەستان.

ڕاوێستاندن: ڕاوەستاندن.

ڕاوێستاو: ڕاوەستاو.

ڕاوێشکە: ڕاوێچکە.

ڕاوی: توولە و تاجی و باڵندەیەکە کە ڕاویان پێ بکرێ.

ڕاه: ڕێگا.

ڕاهاتن: ئاشنابوون بەشتێک کە لەوە پێش پێی ئاشنا نەبووبێت.

ڕاهاتوو: گیاندارێکە کە ڕاهاتبێ.

ڕاهانین: ڕاهێنان.

ڕاهشتن: ز. پەلاماردانی شتێک.

ڕاهێشتن: دانانی منداڵی ساوا بۆ میز و گو کردن.

ڕاهێلان: ڕاهێشتن.

ڕاهێڵبوون: ڕەهێڵبوون.

ڕاهێڵکردن: ڕەهێڵکردن.

ڕاهێنان: ڕامکردن.

ڕاهی: ڕایی، (ڕاهیبوون) ڕاییبوون، ڕاهیکردن: ڕایکردن.

ڕایاخ: ڕایخ.

ڕایج: شتی خراپی ناپەسند: زێڕەکە یا قوماشەکە (ڕایج).

ڕایخ: ژێرەخەر.

ڕایە: دەسەڵات و تەوانایی و سزاواری یەکێک بۆ قسە یا کردەوەیەک، ئەم وتەیە هەر لە نەبوون (نفی)دا بەکاردێنرێ: کەس (ڕایە)ی نییە دەربارەی تۆ خراپە بکات.

ڕایەخ: ڕایخ.

ڕایەکەوتن: شایانی و لێهاتن، ئەم وتەیە هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ: فیسار کەس (ڕایەی ناکەوێ) جوێن بەفیسار بدا.

ڕایەڵ: چەند هەودایەکی ڕاستە کە پۆی شتی لەسەر دەتەنرێ. دارەڕا.

ڕایەڵکردن: کـردنی هەودا بەڕایەڵ. دانانی داری دارەڕا بەسـەر دیواردا.
ڕایەڵکە: ڕاوێچکە.
ڕایەڵە: د. ڕایەڵکە.
ڕایی: شتێکە خرابێتە ڕێ، ڕایی بوون: ئەمـانی بەرهەڵست و کـەوتنە ڕێی شت، (ڕاییکردن) خسـتنە ڕێ و ڕەوانەکـردنی شتێک بۆ شوێنێک.
ڕایی ڕایی: ڕاڕا.
ڕایێڵ: ڕایەڵ.
ڕبە: ناوە بۆ ئەندازەیەک لە وشکە دان. جۆرە دەفرێکە دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.
ڕبەنار: دۆشاوی هەناری گوشراو.
ڕپارپ: ز. ڕەپەڕەب.
ڕپن: ز. باقەیەک لە گیا.
ڕپندان: ز. بنج داکوتانی گیا.
ڕتل: با. گون.
ڕتوڕۆین: شێـوەی ڕۆین: فـیسـارە کـەس (ڕتوڕۆینێکی) جوانی هەیە.
ڕجرجین: ز. سووربوونەوەی شوێنێک لە ئەندام لەگەڵ زەردبوونی بەهۆی لێدانی یا کەوتنی لە شتێک بەنهێم.
ڕجوا: ڕەوا: من ئەم کارە بەتۆ (ڕجوا) نابینم.
ڕجوا بینین: ڕەوا بینین.
ڕجوادین: ڕجوابینین.
ڕچ د. بەستەڵەک و سەهۆڵ.
ڕچان: بەستنی بەفر و ئاو بەهۆی زۆر ساردییەوە.
ڕچاندن: بەستن و مەیاندنی سەرماهی شتێکی تەڕ.
ڕچانن: د. ڕچاندن.
ڕچە: باریکە ڕێگایەکە کە کرابێتەوە لەناو بەفردا. بەفرێکە کە بەستبێتی (د).
ڕچە شکاندن: ڕێگاشکاندن لەناو بەفـردا. بریتـیـیـە لە کـردنی کارێک لەلایەن یەکێکەوە بۆ ئەوەی کە چاوی لێ بکرێ.
ڕچەکوتانن: د. ڕچەشکاندن.
ڕچیان: د. ڕچان.
ڕچین: ڕچان.
ڕچیو: شتی مەیو لەبەر سەرمای زۆر.
ڕدۆز: ڕۆز.
ڕدێن: ڕیش.
ڕزان: ڕزین.
ڕزاندن: پوواندن و هەلاهەلاکردن.
ڕزانن: ڕزاندن.
ڕزدە: ز. ئەڵقەڕێز.
ڕزق: دەعـبـایەکی سـپـیـیـە لە مـشـک گـەورەتر و لە سـمـۆرە پچووکترە.
ڕزگـار: گـیـاندارێکە لە چوورتمێک قـوتار بووبێ، (ڕزگـاربوون) قوتاربوون.
ڕزگارکردن: قوتارکردن.
ڕزگارگە: جێگای ڕزگاری.
ڕزگاری: گوشادی و دەروو لە چوتم.
ڕزن: د. قەتارە و ڕێچکەی شت. دێڕ.
ڕزۆک: مێوژێکە کە ڕزی بێ و کرم تێی دابێ. ڕزدڵۆک.
ڕزەک: د. ڕزۆک.
ڕزەڵ: د. بریتییە لە مەردوومی کەنەفت.
ڕزەڵۆک: شتێکە لەبەر ڕزیوی لەخۆیەوە هەڵوەرێ.
ڕزیاگ: ڕزیو.
ڕزیان: د. ڕزین.
ڕزیانک: ز. ڕازیانە.
ڕزین: پۆرتکان و لە کارکەوتنی شتێک لەبەر کۆنی.
ڕزیو: شتی پۆرتکاو.
ڕژان: پەرش و بلاوبوونەوەی شتی شل یا دانەوێڵە.
ڕژاندن: پەرش و بلاوکردنەوەی شتی شل یا دانەوێڵە.
ڕژانن: د. ڕژاندن.
ڕژانە یەک: بەیەکدادانی دوو دەستەی گەورە و تێکەڵاوبوونیان.
ڕژاو: شتی شل یا دانەوێڵەیە کە پەرش و بلاوبووبێتەوە.
ڕژتن: ڕشتن.
ڕژد: مەردوومی چرووک.
ڕژدکردن: د. بالاکردن.
ڕژدی: چرووکی.
ڕژیاگ: ڕژاو.
ڕژیان: د. ڕژان.
ڕژیانە یەک: د. ڕژانە یەک.
ڕژێم: نظام.
ڕژی: ز. خەلووز. چێشتی بێ ڕۆن.
ڕژین: ز. ڕژان.
ڕس: ڕست.
ڕست: ڕیزێک شـتـی هۆنراوە: (ڕست)ێک مـوورووی یا بامێ. تەناف. پەتێکە دەکرێتە ملی تانجی کە ببرێ بۆ ڕاو.
ڕستک: ملوانکە (ز). تەناف.
ڕستکردن: هۆنینەوە و بەپەتەوەکردنی هێندێ شت. پەت خستنە قەلاتەی ملی تانجی بۆ ڕاکێشانی.
ڕستگ: با. تەناف.

ڕستگار: ڕزگـار، (ڕسـتگاربوون) ڕزگـاربوون (ڕسـتگارکـردن) ڕزگارکردن.

ڕستگاری: ڕزگاری.

ڕستن: بادانی لۆکـه و خـوری بەخـەرەک یا بەتەشی بۆ کـردنیـان بەدەزوو یا بەن. بریتییە لە زۆر قسەکردن.

ڕستە: گوریس. هەر شتە (ز). بریتـییـە لە چەند وشـەیەک کە مەبەستێکی تەواو بگەیەنن (جملە). ڕشتە.

ڕسق: ڕزق.

ڕسکان: گیـرسـان و لکانی خـەڵفی درەخت کە مـوتوربە کـرابێ. بەستن (تجمد). لکان.

ڕسکاو: خەڵفێکە لەپاش موتوربەکردن پەیوەست بووبێ.

ڕسگار: د. ڕزگار.

ڕسگارکردن: د. ڕزگارکردن.

ڕسگاری: د. ڕزگاری.

ڕشاندن: ڕژاندن. ئاو ڕشتن کردن.

ڕشانەوە: هێنانەوەی خواردەمەنی بەدەم. وەرینی گوڵی بەرسیلە لەپێش خڕبوونیدا.

ڕشتن: ڕژاندن. کل بەچاودا هێنان بەکلچێوک.

ڕشتنەوە: بەدەمەوەدانی مەردووم و تێوەگلاندنیان لە چورتمێکدا: فیسار کەس ئەم شارەی (ڕشتەوە).

ڕشدە: ل. هەرشتە.

ڕشک: گەرای ئەسپێ.

ڕشکن: مەردوومێکە کە ڕشکی زۆری پێوەبێ.

ڕشێنە: بارانی وردی لە سەرخۆ.

ڕفاندن: پەلاماردانی شتێک و بردنی بەدەستوبردی.

ڕفانن: د. ڕفاندن.

ڕفۆک: چنگ.

ڕفە: تاقێکی بەرزە لە دیوار ڕا بۆ شت تێدا دانانی.

ڕفیاگ: فڕێنراو.

ڕفێدە: مادەی نان پێوە دان.

ڕفین: باڵ گرتنەوە و کەوتنە ئاسمانی باڵندە و فڕۆک.

ڕق: توندی و تووڕەییی گیاندار.

ڕقاوی: ڕق ئەستوور.

ڕق ئەستوور: کەسێکە کە ڕقی هەستا درەنگ هێواش بێتەوە.

ڕق جوین: ڕق هەستان.

ڕق خـواردنەوە: دان بەخـۆداگـرتن و ڕق بەسـەربردن لە کـاتی هەستاندا.

ڕقدار: ڕق ئەستوور.

ڕقرقۆک: ز. خڕە خڕی کاڵای تازە.

ڕق گرتن: قین گرتن و دانەمرکانەوەی مەردووم.

ڕق لە سک: کەسێکە ڕقێکی لە دڵدابێ.

ڕق لێکێشان: قینەبەریکردن لەگەڵ یەکێکدا.

ڕق لێ هەڵگرتن: ڕق هەڵگرتن لە دڵدا لە یەکـێـک بۆ تۆڵە لێ کردنەوەی لە هەلێکدا.

ڕقن: د. مەردوومی ڕقاوی.

ڕقەبەری: بەربەرەکانی کردن لەگەڵ یەکێک لە ڕقی نەو.

ڕقە کێشان: هەڵگرتنی ڕق لە دڵدا بەرامبەر بەیەکێک.

ڕق هەستان: توند و تووڕەبوونی گیاندار.

ڕق هەڵسان: ڕق هەستان.

ڕق هەڵساندن: ڕق هەستاندن.

ڕک: ڕق. پەتێکە دەکرێتە ملی کار و بەرخ بۆ بەستنەوەیان.

ڕکدابردن: د. ڕق گرتن.

ڕککۆیی: ز. ڕق ئەستوور.

ڕکگرتن: د. ڕق گرتن.

ڕکن: د. ڕقن.

ڕکە: لاپاڵی سەردولێژ لە شاخ و گرد. قەفەز (با).

ڕکەو: ز. قەفەز.

ڕکێشە: گیایەکی گەڵا پانی ڕەگ ڕەگاوییە بۆ برین باشە.

ڕکێف: ئاوەزنگی وڵاخ. بریتـییـە لە دەسـەڵات: فـیـسـار کـەس لە (ڕکێف)ی کەسدا نییە.

ڕکێف دواڵ: د. قایشی ئاوزەنگی.

ڕکێو: ڕکێف.

ڕم: دارێکی درێژی قـەفـقـەفی لووسـە ئاسنێکی لووت تیـژی بەسەرەوەیە لە جەنگدا بەکاردێنرێ.

ڕمان: رووخان.

ڕماندن: رووخاندن.

ڕمانن: د. ڕماندن.

ڕمباز: ز. کەسێکە باش ڕم بوەشێنێ.

ڕمبازی: یاریکردن بەڕم لەکاتی وڵاخ تاودان‌دا. غارکردن بەوڵاخ.

ڕمبە: ڕمە.

ڕمبێز: ز. ڕێواس.

ڕمبێشـک: دەفـرێکی پچکۆلەی گـوێچکەدارە چێشـتی تێدا لێ دەنرێ.

ڕمووەدە: گیانداری هۆگر.

ڕمووزن: وتەیەکە گیانداری ئێسک قورسی پێ دەشوبهێنرێ.

ڕمە: دەنگێکە وەک گرمە. (ڕمە ڕم) ڕمەی یەک لە دوای یەک.

ڕمیاگ: رووخاو.

ڕمیان: د. ڕمان.

ڕمین: د. ڕمان.

ڕنک: لاسکی کـەنگرە کـە بەناسکی وەک ڕێواس پاک دەکرێ و دەخورێ.

ڕنگ: شێلەی خەستی بێ گرێ و قۆرتی شیرین.
ڕنگاڵ: هەنگوین و دۆشاوی پوختی پاڵاوتە.
ڕەنگانەوە: وتنەوەی قسەیەک چەند جارێک بەبێهوودە.
ڕنگاو: سرکەیەکە کە هێشووە ترێی ڕەشی تێ خرابێ بۆ خواردنی لە زستاندا.
ڕنگە: ڕەندە.
ڕنوو: پارچە سەهۆڵ و بەفری گەورە.
ڕنە: وردە بارانێکە کە دەوار دای دەدا. چنین و کردنەوەی بەری هێندێ شت (د).
ڕنەک: ئاسنێکی درێژکۆلەی کولۆری گرنج گرنجە ولاخی پێ پاک دەکرێتەوە.
ڕنیاگ: شتی ڕنراو.
ڕنین: ڕووشاندنی شتێک بەنینۆک یا بەشتێکی تر. کردنەوەی بەری هێندێ درەخت و سەوزایی: میوەکە یا بامیێکە کاتی (ڕنین)ی هاتووە.
ڕنینەوە: دروونەوەی گیا و خەلە بەدەست.
ڕۆ: وتەیەکە لە شیوەنی خۆشەویستێکدا دەوترێ: باوکە (ڕۆ) یا برا (ڕۆ). ڕۆژ (هـ). جۆگەی پچووک. شوێنێکە لە دەریا کە چووبێتەوە ناو زەوییەوە (خلیج).
ڕوانین: تەماشاکردن.
ڕۆب: جۆرە باڵاپۆشێکی قۆڵداری فراوانە هەر لەناو ماڵدا لەبەر دەکرێ.
ڕۆبنار: ڕبە نار.
ڕوت: د. ڕووت.
ڕۆت: ز. داری درێژ.
ڕۆجیار: د. ڕۆژگار.
ڕۆجیار پەرس: د. گوڵەبەڕۆژە.
ڕۆچن: ڕۆشن (هـ). کلاوڕۆژنە (د).
ڕۆچنایی: هـ. ڕۆشنایی.
ڕۆچنە: هـ. کلاوڕۆژنە.
ڕۆچوون: چوونە خوارەوەی شتێک بەناو ناو یا بەناو زەویدا.
ڕۆچە: ڕۆژوو.
ڕۆچەوان: ڕۆژووەوان.
ڕۆچێ:س هـ. ڕۆچە.
ڕۆچیار: ڕۆژگار.
ڕۆچی: هـ. ڕۆچێ.
ڕۆحتۆتیا: کانێکە جۆرە دەفرێکی لێ دروست دەکرێ، ئاسکە زوو دەپەڕێ.
ڕۆح چوون: بریتییە لە ترسان.
ڕۆح زل: بریتییە لە مەردوومی بەفیز.
ڕوخ: ناوە بۆ دوو داش لە داشەکانی شەترەنج.
ڕۆخ: کەنار و قەراغی دەریا.
ڕۆخان: د. ڕووخان.
ڕوخانن: د. ڕووخاندن.
ڕوخانە: هـ. چەمی ئاو.
ڕوخسار: دەموچاو.
ڕوخسارە: د. ڕوخسار
ڕوخە: د. ڕوخەک
ڕوخەک: د. شتی داڕوخاو.
ڕوخیاگ: ڕووخاو
ڕووخیان: د. ڕووخان.
ڕۆدی: ز. ڕیخۆڵە.
ڕۆز: لە یەک دان و دروونی پارچەی کاڵا لە دوای برینی.
ڕوزقە: گیایەکی بەهارییە لە گێلاخە دەچێ و بەبرژاوی دەخورێ.
ڕۆزگار: کات و دەمێکە کە بەرەبەرە دێت و دەڕوا.
ڕۆزی: پێ بژیوو.
ڕۆژ: خۆر. لە خۆرهەڵاتنەوە تا خۆرئاوابوون.
ڕۆژاڤا: با. ڕۆژاوا.
ڕۆژانە: مووچەیەکە لە دراو کە دەدرێ بەکرێکار یا بەیەکێکی تر.
ڕۆژاوا: کاتی ئاوابوونی ڕۆژ. شوێنێکە کە بەدیمەن کەوتبێتە لای ئاوابوونی ڕۆژەوە.
ڕۆژاوایی: ئەو کەسانەن کە لە خۆرنشین دادەنیشن.
ڕۆژبڕ: ڕۆژانە: (بەڕۆژبڕ) ئەم کارەم بۆ بکە.
ڕۆژبوونەوە: نەمانی شەو و هاتنی ڕۆژ.
ڕۆژ بەسەربردن: بریتییە لە دان بەخۆداگرتن و گوزەرانکردن هەر چۆنێک هەڵسوورا.
ڕۆژپەرست: گیاندارێکە وەک مارمێلکە بەڵام لەو گەورەترە هەمیشە ڕوو دەکاتە ڕۆژ، لەبەر هەتاو بەگەڵێ ڕەنگ دەنوێنێ. گوڵەبەڕۆژە. کەسێکە کە ڕۆژپەرستێ.
ڕۆژ ڕەش: بریتییە لە بەدبەخت.
ڕۆژ ڕەشی: بەدبەختی.
ڕۆژکردنەوە: نەنووستن و دانیشتن لە شەو تا بەیانی.
ڕۆژگ: ڕۆژوو.
ڕۆژگار: درێژایی ڕۆژ لە بەیانییەوە تا ئێوارە. ڕۆزگار.
ڕۆژگارپەرست: گوڵەبەڕۆژە.
ڕۆژگەوان: ڕۆژووەوان.
ڕۆژگیران: نەمانی ڕووناکی ڕۆژ بەهۆی بەرگرتنی لەلایەن مانگەوە.
ڕۆژمژ: د. ڕۆژبڕ.
ڕۆژن: ز. کلاوڕۆژنە.

ڕۆژنامە: نووسراوێکە ڕۆژ و مانگ و ساڵ پیشان دەدا. نووسراوێکی چاپ کراوە ڕۆژبەڕۆژ دەردەچێ بۆ بڵاوکردنەوەی دەنگوباس.

ڕۆژنامەچی: کەسێکە ڕۆژنامە دەرکا.

ڕۆژنامەگەری: خەریکبوون بەدەرکردنی ڕۆژنامەوە (صحفي).

ڕۆژنامەنووس: کەسێکە کە لە ڕۆژنامەدا بنووسێ.

ڕۆژناهی: ڕۆشنایی.

ڕۆژنایی: ڕۆژناهی.

ڕۆژنشین: ڕۆژاوا.

ڕۆژوو: نەخواردن و نەخواردنەوە و نەکردنی هێندێ شتی تری تایبەتییە لە شەبەقی بەیانەوە تا ڕۆژئاوا بەنیازی خواپەرستی.

ڕۆژووگر: ڕۆژووەوان.

ڕۆژووگرتن: بەڕۆژووبوون.

ڕۆژووەوان: مەردوومی بەڕۆژوو.

ڕۆژە جووت: ئەندازەیەکە لە زەوی کە بەڕۆژێک بەجووت بکێڵرێ.

ڕۆژە ڕێ: ئەندازەیەکە لە ڕێگا کە بەڕۆژێک بەپێ ببردرێ.

ڕۆژەن: کڵاو ڕۆژنە.

ڕۆژهەڵات:س دەمی هەڵاتنی ڕۆژ. شوێنێکە کە بەدیەن کەوتبێتە لای هەڵاتنی ڕۆژەوە.

ڕۆژهەڵاتی دوور: ئەوپەڕی ئاسیا بەلای ڕۆژهەڵاتەوە.

ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست: ناوەڕاستی ئاسیا.

ڕۆژهەڵاتی نزیک: قەراغی ئاسیا بەدیوی دەریای سپیدا.

ڕۆژی: پێ بژبوێکە کە خوا بتداتێ. ڕۆژوو (ز).

ڕۆژیدەر: ئەو خوایەیە کە ڕۆژیت دەدا.

ڕوشتە: هەودای بادراو.

ڕۆشن: ڕووناک.

ڕۆشنا: ڕۆشن (د). وتەیەکە زۆرتر لەگەڵ وتەی (ئاشنا)دا بەکاردێنرێ: ئاشنا و (ڕۆشنا).

ڕۆشنایی: ڕووناکی.

ڕۆشنبوونەوە: ڕووناکبوونەوە. بریتییە لە دەرکەوتنی مەبەستی شتێکی نادیار: دەرسەکە (ڕۆشن بووەوە).

ڕۆشنکردن: د. داگیرساندن.

ڕۆشنکردنەوە: ڕووناک کردنەوە. دەرخستنی مەبەست لە شتێک.

ڕۆشنی: ڕۆشنایی.

ڕۆغان: ل. ڕۆن.

ڕۆڤک: ز. مووی بەر.

ڕۆڤی: ز. ڕێوی.

ڕۆکردن: داکردنی شتێک لە دەفرێک بە سەربەرەوخوار کردنەوەی، (ڕۆکراو) شتێکە لە دەفرێکدا کرابێ.

ڕۆکەوتن: پاڵکەوتن.

ڕۆڵە: منداڵ.

ڕۆڵە خوای: هـ. ڕیخۆڵە

ڕۆمان: چیرۆکی گەورە (رواية).

ڕۆمەڵغەزا: د. هۆمەڵغەزا.

ڕۆن: چەورییەکە لە ماست و گەلێ شتی تر دەگیرێ. ڕوون.

ڕۆنان: دانان: (ڕۆی نێ) واتە داینێ.

ڕۆناو: چەورییەکە لەگەڵ ئاودا تێکەڵ بێ.

ڕۆناهی: ڕووناکی.

ڕۆنایی: ڕووناکی.

ڕۆنتک: فرمێسک.

ڕۆندان: شوێنێکە کە ڕۆنی تێدا دادەنرێ.

ڕۆندک: با. فرمێسک.

ڕونگ: خوری دابەستەیە کە لەپاش برینەوەی دووبارە براپێتەوە.

ڕۆنگرتن: گرتنی ڕۆنی گوێز و بادام و هەموو شتێکی تر کە ڕۆنی ببێ.

ڕۆنە کەرە: کەرە.

ڕۆنیاس: گیایەکی کوێستانییە بەنی پێ سوور دەکرێ.

ڕۆنیاسی: شتێکە کە ڕەنگی وەکو ڕەنگی ڕۆنیاس وابێ.

ڕۆنیشتن: دانیشتن.

ڕۆنی: ز. ڕووناکی. شتی ڕووناک.

ڕۆنین: ڕۆنیشتن (با). ڕوانین.

ڕوو: دەموچاو. دیوی دەری شت. گوستاخی و زاتکردن: فیسار کەس بە(ڕوو)ە یا (ڕووی) نایە.

ڕووار: د. ڕووبار.

ڕوواس: هـ. ڕێوی.

ڕوواڵ: هەرزەکار.

ڕوواڵەت: وتن و کردنی گوفتار و کرداری چاک بۆ چاوەی مەردووم.

ڕوواڵەتباز: د. ڕیاکار.

ڕوواڵەتبازی: د. ڕیاکاری.

ڕووان: ڕەگ داکوتان و سەوزبوونی درەخت و گیا و مووی لەش و دانی گیاندار.

ڕوواندن: چەقاندنی گوڵ و درەخت و سەوزایی بۆ ڕیشە داکوتانی.

ڕووانگە: جێگایەکی تایبەتییە کە بەئاسانی مانگی یەک شەوە و ئەستێرەی تێدا بدۆزرێتەوە.

ڕووانەکردن: د. ڕەوانەکردن.

ڕووانەوە: خەستبوونەوە و توندبوونی دۆشاو و هیندێ شتی تر.

ڕوواو: شتێکە کە سەوز بووبێ و ڕەگی داکوتابێ.

ڕوواوه: شتێکه که خه‌ست بووبێته‌وه.
ڕووبار: چه‌می گه‌وره.
ڕووباربوونه‌وه: د. به‌ره‌و ڕووبوونه‌وه.
ڕووباز: د. ڕیاکار.
ڕووبازاری: بریتییه له ئافره‌تی جوان. بریتییه له شتی به‌دیمه‌ن جوان که زوو بفرۆشرێ.
ڕووبازی: د. ڕیاکاری.
ڕووبال: ز. به‌رده‌و ڕووبوونه‌وه.
ڕووبه‌ڕوو: بوونی دووشت به‌جۆرێک که ڕوویان له یه‌ک بێ.
ڕووبه‌ڕووبوونه‌وه: به‌رده‌و ڕووبوونه‌وه‌ی دوو که‌س.
ڕوو به‌ڕوویی: به‌رامبه‌ری.
ڕووبه‌ند: ڕووپۆش.
ڕووبه‌نه: د. ڕووبه‌ند.
ڕووپامایی: ڕووالّه‌تکردن.
ڕووپۆش: پارچه ته‌نراوێکی ته‌نکه ژنان له کاتی چوونه ده‌ره‌وه‌یاندا ڕوویانی پێ ده‌پۆشن.
ڕووپه‌ڕه: دیوێک له په‌ڕه‌یه‌ک کاغه‌ز.
ڕووپێدان: ڕووخۆشی له‌گه‌ڵ یه‌کێکدا و زۆر دواندنی.
ڕووت: شتی بێ کالاّ و به‌رگ.
ڕووتاڵ: ڕووگرژ.
ڕووتاندن: د. داڕووتاندن.
ڕووتاندنه‌وه: کردنه‌وه‌ی گه‌لاّی دار و ده‌سکه‌نه‌ی مووی گیاندار و هه‌ڵکێشانی په‌ڕی باڵنده. بریتییه له شت سه‌ندن له یه‌کێک به‌زۆر: زۆردار پیشه‌ی هه‌ر ڕووتاندنه‌وه‌ی مه‌ردوومه.
ڕووتان: د. ڕووتاندن.
ڕووتانه‌وه: هه‌ڵوه‌رینی گه‌لاّی دار و مووی گیاندار و په‌ڕی باڵنده.
ڕووتاوه: دره‌خت و گیاندار و باڵنده‌یه‌که که گه‌لاّ یا موو یا په‌ڕی وه‌ری بێ.
ڕووتبوون: نه‌مانی گه‌لاّی دار و مووی گیاندار و په‌ڕی باڵنده.
ڕووتبوونه‌وه: داکه‌ندنی کالاّی به‌ر.
ڕووترش: بریتییه له مه‌ردوومی ڕوو گرژ.
ڕووترشیاگ: د. ڕووترش.
ڕووتکردن: ڕووتکردنه‌وه. هه‌ڵوه‌شاندنی تفه‌نگ و ده‌مانچه بۆ پاککردنه‌وه‌ی. کردنه‌وه‌ی لق و پۆپی دره‌خت و ڕووتانه‌وه‌ی مووی سه‌ر و پێ.
ڕووتکردنه‌وه: داماڵینی به‌رگ و کالا له‌به‌ر یه‌کێک.
ڕووتوقووت: شتی زۆر ڕووت و بێ به‌رگ.
ڕووته: مه‌ردوومی لاتی بێ ناونیشان
ڕووته‌خت: د. تارایه‌که ده‌درێ به‌سه‌ر ئه‌و ته‌خته‌ی که بووکی تێدا سوار ده‌کرێ.
ڕووته‌ڵ: ڕووته‌ڵه. دارو دره‌خت و گوڵی کزی که‌م گه‌لاّ.
ڕووته‌ڵه: مه‌ردوومی ڕه‌ش و ڕووتی کزی بێ به‌رگ.
ڕووته‌ن: شوێنێکه که گژ و گیا و دره‌ختی پێوه نه‌بێ.
ڕووته‌نی: ڕووته‌ن.
ڕووته‌وبوون: د. ڕووته‌وه‌بوون.
ڕووته‌وکردن: د. ڕووته‌وه کردن.
ڕووته‌وه‌بوون: ڕووتبوونه‌وه.
ڕووته‌وه‌کردن: ڕووتکردنه‌وه.
ڕووتیانه‌وه: د. ڕووتانه‌وه.
ڕووتێکردن: ڕووکردنه شتێک.
ڕووتی: بوونی شت به‌ڕووت.
ڕووچک: ده‌موچاو.
ڕووخان: هه‌ره‌سهێنان و که‌وتنی دیوار و شاخ و شتی به‌رز.
ڕووخاندن: ڕماندنی دیوار و شتی به‌رز.
ڕووخانه: ڕۆخانه.
ڕووخاو: شوێنێکه که هه‌ره‌سی هێنابێ.
ڕووخۆش: بریتییه له یه‌کێک که زبانی شیرین و ناوچه‌وانی ڕوون بێ له‌گه‌ڵ مه‌ردوومدا.
ڕووخۆشی: بریتییه له زبان شیرینی و ناوچه‌وان ڕوونی له‌گه‌ڵ مه‌ردوومدا.
ڕوودار: نه‌ترس و خاوه‌ن ڕوو.
ڕووداماڵراو: ڕووهه‌ڵماڵراو •
ڕووداماڵیاگ: د. ڕووداماڵراو.
ڕوودان: قه‌ومان و په‌یدابوونی شتێک: ئیمڕۆ شتێکی سه‌یر (ڕوویدا). ڕووپێدان (د).
ڕووداو: شتێکه که ڕووی دابێ.
ڕووده‌رباییست: ڕووگیر.
ڕووڕه‌ش: بریتییه له مه‌ردوومی شه‌رمه‌زاری ته‌ریق.
ڕووڕه‌شی: بریتییه له شه‌رمه‌زاری و ته‌ریقی.
ڕووزه‌رد: بریتییه له مه‌ردوومی شه‌رمه‌زار.
ڕووزه‌ردی: بریتییه له شه‌رمه‌زاری.
ڕووسارد: بریتییه له که‌سێک که سارد و سڕ بێ له‌گه‌ڵتدا.
ڕووساردی: بریتییه له ساردی له‌گه‌ڵ یه‌کێک.
ڕووسپیتی: بریتییه له کچێنیی بووک.
ڕووسپی: بریتییه له ئافره‌تی سۆزانی.
ڕووسوور: بریتییه له یه‌کێک که سه‌ری به‌رز بێ و هیچ جۆره نه‌نگێک ڕووی تێ نه‌کردبێ.
ڕووسووری: بریتییه له‌سه‌ربه‌رزی و بێ نه‌نگی مه‌ردووم. ڕووسپیتی.
ڕووسه‌خت: ڕووقایم.

ڕووسەختی: ڕووقایمی.

ڕووش: شتی زبر. بریتییە لە مەردوومی دەموچاو ئالاوی. جۆرێکە لە بەری دار مازوو کە چڵ چلاوییە. پرووش: تەختەکە (ڕووش)ی هەڵداوە.

ڕووشاڵ: د. ڕووش.

ڕووشان: بریندار بوونێکی کەمی جێ جێیە لە جەستەی گیاندار و هێندێ شتی تر بەهۆی کەوتنیان لە شتێکی زبر.

ڕووشاندن: بریندارکردنێکی کەمی جێ جێیە لە جەستەی گیاندار و هێندێ شتی تر.

ڕووشانن: ڕووشاندن.

ڕووشاو: شتێکە کە جێ جێ کەمێک بریندار بووبێ.

ڕووشاوی: شتێکە کە ڕووشی هەڵدابێ.

ڕووشکان: بریتییە لە تەریق بوونەوەی مەردووم.

ڕووشکاندن: بریتییە لە تەریق کردنەوەی مەردووم.

ڕووشکانن: ڕووشکاندن.

ڕووشکێن: بریتییە لە کەسێک کە زۆر مەردووم تەریق بکاتەوە.

ڕووشکێنی: ڕووشکاندن.

ڕووشیان: د. ڕووشان.

ڕووڤی: ڕێوی (با). ڕیخۆڵە (ز).

ڕووقایم: بریتییە لە کەسێک کە هەرگیز تەریق نەبێتەوە.

ڕووقایمی: تەریقنەبوونەوە.

ڕووک: د. ڕووش.

ڕووکار: دەمکار.

ڕووکان: د. ڕووشان.

ڕووکانن: د. ڕووشاندن.

ڕووکرانەوە: بریتییە لەلاچوونی شەرم: فیسارە کەس (ڕووی کراوەتەوە) واتە شەرمی شکاوە (ڕووکراوە) کەسێکە شەرمی شکابێ.

ڕووکراوەیی: بریتییە لە شەرم شکان.

ڕووکردن: بریتییە لە شەرم کردن.

ڕووکردنەوە: بریتییە لە شەرم شکاندنی یەکێک.

ڕووکرن: ز. ڕووکردن.

ڕووکە: د. ڕنە.

ڕووکەش: شتێکی جوانە کە بەدیوی ناشیرینی شتێکی تردا بگیرێ لە دیوی دەرەوە.

ڕووکەش کردن: داپۆشینی دیوی ناشیرینی شتێک بەشتێکی جوان.

ڕووکیان: د. ڕووکان.

ڕووکێش: د. ڕووکەش.

ڕووکێشکردن: ڕووکەش کردن.

ڕووگرتن: بریتییە لە شەرم کردن و لە ڕوودا دامان.

ڕووگرتی: ز، قالب بەستنی ماست و شتی تر.

ڕووگرژ: بریتییە لە مەردوومی توورە و ترۆ.

ڕووگرژی: بریتییە لە توورە و ترۆیی.

ڕووگە: ئەو شوێنەیە کە لە نوێژدا دەبێ ڕووی تێکەیت (قبلە).

ڕووگەش: ڕووخۆش.

ڕووگیر: کەسێکە کە لە ڕووی یەکێکدا دامابێ.

ڕووگیری: لە ڕوودا دامان.

ڕوول: ژاڵە (با). گیایەکی سەوزە بەدرەختدا هەڵدەگەڕێ.

ڕوولک: ژاڵە.

ڕوولکەن: ز. ڕووخۆش.

ڕوولە: منداڵێکە هێشتا لە سکی دایکیدا بێ.

ڕوولێنان: بریتییە لە تکاکردن لە یەکێک بۆ کردنی کارێک.

ڕوولێ وەرگێران: بریتییە لە زویربوون لە یەکێک.

ڕووم: مووی بەر.

ڕوومەت: تەختاییەکی بێ مووە لە خوار چاو و تەنیشت لووتەوە. شەرەف (ز).

ڕوومەتگرتن: د. دەموچاو هەڵگرتن.

ڕوومەتگیر: دەموچاو هەڵگر.

ڕوون: شتی شلی تراو. ڕووناک. ڕۆن. بریتییە لە کەسێک کە سەر و دڵی خۆش بێ. فیسار کەس (ڕوونە)ە واتە دڵی خۆشە.

ڕووناک: شوێنێکە کە بە باشی چاو تێیدا ببینێ.

ڕووناکایی: ڕووناکی.

ڕووناکبوونەوە: ڕۆشنبوونەوە.

ڕووناککردنەوە: ڕۆشن کردنەوە.

ڕووناکی: شەوقێکە کە بە هۆی ئەوەوە تاریکی لابچێ.

ڕووناهی: با. ڕووناکی.

ڕوونبوونەوە: ڕۆشنبوونەوە.

ڕوونبێژی: زانینێکە کە بەهۆی ئەوەوە بتوانیت تاقە یەک مەبەست بەچەند دەستەواژەیەکی جوێ جوێ لێک بدەیتەوە (بیان).

ڕوونکردنەوە: ڕۆشن کردنەوە.

ڕوونووس: د. وێنەگرتنی شتی نووسراو.

ڕوونویس: د. ڕوونووس.

ڕوونی: ڕووناکی. بوونی شت بەشل و تراو.

ڕوو وەرگێران: لادانی ڕوو لە شتێک لەبەر نارەزایی لێی.

ڕووه: د. بەری کالا.

ڕووهاتن: بریتییە لە شەرم نەکردن لە گوفتار و کرداردا.

ڕووهن: ڕۆن.

ڕووهەڵچەرخاندن: ڕوو وەرگێران.
ڕووهەڵماڵاو: بریتییە لە مەردوومی بێ شەرم.
ڕووهەڵماڵراو: ڕووهەڵماڵاو.
ڕۆهستێن: گیان ستێن (ئیزرائیل).
ڕوهن: ز. ڕۆن.
ڕۆهن: شتی شلی ڕوون.
ڕوهنی: ز. ڕووناکی.
ڕویال: با. شوێنی کرێن.
ڕۆێز: گومان.
ڕۆیشتن: چوون لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر.
ڕۆین: ڕۆیشتن.
ڕۆینە: جۆرە هەڵپەرکێیەکە بەهێواشی سووڕدەخۆن بەبێ خۆ بەرز کردنەوە و، پێشڕەوە بۆ (سێ پێیی).
ڕوی: ڕێوی (ل). ڕوو (با).
ڕویت: (با). ڕووت.
ڕویس: با. ڕویت.
ڕویڤک: با. ڕیخۆڵە.
ڕویل: با. جۆرە دارێکی بچکۆلانەیە گوڵێکی سوور دەگرێ.
ڕوین: ڕۆیشتن.
ڕۆین: ڕۆیشتن.
ڕوینیشتن: با. دانیشتن.
ڕە: لە: (ڕە) گەڵی خە، واتە لەگەڵیدا بینێرە.
ڕە. با. ڕیش.
ڕەبەت: جێگایەکە کە ڕاوچی خۆی تێدا حەشار دەدا بۆ نێچیر. ناوی دێیەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
ڕەبەق: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ئەندازەیەک لە کات بەبێ کەموکوڕی: ئەمە مانگێک یا ساڵێکی (ڕەبەق)ە تۆم نەدیوە.
ڕەبەن: زەلامی گەنجی بێ ژن و ماڵ. کەسێکە سەری خۆی هەڵگرتبێ و ئاوارە بووبێ. هەژاری بێ نەوا (ز). گەمژ (با).
ڕەبیت: ز. گیاندار یا گیایەکە کە خێرا پێ بگا.
ڕەپ: شتی ڕاستی ڕەق.
ڕەپال: ز. کاڵای کۆنی دڕاو.
ڕەپاندن: تەپە هەستاندن لە شتێک بەدەست پێدانی: خۆ تۆ قوڕئانت (ڕەپاند) کە درۆ نەکەیت.
ڕەپاوڕەپ: بریتییە لە وتنی شت بەبێ پەردە.
ڕەپبوون: ئێرەقبوونی کێر. ئاوسانی جەستە بەجۆرێک کە گرێ و قۆرتی تێدا نەمێنێ.
ڕەپڕەپان: د. تەپەتەپ کردن.
ڕەپکردن: ئێرەق کردن.
ڕەپە: تەپە، (ڕەپەڕەپ) تەپەتەپ.
ڕەپەڵ: د. دەستەیەک لە یاریکەران.
ڕەپەڵگا: د. جێی یاری. ڕەپێڵگە.
ڕەپەڵە: د. ڕەپەڵ.
ڕەپێڵگە: ڕێیەکە کە زۆر هاتوچۆی پێدا کرابێ.
ڕەت: گەهەک. بیر: (ڕەت)ت لێ تێک داوم. شتێکە کە لە شوێنی خۆی تێپەڕیبێ: کولۆمی دەرگاکە (ڕەت)کە. دەستکەوتن: فیسار کەس بەر (ڕەت) ناکەوێ. ڕووت (د).
ڕەتان: ماندووبوونی گیاندار لە بەر زۆر لنگدانی.
ڕەتاندن: هێنان و بردن و ماندووکردنی گیاندار.
ڕەتانن: ڕەتاندن.
ڕەتاو: گیاندارێکە کە لەبەر زۆر هێنان و بردنی ماندوو بووبێ.
ڕەتبردن: نووچ بردنی گیاندار.
ڕەتبوون: تێپەڕین.
ڕەتدان: ڕەتبردن.
ڕەتکردن: تێپەڕاندنی شتێک لە شوێنێک.
ڕەتن: ز. ڕشتن.
ڕەتەوە: د. بنەچە: ڕەسەن نامە (شجرە).
ڕەتەوی: د. بەچکەی مەڕێکە کە لە ناوەندی کاوڕ و شەکیدا بێ.
ڕەتیاگ: ڕەتاو.
ڕەتیان: د. ڕەتین.
ڕەتیماندن: ز. پڕکردنەوەی چاڵ بەقوڕ.
ڕەتین: ڕەتان.
ڕەجاڵ: مەردوومی هەژاری ڕووتی بێ نەوا.
ڕەجاڵی: نەبوونی و بێ نەوایی.
ڕەجڵ: شتێکە کە شایستە بێ و بشێ: ئەم کارە (ڕەجڵ)ی تۆ نییە واتە بۆ تۆ ناشێ. هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
ڕەجوا: ڕجوا.
ڕەجوان: ز. وڵاخی ڕەهوان.
ڕەچەڵەک: بنەچە.
ڕەچەڵەکناس: کەسێکە بنەچەی مەردووم باش بناسێ.
ڕەحت: ز. ماندوو.
ڕەحەتی: شتێکی دەمپانی کلک تەسکە نەوت و شتی شلی پێ تێ دەکرێ بۆ ئەوەی کە نەڕژێ.
ڕەخ: ز. قەراغی شت. ڕوخی شەترەنج. بەرێک لە شوێنێک: ڤی ڕەخی، واتە ئەمبەر، یاوی ڕەخی واتە ئەوبەر.
ڕەخت: جۆرە خشڵێکی زێوینە بۆ جوانی دەدرێ لە وڵاخ.
ڕەختە: شتی ساغی توند و تۆکمە.

ڕەخدار: ز. قۆڵچی «انحصار».

ڕەخسان: گەیشتنی شتێک لە لایەکەوە کە چاوەڕوانی نەکرابێ.

ڕەخساندن: گەیاندنی شتێک لەلایەن خواوە بۆ بەندەی خۆی لە لایەکەوە کە هیچ بەتەمای نەبووبێ.

ڕەخساو: شتێکە کە لەلای لابەلاوە گەیشتبێ.

ڕەخسین: ڕەخسان.

ڕەخسیو: ڕەخساو.

ڕەخش: ڕەخت.

ڕەخشان: درەخشان.

ڕەخنە: ڕەغنە. کەلەبەر (د).سستی (ز).

ڕەخنەگر: ڕەغنەگر.

ڕەخنەگرتن: ڕەغنەگرتن.

ڕەخنەگری: ڕەغنەگری.

ڕەدبوون: ڕەتبوون.

ڕەدە: پیتاکێکە کۆ دەکرێتەوە لەلایەن چەند کەسێکەوە بۆ شتێک.

ڕەدکردن: ڕەتکردن.

ڕەدووخستن: هەڵگرتنی ئافرەت و بردنی لەلایەن یەکێکەوە.

ڕەدووکەوتن: ڕادووکەوتن.

ڕەدووکەوتوو: ئافرەتێکە کە دووی پیاوێکی بێگانە کەوتبێ کە هەڵی گرتبێ.

ڕەدیماندن: ز. پڕکردن و [illegible]ردنی شت.

ڕەز: باخی مێو.

ڕەزا: شێوە و تەحر: (ڕڕەزا)ی قورسە.

ڕەزاتاڵ: ئێسک قورس.

ڕەزا سووک: ئێسک سووک.

ڕەزا شیرین: ڕەزا سووک.

ڕەزا قورس: ئێسک قورس.

ڕەزاقی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.

ڕەزاگران: ڕەزاقورس.

ڕەزانە: باجێکە ساڵەوساڵ لە بەری ڕەز دەسێنرێ.

ڕەزبەر: مانگی ئەیلوول.

ڕەزڕەزۆک: تووڵە زەڕە.

ڕەزڤان: ز. ڕەزەوان.

ڕەزدڵە: تووڵە زەڕە مووڕغەی پشت. ناوە بۆ دێیەک لە سنووری سرۆچک.

ڕەزم: بەزم.

ڕەزڵخوا: کەسێکی داماوە کە شایستەی شت پێدان بێ.

ڕەزڵخوایی: داماوی و بێ نەوایی.

ڕەزەوان: کەسێکە کە ڕەز بەخێو بکا.

ڕەزیل: مەردوومی چرووک.

ڕەژتن: د. ڕشتنی چاو.

ڕەژتنەوە: د. ڕشتنەوە.

ڕەژمیری: ڕەشمیری.

ڕەژوو: خەڵووز.

ڕەژی: با. خەڵووز.

ڕەسا: شتی پانوپۆڕ.

ڕەسایی: پانوپۆڕی.

ڕەسەن: مەردوومی خانەدان. وڵاخی بەناوونیشان.

ڕەسیدە: کوڕ و کچێکە کە قەدرە بووبن.

ڕەش: جۆرە ڕەنگێکی تاریکە وەک ڕەنگی خەڵووز. جۆرە هەنجیرێکە.

ڕەشاو: جۆرە ئاوێکی ڕەشە دەچێتە ناو پەردەی چاوەوە و کوێری دەکا. خەڵووزاوێکە دارتاش داری پێ خەت دەکێشێ بۆ داهێنانی.

ڕەشایی: تارماییەکە لە دوورەوە ڕەش بکاتەوە. لادێییەکە کە جووت و بەرەی نەبێ (د). پارچەیەکە لە زەوی کە لەناو بەفردا دیار بێ.

ڕەشایی داهاتن: بریتییە لە تاریکبوونی چاو.

ڕەشباز: ڕەشبازوو.

ڕەشبازگ: ڕەشبازوو.

ڕەشبازوو: شتی ڕەش و سپی.

ڕەشبام: د. ڕەشباو.

ڕەشباو: شتێکی بۆردڵووکە کە بەسەر ڕەشدا بڕوانێ.

ڕەشبگیر: گرتن و کۆکردنەوەی مەردوومە لەلایەن دەوڵەت یا گەورەیەکەوە بۆ فرمانێکی قورس.

ڕەشبۆرە: وڵاخی بەرزەی بۆرە کە بەسەر ڕەشدا بڕوانێ.

ڕەشبوون: بریتییە لە ئێسک قورسبوون لە پێش چاوی یەکێک.

ڕەشبوونەوە: دامردنەوەی ئاوڵە و سووریژە. چوونەوەی بەفر. بوونی ئاگر بەخەڵووز لە خۆیەوە. بریتییە لە کوژانەوەی چرای دەروون: [illegible]ندەت سوێندی درۆ خوارد (ڕەشبوویتەوە).

ڕەشبەڵەک: هەڵپەڕنی ژن و پیاو بەتێکەڵی. شتی ڕەش و سپی (د).

ڕەشبین: بریتییە لە مەردوومی بەدبین.

ڕەشپۆش: کەسێکە سەرتاپا کاڵای ڕەشی لەبەر کردبێ لە ماتەمدا.

ڕەشتاڵ: ڕەشتاڵە.

ڕەشتاڵە: مەردوومی ڕەشباو.

ڕەشتن: چاوڕەشکردن بەکل و کلچێوک.

ڕەشتنەوە: د. ڕشتنەوە.

ڕەشتی: مشکی سەرپێچ یا کوڵی ژنان.
ڕەشخوێن: کەسێکە کە قورئان بە ناپوختی بخوێنێ.
ڕەش داگەڕان: ڕەش هەڵگەڕان.
ڕەش داگەڕیان: ڕەش داگەڕان.
ڕەش داگیرسان: ڕەشبوونی ئەندام لەبەر هەتاو یا لە ڕقاندا.
ڕەش ڕاهاتن: ونبوون و نەمانی شتێک بەکوتوپڕی.
ڕەشڕەشک: ز. زیزانە.
ڕەشک: کلاشی پەڕۆ (ز). کالا و پێتاوی لباد.
ڕەشکار: ڕەشباو.
ڕەشکردن: بریتییە لە ئێسک قورسکردنی یەکێک لای یەکێک.
بریتییە لە زەردکردن و مراندنی کاردوو بەترش و خوێ.
ڕەشکردنەوە: داپۆشینی زەلی سەربانی تازە بەگڵ. دیاربوونی شتێک لە دوورەوە بەڕەشی: ئەو شتە لە دوورەوە (ڕەش دەکاتەوە). نووسینەوەی مەشق بەپڕی.
ڕەشکوژ: بریتییە لە یەکێک کە ئازاری مەردووم بدا بەبێ لێکدانەوە و کۆڵینەوە: فیسارە کەس (ڕەشکوژ)ە یا هەر لە (ڕەشی دەکوژێ) واتە دەست ناپارێزێ.
ڕەشکۆیی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
ڕەشکە: گیایەکی بەرزی گەڵا وردە دەنکێکی ڕەش دەگرێ و دەکرێتە ناو نانەوە. جۆرە ترێیەکی ڕەشی پێست ئەستوورە. دەفرێکی کون کونی گرێ چنە لە موو دروست دەکرێ کا و کولۆشی پێ دەگوێزرێتەوە.
ڕەشکەلە: ڕەشتاڵە.
ڕەشکەڵە: ڕەشکەلە.
ڕەشکەن: د. ڕەشایی ناو بەفر.
ڕەشکە و پێشکە کردن: تارمایی ڕەش و سپی هاتن بەپێش چاودا بەجۆرێک کە شت باش نەبینێت.
ڕەشکە و سپیکە: بریتییە لە شتی نووسراو: خۆ تۆبە (ڕەشکە و سپیکە)تدا ڕوانیوە، واتە خوێندووتە.
ڕەشکەووگ: ڕەشکەوە.
ڕەشکەوە: ڕەشێکە کە بەسەر بۆردا بڕوانێ.
ڕەشکەوەگ: د. ڕەشکەوە.
ڕەشمار: جۆرەمارێکی زۆر ڕەشە.
ڕەشماڵ: دەواری ڕەشی هەڵدراو.
ڕەشمە: شتێکە دەکرێ بەسەر وڵاخی بەرزەدا گوریسێکی پێوەیە بۆ ئەمەی کە پێی ببەسترێتەوە.
ڕەشمێو: با. مێوی زۆر ڕەش.
ڕەشمیری: جۆرە ترێیەکی دەنک گەورەی درێژی ڕەشی هێشوو شاشە.
ڕەشوبازگ: ڕەشبازگ.
ڕەشوڕووت: مەردوومی ڕووتی هەژاری کەساس.
ڕەشۆکی: شتێکە کە تایبەتی نەبێ.
ڕەشۆڵە: ڕیشۆڵە.
ڕەشوە: ڕەشمە.
ڕەشە ئۆلاخ: د. ڕەشەولاخ.
ڕەشەبا: بایەکی بەهێزە لە هێندێ شوێن لە ڕۆژهەلاتێکی دەستە چەپەوە ناو بەناو هەڵ دەکا.
ڕەشەجوو: جوولەکەیەکە کە زۆر باوەڕی بەدینی جوولەکە بێ.
ڕەشەخێزان: خێزانی زۆر.
ڕەشەداڵ: جۆرە داڵێکە.
ڕەشەڕێحانە: جۆرە ڕێحانەیەکی ڕەشی گەڵا پانە.
ڕەشە ساڵ: وشکە ساڵ.
ڕەشە سیل: دەردی سیلە کە بگاتە ئەندازەیەک چاکبوونەوەی نەبێ.
ڕەشەک: باسێکە کە یەکەمجار نووسرابێ و لێی کووژابێتەوە (مسودە).
ڕەشەگاور: گاورێکە کە زۆر باوەڕی بەئاینی خۆی بێ.
ڕەشەگرانەتا: ڕەشەگرانەتێ.
ڕەشەگرانەتێ: تایەکی زۆر گرانە پەیدا دەبێ لە ئەندامی مەردوومدا بەڕەنگێکی وا لە گرانەتا قورستر و لە مردن نزیکترە.
ڕەشەگەوون: جۆرە گەونێکی ڕەشە.
ڕەشەموسڵمان: موسڵمانێکی سادەیە کە زۆر باوەڕی بەئاینی خۆی بێ.
ڕەشەمە: ڕەشەمێ.
ڕەشەمێ: مانگی شوباتە کە (٢٨) ڕۆژە.
ڕەشە نەخوێندەوار: مەردوومی زۆر نەخوێندار.
ڕەشەوبوون: د. ڕەشبوونەوە.
ڕەشەوڵاخ: گا و مانگا و گامێش.
ڕەش هەڵگەڕان: ڕەش داگیرسان.
ڕەشێلە: ز. چۆلەکەیەکی ڕەشی دەنگ خۆشە.
ڕەشێنە: ڕەشیی گلێنەی چاو.
ڕەشی: بوونی شت بەڕەش. ڕەشایی.
ڕەغنە: نەنگ.
ڕەغنەگر: کەسێکە نەنگ لە شت دەربێنێ.
ڕەغنەگرتن: نەنگ گرتن لە شت.
ڕەغنەگری: خەریکبوون بەنەنگ گرتن لە شت.
ڕەف: جوێن دان بەمەردوومی زۆر موسڵمان.
ڕەفتار: کردارێکە کە خووی پێوە گیرابێ.
ڕەفتەنی: کەسێکە لەسەر ڕۆیشتن بێ.

ڕەفک: ز. ڕفە.
ڕەفکە: ڕفە.
ڕەفە: ڕفە.
ڕەفیسک: قوولایی ژێر ئەژنۆ.
ڕەفیسکە: ڕەفیسک.
ڕەفی: با. قەراغ و کەناری شت.
ڕەڤاندن: ز. شکاندنی دوژمن.
ڕەڤدە: ز. گەلەی سەگ و گورگ.
ڕەڤۆ: ز. ڕەووک.
ڕەڤین: ز. شکانی لەشکر و ڕەوکردنی.
ڕەق: شتی زۆر توندی سەخت. ڕەقە.
ڕەقالە: پێچکەی بێشکە.
ڕەقان: شوێنی ڕەق.
ڕەقاندن: لە دەرگادان.
ڕەقاندنەوە: گەلالە کردن و ڕێکخستنی ئاسن لە پاش ساردبوونەوەی.
ڕەقانن: ڕەقاندن.
ڕەقاننەوە: ڕەقاندنەوە.
ڕەقانی: ڕەقەن.
ڕەقایی: ڕەقانی.
ڕەقبردنەوە: ڕەقبوونەوەی گیاندار.
ڕەقبوون: ڕەقیتە کردن لە سەرما. توندبوون و سەختبوونی هێندێ شت: چیمەنتۆ یا قوڕ و قسلەکە (ڕەقبووە).
ڕەقبوونەوە: مردن لە سەرماندا.
ڕەقشاندن: ز. ئاورشێن کردن.
ڕەقفاندن: بەردرێژکردن.
ڕەق و تەق: شوێنی خالی: لە خانوویەکی (ڕەق و تەق)دا دانیشتووە. شتی ڕەق و وشک.
ڕەق و ڕەوال: د. ڕەقوتەق.
ڕەق و فیق: د. ڕیق و فیق.
ڕەق و وشک: شتی لەڕ و لاواز.
ڕەقە: دەعبایەکی ئاوی ڕەقی کلکدارە وەک کیسەل وایە.
ڕەقەل: ڕەقەلە.
ڕەقەلاتن: ڕەق هەلاتن.
ڕەقەلاتوو: ڕەق هەلاتوو.
ڕەقەلە: گیانداری ڕەقی لاوازی بێ گۆشت. کەشکە ئەژنۆ و لوولاقی گیاندار.
ڕەقەن: زەوی سەختی بەردەلان.
ڕەقەنی: شوێنی ڕەقەن.
ڕەقەوبووگ: د. گیانداری ڕەق بوودوە.
ڕەقەوبوون: د. ڕەقبوونەوە.
ڕەق هەلاتن: وشکبوونەوە و ڕەقبوونی شت.
ڕەق هەلاتوو: شتی وشک و ڕەقەوە بوو.
ڕەق هەلگەڕان: ڕەق هەلاتن.
ڕەق هەلهاتن: ڕەق هەلاتن.
ڕەقیاو: ڕەقە.
ڕەقێلە: د. کەمێل.
ڕەقین: ڕەقان.
ڕەقینە: ڕەقەلەی قاچ. کەمێل. کورکوڕۆژە.
ڕەقی: سەختی. جۆرە سابوونێکە.
ڕەقیتە: دەردێکە لە ساردی و گەرمییەوە تووشی گیاندار و، ئەندامی ڕەق دەبێ.
ڕەگ: چەند لوولەیەکە لە جەستەی گیانداردا کە خوێن پێیدا هاتوچۆ دەکا. ڕیشەی دار و درەخت و سەوزایی.
ڕەگ داکوتان: چوونە خوارەوەی ڕەگی دار و درەخت و سەوزایی. بریتییە لە مانەوە و جێگیربوونی یەکێک لە شوێنێک.
ڕەگەز: بنەماڵێکە کە (عێل)ی لێ کەوتبێتەوە. جنس.
ڕەگەزناس: ڕەچەلەکناس.
ڕەم: سڵ.
ڕەمکار: گیاندارێکە سڵ بکا.
ڕەمکردن: سلکردن.
ڕەملکردن: ڕەشکە و پێشکەکردنی چاو.
ڕەملگرتنەوە: گرتنەوەی ڕەمل بۆ دۆزینەوەی شتێکی نادیار.
ڕەمل لێدان: قسەکردن لە شتێکی نادیار کە هێشتا ڕووی نەدابێ.
ڕەملگرەوە: کەسێکە ڕەمل بۆ مەردووم بگرێتەوە.
ڕەمەدانە: جۆرێکە لە گال.
ڕەمەکی: شتی ڕەشۆکی.
ڕەمەن: گیاندارێکە لە ترسا هەلاتبێ.
ڕەن: زنجیرە کولۆشێکە بەگردی لە جێ خەرمان دادەنرێ و لە پاشا ناوەکەی پڕ دەکرێتەوە و دەکرێ بەخەرمان. ڕەند (د).
ڕەنج: ماندوێتییەکە کە لە هەول و تاقەلایەکەوە تووشی مەردووم دەبێ.
ڕەنجان: دلشکان لە شتێک.
ڕەنجاندن: دلشکاندنی یەکێک.
ڕەنجانن: ڕەنجاندن.
ڕەنجاو: دلشکاو.
ڕەنجبەر: کرێکارێکە کە گیرابێ بەمانگ یا بەسال.
ڕەنجبەری: کردنی کارێک بۆ یەکێک بەمانگانە یا بەسالانە.
ڕەنجدان: خۆ ماندووکردن و تەقەلادان لە کارێکدا.

ڕەنجدەر: ڕەنجبەر.
ڕەنجەڕۆ: کەسێکە زۆر ڕەنج بدا لە کارێکدا کەچی بێ هوودە دەرچێ.
ڕەنجەڕۆیی: ڕەنجدان لە کارێکدا و بێ هوودە بوونی.
ڕەنجیاگ: ڕەنجاو.
ڕەنجیان: د. ڕەنجان.
ڕەنجیدە: د. ڕەنجاو.
ڕەنجین: ڕەنجان.
ڕەند: مەردوومی ڕوو خۆشی قسە خۆش. زەمینێکە کە پەیا بووبێ لەناو چەمدا بەهۆی لافاوەوە.
ڕەندە: ئاسنێکی دەمپانی تیژە براوەتە ناو دارێک و دارتاش داری پێ لووس دەکا. تەنەکەیەکی کون کونی زبرە پەنیر و چەوەندەر و هێندێ شتی تری پێ ورد دەکرێ.
ڕەنگ: چۆنێتی شت لە ڕەشێتی و سپێتی و سوورێتی و... هتد.
جۆر: بەم (ڕەنگ)ە واتە بەم جۆرە.
ڕەنگار: شتی پڕ ڕەنگ.
ڕەنگاڵ: ڕنگاڵ.
ڕەنگاڵە: مەلێکی ڕەنگاوڕەنگی جوانە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ.
ڕەنگاندن: جوانکردنی شتێک بەگەلێ جۆر ڕەنگ.
ڕەنگاو: ڕنگاو.
ڕەنگاوڕەنگ: شتێکە کە گەلێ ڕەنگی پێوەبێ.
ڕەنگ بەستن: بەربەستکردنی ڕەنگ بۆ نەچوونەوەی. سەرگرتنی کارێک: ئەوکارە (ڕەنگی بەست) واتە جێگیربوو.
ڕەنگپەڕیگ: د. ڕەنگ پەڕیو.
ڕەنگپەڕین: تێکچوونی ڕەنگ و دیمەن لە ترسا یا لەبەر نەخوشی. کاڵبوونەوەی ڕەنگی شت.
ڕەنگپەڕیو: کەسێکە ڕەنگی تێکچووبێ.
ڕەنگدانەوە: لێبوونەوەی ڕەنگ لە شتێک.
ڕەنگڕژاندن: ڕەنگرشتن.
ڕەنگڕژانن: د. ڕەنگڕژاندن.
ڕەنگڕشتن: نیشانەکردنی بناغەی خانوو بەشتێک بۆ هەڵکەندن و بناغە دانەوەی.
ڕەنگڕەز: د. کەسێکە کە شت ڕەنگ بکا.
ڕەنگڕێژ: نقاش.
ڕەنگکردن: ڕەنگدان لە شت.
ڕەنگگرتن: بریتییە لە سەرگرتنی کارێک.
ڕەنگواڕەنگ: د. ڕەنگاوڕەنگ.
ڕەنگ و ڕێس: شێوەی تەنراو بەڕەنگ و تەنینەوە: ئەم قوماشە (ڕەنگوڕێس)ێکی جوانی هەیە.
ڕەنگ و ڕێسە: د. ڕەنگوڕێس.
ڕەنگ و ڕوو: شێوە و ڕەنگی ڕوخسار.
ڕەنگە: ڕەندە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (دەگونجێ): (ڕەنگە) بێمەلات.
ڕەنگە ڕژێلە: هـ. گوڵە عەمرۆکە.
ڕەنگ هەڵبزرکان: ڕەنگ پەڕین لە ترس یا لە شەرما.
ڕەنگین: شتی ڕەنگاوڕەنگی جوان.
ڕەنە: ڕنە. ڕەندە.
ڕەو: گورێز و ڕاکردن.
ڕەوا: شایستە: ئەمە (ڕەوا) نییە. بڕکردنی قسە و فەرمانی یەکێک: فیسار کەس قسەی یا فەرمانی (ڕەوا)یە.
ڕەوابینین: بینینی شتێک بەشایستە.
ڕەوادیتن: ڕەوابینین.
ڕەواڵ: ز. کوڕێکە کە مووی لێ نەهاتبێ.
ڕەواڵ: ڕەجاڵ.
ڕەوان: شتی بێ گیروگرفت: ئەم وڵاخە (ڕەوان)ە، یا دەرسەکەم (ڕەوان)ە. گیاندارێکە کە گووی شل بێ.
ڕەوانبوون: زانین و خوێندنەوەی نووسراو بێ گیروگرفت. گوو شلبوونی یەکێک.
ڕەوانبێژ: کەسێکە نووسین و گفتوگۆی زۆر جوان و ڕەوان بێ (بلیغ).
ڕەوانبێژی: جوانی و ڕەوانی لە نووسین و گفتوگۆدا (بلاغة).
ڕەواندن: بڵاوکردنەوەی شت و تەفر و تووناکردنی: نێچیرەکان (مەڕەوێنە).
ڕەواندنەوە: بڵاوکردنەوەی شتی هاتووەوەیەک وەک پزووی سەرین و دەرپێ و قەفی گۆچان.
ڕەوانکردن: زانینی شت بەهۆی زۆر پێداچوونەوەیەوە: دەرسەکەم (ڕەوان کرد). ڕەوانەکردن.
ڕەوانن: ڕەواندن.
ڕەواننەوە: ڕەواندنەوە.
ڕەوانەکردن: ناردنی شتێک یا کەسێک بۆ شوێنێک. بەڕێ کردنی میوانێک و لە گەڵیا چوونی تا ئەندازەیەک.
ڕەوانەوە: ڕەوینەوە.
ڕەوانی: شلبوونی گووی گیاندار.
ڕەوت: ڕۆینی وڵاخ.
ڕەوڕەوە: پێچکەیەکی خڕە دەخرێتە هێندێ شتەوە بەئاسانی دەخولێتەوە و دەڕوا بەسەر زەویدا.
ڕەوسە: سوور.
ڕەوش: ز. ڕەونەق و جوانی شت.
ڕەوشەن: ڕۆشن.
ڕەوق: د. قەبارە.

ڕەوکردن: ڕۆین و بەجێ هێشتنی جێیەک لە ترسا.

ڕەوکەوان: ڕەوگەوان.

ڕەوگ: د. ڕەووگ.

ڕەوگە: شوێنێکە لە نیشتمانی یەکەمەوە بۆی بچێت و بیکەیت بەنیشتمانی دووەم (مهجر).

ڕەوگەوان: د. ڕەووگەوان.

ڕەونە: د. ڕەووندە.

ڕەووز: د. ڕێ پێڵگە.

ڕەووش: ڕەوشت.

ڕەووشت: خوو.

ڕەووگ: گەلەی ولاخی بەرزە.

ڕەووگەوان: کەسێکە کە ڕەووگ بڵەوەڕێنێ.

ڕەوونج: ڕەقیتە.

ڕەووندە: ڕێبوار.

ڕەوە: ڕەووگ. لیستێکی گەورەیە گەزۆی پێ دەتەکێنرێ.

ڕەوەک: ڕەوەکی.

ڕەوەکی: د. گیاندارێکە کە بەدەمی خۆی بلەوەڕێ و شوانی نەبێ.

ڕەوەن: کۆچەری (با). ڕێبوار (د).

ڕەوەند: ڕەوەن.

ڕەوەوان: کەسێکە کە بەدارگوێز بتەکێنێ.

ڕەویانەوە: د. ڕەوینەوە.

ڕەوێتن: ز. تاشینی شت.

ڕەوێژەک: ز. تیغێکی کەوانەییە ناوی کەوچک و کاسەی پێ هەڵ دەکۆڵرێ.

ڕەوین: ڕەوکردن.

ڕەوینەوە: کرانەوە و بڵاوبوونەوەی پزووی دەرپێ و سەرین و قەفی گۆچان. لاچوونی خەو. بڵاوبوونەوەی هەور و لاچوونی. بڵاوبوونەوەی شوێنێک لە جەستە کە خڕبووبێ. بڵاوبوونەوەی ژەمەنەکەرە لە مەشکەدا لە حەلێکدا کە لەکاتی کەف و کوڵدا دەستی لێ بەردرێ. قەڵەوبوون یا ئاوسانی زۆر.

ڕەه: ڕەگ (با). پەی (ز).

ڕەها: شتی ڕایی. ڕەگ (ز).

ڕەهابوون: ڕاییبوون.

ڕەهاکردن: ڕاییکردن.

ڕەهبەر: کەسێکە کە پەیام یا ڕاسپاردەی یەکێک بەیەکێک بگەیەنێ.

ڕەهبەری: گەیاندنی پەیام و ڕاسپاردەی مەردووم.

ڕەهرەو: ڕاڕەو. ڕێبوار.

ڕەهندە: دەربەدەر.

ڕەهندەیی: دەربەدەری.

ڕەهواڵ: ز. ڕەهوان.

ڕەهوان: ولاخی خۆش ڕەوت.

ڕەهەنە: د. ڕەهندە.

ڕەهیسیابۆ: با. لاسکی گیایەکی تام خۆشە دەکرێتە ناو ماستەوە.

ڕەهێڵ: ڕەهێڵە.

ڕەهێڵبوون: لنگە و قووچکەوتن بەهۆی هەڵەنگووتنەوە.

ڕەهێڵکردن: لنگە و قووچخستنی یەکێک.

ڕەهێڵە: بارانی لێزمە و بەخوڕ.

ڕێ: ڕێگا. پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

ڕیاڵ: جۆرە دراوێکی دەوڵەتییە.

ڕیان: گووکردن.

ڕێبار: با. باخ.

ڕێباری: با. هاوڕێیی.

ڕێباز: ڕێگا.

ڕێبازگە: مذهب.

ڕێبر: جەردە.

ڕێبری: جەردەیی.

ڕێبڕین: ڕێبری.

ڕێبگار: ڕێبوار.

ڕێبوار: کەسێکە بە ڕێگادا بڕوا.

ڕێ بەدیکردن: بریتییە لە شارەزایی و سەر لێ دەرچوون لە شتێک: فیسار کەس لە خوێندندا (ڕێ بەدی) دەکا واتە شتێکی لێ دەزانێ.

ڕێبەر: باخچە. جەردە (ز). ڕەهبەر (با).

ڕێ بەرخستن: ڕێگا خستنە بەر یەکێک کە پێی گران بێ.

ڕێ بەرنان: پیشاندانی ڕێگایەکی خراپ بۆ یەکێک: ئەم (ڕێیە مەنێرە بەرم). ڕێ بەرخستن.

ڕێ بەندان: کانوونی دووەم.

ڕێ بیر: بیروباوەڕێکە کە مەردووم لە سەری بێ (مبدأ).

ڕێ پێبردن: دۆزینەوەی نهێنی شاراوە.

ڕێ پێگرتن: چوونە سەر ڕێی یەکێک بۆ بەگژداچوونی.

ڕێ پێڵگە: ڕەپێڵگە.

ڕێتن: ڕیتن.

ڕێ تێچوون: گونجان و بەرداشتی شتێک بۆ شتێک: (ڕێی تێ دەچێ) کە ئەرمان بێ بەپیاوێکی گەورە.

ڕێ تێکەوتن: چوونە جێگایەک بەڕێکەوت. دۆزینەوەی مەبەستی شتێکی نادیار بەڕێکەوت.

ڕێجه: د. ڕێژه.
ڕێچ: ز. جێگا پێ. ڕۆینی گیاندار.
ڕێچکه: ڕیزێکه له گیاندار که قەتارەیان بەستبێ. باریکه ڕێ.
ڕێچکەبەستن: قەتاره بەستنی گیاندار.
ڕێچکەکردن: ڕێچکەبەستن.
ڕێحانه: گیایەکی گەڵا پانی ڕەشی بۆنخۆشه.
ڕێحانه ئەستەموولی: جۆره ڕێحانەیەکی گەڵا وردی سپییه.
ڕێحانه کێویله: جۆره ڕێحانەیەکی دەشتی بۆنخۆشه.
ڕێخ: د. ورده چەو.
ڕێخت: د. سروشت.
ڕێختمان: ئەو کەرەسەیەیه که شتی لێ دادەڕێژرێ: فیسار کەس (ڕێختمان)ێکی باشی هەیه.
ڕێخته: ڕەخته.
ڕێخستن: ڕێکخستن.
ڕێخەر: کەسێکه که شت ڕێک بخا.
ڕێخەڵۆ: ڕیخۆڵه.
ڕێدار: ڕێبوار.
ڕێ داگرتن: مل نان و بەئاسانی بەڕێدا ڕۆیشتن.
ڕێدان: ڕێگا کردن.
ڕێدەر: مفتی.
ڕێڕۆ: ڕێبوار.
ڕێڕەو: کاتی بەڕێدا ڕۆین: مەگەر به(ڕێڕەو) بتبینم، واته مەگەر له ڕێ ڕۆیندا. ڕێبوار.
ڕێڕێ: زەوییەکە کە ناو ناوبەناو دربێ. تەنراوێکه ناوبەناو چووبێ و ڕایەڵی دەرکەوتبێ. تەنراوێکه کە پۆیەکەی ناو بەناو جووت نەبووبێ.
ڕێز: ڕیز (ز). ورده بەرد (د). حورمەت.
ڕێزاڵ: پارچەیەکی پچووک له شتێک.
ڕێزاڵ ڕێزاڵ: شتی هەلا هەلا.
ڕێزان: شارەزای ڕێگاوبان.
ڕێزڵانه: د. ڕێزاڵێک له شتێک.
ڕێزۆڵه: د. ڕێزڵانه.
ڕێزه: ئەختێک له شتێک: ڕێزەیەک نانی بەرێ. ئەندازه: تۆ نەگەیشتوویته ئەو (ڕێزه)یەی له خۆتەوه شت بکەیت.
ڕێزەڕێزه: هەلا هەلا.
ڕێزەڵۆک: بەردێکه که له خۆیەوه هەڵوەرێ.
ڕێزەڵه: ڕەزەڵه
ڕێزه و پێزه: د. وردەیەکه که له شت دەبێتەوه.
ڕێزەووڵ: شتێکه که به وڵێن ڕێزه ڕێزه بووبێ.
ڕێژاف: با. ڕێژاو.
ڕێژان: ڕشتنی شت: ئاوەکەی (ڕێژا). پیت و بەرەکەت (د).
ڕێژاو: تاڤگه.
ڕێژگاو: ڕیژگاو.
ڕێژگه: جێگای لێوه ڕژانی شت.
ڕێژوو: خەڵووز.
ڕێژه: د. بەردێکه که شووشەی لێ دروست دەکرێ. بۆته.
ڕێژەن: پیت و برشت: خەڵەی ئیمساڵ به(ڕێژەن)ه.
ڕێژەو: ڕێژەن.
ڕێس: ڕیس: ئەم قالییه ڕەنگ و (ڕێس)ێکی جوانی هەیه، (ڕێسراو) خوری یا دەزوو یا مووییەکه که بەتەشی یا بەخەرەک ڕێسرابێ. ئەستوورایی مل: پێی نایه (ڕێس)ی ملی.
ڕێسپی: ز. گەورەی دێ. ریش سپی.
ڕیسوا: کەسێکه که ئابرووی چووبێ، (ڕیسوابوون) ئابرووچوون (ڕیسوا کردن) ئابڕووبردن.
ڕیسوایی: نەمانی ئابروو.
ڕێسه: درێژه دان بەشت (اطناب).
ڕیشوه: ڕیشوو.
ڕێڤینگ: با. ڕێبوار.
ڕیڤیک: با. ڕیخۆڵه.
ڕیڤینگ: با. ڕێڤنگ.
ڕێڤینگ: با. ڕیڤینگ.
ڕێق: د. ڕیق.
ڕیقنه: گووی باڵنده. بریتییه له ڕیپۆقی چاو.
ڕێک: شتی ڕاستی بێ گرێ و قۆرت. ڕێگا (با).
ڕێکایی: عاستی ڕێکی و تەختی شت.
ڕێکبوون: بێ گرێ و قورتبوونی شت. بریتییه له ئاشنایەتی و تێکەڵی لەگەڵ یەکێکدا.
ڕێکخستن: ڕاستکردنەوه و ڕیزکردنی شت. جێبەجێکردنی کارێک بەڕێکوپێکی.
ڕێککردن: ڕێکخستن.
ڕێککەڤتن: د. ڕێککەوتن.
ڕێککەوتن: ڕێکەوتن.
ڕێکوپێک: شتی ئامادەی ڕێکخراو.
ڕێکۆک: کۆڵانی باریک.
ڕێکەوت: هەل: مەگەر به(ڕێکەوت) بتبینم.
ڕێکەوتن: یەککەوتنی چەند کەسێک. جێبەجێبوونی کارێک. هەڵکەوتنی هەل (تصادف).
ڕێکەوتوو: شتی ئاماده و ساز. شتی جێبەجێ بوو.
ڕێکی: بوونی شت به ڕێک. تێکەڵی.

ڕێگا: شوێنێکە کە گیاندار پێیدا بڕوا.
ڕێگاوبان: ڕێ و بان.
ڕێگا کردن: ڕێدان بەیەکێک بۆ ڕۆیشتن.
ڕێگر: جەردە.
ڕێگرتن: بەرهەڵست وەستانی شتێک لە ڕێیەکدا.
ڕێگری: جەردەیی.
ڕێ گومکردن: ڕێ ونکردن.
ڕێگە: ڕێگا. کێڕێگە لە چیغ دروست دەکرێ لە چەشنی ڕێگا.
ڕێگەخستن: د. خستنەڕێ.
ڕێگەکەفتن: د. کەوتنە ڕێ.
ڕێگەگیر: د. ڕێگر.
ڕێگەوبان: ڕێگاوبان.
ڕێگیر: جەردە.
ڕێگیری: ڕێگری.
ڕێل: با. لێرەوار.
ڕێ لەبەرچوون: ڕێ برین بەئاسانی.
ڕێلە خۆ: د. ڕیخۆڵە.
ڕێلی: گۆیژ.
ڕێن: ڕدێن.
ڕێنامە: بەرنامە.
ڕێنج: ڕەنج.
ڕینجبەر: ڕەنجبەر.
ڕینجەبر: ز. ڕەنجبەر.
ڕینک: لەڕی لاوازی بێ هێز.
ڕێنکە: د. کۆبوونەوەی چەند کەسێک.
ڕێنکەدان: د. کۆمەڵەبوونی گیاندار.
ڕینگ: ڕنگ.
ڕێنگ: خورییەکی کورتە کە لە پێستە دەسکەنە کرابێ.
ڕێنگاڵ: د. ڕنگاڵ.
ڕینگانەوە: ڕینگە ڕینگ کردن. ڕنگاڵ: دەردانی شتی شیلەدار، هەنگوینە کە بخەرە سەر سەبەتەکە با (بڕنگێتەوە).
ڕینگەڕینگ: زۆر وتنەوەی شتێک بەبێ هوودە: بەس (ڕینگە ڕینگ) بکە.
ڕینگەڕینگکەر: کەسێکە زۆر ڕینگە ڕینگ بکا.
ڕێنما: د. نیشانەیەکە لەسەر ڕێگا دادەنرێ بۆ پیشاندانی ڕێبوار.
ڕێ نوێن: ڕێ نیشاندەر.
ڕێنوێنی: ڕێ نیشاندان.
ڕێ نیشاندان: بریتییە لە ئامۆژگاری کردن بۆ سەر ڕێی ڕاست.
ڕێو: د. کەڵەک و فێڵ.
ڕێوار: د. ڕێبوار.
ڕێواز: د. ڕێ پێڵگە. ڕێباز.
ڕێواس: گیایەکی کوێستانی بەهاری گەڵاپانە نێرکێکی خڕی ناسکی خۆشی هەیە.
ڕێواسی: گیایەکی کوێستانی بەهارییە گەڵای لە (کاڵا قنگ) دەچێ بەڵام ئەم لاسکی باریکترە گەڵاکەی بۆ کوشتنی کرم دەخورێ.
ڕێوان: پۆلیسی سەر ڕێگا.
ڕێوبان: ڕێگایەکە کە هاتوچۆی زۆری بەسەردا کرابێ.
ڕێوڕا: ڕێوڕاست.
ڕێوڕاست: ڕاستەوخۆ: ئەگەر وا بڕۆیت. (ڕێوڕاست) دەچیتە فیسارە شوێن.
ڕێوشوێن: پلان و نقشەی شت.
ڕێ ونکردن: بریتییە لە سەر لێ شێوان.
ڕێوەنگی: ز. ڕێبوار.
ڕێوی: گیاندارێکی کێوی چوار پێیی تووکنی کلک فشی گوێ قوتی فێڵبازە لە کەروێشک گەورەترە. ڕێبوار. (ز).
ڕێوی پێچ: فێڵ و تەڵەکە.
ڕیە: با. ڕیش.
ڕیەسپی: با. ڕیش سپی.
ڕێهەڤ: هاودەم.
ڕیپ: فێڵ (ز). تەکان (د).
ڕیپاڵ: شتی دڕاوی چڵکن.
ڕیپۆ: فێڵباز.
ڕیپۆق: چڵکی چاو. چڵمی وشکەوە بوو.
ڕیپوکار: ڕیپۆ.
ڕیپۆڵ: مەردوومی پۆخلی بێکارە. کاڵای شڕی هەڵا هەڵا: (ڕیپۆڵ)ێک کاڵای لەبەردا نییە.
ڕیت: د. تەکان. شڕە و کۆنە.
ڕیتاڵ: شیاکە. کەسێکە کە هەر گەشتوگوزار بکا (سیاح).
ڕیتاڵە: ڕیتاڵ.
ڕیتک: د. ڕیت.
ڕیتک و پیتک: د. پڕ و پیت.
ڕیتکە: فریشک.
ڕیتن: ڕشتنی شت. ڕیان (ز).
ڕیت و پیت: د. ڕیتک و پیتک.
ڕیتە: شتێکە کاڵای خوری پێ دەشۆرێ.
ڕیچ: دانی گڕ. گیانداری گڕ.
ڕیچاڵ: ز. میوەی پەروەردە لەناو شیلەی شەکردا کە پێی دەڵێن (مربا).

ڕیچبوونەوە: دان چیرکردنەوە. چاو بزکردنەوە لە یەکێک.
ڕیچکردنەوە: ڕیچبوونەوە.
ڕیچەو کردن: د. ڕیچکردنەوە.
ڕیخ: شیاکە. لم.
ڕیخن: گیانداری پیسی گەمژ.
ڕیخنە: ڕیخن. ڕیپۆق.
ڕیخۆڵە: شتێکی باریکی درێژە لە سکی گیانداردا پیسی تێ دەچێ.
ڕیخۆڵە ئەستوورە: ڕیخۆڵەیەکی گەورەیە بەدەم ڕیخۆڵەی باریکەوە.
ڕیخۆڵەباریکە: ڕیخۆڵەیەکە لە پێش ڕیخۆڵە ئەستوورەوە.
ڕیخۆڵە کوێرە: سەرە ڕیخۆڵەیەکی پچکۆڵەیە بەڕیخۆڵەی گەورە و، ئەو سەری بێ کونە کە شتی تێ چوو بۆگەن دەکا و ئەگەر فریای نەکەون گیاندارەکە دەکوژێ.
ڕیخەخۆرە: د. باڵندەیەکە هەر زبخ دەخوا.
ڕیخەڵان: زیخەڵان. شوێنێکە کە شیاکەی زۆری تێدا بێ.
ڕیخەلۆک: ڕیخۆڵە.
ڕیخەلوو: ل. ڕیخۆڵە.
ڕیز: چەند شتێکە بەقەتارە کە پاڵیان دابێتە یەک. حورمەت و پایەی مەردووم.
ڕیزبوون: پاڵدانی چەند شتێک بەیەکەوە بەڕیکی.
ڕیز پێوەگرتن: بەڕیزهاتن بەسەر چەند شتێکدا بەبێ بوواردنیان.
ڕیزکردن: دانانی چەند شتێک لە تەنیشت یەکەوە بە ڕیز.
ڕیزکێن: ڕیزێن.
ڕیزلێگرتن: ڕیز پێوەگرتن. حورمەتگرتنی یەکێ.
ڕیزلێنان: حورمەتگرتن.
ڕیزێن: یاری سێ ڕیزکێن یا نۆ ڕیزکێن کردن.
ڕیژگاو: کەسێکە بەخۆڕایی دووی مەبەستێکی هیچ و پووچ کەوتبێ.
ڕیژگاوی: خەڕۆیی و دواکەوتنی شتی هیچ و پووچ: ئەمە (ڕیژگاوی) پێ دەڵێن.
ڕیس: خوری یا موو یا لۆکەی ڕێسراو.
ڕیس و گوریس: بریتییە لە کردار یا گوفتارێکی دوور و درێژ: من تاقەتی ئەم (ڕیس و گوریسە)م نییە.
ڕیسی: ز. گزردگیا.
ڕیش: مووی عاستی سەر شەویلە و چەناگە. زبکەی ئەندام (ز).
ڕیشاڵ: ڕیشووی بەربوودوەی شتی دراو، (ڕیشاڵ ڕیشاڵ) ڕیشاڵی زۆر.
ڕیشالۆک: تەرخون.
ڕیشاڵە: ڕیشاڵ.
ڕیشبابا: جۆرەترێیەکی سپییە.
ڕیشباوا: د. ڕیشبابا.
ڕیشخەن: گاڵتە و قەشمەری: (ڕیشخەن) بەکەس مەکە.
ڕیشدار: گیانداری خاوەن ڕیش.
ڕیش سپی: بریتییە لە دەمڕاست و قسەڕەوای کۆمەڵێک.
ڕیشگاو: ڕیژگاو.
ڕیشگاوی: ڕیژگاوی.
ڕیشۆڵ: د. ڕیشوو.
ڕیشۆڵە: باڵندەیەکی ڕەشی کونجی دەنوک درێژە لە چۆلەکە گەورەترە و بەگەلێک جۆر دەخوێنێ. ڕیشۆڵ (د).
ڕیشوو: تاوی بادراوی جامانە و مشکی و هێندێ شتی تر.
ڕیشە: ڕەگی سەوزایی و درەخت. ڕەگی ئەندام. ڕیشوو (د).
ڕیشە بڕبوون: بریتییە لە بڕانەوەی خێزان یا تیرەیەک.
ڕیشەبن: د. شتێکە لە بنج و بن هاتبێتە دەردوە.
ڕیشەداکوتان: ڕوان و ڕەگ داکوتانی سەوزایی. بریتییە لە جێگیربوونی یەکێک لە شوێنێکدا.
ڕیشەدەرهاتن: بریتییە لە کەنەفت بوونی یەکێک بەهۆی شتێکەوە: (ڕیشەم دەرهات) بەدەست تۆوە.
ڕیشە دەرهانین: بریتییە لە کەنەفتکردنی یەکێک.
ڕیشە دەرهێنان: ڕیشە دەرهانین.
ڕیشەکەشکردن: ڕیشەکێشکردن.
ڕیشەکەن: ڕیشەکێش.
ڕیشەکێش: گیاندار یا درەختێکە کە ڕیشەی دەرهاتبێ، (ڕیشەکێش بوون) ڕیشە دەرهاتنی شت، (ڕیشە کێشکردن) ڕیشە دەرهێنان.
ڕیشەی جگەر: بریتییە لە منداڵی خۆت.
ڕیشی: ز. ڕیشوو.
ڕیفیک: ڕیخۆڵە.
ڕیق: شتی نەرمەلیقەی تەنک.
ڕیق و فیق: شتی زۆر تەنکی نەرمەلیقە.
ڕیقووڵە: د. شتی ڕەقەڵە.
ڕیکە: د. کیرەی دان یا قەڵەم.
ڕیکەڕیک: ڕیکەی یەک لە دوای یەک.
ڕیگ: شتێکی وشکی وردی بریسکەدارە دەکرێ بەسەر نووسراواد بۆ وشک بوونەوەی.
ڕیگی بیابان: جۆرە لمێکە لە دوورەوە دەبریسکێتەوە وەک ناو.
ڕیل: ژاڵە.
ڕین: ڕیان. دەنگدانی سەگ (ز).
ڕیواو: هـ. ڕێواس.

ڕیبۆن: هـ. ڕێحانە.
ڕیوەڕیوو: ڕینگەڕینگ.
ڕیوەڕیوکەر: کەسێکە قسە زۆر بڕینگێنێتەوە.
ڕیوەڵە: گیانداری لەڕی لاواز.
ڕیوەن: بنکی ڕێواسەکە بۆ ڕەوانی دەدرێ بەمەردووم.

زا: بەچکە: (زا)ی لە سکدایە.
زابووق: ز. سەرە نوێلک. دۆڵ و دەرەیەکە کە ئاوی باراناوی پێدا بڕوا.
زابەند: دەفتەرێکە کە هەر ناوی منداڵی تازەبووی تێدا بنووسرێ.
زاپان: ل. سافسافێن.
زات: نەترسان و ئازایی: فیسار کەس زۆر بە(زات)ە.
زاتبردن: بریتییە لە ترساندنی یەکێک.
زاتچوون: بریتییە لە ترسان.
زاتدار: گیانداری بەجەرگی چاو قایم.
زاتکردن: نەترسان و وێران بۆ کردنی شتێک.
زاج: دەرمانێکی سپییە دەکرێتە ئاو و چەرمی پێ ڕەش دەکرێ.
زاج و پەرچەم: پەرچەم و ڕیزەمووییەکە دەهێڵرێتەوە بەکەناری سەری کوڕی منداڵدا بەرێکی لەبەر جوانی.
زاخ: شتێکی سپی یا زەردی ترش و تفتە وەک خوێ لە کان دەردەهێنرێ. کەورگ (د). تاوێری گەورە (د).
زاخاو: بریتییە لە داخ و خەفەت: ئەوەندە (زاخاو) مەکە بەدڵمدا. دەرمانێکە دەگیرێتەوە بەزاخ بۆ مشتومالّی تیغ.
زاخاودان: زاخاودانەوە.
زاخاودانەوە: مشتومالکردنی شیر و خەنجەر بەزاخاو. بریتییە لەپێ خۆشبوونی دڵ بەتووشبوونی دوژمنت بەناخۆشییەک: بەدەرکردنی فیسار کەس دڵم (زاخاو درایەوە). بریتییە لە تەماشا کردنی یەکێک بۆ یەکێکی جوانی دڵبەر: ئەوەندە تەماشای فیسارە نافرەتی کرد (زاخاوی) چاوی خۆی دایەوە.
زاخدار: تیغی جەوهەردار. بریتییە لە مەردوومی بەجەوهەر.
زاخڕ: ناودەرەیەکی سەرەولێژی بەردەڵانی.
زاخۆ: جۆرە پاڵتۆیەکە لەبەر دەکرێ. ناوە بۆ شارێک لە کوردستانی عێراق.
زاخۆن: زاخە.
زاخوور: ئەشکەوت.
زاخە: ژێرزەمین.
زاخێ: د. قشقەرە.
زاخێڕ: زاخڕ.
زاد: ئەو خواردنەیە کە پێی بژیت.
زاد دان: توێشەبەرە.
زادە: زا.
زادەگان: نەوەی خانەوادە.
زار: دەم. دوو بەری شەش ڕووە هەر ڕووەی چەند خاڵێکی تێدایە یاری پێ دەکرێ. دەنگی گریان. ژار: (زار)ی چاوی تێ ڕشت. خەفەتباری دڵتەنگ. وتەیەکە بە دوای هێندێ وشەوە کە نرا شوێنی ئەو شتە پێشان دەدا: گوڵ (زار)، لالە (زار) میرغو (زار) واتە شوێنی گوڵ و لالە و میرگ.
زاراوە: اصطلاح.
زاربەست: زاربێن.
زاربێن: پەتێکە دەمی مەشکە و هیزە و کوندە و هەمانە و شتی تری پێ دەبەسترێ.
زارخەنە: د. پێکەنینێکە کە بە ڕق و قینەوە بێ.
زاردڕاو: دەم دڕاو.
زارۆ: با. منداڵ.
زارۆک: ز. منداڵ.
زارۆڵە: هـ. منداڵ.
زارگا: بەرموسڵدان.
زارنەرم: ز. زبان لووس.
زار نەرمی: ز. زبان لووسی.
زارۆ: ز. منداڵی پچووک.
زارۆک: با. زارۆک.
زاروو: زەروو.
زارووک: با. منداڵدان.

زاره: د. گەنمی نیوە هاڕدراو (د). زراو. بریتییە لە مەردوومی بەجەرگ.

زارە ترەک: کەسێکە لە ترساندا تۆقی بێ، (زارەترەکبوون) تۆقین لە ترساندا، (زارەترەککردن) ترساندن و تۆقاندن.

زارەزار: دەنگی گریان.

زارەگا: زارگا.

زارەوانە: زاربێن.

زاریان: د. گریان.

زاری: شیوەن و گریان.

زازا: بەچکەی بەچکە. تیرەیەکە لە کورد لە ڕۆژاوای کوردستانی تورکیا دایە.

زاغ: ز. کێر و خەت.

زاغۆر: ز. زاخڕ.

زاغوری: ز. مشکی سەر.

زاڤا: ز. زاوا.

زاق: د. زەق. ڕەنگی کاڵ.

زاق و رووق: دەنگە دەنگی منداڵ.

زاقوزیق: زاق و زووق.

زاکوزووک: زاق و زووق.

زاکوزیک: زاقوزیق.

زاکە: جۆرە دەنگێکە دێ لە هێندێ گیاندارەوە لەکاتی زۆر بۆ هاتنیدا، (زاکە زاک) زاکەی یەک لە دوای یەک.

زاگ: د. زا.

زال: ز. هەزار.

زاڵ: گیانداری زۆردار.

زاڵبوون: زۆر سەندنی گیاندارێک بەسەر گیاندارێکی تردا.

زالۆ: زراو.

زالوو: زەروو.

زاڵە: د. زراو.

زاڵی: زاڵبوون.

زام: برین.

زاما: زاوا.

زامار: بریندار.

زامدار: زامار.

زامەت: کێم.

زان: بەچکە بوونی گیاندار. وتەیەکە بە هێندێ وشەوە کە نرا دەیکا بە(اسمی فاعل) زۆر(زان)، فرە(زان)، هیچ نە(زان)، پێ نە(زان).

زانا: خوێندەواری شارەزا.

زاناندن: زانین.

زاناهی: زانایی.

زانایی: شارەزایی و خوێندەواری.

زانست: زانای شارەزا. زانین و شارەزایی: فیسار کەس بە(زانست)ە.

زانستگا: زانستگە.

زانستگە: زانستگایەکە دوای سانەوی تێدا دەخوێنرێ.

زانستی: علمی.

زانوو: زەنگۆڵ. گونج یا لوولەی ئانیشکەدار.

زانەخرۆ: زیانەخرۆ.

زانەر: زانا.

زانیار: زانا.

زانیاری: مەعاریف.

زانین: ئاشکرایی و نمایانییەکە پەیدا دەبێ بۆ مەردووم لە کاتی بینین یا بیستنی شتێکدا.

زاو: گیاندارێکی مێینەیە کە تازە بەچکەی بووبێ.

زاوا: کەسێکە تازە ژنی هێنا بێ. مێردی خزمی نزیک: فیسار کەس (زاوا)مانە لە کاتێکدا کە خوشکت یا خوشکەزات یا یەکێکی نزیکت ژنی بێ.

زاوزۆ: زاوزێ.

زاوزوو: سککردن و منداڵبوون.

زاوزووە: زاوزوو.

زاوزێ: سککردنی مێینە یەک لە دوای یەک.

زاوما: تێکەڵکردنی کار و بەرخی ساوایە لەگەڵ دایکیاندا لە بەیانییەوە تا ئێوارە: ئیمڕۆ مەڕ و بەرخ (زاوما)یە.

زاوور: زراو. زات: فیسار کەس بە(زاوور)ە.

زاوورچوون: زراوچوون.

زاوە: د. تیر. ئەستێرەی عەتارید.

زاوەرە: د. زاوور.

زای: زاخ.

زایڵە: د. زایەڵە.

زایە: زا: فیسار کەس (زایە)ی لە سکە.

زایەبوون: بریتییە لە مردن.

زایەکردن: بەخشینی شتێک بەکەسێک.

زایەڵە: گریان و زاری.

زایچە: ڕاپۆرتی لە دایکبوونی منداڵ.

زایگە: شوێنێکی تایبەتییە کە منداڵی تێدا لە دایک دەبێ.

زاین: زانی گیاندار.

زبارە: ز. هەرەوەز.

زبان: پارچە گۆشتێکی پانی پەڵە لە دەمدا قسەی پێ دەکرێ و پارووی پێ ئەم دیو و ئەودیو دەکرێ و تامی خواردەمەنی پێ دەچێژرێ. وتاری تایبەتی هەموو گەلێک کە قسەی پێ دەکەن و شتی پێ دەنووسن: زبانی کوردی (زبان)ێکی خۆش و زیندووە.

زبان بەد: کەسێکە کە دەربارەی مەردووم هەر بەد بڵێ.
زبان بەدی: بەدی وتن دەربارەی مەردووم.
زبانپاک: کەسێکە دەربارەی مەردووم هەر باش بڵێ.
زبانپاکی: بریتییە لەناو نەبردنی کەس بەخراپە.
زبانپیس: بریتییە لە جوێن فرۆش.
زبانپیسی: بریتییە لە جوێن فرۆشی.
زبانتاڵ: د. بریتییە لە مەردوومی قسە ڕەق.
زباندرێژ: بریتییە لە کەسێک کە لە ئەندازەی خۆی زیاتر و بەرەو ژوورتر دەربارەی مەردووم بدوێ.
زباندرێژی: بریتییە لە قسەی ناشیرین کردن دەربارەی یەکێک.
زبانزان: کەسێکە کە چەند زبانێک بزانێ.
زبانشکان: لە قسەکەوتنی مەردووم بەهۆی نەخۆشییەکی زۆر قورسەوە.
زبانشیرین: بریتییە لە یەکێک کە قسەی خۆشبێ لەگەڵ مەردوومدا.
زبانگرتن: هاتنە زبانی منداڵ. بریتییە لە قسەکردن بەبێ شەرمی: فیسار کەس چاک (زبانی گرتووە) واتە قسە بەبێ پەروا دەکات.
زبانگەستن: بریتییە لە پەشیمانبوونەوە و خەفەتخواردن بۆ شتێک کە لە دەستت چووبێ.
زبانگیران: زبان شکان. گیرانی زبان بە هۆی لاڵییەوە: فیسار کەس لە قسەکردندا (زبان دەگرێ).
زبان لووس: بریتییە لە کەسێک کە بەزبانی خۆش مەردووم لاس بدا.
زبانە: سەری دارێکی لە لە کراوی دادراوە بۆ ئەوەی کە بکرێ بەکونی دارێکی تردا، ئاسنێکی باریکە لە ئاوزوونەدا دەچێ بەکونی قایشدا. بڵێسەی ئاگر.
زبانە بچکۆلە: پارچە گۆشتێکی باریکە لەناو قوڕگدا.
زبر: شتێکە کە لووس نەبێ. شتی درشت: ئەم ساوەرە (زبرە) واتە درشتە.
زبران: شوێنی بەردەلانی.
زبرە: سەر کوزەری ساوەر و قەرەخەرمانی هاڕراو: (زبرە)ی ساوەرکە بهاڕەرەوە.
زبری: بوونی شت بەزبر.
زبڵ: خۆڵ و خاش و پووش و پەلاشی ناوماڵ.
زبڵچی: کەسێکە کە زبڵی ناوایی کۆ بکاتەوە و فڕێی بدا.
زبڵدان: سەرە نوێلک.
زبڵڕێژ: زبڵچی.
زبڵکێش: زبڵچی.
زبڵگە: زبڵدان.
زبرکە: زیپکە.
زبک: ز. زیپکە.
زچ: دەعبایەکی سوورکەڵەی پچووکی چنگنە بەئاژاڵەوە دەنووسێ.
زر: ز. زل.
زرازر: ز. زەرەزەر.
زراف: باریک (با). شتی ورد (ز).
زرانی: ئەژنۆ.
زراو: ئاوێکی زەردی تاڵە و لەناو توورەگەیەکدا بەدەم سی و جگەرە و هەمیشە دڵۆپ دڵۆپ دەرژێ بەسەر خواردنی ناشک (معدە)دا بۆ ئەوەی کە زوو بتوێتەوە.
زراوبردن: بریتییە لە تۆقاندن.
زراوتۆقین: بریتییە لە زۆر ترسان.
زراوچوون: زراوتۆقین.
زرب: د. زبر. شتی زل و قەبە.
زربان: د. شوێنی بەردەلانی.
زربە: د. زبرەی شت.
زربی: د. زبری.
زرت: خۆهەڵکێشان (ز). مەردوومی زیت.
زرتۆڵە: گاڵتەکردن بە یەکێک.
زرتە: زەقەی چاو: (زرتە)ی چاوی دێ، (زرتەزرت) زەقە زەقی چاو.
زرتەبۆز: بریتییە لە مەردوومی زەبەللاح.
زرتەک: ز. کەسێکە کە خۆی هەڵبکێشێ.
زرتی: د. بێکارەیی و هیچ لێ نەهاتوویی.
زڕ: درەختی بێ بەر. شتی وشک: قەرە خەرمانەکە (زڕ) بووە.
زڕان: بڵاوبوونەوە و دەنگدانەوەی باسێک لەناو مەردوومدا.
زڕاندن: بڵاوکردنەوەی باسێک بەناو مەردوومدا. زرنگە زرنگ کردن بەشت.
زڕانەوە: دەنگدانەوەی زەنگوڵە و جام و هێندێ شتی تر.
زڕباب: زڕباوک.
زڕباوک: باوەپیارە.
زڕبرا: برای دایکی.
زڕت: جڕت.
زڕخوشک: خوشکی دایکی.
زڕخەسوو: باوەژنی ژن بۆ مێرد و باوەژنی مێرد بۆ ژن.
زڕداک: زڕدایک.
زڕدایک: باوەژن.
زڕزڕە: د. شتێکە منداڵان بەدەستییەوە دەگرن و زڕەزڕی پێ دەکەن.
زڕکتک: زڕکێتک.
زڕ کچ: کچی ژن لە مێردێکی تری و کچی مێرد لە ژنێکی تری.

زڕ کوڕ: کوڕی ژن لە مێردێکی تری و کوڕی مێرد لە ژنێکی تری.
زڕکێتک: با. زەردە زیڕە.
زڕگوێز: دارێکی گەورەیە وەک دارگوێز بەڵام گەڵای باریکە و بێ بەرە. ناوە بۆ دوو دێی خـوار و ژوور لە دەسـتـە ڕاسـتـی ڕۆژئاوای سلێمانییەوە.
زڕمام: برای دایکی باوک.
زڕنا: زوڕنا.
زڕنوچقاو: چەورییەکی کەمە کە دەکەوێتە سەر چێشتی شلە.
زڕنووقاو: زڕنوچقاو.
زڕ و زنگیانە: متوموورروو.
زڕە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پارە لە کاتی ژماردنیدا، (زڕە زڕ) زڕەی یەک لە دوای یەک (زڕ و هووڕ) زڕەزڕی زۆر.
زڕە بلبل: جۆرە باڵندەیەکی بۆرە لە فیسقەگولە گەورەترە وەک بلبل دەخوێنێ.
زڕەکەو: سوێسکە. پۆڕ (د).
زڕەوەلی: هـ. گیایەکی درێژی تۆکمەیە وەک قامیش وایە لە گوێ ئاو دەڕوێ.
زڕیان: د. زڕان.
زڕیانەوە: د. زڕانەوە.
زرقتک: ز. جۆرە مێشێکی زەردە بەقەد هەنگێک دەبێ.
زرک: کاڵەکی نەگەیو.
زرکۆ: د. گزرە گیایەکە بۆ ئاژاڵ دابنرێ.
زرکوزینگ: د. چوست و چالاک.
زرکە: زرک.
زرکەتاڵ: جۆرە کاڵەکێکی زرکی تاڵە.
زرکێتک: با. زڕکێتک.
زرم: د. زرمە.
زرم و کوت: تەپ و هووڕ.
زرمە: دەنگێکە لە لێکەوتنی شتێکی قورس لە شتێکی تر کە دەنگ نەداتەوە پەیدا دەبێ، (زرمەزرم) زرمەی یەک لە دوای یەک. (زرم و هووڕ): زرمەزرمی زۆر.
زرمەزلێ: خۆ بەسەریەکا دان و زرمەزرمکردنی چەند کەسێک.
زرنگ: مەردوومی زیرەکی وریا. ڕۆنی قاڵی شل.
زرنگانەوە: زڕانەوەی دەفرێک کە لە مس یا لە زەرد یا لە زیو دروست کرابێ. زڕانەوەی گوێ. ڕوونبوونەوەی شتی شل بەنیشتنی خڵتەی: ئاوەکە یا ڕۆنەکە (زرنگاوەتەوە). بەناودا چوون و دەرەنگبوونی شەو: شەو تا (نەزرنگێتەوە) خەوم لێ ناکەوێ. کزربوونەوەی شتی تەڕ.
زرنگە: دەنگدانەوەی زێڕ و زیو و مس و زەرد لە کاتی کەوتنی شتێک لێیان (زرنگە زرنگ) زرنگەی یەک لە دوای یەک (زرنگ و هووڕ) زرنگە زرنگی زۆر.
زرنگی: وریایی و چالاکی.
زروو: د. زبری ڕووش. درشت.
زرووقان: ز. ڕەوکردنی گیاندار لە ترساندا.
زرووقانەوە: پێکەنینی منداڵ.
زرووکە: دەنگی باڵندەی پچووک.
زرووکە زرووک: زرووکەی یەک لە دوای یەک.
زروە: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک (تەری) وایە (هـ). درشتەی شت (د).
زرویێ: زروی.
زروی: هـ. ئەسپۆن.
زرویی: ئەسپۆن.
زرە: ز. زرێ.
زرەقیان: د. پێکەنین بەدەنگی بەرز.
زرەک: وڵاخێکە کە ڕەشێنەی چاوی سپی بێ.
زرەکبوون: بەشەواردەکەوتنی بزن و مەڕ بەهۆی بروسکەوە.
زرێ: کاڵایەکی جەنگییە لە زریزەی ئاسن دەتەنرێ و لە جەنگدا لەبەر دەکرێ بۆ ئەوەی شیر و تیر نەیبڕێ. زەریا.
زریان: ڕەشەبا. بەفر و بارانی زۆر کە بەبای ساردی بەهێزەوە بێ. گۆیکەکردنی درەخت (د).
زرێبار: زەمینێکە کە ڕۆچوو بێ و بووبێ بەدەریاچە. ناوە بۆ دەریاچەکەی مەریوان.
زرێپۆش: کەسێکە کە زرێی لە بەردابێ.
زرێچە: دەریاچە.
زرێدار: زرێپۆش. فڕۆکە و ئۆتۆمبیل و کەشتی جەنگی پۆڵاین.
زریسک: زریشک.
زریشک: درەختێکی زۆر دڕکاوییە دەکرێ بەپەرژین، هێندێکیان بەرێکی خۆش دەگرێ و دەکرێ بەسەر پلاودا.
زرینچک: زرینچکاو.
زرینچکاو: ئاوێکی زەرد باوە لە برین دێ.
زرینگانەوە: زرنگانەوە.
زرینگە: زرنگە.
زرێوار: زرێبار. تەپۆڵکە.
زرێوان: کەشتی وان.
زریە: دەریا.
زریچ: ز. قورقوشم.
زریزانە: زیزانە.
زریزە: چەند پارچە تەلێکی لێک هەڵکێشراوی درێژە.
زریسک: مۆرد.
زریکاندن: توند قیژاندنی گیاندار.
زریکانن: زریکاندن.

زریکە: دەنگی بەرزی تیـژی توندی گـیـاندار، (زریکە زریک) زریکەی یەک لە دوای یەک، (زریک و هوورِ) زریکە زریکی زۆر.

زریکە کـردن: زریکاندن. بریتـیـیـە لە تۆقین و ترسـان: دەک (زریکە کەیت). پلدانی ئەندام بەئازارەوە.

زریکە لێ هەڵسـاندن: ئازار گـەیاندن بەیەکـێک بەجـۆرێ کـە بزریکێنێ.

زرین: ز. زەرین.

زرینگ: زرنگ.

زرینگە: زرنگە.

زریوە: دەنگێکە وەک دەنگی چۆلەکە و سیـسـرک (زریوە زریو) زریوەی یەک لە دوای یەک. ورشە و پرشەی شت (د).

زسان: زستان.

زستان: سێ مانگەی دوای پایز.

زستانە: زستانی.

زستانەوار: زستانە هەوار.

زستانەیی: زستانی.

زستانی: شتێکە کە هەر لە زستاندا بەکار بهێنرێ.

زغاڵ: ل. خەڵووز.

زغرک: ز. وردە بەرد.

زفت: جۆرێکە لە قیر بەڵام ئەم بۆرەڵووکە.

زڤار: با. پارچەی شت.

زڤر: ز. زبر.

زڤران: با. سوورِدان.

زڤرک: با. شەنگە سوورە.

زڤرین: گەرِانەوە (با). سوورِانەوە (ز).

زڤستان: با. زستان.

زڤنگ: با. ئەشکەوتێکە کە بشێ بۆ ئەوەی تێیدا بحەسێیتەوە.

زڤـاف: ز. گـاسنێکە کـە دەسـتی لێ هەڵبـرابێ بۆ ئەوەی کـە زۆر بچەقێ.

زک: سک.

زکئێشە: سک ئێشە.

زکبەردان: بریتییە لە زۆر خواردن.

زکپر: گیانداری ئاوس.

زکچوون: بریتییە لە رەوان بوون و سەرِێیی کردن.

زکدراو: بریتییە لە گیانداری زۆرخۆر.

زکرِۆین: زکچوون.

زکرەش: ز. قین ئەستووری دڵ پیس.

زکزل: زکدرِاو.

زککردن: ئاوسبوونی مێینە و زانی.

زک لەوەرِاندن: بریتییە لە کەسێک کە بەهەوانتە خۆی بژیەنێ.

زک لەوەرِین: کەسێکە بەهەوانتە خۆی بژیەنێ.

زکماک: دەردێکە کە تووشی گیاندار بووبێ لە سکی دایکیدا.

زکن: د. ئەوسن.

زکوزا: سکوزا.

زکوونی: ز. ئەوسنی چلێس.

زکە شۆرە: زکە شۆرێ.

زکە شۆرێ: سکچوون.

زکە شـۆرێ پێکەوتن: بریتـیـیـە لە مـاندووبوونی یـەکێک بەهۆی هاتوچۆی زۆرەوە.

زکەماسێ: د. ئاوبەند.

زگ: زک.

زگـار: هەرەوەزکـردن بۆ تـووتن شکاندنەوە. چنینەوەی خـورمـا و مێوەی تر لەژێر دارەکەیدا (ل).

زگ ئێشە: سک ئێشە.

زگپر: سکپر.

زگچوون: سکچوون.

زگدرِاو: سکدرِاو.

زگرِۆین: سکچوون.

زگزل: سک زل.

زگسوتان: سکسوتان.

زگماک: سکماک.

زگەرِۆ: سکەرِۆ.

زگەشۆرە: سکەشۆرە.

زگەشۆرێ: سکە شۆرێ.

زل: شتی گەورە. پەلوپۆی گیای هەڵوەریو (ز).

زلان: رەشەبا.

زلبـوون: بەرزبوونەوە و ئەسـتـووربوونی گـیـاندار و درەخت و سەوزایی. بریتییە لە بەرزبوونەوەی پایەی یەکێک.

زلچـە: دەنگێکە لە خـواردن یا تێکردنی پلاو و قـبـوولی زۆر چەورەوە دێ: پلاوەکە (زلچە)ی دێ، (زلچە زلچ) زلچەی یەک لە دوای یەک.

زلحۆ: زلحۆرت.

زلحۆرت: بریتییە لە مەردوومی قەبەی زەبەلاح.

زلحۆل: زلحۆرت.

زلزلە: جـەرە تاو و زەرداوێکە کـە لە برین دێتـە دەرەوە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سرۆچک.

زلف: ئەگریجە.

زلفگیر: د. شتێکە دەدرێ لە زلف بۆ ئەوەی تێک ئەچێ.

زلفنج: گـیـایەکی زۆر تاڵی بەهاریـیـە گـەڵای وەک کـەرەوز وایە بەهاررِاوەیی دەکـرێ بەبرینی کـرمـە ژنەی ئاژاڵەوە. قوززەڵقورت.

زلفنجکردن: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک لە جیاتی وتەی قوززەلقورت.
زلق: سلق.
زلقاو: قوڕاو (د). سلقاو.
زلقیاک: د. قوڕی شلەقاو.
زلکوێر: چاوشلەقاو.
زلکە: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
زللە: لێدان بەبەری دەست لە بناگوێی یەکێک.
زلۆبی: ناوساجی.
زلوبیا: جۆرە شیرینییەکی کون کونە وەک پەنجەرە لە هەویر دەکرێ و شیلەی شەکری بەسەردا دەکرێ.
زلووک: ز. دەنک: (زلووک)ە شقارتەیەک واتە دەنکێکی.
زلووکە: ز. شقارتە.
زلە: زل: ئەم شتە (زلە)یە. زللە.
زڵە: دەنگی چەند کەسێک بەکۆمەڵی، (زڵە زڵ) دەنگە دەنگی چەند کەسێک.
زڵە قیاگ: د. زلقیاگ.
زڵەقیان: د. شلەقانی قوڕ و شتی تر.
زلیی: زەلامی و گەورەیی شت.
زماک: ز. شوێنی نسرم لە شاخ کە هەتاو نەی گرێ.
زمان: زبان.
زمانبەد: زبانبەد.
زمانبەدی: زبانبەدی.
زمانپاک: زبانپاک.
زمانپاکی: زبانپاکی.
زمانپیس: زبانپیس.
زمانپیسی: زمانپیسی.
زمانتاڵ: زبانتاڵ.
زماندار: مەردوومی بەدەم.
زماندرێژ: زباندرێژ.
زماندرێژی: زباندرێژی.
زمانزان: زبانزان.
زمان شڕ: دەم شڕ.
زمانشکان: زبانشکان.
زمانشیرین: زبانشیرین.
زمانکێشان: بریتییە لە تینوێتی یا ماندوێتی.
زمانگرتن: زبانگرتن.
زمانگەستن: زبانگەستن.
زمانگیران: زبانگیران.
زمانلووس: زبانلووس.
زمانە: زبانە.
زمانە پچکۆلە: زمانێکی پچکۆلانەیە لە قوڕگی گیاندار.
زمانە چکۆلە: زمانە پچکۆلە.
زمڕووت: جۆرە بەردێکی سەوزکاری جوانی بەنرخە.
زمرق: چزووی دووپشک و زەردەواڵە و زەردە زیڕە.
زمسان: زستان.
زمسانە: زستانە.
زمسانی: زستانی.
زمە: تەلێکی ڕاستە وا بەژێر لوولەی تفەنگەوە گیروگرفتی ناو لوولەکەی پێ ڕایی دەکرێ. لوولە ئاسنێکی دەم تیژە چەرمی پێ کون دەکرێ بۆ تێ هەڵکێشانی (چاخمە).
زمهاڕ: د. ناردێکە کە بۆ زستان دەهاڕدرێ و هەڵدەگیرێ.
زمهەڕ: زمهاڕ.
زن: ز. ژن.
زنار: ز. بەردی گەورە. ماهی زەرد (با).
زنتۆت: ز. پێکەنین بەمەردووم.
زنج: هۆدەیەکە لە قامیش و چیلکە و پووش و قوڕ دروست کرابێ. چەناگە (د). دووتاسە کە لە مۆسیقادا لە یەک دەدرێ.
زنجاف: ل. پەراوێزی کەوا.
زنجیر: چەند پارچە ئاسنێکی ئەستووری تێکهەڵکێشراوی درێژە.
زنجیرە: هەڵبەستنی لێواری چەفتە و بەرماڵ و مشکی و هێندێ شتی تر بەدەزوو یا بەئاوریشم. چەند شتێکە کە لە تەنیشت یەکەوە بەقەتارە وەستابن. برگە برگەی لێواری شت.
زنجیرەبەستن: وێستانی چەند شتێکی زۆر بەگردی بەتەنیشت یەکەوە.
زنجیرەدار: شتێکە کە زنجیرەی بێ وەک پەنجا فلسی.
زنجیرەدان: زنجیرە بەستن.
زنچکاو: زرینچکاو.
زنگازنگ: ز. دەنگی زەنگ.
زنگرین: ز. تۆپینی سەگ.
زنگل: ز. زەنگوڵە.
زنێر: ماهی زەرد.
زۆ: گیایەکی بەهاری کوێستانی بۆنخۆشە دەخورێ و گەڵای لە گەڵای چنوور دەچێ.
زوان: زبان. زیوانی ناو دەغڵ.
زوبەرجەد: جۆرە بەردێکی جوانی بەنرخە.
زۆپا: سۆپا.
زۆپە: سۆپا.
زۆتک: ز. لێواری کونی قنگ.

زوخ: د. هێز و تەوانایی.
زۆخ: زووخ.
زوخاڵ: خەڵووز.
زوخاڵدان: خەڵووزدان.
زوخم: د. بنکی گیایەکی تاڵی بۆنخۆشە.
زۆر: شتێکە کە کەم نەبێ. هێز: بە(زۆر) شت لە کەس مەسێنە. ستەم: (زۆر)داری خراپە.
زۆران: باوەشکردنی دوو کەس بەیەکدا و هێنان و بردنی یەکتری بۆ دان بەزەویدا.
زۆرانباز: کەسێکە کە زۆران باش بگرێ.
زۆرانبازی: زۆرانگرتن.
زۆرانگرتن: ئامبازبوونی یەکتری بۆ زۆران.
زۆربگیر: شتێکە کە بەیەکێکی بکەی بە زۆر.
زۆربگیری: بێگاری.
زۆربلێ: کەسێکە کە قسە زۆر بکا.
زۆر بلێیی: سازندەیی و قسە زۆر کردن.
زۆر بۆ هاتن: تەنگەتاو بوونی گیاندار.
زۆر بۆ هێنان: تەنگەتاوکردنی گیاندار.
زۆربە: بەشی زۆر لە شت: مەڕەکان (زۆربە)ی زاوە. شتی زۆر: فیسار کەس نان و چێشتێکی (زۆربە)ی دا.
زۆربەسەندن: زۆربوون و پەرەسەندنی شت: ئاگرەکە یا ئاوەکە (زۆربەی سەند).
زۆربێژ: زۆر بلێ.
زۆربێژی: زۆر بلێیی.
زۆرخانە: جێگایەکی تایبەتییە هێندێ جۆرە یاری تێدا دەکرێ بۆ بەهێزبوونی ئەندام و جەستە.
زۆرخۆر: گیاندارێکە کە زۆر بخوا.
زۆرخۆری: خووگرتن بەخواردنی زۆرەوە.
زۆردار: ستەمکار.
زۆرداری: ستەمکاری.
زۆردە: د. فەریکی جۆ و گەنم و نۆک.
زوڕات: زەڕات.
زوراتە کێویلە: جۆرێکە لە زورات.
زوڕنا: لوولەیەکی کون کونە سەرێکی خڕ و واڵە سەرەکەی تری باریکە (فیقەنە)یەکی پێوەیە فووی پێدادەکرێ و دەنگێکی زیقنی لێ پەیدا دەبێ.
زوڕناتک: گیایەکی بەهاری گەڵا وردی پڕە دۆشاوەکەی بۆ دەردی شوقاقی باشە.
زوڕناژەن: کەسێکە کە باش زوڕنا لێ بدا.
زوڕناسەقەتە: زەڕنەقووتە.

زۆرزان: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
زۆرزانی: فێڵبازی.
زۆرگ: زنجیرە گردێگە کە خڕە بەردی زۆر بێ.
زۆرلێکردن: پێ نانە ڕێسی ملی یەکێک بۆ کردن یا وتنی شتێک بەزۆر.
زۆرم: د. زورمە.
زۆرملێ: د. زۆرەملێ.
زورمە: زوربە.
زۆرمە: زورمە.
زۆر و زەبەند: شتی زۆر.
زۆروەڕ: هەڵەوەڕ.
زۆر وێژ: زۆر بێژ.
زۆرە زمێ: د. زرمە زلێ.
زۆرەکی: زۆر بگیری.
زۆرەملە: زۆرە ملێ.
زۆرەملێ: زۆر لێکردن.
زۆرەملی: زۆرە ملێ.
زۆرەوانی: زۆرانبازی.
زۆرێتی: زۆری.
زۆری: بوونی شت بەزۆر.
زۆزان: با. کوێستان.
زوسان: زستان.
زۆسان: د. زستان.
زۆڤ: ز. هەزار پێ.
زوقم: شتێکی سپییە وەک بەفر لە شەوی سایەقەی زستاندا پەیدا دەبێ.
زۆڵ: منداڵێکە کە لە باوکێکی هاوسەری شرعی پەیا نەبووبێ. زوێڵ. بریتییە لە مەردوومی زۆرزانی فێڵباز.
زوڵاڵ: شتی بێ گرێ و قورت: دەنگی (زوڵاڵ)ە یا ئاوەکە (زوڵاڵە)ە واتە ڕوون و بێ خەوشە.
زوڵف: زڵف.
زۆڵەک: جۆرە دەنکێکە لەناو گەنمەشامی و نۆک و بەڕودا کە نابرژێ و ناکوڵێ. زۆڵ.
زۆنپ: پیکی بەرد شکاندن.
زۆنکاو: زونگاو.
زۆنگ: زەمینێکی چاڵە کە ئاوی تێدا وەستابێ.
زونگاو: زۆنگ.
زوو: پێش وەخت: (زوو) هاتیت. خێرا: (زوو) کە، واتە خێراکە.
زووالە: د. زوێڵ. هەڵماتێکە کە لە قووڕ دروست کرابێ.

زووان: زبان.
زووانباز: د. درۆزن.
زووانبەد: زبانبەد.
زووانبەدی: زبانبەدی.
زووانبەس: دەمبەست.
زووانبەسە: د. بریتییە لە گیانداری بێ زبان.
زووانپاک: زبانپاک.
زووانپاکی: زبانپاکی.
زووانپیسی: زبانپیسی.
زووانتاڵ: زبانتاڵ.
زووانخۆش: زبان شیرین.
زواندرێژ: زباندرێژ.
زووانردرێژی: زباندرێژی.
زووان‌دار: بریتییە لە مەردوومی دەم هەراش.
زووانزان: زبانزان.
زووانشکان: زبانشکان.
زوانشیرین: زبانشیرین.
زووانگرتن: زبانگوتن.
زووانگەستن: زبانگەستن.
زووانگیران: زبانگیران.
زووانلووس: زبانلووس.
زووانمەلیچک: د. تۆوی درەختی بناو.
زووانە: زبانە.
زووانە پچکۆلە: زبانە پچکۆلە.
زوواو: با. شتی وشک.
زووبەزوو: شتی زۆر زوو: من دەڕۆم تۆش (زوو بەزوو) وەرە.
زووخ: کیماوی برین.
زووخاڵ: خەڵووز.
زووخاڵدان: خەڵووزدان.
زووخاو: زرینچکاوێکە لە دەروون دێتە دەرەوە. بریتییە لە تاڵاو: زۆرم (زووخاو) بەدەستتەوە چەشت.
زوور: زبر. زەوی کرێنی کەم گڵ.
زووران: زبران.
زووڕە: دەنگی گریانی منداڵ کە بەجەختی بگری (زووڕە زووڕ) زووڕەی یەک لە دوای یەک.
زووڕەز: جۆرە ترێیەکی پێست ئەستووری ڕەشە زوو پێ دەگا. ترێی یاقووتی.
زووڕەس: زووڕەز.
زوورە: زبرە.
زوورەبا: ئازارێکی کوتوپڕییە هێندێ جار دەداتە جەستەی مەردووم.
زووڕە زووڕ: ز. قووڕە قووڕی سەگ.
زووری: زەروو (ز). زبریی.
زووز: گیایەکی ئاوییە گەڵای لە (پیزڵ) دەچێ بەڵام ئەم نەرمتر و باریکترە.
زووسان: زستان.
زووشک: دووپشک.
زووگێن: د. لەمەپێش.
زووم: با. هاوینەهەوار.
زوونا: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک ڕێحانە وایە گوڵێکی شین دەگرێ.
زووە: د. زەوە.
زوهم: ز. ڕۆن و پیو.
زوهۆر: د. شوێنی ئاوەزێ.
زوێڵ: پارچە چەرمێکە لەسەر باری درێژی هەڵ هێنرابێ. زبڵی ناو ماڵ (د).
زویر: گیانداری زیزی دڵگیر لە شتێک
زویربوون: دڵگیربوون، (زویرکردن) دڵگیرکردن.
زویری: دڵگیری.
زویڵ: زوێڵ.
زەب: ز. شتی زۆر ڕەق.
زەبر: هێز و نهێم: (زەبر)ی مەددەرێ.
زەبردار: زەبر بەدەست.
زەبر بەدەست: بریتییە لە مەردوومی دەست درێژی زۆردار.
زەبرگەیاندن: نهێم گەیاندن بەشتێک.
زەبروزەنگ: توندوتیژی لە ئیشوکاردا.
زەبرەقوون: هێلکە.
زەبرەقوونە: زەبرەقوون.
زەبلۆق: ز. شتی لووس.
زەبوون: گیانداری کزی لاوازی بێ هێز، (زەبوونبوون) بێ هێز بوون، (زەبوونکردن) بێ هێزکردن.
زەبوونی: کزی و بێ هێزی.
زەبەر: ز. ژێر.
زەبەرجەد: زوبەرجەد.
زەبەردەست: زەبر بەدەست.
زەبەش: ز. شووتی.
زەبەللاح: گیانداری زلی چوارپەل قەوی.
زەبەن: زەبەنگ.
زەبەند: زەبەنگ.
زەبەنگ: شوێنی چڕی پڕ لە قامیش و دڕک و داڵ.
زەحف: ز. زۆر لە هەموو شتێک.

زەحفکردن: دڵچوون.
زەحفەران: زەعفەران.
زەحفەرانی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی زەحفەرغان وابێ.
زەخت: ز. نەقیزە.
زەختە: زەخت.
زەخم: برین.
زەخماوی: بریندار.
زەخمدار: بریندار.
زەخم دەرکردن: پەیابوونی برین لە ئەندام.
زەخمک: ز. قایشێکە کە ئاوزەنگی پێ توند دەکرێ لە زین.
زەخمکردن: برینکردن لە یەکێک.
زەخمە: با. سوخمە.
زەخڵ: قومارباز.
زەد و خورد: دانی دوو کەس یا زیاتر لە یەکتری.
زەدە: شتی شکست.
زەدر: ز. زەرد.
زەدرا: شتی زۆر کەم.
زەراقە: ز. کونی پچووکی دیوار.
زەرانی: نمژنۆ.
زەراهی: زەردی.
زەرایی: زەراهی.
زەربەژ: یا. زەبەش.
زەرپچی: ز. مەردوومی لەری زەردەڵە.
زەرتک: گیایەکی بەهارییە بەتەری ڕەشباوە کە وشک بوو زەرد دەبێ و بەنی پێ زەرد دەکرێ. گەڵایەکی پچکۆلەیە لەبن گەڵای پانی تووتنەوە وشک دەبێ. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با).
زەرتکە: جۆرە گەنمێکی زەردی دەنک قەڵەوە.
زەرد: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی زەردێنەی هێلکە. جۆرە شتێکی زەردە لە کان دەردەهێنرێ و دەکرێ بەسەماوەر و هێندێ شتی تر. شاخی زۆر سەخت.
زەردالوو: هەڵوژە زەردە.
زەرداو: شتێکی تاڵی زەردە لە دەروونی هێندێ کەس دێتە دەرەوە کە پێی دەڵێن (سەفرا).
زەردایی: زەردێنە. زەردێتی شت.
زەردایی کردن: بەناستەم تروسکە کردنی چاو.
زەردباو: شتێکە کە بەسەر زەرددا بڕوانێ.
زەردبوون: ڕەقبوونی گەنم و جۆ. گەینی برین و دوومەڵ. بریتییە لە ترسانی یەکێک.
زەردکردن: بریتییە لە زۆر ترسان. نیوە کوڵاندنی هێندێ سەبزە: بامێکە یا کاردووەکە (زەردکە).
زەرد و زۆڵ: شتی زەردی جوان.
زەرد و سوور: بریتییە لە منداڵ: فیسار کەس کۆشێک (زەرد و سوور)ی لە پاش بەجێ ماوە.
زەردۆیی: ناوە بۆ تیرەیەکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی سیروان.
زەردویی: جۆرە مووروویەکی زەردە ژنان دەیکەنە مل و دەستیان. دەردێکە تووشی مەردووم و مەرەزە دەبێ زەردیان هەڵ دەگێڕێ.
زەردە: جۆرە ماسییەکە وەک (قاشنە) بەڵام پوولەکەکانی ڕەق و زل نییە و، لە خواردندا فڕێ نادرێ. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک تیشکی هەتاو لە بەیانیان و ئێواراندا: (زەردە) کەوتووە یا (زەردە) ماوە. زەردەخەنە. حەڵوای شەکر (ز).
زەردەپەڕ: کاتی ئاوابوونی خۆر کە زەردە بەسەر کەلەوە بێ.
زەردەچۆ: د. زەردەچەوە.
زەردەچوو: زەردەچەوە.
زەردەچەوە: دەرمانێکی زەردە دەهاڕێتەوە و دەکرێتە ناو هێندێ چێشتی شلەوە.
زەردەچێو: زەردە چەوە.
زەردەخەنە: پێکەنینی بێ دەنگ.
زەردەدرک: د. دڕکە زەردە.
زەردە زیڕە: باڵندەیەکی پچووکی سەر ڕەشە لە هەڵفڕیندا دەزیڕێنێ. جۆرە مێشێکی چزووداره هێلانە لە بنمیچ و پاڵ دیواردا دەکات.
زەردەسیری: گیایەکی گەڵا وردی دڕکاوییە بۆ کەچەڵی زۆر باشە.
زەردەکەنی: زەردەخەنە.
زەردەلپەڕ: زەردەپەڕ.
زەردەلوو: هەڵووژەزەردە (با). قەیسی (ل).
زەردەلە: مێوەیەکە بەهەتاو وشک کرابێ.
زەردەڵە: مەردوومی زەردباو.
زەردەمار: جۆرە مارێکی زەردی ڕەقی پیسی کوشندەیە.
زەردەواڵە: گیاندارێکی چزووداره لە هەنگ گەورەترە نیوەی زەرد و نیوەی ئاڵە.
زەردەوەلی: هـ. باڵندەیەکی زەردی جوانی باڵ ڕەشە.
زەردەی: هـ. زەردوویییەکە ژن دەیکاتە دەستی.
زەردیوەرە: هـ. باڵندەیەکی زەردی پچووکە.
زەردەیی: د. زەردوویی.
زەردێنە: شتێکی زەردە لەناو سپێنەی هێلکەدا.
زەردی: زەردێتی شت.
زەردینە: بریتییە لە زێڕ و چەکی ژنان: (زەردینە) لە ماڵمدا نییە.
زەردیوی: زەردویی.

زەڕ: زێڕ. وتەیەکە بەرامبەر بەگوێدرێژ دەوترێ بۆ ئەوەی کە بزەڕێ.

زەڕات: گەنمەشامی.

زەڕاندن: زەڕینی کەر.

زەڕ خری: د. زەڕ خرێد.

زەڕ خرێدە: بەندەیەکە کە بەپارە کڕابێ.

زەڕکفت: شتێکی زەردی جوانە دەگیرێتەوە و دەدرێ لە ڕووی هێندێ شت بۆ جوانی.

زەڕکەش: جوانکردنی دیوی دەری شت بەزێڕ.

زەڕکەشی: ئاڵدۆزکاری شت بەزێڕ.

زەڕگەر: زەڕەنگەر.

زەڕناس: سەنگی مەحەک (د). بریتییە لە مەردوومی دانای شارەزا لە شت.

زەڕنەقووتە: بەچکەی باڵندەی پەڕ دەرنەکردوو. پەنجەی باڵا بەرزە (د).

زەڕنیخ: د. زەڕنیق.

زەڕنیق: دەرمانێکی زەردی قورسە لە کان دەردەهێنرێ و بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.

زەڕە: دەنگی زەڕینی کەر، (زەڕە زەڕە) زەڕەی یەک لە دوای یەک. تەحر و شێوە: فیسار کەس (زەڕە)ی تاڵە، واتە ئێسکی قورسە.

زەڕهاتن: بریتییە لە یاخیبوونی یەکێک بەجۆرێ کە بەرزتر لە خۆی بدوێ و قسە بکا.

زەڕەتاڵ: ئێسک قورس.

زەڕە شیرین: ئێسک سووک.

زەڕەنگەر: کەسێکە کە زێڕکاری بکا.

زەڕین: تێ هەڵکردنی کەر بەزەڕە. بریتییە لە بایی بوونی یەکێک بەشتێک: فیسار کەس (زەڕیوە) واتە لە خۆبایی بووە.

زەرزانیق: ز. دارێکی درێژە ناوەڕاستەکەی لەسەر قۆقزاییەک دادەنرێ. دوو منداڵ سواری ئەم سەر و ئەو سەری دەبن هەر دەمەی یەکێکیان بەرزدەبنەوە.

زەرزەڤات: سەبزەوات.

زەرسک: جۆرە دارێکە توێکڵەکەی دەکرێ بەدەرمانی چاو.

زەرف: پاکەتێکە کە کاغەزی نووسراوی تێ دەخرێ. بریتییە لە هوشیاری و زرنگی لە کاروباردا: فیسار کەس بە (زەرف)ە یا بێ (زەرف)ە.

زەرقی: شتی جوانی ڕەنگاوڕەنگ.

زەرک: توێکڵی سەوزی گوێز. زەرگ. ناوە بۆ جۆرە ترییەک (با). زەردێنەی هێلکە (ز).

زەرکەتاف: ز. زەردی ئێواران.

زەرگ: شیشێکی درێژە وەک دووخی خەڕەک، سەرێکی تیژە و سەرەکەی تری دەکرێ بەگۆیەکی داری ناو زریزەی بەبزمار لێ دەدرێ.

زەرگاڵ: با. کاڵەیەکە لە موو دروست کرابێ.

زەرگۆز: ز. پەلک.

زەرگەتە: زەردەزیرە. ناوی دێیەکە لە سەرچناری خواروو لە سلێمانی.

زەروو: کرمێکی ڕەشی ئاوی دەم تیژە دەگیرێتە جەستە بۆ هەڵمژینی خوێنی پیس.

زەرووریی: ئاودەستخانە.

زەرووگر: کەسێکە بە پارە زەروو بنێ بەجەستەی مەردوومدا.

زەرەبی: ز. جۆرێکە لە داری بی.

زەرەک: ز. ملوانکەی کارەبا. نەخۆشی زەردوویی.

زەرەکەت: گیایەکە تۆوەکەی دەچێنرێ و گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.

زەردکەو: ز. زرەکەو.

زەرەنگ: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە دووبەر دەگرێ یەکێکیان وەک گوێچکە و ئەویتریان وەک شەمامە وایە بۆ کوشتنی کرم دەکرێ بەبرینی ئاژاڵەوە.

زەریا: دەریا.

زەریقین: ز. هەڵاتنی ڕۆژ و تریسک و هووری.

زەریف: شتی باش.

زەریلە: ز. باڵندەیەکی پچکۆلەی زەردە.

زەریوەن: هـ. گیایەکی کوێستانییە بنجەکەی وشک دەکرێ و دەهاڕێ و دەکرێ بەبرینەوە بۆ گۆشتە و زوون زۆر باشە.

زەعفەران: گوڵێکی زەردی بۆنخۆشی سووربارە زۆر بەنرخ و بەکەڵکە.

زەعفەرانی: شتێکە کە ڕەنگی وەک زەعفەران وابێ.

زەغەڵ: مەردوومی چاوکراوەی زیت و وریا.

زەفت: د. زفت.

زەڤی: ز. زەوییەکە کە کشتوکاڵی تێدا بکرێ.

زەق: شتی قۆقز. چاوی بز.

زەقکردنەوە: چاو بزکردنەوە.

زەقنە: شتی زۆر تاڵی ناخۆش.

زەقنەبووت: زەقنەمووت.

زەقنەپووت: ز. زەقنەمووت.

زەقنە کردن: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ڕووی سووکییەوە بۆ خواردنی شتێک لەلایەن یەکێکەوە.

زەقنەمووت: ڕەقنە.

زەقنەمووتکردن: زەقنە کردن.

زەقە: بزەی چاو (زەقەزەق) بزەبزی چاو.

زەقەڵ: زەغەڵ.

زەقە هاتن: بزەبزی چاو: چاوی (زەقەی دێ).

زەقین: د. پێکەنین بەدەنگی بەرز.

زەگر: ز. وردە بەردی لەت بوو.

زەل: گیایەکی لق درێژی سێ کووزە لە گوێ ناو دەڕوێ. جۆرە قورە ڕەشێکە بەنی پێ ڕەش دەکرێ.

زەلاتە: جۆرە خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە ترۆزی و تەماتە یا لە سرکە و هێندێ شتی چنراوی تر.

زەلاڵ: د. زۆلاڵ.

زەلام: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەسێک کە ناوی نەزانرێ یا بزانرێ و لەبەر بێ نموودی نەوترێ: (زەلام کێیت)؟ بەکەسێک کە نەیناسیت یا (زەلام)ێکم نارد حەلێک کە نەتەوێت ناوی ببەیت. شتی گەورە.

زەلامەڕێ: ڕێگایەکە کە هەر زەلام بتوانێ پێیدا بڕوا و سوار و ولاخ نەتوانێ پێیدا بڕوا.

زەلان: ڕەشەبا (هـ). ناوی دێیەکە لە ناوچەی سرۆچک.

زەلاندنەوە: حەواندنەوەی یەکێک بەسەر یەکێکەوە بەهەوانتە: مێوانەکەت بەسەر منەوە (زەلاندەوە).

زەلانەوە: ڕابواردن و حەوانەوە بەتێروپڕی: فیسار کەس بەسەر ئەم سامانەیەوە چاک (دەزەلێتەوە). حەوانەوەی یەکێک بەسەر یەکێکەوە بەهەوانتە.

زەلکاو: شوێنێکە کە ئاوی بۆگەنی تێدا وەستابێ و ناو بەناو زەل و گیای تێدا ڕوابێ.

زەلکۆ: د. زەلکاو.

زەلکە: شۆربای برنجی بێ تام. ناوی دێیەکە لە هەورامانی ئێران.

زەلوو: زەروو.

زەلە: ز. زللە.

زەلەویان: شلەژان.

زەلیقاندن: ز. نووساندنی شتێک بەشتێکەوە.

زەلینەوە: زەلانەوە.

زەما: هـ. زاوا.

زەماخوا: د. شیرینی زاوایی.

زەماودن: د. زەماوەند.

زەماوەند: شایی.

زەمبەلەک: زەنبەلەک.

زەمبیلە: دەفرێکی پووشینی دەم پەلە شتی تێدا هەڵدەگیرێ.

زەموورەک: تەنووردی ئاش.

زەمەق: جۆرە گوڵێکی زەرد و سوور و سپییە گەڵاکەی وەک گەڵای قامیش وایە بەڵام پانترە.

زەمیلە: زەمبیلە.

زەمین: زەوی.

زەنبوور: ل. زەردەواڵە.

زەنبەلەک: تەلێکی پانی تەنکی درێژی هەڵکراوە لەناو سەعاتدا بەخاوبوونەوەی سەعاتەکە دەنوێ و بەکۆککردنی دەکەوێتە کار.

زەنبیل: د. زەمبیلە. ناوی دێیەکە لە موکریان.

زەنبیلە: زەمیلە.

زەنجەفێڵ: د. زەنجەفیل.

زەنجەفیل: ڕەگی گیایەکی گەرمیانییە زۆر توونە.

زەنجیر: زنجیر. ئەڵقەڕیز (ل).

زەندە زیرە: زەردە زیرە.

زەندەق: ورە: (زەندەق)ی چوو، واتە ورەی بەردا.

زەندەقچوون: تۆقین لە ترسانا.

زەندەک: ز. قۆڵ پێچێکە لە کاتی کاردا دەکرێتە قۆڵ.

زەنگ: شتێکی بۆشی دەم واڵە لە ئاسن یا لە زەرد یا لە مس دروست دەکرێ پارچە ئاسنێکی تێدایە بەکەوتنی لە کەنارەکانی دەزرێتەوە. ڕۆنی زرنگ. ئاو زەنگی (با). ژەنگ (ز). درز.

زەنگاڵ: ترێی هێشو و داڵ (ز). زەندەک (د).

زەنگبردن: درز بردنی شت، زەنگ زەنگ: شتێکە درزی زۆری تێ بووبێ.

زەنگزڕان: بریتییە لە ئابڕووچوون.

زەنگڵە: زەنگووڵە.

زەنگن: د. زەنگەن.

زەنگۆ: ز. ئاوزەنگی.

زەنگ و قوڕ: زەنگێکی گەورە و چەند زەنگێکی پچکۆلانەیە دەکرێتە ملی پێشەنگ و دەشکرێ بەداری چەرخ و فەلەکدا بۆ ئەوەی کە دەنگی بێ.

زەنگوڵ: تەپڵە سەری شاخ. زەنگووڵە (ل). دڵۆپی ئارەق و فرمێسک.

زەنگۆڵ: ئەژنۆ.

زەنگۆڵە: د. زەنگووڵە.

زەنگۆڵە و پنچک: گیایەکی بنجدارە وەک گەسک تۆوێک دەگرێ وەک زەنگووڵە.

زەنگووڵ: زەنگۆڵ.

زەنگووڵە: زەنگی پچووک.

زەنگوون: ز. زەنگین.

زەنگەتە: زەردەواڵە.

زەنگە سوورە: زەردەواڵە.

زەنگەقلیشە: داری وشکی بەتەور لەتکراو.
زەنگەن: جۆرە پاچێکی گەورەی لووت درێژی کەوانەدارە.
زەنگیانە: جۆرە مووروویەکی زۆر وردە و گەلێ ڕەنگی هەیە.
زەندە: مەردرمی بەزەبر و زەنگ.
زەنە: چاو سپییەکی پچکۆلەیە لەسەر پیتێکی عەرەبی دادەنرێ کە سەر و بۆر و ژێری نەبێ.
زەنەق: د. زەندەق.
زەنەقدار: نەترس.
زەو: زاوزێ.
زەوتکردن: داگیرکردنی شتی مەردووم بە ناڕەوا. دەرەقەت هاتن: هەر چەند دەکەم (زەوت)ی ناکەم.
زەوتی: شتی داگیرکراو.
زەود: ز. بێگار.
زەوزان: هاوینەهەوار.
زەۆک: ئافرەتێکە کە زۆر منداڵی ببێ.
زەوونج: د. زۆنگ.
زەوونگ: د. زوونج.
زەوە: برینێکی پیسە لە خواردنی گۆشتی ئاژاڵی دەرد مردەوە پەیدا دەبێ و، جێگاکەی دوای چابوونەوە چاڵ دەبێ. عارەبە (د).
زەوەن: گورگەی گوێسووانە (هـ). زەبەنگ.
زەوی زار: د. زەویوزار.
زەوی: ئەم ئەستێرە گەورە گەڕۆکەیە کە ئێمە لەسەری دەژین. پارچەیەکە لە دەشتێک، ئەم (زەوی)یە بەراوە.
زەوی بەچنگ هەڵکەندن: بریتییە لە ئێش و ئازاری زۆر.
زەوی پێو: مووچەخۆرێکی میرییە کە هەر زەوی بپێوێ (مساح).
زەویوزار: کێڵگە.
زەوین: د. کێڵگە.
زەوین: د. زەمین.
زەوینگیر: د. بریتییە لە مەردوومی کەفتەکاری گردەنشین.
زەها: د. زێی گیانداری مێینە.
زەهاو: شوێنی ئاودەزێ (د). ناوە بۆ ناوچەیەک لە کوردستان.
زەهر: شتێکە کە خواردن و خواردنەوەی کوشندە بێ.
زەهراوی: شتێکە کە زەهری پێوە بێ.
زەهرەخەنە: د. زارخەنە.
زەهردار: شتێکە کە زەهری ببێ.
زەهرکردن: زەقنەکردن.
زەهرەترەک: زارەترەک، (زەهرەترەکبوون) زارە ترەکبوون، (زەهرە ترەک کردن). زارە ترەک کردن.
زەهرەمار: ژاری مار. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە بەخواردەمەنی یەکێک دەوترێ: دە (زەهرەمار)ە کەت بخۆ.
زەهرەمار کردن: زەهرکردن.
زەهری هەلا هەل: زەهری هەلا هەلا.
زەهری هەلا هەلا: جۆرە زەهرێکی کوشندەیە لە گیا دروست دەکرێ.
زەهلک: ل. زراو.
زەی: ل. زەوی.
زەیتوون: جۆرە درەختێکە بەرێکی چەور دەگرێ، بەخۆشکراوی دەخورێ.
زەیسان: زەیستان.
زەیستان: ئافرەتێکە کە تازە زابێ.
زەین: هێزی بیر و تێگەیشتن: فیسار کەس زۆر بە(زەین)ە.
زەین ڕوون: کەسێکە لە شت زوو بگا.
زەین کوێر: کەوددنی نازیرەک.
زێ: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ژێ. جۆگە ئاوی زۆر گەورە. ناومالّی مێینە. ڕێگە. ڕەوشت. ئەندازە.
زیاد: شتێکە لە ئەندازەی خۆی بەدەربێ (زیادبوون) زۆربوون، (زیادکردن) زۆرکردن.
زیادە: شتێکە لە ئەندازە بەدەر بێ و پێویست نەبێت پێی. سیانزە.
زیادی: زیادە و لە ئەندازە بەدەری شت.
زیارەت: د. بریتییە لە گۆڕ.
زیارەتان: د. بریتییە لە گۆڕستان.
زیارەتگا: شوێنی زیارەت.
زیان: لەکیسچوونی ماڵ: خوا بکەم (زیان)ت لێ نەکەوێ. گەزند و ئازار: (زیان)ت بۆ کەس نەبێ.
زیاندار: شتی بەزیان.
زیانداری: بوونی مەردووم بەجۆرێک کە زیانی لێ بوودشێتەوە.
زیانکار: گیاندار بەزیان.
زیانکردن: زیان گەیاندن.
زیانگەیاندن: لە کیسدانی شتی مەردووم. ئێش و ئازار گەیاندن بەمەردووم.
زیانە خورێ: گیاندارێکە کە گیاندارێکی تر بخوا بەزیان یا شت بخوا بە زیان.
زیانی: زیانکردن.
زیپکە: وردە برینێکی سەر تیژە لە ئەندام دەردێ.
زیتکە: زیپکە. جۆرە ماسییەکی پچووکە بەقەد پەنجەیەک و هەرگیز لەوە گەورەتر نابێ.
زێچ: ژەک. زیت (د).
زیچکاو: زرینچکاو.
زێد: نیشتمان. گۆڕ. شوێنێکە کە مەردووم تێیدا بحەسێتەوە.

زێدەوان: پاسەوانی گۆڕ. پاسەوان (د).
زێر: ز. زبر.
زێراب: گۆڕیچەیەکە لەناو ماڵدا ئاوی پیسی لێ دەربچێ.
زێراو: د. زێراب.
زێر: تەڵا.
زێرباف: زێربافت.
زێربافت: تەنراوی گوڵ سورمە.
زێرکار: زەڕەنگەر.
زێرکفت: زەڕکفت.
زێرگەر: زەڕگەر.
زێرین: شتێکە لە زێڕ دروست کرابێ.
زیرگ: د. چڵک.
زیرگن: د. چڵکن.
زێروو: زەردوو.
زێسان: د. زەیستان. ژێرزەمین.
زیڤار: ز. هەژار.
زێڵ: هـ. دڵ.
زێلکە: جۆرە ترێیـەکی ناسکی مـزری سـپی بزمـارکـوتە سـاڵی دووجار بەر دەگرێ.
زێلوو: زەروو.
زینات: ز. زۆر و ستەم.
زیناتکار: ز. زۆرداری ستەمکار.
زینان: زیندان. گویکە کردن (د).
زینچکاو: زرینچکاو.
زیندان: بەندیخانەی قووڵی تاریکی ناخۆش لە زەویدا.
زیندانەوان: پاساووڵی زیندان.
زیندانی: کەسێکە کە لە زینداندا بێ.
زیندگ: زیندوو.
زیندوو: گیانلەبەر.
زیندووبوونەوە: بریتییە لە بەخۆداهاتنەوەی گیاندار و سەوزایی.
زیندووکردنەوە: بریتییە لە تازەکردنەوەی شتێک کە کۆن بوو بێ.
زیندوویی: زیندوویتی.
زیندوویتی: بوونی شت بەزیندوو.
زیندەبەچاڵ: گیـانداریکە کـە بەزیندوویی نێژرابێ، (زیندەبەچاڵ کردن) مەردووم ناشتن بەزیندوویی.
زیندە بەگۆڕ: زیندەبەچاڵ.
زیندەچاڵ: د. زیندەبەچاڵ.
زیندەگانی: ژیان.
زیندەگی: زیندەگانی.
زیندەماڵ: ناژاڵی ناو ماڵ.
زیندەوار: زیندەوەر.
زیندەوەر: زیندووی گیانلەبەر.
زیندەوان: سەرۆکی بەندیخانە (مدیری سجن).
زیندی: زیندوو.
زینگان: زیندان.
زینگانی: زیندانی.
زینگانەوان: زیندانەوان.
زینگوو: زیندوو.
زینگووبوونەوە: زیندووبوونەوە.
زینگووکردنەوە: زیندووکردنەوە.
زینگە بەچاڵ: زیندەبەچاڵ (زینگە بەچاڵ کـــردن) زیندەبەچاڵ کردن.
زینگەچاڵ: زیندەچاڵ.
زینگەوبوون: د. زیندووبوونەوە.
زینگی: د. زیندەگی.
زیننان: د. زیندان.
زیننە: د. زیندوو.
زێو: زیو.
زێوار: شتێکە کە گیرابێ بە قەراغی شتێکی تردا.
زێوارگرتن: گرتنی زێوار بەقەراغی شتدا.
زێوارە: زێوار.
زێوان: زێدەوان.
زی: زریشک. تەحرە کشتەکێکە کەوشدروو کەوشی پێ دەدروێ. بەرۆک. حـەواس: بەهەر پێنج (زی) خـەریکە، واتە بەهەر پێنج حەواس. جۆرە درکێکی قـایمی هەمیشـە سەوزە دەکرێ بەپەرژین.
زیپ: ڕۆژانی ڕەشی شووم لە ساڵدا (ز). زۆر هێنان و تەنگەتاو کردن (-) زیپە.
زیپک:. تەرزە (ز). زیپکە.
زیپلک: ژیلەمۆ.
زیپە: با. برجی پیرێژن.
زیت: گیانداری وریا.
زیتبوونەوە: وریابوونەوەی گیاندار.
زیتک: لەقەی وڵاخ.
زیتە: دارێکی باریکە لە فاقەدا سەرێکی بەکشتەکێک بەستراوە بەژێیـەکـەوە سـەرەکەی تری کـە دوو فـاقـە ئەو دەنکە گـەنمەی پێدا دەکرێ کە بەدەزوویەکەوە بەستراوە بەژێکەوە.
زیتەڵ: زیت.
زیتەڵە: زیت.
زیتەوبوون: د. زیتبوونەوە.
زیخ: بەردی زۆر ورد. زیرەک (با).

زیخەڵان: شوێنێکە کە زیخی زۆر بێ.
زیخەڵانی: زیخەڵان.
زیراڤ: نارد. شتی دوور.
زیڕاندن: قیژاندنی زۆر بەتوندوتیژی.
زیڕە: دەنگی تیژی گەورەی گیاندار، (زیڕەزیڕە) زیڕەی یەک لە دوای یەک، (زیڕ و هووڕ) زیڕەزیڕی زۆر.
زیڕەکردن: بریتییە لە ترساندنی یەکێک بەجۆرێک کە بزیڕێنێ.
زیڕە لێ هەستاندن: پەیدابوونی زیڕە بە هۆی لێدان یا شت پێوەدانەوە.
زیرە: دەرمانێکی دەنک وردی سەوز کاری بۆنخۆشە دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.
زیرەڤان: با. پاسەوان.
زیرەک: مەردوومی وشیاری زرنگی تێگەیشتوو.
زیرەکی: وشیاری و زرنگی.
زیرەوان: جاسووس.
زیز: گیانداری زویر. دڵی نەرم (ز).
زیزانە: گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ بەرێکی ڕەشی تاڵی هەیە وەک زەنگیانە.
زیزیک: ز. جۆرە مێشێکی سەوزە بەقەد هەنگێک دەبێ دەنووسێ بەلقی مێو و دەمرێ.
زیڤ: ز. زیو.
زیڤار: هەژار.
زیڤاری: هەژاری.
زیڤزیڤ: هەزار پێ.
زیقاندن: زیقەکردن.
زیقانن: د. زیقاندن.
زیقاوڵە: مەلێکی سوورباوە لە کۆتر پچووکترە کە دەنیشێتەوە دەزیقێنێ. گیاندارێکی بۆری چوار پێیە لە دەڵەک گەورەترە پێستی بەنرخە.
زیقن: گیاندارێکە کە دەنگی زیقەی لێوە بێ.
زیقە: دەنگێکە لە زیلە گەورەتر و ناخۆشترە (زیقەزیق) زیقەی یەک لە دوای یەک (زیق و هووڕ) زیقە زیقی زۆر.
زیک: ز. کشتەکی مێوکراو.
زیکاندن: زیکەکردن.
زیکانن: زیکاندن.
زیکن: گیاندارێکە کە دەنگی زیکەی لێوە بێ.
زیکە: دەنگی تیژی ناسکی باریک (زیکەزیک) زیکەی یەک لە دوای یەک.
زیل: دەنگێکە کە زیلەی لێوە بێ. سەری گیا کە لە زەوی دەردێ. شتێکە کە دەستی پێدانرا دەنگێکی لێوە دێ بۆ بانگکردنی بەردەست. پارچەیەکە لە مۆسیقا.
زیڵ: د. دەنگی زیل.
زیلک: ز. قیتکە.
زیلۆ: ز. زەروو.
زیلە: دەنگێکە لە زیکە گەورەترە.
زیلەزیل: زیلەی یەک لە دوای یەک. زللە (د).
زیڵە: د. زیلە.
زیڵەمۆ: ژیڵەمۆ.
زین: شتێکە لە چەرم و تەختە دروست دەکرێ و لەسەر پشتی وڵاخی بەرزە توند دەکرێ و سوار لەسەری دادەنیشێ.
زینپۆش: پەردەیەکی جوانە دەدرێ بەسەر زیندا.
زیندروو: کەسێکە کە زین دروست بکا.
زیندوور: د. زین درو.
زینکردن: زین بەستن لە وڵاخ.
زینکۆ: د. قەڵپووسی زین.
زینگ: زیندوو.
زینگیر: د. سنگێکە لە تەویلەدا زینی پێدا هەڵدەواسرێ.
زینو: باسکی شاخ و یاڵ.
زینەماڵ: د. زیندەماڵ.
زینی: تەپۆڵکە (ز). تیغی تیژ.
زیو: شتێکی ڕەقی سپی گران مایەیە لە کان دەردەهێنرێ دراو و چەکی ژنان و گەلێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.
زیوا: گوڵە زەنبەق.
زیواڵ: ڕیشووی کاڵا و شتی دڕاو.
زیوان: زیزانە.
زیوانن: د. جووڵاندن.
زیوزیوە: ویزویزە.
زیوور: زیڤزیڤ.
زیوە: د. جووڵە.
زیویان: د. جووڵان.
زیوین: شتێکە لە زیو دروست کرابێ.
زییە: درکەزی.

ژ: با. لە: (ژ) بەختیمە، واتە لە بەختی ئێمە.
ژار: زەهر. لەڕ و لاواز (ز).
ژاراو: تالاو.
ژاراوی: شتێکە کە ژاری پێوەبێ.
ژاردار: ژاراوی.
ژارقەندە: ژارقەنگە.
ژارقەنگە: ژارێکە لە کلکی سەبیل و قەنگەدا کۆدەبێتەوە.
ژارماسی: جۆرە زەهرێکە ماسی پێ دەکوژرێ لە ئاودا.
ژاروژەنگ: ئاژاوە و ناکۆکی.
ژاژ: قامیش. قەڕەم. گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە تێکەڵی پەنیر و سوێرەکە دەکرێ.
ژاژک: بنێشت.
ژاژکە: د. جاچکە.
ژاژەڵان: قامیشەڵان.
ژاژی: شیرێژێکە کە لە پێستەدا هەڵگیرابێ بۆ زستان.
ژاژبیرۆن: ز. خواردەمەنییە کە لە ژاژی و ڕۆن و ئاردی دروست دەکرێ.
ژاکان: چرچبوون و تێکچوونی شت: ئەم کەوایە یا ئەم کاغەزە یا ئەم گوڵە یا ئەم منداڵە (ژاکاوە).
ژاکاندن: چرچکردن و دەق شکاندنی شت.
ژاکانن: ژاکاندن.
ژاکاو: شتی چرچبووی دەقشکاو.
ژاکیاگ: ژاکاو.
ژاکیان: د. ژاکان.
ژاکیاو: ژاکاو.
ژاڵ: ژار.
ژاڵە: درەختێکی هەمیشە سەوزی تاڵە، گەڵای وەک گەڵای بی وایە گوڵی زەرد یا سوور یا سپی دەگرێ. ناوی دوو دێیە لە ناوچەی سەنگاو و تانجەڕۆ.
ژان: ئازار و ئێشێکە هێندێ جار تووشی گیاندار دەبێ.
ژان بژاردنەوە: ژانێکی دەم دەمییە لە پێش منداڵ بووندا بەچەند دەمێک تووشی ئافرەت دەبێ.
ژان پێدا هاتن: ژانێکە بەگیانداری ئاوسدا دێ لە پێش زانیدا.
ژاندار: گیاندارێکە تووشی ژان بووبێ.
ژاندن: ژەندن.
ژانکردن: هاتنە ژانی سکی گیاندار.
ژانگرتن: جۆرە ژانێکی سەختە لە کاتی زاندا تووشی گیانداری ئاوس دەبێ.
ژانوژوور: بەرەژانی پێش منداڵبوون.
ژانە زراف: ز. سیل.
ژانەسک: سک ئێشە.
ژانەسەر: سەر ئێشە.
ژاوە: دەنگە دەنگی زۆری تێکەڵ، (ژاوەژاو) ژاوەی یەک لەسەر یەک.
ژاوین: جووینی شت بە دان.
ژبل: وتەیەکە لەباتی وتەی بێجگە بەکاردێنرێ.
ژبۆ: ز. لەبەر.
ژبەر: ز. لەباتی.
ژبەر ئاخەفتن: با. بزرکاندن و وڕێنەکردن.
ژبەرکردن: ز. لەبەرکردن.
ژبەش: ز. کاڵەک.
ژ بیرکردن: ز. لەبیرچوون.
ژ ژۆ: ز. ژیژک.
ژقژی: ژیشک.
ژلووق: شلووق.
ژلووقاندن: د. شێواندنی شوێنێک و پشێوی تێخستنی.
ژلووقانن: د. ژلووقاندن.
ژلووقاو: د. شڵەژاو. شڵەقاو.

ژلووقیاگ: د. ژلووقاو.

ژلووقیان: د. شلەقان. شلەژان.

ژلیقانن: د. ژلووقانن.

ژلیقیاگ: د. ژلووقیاگ.

ژلیقیان: د. ژلووقیان.

ژلیوان: ژلیویان.

ژلیوانن: د. شیواندن.

ژلیوە: د. پشێوی.

ژلیویان: د. شیوان.

ژمار: ژماردن: لە (ژمار) نایەت.

ژمارتن: ژماردن.

ژماردن: بەسەرکردنی شتی زۆر دانەدانە بەوتنی (یەک، دوو، سێ، چوار) تا تەواو دەبێ.

ژمارده: شتی ژمێردراو.

ژماره: ژماردن.

ژمارەگر: ژماریار.

ژمارەگری: بەسەرکردنی ژمارەی شت (محاسبة).

ژماریار: کەسێکە پیشەی هەر ژمارە بێ (محاسب).

ژمێرە: ژمارە.

ژن: مێینەی ئادەمیزادێکە کە شووی کردبێ.

ژنانە: شتێکە کە بەتایبەتی هینی ژن بێ. گوفتار یا کردارێکە کە هەر لە ژن بوەشێتەوە.

ژنانی: پیاوێکە کە خووی لە خووی ژن بچێ.

ژناوژن: د. ژن بە ژن.

ژنباز: مێباز.

ژنباڤ: باوەژن.

ژنبرا: برای ژن. ژنی برا.

ژن بەژن: ژندان بەیەکێک بەرامبەر بە ژن لێ خواستنی.

ژن خوشک: خوشکی ژن.

ژن خوێشک: ژن خوشک.

ژنک: ژن.

ژنۆ: ئەژنۆ.

ژنواژن: د. ژن بە ژن.

ژن و ژنخوازی: ژنهێنانی دوو تیرە لە یەکتری.

ژن هاوردن: ژنهێنان.

ژنەبی: ز. بێوەژن.

ژنەفتن: بیستن بەگوێ.

ژنەوا: د. کەسێکە کە گوێی سووک بێ و باش شت ببیستێ.

ژنەوایی: د. بیستن بەگوێ.

ژنەوتن: د. ژنەفتن.

ژنەوین: د. ژنەفتن.

ژنهێنان: مارەکردنی ژن و گواستنەوەی بۆ خێزانی.

ژنیای: ھ. ژنهێنان.

ژنێتی: بوونی ئافرەت بەژێری دەرهاتوو.

ژۆ: با. وتەیەکە لە جێی وتەی (لەبەر).

ژۆر: ز. لای ژووروو.

ژۆرین: لای ژوورووی شت.

ژومارە: ژمارە.

ژووان: بەڵێن. جێگایەکە کە ڕاوێژ و پەیمانێکی تێدا گیرابێ.

ژوور: هۆدە. ژووروو. بەرسیلە (ز).

ژووران: کاتی چوونە ژووردوە لە سەرما

ژوورگ: ژووروو.

ژووگین: ژوورگ.

ژوورنگ: ژووروو.

ژووروو: لای بەرەو ژوور.

ژوورێ: ژوورەوەی شت: بچۆرە (ژوورێ).

ژووژانن: د. حەساندنەوە.

ژووژک: ژیشک.

ژووژوو: ژیشک.

ژووژیان: د. حەسانەوە.

ژووژیانەوە: د. حەسانەوە.

ژووژی: ژیشک.

ژووشک: ژیشک.

ژووڤان: پەشیمان.

ژووڵان: جووڵان.

ژووڵە: د، جووڵە.

ژووڵیاگ: د. شتی ژاکاوی تێکەڵ و پێکەڵ.

ژووڵیان: د. تێکچوون و دەق شکانی شت.

ژووم: کات.

ژە: ز. ژێ.

ژەبەژ: ز. شووتی.

ژەحر: ز. زەهر.

ژەرەژ: ھ. کەو.

ژەقنە: زەقنە.

ژەقنەبووت: زەقنەمووت.

ژەقنەمووت: زەقنەمووت.

ژەقنە مووتکردن: زەقنە مووتکردن.

ژەک: شیرێکی خەستە لە گوانی گیاندار پەیدا دەبێ لەپاش زانی تا دوو سێ ژەم.

ژەم: نۆرەیەک تێرخواردن یا تێرخواردنەوە. نۆرە: ئیمرۆ دوو (ژەم) هاتمە لات.

ژەمبوردوو: ژەمبوردە.

ژەمبــــوردە: کــەســێکە لەپاش نەخــۆشی و نەخــواردنێکی زۆر ئارەزووی خواردنی کرابێتەوە.

ژەمک: ئەندازەیەکە لە ماست کە دانرابێ بۆ ژەندن.

ژەمەن: کەرەی بەرە مەشکەیەک.

ژەمەنبردە: ژەمەن بوردە.

ژەمەنبگردگ: د. ژەمەن بوردە.

ژەمەنبوردوو: ژەمەن بوردە.

ژەمەنبوردە: ژەمبوردە.

ژەمەنە: ژەمەن.

ژەن: وتەیەکە لە دوای هێندێ وتەوە دێ دەیکا بە(فاعل): زورنا (ژەن) بۆریە (ژەن).

ژەندن: هێنان و بردنی ماست لەناو مەشکەدا بۆ گرتنی کەرەکەی. داخستنی دەرگا و پەنجەرە: دەرگاکە (بژەنە) واتە دایخە. لێدانی زورنا و شمشاڵ. کردنی شتێک بە شتێکدا: نانەکە (بژەنە) بەئاوەکەدا. کردنەوەی لۆکە (ز). ئاگرکردنەوە بە بەرد و بەئەستێ. بریتییە لە هەڵپەڕین.

ژەنگ: جۆرە چڵکێکی سوورکارە دەکەوێتە سەر ئاسن و زەرد و مس و گەلێ شتی تر.

ژەنگار: ڕەنگی سەوزی تێر. مووړووە شین.

ژەنگاری: جۆرێکە لە هەنجیر (با). ژەنگاڵی.

ژەنگاسن: د. گووراسن.

ژەنگاڵ: د. چەرمێکە دەپێچرێتە پێ.

ژەنگاڵی: د. ڕەنگی ئاسمانی.

ژەنگاوی: شتێکە کە ژەنگی پێوە بێ.

ژەنگ لێدان: ژەنگ کەوتنە سەرشت.

ژەنگن: شتی ژەنگاوی.

ژەنگ هاووردگ: د. ژەنگاوی.

ژەنگە سوور: زەردەواڵە.

ژەنگ هەڵهێنان: ژەنگ لێدان.

ژەنگ هێنان: ژەنگ هەڵهێنان.

ژەنن: ژەندن.

ژەنوو: ئەژنۆ.

ژەنیای: هـ. ژەندن.

ژەنی: هـ. ژن.

ژەنین: داخستنی دەرگا و پەنجەرە. هەڵپەڕین. ژەندن.

ژەهردار: زەهردار.

ژێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ڕیخۆڵەی بادراوە کە دەکرێ بەکەوانی هەلاجەوە. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.

ژیان: مانی گیاندار و گوزەرانی لە جیهاندا.

ژیاندار: گیاندار.

ژیاندن: گوزەران دانی گیاندار.

ژیانن: ژیاندن.

ژیانەوە: تازەبوونەوەی هێندێ شت پاش کزی و زەبوونی.

ژێر: بنی شت. نیشانەیەکی پچکۆلەی ڕاستە لەبن هێندێ پیتی عەرەبیدا دادەنرێ.

ژێر ئاگرە: بن ئاگرە.

ژێر ئاوی: ژێر دەریایی.

ژێر باڵخــستن: بریتــیــە لە دەست بەســەر یەکــێکدا گــرتن و پەنادانی.

ژێر بەرەو ژوور: چاوێکە لەبەر بێ هۆشبوون ڕەشێنەکەی چووبێتە بەرەو ژوور.

ژێر پیاڵە: دەفرێکی پەلە پیاڵەی لەسەر دادەنرێ.

ژێر جلەکی: د. بریتییە لە شتی پەنهانی.

ژێر چەپۆکە: بریتییە لە کەسێک کە لەژێر دەستی زۆردارێکدابێ.

ژێر چەناکە: ژێرچەنە.

ژێرچەنە: مــووروو یا پەتێکە ژنان دەیگرن بەژێر چەنەیاندا بۆ ئەوەی کڵاوەکەیان دانەماڵێ.

ژێرخان: نهومێ هەرە خوار لە خانوو.

ژێرخــستن: بریتــیــە لە قــەرزارکــردنی یەکــێک. بریتــیــە لە زەبوونکردنی یەکێک لە کارێکدا.

ژێرخوان: خوانکە.

ژێردار: پیتێکە کە ژێری ببێ. هێندێ دەفری بنکدار.

ژێر دەرگا: دارێکە لەژێر دەرگادا گرێژەنەی لێ هەڵ دەکەنرێ.

ژێر دەرگانە: ژێر دەرگا.

ژێر دەریایی: جــۆرە پاپۆڕێکی جــەنگیــیــە بەژێر دەریادا دەڕوا (غواصة).

ژێردەست: کەسێکە کە خواردەست و فەرمانبەرت بێ.

ژێردەستە: ژێردەست.

ژێردەستی: بوونی مەردووم بەژێردەست.

ژێردەسە: د. ژێردەست.

ژێر ڕاخەر: پارچە شتێکە کە ڕاخرابێ بۆ لەسەر دانیشتن.

ژێر زریە: ژێر دەریایی.

ژێر زووان: د. بریتــیــە لە بەرتیل: فــیــسار کــەس (ژێر زووانی ناگە) واتە بەرتیلی داوەتێ.

ژێرزەمین: ژوورێکە لە زەویدا دروست کرابێ.

ژێرزەوین: د. ژێرزەمین.

ژێرزین: لبــاد یا پەتۆیەکــە لەژێر زین و لەســەر پشــتی وڵاخ دادەنرێ.

ژێر سەماوەر: خشت یا تەنەکەیەکی تایبەتییە لەژێر سەماوەردا دادەنرێ.
ژێر قلیان: د. بەر قلیان.
ژێر قلیانی: د. خۆراکێکە کە بەیانیان لە ناشتا دەخورێ.
ژێر کراس: کراسێکی کورتی بێ قۆڵە منداڵ و ژنان لەژێر کراسەوە لەبەری دەکەن.
ژێرکە: ژیشک.
ژێرکۆڵ: د. شێرکۆڵ. بەچکەی شێر.
ژێرکەفتن: ژێرکەوتن.
ژێرکەوتن: بریتییە لە زەبوونبوونی یەکێک لە کارێکدا. بریتییە لە قەرزار بوون.
ژێر کێرە: بریتییە لە ژێردەستێکی سووک.
ژێرگ: ژێروو.
ژێرگین: د. ژێرگ.
ژێر لچەکی: د. چپەکردن.
ژێرماڵە: ماڵێکە کە بەکرێ لە دەستەی خانوویەکتدا بێ کە خۆتی تێدا بیت.
ژێرەوژووربوون: وێرانبوونی شوێنێک بەجۆرێک کە سەرەونگوون بووبێ.
ژێردخەر: ژێر ڕاخەر.
ژێرین: ژێرگین.
ژێڵ: د. گولوکی بەرسیلەی کە دەوەرێ لە کاتی ڕشانەوەیدا.
ژێهاتن: ز. قالبوونی گیاندار.
ژێهاتن: ز. گیانداری دەرهاتوو.
ژی: ز. ژیان.
ژیبوون: ز. جوێبوونەوە.
ژیدەرکەفتن: با. ڕابووردنی کارێک: ژی دەرکەفت: واتە ڕابوورد.
ژیر: مەردوومی تێگەیشتووی بەبیر.
ژیربوون: بێ دەنگبوونی منداڵی ساوا و نەگریانی.
ژیربوونەوە: دەست هەڵگرتنی منداڵ لە گریان و بێ دەنگبوونی.
ژیرکردن: خلافاندنی منداڵ و مەیدان نەدان بەگریانی.
ژیرکردنەوە: بێدەنگ کردنی منداڵ لە گریان.
ژیرکەلە: منداڵی ژیری جوانکیلە.
ژیرکەڵە: ژیرکەلە.
ژیرەوبوون: د. ژیربوونەوە.
ژیرەوکردن: د. ژیرکردنەوە.
ژیری: تێگەیشتن و وریایی.
ژیژو: ژیشک.
ژیژی: ژیشک.
ژیشک: گیاندارێکی خرپنەی ئەندام دڕکاویەیە گۆشتی دەخورێ.
ژیڤان: با. پەشیمان.
ژیڤانی: با. پەشیمانی.
ژیکەلە: ژیرکەلە.
ژیل: ئاگرێکە کە بووبێ بەخۆڵەمێش و تین و وردە پشکۆی مابێ.
ژیڵ: ژیل.
ژیلاووک: شیلاووگ.
ژیللک: ژیلاوک.
ژیلەمۆ: ژیڵ.
ژیڵەمۆ: ژیلەمۆ.
ژین: ژیان.
ژیوار: د. گوزەران و ژیان.
ژیوان: پەشیمان.
ژیوانی: پەشیمانی.

س

سا: پیتێکە دەچێتە سەر وەرامی شەرتێکی فرێدراو لەبەر ناشکرایی: (سا) منیش نایەمە لات لە وەرامی یەکێکدا کە پێت بڵێ ئیتر هاتوچۆت ناکەم، واتە ئەگەر نەیەیتە لام منیش نایەمە لات. سایەقە (ھ). سێبەر: لە (سا)ی تۆدا حەسامەوە (د). وەخت و کات: ئەو (سا) (ئێستا) لەو (سا)وە.

سابات: کەپرێکە کە بۆ سێبەر دروست کرابێ.

ساباق: شوێنی گەورەی وڕاقی بەر بەرەڵا.

سابرێن: بزنە نێرێکە کە پێی نابێتە ساڵی سێیەم و هێڵرابێتەوە بۆ تۆو.

سابوون: شتێکە لە چەوری و قڵیە دروست دەکرێ شتی چڵکنی پێ دەشۆرێ.

سابووناو: کەفاوێکە لە وردە سابوون و ئاوی گەرم دەگیرێتەوە بۆ کاڵا پێ شووشتن.

سابوونچی: کەسێکە کە سابوون دروست بکا.

سابوونی: جۆرە کۆترێکە.

سابین: سابوون.

ساپ: ز. کۆمەڵەی گەنم و دانەوێڵە.

ساپیتک: با. ڕووی سەریان لە دیوی ژوورەوە.

ساپیتە: ساپیتک. چڵەپۆپە. بنمیچ.

سات: دەمێکی کەم.

ساتان: دەرپێ.

ساتاندن: ز. برنج کوتان.

ساتمەکردن: هەڵەنگووتن لە ڕۆیندا. هەڵەکردن لە گفتوگۆدا.

ساتۆر: ز. کێردی گەورە.

ساتۆرە: ساتۆر.

ساج: ئاسنێکی گردی لووسی قۆقزی تەنکە دەخرێتە سەر ئاگر و نانی پێ دەبرژێنرێ. جۆرە دارێکی سەختی جوانی بەنرخە لە دارتاشیدا بەکاردێنرێ.

ساجاخ: ساچاخ.

ساجلەخ: چەند پلپەیەکی زێڕین یا زیوینە دەکرێ بەسەر پرچدا.

ساچاخ: جۆرە ڕیشوویەکی بادراوی جوانە دەهێڵرێتەوە لە چوار کەناری سووزەنی و گۆشەی تاق و زین. بافتەی کەناری سەڵتە و کەوا.

ساچمە: وردە پارچەی قورقوشمە لەناو قەپاغی فیشەکدا، بەتفەنگ باڵندە و هێندێ نێچیری تری پێ دەکوژرێ.

ساچ و پەرچەم: زاج و پەرچەم.

ساخ: ساغ.

ساخت: د. کاری دەست: ئەم خانووە (ساخت)ی فیسار وەستایە.

ساختمان: کۆشکی گەورە.

ساخت و باخت: د. خلێنە و بلێنە.

ساختە: فڕوفێڵ و تەڵەکە.

ساختەچێتی: کردنی کاری ساختە و فێڵ.

ساختەچی: مەردوومی فێڵبازی درۆزن.

ساختەکار: ساختەچی.

ساختەکاری: ساختەچێتی.

ساخکردنەوە: ساغکردنەوە.

سادانی: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک خڕی ناسکی هێشتوو شاشە.

سادە: شتی یەک ڕەنگ. بریتییە لە مەردوومی ساویلکە. کوڕێکە کە هێشتا مووی لێ نەهاتبێ.

سادەکار: سادە لۆح.

سادەکاری: سادەلۆحی.

سادەلۆح: مەردوومی بێ هۆش و بیر.

سادەلۆحی: سادەیی و بێ هۆش و بیری مەردووم.

سار: سارد (ز). وتەیەکە بە دوای هێندێ وتەی تردەوە کە نووسا زۆری مەعنای وتەکەی پێشوو دەگەیەنێ: کۆ (سار)، سەنگ (سار)، واتە شوێنێک کە کێو و سەنگی زۆربێ.

سارا: دەشت.

ساراكردنەوە: كردنی شوێنێک بەدەشت و تەختكردنی.
سارانشین: دەشت نشین.
سارد: شتێكە جگە لەوە نەبێ لە فێنكیش بەولاوە تردەبێ.
سارداو: ژێرزەمین، چاڵێكە لە دەشت هەڵكەنرابێ و سەرەكەی گیرابێ و ئاوی تێكرابێ بۆ خواردنەوە.
سارداوە: ل. حەوز.
ساردایی: تینی شتی سارد.
ساردبوون: نەمانی گەرما و هاتنی سەرما. بریتییە لە لووتەلابوونی یەكێک لە یەكێک.
ساردبوونەوە: لاچوونی گەرمی شت. بریتییە لە خاوبوونەوە لە كردنی كارێک. بریتییە لە مردن: فیسار كەس لە شەوەوە (ساردبۆتەوە) واتە مردووە.
ساردكردن: پەیدابوونی سەرما: پایز هات و دنیا (ساردی كرد).
ساردكردنەوە: نەهێشتنی گەرمی شت. بریتییە لە كوشتنی گیاندارێک. بریتییە لە پەشیمانكردنەوەی یەكێک لە كارێک.
سارد و سڕ: شتی زۆر سارد. بریتییە لە كەسێک كە ڕووی خۆش نەبێ لەگەڵ مەردوومدا.
سارد و سڕی: بریتییە لە ڕوو پێ نەدانی یەكێک بەیەكێک.
سارد و سەرما: كاتی سەرما و سۆڵە.
ساردۆنیا: گوڵێكی سووری جوانی گەڵا پانە.
سارد و گەرم: شتی شیرتێن.
سارد و گەرمكەوتن: بریتییە لە با پەڕكردن.
ساردە: برنجێكە كە ئاوی پایزی خواردبێتەوە.
ساردە سنگان: وتەیەكە لە ڕووی سووكییەوە دەوترێ بەیەكێک بانگت كا. ئازارێكە لە سەرماوە پەیدا دەبێ و ئاو سک كرژ دەكا.
ساردەمەنی: هەموو شتێكی سارد كە بۆ خواردن و خواردنەوە ئامادە كرابێ.
ساردی: سەرما و سۆڵە: نەخۆشی بەشی زۆری لە (ساردی)یەوەیە. شتی سارد: (ساردی) مەخۆ.
سارێژ: برینێكە كە گۆشتە و زوونی هێنابێتەوە.
سارێژبوون: چاكبوونەوە و پێست بەسەردا هاتنەوەی برین.
سارێژكردن: بریتییە لە ئاشتكردنەوەی یەكێک و دڵهێنانەوە جیێ.
سارمە: گیایەكی پایزییە گەڵای وەک شنگ وایە گوڵێكی زەردی پچووک دەگرێ. جۆرە تەقەڵێكی تێ هەڵكێشە زیندروو بۆ جوانی دەیكا لە زین. قۆزاخەی ئاوریشمی هەڵكراو (د).
سارۆخ: د. سەرپۆش.
سارومار: وتەیەكە شتی زۆر بۆگەنی پێ دەشوبهێنرێ: ئەو شتە بۆنی (سارومار)ی لێ دێ، واتە زۆر بۆگەنە.

سارە: سبەینێ.
سارەما: تێ بەردانی كار و بەرخ لە بەیانیاندا لە پێش دۆشینی دایكەكانیان.
سارەوان: حوشترەوان.
ساری: با. ساردی.
ساز: شتی جوانی ڕێكخراو. قامیش. پارچەیەكە لە پارچەكانی مۆسیقا.
سازان: ڕێكەوتنی یەكێک لەگەڵ یەكێكی تردا: فیسار كەس و فیسار كەس (سازان). ناوی دێیەكە لە ناوچەی هەڵەبجە.
سازاندن: ڕێكخستنی یەكێک یا شتێک.
سازبوون: ڕێكەوتن.
سازبەند: ز. كەسێكە كە (ساز) باش لێ بدا.
سازدان: سازكردن.
سازكردن: ڕێكخستنی شتێک.
سازگار: ئاووهەوایەكە كە سووک بێ و بەئەندام بكەوێ.
سازگاری: سووكی و خۆشی ئاووهەوای شوێنێک.
سازندە: چەنەباز. كار و فرمان ڕێكخەر.
سازندەیی: چەنەبازی.
سازنە: د. سازندە.
ساز و سەودا: كەڵكەڵەی شتێک: تۆ منت خستە سەر ئەم (ساز و سەودا)یە.
سازیان: د. سازان.
سازین: سازان.
ساغ: شتی دروستی بێ كەل و كۆم. گیاندارێكە كە نەخۆش نەبێ. بریتییە لە مەردوومی ڕاستی بێ فڕ و فێڵ.
ساغبوونەوە: چاكبوونەوەی نەخۆش. فرۆشرانی شتێک و نەمانەوەی: تووتنەكەم هەموو بۆ (ساغ بوودوە) واتە فرۆشرا. دەرچوونی شەریک لە شتێكدا و مانەوەی بۆ تۆ: خانووەكەم بۆ (ساغ بووەوە) واتە هەموو بەشەكانی بوو بەهی خۆم.
ساغكردنەوە: چاككردنەوە. فرۆشتنی شتێک و نەهێشتنەوەی. دەركردنی شەریک لە شتێكدا و هێشتنەوەی بۆ خۆت.
ساغڵەم: ساغ.
ساغی: بێ كەلوكۆمی شت. نەخۆش نەبوونی گیاندار. ڕاستی و بێ فروفێڵی مەردووم.
ساف: شتی لووس. شتی پاكی بێ خەوش: ئەم ئاوە (ساف)ە كندر (د).
سافسافێن: یارییەكە منداڵان بەردێک بەقنجەوە دادەنێن و لە دوورەوە بەردی پانی سافی بەخشكەیی تێ دەگرن.
سافیلكە: ساویلكە.
ساف: زوكام.

ساڤا: با. ساوا.
ساڤار: ز. ساوەر.
ساق: ساغ. ریقنەی شلی پەلەوور. قەدی درەخت و سەوزایی.
ساقۆ: پاڵتۆ.
ساقۆڵ: سەبەتەی تریێ. لولاق (د). باسکی دەست (د).
ساقەتە: د. قەدی درەخت و سەوزایی.
ساقی: ساغی.
ساقی و باقی: گـۆڕینەوەی شـتـێک بە شـتـێک لەگـەڵ باقی دانەوەدا.
ساک: ز. بەچکەی گامێش.
ساکار: شتی یەک ڕەنگی بێ گوڵ.
ساکۆ: د. سەکۆ. کێوی سادە کە بەرد و داری پێوە نەبێ.
ساکۆل: ز. گیانداری گەمژ.
ساکوول: قووڵ.
ساڵ: ناوە بۆ دوانزە مانگ کە ڕۆژ چەرخەیەکی تەواوی تێدا دەکا لە کـەلووی بەرخ (حـمـل)ەوە تا دوایـیی کـەلووی مـاسـی (حوت).
سالار: سەرداری هۆزێک.
سالاری: سەرداری.
ساڵانە: مووچەیەکە ساڵە و ساڵ بدرێ بەیەکێک. خێرێکە دەکرێ بۆ مردوو لە پاش تێپەڕینی ساڵێک بەسەر مردنیدا.
سالم: د. سالمە.
سـالمە: گـیـایەکی سـەلکداری بەهارییـە سـەلکەکـەی بەنرخـە و بەکاری گەلێ شت دێ.
ساڵنامە: نووسراوێکە باسی هەموو ڕۆژێک دەکا لە ساڵ.
ساڵنما: د. ساڵنامە.
سالۆس: ز. ڕیاباز.
سالۆغ: سۆراخکردن.
سالووس: شتی سادەی ساف و لووس.
سالووق: تووکی نەرمی گیاندار.
ساڵیان: د. ساڵیانە.
ساڵیانە: ساڵانەی مردوو.
سالیس: تێلای لووسی بێ گرێ.
سام: ترس و بیمێکە کە هێندێ جار لە گیاندار دەنیشێ.
سامال: . سایەقە.
سامالکردن: لاچوونی هەور و پەیدابوونی سایەقە.
ساماڵە کردن: ماڵەکردنی دووبارەی زەوی.
سامان: دارایی و دەست ڕۆیشتن. نامان: ئاو و ئاگر (سامان)یان نییە، واتە بێ نامانن.
ساماندار: دەوڵەمەند.
ساماندن: د. ڕێکخستنی شت.
سامانگە: شوێنێکە دراو و سامانی تێدا دابنرێ.
سامتین: جۆرە دەزوویەکی پوختی بریقەداری قایمە.
سامدار: شتی بە سام.
سامکردن: ترسان.
سام لێ کردن: ترسان لە شتێک.
سام لێ نیشتن: زۆر ترسان لە شتێک.
سامۆتک: تارمایی.
سامۆتە: بەن سامۆتە.
سامناک: شتی بە سام.
سامیتیل: ز. بەنێکە کە هەر دوو سەری نیلی پێ دەبەسترێ.
سامیر: ز. جۆرێکە لە هەرزن.
سـان: وتەیەکـە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ زۆریی مـەعنای وتەی پێشـوو دەگـەیەنێ: کـیـو (سـان)، گـوڵ (سـان) کـورد (سـان) واتە جێگای کێـو و گوڵ و کـوردی زۆر. وتەیەکـە لە ڕووی گەورەییەوە دەوترێ بەهێندێ پیاو (هـ).
سانا: ئاسان.
ساناڵە: هـ. شوێنێکە کە سواغدرابێ و هێلەساو کرابێ بۆ میوە لەسەر هەڵخستن.
ساناهی: با. ئاسان.
سانایی: ساناهی.
سـانبـەستن: کـۆبوونەوە لە شـوێنێک بۆ ڕۆین لەو شـوێنەوە بۆ جێگایەکی تر: لەشکرەکە (سانی بەستووە).
سانتیمتر: سەد یەکی مەترێک.
سانتیم: سانتیمتر. سامتین.
سانجۆر: ز. ژانەسک.
سانجۆل: ز. قەڵاتەی ملی سەگ.
سـاو: مـەودای تیغ: ئەو تیـغـە لە (سـاو) چووە، واتە مـەودای نەماوە. هەتاو. سێو (هـ).
سـاوا: بەچکەی کـۆرپەی گـیـاندار. سـەوزاییی تازە دەرهاتوو. لێکەوتنی ئەندام لە شـتـێک: ئەم شـتـە (سـاوا)ی زبرە یا لووسە یا باردە یا گەرمە (د).
ساوار: ساوەر.
ساویان: ساوین.
سـاوایی: هەسـتـی لێکەوتن (قـوەی لامـسـە). کـاتی منداڵی گیاندار. سێو.
ساودان: سوونی تیغ.
ساورێن: سابرێن.
ساوور: د. ساوەر.
ساوورمە: داری سووتەمەنی وشکی لووسی بێ قەڵبە.

ساوورین: د. چێشتی ساوەر.

ساوون: د. سابوون.

ساوەر: گەنمی کوڵاوی کوتراوی هاڕراو. سابرێن (د).

ساوەرکوت: کەسێکە ساوەر بکوتێ.

ساوەرین: سابرێن.

ساوەڵ: چوارچێوەیەکی دارینە دەخرێتە سەرپشتی وڵاخ بۆ دار پێ کێشان.

ساویاگ: چەقۆیەکە سوورابێ. شتێکە کە ورد کرابێ و سوورابێتەوە.

ساویلکە: مەردوومی بەسەزمان.

ساوی: ز. خواردەمەنییەکە کە لە دێهات کۆبکرێتەوە.

ساوین: سوونی تیغ بۆ تیژبوونی. هاڕینەوە و وردکردنی شت.

ساوینەوە: سوونەوە.

ساهی: ز. سایەقە.

سای: سایەقە. سێبەر.

سایقە: د. سایەقە.

سایلە: پەڵوولە.

سایە: سێبەر. خوێندنەوەی شت بەحێنجە. ژەنگی ئاسن. ژمارەیەکە لە یاری نەسکەملدا: پاپاز چوار (سایە) ڕادەکێشێ.

سایەبان: سایەچەور. شتێکە کە سێبەری ببێ.

سایەچەور: بریتییە لە مەردوومی بەرچاو تێر کە مەردوومی تر لە سایەیدا بحەسێتەوە.

سایەدار: بریتییە لە کەسێک کە مەردووم لە سێبەریدا بحەسێتەوە.

سایەقە: ئاسمانی بێ هەور و تەم و مژ.

سایەک: ل. سێبەر.

سایەوان: د. سایەبان.

سایەوشک: بریتییە لە مەردوومی ڕژدی چرووک.

ساین: ساوین.

سبحەینێ: سبەینێ.

سبزوو: سبەینێ زوو.

سبە: ز. سبەینێ.

سبەی: سبەینێ.

سبەینان: دەمەدەمی بەیانیان.

سبەینە: د. سبەینێ.

سبەینێ: ڕۆژی پاش ئەو ڕۆژەی کە تێیدایت.

سبەینیان: سبەینان.

سبیل: سمێڵ (ل). سەبیل.

سپا: لەشکر.

سپات: شتێکە کە ڕەنگی سپی واش بێ.

سپارتن: ز. سپاردن.

سپاخانە: جێی سوپا.

سپادار: سەرلەشکر.

سپاردن: دانانی شتێک لەلای یەکێک بۆ ئاگاداری کردنی. بەرێکردن.

سپاردە: شتێکە لەلای یەکێک دانرابێ بۆ ئاگاداری کردنی. بەرێکراو.

سپاردەیی: شتی سپاردە.

سپاڕانی: لەشکرگێڕی (قیادة).

سپاردە: سپاردە.

سپاردەیی: شتی سپاردە.

سپاس: د. سوپاس.

سپاسالار: سپادار.

سپاسکار: کەسێکە کە سوپاسی یەکێک بکا.

سپاگا: سپاخانە.

سپایی: ئەسپایی. سەرباز.

سپر: هەڵۆ.

سپڵ: لەپارە گوشتێکی شینکارە بەلای جەرگی گیاندارەوە.

سپڵۆ: ل. سەگ.

سپڵۆت: د. سپڵۆکُ.

سپڵۆتی: د. گلاوی.

سپڵۆک: سەگ. گلاو.

سپڵوێنک: دارێکی وشکی کەوتووە کە لەبەر کۆنی سپی هەڵگەڕابێ.

سپڵە: کەسێکە کە چاکەی لەبەرچاو نەبێ.

سپڵەیی: لە پێش چاونەبوونی چاکەی مەردووم.

سپڵی لاورگ: بریتییە لە کەسێک کە نەتەوێ و هەمیشە لووتیشی بەلووتتەوە بێ.

سپۆن: ئەسپۆن.

سپە: ئەسپێ (ز). سەگ.

سپەر: قەڵغان. سەنگەر.

سپەردە: د. سپاردە.

سپەناخ: ئەسپەناغ.

سپەهی: با. شتی زۆر چاک.

سپێ: ئەسپێ.

سپیاف: ز. سپیاو.

سپیان: مەڕ. گۆشتی مەڕ.

سپیاو: جۆرە دەرمانێکی وردی سپییە لە قەڵایی و هێندێ شتی تر دروست دەکرێ ژنان دەموچاوی پێ جوان دەکەن.

سپیاوکردن: سپیاودان لە دەموچاو.
سپیاۆوکە: هێلکاو.
سپیاهی: سپیایی.
سپیایی: بریتییە لە شیر و ماست و دۆ و کەرە.
سپێتی: بوونی شت بەسپی.
سپێدە: با. سپیدە.
سپێر: سپەر.
سپێرراو: سپاردە.
سپیلک: گڵە سپی. ئەسپی سپی.
سپیلکە: جۆرێکە لە مازوو کە پێستەی پێ خۆش دەکرێ.
سپێناغ: ئەسپەناغ.
سپیندار: سپیدار.
سپێنە: بەشی سپی لە هێلکە. بەشی سپی لە گلێنەی چاو.
سپێوون: ئەسپێ ون.
سپی: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی بەفر.
سپی بوون: سپی هەڵگەڕان. بریتییە لە ترسان.
سپی بوونەوە: کاڵبوونەوەی ڕەنگی شت و سپی واشبوونی.
سپیدار: چنار.
سپیدبالا: ڕووناکییەکە لە پێش بەیانیاندا بەرزدەبێتەوە بۆ ناودڕاستی ئاسمان (فجری کاذب).
سپید پەهنا: ڕووناکییەکە دوای سپید بالا بەکەناری ئاسماندا بڵاو دەبێتەوە (فجری صادق).
سپیدە: کاتی بەری بەیان کە کەناری ئاسمان ڕووناک دەبێتەوە.
سپیکاری: گەچکاری: هۆدەکانم هەموو (سپیکاری)ن.
سپیکردن: گورِوونی پێستی ئاژاڵی سەربڕاو. پاککردنی بادام و هێندێ شتی تر لە توێکڵە تەنکەکەی.
سپیکردنەوە: گەچکاریکردنی شوێنێک. پاککردنەوەی قاپی مسین بەقەڵایی.
سپیکە: جۆرە ترێیەکی دەنک درێژکۆڵەی پێست ئەستووری سپی زۆر شیرینە.
سپیواش: شتێکە کەمێک سپی بێ.
سپی هەڵگەڕان: سپیبوون لە ترسا یا لەبەر نەخۆشی.
ستار: ئارام: منداڵەکە ئەمشەو (ستار)ی نەداوە.
ستارخانی: جۆرە کاڵایەکە وەک (مرادخانی) بەڵام ئەم یەخە بەرەڵا و چەسپترە.
ستار کردن: ئارامگرتن.
ستارگرتن: ئارامگرتن.
ستارە: دیوارێکی نزمی کون کونە بەگردی سەرباندا دەکرێ. ئەستێرە. ستار.
ستاف: هەتاو.
ستان: پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنرێ و دەیکا بە(اسمی مکان) کورد(ستان)، دار(ستان)، گۆڕ(ستان) واتە جێی ئەمانە.
ستاندن: سەندن.
ستاندنەوە: سەندنەوە.
ستانک: با. زەردەواڵە.
ستایش: مەدح و پیاهەڵدان.
ستایشت: د. ستایش.
ستر: با. پەیژە.
ستران: ز. گۆرانی.
سترانبێژ: ز. گۆرانیبێژ.
سترانڤا: ز. سترانبێژ.
سترد: ستر.
سترۆ: ز. سترۆە.
سترۆە: ز. شاخی گیاندار.
سترە: سترۆ.
ستری: با. تووترک. دڕک.
ستریبرک: ز. دارێکی دوو پەلە دڕکی پێ دەشکێنرێتەوە.
ستک: گیایەکە لە کاتی جۆدرەودا پەیدا دەبێ، بەرێکی شیرین بەهێشوو وەک ترێ دەگرێ.
ستۆ: با. ئەستۆ.
ستۆپارێز: ملپێچ.
ستوو: ز. ئەستۆ.
ستوور: ز. ئەستوور.
ستووری: ئەستووری.
ستووڤدان: گەواهیدان.
ستوون: ئەستوون. ڕیزە نووسینێکە کە لەسەر شان بێتە خوارەوە.
ستوونە: کۆڵەکە.
ستوونی: شتی ڕاستی عاموودی.
ستە: با. ئەستێ.
ستەرک: مێزی لەسەر نووسین.
ستەکان: ئیستیکان.
ستەم: ئازار و سزا بەناڕەوا. شتی گرانی بەئەرک: بەزستانان زۆر (ستەم)ە بێمە دەرێ.
ستەمدیدە: کەسێکە ستەمی لێ کرابێ.
ستەمکار: کەسێکە زۆر ستەم بکا لە مەردووم.
ستەمکاری: ستەمکردن بەپیشە.
ستەمکردن: ئازاردان و زیان گەیاندن بەمەردووم بەناڕەوا.
ستەمگەر: زۆردار.
ستەنک: با. زەردەواڵە.

ستەو: با. ئەستێ.

ستەور: نەزۆک.

ستێر: ز. ئەستێرە.

ستێرە: ز. ئەستێرە.

ستینک: با. کوڵەکە.

ستینگ: شەنگە سوورە.

سج: زج.

سجووق: شتێکی درێژکۆلەی شیرینی پڕ لە بادام و کاکڵە گوێزە لە نیشاستە و شیلەی ترێ دروست دەکرێ.

سجەمار: جۆرە مارێکە لە تیرەمار درێژترە هەر حەلێ ڕقی هەستا قەڵەمبازد دەبا بەقەد گوریسێک.

سچ: زچ.

سحالە: ل. ئاردە برنج.

سخ: سفت.

سخان: ل. ئێسقان.

سخمە: سوخمە.

سخێف: جوێن.

سر: ز. بای سارد.

سرپە: قسەکردن لەژێر لێوەوە بۆ ئەوەی کە کەس گوێی لێ نەبێ، (سرپە سرپ) سرپەی یەک لەدوای یەک (سرپ و هووڕ) سرپە سرپی زۆر.

سرت: هـ. دڕک.

سرتە: سرپە.

سرد: ز، گیانداری سرک.

سردی: هـ. پەیژە.

سردین: ز. کەوتنە قەف و گوڵی جۆ و گەنم و دانەوێڵە.

سڕ: شوێنێکە لە ئەندام کە تەزیبێ. گیانداریکە کە لە سەرما کەسیرە بووبێ.

سڕبوون: تەزین. کەسیرە بوون.

سڕکردن: تەزاندن و بێ هەستکردنی ئەندام بە دەرمان.

سڕکەوان: سەرەنوێلک.

سڕنا: زورنا.

سڕناتک: زۆرناتک.

سڕناژەن: زورناژەن.

سڕوار: ڕیتاڵە.

سڕە: گەمرە.

سڕی: تەزینی ئەندام.

سڕین: لابردنی شتێک لەسەر شتێک. بەهۆی لێ خستنی دەست یا پەڕۆیەکەوە. فمکردنی لووت و پاککردنەوەی.

سڕینەوە: هەڵگرتنەوەی نووسراو بە زمان یا بەپەنجە.

سرشت: د. سروشت.

سرەفتن: د. سرەوتن.

سرک: گیانلەبەرێکە کە لە شت زۆر بسڵەمێتەوە.

سرکاسن: د. ڕەنگێکی ڕەشە کەوشدروو لە سرکە و ئاسن دروستی دەکا و چەرمی پێ ڕەش دەکا.

سرکاندن: چرپاندن بەگوێی یەکێکدا.

سرکانن: د. سرکاندن.

سرکە: شتێکی شلی ترشە لە ترێ و میوە دروست دەکرێ. سرپە، (سرکە سرک) سرکەی یەک لەدوای یەک، (سرک و هووڕ) سرکە سرکی زۆر.

سرکەی دەساڵە: د. بریتییە لە قینی کۆن کە لە دڵدا مابێ.

سرکەیی: پارچە ئاوریشمێکی ڕەنگاوڕەنگی زۆر تەنکە ژنان دەیبەستن بە سەرەوە.

سرگ: سرک.

سرمە سرم: هەرا و زەنا.

سروشت: طبیعت.

سروشتی: سووروشتی.

سرووت: لاسکی گەنم و جۆ.

سرووd: گۆرانی نیشتمانی.

سرووش: فەرمانێکە بەهۆی فریشتەوە لە خواوە بێ بۆ پێغەمبەران (وحي).

سروە: دەنگی بای سووک. سووسەکردنی دەنگوباسێکی تازە.

سرەوان: سرەوتگرتن.

سرەوانن: د. سرەوتگرتن بەیەکێک.

سرەوت: ئارام: نەخۆشەکە ئەمشەو (سرەوت)ی نەبوو.

سرەوتکردن: سرەوتگرتن.

سرەوتگرتن: سرەوتن.

سرەوتن: ئارامگرتن.

سرەوین: سرەوتن.

سرێش: شتێکی لینجی کەشدارە دەهاڕدرێتەوە و بەئاو دەگیرێتەوە بۆ بەیەکەوە لکاندنی کاغەز و هێندێ شتی تر.

سرێشلەمە: بریتییە لە کاری جەڵغەمەی ناپوخت.

سرینچک: د. سنجوو.

سرینچکەتاڵە: د. جۆرێکە لە سنجوو.

سریوە: سروە.

سزا: ئازار و دەردی سەری.

سزاچەشتن: سزا خواردن.

سزاخواردن: داخ و خەفەت چوونە دڵ.

سزادان: ئازار و دەردی سەری دانی گیاندارێک.

سزک: ئاوی پەنیرە کە دەکرێ بە لۆرک. ئاوی دۆیە کە سیرێژی لێ دەکرێ.

سژ: زج.
سس: د. سست.
سست: گیانداری بێ دەستوبرد، (سستبوون) نەمانی تەوژم و دەستوبردی.
سستەپەلە: کەسێکە کە لە کاروباردا سست و دەسەپاچە بێ.
سستەک: زەوی فشی بێ بەرد.
سستی: خاو و خلیچکی و بێ دەستوبردی، (سستەسست) خاوەخاوکردن لە کارێکدا.
سسە: د. سستەک.
سسێ: ز. سێ.
سسی: د. سستی.
سغ: سخ.
سفارش: سفارشت.
سفارشت: د. قسەیەکە بەیەکێکدا بنێردرێت بۆ یەکێک.
سفت: چنراوێکە کە شاش نەبێ.
سفتاح: فرۆشتنی شتێک یەکەم جار سەرلەبەیانی لەلایەن شت فرۆشێکەوە بە پارەی دەستی.
سفتبوون: د. سەختبوونی شت.
سفتۆ: ز. شتی بۆگەن.
سفت و سۆ: سفتوسوێ.
سفت و سۆڵ: شتی زۆر سفت.
سفت و سوێ: ئازار و ئێشی برین: ئەم دەرمانە (سفتوسوێ)ی برین دەشکێنێ.
سفتە: د. شتی سووراوەی لووس.
سفرە: پارچە تەنراوێکی چوارگۆشەی درێژە نانی لەسەر دەخورێ.
سفرە برە: جۆرە قالۆنچەیەکی ڕەشی خێرایە سفرە کون دەکا.
سفرەچی: کەسێکە کە چاودێری نان و خوان بکا.
سفرە مار: جۆرەمارێکی کورتی کوێرە لۆچێک لە سکیدا هەیە کاتێک کە برسی بوو وەک سفرە یەکالای دەکاتەوە، مێش و دەعبای لێ دەنیشێ و دەیهێنێتەوە یەک و دەیانخوا.
سفرەی فەقێیان: د. هەشت ئەستێرەن لە ناوەندی ئەستێرەی دووپشک و ترازوودا.
سفرەی فەقیران: د. سفرەی فەقێیان.
سفری: ز. بەردە ئەستێی چەخماخی تفەنگی شینکە کە درێژکۆلە بێ.
سفک: با. هەیوانی خانووی یەک نهۆم.
سفکی: سووکی.
سفن: ز. بنج و بناوانی هەموو شتێک.
سفۆری: ز. کەولێکە لە پێستی سەگلاو دروست کرابێ.
سفەت: چاکە لە بەرچاو بوون (وفا): فیسار کەس بە(سفەت)ە.
سفی: د. سپی.
سفیدە: د. سپیدە.
سقدەه: ز. سەر دەرگای خانوو کە بە خشت بەرزدەکرێتەوە.
سقسقیلک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی ڕەنگاوڕەنگە.
سقک: با. سووک.
سقنک: ز. گەسکێکە دەهێنرێ بەپشتی گادا بۆ پاککردنەوەی.
سقۆک: سماق.
سقووری: سمۆرە.
سقیشک: ز. گومان و دوودڵی لە شتێکدا.
سقیک: بنمیچ.
سقان: د. ئێسقان.
سک: بۆشاییەکە لە گیانداردا ڕیخۆڵە و ورگی تێدایە. بریتییە لە منداڵی ناو سک: فیسارە ئافرەت (سک)ەکەی دانا. شتی ناشیرین لە هەموو شتێک.
سکاسن: د. سرکاسن.
سکاڵا: هەڵڕشتنی داخ و خەفەتی دڵ لای یەکێک، (سکاڵا کردن) سکاڵا.
سکاڵانامە: پێشکەشکردنی سکاڵا بەنووسین بۆ فەرمانبەرێک.
سکانن: د. چەسپانن. جوێن دان.
سک ئێشە: ئازاری سک.
سکبەردان: زکبەردان.
سکپ: د. داری گرێژەنەی دەرگا.
سکپڕ: گیانداری ئاوس.
سک پڕبوون: ئاوسبوونی ئافرەت.
سکچوون: زکچوون.
سکدار: سکپڕ.
سکدڕاو: بریتییە لە گیانداری زۆرخۆر.
سکر: با. بەرهەڵستێکە دروست دەکرێ لە بەریانی ئاودا بۆ هەڵسانی بۆ شوێنێکی بەرز.
سکرۆین: سکچوون.
سکزل: زکزل.
سکسووتان: بریتییە لە مردنی ڕۆڵە.
سکف: د. سکپ.
سککردن: زککردن.
سکڵ: پشکۆی ئاگر.
سکڵفوو: جۆرە یارییەکە پشکۆیەک ئاگر بەدەرزییەک و تاوێ دەزوو هەڵدەواسرێ بەبنمیچدا چەند کەسێک بەدەوریدا فووی لێ دەکەن، هەریەکە بەرەورووی ئەویتر.
سکماک: زکماک.
سکن: سکزل.

سکنانەسەر: بریتییە لە خواردنی شتێک بەهەڵمەت و ئارەزووەوە.
سکور: ملی گیاندار.
سکورد: سکور.
سکوزا: زاوزێ.
سکووم: ڕووخسار.
سکە: دراوی هەڵکەنراوی دەوڵەتی.
سکەڕۆ: سکدڕاو.
سکەشۆرە: سکەشۆرێ.
سکەشۆرێ: ڕەوانی مەردووم بەجۆرێک کە هیچی لە سکدا نەمێنێ.
سکەڵ: سکڵ.
سکەلێدان: دراولێدان بەزۆری.
سکەنجەبین: شەربەتێکە لە سرکە و هەنگوین دەگیرێتەوە.
سکێشە: نازاری سک.
سکەنجەمین: سکەنجەبین.
سگار: د. جگەرە.
سگین: د. پێوەبوونی سەگی نێر و مێ.
سل: پێستی توندی درێژکۆڵەی مەردووم و سەگ و هێندێ گیانداری تر. سیل (د). (سڵ) ز. تووڕە.
سڵ: ترسان و کۆکردن، (سڵکردن) سڵ.
سلاربوونەوە: تلۆربوونەوە.
سلاڤ: با. سەلام.
سلاو: زیادەیەکە کە دەخرێتە سەر ئەو شتەی کە بەترازوو دەکێشرێ بۆ ئەوەی کە لە سەنگەکە قورستر بێ. سەلام.
سلاودانەوە: کێشانی شت بەترازوو بەڕەنگێک کە قورستر بێ لە سەنگەکە. لە نوێژبوونەوە بەناوردانەوە بەلای ڕاستدا.
سلبوون: با. تۆران و زویربوون.
سلپ: د. مەردوومی تەمەڵ.
سلساردبوونەوە: بریتییە لە مردن.
سلساردکردنەوە: بریتییە لە کوشتن.
سلسڵە: پۆیلە و پلپلەیە کە ژنان دەیدەن لە خۆیان.
سلسەردەوەبوون: د. سلساردبوونەوە.
سلف: د. تلپەی شت.
سلق: گیایەکی گەلا پانی بنکدارە دەکرێ بەچێشت.
سلقاو: شۆربایەکە لە ناو و سلق و گۆشت دەکرێ.
سلقی ڕووت: وتەیەکە مەردوومی بێکەسی پێ دەشوبهێنرێ: فیسار کەس وەک (سلقی ڕووت) وایە، واتە بێ کەسە.
سلک: ز. سلق.
سڵ کردن: سڵەمینەوە لە شتێک.

سلۆرت: بێ ئیش.
سڵەمانەوە: سڵەمینەوە.
سڵەمە: د. سڵەمینەوە.
سڵەمیانەوە: د. سڵەمینەوە.
سڵەمینەوە: کوتوپڕ گەڕانەوە لە شتێک و وردبوونەوە لێی.
سلەوەجە: جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە مەڕ و بزن خواردەمەنی بۆ قووت ناچێ و دەچێتە ناوەندی گووپ و دانیەوە.
سلەوەجێ: سلەوەجە.
سلێمانی: جۆرە مووروویەکی ڕەشی پانە کێڕێکی سپی لە ناوەڕاستدایە، ژنان دەیگرنە زێڕ و دەیکەنە ملیان. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با). ناوە بۆ شارێکی گەورە لە کوردستانی عێراق کە پایتەختی حاکمانی بەبە بووە.
سلێمانی: د. مووررووی سلێمانی.
سم: شتێکی ڕەقە بەژێر چوارپەلی ئاژاڵ و وڵاخی بەرزەوە وەک نینۆک بۆ ئادەمی وایە.
سماتە: سمارتە.
سمارتە: کاغەزێکی زبرە وەک بریەند ئاسن و گەلێ شتی تری پێ دەکرێنرێ.
سماق: داری ترش. بەری داری ترش.
سماق پالان: ز. سووزگییەکە برنجی پێ دەپالێورێ.
سماق دەرهێنان: بریتییە لە ئازار گەیاندنێکی زۆر بەیەکێک.
سماقە: د. ڕەوونج.
سمبر: ز. سم تەراش.
سبۆرە: سمۆرە.
سمبێل: سمێڵ.
سمبێڵ: سمێڵ.
سمبیلەک: ز. جۆرە ماسییەکی زەردە.
سمپارە: کاغەز.
سمت: دوو گولمە گۆشتی گەورەیە بەلای ڕاست و چەپی کۆمی گیاندارەوە.
سمتاش: سم تەراش.
سمت و ساتان: سمت و نەرمایی هەردوو ڕان کە لە پشتەوە دەردەکەوێ.
سمتۆڵ: د. سمت.
سمتەجۆڵە: ئێسقانی جەمسەری هەردوو سمتی گیاندار.
سمتەراش: ئاسنێکی پانی تیژە نالبەند سمی وڵاخی پێ دەتاشێ.
سمتەکڵ: گلمتک.
سمدار: بریتییە لە گیاندارێک کە سمی بێ.
سمڕ: هەرا و هوریا و دەنگە دەنگ: لە فیسارە شوێن (سمڕ) بوو، (سمڕ سمڕ) هەرا و هوریای زۆر.

سمقه: ڕاسته زەوییەکە بکرێ بە مەرەزە بەبێ کێڵان.
سمکاک: ز. دەنکی گیایەکی سوورە لەگەڵ بەزدا دەکوترێ و دەنرێ لە گوێچکەی منداڵ کە بیەشێ.
سمکۆ: د. سمکۆڵ.
سمکۆت: کەوچکی ماستاوی پچکۆلە .
سمکۆڵ: دەست بەزەویدا دانانی وڵاخی بەرزە و هەڵکۆڵینی.
سمکۆلان: سمکۆڵ.
سمەکوتێ: سمکۆلان.
سمڵ: بنکی گیایەکی بەهاری بۆنخۆشە.
سمنج: چرووک.
سمۆ: قەڵەمێکی پۆلاییینە ئاسنی پێ کون دەکرێ.
سمۆرچکە: سمی ئاژاڵی وردەیە کە دەرهاتبێ.
سمۆرە: دەعبایەکی چنگ تیژی کێوییە لە ڕێوی دەچێ بەلام گەلێ پچووکترە پێستەکەی دەکرێ بەکیسە پارە.
سمووچک: سمۆرچکە.
سمە: سمۆ.
سمەخرتە: د. گیانلەبەرێکی دەست و پێ کورتە.
سمەر: هـ. کا.
سمەری: کا. کای کۆن.
سمەسا: مڵەما: (سمەسا)ی بری واتە مڵەمای بری.
سمە شەلە: د. شەلکە.
سمیارک: ز. سیسارک.
سمیتک: با. پیرخەنیلە.
سمێریان: د. تێکسمران و قەڵەوبوون.
سمێڵ: مووی سەر لچ و بەرلووتی گیاندار.
سمێڵ بابڕ: مەردوومی سمێڵ زل.
سمێڵە: جۆرە ماسییەکی سمێڵدارە.
سمین: کونکردنی شت.
سن: دەعبایەکی پچکۆلەی پشت قۆقزی بۆرەقنەی باڵدارە لە هەر گەنم و جۆیەک بدا بێ پێزی دەکات.
سنان: د. سندان.
سنپک: ز. گیایەکی بۆن خۆشە تێکەڵی پەنیر دەکرێ.
سنتر: ز. منداڵی هەتیوی بێکەس.
سنجاخ: سنجاق.
سنجاف: پەراوێز.
سنجاق: دەرزییەکی سەر خڕە لە یەخە دەدرێ.
سنجراندن: ز. تەنوور داخستن.
سنجک: ز. دەفرێکی درێژکۆلەیە لە قوڕ دروست دەکرێ لەژێر بێشکەی منداڵ دادەنرێ بۆ پیسی تێچوونی.
سنجۆق: ز. ڕیخۆڵە گەورەی گیاندار.
سنجوو: دارێکە گەڵای وەک بی وایە بەرێکی شیرینی هەیە وەک خورما بەلام تۆزێک پچووکترە.
سنجووق: دارێکی تیژی سەر دادراوە منداڵان بەزەویدا دای دەکوتن لە یاری سنجووقێندا.
سنجووقێن: یاری کردن بەسنجووق.
سنجەق: سنجاق.
سنجەی: هـ. عەنناب.
سنجێری: ز. جۆرە ترێیەکی شیرینە دەکرێ بەدۆشاو.
سنجی: ز. درەختێکە دەنکێکی ترش دەگرێ.
سندان: سنگان.
سنداناوی: سنگاناوی.
سندانک: کووپەڵە.
سندان لێدراو: سنگان لێدراو.
سندک: ز. پیرخەنیلە.
سندم: پێوەندی ئاسن.
سندمکردن: پێوەندکردن.
سندۆڵ: دۆڵی بەرد کە شتی تێدا دەکوترێ.
سندووق: شتێکی چوار سووچی سەر قاپدارە لە تەختە یا ئاسن دروست دەکرێ بۆ شت تێخستن. غەرامەفۆن.
سندە: گڵمتک.
سندەگڵ: سندە.
سنسل: بڕبڕەی پشت.
سنک: سەمەندۆک.
سنک کردن: سەمەندۆک کردن.
سنگ: دار یا ئاسنێکی سەر تیژە بەدیوار یا بەزەویدا داکوترێ. پانایی ناوەندی هەر دوو مەمک و خوار چۆڵەمەی مل. کرمی ناوسک (د). شووژن (د).
سنگان: جۆرە نەخۆشییەکی کوشندەیە تووشی گیاندار دەبێ. جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە کاڵەک و شووتی و ترۆزی و ڕەقی دەکا.
سنگاناوی: میوەی سنگان لێدراو.
سنگان لێدراو: سنگاناوی.
سنگدانە پێشەوە: دڕدان بە مەردووم و چوونە پێشەوە بۆ شتێک.
سنگ زەردە: مەلێکی پچکۆلانەی ژێر سک زەردی سەرپشت ڕەنگاوڕەنگە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ زۆرتر لە کاتی جۆ درەودا دەبینرێ.
سنگک: ز. زیپکە.
سنگ کوتان: بەسنگداماڵین لە داخی شتێک.
سنگگ: : سنگ.
سنگ لێ کوتان: بەسنگداماڵین لەگەڵ نزاکردن لە یەکێک.

سنگە سنگ: د. نیخە نیخ و خۆ خەلاڤاندن بەشتێکەوە.
سنگەوباز: سنگەوبازد.
سنگەوبازد: هەڵچوون بەسەر یەکێکدا کە لە یاری کەوشەکدا تێکەوتبێ.
سنگ هەڵکێش: بریتییە لە مەردوومی بێ شەرمی نالەبار.
سنان: د. سندان.
سنوور: کەنار و قەراغی شوێنێک کە جیای بکاتەوە لە شوێنێکی تر.
سنوورچە: تازە گەڵا دەرکردنی درەخت و گژوگیا.
سنووردار: شتێکە کە سنووری ببێ.
سنووق: سندووق.
سنەوبەر: درەختێکی تۆیی گەڵا وردی باڵا بەرزی هەمیشە سەوزی جوانە.
سنەیی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک کە لە پێش (زووڕەز)دا پێ دەگات.
سنیتر: ز. شتێکە وەک قیر هەنگ لەبەردەمی پلوورەکەیدا دایدەنێ.
سۆ: کونی دەرزی. سوێ. بنەماڵە و وەچە: (سۆ)شیان هەر برە و نازایە. گیایەکی بۆنخۆشە دەکرێتە پەنیرەوە بۆ تام و بۆنخۆشی. سبەینێ (د). کەپەک.
سوا: د. سبەینێ.
سواخ: سواغ.
سواخدان: سواغدان.
سواخکێشان: سواغدان.
سوار: کەسێکە بەسەر پشتی وڵاخەوە بێ. بریتییە لە شتێک کە بەسەر شتێکی تردا بڕوانێ و زاڵ بێ: بانی ئێوە بەسەربانی ئێمەدا (سوار)ە. منداڵێکە لەکاتی لەدایکبوونیدا لەپێشەوە قاچی بێ.
سواربوون: پەڕینە کۆڵی گیاندار.
سوارچاک: کەسێکە کە سواری باش بزانێ.
سوار خاس: سوارچاک.
سوارخە: ز. چیلکە.
سوارکردن: بریتییە لە ڕاپەڕاندنی کارێک: ئەو کارە زوو (سوارکە).
سوارە: کەسێکە کە بەسواری بڕوا. کۆمەڵە سوار.
سوارەی شەترەنج: ناوە بۆ شەش داش لە یاری شەترەنجدا کە پێیان دەڵێن: شا، وەزیر، فیل، ئەسپ، ڕوخ، پیادە.
سواری: بوونی مەردووم بەسوار: بە(سواری) چووم: ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی خورماڵ.
سواغ: قوڕ یا گەچێکە کە بەدەست یا بە ماڵە درابێ لە شوێنێک.
سواغدان: تێ هەڵسوونی قوڕ یا گەچی گیراوە لە شوێنێک بەدەست یا بەماڵە.
سواغکێشان: سواغدان.
سواف: تافگە.
سواڵ: داواکردنی شت لە مەردووم.
سواڵک: کۆتەرە دارێکە هەڵکەنرابێ بۆ ئاو تێدا خواردنەوەی سەگ.
سواڵکردن: داواکردن و خوازەڵۆکی شت لە مەردووم.
سواڵکەر: کەسێکە داوای شت لە مەردووم بکا.
سواڵە: قولێک گەنم یا جۆ یا مەرەزەیە کە سەپان بەداس درووبێتیەوە و هێشتا دای نەنابێتە زەوی.
سواڵەت: پارچەی شتی سووردوەکراو وەک گۆزە و دیزە.
سوان: بڕبەند.
سواندۆکە: سواندووکە.
سواندولکە: سواندۆکە.
سواندووکە: چۆلەکە پاساری.
سواندە: سوانە.
سوانە: گوێسوانە.
سۆبە: سۆپا.
سوپا: لەشکر.
سۆپا: کوورەیەکی لوولەداری لەوح یا تەنەکەیە زستانان لە ژووردا ئاگری تێدا دەگرێتەوە.
سوپاخانە: سپاخانە.
سوپاڕان: سپاڕانی.
سوپاڕانی: سپاڕانی.
سوپاس: ستایشی یەکێک لە پاداشی چاکەیەکیدا.
سوپاسالار: سپاسالار.
سوپاسکردن: سوپاس.
سوپاگە: سپاگە.
سۆپە: سۆپا.
سوپەر: سپەر.
سوپێر: سپەر.
سۆتک: سەرەبزووت.
سۆتکە: سمڵ. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی سەرچنار.
سۆتن: سووتان.
سۆتە: بێ باوەڕی بێ ئاین. داوێن پیس.
سۆتەک: سووتک.
سۆتەی: سووتان.
سوچیای: سووتان.
سوخاڵ: د. زوخاڵ.

سوخاڵدان: د. زوخاڵدان.
سوخت: مەردوومی بێ پارە و پوول. پەستی زویر. سۆخت (د).
سۆخت: سووتەمەنی.
سوختبوون: بێ پارە و پوول و سامانبوون.
سوختکردن: داماڵە غاسیکردنی یەکێک و هیچ پێ نەهێشتنی.
سوختە: کەسێکە کە تازە دەستی کردبێ بەخوێندن لە مزگەوتدا و ئیشوکار بکا بۆ مامۆستای.
سۆختە: د. سوختە.
سوخرە: وغرە.
سوخمە: جۆرە کاڵایەکی دوگمەداری کورتە لەسەر کراسەوە لەبەر دەکرێ. دارێکە دادەچەقێنرێ و مێوی دەخرێتە سەر (ز).
سۆر: سوور. سوێر.
سوراحی: جۆرە شەربەیەکی شووشەیە ئاوی تێ دەکرێ.
سۆراخکردن: سووسەکردن و بەڵگەگرتنی شتی ون بوو.
سۆراغکردن: سۆراخکردن.
سۆراف: با. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
سۆران: ناوە بۆ بەشێک لە کورد کە دادەنیشێ لە ناوەندی زێی گەورە و زێی پچووکدا.
سۆرانی: فەقیانەی کراس. کوردی سۆران. هەرمێ لاسوورە (ز).
سۆرپاز: ز.جۆرە سیرێکی کێوییە.
سورخ: دەرمانێکی سوورە وەک کل وایە. دەگیرێتەوە و شتی پێ دەنووسرێ.
سورخکاری: جوانکردنی نووسراو بەسورخ.
سوڕ: د. شوێنی لێژ و خز و سەر بەرەوخوارە.
سوڕسوڕە: باڵندەیەکی پچکۆلەی گێژ و وێژی نازیرەکە.
سوڕنا: زوڕنا.
سوڕناتک: زوڕناتک.
سوڕناژەن: زوناژەن.
سوڕیان: د. خلیسکان.
سۆرسۆرک: سوورێنچک.
سۆرک: سوورێژە (ز). هەرزن.
سۆرکە: سوورێژە.
سورمە: شتێکی باریکە وەک دەزوو لە زیو دروست دەکرێ بۆ دۆقی عەبا و گوڵەنگەی چەفتە و شتی تر. کل.
سورمەدان: نەڵقە ئاسنێکە بەم سەر و بەو سەری تۆپی جەنجەڕە و میلەکانی ئەم سەر و ئەو سەری پێدا دەچێ. کلدان.
سورمەڕێژ: کاڵا یا پارچەیەکە کە بەسورمە جوان کرابێ.
سورمەیی: ڕەنگی شینی تاریک.
سۆرنجان: جۆرە گیایەکە.
سورروشت: تەبیعەت. خووی مەردووم.
سورروشتی: شتی طبیعی.
سۆرە: بۆنە: بە(سۆرە)ی تۆوەهاتم واتە بەبۆنەی تۆوە. بێگانە: (سۆرە) هەر (سۆرە)یە. هەنەزا (د).
سۆرە و تۆرە: خزم و خۆشی ژن بۆ پیاو و، هی پیاو بۆ ژن.
سۆریاس: گیایەکی کوێستانییە گەڵای وەک کەوەر وایە بەڵام باریکترە دەکرێ بەچێشت.
سۆریچک: ز. سوورێنچک.
سورین: سمتی ئادەمی.
سۆز: شەوق و کەیف: فیسار کەس زۆر بە(سۆز)ە.
سۆزان: سووتان.
سۆزانی: ئافرەتێکە کە لەناو پیاواندا سەما بکا و سووڕ بدا. ژنی بێ شەرم.
سۆزرەت: شتی سەیر.
سۆزکردن: گۆرانی وتن بەسەر خۆشەویستێکدا بەدڵێکی گەرمی بەکوڵەوە.
سۆزمانی: د. سۆزانی.
سۆزە: کزە بای سووک. سۆز (د).
سۆزەکردن: سۆزکردن.
سۆزیاگ: سووتاو.
سۆزیان: سووتان.
سۆزیاو: سووتاو.
سۆزی: سبەینێ.
سۆژە: بێگار.
سۆس: کەپەک.
سۆست: سۆس.
سۆسرەت: سۆزرەت.
سۆسک: د. سۆس. سوێسکە.
سۆسکە: سوێسکە.
سۆسن: سۆسەن.
سۆسەن: جۆرە گوڵێکی جوانی بۆنخۆشە گەلێ ڕەنگی هەیە.
سوغرە: بێگارکردن بەمەردووم.
سۆغین: ز. ئەنجامی کار.
سۆفەقیتە: کڵاو کوڕە.
سۆفیلکە: کڵاو کوڕە. مەردوومی سۆفی خواپەرست.
سۆفیلە: دارێکە دادەچەقێنرێ بەخەرماندا دوای سوورکردنی.
سۆڤ: ز. گرانی.
سۆقان: ئێسقان.
سۆک: کوت، (سۆکە سۆک) کوت پێوەدانی یەک لەسەر یەک. سووک.
سۆکدان: د. کوت وەشاندن.

سوکوم: ز. تەحر و شێوە.
سۆکی: د. سووکی.
سوڵ: د. سڵ.
سۆڵ: پێڵاوێکە دەکرێ بەسەر پێوە.
سۆڵ: سوێر. وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی (سفت)ەوە بەکاردێنرێ: سفت و (سۆڵ) واتە زۆر سفت.
سۆلاف: تاڤگە. ناوی شوێنێکە لە ناوچەی ئامێدی.
سۆلان: د. نەژاد و ڕەسەن.
سۆڵان: د.گوڵی سەوڵ.
سۆڵاندنەوە: چووزاندنەوە.
سۆڵاننەوە: د. سۆڵاندنەوە.
سۆڵانەوە: چووزانەوە.
سۆلاوکە: پلوسک.
سولتان: جۆرێکە لە زاخە.
سۆلدروو: کەسێکە کە سۆل بدروێ.
سۆلکەر: سۆلدروو.
سۆلۆلە: بەچکە دووپشک.
سۆڵوخوا: د. شتی سوێر خوێ.
سولوسات: ز. کۆبوونەوەی پیاوان بەزۆری.
سۆڵە: سەرمای بەتین. شەوقێکی کەم کە لە دوورەوە دیار بێ (د). بلێسە (د). ناوە بۆ چوار دێ لە ناوچەی بازیان و قەرەداخ و مەریوان.
سۆڵەچرا: د. چۆلە چرا.
سۆڵەسۆڵ: د. چووزە چووزی ئەندام: ناو دەمم (سۆڵەسۆڵ)ی لێوە دێ.
سۆلکە: سوێرەکە.
سولیانەوە: د. چووزانەوە.
سۆلینە: با. گونجی ئاو.
سۆلینەوە: سۆڵانەوە.
سۆما: بینایی چاو. ئاسۆ (د). ڕۆشنایی (د).
سۆمایی: بیبیلەی چاو.
سۆمایی داهاتن: بریتییە لە کوێر بوون .
سون: سن.
سوند: سوێند.
سۆند: سوێند.
سونکە: وردە کەشکێکە دوای سوونەوە مابێتەوە. بنیسکە سابوون (د).
سۆنگە: د. دەست پەرژان.
سوننی: نیزە. کەسێکە لەسەر پەیڕەوی پێغەمبەر و یارانی بێ.
سۆنە: مراوی.

سوو: د. سوود: ئەم ئیشەبێ (سوو)ە.
سووان: لەکارکەوتنی تیغ بەڕەنگێک کە بەهەسان تیژ نەبێتەوە. هەسان. لووسبوون و نەمانی زبری شت.
سوواندن: نەهێشتنی زبری شت.
سوواندنەوە: سوونەوە.
سوواندەر: ز. گوێسوانە.
سووانن: سوواندن.
سووانەوە: توانەوەی کەشک و هێندێ شتی تر بەهەڵگلۆفتن و خستنی لە شتێکی تر: کەشکەکە (سوواوەتەوە). لووسبوون و چوونە یەکی لباد و فەرەنجی لەبەر زۆر سوونەوەی.
سوواو: شتێکە کە لووس بوو بێ و بڕگەی نەمابێ.
سوواوە: شتی سووراوە.
سووبا: ز. مەلەوان.
سووباهی: ز. مەلەکردن.
سووپ: ز. چەند بەردێکە لە بەریانی ئاودا دادەنرێ و داری پێدا ڕادەنگێورێ بۆ ماسی گرتن.
سووت: ز. چاڵێکە تەپکەی لەسەر دادەنرێ بۆ گرتنی هێندێ باڵندە.
سووتار: مەردوومی سەرسەری (ز). قووڵ.
سووتاڵ: سووتار.
سووتان: ئاگر تێبەربوونی شتێک و نەمانی.
سووتاندن: ئاگربەردان لە شتێک و نەهێشتنی.
سووتانن: سووتاندن.
سووتانەوە: سووربوونەوە و هەڵ زڵەپینی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی تەڕبوون و زۆر مانەوەیەوە لە تەڕیدا.
سووتاو: شتێکە کە ئاگری تێ چووبێ.
سووتاوە: شوێنێکە کە سووتابێتەوە.
سووتک: سووتوو.
سووتوو: خۆڵەمێشی شتی سووتاو.
سووتە: د. شتی سووتاو.
سووتەڵ: شتێکە کە لایەکی سووتابێ.
سووتەمەرۆ: داری نیوە سووتاوی هەڵپرووزاو.
سووتەمەنی: شتێکە کە ئامادە کرابێ بۆ ئاگرکردنەوە.
سووتەنی: سووتەمەنی.
سووتیان: د. سووتان.
سووتیانەوە: د. سووتانەوە.
سووتێن: شتێکە کە بسووتێنێ.
سووتێنەر: سووتێن.
سووجگەر: د. سیوجگەر.
سووجەرگ: د. سیوجگەر.

سووج: گوناح و تاوان. قوژبن.
سووچدار: تاوانبار. شتی گۆشەدار.
سووچنای: هـ. سووتان.
سووچەر: سووچەڕ.
سووچەڕ: گیاندارێکە بەقەد قەلەموونێک کە ڕقی هەستا پەڕەکانی دەهاوێژێ بەر هەر شتێک بکەوێ بریندارى دەکا و، گۆشتی دەخورێ.
سووچێو: مەقەڵی.
سووخار: ز. بەڵمی برنج.
سووخاڵ: خەڵووز.
سووخاڵدان: خەڵووزدان.
سووخۆر: د. سوود خۆر.
سوود: قازانج. کرێی پارەیەکە کە بەساڵ یا بەمانگ بدرێ بەیەکێک.
سوودخۆر: کەسێکە کە پارە بدا بەسوود.
سووددار: شتی بەکەڵک.
سوودکردن: پارەدان یا وەرگرتنی بەسوود.
سوور: جۆرە ڕەنگێکە وەک خوێن. شایی. سوێر.
سووراڤک: ز. سووراو.
سووران: شایی.
سوورانچک: سوورێنە.
سوورانە: پارەیەکە ئاغادێ دەیسێنێ لە زاوا لەکاتی ژن هێنانیدا.
سووراو: جۆرە ترێیەکی سوورە وەک (کاژاوی) بەڵام ئەم ناسکترە. دەرمانێکی سوورە ژنان بۆ جوانی سەر کوڵم و لێوی پێ ئاڵ دەکەن.
سووراوە: شتێکە کە سوورابێتەوە.
سووریاش: گزیر.
سووریاو: شتێکە ڕەنگی سوور کرابێ.
سووربلەتی: گوێژە سوورە.
سووربۆرە: وڵاخی بۆری سووریاو.
سووربوونەوە: سوور هەڵگەڕانی مەردووم لە کاتی تەریقی یا تووڕەبوونیدا. سوور هەڵگەڕانی گۆشت و شتی تر لە ڕۆنی داخدا.
سوور بەسوور: وتەیەکە وتنی شتێک بەیەکێک بەبێ پەردە نیشان دەدا: (سوور بەسوور) قسەکەم پێ وت.
سووربڕنۆڵ: شتی سووری شلی ناشیرین.
سوور پیاز: هـ. زەردەواڵە.
سوورچک: سوورێنچک.
سوورچی: ناوە بۆ تیرەیەکی گەورە لە کورد.
سوورخون: سوورفل.
سوورداگەڕان: سوور هەڵگەڕان.
سوور داگەڕیان: سوورداگەڕان.
سووڕ: چەرخە و خول. سەما.
سووڕان: چەرخان و خولخواردن.
سووڕاندن: چەرخدان بەشتێک و خول پێدانی.
سووڕاندنەوە: خولاندنەوەی شتێک.
سووڕانگە: شوێنێکە تێیدا بسووڕێیتەوە.
سووڕانن: سووڕاندن.
سووڕاننەوە: سووڕاندنەوە.
سووڕانەوە: خولانەوە. گەڕانی مەردووم بەبێ ئامانج.
سووڕخواردن: خولخواردن.
سووڕدان: خولدان. سەماکردن.
سووڕک: با. جورنە.
سووڕگە: سووڕانگە.
سووڕناتک: سوورێنچک.
سووڕنەخۆش: مەردوومی جۆشنی سووردەر.
سووڕە: خولە و چەرخە بەگردی شتێکدا، (سووڕە سووڕ) سووڕ خواردنی یەک لەدوای یەک.
سووڕیان: د. سووڕان.
سووڕیانەوە: د. سووڕانەوە.
سوورسات: خەرج و باجێکە کە ئاغادێ بیسێنێ.
سوورشامی: جۆرە ترێیەکی سوورە دەنکی لە سادانی گەورەترە.
سوورفل: سوور پڕنۆڵ.
سوورک: با. مۆرانە.
سوورکردن: پاککردنی دانەوێڵە لە خەرماندا بەجیاکردنەوەی کاکەی.
سوورکردنەوە: ئەم دیو ئەودیو کردنی گۆشت و شتی تر لە ڕۆنی داخدا تا سوور هەڵدەگەڕێ. پشت ڕاگرتن بەڕووتی لەبەر ئاگر و دەست پێداهێنانی لە کاتی سەرمابووندا تا سوور دەبێتەوە. خستنی خشت و گۆزە و دیزە و شتی تر بۆ ناو ئاگر تا سوور دەبێتەوە.
سوورکە: جۆرە مێوژێکی سوورە لە ترێ سپیکە دروست دەکرێ. برنجێکە کە دەنکی سووری زۆر بێ. شوێنێکە لە زەوی کە سووربێ و سەوزی تێدا نەبێ. برێتییە لە منداڵی وردە.
سوورکەلە: ئادەمی سووریاو.
سوورکەڵە: سوورکەلە.
سوورکەووگ: د. سوورکەوە.
سوورکەوە: وڵاخی کەوەی سووریاو.
سوورگوم: شتی ونی بێ سەر و شوێن.

سوورگومکردن: ونکردن و بێ سەر و شوێن کردنی شتێک.

سوورگی: ئاسنێکی زبانە دارە لە دیوی ناوەوە پەنجەرە و دەرگای پێ دادەخرێ.

سوورم: د. زەوی سووری بێ گژوگیا.

سوورۆونە: گیایەکی کوێستانییە کە سەر دەردەهێنێ وەک چنگی کەو سوورە.

سوورەبنە: گیایەکی بەهاری کوێستانییە دەکرێتە ناو دۆکولێوەوە.

سوورەبی: جۆرە بییەکە.

سوورەپیاز: جۆرە پیازێکی سوورە.

سوورەتا: جۆرە تایەکی بێ موچرک و لەرزە سێ شەو و سێ رۆژ دەخایەنێ.

سوورە چنار: پەلک.

سوورە چێو: دارێکی سوورباوە بەقەد دار هەناریک بەرز دەبێتەوە گەڵای وەک بەهێ وایە.

سوورەداڵ: جۆرێکە لە داڵ بەڵام ئەم گۆشت خۆر نییە.

سوورە داڵە: سوورە داڵ.

سوورەڕێوی: جۆرە ڕێوییەکی سووریاوە.

سوورەقانگ: جۆرێکە لە مراوی.

سوورەماسی: جۆرە ماسییەکی سوورکارە گۆشتی زۆر خۆشە.

سوورە مۆزە: شەنگە سوورە.

سوورە و بووگ: د. شتی سووربووەوە.

سوورەوبوون: د. سووربوونەوە.

سوورەوکردن: د. سوورکردنەوە.

سوورەوکریاگ: د. شتی سوور کراوە.

سوورهووڵ: د. شڵی سوور پڕ نۆڵ.

سوور هەڵگەڕان: سووربوونەوەی مەردووم لە تووڕەبوون یا تەریقبوونەوە یا سەرمابوونیدا. ناڵ و بۆڵبوونی خورما و هێندێ شتی تر.

سوورێتی: سووری شت.

سوورێجە: د. سوورێژە.

سوورێچکە: د. قوڕگ.

سوورێژە: دەردێکە وەک ئاولە بەڵام ئەم ئاو ناگرێ.

سوورێکە: سوورێژە.

سوورێنجە: سوورێژە.

سوورێنچک: سوورێنە.

سوورێنچکە: سوورێنچک.

سوورێنە: لوولەیەکە لە قوڕگی گیانداردا ئاوی پێدا دەچێتە خوارەوە.

سووری: بوونی شت بەسوور.

سووریجە: د. سوورێژە.

سووزان: سووتان.

سووزاندن: سووتاندن.

سووزمە: چێشتێکە کە بەرەکەی گوشرا بێ و تڵپەکەی فڕێ درابێ.

سووزن: سووژن.

سووزن ئاژن: سووژن ئاژن.

سووزەنەک: دەردێکی پیسە زۆرتر دەگا بەجێی میزی ئادەمی و بەنازارەوە میزی بۆ دەکرێ.

سووزەنی: دۆشکڵەیەکی جوانی پڕ تەڕی بێ ساچاغدارا لە حەمامدا خۆی لەسەر پۆشتە دەکرێتەوە.

سووزیان: گڕی دەروون: (سووزیان)م دەگرێ، واتە دەروونم جۆشی سەندووە.

سووزیاو: سووتاو.

سووژن: ئاسنێکی درێژی لووت تیژە کورتان و هێندێ شتی تری پێ دەدروێ.

سووژن ئاژن: سووژن کردن بەشتێکدا بەزۆری.

سووژندان: چەرمێکی درێژکۆلەیە سووژنی تێ دەخرێ.

سووژیان: سووتان.

سووژیاو: سووتاو.

سووسک: ز. سوێسکە.

سووسکە: سوێسکە.

سووسە: دەنگوباسێکە کە هێشتا بڵاونەبووبێتەوە: (سووسە) یەک هەیە لەلایەن فیسارە باسەوە، واتە دەنگوباسێکی کزی هەیە. بای سووک.

سووسە کردن: دەنگوباس وەرگرتنێکی کەم لە شتێکی نهێنییەوە.

سووسەلێ: بزنی ڕەشی دەموچاو سوور.

سووسەمار: بزمژە.

سووسەن: ز.سۆسەن.

سووسی: هـ. سوێسکە.

سووش: ز. جۆرە گیایەکی بۆن خۆشە.

سووقان: ئێسقان.

سووک: شتێکە کە قورس نەبێ. بریتییە لە مەردوومی بێ مایەی بێ نرخ.

سووکبار: بریتییە لە کەسێک کە ئەرکی کەم بێ.

سووکباری: بریتییە لە کەم ئەرکی.

سووکرە: دیزە.

سووککردن: بریتییە لە ئابڕووبردنی یەکێک.

سووکە: د. شیشێکە کە گۆرەوی پێ دەچنرێ.

سووکەڵە: شتێکە لە هەڵگرتندا سووک بێ.

سووکی: بوونی شت بەڕەنگێک کە قورس نەبێ. بریتییە لە بێ نرخی و بەدناوی یەکێک.

سوول: با. جورنە. تاقگە. پلوسکی ئاو.
سوولاف: تاقگە.
سوولاووک: سوولاوگە.
سوولاوگە: پلوسکی سەربان.
سوولک: منداڵی ساوا. سوولاووک.
سوولکە: بنیسکە سابوون. بریتییە لە منداڵ: دوو (سوولکە)م هەیە، واتە دوو منداڵ.
سوولگە: شوێنی لێژ.
سوولە: چەند سنگێکی باریکی نووک تیژە (بەرماڵ)ی دەواری لە دەواردا پێ قایم دەکرێ. لاسکی هەرزن (ز).
سوولەرمە: چلوورە.
سوولین: با. زێراب.
سوون: سن. ساوین.
سوونەوە: هەڵگلۆفتن و دەستهێنانی زۆر بەشتێکدا: کەشکەکە یا لباد و فەرەنجییەکە بسووردەوە.
سوودیل: د. ئەستێرەی سیوەیل.
سوویاگ: د. سواو.
سوویان: سووان.
سوویە: سپڵ.
سوهتن: ز. سووتان.
سوهون: ز. سام و ترس.
سودی: سبەی.
سوێ: خەفەت و داخ: (سوێ)ی برد بەدڵیدا. ئێش و ئازار: ئەم برینە بە(سوێ)یە. تەماشا.
سوێبوونەوە: مردن لە داخا یا لە ئازارێکدا.
سوێتەلی: مەردوومی هەڵەشەی سەرسەری.
سویجگەر: سیوجگەر.
سوێر: خواردنێکە کە تامی وەک تامی خوێ وابێ.
سوێر خوێ: خواردنێکە کە مەزەی سوێری بێ.
سوێرۆ: د. ریشۆڵە.
سوێرەکە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە خەستەی دۆ دروست دەکرێ. جۆرێکە لە مازوو دەباخی پێ دەدرێ.
سوێرەڵووک: شتی سوێری ناخۆش.
سوێرێژک: سوورێژە.
سوێس: تارمایی.
سوێسکە: مەلێکە وەک کەو بەڵام ئەم پچووکتر و گۆشتی خۆشترە.
سوێسن: سۆسەن.
سوێسنایەتی: ناوە بۆ ناوچەیەک لە کوردستانی ئێران.
سوێسنە: گوڵێکی جوانی بۆنخۆشی کوێستانییە.
سوێگە: ئاسۆ.
سوێل: سمێل.
سوێڵ: سمێڵ.
سوێن: سوێند.
سوێند: پاکانە بە ناوی خوا.
سوێند خوار: دوو کەس یا زیارترن کە پاکانەیان بۆ یەکتری کردبێ لە شتێکدا و بووبن بەیەک.
سوێندخواردن: پاکانەکردن بەناوی خوا.
سوێندخواری: یەکێتی دوو کەس یا زیاتر بەهۆی سوێند خواردنەوە.
سوێندخۆر: کەسێکە کە سوێند بخوا.
سوێنددان: پاکانەکردن بە یەکێک.
سوێندگیر: کەسیکە کە سوێندی درۆ پێی نواندبێ.
سوێنکە: سونکە.
سوێنگ: سوێند.
سوێنگخوار: سوێندخوار.
سوێنگخواردن: سوێندخواردن.
سوێنگخورایی: سوێندخواری.
سوێنگخۆر: سوێندخۆر.
سوێنگدان: سوێنددان.
سوێنگ گیر: سوێندگیر.
سوێنە: دەفرێکی گلێنی سووردەوەکراوی پەلە بەرگ و کاڵای تێدا دەشۆرێ.
سۆیە: سبەی.
سویر: ل. شایی.
سویل: ل. سمێڵ.
سویلاف: با. تاقگە.
سوین: سوونی شت.
سە: سەگ. سێ (ز). سێبەر (ز).
سها: سێبەر.
سەبا: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
سەبارەت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر): (سەبارەت) بەنەخوێندەوارییە کە کورد پاش کەوتووە.
سەبرگە: ڕیخ و شیاکە.
سەبرگەچی: کەسێکە ڕیخ و شیاکە پاک بکاتەوە و فڕێی بدا.
سەبزە: سەوزاییەکە بە کاڵی یا بە کوڵاوی بخورێ. هەموو جۆرە شیناییەک کە ڕوابێ.
سەبوون: بای گەرم.
سەبەتولکە: سەبەتەی پچکۆلە.
سەبەتە: دەفرێکی توولینی دەم پەلە.

سەبەتە بەسەرێ: جۆرە یارییەکە ئەوی تێ بکەوێ دادەنیشێ و یەکێک دەبێ بەوەستا بەژوور سەریەوە پاسی دەکا و ئەوانی تر دێن لێی بدەن وەستاکەش نایەلێ لەو حەلەدا دەستی بەر هەرکامێکیان بکەوێ تێ دەکەوێ.

سەبەتچن: کەسێکە کە سەبەتە دروست بکا.

سەبەل: جۆرە دەردێکە بەچاو دەگا زیادە گۆشتی تێدا پەیدا دەبێ.

سەبەڵ: د. سەبەل.

سەبیل: شتێکی خواری کونداری گڵێنە سوور دەکرێتەوە و توتنی پێ دەکیشرێ.

سەبیلچی: کەسێکە کە سەبیل دروست بکا.

سەبیل خۆر: سەبیل کێش.

سەبیل ساز: سەبیلچی.

سەبیل کێش: کەسێکە کە سەبیل بکێشی.

سەبیلە: شتێکە وەک سەبیل ئەمسەر و ئەوسەری بۆریەی ئاوی پێ قایم دەکرێ.

سەپان: کەسێکە کە بە یازدە یەک دانەوێڵە بدروێتەوە و بیهێنێتە ناو بۆ خاوەنی.

سەپاندن: جێکردنەوەی شتێک لە شوێنێک بەزۆر.

سەپانی: وەرزێری.

سەپک: تێلا. دارێکە وەک چنگی ئادەمی دەواری پێ دەکوترێ لە کاتی تەنیندا بۆ سفتی. کولێرەیەکە لە کەپەک دروست دەکرێ بۆ سەگ.

سەپلە: جۆرە کولێرەیەکە بۆ سەگ دەکرێ.

سەپۆڵە: مەردوومی گەلحۆی گێژ و وێژ.

سەپوول: د. سەپۆلە.

سەپەل: د. مەردوومی سەپۆلە.

سەپەلیک: سپڵ.

سەتک: گیایەکی بەهارییە بەرێک بەهێشوو دەگرێ دەنکەکانی وەک نۆک وایە تام و بۆنی خۆشە.

سەتڵ: دەفرێکی قوڵفداری گەورەیە لە مس یا لە تەنەکە یا لەوح دروست دەکرێ و ئاو و هێندێ شتی تری پێ دەهێنرێ.

سەتماندن: ز. پڕکردنەوەی بیر. وێرانکردنی شوێنێک.

سەتمە: ز. ساتمە.

سەحکردن: ز. گوێگرتن.

سەحەری: جۆرە مقامێکی کوردییە.

سەحەن: دەفرێکی مسینە وەک دەوری پەلە بەلام ئەم قووڵترە.

سەحەنچە: سەحەنی پچووک.

سەچیتن: ز. تەفتیش.

سەخت: شتی زۆر ڕەق. ڕۆژی سەرماو باوە. مەردوومی توورە بوو.

سەختبوون: توورەبوون. ڕەقبوون.

سەختکردن: توورەکردن.

سەختەگرێ: د. گرێ کوێرە.

سەختەوبوون: د. ڕەقبوون. توورەبوون.

سەختیان: کەوڵی نانکردن. شەقە چەرم.

سەختی: ڕەقی. سەرما و سۆڵە: بەم (سەختی)یە مەچۆرە دەرەوە. ڕاسپاردن: فیسار کەسم (سەختی) کرد واتە ڕام سپارد. توورەیی.

سەخڵەت: د. سەغڵەت.

سەخڵەتکردن: د. سەغڵەتکردن.

سەخڵەتی: د. سەغڵەتی.

سەخوڕ: ڕیخی ناوسکی ئاژاڵ.

سەخوڕدان: توورەکەیەکە لەناو سکی ئاژاڵدا سەخووڕی تێدایە.

سەخوڕگا: د. شوێنێکە کە سەخوڕی تێ فڕێ بدرێ.

سەخورمە: د. سیخورمە.

سەخەری: د. پێستی کەفەڵی گا و گامێش و وڵاخی بەرزە کە ژێری پێڵاوی لێ دروست دەکرێ.

سەد: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دە جار دەیە.

سەدارە: جۆرە کڵاوێکی لا پانە، هێندێ لە کارگوزەرانی دەوڵەتی عێراق دەیکەنە سەر.

سەدان: ئەو ژمارانەن کە لە پلەی سێیەمدا دەنووسرێن لە ژمارەدا. چەند سەدێک لە شتێک: فیسار کەس بە(سەدان) مەڕی هەیە .

سەدری: جۆرە برنجێکی دەنک باریکی درێژکۆلەیە و بۆنێکی خۆشی هەیە.

سەدە: چەرخێکە کە بریتییە لە سەد ساڵ (قرن).

سەدەف: شتێکی سپی سەختی بریقەدارە قۆپچە و شتی تری لێ دروست دەکرێ.

سەدەم: سەدەمین. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر) (ز).

سەدەمین: شتێکە لە پایەی سەددا بێ.

سەدهەم: سەدەمین.

سەدهەمین: سەدەمین.

سەهر: ز. زڕ.

سەر: سەلکی گیاندار. لای ژوورووی هەموو شتێک. نیشانەیەکی پچکۆلەی ڕاستە لە بان هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ. جار: بەیانی (سەر)ێک هاتم بۆ لات. سەرقاپی شت: (سەر)ی شووشەکە شکاوە. دەمی دەفر: (سەر)ی دەفرەکە بنێرەوە. بریتییە لە تاقە گیاندارێک: خێزانی فیسار کەس چوار (سەر)ن. ئەندازەیەکە لە ناو کە کشتوکاڵی پێ ناو بدرێ: کارێزەکەم (سەر)ێک ناوی هەیە.

سەرا: کۆشکێکی گەورەی دەوڵەتییە کە سەرۆک و فەرماندەری دەوڵەت و بەردەستەکانی پیشەی دەوڵەتی تێدا دەبین.

سەراپا: وتەیەکە لەباتی وتاری (لە سەرەوە تا خوار) بەکاردێنرێ: کتێبەکەم سەراپا خوێندەوە، واتە لە سەریەوە تا خواری.

سەرا پەردە: پەردەیەکە بەدەرگای سەرا و ژووری پیاوی گەورەدا بگیرێت.

سەراپیتە: بنمیچ.

سەراراو: کەف و سابووناوێکە کە یەکەم جار بەرگی پێ دەشۆرێ.

سەرازا: سەربەخۆ.

سەرازایی: سەربەخۆیی.

سەرا سوێ: سەرە تاتکێ.

سەراسەر: سەراپا.

سەراسێ: سەرێشە: دراوسێ لە دراوسێ دەگرێ (سەراسێ).

سەراسیمە: کەسێکە کە سەری سوڕمابێ لە کارێک.

سەراک: ز. سەرۆک.

سەرامەد: مەردوومی قاڵی زیرەکی دەرهاتوو.

سەرانسەر: سەراپا. توێژاڵی سەرەوەی شت: (سەرانسەر)ی ماستەکە بگرە.

سەرانگوێلک: سەرەنوێلک.

سەرانە: باجێکە لە مەردووم بسێنرێ لە جیاتی سەری خۆی.

سەراو: پێشاو. ئاوێکی زەردە ئافرەت لە پێش منداڵ بوونیدا بەچەند دەمێک لە بەری دەڕوا، سەرچاوەی گەورە.

سەراو تۆقین: تەقینی ئەو پەردەیەی کە منداڵی تێدایە لە سکی دایکیدا و هاتنە دەرەوەی ئاوەکەی کەمێک لە پێش منداڵ بووندا.

سەراوورد: سەرەتا و بناوانی هەموو شتێک: جاف لە (سەراوورد)ەوە کۆچەری بووە. لای ژوورووی شت.

ساراوەرد: د. سەراوورد.

سەرئەژمێری: سەر ژمێرە.

سەرئەناز: د. لاکێشێکە لە ژوورقاڵییەوە ڕادەخرێ لەسەر باری پانی.

سەر ئەنجام: ئەنجام و ئاکامی کار.

سەر ئەنناز: ز. سەرپۆشێکە کە بدرێ بەسەر شتدا.

سەر ئێشان: سەر ئێشە.

سەرئێشاندن: بریتییە لە سەرکردنە سەر یەکێک.

سەر ئێشە: ژانەسەر.

سەرئێلچی: نوێنەری هەرە گەورەی دەوڵەتێک لە پایتەختی دەوڵەتێکی تردا.

سەربار: بریتییە لە ئیشوکارێکی لاوەکی کە خرابێتە سەر ئیشوکارێکی تایبەتیت. شتێکە کە خرابێتە سەر دووتای بار.

سەربارە: سەربار.

سەرباز: کەسێکە کە چووبێتە ژێرچەکی دەوڵەت بۆ پاسی نیشتمان.

سەربازخانە: شوێنێکە کە سەربازی دەوڵەت تێیدا دانیشێ.

سەربازکاری: خزمەتی سوپایی.

سەربازگە: سەربازخانە.

سەربازگیری: گیرانی لاوان بۆ سەربازی.

سەرباس: باسێکە کە قسەی لێ بکرێ (موضوع).

سەربال: سێ پەڕی گەورەیە بەسەر باڵی باڵندەوە.

سەربان: سەری ژوور و خانوو.

سەربڕ: د. قەد بڕ.

سەر بڕاو: گیاندارێکە کە سەری لە لەشی کرابێتەوە.

سەر بڕیاگ: سەر بڕاو.

سەر بڕین: بڕینی سەر و جیاکردنەوەی لە لەش.

سەربزێو: بریتییە لە مەردوومی جەربەزەی هار و هاج.

سەر بزێوی: بریتییە لە جەربەزەیی و هار و هاجی.

سەربڵن: د. سەر بڵند.

سەر بڵند: بریتییە لە یەکێک کە نەنگ ڕووی تێ نەکردبێ.

سەر بڵندکردنەوە: سەربەرزکردنەوە.

سەربڵندی: بریتییە لە بێ نەنگی.

سەربڵنی: د. سەربڵندی.

سەر بە: وتەیەکە ئاشنایەتی یەکێک دەگەیەنێ بەکەسێک کە لە دوایەوە دەوترێ: (سەربە) من، (سەربە) تۆ، (سەربە) ئەو، واتە ئاشنای من یا تۆ یا ئەو.

سەر بەتاک: سەر بە تاڵ.

سەر بە تاڵ: شتی دانەپۆشراو.

سەربەخۆ: مەردوومێک یا گەلێکە کە لە کاروباری خۆیدا ژوور دەستی نەبێ.

سەربەخۆیی: بوونی مەردووم یا گەل بەڕەنگێکی وا کە ژوور دەستی نەبێ لە کاروباری خۆیدا.

سەر بەدوو: ز. چێشتی دۆینە.

سەر بەدەرەوە: کەسێکە کە هاتوچۆی دەرەوە زۆر بکا.

سەربەرز: سەربڵند.

سەربەرزکردنەوە: بریتییە لە دووبارە پەیدابوونەوەی کارێک: جەردەکان (سەریان بەرز کردۆتەوە).

سەربەرزی: سەر بڵندی.

سەربەرەخوار: سەربەرەوخوار.

سەربەرەخوارە: سەربەرەوخوارە.
سەربەرەژوور: سەربەرەو ژوورە.
سەربەرە ژوورە: سەر بەرەو ژوورە.
سەربەرەژێر: سەربەرەوژێر.
سەربەرەژێرە: سەربەرەوژێرە.
سەربەرەوخوار: سەر بەرەوخوارە. شتێکە سەری کەوتبێتە خوارەوە و خۆی کەوتبێتە سەرەوە.
سەربەرەوخواربوون: دەمە و ژێربوونی شت.
سەر بەرەوخواربوونەوە: ڕۆین بەرێگایەکی لێژدا لە سەرەوە بۆ خوارەوە.
سەربەرەوخوارکردن: دەمە و ژێرکردنی شتێک.
سەربەرەوخوارکردنەوە: ناردنی شتێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە. سەر بەرەوخوار کردن.
سەربەرەوخوارە: هەڵدێرگە و لێژی.
سەربەرەوژوور: شوێنێکە کە بەرز بێ و ژوور تۆ کەوتبێ.
سەربەرەوژووربوونەوە: ڕۆین بەرێگایەکی لێژدا لە خوارەوە بۆ سەرەوە.
سەربەرەوژوورکردنەوە: ناردنی شتێک لە خوارەوە بۆ سەرەوە.
سەربەرە و ژوورە: شوێنی هەوراز.
سەربەرەوژێر: سەربەرەوخوار.
سەربەرەوژێربوون: سەر بەرەوخوار بوون.
سەر بەرەو ژێربوونەوە: سەر بەرەوخواربوونەوە.
سەربەرەوژێرکە: سەربەرەوژێرە.
سەربەرەوژێرە: سەربەرەوخوارە.
سەربەس: سەربەست.
سەربەست: کەسێکە لە هیچ سڵ نەکا و شەرم نەکا. سەرپێچ. سەربەخۆ.
سەربەستکردن: نرخێکی زۆر دانانە لەسەر شتێک بۆ ئەوەی کە خاوەنەکەی دەستخەڕۆ بێ و لەو نرخە کەمتر نەیفرۆشێ و دابمێنێ بەدەستیەوە.
سەربەستە: بریتییە لە شتی پۆشراوی شاراوە.
سەربەستی: شەرم و سڵ نەکردن. سەربەخۆیی.
سەربەسە: د. سەربەستە.
سەربەسەر: گۆڕینەوەی دوو شت بەیەکتری بەبێ باقی دانەوە.
سەر بەسەرێ: سواربوونی دوو نێرینەی ئادەمی بۆ یەکتری و ئارەزوو بەجێ هێنانیان بەیەکتری.
سەربەسی: سەربەستی.
سەربەش: بەشێکی سەرپشکە لەناو چەند بەشێکدا لە شتێک.
سەر بەفەتارەتدان: تووشکردنی یەکێک بەچورتمێک بەرێکخستنی هەلاتێک بۆی بەرەنگێک کە سەری تێدا بچێ.

سەربەکڵاوە: کاتی هاتنە خوارەوەی باران و بەفر بەلێزمە و ڕەهێڵە.
سەربەگۆبەنگ: کەسێکە لە هەموو شوێنێک هەر گۆبەنگ بنێتەوە.
سەر بەگێچەڵ: سەر بەگۆبەنگ.
سەر بەمۆر: قوتوو یا شووشەیەکە کە پڕ بێ لە شتێکی بەنرخ و سەرەکەی مۆر کرابێ.
سەربەن: ز. چەرمی سەر پەنجەی نەعل.
سەربەند: تاقە شیعرێکە کە لە (حەوت بەنددا) بوترێتەوە.
سەر بەهەوێ: ژنێکە کە هەوێی ببێ.
سەربێشکە: پەردەیەکە دەدرێ بەسەر بێشکەی منداڵدا.
سەرپاچ: دروونەوەی گیایەکە کە لەناو مەرەزەدا ڕوابێ و کەوتبێتە سەر مەرەزەکە.
سەرپارێزەر: محامی.
سەرپاک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (هەموو): مەرەزەکەم (سەر پاک) دروووەوە.
سەر پالان: سەر کورتان.
سەرپالە: سەپانێکە لەکاتی دروێنەدا پێش سەپانەکانی تر بکەوێ.
سەرپایی: د. سەرپێیی.
سەرپڕ: دەفرێکە لێواولێو پڕبێ لە شت. سەر جەنجاڵ.
سەرپزوو: شوێنی بەندە خوێن لە دەرپێ و ڕانک و دەمەر قۆپان.
سەرپشک: شتێکی زۆر باشە لەناو چەند شتێکی تردا کە پشک خرابێ و بەر یەکێک کەوتبێ.
سەرپۆت: کردنی کارێک بەناپوختی: (سەرپۆت)ێک تووتنەکەم دارک بژێر کرد.
سەرپۆرت: د. سەرپۆت.
سەرپۆش: پارچەیەکی تەنراوی چوارگۆشەیە کە بدرێ بەسەر شتدا. تەنراوێکە کە ژنان دەیدەن بەسەریاندا.
سەرپەتی: مەردوومی سەر ڕووت.
سەرپەرچەم: جۆرە چەکێکی ژنانانەیە دەکەوێتە سەر پەرچەم.
سەرپەڕ: شتێکە لەوپەڕی چەند شتێکی تردووبێ.
سەرپەرە: پارچە کاغەزێکی ڕەنگاوڕەنگە کە بۆ جوانی دەدرێ لە ڕووی شت.
سەرپەرشت: کەسێکە چاودێری شتێک بکا.
سەرپەرشتی: چاودێری کردنی شتێک.
سەرپەل: سەر لقی درەخت.
سەر پەڵە: مانگی تشرینی دووهەم کە سی ڕۆژە.
سەرپەنجە: جومگەی یەکەمی پەنجە.
سەر پێ سپاردن: بریتییە لە دڵنیایی و پشت بەستن بەیەکێک: فیسار کەس لە وانەیە کە (سەری پێ بسپێریت).

سەرپێچ: شتێکە کە ببەسترێ بە سەرەوە. بریتییە لە کەسێک کە ئەو فەرمانەی پێ دراوە نەیکا.
سەر پێچانەوە: بریتییە لە سڵەمینەوە و کۆکردن: فیسار کەس لە هیچ شتێک (سەر ناپێچێتەوە) واتە کۆناکا.
سەرپێچی: خۆ دزینەوە لە کارێک و نەکردنی.
سەرپێل: سەرشان.
سەرپێوەنان: بریتییە لە ملنان و راست رۆیشتن: لەشکرەکە (سەری پێوەنا) واتە راست رۆیشت.
سەر پێیی: گوزدران پەیداکردن بەبۆنەی هاتوچۆکردنی دەرەوە.
سەر پێیی کردن: بریتییە لە رەوانبوون و زۆرچوونە سەر پێشلو.
سەرتا: میوەیەکی جوانە دەخرێتە سەر دەمی تا.
سەرتاپا: سەراپا.
سەرتاسەر: سەرانسەر.
سەرتاش: وەستای سەر تاشین. چەقۆیەکە کە سەر بتاشێ.
سەرتاشین: تاشینی سەر بەگوێزان.
سەرتاق: دارێکە رایەڵ دەکرێ بەسەر تاقدا و دیواری لەسەر دروست دەکرێ. پەتێکە دەبەسترێ بەدەمی جەواڵەوە بۆ دروونی.
سەرتاڵ: سەری تاوی بەکرە و کندر.
سەرتڵ: بریتییە لە شتی نایابی هەڵبژاردە.
سەرتلیک: رەحەتی. ئەموستیلەی دروومان.
سەرتۆ: د. سەرتۆێ.
سەرتۆپ: چەند قەدێکە لە تۆپی تەنراو لە سەرەوە کە لەوانی دیکە باشترە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هەموو): (سەر تۆپ)ی گەردک چوونەتە سەیران.
سەرتوو: با. توێژی قەیماغ.
سەرتوێ: توێژی ماست.
سەرتوێژ: سەرتوێ.
سەرتەرز: تەرزی هەرە ناسکی هێندێ گیا و دەرەخت.
سەرتەریدە: گەورەی جەردە.
سەرتەریە: سەرتەریدە.
سەرتەڵ: د. شتی هەڵبژاردەی نایاب.
سەرتەنگ: تەنگەیەکە بەسەر باری وڵاخدا دەکێشرێ.
سەرتەنوور: سەرتەنوور.
سەرتەندوور: شوێنێکە کە تەنووری تێدا دانرابێ بۆ نانکردن.
سەرتیاچوون: بریتییە لە مردن لە پێناوی شتێکدا.
سەرتێشت: با. بەرچایی.
سەرتێکردن: بریتییە لە هاتوچۆکردن بۆ لای یەکێک: فیسار کەس (سەری تێ کردووم). بریتییە لە دەم ژەندنە شتێک و لەناودانی: فیسار کەس (سەری کردووەتە) داراییەکەی.
سەرتیپ: قائدی فرقە.
سەرتیل: چەند گوریسێکە سەرێکیان دەبەستری بەدەوارەوە و سەرەکەی تریان بەمێخەوە.
سەر تیلک: سەر تلیک.
سەرجل: پارچە هۆرێکە دەدرێ بەسەر کورتاندا بۆ ناگاداری کورتانەکە.
سەرجەم: وتەیەکە لە جێی وتەی تێکڕا بەکار دێنرێ: جاف (سەرجەم) چوون بۆ کوێستان، یا (سەرجەم) ئەم کاڵەکانە بەچەند؟
سەرجەنجاڵ: کەسێکە کە زۆر خەریک بێ بەشتەوە و، نەپەرژێتە سەر شتی تر.
سەرجێیی کردن: بریتییە لە دروستبوونی پیاو لەگەڵ ژنی خۆی.
سەرچاوکە: د. سەرچاوگە.
سەرچاوگە: سەرچاوە.
سەرچاوە: شوێنێکە کە ئاوی کانی یا کارێزی لێ دەرکەوتبێ.
سەرچڵ: مەردوومی جەربەزەی چەتوون کە ئەنجامی کار لێک نەداتەوە.
سەرچڵی: سەرپێچی و سەر رەقی.
سەرچۆپی: هەڵپەرین لە پەری لای راستی ریزدەوە.
سەرچۆپی کێش: کەسێکە لە پەری لای راستی ریزدوە چۆپی بکێشێ.
سەر چەشمە: سەرچاوە.
سەرچەوت: کەسێکە لە پەیمان و بەڵێندا راست نەبێ.
سەرچەوتی: ناراستی لە پەیمان و بەڵێندا.
سەرحەد: سنووری شوێنێک کە دووخاک لەیەک جوێ بکاتەوە.
سەرحەد دار: کەسێکە کە چاودێری سەرحەدێکی پێ سپێردرابێ.
سەرخان: نهۆمی سەرەوە لە خانوو.
سەر خستن: خستنی شتێک لە نزمییەوە بۆ بەرزییەک. بریتییە لە پەڕاندنی وڵاخی نێر. زاڵکردنی یەکێک بەسەر یەکێکدا یا بەسەر مەبەستێکدا.
سەرخستنە سەر: سەر نانەسەر.
سەرخواردن: بریتییە لە مردنی یەکێک دوای پەیدابوونی یەکێک: فیسار منداڵ (سەری باوکی خوارد).
سەرخوران: بریتییە لە ئارەزووکردنی یەکێک بۆ کارێک: فیسار کەس (سەری دەخورێ) لە ئاژاوە.
سەرخۆش: کەسێکە بە هۆی خواردنەوەی ئارەق و مەیەوە مەست و بێ هۆش بووبێ.
سەرخۆشبوون: بێ هۆشبوون بەهۆی خواردنەوەی ئارەق و مەیەوە.
سەرخۆشی: مەستی و بێ هۆشی.
سەرخۆشی کردن: دڵنەوایکردنی یەکێک کە مردووی مردبێ یا تووشی چورتمێک بووبێ لەگەڵ دڵخۆشی دانەوەی.

سەرخەو شکاندن: بریتییە لە نووستنێکی کەم بۆ حەسانەوە.

سەرخەو کردن: سەرخەو شکاندن.

سەرخێڵ: گەورە و سەرۆکی خێل.

سەرد: سارد (د). بریتییە لە مەردوومی بێ هەوەس لە شتێک.

سەرداب: سارداو.

سەرداخستن: بریتییە لە شەرمەزاری و تەریقی.

سەردار: گەورەی کۆمەڵێک.

سەرداری: گەورەیی کردنی کۆمەڵێک.

سەردان: دیدەنی کردنی یەکێک. بەسەرکردنەوەی شتێک.

سەر دانان: بریتییە لە گیان بەختکردن لە ڕێی شتێکدا.

سەردانەواندن: بریتییە لە شەرمەزارکردنی یەکێک: فیسار کەس چاک (سەری بەفیسار دانەواند).

سەرداو: د. سارداو.

سەرداهاوردن: سەرداهێنان. سەری قسە دامەزراندن (د).

سەر داهێنان: شانەکردنی مووی سەر.

سەر دڕ: شتێکە کە مەردووم بەدەستی خۆی تەنیبێتی: جۆلا بە(سەر دڕی) خۆی ناڕازیایە.

سەردروو: کۆکی دروومان.

سەردۆشەک: تەنراوێکی جوانە دەدرێ بەسەر دۆشەکدا.

سەرد و گەرم: د. سارد و گەرم.

سەردولکە: ئەو وتارانەن کە لە پرسەی ژناندا سەردولکەبێژ دەیانڵێ و ئەوانی تر بۆی دەسێننەوە.

سەردولکەبێژ: ژنێکە کە لە پرسەی ژناندا بەچەند وتارێکی دڵگیر دەلاوێنێتەوە بەسەر مردووەکەدا و ژنەکانی تر بۆی دەسێننەوە.

سەردۆڵە: کەوڵی نان لەسەر کردن.

سەر دەرچوون: بریتییە لە شارەزایی لە شتێکدا: فیسار کەس لە هەموو شتێکدا (سەری دەردەچێ).

سەر دەرکردن: خۆ ڕزگارکردن لە چورتمێک.

سەردەرکەر: ڕابەری شارەزا.

سەر دەرگا: چەند دارێکە ڕایەڵ دەکرێ لەسەر دەرگا و دیواری لەسەر دروست دەکرێ.

سەردەرهاتن: بریتییە لە سەوزبوونی گیا.

سەردەرهاوردن: سەر دەرهاتن.

سەردەرهێنان: سەر دەرهاتن.

سەر دەری: کاڵایەکی قۆڵدارە لەسەر کاڵای ترەوە لەبەر دەکرێ.

سەردەست: سەر قۆڵی هێندی کاڵا.

سەردەستان: کاتی منداڵبوونی ئافرەت کە مامان دەیخاتە سەر دەستی. سارده سنگان.

سەردەستە: شتی هەڵبژاردەی نایاب: سەعاتەکەم: (سەردەستە)یە. سەر دەست.

سەردەسێر: د. کوێستان.

سەردەفتەر: یەکەمین کەسێکە کە ناوی نووسرابێ لە سەرووی چەند ناوێکەوە.

سەردەق: دەقی دەست لێ نەدراوی هەموو شتێک.

سەردەق شکاندن: بریتییە لە کردنی کارێک یا وتنی قسەیەک کە هێشتا کەس نەیکردبێ یا نەیوتبێ: (سەردەقی) ئەم کارە یا ئەم وتارە مەشکێنە.

سەردەم: کات و حەلێکی تایبەتییە کە کارێکی تێدا کرابێ و ئێستا باسی بکەوێتەوە: لەو (سەردەمە)دا کە من دەمخوێند خوێندەوار زۆر بوو. (عصر).

سەردەمە: تەنراوێکی تەنکە دەدرێ بەدەمی منداڵدا لە ناو بێشکەدا.

سەردەمی: شتی دەمدەمی. (مؤقت).

سەردەنشت: سەرزەنشت.

سەردەوبوون: د. ساردبوونەوە.

سەردەوکردن: د. ساردکردنەوە.

سەردی: ساردی.

سەڕاد: ز. کەوی بێژانەوە.

سەڕاندن: زەڕاندن.

سەرڕا: سەرەڕا.

سەرڕاست: بریتییە لە کەسێک کە لە پەیمان و ئیشوکاردا ڕاست بێ.

سەر ڕاستی: بریتییە لە پەیمان دروستی و ڕاستی.

سەر ڕوشتە: بەڵگە: لە بابەت شتە دزراوەکەوە (سەر ڕوشتە)یەکم دەستکەوتووە. دەستمایەیەکی کەم لە خوێندەواری و ژیری: فیسار کەس لە خوێندندا (سەر ڕوشتە)یەکی هەیە، یا فیسار کەس بە(سەر ڕوشتە)، واتە ژیرە.

سەر ڕەق: بریتییە لە مەردوومی ڕق ئەستوور کە لە کێشی کەسدا نەبێ.

سەر ڕەقی: توورەیی و ڕق ئەستووری.

سەڕە: زەڕەی کەر، (سەڕە سەڕ) زەڕەی یەک لە دوای یەک.

سەڕهاتن: زەڕهاتن.

سەڕین: زەڕین.

سەرزارەکی: سەرزاری.

سەر زاری: قسەیەکە هەر بەدەم بووترێ و لە دڵ نەیەتە دەرەوە.

سەر زەردە: خشتێکە لە نیوەی کەمتری کەل بێ. کەسێکە بێ پرس و بێ پەروا بچێتە شوێنێک.

سەرزەنش: سەرزەنشت.

سەرزەنشت: تەریقکردنەوەی یەکێک لە ڕووی ئامۆژگارییەوە.

سەرزین: شتێکی جوانی ڕەنگاوڕەنگە دەدرێ بەسەر قەڵتاغی زیندا.

سەرژماردن: ژماردن و نووسینی سەری ئادەمی یا گیانداری تر بەتێکڕایی.

سەرژمێر: ئەو کەسەیە کە سەر دەژمێرێ.

سەرژمێرە: سەر ژماردن.

سەرژمێری: سەرژمێرە.

سەرژنانی: پیاوێکە کە خووی ژنانە بێ.

سەرساڵ: ز. ساڵیانە.

سەرسام: کەسێکە لە شتێک سەری سوڕمابێ.

سەرسامبوون: واق وڕمان.

سەرسامە: نیشانەیەکە وەکو: (!!) لە دوای ڕستەیەکەوە دەنووسرێ کە واتای سەرسامی ببەخشێ.

سەرسامی: سەرسوڕمان.

سەر سپاردن: خۆ بە دەستەوەدان و سەر تەسلیم کردن.

سەرسپی: ژنێکی پیرە کە ژنانی تر پرس و ڕای پێ بەکەن.

سەر سکڵێ: هەویرێکی پانەوە کراوە وەک کولێرە کە لەسەر پشکۆ برژابێ.

سەرسم: نووچ.

سەرسم بردن: سەرسم دان.

سەرسم دان: هەڵەنگووتنی گیاندار.

سەرسواڵکەر: کەسێکە کە چاوی لە دەستی مەردوومەوە بێ.

سەرسوڕمان: سەرسامبوون لە شتێک.

سەرسووت: ز. سەرەبزووت.

سەرسووک: بریتییە لە مەردوومی کەم ئیش.

سەرسووکبوون: بریتییە لە کەمبوونەوەی ئیشوکار.

سەرسووکی: بریتییە لە کەمی ئیشوکار.

سەرسەخت: بریتییە لە گیاندارێک کە بەکێش بێ.

سەرسەختی: بریتییە لە بەرگە گرتن و بەکێشی گیاندارا.

سەرسەری: مەردوومی بەدخووی بێ وێڵی بەرەڵا. بێ موبالاتی و هۆش نەدانە شت: هەروا (سەرسەری) تەماشای نووسراوەکەم کرد.

سەرسەنگ: زیادەیەکە دەخرێتە سەر شتێکی فرۆشراوی کێشانە کراو بۆ خاترانە.

سەر شابەندەر: نوێنەری تێکڕایی دەوڵەتێک لای دەوڵەتێکی تر (قنصلی عام).

سەرشار: شوێنێکی تایبەتییە لە یاری چاوشارکێدا کە لەوێوە دەچن بۆ خۆشاردنەوە. سەر ڕێژکردنی لافاو (د).

سەرشان: سەریاڵ و تەپە و کێو. ئەندازەیەکە لە شت کە بەسەر شان هەڵ بگیرێ: (سەرشان)ێک ڕێواسم بۆ هات. بریتییە لە توێشە بەرەیەک کە تێشووی تێدا بێ.

سەرشکێنە: د. سەرەشکێنە. دابەشکردنی پاشماوەی شتێکی بەشکراو بەسەر خاوەن بەشەکاندا.

سەرشۆر: ناتری حەمام کە مەردووم بشوا. سەر شۆرک.

سەرشۆڕ: بریتییە لە یەکێک کە لەبەر نەنگ و بەدناوییەک تەریق بێ.

سەر شۆڕبوون: بریتییە لە تەریقبوونەوە.

سەر شۆڕکردن: بریتییە لە بەدناو کردنی یەکێک.

سەرشۆڕی: بریتییە لە بەدناوی.

سەرشۆرک: شوێنێکی کەناری تایبەتییە لە ماڵدا بۆ خۆ تێدا شوشتن لە هاویناندا.

سەر شۆرکە: سەر شۆرک.

سەر شوو: ز. سەر شۆرک.

سەر شەقێن: جۆرێکە لە یاری شەقێن.

سەر شێت: مەردوومی سەرلێشێواو.

سەرشێتبوون: سەرلێشێوان (سەر شێتکردن) سەر شێواندن لە یەکێک.

سەرشێو: د. بەربانگ.

سەرشێوان: سەر لێ تێکچوون.

سەرفراز: مەردوومی ڕزگار.

سەرفرازبوون: ڕزگاربوون لە چورتمێک.

سەرفراز کردن: ڕزگار کردن لە چورتمێک.

سەرفرازی: ڕزگاری.

سەرقاپ: شتێکە بخرێتە سەر دەمی هێندێ قاپ بۆ پاکی و خاوێنی.

سەر قاپ نانەوە: دانانی سەرقاپ لەسەر دەفر.

سەرقاڵ: کەسێکە لەبەر ئیشوکار زۆری نەیپەرژێتە سەر هیچ (سەرقاڵبوون) نەپەرژان لەبەر کار زۆری.

سەرقاڵکردن: سەرشێواندن لە یەکێک بەسەرخستنە سەری.

سەرقاڵی: سەر قاڵبوون.

سەرقۆتی: سەرقۆتین.

سەرقۆتین: سەر ڕووت.

سەرقۆڵ: پارچەیەکە لە کراس بەسەر (بن قۆڵ)دا دادەدروێ. سەرۆکی حەسحەسی شەو.

سەر قووڵە: جۆرە ترێیەکی سوورە وەک (مام برایم) وایە سەری دەنکەکانی کەمێک قووڵە.

سەر قەبلاندن: دانی ئەندازەیەک لە ئازووقە بەهەژار بەنیازی (سەرفیترە) لە جەژنی ڕەمەزاناندا.

سەرقەپاغ: سەرقاپ.

سەرقەل: د. لوتکەی شاخ.

سەرقەڵەم: سەرۆکی نووسەران.

سەرقەڵەمانە: وەڵیفەتێکە دەدرێ بەو کەسەی کە نوشتە دەنووسێ.
سهرک: ز. نیشانگای تفەنگ. زر.
سەرکار: کەسێکە کرابێ بە سەرگەورە و چاودێری چەند کەسێک لە فرمانێکدا.
سەرکارانە: شتێکە دەدرێ بەسەرکاری ئاغادێ.
سەرکاری: گەورەیی و سەرپەرشتی یەکێک بۆ چەند کەسێک لە فرمانێکدا.
سەرکاوان: د. کۆساران.
سەرکردن: لاسەنگبوونی تەرازوو بەجۆرێک کە لایەکی سووکتر بێ. لێ نەدانی گوللە لە نیشانە و بەسەردا ڕۆیشتنی.
سەرکردن بەگوما: بریتییە لە لەناوبردنی شتێک.
سەرکردنەسەر: سەر نانە سەر.
سەرکردنەوە: بیرکردنەوە و ئەندێشکردنی یەکێک لە شتێک. فیسار کەس لە هەموو شتێک (سەر دەکاتەوە).
سەرکردە: فەرماندەری لەشکر.
سەرکردەیی: فەرماندەرێتی لەشکر.
سەرکز: بریتییە لە مەردوومی بێ دەنگ.
سەرکزی: بریتییە لە بێ دەنگی.
سەرکل: د. سەر کلۆم.
سەرکلاو: تەنەکەیەکە وەک کلاو کونێکی درێژکۆلەی تێدایە دەکرێ بەسەر بلێتەی لەمپای چرادا.
سەر کلۆم: دەرگایەکە داخرابێ و کلۆمەکەی ڕەت کرابێ.
سەرکلاوە: سەرکلاو.
سەرکلە: د. سەرکل.
سەرکۆ: د. سەردەنشت.
سەرکورتان: سەرجل.
سەرکۆزەر: پووش و پەلاشێکە دەکەوێتە سەر دانەوێڵە لە گێژ و تەتەڵە کردنیدا.
سەرکۆل: با. مەردوومی سەر ڕووت.
سەرکۆڵ: د. تەپڵەکی کۆڵەکە.
سەرکولۆم: سەر کلۆم.
سەرکۆمار: گەورەی چەند خێڵێکی کۆچەری. ڕەئیسی جمهوور.
سەرکۆنە: سەرزەنشت.
سەرکوێر: بریتییە لە مەردوومی سەر لێ تێکچوو، (سەر کوێربوون) بریتییە لە سەرلێشێوان، (سەرکوێرکردن) بریتییە لە سەرشێواندن لە یەکێک.
سەرکوێری: سەر کوێربوون.
سەرکەتن: با. سەرکەوتن.
سەرکەچ: د. مل کەچ.

سەرکەش: سەرکێش.
سەرکەشی: سەرکێشی.
سەرکەف: کەفێکی خەستە لە کوڵانی سابوونی بەزی پەیدا دەبێ و دەگیرێ و لە دەفردا دەمەیەنرێ و دەبێ بەسابوون. خوێیەکی سپییە کە لە سەردوە دەگیرێ.
سەرکەفتن: د. سەرکەوتن.
سەرکەل: تەپڵەسەری شاخ.
سەرکەڵ: بەرچیغ.
سەر کەللە: شتێکە لە چەرم یا بەنی هۆنراوە دروست دەکرێ و سەرێکی بەلغاو یا بەرەشمەوە قایم دەکرێ و سەرەکەی تری لە سەری ولاخ هەڵدەکێشرێ. پارچە دەوارێکە کە خرابێتە سەر تەختە دەوارێکی کورت لەسەر باری درێژی.
سەرکەنە: ز. چەند هەودا بەنێکی ئەستوورە دەبەسترێن بەچەند دارێکەوە کولۆشەی پێ دەگوێزرێتەوە.
سەرکەوتن: چوون لە نزماییەکەوە بۆ بەرزاییەک. زاڵبوون لە کارێکدا.
سەرکەوتوو: کەسێکە لە نزمییەکەوە چووبێ بۆ بەرزییەک. کەسێکە کە لە کارێکدا زاڵ بووبێ
سەرکێش: ولاخێکە کە لە غاردا بۆت نەوەستێتەوە. بریتییە لە مەردوومی سەر ڕەق.
سەرکێشان: سەرەتاتکێ کردن. پێ کێشانی شتێک بۆ شتێک: ئەم کارە (سەر دەکێشێتە) فیسار شت.
سەرکێشک: د. سەرۆکی پاسەوانان.
سەرکێشی: نەوەستانەوەی ولاخ لە غاردا. سەر ڕەقی.
سەرکێف: د. سەرکەل.
سەرگ: د. لای سەروو.
سەرگاویک: هـ. گیایەکی سەلکدارە وەک پێشۆک بەلام گەلای ئەم کورتترە و دەخورێ.
سەرگران: بریتییە لە مەردوومی سەرخۆش.
سەرگرتن: دارەڕا و گڵەبانکردنی سەربان. دروستبوون و پێکهاتنی کارێک: فیسار کار (سەری گرت).
سەرگندان: ز. سەرگەردان.
سەرگۆ: ز. سەرە نوێلک.
سەرگوروشتە: بەسەرهاتی یەکێک یا گەلێک.
سەرگوزەشت: سەرگوروشتە.
سەرگوزەشتە: سەرگوروشتە.
سەرگوڵ: یەکەم چا لە قۆریەی تازە دەم بوو کە هێشتا ئاوی بەسەردا نەکێشرابێتەوە.
سەرگوم: سووڕگوم، (سەرگوم کردن) سووڕگوم کردن.
سەرگۆم: گیسکی گەمژ.

سەرگوێلک: سەرە نوێلک.

سەرگەرد: بریتییە لە کەسێک کە خۆی کردبێ بەبالاّ گەردانی یەکێک: بە(سەرگەرد)ت بم.

سەرگەردان: گیانداری سەرلێشێواو.

سەر گەردان بوون: سەرلێشێوان، (سەرگەردان کردن) سەرلێشێواندن.

سەرگەردانی: سەرگەردان بوون.

سەرگەڕ: سیسارک.

سەرگەرم: بریتییە لە کەسێک کە لە کارێکدا گەرموگوڕ و بەجەخت بێ. بریتییە لە سەرخۆش.

سەرگەرمی: بریتییە لە گەرموگوڕیی یەکێک لە کارێکدا. بریتییە لە مەستی.

سەر گەڤار: ز. سەر گەورە.

سەرگەورە: سەرۆک.

سەرگێجە: د. سەرە خولێ.

سەرگین: سەرگ (د). شیاکە.

سەرلق: لقی سەرەوەی درەخت. جۆرە هەنارێکە کە توێکڵی لای قنچکەکەی زۆر ئەستووربێ.

سەرلە: وتەیەکە یەکەم دەمی کات پێشان دەدا: (سەرلە) ئێواریّ بنوو، (سەرلە) بەیانی هەستە.

سەرلەشکر: قائدی فیرقە.

سەرلەنوێ: وتەیەکە لە باتی وتەی (دووبارە) یا (دیسان) بەکاردێنرێ: برینەکەم (سەرلەنوێ) هەڵی داوەتەوە.

سەر لێ بادان: بریتییە لە نارەزایی لە کارێک یا لە وتارێک.

سەر لێ تێکچوون: سەر لێ شێوان.

سەر لێ تێکدان: سەر لێ شێواندن.

سەر لێ خوران: سەر خوران.

سەرلێدان: سەردان لە شتێک.

سەر لێ دەرچوون: سەر لێ دەرکردن.

سەر لێ دەرکردن: بریتییە لە شارەزایی یەکێک لە کارێک.

سەر لێ سەندن: وەرسکردنی یەکێک بە زۆر چوونەلای یا بەزۆر وتن لە گەڵیدا.

سەرلێشێوان: تێکچوونی بیر و ڕاوێژ لە یەکێک لە کارێکدا.

سەر لێ شێواندن: تێکدانی بیر و ڕاوێژ لە یەکێک.

سەر لێ شێواو: کەسێکە سەری لێ تێکچووبێ.

سەر لێ شێویاگ: د. سەر لێ شێواو.

سەر لێ شێویان: د. سەر لێ شێوان.

سەر لێ کردن: سڵەمینەوە لە کردنی کارێک لەبەر شتێک.

سەرکردنەوە: سەر لێ کردن.

سەرما: ساردی و سۆڵە.

سەرما بردگ: سەرما بردوو.

سەرمابردن: کارکردنی سەرما لە شتێک.

سەرمابردوو: شتێکە کە سەرما کاری تێکردبێ و ژاکاندبێتی.

سەرما بردە: سەرما بردوو.

سەرما بردەڵە: کەسێکە کە سەرما زوو کاری تێ بکا.

سەرمابوون: کارکردنی سەرما لە مەردووم.

سەرمازەڵە: قومقومۆکە.

سەرما و سۆڵە: کاتی سەرما و بادەوە.

سەرماوەز: تشرینی یەکەم.

سەرمایە: دەستمایە.

سەرمایەدار: دەسمایەدار.

سەرمایەداری: بوونی مەردووم بەخاوەن سەرمایە.

سەرمک: د. سەرجەم.

سەرملە: تەوقەسەری گرد و شاخ.

سەرملەگیر: د. جەردە و ڕێگر.

سەرمەلا: د. سەر وەستای یاری.

سەرمۆر: شتی سەر بەمۆر.

سەرمەس: سەرمەست.

سەرمەست: سەرخۆش.

سەرمەستی: سەرخۆشی.

سەرمەشق: نووسراوێکی جوانە لە سەری لاپەڕەوە بۆ ئەوەی لەبەری بنووسرێتەوە بۆ جوانبوونی خەت.

سەرمەشقانە: دراو یا پارچە زێڕێکە کە زاوا یەکەم شەو دەیدا بەبووک.

سەرمەشکانە: سەر مەشقانە.

سەرمەقولات: سەرمەوقولات.

سەرمەوقولات: سەر لە زەوی دانان و بەپشتدا خۆ هەڵگێڕانەوە.

سەرمیان: ز. سەرمایە.

سەرمێز: شتێکی جوانە دەدرێ بەسەر مێزدا.

سەرمێکوتە: دەعبایەکی سەرخڕی کلک بارێکی پچکۆلەیە لەناو زەلکاودا دەژی.

سەرمێوژە: جۆرە مارێکی پچووکی بۆرە سەری وەک مێوژ وایە.

سەرناز: سەرەنداز.

سەرنامە: عنوانی نامە.

سەرنانە سەر: بریتییە لە قسە زۆر کردن لەگەڵ یەکێکدا بۆ تووڕەبوونی.

سەرنانەوە: بریتییە لە دەربەدەری و دوورکەوتنەوەی یەکێک لە شوێنی خۆیدا. پۆشینی سەری شتێک.

سەرناو: لەقەب.

سەرناوکانە: دراو یا دیارییەکە کە لە حەوتەی زەیستاندا دەبرێ و دەدرێ بە مامان لە لایەن دۆست و ناسیاوەوە.

سەرنج: تەماشاکردن بەوردی (تەدقیق).
سەرنجدان: وردبوونەوە لە شت بۆ لێ تێگەیشتن.
سەرنجدەر: وردبین (مدقق).
سەرنجە: سەرنج.
سەرنخوون: شتی دەمەونخوون.
سەرنزم: سەرشۆڕ.
سەرنزمی: سەرشۆڕی.
سەرنقاب: ز. عینوانی کاغەز.
سەرنوخوون: سەر نخوون.
سەر نڤیشت: (قەزا و قەدەر).
سەرنگوم: سەرنگوون.
سەرنۆگە: د. سەرۆکی یاساوڵ و حەسحەس.
سەرنووس: سەرژمێر.
سەرنەوی: سەرشۆڕ.
سەرنێ: دیوارێکە (نێ)ی ئاشی تێدا هەڵدەسپێنردرێ.
سەرنیان: د. سەرنانەوە.
سەرو: درەختێکی ڕاستی بەرزی هەمیشە سەوزە گەڵای ورد و خڕە.
سەروا: د. قافیە.
سەرواز: د. سەرباز.
سەروازخانە: د. سەربازخانە.
سەر و بن: جۆرە نەخۆشییەکە لە سەر و بنی مانگا دووچاری منداڵی ساوا دەبێ.
سەروبەر: شتێکە بەقەد پێویست بێ بەبێ زیاد و کەم: نان و چێشتەکە (سەروبەر) دەرچوو.
سەروبەند بەستن: ڕێکخستن و ئامادەکردنی شت.
سەروبەند گرتن: سەروبەند بەستن.
سەر و پاچک: سەروپێ.
سەر و پۆتلاک: سەر و پێچ.
سەر و پۆتەلاک: سەر و پۆتلاک.
سەر و پۆرت: د. سەر و پۆرتک.
سەر و پۆرتک: د. سەر و پۆتلاک.
سەر و پەچک: د. سەر و پۆتلاک.
سەر و پێ: کەلە پاچە.
سەر و پێچ: شتێکە کە ببەسترێ بەسەرەوە: ئەو (سەر و پێچ)ەم بۆ بێنە. چۆنێتی بەستنی سەر و پێچ: فیسار کەس (سەر و پێچ)ێکی جوانی هەیە.
سەروچاو: بریتییە لە ڕووخسار.
سەر و دەروو: پەی بردن بەزانینی شتێکی ورد: ئەم کارە ئەوەندە گرانە (سەر و دەروو)ی لێ دەرناکەم.
سەروژێر: پێڵاوی بن کۆنی سەرتازە. ئاسنێکی نێر و مێی پچووکە وەک قرتێنە لە هێندێ چەرم هەڵ دەکێشرێ. خانووی دوو نهۆم.
سەروژێر بوون: ڕووخان و کەوتنی شوێنێک.
سەر وێژکردن: ڕووخاندن و وێرانکردنی شوێنێک.
سەروساخت: ئاسیاوی و ئاشنایی لەگەڵ یەکێک: لەگەڵ فیساردا (سەروساخت)م هەیە.
سەروساختی: سەروساخت.
سەروسەکوت: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ لە جێی وتەی سەروچاو.
سەروسەمەنە: سەروسەنەمە.
سەروسەنەمە: پێ و قەدووم: فیسار کەس منداڵەکەی (سەروسەنەمە)یەکی باشی نەبوو.
سەروسیما: شێوە و قەد و باڵا و ڕووخساری یەکێکی بەڕاوروو کە شەرمی لێ بکرێ.
سەرۆک: گەورە و پێشەوای گەلێک.
سەروکار: سەرەوکار.
سەرۆکایەتی: گەورەیی و پێشەوایی گەلێک.
سەر و گوێلاک: سەر و سەکوت.
سەرومڕ: وتەیەکە لە جیاتی وتەی (هەمیشە) بەکاردێنرێ لە هێندێ شوێندا: فیسار کەس مانگێکە (سەرومڕ) کەوتووە.
سەر و مێقل: سەر و پۆتلاک.
سەر و میت: وتەیەکە لە یاری مووشێندا دەوترێ لە کاتێکدا کە لە پاش یەکێکەوە تیل بکەیت، واتە ئەگەر بەر مووش و بەر هەڵماتی هاوڕێکەت بکەوێ هەر حەل بێ.
سەر و ناوکردن: داکوتانی سنچووق لە ژوور سەر و پاین و ئەم دیو و ئەو دیوی سنجووقی هاوڕێکەت کە تێکەوتووە.
سەروو: لای ژووروو.
سەروونگ: سەرنگ.
سەرەوەر: گەورەی خۆشەویست.
سەروەری: گەورەیی.
سەروەستا: سەرۆکی وەستایان.
سەر وە سەرێ: سەر بەسەرێ.
سەرە: نۆرە: (سەرە)م هاتووە. مەردوومی نە زۆر گەنج و نە زۆر پیر. گای سەرپەڕ.
سەرهات: د. بەسەرهات.
سەرهاتن: د. بەسەرهاتن.
سەرە بزووت: بزووتی ئاگر.
سەرەتا: دیباچەی نووسراو. پێشڕەوی شت.
سەرەتاتکێ: سەر خوارکردنەوە و تەماشاکردنی یەکێک.

سەرەتایی: (ابتدائی).
سەرەتەشی: سەرێکی دارینی ئەستووری گردە بە سەری تەشییەوە.
سەرەتیر: پەیکانی تیر.
سەرەخۆرە: بریتییە لە منداڵێک کە لە پاش بوونی، باوکی یا دایکی مردبێ.
سەرەخولێ: نەخۆشییەکە تووشی مەردووم دەبێ سەری گێژ دەبێ.
سەرەخەر: مەردوومی لاسار کە قسەی کەس نەچێتە گوێچکەیەوە. پێخەف. داهۆڵ (د).
سەرەخەری: لاساری.
سەرەدد: بێژنگ.
سەرەددووگ: بەرە تەشی.
سەرەدرا: سەر بارە.
سەرە رم: ئاسنێکی تیژە دەکرێ بەسەری رمەوە.
سەرە ڕۆ: گیاندارێکە ناو بەناو بروا بۆ شوێنی دوور.
سەرەڕێ: ناوچەقی رێگا.
سەرە رێگە: سەرەڕێ.
سەرەسوڕێ: د. سەرەسووڕێ.
سەرەسوڕە: سەرەسووڕێ.
سەرەسووڕێ: سەرەخولێ.
سەرە سەرنیان: د. سەر نانە سەر یەکێک.
سەرەشک: ز. ولاخی سەرکێش.
سەرە شکێنە: لابردنی سەری فەردە تووتن و رێکخستنەوەی. کردنەوەی کارێکە کە لەوە پێش کرابێ بەسووکتر لە جاری پێشوو.
سەرەشۆرگا: د. سەر شۆرک.
سەرەقەنگە: شتێکە وەک سەرە سەبیل لە زەرد یا ئاسن دروست دەکرێ و دارقەنگەی پێدا دەکرێ و تووتنی پێ دەکێشرێ.
سەرەقەننە: سەرەقەنگە.
سەرەک: سەرۆک. دارێکی درێژە چەند مەڵۆیەک گزرە گیای پێ هەڵ دەگیرێ. شتێکە کە مەلەوان لە ئاودا بەسەر بیپەرێنێتەوە. سەرۆک.
سەرەگێجە: د. سەرە خولێ.
سەرەگێجێ: سەرەگێجە.
سەرەمر: مریشکی سەرە.
سەرەمڕ: د. سەر و مڕ.
سەرەمژان: ئاسنێکی دەم پەلە دەکرێ بەسەری مژاندا دەمی گاسنی بێ پاک دەکرێتەوە لە کاتی جووت کردندا.
سەرەمەرگ: کاتی گیانەڵاو.
سەرەمەقەست: برشتی کاڵایە کە لە کاتی بریندا پەیدا دەبێ. سەرە پارچەی حەڵوا کە بەمەقەست دەبڕدرێ. بریتییە لە ناخونەک.
سەرەن: کەوی شت بێژانەوە.
سەرەناز: لاکێشی باریکی درێژ.
سەرەند: سەرەن.
سەرەنگا: سەرین.
سەرهەنگافتن: دەست خستنە سەر سەر بۆ گەورەیی یەکێک.
سەرەنگرێ: گیاندارێکە کە بەسەردا کەوتبێ. بریتییە لە یەکێک کە تووشی چورتمێکی گەورە بووبێ، (سەرەنگرێ بوون) بەسەردا کەوتن و ڕەهێڵبوونی گیاندارێک، دووچاربوونی گیاندارێک بەچورتمێک، (سەرەنگرێ کردن) ڕەهێڵکردنی گیاندارێک. بریتییە لە دووچارکردنی یەکێک بەچورتمێک.
سەرەنگیا: د. سەرەنگا.
سەرەنوێلک: جێگایەکە زبڵ و پیسی لێ فڕێ بدرێ.
سەرەوخوار: سەر بەرەوخوار (سەرەو خواربوون) سەر بەرەوخوار بوون، (سەرەو خوار کردن) سەر بەرەوخوار کردن.
سەرەو خواربوونەوە: سەر بەرەوخواربوونەوە.
سەرەوخوارکردنەوە: سەر بەرەوخوارکردنەوە.
سەرەوخوارە: سەر بەرەوخوارە.
سەرەوژوور: سەر بەرەوژوور.
سەرەوژووربوونەوە: سەر بەرەو ژووربوونەوە.
سەرەوژوورکردنەوە: سەر بەرەو ژوورکردنەوە.
سەرەوژوورە: سەر بەرەوژوورە.
سەرەوژێر: سەر بەرەو ژێر (سەرەوژێربوون) سەر بەرەوژێربوون، (سەرەوژێر کردن) سەر بەرەوژێرکردن.
سەرەوژێر بوونەوە: سەر بەرەوژێربوونەوە.
سەرەوژێرە: سەر بەرەوژێرە.
سەرهوستە: سەروەستا.
سەرەوکار: خەریک بوون بەکار و فرمانی خۆتەوە: برۆ بە(سەرەوکار)ی خۆتەوە.
سەرەوکاری: سەرپەرشتی کردنی کارێک.
سەرەولێژ: سەر بەرەوخوارە.
سەرەولێژە: سەر بەرەوخوارە.
سەرەولێژی: سەرەولێژە.
سەرەوناو: دەستە و ناو.
سەرەوناوە: دەستە و ناو.
سەرەونخوون: شتی دەمەونخوون، سەرەونخوونبوون: هەڵگەڕانەوەی دەفر و بەدەمدا کەوتنی، (سەرەونخوون کردن) هەڵگێڕانەوەی دەفر و بەدەمداخستنی.

سەرەونگوون: گیاندار یا شتی ونی بێ سەر و شوێن، (سەرەو نگوونبوون) ونبوون و بێ سەر و شوێنیٔ شت، (سەرەونگوون کردن) ونکردن و بێ سەر و شوێنکردنی شت.

سەرەوگرد: گەورەیەکە بەسەر منداڵێکی بێ باوکەوە دانرابێ بۆ سەرەو کاری و چاودێری تا گەورە دەبێ (وصی).

سەرەویر: پارچە خامێکی چوارگۆشەیە دەدرێ بەسەر هەویردا.

سەرهەڵدان: بریتییە لە پەیدابوونی شتێک: کوللە (سەری هەڵدا).

سەرهەڵگرتن: بریتییە لە ڕۆین و بەجێ هێشتنی شوێنێک.

سەرهەنگ: عقید.

سەرهەویر: سەرەویر.

سەریاڵ: هاشرمە. سەرملە.

سەرێش: ناوە بۆ هەموو پارچەکانی جووت.

سەرێشان: سەر ئێشە.

سەرێشە: ژانە سەر.

سەرینگا: سەرین.

سەرێنی: کاتی بوونی تۆ لە شتێکدا یا لە حەلێکدا: بە(سەرێنی) من دوو جەنگی تێکڕایی بووە.

سەرین: شتێکی نەرمە سەری دەکرێتە سەر لە کاتی نووستن یا پاڵکەوتندا. لای سەرووی شت.

سەعات: ماوەی شەست دەقیقە. شتێکە کۆک دەکرێ و کار دەکا و کات پێشان دەدا.

سەعدانی: سادانی.

سەعلەب: گیا سالمە.

سەغڵەت: مەردوومی دڵتەنگ.

سەغڵەتبوون: دڵتەنگ بوون، شوێنی تەنگەبەر.

سەغڵەتکردن: دڵتەنگ کردن.

سەغڵەتی: دڵتەنگی.

سەفان: زنجیرە شاخ.

سەفتە: شتی یەک لەسەر یەک دانراو.

سەفتەکردن: دانانی شت یەک لەسەر یەک.

سەفەربەر: جەنگێکی تێکڕاییە کە هەرچی گیرا ڕاپێچ بکرێ و بنێردرێ بۆ جەنگ.

سەفین: سەفان.

سەفۆری: با. سمۆرە.

سەڤی: ز. سەوی.

سەقادان: د. ڕێکخستن.

سەقاقوش: باڵندەیەکی گەورەی درێژی قورگ ئەستوورە چیقڵدانەکەی ناو زۆر هەڵدەگرێ.

سەقام: ڕێکی.

سەقامدان: ڕێکخستنی شت.

سەقامگیر: شتێکە کە لە شوێنێک جێگیر بووبێ.

سەقاو: د. دەردێکە لە (مقاو) قورسترە تووشی وڵاخی یەک سم دەبێ.

سەقا هەڵگرتن: پاراوبوونی زەوی بەهۆی زۆری بارانەوە.

سەقی: ز. جۆرە بەردێکی سەختی زەردباوە.

سهک: با. سرکە.

سەکار: سەلەیەکی گەورەیە هەنجیری تێدا دادەنرێ (ز). کورتان.

سەکاڤ: ز. سەگلاو.

سەکالا: د. سکالا.

سەکتین: ز. تۆپین.

سەکرە: ز. جامێکە هەر دۆی تێ دەکرێ.

سەکسار: مەیموونی نێری قنگ سوور.

سەکۆ: بەرزاییەکە لە قوڕ و بەرد دروست دەکرێ بۆ لەسەر دانیشتنی.

سەکوت: شێوە و سیما، ئەم وشەیە هەر لەگەڵ وشەی (سەر) بەکاردێنرێ: (سەر و سەکوت).

سەکوم: ز. سەر و سەکوت.

سەکەتبوون: مردن: فیسار کەس (سەکەت بوو) واتە مرد.

سەکەماتی: پیاوی سەرسەری.

سەگ: گیاندارێکی چوار پێی دڕە.

سەگاو: سەگلاو.

سەگاوی: د. سەگلاو.

سەگبەحەسار: سەگبەحەوش.

سەگبەحەوش: بریتییە لە خستنە ناوی یەکێک و لێدانی.

سەگپسێنکە: کەروێشکی یەک ساڵە.

سەگسار: سەکسار.

سەگلاو: دەعبایەکی ئاوی درێژی چوارپێیە لە گوێرەکەی ساوا دەچێ، چنگی وەک چنگی سەگ وایە و پێستی زۆر بەنرخە.

سەگلاوی: جۆرە ئەسپ یا ماینێکی ڕەسەنە.

سەگ لوور: لوورەی زۆری سەگ.

سەگماسی: د. سەگی دەریایی.

سەگمان: نیشانێکە دەنرێتەوە بۆ ئەنگاوتنی.

سەگمان ئەنگێو: نیشان شکێن.

سەگمەرگ: بریتییە لە مەردوومی گیان سەخت.

سەگمەرگی: بریتییە لە گوزەرانکردن بە تاڵی.

سەگوڕ: وڕەی سەگی زۆر.

سەگە سەگە: بریتییە لە مێبازی.

سەگەناز: دەردێکی گرانە تووشی سەگ دەبێ و دەیکوژێ.

سەگەناس: سەگەناز.

سەگەوان: کەسێکە کە هەر سەگ بەخێو بکا.
سەگەوانی: کردنی سەگ بەخێوکردن بەپیشە.
سەگێتی: قوماربازی و زۆرزانی و بەدی.
سەل: ز. تەلەبەرد.
سەلار: سەلارە.
سەلارە: ژنی شۆخ و شەنگ.
سەلارێ: سەلارە.
سەلاقوچکان: سەرمە و قولات.
سەلان: سەرەوە: فیسار کەس لە (سەلان)ە.
سەلبەند: ز. وشکە سی.
سەلپاندن: لێخورینی بەلەم لە ئاودا بەسەوڵ.
سەلپی: سەوڵی بەلەم لێخورین.
سەڵت: مەردوومی تەنهای بێ کەس. گۆشتی لایەکە لە ئاژاڵ کە دەست و ڕانەکەی لێ کرابێتەوە.
سەڵتە: جۆرە کاڵایەکی قۆڵداری کورتە لەسەر کەواوە لەبەر دەکرێ.
سەڵتە دروو: وەستایەکە کە هەر سەڵتە بدروێ.
سەڵتەزەلام: ڕێبوارێکی سەڵتی بێ چەک.
سەلک: سەری گیاندار. بنکی خڕی هێندێ سەوزایی وەک پیاز و توور و شێلم و چەوەندەر. سەبەتە (ز).
سەلکە بزووت: سەرەبزووت.
سەلکدار: سەوزاییەکە کە سەلکی ببێ.
سەلک کردن: خڕبوونی سەلکی سەوزایی.
سەلکە: گوڵێکە لە تەوندا دروست دەکرێ لە وێنەی سەلکی گیاندار. سەلک (د).
سەلمان پیسە: ل. شەوگەرد.
سەڵمکە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە بەسوورکراوەیی دەخورێ.
سەلە: دەفرێکی پەلی پووشینە.
سەلەشیرک: با. جۆرە سەلەیەکی گەورەیە قاپ و قاچاخی تێدا دادەنرێ.
سەڵەف: لغاو. سوود: فیسار کەس (سەڵەف) خۆرە. غاری ولاخ: (سەڵەف) کە.
سەڵەفکردن: غاردانی ولاخ.
سەلەندە: ز. گوێسوانە.
سەلیتە: ئافرەتی بێ شەرمی بێ ئابروو.
سەلیلانک: ز. ڕەورەوەی منداڵ کە پێی دەڕوا تا فێری پێگرتن دەبێ.
سەلین: ز. بەردی دەمەڵبێتنی گۆڕ.
سەما: هەڵپەڕین و قنگ سووڕدان و چەقەنە لێدان، (سەما کردن) سەما.

سەمار: بزغژ.
سەماکار: سەماکەر.
سەماکەر: کەسێکە کە سەما بکا.
سەماگە: شوێنێکە بەتایبەتی دروست کرابێ بۆ سەما تێداکردنی.
سەما نەک: ز. جۆرە چۆلەکەیەکی گەورەی قەڵەوە.
سەماوەر: دەفرێکی دوو توێیە لە زەرد یا تەنەکە، توێیەکی ئاو و توێیەکی ئاگری تێ دەکرێ بۆ هاتنە کوڵی ئاوەکە.
سەمتوور: شتێکە وەک کەمانچە لێ دەدرێ و دەنگێکی خۆشی لێوە دێ.
سەمسیر: ز. تلێپەی ترێی گوشراو.
سەموور: گیاندارێکە پێستەکەی زۆر بەنرخە و دەکرێ بەکەوڵ.
سەمەت: ز. لەسەرخۆیی و هێمنی.
سەمەرە: ئازار و چەرمەسەرێ. سەرگوزەشتە.
سەمەن: درەختی یاسەمەن.
سەمەندۆک: پەتێکە سەرێکی دەخرێتە ملی سەگ یا تانجی و سەرەکەی تری دەبەسترێ بەدارێکەوە بۆ ئەوەی ئەو کەسەی کە سەری دارەکە دەگرێ سەگەکە نەیگەزێ، (سەمەندۆک کردن) پەتکردنی سەگ بەسەمەندۆک.
سەمەنگوڵ: کەسێکە کە گێژ بێ و کولۆکێکی ساغ نەبێ.
سەمەنی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ئارد و قەرسیلی گەنمی ناسک دروست دەکرێ و بەئاگر دەکوڵێنرێ.
سەناهی: با. ئاسان.
سەندن: وەرگرتنی شتێک لە یەکێک بەزۆر. کڕین.
سەندنەوە: وەرامدانەوە بۆ گۆڕانی یەکێک لە چەشنی گۆڕانییەکەی. وەرگرتنەوەی شتێک کە لێت سێنرابێ بەزۆر.
سەندەڵ: جۆرە دارێکی بۆن خۆشی گەرمیانی بەنرخە.
سەندەڵی: جۆرە کورسییەکی دانیشتنە.
سەنگ: بەرد. ئەندازەیەکە لە بەرد یا ئاسن کە شتی بەتەرازوو پێ بکێشرێ. جۆرە یارییەکی پاڵەوانانەیە.
سەنگاتی: د. سەنگایی.
سەنگانن: د. هەڵسەنگاندن.
سەنگایی: قورسایی شتێک: (سەنگایی) تۆ پارەی هەیە.
سەنگباران: بەردەباران.
سەنگتراش: کەسێکە کە بەرد بتاشێ و ڕێکی خا.
سەنگتراشی: بەردتاشین و ڕێکخستنی .
سەنگدادان: لاسەنگبوونی شتێکی قورس: ئەم دیوارە (سەنگی داداوە).
سەنگزاوەر: د. بەردی پازار.
سەنگتەراش: سەنگتراش.
سەنگتەراشی: سەنگتراشی.

سەنگکێش: جۆرە دارێکە لەسەر پشتی ولاخ دادەنرێ بەردی پێ دەکێشرێ.

سەنگ گا: د. سەنگزاوەر.

سەنگ لێنان: بریتییە لە حورمەت نان لە یەکێک.

سەنگ لێنیان: د. سەنگ لێنان.

سەنگ و بەردنان: بەردی زۆر دانان لەسەر شتێک بۆ دەقگرتنی.

سەنگ و سووکی: بریتییە لە چەند و چوونی کردن لە سەودای شتێکدا بۆ کەمکردنی نرخی. وەکو یەک لێکردنی چەند شتێک لە قورسی و سووکیدا بەزیاد و کەم کردنیان. بارەکان (سەنگ و سووک) بکە تا وەکو یەکیان لێ دێ.

سەنگوڵ: ز. شتی ناشیرینی ئێسک قورس.

سەنگەر: چاڵێکە مەردووم خۆی تێدا حەشار بدا لە کاتی جەنگ کردندا.

سەنگەربەستی: دروستکردنی سوپەر بەگردی شوێنێکدا بۆ پاراستنی لە دوژمن.

سەنگەربەندی: سەنگەربەستی.

سنگەسار: کەسێکە نەوەندەی بەردەباران کرابێ مردبێ، (سەنگەسارکردن) کوشتنی یەکێک بە بەردە باران کردنی.

سەنگەکی: جۆرە نانێکی گەورەی درێژکۆلەیە.

سەنگەلا: لاسەنگ.

سەنگەلقۆ: شەیتان: دڵێی (سەنگەلقۆ)یە لە هەموو شتێکدا نامادەیە.

سەنگیا: ل. سەرین.

سەنگی مەحەک: جۆرە بەردێکە کە زێڕ و زیوی پێ تاقی دەکرێتەوە.

سەنگین: شتی قورس و گران. بریتییە لە مەردوومی لەسەرخۆی ناغر.

سەنگین و گران: مەردوومی لەسەرخۆی بەحورمەت.

سەنگینی: قورسی و گرانی. بریتییە لەسەربەخۆیی و ئاغری مەردووم.

سەنن: د. سەندن.

سەننەوە: د. سەندنەوە.

سەنەڵ: د. سەندەڵ.

سەنەلی: د. سەندەلی.

سەنیار: کەسێکە کە شت بکرێ.

سەنێر: شیاکە.

سەنێرکێش: پەین کێش.

سەنێرگا: سەردنوێلک.

سەنێروانک: سەردنوێلک.

سەوا: سبەینێ (د). سەوداکردن.

سەواد: هێزی شت نووسین و شت خوێندنەوە: فیسار کەس بێ (سەواد)ە واتە ناتوانێ بنووسێ و بخوێنێتەوە.

سەوادار: د. خوێندەوار.

سەوادە: د. پیادەیەکی سەڵتی بێ تفاقی لەسەر سەفەر.

سەواڵە: چەپکێ گەنمی درواوە.

سەوچیان: پۆریان.

سەودا: دەردێکی زۆر بەناڵۆشە لە جەستەی مەردوومدا پەیدا دەبێ و دەست و پێی شەقار شەقار دەکا. کەڵکەڵە: (سەودا)ی ژن هێنانی کەوتۆتە سەر. چەند و چوون لە کڕینی شتدا، (سەوداکردن) چەند و چوون کردن لەسەر کڕینی شتێک.

سەودادار: سەودایی.

سەوداسەر: کەسێکە کەڵکەڵەی شتێک کەوتبێتە سەری.

سەوداگەر: کەسێکە کە سەودا بکا.

سەوداگەری: خەریکبوون بە کڕین و فرۆختەوە.

سەوداوی: شتێکە بۆ دەردی سەودا خراپ بێ. سەودایی.

سەودایی: کەسێکە دەردی سەودای پێوە بێ.

سەودە سەر: ز. سەوداسەر.

سەور: د. سەنێر.

سەورگا: د. سەنێرگا.

سەورگە: د. سەبرگە.

سەورۆ: ه. شیاکە.

سەوز: جۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی گیا.

سەوزاو: جۆرە ئاوێکی سەوزە دەچێتە ناو پەردەی چاوی هێندێ کەسەوە کوێری دەکا و میلی لێ نادرێ.

سەوزایی: شینایی.

سەوزبوون: ڕوانی گیا. بریتییە لە سەرگرتنی کارێک: کارەکەی فیسار کەس (سەوز بوو).

سەوزخر: کڕینی دانەوێڵە و مێوە و شینانی لەپێش پێگەیشتنیدا.

سەوزفرۆش: د. سەوزەفرۆش.

سەوزکردن: بریتییە لە بنیاتنانی شتێک: شتێکم (سەوز کردووە) واتە بنیاتم ناوە.

سەوزە: مەردوومی گەنم ڕەنگ. سەبزە.

سەوزەکۆ: د. خومەڕمژە.

سەوزەلان: شوێنێکە کە سەوزاییی زۆر بێ.

سەوزەلانی: سەوزەلان.

سەوزەوات: چەند جۆرێک لە سەبزە.

سەوزی: سەبزە. بوونی شت بە سەوز.

سەوقات: د. دیاری.

سەوقاتی: د. قەرتاڵە. ئەو شتەیە کە بەدیاری بنێردرێ.
سەوک: گیایەکی گەڵا پانی بەرزە گوڵێکی پانی سوور دەگری وەک پۆپنەی کەڵەشێر. دوو داری درێژە سەریان کەمێ پانە بەلەم و کەڵەکی لەناو ئاودا پێ دەبرێ بەرێوە.
سەووڵک: ئەستێووڵک.
سەوە: د. گۆزە.
سەوەتە: سەبەتە.
سەویک: ز. کولێرەی باوەشکێنە.
سەوی: بەرچنەی گەورە.
سەویک: گۆزە.
سەویل: سەبیل. گۆزە (ز).
سەوین: د. دەفر.
سەهندە: مەردوومی لاساری نەگریس.
سەهندەیی: لاساری و نەگریسی.
سەهنگە: سەهندە.
سەهنگەیی: سەهندەیی.
سەهۆڵ: ئاوێکە لەبەر ساردی مەیی بێ.
سەهۆڵاو: ئاوی سەهۆڵی تواوە.
سەهۆڵبەنان: د. سەهۆڵبەندان.
سەهۆڵبەندان: کاتێکە لەبەر زۆر ساردی ئاو بیبەستێ و ببێ بەسەهۆڵ.
سەهۆڵخانە: ژوورێکی سەر نەگیراوە لە بەرد و قوڕ و قسڵ دروست دەکرێ لە زستاندا پڕ دەکرێ لە ئاو و دەیبەستێ و لە هاویناندا سەهۆڵەکەی بەکاردێنرێ. شوێنێکە کە سەهۆڵی تێدا دروست بکرێ.
سەهەن: د. سەهەند.
سەهەند: سێبەری چڕ.
سەهەندە: سەهندە.
سەهەنگ: سەهەند.
سەهەنە: سەهەندە.
سەی: سەگ.
سەیاڤ: با. سەگلاو.
سەیدا: مامۆستا.
سەیدک: چلەی زستان.
سەیدۆکە: د. ستک.
سەیر: تەماشا: چووم بۆ (سەیر)ی شایی. شتێکە کە سەرت لێی سوڕ بمێنێ: یەکێک دەستی بروا نەخوێنێ زۆر (سەیر)ە.
سەیرارا: گوڵێکی باریکی لاسک درێژە، پەرەکانی رووی دەرەوەیان سوورە و رووی ناویان نیوەی سەوزە و نیوەی ڕەشە.
سەیران: چوونە دەشت لە کاتی خۆشیاندا بۆ گەشت.
سەیرانکردن: چوون بۆ سەیران.
سەیرانکەر: کەسێکە بچێ بۆ سەیران.
سەیرانگا: شوێنێکە سەیرانی لێ بکرێ.
سەیرانگە: سەیرانگا.
سەیرکردن: تەماشاکردنی شت.
سەیرکەر: کەسێکە کە تەماشای شتێک بکا.
سەیزان: د. ژێرزەمین.
سەیڤان: ڕاوچی (ز). سەیوان.
سەیوان: چەتر. خێوەت. گردێکە لە قەراخ شاری سلێمانی کە گۆڕستانی شارەکەیە.
سێ: ناوە بۆ ژمارەیەک لە ناوەندنی دووان و چواردا.
سیا: ڕەش: بەختی (سیا)یە.
سیاتاڵە: د. ڕەشتاڵە. بەدبەخت.
سیاچارە: بەدبەخت.
سیاچەمانە: جۆرە گۆرانییەکی هەورامیانەیە.
سیار: د. یارمەتیدەر. شاگرد. بەرزاییەک لە ناوەندی شوێنێکی نزمدا (با).
سیارێحان: د. ڕێحانە کێویلە.
سیارە: ز. جۆرە گەنمێکە. زیادەی چوارچێوەی دەرگایە کە دەچێتە دیوارەوە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
سیا زاخ: گیایەکی بەهاری گەرمیانی کەم تەمەنە لە پێش هەموو گیایەکدا پێ دەگا و وشک دەبێ وەک چەوەدەر وایە بەڵام کەم گەڵا و باڵای کورت و گوڵێکی پژپژی هەیە. زاج (د).
سیازدە: سیانزە.
سیازدەمین: سیانزەمین.
سیازدەهەم: سیانزەهەم.
سیازدەهەمین: سیانزەهەمین.
سیا زووخاڵ: بریتییە لە شتی زۆر ڕەش.
سیا زەندوق: گیانداری ڕەش هەڵگەڕاوی ڕەق و تەق.
سیا ساڵ: وشکە ساڵ.
سیا ساڵی: وشکە ساڵی: بەم (سیا ساڵی)یە دەست بڵاوی مەکە.
سیا ماڵ: د. ڕەشماڵ.
سیان: سێ شتی ژمێرراو: میوانەکان (سیان)ن.
سیانزە: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دە و سێیە.
سیانزەمین: شتێکە لە پایەی سیانزەدا بێ.
سیانزەهەم: سیانزەمین.
سیانزەهەمین: سیانزەهەم.
سیانکە: قوڕ.

سیاو: هـ. ڕەش.
سیاوا: هـ. ڕەشەبا.
سیاوپووزە: گیایەکی لاسک ڕەشی ئاوییە گەڵای وەک کەرەوز وایە.
سیاو سەدە: هـ. سمڵ.
سیاولە: د. ڕەشکەی ناو نان.
سیاوون: بزن.
سیاهە: د. ڕیزە نووسراوێکە لەسەر باری درێژی کە باسی تاکەتاکەی شتی کڕدراو و فرۆشراو بکا.
سیاهی: د. سیاهە.
سیایی: سیاهی.
سێبارە: وتەیەکە وتنەوەی کارێک یا کردنەوەی کارێک دەگەیەنێ بۆ جاری سێهەم.
سێبارەپات: وتە یا کردەوەیەکە کە سێ جار وترابێ یا کرابێ.
سێباز: سێبازد.
سێبازد: جۆرە یارییەکە کە سێ بازدی تێدا دەبرێ.
سێبکۆک: سێ پەڕە.
سێبکۆڵە: گێلاخە.
سێبسکە: سێبسکۆک.
سێ بنهەرد: سێوی بن عەرد.
سێبەر: جۆرە تارماییەکە پەیدا دەبێ لە قەبارەیەک کە بەری ڕووناکی گرتبێ.
سێبەردە: بریتییە لە سێ تەڵاقە: فیسار کەس (سێبەردە)ی فڕێدا واتە سێ بە سێ تەڵاقی خوارد: سێ کوچکە.
سێ بەڕۆ: لەرز و تایەکە کە ڕۆژە نە ڕۆژێک بتگرێ.
سێبەندە: ناوەندی هەردوو سمت و موورغەی پشت.
سێبەندی: لۆتی.
سێپ: ز. دەستە دووی جووت.
سێپا: ئاسنێکی سێ پێیە لەسەر ئاگر دادەنرێ و مەنجەڵی دەخرێتە سەر. سێپک.
سێپاڵوو: شتی سێ سووچ. جۆرە دڕکێکی سێ سووچە.
سێپایە: سێپا.
سێپک: ز. سێپایە کە مەشکەی پێدا هەڵدەواسرێ بۆ ژەندن.
سێپەڕە: گیایەکی سێ پەڕی لووسی گەڵا خڕە لە هێندێ شوێن دەچێنرێ و دوو سێ جار دەدروێتەوە و گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
سێپێ: سێپا.
سێپێیی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە لە هەموو قونەیەکدا دووجار دەچێتە پێشەوە و جارێک دەچێتە پاشەوە.
سێتاف: با. هەتاو.
سێتکە سلاوە: سیچکە سلاوە.
سێتە: پەتک.
سێتەبەسەر: ناوە بۆ تیرەیەک لە هەمەوەند کە (سێتە) دەبەستن بەسەردوە.
سێ جرتەکی: سێ مرەکی.
سیچکە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو بەقەد (گزگل) دەبێ و چڵ چڵە بەڵام چڵەکانی کوڵن.
سیچکە سلاوە: برینێکی پچکۆلەیە لە پێڵووی چاو دێ.
سێ چوار: ناوە بۆ دوانزە ڕۆژەی دوای (سێ شەش).
سێ چوکلە: شتێکە سێ دەدانەی ببێ وەک دەدانەکانی پیتی سین و شین.
سێ حاچە: د. سێپاڵوو.
سیخچوولە: ل. سیخوڕ.
سیخناخ: شتی پڕی ئاخنراو (سیخناخبوون) پڕبوونی شتێک لە شتێکی تر، سیخناخکردن: پڕکردن و ئاخنینی شتێک لە شتێکی تر.
سێدارە: قەنارەی زەلام پێ خنکاندن.
سێدەری: ژوورێکە کە سێ پەنجەرەی لە ڕیز یەکەوە تێدابێ.
سێر: هـ. تێر.
سێرمەکی: سێ مرەکی.
سێڕوژگانە: خواردەمەنییەکە بەخێر بۆ مردوو دەکرێ دوای سێ ڕۆژ لە مردنی.
سێڕۆژە: سێ ڕۆژگانە.
سێریان: ڕێگایەکە سێ قۆڵی لێ بووبێتەوە.
سێریزکێن: جۆرە یارییەکە وەک دامە.
سێریزێن: سێریزکێن.
سیرمە: چەرمی خاوی زویڵ زویڵ کراو. وێژەی جووت.
سیرمەکێش: شیشێکی باریکی درێژە سیرمەی بنکی کلاشی پێ هەڵدەکێشرێ.
سێرۆچکە: قوڕقوڕاگە.
سێروو: ڕیشۆڵە.
سێرە: تەمەن: لە (سێرە)ی تۆدا شەو و ڕۆژ خەریکی خوێندن بووم.
سێزدە: سیانزە.
سێزدەمین: سیانزەمین.
سێزدەهەم: سیانزەهەم.
سێزدەهەمین: سیانزدەهەمین.
سێزۆ: د. سۆزی.
سێ سووچ: شتی سێگۆشە.
سێ سێخە: د. سێ پاڵوو.
سێ شەش: ناوە بۆ هەژدە ڕۆژ لە هەوەڵی بەهاردا.

سێشەمب: با. سێ شەممە.
سێشەممە: چوارەم ڕۆژی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
سێشەموو: سێشەممە.
سێشەمە: سێشەممە.
سێف: سێو. ناوی دوو دێیە لە مەریوان.
سیفتۆ: ز. شتی بۆگەن.
سێفزەمین: سێفەزەمین.
سێفۆکە: گیایەکە ئاژاڵ دەیخوا.
سێفە زەمینە: شتێکی خڕە وەک سێوی بن ئەرز تامی زەردێنەی هێلکە دەدا و دەکرێ بە گەلێ جۆر خواردەمەنی.
سێفەلووکە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە بەرێکی خڕی شیرینی هەیە.
سێڤ: ز. سێو.
سێڤسێڤۆک: پیازە خووگانە.
سێک: ز. سرکەی ترێ.
سێکوچکە: سێپای ئاگر.
سێکووزە: گیایەکی ئاوی سێ سووچە گەزێک بەرز دەبێتەوە، گوڵێکی توپ دەردەکا بەدەوری گوڵەکەیدا گەڵایەک دەردەکا وەک گەڵای کەوەر.
سێگا: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە.
سێگۆشە: شتی سێ سووچ.
سێگوە: ز. شەن.
سێل: با. ساج.
سێڵ: ساج.
سێلاخ: ز. لم.
سێلاو: لافاو.
سێلخان: ز. لمی ناو جۆگە.
سێلک: دارێکی سێ پەلە کای پێ ئەم دیو و ئەو دیو دەکرێ.
سیلکە: نێرەکەر.
سێلگا: شوێن لافاو.
سێلمی: جۆرە حەلوایەکە دروست دەکرێ لە ئارد و دۆشاو و پەنیری کولاو.
سێلۆقی: سێبازد.
سێلوولە: لوولە و زنجیری ملی ژنان.
سێڵە: بەردێکی پانە لە جیاتی ساج ناشەوان کولێرە ناشی پێ دەبرژێنێ.
سێمردکی: هەڵپەڕین و هەڵقونین بەکوڵ و بەجەخت.
سێن: وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەی ترەوە دەنووسێ و دەیکا بە(اسم فاعل): مەڕ (سێن) حەقەوە (سێن).
سێنج: ز. پەرژینی باخ بە دڕک.
سینچکە: سیچکەی پچووک.
سینچکە: زیپکەی پچووک.
سینچکە سلاوە: سیچکە سلاوە.
سێنزە: سیانزە.
سێنزەمین: سیانزەمین.
سێنزەهەم: سیانزەهەم.
سێنزەهەمین: سیانزەهەمین.
سینگ: سنگ.
سینگە و بازد: سنگە و بازد.
سێنیک: با. دەوری.
سێنی: ز. سینی.
سێو: میوەیەکی خڕی گەورەی توێکڵ جیرێ تام و بۆن خۆشە.
سیوادبوونەوە: چاوکردنەوە لە خوێندن یا لە کاروباردا.
سێ و دووکردن: بریتییە لە دوو دڵی کردن لە کارێکدا.
سێوورسات: خەرج و باج.
سێوونگ: سیاوون. ناوە بۆ دێیەک لە شاربازێر.
سێ ودختە: بریتییە لە بەیانیان و نیوەڕۆان و ئێواران: فیسار کەس (سێوەختە) نان دەخوا.
سێوەر: سێبەر.
سێوەرۆ: سێبەرۆ.
سێوەزەمینە: پەتاتە.
سێوە لاسوورە: جۆرە سێوێکە لایەکی سوورە.
سێوەنگ: د. سێبەندە.
سێوەنگی: د. سێبەندە.
سێوهەرمێ: جۆرە هەرمێیەکە وەک سێو وایە.
سێوێ: سێوی.
سێویاگ: د. شتی سواو.
سێویان: د. سوان.
سێوی بن ئەرز: گیایەکی گەڵا پانی بەرزە بنکێکی خڕی خۆشی هەیە وەک پەتاتە.
سێوی: هەتیو (ز). کەسێکە کە دایکی مردبێ (با).
سێهەم: شتێکە لە پایەی سێدا بێ.
سێهەمین: سێیەم.
سی: ناوە بۆ ژمارەیەک کە سێ دەیە. پارچە گۆشتێکی سووری دوو پەلی پفەڵە لە ژوور جگەرەوە. جۆرە قازێکی کێوییە.
سیپ: ڕەبەت.
سیپارە: سی جزمەی قورئان کە جزم جزم بێ.
سیپاڵ: پارچە جلی کۆنی چڵکن.
سیپاڵ بە ڕۆن: شلکێنەیەکە کە لە دۆشاو و ڕۆن هەڵکێشرابێ.
سیپە: ڕەبەت. پارچە ئاسنێکە بەسەر پشتی تفەنگەوە بۆ ئەنگاوتنی نیشان بەرز و نزم دەکرێتەوە. (ز).

سیپە کوور: جۆرە تفەنگێکە کە سیپەکەی کوورە.
سیپەل: شەپۆل.
سیپەلاک: سیپەلک.
سیپەلک: سی گیاندار.
سیتاڤک: با. سێبەری ئادەمی.
سیتل: ز. مەنجەڵی مسین.
سیتە: با. تەپکەی ڕاو.
سیچک: سیچکە.
سیخ: شیشی ئەستووری لووت تیژ. سیخوار.
سیخ ئاخن: سیخاخن.
سیخاخن: شتی سیخناخ.
سیخن: گیانداری سیسی ئەخۆش.
سیخوار: زوقم.
سیخوڕ: سووچەڕ. پیسی ناوسکی ئاژاڵ.
سیر: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک کەوەر وایە دەچێنرێ و بنکێکی سپی بۆن ناخۆشی هەیە وەک پیاز.
سیراج: هـ. سیرێژ.
سیر ئەنجن: بریتییە لە شتێک کە زۆر ورد چنرابێ.
سیرە: جیرە. دەنگی سەماوەرێکە کە تازە هاتبێتە جۆش، (سیرە سیر) سیرەی یەک لە دوای یەک، (سیر و هووڕ) سیرە سیری زۆر.
سیرک: ز. جۆرە سیرێکە دەکرێتە ناو پەنیرەوە.
سیرکۆ: دیبەگی برنج کوتان.
سیرم: د. سیرمە.
سیرمۆکە: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک گەلای سیر وایە بەلام وەک ئەو بۆنی ناخۆش نییە.
سیرمووک: ز. سیرمۆکە.
سیرۆ: د. باڵندەیەکی دەنگ خۆشە.
سیر و ماست: نانی وردکراوە کە ڕۆنی داخ و ماستی کرابێ بەسەردا.
سیرە: وتەیەکە زەردەواڵەی پێ دەردەکرێ.
سیرەکۆ: هـ. بەردێکی پانی قورسی لووسە هێلەساوی پێ دەکرێ.
سیرە مۆزە: جۆرە زەردەواڵەیەکی زەردباوە.
سیرەمۆکە: سیرمۆکە.
سیرەنجن: سیر ئەنجن.
سیرێژ: جۆرە خواردەمەنییەکە وەک (سوێرەکە) بەلام ئەم خوێی تێ ناکرێ.
سیس: سەوزایی و گیانداری لاوازی چرچەڵە، (سیسبوون) چرچ بوون و ژاکانی سەوزایی و گیاندار.
سیسارک: سیسارکە کەچەڵە.

سیسارکە کەچەڵە: باڵندەیەکە لە کۆلارە دەچێ بەلام گەورەترە و سەری بێ تووکە.
سیسپەست: کردنی ئیشی ژن و مێردایەتی بەتێ ئاخینی بەسیسی.
سیسرک: دەعبایەکی زەردی پچکۆلانەیە وەک کوللە بەقەڵەمبازد دەڕوا.
سیسرگ: سیسرک.
سیسرە: سپیسرک.
سیس عەمەر: سیس عەنبەر.
سیس عەنبەر: گیایەکی سەوزی گەلا پانی تاڵی بۆنخۆشە.
سیسکە: سیسەمارە.
سیسۆڵە: د. سیسەڵە.
سیسەڵە: گیانداری سیس.
سیسە مار: جۆرە مارێکی زەردی ڕیودڵەیە.
سیسە مارە: مەردوومی سیسی لاواز.
سیسەمرۆ: سیسە مارە.
سیسووک: دەعبایەکی زەردی پچکۆلەی چنگ چنگی دەنگ زلە.
سیسی: وتەیەکە هانەهانەی گەماڵی پێ دەدرێ بۆ پەڕینی لە دێڵ. بەری کەنگرە کە بەسوێرخوێیی و برژاوی دەخورێ.
سیڤاندە: با. گوێسوانە.
سیڤلە: ز. جرج.
سیق: معدە.
سیقەتۆرە: پارچە گۆشتێکی بۆشە لە سکی باڵداردا خواردەمەنی تێ دەچێ و لەوێوە دەچێتە ڕیخوڵەوە.
سیک: بای قنگ (ز). قنگ (د).
سیکارد: کێرد.
سیکەتۆرە: سیقەتۆرە.
سیکەنە و سەرخان: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی زۆر وتنەوەی قسەیەک یا زۆر کردنەوەی کارێکدا: ئەیهوو دیسان (سیکەنە و سەرخانە).
سیل: دەردێکی کوشندەی زۆر گرانە تووشی مەردووم دەبێ و دەیکوژێ.
سیلاوی: سیلدار.
سیلایی: سیلە.
سیلدار: کەسێکە دەردی سیلی پێوە بێ.
سیلکردن: پاککردنەوەی سەعات و قاپ و قاچاخ لە ژەنگ و چڵک. بریتییە لە دیقکردن.
سیلە: سەر سووچی کۆلان. ڕەقە.
سیم: شتێکە وەک سورمە بەلام ئەم زیو نییە. تەل.
سیماسین: بریتییە لە ڕق هەستان.

سیمبەند: تەلبەند.
سیمر: سیمرغ.
سیمرخ: سیمرغ.
سیمرغ: جۆرە باڵندەیەکی زۆر گەورەیە کە هەر ناوی هەیە.
سیمگڵ: جۆرە گڵێکی سپی زەردباوە بە کای ورد دەگیرێتەوە لە جیاتی گەچ ژووری پێ سواغ دەدرێ.
سیمورغ: سیمرغ.
سین: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
سینگ: سنگ.
سینە: سنگی گیاندار.
سینەباز: د. سنگە و بازد.
سینەبەرە: بەرەی وڵاخ. بەروانکە.
سینەبەن: سینەبەرە: گەردن بەند. (د).
سینەبەند: سینەبەرە. بەروانکە.
سینەپاڵوو: دەردی تەنگەنەفەسی.
سینەپۆش: بەروانکەیەکە دەگیرێ بە بەرۆکدا.
سینەک: جۆرێکە لە کاغەزی قومار.
سینە کەمان: پارچەیەکە لە مۆزیقە چەند تاڵێک ژێی لێ چەسپ کراوە بەکەوانەیەکی ژێدار لێ دەدرێ و دەنگێکی خۆشی لێ پەیدا دەبێ.
سینەما: مەکینەیەکە کە وێنەی شت بەگەورەیی بەهۆی کارەباوە پێشان دەدا.
سینەمەکی: گیایەکی گەرمیانی گەڵا وردی درێژکۆلەیە بۆ ڕەوانی دەخورێ.
سینی: دەفرێکی پانی لێوداڕە نان و چێشتی لەسەر دادەنرێ لە کاتی نان خواردندا.
سیوا بوونەوە: چاو کرانەوە و ترس شکان: تازە ئامۆژگاری کەڵک ناگرێ چونکە (سیوای بووەتەوە).
سیواخ: سواخ.
سیواغ: سواخ.
سیواق: سیواخ.
سیوان: چەتر (ز). خێوەت.
سی و جگەر: جەرگ و سی گیاندار.
سیوسیوە: تیغ هێنانەوە بەسەر ڕیش و سەردا دوای تاشینی.
سیە: سێبەر.
سییە: ناوە بۆ سەنگی کێشانەیەک لە وڵاتی موکریان.
سییەک: د. سێ یەک.
سێ یەک: لە سێ بەش بەشێک.
سێ یەکی: سێ یەک.
سێیەم: سێیەم.
سێیەمین: سێهەمین.
سییەوشکە: جۆرە نەخۆشییەکە بەهێندێ گیاندار دەگا هەمیشە دەم و قوورگی وشک دەبێ.

ش: پیتێکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (وەک): منیش دەخوێنم واتە وەک تۆ.
شا: گەورەی دەوڵەتێکە کە نەگۆڕێ و لە دوای خۆی کوڕی بکرێ بە شا. هەنگ و زەردەواڵەیەکی گەورەیە کە شان هەڵ دەبەستن و گەرا دادەنێن. ناوە بۆ داشێک لە داشەکانی شەترەنج. شادمان (د). خۆشا: (شا) بەحاڵی فیسار کەس، واتە خۆشا بەحاڵی ئەو (د). اسمی فعلە بەمانای (تەماشاکە): (شا) کە، واتە تەماشاکە.
شاباز: بازی گەورە.
شاباش: دراوێکە کە هەڵدرابێ بەسەر یەکێکدا لە رووی خۆشەویستییەوە.
شاباشکردن: هەڵدانی دراو بەسەر یەکێکدا لە رووی خۆشەویستییەوە. وتنی (شاباش) لەلایەن گۆرانیبێژی هەڵپەڕکێ و بۆ ئەوەی کە دراوی بدرێتێ.
شاباڵ: باڵی گەورەی پەلەوور. ئەندازەی باڵێکی گەورەی مەردووم لە شتێک: شا باڵێکم بلووری بدەرێ.
شابست: بلۆسکێکە لە سەرەوە تا خوار ئاسن بێ.
شابک: ز. چۆغەی ڕانک.
شابوو: کوندەبەبوو.
شابوون: ز. شادبوون.
شا بەڕوو: د. کەستانە.
شابەندەر: نوێنەری دەوڵەتێکە بۆ ناو دەوڵەتێکی تر بۆ ئەمەی کە لەوێ سەرپەرشتی کاروباری دەوڵەتەکەی خۆی و خاوەنداری هاووڵاتییەکانی بکا. بریتییە لە ئافرەتی بێ شەرم.
شابەندەرخانە: کۆشکێکە کە شابەندەر تێیدا دانیشێ.
شابەنەر: شابەندەر.
شاپ: د. لێدان بە بەری دەست.
شاپرزا: شپرزە.
شاپلێتە: دارێکە سەرێکی پەڕۆی پێوە پێچرابێ و نەوتی پێداکرابێ بۆ داگیرساندنی.
شاپووراخ: ل. پەپوولە.
شاپە: ز. پارچەیەکی گەورەیە لە بەفر کە لەسەر شاخەوە هەردەس بێنێ. تاوێرێکە کە لە شاخێکەوە بڕووخێ.
شاپەڕ: پەڕی گەورە و درێژی باڵدار.
شاپەسەن: د. شاپەسەند.
شاپەسەند: گوڵێکی جوانە گەڵێ جۆر ڕەنگی هەیە.
شاپینۆز: پینەی کاڵا.
شات: توولی یەکساڵە لە درەخت (هـ). شاتە (د).
شاتار: د. جۆرە تارێکی گەورەیە.
شاتاڵ:د. شاڵاو.
شاتاندن: قیژاندن.
شاتاوڵ: شاتاڵ.
شاتر: تەتەر.
شاتلوورە: تایەرە گلگل.
شات و شووت: شاتە شات کردن.
شاتوو: جۆرە توویەکی مۆری خڕی دەنک گەورەیە.
شاتە: هەرا و دەنگە دەنگی بێ شەرمانە.
شاتەشات: شاتەی یەک لە دوای یەک. جۆرە نانێکی تەندوورییە (د).
شاتەڕە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک شوێت وایە ئارەقی دەگیرێ و دەخورێتەوە بۆ فێنکی دەروون.
شاجوان: لاوی شۆخ و شەنگ.
شاخ: کێو. شتێکی ڕەقی درێژە بەپشتی سەری گا و بەران و بزن و هێندێ گیانداری ترەوە. دەفرێکی دارینە بارووتی تێ دەکرێ و دەکرێتە مل (ز).
شاخاندن: شریخە کردن.
شاخان: د. شاخاندن.

شاخانە: پارەیەکە دەستێنرێ لە خاوەن ئاژاڵ بەرانبەر بەلەوەڕی شاخ.

شاخاو: جێی چڕنووک لە ئەندام.

شاخاوی: شوێنێکە کە کێو و شاخی زۆر بێ.

شاخدار: جۆرێکە لە بەری دارمازوو لە (پانکە) دەچێ بەڵام ئەم درێژکۆلەیەکی قژ قژە. گیاندارێکە کە شاخی بێ.

شاخ سپی: جۆرە ترێیەکی سپیە وەک (مام برایمە) بەڵام ئەم سەر دەنکەکانی باریکە.

شاخستان: شاخاوی.

شاخکردن: هەستانە سەر پاشووی ماین و ئەسپ.

شاخ و بەڵەک: د. قەمزە و نان.

شاخە: دەنگێکە وەک دەنگی رووخانی خانووی بەرز و هەرس هێنانی تلی زۆر گەورەی قەد شاخ. لق و چڵی درەخت (د).

شاخەوان: گیاندارێکە کە باش بەشاخدا هەڵگەڕێ.

شاخی: شتێکە کە هەر لە شاخدا بێ: پڵنگ و بەوور، یابەڕەزا و ڕێواس (شاخی)ن، واتە هەر لە شاخ دەبن.

شاد: کەسێکە کە بەئارەزووی خۆی گەیشتبێ.

شادانە: د. تۆوی گوش.

شادبوون: بەئاوات گەیشتن.

شادمان: شاد.

شادمانی: شادی.

شادەمار: دەماری گەورەی گیاندار و درەخت.

شادەمەرگ: کەسێکە لە خۆشیاندا بمرێ.

شادەمەرگبوون: مردن لە خۆشیاندا.

شادە مەرگی: شادەمەرگبوون.

شادنوێژ: پەنجەی دۆشاومژە.

شادی: کەیفخۆشی.

شار: چەند خانوویەکی زۆری رێکوپێکە کە لە دێ گەورەتر و جوانتر و رێکوپێکتر و ئاوەدانتر بێ. هێلانەی زەردەواڵە و مێرووله. شوێنێکی تایبەتی نیشانە کراوە لە هێندێ یاریدا وەک (چاوشارکێ) و (قەلە مردارێ) کە لێی کۆدەبنەوە.

شارا: کۆمەڵێکە لە کولۆش کە لە (مەلۆ) گەورەتر و لە خەرمان پچووکتر بێ.

شاران: ز. گوێز و بادامێکە وەک ملوانکە دروست دەکرێ.

شارانگەڕ: کەسێکە کە زۆر گەڕابێ و شارانی دیبێ.

شارانگەشت: شارانگەڕ.

شاراوە: شتێکە کە پەنهان کرابێ.

شاربەدەر: کەسێکە کە لە ئاواییەک دەرکرابێ لەبەر خراپی، (شاربەدەرکردن) دەرکردنی یەکێک لە ئاواییەک لەبەر خراپی.

شاردار: متصرف.

شاردراوە: شاراوە.

شاردن: شاردنەوە.

شاردنەوە: حەشاردان و ونکردنی شتێک.

شاراوە: شتی حەشاردراو.

شا ڕەگ: شادەمار.

شا ڕێ: ڕێگای زۆر پان و درێژ کە ڕێگا و کۆڵانی زۆری بەسەرەوە بێ.

شا ڕێگە: د. شا ڕێ.

شا ڕیشە: د. شادەماری درەخت.

شارسان: د. شارستان.

شارسانی: د. شارستانی.

شارستان: شاری گەورەی ئاوەدان. شارێکی گەورەیە کە شارداری تێدا دابنیشێ.

شارستانێتی: ژیری و چاوکراوەیی.

شارستانی: کەسێکە کە لە شار دانیشێ. بریتییە لە مەردوومی زیری چاوکراوە.

شارگڕ: وتەیەکە دەوترێ لە یاری (چاوشارکێ)دا لە کاتێکدا کە بێتەوە سەر شار.

شارۆخ: چەمیلە ترۆزی.

شارەدێ: دێی زۆر گەورە.

شارەزا: کەسێکە کە ئاگادار و بەڵەد بێ بەشتێک (شارەزابوون) ئاگاداربوون بەشت.

شارەزایی: ئاگاداری و بەڵەدی بەشت.

شارەزوور: ناوچەیەکی گەورەیە لە کوردستانی عێراق.

شارە زەردەواڵە: کونێکە زەردەواڵە هێلانەی تێدا کردبێ.

شارە مرۆچە: د. شارە مێرووله.

شارە مێروو: کونێکە کە مێرووله هێلانەی تێدا کردبێ.

شارەمێرووله: شارە مێروو.

شارەوان: کەسێکە کە سەرپەرشتی ئاوەدانی و پاک و تەمیزی شارێک بکا.

شارەوانی: بلدیە.

شاریاگەوە: شاراوە.

شاریان: د. ونبوون.

شاری: شارستانی.

شاربنەوە: شاردنەوە.

شازادە: نەوەی شا.

شازدە: شانزە.

شازدەمین: شانزەمین.

شازدەهەم: شانزەهەم.

شازدەهەمین: شانزدەهەمین.
شا ژن: ژنی شا. بریتییە لە ژنی دەرهاتووی کارامە.
شاسوار: مەردوومی سوارچاک. مەردوومی چالاکی ئازای کارامە.
شاسە: شەستە.
شاسەیوان: خێوەتی شا.
شاش: شتێکە کە سفت نەبێ. سەرپێچ (با).
شاشخاپێن: ز. کەسێکە لەژێر پەردەی ئایندا دەستی مەردووم ببڕێ.
شاشک: با. سەرپێچی پیاو.
شاشوێش: شتی زۆر شاش.
شاشە: شاسە.
شاشیک: شاشک. مێزەر.
شاف: شتێکی باریکە لە هێندێ دەرمان دروست دەکرێ، مایەسیری دار دەیکا بەکۆمیدا بۆ لابردنی ئازاری مایەسیریەکەی.
شاف پێ هەلگرتن: بریتییە لە هەلخەلەتاندنی یەکێک بەزمانی لووس.
شاف هەلگرتن: شافکردن بەکۆمدا.
شاڤا: با. هەنگاو.
شاڤەشێن: با. شینە شاهۆ.
شاڤین: با. دەنگی کەروێشک.
شاقاو: هەنگاو.
شاقروان: بۆق.
شاقڵ: چاکلی کەوا.
شاقۆڵ: د. شاووڵ.
شاقولاب: قولاپی گەورەی چقە دار.
شاقولی ئاغا: دەعبایەکی ڕەشی پچووکە زۆرتر لە چاوی هەنجیردا دەبینرێ.
شاقووت: ز. پەلی دارگوێزێکە کە براپێ.
شاقوول: فاقە (ز). شاووڵ.
شاقەل: شاقڵ.
شاقەڵ: قەبارەی گیاندار.
شاقەڵدار: گیانداری گەورەی بەخۆوە.
شاکار: کردەوەی گەورەی گرنگ.
شاکوڵ: ز. پێلاو.
شاکۆڵ: دار دەست.
شاگرد: مندالی بەردەستی وەستا.
شاگردانە: دراوێکە بدرێ بەشاگرد لە کاتێکدا کە شتێکی تازەی دروستکراوت لای وەستاکەی بۆ بهێنێتەوە.

شاگردە: دارێکی درێژی قەلانگەدارە جۆلا بژاری ڕایەلی پێ دەکا.
شاگونج: گونچێکی گەورەی دارینە دەبرێتە دەم نێ و گونجی تری تێ دەبرێ.
شاگوڵ: گولی زۆر گەورە لە شت.
شاگە: شەگە.
شاگەردانی: د. پاشاگەردانی.
شاگەشکە: چەمۆڵە.
شاڵ: جۆرە تەنراوێکی خورییە گەلێ جۆری هەیە.
شالاو: پەلاماردانێکی بێ شەرمانەیە لەگەڵ جوولانەوەی دەستدا.
شالوور: بلبل.
شالیار: د. پاشا. وەزیر.
شالیگا: د. مەردزە جاڕ.
شالینە: چەپالێکی چوارگۆشەی خورییە.
شام: د. ئێوارێ. نانی ئێوارێ.
شامار: ئەژدەها.
شامبۆز: مەردوومی دانای ئازا.
شامخواردن: شێوکردن.
شامکردن: نانخواردنی ئێواران.
شامۆبی: ز. جۆرە تووتنێکی بی کەلکە.
شامێر: کەلەمێروو.
شامێروو: شای مێروولان.
شامی: شووتی.
شان: ئێسقانی ڕاست و چەپی خوار مل کە هەردوو قۆلی پێوە بەندە. شتێکی کون کونی گردە هەنگ و زەردەواڵە هەلی دەبەستن. تەنشت تەوقەسەری گرد و شاخ. گەورەیی و شکۆهی ئادەمی.
شانا: ل. شانە.
شانازی: نازین و خۆهەلکێشانی یەکێک بەسەر یەکێکی تردا لەبەر شتێک.
شانای: هـ. تەکاندنی درەخت بۆ هەلوەرینی بەری.
شان بەشان: بوونی دووکەسە بەرەنگێک کە شانیان بەشانی یەکەوە بێ.
شانپۆش: دەسماڵی ژنان. شتێکە کە بدرێ بەشاندا.
شان داچەکان: شل و شێواوی یەخەی کالا.
شان داچەکاو: کەسێکە کە یەخە و ملیوانی کالاکەی شل و شێواو بێ.
شان دادان: بریتییە لە نووستنێکی کەم. بریتییە لە مردنی یەکێک و، لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.
شان داهێشتن: د. شان دادان.
شاندن: چاندنی تۆو. ناردن (ز).

شانزه: ناوه بۆ ژمارەیەک کە شەش و دەیە.
شانزەمین: شتێکە کە لە پایەی شانزە دابێ.
شانزەهەم: شانزەمین.
شانزەهەمین: شانزەهەم.
شانس: بەخت.
شانشین: دوو سەکۆی پچکۆلەیە لای ڕاست و چەپی پێپیلکەیەکەوە کە پێیدا سەر دەکەوێت بۆ کۆشک. پایتەختی دەوڵەتێک. شکەم دوریدە.
شانۆ: شوێنێکی بەرزە لە تەختە دروست دەکرێ. سۆزانی لە سەری سەما دەکا. شوێنێکە تەمسیلی لەسەر دەکرێ.
شان و شەپیلک: وتەیەکە لە ڕووی گاڵتەپێکردنەوە بەیەکێکی شان داچەکاو دەوترێ: فیسار کەس (شان و شەپیلکێکی) ناشرینی هەیە.
شانوو: شانۆ.
شانە: شتێکی دانەدانەیە مووی پێ دادەهێنرێ. سەرکار (با).
شانەکار: ئافرەتێکە کە سەری ژنان ڕێک بخا.
شانەکردن: داهێنانی موو بەشانە.
شانەگەر: کەسێکە شانە دروست بکا.
شانەوشان: ڕۆین بەلەنجە و شان بادان.
شانەی جۆلا: دەفەی جۆلا.
شانی: ل. شانە.
شانین: د. فڕێدانی شت.
شاواز: د. شاباز.
شاواش: د. شەباش.
شاوانە: د. جۆرە گیایەکە.
شاوول: ئاسنێکی خڕی قورسە بەپەتێکەوە، وەستا خواری و گێڕی دیواری پێ بەراورد دەکا.
شاه: شای دەوڵەت:. ناوە بۆ داشێک لە داشەکانی شەترەنج.
شاهانە: شتی پاشایانە.
شاهۆ: شینەشاهۆ: ناوە بۆ کەژێکی بەرز کە کەوتۆتە ڕۆژهەلاتیکی خوارووی هەڵەبجەوە.
شاهەنشاه: شایەکی گەورەیە کە قەڵەمڕەوێکی زۆری هەبێ.
شاهەنگ: هەنگێکی گەورەیە لەناو پوورە هەنگدا کە شان هەڵ دەبەستێ.
شاهێن: باڵندەیەکی بۆری گۆشتخۆرە لە باز گەورەترە.
شاهینەت: ز. کەیفخۆش.
شاهی: شایی.
شایار: د. شالیار.
شایان: شایستە.
شایانی: بوونی شتێک بەوەی کە شتێکی ترێ لێ بوەشێتەوە.
شایستە: شایان و سزاوار.
شایستەکار: شتێک یا چەند شتێکە دەبێ بەهۆێ شایانی و سزاواری بۆ شتێک (مؤهلات).
شایستەیی: شایانی.
شایسە: د. شایستە.
شایەتی: شهادەت.
شایەتیدان: شهادەتدان لەسەر شتێک.
شایەد: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بەشکوو).
شایەر: گۆرانیبێژی شایی.
شایەن: تەرازوو.
شایی: کۆبوونەوە و هەڵپەڕین لە خۆشیدا بۆ ژن هێنان یا خەتەنە سووران. هەڵپەڕکێ. ناوە بۆ دراوێکی زیوینی پچکۆلە.
شاین: د. شاهێن. میلی ترازوو.
شاییکەر: کەسێکە کە بچێ بۆ شایی.
شایلۆغان: هەڵپەڕکێ و دەهۆڵ و زوڕنا لە شاییدا.
شپڕێو: شپرزە.
شپڕێوی: شپرزەیی.
شپرزە: گیانداری هەڵبزرکاوی سەرلێشێواو، (شپرزە بوون) هەڵبزرکان و سەر لێشێوان.
شپرزەکردن: هەڵبزرکاندن و سەرلێشێواندن. شێواندن و بڵاوکردنەوەی شت: شتەکانم (شپرزە) مەکە.
شپرزباگ: د. شپرزە.
شپرزەیی: هەڵبزرکاوی و سەرلێشێواوی.
شپک: ز. دارێکە ماڵەی زەوی پێ دەدرێ.
شت: ئەوەیە کە بگونجێ بزانرێ و باسی لێوە بکرێ.
شتران: ز. جۆرە بەردێکی نەرمە.
شتن: شۆرین. بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک: فیسار کەسم (شت) واتە پڕ جنێوم کرد.
شتنەوە: پاککردنەوەی دانەوێڵە بە ئاو.
شتۆ: وتەیەکە سەگی پێ بەر دەدرێ لە شت.
شتومەک: وتەیەکە لەجێی وتەی (کەلوپەل) بەکاردێنرێ.
شتوو: ز. جۆرە هەرمێیەکە تا زستان دەمێنێ.
شتووک: ز. ئاوێکی زەردە کە دەکەوێتە سەر دۆ و دەکوڵێنرێ و دەدرێ لە جەستەی هەتاوبردوو.
شتەو: شتۆ.
شتین: کەسێکە هەمیشە چاوی لە شتی مەردوومەوە بێ و، بەبێ شت هیچ بۆ کەس نەکا.
شحنە: ز. داروغە بازاڕ.
شخارتە: شقارتە.
شخرە: ز. شەخرە.

شخوو: با. خۆڕایی.

شرتک: ز. تۆڵی مێو.

شرت و شۆڵی بڕین: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک.

شڕ: شتی دڕاوی هەلا هەلا. وتەی گاڵتە پێ کردن: (شڕ) لە پیاوەتیت، واتە شێر (د).

شڕپۆش: کەسێکە کە هەرچی لەبەردا بێ شڕو وڕ بێ.

شڕکردن: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەیەکێک. هەلاهەلاکردن و دڕاندنی شتێک.

شڕم بڕم: وتاری بێ سەر و پێ.

شڕ و پڕ: شڕ و شیواڵ.

شڕ و دڕ: مەردوومی دڕی هار.

شڕ و شیتاڵ: شتومەکی شڕی هەلا هەلا.

شڕ و شیواڵ: شڕ و شیتاڵ. شڕۆڵ.

شڕۆڵ: مەردوومی ڕیپاڵی شڕپۆش.

شڕو وڕ: شتی زۆر شڕ.

شڕە: شڕو شیتاڵ.

شڕها: وتەی تیتاڵییە وەک (شیرها).

شڕەگر: میراتگر.

شڕە و بڕە: شڕە و پڕە.

شڕە و پڕە: شڕ و شیتاڵ.

شڕە و شیتاڵ: شڕ و شیتاڵ.

شڕە و مڕە: شڕە و پڕە.

شرشر: دەنگی چۆڕاوگە.

شرقە: قرمە.

شرک: ز. پلوسکی چۆڕاوگە.

شرن: ز. کەڵبەی بەراز.

شرنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی شیر و خەنجەر کە بوەشێنرێ.

شروە هەڵاڵێ: ھ. گوڵێکی سوور و سپییە لە (هەڵاڵە برمە) دەچێ بەڵام ئەم پچووکترە.

شرەق: د. درز.

شرەقیان: د. درز بردن.

شرینقە: شتێکی تایبەتییە دەرمانی شلی تێ دەکرێ و بەدەرزی لە جەستە دەدرێ.

شریت: پەتێکی ئەستووری بەهێزی دەزووینی بادراوە.

شریخاندن: شریخەکردنی هەور. قیژاندنی یەکێک زۆر بەتوندی.

شریخانن: شریخاندن.

شریخە: دەنگێکە وەک دەنگی هەورە بروسکە، (شریخە شریخ) شریخەی یەک لە دوای یەک (شریخ و هووڕ) شریخە شریخی زۆر.

شریقە: شریخە.

شژ: کێم و زووخ.

شست: ز. سست.

شست و شۆ: شوست و شۆ.

شست و شۆدان: شوست و شۆدان.

ششت: شت.

ششتن: شتن.

ششتنەوە: شتنەوە.

شعەفی: ز. جۆرە ترێیەکی زوو ڕەسە.

شغاب: ز. مەتەی دارتاش.

شغارتە: شقارتە.

شفتە: خواردەمەنییەکە وەک کەباب لە گۆشتی قیمەکراو و ئارد دروست دەکرێ و لە ڕۆندا سوور دەکرێتەوە.

شفتەژە:د. شفتە ژێ.

شفتە ژێ: سک پڕبوونەوەی ژن لە کاتێکدا کە منداڵی شیرەخۆرەی بە بەردوە بێ.

شفتێل: ز. تووڵی تەڕی باریک کە لە شت بپێچرێ.

شفتی: با. شووتی.

شفرە: بڕەی بەراز.

شف: با. شوێنی نزم و نەورێ.

شڤارێ: ز. زەلامەرێ.

شڤان: ز. شوان.

شقر: با. فیلە گێژە.

شقک: ز. شووڵ.

شقن: با. بزنە کێوی.

شقیلە: ز. شقارێ.

شق: با. ماندوو: (شقێتە) خوا هێزت بدا.

شقارتە: قوتوویەکی دوو پارچەی تەنکی پچووکە براونەتە یەک، چەند دانەیەکی باریکی تێدایە سەرەکانیان دەرمانێکی پێوەیە دەدرێ لە دەرمانی تەنشتی قوتووەکە و دادەگیرسێ.

شقام: ز. شەقازللە.

شکار: ڕاو. کۆمەڵە بەرد. زەوی بەردەڵانی.

شکارتە: پەڵە دانەوێڵەیەکی پچووکە کە هەژارێک بۆ خۆی یا یەکێک بۆ دۆستێکی داچەند بێ.

شکارتە کێل: ئەندازەیەکە لە زەوی کە کێڵدرابێ بۆ شکارتە.

شکارگا: د. شوێنی شکار.

شکان: لەتبوونی شتی ڕەق. نەمانی ڕۆژوو بەهۆی خواردن یا خواردنەوەوە. بریتییە لە هاتنە خوارەوەی نرخی شت: گەنم (شکاوە). بریتییە لە ڕیسوابوونی یەکێک: بەدرۆکردن مەردووم (دەشکێ).

شکاندن: لەتکردنی شتی ڕەق. نەهێشتنی ڕۆژوو بە خواردن یا خواردنەوە. بریتییە لە هێنانە خوارەوەی نرخی شت. بریتییە لە ڕیسواکردنی یەکێک. بریتییە لە کوڵدان بەلەشکر. بریتییە لە هەڵوەشاندنەوەی پەیمان و بەڵێن.

شکاندنەوە: شکاندنی لقی درەخت. گەڵا ڕنکردنی تووتن حەڵێک کە زەرد ببێ. هێنانە ژێر باری منداڵ کاتێک کە کزر بێ بۆ ئەوەی کە فێری کارێک ببێ: منداڵەکەت زوو (بشکێنەرەوە). ڕۆکردنی هێندێ لە چای تازە لێنراو و، تێکردنەوەی بۆ سەرەوخوار بوون و دەمکێشانی.

شکانن: شکاندن.

شکانەوە: پەژمووردەبوونی گیاندارێک کە لەوە پێش بەدەماخ بووبێ.

شکاو: شتێکی ڕەقە کە لەت بووبێ. شتێکە کە نرخی هاتبێتە خوارەوە. مەردوومێکە کە ڕیسوا بووبێ.

شکاوی: ناستی شکانی شت.

شکس: د. شکست.

شکست: شتی زەردی درزبردوو.

شکستە: جۆرە نووسینێکی تایبەتی تێ هەڵکێشە وەک خەتی دیوانی. تاقێکی کەوانەییە کە کەوانەکەی نزم هێنرابێتەوە. شکست (د). لەشکری شکاو.

شکستی: شوێنی زەرد لە شت.

شکڵ: دیمەن و دروشمی شت.

شکڵنووس: نووسینەوە لەبەر شکڵی نووسراوێک بێ ئەمەی بزانیت دەڵێ چی.

شکۆ: د. سام و سامان گەورەیی. فیسار کەس زۆر بە(شکۆ)یە، واتە بەسامە و شەرمی لێ دەکرێ.

شکۆفە: گوڵووکی هێندێ درەخت کە تازە پشکووتبێ.

شکۆفیانەوە: د. پشکووتن و گەشانەوە .

شکووک: ز. هەرمێ.

شکوولک: شکەلووک.

شکەبەر: ز. دیوارێکە لە بەردی ڕووت دروست کرابێ.

شکەست: شکست.

شکەستن: ز. شکاندن.

شکەفت: ز. ئەشکەوت.

شکەڤ: ز. کاسەی چێشت تێدا خواردن.

شکەلک: با. پارچەی کووپە و گۆزەی شکاو.

شکە لووک: با. توێکڵی شت.

شکەم دوریدە: لادانێکی گەورەیە لەناو دیواری ژووردا شووشەبەند دەکرێ و لە زستانانداا تێیدا دەنوون.

شکەنجە: د. ئەشکنجە.

شکەو: کاسە.

شکیاگ: د. شکاو.

شکیان: د. شکان.

شکیانەوە: د. شکانەوە.

شکێر: ز. بەردی بەسەریەکدا کەوتوو.

شکێڕ: شکێر.

شگۆفە: شکۆفە.

شل: شتی ڕوونی تراو. شتی لەق. ئەم سنگە یا ئەم بزمارە (شل)ە. کەسێکە کە لە کارێکدا گیر نەبێ: فیسار کەس بۆ ئەو کارە (شل)ە واتە گیر نییە. شتێکە کە توند نەبێ: پشتێنەکەم (شل)ە، یا دەستم شل بوو.

شڵ: شتی سوور پڕ نۆڵی پلپڵ.

شلاڵ: کۆکی درومان.

شلانە: د. شێلانە.

شلانەکوت: د. قەپسی وشکەوەکراو.

شلبوون: بێ هێزی و خاوبوونەوەی ئەندام. لەقبوونی شت.

شلبوونەوە: خاوبوونەوە.

شڵپ: مشتێک ئاو کە بدرێ بەدەموچاودا.

شڵپاو: د. شەپۆلی ئاو.

شڵپ و کوت: شڵپە و گرمەی لێدان: فیسار کەس (شڵپ و کوت) منداڵەکەی داگرت.

شڵپە: دەنگێکە لە لێکەوتنی شتێک لە شتێکی شل یا تەڕ پەیدا دەبێ، (شڵپە شڵپ) شڵپەی یەک لەدوای یەک (شڵپ و هووڕ) شڵپە شڵپی زۆر. بریتییە لە چێشت و گۆشتی زۆری مشە: لە ماڵی فیسار کەس (شڵپە)یە.

شڵخە: پووردی هەنگ.

شڵغە: د. شڵخە.

شلف: ز. نوکی خەنجەر و کێرد.

شلفە: شفرەی بەراز.

شڵقە: دەنگێکە وەک دەنگی مەشکە لە کاتی ژەندنیدا (شڵقە شڵق) شڵقەی یەک لەدوای یەک (شڵق و هووڕ) شڵقە شڵقی زۆر.

شڵقیاگ: شتی فلیقاوەی زۆر بەسەر یەکداچوو (د). شڵەقاو (د).

شڵەقیاو: د. شڵقیاگ.

شلک: گیانداری شلە پەتە. تەپڵی سەر: شلکاسەر واتە تەپڵی سەر (ز).

شلکاک: ز. جۆرە باڵدارێکە لە کۆتر گەورەترە.

شلکردن: خاوکردنەوەی شت. بریتییە لە خاوبوونەوەی یەکێک و بەدەستەوەدانی شتێک کە لەوە پێش گیرەگیری لەسەر کرد بێ.

شلکردنەوە: خاوکردنەوەی شتی توند.
شلکوتی مـەرگکردن: بریتـیـیـە لە لێـدانی زۆر لە یەکـێک بەڕەنگێک کە شل ببێ.
شلکە: گولمە گۆشت.
شلکێنە: جۆرە نانێکە هەویرەکەی بەکەوچک دەکرێتە سەر ساج و پان دەکرێتەوە و دەبرژێنرێ.
شلنگ: د. تەکان و هەلمەت.
شلۆر: ز. میوەیەکی ترشە وەک هەلووژە .
شل و شۆڵ: شل و شێواو.
شل و شێواو: مەردوومی شەپ و شۆڕی شان و مل داچەکاو.
شلۆقە: با. باران و بەفرێکە کە بەیەکەوە بباریێ.
شلۆق: شلووق.
شل و مل: شتی نەرم و شل.
شلووق: شتێکە لە جێی خۆی لەقیبێ.
شلووقبوون: تێکچوون و شێوان: جیهان چاک (شلووق بووە).
شلووقیان: د. شلووقبوون.
شل و ول: د. د. شل و مل.
شلوێ: ناوی لێل.
شلە: چێشتی شل. جۆرە تەنراوێکی تەنکی شاش و وێشە ژنان دەیکەن بەکالا.
شلە: بەلەک.
شلەپەتە: شلک.
شلەپێ: ز. هەلخلیسکان.
شلەتێن: شتێکی شلە کە کەمێک گەرم بێ
شلە جاف: جۆرە لەوەڕێکی زۆر باشە بۆ ئاژاڵ.
شلە جاو: د. جوونی شت بەوردی.
شلەحەیحەی: بریتییە لە شتی شلی ناشرینی ناخۆش.
شلەختە: د. شلەپەتە.
شلەژان: پەشۆکان.
شلەژاندن: پەشۆکاندن.
شلەژە: د. شلەژاو.
شلەژین: شلەژان.
شلەژیو: شلەژاو.
شلە شاری: شارستانی خاو و خلیچک.
شلەشل: خاوە خاو.
شلەقان: هاتوچۆکردن و جوولانی شتی شل لەناو دەفرێکدا.
شلەقاندن: ڕاوەشاندن و جوولاندنی شتی شل لەناو دەفرێکدا.
شلەقانن: د. شلەقاندن.
شلەقاو: شتێکە کە شلەقابێ.
شلەقاورمە: چێشتێکە لە قەیسی و کشمیش و گۆشت دروست دەکرێ.

شلەقیان: د. شلەقان.
شلەقین: شلەقان.
شلەک: ز. شلکێنە.
شلەمار: جۆرە مارێکی شلە.
شلیتک: با. تەناف.
شلێر: گولێکی بەهاری شاخییە بنکەکەی وەک سەلکە پیاز و گولی وەک لاولاو وایە. ناوچەیەکی درێژکۆلەیە لە ڕۆژهەلاتی پێنجوینەوە.
شلێقانن: د. فلیقاندنەوە.
شلێقیاگ: د. فلیقاوە.
شلێقیان: د. فلیقان.
شلێل: ز. جۆرێکە لە جۆ.
شلێوە: د. شلۆقە.
شلێویان: د. ئاشووب و ئاژاوە و تێکچوون.
شماردن: د. ژماردن.
شمارۆن: ز. مێو و ڕۆن.
شمارە: د. ژمارە.
شمامۆک: ز. شەمامۆکە.
شمتن: شووتی.
شمتوو: شمتن.
شمتی: با. شووتی.
شمش: سپڵ. سی گیاندار.
شـمـشـاد: جـۆرە دارێکی جـوانی بێ گـرێ و قـۆرتە کـەوچک و لەنگەری لێ دروست دەکرێ.
شمشاڵ: لوولک. شمشاد.
شـمـشـە: دارێکی چوارگۆشـەی ڕاسـتـە وەسـتـای سـواغ بەکـاری دەهێنێ بۆ ڕاستی سواغەکەی.
شمشەکاری: سواغێکە کە بەهۆی شمشەوە درابێ.
شـمـشـێـر: تـیـغـێـکی برندەی تـیـژی درێژی دەمـپـانی کـەوانەدارە. شمشێرە.
شمشێرە: دارێکە لە پشتی دەرگادا جێی کولۆمی لێ لەلە کراوە لە (کـیـسـەلە)وە ڕەت دەکـرێ و دەرگـای پێ دادەخـرێ. پارچەیەکە لە پارچەکانی یەرەقی جووت.
شمقار: بالندەیەکی گۆشت خۆری ڕاوکەری چوست و چالاکە.
شمک: ز. سۆل.
شملی براکە: د. شەنگلە.
شملی بەرەکەت: د. شەنگلە بەرەکەت.
شـملی: شـتـێـکی بۆنخـۆشـە وەک زیرە وایە دەکـرێتـە ناو نانەوە. شەنگلە (د).
شمۆرتک: د. شتێکە کە وترا هەر مەبەست لە خۆی بگەیەنێ و هیچی تر (جزنی).

شمووز: چەمووش.

شمە: ھ. ئێوە.

شناس: ناسیاو.

شناسایی: شناسی.

شناسنامە: دەفتەرێکی پچکۆلەیە ناوونیشان و جێگا و ڕێگای خاوەنەکەی تێدا دەنووسرێ (ھویة).

شناسیار: ناسیاو.

شناسی: ناسیاوی.

شناسین: ناسین.

شناو: شنۆی زۆرخانە.

شناوە: پەلەی پچووک لە کشتوکاڵ.

شنکی: شەن.

شنگ: گیایەکی بەھاری لق باریکی گەڵا لوولی بنکدارە دەخورێ.

شنگڕ و شیواڵ: پروپاتاڵ.

شنۆ: جۆرە جووڵاندنێکی تایبەتی ئەندامە پاڵەوانان دەیکەن بۆ بەھێزبوونی ئەندامیان. ناوە بۆ شارێک لە ناوچەی سابلاخ لە کوردەواری ئێران. شنەی با (د).

شنە: لەرینەوەیەکی ھێواشی لەسەرخۆ: (شنە)ی با دێ، (شنەشن): شنەی یەک لەدوای یەک.

شنەفتن: ل. شنەوتن.

شنەوا: د. بیسەر (سمیع).

شنەوتن: بیستن.

شنیان: د. شنینەوەی منداڵ.

شنین: د. شنیان.

شنینەوە: گۆشەکردن و شنەشن کردنی منداڵ. لەرینەوەی درەخت.

شۆ: شتێکی لینجە وەک کەتیرە دەدرێ لە ھێندێ تەنراو بۆ دەق بەستن. شێف. شتی نمدار.

شواشینک: درەختێکی بەھاری ھەمیشە سەوزە گەڵای وەک مۆرد وایە، بەرێک دەگرێ وەک چوالە تاڵە. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با). ناوە بۆ جۆرە ھەنجیرێک (با).

شوالک: خەڵفەدارێکی تازەی باریک و درێژە کە لەناو چەند خەلفێکی تردا ھاتبێتە دەرەوە.

شوان: کەسێکە کە ئاژاڵ بلەوەڕێنێ.

شوانانە: شتێکە کە بدرێ بەشوان.

شوانخەڵەتێنە: باڵندەیەکی بۆرەقنەیە لە چۆلەکە گەورەترە ھەڵ نافڕێ تا نزیکی نەبیتەوە.

شوانشوان: د. جۆرە یارییەکی منداڵانەیە.

شوانشوانەکێ: د. شوانشوان.

شوانکارە: کەسێکە پیشەی ھەر شوانی بێ. ناوی تیرەیەکە لە جاف.

شوان ھەڵخەڵەتێنە: شوان خەڵەتێنە.

شۆب: ز. بەڵگە و ڕێوشوێنی شت.

شوبات: مانگی دووەم لە ساڵی ڕۆژی کە لە ناوەندی کانوونی دووەم و مارت دایە و بیست و نۆ ڕۆژە لە ساڵی (کبیسە)دا و بیست و ھەشت ڕۆژە لە ساڵانی تردا.

شۆبە: ز. بێ ھۆشبوون لەبەر نەخۆشی.

شۆپ: تیکە و پارووی زل: ھیچ بەرگەی (شۆپ)ی تۆ ناگرێ. شەپی دەست.

شوپاژۆ: کەسێکە کە شوێن پێ ھەڵگرێ.

شۆت: ھ. شیری گیاندار.

شۆتک: شۆرتکە.

شۆتیلە: ھ. گیایەکی بەھاری شیردارە لە سالمە دەچێ.

شۆتین: ھ. چێشتی شیر برنج.

شۆتینە: فرنی.

شۆباو: شۆربا.

شۆخ: مەردوومی باڵا بەرزی جوانی شەنگ و شۆخ.

شۆخی: گاڵتە و گەپ، (شۆخیکردن) گاڵتە کردن.

شۆدار: شتێکە کە شۆی پێوە بێ.

شۆدان: ئاوکردنی ھێندێ شت و نمدانی.

شۆر: سوێر. گیانداری زۆر ڕەوان. جۆرە مقامێکی خۆشە. کەرەکێوی. شۆدار. عەشق: فیسار کەس (شۆر)ێکی ھەیە، واتە سۆز و عەشقێک.

شۆران: شتن.

شۆراو: شتێکە کە بەئاو شۆرابێتەوە.

شۆراوە: دانەوێڵەیەکە کە بەئاو شۆرابێتەوە.

شۆربا: جۆرە چێشتێکی شلی تراوە.

شۆرباڕێژ: دۆخاوکردنی شوێنێک بەگەچ یا بەچیمەنتۆ یا بەقسڵ.

شۆربە: ز. شۆربا.

شۆرتان: جۆرە پەنیرێکە.

شۆرتک: شۆرتکە.

شۆرتکە: جۆرە پشتێنێکی جوانی پانی ئاوریشمینە. سەر شۆرک.

شۆردراوە: شۆراوە.

شۆردن: شتن.

شۆردنەوە: شتنەوە.

شۆڕ: شتێکە کە لە شوێنێکی بەرزەوە داڕۆچکە بووبێ (شۆڕبوونەوە) داڕۆچکەبوونی شتێک لە بەرزییەکەوە (شۆڕ کردنەوە) داڕۆچکەکردنی شتێک لە بەرزییەکەوە.

شۆڕاوگە: چۆڕاوگە.

شۆڕگە: جێی شت شوشتن لە ماڵدا.

شۆڕه: چۆڕه، (شۆڕه شۆڕ) چۆره چۆڕ.

شۆڕەبی: جۆره بییه‌كه لقه‌كانی سه‌ر به‌ره‌وخوار ده‌بنه‌وه و ڕوو ده‌كه‌نه زه‌وی.

شۆڕەژن: ژنی شۆخ و شه‌نگی جوان.

شۆڕەسوار: سوار چاكێكه كالاّی شۆڕی جوانی له به‌ردابێ و به‌سه‌ر زینه‌كه‌دا هاتبێته خواره‌وه.

شۆڕەوبووگ: د. شتی شۆڕبووه‌وه.

شۆڕەوەبوون: شۆڕبوونه‌وه.

شۆڕش: هه‌را و ئاژاوه.

شۆڕشگێر: كه‌سێكه كه شۆڕش هه‌ڵگیرسێنێ.

شۆرمه‌زه: جۆره چێشتێكه به‌نۆك و جاتره و گیا و دانوو دروست ده‌كرێ وه‌ك چێشتی (دانه‌ڕۆكه) به‌لاّم ئه‌م گه‌نمی تێ ناكرێ. شتی سوێر خوێ.

شۆروا: د. شۆربا.

شورواڕێژ: د. شۆرباڕێژ.

شۆره: شتێكی سپییه وه‌ك زاخ ده‌كرێته ئاو بۆ جل پێ شوشتن و، بارووتیشی لێ دروست ده‌كرێ.

شۆرەزار: شوره‌كات.

شۆرەك: ز. شۆره‌كات.

شۆرەكات: زه‌وییه‌كه خاكه‌كه‌ی له‌به‌ر سوێری گیای كه‌م لێ سه‌وز ببێ.

شۆریاگ: د. شۆراو.

شۆریان: د. شۆران.

شۆرین: شتن.

شۆرینه‌وه: شتنه‌وه.

شوست و شۆ: شتن.

شوست و شۆدان: بریتییه له سه‌رزه‌نشت و سه‌ركۆنه‌كردنی یه‌كێك.

شۆسته: شۆسه.

شوس و شۆ: شوست و شۆ.

شۆسه: زه‌لامه‌ڕێ له لای ڕاست و چه‌پی شار ڕێیه‌وه.

شۆسیه‌خ: د. چلووره‌ی گوێسوانه كه شۆڕ ببێته‌وه.

شوش: هـ. سی گیاندار.

شۆش: هۆش (ز). تاقگه.

شووشتن: ششتن.

شۆشیه‌هه‌ر: هـ. سی و جگه‌ر.

شوفار: جاسووس.

شوغال: ل. چه‌قه‌ڵ.

شۆڤ: ز. شێف.

شۆق: سه‌روه‌شاندنی مه‌ڕ و بزن و گا.

شوقاق: د. شوقاقی.

شوقاقی: ده‌ردێكه له چواره‌پلی ئاژاڵ ده‌دا شه‌قار شه‌قاری ده‌كا.

شۆق تێهه‌ڵدان: لێدانی مه‌ڕ و بزن و گا به سه‌ر.

شۆقدان: شۆق وه‌شاندن.

شۆقل: ز. پۆلكه.

شۆق وه‌شاندن: شۆق تێهه‌ڵدان.

شۆق وه‌شێن: گیاندارێكه كه شۆق بوه‌شێنێ.

شۆق هاویشتن: شۆق وه‌شاندن.

شوقه‌للەت: شتێكه وه‌ك سه‌كۆیه‌كی باریك لای سه‌رووی ژووره‌وه دروست ده‌كرێ ژێره‌كه‌ی بۆش و خانخانه شتیان تێدا داده‌نرێ و له سه‌ریشی شتومه‌ك داده‌نرێ.

شۆق هه‌ڵدان: شۆقدان.

شۆك: جۆره شیرینییه‌كه له گه‌ڵای مازوودار و داربه‌ڕوو ده‌نیشێ.

شۆكه: شۆك. ده‌ردێكه ده‌دا له گه‌ڵای تووتن و هێندێ شتی تر زه‌بوونیان ده‌كا.

شۆڵ: سوێر. وته‌یه‌كه هه‌میشه له دوای وته‌ی (شل)ه‌وه به‌كاردێنرێ:

شل و شۆڵ: واته زۆر شل.

شۆلاّو: سوێراو.

شۆله‌كه: ده‌فرێكی دوولاییه له جه‌واڵ گه‌وره‌تره.

شۆم: شۆو.

شۆن: شوێن.

شوناس: شناس.

شوناسی: شناسی.

شۆن كۆمه‌كێ: شوێنه‌ونی.

شۆن نیان: د. شوێن هه‌ڵگرتن.

شۆن هه‌ڵكردن: د. شوێن هه‌ڵگرتن.

شوو: مێردی ژن.

شۆو: شێف.

شووار: شتن: سوێندم به‌م ئاوه كه (شووار)ی هه‌موو كه‌سێكی پێ دێ. لێدانی ده‌مار.

شووارگرتن: ده‌ست خستنه سه‌ر ده‌مار بۆ زانینی لێدانی.

شوواڵ: د. شه‌رواڵ.

شوواڵپیس: د. شه‌رواڵپیس.

شووبرا: برای مێرد.

شووبراژن: هێوه‌رژن.

شۆو برین: شێف برین.

شووپایی: د. ته‌مه‌ڵیت.

شووپه‌كان: جۆره یارییه‌كی كچانه‌یه.

شووت: شتی لووس.

شووتک: ز. شۆرتکە.
شووتی: میودیەکی خڕی گەورەی لووسە ناوەکەی شیرین و سوور و ناودارە.
شووتی کوڵە: شووتی پچکۆڵەی گەیو.
شوور: شیری برندە (ز) فیلە گێژە.
شوورا: شوورە.
شوورتان: هیزە.
شوورک: شتی خوار.
شوورە: دیوارێکی پانی بەرزە بەگردی شار یا جێگایەکدا دروست دەکرێ بۆ قایمی.
شووردەیی: نەنگ: ئەم کارە بۆتۆ (شووردەیی)یە.
شووژن: سووژن.
شووژن ئاژن: سووژن ئاژن.
شووش: شتی باریک و ڕاست و جوان. سیپەلک: (ھ).
شووشوو: ھ. شمش.
شووشوویەهەر: ھ. سی و جگەر.
شووشە: شتێکی لووسی ڕەقی تورتی ڕووناکە دەخرێتە پەنجەرەوە. پارچە زێڕ و زیوی دارێژراو.
شووشەبەند: شوێنێکە شووشەی زۆر لە دار و دیواریدا بێ.
شووشەکاری: شووشەبەند. خەریکبوون بەکاری شووشەوە.
شووشەگەر: کەسێکە کە شووشە دروست بکا.
شووشەیی: شتی لووسی ڕاستی جوان.
شووکردن: مێردکردنی ئافرەت.
شوول: با. شوولّ. ئیشوکار: (شوول)م هەیە، واتە کارم هەیە، لە شغلی عەرەبییەوە وەرگیراوە.
شوولّ: توولّ.
شوولاق: قامچی.
شوولاندن: فیڕاندن.
شوولک: توولّی پچووک.
شوولّک: شوولک.
شوولّ لێ هەڵکێشان: بریتییە لە دەرچوونی مەردووم لە ئەندازەی خۆی لە هەموو کارێکدا.
شوولە: ئەندازەیەکە لە قوڕ کە بەبێلّ هەڵبگیرێ.
شوون: ز. شوێن.
شوونک: ز. گەڵا کوتک.
شوونەوار: ئەتەری مەردووم و گیاندار: فیسار کەس (شوونەوار)ی نییە.
شو هۆڕ: د. شوولّی تەڕ.
شوێلّ: د. زەمینی باریک.
شوێن: جێگایەکە بگونجێ شتێکی تێدا دابنرێ.
شوێن بە شوێن: دوابەدوا.
شوێنخستن: ناردنی یەکێک بەدووی یەکێکدا بۆ جوست و جۆکردنی ئیشوکاری.
شوێنک: با. گەڵا کوتک.
شوێنکردن: جێکردنی شتێک لە ئەندام بەهۆی تەسکی و زۆر چەسپ بوونییەوە: ئەموستیلەکە یا پشتێنەکە ئەوەندە توندە (شوێنی کردووە).
شوێن کەفتن: د. شوێن کەوتن.
شوێن کەوتن: دووکەوتن.
شوێنەزا: ئەو وڵاتەیە کە تۆی تێدا لە دایک بوویت.
شوێنە گومکێ: شوێنە ونێ.
شوێنەوار: شوونەوار.
شوێنەونکە: شوێنەونێ.
شوێنەونێ: شوێنەونی.
شوێنەونی: سەرشێواندن لە کەسێک بەکردار یا بە وتار بۆ شاردنەوەی کارێک لێی.
شوێن هەڵگرتن: دۆزینەوەی شتی دزراو بەهۆی شوێن پێوە لە زەوی.
شویت: گیایەکی گەڵا وردی تام و بۆن خۆشە دەکرێتە چێشتی یاپراخەوە.
شە: شێ: شەکردکە (شە)ی هێناوە. شانە (با).
شەباقە: دەلاقە.
شەبەق: ڕوونی کەناری ئاسمان لە بەیاندا. کونی گەورە لە کاڵاو دیوار.
شەبەق تێبوون: شەبەق تێکەوتن.
شەبەق تێکەوتن: کونبوونی کاڵا و دیوار بە گەورەیی.
شەبەقدان: ڕووناکبوونەوەی کەناری ئاسمان لە بەیاندا.
شەبەق شەبەقبوون: کون کون بوونی دیوار و کاڵا بەگەورەیی.
شەبەقی: بەیانیان کاتی شەبەق.
شەبەندە بەرۆژ: جۆرە خامەکێکی زۆر جوانە بەگەڵێ ڕەنگ دەنوێنێ.
شەبەنگە بەرۆژ: شەبەندە بەرۆژ.
شەبەیخوون: بەسەر دوژمن دادان لە شەودا.
شەبیکێن: ز. ڕەقیتە.
شەبیک: ز. ئەقیزەی وڵاخ لێخوڕین.
شەپ: بەری دەست: شەپێکی پێدادا واتە لەپێک. پڕ بەچنگێک لە شتێک: (شەپ)ێک کەرە، واتە پڕ بەچنگێک. پڕ (ل). وتەیەکە هەمیشە لە پێش وتەی شۆڕەوە بەکاردێنرێ: (شەپ و شۆڕ). شەپاڵە.
شەبازللە: کێشان بەڕوومەتی یەکێکدا بە بەری دەست بەتوندی.

شەبال: ز. شتی جوانی باش.
شەپالمە: شەپالە.
شەپالە: لێدان بەبەری دەست لە ئەندامی گیاندار.
شەپرەوی: چەپرەوی (یساری).
شەپرێو: مەردوومی شپرزە.
شەپریو: مەردوومی شەپ و شۆڕ.
شەپرزە: شپرزە.
شەپشەپان: د. شەپلی شۆپێن.
شەپقە: جۆرە کلاوێکی لێواردارە سێبەر لە دەموچاو دەکا.
شەپک: چۆغەی ڕانک.
شەپکە: پارچەیەکە لە پارچەکانی جۆلایی. شەبقە (د).
شەپلاخ: شەپازللە.
شەپلاخە: شەپلاخ.
شەپلە: دەردێکی کوتوپڕی گرانە دەدا لە ئەندامی گیاندار و وشکی دەکا.
شەپلی شۆپان: شەپلی شۆپێن.
شەپلی شۆپێن: یاریکردن بە سێو یا بە شتێکی وەک تۆپ لە حەوادا.
شەپلی شەپان: د. شەپشەپان.
شەپۆتە: دەفەی جۆلا.
شەپۆیە: شەپۆتە.
شەپۆڕ: شیوەنی تێکڕایی بە کوڵ.
شەپ و شۆڕ: کەسێکە کە شل و شێواو و، داوێنی بەسەر زەویدا بخشێ.
شەپۆکان: د. پەشۆکان.
شەپۆکیان: د. شەپۆکان.
شەپۆل: تەکاندانی ئاو بە هۆی شتێکەوە.
شەپۆلدان: قۆندەرەکردنی ئاو.
شەپە: کۆمەڵە بەفر.
شەپەڕ: با. باڵی پەلەور و فڕۆک.
شەپەزللە: شەپازللە.
شەپە شەپ: دەنگی دڕ و داوێنی شۆڕ کە تەڕ بووبێ.
شەپەلۆخ: گیانداری چاوبرسی زۆرخۆر.
شەپەلوح: درەختێکی گەرمیانییە بەرێک دەگرێ وەک هەنجیر دەخورێ و، لقە گەورەکانی وەک شووتی تەرز دەهاوێ.
شەت: ڕووباری گەورە.
شەتاو: ئاوی سارد دان بەژێر سک و گەلۆگونی ولاخی بەرزەدا لە کاتی گەرمادا. شەت.
شەترنج: جۆرە یارییەکە وەک دامە بە شەش جۆر داش دەکرێ کە هەموویان سی و دوو داشن کە پێیان دەڵێن: (ڕوخ، ئەسپ، فیل، شا، وەزیر، پیادە).
شەتڵ: سەوزاییەکە لە شوێنی خۆی بەڕیشەوە هەڵکەندرابێ بۆ ڕواندنی لە جێگایەکی تر.
شەتڵجار: شەتڵگا.
شەتڵگا: د. شوێنێکە کە شەتڵی تێدا بروێنرێ.
شەتویەت: شتی لەت و پەت.
شەتوکوت: شەتویەت.
شەتوور: با. شەفتوول.
شەتەرە: شاتەرە.
شەتەکدان: پێچانەوە و بەستنی شتێک بەتوندی.
شەخت: ز. گیاندارێکە شەلی لە هەردوو دەستیدا بێ.
شەختۆ: تەمەڵ. شتی تێکەڵ و پێکەڵ.
شەختە: سەهۆڵ.
شەخرە: شتێکە لە دار دروست دەکرێ وەک دوو پەیژەی لە یەک دراو وایە کرشەی پێ دەبرێتە سەر خەرمان.
شەخس: گۆڕی پیاوی گەورە ئاینی.
شەخسان: تێکچوون و گۆڕانی ئەندامی گیاندار بەهۆی ناساغییەکی گرانەوە.
شەخساو: گیاندارێکە ئەندامی شەخسی بێ.
شەخسین: شەخسان.
شەخسیو: شەخساو.
شەخف: ز. سواغی سەربان بەگەچ یا بەقوڕ.
شەخەڵ: چەم و چوغوردی خڕ و بەردەڵانی.
شەخەلان: جێگایەکە کە قەرەمی تێدا ڕووابێ.
شەدار: شتی شێدار.
شەدانە: تۆوی گیای گونیە.
شەدە: مشکی سەرپێچ.
شەرا: بایەکی ناسازی گەرمە دەدا لە مەرەزە و هێندێ میوە وشکی دەکا.
شەراب: خواردنەوەیەکە لە مێوژ دروست دەکرێ و سەرخۆشی دەدا.
شەرابخانە: شوێنێکە کە شەرابی تێدا بفرۆشرێ یا تێیدا بخورێتەوە.
شەرابخۆر: کەسێکە کە خووی گرتبێ بەخواردنەوەی شەرابەوە.
شەرابردگ: شەرابردوو.
شەرابردوو: شتێکە کە شەرا لێی دابێ.
شەرابردە: شەرابردوو.
شەرابی: ڕەنگێکە کە وەک ڕەنگی شەراب وابێ.
شەرالێدراو: شەرابردوو.
شەراو: د. شەراب.
شەریک: ز. شەریە.

شـەربە: گـۆزەڵەیەکی گـڵـینی تەنکی بەچەرخ گـێـڕدراوی سوورەوەکراوی سپییە ئاوی تێ دەکرێ.
شەربەت: شیلەی شتی شیرین کە لەگەڵ ئاودا تێکەڵ بکرێ بۆ خواردنەوە.
شەربەتچی: کەسێکە کە شەربەت بگرێتەوە بۆ فرۆتن.
شەرپەزە: ز. شپرزە.
شەڕانی: گیانداری شەڕ فرۆش.
شەڕفرۆتن: بریتییە لە بیانووگرتن بەیەکێک بۆ ئەمەی کە بچیت بەگژیدا.
شەڕفرۆش: بریتییە لە کەسێک کە بیانوو زۆر بگرێ بەمەردووم بۆ بەگژدا چوونیان.
شەڕفرۆشتن: شەڕفرۆتن.
شەڕواڵ: د. شەرواڵ.
شەڕە تۆپ: جۆرە یارییەکە بەتۆپ لە یەکتری دەدەن.
شەڕەتۆپەڵ: جۆرە یارییەکە تۆپەڵە بەفر دەگرنە یەک.
شەڕەجنێو: جنێودانی دوو کەس بەیەک.
شەڕە دەنووک: بریتییە لە وتنی قسەی ناشیرینی دوو کەس یا زیاتر بەیەکتری: بووک و خەسوو هەمیشە (شەڕە دەنووک) یانە.
شەڕەشۆق: شەڕە قۆچ.
شەڕەشەق: زرمەزلێی چەند کەسێک.
شەڕەقوچ: شەڕکردنی دووگیاندار بە سەر.
شەڕە قۆچەقانی: شەڕکردن بەهاویشتنی بەرد بە قۆچەقانی.
شەڕە گەرەک: شەڕکردنی منداڵی دوو گەڕەک لەگەڵ یەکتری.
شەڕەنگێز: شەڕفرۆش.
شەڕهۆملکێ: هەرا و هۆریا کردن.
شەرم: ڕوونەهاتن و ئابروو.
شەرمدار: د. شەرمن.
شەرمسار: د. شەرمەزار.
شەرم ساری: د. شەرمەزاری.
شەرم شکان: نەمانی شەرمی یەکێک.
شەرمکردن: ڕوو نەهاتن بۆ کردن یا وتنی شتێک.
شەرمگا: د. بریتییە لە پاش و پێشی ئادەمی.
شەرمگە: شەرمگا.
شەرمن: کەسێکە کە خاوەن شەرم بێ.
شەرمندە: شەرمن. شەرمەندە.
شەرمنە: د. شەرمن.
شەرمنی: شەرمکردن.
شەرمۆک: شەرمن.
شەرمە: د. شەرم.
شەرمەزار: کەسێکە تەریق بووبێتەوە.
شەرمەزاری: تەریقی.
شەرمەسار: شەرمەزار.
شەرمەساری: شەرمەزاری.
شەرمەشکانێ: بریتییە لە خۆ نواندن و خۆ دەرخستنی یەکێک کە بیەوێ شەرمی خۆی بشکێنێ.
شەرمەندە: شەرمەزار.
شەرمێوون: شەرمۆک.
شەرواڵ:دەرپێ. دەمەر قۆپان.
شەرواڵ بەکۆڵ: گیایەکی بەهاری سەلکدارە گەڵای وەک شاتەرە و تامی وەک شێلم وایە خواردنی ڕەوانی دەدا.
شەرواڵپیس: داوێن پیس.
شهرەزا: ز. شارەزا.
شەس: د. شەست.
شەست: ناوە بۆ ژمارەیەک کە شەش جار دەیە.
شەستپەڕ: گوڵێکی تۆپی زەردی بۆنخۆشە وەک گوڵە جۆری وایە بەڵام ئەم گەورەترە. گوڵەباخ.
شەستتیر: چەکێکی جەنگییە شەست گوللە دەخوا.
شەستکردن: بارین بە لێزمە و بەخوڕ.
شەستە: مانگی نیسان کە سی ڕۆژە.
شەستە باران: شەستە.
شەستە کردن: گۆل گۆلکردنی زەوی بە(ونار) بۆ ناشتنی تووتن.
شەستەم: شتێکە کە لە پایەی شەستدابێ.
شەستەمین: شەستەم.
شەستهەم: شەستەم.
شەستهەمین: شەستەمین.
شەس: د. شەست.
شەسکردن: د. شەستکردن.
شەش: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی پێنج و حەوت دایە.
شەش ئاگر: جۆرە دەمانچەیەکە شەش گوللە دەخوا.
شەشپاڵور: د. شەشگۆشە.
شەشپەڕ: جۆرە جۆیەکە گوڵەکەی هەشت ڕیز دەنکی تێدایە.
شەشتیر: شەش ئاگر.
شەشخان: شەشخانە.
شەشخانە: ز. جۆرە تفەنگێکە لە ناوەوە شوێنی فیشەکی بێ.
شەشدانگ: زەویوزارێکە کە هیچ بەشێکی لێ جیا نەکرابێتەوە، هەموو زەویوزارێک بە شەش دانگ دادەنرێ: (شەشدانگ)ی ئەو دێیەم کڕیوە، واتە هەمووی یا سێ دانگی ئەو دێیە هی منە، واتە نیوەی. بریتییە لە کەری چوار پەل قەوی بەرزی بەخۆوە.

شەشدەر: هەر شەش لاکە سەر و خوار و ڕاست و چەپ و پاش و پێشە.
شەشک: شەشەڵان (ز). ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی هەڵەبجە. مێژەر (با).
شەشکان: شەشەڵان.
شەشکلک: د. شەشە.
شەشگۆشە: شتێکە شەش سووچی ببێ.
شەشلا: شەشدەر.
شەشۆ: شەشە. ناوی دێیەکە لە کوردستانی ئێران.
شەشە: کەسێکە کە شەش بەنجەی دەست یا پێی ببێ.
شەشەڵان: مانگی دوای مانگی ڕۆژوو.
شەشەم: شتێکە کە لە پایەی شەشدا بێ.
شەشەمین: شەشەم.
شەشهەم: شەشەم.
شەشهەمین: شەشەمین
شەشیەک: لە شەش بەش بەشێک.
شەشیەکی: لە شەش بەش بەشێکە کە هێندێ میراتگر دەیبا.
شەعمووز: ز. وڵاخی سەرکێش.
شەعن: ز. بزنی بەڵەک.
شەغرە: شەخرە.
شەغرەکێش: جۆرە دەستەبەرەیەکە شەخرەی پێ دەگوێزرێتەوە.
شەفت: چەوت.
شەفتالوو: ل. هەڵووژە سیقەتۆرە.
شەفتر: پیرێ شەو.
شەفتوور: د. شەفتول.
شەفتی: چەوتی.
شەفەلاح: شێفەلە.
شەفەلە: شەفەلاح.
شەڤ: ز. شەو.
شەڤخشک: با. کالیار.
شەفخوونی: با. شەبەیخوون.
شەڤدەر: ز. کەسێکە بەشەو بەدەشتەوە بێ.
شەڤرۆنک: با. جەژنێکە لە جەژنەکانی تیرەی یەزیدی.
شەڤرەڤیک: ز. شەمشەمەکوێرە.
شەڤشەڤۆک: شەڤرەڤیک.
شەڤکوێر: ز. شەوکوێر.
شەڤگێڕ: ز. کەسێکە کە بەشەو بگەڕێ.
شەڤنەم: با. شەونم.
شەڤە: با. شەوە.
شەڤی: ز. شەواژۆ.

شەق: هەڵدان لە شتێک بە قاچ. شتی لەق.
شەقار: قڵیشی شت، (شەقار شەقار) شتی زەنگ زەنگی قڵیش قڵیش.
شەقازللە: شەپەزللە.
شەقاشەق: د. شەقشەقە.
شەقاقلووس: د. خۆرە.
شەقال: پێڵاوی کۆن.
شەقام: شارێ.
شەقان: شەقێن.
شەقانشەق: لە شوێنی وتەی (سەرانسەر) بەکاردێنرێ لە کاری گرنگ و بەئەرکدا.
شەقاو: هەنگاو. شەقام.
شەقاوشەق: د. شەقشەقێن.
شەقبردن: هەڵپچڕان و درز بردنی شت.
شەق تێهەڵدان: هەڵدان لە شتێک بەشەق.
شەقشەقان: د. شەقاوشەق.
شەقشەقە: تەنەکەیەکی سەر خڕی کلکدارە چەند زیخێک لە ناوەکەیایەتی منداڵ ڕای دەوەشێنێ و خۆی پێ ژیر دەکا. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
شەقـقـە: دەنگێکە لە ناوەندی تەقـە و شلـپـەدا وەک دەنگی قۆچەقانی.
شەقکردن: لەتکردنی هێندێ شت.
شەقل: ز. شەقڵ.
شەقڵ: جۆرە نەخشێکە بە(شەقڵە) لە خەرمانی سوورکراو دەکێشرێ بۆ ئەوەی دزی لێ نەکرێ. چاپ (د).
شەقڵ شکاندن: بریتییە لە ئابڕووبردنی یەکێک و شکاندنی لەناو مەردوومدا.
شەقڵکردن: نەخشکردنی خەرمان بەشەقڵ.
شەقڵە: تەختەیەکی نەخشکراوە شەقڵی پێ لە خەرمان دەدرێ.
شەق و پەق: شتی لەتوپەت، (شەق و پەقکردن) لەتوپەتکردنی شتێک.
شەق و شڕ: شتی شڕی لەقبوو.
شەق و شۆق: شتی شەق و شڕ.
شەقۆق: پەنا و پەسێو. هەرمێ کێویلە.
شەقووق: ز. درەختی قەزوانی زڕ.
شەق: چەوتەکی مێو. شەقە مشار. شەققە، (شەقەشەق) شەققەی یەک لە دوای یەک (شەق و هووڕ) شەقە شەقی زۆر. دەفەی جۆلا (د).
شەقەبەند: ڕەختی وڵاخ.
شەقەزللە: شەقازللە.

شەقەکردن: لەتکردنی شت بە شەقە.
شەقەکێش: کەسێکە کە هەر دار شەق بکا.
شەقە گل: د. گلکردنی چاو.
شەقەمشار: مشارێکی دوو دەستەکییە بەدوو کەس داری زلی پێ دادەهێنرێ.
شەقەمێو: چەوتەکی مێو.
شەق وا شەق: د. شەقشەقان.
شەقین: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییپیە گۆیەکی خڕی دارین لە دەستێکدا دادەنێن، هەر دەستەی بەدارێکی چەوتاوەوە هەوڵ دەدا بۆ ئەوەی لەسەر شاری دەستەکەی ترەوە دەری بکا.
شەقیلە: پارچە چەرمێکە ژنان دەیگرن بەلای ڕاستیانەوە بۆ ئەوەی تەشی لەسەر با بدەن تا کالاّیان نەدڕێ و باش بخولێتەوە.
شەک: بەرخێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم. دیوێکە لە میچ.
شەکار: مێرگ.
شەکاڵ: ز. پێلاوی دڕاو.
شەکان: د. تەکان.
شەکاندن: جووڵاندن و هێنان و بردنی شت بەهۆی باوە: درەختەکە با دەی (شەکێنێ).
شەکاندنەوە: ڕاوەشاندن و هەڵگۆفتنی یەکێک هی یەکێک. شەکاندن.
شەکانن: د. شەکاندن.
شەکانەوە: لەرانەوەی شت.
شەکر: شتێکی سپی یا زەردی زۆر شیرینی خۆشە لە قامیش یا چەوەندەر دروست دەکرێ.
شەکراو: ئاوێکە شەکری تێ کرابێ.
شەکراو خواردنەوە: بریتییە لە خوازبێنی یەکێک بۆ یەکێک و دابەشکردنی شیرینی بەو هۆیەوە.
شەکر پەنیر: جۆرە نوقڵێکی پانە لە شەکر دروست دەکرێ و کاکڵەیەک گوێز دەخرێتە سەری.
شەکرخەندە: زەردەخەنە.
شەکرخەنە: شەکرخەندە.
شەکردان: دەفرێکی تایبەتییە هەر شەکری تێ دەکرێ.
شەکر شکاندن: بریتییە لە قسەکردن.
شەکرشکێن: ئاسنێکی دەم پانی تیژە وەک تەشوێ هەر شەکری پێ دەشکێندرێ.
شەکرلەمە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە شەکر و گوێز و ئارد دروست دەکرێ.
شەکرۆک: ز. شەکرۆکە.
شەکرۆکە: شتێکی سپی شیرینچکە لە کەرتەشی پەیدا دەبێ.
شەکرە: جۆرێکە لە گیای (گوێنی) کە پێی دەڵێن (جەباری). شەکرۆکە.
شەکرەباوی: با. چوالە.
شەکرەپیاو: پیاوی خۆشخووی زبان شیرین.
شەکرەخەنە: شەکرخەندە.
شەکرەژن: ژنی خۆشخووی زبان شیرین.
شەکرەسێو: جۆرە سێوێکی شیرینچکە.
شەکشەکان: د. لەرەلەری شت بەدەم باوە.
شەکمەڕ: شەکەمێیەکە کە سکێکی کردبێ.
شەکە: بەرازی مێی یەک ساڵە (ل). جۆرە کڵاوێکی تووکنە لە پێستی بەرخ دروست دەکرێ. لەرە، (شەکە شەک) لەرەی یەک لە دوای یەک.
شەکەت: ماندوو، (شەکەتبوون) ماندووبوون، (شەکەتکردن) ماندووکردن.
شەکەتی: ماندوویەتی.
شەکەر بادام: د. جۆرە حەڵوایەکە.
شەکەر بۆرە: د. جۆرێکە لە حەڵوا.
شەکەر پەنیر: د. شەکر پەنیر.
شەکەرخەن: د. شەکرە خەنە.
شەکەر گریان: د. گریانێکە لە خۆشی و شادییەوە بێ.
شەکەرگری: د. شەکەر گریان.
شەکەرۆکە: ژن یا کوڕێکە کە خۆی جوان بکا و لەناو کۆمەڵێکدا سووڕ بدا و سەما بکا.
شەکەری: جۆرە ڕەنگێکی زەردباوە.
شەکەشەک: دەنگی دڕ و داوێنێکی دڕاوە کە تەکەتەکی بێ.
شەکە مەڕ: شەکەمێ.
شەکەمێ: بەرخە مێیەکە کە پێی نابێتە ساڵی دووەم.
شەکەمێنگە: شەکەمێ.
شەکەنێر: بەرخە نێرێکە پێی نابێتە ساڵی دووەم.
شەکی کاڵ: شەکەمێیەکە کە هێشتا نەزابێ.
شەکێن: یاری قاپێن.
شەکیلە: وتەیەکە شتی تەڕی شەپوشۆڕی پێ دەشوبهێنرێ.
شەگە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی مەرحەبا، لە (شاگاه)ەوە هاتووە واتە کاتت وەکو کاتی شا خۆشبێ.
شەگەل: ڕانێکە کە هەمووی شەکەنێر بێ.
شەگێن: شەکێن.
شەل: گیانداری پێ لەنگ. قالێ و بەرەی چرچی خوار. تاخەرار. پارچە زەوییەکە لە پاڵ جۆگە ئاوێکدا کە هەمیشە بەهۆی ئاودەلاّندنەوە سەوز و نمدار بێ. ڕانک.
شەلاخ: زللە (ل). قامچی (د).

شەلاخکاری: د. لێدانی یەکێک بەشەلاخ.
شەلاق: هەڵمەت. شەلاخ.
شەلاقە: باڵندەیەکە بەقەد کۆترە باریکەیەک هەر لە بەهاراندا پەیدا دەبێ.
شەلاڵە: کۆکی درومان.
شەلاندن: ز. رووتکردنەوە لە لایەن جەردەوە.
شەلایی: د. جۆرە سەرپێچێکە ژنان دەیبەستن بەسەریانەوە، وەک هەوری وایە.
شەڵتاخ: د. گێچەڵ و تەشقەڵە.
شەڵتان: شەڵتە.
شەڵتە: زوقمی پایز: (شەڵتە) لێی داوە، یا (شەڵتە) بردوویەتی.
شەڵتە: دەفرێکی دوولای گەورەی دەم بەرەڵڵایە دەدرێ بەسەر پشتی ولاخدا و شتی تێ دەکرێ. جۆرە دەرپێیەکی ژنانەیە لە ژێر دەرپێی ترەوە لە پێ دەکرێ (د). شەڵتە (د). نیوە نمەکێکی گەورە یا بروێشێکی کولاو یا سرێشێکی گەرمە کە بخرێتە سەر پەرۆ و لە شوێنێکی بەئازار بپێچرێ.
شەڵخە: شەڵغە.
شەڵغە: پوورە هەنگ.
شەڵغەم: شێلم.
شەلکە: دەردێکە تووشی سمی بزن و مەڕ دەبێ و شەلی دەکا.
شەلم: ز. شێلم.
شەلە: ز. زیوانی ناو دەغڵ.
شەلوار: شەرواڵ.
شەڵوار: شەرواڵ.
شەل و پەت: شتی لەت و پەت.
شەل و شێت: مەردوومی شێتۆکەی شلەپەتە.
شەلووف: کەڵەشێری پچووک (ز). زۆڵ.
شەلە: ناوەشکێنە. حەوتەمین ئەستێرەی حەوتەوانەی گەورەیە کە دەکەوێتە لای خواروو.
شەلە شەل: ڕۆیشتن بەلەنگە لەنگ.
شەلەگە: کەلەبەرێکە لە جۆگەی مەرەزەدا کە ساڵێک لەوە پێش ناوی لێ کرابێتە سەر قاڵبێک و ئیمساڵ گیرابێ بۆ ئەوەی ئەو قاڵبە بەیاری بێنێتەوە و، لە خوارترەوەی کەلەبەرێکی تر کرابێتە ناوەکەوە بۆ سەر قاڵبێکی تازە.
شەلەم: شێلم.
شەلەم شێوێن: د. دارێکی سەرپانە شێلمی کولاوی بێ ئەمدیو ئەودیو دەکرێ لە مەنجەڵدا.
شەلەمە: د. گیایەکی ڕەوانە بنکەکەی وەک سێوی بن ئەرز وایە.
شەلەمین: چێشتی چەنسووتەکە.

شەلەمینکەرە: د. جۆرە گوڵێکی زۆر جوانە.
شەلیک: ز. پەرۆیەکە دەدرێ بەسەر دەمی دەفرێکدا کە شیری تێ بدۆشرێ بۆ ئەوەی شتی تێ نەکەوێ.
شەلی: لەنگی لە ڕۆیشتندا. سپیدار (د).
شەلین: لەنگین.
شەم: جێی سێبەر (ه). شەمع (د).
شەمار: هەزارپێ.
شەماڵ: بایەکە لەلای ڕاستی قیبلەوە دێ.
شەماڵپا: بریتییە لە ولاخی خێرای تیژڕەو.
شەماڵە: دانیشتنی ئافرەتە لە شەوی شەمموواندا لە سێ ڕیانێک لەگەڵ گرتنی نیازێک لە دڵدا، ئینجا ئەگەر ڕێبوارێک لەو ڕێگایانەوە هات و قسەیەکی خۆشی کرد ئەوا دەیکا بەنوقڵانەی پێکهاتنی نیازەکەی و، ئەگەر قسەی ناخۆشی کرد ئەوا دەیکا بەنوقڵانەی پێک نەهاتنی.
شەماڵێ: شەماڵە.
شەمامۆک: شەمامۆکە.
شەمامۆکە: شەمامە.
شەمامە: شتێکی خڕی خاڵخاڵی بۆنخۆشە وەک کاڵەک وایە بەڵام ئەم پچکۆلانەیە.
شەمبلیلک: ز. قومام.
شەمبووز: با. ولاخی چەمووش.
شەمبە: شەممە.
شەمبی: با. جۆرە توویەکی دەنک سپی درێژکۆلەی کەم ناوکە. شەممە (با).
شەمتین: هەڵخلیسکان.
شەمچک: فیلباز.
شەمچە: شقارتە.
شەمدان: د. شەمعدان.
شەمزان: شەمزین.
شەمزاو: شتێکە کە شەمزی بێ.
شەمزین: تێکچوونی چەرم بەهۆی زۆر هەتاو لێدانیەوە.
شەمزیو: شەمزاو.
شەمسان: شەمزان.
شەمساو: شەمزاو.
شەمسین: شەمزین.
شەمسیو: شەمزیو.
شەمشەلە: د. شەمشەمەکوێرە.
شەمشەلەکوێرە: د. شەمشەمەکوێرە.
شەمشەمەکوێرە: باڵندەیەکی پچووکە سک و زا دەکا و قاچی بەباڵەکانیەوەیەتی.

شەمع: مۆم. بەرەمێو.
شەمعدان: شتێکە مۆمی بەداگیرساوی لەسەر دادەنرێ.
شەملک: با. بەرماڵ.
شەممە: ڕۆژی یەکەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.
شەمۆ: شەموو.
شەمۆز: چەمووش.
شەمۆس: شەمۆز.
شەموو: شەممە.
شەموولە: قوتیلەی نەوت.
شەمە: شەممە (د). ناوی دێیەکە لە ناوچەی تانجەرۆ.
شەمە بازاڕ: د. شوێنێکی تایبەتییە لە هێندێ جێگە هەموو شەمووانێک شتی تێدا دەفرۆشن هەروا لە ڕۆژەکانی تریشدا دەبێژرێ یەک شەممە یا دووشەممە یا سێ شەممە یا چوارشەممە یا پێنج شەممە یا هەینی بازاڕ بەپێی دەستوور و باوی ئەو شوێنە.
شەمەتلێنکە: هەنگوینێکی جیری خۆشی شانە پچکۆلەیە لە جۆرە هەنگێکی تایبەتی پەیدا دەبێ.
شەمەد: پۆیەشمین.
شەمەلەکۆرە: شەمشەمەکوێرە.
شەمەنیخە: چنگدانە چنگی یەکتری.
شەمێ: مێوی خلتەی هەنگوین.
شەمێتین: ز. هەڵشڵەپین.
شەمیخین: ز. ترشانی چێشت لە گەرمادا.
شەمیراندن: ز. دەست هەڵگرتن لە کارێک .
شەمی: ز. شەموو.
شەن: دارێکی پێنج پەنجەیە خەرمانی پێ بەبا دەکرێ. وردە تەلاش و پشقلێکە کە لە کاتی ساردبوونەوەی تەنووردا تێی دەکرێ بۆ گەرم داهاتنەوەی.
شەنکردن: بەباکردنی خەرمانی کوتراو بەشەن بۆ سوورکردنی.
شەنگ: مەردوومی شۆخ. وردە کەلوپەلی ناو ماڵ (د). فیشەک (د).
شەنگڵە: دوو گوێز یا دوو مازوو یا دوو شتی تری وایە کە بەیەکەوە نووسابن.
شەنگڵە بەرەکەت: شەنگڵە.
شەنگۆڵ: شەنگڵە. شەنگ.
شەنگە: شەنگ.
شەنگە بەرە: شەنگە بەرەکەت.
شەنگەبی: شۆڕەبی.
شەنگە سوورە: زەردەواڵە.
شەن و کەوکردن: بریتییە لە کردنی کارێک یا وتنی گوفتارێک بەجەختی و تۆخی: فیسار کەس ئەمڕۆ لە نانخواردندا (شەن و کەوی کرد) یا لە باسی فیسارە شتدا (شەن و کەوی کرد) واتە حەشری کرد.
شەنە: د. شەن.
شەو: کاتی ڕۆژئاوابوونە تا ڕۆژبوونەوە.
شەوار: شەوگار.
شەوارە: شەو و ڕۆژکردنەوە لە ئاهەنگدا. گرتنی پەلەور لە تاریکەشەودا بەچرا: ئیمشەو چووم بۆ (شەوارە) گەلێ پەلەورم گرت، گیاندارێکە کە شەو بەچرا کەوتبێ: ئەو چێرگە (شەوارە)یە.
شەوارەبوون: سەر تێکچوون لە گیاندار لە تاریکە شەودا بەهۆی بینینی ڕووناکییەکی نزیک و نەمانی ڕووناکییەکەوە.
شەوارەکەوتن: شەوارەبوون.
شەواژۆ: لەوەڕاندنی ئاژاڵ بەشەو.
شەواشینک: دارێکە بەرەکەی وەک چوالە وایە خۆش دەکرێ و دەخورێ و، پێی دەڵێن بایەف.
شەواڵ: ل. شەرواڵ.
شەواڵ بین: ل. بەندە خوێن.
شەواڵە سوورە: شەرواڵ بە کۆڵ.
شەواندەر: چەوەندەر.
شەوبۆ: گیایەکە گەڵای وەک بی وایە گوڵێکی زۆر بۆنخۆش دەگرێ و بەشەو بۆن دەداتەوە.
شەوبەن: شەوبەند.
شەوبەند: شەوژەن. کۆسەکی خەنجەر.
شەوبێدار: کەسێکە کە بەشەو نەنوێ و ئاگادار بێ.
شەو بێداری: نەنوستن و ئاگاداری لە شەودا.
شەو بێری: شەوە ناشەوێک.
شەوت: ز. ئازارێکە پەیا دەبێ لە گوێی مەڕ و گادا.
شەوتا: تایەکە هەر لە شەودا تووشی مەردووم دەبێ.
شەو جومعانە: خواردەمەنییەکە لە شەوی جومعاندا دەبەشرێتەوە بەخێری مردوو.
شەوچرا: چرایەکە لە شەودا ڕاوی پێ دەکرێ.
شەوچەرە: خواردەمەنییەکە لە شەوگاری زستاندا دوای نانخواردن دەخورێ لە میوەی وشک و تەڕ.
شەوچەرەز: شەوچەرە.
شەوچەلە: شەوچەرە.
شەوخونی: شەبەیخوون.
شەوخەف: کاڵایەکە هەر لەکاتی نووستندا لەبەر دەکرێ. پێخەف.
شەودێر: کەسێکە کە بەشەو ناودێری بکا.

شەودێری: ئاودێری لە شەودا.
شەودێز: بریتییە لە شتی ڕەشباو.
شەوڕۆ: شەوڕەو.
شەوڕەو: کەسێکە کە بەشەو بڕوا.
شەوڕەوی: ڕۆیشتن لە شەودا.
شەوزستـان: د. یەکەم شەوی زستـان کە لە هەمـوو شـەوێک درێژترە.
شـەوژەن: دارێکە وەک مـەچەکی دەست دەکـرێ بەکـونی سـەر دەرگادا بۆ داخستنی.
شەو سکڵ: پێخوێی شکێنەکراوی وردەکوت نەکراو لە خەرمان.
شەوسۆ: د. سۆزی.
شـەو سـوتکە: جـۆرە برینێکی بەسـوێیـە وەک (بەورەشـینکە) لە پەنجەی دەست و قاچ دێ.
شەوسۆتەکە: جۆرە مێشوولەیەکی وردی بەئالۆشە.
شەوسوو: بەیانی زوو.
شەوشین: ز. ترنج.
شەوق: ڕووناکی و بریقەی هێندێ شت.
شەوقدار: شتی خاوەن شەوق.
شەوقدانەوە: پەیدابوونی شەوق لە شتێکەوە.
شەوک: ز. کرمەکی زبر.
شەوکار: کارێکە کە بەشەو بکرێ.
شەوکراس: کراسێکە کە هەر لە شەودا لەبەر بکرێ.
شەوکڵاو: جۆرە کڵاوێکە هەر لە شەودا لەسەر دەکرێ.
شەوکۆر: شەوکوێر.
شـەو کۆک: د. کـەسـێکە لە نیوەی شەودا لە شـوێنێکی بەرزەوە مەردووم بانگ بکا بۆ هۆشیاربوونەوە.
شەوکوێر: گیاندارێکە بەشەو چاوی نەبینێ.
شەوگا: د. پەچەیەکە کە ئاژاڵ لە شەو تێیدا بحەسێتەوە.
شەوگار: ماوەی شەو لە ڕۆژئاوابوونەوە تا بەیانی.
شەوگڕ: د. چراخان.
شـەوگـەرد: دەعـبـایەکـە وەک مـارمـێلکە بەڵام ئەم پێـوە دەدا. شەوگەڕ (د).
شەوگەڕ: د. حەسحەس.
شەولەبان: بریتییە لە بانگردێن.
شەو لەوەڕ: لەوەڕێکە بەشەو بکرێتە بەرگیاندار.
شەومەندە: شەوە سار.
شەومەنە: د. شەومەندە.
شەونخونی: شەونوخوونی.
شەونشین: کەسێکە بەشەو نەنوێ.
شەونم: دڵۆپە ئاوێکە لە بەهاراندا بەشەو دەکەوێتە سەرگیا.

شەونەخوونی: شەوڕۆژکردنەوە لەسەر نەخۆش.
شـەونوێژ: نوێژێکە کـە لە بەشی دوایی شـەودا بکرێ لە دوای نووستن و هەستانەوە.
شەونەخووس: د. شەوبێدار.
شەونوخووسی: د. شەوبێداری.
شەووگ: د. بەردی شەوە.
شــەوە: دەردێکە تووشی منداڵی ســاوا دەبێ ئەندامی شین دەکـاتەوە و دەمـرێ. بەردێکی زۆر ڕەشی جـوانی لووسی بەنرخە ژنان دەیکەن بەملوانکە.
شەوەر: سێپەڕە.
شەوەڕ: شەوەر.
شەوەزەنگ: تاریکە شەوی ئەموستەچاو.
شەوە سارە: چێشتێکە لە ئێوارەوە مابێتەوە بۆ بەیانی.
شەوەکی: کردنی کارێک لە بەشی دواییی شەودا.
شەوی بێن: ز. وشکبوون و پێگەیشتنی گوڵی دانەوێڵە لە پێش کاتی خۆیدا.
شەویتاندن: ز. سووتاندن بەئاگر.
شەویلاک: شەویلە.
شەویلکە: شەویلە.
شـەوی: کـراس (ل). شـتی شـەو کـە کـەوتبـێـتـەوە ڕۆژ: ئەم ناوە (شەوی)یە.
شەویلاک: شەویلە.
شەویلگە: شەویلە.
شەویلە: ئێسقانی ئەم لاو ئەو لای دەم کە دانی خوارووی لەسەر دەڕوێ.
شەوین: شـەواژۆ. شەوێکی خۆشە لە بەهاردا کە باران بارببێ و خۆشی کردبێتەوە.
شەهـ: ز. شانە.
شەهبەلووت: ز. جۆرە خورمایەکی ڕەشە.
شەهک: ز. شانەی پچووک.
شەهکردن: ز. شانە کردن.
شەهلەوەند: هەرزەکار.
شەهمار: هەزار پێ.
شەهمێر: کەڵەمێرد.
شەهن: شەهـ.
شەهێن: شاهێن. دارێکی کێوی بێهێزی کولۆرە لە داری قەرە قاچ دەچێ وە لە پێش هەموو درەختێکدا سەوز دەبێ.
شەهین: ز. تەرازوو.
شەی: ل. کراس.
شەیپوور: پارچەیەکە لە پارچەکانی مۆزیقە.

شەیتان: هێزێکی خراپە لە ئادەمیدا بیری خراپی بەدڵدا دەهێنێ. بریتییە لە پیاوی خراپ.
شەیتانپەرست: تیرەیەکن لە کورد لە ناوچەی مووسڵ لە ترسی شەیتان ناوی بە گەورە دەبەن.
شەیتان پێ پێکەنین: بریتییە لە شەیتانیبوونی منداڵ یەکەمجار.
شەیتانۆکە: شتێکە لە کووژەکە کەرانە دەچێ و کرمێکی تێدایە.
شەیتانلغاو: قەمتەر.
شەیتانی: فێڵبازی و دەست بڕی.
شەیتانیبوون: بەسەرچوون و ڕەحەتبوونی ئادەمی لە خەودا.
شەیدا: کەسێکە کە لە خۆشەویستی شتێکدا شێت بووبێ.
شەیدایی: شێتی و سەرگەردانی بۆ شتێک .
شهێن: حیلەی ولاخ.
شهی: ل. نزگەرە.
شێ: ولاخێکە ڕەنگی سوورێکی کاڵ بێ: نم: ئەم زەوییە (شێ)ی هەیە. ڕەش (ل).
شیارۆک: هیزە. مەشکە.
شیارە: ز. کایەکە لەناو چاڵدا و لەژێر گەنمدا ڕۆ دەکرێ بۆ ئەوەی کە گەنمەکە نم هەڵنەهێنێ.
شیاق: جۆرە تەنراوێکی تەنکە گەلێ ڕەنگی هەیە.
شیاندن: ز. ڕەوانەکردن.
شیایین: با. تۆپین.
شێپێو: شتێکە ئەندازەی شێ و تەڕی نیشان دەدا.
شێت: مەردوومی بێ ژیری مێشک تێکچوو.
شێتانە: گوفتار و کردارێکە کە لە هی شێت بچێ.
شێتبوون: تێکچوونی مێشکی مەردووم و نەمانی ژیری.
شێتخانە: شوێنێکە کە شێتی تێدا تیمار بکرێ.
شێتکە: شێتۆکە.
شێتگیر: بریتییە لە کەسێک کە هان درابێ لەسەر کردنی شتێک: (شێتگیری) مەکە.
شێتۆکە: مەردوومی دەلووکار.
شێت و وێت: مەردوومی دەلووکاری بەرەڵا.
شێتە پەتەڕی: شێت و وێت.
شێتە و ژیرە: بریتییە لە کەسێک کە هەردەمە لەسەر بیرێک بێ.
شێتێتی: شێتی.
شێتی: شێت بوون.
شێخ: پێشەوای ئاینی خواپەرست.
شێخانە: جۆرێکە لە هەڵپەڕکێ.
شێخانی: شێخانە. ناوی تیرەیەکە لە کورد.
شێخەڵ: دار و درەختێکە کە هەڵپاچرابێ بۆ بالاکردن.
شێخەڵکردن: هەڵپاچینی دار و درەخت بۆ بالاکردن.

شیدار: شتێکە کە نمی بێ.
شێر: درندەیەکی شان و مل ئەستووری پاشوو پووتی ئازای بەهێزی شکێنەرە.
شێرزایی: ز. شیرازەی کتێب.
شێرانە: کردارێکی ئازایانەیە کە لە کرداری شێر بچێ.
شێرپەنجە: برینێکی گەورەی بەسوێیە درەنگ چاک دەبێتەوە.
شیرداخ: پارچە تەنراوێکی میل میلی ئاوریشمی جوانە دەکرێ بەکەوا.
شێردڵ: بریتییە لە مەردوومی ئازای بەجەرگ.
شێردەم: د. بەلووعەی ئاو.
شیرشیرۆکە: خوژیلک.
شێرکوژ: د. بریتییە لە مەردوومی ئازا. ناوە بۆ گردێکی گەورە لە ڕۆژئاوای دەستە چەپی سلێمانییەوە.
شێرکۆڵ: د. دارێکی چوار پاڵووە لە ژێر کۆڵەکەدا دادەنرێ.
شێرکۆڵە: د. شێرکۆڵ.
شیروانی: دارەڕای دوو قەدە لەسەر یەک ڕایەڵ.
شێر و خەت: جۆرە یارییەکە بەدراو دەکرێ.
شێر و گورگە: چەند دارێکە لە هەر چوار لاوە دەدرێتە بەر کۆڵەکە یا بەر نێی ئاش بۆ ئەوەی تا دادەمەزرێ نەبزوێ.
شێرەبەفرینە: شێرێکی گەورەیە دروست دەکرێ لە بەفر.
شیرەت: ز. ئامۆژگار.
شێرە کوللە: جۆرە کوللەیەکی گەورەیە.
شێرە کولە: شێرە کوللە.
شێرەکی: جلی ئەسپە کە لە قاڵی دروست کرابێ بۆ جوانی.
شێرەوان: کەسێکە شێر بەرهەم بێنێ.
شیرین: ز. شیرین.
شێس: شەست.
شێست: شەست.
شێف: زەوییەکە بەیەک گاسن کێڵرابێ.
شێفبڕین: کێڵانی زەوی بە یەکەم گاسن.
شێفدانەوە: شێفبڕین.
شێفەلەتە: بەری گیای (مارگیر)ەکە سوور و شین و خۆشە و دەم دەداتەوە.
شیفیار: د. جووتیار.
شێڤ: ز. شەو.
شێڤدەست: با. جۆرە داوێکە کەوی پێ دەگیرێ.
شێکر: شەکر.
شێل: پێخوێیەک قوڕ. تاوێرێک هەویر کە بەنۆرەیەک بشێلرێ. وتەیەکە لە دوای هێندێ ناوەوە دێ دەیکا بەئیسمی فاعل: هەویر (شێل) قوڕ (شێل).

شیلاقە: شەلاقە.

شێلان: دەست یا پێنان بەشتێکدا بەتوندی.

شێلاندن: شێلان.

شێلانن: شێلاندن.

شێلانە: قەیسی.

شێلاوگە: تەرییەکی زۆرە کە لە شتێک هەڵ نیشتبێ: بارە ترێکە (شێلاگە)ی لێ هەڵ نیشتووە لە کاتێکدا کە چووبێ بەسەر یەکدا و شیلەی لێ هاتبێتە خوارەوە.

شێلگ: دەسرێژی تفەنگ.

شێلم: گیایەکی پایزەی گەڵا پانە بنکێکی خڕی سپی هەیە و دەخورێ.

شێلم بەترش: جۆرە ترشیاتێکە لە گێزەر و شێلم دەگیرێتەوە.

شیلنگ: شێلگ.

شیلوو: با. قوڕاو. لێڵ.

شێلە: جۆرە تەنراوێکی دەزوو تێ هەڵکێشراوە وەک جامانە ژنان دەیکەن بە کاڵا.

شێمی: ز. تووە سوورە.

شێن: ز. ژنی جوان. هەموو شتێکی جوان.

شیندەبی: شینەبی.

شینکە: زەوی کرێنی شینکار. ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی شارباژێڕ. جۆرە تفەنگێکە لە دەمەوە دادەگیرێ.

شینکەبی: شینەبی.

شێنەبی: هێواشی و لەسەرخۆیی.

شێو: خواردەمەنییەکە کە ئێواران بخورێ. کاتی ئێوارە.

شێواز: شێوەی تایبەتی نووسین یا قسەکردن (اسلوب).

شێوان: کاتی شێوکردن. تێکچوونی شت: خوا سەرت لێ (نەشێوێنێ).

شێواندن: تێکدانی شت.

شێوانن: شێواندن.

شێواو: شتی تێکچوو.

شێواوی: تێکچوویی.

شێوکردن: خواردنی نانی ئێواران.

شێو گۆڕ: گەرمە گۆڕ.

شێوە: جۆرە زەرە و ڕوخسارێکی تایبەتی شتە کە بەهۆی ئەوەوە بناسرێتەوە و لە شتی تر جیا بکرێتەوە: ئەم دوو منداڵە (شێوە)یان لە یەک دەچێ.

شێوەرد: زەمینی کێڵراو.

شێوەڕەش: ماشێنە.

شێوەقوڵە: چێشتە قولێ.

شێوەکردن: ناسینی شت بەهۆی شێوەوە.

شێوەما: د. سینەما.

شێویاگ: د. شێواو.

شێویان: د. شێوان.

شی: شتێکە لە یەک جیابووبێتەوە: قووڕەکە یا خورییەکە (شی)یە.

شیاکە: پیسی گا و مانگا.

شیان: گونجان: ئەم کارە دەشێ وابێ. توانین: (دەشێم) واتە دەتوانم (با).

شیپ: لیسپی قۆچەقانی.

شیپان: چوارچێوەی دەرگا و پەنجەرە.

شیپانە: ز. لاشیپان.

شیپک: ژێر دەرگا.

شیپە: شیپ. پانایی (د).

شیپە شیپکردن: پارچەپارچە کردنی شت: یاخوا شیپە شیپە کرێ.

شیتاڵ: پارچەی دڕاوی کاڵا: (شیتاڵ)ی کەواکەی لە زەوی دەخشێ، (شیتاڵ شیتاڵ) کاڵای هەڵا هەڵا.

شیتان: د. زەوی نەرمان.

شیتانن: د. شاتاندن.

شیتک: با. پشتێن.

شیتە: قیژە، (شیتە شیت) شیتەی یەک لە دوای یەک.

شیخر: کێرد و چەقۆی تیژ.

شیر: شتێکی سپی شلی چەورە لە گوانی گیاندارێک دێتە دەرەوە کە ساوای بەبەرەوە بێ. تیغێکی دەمپانی درێژێ کەوانەدارە دەکرێ بەکاڵاندا. شێر (ل).

شیرا: د. ئاژاڵی شیردار.

شیراز: شیرازە.

شیرازە: جۆرە چنینێکە کەناری هێندێ شتی پێ دەچنرێ بۆ قایمی.

شیرازەبەن: د. شیرازەبەند.

شیرازەبەند: شتێکە کە شیرازە کرابێ.

شیرازی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.

شیراز: شیرێژ.

شیربایی: دراو یا شتێکی گران مایەیە کە کەسوکاری بووک بیسێنن لە زاواکەیان.

شیربرا: برای شیری.

شیر برنج: چێشتێکە لە شیر و برنج دروست دەکرێ.

شیر بۆدان: بریتییە لە خێردانەوەی یەکێک بۆ یەکێک.

شیر پارزونک: شیر پاڵێو.

شیرپاک: بریتییە لە مەردوومی دڵ و داوێن پاک.

شیر پاکی: بریتییه له دەست و دڵ و داوێن پاکی.
شیر پالۆک: کونێکه دەهێڵرێتەوە له تەنشت (نێ) وە بۆ ڕاییکردنی گیروگرفتی.
شیر پالوو: شیر پارزونک.
شیر پالێو: شتێکی تەنکی کون کونە شیری پێ دەپالێورێ.
شیرتێن: شیرتین.
شیرتین: شلەتێن.
شیرخشت: شتێکی فێنکی سپییە لەگەڵ شیردا دەدرێ بەمنداڵ بۆ لابردنی گڕی دەروونی.
شیرخواردن: مژینی شیر لە لایەن ساواوە.
شیر خۆژیلک: گیایەکی بەهاری شیردارە جۆرە گوڵێک دەگرێ و شیرەکەی زۆر ڕەوانە.
شیرخوشک: خوشکی شیری.
شیرخەس: گیاندارێکە لە کاتی شیرەخۆرەیدا خەسێنرابێ.
شیردار: گیانداری بە شیر.
شیردان: مەمک دان بەساوا.
شیردەر: گیاندارێکە کە شیر بدا بە بەچکەی.
شیڕ: وتەی تیتاڵی: (شیڕ) لە پیاوەتیت.
شیڕاندن: نەڕاندن بەتوندی.
شیڕە: قیژەی توندی مەردووم و هێندی گیانداری تر. دەنگێکە وەک دەنگی دادڕینی بلووری و هێندێ شتی تر، (شیڕە شیڕ) شیڕەی یەک لە دوای یەک، (شیڕ و هووڕ) شیڕە شیڕی زۆر.
شیڕها: شڕها.
شیرکتک: گیاندارێکە کە زۆر بشیرێتێ.
شیرکوڕۆژ: بریتییە لە مەردوومی ئازا.
شیرکێشان: بریتییە لە خۆئامادەکردن بۆ تێوەچوونی جەنگ: فیسار کەس بەرامبەر بە دوژمن (شیری کێشا).
شیرگەر: کەسێکە کە شیر و خەنجەر دروست بکا.
شیرمردە: گیاندارێکە لەبەر بێ شیری دایکی زۆر لاوازبێ.
شیرمژ: د. شیرەخۆرە.
شیرن: شیرین.
شیروا: شیربایی.
شیروایی: شیربایی.
شیر وەشێن: بریتییە لە مەردوومی ئازای دەستوەشێن.
شیرە: شیلەی شتی شیرین. چەند دانێکی شیرییە لە دەمی ڕەشەوڵاخ و وڵاخی یەک سمدا لە تەمەنی دوو ساڵ و نیوەییدا دەکەون. ڕۆن گەرچەک (د).
شیرە بەڕوو: د. لقی تەڕی داری بەڕوو.
شیرەپە: ئیرەق.
شیرەجۆ: جۆ شیرە.
شیرەخانە: د. شەرابخانە.
شیرەخۆرە: ساوای بەر مەمکانە.
شیرەدان: د. دیزەیەکە ڕۆن گەرچەکی تێدا هەڵدەگیرێ.
شیرەماڵ: دانەوێڵەیەکە دوای خەرمان هەڵگرتن بەدەست کۆ بکرێتەوە لە جێ خەرمان.
شیرەوا: شیر برنج.
شیرێژ: سیرێژ.
شیری: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی شیر وابێ: فیسار کەس برای (شریە).
شیرین: شتێکە کە تامی وەک تامی شەکر وابێ. بریتییە لە شتێک کە کەم دەست بکەوێ: ئیمساڵ نان (شیرین)ە.
شیرین بوون: بریتییە لە خۆشەویست بوونی یەکێک لای یەکێک.
شیرینچک: شتێکە کەمێک شیرین بێ.
شیرین خوێ: خواردنێکە کە خوێی کەم بێ.
شیرین زبان: بریتییە لە مەردوومی زبانخۆش.
شیرین شاتەڕە: شاتەرە.
شیرین شاهۆ: د. شینە شاهۆ.
شیرینە: شۆکە.
شیرینی: شتی شیرین. بریتییە لە خۆشەویستی. شەکر یا نوقوڵێکە کە لە شەکراو خواردنەوەدا دابەش دەکرێ.
شیرینی خواردن: د. شیرینی خواردنەوە .
شیرینی خواردنەوە: دابەشکردنی شیرینی لە خوازبێنی بووکدا.
شیش: جۆرە ئاسن یا دارێکی باریکی درێژە.
شیشان: ز. گیایەکە کە گوڵێکی زەردی بۆنخۆشی هەیە.
شیشە: شووشە.
شیشەک: ز. شەک.
شیعە: دەستەیەکن لە موسڵمانان کە هەر ئیمامی عەلی بەجێنشینی پێغەمبەر دەزانن.
شیڤ: ز. نانخواردنی شێوان.
شیڤک: با. کۆرە شیو.
شیڤین: ز. دەنگی بەرز.
شیکراوە: قوڕ و خوری و لۆکەی خۆشکراو.
شیکردنەوە: لەیەک جوێ کردنەوە و خۆشکردنی قوڕ و لۆکە و خوری.
شیکە: بەچکەی بەرازی یەک ساڵە. کەڵەگا.
شیلان: جۆرە مووروویەکی سوورە. دلق. عەنناب.
شیلاووک: شیلاوگ.
شیلاوگ: پارچە گۆشتێکی لۆچ لۆچە لە سکی ئاژاڵدا وەک هەزار لۆغانە بەڵام ئەم پانترە پڕە لە پیسی.

شیلک: شیلاوگ.
شیلۆ: ز. ناوی لیتڵ.
شیله: شیره.
شیلەپە: سنگێکه دەکرێ بەکونی (لاجامە) و (عەرەبانە)دا بۆ توند کردنیان له یەک.
شیلەتێن: شلەتێن.
شیلەجۆ: شیره جۆ.
شین: جۆرە ڕەنگێکه وەک ڕەنگی ئاسمان. شیوەن. ناشیرین (با) ڕۆین (ه). شوێن (با).
شیناو: ماستاو و دۆی زۆر ڕوون.
شیناهی: شینایی.
شینایی: سەوزییەکه که له زەویدا ڕوابێ.
شینباو: شتێکه بروانێ بەسەر شیندا.
شین بوون: ڕوان و سەوزبوون.
شین چوونەوە: دەرکـــەوتنی شت له دوورەوە بەشین: دەریا له دووردوە (شین دەچێتەوە).
شینک: پشتێن. گەلا کوتک (با) شواشینک.
شین کردن: شیوەن کردن. ڕەنگکردنی شتێک بەڕەنگی شین.
شین کردنەوە: شین چوونەوە.
شینکە: جۆرە تفەنگێکه له دەمەوە دادەگیرێتەوە. زەوی لم و زیخەلان.
شین و شەپۆر: شیوەن کردنی تێکڕایی لەگەڵ لەخۆ داندا.
شینەبی: شۆڕەبی.
شینەشاوە: شینەشاهۆ.
شینەشاهۆ: مەلێکی کەوەلەی قاچ و مل درێژە.
شینەوارک: با. شوێنێکه که شتی تێدا بوو بێ و کۆکرابێتەوە و له پاشا بچیت بۆ شت تێدا دۆزینەوەی.
شیو: چەم. چێشت.
شیوارە: د. لاکێش.
شیواز: شێواز.
شیووت: شوویت.
شیوەخوار: لەوەڕاندنی ئاژاڵ ئێواران له دوای تێ بەردان و جوێ کردنەوەیان.
شیوەڵۆکە: شیوی پچکۆلە.
شیوەن: گریانی بەکوڵ بۆ مردوو .
شیوەن کردن: شیوەن.
شیوەنگا: شوێنێکه که بەکۆمەڵی شیوەنی تێدا بکرێ.
شیوەننامە: وتار یا پارچە هۆنراوەیەکه که له شیوەنی یەکێکدا بووترێ.
شیوی: با. نانخواردنی ئێواران.

ع

عا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ لێخوڕینی کار و بەرخ.
عابا: د. عەبا.
عاجباتی: شتێکە مایەی سەرسوڕمان بێ.
عارنان: چاوترسان لە شتێک و دەست لێهەڵگرتن و تەمێبوون.
عارەق: ئارەق.
عارەقچن: د. کڵاو.
عارەقچین: عارەقچن.
عارەقخۆر: ئارەقخۆر.
عارەق دەردان: ئارەق دەردان.
عارەق فرۆش: ئارەق فرۆش.
عارەق کردن: ئارەق کردن.
عارەق کردنەوە: ئارەق کردنەوە.
عارەق گرتن: ئارەق گرتن.
عارەقگیر: ئارەقگیر.
عازەب: کوڕ و کچی گەورەبووی لە خەم ڕەخسیو.
عازەبە: وردە برینێکی نێرکدارە لە دەموچاوی عازەب دەردێ.
عاسا: عەسا.
عاست: حەن: لەو (عاست)ە، واتە لەو حەنە.
عاستەم: ئەسپایی و سووک: بە(عاستەم) دەرگاکە پێوەدە.
عاسمان: ئاسمان.
عال: شتی چاکی نایاب.
عالوسال: مەردوومی هێدی لەسەرخۆ.
عامباز بوون: ئاوقەد بوون.
عامبازبوون: عامبازبوون.
عان: حەل: سبەینێ ئەم (عان)ە دێم بۆ لات.
عایلەمەن: د. عەینە مەل.
عرک: با. معدة.
عشتر: ل. حوشتر.
علعوول: ز. شتی زۆر پچووک.
عوشاق: ناوە بۆ جۆرە مقامێک.
عوشاقی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
عومەرەگێلە: جۆرێکە لە مقامی قۆریات.
عوور: ز. ورگی گیاندار.
عوورە: ز. گەنمێکە کە ئامادە کرابێ بۆ بەباکردن.
عوورێن: ز. دەنگی بەرزی گا و گامێش.
عوولی: ز. ژوور. قاتێک لە خانوو.
عویرگ: با. ورگ.
عە: وتەیەکە ئاژاڵی پێ لێ دەخوڕدرێ.
عەبا: کاڵایەکی پانوپۆڕێ فراوانی بێ قۆڵە لەسەر هەموو کاڵاوە دەدرێ بەشاندا.
عەبداڵ: عەوداڵ. پۆڕی نێر.
عەبدۆیی: ناوە بۆ عێلێکی کورد.
عەبرەش: ئەبرەش.
عەبوور: ز. خۆژیاندن.
عەبووری: ز. پارچەیەکی ئاوریشمە دەبەسترێ بە سەرەوە.
عەبەنووس: جۆرە دارێکی زۆر سەختی ڕەشی بەنرخە هێندێ شتی نایابی لێ دروست دەکرێ.
عەپی: ز. وتەیەکە بەمنداڵی ساوا دەوترێ بۆ ئەوەی کە شت بخوا.
عەتفک: ز. تیلماسکە ترێ.
عەجەم: فارس.
عەجەمی: چەیە جاخی گۆشت کوتانی کەبابچی. بریتییە لە ئادەمی ناشی لە هەموو کاروبارێکدا.
عەجەنە: د. جنۆکە.
عەداب: ز. کێم بەتەنیا یا لەگەڵ خوێندا.
عەرد: زەوی.
عەڕە: زەڕە (عەڕعەڕ) زەڕەزەڕ.
عەرەبانە: شتێکە وەک گالیسکە بەڵام ئەم ئەسپ ڕایدەکێشێ.

عەرزێل: ز. هەرزاڵ.
عەرعەر: سپیداری ڕاستی بێ گرێ و قورت.
عەرن: ز. ڕق هەستان.
عەرنۆکی: ز. کەسێکە زۆر تووڕە ببێ .
عەرەق: ئارەق.
عەرەقچن: عارەقچن.
عەرەقچین: عارەقچین.
عەرەق خواردنەوە: عارەق خواردنەوە.
عەرەقخۆر: عارەقخۆر.
عەرەق دەردان: عارەق دەردان.
عەرەق فرۆش: عارەق فرۆش.
عەرەق کردن: عارەق کردن.
عەرەق کردنەوە: عارەق کردنەوە.
عەرەق گرتن: عارەق گرتن.
عەرەقگیر: عارەقگیر.
عەزرەت: ئارەزووکردنی زۆر بۆ شتێک بەئاواتەوە.
عەزرەتی: کەسێکە کە زۆر ئارەزوومەند و ئاواتەخوازی شتێک بێ.
عەزنەوور: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گەورە و سەرکۆماری گەلێک. وتەیەکە بەکار دێنرێ لە باتی وتەی دەعبا و جانەوەر.
عەزیزی: شەوکراس.
عەسپ: ل. ئەسپ.
عەسرین: ز. ڕقگرتنی منداڵ بەجۆرێک کە درەنگ ژێر ببێتەوە.
عەسسە: ز. شتی ڕاست کە گاڵتەی تێدا نەبێ (جدی).
عەسکەری: جۆرە ترێیەکی کشمیشی زۆر ناسکی دەنک درێژە.
عەسەلا: دەوار بەخۆی و هەموو تفاقیەوە.
عەشامات: مەردوومی زۆری کۆبووەوە.
عەشرەفی: د. ئەشرەفی.
عەشیران: جۆرە مقامێکە.
عەعا: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ بۆ پیسی.
عەعە: عەعا.
عەفارە: ز. بن خەرمان. میوەیەکە بەدرەختەوە مابێ لەبەر خراپی.
عەفت: ز. حەپەی سەگ.
عەڤدال: ز. هەژاری ئاوارەی عەوداڵ.
عەگ: ز. بزنێکە زۆر سپی نەبێ.
عەلبەکی: ز. دەفری مسینی بنکدار.
عەلتۆش: ز. کردەوەی بێ سوود.
عەللە: ز. عال.
عەلۆ و جەلۆ: بریتییە لە مەردوومی هیچ و پووچ.
عەلووعەلوو: ز. عەلیشیش.
عەڵەم: د. جێی بەشکردنی ئاو.
عەلەولەمانی: با. جۆرێکە لە هەنجیر.
عەلیخانی: شتێکە وەک مشکی سەر بەڵام ئەم تەختی ڕەش و قەراغی ڕەنگاوڕەنگە.
عەلیشیش: بۆقلەموون.
عەلیبوردە: ز. نانی مزەناش.
عەلیفورنە: ز. کاغەزی زبری ئەستوور.
عەمار: ژوورێکی گەورەی تایبەتییە کە شتی تێدا هەڵبگیرێ.
عەماراو: دەفرێکی گەورەی قووڵە ئاسنگەر و پینەچی پڕی دەکەن لە ئاو لە کاتی کاردا. شتێکی گەورەی تایبەتییە کە پڕ بکرێ لە ئاو بۆ بەکارهێنانی.
عەمارتە: خانوویەکی یەک قاتە کە تەختەکەی کەمێک لە زەوی بەرز بووبێتەوە.
عەمارکردن: شت هەڵگرتن بەزۆری لە عەماردا.
عەماردپۆ: تەنراوێکە لەبەر زۆر مانەوەی لە عەماردا پۆرتکابێ.
عەمانج: ز. نیشانێکە نرابێتەوە بۆ پێکانی.
عەمبار: عەمار.
عەمبازبوون: عەمبازدبوون.
عەمبازدبوون: ئاوقەد بوو.
عەمبە: عەمە.
عەمرۆکە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک گێلاخە وایە بەڵام ئەم ناخورێ.
عەمە: بەری درەختێکی گەرمیانییە.
عەنتەر: مەیموونی نێر.
عەنتیکە: شتی نایابی بەنرخ.
عەنتیکەچی: کەسێکە لە شتی عەنتیکەدا پسۆڕ و شارەزابێ.
عەنتیکەخانە: شوێنێکە کە شتی عەنتیکەی تێدا دابنرێ.
عەنتیکە فرۆش: کەسێکە کە هەر شتی عەنتیکە بفرۆشێ.
عەنزەڕووت: شتێکە وەک چەوی توتسی.
عەنناب: درەختی شیلان. شتێکە وەک خورما بەڵام پچووکتر و تۆزێک شیرینچکە.
عەنوا: ئەنوا.
عەنەزە: جۆرێکە لە وڵاخی ڕەسەن.
عەو: وتەیەکە شوان ڕانی پێ لێ دەخورێ.
عەوتەعەوت: ز. وەڕەی سەگ.
عەوداڵ: کەسێکە کە بەدووی شتێکدا بگەڕێ و نەیدۆزێتەوە.
عەوارف: ز. هەورێکە لەگەڵ سایەقەدا تێکەڵ بێ.
عەوە: حەپە (عەوە عەو) حەپە حەپ.
عەیار: ئافرەتی زۆرزانی فێڵباز. پێستی مەڕ و بزن (ز).

عەیار شیرک: ز. مەشکە.
عەیارە: ئەندازەیەکە دانرابێ بۆ پێوانی شت بەتێکردنی.
عەی عەی: ز. دەنگێکە ناژاڵی پێ لێ دەخوڕدرێ.
عەین: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
عەینەمەل: باڵندەیەکی بۆرەقنەی دەنووک تیژە بەقەد ڕیشۆڵەیەک دەبێ و زۆر مێملّی کوللەیە.
عیسک: با. نزگەرە.
عێل: چەند هۆزێکە کە بچنەوە سەر یەک باپیرە گەورە.
عێڵ: د. عێل.
عیلالەت: کۆمەڵێکی زۆر گەورە لە مەردووم.
عێلجاڕی: گەلەکۆمەکێ.
عیسان: ئینسان.
عینسان: ئینسان.
عیوارش: ز. گێژەڵووکە.

غ

غائیز: دڵ سستبوون بەهۆی سەرمابوون یا گەرمای زۆرەوە.
غار: ڕاکردنی وڵاخ: وڵاخەکە (غاری) خۆشە.
غارا: جۆرە پارچەیەکی ئاوریشمی جوانە وەک خامەک.
غاران: خاران.
غاراندن: خاراندن.
غاراو: خاراو.
غاردان: تاودانی وڵاخ.
غارغارێن: هێنان و بردنی وڵاخ بەتاو.
غارکردن: تاودانی وڵاخ.
غارین: خارین.
غاریو: خاریو.
غازی: دوو جۆرە لە دراو یەکێکیان پچکۆلە و زێڕ ئەوی تریان گەورە و زیوە.
غالیگە: بۆشایی کەلەکە.
غلتاندن: قسەکردن بەغلتە: ئەخۆشەکە دەغلتێنێ.
غلتە: قسەکردنی ئەخۆش بەگەروو لە کاتی گیانەلاّودا، (غلتەغلت) غلتەی یەک لە دوای یەک.
غوباب: گیانداری قەڵەوی بەکەیف.
غوڵغوڵە: هەرا و هوریا و تێکرژانی مەردووم.
غوڵە غوڵ: دەنگی خوێندنی یەکێک لە دوور کە پیت و وتەی جوێ ئەکرێتەوە.
غونچە: خونچە.
غەریبۆک: ز. جۆرە هەرمێیەکە.
غەزایی: عەینەمەل.
غەزرین: تۆران و قسەنەکردنی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تر: فیسار کەس زۆر (دەغەزرێ) یا زۆر حەزی لە (غەزرینە).
غەز و بەز: گۆشتی زۆر چەوری قەڵەو.
غەزەتە: ڕۆژنامە.
غەزەتەچی: کەسێکە کە ڕۆژنامە دەربێنێ.
غەزەتەنووس: ڕۆژنامەنووس.

غەزەل: پارچەیەکی ئاوریشمینی میل میلی ڕەنگاوڕەنگە وەک شیرداخ. هەشت نۆ شیعرە کە لە باسی دڵداریدا وترابێ.
غەزنە: شوێنێکی قایمە کە دراو و شتی گران مایەی تێدا هەڵگیرێ. شتی گران بەها وەک پارە و چەکی زۆر.
غەزنەکردن: ئاودز کردنی شوێنێک لە ئەندام و پڕبوونی لە کێم.
غەزێم: خەزێم.
غەزێنە: شوێنێکی تایبەتییە لە حەمام کە پڕ دەکرێ لە ئاوی گەرم. شوێنێکە کە غەزنەی تێدا دانرابێ.
غەزێنەکردن: غەزنەکردن.
غەڵبەغەڵب: دەنگی زۆری مەردووم و ژاوەژاویان.
غەڵدی: توولە.
غەمزە: ناز.
غەنە: بردن و دەرکردنی گۆی (شەقێن)ە لەسەر شار بە(قاشۆ) کەم کەم بەخشکەیی.
غەوارە: بێگانە. ناوی تیرەیەکی کۆچەری کوردە لە ناوچەی سرۆچک.
غەور: کێم و زووخی ناو برین: ئەم دەرمانە (غەور)ی برین دەکێشێ، واتە چڵکی ناوی پاک دەکاتەوە.
غەوربوون: ڕۆچوون بەناخی زەویدا.
غەوغەرە: ز. ناوەندی نوستن و بێداری.
غەیدین: ز. ڕق هەستان.
غەین: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

ف

فابریقە: کارگەیەکە کە بەزۆری شتی تێدا دروست بکرێ.
فاتنک: قومری.
فاتەبۆر: فاتە بۆرە.
فاتەبۆرە: جۆرە کاڵەکێکی ڕەشە. گیایەکی گەڵا پانە وەک کاڵەک بەرێکی درێژکۆلەی شیرین دەگرێ.
فارزک: کەسێکە زۆر حەزی لە خواردن بێ و هەمیشە خەریکی خواردن و کردن بێ.
فارس: گەلێکی کۆنی تایبەتی ئارییە. وڵاتێکە کە گەلی (فارس)ی تێدا دادەنیشێ.
فارن: با. خواردن.
فاسۆلیا: بەری گیایەکە وەک پاقلە وایە، دەنکەکانی لە ماشە سپی دەچێ و دەکرێ بەچێشت.
فاسۆن: جۆرە تەنراوێکی بەنرخە لە خوری دروست دەکرێ.
فاسۆنیا: فاسۆن.
فاش: دەنگوباسێکە کە بڵاوبووبێتەوە، (فاشبوون) بڵاوبوونەوەی دەنگوباس.
فافۆن: جۆرە کانێکی سووکی سپییە دەفری لێ دروست دەکرێ.
فاق: فاقە. لقی درەخت. جۆرە عەبایەکی ڕەشە ژنان دەیدەن بەسەریاندا (د).
فاقدان: بەناوداچوون و زەبوونبوونی گیاندار.
فاقە: دارێکە وەک قەفی گۆچان ژێیەک دەبەسترێ بەهەردوو سەریەوە، چەڵەمەیەک دەکرێ بەم سەر و بەوسەری ژێیەکەوە چۆلەکە و ڕیشۆڵەی پێ دەگیرێ.
فاک: فێڵ: هەزار (فاک)م بە(فیکێکت).
فاکوفیک: کەڵکەڵە: فیسار کەس کەوتۆتە سەر (فاکوفیک)ی ژنهێنان. هەوەس و ئارەزوو: فیسار کەس لە (فاکوفیک)ی خۆی ناکەوێ.
فاڵ: هاتنە بای ماکەر. نوقڵانەی باش.
فالا: ز. خاڵی.
فاڵچی: کەسێکە فاڵ بۆ مەردووم بگرێتەوە.
فاڵچێتی: خەریکبوون بە فاڵگرتنەوە.
فاڵگر: فاڵچی.
فاڵگرتن: هاتنە فاڵی ماکەر.
فاڵگرتنەوە: بەخت گرتنەوە.
فاڵگەر: فاڵچی.
فاڵۆزە: فرنی.
فاڵهاتن: هاتنە فاڵی ماکەر.
فام: تێگەیشتن.
فامیلیا: خێزان و بنەماڵی بەناوبانگ.
فامیدە: مەردوومی تێگەیشتوو.
فامین: تێگەیشتن.
فانۆز: چرای دەستی شووشەدار.
فانۆس: فانۆز.
فانیلە: جۆرە تەنراوێکی دەزوو یا خورییە لەبەر دەکرێ.
فت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی فڕێدانی گۆرەوی یا فنجان لە یاری گۆرەویبازی و فنجانێندا: ئەم گۆرەوییە یا ئەم فنجانە (فت) واتە بۆشە و هیچی تێدا نییە.
فتبوون: تێکەوتن و دەرچوون لە یاریدا.
فتخۆش: قەنگە.
فتراق: دڵ.
فتراندن: ز. بینین.
فترک: ز. قارچک.
فتروونە: ئەو شتەیە کە لە شتێکی تر متوربە بکرێ (لقاح).
فت کردن: فڕێدانی گۆرەوی و فنجان لە یاری گۆرەویبازی و فنجانێندا. فڕێدانی سووتووی سەبیل و قلیان بەفوو پێدا کردنی. دەرکردنی یەکێک لە یارییەکدا.
فت و فراوان: زۆر و زەبەند.
فتە فت: د. سرکە سرک.

فتیڵه: پلیته. فتیله.

فتیله: قوتیلەی نەوت.

فجووزکردن: با. ڕۆینێکی ئێجگارییه که هاتنەوەی لەدوا نەبێ: فیسار کەس (فجووزی کرد) واتە بەئێجگاری ڕۆی یا مرد و کۆچی دوایی کرد.

فجووڕکردن: فزرینی کەو و سوێسکە.

فجووق: دەنگێکە لە کەوەوە دێ لە کاتی دەرپەڕیندا.

فجووقکردن: دەرپەڕین و باڵگرتنەوەی کەو.

فچک: دەنگێکە لە دەستی جۆلاوە دێ لە کاتی کارکردنیدا: چوومە لای فیسار کەس (فچک فچک) جۆلایی دەکرد.

فراژی: بەخۆداهاتن و گەشە کردن.

فراڤین: ز. خواردنێکە لە ناوەندی قاوەتی و ئێوارەدا. نانی نیوەڕۆ (با).

فراوان: شتی گوشادی گەورە.

فراوانی: گوشادی.

فراوین: با. نانخواردنی نیوەڕۆ.

فرتاندن: دەرپەڕاندنی شت.

فرتانن: د. فرتاندن.

فرتک: کونی لووت (ز) هێلنج.

فرتوونەک: ز. فەرتەنەی دەریا.

فرته: پرتەی چرا. جووڵە و بزووتنەوە، (فرته فرت) بزووتنەوەی یەک لە دوای یەک، (فرت و هووڕ) فرته فرتی زۆر.

فرتەکردن: دەرپەڕینی شتێک لە شتێکی تر بەگورجی.

فرتێنه: فەرتەنە.

فرچک: فریشک.

فرچه: فلچه.

فرچیل: دانەوێڵەیەکە کە نیوەکوڵ بووبێ: نۆکەکە (فرچیل) بووە.

فڕ: قومێک لە چا یا لە قاوە کە لێوی پێوە بنێیت و بیخۆیتەوە. پەیوەندی شتێک بەسەر شتێکی ترەوە: فیسار کەس (فڕ)ی بەسەر ژنەکەیەوە نەماوە، واتە تەڵاقی کەوتووە.

فڕان: هەڵمەت و ڕاکردن: بە(فڕان)ێک بچۆ بۆ ماڵەوە.

فڕاندن: ڕفاندن.

فڕان فڕان: بریتییە لە ڕاوەڕووت و بێ ئاسایشی لە شوێنێکدا.

فڕانن: د. فڕاندن.

فڕفڕۆک: فڕفڕۆکە.

فڕفڕۆکە: خولخولۆکەیەکە منداڵان لە کاغەز دروستی دەکەن و دەیکەن بە سەری دارێکەوە کە با لێی دەدا دەخولێتەوە.

فڕفڕە: فڕفڕۆکە. نێرگەلە.

فڕفینگ: هەلامەت.

فڕکافڕکا: هەڕاکردنی مەردووم لە ترسدا لە کاتی تێکچوونی ئاسایشدا.

فڕکان: فڕکە: بە (فڕکان)ێک بچۆ بۆ بازار.

فڕکان فڕکان: فڕان فڕان.

فڕک و هووڕ: گێـز و هووڕی بەرد و گـولله و پلاری هاوێژراو. هاتوچۆکردنی زۆر بەفڕکە.

فڕکە: چوون بۆ شوێنێک بەگورجوگۆڵی و چالاکی، (فڕکەفڕک) فڕکەی یەک لە دوای یەک، (فڕک و هووڕ) فڕکەفڕکی زۆر.

فـڕگـە: ڕێگای دەربازبوون (د). جـێی نیـشـتنەوە و هەڵفڕینی فڕۆکە.

فڕن: کوورەی نان برژاندنی نانەوا.

فڕندە: باڵندە.

فڕنەگوله: فیرنەگوله.

فڕوفێڵ: فێڵ فەرەج.

فڕنی: خواردەمەنییەکە لە شیر و شەکر و برنجی هاڕاوە دروست دەکرێ.

فڕۆ: گەروو.

فڕۆک: شتێکی باڵ و پەروانەدارە بەئاگر و بەنزین دەفڕێ و زەلام هەڵ دەگرێ.

فڕۆکە: فڕۆک. باڵندە (د).

فڕۆکەخانە: شوێنێکە کە فڕۆکەی تێدا بنیشێتەوە.

فڕۆکەوان: کەسێکە کە فڕۆک لێ بخوڕێ.

فرووج: باڕۆکەی مریشک.

فرووجاو: گۆشتاوی فرووج.

فرووکە: دەستەچیلە.

فڕوون: فڕن.

فڕە: دەنگی باڵی پەلەوەر، (فڕەفڕ) فڕەی یەک لە دوای یەک، (فڕ و هووڕ) فڕەفڕی زۆر. فڕکە: بە(فڕە) یەک بچۆ بۆ بازاڕ.

فڕەدان: فڕێدان.

فڕەکردن: دەرچوون و تێپەڕینی گیاندار: ئا (فڕەیەک بکە) ئەو شتە بێنە.

فڕێدان: دوورخستنەوەی شتێک لە خۆت بەهاویشتنی.

فڕی فڕی: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک دەیکەن یەکێکیان دەبێ بە وەستا و دەڵێ (فڕی فڕی) فیسارە شت فڕی و پەنجەی بەرز دەکاتەوە، ئینجا ئەگەر شتێکی وای وت کە فڕندەبێ ئەوی پەنجە بەرز نەکاتەوە لە گەڵیدا تێ دەکەوێ و، ئەگەر شتێکی وای وت کە فڕندە نەبێ ئەوی پەنجە بەرز بکاتەوە لە گەڵیدا تێ دەکەوێ.

فڕین: باڵگرتنەوە و حەواکەوتنی باڵدار. لێدانی دەمار.

فڕیوە: جۆرە یارییەکە ئەوی تێدەکەوێ بەهەنگڵە شەلێ دەبێ بڕوا و ئەمانی تر تێی هەڵ بدەن ئەمیش لەوان هەڵ بدا، ئینجا ئەوی شەقی ئەمی بەرکەوت تێ دەکەوێ.

فرژین: ز. پرمەی ولاخ.
فرس: هەرێز.
فرسادە: د. فرستادە.
فرستادە: کەسێکە لە لایەن یەکێکەوە نێردرابێ بۆ لای یەکێکی تر بۆ گەیاندنی قسەیەک.
فرسک: فرچک.
فرسەق: فرسەنگ.
فرسەنگ: ماوەی سێ میلە لە ڕێگاوبان کە هەر میلێک چوار هەزار گەزە.
فرشتە: فریشتە.
فرشک: فرسک.
فرشە: فلچە.
فرفات: ز. کالای دڕاوی هەلا هەلا.
فرک: ز. فڕێک لە ئاو و شتی شل.
فرکبوون: ز. زانی ماین.
فرکردن: ز. قومدان لە شتی شل.
فرمان: ئیشوکار.
فرمانکردن: ئیشکردن.
فرمانکەر: ئیشکەر.
فرمانگوزار: کەسێکە کە بەردەستیت بکا.
فرمێسک: دلۆپەی ئاوی چاو.
فرمێسک بزە: گریانێکە لە خۆشییەوە بێ.
فرو: با. فرۆ.
فرۆ: ژەکی کولاوی توندبوودوە.
فرۆتن: دانی شت بەدراو.
فرۆتەنی: شتی فرۆشتن.
فرۆخت: برەوی شت لە فرۆتندا.
فرۆش: فروخت: کوتاڵ (فرۆش)ی نییە.
فرۆشتن: فرۆتن.
فرۆشتەنی: فرۆتەنی.
فرۆشیار: کەسێکە شت بفرۆشێ.
فرووزوو: هەرێز.
فرووزیی: ز. شتی پچکۆلە.
فرە: زۆر.
فرەبەش: شتێکە کە بەشی زۆری تێدا بێ.
فرەبێژ: سازندە.
فرەخۆر: زۆرخۆر.
فرەخەیاڵ: کەسێکە کە ئاواتی زۆر بێ.
فرەڕوو: دووڕوو.
فرەز: قەیفە.
فرەزان: زۆرزان.
فرەگەڕ: کەسێکە زۆر بگەڕێ.
فرەماگ: شتی کۆن.
فرەوان: فراوان.
فرەوەڕ: بریتییە لە مەردوومی سازندە. سەگی هەڵەپاس.
فرەیی: زۆری شت.
فریاخستن: گەیاندنی شتێک بەکەسێک لە کاتێکی زۆر پێویستدا.
فریاڕەس: کەسێکە بگا بەهاواری یەکێکدا.
فریاکەوتن: گەیشتن بەهاواری یەکێکدا .
فریاگەیشتن: د. فریاکەوتن.
فرێتوون: با. جۆرە شیرینییەکە لە ئارد و هێلکە و شەکر دروست دەکرێ وەک پەنجەرە کون کونە.
فرێزە: کشتوکاڵێکە کە دروێنە کرابێ.
فریشتە: دروستکراوێکی فەرمانبەری خوان بەموو لانادەن لەوەی کە پێیان سپێردراوە.
فریشک: ژەکێکە کە لە سکی کار و بەرخ دەرهێنرابێ بۆ هەوێنی پەنیر.
فریبخواردن: هەڵفریوان.
فریبخۆر: کەسێکە زوو هەڵخەڵەتێ.
فریبدان: هەڵخەڵەتاندن.
فریبیاگ: د. هەڵخەڵەتاو.
فریبیان: د. هەڵخەڵەتان.
فریز: فریزوو.
فریزوو: گیایەکی باریکی بەیەکداچووی پان بوودەی هەمیشە سەوزە.
فریو باز: فێڵباز.
فریوخواردن: لاس خواردن و هەڵخەڵەتان.
فریوخۆر: کەسێکە زۆر هەڵخەڵەتێ.
فریودان: لاس دان و هەڵخەڵەتان.
فریویاک: د. هەڵخەڵەتاو.
فریویان: د. هەڵخەڵەتان.
فز: د. فزە.
فزدووک: عازەبە.
فزرە: فزە.
فزە: جووڵە. نووکە و نقە: (فزە) نەکەیت، واتە نقەت لێوە نەیەت.
فزە لێ برین: بریتییە لە جووڵەخستنی یەکێک.
فس: تس. فس.
فستان: جۆرە عەزیزییەکی ژنانەی ئاودامانی ناوقەد باریکی داوێن والایە.

فستک: ز. کەسێکە کە لە ڕۆیندا پێی هەڵخلیسکێ.

فستوقی: ز. کەسێکە کە گەڕۆک بێ و ڕێی نەکەوێتە ماڵی خۆی. سەگی خوێڕی.

فسدان: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک: فیسار کەسم (فس دا) واتە دەرم کرد. خۆ دانەواندن و خۆ فشکردنی مریشک بۆ کەڵەشێر.

فس دانەوە: بریتییە لە دەست هەڵگرتن و پەشیمانبوونەوە لە کارێک لەبەر سەرنەگرتنی. بەردانەوەی تس.

فس: وتەیەکە پشیلەی پێ دەر دەکرێ.

فسە: فس.

فسفس پاڵەوان: بریتییە لە یەکێک کە هیچی لەباردا نەبێ و کەچی هەر خۆی هەڵبکێشێ.

فسقە: فسکە.

فسکاگوری: ز. جۆرە گیایەکە.

فسکوول: گوڵنگەی فێستی سوور.

فسکە: پیازی فیسقە.

فسکین: ز. پێ هەڵخلیسکان.

فسن: تسن.

فسنان: بریتییە لە دەرکردنی یەکێک .

فسۆس: گەندە دەڵەک.

فسە: چپە، (فسەفس) چپەچپ، (فسەکردن) چپەکردن.

فسەزمان: زمانپس.

فسەی فسە: هـ. شیلانی مووروو.

فسین: تسین.

فش: شتێکە کە بڵاو بێ و نەنیشێتە سەر یەک. چڵمی لووت (ز).

فشبوون: هەڵۆڵبوونی شت. بریتییە لە نەرمبوون و هاتنە باری یەکێک لە کارێکدا کە لەوە پێش نەیویستبێ بیکا. دەرچوونی با لە تایەی ئۆتۆمۆبێل و شتی تر.

فشقیات: فیشقیات.

فشکردن: بریتییە لە نەرمبوون و هاتنە بار بۆ کردنی کارێک.

فش و فۆڵ: شتی فشی شل و شێواو.

فشۆڵ: فشەڵ.

فشە: گاڵتە و گەپ: هەروا بە(فشە) مەیبەرە سەر. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی تس. فش فش: فشەی یەک لە دوای یەک.

فشە کردن: بریتییە لە خۆ هەڵکێشان. گاڵتە و گەپکردن. دەرچوونی دەنگ بەفشەوە لە شتێک.

فشە کلاونە: چنگەڵە.

فشەڵ: زەمینی سستەک و هەموو شتێکی فشۆڵ.

فکلە: ناوچەوان. چاڵایی پشتی مل.

فل: د. گیانداری سستی شل و شێواوی تەمەڵ. بڵ (با).

فڵت: فراوان.

فڵتاندن: گفتوگۆ کردن بەفڵتە.

فڵتە: دەنگێکە لە دەم و لێوی هێندی کەسەوە دێ لە کاتی گفتوگۆدا، (فڵتە فڵت) فڵتەی یەک لە دوای یەک.

فڵتە دەمە: کەسێکە لە گفتوگۆدا هەر فڵتەی بێ.

فڵتیرم: نیوەی ئاڵتیرەمە کە سەد و بیست و هەشت یەکی هۆقەیە.

فڵچە: شتێکی موویینی زبرە دەم و دانی پێ دەشۆرێ یا پێڵاو و کاڵای پێ پاک دەکرێتەوە. جۆرە دەنگێکە لە پێڵاوەوە دێ لە کاتێکدا کە ناوەکەی تەڕ بێ، (فڵچەفڵچ) فڵچەی یەک لە دوای یەک، (فڵچ و هووڕ) فڵچەفڵچی زۆر. فڵتە.

فلس: دراوێکی مسینی کەم نرخی عێراقییە.

فلفل: مەیموون.

فڵق: ناوە بۆ کەمترین دراوێکی بابانی. شتێکە کە گەورەتر بێ بەوەی کە دەچێتە ناوی: پێڵاوەکە بەپێم (فڵق)ە.

فڵقن: مێینەیەکە کە جار جار دەنگ لە زێیەوە بێ.

فڵقنە: فڵقن.

فڵقە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی کاڵەکی بڵ کە بدرێ بەزەویدا، (فڵق و هووڕ) فڵقەفڵقی زۆر.

فڵقەفڵق: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەیەکێک کە قسە بکا بۆ ئەوەی کە بێ دەنگ بێ، (فڵق و هووڕ) فڵقەی یەک لە دوای یەک.

فڵقێ: فڵقن.

فلوفا: کەڵکەڵە.

فلوفاو: فلوفا.

فلووت: شمشاڵی لێدان.

فلەه: فەلە.

فلەهن: جۆرە ماسییەکە.

فلێقان: د. لقی دووپەلی درەخت.

فلێتە: مەردوومی سەرسەری.

فلیقاندنەوە: پان کردنەوەی هەنجیر و ترێ و هێندێ شتی تر.

فلیقانن: د. فلیقاندنەوە.

فلیقانەوە: پانبوونەوە و بەیەکداچوونی ترێ و هێندێ شتی تر.

فلیقاو: شتێکە کە فلیقابێتەوە.

فلیقاوە: فلیقاو.

فلیقیاگ: د. فلیقاوە.

فلیقیان: د. فلیقانەوە.

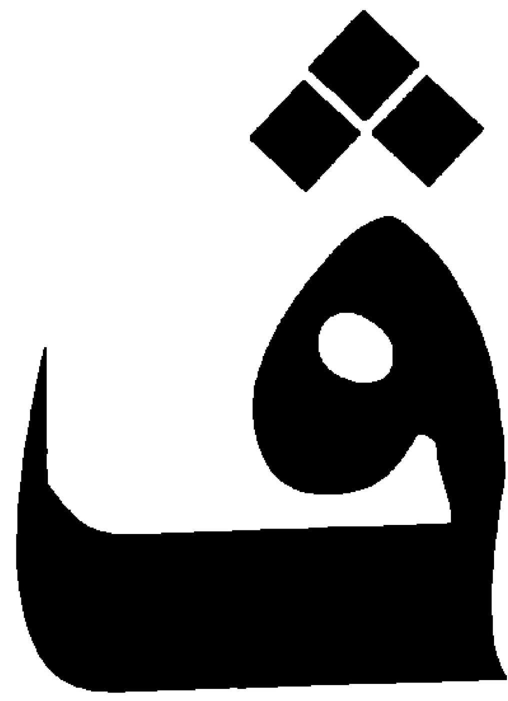
فلین: گرژبوون و هاتنەوەیەک.

فمکردن: لووت سڕین.
فنجان: شووشەیەکی پچووکی دەم واڵی قووڵە قاوەی تێدا دەخورێتەوە. پیاڵە.
فنجان بڕ: جۆرێکە لە ئیشی هەویر کە بەفنجان دەکرێ.
فنجانێن: جۆرە یارییەکە بەفنجان دەکرێ.
فند: مۆم. شقارتە.
فندانک: شمعدان.
فندق: شتێکە وەک بستە بەسوێرکراوی دەخورێ.
فندک: فند.
فندەگولە: فیڕنە گولە.
فنێ: فندق.
فنچقە: د. گۆیکە.
فنێ شکانن: بریتییە لە چەقەنە لێدان.
فنکە فنک: فینگە فینگ.
فوارە: ناوێکە لە کونێکەوە سەر بەرەوژوور هەڵقوڵێ.
فۆتک: ز. سەرپۆشی ژنان.
فۆتە: جۆرە مەرحەمەیەکە.
فورتان: ز. خۆ هەڵکێشان.
فۆدل: شتی جوان.
فۆرت: نازین.
فۆرتەک: مەردوومی بەخۆناز.
فۆقل: مەردوومی ڕێکوپێک.
فوو: بایەکە کە ئادەمی بەدەم و لێو بیکا لە شت.
فووت: فیکە. دوانزە ئینجە کە دەکاتە سی سانتیم و نیو.
فووتوو: پەیمان. بڕیاردانی شتێک لەسەر خۆت لە دڵدا (نذر).
فوودان: فووکردنە ناو شتێک بەزۆری. هاتنە دەرەوەی فوو لە شتێکی فوودراو بەهۆی کونبوونیەوە.
فوورهە: تاقگەی پچووک.
فووکردن: فووکردنە ناو شتێک.
فووگڕە: فووکردن لە ئاگر یەک لەسەر یەک بۆ خۆشکردنی.
فوولەدۆنە کردن: بریتییە لە نەسڵەمینەوە لە هەموو گوناحێک.
فوولێکردن: فووکردن بەدەم لە شتێک.
فوونکاهی: فێنکی.
فۆیە: جۆرە دەرمانێکە لە جیوە و هێندێ شتی تر دروست دەکرێ و دەخرێتە ژێر نقێمی شووشەوە بۆ نەوەی وەک ئەڵماس بنوێنێ.
فەتاح پاشایی: جۆرە هەڵپەڕکێیەکە (د). جۆرە قوماشێکە لە کارگەی فتاح پاشا دەردەچێ.
فەتار: شەقار، (فەتار فەتار) شتی شەقار شەقاری هەلا هەلا.
فەتارەت: لەناوچوون: فیسار کەس بە(فەتارەت) چوو، یا سەری بە(فەتارەت) چوو، یا سەری بە(فەتارەت) دام.
فەتیر: هەویرێکە کە هەڵ نەهاتبێ. نانێکە کە هەویرەکەی هەڵ نەهاتبێ.
فەتیرە: نانی فەتیری هەڵ نەهاتوو.
فەخفووری: دەفری چینی.
فەدی: شەرم.
فەراشە: قفڵ.
فەراشین: با. هاوینەهەوار.
فەرامۆش: شتێکە لەبیرچووبێ: ئەم کارە با (فەرامۆش) بێ، (فەرامۆشبوون) بیرچوونی شت، (فەرامۆشکردن) لەبیرەدەرکردنی شت.
فەرامۆشکار: کەسێکە شت زۆر فەرامۆش بکا.
فەرامۆشی: بیرچوونەوەی سەغڵەتی و ئازار بەهۆی شتێکی خۆشەوە.
فەرامۆشی دان: لەبیربردنەوەی سەغڵەتی و ئازار.
فەرامۆشی هاتن: لەبیرچوونەوەی سەغڵەتی و ئازار.
فەراهەم هاتن: پێکهاتنی شتێک.
فەراهەم هێنان: پێکهێنانی شتێک.
فەرتووت: شتی پەڕپووت.
فەرتەنە: ئاشووب. وەیشومە.
فەرخەس: ز. گیانداری نیوە خەس.
فەرخی: جۆرە ترێیەکی کشمیشی ناسکە دەنکی لە (عەسکەری) پچووکترە.
فەردە: تایەک لە بارێک.
فەرددش: کۆمەڵ کۆمەڵکردنی (جیز)ی دانەوێڵە بەبێژنگ یا سەردن بۆ ئەوەی کە یەکێکیان پێورا ئەندازەی ئەوانی تر دەرکەوێ
فەڕ: کەڵک: ئەم شتە بێ فەڕە. پیت و بەرەکەت.
فەڕاقە: جۆرە پیوەندێکە دەکرێتە پێی بەندی.
فەڕدار: شتی بە کەڵک.
فەڕ و فیت: د. پیت و بەرەکەت.
فەڕەنگ: دانیشتوانی ڕۆژئاوا.
فەڕەنگستان: وڵاتێکە کە فەڕەنگی تێدا دادەنیشێ.
فەڕەنگی: ئاتەشەک.
فەرز: فەرزین.
فەرزین: داشێکە لە داشەکانی شەترەنج کە پێی دەڵێن (وەزیر).
فەرژاندن: پچڕاندن و دڕاندن.
فەرژین: پچڕان و دڕان.
فهرس: فەهرست.
فهرست: فەهرست.
فەرش: ژێرەخەر.
فەرشک: مووچەی دەست.

فەرشکردن: تەختە پۆشکردنی ناو حەوش و ژوور بەخشتی سوور یا بەکاشی یا بەشتێکی تر.
فەرشە: پنە.
فەرفووت: پەرپووت.
فەرقان: پیران. هاتنەوەیەکی قورگ لەبەر زۆر گریان یا خەفەت.
فەرکار: تێخورین و گەیاندنی فەرمان (ایعاز).
فەرکاندن: وێنەگرتنەوەی نووسراوێک. پەی بردن بەشتێکی نووسراوی گران. فەرمان دان.
فەرکەم: پەرکەم.
فەرمان: داواکردن و خورینی گەورە بەسەر پچووکدا بۆ شتێک. کاغەزێکە کە فەرمانی پاشای تێدا نووسرابێ.
فەرمانبەر: کەسێکە فەرمانی گەورەیەک بەجێ بێنێ (موظف).
فەرمانبەردار: فەرمانبەر.
فەرماندار: کەسێکە کە فەرمان لەسەر فەرمان بدا.
فەرماندەر: فەرماندار.
فەرمانڕەوا: کەسێکە کە فەرمانی بڕ بکا.
فەرمانکردن: فەرماندان: بەشتێک.
فەرمانگە: دائیرەی دەوڵەت.
فەرمانگێڕ: حکومەت.
فەرماننامە: تۆماری دەوڵەتی (سجل).
فەرمایش: قسە و گفتوگۆی پیاوی گەورە.
فەرمایشت: فەرمایش.
فەرموو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بانگکردنی یەکێک بۆ لات یا بۆ ڕێدانی یەکێک بۆ قسە کردن لە ڕووی گەورەییەوە: (فەرموو) واتە وەرە یا بڵێ.
فەرموودە: فەرمایش.
فەرموون: فەرمایش.
فەرمەسۆن: کەسێکە کە هیچ ئاینێکی نەبێ.
فەرهاند: ترساندن.
فەرەجی: فەرەنجی.
فەرەشخانە: ز. دارێکە تەختەیەک دەدرێ لە سەرەکەی و زبڵی پێ کۆ دەکرێتەوە.
فەرەنجی: جۆرە کاڵایەکی سەردەرییە لە خوری یا بەرگنی سووراوە دروست دەکرێ.
فەرهەم: فەراهەم.
فەرهەنگ: کتێبێکە کە وتەی زبانێک بگرێ و ڕاڤەی بکا.
فەرهەنگۆک: فەرهەنگی پچووک.
فەریاد: هاوارکردن و لالانەوە (فەریاد کردن) فەریاد.
فەریادڕەس: فریاڕەس.
فەریک: دانەوێڵە و بەری هێندێ درەختە کە بەتەواوی پێ نەگەیشتبێ.
فەریکبوون: کزربوونەوەی شتی تەڕ.
فەریکە خورما: خورمایەکە هێشتا بەتەواوی پێ نەگەیشتبێ.
فەریکە قەزوان: قەزوانی سەوزی نە بەکام.
فەریکە گوێز: گوێزی سەوز کە هێشتا بەتەواوی کامڵ نەبووبێ.
فەریکە نۆک: نۆکی سەوز کە هێشتا ڕەق نەبووبێ.
فەساڵ: شێوە.
فەساڵدان: جێبەجێکردن و ڕاپەڕاندنی کارێک.
فەقفەقە: نەخۆشی کوشندە.
فەقێ: قوتابییەکە کە لە مزگەوتدا بخوێنێ.
فەقیانە: سۆرانی.
فەقی: د. فەقێ.
فەکلە: لاجانگ.
فەگڵ: د. ملپێچ.
فەلاقە: شتێکە دەکرێتە هەردوو قاچەوە و بادەدرێ بۆ دار لە بەری پێ دان.
فەلاقەکردن: لێدان لە بەری پێی یەکێک لە (فەلاقە)دا. بریتییە لە دارکاری کردنی یەکێک.
فەلە: ز. هۆزێکە لە ئاسووری.
فەلەڕەش: فەلە.
فەلەڕەشکە: فەلە ڕەش.
فەلەڕەشە: فەلە ڕەشکە.
فەلیت: ز. هەرزەکارێکە کە بەتەواوی ژیرنەبووبێ.
فەلیتە: ئافرەتی سەڵیتە.
فەنا: پەنا.
فەنا بێدەنگە: پەنا بێدەنگە.
فەنباز: فێڵباز.
فەنتازی: شتی جوانی مۆدە.
فەند: با. فانۆز.
فەن و فێڵ: د. فڕ و فێڵ.
فەننەر: فەنەر.
فەنەر: شتێکە وەک فانۆز لە جاو یا لە کاغەزی چەورکراو دروست دەکرێ و مۆمی تێدا دادەگیرسێنرێ. گوێزانی تەراش. جۆرە تیغێکی نەرمە دەنوشتێتەوە وەک تیغی مشار.
فەهرس: فەهرست.
فەهرست: ئەو سەرباسانەن کە لە کتێبدا هەن و لەپێش یا لە پاشیەوە بەریزکراوی دەنووسرێن لەگەڵ ژمارەی لاپەڕەکاندا بۆ دۆزینەوەی ئەو باسانە لە کتێبەکەدا بەئاسانی.
فەهۆ: شەرم و پاکداوێنی.
فەهێتکردن: ز. شەرم کردن.
فەهێتۆ: ز. شەرمن.
فهێت: ز. شەرم.

فهێتبوون: ز. فەهێتکردن.
فهێتوو: ز. شەرمن.
فەیلی: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
فێ: جۆرە دەردێکە کوتوپڕ تووشی هێندێ کەس دەبێ وکەف دەچێنێ و بێ هۆش دەکەوێ. ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
فیتکە: فوویەکە دەکرێ بەسەبیلدا بۆ فڕێدانی سووتووەکەی: سەبیلەکەم (فیتکە)ی دوورە.
فیچقە: لولەیەکە کە ئاو فڕێ بدا. پیازی فیسقە.
فیچقە بەستن: بازرەقە بەستنی شتی شل لە مەشکە و کوندەدا بەهۆی کونبوونیەوە.
فیچقە کردن: دەرچوونی شتی شل لە دەفرێک بەباریکی و توندی.
فێخستن: داگیرساندنی ئاگر و چرا.
فێدار: کەسێکە کە فێی لەگەڵ بێ.
فێر: کەسێکە کە هۆگری شتێک بووبێ.
فێرا: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (لەگەڵ).
فێربوون: شارەزابوون لە شتێک. هۆگربوون بەشتێک.
فیڕنەگولە: باڵندەیەکی بچووکی کەوەلەی درێژە.
فێرز: پەلە.
فێرس: ز. بەهێز.
فێرکردن: شارەزاکردن. هۆگرکردن.
فێرگە: شوێنێکە کە شتێکی تێدا فێر ببیت.
فێس: فێست.
فێست: جۆرە کڵاوێکی سفتی سووراوەیە .
فیسقە: فیڕنەگولە. پیازی ورد. فیچقە.
فیسقە بەستن: فیچقە بەستن.
فیسقە گولە: فیڕ نەگولە.
فێش: هـ. زۆر.
فیشتەر: هـ. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (زۆرتر).
فیشقە: د. دەنگی ئاو لە کاتێکدا کە بەدەم یا بەفیچقە فڕێ بدرێ.
فیشقی: کەسێکە کە هەر لە خۆیەوە تووڕە ببێ.
فیشکە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مار، (فیشکەفیشک) فیشکەی یەک لە دوای یەک، (فیشک و هووڕ) فیشکە فیشکی زۆر.
فێق: د. شتی لەڕ و باریک.
فێقن: د. فێق.
فێقی: میوە.
فێگرتن: فێ لێهاتن.
فێڵ: ز. دەفری دەم واڵ.
فێڵ: بەکارهێنانی شتی درۆ و چاوبەست بۆ سەر تێکدان لە مەردووم. فیل (د).
فێڵاوی: فێڵباز.
فێڵباز: کەسێکە کە فێڵ بکا.
فێڵبازی: بەکارهێنانی فێڵ لەگەڵ مەردوومدا.
فێڵزان: فێڵباز.
فیلکە فیلک: حیلکە حیلک.
فێڵ و تەڵەکە: فێڵ و قوماربازی.
فێڵ و فەرەج: فێڵ و تەڵەکە.
فێڵەزان: فێڵزان.
فێڵەگێجە: د. فیلەگێژە.
فیلیا: د. فیلپایە.
فێ لێهاتن: دووچاربوونی مەردووم بەدەردی (فێ).
فیناز: ز. کردەوەی ناشیرین.
فینجە: د. وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی (نینجە)وە بەکاردێنرێ بەمەعنای زیادە لە قسەدا: کە قسەت گێڕایەوە (نینجە و فینجە)ی پێوە مەنێ.
فێنک: شتێک یا شوێنێکە نە سارد بێ و نە گەرم.
فێنکاوی: فێنکایی.
فێنکایی: شوێنی فێنک.
فینکە: فینگە، (فینکە فینک) فینکەی یەک لە دوای یەک.
فێنکی: فێنکایی.
فینگە: دەنگی گریان بە لووت (فینگەفینگ) فینگەی یەک لە دوای یەک.
فیهرست: فەهرست.
فیت: هۆی سووچ و گوناح: ئەمە هەمووی (فیت)ی تۆیە. پیت و بەرەکەت (د).
فیتفیتە: فیقفیقە. تیفتیفە (ل).
فیتۆ: عەرەبە.
فیتە: جۆرە دەنگێکە لە چوونە ژوورەوەی هێندێ شتەوە دێ بەکونێکدا: ئەم کونە (فیتە)ی دێ واتە بەهوروژم بای پێدا دێ، فیتە فیت: فیتەی یەک لەدوای یەک.
فیج: گیاندارێکە دانی پێشووی کەوتبێ. شتی لار (هـ).
فیچان: وەرگەڕان و پێچکردنەوە.
فیڕاندن: پیسی کردنی گیاندار بەشلی و تەوژم.
فیڕانن: د. فیڕاندن.
فیرکان: فیڕاندن.
فیرکە: دەردێکە بەگیاندار دەگا و بەخۆیدا دەفیرێنێ.
فیڕن: گیاندارێکە کە زۆر بفیرێنێ.

فیرۆ: لە دەستچوونی شت بەخۆڕایی: پارە بەفیرۆ مەدە.
فیرە: دەنگێکە لە کۆمی گیانداری ڕەوانەوە دێ لە کاتی پیسی کردنیدا، (فیرەفیر) فیرەی یەک لەدوای یەک، (فیر و هوور) فیرەفیری زۆر.
فیز: دەعیە و دەمار.
فیزن: مەردوومی بەفیز.
فیزفیزۆک: فیکفیکە.
فیزە: دەنگێکە وەک فیکە.
فیس: فیز.
فیسا: فیز زل.
فیسار: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ یەکێک کە نەتەوێ ناوی ببەیت: فیسار کەس هات، واتە ئەو کەسەی کە خۆم و خۆت دەیزانین.
فیسارە: فیسار.
فیساندن: خووساندن.
فیسانن: د. فیساندن.
فیساو: شتی خووساو.
فیساوە: فیساو.
فیسقە: فیچقە.
فیسەڵ: د. شتی پووچ.
فیسیان: د. خووسان.
فیشاڵ: درۆی زل.
فیشاڵباز: خاوەن فیشاڵ.
فیشاڵچی: کەسێکە کە فیشاڵی زۆر لێ بدا.
فیشاڵکار: فیشاڵباز.
فیشاڵکردن: درۆ هەڵبەستن.
فیشەڵکەر: فیشاڵچی.
فیشاڵ لێدان: فیشاڵکردن.
فیشانن: د. پژاندن.
فیشە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فیشەکە شێتە، (فیشە فیش) فیشەی یەک لەدوای یەک، (فیش و هوور) فیشە فیشی زۆر.
فیشەک: گوللەی تۆپ و تفەنگ و دەمانچە.
فیشەکبەند: چەرمێکی پان و درێژە فیشەکی پێدا دەکرێ و دەبەسترێتە پشت یا ڕاست و چەپ دەکرێتە مل.
فیشەکدان: فیشەکبەند.
فیشەک فرێدەر: پارچەیەکە لە دەمانچە و تفەنگ فیشەک فرێ دەداتە دەرەوە.
فیشەک گیر: شتێکە چەند دانەیەک فیشەکی تێ دەخرێ و دەخرێتە پاشی تفەنگ و دەمانچەوە.
فیشەک لغ: فیشەکبەند.
فیشەک لۆخ: د. فیشەک لغ.
فیشەکەشێتە: شتێکە وەک فیشەک لە کاغەز و بارووت دروست دەکرێ و ئاگری پێوە دەنرێ و فیشە دەکا و دەچێ بە حەوادا.
فیشەنگ: فیشەک.
فیقاندن: فیقەکردن.
فیقانن: فیقاندن.
فیقفیقە: شتێکە منداڵان فووی پێدا دەکەن و فیقەی لێوە دێ.
فیقن: گیانداری لاواز.
فیقنە: قامیشێکە سەرێکی پتەوە و سەرێکی واڵە، لە سەرە پتەوەکەیەوە فووی پێدا دەکەن و فیقەی لێوە دێ.
فیقە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فیقفیقە، (فیقە فیق) فیقەی یەک لەدوای یەک.
فیقەنە: فیقفیقەیەکە لە قامیش دەکرێ بەسەر زوڕناوە و فووی پێدا دەکرێ.
فیقی: با. میوە.
فیک: فێڵ: هەزار فاکم بە(فیک)تێکت.
فیکاڤووی: ز. هەنگوین.
فیکاندن: فیکەکردن.
فیکانن: د. فیکاندن.
فیفیکە: فیقفیقە.
فیکە: جۆرە دەنگێکی باریکە بەلێو لێ دەدرێ، (فیکەفیک) فیکەی یەک لەدوای یەک، (فیک و هوور) فیکەفیکی زۆر.
فیکەکونێ: وتەیەکە لە یاری (قەلاّقەلاّ)دا دەوترێ بۆ خۆشاردنەوە.
فیکە وا کونا: فیکەکونێ.
فیکەوەکونێ: فیکەکونێ.
فیل: گیاندارێکی گەورەی گەرمیانی سەر و مل قەوییە، دەمی ناگاتە زەوی لوولە گۆشتێکی گەورەی درێژ بە دەمیەوەیەتی، بەوە شت کۆ دەکاتەوە و دەیخوا. پایەی پچووکە لەناو ئاودا دروست دەکرێ بۆ بەش بەش کردنی. ناوی داشێکە لە داشەکانی شەترەنج.
فیلپایە: پایەیەکی ئەستوورە مار و دوو دروست دەکرێ لە بەردەمی دیوارێکدا کە ورگی دابێ.
فیلەتەن: گیانداری گەورەی زەبەللاح.
فیلەگێجە: فیلەگێژە.
فیلەگێژە: دەعبایەکی کێوییە بەقەد کەڵەکێوییەک دەبێ، دوو شاخی یەک لقی هەیە.

ڤا: ئەمە (ز). با.

ڤاچ: ناوچە. کەنار. منطق (ز).

ڤادار: بادار.

ڤادان: بادان.

ڤاران: باران.

ڤارک: ز. بارۆکە.

ڤاری: تەنها.

ڤارین: بارین.

ڤاژی: با. شتی هەڵگەڕاوەی ئاوەژوو.

ڤالا: با. شتی بۆشی والا.

ڤالادکردن: ز. خالی کردنەوە.

ڤالاهی: ز. ڤالەهی.

ڤالە: ز. شوێنی چۆڵ.

ڤالەبوون: ز. خالی بوون.

ڤالەهی: ز. خالێتی.

ڤان: ویستنی شتێک و نیازکردنی (ز). ئەوان.

ڤتن: با. وتن.

ڤر: ز. درۆ. بوختان.

ڤرا: ز. ئێرە.

ڤراسەی: ز. دروون.

ڤراقە: ز. ورێنە.

ڤرال: با. ئیمپراتۆر.

ڤرتوڤین: ز. مەردوومی بێ مایە و نرخ.

ڤرچالە: ز. ترسنۆک.

ڤرچقین: ز. لاوازی گیاندار.

ڤرڤراندن: جوولاندن. تلدان بەشت.

ڤرڤرە: ز. بۆرە پیاو. درۆزن. سەرسەری.

ڤرە: جۆرە دەنگێکە پەیدا دەبێ لە شتێک کە بخولێتەوە یا بهاوێژرێ، (ڤرەڤر) ڤرەی یەک لەدوای یەک، (ڤر و هووڕ) ڤرەڤری زۆر. درۆ (ز).

ڤرسهاندن: ز. حەواندنەوە.

ڤرڤرۆ: با. ڤرڤرە.

ڤرڤرە: ز. زرنگە و ویزەی شت.

ڤرک: شۆربای دانەوێڵەیەک کە کوترابێ (ز). سنگی ئەستووری درێژ.

ڤرکا: ز. درۆ.

ڤرکرن: ز. درۆکردن.

ڤرکەر: ز. درۆزن.

ڤرگولی: ز. شتێکە کە ڕەنگی خەناوی بێ.

ڤرنی: ز. بەرخێکە دایکی درەنگ بووبێتی.

ڤروکەر: ز. ڤرکەر.

ڤرووڤی: ز. گۆشتی قەڵەوی کولاو.

ڤرە: ز. ئێرە.

ڤزاڤز: ز. دەنگی پوورەی هەنگ.

ڤزبوون: ز. سستی لە کارێکدا کە پێت سپێردرابێ.

ڤزک: ز. تیغی گەورەی دەم پان.

ڤزە: دەنگی لووت لە کاتی نووستندا، (ڤزەڤز) ڤزەی یەک لەدوای یەک.

ڤزەک: ز. کەسێکە کە سست بێ لە کارێکدا کە پێی سپێردرابێ.

ڤزین: ز. خوڕەی ئاو.

ڤژاب: ز. هەژدیها.

ڤژاندن: بووژاندنەوە.

ڤژانەوە: بووژانەوە.

ڤژۆکەر: دەرمانی ڕەوانی.

ڤنگە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی بەردی قۆچەقانی و ژێی کەوان، (ڤنگەڤنگ) ڤنگەی یەک لەدوای یەک، (ڤنگ و هووڕ) ڤنگەڤنگی زۆر.

ڤلۆشە: با. برۆیش. ساوەر.

ڤۆک: با. میز.
ڤە: با. ئێوە.
ڤەبرک: با. گاڵگاڵی.
ڤەبری: با. شتێکە نەگۆڕێ و هەر لە جێی خۆی بێ.
ڤەبوور: با. پاشەکەوتی.
ڤەبوون: ز. کرانەوەی دەرگا و شتی تر.
ڤەپچراندن: ڕوونکردنەوە و دەرخستنی شتێک بۆ زانین.
ڤەپڕلاندن: با. دەمقاڵی و ڕۆیشتن لەسەر قسەیەک.
ڤەپیرین: ز. برینەوەی سەودا و مامەڵە.
ڤەترسین: ز. چابوونەوە لە نەخۆشی.
ڤەچقین: ز. ڕاچڵەکین.
ڤەجنقاندن: ز. بازدان.
ڤەجنقین: ز. فەجنقاندن.
ڤەچناندن: ز. چنینەوەی شتی هەڵوەشاو.
ڤەچنین: ز. خۆ پاراستن لەشت. چنینەوەی گۆرەوی و شتی تر.
ڤەرخارن: با. ڤەخواردن.
ڤەخواردن: ز. خواردنەوە.
ڤەخواندن: ز. بانگێشتن.
ڤەخوماندن: ز. ڕاوەشاندن و تێکدانی شت.
ڤەخومین: شڵەژان و سەر لێ تێکچوون.
ڤەدان: ز. هەڵکەندنی زەوی بۆ خێوەت هەڵدان یا بۆ تەڵەنانەوە. خۆشکردنەوەی باران.
ڤەداندەر: ز. داهێنەر. خوا.
ڤەراڤەر: با. بەرانبەر.
ڤەرووتاندن: ز. ڤەرووچکاندن.
ڤەرساندن:ز. کردنەوەی تەوق و پێوەند.
ڤەرسین: ز. ڕزگاربوون.
ڤەرڤە: ز. بەفر.
ڤەرق: ز. ڤەرک.
ڤەرقلین: ز. دواکەوتن لە کارێک.
ڤەرک: ز. گورگ.
ڤەرملین: ز. ماندووبوون.
ڤەرەشان: ز. ڕشانەوە.
ڤەرەشاندن: ز. هێنانەوەی خواردن.
ڤەرووچکاندن: ز. ئاوەرووتکردن.
ڤەریچاندن: با. ڤەرووچکاندن.
ڤەرێس: با. پێچکردنەوە بەشتێک.
ڤەزڤڕاندن: ز. ناردنەوەی شتێک.
ڤەزڤڕین: ز. گەڕانەوە.
ڤەزەلاندن: ز. فڕێدان. تلدان بەشتێک.
ڤەژاندن: ز. بووژاندنەوە.
ڤەژین: ز. بووژانەوە.
ڤەسهاندن: ز. پشوودان و حەسانەوە.
ڤەشارتن: ز. شاردنەوەی شت.
ڤەشارن: ز، ڤەشارتن.
ڤەفر: ز. شکاندنی پەیمان.
ڤەقتاندن: ز. کردنی کەمێک لە کارێک.
ڤەکرن: ز. کردنەوەی شت.
ڤەکوشتن: ز. کوژاندنەوەی ئاگر و چرا.
ڤەکوواد: ز. بەرباد.
ڤەکێش: با. کێشان.
ڤەگرتن: با. داگیرکردن.
ڤەگەڕ: کەسێکە کە دوای کارێک کەوتبێ.
ڤەگەڕاندن: با. گێڕانەوە.
ڤەگەڕین: با. گەڕانەوە.
ڤەگەشبوون: با. گەشەکردن و بەخۆداهاتن.
ڤەگەڤزین: ز. پیا هەڵتەقین.
ڤەلا: با. قامچی.
ڤەمراندن: ز. کوژاندنەوەی ئاگر.
ڤەمرتی: ز. ڕەنگ هەڵبزڕکاو.
ڤەمرین: ز. کووژانەوەی ئاگر.
ڤەمستن: ز. هەڵقوڵین.
ڤەنشتن: ز. نیشتنەوە.
ڤەنهراندن: ز. هەستاندن.
ڤەنهرین: ز. هەستان.
ڤەنی: ز. قەزوانی شین.
ڤەور: با. بەفر.
ڤەوەژارتن: ز. بژاردنی دانەوێڵە.
ڤەهاتن: ز. شێ هەڵهێنانی دانەوێڵە لە شوێنی نمدار.
ڤێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. ئەوێ (ز).
ڤیاد: ز. خاکێکە کە زوقم هەڵی تەکاندبێ.
ڤیان: با. خۆشەویستی و محبت: من تۆ (دەڤی) واتە تۆم خۆش دەوێ.
ڤێخستن: با. هەڵواسین. داگیرساندن.
ڤێرک: ز. پەرگی کەڵاش.
ڤێرێ: ز. ئیرە.
ڤێسین: ز. جوێن.
ڤێڤراندن: ز. ڕاکێشان. دەرخستن.
ڤێڤرین: ز. دەرکەوتن. ئاشکرابوون.

ڤێک: ز. پێکەوە.
ڤێک ئێخستن: ز. کۆکردنەوەی شتی پەراگندە.
ڤێکدان: ز. کۆکردنەوەی شت.
ڤێکەتن: ز. رێکەوتن.
ڤێل: ز. نزم.
ڤێن: ز. ئارەزوو. داواکردنی شتێک.
ڤێنی: ز. ئەوە.
ڤی: ز. ئەوە.
ڤیان: ز. خۆشەویستی. خواست.
ڤیژک: ز. گووی شل.
ڤیس: ز. بسیت.
ڤیل: ز. جۆرە قاپ و قاجاخێکە.
ڤین: ز. داخوازی.

ق

قاپ: قاپ.
قابلەمە: مەنجەلۆکەیەکە کە سەر و قنگی وەک یەک وابێ.
قابلەمەکردن: گرتنەوەی پشت بە کالای کۆندا، گرتنی خشتی سوور بەپانی و لەسەر شان بە ڕووی دیواری خشتی کالا.
قابوور: ز. بنەگۆزەی شکاو.
قاپ: دەفری چێشت تێ کردن. قولەپێ. میچ. قەپال. چوار چێوە (د). سەری سەعات: قاپی سەعاتەکە داخە.
قاپ ناوێژ: قاپاوێژ.
قاپارگە: قولەپێ.
قاپان: د. قاپێن.
قاپانە: قاپێن.
قاپاوێژ: کەسێکە لە ڕۆیشتندا قولەپێی قاچی لە یەک بدا.
قاپچی: د. دەرگەوان.
قاپقاپ: پێلاوێکی سەرپێیی دارینی بەرزە چەرمێکی باریکی بەسەردوەیە پێی پێدا دەکرێ.
قاپک: د. ناوسانی قولەپێ.
قاپکزێنە: گیایەکی بەهاری گەلا وردە بەکولاوی دەخورێ.
قاپگرتن: بریتییە لە بەگژداچوونی یەکێک بەیەکێکدا بەنارەوا.
قاپلۆخ: د. قاپوور.
قاپۆر: قەواغی فیشەکی بۆش.
قاپوقاچاخ: بە هەموو جۆرە دەفرێکی ناومال دەوترێ.
قاپووت: سەربەرگێکی زستانی ئەستووری ئاودامانە. فەرەنجی ئاودامان.
قاپووتکردن: بریتییە لە گرتنی سەد و بیست (سایە) لە یاری ئەسکەملدا.
قاپوور: شتێکە ناوەکەی دەرهاتبێ و بەبۆشی مابێتەوە.
قاپوولە: قولەپێ.
قاپ هاوێژ: قاپاوێژ.
قاپەڕەقە: قولەپێ.
قاپەکەوەلە: هـ. قەیتەران.
قاپێن: یاریکردن بەمیچ.
قاپێوان: قاپیوان.
قاپی: دەرگا.
قاپیوان: کەسێکە کە ئاگاداری قاپی بکا بۆ کردنەوە و داخستنی.
قاپیەوان: قاپیوان.
قات: نهۆمی خانوو: ئەم خانووە دوو یا سێ (قات)ە. توێ: ئەم بۆیەکارییە دوو (قات)ە. باد: ئەم فاسۆنە دوو قاتە واتە دوو بادە. دەستێکی تەواو لە کالا یا نوێن: (قات)ێک بەرگم دروست کرد واتە دەستێک. شتێکە کە دەست نەکەوێ: ئیمسال برنج (قات)ە.
قاتر: ئێستر.
قاترچی: کەسێکە کە قاتر لێ بخورێ.
قاتغ: ز. شیر و ئەو شتانەی کە لە شیر دروست دەکرێن.
قاتقات: زەمینی تەم تەم.
قاتمە: قانگلە.
قات و قڕ: کاتێکە کە دانەوێلەی سالی کۆن نەمابێ و هی سالی تازەش پێ نەگەیبێ.
قات و قڕی: نەمانی زەخیرە و خواردەمەنی.
قات و قەیماغ: پەلوولەیەکی چەوری شیرینە بۆ زەیستان دەکرێ. جۆرە پەلوویەکە دەخرێتە سەربرین و شوێنی بەئێش.
قاتۆلی: دۆشاوی هەنار.
قاتە: قەلداسی داڕوجان.
قاتەلیوە: خاکەلیوە.
قاتە و لیوە: قاتەلیوە.
قاتی: سالی کووری بێ دەغلودان. ناوێتە. قاتی کە، واتە تێکەلی کە.
قاتی و قڕی: قات و قڕی.
قاچ: پێ . بەرد (ز). بەردێکە کە یاری قاچێنی پێ دەکرێ.

قـاچاخ: شـتـێکە باجی دەوڵەتی بەسـەرەوە بێ و لەبەرئەوە بەدزییەوە بفرۆشرێ. گامێشی سێ ساڵانە.
قاچاخچی: کەسێکە کە شتی قاچاخ بکڕێ و بفرۆشێ.
قاچان: مەردوومی جرینی بزێو. قاپێن.
قاچاندن: دەربازبوون: فیسار کەس (قاچاند)ی واتە دەربازبوو.
قاچاو: شوێنێکی بەرزە کە ئاوی پێوە ڕانەوەستێ.
قاچک: خێزەرە (ز). قارچک.
قاچ و قول: لە ئەژنۆ بەرەوخواری مەردووم.
قاچ و قووچ: دزی بە فڕ و فێڵ، قاچ و قووچ کردن: دزی کردن بە فڕ و فێڵ.
قاچێن: هەڵمەقۆ.
قاچی: قەیچی.
قاچین: د. هەڵپاچین بەقەمچی.
قاخ: د. شتی چەوتاوە.
قاخڵی: کاخڵی.
قادێ: ز. مەیدان.
قار: دەوی فەقێیان (ز).
قێن. مووچەیەکە هەموو ڕۆژ بدرێ بەهەژاران.
قارپچۆک: ز. مەردوومی زۆر لاواز.
قارپۆز: د. قەڵپووس.
قارچ: قارچک.
قـارچک: شـتـێکی ناسکی نێـرکـداری سـەرپانی پەڕە پەڕەیە لە بەهاراندا هەڵ دەتۆقێ لە دار و لە زەوی و لە گیا و دەخورێ.
قارچکە کولانە: قارچکەمارانە.
قارچکەمارانە: جۆرە قارچکێکە ناخورێ.
قاراندن: قارەکردنی مەڕ و بزن.
قارگە: سەر شار لە یاریدا.
قـارنان: دەسـتـەیەکـە لە یاری (قـەلە مرداری)دا کـە درەنگ تێ بکەوێ.
قاڕ و قووڕ: قاڕەقاڕی زۆر.
قاروونە: د. کرمی ناو میوەی وشکەوەبوو.
قـاڕە: دەنگی بارەی بزن و مـەڕ، (قـاڕەقـاڕ) قـاڕەی یەک لەدوای یەک.
قارێن: یاری قەلە مرداری.
قارژنگ: د. قرژانک.
قـارس: کـەسـتـێکـە لە شـتـێک وەڕس بێ: بەدوکـەڵی جگەرە (قـــارس)م. شـــوێـنێـکە لە کـــاڵا کـــە هەڵ دروابێ بۆ کورتبوونەوەی.
قارسبوون: سەغڵەتبوون.
قـارسکردن: سەغڵەتکردنی یەکێک. کورتکردنەوەی کاڵای درێژ بەنوشتاندنەوە و دروونی.
قارقار: ز. دەنگی بەرزی گیاندار.
قارقارۆک: ز. قارپچۆک.
قارنج: د. بابۆڵەپێچ.
قارووشە: ز. گەسکی پووش.
قاروونە: د. مۆرانە.
قارەمان: مەردوومی جوامێری ئازا.
قارەوانە: قەردوانە.
قـاز: مـەلێکی گـەورەی مل درێژی دەندووک پانی پێ پەڕەداری مەلەوانە لە مراوی گەورەترە.
قازاخ: جوان. پاک.
قازان: مەنجەڵی گەورە.
قـازانج: سـوودێکە لە کـڕین و فـرۆتنەوە دەست بکەوێ. قـازانج بە(نیـــوەیی) کـــڕیـن و فـــرۆخـتـی دوو کـــەس یا زیاترە بە سەرمایەی هەردوو لایانەوە بۆ ئەمەی کە قازانج بکەن بە دوو بەش یا زیاتر.
قازانجکردن: دەسکەوتنی قازانج.
قازانچە: مەنجەڵۆکە.
قازانقوڵفی: د. نێر و مێیەکە کە یەخەی پێ دادەخرێ.
قازانگ: قازان.
قازانە سەر: د. مەلێکی چنکداری بەهێزە، سەری مەلی تری پێ هەڵ دەکەنێ.
قازلاخ: د. قازلاخی.
قـازلاخی: باڵندەیەکی کێـوییـە لە چۆلەکە گەورەترە لە سـەرەتای بەهاردا دەردەکەوێ.
قازم: ز. بەنێکە کە لە کورک و خوری ڕێسرابێ.
قازمانە: هەڵووژە.
قازمەکی: جۆرێکە لە بەری دارمازوو وەک دەنکە تەزبیح وایە.
قازەوان: شوانی قاز.
قازیاخە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە بەکوڵاوی دەخورێ.
قازی قوڵنگ: د. قوڵنگ.
قـاژ: باڵندەیەکـە وەک قـەلەڕەش بەڵام ئەم گـۆشـتـی دەخـورێ. برۆ (ل).
قاژر: د. گرینۆک.
قاژقاژە: کەندەسمە.
قاژوو: قاژ.
قاژە: دەنگی قاژووی زۆر.
قاژە قاژ: قاژەی زۆر. دەنگی کوللە (د).
قاژی: قاژوو.
قـاسپـە: دەنگی خوێندنی کـەو، قـاسپـە قـاسپ: قـاسپـەی یەک لەدوای یەک.

قاسک: لاسک.

قاسناخ: دەفرێکە لە تەختە دروست دەکرێ و دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.

قاش: پارچەیەک لە میوەی بە چەقۆ لەتکراو. شەقەمێو. بەردێکی بەنرخە کە لە زێڕ یا لە زیو گیرابێ.

قاشاخ: جۆرە لەوەڕێکە لە کەنگر دەچێ (د). بنجی گەنەشامییە کە گوڵەکەی لێ کرابێتەوە.

قاشاو: هێنانی پەڕۆی زبری تەڕ بەسەر ئەندامی وڵاخی یەکسمدا دوای ڕنەککردنی.

قاشقاش: شتی کووز کووز.

قاشقونجی: ئافرەتی جرینی بێ شەرم.

قاشکردن: لەتکردنی میوە و هێندێ شتی تر بەقاش.

قاشم: ز. گیایەکی بۆنخۆشە.

قاشنە: جۆرە ماسییەکە پوولەکەی زەردی ڕەقی پێوەیە.

قاشۆ: دارێکە کە یاری (قاشوان)ی پێ دەکرێ. شەقەمێو.

قاشوان: شەقێن.

قاغەز: کاغەز.

قاغەنەک: ل. فرۆ.

قاف: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. هەل: لە(قاف)دا گرتم واتە لە هەلدا.

قافقلۆز: ز. قاپ و قاچاخی گڵێن.

قافک: ز. سواڵەت.

قافکردن: گرتنی مەردووم بۆ سەربازی.

قافڵە: کاروان.

قافوو: ز. دارێکە کە لافاو بیهێنێ.

قاڤەرەش: ز. جۆرە کوولەکەیەکی ڕەشباوە.

قاق: د. وشک.

قاقا: دەنگی پێکەنینی بەرز. کاکە (د). وتەیەکە منداڵ بەخواردنی دەڵێ (با).

قاقلە جنۆکە: هێلکە شەیتانۆکێ.

قاقلە سۆنە: قاقڵە سوێنە.

قاقڵە سوێنە: قەپانجەرە.

قاقم: سەمووری سپی.

قاقوم: قاقم.

قاقە: د. قاقا.

قاقەز: شتێکی تەنکی سپی لووسە لە لۆکە یا پووش دروست دەکرێ بۆ لێ نووسینی.

قاقیشک: ز. قاژوو.

قاگەز: کاغەز.

قاڵ: شتی پوخت بوو: ئەم ڕۆنە یا ئەم پیاوە (قاڵ)ە، واتە پوختە. قوولە (د).

قالاخ: ز. تەپاڵەیەکە لەپاش شێلان پان کرابێتەوە بۆ سووتەمەنی.

قالاخی: د. کراسی ڕەش.

قالاخی پۆش: د. ڕەشپۆش.

قالان: ز. شیربایی.

قالانقۆزیلێ: ه. گوڵێکی زۆر سووری بەهارییە لە گوڵەباخ دەچێ بەڵام ئەم پچووکترە.

قالاو: قەلەڕەش.

قالاوە بوولینە: د. قەلەڕەش.

قالایی: د. قەلایی.

قاڵب: جەستە. پارچە زەوییەکە کە بە بەیار هێڵرابێتەوە بۆ داچاندنی مەرەزە. چوارچێوەیەکە شتی تێدا دابڕێژرێ وەک قاڵبی خشت.

قاڵبوون: پوختبوون و دەرهاتنی مەردووم.

قاڵتاخ: قەڵتاغ.

قاڵدرمە: پێپیلکە.

قاڵس: مەردوومی وەڕس.

قاڵسبوون: وەڕسبوون، قاڵسکردن: وەڕس کردن.

قاڵسی: سەغڵەتی.

قاڵک: ز. توێکڵی گوێز و شتی تر. قاوغ.

قاڵکردن: پوختە و زرنگکردنی ڕۆن.

قاڵماسک: قۆچەقانی.

قالۆ: ز. خشتێکە لەسەر ئاگر دادەنرێ و نانی پێ دەبرژێنرێ.

قالۆچە: قالۆنچە.

قالۆر: قاپوور. ساقی گیایەکە کە کلۆر بێ.

قالۆرە: لاسکی چاوبازە.

قالۆنچە: دەعبایەکی ڕەشی چنگ چنگە گەلێ جۆری هەیە، هێندێکیان باڵدار و هێندێکیان بێ باڵن.

قالە: د. بارەی بزن.

قاڵە: قسەی زۆر لەگەڵ دەنگ بەرزکردنەوەدا: فیسار کەس کردی بە(قاڵە) یا بە(قاڵە)ی دەم ترسانی، (قاڵە قاڵ) قاڵەی یەک لە دوای یەک.

قالە قنگ: د. کالا قنگ.

قاڵی: ژێرەخەرێکی تەنراوی تووکنی بەنرخە.

قاڵیچە: قاڵی پچووک.

قام: مقام.

قامچێ: چەرمێکی هۆنراوەیە لە مەردوومی پێ دەدرێ.

قامک: ئەموست.

قامیش: گیایەکی ڕەقی ئەستووری قەفقەفی ناو کولۆری بالابەرزی گەڵا پانە. بریتییە لە چووکی نادەمی.

قامیشبەند: ڕیزی قامیشی ڕێکی چنراو.
قامیشەڵان: شوێنێکە کە قامیشی زۆری تێدا ڕوابێ.
قامیشی شەکر: جۆرە قامیشێکە شەکری لێ دروست دەکرێ.
قان: شتێکە کە لە خوێنی یەکێکدا بدرێ. پوویتی توور.
قانتر: ز. ئێستر.
قانچە: گوێسوانە.
قانزاج: قازانج.
قانزاج بەنیوەیی: قازانج بەنیوەیی.
قانزاجکردن: قازانجکردن.
قانگ: خەربەنگ (د). پوویتی توور.
قانگدان: دوکەڵ کردن بەگژ شتێکدا. جارێک یاریکردنەوە لەگەڵ کەسێکدا کە دۆڕاندبێتی.
قانگڵە: بەن و دەزوویەکە لەسەر پەنجە گەورە و پەنجە تووتەی دەست هەڵکرا بێ. دارێکی لووتدارە باخەوان لقی درەختی بەرداری پێ ڕادەکێشێتە خوارەوە.
قانگە: خەندەق دانەوەی دیوار و شتی تر. قانگەی خانۆکەی داودتەوە.
قانگەڵە: قانگڵە.
قانە: قەدێکی قوماشە لە قەدی کارخانەی. یارد (د).
قاو: پووشوو. دەنگوباسێکە کە بڵاوبووبێتەوە.
قاوتاندن: ز. قاودان.
قاو داخستن: بڵاوکردنەوەی دەنگوباسێک.
قاودان: دەرکردن.
قاوکردن: بانگکردن بەدەنگی بەرز.
قاولەمە: د. قابلەمە
قاووت: ناردی دانەوێڵەی برژاو.
قاووڕ: قاپووڕ.
قاوورمە: گۆشتی سوورەوەکراو بۆ هەڵگرتن.
قاووغ: قاپووڕ.
قاو و قریشک: قیژ و هووڕ و دەنگەدەنگ.
قاو و قوو: د. قاوەقاو.
قاو و قیژ: قاو و قریشک.
قاوە: بەری گیایەکی گەرمیانییە دەنکی خڕ و سەوزە لە دوای برژاندن و کوتانی لێ دەنرێ بۆ خواردنەوە.
قاوەبرێژ: د. دەفرێکی تایبەتییە قاوەی تێدا دەبرژێنرێ.
قاوەتوون: قاوەڵتی.
قاوەتی: نانخواردنی نیوەڕوان.
قاوەجاخ: شوێنێکە کە قاوەی تێدا لێ بنرێ.
قاوەجۆش: گومگومەی قاوە.
قاوەچی: کەسێکە کە هەر قاوە لێ بنێ.
قاوەخانە: شوێنێکە کە قاوەی لێنراوی تێدا بفرۆشرێ.
قاوەدان: تێکردنی قاوە بۆ خواردنەوەی.
قاوەسینی: سینیەکی تایبەتییە قاوەی لەسەر دەگێڕدرێ.
قاوەقاو: بانگە بانگ.
قاوەڵتوون: قاوەڵتی.
قاوەڵتی: قاوەتی.
قاوەیی: شتێکە کە ڕەنگی لە ڕەنگی قاوەی برژاو بچێ.
قای: ز. پیتی پرسیار.
قایخ: جۆرە بەلەمێکە لە ئاودا پێی دەپەڕنەوە.
قایخەوان: کەسێکە قایخ لێ بخوڕێ.
قایغ: قایخ.
قایغەوان: قایخەوان.
قایش: چەرمی خۆشکراوی ڕەنگکراوی گوێرەکە و پارێن.
قایم: شتی بەهێز.
قایمکار: کەسێکە کە شت قایم و باش هەڵگرێ.
قایمکردن: توندکردنی شت. شاردنەوەی شت: شتەکانت(قایم کە).
قایم نوێژ: کەسێکە نوێژی نەچێ.
قایمە: خۆکۆکردنەوە و ئامادەبوون بۆ شتێک: فیسار کەس خەریکی (قایمە)یە. کاتی تەنگانە: زەخیرەکە هەڵگرە بۆ (قایمە). زۆربەی شت: (قایمە)ی لە شەکرەکە هاتووە. یاساو دەستوورێکە لە یاری دامە و شەترەنجدا کە هیچ لایەک نەیبەنەوە.
قایمەکاری: هەڵگرتن و قایمکردنی شت.
قایمەکردن: قایمەکاری.
قایمی: توندی و بەهێزی شت.
قبراخ: یەکێکە کە بکەوێتە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ یەکخستنیان (واسطە).
قت: فت: لە یاری گوێزەوی بازیدا دەوترێ لەم گۆرەوییە (قت)، (قتبوون) فتبوون لە یاریدا، (قتکردن) فتکردن لە یاریدا.
قتاو: د. کتێب.
قتاوخانە: د. قوتابخانە.
قتوفت: د. جووڵەجووڵ.
قجی: گیایەکی گەڵا وردی هەمیشەبییە لە قەد شاخی نمدار دەڕوێ، بنجەکەی زۆر بەکەڵکە بۆ ژانی (لێهاتن).
قجیلک: پەنجە تووتە.
قجیلە: جۆرە کوللەیەکە.
قخ: وتەیەکە مناڵی ساوای پێ دەگێڕدرێتەوە لە دەستبردن بۆ شتی پیس.
قخخە: قخە.

قخه: قخ.
قده قد: قرتەقرتی مریشک.
قدیلکانی: خووتووکه دان.
قدیلکه: قدیلکانی.
قدیک: ز. دڵتەنگبوونی مەردووم.
قدیله: قدیلکه.
قر: ز. زوقم.
قراج: ز. زەوییەکه گیای تێدا نەڕوابێ یا تێیدا ڕوابێ و ئاژاڵ خواردبێتی.
قراقر: ز. قرەقر.
قراش: د. قاشی شت، قراش قراش: شتی قاش قاش.
قربووز: ز. کەسێکه که ڕیشی ماش و برنج بووبێ.
قڕپ: تالان، (قڕپکردن) تالانکردن. خەرجکردنی پاره و بەکارهێنانی خواردەمەنی زیاد له ئەندازه: فیساره ژن دەستی بەقڕپه. قڕقێنه. دەسکەنه کردن (د). لق و پۆپکردنی دار (د). قرمەی داری شکاو (د).
قرپاندن: هەڵپاچین.
قرپنه: خرپنه.
قرپۆک: مێوژی وشکەڵ. قرپۆق.
قرپۆڵ: مێوژی وشکەڵ.
قرپه: د. دەنگی شکانی دار.
قرپێنه: قرقێنه.
قرت: د. مەردوومی جلفن.
قرتاڵه: قەرتاڵه.
قرتان: پچڕانی شت بەهۆی لێکەوتنی شتێکەوە.
قرتاندن: بڕینی شت بەقەیچی یا بەشتێکی تر. شکاندنی قەزوان و دەنکه کوولەکه به ددان بۆ دەرهێنانی ناوکەکەی. قرتەقرتکردنی مریشک.
قرتانن: د. قرتاندن.
قرتکردن: بڕینی شتێک بەخشتی وەک مووی ئەگریجه و سەر. قرخکردنی موو (د).
قرتکه: د. پارچەیەکی پچووکه له شتی قرتاو.
قرتماخه: د. قەتماغه.
قرته: دەنگی مریشکه بەکڕ. جۆره دەنگێکه وەک دەنگی داخستنی قرتێنه، (قرتەقرت) قرتەی یەک لەدوای یەک، (قرت و هووڕ) قرته قرتی زۆر.
قرته لێبڕین: بڕتییه له نەهێشتنی شتێک: وڵاخەکه (قرتەی له نالیکەکه بڕی).
قرتیان: د. قرتان.
قرتێنکه: قرتێنه. ئاوەخۆرەی مریشک و کەڵەشێر که له کاتی سەربڕیندا چەقۆی پێدا دەهێنرێ.
قرتێنه: دوگمەیەکی نێر و مێیه، دەچێ بەیەکدا و قرتەی لێوه دێ. شتێکی ڕەقی تەنکه له ڕەگی وشکەوەبوو یا ئێسقان که قەڵەمی قامیشی لەسەر ڕێک دەکرێ.
قرتیل: پاشا خوڕ.
قرچ: لێدانی تیلکەری دووەم له دەسکەلای تیلکەری یەکەم له یاری (مووشێن)دا کاتێ که یەکەم مووشی نەخواردبێ. چرچ (د). ڕۆنی قرچاو.
قرچاندن: داخکردنی ڕۆن لەسەر ئاگر.
قرچانن: د. قرچاندن.
قرچاننەوه: برژاندنەوەی برین.
قرچاو: ڕۆنێکه لەسەر ئاگر داخ کرابێ.
قرچ و برژ: د. قرچ و هووڕێ شت لەسەر ئاگر.
قرچۆک: دار و بەن و دەزووی ناقایم. مەردوومی چرووکی پیسکه.
قرچۆڵ: شتی وشکەوەبووی چرچ بوو.
قرچۆڵه: د. قرچۆڵ.
قرچه: دەنگێکه وەک دەنگی شکاندنی دار و برژاندنی برێشکه لەسەر ئاگر، (قرچەقرچ) قرچەی یەک لەدوای یەک، (قرچ و هووڕ) قرچه قرچی زۆر. گەنم و جۆی درواوه.
قرچەشکێن: پەلخوردبوونی کرشەی خەرمان بەگێره.
قرچ هەڵاتن: چرچ هەڵاتن.
قرچیان: د. هەڵقرچان.
قرح: ز. ئەنگی هەموو شتێک.
قرخ: گۆزه و کووپەیەکه لەبەر ئاو زۆرتێکردنی لووس بووبێ. تووکی سەر و ڕیشێکه که زۆر کورت کرابێتەوه. مەردوومی لەڕ و لاوازی قرچۆڵ. ناوی وێستاوی لیخن.
قرخاندن: قرخەکردن.
قرخکردن: له بنەکۆتەرەدانی مووی ئەندام.
قرخن: گیاندارێکه که زۆر بقرخێنێ. قرخ (د).
قرخنه: قرخن.
قرخۆڵ: د. قرخن.
قرخۆڵه: د. قرخن.
قرخه: دەنگێکه له گەرووی گیاندارەوه دێ له کاتێکدا که شتێکی تێ گیرابێ، (قرخه قرخ) قرخەی یەک لەدوای یەک، (قرخ و هووڕ) قرخەقرخی زۆر.
قرخەمەرەسی: ڕاکێشانی یەکێک بەزۆر و له دوو نەچوونی.
قردێله: تیلمه تەنراوێکی جوانه کچان دەیدەن له مووی سەریان دوای داهێنانی بۆ نەوەی تێک نەچێ.
قڕ: مەرگی تێکڕایی.
قڕاک: قەلەڕەش.

قڕاکه: باڵندەیەکی سەوزە بەقەد (قژاکە) یەک دەبێ.

قڕاڵێ: ھ. گوێزێکی پووچەڵە کە بەدارەوەبێ.

قڕان: ناوە بۆ جۆرە دراوێکی زیوین. قڕبوون.

قڕاندن: قڕەکردنی قەلەڕەش. بریتییە لە نوقلانەی خراپ: بۆمان مەقڕێنە واتە نوقلانەی خراپمان بۆ لێ مەدە.

قڕانن: د. قڕاندن.

قڕپاق: قڕپۆق.

قڕپۆق: بۆق.

قڕبوون: مردنی گیاندار بەکۆمەڵی و زۆری.

قڕپۆک: قڕپۆک. قڕپۆق.

قڕپۆڵ: قڕپۆڵ.

قڕ تێخستن: کوشتاری تێکڕایی.

قڕتێکەفتن: قڕ تێکەوتن.

قڕتێکەوتن: قڕ کەوتنە ناو گیاندارەوە.

قڕقڕۆک: قوورقووڕاگە.

قڕقڕە: کندری بەکرە. چەرخی پچووک.

قــڕقــێنە: بایەکـە لە دەروونەوە ھەڵ دەقـوڵێ و بەدەنگەوە لە دەم دێتە دەرەوە.

قڕک: ز. قوڕگ.

قڕکردن: قڕ تێخستن.

قڕناتە: پارچەیەکە لە پارچەی مۆزیقە.

قڕنوو: گەنە.

قڕنە: قڕنوو.

قڕنی: قڕنوو.

قڕواق: بۆق.

قڕ و قەپ: بێ دەنگی و قسە نەکردن.

قڕ و قـەپۆز: وتەیەکـە لە ڕووی سووکـییـەوە دەوترێ بەدەم و پلی یەکێکی ناشیرین.

قڕ و نیمقڕ: کاڵایەکە ژنان دەیپۆشن چین چینە و ھەر چینەی لە جۆرێکە.

قڕە: ھەرا و دەنگەدەنگ.

دەنگی قـەل و بۆق، (قڕەقڕ) قڕەی یەک لەدوای یەک. دواھەمین کەس کە سەرەی پێیە سەر.

قڕھاتن: قڕ تێکەوتن.

قڕێژ: با. کرێش.

قرژاڵ: دەعبایەکی ئاوی چنگ چنگی ڕەقی دوو سەرە.

قرژانگ: قرژاڵ.

قرژە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو دەباخی پێ دەدرێ.

قرسان: تەخمین.

قرساندن: ز. ترنجاندنی شتێک لە ناو شتێکی تردا.

قــرش: ز. پووشی ھەڵـوەریو. لق و پۆپی درەخت کـە لە خـۆیەوە ھەڵوەریبێ.

قرشە: کرشە.

قرقرتۆک: کرکراگە.

قرک: ز. قورک. قەلەڕەش.

قرم: د. مرخ: (قرم)ی لێ خۆش کردووە.

قرماندن: خورین بەدەنگی بەرز لە یەکێک: تێی قرماند.

قرمز: ئاڵ.

قرمزی: شتێکە کە ڕەنگی قرمز بێ.

قرمژن: دەنگی تەق و ھووڕی چەک بەزۆری.

قـرمـە: دەنگێکە وەک دەنگی شکانی داری گـەورە بەگـردەبڕی، قــرمــەقــرم: قــرمــەی یەک لەدوای یەک، (قــرم و ھووڕ) قەرمەقرمی زۆر.

قرمچی: با. شتێکە کە سیس بووبێ.

قرنجان: ڕووشان و برینداربوونی شت.

قرنجاندن: ڕووشاندن و بریندارکردنی شت.

قرنجانن: قرنجاندن.

قرنگە: دەنگێکە وەک دەنگی (خرنگە)، (قرنگەقرنگ) قرنگەی یەک لەدوای یەک، (قرنگ و ھووڕ) قرنگەقرنگی زۆر.

قرپیک: با. سێ شەشی بەھار.

قرێژ: چڵک. شتی چڵکن (ز).

قرێژاھی: ز. قرێژ.

قــریشکە: دەنگێکـە لە قـیــژە گـەورەتر، (قــریشکەقــریشک) قــریشکەی یەک لەدوای یەک، (قــریشــک و ھووڕ) قــریشکە قریشکی زۆر.

قرێن: ز. جەنگ و دەمقاڵێ.

قریواندن: قریوەکردن.

قریوانن: قریواندن.

قــریوە: دەنگێکی بەرزە کە لە خۆشییەوە پەیا ببێ، (قریوەقریو) قریوەی یەک لەدوای یەک.

قریوەکردن: قریواندن.

قزگە: شوێنێکە یەکەمجار گوێی (شەقێن)ی لێ دادەنێن و بەدار لێی دەدەن.

قزە: ترسنۆک. ژنانی.

قژ: مووی درێژی سەر. کەفی شت (د).

قـژاکە: باڵـندەیەکی دەنوک درێژی سـەر ڕەشی بەرسنگ سـپـییـە بەقەد کۆترە باریکەیەک دەبێ.

قژاڵکە: قژاکە.

قژبەسەرە: بریتییە لە ئافرەت.

قژقژ: شتێکە لق و چڵی زۆری لێ بووبێتەوە.

قژقژاوی: قژقژ.

قژقژۆکە: شتی قژقژاوی.

قژقژە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو و، قژقژاوییە.

قژگ: ز. قەلەباچکە.

قژکردن: د. ترشانی دۆ و کەفکردنی.

قژکە: قژقژە.

قژگە: قژقژە.

قژلاندن: ز. تواندنەوەی ڕۆن.

قژن: کەسێکە کە قژی بەسەردوەبێ.

قژنەسەر: سەر قژن.

قژە: د. کەف.

قژەسەر: قژێکە کە لە سەر بووبێتەوە.

قژە کردن: د. ترشانی شت.

قژیاک: ز. قەلەڕەش.

قسر: مێینەیەکە کە ساڵێک بەبێ ئاوسی مابێتەوە. شتی بێ بەر (د).

قسکل: د. جۆرێکە لە بەری دارمازوو.

قسڵ: شتێکی تیژی سووتێنەری سپییە لە سووتاندنی جۆرە بەردێک پەیدا دەبێ.

قسن: کەڵەکەبەردێکە کە بەگردی گۆڕێکدا کرابێ.

قسنی: شتێکی ڕەشباوە، وەک مێوی هەنگوین بۆنێکی خۆشی هەیە.

قسە: گفتوگۆ.

قسەبردن: گێڕانەوەی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.

قسەبڕین: بڕینی قسە لەناوقەددا بەیەکێک.

قسەبڕینەوە: دەنگ دابڕینی یەکێک لەگەڵ یەکێکی تردا لەبەر زوویربوونی لێی.

قسەبەر: کەسێکە کە قسەی یەکێک ببا بۆ یەکێکی تر.

قسە بەسەر قسە داهێنانەوە: گوڕێزکردن لە قسەدا بۆ سەر قسەیەکی تر. قسەبڕین بەیەکێک.

قسە تاڵ: کەسێکە قسەی ناخۆش بێ.

قسەخواردنەوە: قوتدانەوەی قسە و نەکردنی لەبەر شتێک.

قسەخۆش: کەسێکە گفتوگۆی خۆش بێ.

قسەدابڕین: دەنگ دابڕین.

قسەدروست: کەسێکە کە قسەی ڕێکوپێک بێ و درۆی تێدا نەبێ.

قسەدۆڕاندن: دەربڕینی قسەیەکی نەهێنی. شکانی قسەی یەکێک لای یەکێک.

قسە دەرهاوردن: قسە دەرهێنان.

قسە دەرهێنان: دەرهێنانی قسەیەکی پەنهانی لە یەکێک بەفێڵ.

قسەڕاست: کەسێکە لە قسەیدا ڕاست بێ.

قسەڕەق: کەسێکە کە قسەی قورس و ناخۆش بێ لەگەڵ مەردوومدا.

قسە ڕەوا: کەسێکە لەناو کۆمەڵەدا قسەی بڕ بکا.

قسەڕەوان: کەسێکە لە قسەدا دانەمێنێ.

قسەزان: کەسێکە لە شوێنی خۆیدا بزانێ قسە بکا.

قسەزل: کەسێکە کە قسەی لە خۆی زلتر بێ.

قسەسارد: بریتییە لە کەسێک کە قسەی خۆش نەبێ.

قسەشکاندن: بەقسە نەکردنی یەکێک و لە فەرمان دەرچوونی.

قسەقوت: قسە نەستەق.

قسە قووتدانەوە: قسەخواردنەوە.

قسەکردن: گفتوگۆ کردن لەگەڵ یەکێکدا.

قسەکەر: کەسێکە گفتوگۆ بکا.

قسە گێڕانەوە: گێڕانەوەی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.

قسە لە ڕوو: کەسێکە کە هەموو قسەیەک لە ڕووی مەردوومدا بکا با دڵگیریش ببێ.

قسە لەسەر داکێشان: قسە دەرهێنان لە یەکێک بە فێڵ.

قسە لێ کردن: دوان لە بابەت شتێکەوە.

قسە نەستەق: کەسێکە کە قسەی خۆش و قوت بێ.

قسە و باس: دەنگوباس.

قسەوەرگرتن: لە گوێ گرتنی قسەی یەکێک.

قسە هەڵبەست: کەسێکە قسەی درۆ هەڵبەستێ.

قسە هەڵبەستن: ڕێکخستنی قسەی درۆ.

قسەهێنان: هێنانی قسەی یەکێک بۆ یەکێکی تر.

قسەی نەستەق: قسەی بەرزی بەکەڵک.

قشپل: پشقل.

قشت: قشتیلانە.

قشتیلانە: شتی پچکۆلانەی جوانکیلە.

قشتیلە: قشتیلانە.

قشقەرە: قەلەباچکە.

قشکە: جۆرێکە لە بەری دارمازوو قژقژاوییە.

قشلاخ: هەواری زستانەی دەوارنشین. ناوی دێیەکە لە جوانڕۆ.

قفڵ: ئاسنێکە دوای ئەڵقەڕێزکردن دەدرێ لە دوولای دەرگا و سندوق بۆ قایمی و بەکلیل هەڵدەگیرێ.

قفڵدان: داخستنی دەرگا و سندوق بەقفڵ.

قفە: کۆکە.

قفین: کۆکین.

قل: دەنک: قلێک ترێ واتە دەنکێک.

قلاخ: کۆگای تەپاڵە.

قلاشتن: قڵیشاندنی شت.

قلاشکەری: داری وشکی زەنگە قلّیشە.
قلاق: ل. قەلەڕەش.
قلّپاندنەوە: قلّپکردنەوە.
قلّپبوونەوە: ڕژان و دەمەوخواربوونەوەی شت.
قلّپکردنەوە: ڕژاندن و دەمە و خوارکردنەوەی شت.
قلّپ و قوّپ: دەنگی هێلّنج لەکاتی ڕشانەوەدا.
قلّپە: دەنگی ڕژانی شت بەزۆری، (قلّپەقلّپ) قلّپەی یەک لە دوای یەک، (قلّپ و هووڕ) قلّپەقلّپی زۆر.
قلّخ: ز. برنگ.
قلغ: د. ڕێخت و سوروشت.
قلقل: ل. بەری گیایەکە لە نیسک دەچێ بەبرێشکەیی دەخورێ.
قلکە جەوت: کلاوە بەڕوو.
قلّمبوونەوە: د. قلّپبوونەوە .
قلّمە: د. قلّپە.
قلە: گەشی ئاگری پشکۆ کە خالّی ڕەشی تێدا نەمێنێ: ئاگرەکە (قلە)ی دێ، (قلەقل) قلەی ئاگر بەزۆری.
قلیان: قەنگە.
قلیان ئاوی: نێرگەلە.
قلیاناوی: قلیان ئاوی.
قلّیانخۆر: کەسێکە کە قلیان بکێشێ.
قلیاندار: کەسێکە هەر قلیان تێ بکا بۆ یەکێکی تر.
قلیان دێمی: د. قەنگە.
قلیانکێش: قلیانخۆر.
قلّیاو: د. قلیە.
قلێ بلێ: قلی و بلی.
قلیچکە: هـ. کلک.
قلێچە: گیایەکی بەهاری گەلاّ وردە گولێکی زەرد دەردەکا.
قلّێزەنگیسی: جۆرە چێشتێکە لە برنج و هەلّووژە دروست دەکرێ.
قلێل: ز. کونی هەموو شتێک.
قلێنچک: کلێنچکە.
قلێنچک: د. برای تووتە.
قلێنچکە: د. قلینچک.
قلّیە: گیایەکی تیژە سابوونی پێ دەکرێ. قلّێزەنگی (د).
قلینج: پەنجە تووتە.
قلینچک: قلینج.
قلّیش: درزی گەورەی شت.
قلّیشان: درزبردنی شت.
قلّیشاندن: لەتکردنی دار و شتی تر بەتیغ.
قلّیشاندنەوە: درز تێکردنی شت بەتیغ.
قلیشانەوە: دەم دانەوە و درز تێبوونی شت.
قلّیشاو: شتێکە کە قلّیشی تێ بووبێ.
قلیشاوە: قلّیشاو.
قلّیشبردن: قلّیشان.
قلّیف: د. کێلان.
قلیک: ز. داخستنی شمشێرەی دەرگا.
قلی و بلی: قسە یا نووسینی بێ مەعنای شڕم بڕم.
قم: قوم.
قمار: قومار.
قمارباز: قومارباز.
قمباو: بەسەرداکشانی ئاوە بەزۆری بەسەر کشتوکالّدا.
قمقمۆک: ز. قومقمۆکە.
قمقمۆکە: قومقمۆکە.
قملاخ: خمخۆرکی زەوی.
قمیش: قومووش.
قنج: شتی قیت. شتی چاک (با).
قنجبوونەوە: قوتبوونەوە.
قنجکردنەوە: قوتکردنەوە.
قنجە قنج: قوتەقوتکردن.
قنچک: لاسکی میوە و هێندێ سەوزی. کلێنچکە (د).
قنچکان: د. چیچکان.
قنچکە: زیپکە.
قنچکەسلاو: د. سیچکەسلاوە.
قنچکەسلاوە: قنچکەسلاو.
قنچکەکرد: دانیشتن بەچیچکانەوە.
قنک: ز. کولانەی مریشک.
قنگ: کونێکە لە ناوەندی هەر دوو سمتی گیانداردا پیسی لێوە دەکا.
قنگانیسک: د. ئانیشک.
قنگاو: ئاوێکە کە لە خوار کشتوکالّەوە دەربچێ.
قنگاولّە: گیایەکی بەهارییە کەمێک بەرز دەبێتەوە گەلاّی لە گەلاّی بی دەچێ و ڕەوانە.
قنچکاو: د. قنچکی چاو.
قنگدانەوە: بریتییە لە دانیشتنێکی کەم.
قنگدەر: بریتییە لە مەردوومی حیز.
قنگر: کنگر.
قنگرپاچ: بنجی کنگر.
قنگرتن: بریتییە لە دانیشتنی مندالّی شیرەخۆرە لەسەر قنگ یەکەمجار.
قنگرواج: قنگرپاچ.

قنگرەزا: د. جۆرە جەوییەکە لە کنگر پەیدا دەبێ.

قنگلاشک: بنجە درکی کنگری وشکەوەبوو.

قنگ لێ کەوتوو: بریتییە لە مەردوومی بێ هۆش و گۆش کە هەمیشە شتی لێ بکەوێ.

قنگەبان: بانی خانوو لە پشتەوە کە لە زەوییەوە نزم بێ.

قنگەجنۆکە: بریتییە لە شوێنی زۆر تەسک و تروسک و تەنگەبەر.

قنگەجووڕێ: قنگ قووچاندنی گیاندار بەهۆی زۆر گوو هاتنی یا هێلکە کردنیەوە.

قنگەخشکێ: لەسەر قنگ خۆخشاندن.

قنگەخلیسکێ: لەسەر قنگ هاتنە خوارەوە لە شوێنی سەرە و لێژەوە.

قنگە خورۆکە: نەخۆشییەکە لە هێندێ گیاندارا قنگی دێتە خوروو.

قنگەخەو: نووستن بەقنگەوە.

قنگەزە: د. پشتی هۆز: فیسار کەس لە قنگەزەی بابانە، واتە لەو نەژادەیە.

قنگەسووتەکە: دەردێکە دووچاری منداڵی ساوا و مەرەزەی کۆرپە دەبێ.

قنگەسووتەکێ: قنگە سووتەکە.

قنگەشەڕ: شەڕکردن لەگەڵ پێ دزکێدا پاشەوپاش.

قنگەقنگ: بریتییە لە دواخستنی کار بۆ نەکردنی: فیسار کەس لەم کارەدا (قنگەقنگ) دەکات.

قنگەگاز: برینێکە لەسەر کولۆکی ولاخ پەیدا دەبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین یا کۆپانەوە.

قنگەلاشک: قنگلاشک.

قنگەلێس: قنگدانەوەیەکی کەم بەچیچکانەوە.

قنگەلفس: قنگەلێس.

قنگەنشینکە: منداڵێکە کە تازە فێری دانیشتن بووبێ لەسەر قنگ.

قنگەنشینە: قنگەنشینکە.

قنگە و تلوور: پاڵکەوتن بەجۆرێک کە قنگ دەرپەڕێ.

قنگ هەڵتەکێنە: د. کلک هەڵسەنگێنە.

قنیات: داکەوتن بەبەشی کەم، قنیاتکردن: داکەوتن بەبەشی کەم.

قوبا: ز. ماستی بزرکاو.

قوبکە: د. گومەز. لوتکەی شاخ.

قوبوولکردن: پەسندکردن.

قوبوولی: چێشتێکە وەک پلاو بەڵام نەم ناپاڵێورێ.

قۆپ: ز. کەسێکە دەستی یا قاچی شلەپەتە بێ.

قوپان: چاڵبوون و بەناوداچوونی هێندێ شت بەهۆی نهێمێکەوە.

قوپاندن: چاڵکردن و بەناودابردنی هێندێ شت بەنهێم.

قوپاو: شتێکە چاڵ بووبێ و بەناوداچووبێ.

قۆپچە: شتێکی پچکۆلانەی گردە بەیەخەدا دادەدروێ بۆ داخستن. جۆرێکە لە بەری دارمازوو.

قۆپز: د. هاشە و هووشە.

قوپکە: د. قوبکە.

قوپۆز: قەپۆز (د). گرتییەکە لە ناوەڕاستی نیلی جووتدا.

قوپەن: چەند بنجە سەوزییەکە لەناو پەڵەیەکدا، کە بەرزتر و بەهێزتر بێ لە دەوروبەرەکەی.

قوپیان: د. قوپان.

قۆپی: جێگایەکە ناوی تێدا وەستا بێ و گیای لێ ڕوابێ. ناوی شوێنێکی فێنکە لە شاخی قەرەداخ.

قوت: شتی قنج و قیت. شتی کورت (ز). هەرزە و بێ ژێر (د). قۆتین.

قوتابخانە: جێگای دەرس خوێندنی قوتابی.

قوتابی: منداڵێکە چووبێتە بەر خوێندن.

قوتار: ڕزگار، (قوتاربوون) ڕزگاربوون، (قوتارکردن) ڕزگار کردن. چەند ولاخێکە بەر و دوا بەرێدا برۆن.

قوتاسە: خشڵێ زیوینی ژنانە.

قوتان: ز. کوتان.

قۆتان: هەرزاڵ.

قوتاوی: قوتابی.

قوتایی: شوێنی قوت لە زەوی.

قوتبوونەوە: قنجبوونەوە.

قۆتر: ولاخی پیری پەککەوتە.

قوتومەپا: هـ. قولەپێ.

قوتحە: د. شتی زۆر چاک.

قوتفین: ز. سڕبوون لە سەرماندا.

قوتک: با. سوخمە.

قوت کردنەوە: قنج کردنەوە.

قوتکە: سەر لووتی شاخ و شوێنی بەرز.

قوتم: ز. کورتمە دارێکە کە لە زەویدا مابێتەوە دوای برینی.

قوتوو: شتێکی بۆشی سەرقاپدارە لە تەنەکە یا شتی تر دروست دەکرێ و شتی تێ دەکرێ.

قوتوولە: قووتوویەکی تەنەکەیە نەوتی تێ دەکرێ و پلیتەی تێ هەڵ دەکێشرێ و دادەگیرسێنرێ.

قوتە: د. قوتابی. مەردوومی قوت.

قوتەرە: کۆتەرە. دۆڵیانی ئاش.

قوتە قوت: قنجە قنج و هەڵپەڕ و داپەڕ.

قوتەک: ز. کالآیەکی کورتە لەسەر کراسەوە لەبەر دەکرێ.
قوتی: قوتوو.
قۆتی: قۆتین.
قوتیلە: قوتوولە.
قۆتین: سەری ڕووت، فیسار کەس سەری (قۆتین)ە.
قۆجە: د. جاوین.
قـۆچ: قـوربانی. پرتاوی دوو سـوارە بۆ ئەوەی یەکـتـری بەجێ بهێڵن: ئەو دوو سوارە (قۆچ) دەکەن. تەڵەیەکە کە دڕندەی پێ بگیرێ (ز). شاخی گیاندار: شەڕەقۆچ.
قۆچاخ: مەردوومی خێرا.
قـۆچان: پـسـوولەیەکـە لە دەوڵەتەوە بدرێ بەیەکـێـک بەرامـبـەر بەباجێک.
قۆچبە هدر: گیایەکە بنکێکی ڕەوانی هەیە.
قۆچ تێهەڵدان: شوق تێهەڵدان.
قۆچدار: گیانداری شاخدار.
قۆچدان: قۆچ وەشاندن.
قۆچ قۆچانێ: شەڕە قۆچ.
قـۆچک: جـۆرە قـۆچکەیەکی ڕەشی چنراوە بەئاوریشـمی سـوور، ژنانی بلّباس دەیکەنە سەریان.
قـۆچکە: جـۆرە لەچکێکە دەکـرێ بەسـەری منداڵی سـاوادا. دەسماڵی سەری ژنان.
قۆچکەتاش: قۆچی تاش.
قۆچکە سۆرانی: د. فەقیانە.
قۆچ لێدان: قۆچ وەشاندن.
قۆچ وەشاندن: شۆق وەشاندن.
قۆچ وەشێن: شۆق وەشێن.
قۆچ هاویشتن: شۆق هاویشتن.
قـۆچەقـانی: شـتـێـکی دوو لیـسـپی هۆنراوەیە لە بەن یا دەزوو دروست دەکـرێ، ناوەڕاسـتـەکـەی تۆزێک پانە بەردی پێ دەهاوێژرێ.
قـۆچیـتـاش: ڕێکخـسـتنی مـووی پێشی ناوچەوان بەگـوێزان بۆ جوانی.
قۆخ: میوەیەکی خڕی مزری تووکنی سپاتی ناوک ڕەقە لە قەیسی گەورەترە. قۆختە. شتی چەماوە. (د) زیخ.
قۆختە: ژوورێکی پچووکی نزمە لەناو باخدا دەکرێ بۆ باخەوان.
قۆخدان: د. چەمانەوە.
قۆخڵ: خانووی پچکۆلانە.
قۆخە: کۆکە، (قۆخەقۆخ) کۆکە کۆک.
قۆدک: با. ناوێنە.
قۆدی: قوتوو.
قۆدیلە: قوتیلە.
قۆر:ز. گیانداری لاواز.
قورئان: ئەو کتێبەیە کە بەسروش بۆ پێغەمبەری ئیسلام هاتووە.
قورئان خواردن: سوێندخواردن بەقورئان.
قورئان دان: سوێندانی یەکێک بەقورئان.
قورافتن: ز. ڕنینی ترێ و برینی گوڵی دانەوێڵە.
قـوربان: سەرگەرد. وتەیەکە لە ڕووی گـەورەییـیـەوە دەوترێ بەو کەسەی کە قسەی لەگەڵ دەکەیت.
قوربانی: مەڕ و بزن یا حوشتر و گایە کە لە چوار ڕۆژەی جەژنی قورباندا سەر ببڕێ بەناوی قۆچەوە.
قـوربـانیـکردن: سـەربڕدرینـی قـوربـانی لە چوار ڕۆژەی جـەژنی قورباندا بەناوی قۆچەوە.
قورپ: قرقێنە. هێڵنج (د).
قـۆرت: چەوتی و گـێـری لە هەمـوو شـتـێکدا، (قـۆرت قـۆرت) شـتـێکە کە قـۆرتی زۆری تێدا بێ. چەپاڵەی ڕۆزگار: یاخوا هەرگیز قۆرت نەیەتە بەرت. چاڵ.
قورتاندن: هەڵقرچاندنی لچ.
قورتانن: د. قورتاندن.
قۆرتقۆرتاوی: شتی لق لق.
قورتم: قوڕقوڕاگە.
قۆرتم: د. قورتم.
قۆرتی: با. گۆترە.
قۆرچ: ز. توێکلی سەوزی فەریکە گوێز.
قورچمین: هەڵپچڕکاندنی گیا.
قورخ: ز. ئەستێرەی گەلاوێژ.
قۆرخ: قەدەغە، (قۆرخکردن) قەدەغەکردن.
قۆرخانە: گەنجینەی چەک.
قۆردوون: زریزەیەکە دەکرێتە سەعات و دەکرێ بە بەرۆکدا.
قوڕ: گلێکە بە ئاو شل بووبێتەوە.
قۆڕ: کەسێکە کە ڕیخۆڵەی ڕژابێتە ناو گونیەوە. زەنگی گەورەی ملی پێشەنگ. بریتییە لە شتی هیچ و پووچ.
قوڕاچکە: د. قوڕقوڕاچکە.
قوڕاد: بەربەسێڵ.
قوڕادە: گـیـایەکی کێوی توونی بەهارییە وەک کەوەر وایە دەکرێ بەکەلانە. مسی شکاو. جۆرە پیـازێکە سەلکەکەی هەرگـیز گەورە و خڕ نابێ.
قوڕاڵە: گیای قوڕاوە.
قۆڕاندن: قۆڕەکردن.
قوڕاو: ئاوێکە بەهۆی قوڕەوە لێڵ بووبێ. بەربەسڵ.
قـووڕاویلکە: باڵندەیەکە وەک (بۆرە جرە) بەڵام ئەم گـەورەتر و قاچی درێژترە.

قوڕاوی: شتێکه که قوڕی تێوەچووبێ.
قوڕباق: بۆق.
قوڕبەسەر: بریتییە لە لێقەوماوێکی بەسەزمان.
قوڕبەسەری: لێقەوماوی و هەژاری.
قوڕبەست: قوڕێکە لەسەر شوێنێک ڕۆ کرابێ بەئەستووری.
قوڕپەستکردن: ڕۆکردنی قوڕ بەئەستووری.
قوڕپێوان: قوڕکردن بەسەردا بە هۆی خەفەت یا چورتمێکەوە.
قوڕپێوەدان: بریتییە لە وێرانکردن یا تێکدانی شتێک.
قوڕتێکەر: کرێکارێکە کە هەر قوڕ تێکدا بۆ قوڕکێش.
قۆڕخانە: جبەخانە.
قوڕدادەر: کرێکارێکە کە هەر قوڕ دابدا لەسەر چینی دیوار بۆ وەستا.
قوڕشێل: کرێکارێکە کە قوڕ خۆش بکا بەپێ.
قوڕقوڕاکە: قوڕقوڕاگە.
قوڕقوڕاچگە: لولەیەکە لە ملی گیانداردا هەناسەی لێوە دەدا.
قۆڕقۆڕە: جۆرە مزراحێکە کونێک لە تەنیشتیەوەیەتی لە کاتی داکوتانیدا قۆڕەی لێوە دێ.
قوڕقوشم: جۆرە کانێکە وەک زیو بەڵام ئەم نەرم وکەم نرخە.
قوڕقێنە: قرقێنە.
قۆڕک: ز. پشت مل.
قوڕکێش: کرێکارێکە کە هەر قوڕ بکێشێ بۆ وەستا.
قوڕکێشان: بردنی قوڕ بۆ وەستا.
قوڕکێشی: قوڕکێشان.
قوڕگ: قوڕقوڕاگە.
قوڕگدڕاو: بریتییە لە مەردوومی دەنگ زلی چەنەباز. بریتییە لە مەردوومی چاوبرسی زۆرخۆر.
قوڕگدڕیاک: د. قوڕگدڕاو.
قوڕگرتنەوە: کردنی گڵ بەقوڕ بۆ کارکردنی.
قوڕمساخ: گەواد.
قوڕمساغ: قوڕمساخ.
قۆڕن: د. تاوان و گوناح.
قوڕنازک: ئانیشک.
قوڕنانە سەرچاو: بریتییە لە داخ و خەفەتکردن بەدڵی یەکێکدا.
قوڕناویلکە: دەعبایەکی درێژی پچکۆلەی ئاوییە لە بەهاراندا پەیدا دەبێ و دەنگێکی زلی هەیە.
قوڕنە: گۆشەی ژوور یا حەوش.
قوڕنەت: با. قوڕنە.
قوڕواق: قوڕباق.
قوڕ و قسڵ: شتێکە دەگیرێتەوە لە گڵ و قسڵ بۆ بەکارهێنانی لە بناغەی دیواردا.
قوڕوقوشم: قوڕقوشم.
قوڕوقە: د. بڵاوبوونەوەی چەند سوارێ لەکاتی هێرشدا.
قوڕ و قەپ: قڕ و قەپ.
قوڕ و قەپۆز: قڕ و قەپۆز.
قوڕۆل: کولۆر.
قوڕۆڵی: کولۆری.
قوڕونچک: نوقورچ.
قوڕوو: قورگ.
قوڕووگ: قوڕگ.
قورە: ز. دۆشای بەرسیلە.
قـۆڕە: دەنگی ڕەشـەوڵاخ. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی قـۆڕقـۆڕە، (قـۆڕەقـۆڕ) قـۆڕەی یەک لە دوای یەک. دەردێکە تووشی ڕەشەوڵاخ دەبێ و دەیکوژێ.
قوڕەڕەش: جۆرە قوڕێکی ڕەشە بەنی پێ ڕەش دەکرێ.
قوڕەسوور: جۆرە قوڕێکی سووری پاکە گڵاوی پێ دەردەکرێ و بۆ لیر دەدرێ لە جەستە.
قورەکاری: خەریکبوون بەکاری قورەوە.
قووریانە: د. گیاندارێکە کە پێی دەڵێن قۆڕی.
قۆریانە زەردە: د. بزمژ.
قـۆڕی: دەعـبـایەکـە وەک مـارمـێلکە بەڵام ئەم گـەورەترە. بوونی مەردووم بە قۆڕ. قۆڕیە (د).
قۆڕیجان: د. کوڵنجان.
قۆڕیتان: وتەیەکی سووکە بەهێندێ ئافرەت دەوترێ.
قوڕین: شتێکە لە قوڕ دروست کرابێ.
قـورس: شـتـێکە لە هەڵگرتندا گران بێ. گوێیـە کـە بەگـران شت ببەیت. بریتییە لە مەردوومی سەنگین.
قورسایی: گرانی و سەنگینی شت.
قورس و قۆڵ: د. شتی داڕێژراوی قایم.
قورس و قەمەر: بریتییە لە مەردوومی سەنگین و گران.
قورسی کەمەر: بەری گیایەکی گەرمیانییە ناوکێکی سپی هەیە بەکوتراوی دەکرێ بەدەمی منداڵی ساوادا بۆ ڕەوانی.
قـورسی نەعنا: نوقـڵـێکی پانی گـردە لە شـەکـر و ئارەقی نەعنا دروست دەکرێ.
قـورسی: قـورسـایی. بریتـیـیـە لە سـەنگینی و گـرانی مـەردووم. کورسی.
قورعان: قورئان.
قۆرغ: حەمامێکی تێکڕاییە کە بۆ یەکێک یا خێزانێک تەرخان کرابێ.
قۆرغکردن: تەرخانکردنی حەمامێکی تێکڕایی بۆ یەکێک یا بۆ خێزانێک.

قۆرگ: ز. کلێنچکەی مەردووم.
قورم: با. بنکی درەخت.
قورمیش: کۆکی سەعات: سەعاتەکەم قورمیشە. دێیەکە لە موکریان، (قورمیشکردن) کۆککردنی سەعات.
قورنچک: نوقورچ.
قورۆ: د. زوقم.
قورواق: بۆق.
قوروان: قوربان.
قوروانی: قوربانی.
قورسکان: نوسکانەوەی سەگ لە کاتی ئازار پێ گەیشتنیدا.
قورسکە: دەنگی سەگ لە کاتی ئازار پێگەیشتنیدا، (قورسکە قورسک) قورسکەی یەک لەدوای یەک.
قورۆک: کولۆر. کورۆک.
قورۆڵ: کولۆر.
قورۆمە: هەوجار.
قوررووقە: د. ڕاکردنی کۆمەڵێک و بڵاوبوونەوەیان.
قۆرە: بەرسیلە.
قۆرەقۆر: ز. قۆڕەقۆڕ.
قۆریات: جۆرە مقامێکە.
قورینگ: قولنگ.
قۆربە: شتێکی دەسک و لولەدارە لە شووشە یا لە فافۆن چای تێدا لێ دەنێ. ناوی گەڕەکێکە لە شاری کەرکووک.
قۆری: قۆریەی چا. کادانێکە دروست دەکرێ لە تەنشت ماڵانەوە بەگردی لە تەیان و، ناوەکەی پڕ دەکرێ لە کا و سەرەکەی بەقۆقزی سواغ دەدرێ. لۆدەی گزرە گیا.
قوز: جێی میز و زانی مێینە.
قۆز: شتی زۆر چاک. گیانداری شەنگ و شۆخ.
قۆزاخە: گوڵی بەری پەمووە کە ناوەکەی پڕە لە لۆکە. شتێکی خڕە کرمی ئاوریشم هەڵی دەپێچێ.
قوزبڕکە: دووکلکە. بریتییە لە چەقۆی پچووک. ملە.
قۆزتنەوە: گرتنەوەی شت بەدەست و بردی.
قۆزراوە: شتێکە کە بەپڕ پێداکردن بەحەواوە بگیرێتەوە.
قوزەڵقورت: جۆرە دەردێکە وەک سندان لە گیاندار و کاڵەک و شووتی و ترۆزی دەدا. وتەیەکە لە رووی سووکییەوە لە وەرامی یەکێکدا دەوترێ.
قۆزلاخ: د. قۆزاخە.
قۆزلاخە: د. قۆزاخە.
قۆزڵەمینە: چێشتی چەنسوتەکە.
قوزولقورت: د. قوزەڵقورت.
قۆزە: کۆکە، (قۆزەقۆز) قۆزەی یەک لەدوای یەک.
قۆزەڕەشە: د. کۆکەڕەشە.
قۆزە قوڕواق: د. قەوزە.
قوزەسووتەکێ: سووتانەوە و سووربوونەوەی زێی کچی منداڵ.
قوزەڵقورت: قوززەڵقورت.
قۆزێتی: کوڕێنی و خۆ بەقۆز نیشاندان.
قۆزێنی: قۆزێتی.
قۆزی: قۆزێتی.
قۆزین: کۆکین.
قوژبن: قوڕنە.
قۆژیانە: د. سووسەمار.
قوس: قوز.
قۆستنەوە: قۆزتنەوە.
قوسان: ز. ئاوسان و کوترانی پێ لەبەر زۆر ڕۆیشتن.
قوش: ز. خەرمانێکە ئامادەکرابێ بۆ کوتان.
قوشقن: قایشێکە لە کلکی وڵاخ هەڵدەکێشرێ و لە قەڵتاخ قایم دەکرێ.
قوشقنبوون: قوشقیبوون.
قوشقنە: قوشقن.
قوشقی: مەردوومێکە کە تووڕە بووبێ، (قوشقیبوون) تووڕە بوون، (قوشقیکردن) تووڕەکردن.
قۆشمە: مەردوومی گاڵتەچی.
قۆشە: دراوێکی کەم نرخی ئێرانییە. گێژخواردنی مووی ناوچەوانی ئەسپ و ماین، ئینجا ئەم مووە ئەگەر لە یەک لاوە بوو ئەوا باشە و ئەگەر لە دوو لاوە بوو ئەوا شوومە و پێی دەڵێن جووت قۆشە (د).
قۆشەن: د. لەشکر.
قۆشەنیان: د. لنگدانی وڵاخ: ئەم شوێنە مەیدانی قۆشەنیانە.
قوفڵ: د. قفڵ.
قوفلین: ز. زۆر سەرمابوون و ڕەقبوونەوە لە سەرماندا.
قوففە: قایغ.
قوفە: قوففە.
قوفەوان: قایغەوان.
قۆق: ز. یەک سەر لە ئاژاڵ.
قۆقز: شتی زەق و دەرپەڕیو.
قۆقزایی: عاستی قۆقزی شت.
قۆقزی: قۆقزایی.
قول: مەردوومی زۆر ڕەش. لە ئەژنۆ بەرەوخواری گیاندار تا قاپی. باقە: (قول)ێک گیام درووە. کونی دیوار و شتی تر (ز). باش وێستانی هەلووک بەجۆرێک کە ژێرەکەی بۆش بێ بۆ ئەوەی کە بەدار هەلووک لێت دا باش بەرزبێتەوە.

قوڵ: شتی کوڵ. قوڵپی شت لەسەر ئاگر. سەری تیژی هێلکە.

قۆل: قۆڵ.

قۆڵ: ناوەندی شان و ئانیشک. ئێشکچی شەو کە بەناو ئاواییدا دەسووڕێتەوە. دەستەیەک لە مەردووم: لەشکرەکە (قۆڵ قۆڵ) بوو. داری ئەم لاو ئەولای عەرەبانە. شتی ئەستوور (د). ناوچە: لە قۆڵی مەڵکەندی.

قولاپ: دردوشێکی چقەداری تیژە بەلووتەکەی چەرمی پێ کون دەکرێ و بەچقەکەی دەزوو لەگەڵ خۆی دەهێنێتەوە دەرەوە. ئاسنێکی لووت تیژی چەوتاوەیە شتی پێدا دەکرێ. قولەپێ (د).

قولاپ دۆز: د. کەسێکە بەقولاپ شت بدروێ.

قولاپ دۆزی: دروونی شت بە قولاپ.

قولاپە: شتێکی لووت چەماوەی تیژە دەگیرێنرێتە هێندێ شت. قولەپێ.

قولاج: د. قولانج.

قۆلاج: د. قولانج.

قولاچە: قالۆنچە.

قولاخ: جێگای دابەشکردنی ئاو بۆ مەرەزە لای سەرووییەوە. پارچەیەک لە ئەندامی ئاژاڵە کە درندە خواردبێتی یا مردار بووبێتەوە و شوان بە بەڵگە هێنابێتیەوە بۆ خاوەنی. کەوڵ و پێستی گیاندار (د). مۆڵبوونی ماسی و ئاژاڵ.

قولاخە: مۆڵبوونی ماسی و ئاژاڵ.

قولاخەدان: کۆمەڵبوون و بەسەر یەکداکەوتنی ماسی لە سەرمادا. کۆمەڵبوونی گیاندار.

قولانج: ماوەی پانی دەست لە سەری پەنجە گەورەوە تا سەری پەنجەی دۆشاومژە.

قۆلانج: د. قولانج.

قۆلانچە: قالۆنچە.

قولب: قولف.

قولبوون: ز. کونبوونی شت.

قۆڵبەست: بەندییەکە لە پشتەوە هەردوو قۆڵی بەسترابێ، (قۆڵ بەستکردن) بەستنی هەردوو قۆڵی بەندی لە پشتەوە بۆ ئەوەی کە ڕانەکا.

قۆڵبەن: بازیبەند (د). قۆڵبەست.

قۆڵبەند: قۆڵبەن.

قوڵپ: قولفی شت. بڵقی شتی شل لەسەر ئاگر. بڵقی ئاو لەکاتی هەڵقولانیدا. هەنسکی گریان.

قوڵپدان: بڵقدانی ئاو لە کاتی هەڵقولان یا کولانیدا. هەنسکی گریان.

قوڵپن: مەردوومی خرپنەی قەڵەو.

قوڵپنە: قوڵپن.

قوڵپە: دەنگی کوڵینی شتی شل، (قوڵپەقوڵپ) قوڵپەی یەک لەدوای یەک. قوڵفە.

قوڵپەژێر: هـ. بەری گوڵە هێرۆ.

قۆڵپێچ: شتێکی درێژە نان پێوەدەر دەیپێچێ بەقۆڵیدا بۆ ئەوەی قۆڵی نەسووتێ.

قۆڵت: قۆرت.

قۆڵتر: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەمەردوومی پیری داکەوتوو.

قوڵتە: مەلێکی کەوەڵەی خاڵ و میلدارە لە (دارکونکەرە) پچووکترە بەشوێنی سەختەوە هێلانە دەکا وەک هێلانەی پەڕەسێلکە. جۆرە دەنگێکە لە کاتی خواردنەوەی شتی شل لە گەرووی هێندێ کەسدا پەیدا دەبێ ،(قوڵتەقوڵت) قوڵتەی یەک لەدوای یەک. دەنگی نقومبوونی شتێک لە ئاودا. قوڵپەی گەورەی شتی شل لەسەر ئاگر.

قوڵتەخۆرە: د. ژێردەریایی.

قوڵتەش: د. مەردوومی بێ شەرم.

قوڵتەشە: د. قوڵتەش.

قوڵتیان: د. قوڵتە کردن بۆ ژێر ئاو.

قولچماخ: هـ. مەردوومی قسەخۆشی قسەڕەوان.

قۆڵچی: کەسێکە باجی دەوڵەتی بسێنێ.

قۆڵچێتی: بوونی مەردووم بەقۆڵچی.

قۆڵداخ: بازن.

قولدر: د. مەردوومی بێ شەرمی بێ حەیا.

قولغ: جوان.

قولف: ز. قولب.

قوڵف: جێگا دەست لە هەموو شتێکدا کە پێی هەڵبگیرێ. قفڵ (د). ئەڵقەیەکە دەنرێ لە هێندێ شت.

قوڵف لێ نان: بریتییە لە سەنگین و گران ڕاگرتنی یەکێک کە سەنگین و گران نەبێ. پیاگرتنی قوڵفە بەهێندێ شتدا.

قوڵفە: جۆرە گرێیەکە کە بەڕاکێشانی لایەکی بکرێتەوە. ئەڵقەیەکە دەنرێ لە هێندێ شت.

قولقولان: جۆرە یارییەکی دوو دەستەییە پەنجەی قاچی چەپ دەگرن لە پشتەوە بەدەستی ڕاست و لەسەر پێی چەپ بەهەنگڵە شەلێ دەچن بۆ یەکتری.

قولقولانچکە: د. قولقولانە.

قولقولانە: د. بالینە.

قوڵقوڵە: د. قوڵەقوڵی شت لەسەر ئاگر.

قولکرن: ز. کونکردن.

قولله: قەڵای بەرز.

قوله: کوللەی مەشکە درە.
قۆلمە: د. لوولاق.
قۆلنج: کۆلنج.
قـولـنگ: باڵندەیەکی قـاچ و مل درێژە لە شـینەشـاهۆ دەچێ. قولنگە.
قولنگە: پاچێکی کلک کورتی دەم خڕی لووت تیژە.
قولۆر: د. کلۆر. شتی نالەباری نارێک.
قولۆق: کلکی گەنمەشامی.
قولولولو: د. چاوشارکێ.
قولووج: چاڵە قووتە.
قولووچان: د. جۆرە یارییەکە.
قولووج قولووج: شوێنی چاڵ و چۆڵ.
قوله: تەپلە سەری شاخ و درەختی بەرز. قولله.
قـولە: سەری تیـژی هێـلکە. ناوی دێیـەکـە لە سنووری خـانەقین. گیانداری کلک کورت.
قۆلە: د. قۆلانچە.
قولەبازەلە: د. قەلەباچکە.
قولەبانک: با. بەرهەیوانێکە لەسەربان دەکرێ نوین و شتی تری تێدا دادەنرێ.
قولەبنە: کولەبنە.
قولەپسکێ: د. سستی لە ڕۆیندا.
قولەپە: د. قولەپێ.
قولەپێ: ئێسقانێکی ڕەقەڵەی بەرزە بەم دیو و بەودیوی قاچەوە.
قولەشین: کەروێشک.
قولەفیسقە: د. قولەپێ.
قولەقاچ: قولەپێ.
قۆلە قۆڵ: کولەکولی شت لەسەر ئاگر.
قولەک: ز. گیایەکی گەلا پانە بەسەر زەویدا پان دەبێتەوە.
قولەمشت: قولی مشت.
قولەمشتێ: شتێکە بەپەنهانی بیخەیتە قولی مشتی یەکێکەوە.
قولەنگ: قولنگ.
قولەنگە: قولنگە.
قۆلە نەخشینە: د. جۆرە قالۆنچەیەکی ڕەنگاوڕەنگە.
قۆلەوانە: بازووبەند.
قول هەلکراو: گیانداری بەقولی گورجوگۆڵ.
قۆڵ هەڵماڵراو: قۆل هەلکراو.
قولیان: د. کۆلان.
قولی مست: ناوبەری دەست بەقووچاوی.
قولیک: ز. بەندیخانە.
قـــوم: پڕ بەگـــووپ لە ئاو و شـــتی شل. لم. دیزەی دۆ (ز). دەفرێکی گەورەیە ئاوی تێ دەکرێ بۆ ئاژاڵ (د).

قـومـاتە: پارچە تەنراوێکە منداڵی تازەبووی پێ دەپێـچـرێتـەوە، (قـوماتەکردن) پێچانەوە و شـەتەکدانی منداڵی تازەبوو لە مەرحەمە یا شتێکی تردا.
قـومـار: چەند یاری کـردنێکی تایبـەتیـیـە دەکـرێ لەسـەر پارە بردنەوە. یاری.
قوماریاز: بریتییە لە مەردوومی فێڵباز.
قومارپازی: بریتییە لە فێڵبازی.
قۆمارچی: کەسێکە یاری قومار زۆر بکا.
قومارخانە: شوێنێکە کە هەر قوماری تێدا بکرێ.
قومارکردن: خەریکبوون بەقوماردوە.
قومارکەر: قومارچی.
قوماش: کوتاڵ. ناوە بۆ جۆگە ئاوێک لە شارەزوور.
قومام: گیایەکی سەلکداری بەرزی قەفقەفی بەهارییە سەلکەکەی شیرینچکە گوڵی وەک گەنم وایە بەلام ئەم شیردی کەمە.
قومـامە: تەقـەڵێکی گەورەی ئەم دیو و ئەو دیوە کە ناو بەناو لە دۆشەک دەدرێ.
قۆمان: قەومان.
قۆماندن: بەرپاکردنی کارێکی گرنگی ناخۆش.
قۆمانن: قەوماندن.
قومپارە: د. گوللە تۆپێکە کە ساچمەی زۆری تێدا بێ.
قومپاژنە: پاژنەی پێ.
قومپانی: قومپاژنە.
قـومری: باڵندەیەکی پلـپـلـی باریکی زۆر جـوانی دەنگ خـۆشـە لە کۆتر پچووکترە. قەرنابیت (د).
قومقمۆک: قومقومۆکە.
قومقمۆکە: قومقومۆکە.
قـومقومۆکە: دەعـبایەکی پچکۆلەیە وەک مـارمێلکە. گـۆزدڵەیەکی مل باریکی بەرزە ناوملەکـەی کـون کـونە لەکـاتی ئاو لێ ڕۆکردنیدا بلقەبلقی لێوە دێ.
قومقومە: دەفرێکی مسینی قولفداری مل باریکی بن پانە.
قـوملاخ: قـورێـکی مڵـی ئەسـتـوورە کـە پەیدابووبێ لە باران یا لە ئاوی ترەوە.
قـوملێدان: وەرگـرتن و هەڵـمـژینی شـتی شل بەدەم بۆ خـواردنەوە. مژدان لە جگەرە و سەبیل.
قوموش: قومووش.
قوموش لێدان: د. قومووش لێدان.
قـــومـــووش: زەوییـــەکی هەڵدڕاوی قـــوولـە لە بـاری درێژی لەژێر زەویدا.
قومووش لێدان: هەڵکەندنی قومووش لە زەوی بەیەخە دری.
قومەزە: د. زۆڵ.

قۆمیان: قەومان.
قۆمین: قەومان.
قۆناخ: قۆناغ.
قۆناخە: قۆناغە.
قۆناخەپێچ: قۆناغەپێچ.
قونار: لقی وردی مێو کە بەری نەبێ و لقە بەردارەکانی بێ هێز بکات، (قونارکردن) کردنەوەی قونار لە مێو.
قۆناغ: دیواخان: مالی فیسار کەس (قۆناغ)ێکی گەورەیە. ڕۆژەڕێیەک: ئێرە و کەرکووک سێ (قۆناغ). لای خوارووی تفەنگ کە دارێکی پانە.
قۆناغە: منداڵێکە لەناو مەرحەمەیەکدا پێچرابێتەوە و قوماتە کرابێ.
قۆناغەکردن: شەتەکدانی منداڵ و قوماتەکردنی.
قۆناغەپێچ: پارچە تەنراوێکە منداڵی پێ قۆناغە دەکرێ.
قونتاخ: ز. قۆناغی تفەنگ.
قونتک: ز. یاپراخ.
قونجک: ز. قوژبن.
قونجرکە: پەیکوڵ.
قونچرک: چرنووک، نوقورچ.
قونچک: قنچک، ئەغرەجگەرە.
قونچکە: قنچکە، (قونچکەکردن) قنچکەکردن.
قوندا: ز. قنگدەر.
قۆنداخ: قۆناغەی تفەنگ.
قۆنداخە: قۆنداخ.
قوندە: گیاندارێکە کە کلکی زۆر کوڵ بێ.
قۆندەرە: جۆرە پێڵاوێکی پاژنەدارە لە چەرم دروست دەکرێ.
قۆندەرەچی: کەسێکە هەر قۆندەرە دروست بکات.
قۆندەرەچێتی: خەریکبوون بەدروستکردنی قۆندەرەوە.
قۆندەرەکردن: بەرزبوونەوەی ئاوی خوڕ لە ناو چەم و ڕووباردا بەهۆی خرەبەردی ناویەوە.
قۆنگرە: شوێنی بەرز بۆ چاودێری شتێک.
قونە: جۆرە ڕۆینێکە کە بەهەنگاو نەبێ: چۆلەکە بە(قونە) دەڕوا، قونەکردن: ڕۆینی بەقونە، قونەقون: قونەی یەک لەدوای یەک.
قۆنەقۆن: ڕۆیشتن بەهەنسکە برکێ و تەکەتەک: فیسار کەس بە(قۆنەقۆن) هات.
قۆنیاغ: جۆرە خواردنەوەیەکی گران مایەیە کە سەرخۆشی دەدا.
قونێر: دومەڵ.
قونیک: قولەپێ.
قوو: باڵندەیەکە گۆشتی دەخورێ و تووکی زۆر نەرم و شلە دەکرێ بەسەرین. قوولە و هەرا (د).

قوواش: ز. قوشقن.
قوواقوو: د. قاوەقاو.
قووپک: بەرزییەکە لە ناوەڕاستی تەختانییەکدا. پشتی دەرپەڕیو.
قووت چوون: چوونە خوارەوەی شت بەناو شتێکی تردا: پارووەکە یا زەلامەکە لە ئاوەکەدا (قووت چوو).
قووتدان: بردنە خوارەوەی خواردەمەنی لە دەمەوە بۆ ناوسک.
قووتکردن: قووتدان. ڕووتکردن. نوقومکردن.
قووتە: ڕووتەڵ. نوقومبوون.
قووتەڵ: ڕووتەڵ.
قووتەڵە: قووتەڵ.
قووتی: ز. قوتوو.
قووجانن: د. قووچاندن.
قووچ: شتی بەرزی کەڵەگەت.
قووچان: لێک نراوی دەست و دەموچاو.
قووچاندن: لێکنانی دەست و دەموچاو.
قووچانن: قووچاندن.
قووچاو: دست و دەموچاوی لێکنراو.
قووچەک: چەند شتێکە لەسەر یەک دابنرێ بەقووچی.
قووچەکە: ئەموستیلەی دروومان.
قووڕاندن: هاوارکردنی سەگ و تانجی لە کاتی ئازار پێ گەیشتنیاندا.
قوڕانن: قووڕاندن.
قووڕە: دەنگی سەگ و تانجی لە کاتێکدا کە ئازاریان پێ بگا بەڕەنگێک کە لە (قووروسکە) گەورەتر بێ، (قووڕەقووڕ) قووڕەی یەک لەدوای یەک.
قوڕی: ل. قۆریەی چا.
قووزە: قووڕە، (قووزە قووز) قووڕەقووڕ.
قووس: با. جۆرە کولێرەیەکی بێ ڕۆنە.
قووقاندن: تێ هەڵکردنی کەڵەشێر بەخوێندن.
قووقانن: قووقاندن.
قووقە: دەنگی خوێندنی کەڵەشێر، (قووقەقووق) قووقەی یەک لەدوای یەک.
قوول: قووڵ.
قووڵ: شوێنی زۆر چاڵ.
قوولاندن: بانگەوازی یەکێک لە دوورەوە: تێی قوولاند.
قوولانن: قوولاندن.
قووڵایی: عاستی قووڵی شت.
قووڵک: چاڵی پچووک.
قووڵکردنەوە: بریتییە لە زۆر وردکردنەوەی قسەیەک.

قــوولکە: قــوولک. چاڵێکە لە تەنیــشت دۆڵیــانی ناشــەوە ناردەباری ناشەوانی تێ دەکرێ. ئاگردان (د).
قووله: جۆرە دەنگێکی بەرزی درێژە مەردوومی لە دوور پێ بانگ دەکــرێ، (قــووله قــوول) قــوولەی یەک لەدوای یەک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی سەنگاو.
قوولەکردن: قوولاندن. بریتییە لە پێ هەڵبڕین لە هەموو کردار و گوفتارێکدا.
قووڵی: قووڵایی.
قووڵینه: دەفرێکی شووڵینی قووڵی دەم واڵە.
قوون: قنگ.
قوونار: قونار، (قوونارکردن) قونارکردن.
قووندان: قنگدان. سمتەجۆڵەی مریشک و کەڵەشێر.
قووندەر: قنگدەر.
قوونەبان: قنگەبان.
قوونە و تلوور: قنگە و تلوور.
قوونێر: دومەڵێکە کە لە دەوروبەری کۆم پەیدا دەبێ.
قووڵی: چێشتی قوبووڵی.
قوێخا: کوێخا.
قوێخایانە: مووچەیەکە دەدرێ بەکوێخا.
قویل: قووڵ.
قویلە: د. قوولە.
قوین: قنگ.
قەب: ز. زۆرانبازی.
قەبا: ز. قەبە.
قەباخ: بەرگی ڕەقی شت.
قەبارە: بارستایی شت.
قەبالە: ز. قەباڵە.
قــەباڵــە: نووسـراوێکی مـۆرکـراوە لە خـرید و فـرۆخـتـدا دەدرێ بەیەکتری.
قەبر: گۆڕ.
قەبران: گۆڕستان.
قــەبراوقــەبرکردن: ناشــتنی مـردوویەکی تازە بەسـەر مـردوویەکی کۆندا لە قەبرێکدا.
قەبرسان: قەبرستان.
قەبرستان: گۆڕستان.
قەبرخە: قەبرغە.
قەبرغە: کەلەکە.
قــەبر هەڵبــەستن: هەڵبــەستن و چنینی قــەبر بەبەرد یا بە خــشتی سوور.
قەبر هەڵکەن: کەسێکە کە هەر گۆڕ بۆ مردوو هەڵ بکەنێ.
قەبر هەڵکەندن: هەڵکەندنی گۆڕ بۆ مردوو.
قەبز: کەسێکە کە ڕەوان نەبێ. مەردوومی دڵتەنگ.
قەبزە: قەوزەی ناو ئاو.
قەبزەنوشتە: شتێکە کە بەسێ سووچی نوشتێنرابێتەوە.
قەبزی پاییز: ناوەڕاستی پاییز.
قەبزی: دڵتەنگی. بوونی گیاندار بەجۆرێک کە ڕەوان نەبێ
قەبقاب: قاپقاپ.
قەبقەبۆک: جۆرە گیایەکە بەرێکی خڕی وردی سوور دەگرێ.
قــەبلاندن: ئەندازەدانان بۆ شــتــێـک لە بابەت نرخــیــەوە یا چەندێتییەوە.
قەبلین: ز. پێگەیشتن و بەخۆداهاتنی کشتوکاڵ.
قەبۆقەبۆ: قەبووقەبوو.
قەبووقەبوو: ز. وتەیەکە دەوترێ لەکاتی داواکردنی زۆرانبازی و جەنگدا، واتە وەرە مەیدان.
قەبە: شتی زلی ناشیرین.
قەبەدایی: مەردوومی قەبەی درشت.
قەبەیی: زلی و ناشیرینی.
قەپ: قەپاڵ.
قەپاتکردن: داخستنی هەموو شتێک.
قەپاخ: قاپۆری شت.
قەپاڵ گرتن: پڕ بەدەم دەدان گیرکردن لە شتێک.
قــەپان: شــتــێـکە وەک تەرازوو بەڵام ئەم شــتی قــورسی پێ دەکێشرێ.
قەپانجەرە: بالینە.
قەپانچی: کەسێکە کە شت لە قەپان بدا.
قــەپاندنەوە: خــواردنی هێندێ شت بە لەوێچ وەک قــاووت و برێشکە .
قــەپانکردن: لە قــەپاندانی شت. هەڵچنینەوەی ڕووی دیواری ڕووخاو.
قەپانن: د. فڕاندن.
قەپانی: مزی شت لە قەپاندان.
قــەپ داگرتن: بریتــیــە لە داواکـردنی ئەندازەیەکی زۆر لە نرخی شتێکدا.
قەپرخە: قەبرغە.
قەپگرتن: گازگرتن.
قەپلاخ: جۆرە کلاوێکی تووکنە لە پێستی بەرخ دروست دەکرێ.
قەپوڕ: د. قات و قڕ.
قەپوچک: پارودنان کە وەک کەوچکی لێ بکرێ و ماست و شتی شلی پێ هەڵگیرێ بۆ خواردن.
قەپوچکە: قەپوچک. بەرزبوونەوەی ناو لە کاتی لێکەوتنی دڵۆپی باران بەلێزمە.

قەپۆز: دەم و لووتی هێندێ گیاندار.
قەپوقڕ: کش و مات: منداڵەکان هەموو (قەپوقڕ) دانیشتبوون.
قەپۆل: قەپۆلە.
قەپولکە: ترۆزی و خەیار و باینجانی هەڵکۆڵراوە کە لە هاویندا وشک دەکرێتەوە بۆ یاپراخی زستان.
قەپۆلە: مەردوومی ناشیرینی دەموچاو ناڵەبارە.
قەپوو: چەمۆڵە. قاوغ: قەپووی ئەو بەرووە فڕێدە.
قەپووک: قرپۆڵ.
قەپوولک: پاشقول.
قەپێلک: قاوغی ڕەق. پێڵوو.
قەت: وتەیەکە هەر لە نەبوونی کارێکدا بەکاردێنرێ، وەک وتەی (هەرگیز).
قەتار: جۆرە مقامێکی خۆشی کوردییە. چەند وڵاخێکی بارییە کە بەر و دوا بڕۆن. هۆدەی شەمەندەفەری یەک لە دوای یەک.
قەتاربەستن: ریزبوونی گیاندار بەر و دوا.
قەتارچی: کەسێکە کە ئاگاداری قەتاری وڵاخ بکات.
قەتارکردن: ڕیزکردنی شت.
قەتارە: شتی بەڕیز وەستاو.
قەتارەبەستن: ریزبوونی گیاندار.
قەتارەکردن: ڕیزکردنی شت.
قەتاندن: با. قرتاندن: سەرێ وی بقەتینە واتە بیقرتێنە.
قەتران: تیژاوێکی زۆر ڕەشە.
قەتک: خەیاری دێمی (ز). پارچەیەک لە شتێک (با).
قەتماخە: قەتماغە.
قەتماغە: توێژی سەربرین.
قەتمەر: مۆری تێر.
قەتێ: کوڕ کوڕ.
قەتیە: قەتێ.
قەتیز: د. قەتیس.
قەتیس: کەسێکە کە لەسەر کارێک دامابێ، (قەتیسبوون) دامان لەسەر کارێک، (قەتیسکردن) بەندکردن و دەستەوسان کردنی یەکێک لەسەر کارێک.
قەجەری: جۆرە کۆپانێکە.
قاچاغ: با. قاچاخ.
قەچاغچی: با. قاچاخچی.
قەحبک: قەحبە.
قەحبە: ئافرەتی سۆزانی.
قەحبەچی: کەسێکە کە قەحبەی ببێ.
قەحبەخانە: شوێنێکە کە هەر قەحبەی تێدابێ.
قەحفک: ز. دەفری گڵێن.
قەد: تەنیشتی شت: خەنجەرەکە بکە بە(قەد)ت. باڵا: فیسار کەس (قەد)ێکی بەرزی هەیە. چەند دێراوێکە کە (ئاوبڕ)یان لەیەک جۆگەوە بێ. دەق: لەسەر (قەد)ی خۆی داینێ. ئەندازە: ئەمە بە(قەد) ئەوە. چین: ئەمە (قەدقەد)ە واتە چین چینە. هەرگیز: قەد درۆ ناکەم واتە هەرگیز.
قەدبڕ: نزیکترین ڕێگایە بۆ شوێنێک کە چەند ڕێگایەکی تریشی بۆ بچێت.
قەدبەن: د. قەدبەند.
قەدبەند: د. پشتێن.
قەدپاڵ: لاپاڵی گرد و شاخ.
قەدرە: کچێک یا کوڕێکە کە تۆزێک بەساڵدا چووبێ.
قەدکردن: نوشتاندنەوەی شت بەڕێکی. برینەوەی دار: ئەو دارە (قەدقەدکە) واتە بیبڕەوە بەچەند پارچەیەک.
قەددح: گوڵی پرتەقاڵ و لیمۆ.
قەددەخە: د. قەددەغە.
قەددەغە: دارستان یا پووش و پاوەندێکە کە خاوەنی نەیەڵێ لێی ببڕێ، (قەددەغەکردن) نەهێشتنی توخنکەوتنی یەکێک بەلای شتێکدا.
قەدەک: قوماشێکی ئێرانی ڕەنگکراوە دەکرێ بەکەوا.
قەدەم خێر: کەسێکە کە هاتنی بەخێر بگەڕێ.
قەدەم شەڕ: کەسێکە کە هاتنی بەخێر نەگەڕێ.
قەدیفک: با. خاولی.
قەدیفە: قەیفە.
قەر: با. قەرد.
قەراج: قەرەقاج. ناوچەیەکە لە لیوای هەولێر.
قەراخ: قەراغ.
قەراردان: بڕیاردان.
قەرارگا: جێگایەکە کە لەشکر لێی هەڵ دابێت.
قەراغ: کەناری شت.
قەراغگرتن: گرتنی شتێک بەلێواری شتێکی تردا بەتەقەڵ.
قەراغەگرتن: قەراغگرتن.
قەرافل: ز. لووتەوانەی ژنان.
قەرام: ز. پارچە چەرمێکە دەخرێتە سەر دەمی گۆزە و دەفری تر بۆ ئەوەی شتی تێ نەکەوێ.
قەران: قرانی دراو.
قەراو: د. شەونم.
قەربوونە: بەر و ورگی خڕ و پڕ.
قەرپال: ز. بەرگی زۆر پیناوی.
قەریۆز: قەرپووز.

قەرپۆس: قەرپووز.

قەرپووز: شتێکی بەرزە لە زین، دەکەوێتە بەردەمی سوار.

قەرپووس: قەرپووز.

قەرتاڵە: یەرچنۆکە. سەبەتە.

قەرتماخە: قەرتماغە.

قەرتماغە: قەتماغە.

قەرد: قەرز.

قەردار: قەرزار.

قەررازە: زنجیرێکە گوێدرێژی پێ دەبەسترێتەوە.

قەراڵ: پاشا.

قەراڵیچە: ژنی قەراڵ.

قەران: شوێنێکی پانی تەختە کە چەند سوارێک تاوی تێدا بدەن بۆ تاقیکردنەوەی خێرایی وڵاخەکان.

قەرقەشە: د. گێچەڵ.

قەرم: نەیجوول.

قەرز: دراو و هێندێ شتی ترە کە بۆ ماوەیەک بدرێ بەیەکێک.

قەرزار: کەسێکە کە قەرزی لەسەر بێ.

قەرزاری: بوونی مەردووم بەقەرزار.

قەرزدار: قەرزار.

قەرزدان: دانی قەرز بەیەکێک.

قەرزدانەوە: دانەوەی قەرز بەخاوەنی.

قەرزکردن: سەندنی شت بەقەرز لە یەکێک.

قەرز کوێر: کەسێکە کە قەرز درەنگ بداتەوە بەخاوەنی.

قەراسە: قەررازە.

قەرز کوێری: بوونی قەرزار بەرەنگێک کە قەرز بەگران بداتەوە.

قەرز و قۆڵە: قەرزێکی زۆرە کە بتبێ بەسەر ئەم و ئەوەوە.

قەرژنگ: ل. قرژاڵ.

قەرساندن: با. بەستن و مەین.

قەرسەقول: تەرسەقول.

قەرسەقول تلەوەکەر: د. گوخلێنکە.

قەرسیل: گەڵا و لاسکی گەنم و جۆی سەوز.

قەرسین: ز. بەستن لە سەرماندا.

قەرفین: ز. شکانی دار لە خۆیەوە.

قەرقاش: ز. مەری سپی چاورەش.

قەرقاووڵ: مریشکە کێوی.

قەرقەش: قەرقەشە.

قەرقەشە: گێرە و کێشە.

قەرقەمێ: هـ. مەشکە کۆنێکە کە میوەی وشکی تێ کرابێ.

قەرمیچین: ز. چرچبوونی پێستی ئەندام یا کاڵا.

قەرمین: ز. قەرسین. رەقبوونی ئەندام لەبەر ماندوویەتی یا سەرما یا باداری.

قەرواش: ز. کارەکەر.

قەرواقە: ل. بۆق.

قەرە: دارەت: خۆی لەو (قەرە)یە نادا، واتە خۆی لەو دارەتە نادا، توخن. گۆبەنگ و برِ و بیانوو: ئەم شتەی بۆ (قەرە) داناوە، واتە بۆ ئەوەی کە بیکا بەگۆبەنگ.

قەرەباغی: جۆرە نقامێکە.

قەرەباڵغ: جەماوەر و جەنجاڵی زۆر.

قەرەبرووت: شتێکە ئەوەندە سووتابێ رەش هەڵگەرابێ.

قەرەبوو: شتێکە کە بدرێ لە تۆڵەی شتێکی تردا.

قەرەبووکردنەوە: دانی شتێک بەکەسێک لە تۆڵەیْ شتێکدا.

قەرەبوون: د. دەم چەشتبوون.

قەرەبەشە: جۆرێکە لە مراوی.

قەرەبینا: جۆرە دەمانچەیەکی کۆنە لە دەمیەوە دادەگیرێتەوە.

قەرەج: تیرەیەکی کۆچەرین بێژنگ و هێڵەک دروست دەکەن.

قەرەچ: قەرەج.

قەرەچناخ: مەردوومی چەنەبازی بێ شەرمی رووهەڵماڵراو.

قەرەچۆڵ: رەگەز و بنەچەی هۆزێک یا کەسێک: (قەرەچۆڵ)ی نەما، واتە رەگەزی نەما.

قەرەچەناخ: قەرەچناخ.

قەرەچی: قەرەج.

قەرەخەرمان: گەنمێکە بەسەوزی سووتێنرابێ.

قەرەداشی: جۆرە هەڵپەرکێیەکە.

قەرەزاخ: د. گرینۆک. هەرزەبێژ.

قەرەسەوە: د. جۆرە گومگومەیەکی مسینی مل درێژە ئاوی تێ دەکرێ.

قەرەقاچ: دارێکی پچووکە کرمی کەژ هەر بەوەود قۆزاخە دەکا و، لە تووڵەکانی بەرچنە و سەبەتەی لێ دروست دەکرێ.

قەرەقاژ: گرینۆک.

قەرەقوش: د. دەردێکە لە بن دەست یا پێی ئەسپ پەیدا دەبێ.

قەرەکردن: بەدیکردنی شتێکی دوور.

قەرە قەرە: یاری چاوشارکێ.

قەرەکەوتن: توخنکەوتن.

قەرەمینا: قەرەبینا.

قەرەنتوو: تارمایی.

قەرەووڵ: پێشرەوی لەشکر. نیشانەی تفەنگ.

قەرەوونە: کرمێکی رەشی پچکۆلەیە لە کەشک پەیدا دەبێ.

قەرەوێڵە: چار پایە.

قەرەوی: کاڵەکی قەرەیی. قەرەبوو (د).

قەرەیی: جۆرە کاڵەکێکی گۆشت ئەستووری خۆشە.

قەزاتمە: جۆرە گۆشتاوێکە پیاز و لەتکە نۆکی تێ ناکرێ.

قەزاتە: ڕۆژنامە.

قەزاز: کەسێکە کە قەراغی چەفتە و مشکی هەڵبەستێ بەسورمە. جۆرە نقامێکە.

قەزازی: هەڵبەستنی قەراغی جەفتە و مشکی بەسورمە

قەزازیکردن: قەزازی.

قەزان: ل. مەنجەڵ.

قەزاوەگێڕ: شتێکە کە قەزا لە یەکێک بگێڕێتەوە.

قەزخوان: د. قەزوان.

قەزقان: قەزوان.

قەزقوان: قەزوان.

قەزقەوان: قەزوان.

قەزک: با. داری قەرەقاچ.

قەزکوان: قەزوان.

قەزوان: بەری دارەبەن.

قەزوان سم: درەوشێکی تایبەتییە قەزوانی پێ دەسمرێ بۆ تەزبیح.

قەزەب: ز. جگەر.

قەژەکردگ: د. شتی ترشاو.

قەساب: کەسێکە ئاژاڵ سەربڕێ بۆ فرۆشتنی گۆشتەکەی.

قەسابخانە: کوشتارخانەی ئاژاڵ.

قەسابی: سەربڕینی ئاژاڵ و شەق و پەق کردنی گۆشتەکەی.

قەسابی کردن: قەسابی.

قەساو: قەساب.

قەساوخانە: قەسابخانە.

قەساوی: قەسابی.

قەسپ: جۆرێکە لە خورما.

قەسپەتوو: جۆرە توویەکی شیرینی دەنک گەورەی سپییە.

قەستۆر: جۆرە تەنراوێکی تووکنی ئەستوورە.

قەستەقول: قەرسەقول.

قەستی: گوفتار یا کردکارێکە بەتایبەتی بکرێ: تۆ بەقەستی ئەو قسەیەت کرد.

قەسخوان: قەزوان.

قەسران: کەسیرەبوون لە سەرماندا.

قەسریک: با. تەنەکەیەکە دەخرێتە بێشکەی منداڵەوە بۆ میز تێکردنی.

قەسرین: قەسران.

قەسسان: ز. قوسسان.

قەسفاندن: ز. پارچە پارچە کردنی گۆشت بۆ فرۆشتن.

قەسفین: ز. قەسرین لە سەرماندا.

قەسقان: قەزوان.

قەسقەوان: قەزوان.

قەسکان: قەزوان.

قەسکوان: قەزوان.

قەسناخ: قاسناخ.

قەسناغە: قاسناغ.

قەسنی: شتێکە وەک بەرەمێو بۆنی زۆر خۆشە.

قەسوان: قەزوان.

قەسەتۆرە: تیغێکە وەک شمشێر بەڵام ئەم کورتە و دەمەکەی پانە.

قەسەڵی: جۆرە تفەنگێکە.

قەسیان: د. هەژاری لات.

قەسیل: قەرسیل.

قەسیلە: کەوچک.

قەش: گیانداری چوارپێی ناوچەوان سپی. نەگبەت.

قەشا: ز. سەهۆڵ.

قەشان: بزنی ناوچەوان سپی. ناوە بۆ دێیەک لە ناوچەی ماوەت. گیانداری گولۆڵی بەدبەخت.

قەشاووش: قاشاو.

قەشقە: کولۆڵی بەدبەخت.

قەشمەر: مەردوومی گاڵتەچی. بەچکەی مەیموون (د).

قەشمەری: گاڵتەکردن.

قەشە: پیاوی پێشەوای ئاینی گاوران.

قەشەنگ: شتی زۆر چاک.

قەشەنگی: چاکی و جوانی شت.

قەشەم: ز. قەشا.

قەشتین: ز. ڕۆینی یەکێک کە حەز لە مانەوەی نەکەیت.

قەف: چەماوەی گۆچان. لوولەی قامیش و حەیزەران. قەف قەف: قەفی یەک لەسەر یەک. قاپی مەردووم (د). کەورک (ز).

قەفانجەرە: ماشەی تووڵینی ماسی گرتن. باڵینەیەکی تووڵینە لەژێر دیزە و شتی قۆقزدا دادەنرێ بۆ وێستانی. قەپانچەرە.

قەفت: با. چەپکێک لە گیا یا لە گوڵ.

قەفش: ز. لەوەڕی کەم.

قەفلک: ز. ملوانکەی مەرجان و کارەبا.

قەف و گوڵ: کاتێکە کە دەغڵ بەتەواوی قەفی کردبێ و کەم کەم گوڵیشی کردبێ.

قەفەز: قەفەس.

قەفەزە: جۆرە دۆڵابێکە کتێب و هێندێ شتی تێ دەخرێ. قەفەزێکی گەورەیە لەسەر هێندێ گۆڕ دادەنرێ بۆ پاسی گۆڕەکە.

قەفەزەی سنگ: بۆشایی ناو سنگە بەپەراسوکانەوە کە دەورەیان داوە.

قەفەس: شتێکی پەنجەرەدارە لە دار یا لە ئاسن دروست دەکرێ بۆ تێخستنی هێندێ باڵدار.
قەفەنگێو: چەند شیشە تووتنێکە کە لەسەر یەک دانرابێ بۆ گەین و رزیبێ.
قەڤد: ز. مشتووی خەنجەر.
قەقنەس: دەڵێن گوایە باڵندەیەکی زۆر دەنگ خۆشە بەسۆزی خۆی دەسووتێ.
قەل: باڵندەیەکی زۆر ڕەشە بەقەد مریشکێک دەبێ. عەلیشیش. بزن و مەڕێکە کە تاقە گوێیەکی برابێ. یەکێکە کە چاوێکی کوێر و پووچ بێ. قەفێک لە قامیش. بریتییە لە مەردوومی زباندار: فیسار کەس زۆر (قەل)ە واتە بەزبانە. سەرشار لە یاری (قەلە مرداری)دا.
قەڵا: خانوویەکی قایمە بەشوێنێکی بەرزەوە. قەڵایی. قەل (ل).
قەلائیکچی: ز. کەسێکە کە دەفری مسین بەقەڵایی سپی بکاتەوە.
قەڵاپەچن: دەفرێکە کە پڕ کرابێ لە شتێک بەجۆرێ کە بەرز بووبێتەوە.
قەڵات: قەڵای بەرز.
قەڵاتە: قایشێکە دەکرێتە ملی تانجی بۆ ڕستکردنی.
قەڵاچن: قەڵاپەچن.
قەلاچۆ: قڕانی گیاندار: ئەمساڵ ئاژاڵەکەم (قەلاچۆ)ی تێ کەوت، (قەلاچۆکردن) قڕ تێخستن.
قەڵاخی: د. شتی زۆر ڕەش.
قەڵادۆشان: د. قەڵاندۆشکان.
قالاس: قەڵداس. گیایەکی بەهارییە وەک کەرخنکێنە وایە.
قەڵاش: قڵێش.
قەڵاشبوون: نابووتبوون.
قەڵاشتن: قڵێشاندن.
قەڵاشدن: قەڵاشتن.
قەڵاشکەری: داری زەنگەقڵێشە.
قەڵاشکێن: تۆپێکی بەهێزە قوللە و قەڵا دەرووخێنێ. بریتییە لە مەردوومی بەهێز.
قەڵافەت: قەد و باڵای گیاندار.
قەڵاقەڵا: وتەیەکە لە یاری (چاوشارکێ)دا وەستا دەیڵێ.
قەڵاکردن: پڕکردنی شتێک لە شتێک بەجۆرێک کە بەرز بێتەوە
قەڵاکە:قەڵانگ.
قەلان: ز. هەڵکەندنی گیا.
قەلانچە: قەلەباچکە.
قەلاندن: ز. قەلان. کولاندنی چێشت.
قەلاندۆش: قەڵاندۆشکان.
قەڵاندۆشکان: هەردوو سەرشانی مەردووم لە کاتێکدا کە منداڵێکی بخرێتە سەر و هەردوو قاچی بەم لاو بەولای ملیدا شۆڕ بووبێتەوە.
قەڵانقۆچ: قەڵاندۆشکان.
قەلانکردن: دابوون و سەر بەناودا بردن لە یاری (سنگەوباز) و (یەکە و حەیزەران)دا.
قەڵانگ: دارێکی درێژی لووت چەماوەیە مازووی پێ دادەگیرێ.
قەڵای: ل. قەڵایی.
قەڵایی: شتێکە وەک زیو لەحیمی پێ دەکرێ و دەفری مسینی پێ سپی دەکرێتەوە.
قەڵب: دراوێکە کە نەچێ. گیانداری بێ فەڕ.
قەڵباز: د. قەڵەمباز.
قەڵبە: سەردلووتێکی تیژە بەدار و دیوار و ئاسنەوە لە هەرچی بکەوێ بریندار دەکا. جێگەیەکە لە کاڵا یا لە جەستە کە (قەڵبە) لێی دابێ.
قەڵبەز: ڕیزە بەردێکی زلە لە گرد یا لە شاخ کە ژێری هەڵوڵ بێ. قۆندەرەکردنی ئاو.
قەڵبەزە: قۆندەرەکردنی ئاو. ناوی دێیەکە لە سنووری سەنگاو.
قەڵبەزەن: کەسێکە کە دراوی قەڵب لێ بدا.
قەڵبەژەن: قەڵبەزەن.
قەڵبەن: د. پشتێن.
قەلبیر: د. قەڵبیر.
قەڵبیر: شتێکی کون کونە لە بێژنگ شاشترە، دانەوێڵەی پێ دەبێژرێتەوە.
قەلبیرە: د. قەڵبیر.
قەڵپ: قەڵب.
قەڵپاخ: قەپلاخ.
قەڵپ و قولاپ: شتی خراپ. خوار و خێچ.
قەڵپووت: چاوێکە کە گلێنەی نەمابێ. گوێزێکە کە بەدارەوە ناوەکەی خورابێ.
قەڵپووز: قەرپووز.
قەڵپووس: قەڵپووز.
قەڵپە: د. قەڵپ.
قەڵپاخ: قەڵتاخ.
قەڵتاخ: قەڵتاغ.
قەڵتاخە کۆن: بریتییە لە مەردوومی پیری ڕزیو.
قەڵتاغ: چوارداری بەچەرمی خاو دادەبەسترێ و دەخرێتە سەر (تەکەڵتووی) زین.
قەڵتاغ لێدان: زینکردنی وڵاخ.
قەڵتاندن: دەرکردن و ڕاڕفاندن.

قەڵتە: د. قورمساخ.

قەڵتەبان: د. مەردوومی نەفام.

قەڵخ: پێستەی گیاندار.

قەڵخان: قەڵغان.

قەڵداس: قەڵڵاس.

قەڵداسو: قەڵڵاس.

قەلس: گیانداری لاواز (ز). چرووک (با).

قەڵس: قاڵس، (قەڵسبوون). قاڵسبوون، (قەڵسكردن) قاڵسكردن.

قەڵسۆک: ز. لاوازی بێ هێز.

قەڵسی: قاڵسی و سەغڵەتی.

قەڵش: قڵیش.

قەڵشان: قەڵشین.

قەڵشاندن: قڵیشاندن.

قەڵشین: لەتبوونی دار لە سەرباری درێژی.

قەڵغان: شتێكی گردی پانە لە چەرمی ئەستوور دروست دەكرێ و لەكاتی جەنگدا دەكرێ بە بەرهەڵستی شیر و تیری دوژمن.

قەڵغانبازی: بەكارهێنان و هەڵسووڕاندنی قەڵغان زۆر بەباشی.

قەڵغانە: نەقشێكە لە وێنەی (قەڵغان) دروست دەكرێ لە چیغدا.

قەلفڕكردن: بریتییە لە دەربازبوونی یەكێک.

قەلفەز: تاڤگە.

قەلقولە: ز. لووتەوانەی دەرگا.

قەلقیشک: با. قەلەباچكە.

قەلكردن: هەڵپاچین و قرخكردنی موو. كەلكردن (د).

قەڵڵاس: پرژی گوڵی گەنم و جۆ و برنج.

قەللاش: د. بێ نابڕوو.

قەڵماسک: قۆچەقانی.

قەڵماسن: قەڵماسک.

قەڵماسە: قەڵماسن.

قەڵماسەنگ: قەڵماسک.

قەلمراو: باڵندەیەكی ڕەشی مەلەوانی ماسی خۆرە.

قەلنە: قەنگە.

قەلوبەرد: بریتییە لە دەست تەنگبوونی یەكێک بەجۆرێک كە دەستی بە پوولێكەوە بلەرزێ: فلان كەس كەوتۆتە قەلوبەرد.

قەلودل: قسەزانی بەددەم.

قەلۆكە: پۆلكە.

قولولوولوو: د. چاوشاركێ.

قەلوون: قەنگە.

قەڵوەز: قۆندەرەكردنی ئاو.

قەڵوەزە: قەڵبەزە.

قەلەباچكە: باڵندەیەكی ڕەش و سپی كلك درێژە بەقونە دەڕوا.

قەلەبازەڵە: قەلەباچكە.

قەلەپڕ: ژەكێكە كە كرابێتە ناو لوولە قامیشێک و بە ئاگر گەرم كرابێ تا بووبێ بە فرۆ.

قەلەخەرمان: قەرەخەرمان.

قەلەڕەش: باڵندەیەكی گەورەی ڕەشی یەک لەتی دەشتییە.

قەلەژارە: قەلەباچكە.

قەلەسابوونی: جۆرە قەڵێكی دەنگ ناخۆشی بۆرەڵووكە.

قەڵەش: قڵیش.

قەڵەشان: قڵیشان.

قەڵەشاندن: قڵیشاندن.

قەڵەش بردن: قڵیش بردن.

قەڵەشت: قڵیش.

قەڵەشتن: قڵیشاندن.

قەلەفڕ: قەلەپڕ.

قەڵەم: شتێكی درێژی لووتدارە پێی دەنووسرێ. پارچە پۆڵایەكی لووت درێژە دەخرێتە ناو لووتی (قەڵەمگیر)ەوە و بیرازی پێ دەكرێ. لقێكی بێ ڕیشەیە لە چنار و گوڵەباخ و هێندێ درەختی تر كە وەک قەڵەم دادەدرێ و دەڕوێنرێ. ئەندازەیەک لە شتێک: ئیمرۆ (قەڵەم)ێک تووتن یا گۆشتم كڕی واتە ئەندازەیەک.

قەڵەمان: قەڵەمدان.

قەڵەمانێن: جۆرە یارییەكە بەقەڵەمدان دەكرێ، بەم ڕەنگە لە هەر ڕوویەكی ژمارەیەک دەنووسرێ و وەک مۆرەی تاوڵە هەڵ دەدرێ، ئینجا ژمارەی هەر كامیان زۆرتر بێ ئەودندە دار یا گورز لەوی تر دەدا.

قەڵەمباز: قەڵەمبازد.

قەڵەمبازد: بازدانی گەورەی بەگوڕ.

قەڵەمبڕ: جۆرە چەقۆیەكی تیژە قەڵەمی پێ دادەدرێ.

قەڵەمتاش: قەڵەمبڕ.

قەڵەمتراش: قەڵەمتەراش.

قەڵەمتەراش: قەڵەمبڕ.

قەڵەمچی: كەسێكە هەر خرید و فرۆختی تووتن بكا.

قەڵەم دادان: دادانی قەڵەم بەجۆرێک كە پێی بنووسرێ.

قەڵەمدان: شتێكی درێژكۆڵەی ناو بۆشە قەڵەمی تێ دەخرێ.

قەلە مرداریێ: جۆرە یارییەكی دوو دەستەییە بەتۆپ دەكرێ.

قەڵەمڕەو: ناوچەیەكە كە دەسەڵاتی كاربەدەستێک بیگاتێ.

قەڵەمكردن: تاشینی سەر و ژێری ڕیش بەرێكی. پەیوەندكردنی درەختێک لە درەختێكی تر. بڕینی سەر لقی دار و درەخت.

قەڵەمگیر: چەکوشێکی لووت کلۆرە قەڵەمی بیرازی تێ دەبرێ.

قەڵەموون: بۆقلەموون.

قەڵەموونە: قەڵەموون.

قەڵەندەر: کەسێکە کە دەربەستی جیهان و خواردن و پۆشین و دەستوور و باوی مەردووم نەبێ.

قەڵەندەری: بوونی مەردووم بەقەڵەندەر.

قەڵەنگ: قەڵاتە.

قەڵەو: گیانداری گۆشتن.

قەڵەوبوون: گۆشت گرتنی گیاندار.

قەڵەوەز: د. قەڵبەزەی ناو.

قەڵەوی: گۆشتنی.

قەڵێتە: قەڵاتە.

قەلیسێل: ز. گۆشتێکی برژاوە کە ماست و سیری کرابێ بەسەردا.

قەلینجەک: پەنجە تووتە.

قەلین: با. قەلوون.

قەم: لەوح یا تەنەکە یا دارێکی درێژی هەڵکۆڵراوە کە لە بەرزییەکەوە بۆ بەرزییەکی تر ئاوی پێدا بپەڕێنرێتەوە. کۆتە دارێکی گەورەی ناو هەڵکۆڵراوە ئاوی تێ دەکرێ یا ترێی تێدا هەڵدەگوشرێ. پووتی توور: ئەم توورە قەمە، واتە پووتە.

قەمار: قومار.

قەماندن: با. وشککردنەوەی داری تەڕ بۆ سووتاندنی.

قەمت: ز. دووگوێژە کە بەیەکەوە نووسابن.

قەمتار: د. کەمتیار.

قەمتەر: ئاسنێکە وەک لغاو دەکرێتە دەمی ئێستر و مەیموونەوە.

قەمتەربوون: بریتییە لە زۆر ڕژدی یەکێک بەجۆرێک کە دڵی نەیەت هیچ بخوات.

قەمتەرکردن: قەمتەر خستنە ناودەمی ئێستر و مەیموون. بریتییە لە دەمکوتکردنی یەکێک.

قەمتەرە: بەرگرتنی جۆگەلە ئاوە بەقات قات بە بەرد و گەڵا و گیا و، پلوسک دانانە لە هەموو قاتێکیدا بۆ ئەوەی ئاوەکە بەهێواشی دارژێتە خوارەوە. تا زەوییەکە دانەدرێ.

قەمتەری: بریتییە لە مەردوومی زۆر ڕژدی هیچ بەدەمدا نەچوو.

قەمچ: پێچ و گیر: پارەکەم کەوتە (قەمچ)ی فیسار کەسەوە. لەوێچ (ز).

قەمچان: ل. هەڵمەقۆ.

قەمچاندن: پێچدان.

قەمچک: ز. کلێنچکەی بزن.

قەمچکردن: د. هەڵپاچینی موو بەمەقەست.

قەمچین: چەرمێکی درێژی هۆنراوەیە وڵاخی پی لێ دەخورێ.

قەمزە: غەمرە.

قەمزە نوشتە: قەبزە نوشتە.

قەمک: د. دزی چالاک.

قەمکە: د. قەمک.

قەموور: مەردوومی پشت دەرپەڕیوی مل بەناودا چوو.

قەمە: تیغێکی دەم پانی درێژە نانوشتێتەوە.

قەمەری: دراوێکی کەم نرخە.

قەمەزەن: فێڵبازی بێ نامووس (د). شیعەیە کە لە شینی دەی محەڕەمدا قەمە لە خۆی بدات.

قەمیش: قامیش.

قەن: د. قەند.

قەنارە: دارێکی بەرزی درێژە مەردوومی پێدا هەڵدەواسرێ بۆ خنکاندن. دارێکە چەند قولاپێکی پێوەیە گۆشتفرۆش گۆشتی پێدا هەڵدەواسێ.

قەناری: د. مەلێکی پچووکی دەنگ خۆشە.

قەناس: د. قەنگاس.

قەنج: ز. شتی باش.

قەند: شەکری کەللە یا کوڵۆ.

قەنداخ: شەکر و ئاوی لە کوڵ.

قەنداغ: قەنداخ.

قەندان: شەکردان.

قەنداو: قەنداغ.

قەندشکێن: شەکرشکێن.

قەندە: قەنگە.

قەندی ئاوی: نێرگەلە.

قەنددار: کەسێکە کە هەر قەنگە بۆ یەکێک تێ بکا.

قەندەرێژ: تووتنی هەڵتەکاوی پوختەکراو.

قەندەکێش: قەنگەکێش.

قەندەهاری: جۆرە گەنمێکی دەنک وردی بەپێزە.

قەندیلە: نۆکی کوڵاو. قوتیلە.

قەنگاس: ژوور یا جێگایەکە کە سەرێکی پان و سەرێکی تەسک بێ.

قەنگە: سەبیلێکی دارینی کلک درێژە تووتنی پێ دەکێشرێ.

قەنگەدار: قەنددار.

قەنگەڕێژ: قەندەڕێژ.

قەنگەکێش: کەسێکە کە هەر قەنگە بکێشێ.

قەنگەلاشک: درکی کەنگرە دوای وشکبوونی.

قەنگەهاری: قەندەهاری.

قەنگیلە: قەندیلە.

قەنە: د. قەنگە.

قەنەفلێ: هـ. گوریسی تەنگەی کۆپان.

قەنەفە: کورسییەکی تەسکی درێژی تەنشت و پاڵپشتدارە لە سەری دادەنیشن.

قەنەواچە: تەنراوێکی کەمێک ڕەقە دەخرێتە ناو دووتوێی کاڵاوە بۆ جوان وێستانی.

قەنەوز: تەنراوێکی ئاوریشمینی جوانی لووس و پووسی تەنکی بریقەدارە.

قەینی: گیسکی نابووتی پایزەزێ. هەموو گیاندارێکی پچکۆلانە.

قەنیلە: قەندیلە.

قەواخ: د. قاوغی شت.

قەوارۆک: ز. کاکڵەی فەریکە گوێز.

قەوارە: قەبارە.

قەواش: ز. کەوگیر.

قەواق: ز. کەسێکە کە گۆزە و دیزە دروست بکا.

قەواڵە: قەباڵە.

قەوان: شتێکی تەنکی گردی پانە دەخرێتە سەر سندوقی گۆرانی و پێی لێ دەدرێ. قاپووری فیشەک. بریتییە لە دەنگوباسی هەڵبەستراو: ئەمە قەوانی ئەمڕۆیە.

قەوانچە: د. حەوانچە.

قەوانچەدان: د. حەوانچەدان.

قەوتی: ز. چاودێری و سەرپەرشتی شت (وصایة).

قەوتیکردن: وەسیەت کردن.

قەوچە: دەم بەیەکدادانی کەر، قەوچە قەوچ: قەوچەی یەک لەدوای یەک.

قەوچەبوون: بریتییە لە گەوشەکبوون.

قەوچەکردن: بریتییە لە گەوشەککردنی یەکێک. دەم بەیەکدادانی کەر.

قەور: قەبر.

قەوران: گۆڕستان.

قەورخە: د. قەبرغە.

قەورسان: قەبرستان.

قەورکەن: قەبر هەڵکەن.

قەورکەنە: گۆڕ هەڵکەنە.

قەورە: ل. برپەند.

قەوزە: جۆرە ملتەیەکی سەوزە لەناو ئاودا پەیدادەبێ.

قەولانن: قەبلاندن.

قەول و بڕ: پەیمان بەستن لەگەڵ یەکێکدا بۆ کردنی کارێک.

قەول و بڕی: قەول و بڕ.

قەولەق: ز. کلتور.

قەومان: ڕوودانی شتێکی ناخۆش.

قەوماندن: بەرپاکردنی کارێکی گرنگی ناخۆش.

قەوماو: کارێکی ناخۆشی گرنگ کە ڕووی دابێ.

قەومە: د. ڕووداوێکی ناخۆشە کە ڕووبدا (کارثة) لە قەومانەوە وەرگیراوە.

قەومیان: قەومان.

قەومین: قەومان.

قەوی: بەهێز.

قەوین: قەوی.

قەهبک: با. قەحبە.

قەی: ترس: قەی ناکات، واتە ترسی تێدا نییە.

قەیاخ: گیایەکی بەهارییە وەک گەنم وایە لە گەڵا و باڵادا، بۆ ئاژاڵ زۆر باشە. قەیاغ.

قەیاخەوان: کەسێکە کە قەیاغی ئاوی لێ بخورێ.

قەیار: زیادەی سمی وڵاخی یەکسم. پنج (ز).

قەیارە: قەمە.

قەیاسە: پارچە کەژوویەکی پانە، سەری پارچە گوریسێک یا قایشێکی تێ هەڵدەکێشرێ، سەرەکەی تری ئەڵقەیەکی پێوەیە لەسەر باردوە تەنگەی وڵاخی پێ دەدرێ.

قەیاغ: جۆرە کەڵەکێکە ئەم بەر و ئەوبەری ئاوی پێ دەکرێ.

قەیاغەوان: قەیاخەوان.

قەیتان: چەند تاوە دەزوو یا ئاوریشمێکی هۆنراوەیە دەگیرێ بەلێواری هێندێ کاڵادا.

قەیتەران: گیایەکە، گەڵای وەک گەڵای کەرەوز وایە لاسکەکەی وەک موو باریک و ڕەشە، بەقەد شاخێکەوە سەوز دەبێ کە ئاوی پێدا بێتە خوارەوە، بۆ دەردی گورچیلە زۆر باشە.

قەیچی: مەقەست.

قەید: ئاسنێکی تەنکی پانی درێژە، فەردەی کوتاڵی پێ قایم دەکرێ. قەی: قەیدی نییە، واتە قەی ناکات.

قەیدک: ز. ناوەندی قاپ و سمی وڵاخ.

قەیران: ماوەیەکە لە کات کە لە لایەن پزیشکەوە دادەنرێ بۆ مردن یا ڕزگاربوونی کەسێک کە زۆر نەخۆش بێ.

قەیرە: قەدرە.

قەیسەر قووکردن: بریتییە لە چاودروانی کردنی یەکێک لە شوێنێک بەتەنهایی.

قەیسەری: چەند دوکانێکە کە سەریان بەتاق گیرابێ.

قەیسی: میوەیەکی خڕی زەردی مزری ناوک ڕەقە وەک قۆخ وایە بەڵام ئەم پچووکترە.

قەیسی و ڕۆن: خواردەمەنییەکە لە قەیسی و ڕۆنی داخکراو دروست دەکرێ.

قەیفە: پارچە تەنراوێکی لووس و پووسی تووکنە.
قەیفەیی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی قەیفە وابێ.
قەیلۆک: داهۆڵ.
قەیماخ: قەیماغ.
قەیماغ: چەند توێژاڵێکی شیرە دەدرێ بەسەر یەکدا. پەلۆولەیەکی چەورە دەکرێ بۆ زەیستان.
قەیناغ: ز. دەسکێشی سەپان.
قیبلە: خانەی خوا لە شاری مەککە کە هەموو موسڵمانێک لە نوێژدا ڕووی تێ دەکا.
قیبلەنما: شتێکە وەک سەعات قیبلەی پێ دەدۆزرێتەوە.
قیتکە: پارچە گۆشتێکی زیادە لەناو زێی ئافرەتدا.
قیچ: کێچ.
قیخا: ز. کوێخا.
قیدقید: قرتە قرتی مریشک.
قێز: هەڵشێوانی دڵ لە شتێک.
قێزشێوانەوە: دڵ هەڵشێوان.
قێزشێویانەوە: د. قێزشێوانەوە.
قێزکردنەوە: دڵ هەڵشێوان لە شتێک.
قێزەوون: د. شتێکە کە دڵی لێ هەڵبشێوێتەوە.
قیسب: لقەدارێکی باریک و درێژە دەکرێ بەخێزەرەی خانوو. قۆرت و چورتم (د).
قیست: توولە زەرە.
قیفاڵ: ڕەگێکە لە ئەندامدا. لە هێندێ نەخۆشیدا خوێنی بەر دەدرێ.
قیلکە: د. چیلکە.
قیلومک: ز. کرژبوونی ئەندام.
قێلیچ: با. توێکلی گوێز و بادام و قەزوان.
قیت: شتی قوت. ڕۆنێکە کە بە (دۆخە) وەرگیرێ (ز).
قیتک: ز. قولی مەردووم.
قیتە قیت کردن: مل قوتکردنەوە و تەماشاکردنی یەک لەدوای یەک.
قیتەڵ: گیانداری قوتی پچکۆلەی نەشمیلە.
قیتەڵە: قیتەڵ.
قیچ: شتی قنج. خێل و خوار. شتی کەم: (قیچ)یکم ناو بدەرێ واتە کەمێک.
قیچک: ز. قیتک.
قیچکردنەوە: تەماشاکردن بەنیوە قووچاندنی چاوێک لە ڕووی گاڵتە پێکردنەوە.
قیر: جۆرە کانێکی ڕەشی شلە ڕێگای پێ قیرتاو دەکرێ.
قیراخکردن: ز. خۆکۆکردنەوە و داوێنکردن بەلادا بۆ ڕێ ڕۆین.
قیر بەقەرەس: قیروسیا.
قیرپاچ: قەمچی.
قیرتاو: شوێن یا شتێکە کە قیری تێ هەڵسووڕابێ.
قیرتاوکردن: هەڵسوونی قیر لە شتێک.
قیرتەبەق: سەلەیەکی پووشبینە کە قیرتاو کرابێ.
قیڕ: قیر. ژاری سەبیل و قەنگە.
قیڕاندن: قیڕەکردنی گیاندار.
قیڕانن: قیڕاندن.
قیڕە: دەنگی قەبەی بەرزی ناساز، (قیڕەقیڕ) قیڕەی یەک لە دوای یەک، (قیڕ و هووڕ) قیڕەقیڕی زۆر. مەردوومی قۆڕ: ئەوەندەی هاوارکرد (قیڕە) بوو.
قیڕە بوون: برێتییە لە دەنگ دەرهاتن لەبەر زۆر قیڕاندن. قۆڕبوون.
قیڕەکردن: قیڕاندن.
قیڕەکەر: برێتییە لە گیاندارێک کە لە باریدابێ بقیڕێنێ.
قیڕەگون: کەسێکە لەبەر زۆر قیڕاندن قۆڕبووبێ.
قیرسیا: قیروسیا.
قیرسیچم: قیرسیچمە.
قیرسیچمە: مەردوومێکە کە لە کاروباردا لاسار و بەگیروگرفت بێ.
قیرقاج: د. قیرقاچ.
قیرقاچ: وەرگەڕانەوەی سوار بەهەموو لایەکیدا لە کاتی تاودا بۆ تفەنگ تەقاندن.
قیروسیا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە کارێکی خراپ قەومابێ وتۆش ڕقت هەڵسابێ و لە ڕقاندا ئەو کارە خراپەت لەلا مەبەست نەبێ.
قیروقاچ: قیرقاچ.
قیرەتاو: قیرتاو.
قیری: شتێکە لە ڕەنگدا وەک قیر وابێ.
قیرین: شتێکە لە قیر دروست کرابێ.
قیزشێویانەوە: د. قێزکردنەوە.
قیزەوون: د. قێزەوون.
قیژاندن: قیژەکردن.
قیژانن: قیژاندن.
قیژۆک: ز. باڵندەیەکی سەوزە دەقیژێنێ.
قیژ و واژ: د. قیژ و هووڕ.
قیژە: جۆرە دەنگێکی بەرزی باریکی ناسازی گیاندارە، (قیژەقیژ) قیژەی یەک لەدوای یەک، قیژ و هووڕ: قیژەقیژی زۆر.
قیژەکردن: قیژاندن.

قیسکە تەنگ: مەردوومی کەم چیکلّدانە.
قیڤار: ز. گیایەکە دڕکاوییە کەر زۆری حەز لێ دەکات.
قیقبوون: ز. لاوازبوون.
قیقی: ز. دارکونکەرە.
قیقیداوکە: زیقاولە.
قیلکە: د. چیلکە.
قیمە: گۆشتی کوتراو.
قیمە قیمە: شتی لەت لەتی ئەنجن ئەنجن.
قیمەکردن: وردکردنی گۆشت و کردنی بەقیمە.
قیمەکێش: ئاسنێکی دەمپانی تیژە گۆشتی پێ قیمە دەکرێ.
قین: ڕق.
قیناوی: کەسێکە ڕقی ئەستووربێ.
قین ئەستوور: کەسێکە کە ڕقی هەستا درەنگ دامرێتەوە.
قین جواندن: د. ڕق هەستاندن.
قین جوین: ڕق هەستان.
قین خواردنەوە: ڕقخواردنەوە.
قینکێشان: ڕق هەڵگرتن لە یەکێک.
قین لە دڵ: قیین لە سک.
قین لە سک: مەردوومی قیناوی.
قینوون: د. قیناوی.
قینەبەری: ڕقەبەری.
قینەقینەدان: قین هەستاندنی یەکێک.
قینەکێشان: ڕقە کێشان.
قینە ون: د. ڕق ئەستوور.
قین هەستان: ڕق هەستان.
قین هەستاندن: ڕ قهەستاندن.
قین هەڵسان: قین هەستان.
قین هەڵساندن: قین هەستاندن.
قین هەڵگرتن: ڕق هەڵگرتن.

ک

کا: لاسکی وشکەوەبووی گەنم و جۆ و کزن و گەلێ شتی تر.
کاک: (کا) محەمەد. کوانێ (ز) بکا: بە نەریان بلێین زوو (کا) واتە زوو بکا.
کانین: ز. کاوێژی وشتر و گیانداری تر.
کاب: با. میچ.
کابان: کەیبانوو.
کابانێ: با. میچێن.
کابرا: بریتییە لە کەسێک کە نەتەوێت ناوی بەریت یا نەیناسیت.
کابە: خانەی خوا لە شاری مەککە کە لە نوێژدا رووی تێ دەکرێ.
کاپان: ز. رێگای تەسک و تەنگەبەر.
کاپک: ز. پارچە گوریس.
کاپۆخ: ز. کەسێکە کە بەکرێ گیرابێ بۆ کۆکردنەوەی گیای دروێنەکراو و کردنی بەخەرمان بۆ گزرە.
کاپۆل: ز. کایەکە کە زۆر ورد بووبێ و خۆلی تێکەڵ بووبێ.
کاپۆڵ: د. کەپوو.
کاپۆلک: د. کاپۆڵ.
کاپێچ: ژانێکە دووچاری ئاژاڵ دەبێ لە زۆر خواردنی کا وە.
کات: دەمێکی کەم. گەنم و جۆیەکە کە لە جاری پێشووی روابێتەوە.
کاتار: ز. پۆپنەی کەڵەشێر.
کاتژمێر: سەعاتێکە کە کات دەژمێرێ.
کاتە: با. وەچ.
کاخلێ: گیایەکی بەهاری بەرزە گوڵێکی زەرد دەردەکا، دەدرێ لە رووی گاڵگاڵی بۆ زەردی و جوانی.
کادان: کایەن.
کادز: ز. کێژی کاکە شان لە ئاسمان.
کادوو: دوکەڵی کا.
کادە: با. کولیچە.
کادێن: کایەن.
کادێ: با. کادوو.
کادین: ز. کادان.
کادین مێشی: ز. ژوورێکی پچکۆلەیە پووردەی هەنگی تێدا دادەنرێ.
کار: ساوای بزنە تا دوو سێ مانگانە. نیش و فرمان. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەنیشکەر (فاعل): کرێکار، بەد (کار).
کاراک: ز. کانی ئاسن.
کارامە: مەردوومی دەرهاتووی کارزان.
کارامەد: کارامە.
کارامەیی: وریایی و ئامادەیی یەکێک لە کارێکدا.
کاربر: د. بریتییە لە یەکێک کە کاروباری مەردووم ببڕێتەوە، وەک قازی و حاکم.
کاربەدەس: کاربەدەست.
کاربەدەست: کەسێکە لە کاروباردا هەرخۆی حل بێ.
کار پێ سپاردن: سپاردنی کارێک بەیەکێک.
کار پێسپێراو: کەسێکە کە کارێکی پێ سپێردرابێ.
کارت: سەوزاییەکە لە جاری پێشووی روابێتەوە. پارچە نووسراوێکی چاپکراوە بەناوی یەکێکی تایبەتییەوە.
کارتموک: ز. گوڵێکی زەردە پێی دەڵێن چاوەگا.
کارتە: کارتی سەوزایی. وەچی تووتن.
کارتێ: هەسان.
کارتێکەوتن: حەوجەتێ کەوتنی یەکێک بە یەکێک لە کارێکدا.
کارتێنک: د. پەسپە سەکۆڵە.
کارتێنە: د. کارتێنک.
کارتیخ: جۆرە بریەندێکی وردە.
کارتیغ: کارتیخ.
کارتیک: ز. کارتیغ.

کارچین: ز. جۆرە هەرمێیەکی زۆر خۆشە.
کارخانە: شوێنێکە کە وەستا و شاگرد هەمیشە کاری تێدا بکەن وەک کارخانەی شەکر و جگەرە. بریتییە لە قەحبەخانە.
کارخانەچی: بریتییە لە کەسێک کە خاوەنی قەحبەخانە بێ.
کارخستن: خستنەکاری شتێک: برۆ بەکارخستنی خۆتەوە خەریک بە.
کارد: چەقۆ (هـ). کێرد.
کاردانەوە: کردار یا گوفتارێکە کە لە یەکێکەوە دەرچێ لە وەرامی کردار یا گوفتاری یەکێکی تردا کە بەعەرەبی پێی دەڵێن: (رد الفعل).
کاردروست: کەسێکی ژیری زانای دانای وردی تێبین.
کاردۆژە: د. کاردەوەژە.
کاردوو: گیایەکی بەهارییە گەڵایەکی لاسک درێژی هەیە بەکاڵی زۆر تیژ و بڕندەیە لە پاش زەردکردنی دەخورێ.
کاردو و پەنیر: د. بریتییە لە دوو شت کە هەرگیز کۆنەبنەوە.
کاردووە ڕەشە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا پانە دەکرێ بە یاپراخ.
کاردووە کورانە: جۆرە کاردوویەکە.
کاردوومارانە: جۆرە کاردوویەکە ناخورێ.
کارەپەلە: د. مەڵێکە پێی دەڵێن تەڕنە ئەبابیلە. زبر بوونی ئەندام لە سەرمان.
کاردەوەژە: هەڵکۆڵینی شت بەچەقۆ. بریتییە لە ملوموش و زۆر خواردن لە شتێک: ئەمەندە لەم خواردنە (کاردەوەژە) مەکە. فەریکە گوێز (هـ).
کاردی: کاردوو.
کارک: میوەی کاڵ و نەگەیو.
کاڕووش: گیایەکە لە هەرزن دەچێ بەڵام ئەم تۆوەکەی ڕەشە و باڵای بەرزترە.
کارزان: کارامە.
کارزۆرەکی: د. بێگاری.
کارژۆلە: بەچکەی ساوای بزن.
کارژەلە: کارژۆلە.
کارژێلە: کارژۆلە.
کارس: ز. هەرزن.
کارساز: ناوی خوایە: ئەی کەریمی کارساز.
کارک: کارگ. کاڵە (با). کارژەلە (ز).
کارکردن: جێگیربوونی قسەیەک لە دڵدا: قسەی پیاوی ڕاست (کاردەکا). تائسیرکردنی دەرمانێک یا خواردنێک لە جەستە بەچاکی یا بەخراپی.
کارکردە: کەسێکە لە پیشەیەکدا شارەزابێ.
کارکەنار: کەسێکە بەپێی تەمەن ماوەی فەرمانی دەوڵەتی تەواو کردبێ و لێ خرابێ (متقاعد).
کارکەناری: لێکەوتن لە کارێک.
کارگ: قارچک.
کارگا: د. کارگە.
کارگوزار: کەسێکە کە کارێکی پێ سپێردرابێ (ساعی) کەسێکە ئەو کارەی کە پێی بسپێردرێ باشی بکا.
کارگوزاریی: بەجێ هێنانی کار بەباشی.
کارگە: کارخانەی پیشەسازی.
کارگەچێ: کەسێکە کە فەرەنجی و لباد دروست بکا.
کارگەر: کەسێکە کە لە (کارگە)دا پیشەسازی بکا.
کارماخ: ز. بێژنگی گەورە.
کارناس: کەسێکە لە باسێکی زانستیدا بکۆڵێتەوە (باحث).
کارنامە: د. دەفتەرێکی تایبەتییە کە کاروبارێکی تایبەتی تێدا دەنووسرێ.
کاروا: د. کارەبا.
کاروان: چەند وڵاخ و بار و زەلامێکە لە جێگایەکەوە بچن بۆ جێگایەکی تر.
کاروان ئاشی: چێشتی هێلکاو.
کاروانچی: کەسێکە کە کاروان لێ بخورێ.
کاروانسەرا: خانوویەکی گەورەیە کە کاروان تێدا بخا.
کاروان قڕان: کاروانکوژە.
کاروانکوژ: د. کاروانکوژە.
کاروانکوژە: ئەستێرەیەکی گەشە هێندێ جار زۆر لە پێش بەیاندا هەڵدێ و کاروانچی بەئەستێرەی بەیانی دەزانێ و بار دەکات.
کاروانە: د. جۆرە باڵندەیەکی دەنووک درێژە بەقەد مراوییەک دەبێ.
کاروانە کردن: بریتییە لە زۆر هاتوچۆکردنی شوێنێک.
کاروانی: کەسێکە لەگەڵ کارواندا بێ.
کاروبا: د. کارەبا.
کاروبار: ئیشوکار.
کارووس: ز. گیایەکی بۆن خۆشە تێکەڵی هێندێ خواردن دەکرێ.
کارووش: ز. کاڕووش.
کارەبا: شتێکی زەرد یا ڕەشە دانەی تەزبیحی لێ دروست دەکرێ و پووش و کا ڕادەکێشێ. هێزێکە لە گەلێ شتدا هەیە و بەمەکینەی تایبەتی وەردەگیرێ ئینجا یا ژووری پێ ڕووناک دەکرێتەوە بەگوڵۆپ یا مەکینەی پێ دەخرێنە کار، هەروەک گەلێ شتی تریشی پێ دەکرێ.
کارە ڕەهات: پەرێشانی بەهۆی زۆر لێدان یا زۆر جنێودان یا زبان پێگەیاندن یا سەرنانە سەردوە.
کارەسات: کارە ڕەهات لە عەرەبییەوە وەرگیراوە.

کارەکەر: ئافرەتی بێگانەی بەردەستی ئیشکەر لە ماڵدا.
کارەکەو: ز. ڕاوکردنی کەو بەکۆمەڵ.
کارەگا: د. کارگا.
کارەوا: د. کارەبا.
کارەوان: شوانی کار.
کارپێچ: ز. شەن.
کاریز: ئاوێکە کە لە بیر و لەغەم لێدانی زەوی پەیدا بووبێ. شوێنی فێنک (ز).
کاریزاو: ئاوێکە لە کاریز بێتە دەرەوە.
کاریزکەن: کەسێکە کە کاریز لێ بدا.
کاریزلێدان: هەڵکەندنی کاریز.
کاریزە بازار: سەرکانی و ئاوێکە کە دێهاتی دەچن شتی تێدا دەکڕن و دەفرۆشن.
کاری: دەردی کاریگەر دەردەکەم (کاری)یە، کاردوو (با). جۆرە گیایەکی ئاوییە (ز). دوکەڵ (با).
کاریتە: نیرگەی خانوو.
کاریگەر: وەستایەکە لە کاری خۆیدا شارەزا و ئیشکەر بێ. دەرمانێکە کە کار بکا لە جەستەدا بەچاکی یا بەخراپی.
کاریلە: کارژۆلە.
کارین: ز. توانین.
کازێوە: کازیوە.
کازیوە: بەرەبەیان.
کاژ: توێکڵێکی تەنکە لە پێستی هێندێ گیاندار دەبێتەوە. داری سنەوبەر (با). بەکرەی کندر (ز).
کاژاوی: جۆرە ترێیەکی ڕەشی بزمارکوتی مزرە.
کاژەرە: کاژدڵە.
کاژڵاک: کاژدڵە.
کاژدڵە: کاسەی سەر.
کاژێر: دەلاقەی ناودیوار. شەویلە. گۆشە و سووچ.
کاژێڵە: د. کاخلی.
کاس: گیانداری وڕ و گێژ. کەڕ (ل). شتی کولۆر و بۆش.
کاسالاشێنکە: کەندەسمە.
کاسبوون: وڕوگێژبوون.
کاسبی: خەریکبوون بەکسب و کاردوە.
کاسک: سەوزی مەیلەو زەرد. گڵێنە (ز).
کاسمە: نانێکی تیرییە کە ڕۆن کرابێتە هەویرەکەیەوە.
کاسنی: د. گیای چەقچەقە.
کاسۆ: قەشۆ.
کاسە: جۆرە دەفرێکی دارینە.
کاسە ئاوسێ: دوو دراوسێن کە ناو بەناو چێشت بۆ یەکتری بنێرن.
کاسەسفرە: چێشتێکە کە بنێردرێ یەکەم جار بۆ دراوسێیەکی تازە.
کاسەسەر: ئێسقانێکی گەورەی خڕە مێشکی گیانداری تێدایە.
کاسە سم: کاسەی سمی وڵاخی دووسم.
کاسە شۆر: گیایەکی گەڵاپانی ئەستووری زبرە.
کاسەشەن: جۆرێکە لە بێڵەدارینە بەڵام ئەم دەمی درێژە، خەڵەی پێ ئەم دیو و ئەودیو دەکرێ.
کاسەلێس: بریتییە لە مەردوومی پاشماوە خۆر.
کاسەلێسی: خەریکبوون بەخواردنی پاشماوەوە.
کاسەمەن: جۆرە کاسەیەکە هەر شتی پێ دەپێورێ.
کاسەی ئەژنۆ: چاڵاییەکە لە سەری خوارووی ئێسقانی ڕاندا کە سەری ژووروی لوولاقی تێدا دەجووڵێ.
کاسەی سمت: چاڵاییەکە لە لای ڕاست و چەپی ئێسقانی سمتەوە کە ئێسقانی ڕانی تێدا دەبزوێ.
کاسەی سەر: کەللەی سەر.
کاسەی فەقیران: د. سفرەی فەقیران.
کاسەی هەتیوان: د. کاسەی فەقیران.
کاسی: گێژی و وڕی.
کاش: شیشی گۆشت برژاندن. کێڵانی زەوی (د). تەپۆڵکە (ز).
کاشخانک: با. بنمیچ.
کاشکای: کاشکی.
کاشکایە: کاشکی.
کاشکایەکوو: کاشکی.
کاشکایەکی: کاشکایەکوو.
کاشکرن: ز. ڕاکێشانی شت لە بەرزییەوە بۆ نزمی.
کاشکی: بریا.
کاشمە: گیایەکی کوێستانی بەهاری بۆن خۆشە بەسوورەوەکراوی دەخورێ و، دەکرێتە ناو کەشک و سوێرەکەوە.
کاشوانێ: با. شەقێن.
کاشو: با. دارێکە کە یاری شەقێنی پێ دەکرێ.
کاشی: دەفرێکی لووس و پووسی گڵێنی بەناگر سوورەوەکراوی تەنکی جوانە.
کاشیساز: کەسێکە کە کاشی دروست بکا.
کاغەز: قاقەز.
کاغەزدان: بەرگێکی مقەبایە کە وردە کاغەزی تێ بکرێ.
کاغەزساو: شتێکی قورسی لووسە کاغەزی پێ لووس دەکرێ.
کاف: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
کافرمان: گوێزانی سەرتاش.
کافرۆش: کەسێکە کە پیشەی هەر فرۆتنی کا بێ.
کافوور: شتێکی سپی ساردی بۆن خۆشی بەنرخە بۆ گەلێ شت بەکاردێنرێ.

کاڤر: ز. کاوڕ.
کاڤڕی: با. ناوه بۆ جۆره هەناریک.
کاڤل: ز. کەلاوه.
کاسـه ناوسێ: دوو دراوسـێن کە ناو بەناو چێشت بۆ یەکـتری بنێرن.
کـاک: برای گـەوره. جـۆره نانێکی ناسک و خـۆشـه بەبەرچایی دەخورێ (د).
کاکاو: شتێکه وەک قاوه لێ دەنرێ و بەشەکردوه دەخورێتەوه.
کاکشان: د. کاکەشان.
کاکڵ: کاکڵە.
کاکڵە: ناوکی گوێز و بادام و شتی تر.
کاکڵە شێران: د. یاریی چاوشارکێ.
کاکڵە قووچه: کاکڵەی گوێزه کە بەچوارگۆشەیی بێتە دەرەوە.
کـاکـڵـه مـووشـان: د. پەسـپـه سـەکـۆڵە. تـاوی جـاڵجـاڵۆکـه. حەمامۆکێی منداڵان.
کاکڵی: گوێز.
کاکنج: د. بووکی پشت پەرده کە هێشتا زاوا نەچووبێتە لای.
کاکوچ: ز. چەکوش.
کاکوچیل: ز. چێشتی ترخێنه.
کاکۆل: مووی پشتی سەری پیاو کە بەقرتاوی هێلڕابێتەوه.
کاکۆڵ مەل: د. فشه کلاونه.
کاکه: کاک.
کاکەشان: کـێـڕێـکی سپی پانی دووردرێژه لـه ئاسـمـانـدا بەهۆی زۆری ئەستێره و کۆبوونەودیان لەو جێیە پەیدا بووه.
کاکەلێ: وتەیەکە لە ڕووی خۆشەویستییەوه دەوترێ بەمەردووم .
کاکەیی: ناوه بۆ تیرەیەک لە کورد.
کاکێژ: د. قەلبیر.
کاکێشان: کاکەشان.
کاکی: کاکه.
کاکی بەکاکی: دەشتی پانی دووردرێژی چۆل و هۆڵ.
کاکیله: شەویلە. کاکەلێ.
کاگڵ: سواغی قوڕ.
کاگەز: د. کاغەز.
کال: ز. پیر. خزم و خوێش.
کـاڵ: شـتی نەگەیو. ڕەنگێکه کـه تێـر نەبێ: ئەم سـووره یا ئەم سەوزه (کـاڵ)ە. نەکولاو: گـۆشـتـەکە هێـشـتـا کـاڵە. لەدوای وتەی کشتەوه بەکاردێنرێ: کشتوکاڵ. پیر. باپیر.
کالا: کەلوپەلی پۆشین. کوتاڵ.
کالات: د. تالان: بەکالات چوو.
کالاقنگ: گیایەکی کوێستانی بەهارییە لە ناوەڕاستدا نێرکێک دەردەکا پێی دەڵێن ڕێواس.
کالان: کێلان.
کالانه: چالاییه کە گلێنەی چاوی تێدایه.
کالانی: ز. کێردێکە کە کالانی ببێ.
کالبوون: ز. پیربوون.
کاڵبوونەوه: چوونەوەی ڕەنگ.
کالک: دبا. کاڵە.
کاڵک: کاڵ.
کالۆش: شتێکه لەسەر پێلاوەوه لە پێ دەکرێ بۆ ناو قوڕ.
کاڵ و کرچ: شتی زۆر کاڵی نەگەیو.
کالومه: ز. شمشێری ژەنگاوی کێلان شکاو.
کاڵە: چەرمێکی خـاوه لە بەفر و باراندا لە جـیـاتی پێـلاو لە پێ دەکرێ و بەبەن دەپێچرێ.
کاڵە برۆێش: د. برۆێش.
کاڵەپێ: ئەندازەیەکە لە بەفر کە بباریٚ بەقەد ئەستووری کاڵەیەک: کاڵەپێیەک بەفر باریوه.
کاڵەپێچ: پەڕۆیەکە لە پێـوه دەئاڵێنرێ و کاڵەی لەسـەردوه لە پێ دەکرێ.
کـاڵەشێـف: زەمـینێـکی کـێـڵـڕاوه کـه لە پاش کـێـلانی باران لێی نەدابێ.
کالەک: ز. خزم و خوێش.
کاڵەک: میـوەیەکی خڕی گـۆشـتنی خۆشی گـەورەیە ناوەکەی تۆوی تێدایه. کلاش (با). کاڵه (با)
کالەکال: ز. باردباری مەڕ لە کاتێکدا کە بەرخەکەی ببینێت.
کاڵەکوت: مێـوژێکه کە بەدەسک و دۆڵ یا بەدەسکەوان کوترابێ و کرابێ بە شەربەت.
کاڵەکەمارانە: گـیـایەکی دێمییه دوو جۆری هەیە، یەکـێـکیـان وەک مـێـو تەرز دەهاوێ و بەرێـکی خـڕ دەگـرێ و دەخـورێ، ئەوی تریان بەرەکەی وەک شـووتی کۆڵە وایە و زۆر تاڵە پێـی دەڵێـن (کووژاڵک)
کاڵەمستانە: کاڵەمستێ.
کاڵەمستێ: جۆره یارییەکە یەکـێک شتـێک دەشـارێتەوه لە قوولی مستیدا. هەرکەس دۆزییەوه دەیباتەوه.
کاڵەمشتێ: کاڵەمستێ.
کاڵەوبوون: د. کاڵبوونەوه.
کاڵەهێش: د. زەمینێکه کە یەکجار تۆوی پێوەکرابێ.
کالێ: د. منداڵی سپیکەڵه. دەکرێ بەناوی کچ.
کالیار: ترۆزی گەورەی گەیو.
کـالیـمـاسـت: ز. گـەنمێـکه لەسـەر خـەرمـان بدرێ بەهەژار بەلام بەناوی زەکاتەوه نەبێ.
کالیان: د. هەڵکالین بەسەر یەکێکدا.

کالیسکە: د. گالیسکە.
کالیۆش: د. جۆرە خواردەمەنییەکە لە کشمیش و گوێزی کوتراو و ڕۆن و کەشک دروست دەکرێ.
کاڵی: نەگەیوی میوە. نەکوڵاوی گۆشت: میوە، یا گۆشت بەکاڵی ناخورێ.
کالیت: د. کۆلیت.
کالیتگا: د. شوێنی کۆلیت.
کاڵێن: د. کێڵان.
کام: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ بۆ ناونووس (تعین)کردنی شتێک لە ناو چەند شتێکدا: ئەمانە (کام)یان کوڕی تۆیە. ئاردزوو: بە(کام)ی خۆی گەیشت.
کام ئاژنین: شووژن کردن بەمەلاشووی کەردا لەکاتێکدا کە کامی کردبێ.
کاماخ: ز. سمتی ئادەمی و گیانداری تر.
کامار: ز. کەمەی بێژنگ و دەف.
کاماش: ز. تووتنێکە بەسەوزی وشک کرابێتەوە.
کاماف: ز. ئاوێکە کە لە جۆگەدا مابێتەوە دوای برینی لە سەرچاوەوە.
کاماخکردن: ز. وێرانکردن.
کامکردن: هەڵاوسانی مەلاشووی ولاخی یەکسم لە حەلێکدا کە ولاخێکی تر لەبەرچاوی ئەم ئالیک بخوا.
کامڵ: شتی پێگەیشتووی گەیو.
کامۆخ: ز. کەسێکە کە ترێ بگوشێ.
کامۆیی: با. کامکردن.
کامە: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ بۆ ناونووس (تعین)کردنی شتێک لە ناو چەند شتێکدا: ئەمانە (کامە)یان هی تۆیە.
کامەتا: کامە.
کامەتانێ: کامە.
کامەتە: کامە.
کامەران: کەسێکە کە بەئاواتی خۆی گەیشتبێ.
کامەرانی: بەئاوات گەیشتن.
کان: کونێکە کە دارتاش بەئەسکەنە لە دار هەڵی دەکەنێ. جێگایەکە لە زەویدا کە دەستی سروشت شتێکی تێدا دروست کردبێ وەک زێڕ و زیو و بەرد و نەوت.
کانگا: شوێنێکە کە شتێکی تێدا پەیدا ببێ بەزۆری: سلێمانی (کانگا)ی لۆکە و تووتن و میوەیە.
کانگە: کانگا.
کانوون: دوو مانگە لە ناوەندی تشرینی دووەم و شوباتدا لە ساڵی ڕۆژی، کانوونی یەکەم مانگی دوازدەهەمە سی و یەک ڕۆژە، کانوونی دووەم مانگی یەکەمە و سی و یەک ڕۆژە.
کانوونی: باڵندەیەکی ئاوی ماسی خۆرە وەک قەلمراو وایە بەڵام ئەم بۆرە.
کانە زبانە: کانێکە کە زبانەی داری تێ دەخرێ.
کانە زووانە: کانەزبانە.
کانە شکاف: کانە شکافە.
کانە شکافە: کانێکی درێژکۆلەیە دارتاش بەشتێکی تایبەتی هەڵی دەکەنێ لەسەر باری درێژی بۆ تێبردنی شووشە یا تەختە.
کانەشکاو: د. کانەشکاف.
کانەنیا: د. ڕەواندن.
کانێ: ز. کوانێ.
کانیاو: ئاوی کانی.
کانی: ئاوێکە لە خۆیەوە هەڵ قوڵێ.
کانیلە: کانیاوی پچووک.
کاو: کەژی گری درِ. کەوورگ: (د). مەردوومی بەدەعیە و دەمار (ز). تاقی ناو شاخ. قین و ڕقێکە کە لە دڵدا پەسمەندە بووبێت دەربارەی یەکێک و پێی برێژێت: کاوی دڵی خۆی پێ ڕشت، واتە بەدڵی خۆی قسەی پێ وت و، دڵی خۆی سارێژکرد. زەرد.
کاواتر: هـ. کۆتر.
کاوان: هـ. ملە.
کاوانەوە: چووزانەوە.
کاودان: قاورمە.
کاولاش: کاول، لە کەلاوەی ئاشەوە وەرگیراوە.
کاولی: قەرەج. بێ شەرمی بێ ئابڕوو.
کاوڵی: کاولی.
کاوور: ساوای مەڕە لەپاش برینەوەی بەرگنەکەی تا یەک ساڵانەی.
کاوول: جێگای وێرانی چۆڵ.
کاوول بوون: وێرانبوون .
کاوول کردن: وێرانکردن.
کاوە: ئازار و ئێشێکە کە لە ئەندامی مەردووم پەیدا ببێ بەهۆی نیشی زۆرکردنەوە. ناوە بۆ ئاسنگەرێکی کورد کە (زوحاک)ی کوشت.
کاوەخۆ: هێواشی لەسەرخۆ: فیسار کەس زۆر کاوەخۆیە، واتە لەسەرخۆیە.
کاویان: د. چووزانەوە.
کاویانەوە: د. کاوانەوە.
کاویژ: جوونەوەی ئاژاڵ شتی ناو سکی خۆی بەیەق کردنەوەی بۆ ناو دەمی.

کاوێژکەر: گیاندارێکە کە کاوێژ بکا.

کاویر: ز. وشتر خوار.

کاوین: د. مارەیی ژن.

کاهو: گیایەکی گەڵا پانی بەهاری ناوەڕۆک چەوری سەلکدارە، زۆرتر بە سرکەوە دەخورێ.

کاهەرزانی: هـ. هەنجیری ڕەشی زل.

کاهێڵ: د. مەردوومی تەمەڵی سست .

کاهێڵی: د. سستی و تەمەڵی.

کاهی: جۆرە خواردەمەنییەکە لە نیشاستە دروست دەکرێ.

کاهی چی: کەسێکە کە کاهی بۆ فرۆتن دروست بکات.

کایلۆش: د. دۆکەشک. کالیۆش .

کایە: نۆرەیەک لە یارییەک. یاری.

کایەکلێ: د. کایەی یاری.

کایەگا: د. شوێنی یاری.

کایەڵ: مەردوومی خاو و خلیچک.

کایەن: ژوورێکە کە کای تێ بکرێ.

کپ: گوێی گران: گوێم (کپ)ە. دەرگا و پەنجەرەی چەسپ کە بوێری نەبێ. بێ دەنگی و کشوماتی: دنیا (کپ)ە.

کپبوون: گوێ گرانبوون. جووت بوونی دەرگا و پەنجەرە و گەلێ شتی تر بەجۆرێک کە با بوێری نەبێ. بێ دەنگبوون.

کپەوبوون: کپبوون.

کپی: بێ دەنگی.

کت: کتە: تاکێک لە شتی جووت (ز).

کتان: ز. کوتان.

کت بەچە: هـ. بەچکە پشیلە.

کتە: وتەیەکە بەکاردێنری لە کاتێکدا کە منداڵ بکۆکێ یا شتێکی لە بین بگیرێ. ختە (ز).

کتری: چاپەز.

کتک: پشیلە.

کتکاڵ: وتەیەکە گفتوگۆی پێ دەکرێ لەگەڵ ئافرەتدا وەکو وتەی: (کچی): (کتکاڵ) ئابێ، واتە کچێ وەرە.

کتکە کێفیلە: د. پشیلە کێوی.

کتکە نەفتینە: د. کتکە نەوتینە.

کتکە نەوتینە: بریتییە لە یەکێک کە ببێ بەهۆی ئاژاوە و هەرایەکەوە.

کتۆ: وتەیەکە بەکاردێنری لە جێی وتەی چۆن.

کتوپڕ: کوتوپڕ.

کت و کوێر: کوت و کوێر.

کتومت: کوتومت.

کتووت: ز. نانی وشکەوەبووی کۆن.

کتۆیی: چۆنێتی.

کتە: پشیلە (هـ). کتە (ز).

کتێب: نووسراوێکی ڕێکخراوی چەند پەڕەییە لە هەموو زانیارییەک کە گۆڤار و ڕۆژنامە نەبێ.

کتێبخانە: شوێنێکە کە کتێبی زۆری تێدا بێ.

کتێو: کتێب.

کتێوخانە: کتێبخانە.

کچ: ئافرەتێکە کە هێشتا شووی نەکردبێ. نەوەی مێینەی باوک و دایک.

کچانە: شتێکە کە هەر بۆ کچ بشێ.

کچانی: کوڕێکە کە خووی کچی ببێ.

کچک: پچووک.

کچکە: د. شتی پچکۆلە.

کچۆڵە: کچی پچکۆلانە.

کچەزا: منداڵی کچ.

کچەزازا: منداڵی منداڵی کچ.

کچێنە: ڕەشێنەی چاو.

کچێنی: ماوەیەکە کە ئافرەت بەکچی تێدا بمێنێتەوە. چۆنێتییەکە لە زێی کچدا بەیەکەم جار چوونە لای نامێنێ و خوێنی لێ دێ. خوێنێکە لە زێی کچ دێ لە کن چوونە لای یەکەمجار.

کخ: قخ.

کخس: با. پیازی فیسقە.

کخە: قخە.

کدارک: ز. کارگ.

کدوو: کوولەکە.

کدوولفکە: لفکەشامی.

کر: ڕایەڵی جۆڵا. شاڵی ڕانک و چوغە.

کراس: جۆرە کاڵایەکی قۆڵ و بەرۆکدارە لەژێردوە لەبەر دەکرێ.

کراسی زرێ: شتێکە لە زرێ لە وێنەی کراس دروست کراوە لە کاتی جەنگدا لەبەر دەکرێ.

کراسەکردن: بەسابوونێکی بەزی دەڵێن کە بەتەواوی کولابێ و بڵقی گەورە گەورە هەڵ بدات.

کرانباوگاو: جۆرە جنێوێکی کوردییە.

کراو: کارێکە کە کرابێ.

کراوە: لۆکەیە کە هەلاجی کرابێ. شتی واڵ.

کراهە: د. کرێ.

کراهەپا: د. پێ مز.

کرتان: ز. گامێشی خەساو.

کرتاندن: قرتاندنی شت بە ددان.

کرتانکرن: ز. خەساندنی گامێش.

کرتکرن: ز. نیشانه کردنی دار به لەلەکردنی بەمشار.
کرتمرت: ز. کەلوپەل.
کرتناک: ز. تیرۆک.
کرتویان: ز. کاڵاو بەرگێکە کە باش دروست نەکرابێ.
کرتوو: گیایەکی باریکی قایمە وەک زەڵ دەسکەگوڵ و شەتڵێ پێ دەبەسترێ.
کرتە: دەنگێکە وەک دەنگی شت خواردنی مشک، (کرتە کرت) کرتەی یەک لەدوای یەک، (کرت و هوور) کرتەکرتی زۆر.
کرتەک: ز. بەفرێکە کە بەستبێتی و بەهۆی بارانەوە دڕناڵ دڕناڵ بووبێ.
کرتی: کرتوو.
کرچ: گۆشت و میوەی کاڵ. شتی سیس (د).
کرچە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی پچڕینی دەزوو یا دەرکێشانی ددان، (کـرچەکـرچ) کـرچەی یەک لە دوای یەک، (کـرچ و هوور) کرچەکرچی زۆر. کرشە.
کرچیان: د. چرچبوون و ژاکان.
کردار: کردەوە.
کردگار: خوای گەورە. کردار.
کـردم: وتەیەکە لە بـاتی وتەی (گـیـرەم) بەکـاردێنرێ: تۆ بچۆ بۆ لای فیسار کەس (کردم) لەوێ نەبوو، واتە گیرەم.
کردن: بەجێهێنانی کارێک.
کـردنەوە: شـتـی کـردنەوەی لۆکـە و خـوری بە چەکـە و کـەوان. خـاوکـردنەوە و هەڵگرتنی قـفـڵێ داخـراو بەکلیل. خـاو کـردنەوەی گـرێ و شـتـی پێـچـراوە: گـرێکە یا بـارەکـە (بکەرەوە). خستنە سەر پشتی پەنجەرە و دەرگای پێوەدراو. ڕزگارکردنی پیاوێک کە لە ژنەکەی بەسترابێ بەڕەنگێکی وا کە بتوانێ لەگەڵیدا دروست ببێ. کردنی کارێک دووبارە و سێبارە: نوێژەکەت (بکەرەوە). چنینی میوە و گوڵ: گوڵەکە یا ترێیـە کـە (بکەرەوە). شکاندن و لەتکردنی دار: هێندێ دار (بکەرەوە). دەسـتکردن بەکـارێکی گـرنگ: حـەفلەکـەی بەوتارێک کردەوە.
کرد و کۆشی: هەوڵ و تەقەلا بۆ ژیان.
کـرد و کـێش: د. ئاسنێکی دەم پانی کلک درێژە بەدوو کـەس دیراوێکی پێ هەڵدەدرێتەوە.
کردە: کردەوە: کردەپەشیمان بە، نەکردە پەشیمان مەبە.
کردەپەشیمان: کەسێکە لە کردەوەیەکی خۆی پەشیمان بووبێتەوە.
کردەوە: نەوکارەیە کە مرۆڤ بیکا.
کـڕ: مـریشـکێکە ئارەزووی کـەوتنی سـەر هێلکەی ببێ بۆ هەڵهێنانێ. گیانداری بێ دەنگ: منداڵەکە (کڕ)ە، واتە بێ دەنگە. (کڕبوون) بێ دەنگبوون (کڕکردن) بێ دەنگکردن.

کڕاژ: د. مێوی هەنگوین.
کڕاش: د. گڕاژ.
کڕاک: د. کڕکڕاگە.
کڕاکە: د. کڕاک.
کڕال: د. کڕێن.
کڕاندن: لابردنی شتێک لەسەر شتێک بە لووتی شتێکی تیژ.
کڕاندنەوە: گۆشت کردنەوە لە ئێسقان و داڕووتاندنی بە ددان یا بەچەقۆ.
کڕانن: د. کڕاندن.
کڕاننەوە: د. کڕاندنەوە.
کڕانەوە: کڕاندنەوە. ترۆخانەوەی قورگ بەهۆی سەرمابوونەوە
کڕاو: شتێکە کە کڕێنرابێ.
کڕاوە: ئێسقانێکە کە کڕێنرابێتەوە.
کڕبوون: کشوماتبوون: (کڕ بە) واتە بێ دەنگ بە.
کـڕبوونەوە: نەمـانی دەنگە دەنگ. نەمـانی دەنگوباسـێک کـە بڵاوبووبێتەوە.
کرخەو: کەسێکە کە بەتەواوی خەوی لێ کەوتبێ.
کڕراو: شتێکە کە کڕیبێتت.
کڕکردن: بڕتییە لە کوشتنی یەکێک بەدزییەوە.
کڕکڕاگە: ئێسقانێکی تەنکی نەرمە لە گوێچکەی گیاندارا.
کڕکڕانە: با. کڕکڕاگە.
کڕکڕک: با. کڕکڕاگە.
کڕکڕە: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک (با). لوولەی هەناسە.
کڕ کەفتن: د. کڕکەوتن.
کڕکەوتن: کەوتنی مریشک بەسەر هێلکەدا بۆ هەڵهێنانی.
کڕ کەوتوو: مریشکێکە کە کەوتبێ لەسەر هێلکە بۆ هەڵهێنانی .
کڕندە: کڕیار.
کڕنک: کڕنگ.
کـڕنگ: دەغـبـایەکی سـوورکـەڵەیە وەک گـەنە بەڵام پچـووکـتـرە، گەرچەک (د).
کڕنوو: کڕنگ. کڕنووش بردن.
کڕنووش: کڕنووش بردن.
کڕنووش بردن: سەر دانەواندن و چەمینەوە لەبەردەمی یەکێکدا بۆ بەگەورە ڕاگرتنی.
کڕنە: کڕنگ.
کروک: ڕەگ و ڕیشە.
کڕ و کاش: د. کرد و کۆشی.
کرووز: د. کورووز.
کرووس: د. کەڕ.
کرووش: وتەیەکە کە کەری پێ بانگ دەکرێ.

کره: شتێکه وه‌ک بەرداش بازنکەی سەردەوەی لە تووڵی مێو دروست دەکرێ، لە پاشا بەچەند دارێکی بێ ناوەکەی پڕ دەکرێتەوە و، کرەی چەڵتووکی پێ دەکرێ. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی لە یەک خشانی دوو بەرد بەنهێم، کرەکر: کرەی یەک لە دوای یەک، (کر و هوور) کرەکری زۆر.

کره کردن: چەڵتووک سپی کردن. بریتییە لە بوونی کەسێک بە مەمنوون لە شتێک: فیسار کەس بە فیسارە شت کرە دەکا، واتە زۆر حەزی لێیەتی.

کرپار: کەسێکە کە بیەوێ شتێک بکرێ.

کرپاک: کڕاو. کراو.

کرێژ: کرێش.

کرێژاوی: کرێشاوی.

کرێش: چلکی بەسەر یەکدا کەوتووی وشکەوەبوو. وشکەڵی شانە هەنگوین.

کرێل: مەردوومێکە کە قسە وەرنەگرێ.

کرێڵ: د. شوێنی کرێن.

کرێن: زەوی چەولگی سەخت.

کرێوکرێو: هـ. تردوەژه.

کرێوه: کاتێکی زۆر ساردە کە بەفر یا باران بەباوە بیارێ.

کرین: سەندنی شت بەپارە.

کرینەوە: بریتییە لە رزگارکردنی یەکێک لە چورتمێک: ئەم پاڵتۆیە ئیمساڵ منی (کریبیەوە) یا تۆ منت (کریبیەوە) واتە رزگارت کردم.

کرژ: هەودای زۆر بادراو. شتی هەڵقرچاو: چەرمە کە هەتاو (کرژ)ی کردووە. خێرا و چەسپان (د). مووی لوول، (کرژبوون) با خواردن. هەڵقرچان. لوولبوونی موو، (کرژ کردن) لوولکردنی موو. خێرا کردن (د).

کرژهەڵاتن: هەڵقرچان.

کرژی: بوونی شت بەکرژ.

کرشە: کولۆشە.

کرک: شوێنی تەختی رووتەن.

کرکایکرک: کاکی بەکاکی.

کرم: گیاندارێکی بارێکی درێژی پچکۆلەیە.

کرماج: د. کرمانج.

کرماجی: د. کرمانجی.

کرمانج: ناوی هۆزێکی گەورەیە لە کورد.

کرمانجی: زبانێکە کە هۆزی کرمانج قسەی پێ دەکەن.

کرماندن: وردکردنی شت بە ددان.

کرمانن: د. کرماندن.

کرماوی: کرمێ.

کرمخواردوو: شتێکە کە کرم تێی دابێ و خواردبێتی.

کرمخوارده: کرمخواردوو.

کرمژنە: شتێکە کە کرم تێی دابێ.

کرمشێن: ز. چرچبوونی کاڵا.

کرمکار: د. بەڵەد و شارەزا بە کارێک.

کرمکوژه: رێواسی.

کرمکه: جۆرە نەخشێکە لە چیغ دروست دەکرێ لە وێنەی کرمەکی ژنان. کرمەک (د).

کرمکیز: ز. نەخۆشییەکە لە کرمی زۆری ناوسکەوە پەیدا دەبێ.

کرمن: بریتییە لە مەردوومی قین لە سک.

کرمۆکه: کرمەک.

کرمۆڵ: شتێکە کە کرم خواردبێتی.

کرمووژن: د. کرمژنە.

کرمه: دەنگێکە وەک دەنگی خواردنی هێندێ شتی رەق بە ددان، (کرمەکرم) کرمەی یەک لە دوای یەک، (کرم و هوور) کرمە کرمی زۆر.

کرمەژن: کرمژنە.

کرمەژنە: کرمژنە.

کرمەک: جۆرە خشڵێکی زێرینی دانەدانەی هۆنراوەیە، ژنان دەیدەن لەژێر چەنەیان. زبانەی شت (د).

کرمێ: کرمەژنە.

کرمی ئاوریشم: جۆرە کرمێکە ئاوریشم هەڵدەپێچێ.

کرن: ز. کردن.

کرناس: ز. مەردوومی ددم و چاو ئاوڵاوی.

کرنگ: کرنگ.

کرینی: ز. کرنگ.

کرۆزرۆ: هـ. گیا توێسی.

کرواس: کراس.

کرۆتن: کورۆشتن.

کروچ: شتی لەتوکوت.

کرۆژتن: کورۆشتن.

کروسک: درەختێکە لە هەرمێ موتوربە دەکرێ بەرێک دەگرێ وەک هەرمێ کێویلە وایە.

کرۆسک: کروسک. خەنجەری کۆنی ژەنگاوی (ز). هەرمێ کێوبلە.

کرۆشتن: کورۆشتن.

کرویت: د. کبریت.

کرێ: مزێکە بەرامبەر بەکردنی کارێک بدرێ.

کرێبانەوە: د. کرانەوە.

کرێبار: کرێیەکە کە بدرێ بۆ هەڵگرتنی بارێک.

کریت: شتی ناشیرین (با). کولۆ و کەرسەک (ز).
کریچ: ز. سواڵەت.
کریچی: کەسێکە بەکرێ لە شوێنێکدا بێ.
کریداسی: سەپانی.
کریسک: با. پزیسک.
کریشە: جۆرە تەنراوێکی کرژی تەنکە لە لۆکە دروست دەکرێ.
کریڤ: ز. کەسێکە کە منداڵ بگرێتە باوەشی بۆ خەتەنەکردنی.
کریڤا: ز. کریڤ.
کرێکار: کەسێکە بەرۆژانە کار بکا.
کرێکاری: ئیشکردن بەکرێ.
کرێگرتە: کرێچی. شتێکە بەکرێ گیرابێ.
کریو: دۆستێکە کە خزمایەتی ببێت.
کریس: وتەیەکە کارژۆلەی پێ بانگ دەکرێ.
کریف: با. هاورێ.
کرین: ز. گریان.
کرینچک: پەرچەم.
کز: گیاندار و سەوزایی بێ کەیف. هێندێ شتی کەم: ئیمساڵ ترێ یا ئاو (کز)ە. هێندێ شتی بێ هێز: ڕەشەباکە (کز)ە. چرا یا ئاگرێکە کە گڕی کەم بێ. چاوی کەم هەنا.
کزاندنەوە: چووزاندنەوە.
کزانن: د. کزاندنەوە.
کزانەوە: د. کزاندنەوە.
کزانەوە: چووزانەوەی ئەندام.
کزبوون: بێ کەیفبوون. کەمبوونی شت. بێ هێزبوون. کەم تینبوونی چاو. بێ شەوقبوونی چرا و ئاگر.
کزخاندن: ز. هەڵپاچینی درەخت بۆ جوانی و بەخۆداهاتن.
کزر: شتێکی تەڕە کە کەمێک وشک بووبێتەوە. گیاندار یا سەوزاییەکە کە بەخۆیدا هاتبێ و لە خەم ڕەخسیبێ.
کزران: شوێنێکە کە هەرچەند باران ببارێ ئەو هەر کزربێ.
کزراندن: ز. هەڵپرووزاندنی خوری.
کزربوون: خڕەڵەبوون و بەخۆداهاتنی گیاندار و سەوزایی.
کزربوونەوە: کەمێک وشکبوونەوەی شتی تەڕ.
کزری: بوونی شت بەکزر.
کزک: ز. چزڵیک.
کزکردن: کەمکردنەوەی گڕی چرا و ئاگر.
کزکۆڵە: د. کزۆڵە.
کزکۆڵەکردن: د. کزۆڵەبوون.
کزکە: د. کزکۆڵە.
کزگرین: ز. داچڵەکینی تاڵی هاتوو.
کزمک: ز. سەرکۆزەری گەنم.
کزن: دانەوێڵەیەکە وەک ماش گەڵای وەک نیسک وایە، بەخووساوەیی لە زستاندا دەدرێ بەڕەشەوڵاخ.
کزۆڵە: گیانداری کزۆڵ.
کزووری: ز. کاڵای خوری هەڵپرووزاو.
کزە: سرەوی با. جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی گۆشتی سوورکراوە لەسەر ئاگر، (کزەکز) کزەی یەک لە دوای یەک، (کز و هووڕ) کزەکزی زۆر.
کزەبا: بای سووک.
کزەلۆک: کزۆڵە.
کزەی جەرگ: بریتییە لە ڕۆڵەی خۆشەویست.
کزیان: د. چووزانەوە.
کزیانەوە: د. کزانەوە.
کزێنکە: هەویرێکی شلە بەدەست پان دەکرێتەوە بەسەر ساجدا بۆ برژاندنی.
کزی: زەبوونی و بێ کەیفی.
کزیر: ز. گزیر.
کژ: مووسم: ئێستا کژی تۆوە، یا کژی شەتڵی تووتنە.
کژبلۆک: ز. گیایەکە بنکێکی هەیە بەپاککراوی دەخورێ.
کژک: د. کەژوو.
کژگ: هـ. تیلمەیەکی درێژە دروست دەکرێ و تەنگە و قەیاسەی وڵاخی پێ دەدرێ.
کژوورەک: ز. خێزەرە.
کژەبارانە: بارانێکە کە لەکاتی خۆیدا بێ.
کس: وتەیەکە مەڕی پێ لێ دەخوڕرێ.
کسپوکۆ: گڕ و گەرمییەکە لە دەروونا پەیدا دەبێ بەهۆی تووڕەبوون و ڕق هەستانەوە: ئەوەندەم قسە پێ وت تا (کسپوکۆ)ی دڵی خۆمم پێ ڕشت.
کسپە: دەنگێکە وەک دەنگی کردنی ئاو بەسەر ئاگردا، (کسپەکسپ) کسپەی یەک لە دوای یەک، (کسپ و هووڕ) کسپەکسپی زۆر.
کسس: کس.
کسکس: وتەیەکە سەگی پێ تێ بەردەدرێ لە شت.
کسک: با. چزڵیک.
کسکۆڵە: د. کزۆڵە.
کسکە: د. کزۆڵە.
کسکیانەوە: د. کزانەوە.
کسۆک: تووتکە سەگ. سەگ.
کش: وتەیەکە باڵندەی پێ دەردەکرێ. سواربوونی یەکێک لە ئەندامەکانی شەترەنج بەسەر شادا.
کشان: ڕۆین. و تێپەڕینی شتێک بەگورجی: ئەو ئەستێرەیە یا ئەو زەلامە (کشا). کەشهاتنی شت.

کشاندن: خشاندن. کەشهێنان بەشت: لفکەکە (بکشێنە).
کشان کشان: وردە وردە کشان و تێپەڕینی شت: فیسار کەس (کشان کشان) هات.
کشانەوە: گەڕانەوەی شت بۆ دواوە: ئاوەکە یا لەشکرەکە (کشایەوە).
کشپل: پشقل.
کشت: دانەوێڵەی چێنراو. کرژ.
کشتسازی: إصلاحی زراعی.
کشتگە: مەزرەعە.
کشتوکاڵ: تۆوکردن و چاندنی شەتڵ لە زەویدا.
کشتەک: چەند هەودا دەزوویەکی بەیەکدا بادراوە.
کشتیار: خاوەنی کشتوکاڵ.
کشش: کش.
کششە: کش.
کشکش: د. هەڵپەڕین.
کشکە: هـ. بژار.
کشمیش: وشکەوەبووی ترێی دەنک وردی بێ ناوک.
کشمیشی: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک وردی بێ ناوکە.
کشنیژە: د. گژنیژە.
کشومات: شتی بێ دەنگی بێ خشە.
کشوماتی: بوونی شوێنێک بەکشومات: کشوماتی جیهانی داگرتووە.
کشە: وتەیەکە پەلەوری پێ دەردەکرێ.
کفت: ماندوو. شتێکی زەردی جوانە وەک زێڕ وایە لە ڕووی هێندێ شت دەدرێ بۆ جوانی. خۆرە (د).
کفتک: ز. شقارتە.
کفتکاری: بەکارهێنانی کفت لە هێندێ شتدا بۆ جوانی.
کفتوکۆ: سفتوسۆ. کسپوکۆ.
کفتە: جۆرە خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە قیمە و برنج و خڕ هەڵدەدرێ و دەکوڵێنرێ یا سوور دەکرێتەوە.
کفتە شۆربا: چێشتی کفتە.
کفتتە شۆروا: کفتە شۆربا.
کفتی: ماندوویێتی.
کفر: دارێکی گەڵا وردە لە خڕ و چەم و ڕووباردا دەڕوێ و بۆ سووتاندن بەکاردێنرێ.
کفرێن: جۆرە یارییەکە بەمیچ دەکرێ.
کففە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی هاتنە دەرەوەی خوێن لە کاتی سەربڕینی ئاژاڵدا.
کفکێ: کێکف.
کفن: بلووری یا خامێکە کە لە مردووەوە بپێچرێ.
کفن دز: کەسێکە گۆڕی مردوو هەڵ بداتەوە بۆ دزینی کفنەکەی.
کفە: کففە، (کفەکف) کففەی یەک لە دوای یەک.
کڤارک: با. قارچک.
ککەو: کەووت.
کل: سورمەی چاو. شتی کلا. گومەز (ز). ناردن: (کلم کرد) واتە ناردم.
کڵ: گۆزە و دیزەی لەسەر یەک کەڵەکەکراوی ئاگر تێ بەردراو بۆ سوورکردنەوە. تاقی پرد. گڕی ئاگر: (کڵ)ی ئاگرەکە لە دوورەوە دیارە. کل (د).
کلا: شتێکە کە کەوتبێتە کەنارەوە، (کلابوون) کەوتنە کەناری شت.
کلاش: جۆرە پێڵاوێکە ژێری لە پەڕۆ دروست دەکرێ و سەری لە بەن یا لە دەزوو دەچنرێ.
کلاشچن: کەسێکە کە سەری کلاش بچنێ.
کلاشدروو: کلاشچن.
کلاشدم: دووپشک.
کلاشەکردن: هەڵگیرانی قوڕ بە پێڵاوەوە لە کاتێکدا کە زەوی بووبێ بە قوڕ.
کلاشبێن: د. خوراندن.
کلاف: د. کلافە.
کلافە: چەند هەودا دەزوو یان ئاوریشمێکە کە پێکەوە هەڵ کرابن بۆ ئەوەی تاوتاو دەرکێشرێ و کار بکرێ. شتێکە لە بەن دەهۆنرێتەوە و جوانووی پێ دەبەسترێتەوە بۆ ئەوەی دابێن و دەستەمۆ بێ: ئەم نۆما بە (کلافە) نەکراوە بۆیە وا سرکە.
کلافەکردن: بەستنەوەی نۆما بە (کلافە).
کلافە هەڵکەر: گوڵەژەن.
کلاکردن: لاخستنی شتێک.
کلانە: قۆپچەی گەورە.
کڵاو: شتێکی تەنکی گردە دەکرێتە سەر و سەرپێچی لەسەر دەبەسترێ.
کڵاوئاڵتوون: کڵاوێکی ژنانەیە غازی یا لیرەی پیادا دروابێ.
کڵاوبۆرگە: کڵاوێکی لبادینە بەسەر فەرەنجییەوە شوان لە باراندا دەیکاتە سەری.
کڵاوبۆرە: کڵاوبۆرگە.
کڵاوچن: کڵاودروو.
کڵاودار: باڵندەیەکە کە لە تووکی سەری کڵاوی بێ.
کڵاودروو: کەسێکە کە هەر کڵاو بدروێ.
کڵاوڕۆژنە: کونێکە لە ناوەڕاستی باندا بۆ ڕووناکی و دوکەڵ لێوە دەرچوون دەهێڵرێتەوە.
کڵاوڕەش: دەردێکی کوشندەیە دووچاری بزن دەبێ، ناوسکی هەڵ دەئاوسێ و خوێنی تێ دەزێ.

کلاوزرێ: جۆرە کلاوێکی زرێدارە لە رۆژی جەنگدا دەکرێتە سەر.
کلاوزەڕ: کلاوزێڕ.
کلاوزێڕ: کلاو ئاڵتوون. جۆرە کلاوێکی ئاڵتوونە ژنان وەک تاس دەیکەنە سەریان لەسەر کلاوەوە .
کلاو فەرەنگی: کلاوێکە دەدرێ بەسەر لوولەی سۆپادا بۆ ئەوەی کە دوکەڵەکەی باش دەرچێ و با نەیگێرێتەوە.
کلاو کلاوێن: یارییەکی دوو دەستەییە وەک یاری گۆرەوی بازی، بەڵام ئەم بەکلاو دەکرێ. پشکیلان.
کلاوکورە: باڵندەیەکی پچکۆلەیە بەقەد چۆلەکەیەک دەبێ کلاوێکی لەپەڕ بەسەرەوەیە.
کلاوگەرە: کلاوبۆرە.
کلاونە: کلاودار.
کلاوە: ناخلەیەکە دروست دەکرێ لە قوڕ یا لە هەویر بەدەوری گوێرووی بەرداشدا بۆ ئەوەی (دانەرێز) نەکات. تەوقەسەری شاخ. پووچەکی زەڕات. زەڕاتی ئەمساڵمان هەمووی (کلاوە)یە. کلاونە (د). کەڵەمەی جووت.
کلاوەسوورە: گیایەکی بەهارییە وەک پیشۆک بەڵام ئەم تویکڵی زۆر سوورە.
کلاوەکردن: بریتییە لە باران و بەفری دەنک گەورە.
کلاوەی بەیاخ: د. ئاسنێکی لووت تیژە دەکرێ بەسەری بەیاخدا.
کلاوێن: کلاو کلاوێن.
کلب: ز. کەلبە.
کلبوون: گواستنەوەی یەکێک لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک.
کلپە: دەنگێکە لە گڕی ئاگر پەیدا دەبێ، (کلپەکلپ) کلپەی یەک لە دوای یەک، (کلپ و هووڕ) کلپەکلپی زۆر.
کلتوور: تووردەکەیەکی پچکۆلانەیە کلی هاڕراوەی تێ دەکرێ.
کلچان: ز. فانۆزی دەستی.
کلچۆڤ: ز. کلچێوک.
کلچێوک: شتێکی باریکی لووسە دەکرێ بەکلدا و چاوی پێ دەرێژرێ.
کلچیڤ: با. کلچێوک.
کلدان: کلتوور.
کلدان: کلدان.
کلفت: د. شتی ئەستووری زل. شتی زۆر: فیسار کەس پارەیەکی (کلفت)ی هەیە.
کلفتی: د. زۆری. ئەستووری شت .
کلفەت: د. بریتییە لە خێزان و ماڵ و منداڵ. کارەکەر.
کلفەتبار: مەردوومی خێزاندار.
کلک: شتێکی باریکە وا بەعاستی سمتەجۆڵەی هێندێ گیاندارەوە. قەڵەم (د). پەنجە.
کلکاف: د. مازوو.
کلکانی: بریتییە لە مەردوومی شێت و وێت: فلان کەس پیاوێکی کلکانییە.
کلک بەس: د. بریتییە لە کەسێک کە دەستەشکێن کرابێ. پەتێکە لە پەنجە گرێ دەدرێ بۆ بیرخستنەوەی شتێک.
کلک بەسە: د. کلک بەس.
کلک پێوەکردن: بریتییە لە گاڵتەکردن بەیەکێک. پەنجە کردن بەقنگی یەکێکدا.
کلک تەقێنە: کلک هەڵسەنگێنە.
کلکدار: شتی خاوەن کلک. هێندێ شتی دەسکدار: ئەو ناوە (کلکدارە)م بدەرێ.
کلکردن: د. کەنارەگرتن. ناردنی یەکێک بۆ شوێنێک.
کلک گرتن: کلک بەرزکردنەوەی وڵاخی بەرزە لەکاتی سواربوونیدا.
کلکگیر: د. قوشقنە.
کلک نما: د. ئەنگوشت نما.
کلک نیشان: د. ئەنگوشت نیشان.
کلکوانە: د. کلکەوانە.
کلکە: شتێکە وەک مرۆر بەڵام ئەم پچووکترە و کلکێکی باریکی هەیە. داوێنی کێو.
کلکەتووتە: د. پەنجە تووتە.
کلکەڕەقە: ئەخشێکە لە تەون دروست دەکرێ لە وێنەی کلکی ڕەقەدا.
کلکەرێوی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
کلکەسووتەکە: کلکە لەقێ.
کلکەسووتەکێ: کلکەسووتەکە.
کلکەقنگێ: بریتییە لە جووڵاندنی یەکێک بەکردار یا بەگوفتار: (کلکەقنگێ)ی مەدە، واتە مەیجووڵێنە یا سەر مەکەرە سەری.
کلکەکەڵە: د. کلکەگەورە.
کلکەگەورە: د. پەنجەی گەورە.
کلکەلەقە: کلکەلەقێ.
کلکەلەقێ: بریتییە لە یاری و ڕوپامایی یەکێک بۆ یەکێکی تر بە گوفتار یا لەگەڵ کرداردا.
کلکەمار: بریتییە لە شتی زۆر تاڵ.
کلکە مارکردن: زەقنەکردن.
کلکەنما: د. کلک نما.
کلکەوانە: ئەموستیلە. ئەموستیلەی دروومان.
کلک هەڵسەنگێنە: باڵندەیەکی پچووکی کلک درێژە هەمیشە کلکی هەڵدەسەنگێنێ.

کلگە: پرد.
کلم: چلمی خەستەوەبوو.
کلمن: چلمن.
کلمیش: با کلمیش.
کلمیش: ز. چلم.
کلناشک: درک و دالی دەشتە کە لە هاویناندا وشک دەبێتەوە و با دەیشکێنێتەوە و دەیباتە ناو دۆڵ و دەرەوە.
کلۆ: کوللە.
کلۆ: کولۆ.
کلۆت: کولۆت.
کلۆچ: ز. جۆرە مارمارۆکەیەکی پێچ پێچە وەک بازن.
کلۆخ: ز. یەک سەر لە ئاژاڵ.
کلۆخ: با. کاسەی سەر.
کلور: ز. کلوچ.
کلوسک: با. کووپەڵە.
کلۆش: کولۆش.
کلۆفت: د. کلفت.
کلۆک: کلۆت.
کلۆل: کولۆل.
کلولاش: ه. گیایەکی بەرزە قۆزاخەیەکی دەنک دەنکی باریک دەگرێ و دانی پێ دەناژنرێ.
کلۆم: کولۆم.
کلوو: کولوو.
کلووک: گولووک.
کلە: کل (د). کلی پرد.
کلەپێچ: ز. خشتی کاڵ.
کلەدان: د. کلدان.
کلەو: ئاوێکە لە رووبارێکی گەورەدا کە بێ بەسەر بەستێکدا و بەزەقی بکشێ بە سەریدا: ئاوەکە (کلە)و دەکات.
کلێجە: کلێنچکە.
کلێس: شتێکە کە بنەبڕ بووبێ: تیرەی هەمەوەند (کلێس) بوو، (کلێس بوون) بنەبربوون.
کلێسمان: ز. کلێکە کە بۆ جوانی بەکار بهێنرێ.
کلێسە: جێی خواپەرستی گاوران. ناوی دێیەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
کلێل: د. کلیل.
کلێل و کۆم: کلیل و کولۆم.
کلێلە: د. کلیلەی بەفر.
کلێلەبوون: د. دەم چوونە کلیلە.
کلێنچکە: ئێسقانێکی باریکی گرێ گرێی کورتە بەژوور قنگی بزن و مەڕ و هێندی گیانداری تردەوە لە جیاتی کلک.

کلیسا: کلێسە.
کلیسە: کلێسەی گاوران.
کلێسە: کلیسە.
کلێش: شارای خەلە و خەرمان.
کلێشە: بن باخەڵ. وێنەی شت کە بەقەبارە دەربهێنرێ بۆ ئەوەی کە وێنەی زۆری لەسەر کاغەز پێ دەربهێنرێ.
کلیل: شتێکی زبانەدارە قفڵ یا کلۆمی دەرگای پێ دەکرێتەوە.
کلیل بەدەست: کلیلدار.
کلیلدار: کەسێکە کە کلیلی شوێنێکی بەدەست بێ.
کلیلدان: داخستنی شتێک بەکلیل.
کلیل و کۆم: کلیل و کولۆم.
کلیلە: بەفرێکی زۆرە کە با لە پەنایەکدا پێچی دابێ و کۆی کردبێتەوە.
کماخ: کاماخ.
کمکمە: با. قۆری.
کن: لای شت: لە کن تۆیە واتە لای تۆیە. شتی کورت (ز).
کنا: د. کناچە.
کناچە: ه. کچێکە کە شووی نەکردبێ. وتەیەکە وەکو وتەی (کچێ).
کناچێ: ه. کناچە.
کنج: د. شتی کاڵ و کرچ.
کنجر: با. پەڕۆ.
کندر: جۆرە دەزوویەکی باریکە بەمەکینە دروست دەکرێ. کنگر. گۆشی شەکر و شریتی ئەستوور.
کندر درک: کەرتەشی.
کندر: کندر دەزوو.
کندرە: کندری دەزوو.
کنر: کندر.
کنگ: قنگ.
کنگر: گیایەکی بەهاری دڕکاوییە هەڵدەکەنرێ و دەخورێ.
کنگرەکەرانە: کەرتەشی.
کنوکۆ: د. کرد و کۆشی.
کنە: کارکردن لە پێکهێنانی کارێکدا هەمیشە و لەسەرخۆ: هەر (کنە)یەتی.
کنێر: داری مەڵحەم.
کنێرە: کنێر.
کنیواڵ: جۆرێکە لە قووڕادە.
کۆ: کۆمەڵە ئەستێرەیەکی بەناوبانگە بەناوەڕاستی ئاسمانەوە.
کۆمەڵ: منداڵەکان هەموو (کۆ)ن. دەردێکە دەدا لە چاوی وڵاخی بەرزە و ئاژاڵ هێندێ جار کوێریان دەکات. کوێ. کەژ (د).

کوا: وتەیەکە داوای پیشاندانی شتێکی پێ دەکرێ. کەوا (د).
کوارک: قارچک. دومەڵان (د).
کوان: دومەڵ و برین.
کوانک: ئاگردان.
کوانگ: کوانک.
کوانوو: کوانگ.
کوانێ: کوا.
کوانی خورما: برینێکە لە کاتی پێ گەیشتنی خورمادا بەئەندام هەڵدەپەرێ.
کۆبوون: د. کۆبوونەوە.
کۆبوونەوە: گردبوونەوە.
کۆبە: پەراوێزی کەوا.
کۆپار: د. کۆپارە.
کۆپارە: گولمە گۆشتێکی گەورەی بەرزە بەسەر پشتملی حوشتر و وڵاخەوە. کۆسپایی و بەرزییەکی کەم لە زەوی.
کۆپان: شتێکە ناواخنەکەی پووشە لەسەر پشتی کەر و ئێستر قایم دەکرێ و باری لەسەر دەبەسترێ.
کۆپان ناخن: شیشێکی سەر دوو پەلە پووشی کۆپانی پێ دەناخنرێ.
کۆپاندروو: کەسێکە هەر کۆپان بدروێ.
کۆپاندوور: کۆپاندروو.
کۆپانە: خورییەکە بهێڵرێتەوە بەسەر پشتی مەڕ و بەرخەوە.
کۆپەڕ: هـ. کاتی پووشپەڕ.
کوت: سۆک. پارچەیەک لە شت: (کوت)ێک گۆشت یا نانم بەرێ. (کوت کوت) شتی پارچە پارچە. کولووی نان(ز).
کۆت: جۆرە پێوەندێکە دەکرێتە دەست و پێ. دوو تەختەی پانی پچکۆلانەیە دەدرێتە بەر کونی مەشکە و هیزە، لە دیوی دەر و ناوی و توند دەبەسترێ. کۆتە. وتەیەکە بەکاردێنرێ لەگەڵ وتەی سەردا بەمەعنا سەرقۆتێن.
کۆتا: د. شتی باڵا کورت.
کۆتاسی: ز. کۆتاهی.
کوتان: لێدان لە شتێک بەدەست یا بە لیس: گەزۆکە (بکوتە). وردکردنی شت: گۆشتەکە یا قاوەکە (بکوتە). دەرزیکردن بەشوێنێکدا لە ئەندامی منداڵ بەماکی ئاوڵەوە بۆ دەردانی ئاوڵەکە. خاڵ هەڵکەندن لە ئەندام بەدەرزی. لێ کردنەوەی نارد لە برنج بەدیبەگ یا بەمەکینە. سفتکردنی شتی تەنراو. بریتییە لە لێدانی زۆر: ئەگەر نەخوێنیت (دەتکوتم) واتە زۆرت لێ دەدەم.
کۆتان: شوێنێکە کە مەڕ و ماڵاتی تێدا مۆڵ بدرێ بەشەو.
کوتاندن: کوتان.
کوتاندنە چاو: کوتانەچاو.
کوتاندنەوە: سفتکردنی شتێکی چنراو. پەستاندنەوەی شوێنێکی فشەڵ.
کوتانک: با. پەچەی ئاژاڵ.
کوتانن: د. کوتاندن.
کوتاننەوە: د. کوتاندنەوە.
کوتانەچاو: شت بەچاودا دانەوە.
کوتانەماووش: د. لە خەرکەماندان.
کوتانەوە: کوتاندنەوە.
کۆتاهاتن: د. دوایی هاتنی شت.
کۆتاهی: برانەوەی شت. درێغی کردن لە کارێکدا: (کۆتاهی) مەکە لە خزمەتی نیشتماندا.
کۆتایی: کۆتاهی.
کوتر: د. کورت.
کۆتر: باڵندەیەکی جوانە لە کەو پچووکترە و، گەلێ ڕەنگی هەیە.
کوتران: گووانی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی ئازار پێگەیشتنەوە.
کۆترباز: کەسێکە کە کۆتر ڕابگرێ.
کۆتربازی: ڕاگرتنی کۆتر و بەخێوکردنی.
کۆترە: دارێکی پانە لە ناوەندی (هەسوون) و (کۆمانج)ی دەواردا دادەنرێ. دیرەک.
کۆترهاتن: د. کۆتایی هاتنی شتێک.
کۆترە بارێکە: جۆرە کۆترێکی بۆری پچووکی بارێکە خوێندنی لە خوێندنی کۆتری ماڵی ناچێ.
کۆترە بەرجیلە: کۆترە بارێکە.
کۆترە کێویلە: جۆرە کۆترێکە.
کوتک: توتکە سەگ. بەچکەی ورچ و گورگ و هێندێ گیانداری تر (ز) چەکەی هەلاجیی (د). کوتەک.
کۆتک: کەمۆڵە.
کوتکردن: لەتکردنی شت. داکوتانی سنجووق بەزەویدا لە یاری سنجووقێندا.
کۆتکە: تەشپییەکی گەورەی قووڵی دەم واڵە.
کوتلک: ز. کفتە.
کۆتن: کەوتن. کڕاندنەوەی گۆشت لە ئێسقان بە ددان (ز).
کوتوپڕ: وتەیەکە بەمەعنا وتەی (دەستبەجێ).
کوتوکولک: وردە خورییەکی ناشرینە کە بڕێسرێ بۆ دروونی دەمی فەردە.
کوتوکوێر: مەردوومی چاوکز.
کوتومت: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ هاووێنەیی دوو شت لەگەڵ یەکتری: نەژاد (کوتومت) دەڵێی فەرهادە.
کوتومزرەقی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی کوتوپڕ.

کوته: دەنگێکە وەک دەنگی کوتانی شت، (کوتەکوت) کوتەی یەک لە دوای یەک.

کۆته: مووروەداری گەورەی بێ بار. دارێکی درێژی بەگوڵمێخ لە زەوی داچەقاوی لەلەکراو لە ڕاستی هەر لەلەیەکی قوڵفێکی ئاسنی تێدایە پێی بەندی تێ دەخرێ. کۆتەرەدارێکی بەرزە گۆشتفرۆش گۆشتی لەسەر لەت لەت دەکات.

کۆتەره: پارچەدارێکی خڕی نالەبار. سەرەبزووت. بریتییە لە پەلەورێک کە باڵی نەمابێ.

کۆتەشکێن: د. پارچە ئاسنێکە لەبەردەمی موغەیریدا دادەنرێ بۆ شکاندن و تەکاندنی بزووت.

کوتەک: داردەستێکی سەرخڕە.

کوتەکوت: ز. وەڕینی سەگ.

کوته کەلەکه: د. سواڵەت.

کۆتەڵ: سەرکۆزەری دانەوێڵە. هەڵواسینی کالاّی مردوو بۆ شیوەن لەسەرکردنی. کۆمەڵە دار و درەختێکی داربەڕو یا مازووە کە چڕوپڕبێ. ناوە بۆ شوێنێک لە بەردەمی دێی (سووورداش)دا کە دار و دەوەنی زۆرە. نێی ئاش. گەنمێکە کە لەناو قاپوڕەکەیدا مابێتەوە دوای کوتان و شەنکردنی. پەیکەر.

کۆتەڵبوون: گەورەبوونی منداڵ: منداڵەکە کۆتەڵ بووە، واتە بەخۆیدا هاتووە و لە خەم ڕەخسیوە.

کوتیاگ: د. کوتراو.

کوتیان: د. کوتران.

کوتیلک: با. کفتە.

کوتی: ز. گوڵ.

کۆتیله: هـ. درەختێکی پچکۆلەیە لەبەر کزی بەرز نەبێتەوە.

کوجەڵه: کاسەی پچووک. شتێکە لە قوڕ دروست دەکرێ لە وێنەی لالەوێچ، دەنرێ بەقەدی داردبەنەوە بۆ ئەوەی بنێشتەکەی تێ بچێت.

کوجیله: کوچوولە.

کۆجیله: کۆجەڵە.

کوچ: کوچک (ز). کەسێکە کە دەردی (شەپڵە) لێی دابێ.

کۆچ: کەلوپەلی کۆچەرییە بەبارەوە. مووروەدار (ز). بزن و بەرانی بێ شاخ.

کۆچاوکۆچ: گواستنەوە لەم کۆچەوە بۆ ئەو کۆچ: جاف هەر خەریکی (کۆچاوکۆچ)ە.

کۆچای کۆچ: د. کۆچاوکۆچ.

کوچچک: ل. بەرد.

کوچک: بەردی نە زۆر گەورەی نە زۆر پچووک. ئاگردان (با).

کۆچک: تووتک (ز). قۆچک.

کوچکتاش: د. بەردتاش.

کوچکچن: د. کەسێکە کە دیواری بەرد بەوشکە کەڵەک دروست بکا. دیواری وشکە کەڵەک.

کۆچکردن: بارکردن بەماڵ و منداڵەوە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر. بریتییە لە مردن.

کوچکرێژه: د. جۆرە بەردێکە شووشەی لێ دروست دەکرێ.

کوچکوچ: ز. وتەیەکە وەک وتەی (کووت کووت) سەگی پێ بانگ دەکرێ.

کوچک و کوانگ: د. بریتییە لە وەجاخی ئاگر: بەم (کوچک و کوانگە) ڕازی نییە.

کوچک و کەلەک: شوێنی بەردەڵان و ناخۆش.

کوچکه: سێ بەردە دەخرێتە ژێر مەنجەڵ و دیزە، لە باتی سێپا.

کۆچکه: قۆچکە.

کۆچڵه بەس: چەند بەربەستێکە دەکرێ لە بەردەمی تیرەی مەردزە لە زەوی بەرز و نزمدا بۆ ئەوەی کە ئاوەکە پۆنگ بخواتەوە و یەکسان مەرەزەکە ئاو بدا.

کوچکەهەسان: د. بەردەهەسان

کۆچڵەبەست: کۆچڵەبەس.

کۆچوبار: ماڵی کۆچەری کە لە وڵاخ نرابێ.

کۆچوماڵ: کۆچوبار.

کوچووله: دەرمانێکی بۆری کوشندەیە. باقەیەکە لە گیای گوش کە نرابێتە ناو ئاو بۆ نەرمبوونی بۆ ڕستن (ز).

کوچووڵه: کوچوولە.

کۆچه: هـ. جۆرە هەنجیرێکی وردی سووری زۆر شیرینە.

کۆچەر: کۆچەری.

کۆچەری: کەسێکە کە نیشتەجێ نەبێ و، گەرمیان و کوێستان بکا.

کۆچەک: کوڕێکی جوانە کە جلی ژنانەی لەبەردا بێ و لەناو پیاواندا سەما بکا.

کۆچەکاو: هـ. جۆرە هەنجیرێکە وەک (کۆچە) بەڵام ئەم زەردە.

کۆچەکه: فێستی سەری ژنان.

کوچەڵه: کۆچەڵە. چاڵاو (د).

کۆچەڵه: کۆجەڵە. شتێکە وەک دەمەکەوچک لە قوڕ دروست دەکرێ و دەنرێ بەقەد دار قەزوانەوە لەکاتێکدا کە دارەکە بریندار دەکرێ بۆ ئەوەی بنێشت دەربدا و بچێتە ناوی.

کۆچەڵەبەس: چەند کۆچەڵەیەکی قوڕینە، دروست دەکرێ لەناو جۆگە ئاوی تەنیشت (تیر)ی مەرەزدا، بۆ ئەوەی ئاوەکە لەو کۆچەڵانەوە دابەش ببێ بەسەر تیرەکەدا بەیەکسانی.

کۆچ هەڵکۆچ: کۆچاوکۆچ.

کۆچی دوایی: بریتییە لە مردن.

کۆخ: زنجێکی پچکۆلەیە لەناو باخدا دەکرێ.

کۆخا: کوێخا.
کۆختە: قۆختە.
کوخک: ز. کۆکە.
کۆخک: ز. کۆکە. سەرپێچێکی ئاوریشمە دەبەسترێ بەسەری بووکەوە.
کوخێکی: ز. کەسێکە کە کۆکەی تووش بووبێ.
کۆخن: کەسێکە کە زۆر بکۆکێ.
کۆخواردنەوە: د. پارێزکردن و سڵەمینەوە لە شتێک.
کۆخە: کۆکە.
کۆخەڕەشە: گۆکەڕەشە.
کوخین: با. کۆخین.
کۆخین: کۆکین.
کۆد: کاسەیەکی پچووکە شوان شیری تێ دەدۆشێ (ز). قفڵ.
کوداندن: ز. جێبەجێ کردنی کار.
کۆدک: قفڵی پچووک.
کودوو: کەدوو.
کۆدە: ز. پووشانە.
کودەری: جۆرە تەنراوێکە کاڵای لێ دروست دەکرێ. جۆرە چەرمێکی تایبەتییە دەکرێ بەسەری پێڵاو.
کودی: کەدوو.
کور: ز. کوڕ. مەڕی کەڕیلە. شوێنی قووڵ لە زەوی.
کۆر: کوێر.
کۆراندنەوە: سەرزەنشت کردنی یەکێک چەند جارێ لەسەر یەک.
کۆرانەوە: کۆراندنەوە.
کۆرانەوە: کوڕووزانەوە.
کۆراو: کوێرەکانی.
کۆرایی: کوێرایی.
کۆریە: ساوای گیاندار و سەوزایی. دارێکە هەڵپاچرابێ و تازە لق و پۆپی دەرکردبێتەوە: نزاری فیسار کەس بەشێکی کۆریەیە و بەشێکی بڕەیە.
کۆریەلە: منداڵێکە کە لەناو منداڵداندا بێ (جنین).
کورت: شتێکە کە درێژ نەبێ. چاڵ (ز).
کورتان: کۆپان.
کورتاندروو: کۆپاندروو.
کورتبڕی: وتن یا نووسینی مەبەستێک زۆر بەکورتی (ایجاز).
کورتبوونەوە: کەمبوونەوەی شت لە باری درێژی.
کورتخەس: قرتاندنی نێرکی تووتن لەسەر گەڵاوە بۆ ئەوەی باڵا نەکات.
کورتکردنەوە: کەمکردنەوەی درێژیی شت.
کورتم: شتێکی کورتی ئەستوورە.
کورتمە: کورتم.
کورت و کوێر: کاڵای کورتی تەسک.
کورتە: وڵاخی ناڕەسەن (ز). کورتەک. کورتکراوەی شتێک.
کورتەباڵا: شتێکە کە باڵای نزم بێ.
کورتەبنە: کورتە باڵا.
کورتەک: کاڵایەکی یەخە و قۆڵداری پڕ لە ناوی کورتە تا سەر ئەژنۆ. کەوا (با).
کورتە کەلەکە: بۆشایی عاستی کەلەکە.
کورتەکەوا: کەوایەکی کورتی پڕ تەربیی ناودارە لە لبادە درێژتر و لە کەوا کورتترە.
کورتەڵە: کورتە بنە.
کورتەوکردن: د. کورتکردنەوە.
کورتی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (بەلای کەمەوە): فیسار کەس (کورتی) حوقەیەک ترێی خوارد. بوونی شت بەکورت. درێغ و کۆتاهی (د).
کورتیلە: کورتەڵە.
کورد: گەلێکی کۆنی ئارییە کەوتۆتە ناوەڕاستی ئاسیاوە، لە بیست ملیۆن زۆرترە.
کوردانە: وەک کورد: کوردانە و مەردانە وەرە پێشەوە.
کوردایەتی: خەریکبوون بەکاروباری کوردەوە.
کوردپەروەر: کوردێکە کە هەوڵ بدا بۆ خزمەتی گەلی کورد.
کوردپەروەری: هەوڵدان بۆ خزمەتی گەلی کورد.
کوردستان: ئەو جێگایەیە کە گەلی کوردی تێدا دانیشتووە کە سنووری ئەختێک لە ژوور کەنداو (خلیج)ی فارسییە و بەدیوی ئێراندا دەست پێ دەکات تا نزیک دەریای ڕەش و، لە کرماشانەوە تا کەنداوی ئەسکەندەروونە و، چوارسەد هەزار کیلۆمەتر چوارگۆشەیە.
کوردشناسی: خەریکبوون بەباسێکەوە کە دەخلی بەسەر کوردەوە بێ (الدراسات الکردیة).
کوردکوژە: ناوە بۆ جۆرە خورمایەک. جۆرە ترێیەکە.
کوردۆ: جۆرێکە لەنقامی قۆریات.
کۆردەرە: ناو دۆڵ و دەرەیەکە کە دەرنەچێ.
کوردە کوژە: د. کوردکوژە.
کوردەواری: شوێنێکە کە کورد تێدا دانیشتبێ.
کوردی: زبانێکە کە کورد قسەی پێ دەکات. جۆرە خواردەمەنییەکە کە لە هەرزنی کوتراو و دۆ و ڕۆن دروست دەکرێ (ز).
کوڕ: نێرینەیەکە کە هێشتا ژنی نەهێنابێ. ئەوەی نێرینەی باوک و دایک. کوڕوو. قوڕ (با).
کۆڕ: کۆمەڵی گیاندار: مەچۆرە ناو (کۆڕی) قومارکەرەوە.

کوراده: قوراده.
کۆڕاندن: پڕماندن و حیلاندنی ئەسپ.
کورانە: شتێکە کە هەر بۆ کوڕ بشێ.
کورانی: کچێکە کە خووی کوڕی بێ.
کۆڕپێگرتن: سەرنانە سەر یەکێک و بەزم پێ گرتنی.
کورش: کوڕوو.
کـوڕکوڕ: باڵندەیەکـە بەقـەد کـۆتر، تووکی لە هەمـوو تووکـێک نەرمترە و، گۆشتی دەخورێ.
کوڕکوڕۆچکە: کڕکڕاگە.
کوڕکە: قیتکە.
کوڕگ: د. جوانوو.
کۆڕگە: جێی کۆبوونەوەی چەند کەسێک.
کوڕنوو: کڕنووش.
کوڕنووش بردن: کڕنووشبردن.
کـوڕوکـاڵ: بەچەند کـوڕێـکی گـەنجی تازە پێگـەیشـتـوو دەڵێن کە کۆبووبنەوە.
کوڕوو: وتەیەکە وڵاخی یەکسمی پێ بانگ دەکرێ. جاشەکەر.
کوڕووز: گیاندار و درەختی سیسی بێ کەیف.
کـوڕووزانەوە: باسی نەبوونی و نەدارایی کـردن لەلای یەکـێک. ناڵە و گریانی منداڵ بەهۆی نەخۆشییەوە.
کوڕووزە کوڕووز: کوڕووزانەوە.
کوڕوولە: جاش.
کـۆڕە: پڕمـەی ئەسپ لەکـاتی غـوابیـدا. دەنگی بەرزی گـریان بەکوڵ، (کۆڕەکۆڕ) کوڕەی یەک لە دوای یەک.
کوڕەبەشە: مەلێکی گۆشتنی قەڵەوە.
کوڕەپا: د. پێ کوڕە.
کوڕەدار: دارێکە کە مێوێک پێیدا هەڵگەڕابێ و، ئەو دارە بۆ ئەو مێوە تەرخان کرابێ.
کۆڕەدار: کۆمەڵە دارێکی چڕی بەیەکدا چووە.
کوڕەزا: منداڵی کوڕ.
کوڕەزازا: منداڵی منداڵی کوڕ.
کوڕەزاگ: د. کوڕەزا.
کوڕەکەڵ: نێری حەیوانە کێوییە کە پێی نابێتە دوو یا سێ ساڵە.
کوڕیژگە: کوڕی پچکۆلە.
کوڕێنی: تافی گەنجیی کوڕ.
کـوڕی: مـەڕێکە کـە بێ گـوێچکەبێ یا نیـوە گـوێچکەی بێ. وتەیەکـە دەبێـژرێ بۆ لێـخـوڕین و بانگ کـردنی جـاش و جوانوو. جاشەکەر. مەڕێکە کە خورییەکەی لێ کرابێتەوە.
کوڕیلە: کوڕوولە.
کوڕیس: کاوڕێکە کە گوێچکەی پچووک و دەموچاوی سوورکاڵ بێ.
کۆرس: ز. جۆڵا.
کورسکەر: ز. جۆڵا.
کـورسی: تەخـتـێکە لە دار دروست کـرابێ بۆ لەسـەر نووسـتن یا دانیشتنی.
کـورسی کـورسی: شـتـێکە وەک چەرخ و فـەلەک چوار کـورسی پێـوەیە منداڵان دەچنە ناوی و دەخـولێنرێتـەوە و بەرز و نزم دەبنەوە.
کورشک: کەروێشک.
کورشهەڵاتن: چیچکە کردن بەکزییەوە.
کورک: تووکێکی زۆر نەرمە لە بن مووی بزنەوە دەردێ. مریشک و باڵندەی کڕ.
کورکاندن: کورکە کردن.
کورکانن: کورکاندن.
کورکوڕۆژە: کڕکڕاگە.
کۆر کۆرە: باڵندەیەکی بۆرەقنەی بێ بیرە لە کوندەبەبووی پچووک دەچێ. کـونێکە لە پاڵ دۆڵـیـانی ئاشدا، ئاشـەوان هاتوچۆی پێدا دەکا بۆ ژێر (دۆزەقە).
کورکە: دەنگی گریانی هێواشی. دەنگێکە لە وڵاخی بەرزدی یەک سـمـەوە دێ لە کـاتێکدا کـە وەخـتـی ئالیکی هاتبێ، (کورکەکورک) کورکەی یەک لە دوای یەک.
کورکە نیسان: گوڵاڵەسوورە.
کۆرگ: د. کوێرووی دەغڵ.
کورکیان: د. کورکەکردنی وڵاخ.
کورن: ز. دۆڵـی بەردەکە ئاوی تێ بکرێ.
کۆرنۆش: کوڕنووش.
کورۆتن: کورۆشتن.
کورۆچانن: د. کورۆشتن.
کورۆچ کرۆچ: د. کڕکڕاگە.
کوروزمان: با. بەچەی مەڕ.
کۆرۆژتن: کورۆشتن.
کورۆژین: کورۆشتن.
کورسک: با. هەرمێ کێویلە.
کورۆسک: هەرمێ کێویلە.
کورۆش: کولۆش.
کورۆشتن: داکرماندنی شتی ڕەق بە ددان.
کورۆشە: کرمێکی سوورکەلەیە لە دەمی قەف و گوڵ دەدا لە گەنم و وشکی دەکا. کولۆش.
کورۆک: نێرک. کاکڵە.
کورۆڵ: کولۆڵ (د). کولۆر.
کورووڕ: د. کولوور.

کۆره: کوێر. فیسار کەس کۆرەیە .
کۆره بەشک: ز. جۆرێکە لە مشکە کێوی.
کورەک: د. کورۆک. زبانەی شت.
کۆرەکە: کـۆرکـۆرەی ئاش. نێی ئاش: ناوی بە(کـورەگـە)ی ئاشدا چێ.
کۆرەلاش: هـ. گیایەکی بەهارییە لە شنگ دەچی بەلام ئەم گەلای پانترە.
کۆرەمار: کوێرەمار.
کۆرەمشک: ز. مشکە کوێرە.
کۆرەوەری: کوێرەوەری.
کۆریانەوە: د. کۆرانەوە.
کۆری: کوێری.
کۆریت: کولانەی مریشک.
کوریشک: لۆچی کالا و هەموو شتێکی تر.
کوز: قوز.
کـۆز: جێ مـۆڵی ئاژاڵی وردە کـە بەتەیمان تەنرابێ. هەوارگـە. لەوەڕگا.
کۆزانە: ز. جۆرە ترێیەکی دەنک گەورەی خڕە.
کۆزانێ: مەجمەعی عیلمی.
کوزبڕکە: قوزبڕکە.
کۆزر و بەربانان: بریتییە لە لێدانی زۆر لە یەکێک.
کوزکەش: بریتییە لە مەردوومی گەواد.
کۆزەلاخ: ز. خانووی پچووکی نزم.
کوزماڵ: پاککردنەوەی جۆگەی پچووک.
کۆزمان: ئەنجومەنێکە کە لە وتەی زمانێک بکۆڵنەوە (مجمعي لغوي).
کۆزە: جێ مۆڵگەی کار و بەرخ.
کۆزەر: پووش و پەلاشێکە لە دانەوێڵە گیرابێ بەگێژکردنی.
کۆزەرە: کۆزەر.
کۆزەرەڕیشە: یەکێکە ڕیشێکی بۆزی هەڵپرووزاوی بێ.
کوزە سووتەکێ: قوزە سووتەکێ.
کوژاندن: کوژاندنەوە.
کوژاندنەوە: نەهێشتنی گڕی ئاگر و چرا. تێکدانی پیتی نووسراو یا کێڕی سەرزەوی. بریتییە لە نەهێشتنی هەرا و ئاژاوەیەک.
کوژانەوە: کوژاندنەوە.
کوژاو: کوژراو.
کوژاوە: نووسراو و کێڕێکە کە تێک درابێ.
کوژتن: د. کوشتن.
کوژران: کوشتن.
کوژراو: گیانلەبەرێکە کە بێ گیان کرابێ. بریتییە لە یەکێک کە لێی درابێ بەزۆری.

کوژنە: د. کوشندە.
کوژیاگ: کوژراو.
کوژیان: کوژران.
کوژیانەوە: کوژانەوە.
کوژیرک: با. گۆشە و قوڕنە.
کوژی: با. قوژبن.
کوژین: کوشتن.
کوس: قوز.
کۆس: د. کۆست. کۆسپایی.
کۆسار: د. شوێنێکە کە شاخوداخی زۆربێ.
کۆسپ: بەرزایی کەم لە زەوی. قۆرت و گرێی ڕۆژگار.
کۆسپایی: کۆسپ.
کۆسپە: کۆسپایی.
کۆست: بەلای گەورە.
کـۆست کـەوتن: بریتـیـیـە لە هاتنی بەلایەکی گـەورە بەسـەر یەکێکدا.
کۆستە: پیاوێکە کە مووی ڕیشی نەبێ یا زۆر تەنک بێ. ناوی دوو دێی نزیک لە یەکن لە ڕۆژئاوای سلێمانی.
کـۆسـتـەک: قـولفـەیەکی چەرمـینە بە کـێـلانی خـەنجـەرەوە لە مشتووەکەی هەڵدەکێشرێ بۆ ئەوە کە نەیەتە دەرێ.
کۆستە کۆستە: بریتییە لە چاو و ڕاوکردنی چەند کەسێک لەگەڵ یەکێک بۆ دەست بڕین و هەڵخەڵەتاندنی.
کۆستەوەوی: دوو زەلامن لە کاتی بێ بارانیدا یەکـێکیان ڕووی خۆی ڕەش دەکا و ئەویتریان بەرگی بووک لەبەر دەکا و دەست دەدەنە دەسـتی یەکـتری و مـاڵەومـاڵ دەسـووڕێنەوە و ئاویان دەکەن بەسەردا بۆ نوقلانەی باران بارین.
کوسک: ز. مەردوومی چاوشین.
کوسکەش: بریتییە لە مەردوومی گەواد. بریتییە لە یەکێک کە کلکە لەقێ بکا بۆ یەکێکی تر.
کوسکەشی: گەوادی.
کۆسکەفتن: د. کۆست کەوتن.
کوسکی: ز. نۆێڵی ئاسن.
کوسۆک: کسۆک.
کۆسە: مەردوومی کۆستە. جۆرە ماسییەکە.
کۆسەک: کۆستەک.
کوش: ز. وریایی و خۆپاراستن.
کۆش: ماوەی بەر ورگ و ڕانی مەردووم لە کاتی دانیشتندا.
کوشبوون: ز. هاتنە پێشەوە. بزووتنەوە.
کوشتار: کوشتنی زۆر لە مەردووم یا لە گیانداری تر: لە فیسارە جەنگدا (کوشتـار)ێکی زۆر کرا، یا گۆشتفرۆشەکان ئیمڕۆ زۆریان (کوشتار) کردووە.

کوشتن: دەرکردنی گیان لەبەر گیاندار. بریتییە لە لێدانی زۆر و بەئازار.
کوشتنەوە: بریتییە لە سەربڕینی ئاژاڵ: ئیمڕۆ سەد مەڕیان (کوشتەوە). کوشتنی یەکێک لە خوێنی یەکێکی تردا.
کوشتوو: ئاژاڵی سەربڕاو.
کوشتە: گەچێکی گیراوەی کوژراوی بێ هێزە لەسەر گەچکارییەوە سواغی پێ دەدرێ و بەماڵە لووس دەکرێ.
کوشتەرا: ڕەندەیەکە دارتاش داری پێ لووس دەکا.
کوشتەرە: د. کوشتەرا.
کوشتی: کوشتوو.
کۆشش: هەوڵدان و قەڵاشکردن بۆ شتێک.
کۆشک: خانووی بەرزی خۆش. گلێنەی ناو خواردنەوە (ز).
کۆشکار: ز. پینەچی.
کۆشکە: ز. جۆرە هەرمێیەکە. ناوی دێیەکە لە بۆتان.
کوشکەکردن: کورش هەڵاتن.
کوشکەڵاتن: کوشکەکردن.
کوشکەڵاتوو: کەسێکە کە کورش هەڵاتبێ.
کوشکەڵان: کۆگای تەپاڵەیە کە بەگردی دانرابێ و ناوەکەی بەبۆشی مابێتەوە. سەرەنوێلک (د).
کوشکهەڵاتن: کوشکەڵاتن.
کوشندە: شتێکە کە مایەی کوشتنی گیاندارێ.
کۆشە: کۆشین.
کۆشەڵان: د. گومەزێکە لە تەپاڵە ناوەکەی پڕ دەکرێ لە تەپاڵە بۆ سووتەنی.
کۆشەوە: د. کۆشش.
کۆشین: د. هەوڵدان.
کوفت: د. کفت.
کوفی: ز. جۆرە گرێیەکە ژنانی کوردستانی زازا دەیدەن لە سەرپێچیان لە عاستی ناوچەوانیان بۆ جوانی.
کۆڤک: با. ڕەحەتی نەوت.
کۆک: جۆرە تەقەڵێکی زلە لە کاڵا هەڵدەدرێ لە پێش دروونیدا بۆ ڕێک وەستانی. شتی سازی لەبار: مەکینەکە زۆر (کۆک)ە. ڕەگ و ریشە (ز) پەلپ.
کۆکردن: سڵەمینەوە لە شتێک. کۆکردنەوە.
کۆکردنەوە: کۆمەڵەکردن و گردکردنەوەی شتی بڵاو.
کۆککردن: قورمیشکردنی سەعات. سازکردنی شت.
کۆکگرتن: پەلپ گرتن. تەقەڵ هەڵدان لە کاڵا بەدرشتی بۆ ڕێک ویستانی.
کۆکلاش: گیایەکی کوێستانییە لاسکەکەی بریندار دەکرێ و شتێک دەردەدا وەک بنێشت دەجوورێ.

کوکو: کوو کوو.
کوکوختی: گوگوختی.
کۆکە: دەنگێکە لە گەرووی گیاندارەوە دێتە دەرەوە بەتەکان بەهۆی خوروویەکەوە کە لە گەروویدا پەیدا دەبێ، (کۆکە کۆک) کۆکەی یەک لە دوای یەک. ناوی دێیەکە لە کوردستانی ئێران.
کۆکەڕەشە: جۆرە کۆکەیەکە بەمنداڵ دەگات دەنگی وەک کەڵەشێر دێ.
کۆکەن: ئالف برین.
کۆکەنار: توێکڵی خاشخاشە بەهاڕراوەیی لەگەڵ شەکردا دەدرێ بەمنداڵی کەم خەو بۆ ئەوەی خەوی لێ بکەوێ.
کۆکی: بوونی شت بەکۆک و ساز.
کۆکین: کۆکەکردن.
کۆگا: کۆمەڵێکی گەورە لە هەموو شتێک. شوێنێکە کە بەزۆری شتی تێدا دابنرێ (مخزن).
کۆگابازی: د. جۆرە یارییەکە شتێک لە ژێر خۆڵدا دەشارنەوە، هەر کەسێک دۆزییەوە دەیبا بۆ خۆی.
کۆگادان: د. کۆکردنەوەی شت و کردنی بەکۆگا.
کۆگە: کۆگا (د). کوێ (هـ).
کۆگەوان: مەئمووری مەخزەن.
کول: تیغێکە کە شت نەبڕێ. گیایەکە وەک خەرتەلە بەڵام ئەم لووسە. ئەندامێکی نەخۆش (ز). ماندوو: نەوەندم هەوڵ دا (کول) بووم. گل: چاوم کول دەکات، واتە گل دەکات. کەسەر: دڵم کولە واتە خەمبارم.
کۆل: قەم (هـ). تەختەیەکە وەک سندوق نانەوا هەویری تێدا دەشێلێ. کۆڵ (ز). دۆڵیانەی ئاشە کە دانەوێڵەی تێ دەکرێ بۆ ئەوەی کە بەرەبەرە بچێتە ناو چەردخۆردوە. ئەندازەیەکە وەک قاسناغ دانەوێڵەی پێ دەپێورێ.
کوڵ: جۆشی شتی شل لەسەر ئاگر. جۆش و هەنسکی گریان: (کوڵ)ی گریانی نەدەنیشتەوە. شتی کورت. هێندێ گیانداری بێ کەڵک.
کۆڵ: شتێکی نووکدارە کە نووکەکەی کول بێ. ئاژاڵی بێ شاخ. گیانداری گوج. شتێکی قورسە کە بەکۆڵی ئادەمی هەڵبگیرێ. پشتی ئادەمی بەلای هەردوو شانییەوە: ئەو منداڵە بکەرە (کۆڵ)ت. بەچکەی گیاندار: کەر (کۆڵ) واتە جاشەکەر. گیایەکی کوێستانییە گەڵای درێژکۆڵەیە، بنکەکەی سوورە، دەکرێ بە کەڵانە.
کولاب: ز. چنگی گیاندار و باڵندە.
کولابە: ڕ. ئەو دوو دارەیە کە دەکەوێتە سەر ملی گای جووت.
کولات: ز. کولێوی پچووک لە گڵ یا لە بەفر.

کولاتگ: شتێکە هاتبێتە کوڵ.
کۆلارە: باڵندەیەکی گۆشتخۆری زیاندارە لە داڵ دەچێ. جۆرە شتێکە منداڵان لە قاقەزی ڕەنگاوڕەنگ دروستی دەکەن و هەڵی دەدەن بەئاسماندا بەدەزوو.
کولافک: با. قارچک.
کولافە: مەردوومی بێ ورە.
کولاف: لباد (ز). کڵاو (با).
کولان: د. کولانە.
کولان: قولپدانی شتی شل لەسەر ئاگر. پووختەبوون و پێگەیشتنی شت لەسەر ئاگر.
کۆلان: دەربوونەیەکە کە چەند دەرگایەکی لەسەر بێ.
کولانچکە: کلاورۆژنە.
کولاندن: پوختەکردنی شت لەسەر ئاگر.
کولاندنەوە: ئازار گەیاندن بەبرین بەهۆی دەست لێدانیەوە.
کۆلانکوت: بریتییە لە مەردوومی گەڕۆک.
کولانکە: کلاورۆژنە.
کولانگ: د. کولاندن.
کولانن: کولاندن.
کولاننەوە: کولاندنەوە.
کولانە: شوێنێکی پچکۆلەی سەرگیراوە، کۆتر و مریشک تێیدا هەڵدەنیشێ.
کولانەوە: ئازار گەیشتن بەبرین بەهۆی کەوتنی لە شتێک.
کولاو: ل. تەورداس.
کولاو: شتێکە لەسەر ئاگر پوختە بووبێ.
کولبوون: نەمانی تیژیی تیغ. بریتییە لە ماندووبوون لە کارێکدا. ئیشکردن (ز). ناوسان و کێمکردنی ئەندام (ز).
کۆڵبەند: کۆڵوانە.
کولپ: با. گرانی.
کولپیچ: با. خشتی سوور.
کۆڵ پێدان: بەزاندن.
کولجە: د. کولۆجە.
کولخان: توون.
کولخواردن: د. جۆشخواردنی شت بەسەر یەکدا. بریتییە لە ڕق هەستان و جۆشخواردنی دەروون.
کولدان: جۆشدان و کولاندنی شت لەسەر ئاگر.
کۆڵدان: وەڕس بوون لە شتێک و دەست لێ هەڵگرتنی.
کولغا: با. گیانداری زۆر برسی.
کولغت: د. ئەستوور. زۆر.
کولک: دڵێکە کە زۆر خەفەتباربێ. چاوێکە کە زۆر بیەشێ و ماندوو بووبێ. دومەڵ. هۆدیەکە کە لە حەسیر و قامیش دروست کرابێ (با).

کولک: مووی کورت کە نەشێ بۆ ڕستن. کورک (د). تووش و دووچار: بووە بە (کولک)یەوە، واتە بووە بەتووشیەوە.
کۆلک: کۆتەرەداری ڕزیو. مزراحێکی بێ کەڵکە دادەنرێ و مزراحی بەسەردا دادەکوترێ. شتی کۆنی بێ کەڵک. کەپری پچووک. بنکی ددانی ڕزیو.
کولکانە: ل. ئەموستیلە.
کولکردن: کالاشتن.
کۆڵکردن: کولکردن. کردنە کۆڵی شت (د).
کولکردن: ز. پاڵ پێوەنان.
کولکن: شتێکە کە کولک و مووی پێوەبێ. ماستاوی خەستی گورژگورژ.
کولکنە: کۆڵکن.
کولکە: د. کولک.
کولکەر: جل شۆر.
کولکەڕن: ڕنینەوەی خوری و مووی ئاژاڵ بە دەست.
کۆلکەزێڕینە: پەلکەزێڕینە.
کۆڵکێش: کەسێکە بەکۆڵ شت هەڵبگرێ.
کولگە: ڕەبەت. جێی کۆبوونەوەی چەند ڕاوچییەک بۆ حەسانەوەیان.
کۆڵگێڕ: کەسێکە بە کۆڵ شت بگێڕێ بۆ فرۆشتن.
کوللە: گیاندارێکی باڵداری درێژکۆلەی قاچ زبرە، سەوزایی دەخوا و گەلێ جۆری هەیە، پەردەیەکی تەنکە لە هاویناندا بەدەوری جێی نووستندا دەگیردرێ.
کوللەبەجەڕ: بریتییە لە یەکێک کە ئەوەندە لاوازبێ ئەندامەکانی وەک بەجەڕ لێکدرابێ وابێ.
کوللە زەردە: جۆرە کوللەیەکی زەردی بەزیانە.
کوللەک: ز. کلاورۆژنە. شەل.
کوللە مسکە: جۆرە کوللەیەکی وردە گەنم و جۆ دەخوا.
کول لێدان: مردنی شتێک بە ناخونەک.
کولم: ز. لەوێچ. مستەکۆڵە (با).
کولم: ڕوومەت.
کولمە: گولمەی گۆشت (د). کولم.
کۆڵنج: ئازارێکە لە شان و مل و پشتدا پەیدا دەبێ بەهۆی سەرماوە. تووی نەگەیو.
کۆڵنجان: گیایەکی گەرمە دەکوترێ و دەدرێ لە ئەندامی یەکێک کە تووشی ڕەقیتە بووبێ.
کۆڵنجکردن: ئازار پەڕینە ناو شان و مل و پشت بەهۆی سەرماوە.
کۆڵنجگە: د. ناوشان.
کۆڵنجە: تووی نەگەیو.

کولندەر: ز. کوولەکە.
کولنگ: قولنگ.
کولۆ: با. کوللە.
کولۆ: پارچەیەکی ڕەقی خڕە لە هەموو شتێک: (کولۆ)یەک شەکر یا گڵ.
کـۆڵـوانە: پارچە تەنراوێکی چوار ســووچە ژنان لەســەر کـاڵاوە دەیگرنە کۆڵیان.
کولۆت: ئێسقانێکە کە نەرمەی گۆشتی سمتی پێوەیە. کولۆ.
کـولۆج: وتەیەکــە بەکـاردێـنرێ لە دوای وتەی بە(هیچ)ەوە بۆ نەبوونی کـارێک: بە(هیچ کـولۆج)ێک ئەم کـارە ناکەم، واتە بەهیچ ڕەنگێک.
کولۆجە: سەردەرییەکی کورتی ناودارە، لەسەر سوخمەوە لەبەر دەکرێ
کولۆخ: با. کاسەی سەر.
کولۆر: شتێکە کە ناوی هەڵۆڵ و پووچ بێ.
کۆلۆز: ز. کلاوێکە کە لە خوری دروست کرابێ.
کۆلۆزیانە: هـ. گـیایەکی بەهارییە گـوڵێکی زردی هەیە بەجـۆش دراوی دەخورێتەوە بۆ ژانەسک.
کولۆزرک: د. کولەزرک.
کولۆش: دواوەی دانەوێڵە.
کولۆشە: کولۆش.
کولۆفت: د. کولفت.
کولۆک: کـولۆتی گـیاندار. نیـسک و نۆک و مـاشـێکە کە زوو بکولێ.
کولۆکار: دیوارێکە کە بەکولۆ کرابێ. وەستایەکە کە هەر دیواری کولۆ بتوانێ بکا. شتی ڕێکوپێک (د) .
کولۆکاری: خەریکبوون بەدیواری کولۆوە.
کولۆکۆ: کڵپەی گڕی ئاگر: کولۆکۆ: ی دامرد.
کولۆکۆدامردن: سووتانی شت بەنێجکاری.
کولۆڵ: مەردوومی بەدبەخت. مەڕی ناوچەوان سپی.
کولۆڵی: بەدبەختی.
کولۆم: چەند پارچەدارێکە لە ناو کیسـەڵەی دەرگادا بەرەتبوونی شـمشـێرەی دەرگـاکە دەکەونە ناو لەلەکانییـەوە و دەرگاکە دادەخرێ.
کولۆمکردن: داخستنی دەرگا بەکولۆم.
کولۆنجە: کولۆجە.
کولۆندە: کولۆجە.
کولوو: لووکەی تازەی کراوەی نواڵەکراو.
کـۆڵوو: پارچە نانێکە کـەوتبێـتە ناو تەنووردەوە و لـۆچ بوو بێ و هەڵپرووزابێ. بنکی گـیای تاڵووە لە شوێنی کەم داردا دەکرێ بەسووتەمەنی.

کولووچە: د. کولیچە.
کولووچەمەژگە: د. جۆرە کولیچەیەکە ناوەکەی شەکر و گوێز یا خورمای تێ دەکرێ.
کولوور: ناوە بۆ پێنج (لەک) کە دەکاتە پێنج سەد هەزار.
کولوورە: پوورەی هەنگ.
کولووز: د. گیانداری پەڕپووتی بێ تێن.
کولۆوزیانەوە: د. کوڕووزانەوە.
کولووکی: د. پەلەپەل و تاڵووکەکردن.
کولوە: ل. گۆڕیچە.
کولە: کوللە.
کوڵە: ڕەبەت. جێی خۆحەشاردان لە مەردووم بۆ گوێگرتن و قسە دزین: فیسار کەس (کولە)ی لێ گرتووم. ژیشک (د). شتی کوڵ.
کۆلە: بەندە.
کـۆڵـە: شـوتی پچـووک. بەچکەی گـیـاندار: کـەر (کۆڵـە)، شـێـر (کۆڵە) واتە بەچکەی شێر و کەر. کۆڵوو (د).
کوڵەبار: د. کۆڵەکەیەکە کە درابێتە بەر لقێک کە بەری زۆری گرتبێ تا نەشکێتەوە.
کـوڵەباڵ: فـەرەنجـیـیـەکی کـورتی گـوێچکەدارە قـۆڵ دەکـرێ بەبن گوێچکەی کانیدا.
کولەباڵە: کولەباڵ.
کـولەبرک: د. کـورتەدارێکە دەگـیـرێتـە بەرزە درەخت بۆ خـسـتنە خواردوەی بەرەکەی.
کولەبنە: مەردوومی خڕیلانە.
کولەبەس: منداڵی ژن لە مێردی تری.
کۆڵەبەست: کۆڵەبەس.
کۆڵەبێ: درەختی کوڕووز. ناوی دوو دێیە لە ناوچەی سەنگاو و تانجەرۆ.
کولەپرە: د. مەردوومی خڕی چوارشانە.
کـولەپێچکردن: ڕاپێـچکردن و بردنی یەکـێک یا زیاتر. چنگ لە سەرشان.
کولەجە: کولۆجە.
کولە چوارشەموو: دواترین چوارشەمووی مـانگی سەفەرە کە دانی پێغەمبەری تێدا (شکێنراوە).
کولەخرتە: د. کولەپرە.
کۆڵەر: کەسێکە شت باش بکۆڵێتەوە.
کولەرم: ڕمی پچووک. بەرچیغ.
کولەزرک: د. سیقەتۆرە.
کـۆڵەسی: دارێکی ئەسـتـووری کـولۆرە کـە هەنگ شـانی تێـدا هەڵبەستێ. مێوێکە کە لە نەمامی تێپەڕبووبێ و قەدەکەی ئەستوور بووبێ.

کولەش: د. کولۆش. مەردوومی بێعاری بێ ئابروو.
کولەک: با. پەنجەرەی پچووک کە پێی دەڵێن پەنجەرەی هەوایی. تاقی ناودیوار.
کولەک: ز. لێسکەی کەوچک تاش.
کۆلەکەجەرە: دارێکە دەدرێتە بەرچەرخی سەربیر بۆ ئەوەی کە نەخولێتەوە.
کولەکردن: بریتییە لە گوێ هەڵخستن بۆ قسە دزین.
کولە کوێرۆ: سفرەمار.
کولە کەوا: دیرەگێکە دراببێتە بەر نیرگە.
کۆلەکە زێرینە: پەلکە زێرینە .
کولەکەوا: کورتەک.
کولەماڵە: دارێکە ناوەراستەکەی کونێکی تێدایە، زبانەی ئێرەقی پێدا دەکرێ و ماڵەی زەوی پێ دەدرێ.
کولە مانگ: مانگی شەعبان.
کولەمەرگێ: کولەمەرگی.
کولەمەرگی: گوزەرانکردن بەکەموکوری.
کولەنانی: کەسێکە کە پیاوێک لە ژنی بەسترابێ بیکاتەوە.
کۆلەنجە: کولۆنجە.
کولەنجی: دووپشک.
کۆلەوار: گیاندارێکە کە بەبرینێکی گەورە بریندار بووبێ.
کۆلەوانە: کۆڵوانە.
کۆلەووژ: دارێکی بارێکی درێژە ئاگری تەنووری پێ تێک دەدرێ و نانی لە تەنوور پێ دەکرێتەوە.
کۆلەودس: کۆلەبەس. دەغڵێکە زوو لە پێش پەلەدا دا چنرابێ و بنجی داکوتابێ.
کولەوەیباب: جۆرە مارێکی کورتی زۆر پیسە. بریتییە لە مەردوومی بەناشووب.
کولەوەی وا: کولەوەیباب.
کولەوەی واو: کولەوەیباب.
کۆلەوێژ: د. شیعری لەنگی نارێک.
کولی: با. کوللە.
کوڵیاگ: شتی کولاو.
کوڵیان: د. کولان.
کولیانەوە: د. کولانەوە.
کولی دڵ: سۆزی دڵ. بە(کولی دڵ) خۆشم دەوێ.
کولێرە: جۆرە نانێکی خڕی ئەستوورە.
کولێرەچەورە: جۆرە کولێرەیەکە کە ڕۆن درابێ لە ڕوویەکی. کولەکە دەروێشی.
کولێرە مەژگە: جۆرە کولێرەیەکە ناوەکەی گوێزی کوتراوی تێ دەکرێ.

کولیلک: با. گوڵووک.
کولین: با. موغەیری ئاگر.
کولێن: سووچێکە لەناو دەواردا بەچیغ بڕ دەدرێ بۆ تێدا دانانی شتی بەنرخ. کولانە (د).
کۆڵێن: دەفرێکی گڵینی سوورەوەکراوە، کە لەدیزە گەورەترە، دۆشاوی تێ دەکرێ.
کولێنگ: قولنگە.
کولێنە: د. کولێن.
کولی: ز. کوللە. کاکۆڵ.
کۆلی: ز. شوێنێکە لە وڵات کە داگیرکرابێ لەلایەن دەوڵەتێکی بێگانەوە. (موستەعمەرە).
کۆلی: مەردوومێکە کە لە کارێکدا ناشی بێ.
کۆلیت: کولانەی مریشک و سەگ و شتی تر. دارێکی گەورەیە ناوەکەی هەڵکۆلراوە ترێ و هەناری تێدا دەگوشرێ.
کۆڵیت: ڕەبەت. هۆدەیەکە لە کۆلەکە و دار و گەڵا دروست دەکرێ و گڵەبانێکی کەم دەکرێ. کۆلیت.
کۆڵیتە: هـ. کولانە و مریشک.
کولیچە: خواردەمەنییەکە لە هەویر و شەکر و گوێز دروست دەکرێ وەک شەکرلەمە.
کولیچەمەژگە: کولووچەمەژگە.
کۆلیدار: ز. داگیرکەر. (مستعمر).
کۆلی سوار: کەسێکە کە سواری باش نەزانێ.
کولیلک: ز. گوڵووک.
کولیمک: ز. هەردوو سمتی مەردووم.
کولێن: کولان.
کۆڵین: هەڵکەندن.
کۆڵینەوە: هەڵکەندن و دانەوەی بێخی شت. وردکردنەوە و لێکدانەوەی شتێکی ونی نادیار بەبیر و هۆش: دەرسەکەت جوان (بکۆڵەرەوە) یا هەموو قسەیەک (بکۆڵەرەوە) تا تێی دەگەیت.
کوم: ز. کڵاو.
کۆم: قنگ. مەردوومێکە پشتی چەمابێتەوە. کولۆم (هـ). ناوی دێیەکە لە ناوچەی سەنگاو کە کانی خوێی تێدایە.
کۆماج: کۆمانج. قنگەبان (د). جۆرە کولێرەیەکی نەرم و شلی زەردوزۆڵە بەچاوە دەخورێ (د). کوورە (د).
کۆماجە: د. تەپڵەکی سەر کۆلەکە .
کۆمار: چەند ڕەشماڵێکە کە پێکەوە لە شوێنێک هەڵیان دابێ. کۆمەڵ. گەل.
کۆمارێتی: جمهوریە.
کۆمانج: دارێکی درێژە بەناوەڕاستی دەواردا ڕایەل دەکرێ و هەسوونی دەدرێتە ژێر.

کۆماو: کۆماوه.
کۆماوه: کەسێکه که کۆم بووبێتەوه.
کۆمبوونەوه: چەوتانەوەی پشت بەهۆی پیری یا نەخۆشییەوه.
کومسا: هـ. کاتی باران بڕان.
کۆمه: کۆمەڵەیەک له شت.
کۆمەک: یارمەتی. یارمەتیدەر: فیسار کەس (کۆمەک)مه.
کۆمەککردن: یارمەتیدان.
کۆمەکی: کۆمەککردن.
کۆمەڵ: چەند شتێکی گردەوەبوو.
کۆمەڵایەتی: چۆنێتییەکی جوانه لەناو کۆمەڵێک له ئادەمیدا که بەیەکیانەوه ببەستێ: ڕاستگۆیی بۆ (کۆمەڵایەتی) باشه.
کۆمەڵبوون: گردبوونەوەی چەند شتێک.
کۆمەڵته: د. کۆمەڵ.
کۆمەڵکردن: کۆکردنەوەی چەند شتێک.
کۆمەڵه: کۆمەڵ، (کۆمەڵەبوون) کۆمەڵبوون (کۆمەڵەکردن) کۆمەڵکردن.
کۆمەڵەبەستن: کۆمەڵبوون.
کون: دەلاقەیەکی پچووک یا گەوره له شتێکدا (کونبوون) پەیدابوونی کون له شتێکدا (کونکردن). پەیداکردنی کون له شتێکدا.
کۆن: شتی زۆر ماوه. خێوەتی پچووک (ز).
کونا: کون. کلاوڕۆژنه (د).
کونار: درەختێکی گەرمیانییه درکێکی درێژی هەیه دەکرێ بەپەرژین.
کوناڕۆچن: کوناوچه.
کونارشک: ئانیشک.
کوناوچه: کلاوڕۆژنه.
کوناودەر: شتێکه که کونێکی ئەم دیو و ئەودیوی تێ بووبێ.
کوناودجگه: کوناوچه.
کونبوون: دەلاقه بوون له شت.
کونبڕ: شوێنێکه که با بوێری نەبێ، (کونبڕکردن) گرتنی کونی شوێنێک بەجۆرێک که با هاتوچۆی پێدا نەکا.
کون بەفر: با. چاڵه بەفر.
کونج: قوژبن و پەنا: فیسار کەس (کونج)ی تەنیایی گرتووه. شتی خاڵدار: مریشکەکه (کونج)ه. مەردوومی دەموچاو ئاوڵاوی. نینجانەی گوڵ.
کونجر: شتی کونجی خاڵ خاڵ.
کونجڕ: کونجووڕ.
کونجڕه: دڕکی پەیکوڵ.
کونجڕکه: کونجڕ.
کونجرک: ز. نوقورچ.
کونجره: گیایەکی بەهاری زبره بەبارێک دەگرێ وەک پەیکول بەڵام ئەم دڕکەکانی وردتره.
کونجکاو: د. کەسێکه که زۆر پرسیار له شت بکا.
کونجکاوی: د. بوونی یەکێک بەپرساو بەجۆست و جۆ.
کونجکونجێن: یارییەکه چەند کەسێک هەریەکه له کونجێکدا دەوەستێ له پاشا جێگەگۆڕکێ دەکەن لەو حەلەدا ئەگەر بۆیان ڕێکەوێ له یەکتری هەڵ دەدەن.
کونجووڕ: کونجی تەسک و تەنگەبەر.
کونجووڵ: د. کونجووڕ.
کونجیت: ل. کونجی.
کونجی: شتێکی وردی دەنک زەردی ناسکی چەوره دەکرێ بەکولێرەوه و، بەگەڵێ جۆری تر دەخورێ.
کوند: ز. کونددەبەبوو.
کوندر: ز. کوولەکه.
کوندک: با. کونده. کوولەکه.
کوندووش: دەرمانێکه وەک برنووتی دەکرێته لووتەوه، بەڵام ئەم کەسکینتر و به پژمەتره. سووژن.
کونده: پێستی بزنه کە بەساغی دەرهاتبێ و خۆش کرابێ بۆ ئاوتێ کردن.
کوندەبوو: کوندەبەبوو.
کوندەبەبوو: باڵندەیەکی گۆشتخۆری دەنووک قولاپەیی چاو جوانه، هەر له چۆڵی و کەلاوه دادەنیشێنەوه
کوندەڵان: جێگایەکی نسرمه هاوینان کوندەی پڕ له ئاوی لێ دادەنرێ بۆ ئەوەی که ساردبێ.
کون زووان: د. مەردوومی تری زبان لاڵ.
کون زەین: د. مەردوومی تێ نەگەیشتووی کەودەن.
کۆنساڵ: بریتییه له مەردوومی پیر.
کونکردن: سمینی شت. لابردنی کچێنی کچ بەچوونەلای.
کۆنکرێت: چیمەنتۆ و لم و چەوی گیراوەیه که بەکار هێنرابێ.
کۆنکرێتی شیشدار: کۆنکرێتێکه که شیشی تێدا ڕاکیشرابێ.
کونگ: ز. گرێیەکه لەناو داری گوێزدا هەڵ دەکەندرێ و دەکوترێ و شتی پێ زەرد دەکرێ.
کۆنگره: کۆنگەره.
کۆنگەره: موئتەمر.
کوننه: کونده.
کوننەڵان: کوندەلان، تەپۆڵکه (د).
کوننەی زرانی: د. کاسەی ئەژنۆ.
کونۆش: مەردوومی ڕژد (ز). کوندووش (د).
کونۆشه: ز. گەسک.

کونوڕ: د. کونووڕ.

کونووڕ: د. جەوبییەکە کە لە داری قەزوان نەبێ.

کونووچکە: کونی زۆر ورد.

کۆنووس: نووسراوێکە کە چەند کەسێک لە بارەی شتێکەوە بینووسن و مۆری کەن (محضر).

کۆنە: کالای کۆن. ئاگردان (ل).

کۆنەپۆش: کەسێکە کە هەر کۆنە لەبەر بکا.

کۆنەپۆشی: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد کە لە سنووری پێنجوین دادەنیشن.

کۆنەپەرست: کەسێکە کە بیروباوەڕی کۆنی خۆش بوێ با ناڕەواش بێ (رجعي).

کۆنەپەرستی: پەرستنی باوی کۆنی ناڕەوا.

کۆنە چەکمە ڕەق: بریتییە لە پیاوی بووەی لێکەوتووی بەفیز.

کۆنەسوار: کەسێکە لەکاتی زۆر خانەدا دومەڵەک لێ بدا. کەسێکە لە کۆنەوە سوار بێ.

کۆنەفرۆش: کەسێکە پیشەی هەر کڕین و فرۆشتنی کۆنە بێ.

کۆنی: بوونی شت بەکۆن.

کۆنینە: شتی زۆر کۆنی مێژوویی.

کوو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجیاتی وتەی (چۆن).

کۆوار: ڕۆژنامە.

کووارک: کارگ.

کووپ: دەفرێکی قوڵفەداری پچووکە شیر و چای و قاوەی پێ دەخورێتەوە. جۆرێکە لە کاغەزی قومار

کووپە: گۆزەی زۆر گەورەی دوو قوڵف. جۆرێکە لە کاغەزی قومار کە خاڵەکەی لە کووپە دەچێ.

کووپەڵۆکە: کووپەی پچکۆلانە.

کووپەڵە: کووپەڵۆکە.

کووت: وتەیەکە سەگی پێ بانگ دەکرێ. خاک و خۆڵی ناو ماڵە کە بەددم گەسکەوە کۆ دەکرێتەوە و، لەگەڵ چێشت و وردە ناندا تێکەڵە دەکرێتە ناو شینایییەوە بۆ هێزی زەوی، ئەمەش لە شوێنێکدا وایە کە شیاکە و پشقلی وڵاخ و ئاژاڵ بسووتێنرێ لەبەر بێ داری. زبڵ. پەین. سەماد.

کووتاڵ: چەند پارچە تەنراوێکی بەنرخە بازرگان لە دووکانیدا دایدەنێ بۆ فرۆشتنی.

کووتاڵفرۆش: بازرگانێکە کە کووتاڵ بفرۆشێ.

کووت کووتە: پارچە پەڕۆ یا گۆشتێکە منداڵان بەردێکی پێوە دەبەستن و هەڵی دەدەن بەحەوادا.

کووتە: قەزوان و تووی بەیەکداکوتراو (ه). تووتکە سەگ.

کووتەڵ: با. دۆڵیانی ئاش.

کووتەڵە: تووتکە سەگ.

کووجی: ه. کۆڵانی تەنگەبەر.

کووچاک: ز. خێزەرە.

کووچە: کۆڵان.

کووخک: کۆکە.

کوودک: ز. ئەژنۆ.

کوودەڵە: بەچکەی بەراز.

کوور: گیسکی دوو ساڵەی نێر. قووڵ (ز).

کووڕ: شتێکی درێژە کە کەمێک خواربووبێتەوە: پەنجەم یا پشتم (کووڕ) بووە. شوێنێکە کە ڕێی تێ نەکەوێ. شوێنێکە کە زۆر لێژ بێ.

کوورە: کەلەبەرێکە لە زەوی یا لە دیوار ئاگری تێدا دەکرێتەوە. شتێکی کون کونی پێچکەدارە لە تەنەکە یا لە گڵی سوورەوەکراو ئاگری تێ دەکرێ و چێشت و چای لەسەر لێ دەنرێ.

کوورە پەزخانە: کوورەی خشت سوورکردنەوە.

کوورەخانە: کوورەی ئاگری ئاسنگەر. کوورە پەزخانە.

کوورەدان: پوورەدانی هەنگ.

کوورەدەمێن: شاگردێکە کە بەمووشە و دەمە هەر کوورە بدەمێنێ.

کوورەفەرەنگی: جۆرە کوورەیەکە بەنەوت دەگرێ و چێشت و چای لەسەر لێ دەنرێ.

کووز: قاشی میوە. جۆگەلە (ه).

کووزاندنەوە: چووزاندنەوە.

کووزانەوە: چووزانەوە.

کووزکردن: قاشکردن.

کووزکووز: شتێکە لە خۆیدا قاش قاش بێ بەڵام لێک نەبووبێتەوە: ئەم کاڵەکە (کووزکووز)ە.

کووزلێدان: خانخانکردنی زەوییە بەگاسن بۆ دێراو و گۆڵ.

کووزە: ز. گیاندارێکە بەقەد پشیلەیەک دەبێ کلکی درێژ و چوار پەلی کورتە، پێستەکەی دەکرێ بەکەوڵ.

کووزەڵە: گیایەکی توونی ئاوی بەهارییە، لە گوێ ئاو دەڕوێ، گەڵای وەک کەرەوز وایە.

کووژە: ئەو کونەیە کە دەغڵی لێ دێتە خوارەوە بۆ ناو گوێرووی بەرداش.

کووژەرە: د. غەنزەرووت.

کووژەکە: قۆپچەیەکی شینە بۆ جوانی دەدروێ بەسەر شانی منداڵدا.

کووژە کەرانە: مووررووەکەرانە.

کووش: وتەیەکە پرسیاری شوێنی پێ دەکرێ: لە (کووش) بوویت واتە لەکوێ بوویت. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (هیچ).

کووفک: ز. ڕەحەتی.

کووفی: سەرپێچی ژنان. کووپە (ز).

کووڤان: ز. داخ و خەفەت. ئێش و ئازار.

کووڤە: ز. کەی.

کووکوو: جۆرە هێلکە و ڕۆنێکی دوو دیوە جاترەی تێکەڵ دەکرێ. جۆرە کۆترێکی دەنگ خۆشە (د).

کووکووکەرە: کۆترە باریکە.

کووکە: هەرا و ئاژاوەیەکە کە بەرپا ببێ بەهۆی پەیدابوونی شتێکی ناشرینەوە: یاخوا هەزار کووکەی لێ هەستێ. قووقەی کەڵەشێر .

کوول: تەختەیەکە وەک سندوق نانەوا هەویری تێدا دەشێلێ. زاخە. ئەشکەوت: (د). فیلی شەترەنج (د). تەویلە (با).

کووڵک: کولانەی مریشک.

کوولەکە: بەری گیایەکی گەڵا پانە وەک کاڵەک وایە بەچێشتی دەخورێ و گەلێ جۆری هەیە.

کوولەکە ناوی: جۆرە کولەکەیەکی پچکۆلەی باریکی سپییە.

کوولەکە باڵقە باغی: جۆرە کوولەکەیەکی ملدارە ناوەکەی دەردەهێنن و شتی تێ دەکەن.

کوولەکە دمە: هـ. جۆرە هەنجیرێکە لە هەرمێ دەچێ.

کوولەکە دۆشاوی: جۆرە کوولەکەیەکی گەورەی شیرینی سوورە، دەکرێ بەچێشت.

کوولەکە دەروێشی: جۆرە کولەکەیەکی قنگ خڕی مل باریکە، دەروێش ڕۆنی سواڵی تێ دەکا. گیایەکە لەناو دەغڵدا دەڕوێ بەرێک دەگرێ وەک کوولەکە دەروێشی وایە بەڵام ئەم وردە.

کوولەکە سەندەڵی: جۆرە کوولەکەیەکی گەورەی خڕی قاشقاشە دەکرێ بەچێشت.

کوولەکێن: د. چێشتی کوولەکە .

کوومڕ: با. خەڵووز.

کوون: قنگ.

کوونە: ل. مەقەڵی.

کوونی: مەردوومی حیز. گیانداری تەمەڵی ئیش لێ نەهاتوو.

کووه: د. ئەستێرەی کۆ.

کوه: با. ناڵبوونەوەی ددان: دانم (کوه) بووە.

کوێ: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ لە شوێن: لە (کوێ) بوویت، واتە لە چ جێگایەک؟

کوێت: وڵاخێکە ڕەنگی سوورێکی تاریک بێ.

کوێخا: دەم ڕاست و کاربەدەستی دێ .

کوێخایانە: مووچەیەکە دەدرێ بەکوێخا .

کوێخایەتی: کوێخایی.

کوێخایی: دەم ڕاستی و کاربەدەستی دێیەک.

کوێر: گیاندارێکە کە چاوی نەبینێ. گوێزێکە کە ناوکەکەی دەرەنگ دەربێ.

کوێرانە: وەک کوێر.

کوێراو: چاوگەیەکە کەمی لەبەر بڕوا.

کوێرایی: کوێری.

کوێرایی داهاتن: کوێربوون.

کوێربوون: نەمانی بینایی چاو.

کوێربوونەوە: نەمان و ونبوونی ڕێ و شوێنی شت: ڕێگاکە یا کارێزەکە یا بیرەکە، یا دەمی برینەکە، یا کونی گوێچکە سمراوەکە (کوێر بووەتەوە). نەمان و بنەبڕبوونی وەچەی یەکێک: خانەدانی فیسار کەس (کوێربووەوە).

کوێردڵ: مەردوومی تێ نەگەیشتوو.

کوێرا: وتەی سەرسوورمان لە کردنی کارێک زۆر بەدەستوبردی: کوێرا ئەو کارەت کرد.

کوێرک: کوێروو.

کوێر کوێرانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک کە کارێک بکا بەبێ تێبینی و لێکدانەوە: هەروا (کوێر کوێرانە) دەستم دایە ئیشەکە.

کوێرک: کوێرووی دەغڵ.

کوێرنان: بریتییە لە کەسێک کە نان بدە نەبێ.

کوێروو: پووچەکی دانەوێڵەیەکە کە ناوکەکەی ڕەش بووبێ.

کوێرەدێ: دێیەکی پچکۆلانەی کەم ئاوە کە چەند ماڵە هەژارێکی تێدابێ.

کوێرەڕێ: ڕێگایەکی باریکە کە کەم هاتوچۆی پێدا بکرێ.

کوێرەک: کوێروو.

کوێرەکانی: کانییەکە کە پڕ بووبێتەوە و ئاوێکی کەمی مابێ. ناوی دێیەکە لە سووورداش.

کوێرەمار: جۆرە مارێکی کوێری زۆر پیسی کوشندەیە.

کوێرە مووشە: مەردوومی چاوکز.

کوێرەوەبوون: کوێربوونەوە.

کوێرەوەری: سەغڵەتی و دەردی سەری لە کاروباردا.

کوێرێتی: کوێری.

کوێری: بوونی گیاندار بە کوێر.

کوریشک: کەروێشک.

کوێژرک: با. قوژبن.

کوێسان: کوێستان.

کوێستان: وڵاتی بەهاوین فێنکی بەزستان ساردی بەفر و باران زۆر.

کوێستانی: شتێکە لە وڵاتی کوێستانەوە هاتبێ.

کوێشتیر: چتیر.
کوێشکە: چۆلەکە پاساری.
کۆیلە: بەندەی زەڕ خریدە.
کوێن: تەختەی دەوار.
کوێندەری: وتەیەکە پرسیاری جێی لە دایکبوونی یەکێکی پێ دەکرێ: نەریمان (کوێندەری)یە، واتە خەڵقی کوێیە؟
کوێنک: تەختەیەکە لە دەوار .
کوێنە: کوێ.
کوێو: تاوێرەبەرد.
کوێوسان: کوێستان.
کوێوە: وتەیەکە داوای دیارکردن (تعین)ی شوێنی شتێکی پێ دەکرێ: مانگ لە (کوێوە)یە؟
کوێویسان: کوێستان.
کویر: با. قووڵ.
کویسان: کوێستان.
کە: پیتێکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتارەوە، وتاری دووەم دەکا بەتەواوکەری وتاری یەکەم: مەردووم کەسێکە (کە) گیانی خۆی بەخت بکا لە ڕێی بەرزی نیشتمانیدا. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەستنەوەی شتێک بەشتێکی ترەوە لە کاتێکدا: (کە) تۆ هاتیت من دەڕۆم. پیتێکە جیاوازی شتێک لە شتێکی تر دەگەیەنێ وەک وتەی (تر): یەکێکی کە، واتە یەکێکی تر. (اسمی موصولە) ئەو میوانانەی کە هاتن ڕۆیشتن.
کەباب: گۆشتی کوتراوی لە شیش دراوی برژاو.
کەبابچی: کەسێکە پیشەی هەر کەباب برژاندن بێ.
کەبابخانە: شوێنێکە کە هەر کەبابی تێدا ببرژێنرێ.
کەبابە: کەبابەی چینی.
کەبابە بوون: بریتییە لە گەورەبوونی جووجەڵەی مریشک و قەلەموون و باڵندەی تر بە جۆرێک کە لەوانەبێ گۆشتەکەی وەک کەباب ببرژێنرێ و بخورێ.
کەبابەی چینی: شتێکی دەنک وردی گەرمیانییە وەک کونجی بۆ بەربوونی دەنگ دەخورێ.
کەبات: شتێکە وەک نارنج بەڵام ئەم گەورەتر و توێکڵی ئەستوورترە.
کەبادە: د. کەوانەیەکی ئاسنینە زنجیرێکی ئەستووری پێوەیە زۆر خانەچی لەکاتی وەرزشدا هەڵی دەسووڕێنێ
کەبانوو: کەیبانوو.
کەبانی: ز. کەیبانوو.
کەبلەمە: کەپلەمە.
کەبەر: جۆرە دڕکێکی هاوینییە. دەبێ بەگەبەڵ و، لق و گەڵاکانی وەک تووترک وایە.
کەپ: چەمۆڵە. کەپوو.
کەپر: سێبەرێکە لە دار و کوڵەکە و گەڵا دروست دەکرێ لە هاویناندا.
کەپرۆکە: کەپری پچووک.
کەپرۆکە بەستن: کۆبوونەوەی کەف و مڵتە لەسەر شتی شل: پرگی ترشیانە کە (کە پرۆکەی بەستووە).
کەپرە سەوزە: کەپرە شینە.
کەپرە شینە: جەژنێکی جوولەکانە لە دەمە دەمی پایزدا هەر ماڵە کەپرێک دەکا و میوەی پێدا هەڵدەواسێ، لەپاش بڕانەوەی جەژنەکەیان میوەکە دەخۆن.
کەپک: قوتکە.
کەپلەمە: دەرمانێکی هاڕراوەی وردە کە بکرێتە سەر بەری دەست و بخورێ، (کەپلەمە کردن) خواردنی کەپلەمە.
کەپ لێگرتن: چەمۆڵەنان لە شتێک .
کەپن: کەسێکە لە قسە و گفتوگۆدا کەپەی لێوەبێ.
کەپۆ: لووت.
کەپۆڵ: د. کاپۆڵ.
کەپۆڵک: د. کاپۆڵک.
کەپوو: کەپۆ. دان. چەمۆڵە. پیری بێ دان (د).
کەپوورە: د. دەنگە دەنگ و قەڵەباڵغ.
کەپووکەرە: ناوە بۆ جۆرە مەلێک کە لەکاتی خوێندندا دەڵێ: (کەپوو).
کەپوولە: دەفرێکی دارینە کە مزەی ئاشی پێ دەگیرێ.
کەپە: دەنگی کەسێکە کە دانی نەمابێ، (کەپەکەپ) کەپەی یەک لەدوای یەک.
کەپەر: کەسێکە کە دانی پێشووی نەمابێ.
کەپەک: توێکی گەنم و جۆ و هێندێ شتی هاڕراو کە بەهێڵەک گیرابێ.
کەپەلەک: ز. کرمی مافەتە.
کەپەلەکی: ز. مەڕێکە کە مافەتە لێی دابێ.
کەپەنک: فەرەنجی.
کەپەنە: با. کەپەنک.
کەپەنەک: کە پەنک.
کەپەنەکداڵ: کەرگەس.
کەپی پان: با. ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.
کەپیلە: کەپوولە.
کەت: لادانێکە لە نانەواخانەدا ناردی تێ دەکرێ. وێنجە (ز). شان، زۆرتر لەگەڵ وتەی (کۆڵ)دا بەکاردێنرێ: (کەت) و (کۆڵ) واتە شان و کۆڵ. (د). یەک (با).
کەتان: جۆرە تەنراوێکی سپی ناسکی بەنرخە ژنان دەیکەن بەکراس و سەرپۆش. جۆرە گیایەکی بەکەڵکە وەک گوش لە لاسکەکەی هێندێ شتی تەنراو دروست دەکرێ.

کەتان و کەوان: د. پەردە و کوللە .

کەتانە: جۆرە نقامێکە.

کەتانی: جۆرە بادامێکی توێکڵ تەنکە.

کەترە: د. نەنگ و بەدی.

کەتری: کتری.

کەتک: با. هەنجیری وشکی ناو مەشکاڵە.

کەتکەتە: با. یەکە یەکە.

کەتن: تەڕن. کەوتن.

کەتن پێکردن: تەڕن پێکردن .

کەت و کلفت: گیانداری زەلامی تێکسمڕاو.

کەتوو: ئاسنێکی دەمپانی چوار سووچی درێژکۆلەیە، کلکێکی دارینی هەیە، دیراوی پێ هەڵدەدرێتەوە. ناوی کێوێکە لە شارباژێڕ. بەردی بەرداشی زۆرە.

کەتوون: د. کەمەند.

کەتە: شتی زلی قەبە. کەتی نانەواخانە (د).

کەتەپلاو: وشکەپلاو.

کەتەو: ز. دەردێکە دەکەوێتە ناو ولاخی یەک سمەوە دەیکوژێنێ.

کەتی: قەتی.

کەتیبە: گوێسوانەی خشتی سوور.

کەتیر: د. شەخرە.

کەتیرە: جەوی گەوون کە گەلێ جۆری هەیە.

کەجان: کەچۆ.

کەجی: ز. کشتەکی بادراوی لووسکراو.

کەچ: شتی لار. کەل. کچ (ز).

کەچایی: عاستی کەچی شت.

کەچک: با. کەوچک.

کەچۆ: ز. وتەیەکە بە ئافرەت دەوترێ وەک وتەی: (کچێ).

کەچە: فەرەنجی بێ قۆلی ئاو دامان. ئاژاڵی شاخ خوار.

کەچەشاخ: بزنێکە کە شاخێکی شکابێ.

کەچەڵ: گیاندارێکە کە سەری برینداربێ و تووکی لێ نەڕوێ.

کەچەڵە: جووجەڵەیەکە کەمێک گەورەبووبێ و تووکی پێشووی وەری بێ.

کەچەڵەبوون: گەورەبوونی جووجەڵە بەجۆرێک کە تووکە زۆرەکەی وەری بێ.

کەچەڵی: دەردێکە بە سەری گیاندار دەگا و تووکی دەوەرێنێ.

کەچی: وتەیەکە وتارێکی وا بەسەر دەگرێتەوە لە گفتوگۆدا کە گوێگر بەجۆرێکی تر تێی گەیشتبێ: چوومە لای نەریمان (کەچی) لەوێ نەبوو، لە کاتێکدا کە گوێگر وا بزانێ لەوێ بووە. خواری شت.

کەچیچ: ز. جێگای چینەی مریشک لە سەرەنوێلک.

کەحلان: ئەسپی ڕەسەن.

کەخس: ز. پیازی فیسقە.

کەخسە: با. کەخس.

کەد: لێ: کەدە دارێکم بدەرێ .

کەدوو: کوولەکە.

کەدوون: ز. جەرەی پچووک.

کەدە: ز. منداڵی نێرینە.

کەدینک: جەرە (ز) کووپەڵە (با).

کەدێنە: گلێنە.

کەدی: ز. گیاندارێکی کێوییە کە ماڵی بووبێ.

کەر: گیاندارێکی یەکسمی باردەبەری بەسزمانی گوێ درێژە. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەئیشکەر: کارە(کەر)، نوێژ(کەر)، چێشت(کەر). گەلە(با). کەڕ(ز). قەرز (ز). پارچەیەک لە شت (ز).

کەرانباوگاو: کرانباوگاو.

کەرانە: جۆرە باجێکی دەوڵەتییە لە هەموو بارێک دەسێنرێ.

کەربەش: ز. دڕکێکە کەر زۆری حەز لێ دەکا.

کەرپەسە: گیاندارێکە وەک مارمێلکە هەمیشە ڕوودەکاتە ڕۆژ.

کەرت: لەتی شت، (کەرتبوون) لەتبوون، (کەرتکردن) لەتکردن.

کەرتڕ: بریتییە لە مەردوومی نەزان دووی قسە ڕەق.

کەرتڕێنە: د. دواهەمین دەست لە یاری گۆڕەوی بازیدا.

کەرتک: کەرت.

کەرتویە: پەتاتە.

کەرتوو: کەتووی دێراو هەڵدانەوە.

کەرتە: پارچەیەک لە ئاژاڵ.

کەرتەڕ:د. کەکرە.

کەرتە شی: گیایەکی بەهاری دڕکاوییە نێرکێکی باریکی بەرزی هەیە لە سەرەوە دەیکا بە توێزێکی دڕکاوی. تووی کنگر.

کەرتەک: ز. شتی زۆر.

کەرتەلە: هـ. سەبەتوولکەیەکە لە تووڵ دروست دەکرێ.

کەرتەلەڕ: ولاخی بەرزەی لاواز .

کەرتێنە: د. کاکڵە مووشان.

کەرچلاندن: ز. تێکەڵکردن.

کەرخ: دەفرێکی گلێنە کە لەبەر زۆر ئاو تێکردنی لووس بووبێ و قەوزەی گرتبێ. سنوور.

کەرخبوون: دەنگنووسان.

کەرخنکێنە: جۆداس.

کەرخین: ز. لەپێش چاوکەوتنی خواردەمەنییەک لەبەر زۆر خواردنی.

کەردار: کەسێکە کە کەری ببێ و بەکرێ ئیشی پێ بکا.

کەرداری: ئیشکردن بەکەر بەکرێ.

کەردر: گیایەکە وەک قامیش گوڵێک دەردەکا دەنکەکانی دەکرێ بەنان.

کەرد و کێش: د. ئاسنێکی دەم پانی کلک درێژە بەدوو کەس دێراوی پێ هەڵدەدرێتەوە.

کەردوو: د. دێراو. جۆرە خاکەنازێکی دەم پانە بەدوو کەس دێراوی پێ هەڵ دەدرێتەوە.

کەر: گیانداری گوێ گران.

کەران: ز. چەکوشی گەورە.

کەرانە: ز. مەردوومی دەوڵەمەندی ماڵدار.

کەربوون: گوێ گرانبوون. بریتییە لە زۆر ساردبوونی ئاو بە بەفر یا سەهۆڵ تێکردنی: بەفراوەکە کەربووە: بریتییە لە زۆر خێرا خولانەوەی مزراحی قۆڕ قۆڕە.

کەرک: کەرەک. میوەی کاڵ (با).

کەرکردن: زۆر ساردکردنی ئاو بەبەفر یا سەهۆڵ. چاک خولاندنەوەی مزراحی قۆڕ قۆڕە.

کەرواوی: شتێکە کە کەرووی هەڵهێنابێ.

کەروو: شتێکی سەوزی بۆن ناخۆشە لەسەر رووی کولێرە و هێندێ شتی تر پەیدا دەبێ کە شێی ببێ.

کەرووهەڵهێنان: پەیدابوونی کەروو لەسەر شتێک.

کەرە: قەلەفڕ. ئاژاڵی گوێ. پچکۆلە.

کەرەپوو: داری زۆر وشکی گەندەڵ. بەری گیای لەبان کە وەک وردە لۆکە وایە.

کەرەپووسەر: مەردوومی پیری گێژ و وێژی ساویلکە.

کەرەسیسە: بارینی بەفر بەوردی لە رۆژی زۆر سارددا.

کەرەپووە: د. کەرەپوو.

کەرەک: جۆرە فەرەنجییەکی ئاودامانی بێ قۆڵ و کونە.

کەرەکونتێ: مەردوومی زۆر کەر.

کەرەگۆشە: گولی.

کەرەکیفە: د. کەروو.

کەرەمار: جۆرە مارێکی کەری پیسی کوشندەیە.

کەرەنا: زورنا. بۆریەی سەماوەر.

کەرەنسۆ: مرۆڤێکە کە گوێرایەڵ نەبێ.

کەرەواڵە: مەلێکی بۆری بێ کلکی جوانە لە سوێسکە پچووکترە لە کاتی فڕینیدا دەنگی باڵی زۆر دێ و، یەکسەر دەفڕێ. بریتییە لە مەردوومی ساویلکەی بەسزمان.

کەرەوان: کەرەواڵە.

کەرەووڵ: کەرەکیفە.

کەرە هەنجیر: تەقلە هەنجیرێکە کە بەسەوزی هەڵوەریبێ.

کەری: گوێ گرانی. کەریلە.

کەریل: د. کەریلە.

کەریلە: بزن و مەڕی بێ گوێچکە.

کەرسمە: ڕەگێکی ئەستوورە لەناو لووتی هێندێ گوێدرێژدا بەڕەنگێکی وا کە نەیەڵێ هەناسەی بەڕەوانی دەرچێ، ئینجا دێن ئەو ڕەگەی دەسمن و دەری دەهێنن و، بەو جۆرە چاک دەبێ.

کەرسۆنە: تەپاڵە.

کەرسەپ: کەرەوز (د).

کەرسەر: مەلێکی سوورە بەقەد مراوییەک دەبێ، گۆشتی دەخورێ و دەنگی وەک زەڕەی کەر وایە. مزراحی قۆڕقۆڕەی دەستەکی (د).

کەرسەک: گلمتگی گەورە.

کەرسەگ: کەرسەک. مەردوومێکە بۆ هێندێ شت کەر بێ و بۆ هێندێ شتیش زۆرزان بێ.

کەرشێن: د. کەسێکە بەدرۆ خۆی کردبێ بەنەوەی پێغەمبەر.

کەرک: ز. عەبای بێ قۆڵ.

کەرکن: ز. قەرزکردن.

کەرکوژ: د. ژاڵە.

کەرکۆڵ: گیایەکی پاییزییە، گوڵێکی شینی دڕکاوی دەردەکا، گەڵاکەی دەکوترێ و دەکرێ بە پووشوو. جاشەکەر (د).

کەرکیت: کەڵکیت.

کەرگ: هـ. مریشک.

کەرگراف: شبهی جزیرة.

کەرگەداس: دارێکە دەبرێتە کلکی داس.

کەرگەدەن: کەرگەدەنگ.

کەرگەدەنگ: گیاندارێکی زۆر زلی قاچ و مل ئەستوورە شاخێک وا بەسەر لووتیەوە.

کەرگەس: داڵە کەرخۆرە.

کەرگەلارێ: هـ. باڵندەیەکی بۆری دەنووک درێژە لە قژاڵکە پچووکترە.

کەرمە: ز. پارچە تەپاڵەی وشکەوەبوو.

کەرمێش: ز. مێشە کەرانە.

کەرۆکە: مەردوومی گێلۆکە.

کەروو: د. کاکڵەمووشان.

کەروێشک: دەعبایەکی تیژڕەوی کێوی دەست کورتی قاچ درێژە، گوێی وەک گوێی کەر وایە.

کەروێشکەخەو: بریتییە لە نووستنێک کە چاو هێشتا بەتەواوی نەقووچابێ.

کەروێشکە کردن: جوولانەوەی سەوزایی هەراش بەدەم باوە بەڕەنگێک کە مەردووم لە دوورەوە وا ببینێ کە ئەو سەوزاییە دەڕوات و شەپۆل دەدا.

کەرە: چەورییەکە کە بەژەندن لە ماست گیرابێ.

کەرەپوول: ز. داگیرکردنی مولک و ماڵی یەکێکە، کە لەلایەن خاوەنییەوە سەرپەرشتی نەکرێ.

کەرەتوو: کرد و کێش.

کەرەجی: د. کەشتی پچووک.

کەرەدان: دەفرێکە کە کەرەی تێدا کۆبکرێتەوە.

کەرەز: گیایەکی کوێستانی بەهارییە گەڵای لە کەرەوز وردترە دەکرێتە ترشیاتەوە.

کەرەستە: کەرەسە.

کەرەسە: چەند پارچەیەکە کە شتێکی تایبەتی لێ دروست بکرێ وەک دار و بەرد و گەچ بۆ خانوو و بەر و پشت بۆ کاڵا.

کەرەشێڵ: د. کەڵەشێر.

کەرەکێفی: د. کەرەکێوی.

کەرە کێوی: دەعبایەکی کێوی زۆر خێرایە، لە کەری ماڵی دەچێ.

کەرەکی: شتێکە کە هەر بۆ کەر بەکاربهێنرێ: ئەم کورتانە (کەرەکی)یە.

کەرەلیاس: د. جارچی.

کەرەم: کەڵک: بە(کەرەم) نایەت، یا بە(کەرەم) کەوتووە.

کەرەنتوو: داسێکی کلک دارینی درێژی پانە، بەپێوە گیای پێ دەدروونەوە.

کەرەنگ: جۆرە مێشێکی گەورەیە لە هەنگ پەیدا دەبێ و هەنگوینی نییە.

کەرەوان: کەسێکە کە هەر کەر بلەوەڕێنێ.

کەرەوس: د. کەرەوز.

کەرەوز: گیایەکی توونی گەڵا پانە بەگۆشتەوە دەخورێ.

کەرهەنگ: جۆرە هەنگێکی بێ چزووی بۆرەڵووکی بێ هەنگوینە، هەمیشە لە پوورەدا شان هەڵدەبەستێ. جۆرە مێشێکە وەک خەرەنگەزە وایە.

کەرەهوو: ز. بای بەتەوژم لە هاویناندا.

کەرهێ: با. کۆکلاش.

کەرێ: کەرە.

کەرێتی: بێ ژیری.

کەری: کەرێتی. ڕانی مەڕ (ز). پارچەیەک لە هەموو شتێک (ز).

کەز: ز. قەوزە.

کەزاختن: ز. کزخاندن.

کەزاخە: با. بڕینی مێو لە بەهاراندا.

کەزان: با. قەزوان.

کەزنەزان: دارێکی کوێستانییە وەک دارگەز وایە بەڵام لە چەماندنەوەدا نەرمە.

کەزوان: ز. قەزوانی کێوی دەنک ورد.

کەزەب: ز. جەرگی گیاندار.

کەزی: پرچ.

کەژ: چیا. جۆرە شتێکی قایمی جوانی بریقەدارە وەک ئاوریشم وایە. تەنراوێکی پانی درێژکۆلەیە سەر و قنگی چیغ و حەسیری پێ دەگیرێ. شتی سپی جوان. (با).

کەژاڵ: کەژەڵ.

کەژاوە: دوو ژووری پچکۆلەیە لە تەختە لەسەر پشتی وڵاخ دادەنرێ بۆ ئەوەی لە ڕێ ڕۆیندا هەر ژوورەی یەکێکی تێدا دابنیشێ.

کەژک: قەیاسە.

کەژگ: کەژوو.

کەژماڵکردن: هاتنە دەرەوەی زەلام لە هەموو ماڵێکەوە و چوونیان بۆ کەژ بۆ گەڕان بەشوێن شتێکی ونبوودا.

کەژۆک: کەژێکە وەک ئاوریشم وابێ. نەخۆشی (عرق النساء).

کەژوو: کەژگ. کەژێکە کە سەر و قنگی چیغ و حەسیری پێ دەگیرێ.

کەژە: د. قولنگەی فیلەوان.

کەژەڵ: شتی بەڵەک.

کەژەوان: شاخەوان.

کەژی: کەژوو. شتی کێوی.

کەس: یەکێک لە ئادەمی: (کەس)م لەلا نییە. خزم و خوێش: خۆ بێ (کەس) نیم.

کەساس: گیانداری زەبوونی بێ نەوا.

کەساسی: زەبوونی و بێ نەوایی.

کەساندن: حەواندنەوە. دڵنیاکردن. هەڵگرتنی گۆشت بۆ خواردنی لە زستاندا (ز).

کەسایەتی: خزمایەتی.

کەسپ: کۆسپ. قوڕپەستی سەربان لەسەر زدلەوە.

کەسپک: ز. هێلکە شەیتانۆکە.

کەستک: کەرسەک.

کەستەک: کەستک.

کەسخاندن: ز. کەزاختن.

کەسک: سەوز.

کەسکاو: سڵقێکە کە لەناو دۆڵدا کوترابێ بۆ ناو چێشتی سڵقاو.

کەسک و سۆر: کەسک و سوور.

کەسک و سوور: پەلکە زێڕینە.

کەسکون: د. کەسکوون.

کەسکوون: خواردەمەنی توند و تیژ وەک سرکە.

کەسکە: ئافرەتی بێ شەرم.
کەسکە سۆر: ز. پەڵکەزێڕینە.
کەسکین: کەسکوون.
کەسمە: د. کاسمە.
کەسناو: کونیە.
کەسنەدار: شتی نایاب کە کەس نەیبێ.
کەس نەناس: کەسێکە لە شوێنێکدا کە کەس نەیناسێ: برۆ شوێنێکی کەس نەناس، خۆت هەڵکێشە پڕ بە کراسێ.
کەسوکار: خزم و خوێش.
کەسەپشت: ل. ژیشک.
کەسەر: خەفەت و پەژارە.
کەسیرە: گیاندارێکە لە سەرماندا کرژ هەڵاتبێ، (کەسیرەبوون) کرژهەڵاتن لە سەرماندا.
کەسیف: د. چەپەڵ.
کەش: درێژبوون و کشانی هێندێ شت: ئەم هەویرە (کەش)ی هەیە. خۆشیانی ناوەندی دووباران: دەمێکە دەبارێ هێشتا (کەش)ێکی تێ نەخستووە. چیا (هـ). زەمینێکە کە کزر بووبێتەوە (د). ئەستێرەی زوحەل (د). بەمەعنا (بن) باخەڵە لە کاتێکدا کە لەگەڵ (بن) یا (ژێر)دا بەکار بێنرێ: بن (کەش) واتە بن باخەڵ (هـ). سەرکردنی گوللە یا تیر بەلای ڕاست یا چەپدا (ز).
کەشاکەش: دەردی سەری و سەغڵەتی.
کەشان کەشان: بگرە و بەردە و پاڵەپەستۆ.
کەشاو: د. ئاودانی زەوی بۆ ئەوەی بکێڵرێ و تۆوی پێدا بچێنرێ تا سەوز ببێ.
کەشتێڵە سەرە: بەچکەی قومقومۆکە.
کەشتی: پاپۆڕ.
کەشتی جەنگی: جۆرە کەشتییەکی زرێدارە لە جەنگدا بەکاردێنرێ.
کەشتی زرێدار: جۆرە کەشتییەکی جەنگییە هەموو ڕوویەکی لە ئاسن گیراوە، هیچ شتێک کاری تێ ناکا.
کەشتیوان: پاپۆڕەوان.
کەشتیوانی: خەریکبوون بەکەشتی لێخوڕینەوە.
کەشتییەوان: کەشتیوان.
کەشتییەوانی: کەشتیوانی.
کەششە: ز. قەشە.
کەشک: شتێکی مێچۆڵە مێچۆڵەیە لە خەستەی دۆ دروست دەکرێ. پشتی پەنجەی باڵابەرزە کە بیمالیت بە سەری یەکێکدا: کەشکێکی مالی بەسەریدا.
کەشک پا: ل. ئەژنۆ.
کەشک و سوور: د. شتی سوور و سپی.
کەشکۆڵ: جۆرە دەفرێکە لە داری گوێزی هیندستان دروست دەکرێ و زریزەیەکی تێ دەخرێ، زۆرتر دەروێش دەیکا بەقۆڵیدا و ئاوی پێ دەخواتەوە. ملوانکەیەکی زێڕ یا زیوینە دەکرێتە ملی منداڵ. کتێبێکە کە هۆنراوەی گەلێ شاعیری تێدا نووسرابێ.
کەشکە: چەمۆڵە.
کەشکە ئەژنۆ: کڵاوەی ئەژنۆ.
کەشکەزرانی: کەشکە ئەژنۆ.
کەشکەزەنگوڵ: کەشکەزرانی.
کەشکە ژنۆ: کەشکە ئەژنۆ.
کەشکەسەر: قومقومۆکە.
کەشکەسەرە: کەشکەسەر.
کەشکەشان: کاکەشان.
کەشکەک: چێشتێکە لە گۆشت و گەنمەکوتاو دروست دەکرێ.
کەشکەلان: شوێنی زۆر بەرز کە دەست نەیگاتێ: تۆ لێم چوویتە کەشکەڵانی فەلەک.
کەشکین: دۆکەشک (ز) چێشتی دۆکەشک (د).
کەشماکەش: د. کەشمەکەش
کەشمان: ڕاکێشانی شتێک لە دوو سەرەوە بۆ ئەوەی کە بکشێ.
کەشمان هاتن: کشان و فراوانبوون و درێژبوونی شت.
کەشم و نەشم: ناز و عیشوە. لەنجە و لار.
کەشمەکەش: کەشاکەش.
کەش و تووش: برین یا دڕین یا خەتکێشانی شتێک لە گۆشەیەکەوە بۆ گۆشەیەکی تری: (کەش و تووش) کراسەکە ببڕە یا لێفەکە تەریب بدە.
کەش و فش: دەعیە و دەمار و فیزکردن.
کەش و قنگ: د. کەش و فش.
کەشۆل: ز. پاقلەی دێمی.
کەشە: د. جار: چەند (کەشە)هاتم واتە چەند جار. قەشە.
کەشهاتن: کەشمان هاتن. وشکبوونەوەی زەوی بەجۆرێک کە بکێڵرێ.
کەشەنگ: گیانداری ماندووی کفت.
کەشەهەور: هەورێکی پەڵەپەڵەیە کە بکەوێتە ڕووی ئاسمان لەگەڵ خۆشی هەوادا.
کەشیدە: جۆرە پارچەیەکە بەناوریشمی زەرد دەچنرێ و حاجی بەسەریەوە دەبەستێ. خەتێکی پچکۆلەی درێژە بەسەر هێندێ پیتی عەرەبییەوە دەنووسرێ.
کەشیش: قەشە. گەواد.
کەف: شتێکی سپی سووکی بێ نموودە دەکەوێتە سەر ئاو و هێندێ شتی شل و، لە سابوون و ئەسپۆن و هێندێ شتی تریش پەیدا دەبێ. قەراغی حاجەت (ز).

کەفاک: د. تەوقەسەری شت.
کەفاندن: ز. دروونی چواردەوری کالا.
کەفتار: ز. کەمتیار.
کەفتارۆ: با. کەفتار.
کەفتانی: سەبیلەدارێکی ساکاری سەرخڕی تۆکمەیە، توتنی پێ دەکێشرێ.
کەفتن: کەوتن.
کەفتوو: با. کەوتوو.
کەفتە: د. کەوتوو.
کەفتەکار: مەردوومی کەوتووی زەبوون.
کەفتەکاری: زەبوونی و لە کارکەوتنی مەردووم.
کەفتەیی: د. کەوتوویی.
کەفچاندن: کەف هاتنە دەرەوە لە دەم بەهۆی تووڕەبوون یا نازارێکەوە.
کەفچک: ز. کەوچک.
کەفچی: ز. کەوچک.
کەفر: با. تاشەبەردێکی گەورە کە بەقەد شاخێکەوە بێ.
کەفرەتاش: با. بەرداش.
کەفرێژ: پڕبوونی شتێک یا شوێنێک لە شتێکی شل و هاتنە خوارەوەی بەلێواریدا.
کەفز: ز. قەوزە.
کەفش: کەوش. بن هەنگڵ (با).
کەفشێف: ز. سوێنەی کەشک تێدا سوونەوە.
کەفشێل: ز. لیکی دەم.
کەفکانی: ز. بەردەقانی.
کەفکردن: پەیدابوونی کەف لە شتێکەوە.
کەفکەنۆک: ز. ئەسپۆن.
کەفگیر: کەوگیر.
کەفلەمە: د. کەپلەمە.
کەف لێدان: بریتییە لە بردنی شتێک بەناخونەک.
کەفماڵ: سواغێکە کە بەدەست درابێ.
کەف و کوڵ: چڵک و کەفێکە لە کاتی کوڵیندا دەکەوێتە سەر شت.
کەفە: ئاسنێکە کۆیاندروو دەیکاتە دەستی لە کاتی کاردا.
کەفە ژیلکە: گۆشتی شلی چەرمە چەقاڵتە.
کەفەڵ: سمت.
کەفەڵپۆش: پارچەیەکە بەزینەوە دەکەوێتە سەر کەفەڵی ولاخ.
کەفەڵوک: کەفەڵوکە.
کەفەڵوکە: کەفێکی کەمە کە لەگەڵ تەڕییەکدا تێکەڵ بووبێ.
کەفەلولکە: کەفەژیلکە. کەفەڵوکە.

کەفی دەریا: شتێکی پفەڵە وەک پووشوو، دەموچاوی پێ دەشۆرێ.
کەفی: ز. دەسەسڕ.
کەڤارک: با. قارچک.
کەڤان: ز. کەوان.
کەڤانژەن: ز. هەلاج.
کەڤتک: ز. دەسەسڕ. سەرپۆشی ژنان.
کەڤر: بەرد (ز). تاشەبەردی گەورەی قەد شاخ.
کەڤرکانی: ز. بەردەقانی.
کەڤشک: با. کرێشی سەر.
کەڤک: کەوچک.
کەڤگیر: ل. کەوگیر.
کەفلکرن: با. کەوڵکردنی گیاندار.
کەڤن: با. کون.
کەڤنار: با. شتی زۆر کۆن.
کەڤۆت: ز. داری کەووت.
کەڤۆک: ز. کۆتر.
کەڤووت: با. کەڤۆت.
کەڤەر: ز. بزنی بەڵەک. کێو.
کەڤەل: ز. پێستی ئاژاڵی وردە.
کەڤینک: با جامانەی سەر .
کەڤی: با. بەفرێکە کە بەزۆری کەوتبێ بەسەریەکدا.
کەک: کێچ (ه). کاک (با).
کەکرە: جۆرە خەیارێکی کێوی زۆر تاڵە.
کەکلی: ه. کەوی باڵندە.
کەکەو: کەووت.
کەل: شتی لاشکاو. کێو: مانگ لە دەم (کەل)د. لێ: (کەل)د دارێکم بدەرێ واتە لقێک. فرمان: (کەل)و کارم نییە واتە بێ کارم (د). کەلک: بە(کەل) نییە واتە بەکەلک نییە. شتی زۆر گەرم (ز). مەڕی شاخدار (ز). بەرانی شاخ پچووک (ز). پەچەی ئاژاڵ (ه).
کەڵ: نێری ڕەشەولاخ و گامێش و بزنەکێوی.
کەلا: هەلماتێکە کە تیلی پێ بکرێ. شتێکە کەوتبێتە کەنارەوە.
کەلائەنگوچک: فەقیانە.
کەلاتی: د. چەند خانوویەکە کە بەسەر بەرزییەکەوە کرابێ.
کەلاج: ز. مەردوومی دووڕووی بوختانکەر.
کەلاخ: ز. گیانداری لاواز.
کەلار: چەند شیشە توتنێکی زۆرە کە وەک خەرمان لەسەر یەک دانرابێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی کفری.
کەلارە: دەفرێکی قووڵە لە شیاکە دروست دەکرێ پووش و پەلاشی ناومالی تێ دەکرێ.

کەلاس: ز. لاشەی مردارەوەبوو.
کەلاش: کلاش.
کەلاشتن: ز. قەلاشتن.
کەلاشچن: کەسێکە کە کلاش بچنێ.
کەلاش چنین: چنینی سەری کلاش.
کەلاشە کردن: کلاشەکردن.
کەلافە: کلافە.
کەلافەت: د. قەلافەت.
کەلاک: لاکی مردارەوەبوو.
کەلام: هـ. خەرمانی دەغڵودان، یا گزرەگیا.
کەلان: د. شتی گەورە.
کەلانتەر: د. گەورەی گەرەک.
کەلاندن: با. کولاندن.
کەلانگوچک: فەقیانە.
کەلانە: جۆرە نانێکە تەرەپیازی چنراو دەکرێتە سەر نیوەی و نیوەکەی تری دەدرێتەوە بەسەریدا و بەساج دەبرژێنرێ.
کەلانە: کلانە.
کەلاو: کەلانگوچک.
کەلاوە: خانوویەکە کە رووخابێ و کەسی تێدا نەبێ.
کەلایانی: هەڵماتێن.
کەلایی: کەلی شت.
کەلاتێن: کەلایانی.
کەڵب: کولۆی شەکر.
کەڵبە: چوار ددانی درێژی تیژی بەهێزە لە ددانی پێشەوەی هێندێ گیاندار، دووانیان لە سەرەوەیە و دووانیان لە خوارەوەیە و، لە ناوەندیاندا چوار ددانی ورد هەیە.
کەڵبەی زین: د. قەڵپووسی زین.
کەڵپ: کەڵبە.
کەڵپک: ز. کەپەک.
کەڵپۆس: د. پێستەیەکە تووکەکەی پێوە مابێ.
کەڵپە: کەڵبە.
کەڵدان: بەردانی رەشەولاخ و گامێش بۆ سەر مێکەیان.
کەڵدڕ: کەردڕ.
کەڵفیچ: کەسێکە ددانی پێشەوەی کەل بووبێ و باش قسەی بۆ نەکرێ.
کەڵک: کەڵک.
کەڵک: قازانج و سوود. گوێسوانە. مەلێکی کێوی سپییە لە کۆتر دەچێ. سەربان (د) سەقاقوش.
کەڵک تێکەوتن: پێویست بوونت بەیارمەتی یەکێک.
کەلکردن: پەلکردنی شت: گوێچکەی (کەل کرد).
کەڵک گرتن: قازانج و سوود گەیاندن بەیەکێک.
کەڵکەڵە: خولیا کەوتنە سەر بۆ شتێک.
کەڵکیت: شتێکی دەسکدارە شانەی ئاسنی تێ براوە، وەک پەنجەی دەست، تەونی پێ دەکوترێ بۆ سفت بوونی.
کەللە: سەلکی گیاندار. قسڵی کولۆ.
کەللەبا: د. بریتییە لە مەردوومی خودسەری کەللەڕەق.
کەللەبایی: د. خودسەری.
کەللەبۆش: بریتییە لە مەردوومی بێ ژیری.
کەللەبێژنگ: د. کەلە بێژنگ.
کەللەپاچە: د. کەلە پاچە.
کەللەتەزێن: بریتییە لە شتی زۆر سارد وەک ئاو و ماستاو و هێندێ شتی تر.
کەللەچاخ: د. مەردوومی سەر زل.
کەللەڕەق: بریتییە لە مەردوومی ڕق ئەستوور.
کەللەزاوور: بریتییە لە مەردوومی ترسنۆک.
کەللەشەق: بریتییە لە مەردوومی توورە و تڕۆ.
کەللەشەکر: شەکرێکی دارێژراوە کە سەرێکی پان و سەرێکی باریکە.
کەللە قەند: د. کەللەشەکر.
کەللەکۆن: بریتییە لە مەردوومی کۆنەپەرست.
کەللەیی: دەنگی گەورەی قەبە کە کار بکاتە سەر مێشک، چ خۆش چ ناخۆش. کەلەگی (د). بریتییە لە مەردوومی شێت.
کەل لێکەفتن: د. کارتێکەوتن.
کەلواز: سەرمای زۆر بەتین.
کەڵواڵک: گیایەکی بەهارییە گوڵێکی سووری هەیە، وەک پیاڵە وایە بنکێکی خڕی سپی شیرینی هەیە.
کەڵوان: گزگل.
کەل و پا: سەر و پێی ئاژاڵی وردە.
کەل و پاچکە: کەل و پا.
کەل و پوور: د. کەلوپەل.
کەلوپەل: نوێن و جلوبەرگ.
کەڵۆس: کەسێکە کە ددانی پێشەوەی کەوتبێ.
کەلوکۆم: شتی کۆنی شەق و شڕ.
کەلوو: پۆرگی پاقلە و ماش و پۆلکە و فاسۆلیا. قولفەی تێ هەڵکێشی نەو شتانەی کە بەشیش دەچنرێن، وەک گۆرەوی و لفکە. پۆلکە. برجی ئاسمان.
کەڵووڕ: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
کەڵووڕی: جۆرە نقامێکی کوردییە کە تیرەی کەڵووڕ قسەی پێ دەکەن.
کەلووز: فندق. بەری کاژ.

کەلووک: نیوەی چارەکە خشت .
کەلە: قەلەفڕ. کەمە.
کەلە: برنجی پلاوی.
کەلەئەنگوست: پەنجەی گەورەی دەست و پێ.
کەلەئەنگوشت: کەلەئەنگوست.
کەلەئەموست: کەلەئەنگوست.
کەلهاتن: د. بەکارهاتن.
کەلەباب: کەلەشێر.
کەلەبەر: کونێکی گەورەیە لە دیوار کە لەوانەبێ هاتوچۆی پێدا بکرێ.
کەلەبێژنگ: کەمەی بێژنگ.
کەلەپاچە: سەر و پێی ئاژاڵی سەربڕاو.
کەلەپاچە کردن: بریتییە لە شەق و پەق کردنی گیاندار.
کەلەپچە: ئاسنێکە دەکرێتە دەستی بەندییەوە، (کەلەپچەکردن) بەستنی هەردوو دەستی بەندی بە(کەلەپچە).
کەلەپشکۆ: پشکۆئاگری گەورە.
کەلەپوور: ئەو شتانەیە کە لە مردوو بەجێ دەمێنێ بۆ کەسوکار.
کەلەپەتر: قسەی هەڵەی زۆر زل و ناقۆڵا.
کەڵە پیتاک: شتێکە ئاغا لە مسکێنی خۆی بستێنی ساڵی جارێک یا زیاتر، لە دراو یا دەغڵودان یا شتی تر لەکاتی کەم دەستیدا.
کەڵەپیاو: کەڵەمێرد.
کەلەخ: با. لاکی گیانداری مردارەوەبوو.
کەڵەدار: داری گەورەی ئەستووری زل.
کەلەرم: گیایەکی گەڵا پانی خڕی پێچراوەی کوێستانییە دەکرێ بە یاپراخ.
کەڵەز: دەمی تێپەربوونی مەڕە کێوی.
کەڵەزەڕی: زۆرەملی.
کەڵەژ: دارێکی پەلپەلاوییە دادەچەقێنرێ و مێوی لە بەهاراندا دەخرێتە سەر.
کەڵەس: گوریسێکە ڕادەنگێورێ بەسەر ئاوێکی زۆردا لەم سەر و لەو سەرەوە قایم دەکرێ بۆ ئەوەی ڕێبوار دەستی پێوە بگرێ و بپەڕێتەوە. کەڵەکی ئاو (د).
کەڵەسوو: مانگا و گامێشێکە کە لەبەر زۆر لێ پەڕینی کەڵ هەراسان بووبێ.
کەلەش: کەچەڵ (ز). گیانداری زۆر جوان (ز). پیاوخراپ (ز) جەستە. کەلاک.
کەڵەش: د. کوڵۆش. مەردوومی بێ عاری بێ ئابڕوو.
کەڵەشاخ: شووشەیەکە وەک پیاڵە کلکێکی کولۆری هەیە خوێن و باکەشی پێ دەگیرێ.

کەڵەشێر: باڵندەیەکی جوانی پۆپنەداری دەنگ خۆشی ماڵییە لە وێنەی مریشک بەڵام ئەم نێرە.
کەڵەشێرباز: کەسێکە کە حەزی لە کەڵەشێری باش بێ بۆ شەڕ پێکردنی.
کەڵەشێرە: شتێکە لە وێنەی کەڵەشێر لەسەر کۆپانی وڵاخی پێشەنگ دروست دەکرێ بۆ جوانی.
کەلەشیر: ل. کەڵەشێر.
کەلەف: ز. کەلافە.
کەلەقەند: د. کەللەشەکر.
کەلەک: قولاخەی کەوش.
کەڵەک: چەند دارێکە دەبەسترێ بەچەند کوندەیەکی گەورەی فوو دراوە و لەناو ئاودا بۆ پێ پەڕینەوە و هاتوچۆ پێکردنی. فێڵ. دیواری بەردە کە بە وشکی هەڵچنرابێ.
کەڵەکباز: فێڵباز.
کەڵەکبازی: فێڵبازی.
کەڵەکبوون: کۆبوونەوەی شت و بەسەر یەکدا کەوتنی.
کەڵەکچی: کەڵەکەوان. کەڵەکباز.
کەڵەکردن: د. کۆبوونەوەی چەند کەسێک. کوڵەکردن.
کەلەکۆتک: کاسەی کەل.
کەلەک کردن: د. کۆکردنەوەی شت و بەسەر یەکداخستنی. فێڵکردن.
کەلەکە: تەنیشتی گیاندار لە بن دەستیەوە تا ژوور کوڵۆتی. کاسەی کەل کە ئاوی تێ دەکرێ بۆ سەگ و مریشک.
کەڵەکە: تەڵەکە.
کەڵەکەبوون: کەڵەکبوون.
کەڵەکەبەستن: خڕبوونەوە و کۆمەڵبوونی گیاندار.
کەڵەکەترێ: خۆ بەسەر یەکدادانی چەند کەسێک.
کەڵەکەکردن: کەڵەک کردن.
کەڵەکەڵە: وتەیەکە کەڵەگای پێ هان دەدرێ بۆ سەر مانگا بەکەڵ.
کەڵەکەوان: کەسێکە کە کەڵەک لێ بخورێ.
کەڵەکێوی: نێری مەڕ و بزنەکێوی.
کەڵەگا: نێرەگای بەگون.
کەڵەگایی: ئیستبداد و خودسەری.
کەڵەگەت: شتی باڵابەرز.
کەلەگی: ژووری تەنیشت هەیوان.
کەلەلا: کەسێکە برینێکی گەورە بەجەستەیەوە بێ، (کەلەلابوون) بریندار بوونی جەستە بەبرینی گەورە .
کەلەلاکردن: بریندارکردنی جەستەی گیاندار بەبرینی گەورە.
کەڵەلان: د. پشتیر.

کەلەم: کەلەرم. قەڵبەی دار و شتی تر (با).
کەڵەم: د. کەڵەمەی جووت.
کەڵەموست: کەڵەئەموست.
کەڵەمە: دارێکە دەکرێ بە کونی ئەمسەر و ئەوسەری (نیل)دا و دەبەسترێتە ملی گای جووت.
کەڵەمەکردن: خستنی کەڵەمە بۆ ملی گاجووت. بریتییە لە بەیدەستکردنی گیاندار.
کەڵەمێرد: پیاوی دەمڕاستی ئازای دەرهاتوو.
کەڵەمێروو: مێروولەی گەورەی لۆقن.
کەلەمێش: ز. مێشوولە.
کەلەیی: با. کەلەرم.
کەڵەن: د. کەڵەم.
کەڵەنچ: جۆرێکە لە بەری مازوو لە چەکەی هەلاج دەچێ، بەڵام ئەم کلکی نییە.
کەڵەندین: ز. کۆمەڵە بەفرێکە کە لە بانماڵینەوە کۆبووبێتەوە.
کەڵەوانە: کلاَنە.
کەڵهوڕ: کەڵوور.
کەلەوەر: کەلەبەر. دەرگا.
کەلەوەر ڕەشکردن: بریتییە لە دزی کردن: کەلەوەری ئەو ماڵەی ڕەش کردن واتە دزی لێ کرد.
کەڵەوی: گیایەکی گەلا پانی بەرزە دڕکێکی تیژ دەردەکا.
کەڵهە: با. قەلا.
کەڵەهەرز: کاتی تێبەڕبوونی بەرانەکێوی.
کەڵەهێڕ: کۆبوونەوەی کەڵەگای زۆر بۆ سەر مانگا بەکەڵ.
کەڵەهێڕکردن: بریتییە لە گەلەکۆمەکێ کردنی چەند کەسێک لە یەکێک.
کەلی: فەریک: کەلی نۆک واتە فەریکەنۆک.
کەلێن: کەلەبەر. بەناو داڵدە: فیسار کەس لە کەلێنی فیساردایە، واتە لە پەنایایەتی. کەمین گا: فیسار کەس لە (کەلێن)دا بۆی دانیشتووە.
کەڵێن: قایشێکە دەکرێتە ملی تانجی.
کەلی: عاستی کەلایی شت. خواردەمەنی کەم خوێ (ز). گیانداری کلک کورت (ز). گیانداری گوێ کورت (ز).
کەلیژ: ز. کلێنچکەی مەڕ.
کەلیلان: ز. گەرمی.
کەلین: ز. کولان.
کەڵین: د. شتی گەورەی زەلام.
کەم: شتێکە کە زۆر نەبێ.
کەما: گیایەکی لاسک ئەستووری گەلاوردی بەهارییە، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
کەماجار: شوێنێکە کە کەمای زۆر بێ.
کەماچە: ز. کەمانچە.
کەماخ: سمت (با). کامۆخ.
کەمان: کەمانچە. سینە کەمان. کەوان.
کەمانچە: پارچەیەکە لە پارچەی مۆزیقە، چەند ژێیەکی پێوەیە، دارێکی تایبەتی دەهێنرێ بە ژێکاندا، دەنگێکی خۆشی لێوەدێ.
کەمانچەژەن: کەسێکە کە کەمانچە باش لێ بدا.
کەمانە: تیرێکی هاوێژراوە کە بگەڕێتەوە بەهۆی کەوتنی لە شتێکەوە.
کەماو: چێشتی پیتە.
کەمایەتی: شتێکی کەم لەناو شتێکی زۆردا: تورکمان لە کەرکووکدا کەمایەتییە.
کەمایەسی: کەمبوونەوەی شت و نزیکبوونەوەی لە بڕانەوە.
کەمایی: کەمایەسی.
کەمباخ: ز. زۆرداری ستەمکار. کەلاوە.
کەمبارە: د. کەم بەهرە.
کەمبوون: نزیکبوونی شت لە بەسەرچوونی: ترێ (کەم بووە) واتە هاکا بەسەرچوو.
کەمبوونەوە: هاتنە کەمایەسی شت.
کەمبەت: ز. گومەز.
کەمتابێژ: کەمێک لە شتێک: (کەم تابێژ)ێک دانیشت یا قسەی کرد یا خواردی.
کەمتار: ل. کەمتیار.
کەمتەرخەم: کەسێکە شتی زۆر مەبەست نەبێ.
کەمتەرخەمی: گوێ نەدانە شت.
کەمتیار: دەعبایەکی کێوییە یاڵ و سمی لە هی کەر دەچێ.
کەمتێن: گیانداری بێ هێز.
کەمچک: ل. کەوچک.
کەمچە: ئاسنێکی درێژە دەسکەکەی دارە ئاگری توونی پێ دەکرێ. ماڵە (د).
کەم چیکڵدانە: بریتییە لە مەردوومی توورە.
کەمخۆر: گیاندارێکە کە خواردنی کەم بێ.
کەمخە: ز. کالایەکە کە لە ئاوریشمی سووری ڕەشباو دروست کرابێ.
کەمدوو: کەسێکە کە کەم قسە بێ.
کەمر: بەرد.
کەمراوێژ: کەمتابێژ.
کەمڕوو: بریتییە لە مەردوومی شەرمن.
کەمڕە: گەمڕە.

کەمقنیات: کەمخۆر.
کەمکردن: لاوازبوون. کورتهێنانی شت.
کەمکۆڵ: توێکڵی سەوزی گوێز. کەرکۆڵ.
کەمۆ: دەستەمۆ.
کەمۆت: ز. بێ گوێی لاسار.
کەموسکە: زۆر کەم لە شتێک.
کەموکوڕ: شتی کەمی نیوەچڵ.
کەموکووڕی: بریتییە لە نەدارایی.
کەمۆڵە: کاسەی گەورەی دارین.
کەمە: کەلە بێژنگ. تەختەی کەوانەداری ئەمسەر و ئەوسەری بێشکە. پەڕەی خەڕەک.
کەمەچکرن: ز. هەڵپاچینی کەمێک لە خوری پشتی مەڕ بۆ نیشانەکردنی.
کەمەر: ناوقەدی شت. خڕەبەرد.
کەمەربەست: کەمەربەستە.
کەمەربەستن: خۆ ئامادەکردن بۆ پچووکی یەکێک.
کەمەربەستە: بریتییە لە بەندە. بریتییە لە کەسێک کە ئامادەی فرمانێک بێ.
کەمەربەن: کەمەربەند.
کەمەربەند: جۆرە پشتێنێکی دوو توێیە دراوی تێ دەکرێ.
کەمەرچین: جۆرە پاڵتۆیەکی ژنانەیە کە بەسورمەدا دروابێ.
کەمەردووخ: د. بەرەتەشی.
کەمەرکەش: د. دەرپێیەکی کورتە. لەژێر شەرواڵەوە لە پێ دەکرێ.
کەمەرە: پشتێنێکی زیوین یا زێڕینی گۆدارە، ژنان دەیبەستنە پشتیان. لاوانەیەکە لەناوقەدی منارەدا بانگدەر بانگی لەسەر دەدا. ناوقەدی شاخ. چەند تەختەیەکە دەدرێن لە ڕووکاری دۆڵیانی ئاش. ناوەڕاستی زەوی.
کەمەک: کەمێک.
کەمەن: کەمەند.
کەمەند: گوریس یا زنجیرێکی درێژە ئەم سەر و ئەوسەرەکەی بەسنگێکەوە دەبەسترێ، ئینجا بەڕیزە ولاخی پێوە دەبەسترێتەوە. شتێکە وەک عەگاڵ لەکاتی دانیشتندا دەکرێتە پشت و بەرئەژنۆ بۆ ئەوەی کە بەملا و بەولادا نەکەوێ.
کەمەندکێش: بریتییە لە کەسێک کەرمووده و گرفتاری ڕەوشت و خووی بەرزی پیاوێکی خواشناس بووبێ.
کەمەنداویشتن: هاویشتنی کەمەند بۆ گرتنی شتێک.
کەمیک: ز. دەسەسڕی دەموچاو سڕین.
کەمێڵ: تیسکە خورییەکە لە ژێر دووگی ئاژاڵەوە ڕیخی پێوە وشک بووبێتەوە.
کەمێڵە: کەمێڵ. قەرتماغە (د).
کەمی: بوونی شت بەکەم.
کەمین: حەشار.
کەمینگا: شوێنی خۆ تێدا حەشاردان.
کەن: کەند (د). پێکەنین (ز).
کەنار: قەراغی شت . مۆرد.
کەناراو: بریتییە لە ئاودەستخانە.
کەنارگرتن: خۆ دوورخستنەوە لە کارێک.
کەنارە: کەنار. لاکێشی باریک کە لەملا و لەولای میان فەرشەوە ڕادەخرێ. پەراوێز.
کەنارەگیر: کەسێکە کە هەمیشە خۆی کەنار بگرێ.
کەنارەگیری: گۆشەگیری.
کەناری: با. دڕکەزی.
کەناو: دادڕگەی ئاو.
کەند: کەنگ.
کەندال: ز. تەپۆلکە.
کەنداڵ: کەندەڵان (د). گێژ (با).
کەنداو: شوێنێکە لە قەراغی دەریا کە ئاو دایدڕیبێ و ماوەیەک چووبێتە ناوەوە (خلیج).
کەندڕ: بوودڕێکە لە زەوی، کە ئاو دایدڕیبێ.
کەندن: هەڵکەندن. بەردانەوەی تریاتس.
کەندۆ: مانگایەکی قسرە کە هێشتا وشکی نەکردبێ.
کەندوو: شتێکی بۆشی بەرزی گەورەی پێچکەدارە لە قوڕ دروست دەکرێ بۆ دەغڵودان تێکردن.
کەندەسمە: باڵندەیەکە لە ڕیشۆڵە گەورەترە هەر بەقەد کەندەوە هێلانە دەکا.
کەندەکار: کەسێکە کە کاری هەر هەڵکەندن بێ.
کەندەڵان: قەدپاڵێکە ئاو بۆشی کردبێ و دایدڕیبێ.
کەنراوە: ئاژاڵێکە کە قەڵەو بووبێ و بەخۆیدا هاتبێ: ئەم مەڕە باشی (کەنراوەتەوە).
کەنسی: د. ڕژدی چرووک.
کەنشتە: جێی خواپەرستی جولەکە.
کەنگ: کەندەڵان.
کەنگر: کنگر.
کەنگەڵان: کەندەڵان.
کەنگێ: کەی.
کەنگێن: کەی: کەنگێن تۆ ڕۆیشتی هەنگێن منیش دێم.
کەنگینێ: کەی.
کەنن: هەڵکێشان. داکەندن. پێکەنین. کردنەوەی بەری میوە و سەوزایی.

کەنۆ: کەندۆ. گوێرەکەی یەک ساڵە .
کەنۆش: د. کون دووش.
کەنوو: کەندوو. پێکەنین.
کەلووی شانی هەنگوین (د).
کەنە: کنە.
کەنەسمە: د. کەندەسمە.
کەنەفت: زەبوونی بێ دەسەڵات، کەنەفت بوون: زەبوونبوون.
کەنەفت کردن: زەبوونکردن.
کەنەفتی: زەبوونی.
کەنەک: کەند (د). گابەرد.
کەنەنە: تەشوێیەکی پچکۆلانەی دەم کەوانەییە، ناوی کەوچک و ئەسکوێی پێ هەڵدەکەندرێ. ئینجا بەلێسک لووس دەکرێ.
کەنێر: دارێکی کوێستانییە، گەڵای وەک داری کەووت وایە، لە کاتی سووتاندا بۆنی خۆشە.
کەنێرە: گیایەکی بەهاری بۆن خۆشی گوڵ زەردی گەڵا خڕە.
کەنیشک: مێینەیەکە کە هێشتا شووی نەکردبێ، نەوەی مێینەی باوک و دایک.
کەنیشکە زاگ: د. کچەزا.
کەنیشکی: کچێنی. کچێنەی چاو.
کەنی: وتەیەکە وەک وتەی (کچێ) بەکاردێنرێ.
کەنیز: ل. کەنیزەک.
کەنیزەک: کارەکەر.
کەنیلە: د. کەنی.
کەنین: پێکەنین. بەردانەوەی ترِوتس.
کەو: باڵندەیەکی خاڵ و مێلداری قاچ و دەنووک سووری بۆرە، لە کۆتر گەورەترە. شتێکە لە (گلگیر) شاشترە، خەرمانی پێ پوختە دەکرێ. هەڵگوشینی برین بۆ پاکبوونەوەی.
کەوا: جۆرە کاڵایەکی قۆڵ و چاکەلداری درێژە.
کەوابوو: کەواتە.
کەواتە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە وەرامی وتارێکدا کە لەبەر ئاشکرایی فرێ درابێ: (کەواتە) وەرە لام، لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ ئیمشەو ئیشم نییە، واتە کە ئیشت نییە وەرە لای من.
کەوان: دارێکی چەوتاوەیە تیری پێ دەهاوێژرێ. دارێکی درێژی کەمێک خوارە ژێیەکی پێوەیە هەلاج چەکەی پێدا دەماڵێ لە کاتی هەلاجیدا، دارێکی کەوانەدارە چەرمێکی درێژی بەسەرەوەیە لە (مەتە) دەئالێنرێ و داری پێ کون دەکرێ. نیشانەیەکە وەکو: ( ) بەگردی وشەیەک یا ژمارەیەکدا دەنووسرێ کە گرنگییەکی بێ.
کەوان پیتک: د. شتێکە وەک دارلاستیک بەردی پێ دەهاوێژرێ.
کەوانگۆشە: نیشانەیەکە وەکو: [ ] کە ئەمیش وەک کەوان بەکار دێنرێ.
کەوانە: کەوان. دارێکی دوو لقە بەگوریسێکی باریک دەبەسترێ بەهەردوو پێچکەی شەخرەوە، بۆ ئەوەی قرچەی پێ بگوێزرێتەوە بۆ سەر خەرمان. پێچ و دەرەی سەربەرەو ژوورە. هەموو شتێکی کەوانەیی. لای ژوورووی هەموو شت. دوو تەختەی پان و درێژە دەبەسترێن بە ژێر پێوە بۆ ئەوەی بەسەر بەفردا برۆن و نەچەقن.
کەوانەدار: شتی کەوانەیی.
کەوانەیی: شتێکە بەرێکی چەوتابێتەوە.
کەواو: کەباب.
کەواوچی: کەبابچی.
کەواوخانە: کەبابخانە.
کەوایە: کەواتە.
کەوبار: بەچکە کەو.
کەوباز: کەسێکە کە حەز لە ڕاگرتنی کەو بکا.
کەوبووار: شوێنێکە کە کەو پێیدا بروا. کاتێکە کە پۆلە کەو بەرەو کوێستان دەگەڕێتەوە.
کەوبەدار: بەهارێکی درەنگە کە کەو لەبەر گەنەشینکە هەڵنیشێتە سەر دار.
کەوتن: بەلاداهاتنی شتێک بۆ سەرزەوی.
کەوتنەخۆ: خۆ ئامادەکردن.
کەوتنەخوارەوە: کەوتنی شتێک لە بەرزییەکەوە بۆ نزمییەک.
کەوتنەوە: دواکەوتنی کەسێک لە ڕۆین و مانەوەی: نیازم بوو بچم بۆ لادێ کەچی (کەوتمەوە) واتە پەکم کەوت. وازهێنانی یەکێک لە شتێک: لێم (بکەرەوە). هەڵدانەوەی گرانەتا لە گرانەتێ دار دوای ئارەق کردنی.
کەوتوو: کەسێک یا شتێکە کە کەوتبێ.
کەوتوویی: گرانەتێ.
کەوجز: د. کەوجێز.
کەوجێز: د. ئاوگردان. ئەسکوێ .
کەوچ: هـ. مەنی پێوانە.
کەوچک: شتێکی کلکداری دەم پانە شتی پێ دەخورێ.
کەوچکتاش: کەسێکە کە کەوچک دروست بکا لە دار: لێسکە. ناوی دێیەکە لە شارەزوور.
کەوچکە: کەوچکێکە دەبەسترێ بە(چەرەخۆرە)وە، دانەوێڵەی لێ دەچێتە گێری ئاشەوە.
کەوچە: د. کەوچک.

کەوداو: ماکەوێکە کە بنرێتەوە بۆ ئەوەی نێرە کەو دەوری بدەن تا ڕاو بکرێن. چەند داوێکە دادەنرێن لە نزیک ماکەوێکە و بۆ ئەوەی ئەگەر ماکەوەکە خوێندی کەوی تر بێن بەدەنگییەوە و بکەونە ناو ئەو داوانەوە.
کەودەری: جۆرە کەوێکی گەورەیە زۆر حەزی لەناو بەفرە.
کەودەن: مەردوومی نا زیرەک.
کەورک: ز. جۆرێکە لە هەرمێ.
کەورنگان: ز. جۆرە دانەوێڵەیەکە لە گرانیدا تێکەڵی گەنم دەکرێ و دەخورێ.
کەورێشک: کەروێشک.
کەورێشکە: د. کەروێشکە.
کەوسەل: ز. کیسەڵ.
کەوش: جۆرە پێڵاوێکی بێ پاژنەی لووت هەڵگەڕاوەیە. سەر بەرەوخوارە. هەنگڵی گیاندار.
کەوش دروو: کەسێکە کە هەر کەوش دروست بکا.
کەوش دۆز: کەوش دروو.
کەوش کەن: شوێنێکە کە کەوشی تێدا دابکەنرێ.
کەوشەک: یاری سێ بازد.
کەوشەن: مەیدانی کشتوکاڵ و ئاژاڵ و لەوەڕاندنی ئاوایی.
کەوشێن: کەوشەک.
کەوک: ل. کەو.
کەوکردن: لە کەودانی دانەوێڵە.
کەو کەمانە: برینێکە لە مەلاشوودا پەیدا دەبێ.
کەو کەندەر: با. جۆرە کەوێکی گەورەی زەرد باوە.
کەوگیر: شتێکی کلک درێژی دەم پانی کون کونە لە مس یا لە فافۆن چێشتی توندەی پێ تێ دەکرێ و کەفی چێشت و گۆشتی پێ دەگیرێ.
کەوگیرە: برینێکە بەقەد دەمە کەوگیرێک پان و کون کونە.
کەوڵ: پێستی گیراوەی هێندێ گیاندار. شتێکە وەک پاڵتۆ پێستی تووکداری خۆشەکراوی بەبەردا دەگیرێ و بۆ گەرمی بەزستان لەبەر دەکرێ. کەوڵ پۆست. مشەمما یا تەنراوێکی چوار سووچە لەسەر تەنوور دادەخرێ بۆ نان لەسەر کردنی.
کەوڵ پۆست: کەوڵێکی تایبەتی خۆشکراوی تیسکنە بۆ لەسەر دانیشتن.
کەوڵکردن: گورووتی گیاندار. بریتییە لە بەیدەست و زەبوونکردنی گیاندارێک: فەرهاد نەریمانی کەوڵ کرد.
کەوڵۆس: شوێنێکە ئاو دایدڕیبێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی خورماڵ.
کەوڵە: د. شتی شینی کەوەڵە. شوێنی ڕووتەنی زیخەڵانی شین.
کەوڵەکۆن: بریتییە لە مەردوومی پیری قرخنی پەککەوتە.
کەوڵێدان: کەوکردن.
کەومار: جۆرە مارێکە وەک کەو دەخوێنێ.
کەون: کۆن.
کەونە: کۆنە.
کەونەفرۆش: کۆنە فرۆش.
کەوننە: بە شتی کۆن دەڵێن.
کەووت: دارێکی سەختە کەوچکی لێ دروست دەکرێ.
کەوور: بزنی سپی.
کەوورگ: ئەشکەوت.
کەووگ: د. شتی شین.
کەوە: کەووگ. کەوی دەغڵ پێوان .
کەوەت: کەووت.
کەوەر: گیایەکی توونی گەڵا پانی بێ لقە. کەوورگ (د).
کەوەرۆژ: ڕۆژێکە کە بەری ئاسمان تەنکە هەوری ببێ و سەرمابێ.
کەوەڕێ: بێزار بوون لە لەشی خۆت: لە لەشی خۆم کەوەڕێ بووم، بەڵام نابێژرێ لە فلان شت کەوەڕێ بووم.
کەوەسێر: مەڕێکە تووکی دەموچاوی سپییەکی شینباو بێ.
کەوشەن: سنوور.
کەوەگی: د. گەنەیەکە دەداتە مەڕ و بزن.
کەوەل: جۆرێکە لە بەری مازوودار گەڵا پان و تووکنە.
کەوەلە: گیاندارێکی وردە وەک ڕشک دەداتە ئاژاڵ. شتی شینکار. زەوی و شاخی ڕووتەنی شینکار.
کەوەمار: شینە مار.
کەوێ: کەوا.
کەوێژە: کەوچکەی ئاش.
کەوێڵ: خانووی ناو باخ. ئەشکەوتی پچووک.
کەویە: نزم.
کەوی: باڵندەیەکە لە ماڵدا دەستەمۆ بووبێ، (کەویبوون) دەستەمۆبوون، (کەویکردن) دەستەمۆکردن. ڕنووی بەفر.
کەویچە: کەوێژە.
کەویر: د. دەشتی زیخەڵانی بێ ئاو و بێ سەوزایی.
کەویژ: دەفرێکە شتی پێ دەپێورێ: چ کەویژێ چ مەویژێ.
کەویژە: کەوێژە.
کەه: ل. کا.
کەهاڵ: د. تەمەڵ.
کەهروبان: ز. کارەبا.
کەهرێز: کارێز.
کەهریز: ل. کارێز.
کەهنی: ز. کانی.

کەهیا: گەورە. سەرۆک.

کەهێڵ: مەردوومی سست و تەمەڵ لە کاردا.

کەهی: با. گیاندارێکە کە لە ماڵدا ڕام بووبێ.

کەی: پیتی پرسیار لە کات: (کەی) دەڕۆیت. یاری و کایە(هـ). شا: کەیخوسرەو.

کەیارک: ز. کارک.

کەیاندن: ز. ژەندنی مەشکە.

کەیبانوو: ژنێکە لە ماڵدا سەرپەرشتی ئیشوکار بکا.

کەی بەکەی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ باسی ماوەیەکی زۆر لەمەوپێش لە کات: (کەی بەکەی) هاتووم، واتە زۆر دەمێکە.

کەیس: با. هەل.

کەیف: خۆشی دڵ: فیسار کەس بە(کەیف)ە یا بێ (کەیف)ە.

کەیفکردن: بەخۆشی ڕابواردن.

کەیک: کێچ.

کەیکف: کێکف.

کەیکوا: د. مەردوومی کارزانی ڕاوێژ پێکراو.

کەیل: پڕ: دڵم (کەیل)ە واتە پڕە لە خەم و خەفەت، (کەیلبوون) دڵ پڕبوون لە خەم و خەفەت، (کەیلکردن) پڕکردنی دڵی یەکێک لە خەم و خەفەت. کەلاوە.

کەیلان: د. ئافرەتی تەڕلان.

کەین و بەین: تەگبیر و ڕازێکە کە بکرێ لەناو چەند کەسێکدا بۆ کردنی کارێک بەپەنهانی: چ (کەین و بەین) ێکتان بەدەستەوەیە؟

کەینێ: کەی.

کەیوان: ئەستێرەی (زوحەل).

کەیوانوو: کەیبانوو.

کەیەڵ: خانوودێیەکە بەهاوینان لەناو باخدا دەکرێ.

کەیی: کەوی.

کەێر: ز. درەختی مۆرد.

کێ: پیتی پرسیارە بۆ دەستنیشانکردن (تعین)ی تاقە کەسێک: کێ بوو هات؟. دێ: (کێ) خوا، واتە کوێخای دێ. پیتێکە بۆ خۆشەویستی دەنرێ بەدوای هێندێ وتەوە: کناچە (کێ) واتە خوشکە لێ. پیتێکە دەنرێ بەو کارانەی کە لە یاریدا دەکرێ و دەیکا بەمەصدری یاری: چاوشار(کێ)، دایە لۆ (کێ).

کیار: هـ. بێستانی کاڵەک و شووتی و ترۆزی و خەیار و بامیە و باینجان و تەماتە.

کیاستن: ناردنی یەکێک بۆ شوێنێک.

کیانا: هـ. ناردن.

کێتک: با. پشیلە.

کێچ: گیاندارێکی ڕەشی وردی قاچ بڕگەبڕگەی بەناڵۆشی خاوەن قەڵەمبازە، بەهاران دەژێتەوە.

کێچ کەوتنە کەوڵ: بریتییە لە پەلەپەل پێکەوتنی یەکێک.

کێچە ڕەشکە: دەعبایەکە بێستان و شینایی دەخوا.

کێچ هەڵهێنان: بریتییە لە پەلەپەل پێکەوتنی یەکێک بۆ بەجێهێشتنی شوێنێک.

کێخا: د. کوێخا.

کێخوا: د. کوێخا.

کێر: جێگای نەتەوە خستنەوە و میزکردنی نێرینە. کار، کەڵک(ز). کێرد (ز). شتی کاڵی نەگەیشتوو.

کێران: ز. داری درێژی ئەستوور.

کێرخۆر: بریتییە لە ئافرەتی جۆشن.

کێرد: تیغێکی دەم پانی مشتووداره نانوشتێتەوە.

کێردگەر: کەسێکە کە کێرد دروست بکا.

کێڕ: خەتی کێشراو لەسەر زەوی یا کاغەز.

کێڕا: کوێڕا.

کێرزل: بریتییە لە مەردوومی زۆردار.

کێرزلی: بریتییە لە زۆرداری.

کێرسم: ز. شێوەی ئادەمیزاد.

کێرک: ز. کێردی پچووک.

کێرکەر: کارەکەر.

کێرکەڵە: د. گیاکەڵە.

کێرهاتن: ز. بەکارهاتن.

کێرەفیل: بریتییە لە قامچی هۆنراوە کە دەکرێتە دەست.

کێرەکەڵەگا: گیایەکی یەک لقە باڵای هەمووی گوڵە و لەناو تووتندا دەڕدێ و زەبوونی دەکات.

کێریشک: با. کەروێشک.

کێز: با. گووخلێنکە.

کێزان: ژەندنی مەشکە.

کێزاندن: کێزان.

کێزر: کۆمەڵە خەڵفێکە کە بەپڕی لە زەوی هاتبێتە دەرەوە. کەسێکە لە کرداردا هەڵەشە بێ و بەخودسەری ئیش بکا.

کێزری: هەڵەشەیی و خودسەری لە کاروباردا.

کێزک: ز. کێز.

کێزم: با. تاقە دارێکە کە مێوێکی خرابێتە سەر.

کێزە: با. قالۆنچە.

کێزەر: کێزر.

کێزەری: کێزری.

کێزرێن: ز. لوولەیەکە بەژێر زەویدا برابێ بۆ ناو پێدا بردن.

کێزی: ز. گەسک.

کێژوولە: چۆلەکە.

کێس: کەس (ز). کیس (د).

کێش: ڕەشتی. تەوانایی: لە (کێش)ی مندا نییە. نۆرەیەک لە شتی بەتەرازوو کێشراو: ئەمە دوو یا سێ (کێش)ە. وەزنی شیعر. مشکی. پێز: ئەم هەویرە بە (کێشە).

کێشان: ڕاکێشانی شت. قوم دان لە جگەرە و سەبیل و نێرگەلە. ئەندازە گرتنی شت بەسەنگ و تەرازوو. پەڕاندنی وڵاخی نێر لە مێ.

کێشانن: د. کێشان.

کێشانە: ئەندازەگرتنی شت بەسەنگ و تەرازوو.

کێشانەکردن: کێشانە.

کێشانەوە: هێنانە دواوەی شت: ئاگرەکە یا لەشکرەکە (بکێشەرەوە).

کێشران: کێشان.

کێشراو: شتێکە کە کێشرابێ.

کێشک: ئێشک. وتەی پرسیارە وەک وتەی (چی) (ز).

کێشکچی: ئێشکچی.

کێشکردن: ڕاکێشانی شت.

کێشک گرتن: ئێشک گرتن.

کێشکە: با. چۆلەکە.

کێشماکێش: د. کێشمەکێش.

کێشمان: کشان و فراوانبوونی شت: فانیلەکە (کێشمان)ی دێ.

کێشمەکێش: بگرەوبەردە و دەردی سەری.

کێشندە: هێزێکە لە هێندێ شتدا هەیە شتی تر ڕادەکێشێ بەلای خۆیدا.

کێشواکێش: د. کێشمەکێش.

کێشوولە: چۆلەکە.

کێشوەر: حکومەت.

کێشە: بردنی کولۆشە لە شاراوە بۆ سەر خەرمان. هەرا و کێشمەکێش.

کێشهاتن: کێشمانی شت.

کێشەکێش: کێشمەکێش.

کێشە و بەرە: کێشمەکێش.

کێشەوە: گواستنەوەی شتێک لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر.

کێشەوێ: کێشەوە.

کێشیاگ: د. کێشراو.

کێشیان: کێشان.

کێف: کێو.

کێفرۆشک: ز. کەروێشک.

کێفزال: ز. قرژاڵ.

کیڤژاڵە: با. قرژاڵ.

کێفژاڵە: کێفزال.

کێفساز: د. کێوسار.

کێفسان: د. کێوسال.

کێفش: ز. شتی ئاشکرای نمایان.

کێفکی: با. شتی بۆگەن.

کێفی: کێوی.

کێفیلە: د. کێویلە.

کێڤریشک: با. کەروێشک.

کێڤی: ز. کووپەلۆکە.

کێڤیی: ز. دەفرێکی گڵینە ڕۆن یا هەنگوینی تێ دەکرێ.

کێکف: تیروو.

کێکوو: کێکف.

کێل: دوو تەلەبەرد یا دوو میلە لە سەرین و پێینی گۆڕەوە دادەچەقێنرێ. شتی بەرز، (کێلبوونەوە) بەرزبوونەوە، (کێلکردنەوە) بەرزکردنەوە.

کیڵ: کەیەڵ (ه). میلی ڕەنگاوڕەنگی بەڕە. کێل (د).

کێلان: بەرگی خەنجەر و شیر.

کێڵان: هەڵگێڕانەوەی زەوی بەگاسن بۆ کشتوکاڵ.

کێلانە: کێلان.

کێلدان: ز. دروومان.

کێڵران: کێڵان.

کێڵراو: شوێنێکە کە کێڵرابێ

کێلک: کەلەکە.

کێڵگە: زەوییەکە دەست بدا بۆ کێڵان. زەوی کێڵراو.

کێلووک: با. ژنێکە کە موسوڵمان نەبێ.

کێلوون: ئاسنێکی زمانەدارە دەدرێ لە دەرگا و سندووق و بەکلیل دادەخرێ.

کێلە: د. کەوێژ.

کێلەبەردانێ: یارییەکی دوو دەستەییە، هەر دەستەی چەند کەس بن دەبێ ئەوەندە تەنکە بەردی پچووکی بەقەد دەستێک ئامادەبکەن، دەستەیەکیان بەردەکانیان دادەچەقێنن و دەستەکەی تر تەنکە بەردەکانی خۆیانی تێ دەگرن.

کێلەندی: ز. جۆرە داسێکی گەورەیە بەهەردوو دەست دەگیرێ و دروێنەی پێ دەکرێ.

کێلێژە: کۆلەکەی چارداخی تووتن.

کێم: خوێنی گەڕاوەی خەستی سپییە لە برین دێتە دەرێ. کەم (ز).

کێماسی: ز. کەمایەسی.

کێماو: کێمی ڕوون.
کێماهی: کەمی.
کێمایی: کەمی.
کێمپەڕ: تەنینەوەی برین بەهۆی کێمەوە.
کێمکردن: پەیابوونی کێم لە برین.
کێمی: کەمی.
کێندەر: کوێندەر.
کێندەرێ: کوێندەرێ.
کێو: چیای بەرز.
کێوسار: د. شوێنی شاخاوی.
کێوسان: کوێستان.
کێومالّ: هەرەوەزکردن بەدووی شتێکی ونبوودا لە دەشت و کێو.
کێووژ: کەویژ.
کێووستان: کوێستان.
کێون: سەختە پۆلایەکی لووتداری قورسە کلکێکی دارینی هەیە، بەردی گەورەی پێ دەشکێندرێ.
کێوە: بۆ کوێ.
کێوی ئاگرپژێن: کێوێکە بەهۆی جۆش و خورۆشی ناویەوە لەت ببێ و ئاگر و شتی تواوەی لێ بێتەدەرەوە.
کێوی ئاگرفشان: کێوی ئاگرپژێن.
کێوی: گیا یا گیاندارێکە کە هەر لە کەژ و کێودا بێ. بریتییە لە مەردوومی سرکی سلّکردوو لە شت.
کێویلە: سەوزیایی و دارودرەختێکە کە لە دەشت و کێو ڕوابێ و بەدەست نەچەقابێ.
کێهانە: کامیان.
کی: ل. کێ.
کیتەڵە: گۆزەی پچووکی خڕەڵە.
کیر: کێری گیاندار. کێرد و چەقۆ (ز).
کیر ڕنج: با. هەلاج.
کیرە: جۆرەج دەنگێکە لە یەککەوتنی هێندێ شتەوە پەیدا دەبێ.
کیرە کیر: کیرەی یەک لەدوای یەک.
کیژ: کچ.
کیژۆلە: کچۆلە.
کیس: جۆرە بلۆقێکە لەبن ددان پەیدا دەبێ.
کیسک: ز. کیسە.
کیسکردن: پەیابوونی کیس لەژێر دداندا. بریتییە لە پیش خواردنەوەی یەکێک لە ڕقاندا.
کیسۆ: ز. ڕەقە.
کیسە: توورەکەیەکە شتی تێ بکرێ.
کیسەبڕ: د. گیرفانبڕ.
کیسەکێش: ئاترێکە لە ژووری حەماما بەکیسەیەکی تایبەتی مەردووم بشوا.
کیسەکێشان: هێنانی کیسە بەلەشدا بۆ لێکردنەوەی چڵک.
کیسەڵ: دەعبایەکی دێمییە وەک ڕەقەی ناو ئاو.
کیسەڵە: دارێکی قۆقزە دەدرێ لە پشتی دەرگا و شمشێرەی پێدا دەکرێ. دارێکە (مازە) و (لاجامە) بەیەکەوە دەنووسێنێ.
کیسە لە مل: بریتییە لە کچی جوانکیلانە.
کیسە و کەمەر: جۆرە کەمەربەندێکە، چەند کیسەیەکی پێوەیە شتی تێ دەخرێ.
کیسەهەڵدروون: بریتییە لە تەماداری یەکێک بۆ شتێک: فیسار کەس (کیسەی بۆ هەڵدرووە) واتە بەتەمایەتی.
کیف: چەرمێکی دووتوێی هەڵدرواوە، هێندێ شتی تێ دەخرێ.
کیفاندن: د. فیکەکردنی مار.
کیفانن: کیفاندن.
کیفکردن: هەڵکفانی شت.
کیفن: شتی هەڵکفاوی پفەڵ.
کیفۆک: پیشۆک.
کیفە: د. فیکەی مار.
کیڤار: با. کرێشی ئەستووری سەری کەچەڵ.
کیڤی: با. گیانداری کێوی.
کیلۆ: سەنگێکە کە هەزار غەرامە.
کیلە: ئەندازەیەکە بۆ دانەوێڵە کە چوار تەنەکەیە.
کیلەرک: با. گەنجینەی ژوور.
کیم: کێم.
کیمیا: زانیارییەکە باس لە دروستکردنی هێندێ شت دەکا بەلێکدان و جوێکردنەوەیان. دروستکردنی ئاڵتوون و زیو بەدەرمان.
کیمیاگەر: کەسێکە کە کیمیایی بکا.
کیمیاگەری: خەریکبوون بەکیمیاوە.
کیمیایی: کیمیاگەری: ئەم پیشەیە (کیمیایی)یە.
کین: ڕق.
کینە: کین.
کینەدار: خاوەنی کینە.
کینەکێشان: ڕق کێشان لە دڵدا لە یەکێک.
کینەکێش: کەسێکە کە کینەی زۆربێ لەگەڵ مەردوومدا.
کیوار: گیایەکی بەرزی کوێستانی بەهارییە، گەڵای وەک بی وایە، دەکوترێ و دەدرێ بەوڵاخی بەرزە. جۆرە جەوییەکە لە لاقەدی گیای کیودا پەیدا دەبێت دوای برینداركردنی و، دوای مەیینی وەک بنێشت دەخورێ.
کییوون: پیک.

گ

گ: گشت: (گ) جاریّ یا (گ) جۆریّ واته هەموجاریّ یا هەموجۆریّ. پیتێکه لە شوێنی (و)ی (إسمی مفعول) دەنووسیّ بەدوای هێندیّ وتەوە: گەیبی(گ)، رویی(گ) واته گەیو، رۆیو.

گا: ڕەشەوڵاخێکی نێره کە پێی نابێته سێ ساڵه. پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(إسمی مکان): ڕێ(گا)، سەیران(گا) واته جێی ڕۆین و سەیران. کات: هەر(گا) واته هەر کات.

گائەنگێو: جۆرە مارێکه وەک زەردەمار بەڵام ئەم شینه و بێ وەزەندە.

گابرەسەوزە :گیایەکی ناوییە لە لەبان دەچێ بەڵام ئەم سێ کووزە و گەڵای تەنکە.

گابۆڕ: بۆڕەبۆڕی گاگەلە لەسەر خوێنی ڕەشەوڵاخێکی سەربڕاو. بریتییە لە گریانی چەند کەسێک بەدەنگی بەرز بەهۆی مردنی خۆشەویستێکیانەوە.

گابەرد: بەردی زۆر گەورە.

گاپەڵ: جۆرە کۆترێکی شینی کێوییه.

گاپێ: بریتییە لە مەردوومی تەمەڵ لە ڕۆیندا.

گاپێڵ: گایەکە کە شاخەکانی چەمابنەوە بەدەوری گوێ یا چاویدا بەجۆرێک کە پێویست بێ بەبڕینەوە.

گاتوو: شاتوو.

گاجفت: د. گاجووت.

گاجووت: گایەکە لەوانە بێ کە جووتی پێ بکرێ.

گاچاڵ: د. چاڵی زۆر گەورە.

گاچاوە: جۆرە گوڵێکە لە شتی چنراو دروست دەکرێ لە وێنەی چاوە گا.

گاچوان: گۆچانی زلی ئەستووری ناقۆڵا.

گاچێرین: ز. کلک هەڵسەنگێنە.

گادار: ز. شوێنی لەوەڕی گاگەل.

گادانە: د. کزن.

گادمە: گیایەکە وەک هەڵەکۆک، بەڵام ئەم سەڵکی نییە و بۆ ژانە سک دەخورێ.

گادۆش: دەفرێکی گڵێنە وەک دیزە، دوو قولفی هەیە، پەتی تێ دەخرێ و پێی هەڵدەگیرێ.

گادۆشکە: جامی شیر دۆشین.

گادەمە: گیاکی گەڵاپانی پایزی زۆر تاڵە، دەکوترێ و دەکرێتە گۆماوەوە بۆ ماسی کوشتن.

گادێری: ز. گاوان.

گار: پیتێکە دەنرێ بە هێندێ ناوەوە دەیکا بەنیشکەر: نامۆژ(گار)، پارێز(گار)، کرد(گار). بەهێندێ ناوەوە دەنووسێ، ماوەیەک لە کات پێشان دەدا: ڕۆژ(گار)، شەو (گار).

گاران: ز. گاگەل.

گاراندن: گارەکردنی مریشک.

گارانن: د. گاراندن.

گارام: د. گالۆک.

گاڕان: گاگەل. دارێکی درێژی نەقیزەدارە، جوتیار لە جووت کردندا گای پێ لێ دەخوڕێ. ناوی دێیەکە لە ناوەندی (سنە) و (مەریوان)دا.

گارس: با. مەرزن.

گارنگ: ز. گووگرە.

گارە: دەنگی مریشک، گارەگار: گارەی یەک لەدوای یەک.

گاریە: دەفرێکی تایبەتی گەورەیە، پڕ دەکرێ لە ناو و دەنرێ لە ولاخ.

گارێتە: با. کارێتە.

گاز: قەپگرتن لە شت بەددان. ئاسنێکی دوو دەمی کەوانەدارە، دان و بزماری پێ هەڵدەکێشرێ. تۆزێک پووشوو کە بۆ داگیرساندن بکرێتەوە. بانگەواز. باسکی نادەمیزاد و گیاندار (ز) نەوت. هەڵم.

گازانده: گلەیی: گازاندەم لێ مەکە.
گازرکردن: شووشتنی جاو و هەڵکوتانێتی بۆ سپیبوونەوە.
گازرکەر: کەسێکە کە شت گازر بکات.
گازک: با. مەقاش.
گازکردن: بانگکردن بەدەنگی بەرز.
گازگاز: ز. هاوارکردنی زۆر.
گازگرتن: قەپگرتن بەددان.
گـازن: ئاسنێکی دەم تیـژە، زین دروو چەرمی پێ زوێڵ زوێڵ دەکات. گلەیی (ز).
گازندۆک: ز. کەسێکە کە زۆر سەرکۆنەی مەردووم بکا.
گازندە: گلەیی.
گازۆز: ز. مۆریانەیەکە کە دەداتە کاڵا.
گازۆلک: گوخلێنکە.
گازووک: قامیشێکی ئەستووری درێژە کە سەرێکی دادرابێ و دوو فاق کرابێ بۆ مارگرتن و کوشتنی.
گازەرا: ناوەڕاستی شت.
گازەندە: گازندە.
گازی پشت: موورەغەی پشت.
گازی: ز. هاوار. بانگ.
گازیز: ز. گازۆز.
گازیکرن: ز. هاوارکردن. بانگکردن.
گازیکەر: با. بانگکەر.
گاسک: با. گازک.
گاسکە: دەنگی هێندێ گیـاندارە لەکاتی کەساسیدا، (گاسکە گاسک) گاسکەی یەک لەدوای یەک.
گـاسن: ئاسنێکی پانە وەک بێڵ دەکرێ بە هەوجـاڕەوە و جـووتی پێ دەکرێ.
گاسنۆێ: د. یەغدانی گەورە.
گاشە: کەشاکەش و دەردی سەری. خڕەبەرد.
گاف: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
گاڤ: ز. کات. هەنگاو.
گاڤان: ز. گاوان.
گاڤانی: ز. گاوانی.
گاڤدان: ز. هەنگاونان.
گاڤەک: ز. کات.
گاقڕ: گاقڕان.
گاقڕان: دەردە گا.
گاقۆڕ: گابۆڕ. کاتی وشکبوونی ئاو لە دەمەدەمی پایزدا.
گاکۆتر: جۆرە کۆترێکی کێوییە.
گاکوچک: د. گابەرد.
گاکێفی: د. گاکێوی.
گاکێوی: دەعبایەکی کێوییە لە گا دەچێ بەڵام ئەم زلترە.
گـاگـا: جارجـار: (گـاگـا) دەچمە دەرەوە. دەم دەم: شـەو (گـاگـا) دەنووم و (گاگا) هەڵدەستم.
گـاگـۆڕ: د. گـۆڕێکی گـەورەیە کـە لە تەنیـشـتـەوە لادڕ بکرێ و ئەلحەدی بۆ هەڵ نەکەنرێ.
گاگۆز: شتێکە وەک پۆلکە بەڵام ئەم دەنکی گەورەترە.
گـاگـۆلکێ: ڕۆیشـتنی منداڵ لەسـەر چوار چنگۆلە لە پێش پێ گرتنیدا.
گاگۆلە: گاگۆلکێ.
گاگوێ: گیایەکی کوێستانییە لە گوێی گا دەچێ.
گاگەل: کۆمەڵێ گا و مانگا کە بلەوەڕێنرێ.
گاگەلە: گاگەلە: د. گاگەل.
گاگیرە: گایەکە کە بەتایبەتی گیرەی پێ بکرێ.
گاڵ: هەرزن.
گاڵتە: وتن یا کردنی شتێک بۆ پێکەنین.
گـاڵتـەچی: کـەسـێکە کـە زۆر گـاڵتـە بکا لەگـەڵ ئەم و ئەودا. کەسێکە کە گاڵتەی پێ بکرێ: بۆچ (گاڵتەچی) تۆیە؟
گاڵتە پێکردن: گاڵتەکردن بە شتێک.
گاڵتەکردن: وتن یا کردنی شتێک بەقەشمەری.
گـاڵتـە لێ پژان: وەرگـرتن و زانینی هەمـوو کـردار و گـوفـتـارێک بەگاڵتە.
گاڵتێن: شتێکە کە بکرێ لە ڕووی گاڵتەوە.
گاڵدان: هاندانی کەسێک لە کەسێک بۆ زیان پێ گەیاندنی.
گـاڵگـاڵێ: جۆرە کـولێـرەیەکی پچـووکـە لە هەویر و ڕۆن دروست دەکرێ و زەردێنەی هێلکە لە ڕووی دەدرێ.
گاڵۆش: د. کاڵۆش.
گاڵۆک: گۆچان.
گاڵە: ل. خشتی کاڵ.
گاڵەبەنگ: د. جۆرە لەوەڕێکە کە خواردنی گێژی دەدا.
گاڵەپێکردن: حەشرکردن بە شتێک.
گاڵەدان: داخستنی دەرگا.
گـاڵەکـردن: کـردنی کـارێک بەچاپوکی و چالاکی: فـیـسـار کـەس (گاڵە) دەکا، واتە کارەکەی چاک دەکات.
گاڵەگاڵ: دەنگە دەنگ.
گاڵە و گیڤە: هەرا و هەرەشە و خۆ توورەکردن.
گالیسکە: عەرەبانەیەکە کە بەگا بڕوا.
گالینە: نانی هەرزن.
گـامـارۆ: باڵـندەیەکی مـەلەوانی ڕەشی کـونج کـونجی ناوچەوان سپییە بەقەد (قەلڕاو) دەبێ.

گامل: ز. دوورخستنەوەی شت بە شان.

گامەلاس: مانگرتنی گا و خۆ بەزەوی دادانی. جۆرە یارییەکی دوودەستەییيە.

گامێش: جۆرە ڕەشەوڵاخێکی مەلەوانە، لە گا گەورەترە.

گامیش: گامێش (ل).

گان: دروستبوونی نێر لەگەڵ مێدا. گیان: ناساغەکە (گان) دەدا، واتە گیان دەدا.

گاندەر: کەسێکە کە گان بدا.

گانکەر: کەسێکە کە گان بکا.

گانەگۆڵ: بریتییە لە بەزم و هەرا. ئەم (گانەگۆڵە) چییە.

گاو: کات. پینەی کاسە و تەشپی. هەنگاو.

گاوارە: د. بێشکەی منداڵ.

گاواسن: گاسن.

گاوان: کەسێکە کە گاگەل بلەوەڕێنێ.

گاوانە: هـ. گڵێنە.

گاوانی: مزێکە کە دەدرێ بەگاوان. ڕیشۆڵە (د). ناوی دێیەکە لە ناوچەی بازیان.

گاوخان: د. گاوەخان.

گاودانە: د. بەری گیایەکی بەهارییە دەدرێ بەڕەشەوڵاخ.

گاودومە: د. گیایەکە وەک کلکی گا وایە بۆ سووتاندن بەکاردەهێنرێ.

گاوزالک: ل. قالۆنچە.

گاوشە: د. گۆزەی گەورە.

گاوور: کەسێکە لەسەر ئاینی عیسا پێغەمبەر بێ. بێ باوەڕ (ز).

گاوەس: گاوەس.

گاو و گەردوون: قوربانی: بە(گاو و گەردوونت) بم، واتە بەقوربانت بم.

گاوولکێ: د. گاگولکێ.

گاوەخان: دووکێرە جووتیار لێی دەدا لەمسەر و لەوسەری زەوییەوە بۆ ئەوەی کە لە کاتی جووتدا لێی نەچێتە دەرەوە. گەوڕێکە گا و مانگای تێ بکرێ.

گاوەزبان: گۆزروان.

گاوەزوان: گاوەزبان.

گاوەس: مەشکەیەکە لە پێستی گا کرابێ.

گاوەسپووک: هـ. گیایەکی کوێستانییە گوڵێکی سوور دەگرێ بنکێکی سپی هەیە وەک پیشۆک دەخورێ.

گاوەسن: د. گاوەس.

گاوەسەر: د. تۆێز.

گاوەکی: د. ئێسترە گایلکە.

گاوەناز: برینێکە لە قوڕگی ڕەشەوڵاخ خڕ دەبێ.

گاویلکە: باڵندەیەکی پچووکە هەمیشە بەشوێن هێڵی جووتیاردا دەگەڕێ بۆ کرم خواردن.

گاه: کات.

گاهەس: د. شایەد.

گای بنە: ئەو گا گێرەیەیە کە دەکەوێتە لای خەرمانەوە. بریتییە لە یەکێک کە پەنجەی لە کارێکدا بێ: هەمووی قەباحەتی گای بنەیە.

گایلکە: جۆرە ئێسترێکی باڵا پچووکە.

گاینجە: دارێکە وەک خەنجەر دەکرێ بەکونی مژاندا بۆ ئەوەی کە لە (وێژانبەر) دانەماڵێ.

گایەل: گاگەل.

گایین: پەڕینی نێر لە مێ.

گپ: گووپ. پیت (ل).

گت: د. شتی قوت. وێستان و ئیستکردن.

گتایی: د. قوتی شت.

گتە: د. شتێکی قوتە کە لە دوورەوە دیاربێ.

گجک: دوگمەیەکە لە زێی مانگادا وەک گولەنگ بۆ وڵاخی بەرزە.

گجی: هـ. کراس.

گچچە: وتەیەکە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕدرێ.

گچک: پچووک.

گچکۆکە: پچکۆلە.

گچکۆلە: گچکۆکە.

گچکە: پچووک.

گچکەڵە: گچکە.

گچکەیی: پچووکی.

گلاندن: ز. کۆکردنەوەی خواردەمەنی بەسواڵ.

گدووک: ز. گردۆڵکە.

گدە: گدێ.

گدێ: د. بزن.

گدێ گدێ: گدی گدی.

گدی: وتەیەکە بزنی پێ بانگ دەکرێ: (گدی گدی) لە کاتێکدا کە بتەوێ بزن بانگ بکەیت. وتەیەکە بۆ مەدح و زەم بەکاردێنرێ بەم ڕەنگە بەپیاوی گێل دەوترێ: (گدی گدی) واتە وەک بزن وایت. یا بەمنداڵی خۆشەویست دەوترێ (گدی گدی) لە خۆشەویستیدا (ز).

گدی گدی دان: خوتووکەدان.

گر: پیتێکە بە هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەسیفەتی مشبە: بەرگە(گر)، فرە(گر). ڕق: فیسار کەس زۆر بە(گر)ە واتە ڕق ئەستوورە. هێز: فیسار کەس زۆر بە(گر)ە واتە زۆر بەهێزە. فێڵ: (گر)ی دا واتە هەڵی خەڵەتاند. گەڕ (ز). تەپۆلکە (با). شتی زلی زبر (ز).

گرار: با. چێشتی توندە.
گراز: ز. چێشتی ساوەر یا برنج.
گراگر: ز. گەورە و سەرکۆمار.
گرامەفۆن: سندووقی گۆرانی.
گران: شتی قورس. شتێکە لە کڕیندا بەپێی خۆی نرخی زۆر بێ، (گرانبوون) سەرکەوتنی نرخی شت. گرانکردن: زۆرکردنی نرخی شت. گوێچکەی قورس و سەنگین. شتێکە کە تێگەیشتنی سەخت بێ: وانەکەی ئیمرۆمان زۆر (گران بوو). مەردوومی قورس و قەمەر.
گرانایی: قورسایی.
گرانبار: بریتییە لە کەسێک کە باری ژیانی قورس و گران بێ.
گرانبایی: گرانایی.
گرانبەها: شتی زۆر بە نرخ.
گرانجان: کەسێکە شت بەگران بفرۆشێ.
گرانمایە: گران بەها.
گرانە: با. ڕووتانەوەی مووی پێشی ناوچەوان تا ناوەڕاستی سەر (أصلع).
گرانەتا: تایەکی زۆر بەتینە تووشی هەر کەس ببێ تا ئارەق نەکا یا باوێشک نەدا یا نەپژمێ بەری نادا.
گرانەتێ: گرانەتا.
گرانەوە: گێڕانەوە.
گرانی: کاتێکە کە هەموو شت تیایدا کەم و گران بێ. گرانایی.
گراو: نافرەتێکە کە حەزت لێ کردبێ (معشوقة) (ز). کەسێکە کە گیرابێ.
گراوە: د. جزیرة.
گراوی: دڵداری و خۆشەویستی بەدڵ . دەزگیران. دڵدار.
گربە: گرفەی ئاگر، (گربەگرپ) گربەگربی زۆر.
گرتک: پارچە ئێسقانێکە کە گۆشتی پێوەبێ. پریاسکە (د).
گرنگە: جێگایەکە لە شاخ و دەشت کە بزن و مەڕەکێوی تێدا نووستبێ و سمکۆڵی تێدا کردبێ و، لەبەر ئەوە لە بەهاردا گیای لێ نەڕوابێ. گونکە هەویر (د).
گرتن: دەست بگیرکردنی شتێک و هێنانە ژێر چنگ: ئەو شتەم لێ (بگرە)ە. بەند (حبس) کردن: فیسار کەسیان (گرت). بەڕۆژوو بوون: هەموو ساڵێک ڕۆژووی ڕەمەزان (دەگرم). بەربەستکردنی کون و دەلاقە، کورتکردنەوەی شتێک بەمەقەست: کەمێک سمێڵت (بگرە). برینداربوونی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی نهێم کەوتنە سەری: پێڵاوەکە قاچمی (گرتووە).
گرتنە دڵ: نیازگرتنی شتێک بەدڵ. بریتییە لە دڵگیربوون لە شتێکی ناخۆش و نەچوونە دەرەوەی لە دڵ.

گرتنە ناو: گرتنی یەکێکە لە لایەن چەند کەسێکەوە بەجۆرێک کە نەتوانێ لە دەستیان دەرچێ.
گرتنەوە: گرتنی شتێک لە حەواوە: تۆپەکەی (گرتەوە). هێنانەوەی ئەندامی شکاو یا لەجێ چوو بۆ جێی خۆی. ڕێکخستنی تەرازووەکە کە سەربکا بەهۆی پارسەنگەوە بەڕەنگێک کە هەردوو تاکەی بەرامبەر بوەستن. وەرگرتنی سەنگێک بەوێنەی سەنگێک: لەسەر ئەم حۆقەیە حۆقەیەک (بگرەوە). دروستکردنی هێندێ شت بەتێکەڵکردنی شتی تر لەگەڵیدا: خەنەکە یا دەرمانی چاوەکە (بگرەوە). پێچانی مەرحەمە و شتی تر بە بەر کۆشەوە: هەمیشە لە حەمامدا مەرحەمە بگرەوە. بەڕۆژووبوونەوەی ڕۆژێکی ڕەمەزان لە مانگێکی تردا کە لەکاتی خۆیدا بەڕۆژوو نەبووبێت. گەیشتنی یەکێک بەیەکێکی تر لە کارێکدا و بوون بە هاوڕێی لەو کارەدا: نەریمان لە پۆلی شەشدا سالاری (گرتەوە). لابردنی زین لەسەر پشتی وڵاخ: زینەکە لە ئەسپەکە (بگرەوە). پاککردنی هێندێ شت: توێکڵی خەیارەکە (بگرەوە).
گرتمان: گریمان.
گرتەکان: ل. گوێز.
گرخبوون: کەرخبوون.
گرد: تەپە. شتی خڕ. چەند شتێکە کە بەیەکەوە کۆمەڵ بن: قوتابیەکان هەموو (گرد)ن. دەور و قەراغی شت.
گرداش: ز. گەرداو و چورتم.
گرداو: د. گێژاو.
گردبوونەوە: کۆبوونەوە.
گردکردنەوە: کۆکردنەوە.
گردوکۆ: کۆکردنەوە.
گرد و کۆشی: کرد و کۆشی.
گردۆڵک: خەرمانێکی کوتراوە کە هەڵدرابێتەوە بەگردی بۆ شەنکردنی. گردۆڵکە.
گردۆڵکە:گردی پچووک لە زەوی.
گردە: جۆرێکە لە بنکی سەلکە. برنجێکە کە سەدری و عەنبەرنەبێ.
گردەبا: د. گێژەڵووکە.
گردەبڕ: شتێکە کە لەسەر باری پانی بەگردی شکابێ یا بڕابێتەوە. جۆرە مشارێکە کە داری هەر لەسەرباری پانی پێ ببڕێتەوە.
گردەپیاو: پیاوی کورتەباڵا.
گردەڵ: باگردێن.

گردەڵە: شتی خڕدڵە. خەرمانێکە کە هێشتا گردبێ و نەکرابێ بەتارم. دارێکە وەک باگـردێن بەڵام ئەم هەردوو سەری تاشراوە و ناوەڕاستەکەی لەلەکراوە، حەلێک کە بەرداش بێزار بکرێ دەدرێتە ژێری و تلی پێ دەدرێ ئینجا بەسووکی بەردەکەی سەرەوەی دادەگیرێ. ئەو دارە چوار پاڵووەیە کە جۆڵا تەنراوی خۆی لەسەر هەڵدەکات.

گردەنشین: یەکێکە کە لە پێ کەوتبێ.

گردەوبوون: د. گردبوونەوە.

گردەودبوون: گردبوونەوە.

گردی: هـ. هەموو.

گردیلە: شتی پچووکی خڕ.

گڕ: بڵێسەی ئاگر و شەوقی چرا. شتی زبر: ئەم تەختەیە یا ئەم بەردە (گڕ)ە. مەردوومی، دان ڕیچ. دەنگێکە کە ساف نەبێ. دەنگی منداڵێکە کە لە یاری چاوشارکێدا بگاتە سەر شار.

گڕالک: قنگەلاشک. ئاگرێکی گڕی خۆشی کەم.

گڕان: سووتاندنی ئاگر و چرا: ئاگرەکە یا چراکە (دەگڕێ).

گڕخواردن: گەڕان و سووڕانەوە.

گڕدان: دەستکەوتنی ئەو کەسانەی کە لە یاری (چاوشارکێ)دا تێ کەوتوون لە ئەندامی ئەو کەسانەی کە تێ نەکەوتوون، کە بەو دەست لێکەوتنە ئینجا ئەوان تێ دەکەون. هاتنەوە سەر شاری ئەو کەسانەی کە لە یاری چاوشارکێدا تێ نەکەوتوون و دەستخستنیان بۆ سەر شارەکە: شێرکۆ شاری (گڕ)دا.

گڕسەندن: گڕگرتن.

گڕک: با. جۆرە دەستارێکی سووکەڵەیە کرەی پێ دەکرێ.

گڕکە: کاڵەکی پچکۆلە. کەچەڵی ئاژاڵ.

گـڕکـە زەوی: د. زەمـینێکی بەرزی ڕووتەنە، کـە هـیـچی لێ نەڕوابێ.

گڕگازۆڵە: گیای کەڵەوێ.

گـڕگـرتن: بەرزبوونەوەی گـڕ لە شـتی سـووتاو. بریتـیـیـە لە سووربوونەوە و تووڕەبوونی یەکێک.

گڕگڕ: جۆرە پاقلەیەکە (د). دووبارە مێوانەکان ئەمڕۆ ڕۆیشتن، ئێوارێ گڕگڕ هاتنەوە سەرم.

گڕگڕان: د. ئاگربازی.

گڕگە: دەردێکە تووشی پشتی مەڕ دەبێ و کرێشی لێ دەنیشێ.

گڕناڵ: شتی زبری دڕ.

گڕناڵ گڕناڵ: شتی زۆر دڕی چاڵ چاڵ.

گڕنای: هـ. سووتان. کڵپەی ئاگر.

گڕنی: شتی زبر.

گڕۆ: ز. مەردوومی گەڕ.

گـڕ و پف: گـڕێکی خـۆشـە کـە زوو دامرێتـەوە. بریتـیـیـە لە پەیدابوونی شـتـێـک و نـەمـانی بە دەسـتـوبردی دەوڵەمەندییەکەی (گڕ و پف)ێک بوو، واتە زوو بەسەرچوو.

گڕۆز: منداڵی گرینۆکی ڕقگر.

گڕۆزی: گرینۆکی و بێ خەوی.

گڕ و ڤڕ: گڕ و پف.

گڕ و ڤڕ: با. شتی خڕی گرد (مدور).

گڕۆک: منداڵێکە کە زۆر بگری. کمژ (د).

گڕ و کف: گڕ و پف.

گڕوگاڵ: ورتەورتی منداڵی ساوا لە پێش زبان گرتنیدا.

گڕۆسک: با. هەرمێ کێویلە.

گڕۆڵ: د. گوڕۆڵە.

گڕوو: ورک گرتنی منداڵ. گڕوێ. دەموچاو ئاوڵاوی.

گڕووسک: با. گڕۆسک.

گڕوێ: گیانداری گەڕ، (گڕوێبوون) گەڕبوون.

گڕوێیی: گەڕۆڵی.

گڕە: هاڵاوی گەرما. جۆرە دەنگێکی ناقۆڵایە لە (کڕە) قەبەترە. گڕەگڕ: گڕەی یەک لەدوای یەک.

گڕەپێچە: تەندوورێکی داخراوە کە گڕ و کڵپەی دانەمردبێ.

گڕیان: د. سووتان و شەوق دانەوە.

گڕی: زبری. ڕیچی دان. قەبەیی و ناخۆشی دەنگ.

گڕژ: گیانداری مۆن. کرژ.

گـڕژبوون: دڵ تەنگبـوونی یەکـێک بەجـۆرێک کە چرچی بکەوێتـە ناوچەوانی. کرژبوون.

گڕژهەلاتن: چوونەیەکی هێندێ شت.

گڕژی: مۆنی.

گڕژینەوە: زەردەخەنە.

گرس: گەورە (با). شتی سفتی پتەو (د).

گرسان: گیرسان.

گرسانەوە: گیرسانەوە.

گرسک: با. گڕۆسک.

گرسیاک: د. گیرساو.

گرسیان: د. گیرسان.

گرسیانەوە: د. گیرسانەوە.

گرش: ز. نیرگەی خانوو.

گرشە: پێتخوێی گێرەنەکراو لە خەرمان. ورشە، (گرشە گرش) ورشە ورش.

گـرفت: نەخۆشـیـیـەکـە پەیا دەبێ لە زۆرمانەوەی خـواردن لەناو ڕیخۆڵەدا.

گرفتار: کەسێکە دووچاری ناخۆشییەک بووبێ.

گرفتاری: دووچاری بەناخۆشییەکەوە، (گرفتاربوون) دووچار بوون، گرفتار کردن: دووچارکردن بەناخۆشییەکەوە.

گرفنچک: گرێ کوێرەی ڕیس.

گرفە: دەنگی بلێسەی ئاگر. گرفەگرف: گرفەی یەک لەدوای یەک.

گرک: هێز و تەوانایی دڵ: (گرک)ی دڵم نییە. گونک (ز). ئاشی کرە (ز).

گرگن: مەردوومی پچووکی ورگن.

گرگنە: گرگن.

گرماندن: گرمەکردن.

گرمانن: گرماندن.

گرمژنە: چەند زیپەکەیەکی پچووکە لە ئەندام پەیدا دەبێ لە گەرماوە.

گرمژە: گرمژنە.

گرمۆتە: د. گرمۆڵە

گرمۆڵە: شتی پێچراوەی خڕ هەڵدراو، (گرمۆڵەبوون) پێچ خواردن و تۆپەڵەبوونی شت، گرمۆڵەکردن پێچاندن و تۆپەڵەکردنی شت.

گرموولە: مووره سەنگ.

گرمە: دەنگی گەورە وەک دەنگی هەور، (گرمەگرم) گرمەی یەک لە دوای یەک، (گرم و هوور) گرمەگرمی زۆر.

گرمەژنە: گرمژنە.

گرنج: شتی چرچ و لۆچی زبر، گرنج گرنج: شتی زۆر گرنجاوی.

گرنگ: شتی زۆر مەبەست.

گرنگی: بوونی شت بەگرنگ.

گرنۆر: ز. شتی زبر.

گرواندن: گوروون.

گرۆبوون: د. هۆگربوون.

گرۆز: ز. گرنۆر.

گر و فڕ: با. شتی خڕ.

گرۆڤەر: ز. شتی خڕ. کێڕی جغزێن.

گرۆلی: هـ. گوللە.

گرووڤ: ز. قانگلەیەک لە ڕێسراو.

گرووک: د. کەژێکە کە وەک ئاوریشم وایە.

گروون: گوروون.

گروێس: گوریس. ناوی دێیەکە لە ئالان.

گرە: د. گرێ. گوێرووی بەرداش.

گرهان: ز. گیرانی کونی شت.

گرەو: بڕیار و پەیمان بەستنی دوو کەس یا دوو دەستەیە لەسەر شتێک کە هەر لایەک بە جۆرێک قسەی لێ بکات بەم ڕەنگە قسەی هەر لایەکیان دەرچوو لاکەی تر بیدۆڕێنێ.

گرەوای: هـ. گریان.

گرەوبردنەوە: سەرکەوتن لە گرەودا. بریتییە لە سەرکەوتنی یەکێک لە کارێکی گرنگدا.

گرەوکردن: بەستنی پەیمان و بڕیاری چەند کەسێک لەسەر شتێک.

گرێ: جۆرە پێچێکە دەکەوێتە بەن و دەزوو شتی ترەوە بەڕەنگێک کە دەبێ بەنینۆک بکرێتەوە. قۆرتێکە لە قەد داردا: ئەم دارە (گرێ گرێ)یە. قۆرتی ئەندام، قۆرتی گەز کە شانزە یەکە.

گریان: هەنسک هەڵدان و هاتنە خوارەوەی فرمێسک لە چاو لە خەفەتێکەوە.

گرێچک: با. گرێی پەنجە.

گرێچن: چنینی شتێک بەگرێ تێهەڵدانی.

گرێدار: شتی گرێ گرێ.

گرێدان: قایمکردنی شت بەگرێ تێهەڵدانی.

گرێدران: گرێدان.

گرێدراو: شتێکە کە گرێ درابێ.

گرێبدراو: شتێکە کە گرێ درابێ.

گرێژنە: پێچکەیەکە بەلاشیپانی دەرگاوە دەبرێتە سەر و ژێری دەرگا و پێی بەند دەبێ.

گریشمە: تەماشاکردن بەکلایی چاو لەگەڵ ناز و عیشوەدا.

گرێ کۆرە: د. گرێ کوێرە.

گرێ کوێرە: گرێیەکە کە زۆر بەگران بکرێتەوە.

گریۆ: گرەو.

گری: د. گریان.

گرێیاوی: شتی گرێ گرێ.

گریک: هێز و تەوانایی: ئەو ڕۆنە هیچ (گریک)ی نییە.

گریمان: وتەیەکە لە گفتوگۆدا بەکاردێنرێ لە باتی وتەی (گیردم)، (گریمان) ئەم کارە وابێ واتە گیرەم وابێ.

گریمانە: گرێ.

گرین: گریان.

گرینۆک: کەسێکە کە زۆر زوو بگری.

گز: گزی. خولیا و ئارەزووی شت: فیسار کەس (گز) قومارە، واتە ئارەزووی قوماری زۆرە (د).

گزگچار: د. گەزبچار.

گزرە: گیای دروەوەی وشک بۆ خواردنی ئاژاڵ. داری سووتەنی وشک.

گزک: گەسک.

گزگ: گەسک: پووشێکە کە گەسکی لێ دروست دەکرێ.

گزگچە: د. دەفەی جۆلایی.

گزگدان: د. گەسکدان.

گزگزە: گیایەکی گەڵا باریکی وردە لە هاویندا بنج دەکا و لە پایزدا دادەپاچرێ بۆ سووتاندن و، بۆنی خۆشە. شووشە.

گـزگل: جـۆرێکە لە بەری مـازوودار لە هەمـوو بەرەکـانی تری گەورەترە.
گزگلاگە: ئێسقانێکی خڕە لە پشت کرکراگەی گوێوە.
گزمووڵە: جۆرە هەڵماتێکە لە قوڕ دروست دەکرێ.
گـزنگ: تیـشکی ڕۆژە لە بەیانیـاندا کـە یەکـەم جـار دەدا لە شوێنێکی بەرز.
گزنگدان: هەتاوکەوتن لەسەر شوێنێک یەکەم جار لە بەیانیاندا.
گزنی: بوختان و گیچەڵ.
گزوفت: زۆر ئارەزووکردنی شتێک و تامەزرۆبوون بۆی: گزوفتی بۆ دەدا.
گزە: گزی.
گزەر: د. گێزەر.
گزەگز: کوڕووزانەوەی منداڵی ساوا.
گزەوون: گزیکەر.
گزینک: ل. بیلبیلەی چاو.
گزینگ: گزنگ.
گزی: فێڵ و چا و وڕاو. گەسک (هـ).
گزیچار: د. گەزی چار.
گزیر: کەسێکە کە کاروباری دێیەک ببینێ.
گزیرانە: مووچەیەکە دەدرێ بەگزیر.
گزیکەر: کەسێکە کە فێڵ بکا.
گژ: وتەیەکە دەوترێ بۆ بانگکردنی کەڵەگا بۆ سەر مانگا. شتی گیف: مووی (گژ)ە. تووڕەیی: فیسار کەس زۆر بە(گژ) ە.
گژاچوون: د. بەگژاچوون.
گژاندن: ئاژاوەنانەوە.
گژڤامۆک: ز. مووی هۆنراوە.
گژک: با. تەرزەی دەنگ پچووک.
گژ کردن: د. گڤبوون.
گژکە: چەمۆڵە.
گژلووک: با. گژک.
گژن: د. شتی گیف.
گژنەسەرە: سەرقژن.
گـژنیژ: گـیـایەکـە بەرێکی تاڵی هەیە زۆرتر لەناو گـەنمدا دەڕوێ. جـۆرە مـوورووییەکی خـڕی گـرنج گـرنجـە. بەری درەخـتـێکی گەرمیانییە وەک زیرە.
گژنیژە: شتێکە وەک موورووە لە زێڕ یا لە زیو یا لە زەرد دروست دەکرێ و ژنان لەگەڵ مووروی تردا دەیهۆننەوە. پیرخەنیلە. گژنیژ. کاردە پەلە (د).
گژۆژ: مەردوومی چەپەڵی کوڵکن.
گژوگیا: لەوەڕ.

گژە: دەنگێکە وەک دەنکی ڕەشەبا، گـژەگـژ: گـژەی یەک لەدوای یەک. شتێکە کە هەڵکفابێ وەک ماستی ترشاو (د).
گژیان: د. گژبوون.
گس: د. کس.
گسـک: گەسک.
گسکدان: پاککردنەوەی شوێنێک بەگەسک.
گسکدەر: کەسێکە کە هەر پیشەی گسکدان بێ.
گشت: هەموو.
گشتک: .با. گونکی هەویر.
گـشـتـەک: کـشـتـەک (با) بەن یا دەزووی بادراوی دوعـا بەسەرداخوێنراو.
گشتی: شتی تێکرایی (عمومی).
گشک: گژک: (با). چنگ. چەمۆڵە.
گشکە: گژکە.
کغنی: د. کێچەڵ و تەشقەڵە
گغفە: گغە.
گـغـە: وتەیەکـە منداڵی شیـرەخـۆرە لەکـاتی ئازار پێگەیشـتندا دەیڵێ.
گفت: بەڵێن.
گفتار: د. گوفتار.
گفتدان: بەڵێندان.
گفتوگۆ: قسەکردن لەگەڵ یەکێکدا.
گفتە: د. قسەی وتراو.
گڤ: شتی کرژ و لوول.
گڤاشتن: با. وشین.
گڤاندە: با. کەناری زەوی.
گڤر: ز. نێرە پشیلە.
گڤقە: دەنگی شتێکە کە زۆر بەتیژی تێپەڕێ.
گـڤگـڤە: د. فـڕفـڕۆکـەیەکـە منداڵان کـشـتـەکـێکی تێ دەخـەن و بەهەردوو دەست دەیخولێننەوە.
گڤە: گڤقە، (گڤە گڤ) گڤەی یەک لەدوای یەک.
گل: ژانی چاو: چاوم (گل) دەکا. یارییەکە بەتۆپ دەکرێ. جار: نیمرۆ دوو (گل) هاتمە لات. جووڵە: لە (گل)کەوت، واتە لە جووڵە کەوت. ناوی تیرەیەکە لە کورد لە ناوچەی کەرکووک.
گڵ: خاک.
گڵ ئاهەک: قوڕ و قسڵ.
گلادە: ل. گەلاحە.
گلار: بۆڵی ترێی هەڵوەریو.
گلاراو: ماخۆلان.
گلارکۆ: گەلاکوتک (هـ). جلشۆرک.

گلارە: ز. مووری دار.

گلاڤێژ: با. ئەستێرەی گەلاوێژ.

گـلالە: د. شـتی گـەلالەبو، گـلالەبوون: گـەلالەبوون، (گلالەکردن) گەلالەکردن.

گـلان: لەسەر ولاخ کەوتنە خوارەوە. یارییەکە شتی تێدا تلۆر دەکرێتەوە (د).

گـلاندن: بریتییـە لە دووچارکردنی یەکێک بەزیانێکی گەورە. بریتییە لە خواردنی شت بەهەلپە: فیسار کەس هەر تیکە (دەگلێنێ). خستنە خوارەوە و تلدانی شت.

گلاو: کەسێکە لە ولاخ کەوتبێتە خوارەوە.

گلاو: شتێکە کە بەتەڕی لە بەراز یا سەگ کەوتبێ، (گلاوبوون) کەوتنی شت لە بەراز یا لە سەگ بە تەڕی. بریتییە لە شتی زۆر پیسی خراپ: فیسار کەس زۆر (گلاو)ە.

گلاوکردن: شۆردنی شتی گلاو بە قوڕاو.

گلاوگل: د. تلاوتل: بەردەکە گلاوگل هاتە خوارێ.

گلاوی: بوونی شت بەگلاو. گلاوی دەرکردن: گلاوکردن.

گڵ ئەرمەنی: گڵە ئەرمەنی.

گلبوونەوە: تلۆربوونەوە.

گلپە: کلپە، (گلپە گلپ) کلپە کلپ.

گلخواردن: د. گلخواردنەوە.

گلخواردنەوە: مانەوەی یەکێک لە شوێنێک.

گـڵخۆرکە: کرمێکی سووری درێژی بێ قاچە لە خاکی پیسدا پەیدا دەبێ و، خۆراکی هەر خاکە.

گلدانەوە: هێشتنەوەی شتێک لای خۆت.

گڵفەرک: چوار خشتەکی بنقوڵی کراس.

گلک: قاپۆڕی گەنمەشامی کە دەنکی تێدا نەمابێ. گیایەکە وەک پیشۆک بەلام گەلا و سەلکی لەو پانترە.

گڵکار: وەستای دیواری گڵ (د).

گڵکاری: د. دروستکردنی دیوار لە گڵ. قوڕەکاری.

گلکردن: هاتنە نێش و نازاری چاو .

گڵکەند: گڵنجان.

گڵکۆ: گۆڕ.

گڵگیر: شتێکە وەک قەڵبیر، بەلام ئەم شاشترە، گڵمتکی ناو دانەوێڵەی پێ دەگیرێ.

گڵمت: گڵمتک. کولۆیەک شەکر.

گڵمتک: کولۆی گڵ.

گڵنجان: شوێنێکە کە گڵی لێ هەڵکەنرابێ.

گلۆ: ز. بۆچی؟

گلۆاز: جۆرێکە لە مازوو.

گلوان: جۆرێکە لە بەری دارمازوو.

گـڵوان: ئەسپوون. جۆرە بەرێکی قژقژاوی دارمازووە کە لە مازوو گەورەترە.

گلۆت: کولۆ.

گل و خول: د. گەرد و خول و چەرخەدان بەدەوری شتێکدا.

گلۆر: ز. جۆرە مارمارۆکەیەکە وەک بازن.

گلۆربوونەوە: تلبوونەوەی شت سەر بەرەوخوار.

گلۆک: گـولـۆلـەی ڕێسـراو (ز). شـتێکە کـە زۆر بکەوێ و گل ببێتەوە.

گل و گوێز: د. جێگۆڕکێ.

گلۆل: ز. زیزانە.

گلۆلە: گولۆلە.

گلۆلی: ز. شتی خڕی تل بووەوە.

گلوول: با. دۆکەشک.

گلوەڕ: گوڕۆڵەی کراس.

گلوێز: هـ. تف.

گلویی: هـ. قوڕگ.

گلە: گلەیی. ناوی جۆگەیەکە لە ناوی تانجەڕۆ برنجی چاکی لێ دەبێ. ناوی دێیەکە لە مەریوان.

گڵە ئەرمـەنی: جۆرە گڵێکی سووری وردە لەگەڵ سمڵ و زاخدا تێکەڵ دەکرێ و دەدرێ لە دەم و ددان.

گڵەبان: گڵڕێژی سەربان بەئەستووری لەسەرزەلەوە بەئەندازەیەک کە لە زستاندا دلۆپە نەکا.

گڵەبەرانە: جۆرە گڵێکی سووری سەختی ڕەقە دەکرێتە ناو، گۆزە و دیزەی پێ ڕەنگ دەکرێ.

گڵەجانێ: د. گڵەنجان.

گڵەخۆرکە: د. گڵخۆرکە.

گڵەدۆشاو: جۆرە گڵێکی تایبەتی زەردباوە، دەکرێتە شیلەی ترێ و وەک هەوێن. بۆ ئەوەی دۆشاوەکە نەترشێ.

گڵـەسپی: جـۆرە گـڵـێکی سپی وردە، وەک سپیـاو دەدرێ لە ئەندامی منداڵی ساوا، بۆ ئەوەی کە نەسووتێتەوە.

گڵەسەر: جۆرە گڵێکی فێنکی نەرمی بۆرە لە حەمامدا دەدرێ لە سـەری بریندار یا لە سـەرێک کـە مـووی ناڵۆسکابێ تا بەناسانی دابێ.

گـڵـەکـوێربیت: وتەیەکـە لە کـاتی باسی مـردوویەکی زۆر خۆشەویستدا دەوترێ.

گلە لێکراو: ئەو کەسەیە کە گلەیی لێ کرابێ.

گڵەمارە: جۆرە گڵێکی بێ هێزی بێ پێزە.

گلەمەن: د. گلەمەند.

گلەمەند: کەسێکە گلەیی بێ لە یەکێک.

گڵەنجان: گڵنجان.

گلەودان: د. گلدانەوە.
گلەیی: باسی ناڕەزایی و داگیری یەکێک لە یەکێک لای خۆی یا لە پاشملە. (گلەیی کردن) گلەکردن لە یەکێک.
گلیار: ز. گوڵنار.
گلیان: د. گلان.
گلێجە: چاڵایی ناوەندی سک و ئێسقانی سنگ.
گلێخە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک گەڵای سریش وایە بنکێکی هەیە لە پیشۆک دەچێ.
گلێر: کۆمەڵ: ئاژاڵەکە (گلێر)ە. تەرزە.
گلێران: د. یاری کردن بەگلکردنەوەی شتێک.
گلێربوونەوە: گلۆربوونەوە. کۆبوونەوە.
گلێرکردنەوە: تلکردنەوە. کۆکردنەوەی شت.
گلێرەوبوون: د. گردبوونەوە.
گلێم: گلیم. شاڵینە (ه).
گلێنجان: گڵەنجان.
گلێنە: شتێکی خڕی توێ توێیە لەناو کالانەی چاودا کە بیبیلەی تێدایە. کزن.
گڵێنە: کۆچەڵەی قوڕینی سوورەوەکراو.
گلیش: شارای خەلە و خەرمان.
گلی: ز. گلەیی.
گلیزە: با. چلوورە.
گلیم: بەڕەی باریکی درێژکۆلەی تەنک.
گڵێن: شتێکە لە گڵ دروست کرابێ.
گڵینە: گڵێن.
گم: ون، (گمبوون) ونبوون، (گمکردن) ونکردن.
گمانن: د. خوێندن و ناڵەناڵکردنی کۆتر.
گمە: ناڵەی کۆتر، (گمەگم) ناڵەناڵی کۆتر.
گمەگم کردن: گڕ و گاڵکردنی منداڵ.
گمێز: میز.
گمێزدان: میزڵدان.
گمێزن: مەردوومی میزن.
گمێزە چۆرتکێ: د. میزەچوورکێ.
گن: مەردوومی منگن، (گنەگن) گنەی یەک لە دوای یەک.
گنجی: ز. کەمێڵ.
گنخ: بۆخنک.
گندۆر: کاڵەک.
گندۆڕ: گوندوور. گوندۆرە.
گندۆرە: کاڵەکی پچووک.
گندۆش: شووژن.
گندوورە: د. گندۆرە.
کنگنۆک: مەردوومی منگن.
گنۆڕ: گیای گوندوور.
گنۆیی: ز. قۆڕی و گەدەوولی.
گنێخە: گیانداری مل ئەستوور.
گۆ: شتێکی گردی لووسی خڕە لە شووشە یا لە دار. گۆیکە (د).
هێز و تەوانایی: دەستم لە (گۆ) چووە واتە لە سەرماندا هێزی نەماوە. خڕی سەری مەمک.
گوارە: جۆرە خشڵێکە ژنان دەیکەنە گوێیان.
گواستن: هەڵگۆزین.
گواستنەوە: گوێزانەوەی شتێک لە شوێنێک بۆ شوێنێکی تر.
گواسن: د. گووراسن.
گواندێن: دەوروبەری گووانی ئاژاڵ.
گوایا: گوایە.
گوایە: وتەیەکە دەچێتە سەر وتارێک کە بەڕاستی نەزانیت: دێوبەند نوشتەیە کە بەهەر کەسێک بێ (گوایە) دێوزیانی پێ ناگەیەنێ واتە دێو هەر نییە تا زیانی پێ بگەیەنێ.
گۆبازی: یاری شەقێن.
گۆبردنەوە: بریتییە لە سەرکەوتنی یەکێک لە کارێکدا.
گۆبەن: د. گۆبەند.
گۆبەند: هەرا و هوریا و دەنگەدەنگ.
گۆبەنگ: گوبەند.
گوپ: د. گووپ. کولم.
گۆپار: د. کۆپارە.
گۆپارە: د. گۆپار.
گۆپاڵ: گورزی سەرخڕ. گۆچان (با). گۆپار (د).
گوپچڕگوپچڕ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی ڕزگاری لە تەنگ و چەڵەمەیەکدا: بە(گوپچڕ گوپچڕ) ڕزگارم بوو.
گۆیکە: چرۆیەکی وردی خڕە درەخت لەپێش گەڵاکردندا دەری دەکا. دارێکە دەخرێتە کونی ئەستێڵەوە.
گۆییتە: گۆیکەی درەخت. ناوی دێیەکە لە ناحیەی سەرچنار.
گۆت: گیاندارێکە ئەندامی جەمام بوو بێ. گوژم و تەکان.
گۆتاڵ: گۆتاوەڕوو. وتەیەکە زۆر جار لەدوای وتەی (گا)وە بەکاردێنرێ، ئەو حەلە مەعنای ئاژاڵ دەبەخشێ: (گاو گۆتاڵ) واتە ئاژاڵ. شتی پیسی خراپ (د).
گۆتاوەڕۆ: گۆبەند و تەشقەڵە.
گۆتبوون: جەمامبوونی جەستە بەهۆی ماندوویتییەوە.
گۆتدان: گوژمدان و گۆتوەشاندن.
گۆترە: کڕین و فرۆتنی شت لە بڕ بەبێ کێشان و پێوان و ژمارە.
گۆترەکاری: کڕین و فرۆتنی شت بەگۆترە.
گوتل: ز. کۆمەڵ لە هەموو شتێک.

گوتن: گفتوگۆکردن. گۆرانی وتن.
گۆتن: گوتن.
گۆتوەشاندن: گۆتدان لەشت.
گوتە: وتە.
گۆج: گیانداری قاچ و دەست گیر. گیانداری کۆڵ.
گوجولە: گوجیلە.
گۆجی: د. گووجوو.
گوجیلە: توتکە سەگ.
گۆچان: داردەستی ڕاستی قەف چەماوە.
گوچک: پچووک. گوێ (با).
گۆچکردن: د. مەلاشوو هەڵدانەوەی منداڵ بەشیرینییەوە. گۆشکردن.
گۆچەوەن: هـ. سووژن.
گۆخڵ: کەسێکە مەرەزە بهێنێتە بەرهەم بۆ خاوەنی.
گۆخلانە: مووچەیەکە دەدرێ بەگۆخڵ.
گۆد: کەسێکە ئەندامی گۆت بووبێ. گۆج.
گۆداڵ: د. چاڵ.
گودلە: مووی درێژی پێشەسەر.
گودە: د. کولووی لۆکە.
گور: ز. گورگ.
گۆر: گۆڕ. گوێرەکە.
گۆران: ناوە بۆ هۆزێکی کورد کە لە (داڵەهو) دادەنیشێ. دێ نشین. مەردوومی پەست (ز).
گوراندن: ز. گوروون.
گۆرانی: وتاری هەڵبەستراوی ڕێک خراوە کە بەئاوازەوە بووترێ.
گۆرانیبێژ: کەسێکە کە گۆرانی باش بڵێ.
گۆرانیچڕ: گۆرانیبێژ.
گۆرانی وتن: وتنی گۆرانی.
گوربز: د. چالاک.
گوربزە: بووژاوە: بەرخەکە گوربزەبووە واتە هاتووە بەخۆیدا.
گورپ: د. مەردوومی مات و کزۆڵە.
گورپە: خورپە، (گورپەگورپ) پەلەپەلکردنی دڵ. پشیلەی نێری قەڵەو. شتی زل (ز).
گورج: گیانداری چالاکی بەدەستوبرد. شتی کورت: کەواکەت (گورج)ە، (گورجبوونەوە) کورتبوونەوە، (گورجکردنەوە) کورتکردنەوە.
گورجوگۆڵ: گیانداری چالاکی بەدەستوبرد.
گورجەوبوون: د. گورجبوونەوە.
گورجی: بریتییە لە ئافرەتی زۆر جوان. گورجوگۆڵی.
گورچک: گورچیلە.
گورچوو: گورچک.
گورچوڤیلە: د. گورچیلە.
گورچەوێڵە: گورچیلە.
گورچەویلە: گورچیلە.
گورچیلک: گورچەویلە.
گورچیلە: دوو پارچە گۆشتی سووری گردە لەناو سکی گیاندارداا بەلای ڕاست و چەپێوە.
گورد: پاڵەوان. دارێکە لە کەمەری تەوندا دادەنرێ. گورج. شتێکە وەک (دانە)ی جۆلا بەلام ئەم لە بەن دروست کراوە، هەودای ڕایەڵی پێدا دەڕوا و، لە کاتی جۆلاییدا بەرز و نزم دەبێتەوە بۆ تێهەڵکێشی و تەنین.
گوردگرتن: بەشبردن لە شت بەئازایی: هەرچی ببینێ (گورد)ی خۆی لێ دەگرێ.
گوردە: منداڵی ژنت کە لە تۆ نەبێ.
گوڕ: هێز و تەوژم.
گۆڕ: چاڵێکە کە مردووی تێدا بنێژرێ. شوێنێکی تەختایی و پانە کە نزمتر بێ لە هەر چوار لای خۆی.
گۆڕان: تێکچوون.
گۆڕانەوە: د. گۆڕینەوە.
گوڕبەستنەوە: هاتنە دواوە بۆ هەڵمەتدان و چوونە پێشەوە بەگوڕ.
گۆڕ بەگۆڕبوون: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بەمردووی خراپ.
گۆڕخانە: گۆڕستان.
گۆڕستان: شوێنێکە مردووی زۆری تێدا نێژرابێ.
گوڕکە: ئاگردانێکە کە لە دیواردا نەبێ.
گۆڕکەنکە: د. کەمتیار. گۆڕهەڵکەنە. کفن دز.
گوڕگرتنەوە: هێز پەیداکردنەوە و بەخۆداهاتنەوەی گیاندار.
گۆڕگومبوون: بریتییە لە ونبوون و نەمانی ناوونیشانی یەکێک: فیسار کەس (گۆڕی گوم)ە.
گوڕنەتەڵە: شتێکی خەیاڵییە، مەردوومی زیتەڵە و بزێوی پێ دەشوبهێنرێ.
گوڕۆز: گرۆز.
گوڕۆزی: گرۆزی.
گوڕۆڵە: پارچەیەکی پچووکە دەکەوێتە بن دەستی کراسەوە.
گوڕە: دەنگێکە لە ڕۆینی هێندێ شتەوە بەتیژی پەیدا دەبێ وەک ڕەشەبا و دەنگی بەردی قۆچەقانی و ئاوی زۆر، (گوڕەگوڕ) گوڕەی یەک لەدوای یەک. خوڕین بەسەر یەکێکدا: ئەم (گوڕەگوڕەت) لە چییە؟
گۆڕەپان: با. مەیدانێکی گەورە لە زەوی.
گوڕەشە: هەڕەشە.

گورەگور: پەلەپەل.
گۆرەوان: زێدەوان.
گۆرەوشار: هاتنەوەی گۆڕ لە مردوو.
گۆرەوکەنە: گۆڕهەڵکەنە.
گۆڕ هەڵناخنین: بریتییە لە جنێودانی زۆر بەگۆڕی یەکێک.
کۆڕهەڵبەستن: هەڵبەستنی گۆڕ بەبەرد یا بەخشتی سوور.
گۆڕهەڵکەن: کەسێکە کە گۆڕ هەڵ بکەنێ بۆ مردوو.
گۆڕهەڵکەنە: دەعبایەکی کێوی ڕەشە لە پشیلە پچووکترە، گۆڕی مردوو هەڵ دەداتەوە بۆ خواردنی جەستەی.
گوریاگ: د. گۆڕراو.
گۆڕیان: گۆڕان.
گۆڕی: گەڕی. گڕی ئاگر (با).
گۆڕیچە: جۆگەلەیەکە ئەملا و ئەولای بەبەرد هەڵچنرابێ و تەختە پۆش کرابێ.
گۆڕین: تێکدانی شتێک بەشتێکی تر: ئیمڕۆ تا نیوەڕۆ خۆش بوو کەچی لە پاشا (گۆڕی). تەبدیلی شتێک بەشتێکی تر.
گۆڕینەوە: دانی شتێک و وەرگرتنی شتێکی تر لە جێی.
گورز: پەتێکی ئەستووورە کە سەرێکی خڕو گرێ درابێ. گورزەیەک لە پووش یا لە گەڵا (ز).
گورزان: د. یاریکردن بەگورز.
گورزک: گورزەی پچووک.
گورزە: دەستەیەک لە شتێکی بەستراو، وەک قامیش و زەل.
گورزەکوترە: جۆرە یارییەکە بەگورز دەکرێ.
گورزەهۆن: جۆرە هۆنینەوەیەکە کە دەبێ چوار لیسپ بێ و، هۆنراوەکە چوارگۆشە بودستێ.
گورزی بن مێخ: یارییەکە مێخێک دادەکوترێ و پەتێکی پێوە دەبەسترێ و یەکێک سەری دەگرێ و دەسووڕێتەوە، ئەوانی تر بەگورز لێی دەدەن، ئەمیش دەستی بەر هەر کامیان کەوت لە جێی ئەم تێ دەکەوێ.
گورزی ژێر بەڕێ: د. جۆرە یارییەکە لەژێر بەڕەدا دەکرێ.
گورگ: دەعبایەکی بەزیانە بەقەد سەگێک دەبێ مێملێ مەڕ و ئاژاڵە.
گورگان خواردوو: بریتییە لە کەسێک کە لەلایەن یەکێکی ترەوە بەفێڵ دووچاری چورتمێک کرابێ: (بەگورگان خواردن)ی دا.
گورگانە شەوێ: جۆرە گۆرانییەکە منداڵی پێ دەکرێتە خەو.
گورگکوژە: گیایەکی گەڵاپانی بکوژە لەگەڵ گۆشتی کاڵدا دەکوترێ و دادەنرێ بۆ گورگ و دەعبای ترکە بیکوژێ.
گورگ نەخۆرە: سپل. بریتییە لە پیرێژنێکی ناشرین کە کەس تەمەعی تێ نەکا.
گورگ و تاو: فران فران: کە دیم (گورگ و تاو) بوو، واتە فران فران بوو بەجێم هێشت.
گورگە: دارێکی درێژە لەسەر دیوار بەروکاری دەرەوەدا دادەنرێ و گەڵاو خێزەرە و زەلی لەسەر دادەنرێ و گڵەبان دەکرێ. گیاکەڵە. گیانداری قوشقی. فیڵباز (د). مرۆر.
گورگە بوون: قوشقی و تاربوونی گیاندار.
گورگەپشت: د. شتی قۆقز.
گورگەخەو: جۆرە خەوێکی سووکە کە خەوتووەکە گوێی لە قسە و گفتوگۆبێ.
گورگەزێ: کاتێکە کە هەتاو بێ و بارانیش بباری.
گورگەشەوێ: د. گورگانە شەوێ.
گورگەلۆق: د. گورگە لۆقە.
گورگەلۆقە: هەڕاکردن بەهەنگاوی کورت بەخێرایی.
گورگەلوور: لووراندن وەک گورگ.
گورگەمزە: گۆزروان.
گورگەمێش: سەگێکە کە لە تۆوی گۆلەگورگ و دێڵەسەگ پەیدا بووبێ. یەکێکە زمانی خۆش بێ و دڵی ناپاک بێ (د).
گورگی باران دیدە: بریتییە لە مەردوومی فێڵبازی دنیا دیدە.
گورگی داودیدە: د. گورگی باران دیدە.
گورگیلە: کەندووی پچووک.
گورمزین: با. بزە و زەردەخەنە.
گورۆ: هۆگر، (گورۆبوون) هۆگربوون. گرەو.
گۆروا: د. گۆرەوی.
گۆروابازی: د. گۆرەوی بازی.
گۆرواچن: د. گۆرەوی چن. جۆرە باڵندەیەکە.
گورۆ گورۆ: شتێکە کە بزڕ بزڕ و گرێ گرێ وەستابێ وەک ڕۆن.
گوروون: پێست گرتنەوەی گیاندار.
گوروێس: گوریس.
گورە: با. گۆرەوی.
گۆرە: گۆرەوی (ز). گەورە.
گۆرەکە: گوێرەکە.
گۆرەوا: د. گۆرەوی.
گۆرەوی: شتێکی چنراوە لە بەن یا دەزوو دەکرێتە پێ.
گۆرەوی بازی: جۆرە یارییەکە شتێک لەناو یەکێک لە دە گۆرەویدا دەشاردرێتەوە، هەر کەس بیدۆزێتەوە دەیباتەوە.
گۆرەویلە: جۆرە چۆلەکەیەکی پچووکە هێلانەکەی وەک گۆرەوی دەتەنێ.
گورێ: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ جیابوونەوەی ئاژاڵی چەند ماڵێک کە تێکەڵ بووبن.
گورێختە: چەوری ناوسک و سەر و پێی ئاژاڵ.
گورێز: لادان لە شتێک یا شوێنێک: فیسار کەس بە(گورێز)ە.
گورێزکردن: لادان لە شت.

گوریس: گوریس.
گوریس کێشەکێ: گوریس کێشەکێ.
گوریە: گۆرەوی.
گوریس: شتێکی ئەستووری درێژە لە چەند هەودایەکی بەن یا موو دەهۆنرێتەوە و باری پێ شەتەک دەدرێ.
گوریس کێشەکێ: یارییەکی دوو دەستییە، هەر دەستەی سەری گوریسەکە ڕادەکێشن، کامیان دەستەکەی تری ڕاکێشا دەیباتەوە.
گوری کرن: با. خۆبەختکردن لە پێناو شتێکدا.
گورین: گوروون.
گۆرین: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی وتەی (هین) و (یارۆ).
گوز: گوێز.
گوزارە: د. مەعنا.
گۆزان: پڕکردنی شتێک لە شتێکی شل: ئەو مەشکەیە بـ(گۆزە). گوێزان.
گۆزان گۆزان: سەر ڕاوەشاندنی منداڵی ساوا لە ڕووی یاری و کەیفەوە.
گۆزانن: هەڵگۆزانی شت. گواستنەوەی شت (د). پاراستن (د). لێدان: هەرکە نەیـ(گۆزێ) خوا بیـ(گۆزێ) واتە هەر کەسێک نەیپارێزێ خوا لێی دا (د).
گۆزاننەوە: د. گواستنەوە.
گۆزانەوە: د. گوێزانەوە.
گۆزاوڵە: د. هەڵتۆقین.
گۆزتن: د. گواستنەوە.
گۆزتنەوە: د. گواستنەوە.
گۆزروان: گیایەکی بەهاری گەڵاپانە، گوڵێکی شینی پچووکی پەڕەدار دەگرێ، جۆش دەدرێ و بۆ کۆکە دەخورێتەوە.
گوزک: با. شەربە.
گۆزک: ز. قۆزاخەی لۆکە.
گۆزکە: کووپەی شین.
گوزگی: ل. ئاوێنە.
گۆزە: دەفرێکی گەورەی گڵێنی دەسکداری سووردەوەکراوە، ئاوی تێ دەکرێ.
گۆزەبانە: گوێزەبانە.
گوزەر: دەربوونەیەکە کە دەربچێ.
گوزەران: ڕابواردن و ژیان بەو ڕۆژییەی کە چنگ دەکەوێ.
گوزەراندن: د. ژیاندنی یەکێک.
گوزەرانکرن: گوزەران.
گوزەرکردن: تێپەڕین بەشوێنێکدا.
گوزەرگا: شوێنی گوزەرکردن.
گۆزەک: ز. پاژنە.
گۆزەگەر: کەسێکە کە هەر گۆزە دروست بکا.
گۆزەڵە: جۆرە گۆزەیەکی دەسکداری پچووکە. گیایەکی کوێستانییە ئاژاڵ بیخوا دەیکوژێ.
گۆزیانەوە: د. گوێزانەوە.
گۆزێڵکە: هەنارێکە کە تازە خڕ بووبێ و هەڵی پێچابێ.
گۆزینگ: قولەپێ.
گۆزین: هەڵگۆزین.
گۆزینەوە: د. گواستنەوە.
گۆژگیرە: د. پشتی پاڵ پێوەدان.
گوژم: تەکان.
گوژمە: گوژم. خورما و کاکڵە گوێز، یا گوێز و مێوژ، یا کونجی و خورمای بەیەکدا کوتراو. ئەندازەیەک لە پارە: ئەمڕۆ فلان کەس گوژمە پارەیەکی باشی دەست کەوت.
گۆژنە: هـ. دەرخۆنە.
گۆژنەوە: هـ. گلێنە.
گوساخ: د. گوستاخ.
گوساخی: د. گوستاخی.
گۆسارە: د. گوڵ ئەستێرە.
گۆساڵە: گوێرەکە.
گۆسان: ز. ویزویزە.
گوست: ئەنگوست.
گوستاخ: مەردوومی قسە زانی بێ شەرم. چالاک.
گوستاخی: بێ شەرمی. چالاکی.
گۆستنەوە: د. گواستنەوە.
گۆستێر: ز. گوڵە ئەستێرە.
گوستیل: ز. ئەموستیلە.
گوستیلە: گوستیل.
گۆسک: با. گۆزەڵە. شەربە.
گۆسوانە: گوێسوانە.
گوش: گیایەکە لاسکەکەی بەکوتراوی دەرێسرێ و دەکرێ بەگونیە.
گوش: گوێ.
گوشاد: شتی فراوانی گەورە.
گوشادی: فراوانی.
گوشان: د. گوشین.
گۆشاوگۆش: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ سەربڕینی گیاندارێک لەم گوێیەوە بۆ ئەو گوێی.
گۆشپاق: قاپێکی تایبەتییە گۆشتی تێ دەکرێ.
گۆشت: شتێکی نەرمی سوورە لەژێر پێست و لەسەر ئێسقانی گیاندارە.

گۆشتاو: چێشتێکە لە گۆشت و ئاو و نۆک دروست دەکرێ.

گۆشت برژە: چەند شیشێکی تێکخراوە گۆشتی لەسەر ئاگر پێ دەبرژێنرێ.

گۆشتپارە: زیادە گۆشتێکە لەسەر هێندێ ئەندام پەیا دەبێ بە هۆی نەهێمێکەوە. منداڵی نەبەکامە لە منداڵداندا کە هێشتا گیانی نەکرابێ بە بەردا.

گۆشتپڕە: ز. گیاندارێکە کە هێشتا گۆشتپارە بێ لە سکدا.

گۆشتپیس: بریتییە لە کەسێک کە برینی درەنگ چاک ببێتەوە.

گۆشت تاڵ: بریتییە لە مەردوومی ئێسک قورس.

گۆشت تەندووری: گۆشت تەنووری.

گۆشت تەنووری: جۆرە دیزەیەکە گۆشتی تێدا لێ دەنرێ لەناو تەنووردا.

گۆشتخۆر: پەلەور و دڕندەیەکە کە گۆشت بخوا.

گۆشتخۆش: بریتییە لە کەسێک کە برینی زوو چاک ببێتەوە.

گۆشتگا: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.

گۆشتگرتن: قەڵەوبوون.

گوشتن: کوشتن: (بیگوژ)ە.

گۆشتن: شتی نەرمی قەڵەو: ئەم مەڕە یا ئەم کاڵەکە (گۆشتن)ە واتە گۆشتی زۆرە، یا ئەم زەوییە (گۆشتن)ە واتە نەدمافە.

گۆشتەزوون: گۆشتەوزوون.

گۆشتەزوونە: گۆشتەوزوون.

گۆشتەزەوی: زەوی نەرمان.

گۆشتەزەوین: د. گۆشتەزەوی.

گۆشتەگیرە: جۆرە نەشەو شنەشنێکە ناوبەناو تووشی منداڵی ساوا دەبێ، گۆشتی پێ دەگرێ.

گۆشتەوزوون: گۆشتێکی ناسکە بەسەر بریندا دێ پاش چاکبوونەوەی: برینەکە گۆشتەوزوونی هێناوەتەوە.

گۆشتی خۆخۆشکردن: بریتییە لە خۆ خۆشەویست کردن.

گۆشتی سەر چەپەر: بریتییە لە شتی کەم نرخی بێ نموود.

گۆشتی قەڵەو: یاری سەبەتە بەسەرێ.

گۆشتی: ز. گۆشتی خوێ کراوی هەڵگیراو بەکاڵی بۆ زستان.

گوشران: قووبووڵکردنی شت بۆ گوشین.

گوشراو: شتێکە گوشرابێ.

گۆشقاپ: دەوری پچووک.

گۆشکردن: یەکەمجار شیردان بەمنداڵی تازەبوو.

گۆشگەڵوو: د. ئاڵوو.

گۆشگیرە: د. کۆژگیرە.

گۆشوارە: د. گۆشەوارە.

گۆشە: قوژبن. پارچەی خشت کە لەسەر سووچ دادەنرێ لە خشت کاریدا. شتێکی سێ سووچە دارتاش و وەستای دیوار بۆ ڕاستی سەر سووچ بەکاری دەهێنن. جۆرە پشتییەکی تەنکە لەسەر سووچی کورسی دانیشتن دادەنرێ. دیزە (هـ).

گۆشەدار: شوێنێکە کە گۆشەی بێ.

گوشەک: ئاڵوو.

گۆشەگیر: کەسێکە کە تێکەڵی مەردووم نەبێ.

گۆشەگیری: دەست هەڵگرتن لە تێکەڵی مەردووم.

گۆشەنشین: گۆشەگیر.

گۆشەنشینی: گۆشەگیری.

گۆشەوارە: گۆنیا. گۆشەی خشت. گوارە.

گۆشەی چاو: قنگی چاو.

گۆشێ: هـ. کیتەڵە.

گوشیاک: د. گوشراو.

گوشیان: د. گوشران.

گۆشی: د. تەلەفۆن.

گوشین: بادان و وڵێنی شت بەنهێم.

گوفت: گفت.

گوفتار: قسە و گفتوگۆ.

گوفتدان: گفتدان.

گفتوگۆ: قسەکردن.

گوفک: گۆفک.

گۆفک: با. سەرەنوێلک.

گوفەک: با. گۆفک.

گۆڤ: ز. جێ مۆڵگەی ئاژاڵ لە ماڵ یا لە ئەشکەوت.

گۆڤار: چەند پەڕە نووسراوێکی چاپکراوە کە حەفتە و حەفتە یا مانگەومانگ دەربچێ (مجلة).

گۆڤاشتن: ز. گوشینی شت.

گۆڤان: ز. مەیدان و گۆڕەپان.

گۆڤەند: با. گۆبەند. شایی. کۆبوونەوە بۆ کارێکی گرنگ.

گۆڤیشک: ز. جۆرە خواردەمەنییەکی شیرینە هەڵدەشێلرێ و خڕ هەڵ دەدرێ و دەخورێ.

گۆک: د. گوبیتە.

گۆگجە: هەڵووژە زەردە.

گۆگرد: شتێکی زەردی ترشە لەکان دەردەهێنرێ و بەکاری گەلێ شت دێ.

گوگوختی: جۆرە کۆترێکی گەرمیانی دەنگخۆشە.

گۆگەم: گیایەکی کوێستانی بەرزە گوڵێکی زەرد دەردەکات.

گول: کەسێکە کە تووشی نەخۆشی گولی بووبێ. گیاندارێکە کە جەستەی پچووک بێ. شتی تام ناخۆش: چاشتەکە (گولەنە) هـ. ناشیرین (هـ). گوڵ (با).

گوڵ: شتێکی جوانی پەڕەدارە هێندێ سەوزایی دەری دەکا و، گەلێ ڕەنگی هەیە. وتەیەکە دەوترێ لە یاری گۆڕەوی بازیدا لەکاتێکدا کە دەست بخەیتە سەر پشکەکە.

گۆل: چاڵێکە کە ئاوی تێدا وەستابێ.
گـۆڵ: گـەمـاڵ. وتەیەکـە لەگـەڵ وتەی (گـورج)دا بەکـاردێنرێ: (گورجوگۆڵ).
گولاف: ز. گولاو.
گولاڵە: گـوڵێکی سووری بەهاری لاسک سەوزی درێژە ناوەکەی خاڵێکی ڕەشی تێدایە.
گولاڵەسوورکە: گولاڵە.
گولاڵەسوورە: گولاڵە.
گولان: با. مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە.
گولان: گولان. ناوی چوار دێیە لە ناوچەی سرۆچک و هەڵەبجە و وارماوا و شاورایەتی لە ڕانیە.
گولانە: شتی پچووک: قارچکە (گولانە).
گولاو: ئارەقی گوڵەباخ.
گۆلاو: گۆل.
گولاوپاش: گولاو پرژێن.
گولاوپرژێن: گولاوپژێن.
گـولاوپژێن: شـتـێـکی قـنگ خـڕی مل باریکە چەند کـونێـک لە دەمەکەیایەتی گولاوی پێ دەپرژێنرێ لە مەردووم.
گولاودان: گولاوپژێن.
گولاو گرتن: ئارەقگرتنی گوڵ.
گولاوەتوون: سیمێکی زەردی ڕێسراوە ژنان گوڵی لێ دەچنن.
گـوڵـبـاران: پەخـشـانکردنی گـوڵ بەسـەر یەکـێکدا لەبەر خۆشەویستی.
گوڵبانوو: جۆرە مـێشـێکی چزووداره، هێلانە لە بنمیچ و کون و قوژبندا دەکا.
گۆلبڕ: کەسێکە کە گۆل بۆ مەرەزە ببڕێ.
گۆلبڕین: هەڵبەستنی گۆلی مەرەزە.
گـوڵـبـەدەم: ترۆزی و خـەیاری زۆر ناسک کە هێـشـتا گـوڵەکەی نەوەریبێ.
گوڵبێنە: کونێکە لە بنکی تەنوورەوە دەردەکرێ بۆ باکێشان .
گوڵچن: د. بریتییە لە هەڵبژاردنی شت.
گولچیسک: با. گورچیلە.
گوڵخار: جۆرە ڕەنگێکە.
گـوڵـخـونچە: گـوڵێکە کـەمێ دەمی دابێـتـەوە بەڕەنگێـک کـە لە ناوەندی گوڵ و خونچەدابێ.
گوڵخەندەران: جۆرە گوڵێکی جوانە .
گوڵدار: شتی گوڵ گوڵی.
گوڵدان: شووشەیەکی جوانە دەسکە گوڵی تێ دەخرێ. ئینجانەی گوڵ. کیتەڵەی میز (د).
گوڵڕووت: گوڵە ڕووتە.

گوڵزار: شوێنێکە کە گوڵی زۆری تێدابێ.
گولستان: باخێکە کە گوڵی زۆری تێدابێ.
گوڵستان: گولستان.
گوڵشەن: د. گوڵزار.
گۆلک: گوێرەکە.
گوڵکار: د. باخەوانی گوڵ.
گوڵکردن: پەیدابوونی گوڵ لە سەوزی. خشتبوونی گەنم و جۆ و مەرەزە.
گۆلکڤان: با. گۆلکەوان.
گۆلکەوان: شوانی گۆلک.
گوڵکاوزوان: د. گوڵێکی بەهارییە لە زبانی گا دەچێ.
گوڵگرتن: پەیدابوونی گوڵ لە سەوزی.
گوڵگولاو: د. گوڵەباخێکە کە گولاوی لێ دەگیرێ.
گوڵگوڵی: شتێکە کە وێنەی گوڵی زۆری تێدابێ.
گوڵگوون: گوڵگوڵی.
گوڵگەز: جۆرە ڕەنگێکە.
گوڵگەزی: د. ڕەنگی سووری تاریک.
گوللە: پارچە قورقوشم یا مسێکی خڕە بەسەر فیشەکەوە.
گوللەباران: دەستڕێژکردن لە شتێک بە گوللە.
گـوللەبەند: نوشـتـەیەکـە بەهەر کـەسـێک بێ دڵێن گـوایا گـوللە نایبڕێ.
گوللە پژێن: شەستتیر.
گوللەی وێڵ: گوللەیەکە بەبێ نیشان بڕوا.
گۆڵم: لەوێچ.
گوڵمە: پارچە گۆشتی پتەو.
گۆڵە: قولەگیای گەورە.
گۆڵمەز: گۆبەنگ.
گوڵمێخ: بزمارێکی درێژی ئەستووری سەرپانە.
گوڵمێخەک: د. گوڵێکە زۆر جۆری هەیە و بۆنی لە بۆنی مێخەک دەچێ.
گوڵنار: جۆرێکە لە گوڵی هەنار بەڵام ئەم خڕی هەڵنادا و تێکەڵی دەرمـانی دەم و هێندێ دەرمـانی تر دەکـرێ و، پێی دەڵێن (گوڵناری فارسی).
گوڵنگ: گوڵەنگ. گوڵنگە .
گوڵنگ برین: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندن و دەستبڕینی یەکێک.
گوڵنگە: شتێکی لیپ لیپە لە ئاوریشم یا لە کەژ دروست دەکرێ و، بەهێندێ شتدا دەگیرێ بۆ جوانی.
گوڵنم: پرژاندنی ئاو لە شتێک گوڵ گوڵ: ئەو زەوییە، یا ئەو نانە گوڵنم بکە.
گوڵۆ: گوڵبێنەی تەنوور.

گوڵواخن: تۆیەوانەیەکە گوڵبێنەی تەنووری پێ دەئاخنرێ.
گوڵۆیە: د. کڵپەی ئاگر.
گولوپیسی بەهار: خاکەلێوە.
گولۆربوونەوە: تلۆربوونەوە.
گولۆرکردنەوە: تلۆرکردنەوە.
گوڵۆفتن: ولێنی چاو بەدەست.
گوڵۆڵە: هەودای هەڵکراوی خڕ لە بەن یا لە دەزوو.
گوڵۆڵەبوون: بریتییە لە کرژبوونی جەستە لەبەر ئازارێک.
گڵۆڵەکردن: بریتییە لە کرژکردنی جەستەی گیانداریک بەئازار پێ گەیاندنی. هەڵکردنی هەودا و کردنی بەگولۆڵە.
گولۆڵەکەوتنە لێژی: بریتییە لە دووچاربوون بەمەینەت.
گولۆنە: د. گوڵبێنە.
گولوک: گوڵی بەرزەدرەختێکە کە لە پێش گەڵاکردنیدا پەیدا دەبێ و لە پاشا دەوەرێ و دەبێ بەبەر. شاگوڵ.
گولوکە فەقێیانە: ڕیحانە کێویلە.
گولوول: با. چێشتی دۆکەشک.
گولێنک: ملوانکەی ملی گوێرەکە و کار و بەرخ.
گولۆێنە: گوڵبێنە.
گۆڵە: گرمەی هەور (گۆڵەگۆڵ) گرمەگرم.
گوڵەئەستێرە: جۆرە دەعبایەکی باڵداری پچووکە گرێکی ڕووناکی سەوز بەقنگەکەیەوەیەتی.
گوڵەباخ: گوڵێکی گەورەی سووری بۆن خۆشی بەهارییە ئارەقی دەگیرێ.
گوڵەبەشە: جۆرە گوڵێکە.
گوڵەبەڕۆژە: گیایەکی باڵابەرزی لاسک ئەستوورە، گوڵێکی پانی گەورە دەگرێ هەمیشە ڕووی لە ڕۆژە، تۆوەکەی وەک دەنکە کوولەکە بەسوێرکراوی و برژاوی دەخورێ.
گوڵەبەڕۆنە: جۆرە گوڵێکی زەردی بۆن خۆشە.
گوڵەپرووزە: قەرەخەرمان.
گوڵەپێغەمبەرە: گیایەکی ماڵییە، گوڵێکی درێژ دەگرێ، بە چوار دەوری گوڵەکەدا شتێکی خڕ دەردەدا، وەک نۆک بەفەریکی دەخورێ و، بەوشکی دەهاڕدرێ و دەکرێ بە نان.
گۆڵەتاجی: نێرەتانجی.
گۆڵەچاوێشە: د. گوڵە بابوونە.
گوڵەداس: چەند دڕکێکە لەسەر زبانی گا پەیدا دەبێ، وەک پووڵەکەی ماسی دەبێ بتاشرێ.
گوڵەدۆمە: گوڵێکی زەردی زلە پەڕەکانی درێژکۆلەیە.
گوڵەڕۆنینە: گوڵێکی بەهاری زەردە، گەڵای لە گەڵای جاترە کێویلە دچێ.
گوڵەڕووتە: گوڵەگەنمێکە کە پژی نەبێ.
گوڵەزەرد: گوڵەزەردە.
گوڵەزەردە: جۆرە گوڵێکی زەردی بەهاری گەڵا شاشی بۆن خۆشە وەک گوڵەباخ وایە دەکرێ بەحەڵوا.
گوڵەژەن: جۆرە دارێکە شتی ڕێسراوی لەسەر دەکرێ بەگڵۆڵە.
گوڵەسەگانە: د. دلیق.
گوڵەش: ز. زۆرانبازی.
گوڵە شلێرە: گوڵێکی سوورە لەسەر گۆڕی خۆشەویست دەڕوێنرێ.
گوڵەفەقێ: گوڵەبەیبوونە.
گوڵەک: پەڵەگیایەکە کە هەمووی گوڵی کردبێ.
گوڵەکابە: گەنمەشامی.
گۆڵەگرێ: هـ. ئاردەتوو.
گۆڵەگۆڵ: د. خاوەخاو.
گوڵەکە: گوێرەکە.
گوڵەگەنم: گوڵێکی پڕپژە دانەی گەنمی تێدایە.
گوڵەنگ: دوگمەیەکە لەناو زێی ولاخی بەوزەدا پەیدا دەبێ و نایەڵێ ئاوس بێ. گوڵنگە.
گوڵەنگ برین: گوڵنگ برین.
گوڵەنگە: گوڵنگە.
گوڵە نیسان: گوڵاڵە سوورە.
گوڵەواژ: گیایەکی ئاوی هاوینییە گەڵا و لقی وەک لاولاو وایە، بەڵام ئەم ئەوەندە بەرز نابێتەوە، پۆرگێکی سوور دەگرێ، دەنکێکی سووری تێدایە.
گوڵەوەچینی: چنینەوەی گوڵەگەنم و جۆ دوای دروونەوەیان.
گوڵ هەناری فارسی: گوڵێکە وەک گوڵی هەنار بەڵام ئەم گەورە ترە و پەڕەی زۆرترە و، دارەکەشی وەک داری هەنار وایە، بەهارڕاوەیی لەگەڵ سمڵ و زاخدا دەکرێ بەدەرمانی پووک.
گولێر: با. سیچکە.
گوڵی گاوزبان: گوڵێکی مۆرە وەک وەنەوشە، وەک چا لێ دەنرێ و دەخورێتەوە بۆ گورچیلە زۆر باشە.
گولێن: زل. زاوزێ کردن: مەڕەکان (گولێن) دەکەن، واتە زاوزێ دەکەن.
گوڵێنە: گوڵبێنە.
گولی: دەردێکی پیسە تووشی هەر کەسێک ببێ ئەندامی دادەوەشێنێ. گوڵی گەنم و جۆ و برنج و شتی تر (با).
گوم: شتی ون، (گومبوون) ونبوون، (گومکردن) ونکردن.
گۆم: گۆڵی قووڵ.
گومان: شک.
گومانبار: کەسێکە گومانی تاوانێکی برابێتێ (متهم).
گومانباری: بوونی مەردووم بەگومانبار (إتهام).
گومانبردن: شکچوون بۆ شتێک.

گومانن: د. خوێندن و ناڵە ناڵکردنی کۆتر.
گومانە: دواهەمین بیری کارێزە کە دووسێ پەلی لێ دەبێتەوە.
گۆماو: گۆلاوی قووڵ.
گومبوون: بێ سەر و شوێن و نادیاربوونی شت.
گومبەز: گومەز.
گومپ: ز. ڕوومەتی قەڵەوی جوان.
گـومـڕا: کـەسـێکە کـە ڕێی ڕاسـتی خـوای لێ تێکچـووبێ،
گومڕابوون: تێکچوونی ڕێی خوایی لە یەکێک، (گومڕاکردن) تێکدانی ڕێی ڕاستی خوایی لە یەکێک.
گومڕایی: ڕێی ڕاستی خوایی ونکردن.
گومرگ: د. گوومرگ.
گومرکچی: کاربەدەستی گوومرک .
گومرگخانە: د. شوێنێکە کە گومرگی تێدا دەسێنرێ.
گومرە: ز. مەردوومی دەوڵەمەندی دەست ڕۆیو.
گومریک: گومرگ.
گومکردن: بێ سەر و شوێنکردن و لەدەستدانی شت.
گومگمۆکە: قومقمۆکە.
گومگوم: ز. گومگومە.
گومگومـە: شتێکە وەک جـەزوەی قـاوە بەڵام ئەم گـەلێ گـەورەترە گولاوی پێ دەگیرێ و، بەکاری گەلێ شتی تر دێ.
گوملەتە: د. گۆترە.
گومە: گمە، (گومە گوم) گمەگم. ناوی دێیەکە لەوبەر سیروان .
گومەت: گومەز.
گومەتە: قەڵەم بازدی ئاسک و مەڕەکێوی.
گومەتەدان: قەڵەمبازبردنی ئاسک و مەڕەکێوی.
گومەد: گومەز.
گومەز: کۆشکێکە بنمیچەکەی بەقۆقزی هاتبێتەوە.
گومەزە: د. بلقی سەر ئاو .
گومەزی: شتێکە وەک گومەز قۆقز و قیت بێ.
گۆمەڵ: گۆبەند.
گۆمەڵتە: د. شتی کۆمەڵبوو.
گۆمەلیقە: دەرمانێکە دەدرێ لە داری کورسی و دەرگا و پەنجەرە بۆ جوانی.
گـون: دوو هێلکەی خڕە لە توورەکـەیەکی گـۆشـتـیندا بەناو لنگی گیانداری نێرینەوە. گوند.
گونا: د. گوناح.
گۆنا: کولم.
گونابار: د. گوناحبار.
گوناح: وتن یا کردنی شتی خراپ.
گوناحبار: کەسێکە کە گوناح بکات.
گوناحکار: گوناحبار.
گوناکار: د. گوناحکار.
گۆناگۆن: شتی ڕەنگاوڕەنگی هەمەجۆر.
گوناه: گوناح.
گوناهبار: گوناحبار.
گوناهکار: گوناحکار.
گونتک: گونک.
گونتولە: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک و هێشوو درێژە.
گـونج: لوولەیەکی گـەورەی قـوڕینی سووردەوەکـراوە لەژێر زەویدا ئاوی پێـدا دەبرێ. گـونجـێکی دارینی پچـووکـە دەبرێتـە شاگونجی ئاشەوە.
گونجان: بوونی شت بەڕەنگێکی وا کە بوون و نەبوونی وەک یەک وابێ، واتە نەبوونی پێـویست بێ وەک (خـوا)و نە نەبوونی پێـویست بێ وەک شـتی مـەحـاڵ. دەسـتـدان و بەکـارهاتـنی شـتێک بۆ شـتێکی تر: ئەم بەردە بۆ ئەو شـوێنە (دەگـونجێ) واتە دەست دەدا و بەکار دێ.
گـونجـایش: ژیانی ڕێکوپێک، هەر لە نەبووندا بەکـاردێنرێ: ئەو ژنە گونجایشی نییە لەگەڵ مێردەکەیدا، واتە لە گەڵیدا ناژی، یا ئەو شوێنە جێی گونجایش نییە، واتە ناژیم لەناویدا.
گونجکاری: ڕاکێشانی گونج بەژێر زەویدا بۆ ئاو پێدابردنی.
گونجە: زەمبوورەی ئاش.
گونجەنە: هـ. بەندەخوێن.
گونجین: گونجان.
گونچڕ: د. پارچەیەکی پچووک لە شتێک.
گوند: دێ.
گوندک: گونک.
گوندۆر: گوندۆرە.
گوندۆرە: کاڵەکی پچووک.
گندوور: گـیایەکی بەهاری کوێسـتانییە گەڵای وەک گـەڵای قەزوان وایە، نێـرکـێکی بەرزی بۆش دەردەکـا و دەخورێ و، گـوڵێکی زەرد دەگرێ.
گووندووش: سووژن.
گوندە: نووسراوی ڕێکی گرد و گۆڵ. مەردوومی خڕوپڕ.
گـوندەڵبـەست: هەڵبـەسـتـنەوە و سـاغـکردنەوەی دیواری ڕزیوی داڕووخاو بەگەچ یا بەقوڕ.
گوندەڵە: کفتە. توورەکەیەکی پچکۆلانەیە لە چەرم، شتومەکی ڕاوی تێ دەخرێ.
گوندێنە: گونگێنە .
گوندی: با . لادێیی.
گونشەیتان: د. قورسی کەمەر.

گونک: هەویری خڕ هەڵدراو بۆ کردنەوەی بە نان. قۆڕ.
گونک ژمێر: بریتییە لە یەکێک کە لەناو ماڵ و منداڵیدا ڕژد و چرووک بێ و، لە شت زۆر بپرسێتەوە.
گونک گرتن: خڕهەڵدانی هەویر بۆکردنەوەی بە نان.
گونکە: جۆرە ترێیەکی دەنک گەورەی مۆرە.
گۆنگەر: گۆبەند.
گونگینە: ترێتێکە کە بووبێ بەهەویر.
گونۆڕ: گیای گوندووڕ.
گونۆش: سووژن.
گونۆڵە: د. گوڵۆڵە.
گونووش: ل. سووژن.
گۆنە: گۆنا. جۆر و تەحر.
گونەتولە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردی دەنک درێژی شیرینە.
گونەسوورە: تەماتە.
گونەسەگانە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک گەڵای (عەمرۆکە) وایە، نێرکێکی دووفاق دەردەکا، گوڵێکی زەردی هەیە، بەنی پێ ڕەنگ دەکرێ.
کونە کەڵەباب: گیایەکی بەهاری جیرە پەلکەکانی وەکو گوێ بەرخە وایە، لە پایزاندا بنکەکەی گوڵێکی سپی بێ گەڵا دەردەکا پێی دەڵێن گوڵە جوتیارە.
گونە کەڵەشێرە: گونەسەگانە.
گونەڵ: د. گونەڵە.
گونەلان: د. دوومەلان.
گونەڵبەست: گونددڵبەست.
گونەڵە: کفتە.
گونەوێڵە: قەبارەی گون بەخۆی و چەرم و کیسەیەوە.
گونێ: گوناح.
گۆنیا: دارێکی دووپەلی سووچدارە ڕاستی و چەوتی گۆشەی دیواری پێ تاقی دەکرێتەوە.
گۆنێنە: چێشتی دۆینەی خەست. گوندێنە.
گەنیە: دەفرێکی تەنراوە لە گوش دروست دەکرێ.
گۆنی: د. گەوون.
گوو: پیسی هێندێ گیاندار.
گۆو: با. گوو.
گووار: گۆڤار. بەچکەی کەو (هـ).
گوواڵە: د. گونیە.
گووان: پارچە گۆشتێکە لەناو لنگی هێندێ گیانداری مێینەدا، شیری لێ دێ. نازارێکە دەگا بەجەستە بەهۆی زۆر دەستە پێداهێنان و هەڵگولۆفتنییەوە: ئەوەندە دەستیان بەشانمدا هێناوە هەموو شانم (گوواوە).
گوواندێن: ناوگەڵی ئاژاڵی خاوەن گووان.
گوواو: ئاوێکە لەگەڵ گوودا تێکەڵ بووبێ.
گوواوی: بریتییە لە شتی زۆر پیسی خراپ.
گووبۆق: د. قەوزە.
گوو بەخۆداکردن: ڕیان و خۆپیسکردنی مەردووم لە خۆیەوە.
گووپ: چەرمی ئەملا و ئەولای دەم کە بەسەر دەم و دداندا هاتووە.
گووپن: کەسێکە لەبەر قەڵەوی گووپی هەڵئاوسا بێ.
گووپنە: گووپن.
گووتێکردن: بریتییە لە تێکدانی کارێک.
گووجوو: د. بەخە.
گووجی: هـ. گووجوو.
گووخلێنکە: دەعبایەکە لە قالۆنچە دەچێ، شیاکە خڕ هەڵ دەدا.
گووخواردن: بریتییە لە قسەی ناشیرین کردن، لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ.
گوودروون: گووروونی.
گۆودەڵەکە: جۆرە خشڵێکە ژنان دەیدەن لە قەراغی سوخمە، زڕەی دێ و دەلەرێتەوە.
گوور: ل. گوێرەکە.
گووران: گیرسان: نەمامەکە گووراوە، واتە ڕوواوە، یا منداڵەکە لە سکی دایکیدا گووراوە، واتە گیرساوە (تکون).
گووراسن: خڵتەی ئاسن کە لەناو کوورەی ئاسنگەرەوە دای دەداتە ژێرەوە.
گووروونی: پارچەیەکی ئاوریشمی جوانی گوڵ سورمەیە، ژنان دەیکەن بە کاڵا.
گوورە: با. گۆرەوی.
گووری: کەسێکە کە سەری لە پێناوی کارێکدا بەخت بکا (ز). قوربان: ئەز (گووری) واتە بەقوربان: (با). گڕی ئاگر (با).
گووز: گوێز.
گووزان: گوێزان.
گووزەک: با. قولەپێ.
گووژاڵک: جۆرێکە لە کاڵەکە مارانە، بەرێکی تاڵ دەگرێ وەک شووتی کۆڵە.
گووژە: د. عەنزەرووت.
گووسک: با. شەربە.
گووشان: د. گوشین.
گووشانن: د. گووشان.
گووشت: ل. گۆشت.
گووفک: با. سەرەنوێلک.

گووکردن: ڕیانی گیاندار.
گووگرە: دارێکی سێ پەلە وەک پلوسک دەتەنرێ و لەکاتی گیرەدا دەدرێتە ژێر کلکی گاگیرە لە حەلی شیاکەکردنیدا.
گومرگ: شوێنێکی دەوڵەتییە باجی کوتاڵ و شتومەکێکی تێدا دەسێنرێ کە لە دەوڵەتێکی ترەوە هاتبێ. باجی دەوڵەتی کە لە شتومەکی دەوڵەتێکی تر دەسێنرێ.
گومرگچی: کاربەدەستی گومرگ.
گومرگ کردن: سەندنی باجی کوتاڵ و شتومەکێک کە لە دەوڵەوتێکی ترەوە هاتبێ.
گوومەت: گوومەز.
گوومەتە: گومەتە.
گوومەتەدان: گومەتەدان.
گوومەز: گومەز.
گوونیی: گونیە.
گۆوەند: گوبەند. شایی و زەماوەند.
گووینە: د. منداڵی پیسی چەپەڵ.
گوھ: با. گوێ.
گۆھ: گوێ (با). گۆیکە (د).
گوھار: ز. گوارە.
گوھارتن: با. گۆڕین.
گوھارک: با. گوارە.
گوھاستن: ز. گواستنەوە.
گوھان: ز. گووان.
گوھبەل: ز. جاسووس.
گوھبەلی: ز. جاسووسی و گوێ قولاغی.
گوھپێل: ز. سەر و گوێ داتەپیو.
گۆھتن: با. وتن.
گوھتێل: ز. کاتی تێپەڕبوونی نێرەی حەیوانە کێوی.
گوھدار: ز. مەردوومی گوێڕایەڵی سووکەڵە.
گوھدان: ز. گوێگرتن لە شت.
گوھدێر: ز. گوھدار.
گوھسارە: د. گوڵە ئەستێرە.
گوھشک: ڕەفیسک.
گوھۆڕین: با. گۆڕین.
گوھێر: ز. گوھتێل.
گوهۆڕ: جێگایەکی نزمە لە زەوی کە پاکژی زۆربێ.
گوھەر: ز. گەووڕ.
گوھەراندن: ز. گۆڕینەوەی شت
گوھەرین: ز. گوھەراندن.
گوهیشک: با. گۆێژ.
گوهێژ: ز. گۆێژ.
گوێ: دووپارچە گۆشتە بەلای ڕاست و چەپی سەری گیاندارەوە، کونێکی تێدایە دەنگی پێ دەبیەت.
گۆیا: گوایە. مەردوومی قسەڕەوان.
گوێبرە: پشقل و پەین و ڕیخێکە کە دەکرێتە ناو زەوی بۆ ئەوەی بەهێز بێ (سماد).
گوێبەرخە: گیایەکی بەهاری خۆشە گەڵاکەی لە گوێی بەرخ دەچێ.
گوێ بەگوێ: شان بەشان: گوێ بەگوێ دەڕوا لەگەڵ کەر پێی دەڵێ: نعم الرفیق.
گوێ بەل: بزنی گوێ لوولی قوت.
گوێ بیست: کەسێکە کە گوێ هەڵخا بۆ جوست و جۆی قسە.
گوێ تەقێ: گوێ هەڵخسن بۆ قسە.
گویج: ھ. گۆێژ.
گوێچک: گوێ.
گوێچکە: گوێ. قوێچکە (د).
گوێچکە پچرکێ: جۆرە یارییەکە منداڵ دەیکەن بەم ڕەنگە گوێچکەی یەکی تێدا ڕادەکێشن (د). پچڕینی قەراغ و بیجاغی نان و هێندێ شتی تر: بەس بەنانەکە (گوێچکە پچرکێ) بکە.
گوێچکە پروچکێ: پەلەپرووسکێ.
گوێچکە پرووسقێ: د. گوێچکە پچرکێ. یارییەکە هێندێ مێوژ یا خورما دادەنێن لەناو چەند کەسێکدا، هەر کەسێک دەستی بۆ بەرێ یەکێک گوێی دەگرێ تا نەتوانێ بیبا.
گوێچکە تەقێ: د. گوێ تەقێ.
گوێچکە تەکانن: د. گوێ شلکردن بۆ قسەیەک و وەرگرتنی.
گوێچکە خەفانن: د. بێدەنگبوون لە شتێک.
گوێچکەدان: د. گوێدان.
گوێچکە زرنگیان: د. گوێ زرنگانەوە.
گوێچکە شلکردن: د. گوێ شلکردن.
گوێچکەگرتن: د. گوێگرتن.
گوێچکەماسی: جۆرە سەدەفێکی خاڵداری بۆشی جوانە کاغەزی پێ دەسووڕێتەوە.
گوێچکە نەلەقیان: د. بریتییە لە گوێ نەدانی یەکێک لە کارێک: گوێچکەی لێ نالەقێ.
گوێچەنە: چەرمێکێ خڕە دووخی خەڕەکی پێدا دەکرێ.
گوێدار: گوێدەر.
گوێداری: گوێدانە قسە.
گوێدان: گوێگرتن بۆ قسە.
گوێدرێژ: بریتییە لە کەر.
گوێدەر: کەسێکە کە گوێی لە گفتوگۆیەکەوە بێ.

گوێدێر: گوێدەر.

گوێر: گەێرەکە. ناوی دێیەکە لە ناوچەی مەخموور لە هەولێر.

گوێڕایەڵ: مەردوومی ژێری قسە لە گوێ گر.

گوێ ڕایەڵی: ملکەچی و فەرمانبەری.

گوێ ڕدپە: دەردێکە دووچاری کەر دەبێ و گوێی ڕەپ دەکا و دەیکوژێ.

گوێرمە: گوێرەما.

گوێروو: کونی بەردی سەرەوەی دەستاڕ و بەرداش کە دانی پێدا دەچێتە خوارەوە

گوێرەکە: ساوای یەکسالانەی مانگا.

گوێرەکە سوورە: خاڵخاڵوکە.

گوێرەما: تێبەردانی گوێرەکەیە لە دایکی بۆ ئەوەی کە شیرەکەی دابدا بۆ دۆشین.

گوێرەمێژ: بەردانی گوێرەکەیە بۆ مژینی دایکی چەند جارێ لەسەر یەک بۆ ئەوە نا کە شیر بخوا، بەڵکو بۆ ئەوەی کە شیرەکە بدا بۆ دۆشین.

گوێرەوسار: پەتێکە بەستراوە بەسنگێکەوە گوێرەکەی پێ دەبەسترێتەوە.

گوێز: بەری درەختێکی بەرزی گەڵاپانی بۆن خۆشە توێکڵێکی ڕەقی هەیە، ناوکێکی چەوری خۆشی تێدایە.

گوێزان: تیغێکی زۆر تیژە مووی پێ دەتاشرێ.

گوێزانەوە: گواستنەوە.

گوێزبەلە: تەڕلە.

گوێزر: کۆزەری دەغڵودان.

گوێ زرنگانەوە: زرنگانەوەیەکە ناو بەناو لە خۆبەوە لە گوێچکەدا پەیدا دەبێت.

گوێ زرینگانەوە: گوێ زرنگانەوە.

گوێزلک: قولەپێ.

گوێزنگ: قولەپێ.

گوێزوو: کلاوەی لەمپا.

گوێزەبانە: گوێز و مێوژ و خواردەمەنییەکە لە شەوارەی کوردا دەخورێ.

گوێزەڕەش: درەختی پەلک.

گوێزەنێرگەلە: شتێکی پچکۆلەی قوتی خڕە لەناو شووشەی نێرگەلەدا بۆ جوانی.

گوێزەڵان: شوێنێکە کە داری گوێزی زۆری تێدابێ.

گوێزەوان: گوێزەبانە.

گوێ زەوی: ئەم ئەستێرەیەیە کە وەک گۆ خڕە و ئێمەی لەسەر دەژین.

گوێزێن: واغێن.

گوێزی ناو بێژنگ: بریتییە لە کەسێک کە بەناچاری هەر دەمەی لە شوێنێک بێ.

گوێزی ناو دەغیلە: جۆرە گوێزێکی زۆر پچکۆلەیە بۆ جوانی دەیخەنە ناو دەغیلەوە. بریتییە لە مەردوومی پچکۆلەی زیت و زرنگ.

گوێزی: جۆرە ڕەنگێکە لە ڕەنگی دارگوێز دەچێ.

گوێژ: بەرێکی خڕی زەرد و سووری مزرە ناوکێکی ڕەقی هەیە، لە پایزاندا لە درەختێکی کێوی پەیا دەبێ. داری گوێژ.

گوێسوانە: ڕیزە گورگە و زەلێکە کە نرابێ لە دیوار.

گوێ سووک: کەسێکە کە گوێی زۆر سووک بێ.

گوێسەبانە: گوێسوانە.

گوێ شلکردن: بریتییە لە گوێگرتن.

گوێ شۆڕ: د. مەردوومی سادە.

گوێ قولاخ: کەسێکە کە گوێی هەڵخستبێ، (گوێ قولاخبوون) گوێ هەڵخستن.

گوێگر: کەسێکە کە گوێ بۆ قسەیەک شل بکا.

گوێ گران: بریتییە لە مەردوومی کەڕ.

گوێ گرتن: گوێ شلکردن بۆ بیستنی قسەیەک.

گوێل: لەویج.

گوێلک: گوێرەکە.

گوێلم: گوێل.

گوێ لەق: د. گوێ شۆڕ.

گوێ لە مست: بریتییە لە یەکێک کە قسەی هەموو کەس بچێ بەگوێچکەیدا.

گوێ لە مشت: گوێ لە مست.

گوێ لێبوون: بیستنی قسەیەک یا دەنگێک.

گوێ لێ خەفاندن: بریتییە لە گوێ نەدانە شتێک و لەبیر دەرکردنی.

گوێ مشکە: گیایەکی گەڵا وردە وەک نیسک بەڵام ئەم تەرز دەهاوێ و گوڵێکی زەردی ورد دەگرێ.

گوێ مشکەبوون: بریتییە لە تازە گەڵا دەرکردنی درەخت.

گوێ مەمک: گرێی مەمک کە شیری لێ دێتەدەرەوە.

گوێندە: گۆرانیبێژی دەنگ خۆش.

گوێننە: د. گوێندە.

گوێنوو: گونیە. گەوون.

گوێ نەدان: پشتگوێ خستنی شت.

گوێنی: گیایەکی کوێستانییە کەتیرەی لێ دەگیرێ.

گوێنییە ڕەشە: جۆرێکە لە گیای گوێنی، دەکرێ بە پەرژین و سووتەمەنی.

گویە: ل. گوێ.

گویز: با. گوێز.
گۆین: گوبێن. مەلێکە خوێندنی لە ناڵین دەچێت (با).
گۆێین: شەقێن.
گوێ ێشە: ئازاری گوێ.
گە: جومگە. پیتێکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ دەیکا بەناو بۆ جێگا (اسمی مکان): مۆڵ(گە) جێ(گە) ڕوان(گە).
گەبر: ل. گاوور.
گەبرگە: جۆرە یارییەکی پاڵەوانانەیە کە لە زۆر خانەدا دەکرێ. مەردوومی ورگنی خڕی قەڵەو.
گەبڵ: ژاژوبێشە.
گەبەڵە: درەخت یا سەوزاییەکە کە دابێتیەیەک، (گەبەڵەبوون) بە یەکادان و چڕبوونی دارودرەخت.
گەپ: گاڵتە، (گەپکردن) گاڵتەکردن. گەورە: فلان کەس پیاوێکی گەپە (ل).
گەپڵە: گیایەکە دەخورێ و زوو پیر دەبێ.
گەپە: وەڕەی سەگی پیری بێ ددان. (گەپەگەپ) گەپەی یەک لە دوای یەک.
گەپەک: ز. پارووێەک لە خواردن.
گەپین: وەڕینی سەگی پیری بێ ددان.
گەجەر و گوجەر: بریتییە لە شتی هیچ و پووچ. بریتییە لە مەردوومی هەرچی و پەرچی.
گەچ: جۆرە بەردێکی زۆر سپییە لە دوای سووتاندن و کوتانی سواغی پێ دەدرێ و بەردکاری پێ دەکرێ.
گەچاو: جۆرە ئاوێکی سپی واشە دەچێتە ناو پەردەی چاوەوە و کوێری دەکا و، میلی لێ نادرێ.
گەچکاری: سواغدان بەگەچ.
گەچلان: ژاکان.
گەچلاندن: ژاکاندن.
گەد: ز. قەد و بالا.
گەدا: مەردوومی هەژاری بێ نەوا.
گەداقۆز: د. هەژارێکە کە خۆی بە دارا بداتە قەڵەم.
گەدایی: هەژاری و بێ نەوایی.
گەدگ: د. گەدە.
گەدگر: ولاخێکە هەرچەند بۆ پێشەوە لێی خوڕیت ئەو هەر بۆ پاشەوە بگەڕێتەوە.
گەدگن: د. مەردوومی گەدەدار.
گەدگیر: کەسێکە کە ڕق بگرێ.
گەدگین: د. چێشتی سەر و پێ.
گەدە: بۆشایی سک لە ناوک بەرەوخوار.
گەدەبەل: مەردوومی لاسار.
گەدەبەلی: لاساری.
گەدەفشە: جۆرە ماسییەکی لەڕی ورگ زلی پێست تەنکی گۆشت ناخۆشە.
گەدەک: ز. بەچکەی نێری گامێش.
گەدەوول: کەسێکە کە قۆڕ بووبێ.
گەدەوولی: دەردی قۆڕی.
گەر: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەئیشکەر (فاعل): چەقۆ(گەر) مز(گەر) زەڕ(گەر). ئەگەر: (گەر) دەپرسی من لەبەرچی کەم دەخۆم. گوێرووی دەستاڕ (ه). دیوێکە لە میچ. شوێنی قووڵ لە جۆگەی گەورە (ز).
گەرا: تۆوی هێندێ گیاندارە کە دەڕژێتەوە وەک خۆی گیانداری لێ پەیا دەبێ.
گەراج: شوێنێکی تایبەتییە کە ئوتۆمۆبیلی تێدا دەوەستێ.
گەرا خستن: گەرا دانان.
گەرادان: هێلکەدان.
گەرا دانان: گەرانان.
گەراس: هەڵووژە زەردە.
گەراگەرا وێستان: زۆر بەزۆربوونەوەی سکی ئافرەتی ئاوس.
گەرانان: دانانی گەرا لە لایەن گیاندارێکەوە لە شوێنێکی تایبەتی بۆ ژیانەوەی.
گەرچەک: گیایەکی گەڵاپانی لاسک بۆشە، بەرێکی چەور دەگرێ، ڕۆنەکەی بۆ ڕەوانی دەخورێ.
گەرچی: ئەگەرچی.
گەرد: تۆز. کەم.
گەردان: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دەستاودەست کردنی شتێک بەزۆری: ئیمرۆ لە بازاڕ شەکر (گەردان) دەکا، واتە ئەم دەیبا و ئەو تەماشا دەکات، تۆز هەستان: ئەسپەکە گەردان دەکا، واتە تۆز هەڵدەستێنێ.
گەردانە: ملوانکەیەکی زێڕینی پلپلەدارە ژنان دەیکەنە ملیان.
گەرداو: چورتم و تەنگانە.
گەردبین: زەڕەبین.
گەردش: گەڕان و سووڕانەوە. شۆڕش و ئاشووب: فیسار کەس زۆر بە(گەردش)ە.
گەردش نانەوە: ئاشووب هەڵگیرساندن.
گەردن: ملی گیاندار بەڕووکاری پێشەوەیدا.
گەردن ئازاکردن: دەست هەڵگرتن لە مافێکت کە بەسەر یەکێکەوە بێ.
گەردن ئازایی: گەردن ئازاکردنی دووکەس لە یەکتری.
گەردنبەن: د. گەردنبەند.
گەردنبەند: گەردانە.

گەردنکەچ: بریتییە لە مەردوومی فەرمانبەر.

گەردنکەچی: بریتییە لە فەرمانبەری.

گەردنگرتن: بریتییە لە یەخەگرتنی یەکێک. چوونە ملی شتێک بۆ یەکێک: قەرزەکە (گەردنی گرت).

گەردنگیر: شتێکە کە بچێتە گەردنی یەکێکەوە: قەرزەکە (گەردنگیر)م بوو.

گەردنگیری: چوونە گەردنی شتێک بۆ یەکێک.

گەردنلغ: گەردانە.

گەردن لە موو باریکتر: بریتییە لە مەردوومی گەردن کەچ.

گەردن لە موو نەرمتر: گەردن لە موو باریکتر.

گەردنە: د. سەرملە.

گەرد و خول: سوورانەوە بەدەوری ئیشێکدا.

گەرد و گول: کاتێکە کە تازە گزنگ دەکەوێتە سەر شاخە بەرزەکان.

گەردولوول: گەردەلوول.

گەردوون: ڕۆژگار. ئاسمان.

گەردە: ئاوریشمێکی ڕەشی خاوە، گوڵنگەی چەفتە و پۆشینی لێ دروست دەکرێ. خەڵووزێکی هاڕراوە یەخەنی پێ دەکێشرێ (د).

گەردەکان: ل. گوێز.

گەردەلوول: گێژەڵووکەیەکە کە لوول بخوا و سەرکەوێ.

گەردەمل: ئێسقانی ملی گیاندار.

گەردەن: گەردن.

گەردەنگۆ: ملەگۆ.

گەردەنە: گەردانە.

گەردەنی: ز. گەردانە.

گەردیلە: هەرە وردیلە.

گەڕ: تەشقەڵە. گەڕۆڵ. گەڕان: ئاشەکە کەوتە (گەڕ). شوێنێکی تەختە کە لە ناوچەیەکی تەختدابێ. گۆمی گەورە کە ئاوەکەی گێژ بخوا (با). نۆرە (با).

گەڕا: د. گەڕۆک.

گەراج: گەراج.

گەراجخانە: گەراجێکە کە ئوتومۆبیلی زۆری تێدا بوەستێ.

گەرافک: با. گۆلاو.

گەڕان: هاتوچۆکردنی شت. ترازان و جووڵانی هێندێ شت لە جێی خۆی: دیوارەکە یا سکی ژنە ئاوسەکە (گەڕاوە). گۆڕانی شتێک بەشتێکی تر: شەرابەکە (گەڕاوە) بەسرکە.

گەڕاندن: خستنەکاری هێندێ شت. گێڕان.

گەڕانن: د. گەڕاندن.

گەڕانەوە: هاتنەوەت بۆ شوێنێک کە لێی بووبیت. هێندێ بوونەوەی مەردووم دوای هەڵەیی و هەرزەیی: نەریمان کە جاران زۆر چەتوون بوو ئێستا باش (گەڕاوەتەوە). بوونەوەی سرکە بە شەراب.

گەڕانی: هەڵپەرکێی ڕۆینە. وتەی نزاکردن لە یەکێک کە شتێک بخوات یا بخواتەوە واتە بەگیانت خۆش نەبێ.

گەڕاو: شتێکە لە جێی خۆی جووڵابێ. جۆرە ئاوێکی بۆگەنی ترشە لە هێندێ شوێن هەڵدەقوڵێ، کەسێک خارشتی بێ دەچێتە ناوی و لێی دەخواتەوە.

گەڕاوە: سرکەیەکە کە بووبێ بە شەراب. بریتییە لە مەردوومی سەرەی تێگەیشتوو.

گەرک: د. شتی لەڕی لاواز.

گەرڵ: د. مەردوومی لەڕی لاواز. گەڕۆڵ.

گەرندە: گەڕۆک.

گەڕۆک: کەسێکە کە زۆر بسوورێتەوە.

گەڕ و گوڕ: فڕ و فێڵ: فیسار کەس زۆر بە(گەڕ و گوڕ)ە.

گەڕ و گێچەڵ: فڕ و فێڵ و تەشقەڵەکردن بەیەکێک.

گەڕۆڵ: گیانداری گەڕ.

گەڕۆلی: دەردێکی بەئاڵۆشە تووشی هێندێ گیاندار دەبێ و وشکە برینی کرێشاوی لێ پەیدا دەبێ.

گەرووس: ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.

گەرەپێچ: گەرەپێچە.

گەرەپێچە: گێژەڵووکە.

گەرەک: چەند خانوویەکی نزیک لە یەکن لە شارێک یا لە دێیەک.

گەرەکوێرە: د. شەوکوێرە.

گەرەلاوژە: گۆرانی وتنی کۆمەڵێک بە نۆرە.

گەرەلاوژێ: گەرەلاوژە.

گەرەلاوێژێ: د. گەرەلاوژە.

گەریان: د. گەڕان.

گەریانەوە: د. گەڕانەوە.

گەڕی: گەڕۆلی.

گەریدە: کەسێکە کە زۆر بگەڕێ.

گەرک: ز. گەسکێکە لە داری گەزی چارکرابێ.

گەرم: شتێکە کە سارد نەبێ.

گەرما: کاتی گەرمی لە ڕۆژگار.

گەرمابردوو: شتێکە کە گەرما کاری تێ کردبێ.

گەرماپێو: شتێکە پلەی گەرما نیشان دەدا.

گەرماژۆ: د. گەرما بردوو.

گەرماڤ: ز. گەرماو. حەمام.

گەرماگە: گەرماوە.

گەرمانی: شوێنی گەرم.

گەرماو: ئاوێکە لە کاتی سەرمادا گەرم بێ. حەمام.

گەرماوگەرم: شتی گەرمی تازە بەتازە.

گەرماوە: حەمام.

گەرمایی: تینی شتی گەرم.

گەرمبوون: گەرم ڕاهاتنی شت. بریتیە لە تووڕەبوون.

گەرم بوونەوە: تەشق شکانی سەرما لە شتێک.

گەرمچەک: د. مەچەک.

گەرم داهاتن: گەرم ڕاهاتن.

گەرم ڕاهاتن: نەمانی ساردی و پەیابوونی گەرمی لە شتێکدا.

گەرمک: برنجێکە کە لە شوێنێکی گەرم و لەبەر ئاوێکی گەرمدا کرابێ. جێگای گەرمەڵووک. وتوو. گەرمکاو.

گەرمکاو: گەرماو.

گەرمکردن: داخکردنی شت بەئاگر. بریتییە لە قسە زۆر کردنی یەکێک: فلان کەس کوڕەکەی گەرم کردووە.

گەرم کردنەوە: تەشق شکاندنی شتی ساردەوەبوو بەئاگر.

گەرملەین: چێشتی گەنمەکوتاو.

گەرموگوڕ: شتی گەرمی تازە بەتازە.

گەرمووک: کانیاو.

گەرمە: کاتی زۆری شت: ئێستا گەرمەی ترێیە. مەرەزەیەکە کە مانگێک لە پێش هەموو مەرەزەیەکدا پێ بگات.

گەرمە بۆق: د. هەڵم و بۆقی گەرم.

گەرمەبرین: بریتییە لە کەسێک کە تازە بەتازە خەفەتێکی زۆر قورسی تووش بووبێ.

کرمەتەندوور: نانێکی تیریيە کە لەکاتی گڕی تەندووردا بکرێ .

گەرمەخول: د. ناشێکە کە خێرا بسوورێتەوە.

گەرمەژنە: گرمژنە.

گەرمەسووت: جۆرە پارچەیەکی ناسکی لووسی هاوینییە لە خۆیدا گوڵ گوڵ و بریسکەدارە.

گەرمەسێر: گەرمیان.

گەمەشین: ماتەمی تێکرایی. گریانی بەکوڵ.

گەرمەگل: وتەیەکە بەکاردێنرێ وەک وەنەی یەک لەسەر یەک: بەقسە (گەرمەگل) دایگرتم.

گەرمەگۆڕ: خواردەمەنییەکە کە لەسەر گۆڕی مردوویەک لە کاتی ناشتنیدا بەشرێتەوە.

گەرمەڵووک: شوێنی کرمی وشکەرۆ.

گەرمەوزە: گوڕزەی گەرمی (الطاقة الحرارية).

گەرمیان: وڵاتی گەرمی کەم بەفر و سەرما.

گەرمیانی: شتێکە کە لە وڵاتی گەرمیان پەیدا ببێ.

گەرمێن: گەرمیان.

گەرمێنی: گەرمیانی.

گەرمی: گەرمایی.

گەرناس: مەردوومی چەتەووڵی لەندەهوور.

گەرناڵ: د. زەنگی گەورە.

گەرنگ: ز. جۆرە گیایەکە.

گەروانکە: جۆرە قوتوویەکی تەنەکەی سەر بەمۆری پڕ لە چای وشکە.

گەروو: قوڕگ. کونی بەرداشە کە دانی پێدا دەچێتە خوارەوە.

گەرووئێشە: قوڕگ ئێشە.

گەروودرێژکردن: بریتییە لە گەزارە کێشان.

گەرووگیر: شتێکە کە گەروو بگرێ.

گەرووهاتن: د. قوڕگ هاتنەوە یەک.

گەرووهاتنەوە یەک: نەخۆشییەکە تووشی قوڕگ دەبێ، شتی بۆ قووت ناچێ.

گەرەک: پێویست: (گەرەک)مە یا (گەرەک)ە وابێ.

گەرەکناگەرەک: د. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتاری: بتەوێ یا نەتەوێ.

گەرەنگ: دارێکی دوو پەلە دەخرێتە ناو دوو پەلی (دار گەڵ)ێکەوە کە پەلێکی کورتتر بێ لەوی تری بۆ ئەوەی هەردوو پەلەکەی بەقەد یەک بوەستنەوە و گەڵای تا سەر تێدا هەڵچنرێ.

گەری: با. گەروو.

گەز: ئەندازەیەکە کەلوپەلی پێ دەپێورێ. گەزیچار. گەزۆ (د). گاز (با).

گەزارە: زبان.

گەزارە کێشان: بریتییە لە زباندرێژی.

گەزاف: خۆ هەڵکێشان و درۆی زل کردن.

گەزتن: گەستن.

گەزک: با. گەسک.

گەزکردن: پیوانی شت بەگەز.

گەزگەزباڵاکردن: بریتییە لە کەیفخۆشی زۆر.

گەزگەزک: د. گەزگەزۆک.

گەزگەزکە: گەزگەزۆک.

گەزگەزۆک: گیایەکی بەهاری گەڵا زبرە. کە لە ئەندام بکەوێ دەیهێنێتەوە خورو.

گەزمازگ: د. تۆوی گەزیچار.

گەزندە: گیاندارێکە کە بگەزێ. بریتییە لە مەردوومی بە زبان.

گەزنە: د. گەزندە.

گەزنە: د. گەزگەزک.

گەزۆ: جۆرە شیرینییەکی سپی زۆر خۆشە لە هێندێ شوێن لە ناوەندی بەهار و هاویندا دەنیشێتە سەر گەڵای هێندێ دار و درەخت.

گەزەر: گیایەکی بەهاری باڵابەرزی دووسێ پەلە، گوڵێکی سپی دەگرێ، سەری گیا کە پاک دەکرێ و دەخورێ (هـ). گێزەر (ل).

گەزەک: د. بیانوو.

گەزەندە: ئێش و ئازار.

گەزنە: گیایەکی بەهاری گەڵا پانە، بەناسکی دەخورێ، کە پیر بوو درکێک دەردەکات.

گەزیچار: دارگەز.

گەزیزە: گوڵێکی حەوت ڕەنگە لە وێنەی گوڵە نەورۆزە، هەر دەمێ ڕێوی بیخوا تووڵەک دەکا: دەڵێی ڕێوی (گەزیزان) خواردووە.

گەزین: گەزتن.

گەژکرن: ز. گازگرتن.

گەستن: گازگرتن لە شت بەددان.

گەسک: جۆرە پووشێکی بەستراوە یا چنراوە ناومالی پێ دەماڵرێ.

گەسکدان: پاککردنەوەی شوێنێک بەگەسک.

گەسکدەر: کەسێکە پیشەی هەر گەسگدان بێ.

گەسک لێدان: گەسکدان. بریتییە لە بردنی شتومەک و پاکۆ لێدانی: دز گەسکی لە ماڵی فیسار کەس دا، واتە هیچی تێدا نەهێشت.

گەسکە شاری: گیایەکی باڵابەرزی گەڵا پڕە هەر لقێکی دەکرێ بەگەسکێک.

گەش: گوڵی پشکووتوو. ئاگری خۆش کە قڵەی بێ. خوێنی سووری ڕوون. سەوزایی نازاو. بریتییە لە گیانداری بەکەیف.

گەشاندنەوە: کردنی خەڵووز بەئاگر. فووکردن بەخونچەی گوڵدا بۆ دەمدانەوەی.

گەشانەوە: گەشبوونەوە.

گەشبوونەوە: دەمدانەوەی گوڵ. تێراوبوونی سەوزایی. بریتییە لە کەیفخۆشی و بەددەقی یەکێک. بوونی خەڵووز بەئاگر.

گەشت: ڕۆیشتن بەملا و بەولادا بۆ ڕابواردن و سەیران.

گەشتنامە: کتێبێکە نووسرابێ لەلایەن یەکێکەوە لە ڕووی گەشتی خۆیەوە.

گەشتیار: کەسێکە کە هەمیشە لە گەشتوگوزاردا بێ (سیاح).

گەشتی: د. پاسەوان.

گەشک: چەمۆڵە.

گەشکردنەوە: گەشاندنەوە.

گەشکە: دەردەکۆیان. گەشک.

گەشکەدار: کەسێکە تووشی گەشکە بووبێ.

گەشکەگرتن: تووشبوونی دەردەکۆیان.

گەشە: کەیفخۆشی: فیسار کەس بە(گەشە)یە. تەرزی تازەی مێو (د).

گەشەکردن: بەخۆداهاتن و زلبوونی گیاندار و سەوزایی و دار و درەخت.

گەشەگرتن: کەیف خۆشبوون: فیسار کەس هەر (گەشە دەیگرێ).

گەشەوبوون: د. گەشبوونەوە.

گەشیان: د. گەشبوونەوە.

گەشیانەوە: د. گەشانەوە.

گەشی: سووری ئاگر بەجۆرێک کە قڵەی بێ. بەددەقی و کەیفی گیاندار. نازاوی دار و درەخت و سەوزایی. کرانەوەی گوڵ.

گەشینەوە: گەشانەوە.

گەف: گەزاف. تەزوو. هەڕەشە: (گەف)یم لێ دەکا. هەر زەوی. حەپەی سەگ، گەپ، ترساندن (ز). فێڵ (ز).

گەفکردن: گاڵتەکردن. هەڕەشەکردن.

گەفۆک: هەرزەگۆ.

گەف و گڕ: با. هەڕەشە.

گەفە: گەپە. گەپ (د).

گەفین: گەپین.

گەڤرک: پۆڕی مێ.

گەڤزین: ز. گەوزین.

گەڤەز: ز. گیایەکە شتی پێ سوور دەکرێ.

گەڤێژ: با. گەلاوێژ.

گەگرتن: مانگرتنی گیاندار.

گەگەکردن: جومگە جومگە کردنی گیاندار.

گەل: کۆمەڵێکی گەورەیە لە ئادەمی کە پێکهاتبێ لە چەند تیرە و عێل و هۆز و خێڵێک و، هەموو بەیەک زمان قسە بکەن. وتەیەکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنرێ مەعنای زۆری نەو شتە دەگەیەنێ: کوڕ(گەل) پیاو(گەل) ژن(گەل).

گەڵ: ناولنگ. گەڵای داربەڕوو و مازووە کە لە پایزاندا بەلقەوە دادەپاچرێ و لەناو پەلی درەختدا هەڵدەگیرێ بۆ زستانی ئاژاڵ. تەک لە (گەڵ) خۆت بیهێنە.

گەڵا: بەرگی درەخت و سەوزایی.

گەڵاحە: ملوانکەیەکە بۆ جوانی دەکرێتە ملی وڵاخ.

گەڵاخەزان: د. گەڵاڕێزان.

گەڵادار: درەختێکە کە گەڵای پێوەبێ.

گەڵا دەرکردن: پشکووتنی درەخت و پەیابوونی گەڵای.

گەلاڕن: کردنەوەی گەلا لە میو بۆ ئەوەی کە بەرەکەی هەڵەم نەکا.
گەلاڕێزان: مانگی تشرینی یەکەم کە سی و یەک ڕۆژە. کاتی هەڵوەرینی گەلای درەختە. هەڵوەرینی گەلا لە کاتی سەرمادا.
گەلاڕێژان: د. گەلاڕێزان.
گەلاز: هەڵووژە.
گەلاس: گێلاس.
گەلاکردن: گەلادەرکردن. گەلاڕنین.
گەلاکوتک: دارێکی پانی کلکدارە هێندێ شتی پێ دەکوترێ.
گەلاکەوتن: کاتی گەلاڕێزان.
گەلاڵە: شتێکە کە سەروبەندی گیرابێ و هێشتا تەواو نەبووبێ، ناوی دوودتیە لە ناوچەی ماوەت و چۆمان.
گەلاڵە بوون: هاتنە ناونیوە تەواوبوونی شت.
گەلاڵەکردن: سەروبەند گرتنی شت .
گەلاڵەنامە: لائحە.
گەلاڵەی یاسا: لائحەی قانوونی.
گەلاوگەڵ: ڕۆین بەبلاوکردنەوەی هەردوو لنگ وەک ڕۆینی قوڕ.
گەلاوێژ: ئەستێرەیەکی گەشی بەپرشنگە لە ناوەڕاستی هاویندا لە کەلووی خۆی دەترازێ. مانگی ئاغستۆس کە سی و یەک ڕۆژە.
گەلاوێژی: گەنم و جۆ و مەرەزەیەکی درواوەیە کە بەدرێژکۆڵەیی لەسەر زەوی دانرابێ بەدوو ڕیز بەرەنگێک کە گوڵەکانیان ڕووی لە یەک بێ. خەیار و ترۆزییەکە کە لەپاش گەلاوێژ کەوتن بێنەوەبەر.
گەلبەستن: د. کۆبوونەوە.
گەلحۆ: مەردوومی گێژ و وێژ.
گەلدار: ز. داری گەورەی ئەستوور.
گەلش: ز. مشتومڕ.
گەللاسی: ز. فیتنە و فەساد.
گەلۆ: ئاخۆ (ز). وتەیەکە لەکاتی قسەکردندا دەیڵێیت بەبەرانبەرەکەت وەک وتەی فلان کەس.
گەڵواز: ز. گەڵوازە.
گەڵوازە: ڕیزە گوێزێکی کون کراوە دەکرێ بەپەتێکدا و دەبەسترێ بەم سەر و بەوسەری بێشکەی منداڵەوە بۆ پێ ژیربوونی.
گەڵواگەڵوا: د. گەلاوگەڵ.
گەڵوالک: گیایەکی کوێستانییە گوڵێکی جوان دەگرێ و بنکێکی خۆشی هەیە.
گەڵۆر: گەلحۆ.
گەڵۆرە: گەڵۆر.
گەلوو: ل. گەروو.
گەڵوو: د. گەروو.
گەڵووگر: د. شتێکە لە گەرووا یا لەسەر دڵدا ناخۆش بێ.
گەلە: کۆمەڵێک لە ئاژاڵ یا وڵاخ. ورگ (هـ).
گەلەجووت: هەرەوەزکردن بەجووت بۆ کێڵانی زەوی یەکێک بۆ باربوویی.
گەلەخان: ژوورێکی تایبەتییە بۆ ئاژاڵی وردە لە زستاندا.
گەلەدرەو: هەرەوەزکردن بۆ دروونەوەی دەغڵی یەکێک بۆ باربوونی.
گەلەڕاوێژێ: د. ڕاوێژکردنی چەند کەسێک بەکۆمەڵی.
گەلەک: گەلێک.
گەلەکۆمە: گەلەکۆمەک.
گەلەکۆمەک: گەلەکۆمەکێ.
گەلەکۆمەکێ: قسەکردن بەیەک و کۆبوونەوەی چەند کەسێک لە یەکێک یا لە چەند کەسێک بۆ بەگژداچوون.
گەلەوان: شوان.
گەلێ: گەلێک.
گەلێر: ز. گەل. شتێک یا کەسێکە پەیوەندی بەگەلەوە بێ: فیسار کەس یا فیسارە شت (گەلێر)ە. واتە گەلێ (شعبی)یە.
گەلێک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی زۆر.
گەلی: دەربەند. شتێکە کە پەیوەستی لەگەڵ گەلدابێ.
گەڵی: دەربەند.
گەڵیش: کڵێش.
گەمار: ز. دەرمانێکە دەباخی پێ دەدرێ (ز) پیس. چڵکن.
گەمارۆدان: پەلاماردانی چەند سەگێک لە شتێک.
گەماڵ: سەگی زلی نێر.
گەماڵ فس: دانیشتن وەک گەماڵ.
گەمراندن: ز. شێواندنی شێوەی جوانی شتێک.
گەمرە: تەختە شیاکەیەکە لە گەووڕ لە ژێر پێی ئاژاڵدا پەسترابێتەوە. قەتماغەی برین.
گەمرەبەستن: زۆربوونی کرێش و چڵک وەک گەمرە.
گەمژ: گیانداری نابووتی پچووک.
گەمژە: گەمژ.
گەمژدڵ: گەمژ.
گەمۆر: ز. خواردەمەنییەکە کە ڕەگی تاڵی بێ.
گەمورە: جۆرە لینجییەکە کە بێ بەهۆی نووسانی لێو بەیەکدا.
گەمە: گاڵتە (گەمەکردن) گاڵتەکردن، (گەمەپێکردن) گاڵتەکردن بەیەکێک. یاری.
گەمێ: گەمیە.
گەمیە: کەشتی.

گەمیەوان: کەشتییەوان.
گەمی: د. گەمیە.
گەن: د. گەند.
گەناو: ناوی گەڕاو. ناوی دێیەکە لە پشدەر.
گەنج: دراو یا شتی زۆری بەنرخ کە لە شوێنێکدا دانرابێ، گیاندارێکە کە هەوڵی دەمی بێ.
گەنجایەتی: گەنجی.
گەنجە: یاری و گاڵتە. گەنجینە.
گەنجەفە: تیتاڵی. جۆرە قومارێکە بەکاغەز دەکرێ (د).
گەنجێتی: گەنجی.
گەنجی: لاوی.
گەنجینە: ژووری پشت ژووری نیشتەمەنی کە شتی بەنرخی تێدا دادەنرێ.
گەنجینەوان: مدیری خەزێنە.
گەند: شتی ناپوختی بێ نرخ.
گەندم: گەنم.
گەندوگوو: بریتییە لە شتی هیچ و پووچی ناپوخت.
گەندە: گەند.
گەندەپەڵە: بارانی سەر پەڵەیە کە زەوی پێ نەرم نەبێتەوە.
گەندەتا: تایەکی سووک.
گەندەخۆر: کەسێکە هەر شتی گەندە بخوا.
گەندە دەڵەک: دەعبایەکی بازدڵەی بۆگەنە، لە دەڵەک پچووکترە.
گەندەژە: ڕێوی تووڵەک کردوو.
گەندەڵ: داری وشکی کەڕەپووی کولۆر.
گەندەمو: تەنکە موویەکی نەرمە لەسەر ڕوومەتی کوڕی منداڵ دێ.
گەنگاو: گۆلاوێکە کە بۆنی کردبێ.
گەنگ: گەند.
گەنگ و گوو: گەند و گوو.
گەنگە: گەندە.
گەنگەپەڵە: گەندەپەڵە.
گەنگەخۆر: گەندەخۆر.
گەنگەدەڵەک: گەندەدەڵەک.
گەنگەژە: گەندەژە.
گەنگەڵ: گەندەڵ.
گەنگەمو: گەندەمو.
گەنم: دانەوێڵەیەکی زەردی دەنک وردە دەکرێ بەنان و مەردووم پێی دەژی و، گەلێ جۆری هەیە. گیایەکی سەوزی گەڵا درێژە گوڵێکی قەڵداسدار دەردەکا لە هەر چوارلاوە.
گەنم دردو: کاتی دروێنەی گەنم.
گەنم ڕەنگ: مەردوومی سەوزە.
گەنم گرد: گەنم گردی.
گەنم گردی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە هێندێ شوێندا لە جێی وتەی (یەک لەسەر یەک): چوومە لای فیسار کەس (گەنم گردی) دایگرتم.
گەنم گەنم: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک هەر یەکە ناوی ژمارەیەکی تاک لە خۆی دەنێ لە پاشا وەستاکەیان دەڵێ: (گەنم گەنم) لە فیساریان بێ، ئینجا ئەگەر ئەوەیان باشی جواب نەدایەوە تێ دەکەوێ و ناوێکی ناشیرینی لێ دەنێن.
گەنم و جۆ: بریتییە لە ڕیشی ماش و برنج.
گەنمە: بالووکە.
گەنمە بەهاروو: گەنمە بەهارە.
گەنمە بەهارە: گەنمێکە کە لە بەهاردا بچێنرێ.
گەنمەپێغەمبەرانە: گەنمەپێغەمبەرە.
گەنمەپێغەمبەرە: گەنمەشامی.
گەنمەحۆلە: گەنمێکی گوڵ گەورەی دەنک زلە، زۆر بەگران لە پۆرگەکەی دێتە دەرەوە.
گەنمە زەرتکە: گەنمێکی سەختی گوڵ ڕەشە.
گەنمە قەندەهاری: گەنمێکی وردی سپی بەپێزە لە گەرمیان دێتە بەرهەم.
گەنمە کوێستانی: جۆرە گەنمێکی ناسکی سووربەوە لە کوێستانان دەکرێ.
گەنمەشام: گەنمەشامی.
گەنمەشامی: بەری گیایەکە گەڵای وەک گەڵای قامیش وایە، دەنکەکانی زەرد و خڕ و گەورەیە.
گەنمەگێلانە: د. جۆرە گەنمێکە تۆوەکەی لە (گێلان)ەوە دەهێنن.
گەنووس: ڕ. مەردوومی ڕژد.
گەنە: دەعبایەکی پچووکی بۆری بەناڵۆشە، بەناژاڵەوە دەنووسێ.
گەنەکار: د. کەسێکە کە ئیشوکاری پاک و تەمیز نەبێ.
گەنەکەوەلە: جۆرە گەنەیەکی شینکارە، بەهەر کەسێکەوە بدا درەنگ چاک دەبێتەوە.
گەنەگەنە: دارێکی تاڵە ئاوەکەی بۆ لەرز و تا دەخورێتەوە.
گەنی: ز. شتی بۆگەن.
گەنیک: د. گەنیو.
گەنین: بۆگەن بوون و بەسەر یەکدا ترشانی شتێک لەبەر زۆر مانەوەی.
گەنیو: شتی بۆگەنبووی داوەشاو.
گەو: ل. گا.
گەواد: کەسێکە کە ژن بۆ ئەم و ئەو تاو بکا.
گەوادی: ژن تاوکردن بۆ ئەم و ئەو.

گەواشە: ز. خێزەرە.
گەواڵ: دەفی پچووک. دەستە، گەواڵ گەواڵ: دەستە دەستە.
گەواڵە: پەڵە هەورێکی باوەندەیە کە بێت و بڕوا.
گەواه: شاهد.
گەواهنامە: شەهادەتنامە.
گەواهی: شاهیدی.
گەوج: مەردوومی کەرۆکە.
گەوجە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردە .
گەوجەگەوج: قسەی پڕوپووچی بێ مایە، بەجۆرێ کە کەس تێی نەگات.
گەوجی: بێ ژیری.
گەور: گاوور. ڕەنگی سپی واش. (ز). ڕەنگی خۆڵەمێشی (با).
گەورۆنە: وتەیەکە منداڵ بەکاری دێنی بۆ شتی گەورە.
گەورە: شتی زل. مەردوومی خاوەن دەسەڵاتی سایەدار.
گەورەبوون: زلبوون. دەسەڵات پەیداکردن، (گەورەکردن) پێگەیاندن و بەرهەمهێنان.
گەورەچۆڵ: فشە کلاونە.
گەورەکچ: کچێکە کە زۆر مابێتەوە و شووی نەکردبێ.
گەورەماڵ: بنەماڵی گەورە.
گەوردیی: دەسەڵات و سایەداری.
گەوردیی: ز. قورگ. سپێنەی چاو.
گەوز: تل و پێچی گیاندار لەبەر ئازار.
گەوزان: تەپ و تلکردنی گیاندار لە زەویدا بۆ پشت خوراندن.
گەوزدان: گەوزان.
گەوزلێدان: چۆنێتی دەست بردنی سەپان بۆ قولە دەغڵ و داوەشاندنەوەی داس بۆی.
گەوزین: گەوزان.
گەوشەک: کەسێکە کە سەری لێ شێوابێ لە کارێکدا. شتی شلەپەتەی نەمەیو (ز). (گەوشەکبوون) سەر لێ شێوان لە کارێکدا، (گەوشەک کردن) سەر شێواندن لە یەکێک لە کارێکدا.
گەوور: پشتیر.
گەوورک: جۆرە مەرێکی دووگ کوڵی قول هەڵکراوە. تیرەیەکە لە کوردی ئێران لە نزیک سەردەشتەوە.
گەورگە: د. تەپڵێکی گەورەیە لەسەر پشتی وڵاخ دادەنرێ و لێی دەدرێ.
گەوون: گیایەکی دڕکاوییە جەوی لێ دەگیرێ.
گەوە: ڕێکای پێچاوپێچ لە شاخدا. نیوە بازنەیەک لە هەموو شتێک .

گەوەزن: گاکێوی.
گەوهەر: بەردێکی زۆر جوانی زۆر بەنرخە.
گەوهەرشناس: کەسێکە لە ناسینی گەوهەردا شارەزابێ. بریتییە لە مەردوومی وریای دانای ژیر.
گەوهەر فرۆش: کەسێکە کە هەر گەوهەر بفرۆشێ.
گەوهەری: گەوهەرشناس.
گەه: جمگە (با). کات. نۆرەیەک.
گەهاندن: با. گەیاندن.
گەهریک: ز. کارژۆلە.
گەهەک: ڕەبەت.
گەهیشتن: با. گەیشتن.
گەهین: با. گەینی میوە.
گەی: د. مانی و هۆکگرتن.
گەیاندن: بردنی شتێک بۆ شوێنێک و دانانی لەوێ. بەخشین و وەشانەوەی مەعنای دوور لە وتارێکەوە: ئەم وتارە بێجگە لە مەعناکەی خۆی ئەم مەعنایەش دەگەیەنێ.
گەیانن: د. گەیاندن.
گەیشتن: گەینە جێ و هاتنە پێشەوە. پوختە بوون و خۆشبوونی میوە و ترشیات و هێندێ شتی تر. نەرمبوونی برین.
گەیشک: با. گوێژ.
گەیک: د. گەیو.
گەیگر: مانگر. مەردوومی تور.
گەیگرتن: مانگرتن. زبانگرتنی مەردووم لە گفتوگۆدا.
گەیگە: هـ. حەشاری ڕاو.
گەین: گەیشتن.
گەینەوە: گەیشتنەوەی هەردوو سەری شتێک بەگردی شتێکی تردا: پشتێنەکە بەپشتمدا (گەیشتەوە).
گەیو: میوەی پێگەیشتوو. شتێکە کە بەجێی خۆی گەیشتبێ. برینێکە کە نەرم بووبێ.
گێ: گوێ. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەئیشکەر (فاعل): دایکی خۆ (گێ).
گیا: سەوزاییەکە کە لە خۆیەوە سەوز بووبێ.
گیا ئادەمە: گیایەکی بنکدارە بنکەکەی لە ئادەمی دەچێ.
گیابرین: گیایەکی گەڵا وردی بەهارییە گوڵێکی زەرد دەگرێ، بەوشکی دەکرێ بەبرینەوە.
گیابۆگەنە: گیایەکە گەڵایەکی بۆگەنی هەیە لە گەڵای تەماتە دەچێ.
گیابەن: گیایەکی بۆن خۆشە دەکرێتە چێشتی دانوولەوە.
گیابەند: وەرکەمەر.
گیاجارِ: د. مێرگ.

گیاچا: چای وشک.
گیاچناره: جۆره گیایەکە بخرێتە سەر شوێنێک لە ئەندام لە ماوەی سەعاتێکدا دەیسووتێنێ، زۆرتر بۆ سووتاندنی مایەسیری بەکار دەهێنرێ.
گیادانوو: گیایەکی لاسک باریکی گەلاخڕە، بۆنی لە جاتره تیژتره، دەکرێتە ناو هێندێ چێشتەوە.
گیاڕش: بریتییە لە ناوەڕاستی بەهار کە گیا و سەوزایی لەو حەلەدا دەشت و دەر دادەگرێ و لە شەوارەش دەنوێنێ.
گیاڕەنج: ئەو گیایەیە کە قۆزاخە دەگرێ و مافەتەی تێدایە.
گیاڕەنگ: گیایەکی هەمیشەییییە لە قامیش دەچێ، گەلایەکی درێژکۆلەی هەیە وەک سیس عەمبەر، ڕانکوچۆغەی پێ ڕەنگ دەکرێ بەڕەنگی کاهی.
گیا ساله: گیایەکی بەهارییە لە مێرگدا دەڕوێ، بنکەکەی وەک پەنجەی منداڵی ساوا وایە، وشک دەکرێتەوە و بەهاڕراوەیی دەکرێ بەهەوێنی دۆندرمە.
گیاسپی: گیایەکی بەهارییە بنکێکی هەیە وەک پیاز، بەهاڕراوەیی دەکرێ بەبرینەوە، بۆ گۆشتە و زوون زۆر باشە.
گیاکندر: جۆره گیایەکی ڕیشاڵ ڕیشاڵە لە بەهاراندا دەچێنرێ و گونیەی لێ دروست دەکرێ.
گیاکەفە: گیایەکی گەلا وردە، بەزەویدا پان دەبێتەوە، وەک سابوون کوف دەکا.
گیاکەڵە: کێرە کەڵەگا.
گیاکەن: د. بێڵەکانێکی ئاسنی پچکۆلەیە گیای پێ هەڵ دەکەندرێ.
گیاگەنان: مانگی مایس کە سی و یەک ڕۆژە و، لە گەرماندا گیا زەرد دەبێ.
گیاگەنە: گیایەکە بەناسکی لە گەنم دەچێ.
گیالاوە: با. بەڕەزا.
گیان: هێزێک لە ئەندامی گیانداردا بەهۆی ئەوەوە دەژی و گەورە دەبێ. بریتییە لە جەستە و ئەندام: هەموو (گیان)م ئێشێ.
گیاندار: گیانلەبەر.
گیاندان: مردن و گیان سپاردن.
گیان دەرچوون: مردن.
گیان سپاردن: مردن.
گیان سەخت: بریتییە لە کەسێک کە بەئاسانی گیان نەدا بەدەستەوە. بریتییە لە کەسێک کە زوو خۆی نەدا بەدەستەوە.
گیان کەنشت: د. کاتی سەرەمەرگ.
گیان کەنن: د. گیانکێشان.
گیانکێشان: گیاندان.
گیانلەبەر: زیندوو.
گیانە: وتەیەکە دەوترێ بەیەکێک لە ڕووی خۆشەویستییەوە.
گیانەسەر: بریتییە لە کەسێک کە لە کارێک وەڕس بووبێ، (گیانە سەربوون) وەڕسبوون، (گیانەسەر کردن) وەڕسکردن.
گیانە گووینە: بریتییە لە کاتێک کە گیاندار نووزەیەکی تێدا مابێ.
گیانەلا: گیانەلاو.
گیانەلاو: کاتی سەرەمەرگ.
گیانە مەژگ: د. مۆخی گەردن (نخاعی شوکی).
گیانەوەر: گیاندار.
گیانێ: د. گیانە.
گیانی گیانان: ناوی خوایە.
گیانی: بریتییە لە دۆستی ڕاستەقینی و یەک ماڵی.
گیانی گیانی: گیانی.
گێپەڕ: گێپەڕە.
گێپەڕە: ئەستوورایی مل.
گێتاڵ: د. شتی ڕیپۆڵی بێ نرخ.
گێتی: جیهان.
گێتکە: خەپلەی هەرزن.
گێتە: هـ. گێتکە.
گێتەر: د. گەدای شڕۆڵ.
گێتێ: هـ. کولێرە.
گێج: گەج (با). گێژی وڕ، (گێجبوون) گێژبوون. گێژاو.
گێجاو: د. گێژاو.
گێج خواردن: د. گێژخواردن.
گێجدان: د. گێژدان.
گێجەبا: د. گێژەڵووکە.
گێجەگێج: گێژەگێژ.
گێجەڵووکە:گێژەڵووکە.
گێجەنە: د. گرێژەنە.
گێچ: گەچ.
گێچکاری: گەچکاری.
گێچکە: د. چەرخە و خولخواردن.
گێچەڵ: تەشقەڵە.
گێچەڵێ: د. خورییەکی شیکراوەیە کە دەکرێ بەدەسپێچک بۆ ڕستن.
گێر: گوێروو. ژنی قەڵەوی پان و پۆڕ: فیسارە ژن (گێر) و بمدارە.
گێر: چەوت. جەرخ: (گێر)ێکی پێ بدە. شەل. پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەنیشکەر: بەزم (گێر)، شایی (گێر).

گێڕان: کوتانەوەی بان بەبانگردێن. هێنان و بردنی گیاندارێک لەگەڵ خۆت: منداڵەکە یا وڵاخەکە (بگێڕە).

گێڕاندنەوە: هێنانەوەدوای شتێک بۆ لای خۆت. گلدانەوەی شتێک لە شتێک: لە خەرجییەکەت (بگێڕەرەوە).

گێڕاننەوە: گێڕاندنەوە.

گێڕانەوە: گێڕاندنەوە. باسکردنی شتێکی ڕابووردوو بۆ یەکێک.

گێڕبوون: خواربوون. شەل بوون.

گێڕی: خواری. لەنگی.

گیرسان: ڕووان و ریشە داکوتانی نەمام و قەڵەم. بەندبوون و خۆگرتنی هەموو شتێک: سواغەکە یا پنجی گۆزەکە یا تۆوی نێرەکە لە منداڵدانی مێی کەیدا (گیرساوە). سووتان و تروسکەی ئاگر.

گیرسانەوە: بەندبوون و شۆڕبوونەوەی شتێک بەشتێکی بەرزەوە.

گیرفان: کونێکە لە کاڵادا شتی تێ دەخرێ.

گیرفانبڕ: کەسێکە شتێکت لێ بدزێ کە بەخۆت بێ و پێی نەزانیت.

گێرڤان: ز. کەسێکە گاگێرە لێ بخورێ.

گێرک: ز. مێروولە.

گێرکە: جۆرە مێروولەیەکی سووری زۆر وردە.

گێرمەکێش: کێشمەکێش.

گێرووسە: ز. دەستاڕ.

گێرە: گێڕانی وڵاخ یا جەنجەڕ بەسەر خەرماندا بۆ کوتانی.

گێرەشێوێن: بریتییە لە کەسێک کە کاری مەردووم تێک بدا.

گێرڤان: با. گێرەوان.

گێرەکردن: کوتانی خەرمان بەوڵاخ یا بەجەنجەڕ.

گێرە نەکەر: بریتییە لە مەردوومی تەمەڵ.

گێرەوان: ئەو کەسەیە کە کای گێرە لێ بخورێ.

گێرە و کێشە: بریتییە لە کەشمەکەش و دەردی سەری.

گیریست: گریان.

گیرستن: گریان.

گێزان: کێزان.

گێزبەلە: گیایەکی بەهاری بنکدارە وەک پیشۆک، بنکەکەی دەخورێ.

گێز و گوڵنگ: گوڵنگەی شۆڕەوەبووی زۆر.

گێز و گوڵنگە: گێز و گوڵنگ.

گێزەر: گیایەکی پاییزییە دەچێنرێ، بنکێکی شیرینی درێژی هەیە.

گێزەرە: گێپەرە.

گێژ: گیانداری وڕی کەم هۆش. گێژاو.

گێژان: ز. پیتی پرسیار. پیتی شەرت.

گێژاو: شوێنێکە لە گۆم کە پێچ بخوا.

گێژبوون: وڕبوون.

گێژدان: خولدانی دانەوێڵە لە بێژنگ و قەڵبی ڕا بۆ سەر کۆزەرگرتنی.

گێژکردن: گێژدان.

گێژکە: گێژکردن.

گێژنە: جەژن.

گێژ و وێژ: مەردوومی وڕی بێ هۆش.

گێژەگێژ: بریتییە لە قسەکردن بەگێژ و وێژی.

گێژەڵووک: گێژەڵووکە.

گێژەڵووکە: بایەکە بەگردی خۆیدا دەخولێتەوە و تەپوتۆز بەرز دەکاتەوە، گێژ و وێژ.

گێژەن: ئاژاوە و ناخۆشی.

گێژەنە: گرێژەنە.

گێژی: وڕی. نەخۆشییەکە تووشی مەڕ و بزن دەبێ، کوتوپڕ دەبێ سەر ببڕدرێ.

گیسک: بێچووی بزنە لە تەمەنی سێ مانگییەوە تا ساڵێک.

گێسک: گیسک. گەسک (با).

گیسکەزا: ئاوسبوون و زانینی بەچکەی بزن بەگیسکی.

گێسکەزا: گیسکەزا.

گیسکەموو: د. گیسکێکە کە موودەکەی زبربێ.

گیسکە مەردز: گیسکێکە کە مووەکەی نەرم بێ.

گیسن: ز. گاسن.

گێسوو: ئەگریجە.

گێسووبڕێ: بریتییە لە ئافرەتی بێ شەرمی بەدخوو.

گێشە: ز. شارا.

گیفی: ز. شیری هەوێنکراو.

گێل: گیانداری گێژ و وێژ.

گێلاخە: گیایەکی بەهاری سێ پەلە، زۆرزوو دەڕوێ و بەکوڵاوی دەخورێ.

گێلاس: میوەیەکە وەک بەڵاڵووک، بەڵام ئەم گەورەترە و خۆشترە.

گێلاس: د. گێلاس.

گێلاسی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی گێلاس وابێ.

گێلان: ھ. گەڕان.

گێلای: ھ. گەڕان.

گیلک: ز. قیتکە.

گێلک: خوری شیکراوە بۆ ڕستن.

گێلکە: جۆرە مێروولەیەکی سووری وردە.

گێلگێلە: چەند مووروویەکە ژنان دەیدروون بەکڵاوەکەیاندا و شۆڕ دەبێتەوە.

گـێلوو: گـەچکارییـەکـە لەژێر سـەقـفـەوە بەشـمـشـە بەبن دارەڕادا دەکرێ.
گێلووکاری: شوێنێکە کە گێلووی بۆ کرابێ.
گیلە: ز. گلەیی.
گیلەکی: جۆرە نقامێکی کوردییە.
گیلەگێل: گێژەگێژ.
گێلیان: هـ. گەڕان.
گینگڵ: بێ ئارامی لەبەر ئازار یا خەفەتێک.
گینگڵخواردن: پێچ و تل لەبەر ئازار یا خەفەتێک.
گینگڵدان: گینگڵخواردن.
گینگڵە: گینگڵ.
گینگە: قیتکە.
گێنۆ: د. زەرتک.
گیواو: هـ. گیا.
گێوژ: گوێژ.
گیهان: ز. گەیشتن.
گی: گوو.
گیپاڵ: سکی زل: فیسار کەس گەد و گیپاڵێکی سەیری هەیە.
گیپن: گیانداری خرینی قەڵەو.
گیپنە: گیپن.
گیـپـە: پارچە ورگی ئاژاڵی وردەیە کـە هەڵدر وابێ و برنجی تێ کرابێ و لە ئاوی سەر و پێدا کولێنرابێ.
گیت: ز. وەیشومە و کرێوە.
گیتر: ز. لاق.
گیتک: ز. لاق.
گیج: با. گەچ.
گیج: ل. گوێژ.
گـیـر: مــەردوومی ڕژدی چرووک. جــۆرە پەتێکە دەواری پێ دەبەسترێتەوە. گوێز و بادام و ڕۆنی تیژ. شتێکە بەشوێنێک توند بێ و بەنهێتم پێیدا پچێ: کلیلەکە بەکێلوونەکە (گیر)ە، واتە پێی توندە. هێز و نهێتم: فیسار کەس بە(گیر)ە.
گیرا: نزایەکە جێگیر ببێ لای خوا، (گیرابوون) جێگیربوونی نزا لە بارەگای خوادا.
گیرام: وتەیەکە لەجێی وتەی (فرضنا)ی عەرەبی بەکاردێنرێ.
گیران: ترنجانی شتێک لەناو شتێکدا. پۆنگ خواردنەوەی ئاو بەهۆی کـوێربوونەوەی ڕێگاکـەیەوە. نەمـانی ڕووناکی ڕۆژ بەهۆی قـەبارەی مـانگەوە. نەمـانی ڕووناکی مـانگ بەهۆی قەبارەی زەوییەوە. بەندکردنی یەکێک لە بەندیخانە. گرفت کردن.
گیراو: شتێکە کە گیرابێ.
گیراوە: دەرمانێکە کە گیرابێتەوە.
گیراوی: نیشانەیەکی سێ چوکڵەیە، لەسەر هێندێ پیتی عەرەبی دادەنرێ. قەبزی.
گـیـربوون: توندبوونی شـتـێک لە شـتـێک. بەندبوون و مـانەوەی یەکێک لە شوێنێک و قەتیسبوونی.
گیرخستن: د. گیردان.
گیرخواردن: گیربوون.
گیردان: قەتیسکردن.
گیڕ: با. نووزەدرێژ.
گیرە: ویرە، (گیرەگیر) ویرەویر.
گیرکردن: گەلاڵەکردن و نانەوەی شتێک. قەتیسکردن. ترنجاندنی شتێک لە شتێک.
گیرکەوتن: چنگکەوتن.
گـیـرگـە: ئەشکەنجـە. دارێکی ئەسـتـووری دووپەڵە گـۆچانی پێ دەچەمێنرێتەوە.
گیرنەدەر: کەسێکە کە بای سکی نەتوانی ڕابگرێ.
گیروبەند: تەعمیرکردنەوەی شتی کۆن.
گیرودار: د. زەبر و زەنگ: فیسار کەس بەگیرودارە.
گـیـرۆدە: کـەسـێکە کـە بەناخـۆشـیـیـەکـەوە گـرفـتـار بووبێ، (گیرۆدەبوون) گرفتاربوون بەناخۆشییەکەوە.
گیرۆدەکردن: گرفتارکردن.
گیرۆدەیی: گرفتاری.
گیروگرفت: قۆرت و گرێیەکە کە بێتە ڕێت.
گیرە: ئەشکەنجەی دارتاش. چەند مەنێک گەنم و جۆیە تێکەڵی هەرزن کرابێ بۆ نان. چەند قولفەیەکە بەدەوارەوە تەختەکانی پێ قایم دەکرێ. گیراوی (د). بەڕولەیەکە دەخرێتە جاوپێچی جۆڵاوە بۆ ئەوەی ئەسووڕێتەوە.
گیرەم: گیرام.
گیرەوە: گیرۆدە.
گیرهە: با. ئەو بەڵغە ڕەقەیە کە لەناو کتری و سەماوەردا پەیدا دەبێ بەهۆی کولاندنی ئاوەوە.
گیریاک: د. گرفتار. شتێکە کە گیرابێ.
گیریان: د. گیران. گریان.
گیز: پشت مل. گوێز. زلف. مەستی سەرخۆش (د).
گیزان: گوێزان.
گیزگیزە: د. قۆرقۆرە.
گیز و گوڵەنگ: د. گێز و گوڵنگ.
گـیـزە: جـۆرە دەنگێکە وەک دەنگی مـێش و کـوللە، (گـیـزە گـیـز) گیزەی یەک لەدوای یەک. (گیز و هووڕ) گیزەگیزی زۆر.
گیزەڵ: توورە.

گیس: ل. قژەسەر.
گییسک: گیسک.
گیشە: تایەی تووتن و لیژنەی دار و هەموو شتێکی تر. لۆدەیەکە کە سەری نەگیرابێ.
گیفک: با. گووفک. گولنگەی چەفتە و زین و شتی تر.
گیڤ: گڤ.
گیڤژاڵە: قرژاڵ.
گیڤ گیڤە: د. گیزگیزە.
گیڤە: گڤڤە، (گیڤەگیڤ) گیڤەی یەک لەدوای یەک، (گیڤ و هوور) گیڤەگیڤێکی زۆر.
گین: پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەنیشکەر: غەم(گین)، دوا(گین) واتە غەمبار و دواهەم.
گیووژ: گوێژ.
گیوە: جۆرێکە لە کلاشی ژێر پەرۆین.
گیوەگیو: قسەی بێ سەر و پێ.

ل

لا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ لاچوونی یەکێک لە لات: (لا) واتە لاچۆ. تەنشت: وەرە (لا)م. شتێکە کە کلا کەوتبێ: نەریمان (لا)یە لە هەرا و ئاژاوە. نیوە لە شت (لا)یەکم بەگیر وەستاوە. لۆنە: ئەم کشتەکە دوو (لا)یە.

لائین: ز. لاسایی کردنەوەی یەکێک لە گوفتار یا لە کرداردا بۆ ئەوەی کە دانیشتوان پێبکەنن.

لابار: لاباری.

لاباری: وڵاخ بەکرێ دان. بەنیوەی باری وڵاخەکە.

لابردن: هەڵگرتنی شتێک لە جێگایەک و نەهێشتنی.

لابر: جۆرە ئاگردانێکە کە پێشەکەی نەبێ.

لابوون: کلابوون.

لابەر: کەسێکە کە شتێک لابەرێ لە شوێنێک.

لابەرە: قایشێکی دووفاقە لەبەر سنگی وڵاخەوە لە ڕاست و چەپی قەڵتاخ توند دەکرێ.

لابەلا: ڕێگا و هەموو شتێکی خوار و خێچ. مەردوومی بێگانە بەکارێک: یەکێکی (لابەلا) هات سەری لێ تێکدام. لابەلایی.

لابەلایی: شوێنی لابەلا. مەردوومی بێگانە بەکارێک.

لاپا: د. لاپاڵ.

لاپار: د. تەنکە بەردێکە منداڵان سافسافێنی پێ دەکەن.

لاپاران: د. یاریکردن بەلاپار.

لاپاروو: سەردەمەقەستی سابوونی بەزی.

لاپاڵ: قەدی شاخ و گرد.

لاپاڵوو: کەلەکە.

لاپاو: د. لافاو.

لاردسەن: لاپلەرسەنگ.

لاپلا: هـ. لابەلا.

لاپلار: د. لاپلەرسەنگ.

لاپلەرسەنگ: بێگانەی خۆ تێهەڵقورتێن لە کارێکدا.

لاپواز: د. لاپلەرسەنگ.

لاپۆرە: گەدایەکە کە لەلاوە هاتبێ بۆ گەدایی.

لاپوولە: د. دراوێکە کە ژنان لەگەڵ مووروودا دەیکەن بەسەریاندا.

لاپەڕ: شتێکە کە کەوتبێتە کەنارەوە. زوێڵی چەرمی کاڵە.

لاپەرە: ڕوویەک لە پەڕەیەک کاغەز.

لاپەڕە وەرگێران: بریتییە لە گۆڕین و کۆنکردنی قسەیەک.

لاپەڕە هەڵدانەوە: لاپەڕە وەرگێران.

لاپەڕە هەڵگێڕانەوە: لاپەڕە هەڵدانەوە.

لاپەلە: د. لاپەڕە.

لاپێ: زەلامەرێی سەخت لە شاخ و هەردا.

لات: هەژاری بێ نەوا. گیانداری لاواز. بانەیەکە لە زەوی جوتیار دەیکێشێ بۆ ئەوەی تۆوی پێوە بکا و بیکێڵێ. لووتێکە لە شاخ کە دەربچێ و سەرەکەی تەخت بێ.

لاتار: د. تلێکە کە لەسەر بەرەوژوورەیەک تلۆر بکرێتەوە.

لاتانە: کردن و وتنی شتێکە کە هەر لات بیکا و بیڵێ.

لاتبوون: هەژارکەوتن. لاوازبوون.

لاتخانە: شوێنێکە کە تەرخان کرابێ بۆ تێدا بەخێوکردنی مەردوومی لات.

لاترقەوچەپێچ: بریتییە لە شتی نارێکی نالەبار.

لاتروسکە: لاتریسکە.

لاتریسکە: دوورکەوتنەوە و سڵەمینەوە و خێسەکردنی گیاندار لە شتێک.

لاتفرۆشتن: بریتییە لە شەڕ فرۆشتنی لات بەمەردووم بۆ ئەوەی شتێکی دەست کەوێ.

لاتکەوتن: لاتبوون.

لاتولووت: کەسانێکن کە بێ ئیش و بێ کار بسووڕێنەوە.

لاتولەوار: لاتولووت.

لانە: جۆرە جبەیەکی تەسکی بەدەن چەسپە. دەردێکە لە سنگدا هەناسەی توند دەکا (د).
لاتەبەق: لاپەڕە.
لاتەڕاف: گۆشتی تەنکی کەلەکەی گیاندار.
لاتەڕیزە: لاتەڕاف.
لاتەری: د. لاتار. گۆترەکاری.
لاتەک: تەنیشتی شت.
لاتەنشت: تەنشت.
لاتەنیشت: لاتەنشت.
لاتەوەق: لاتەبەق.
لاتێڕ: د. مۆربوونەوە بەتیلایی چاو.
لاتیلاگ: لایەک لە کەللەی سەر.
لاتی: هەژاری. لاوازی.
لاتیگەری: ڕابواردن بەلاتیتی.
لاج: ز. لاو.
لاجامە: دارێکی درێژە لە عەرەبان دەدا کە بەولاخەوە دەبەسترێ. وێنەی مەردووم بەنیوەیی (د).
لاجانگ: ئەملا و ئەولای سەر لە ناوەندی گوێ و چاودا.
لاجڵەو: ولاخێکە کە لە ڕەوتدا خوار بڕوا. ولاخی سەرکێش.
لاجیوەرد: جۆرە بەردێکی شینە دەکرێ بەنقێمی ئەموستیلە.
لاجیوەردی: ڕەنگێکە کە لە ڕەنگی لاجیوەرد بچێ.
لاچک: لاسک.
لاچلاچک: با. لاشەویلە.
لاچناکە: د. لاشەویلە.
لاچۆپاچۆ: د. پڕوپیت.
لاچوون: ڕۆیشتن و بەجێهێشتنی شوێنێک.
لاچەنە: قاپشێکە سەرێکی لە لغاو و سەرێکی لەسەر کەللە قایم دەکرێ. لاچناکە.
لاچین: ز. کاڵە.
لاخستن: خوارکردنەوەی هێندێ شت: کوویەکە (لاخە). گلدانەوەی شتێک لە شتێک: لە مانگانەکەت شتێک (لاخە).
لاخوار: شتێکە کە لایەکی خوار بێ.
لاخوراو: شتێکە کە لایەکی نەمابێ.
لاخەکرن: ز. دروێنەی لەوەڕ و بڕینی لقی درەخت بەبێ ئەوەی کە کۆبکرێتەوە.
لاخێز: د. هەستان لەبەر یەکێک بەجۆرێک کە بەتەواوی پشت ڕاست نەبێتەوە.
لادار: نیرگە.
لادان: کەلەبەرێکە لە دیواردا دەهێڵرێتەوە لە تاق گەورەترە شتی تێدا دادەنرێ. خستنە کەنار. کەنارکەوتن لە ڕێڕۆیندا: کە ماندوو بوویت لە ڕێ (لادە). دەست هەڵگرتن لە خوویەک: فیسار کەس باش (لایداوە).
لادایەن: ئافرەتێکە کە ژەم ژەم شیر بدا بەمنداڵ بەمانگانە.
لادایەنی: شیردان بە منداڵ ژەم ژەم بەپارە.
لادڕ: قومووشی لابەلای قەدی دیوار و زەوی.
لادڕگە: د. لادڕ.
لادە: د. دیوارێکە کە لە تەپاڵە دروست کرابێ.
لادەستی: جۆرە کولێرەیەکی تەنکە بەدەست دەخرێتە سەر ساج.
لادەگا: د. لادێ. شوێنێکە کە مەردووم تێیدا بحەوێتەوە.
لادێ: دێهات.
لادێیی: کەسێکە کە لە لادێ دابنیشێ.
لار: شتی خوار. لەڕ. گەووری گا و گامێش (ز).
لاربوونەوە: بریتییە لە مردن و، هەر بۆ سووکی دەوترێ. خواربوونەوە.
لارکردنەوە: خوارکردنەوە.
لاڕان: ئەملا و ئەولای ڕان.
لاڕکە: لاڕێی هەڵەت.
لاڕەشە: دەردێکە تووشی بزن و مەڕ دەبێ و گۆشتەکەی لە کەڵک دەخات.
لاڕێ: شوێنێکە کە ڕێگا نەبێ.
لاڕێ گرتن: لادان لە ڕێی ڕاست.
لاروالاروا: د. لاردوە لاردوە.
لاروایی: د. شتێکە لەلایەن چەند کەسێکەوە بکردرێ بۆ دابەشکردنی لەناو خۆیاندا.
لارولەنجە: لەنجەولار.
لارە: دارێکە لە باتی ئێرەق کاری پێ دەکرێ. گیاندارێکی پچووکی بۆرەقنەیە لە ئاودا ئەگەر بچێتە قوڕگەوە ئازاری گیاندار دەدا. جۆرە زیوانێکە لە گەنم و جۆدا. جۆرە گەنمێکە. لەنجە.
لارەجڵەو: لاجڵەو.
لارەسەنگ: لاسەنگ.
لارەسێبەر: سێبەرێکە کە لە نیوەڕۆ بەدواوە لار دەبێتەوە.
لارەمل: بریتییە لە مەردوومی مل کەچی بێ دەسەڵات.
لارەوبوون: د. لاربوونەوە.
لارەوکردن: د. لارکردنەوە
لارەولار: ڕۆین بەلەنجەولار. لارەولارەوە.
لارەوەبوون: لاربوونەوە.
لارەوەکردن: لارکردنەوە.

لارەوەلارەوە: ڕۆیشتنی ناساغ بەلەقەلەق.

لاری: خواری. بریتییە لە دڵ دەرنەهاویشتن و ویستنی یەکێک: من (لاری)م لێت نییە.

لازوان: د. مەردوومی گێلۆکە کە نەزانێ قسە بکات.

لازەبوون: بێ کەسبوونی مەردووم.

لاژک: گیانداری تەمەڵی بێ فەڕ.

لاژگ: د. لاژک.

لاژە: لۆژە.

لاس: شیاکە، دارێکی دڕکدارە، گەڵای وەک گەڵای بی وایە بەقەڵەم دەنێژرێ و بۆنی زۆر خۆشە. خەرمانی گزرەگیا. بەدەورداهاتنی گەماڵ بۆ دێڵەکەی (د).

لاسار: گیانداری سەهندە.

لاساریی: سەهندەیی.

لاسامە: د. ڕەهێڵە. لافاو.

لاسایی: دەمەلاسکێ. چاو لە مەردووم کردن لە کردار و گوفتاردا، (لاسایی کردنەوە) لاسایی.

لاستیک: شتێکی نەرمی جیری بەکێشە تایەی ئۆتۆمۆبێل و گەلێ شتی تری لێ دروست دەکرێ.

لاسخواردن: تەفرە خواردن.

لاسدان: تەفرەدان.

لاسک: قەد و باڵای سەوزایی. شیاکە (د). بەدەورداهاتنی گەماڵ بۆ دێڵەکەی (د).

لاسکردن: ز. لاخەکرن.

لاسوڕ: د. قاچ هەڵخلیسکان.

لاسەرە: د. لاپوولە.

لاسەنگ: شتێکە لایەکی لە لایەکی قورستر بێ.

لاش: د. لاشە. لاک.

لاشاخ: هـ. ئانیشک.

لاشان: قەدپاڵ. تەنشت.

لاشخۆر: د. داڵی کەرخۆر.

لاشە: جەستەی مەردوومی مردوو.

لاشەڕ: بریتییە لە مەردوومی هێمنی لەسەرخۆ.

لاشەویلکە: لاشەویلە.

لاشەویلە: لایەک لە شەویلە.

لاشیپان: باهوی ئەملاو ئەولای دەرگا.

لاشیپانە: لاشیپان.

لاعیدە: بەشتێک دەڵێن کە لە شتێکی تر جیاواز بێ.

لاف: گەزاف.

لافاو: باراناوی زۆر.

لافلێدان: خۆ هەڵکێشان.

لاف و گەزاف: لافلێدان.

لاڤ: با. لاو.

لاڤایی کرن: ز. تکاکردن بەپاڕانەوەوە.

لاڤکرن: ز. تکاکردن.

لاڤلاڤک: ز. لاولاو.

لاڤە: ز. هیوا.

لاڤەکرن: ز. ئومێدکردن.

لاڤەلاڤ: با. پاڕانەوە: بەس (لاڤەلاڤ) بکە.

لاق: لە ڕان بەرەوخواری گیاندار.

لاقرتێ: گاڵتەکردن.

لاقردێ: لاقرتێ.

لاقەبرغە: لایەک لە کەلەکە.

لاقەفرتێ: لەقەفرتێ.

لاک: لاشەی بێ گیانی چوارپێ. چێشتێکە لە ناردی جۆ و کەپەک دەکرێ بۆ سەگ و ولاخ (ز). لۆک.

لاکردنەوە: ئاوڕدانەوە.

لاکۆ: هەرەوەزکردن بۆ پەموو چنین.

لاکوت: داوێن پیسی کردن بەدزییەوە لەگەڵ ژنی ئەم و ئەودا. لاوورگە.

لاکۆشکە: د. لایەنگیر.

لاکۆشی: د. لایەنگیری.

لاکۆڵان: کۆڵانی لابەلای تەسک و تروسک.

لاکە: لۆژەی سەر لە برسا یا لەبەر ناساغی: فیسار کەس (لاکە)ی سەری دێ.

لاکەل: جۆرە تفەنگێکە. شتێکە کە لایەکی کەل بێ.

لاکەن: د. لاکەند.

لاکەند: لادڕ.

لاکەوتن: کلابوون و جیابوونەوەی شت.

لاکەوتە: پەککەوتە.

لاکێش: قاڵی و حەسیری باریکی درێژ. جگەرەخۆرێکە کە خۆی جگەرە هەڵ نەگرێ و هەر لەم و لەوی بسێنێ. نەمامێکە کە توولکێش کرابێ (د).

لاکێشە: شتی چوارگۆشەی درێژکۆلە (مستطیل).

لاکێن: ز. دەفرێکە چێشتی (لاک)ی تێ دەکرێ بۆ سەگ و ولاخ.

لاگا: د. جێگایەکە کە لێی لابدرێ بۆ حەوانەوە.

لاگایی: د. دێهاتی.

لاگر: د. لایەنگر.

لاگرتن: د. لایەنگرتن. حەسانەوە.

لاگوێل: لالوێچ.

لاگیر: کەسێکە کە لایەنی یەکێک بگرێ.

لاگیره: جۆره خشڵێکه ژنان لەسەر سەرپێچەوە دەیدەن لە سەریان.

لاگیری: لایەنگیری یەکێک.

لاڵ: کەسێکە زبانی لە گوفتوگۆدا بگیرێ یا هەر نەتوانێ قسە بکا.

لەعل (د). شتی زۆر سوور (د). ترێ و هەڵووژە و هەناری زۆر گەیو (د).

لالا: چرایەکی بالابەرزە تەلێکی کەوانەداری تێدایە مۆمی تێ دەخرێ و کاسە شووشەیەکی دەکرێ بەسەردا.

لالا کردن: نوستن، ئەم وتەیە منداڵی ساوا بۆ نووستن بەکاری دەهێنێ.

لالانەوە: پاڕانەوە.

لالایی: زبانگیران بەجۆرێک کە قسەی پێ نەکرێ: یاخوا لالاییت داتێ.

لالغاوە: دابڕاوی ئەملا و ئەولای دەم.

لالکەر: ز. یاری (پەنای بێ دەنگی).

لالۆ: برای دایک.

لاڵ و پاڵکەوتن: کەوتنی چەند گیاندارێک بەناڕێکی.

لالۆزا: خالۆزا.

لالۆژن: خالۆژن.

لالوو: ل. لالۆ.

لالووت: کەسێکە لە یەکێک یا لەشتێک دڵگیربێ.

لالووتی: د. دڵگیری لە شتێک.

لالوێچ: لالەوێچ.

لالە: لالا. لالۆ. جۆرە گوڵێکە.

لالە: لالانەوە.

لالەپەترە: لالێکی وایە کە بەناستەم قسەی بۆ بکرێ.

لالەپەتە: لالە پەترە.

لالەزار: باخچەیەکە کە گوڵ و گوڵزاری زۆری تێدابێ.

لالە عەباس: جۆرە گیایەکی گەلاپانە گوڵێک دەگرێ وەک لاولاو بەڵام ئەم پچووکترە، بەیانیان و ئێواران دەگەشێتەوە.

لالەعەباسی: د. لالەعەباس.

لالە لاڵ: قسەکردن بەلالی.

لالەنگەر: دووداری باریکن بەتەنشتی دەفەی جۆلاییەوە.

لالەنگی: جۆرە خواردەمەنییەکی نەرم و شلی پچکۆلەیە، لە هەویر و زەردێنەی هێلکە دروست دەکرێ و لەناو ڕۆندا سوور دەکرێتەوە و شیلەی شەکری پێدا دەکرێ. جۆرە پرتەقاڵێکی پچکۆلەیە توێکڵەکەی زوو لێ دەبێتەوە.

لالەوڕ: د. گەوجی نەفام.

لالەوڕ: کەسێکە زۆر لەسەر قسە بڕوا و بیڕەنگێنێتەوە. مەردوومی گێل و گەوج. کەسێکە کە هێندێ خواردەمەنی نەخوا.

لالەوێچ: پڕ تاقەدەستێک لە شت.

لالیان: د. پاڕانەوە.

لالیانەوە: لالیان.

لالێ برینەوە: تەنگ هەڵچنین بەیەکێک.

لالێ سەندن: لالێ برینەوە.

لالێ کردنەوە: بریتییە لە یارمەتی و دەستگیرۆیی یەکێک.

لالی: ز. دەوری مسین.

لالیی: زبانگیران لە قسە و گوفتوگۆدا.

لام: ناوی پیتێکە لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. بیانوو: (لام)ی تێ هێنا، واتە بیانووی هێنایەوە. گووپ (با). لای من.

لام: ز. ڕوومەت.

لامپا: چرای بلووردار.

لامژ: منداڵێکە کە ناوبەناو مەمکی ئافرەتێکی شیردار بمژێ، جگەرەکێشێکە کە خۆی هەرگیز جگەرە هەڵنەگرێ و، لەم و لەو داوا بکات.

لامسەرلایی: بریتییە لە کردنی کارێک بەنابەدڵ و ناپوختی.

لامشت: د. لالەوێچ.

لامل: لایەک لە مل: دای بەلاملیدا. مەردوومی کەللەڕەق کە گوێ نەداتە شت.

لام و جیم: بریتییە لە سەرپێچی و بەهانە هێنانەوە: لام و جیمی نەکەیت .

لامۆیی: بەئاژاڵێک دەوترێ کە تازە کەوتبێتە ناو ڕانێکەوە.

لامەلە: جۆرە مەلەیەکە لەسەر تەنیشت دەکرێ.

لامەمک: لادایەن. دوو منداڵی هاوشیر.

لامەمکە: لامەمک.

لامێژی: تێبەردانی بێچووی ئاژاڵێکە کە دایکی نەمابێ، یا بێ شیربێ - لە ئاژاڵێکی تر (طفیلی).

لان: بێشەی شێر. لایەن: (لان)ی من بەرمەدە (د).

لان: پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەناوی جێگە: هەنگە(لان)، کەنگە (لان). لانە.

لاندک: با. بێشکە.

لانک: بێشکە.

لانکە: لانک.

لانکەیی: دارەڕاکردنی ژوورە لە باری پانی.

لانگرتن: د. لایەن گرتن.

لانگیر: د. لایەنگیر. نهێنگر.

لانگیری: لایەنگیری.

لانە: لانی شێر. لۆنە: دوو(لانە).

لانەواز: کەسێکە جێگا و ڕێگای خۆی لێ شێوابێ.

لانەوازی: دەربەدەری لە جێگا و ڕێگا.

لانە و بانە: جێگا و ڕێگای حەسانەوە.

لانەولان: چوون لە لانەیەکەوە بۆ لانەیەکی تر.

لانی: پیستێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەناوی جێگا: بەردە(لانی)، سەوزە(لانی) زیخە(لانی).

لاو: کوری گەنج. کوڕ (با). لافاو (هـ).

لاواز: گیانداری لەڕ.

لاوازی: لەڕی.

لاواندن: دڵنەوایی کردن.

لاواندنەوە: بەسەر مردوودا هەڵوتن بەدەم گریانەوە. دڵنەوایی کردنی زەبوونێک: ئەو منداڵە بلاوێنەرەوە.

لاوانن: د، لاواندن.

لاواننەوە: لاواندنەوە.

لاوانە: لێواری شت کە بەرزبێ. لاشیپان. دوو تەختەن بەجەمسەری تۆپی جەنجەڕی گیردەوە دەبەسترێن.

لاوانەوە: لاواننەوە.

لاوچاک: کوری قۆچاغی جوان.

لاوژا: کاکە.

لاوژۆکە: گەنج.

لاوژە: لاوکێکە کە سەرگوزەشتی دڵداری نیشان بدا. بۆچی؟.

لاولاو: گیایەکی گەڵاپانە تەرز دەهاوێ و بەقەد شتدا هەڵدەگەڕێ. گوڵێکی دەمپانی قنگ تەسک دەگرێ و بە بەیانیان دەگەشێتەوە.

لاونیو: شتی کەش و تووش.

لاووژ: زانین.

لاووک: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە.

لاووکبێژ: کەسێکە کە لاووک باش بڵێ.

لاولووسە: د. نارایشتکردن.

لاونا: هـ. لاواندن.

لاوورگە: کەسێکە کە خۆی هەڵواسیبێ بەیەکێکی ترەوە و، هەمیشە لە گەڵیدا بێ و، بەبۆنەی ئەودوە بەهرەمەند ببێ (طفیلی).

لاوە: د. دڵنەوایی. لابە.

لاوەکردن: لاکردنەوە. دڵنەوایی کردن (د).

لاوەکی: بەشتێک دەوترێ کە لە لاوە هاتبێ.

لاوەلا: لابەلا.

لاوەلایی: لابەلایی.

لاوێچ: لەوێچ.

لاوێژە: با. لاوێکی پچکۆلە.

لاوێتە: بێڵەکان.

لایلای: د. لایلایە.

لایلایە: گۆرانییەکە منداڵی ساوای پێ دەکرێتە خەو.

لاین: د. لایەن.

لایەز: ئاومالک.

لایەن: بابەت: لە (لایەن) خوێندنەوە بدوێ. کن: لە (لەلایەن) فیسار کەسەوە هاتووم، یا (لایەن)ی بەرنادەم.

لایەنگر: لایەنگیر.

لایەنگیر: کەسێکە بەکردار یا بەگوفتار لەسەر یەکێک بکاتەوە.

لایەنگیری: گوفتار یا کرداری چاک بۆ یەکێک و لەسەرکردنەوەی.

لایی لایی: د. لایلایە.

لایین: د. لایەن.

لباد: ژێرەخەرێکە لە بەرگنی سووراوە دروست دەکرێ.

لبادە: جۆرە کالایەکی قۆڵداری ناوداری پڕ تەرییە لەسەر کالای تردوە لەبەر دەکرێ.

لبێ: ل. دەڵەمە.

لپ: لق: ئەم دارە دوو(لپ)ە.

لچ: لێوی خوار رووی گیاندار. قەراغی شت.

لچان: لکانی دوو شت بەیەکەوە. بەستنی ناو.

لچانلیچ: د. لیپاولیپ.

لچ بردنەوە: د. لچ هەڵقرچاندن لەبەر گریان.

لچ خوارکردنەوە: کۆکردنەوە و خوارکردنەوەی لچ و لێو لەبەر پێ ناخۆش بوونی کارێک.

لچ خواردوەکردن: د. لچ خوارکردنەوە.

لچ خولدان: د. دەم بادان لە کاتی قسەکردندا.

لچخەنە: د. زەردەخەنە.

لچک: لفکەی مێزەر و سەرپێچ.

لچن: کەسێکە کەلچی نەستوور بێ.

لچو لێوکردن: برینی لچ و لێوی یەکێک بۆ ڕیسواکردنی.

لچە: لچن. جۆرە ماسییەکە.

لچ هەڵقرچاندن: لچ خوارکردنەوە.

لچ هەڵقورتاندن: لچ هەڵقرچاندن.

لچ هەڵقولتاندن: د. لچ هەڵقورتاندن.

لچ هەڵقولتانن: د. لچ هەڵقوتاندن.

لرچە: د. نکە و ناڵە، (لرچەلرچ) لرچەی یەک لەدوای یەک.

لرخاندن: لرخەکردن.

لرخن: کەسێکە زۆر بلرخێنێ.

لرخە: جۆرە دەنگێکە وەک کەسێک کە دەست نرابێتە بینی. (لرخەلرخ) لرخەی یەک لەدوای یەک، (لرخ و هووڕ) لرخە لرخی زۆر.
لرفدان: خواردنی شت بەدەستوبرد.
لرفە: دەنگێکە لە دەمەوە پەیا دەبێ. لە کاتی زۆر سەرمابوون یا شت خواردن بەهەڵپە، (لرفەلرف) لرفەی یەک لەدوای یەک. (لرف و هووڕ) لرفەلرفی زۆر.
لستن: لستنەوە.
لستنەوە: لابردنی خواردەمەنی شل لە دەفر بەپەنجە یا بەزبان.
لستە و پستە: خواردنی شتێک و لستنەوەی قاپەکەی.
لستە و پستەدان: لستە و پستە.
لغاڤ: با. لغاو.
لغاو: ئاسنێکی ئەڵقەدارە دەکرێتە دەم و لغاوەی وڵاخەوە و دەستە جڵەوی پێوە دەکرێ و سوار دەیگرێ بەدەستیەوە.
لغاو شلکردن: بریتییە لە زیادە سەربەستیدان بەیەکێک.
لغاوکردن: بریتییە لە جڵەوگرتنی یەکێک. کردنی لغاو بەسەر وڵاخدا.
لغاو گرتن: بریتییە لەجڵەوگرتنی یەکێک.
لغاوە: دابڕاوی ئەملا و ئەولای دەم.
لغاوەبڕکێ: جۆرە برینێکی پچووکە لە لغاوەی مەردووم دێ.
لغاوەبڕێ: لغاوەبڕکێ.
لغاو هەڵبڕین: توندکردنی لغاوەی وڵاخ.
لغاو هەڵکێشان: لغاوهەڵبڕین.
لف: وێنە و ماندن: من (لف)ی تۆ نیم.
لفانە: گیانداری دووانە. شەنگڵە بەرەکەتە.
لفک: با. لفکەی مێزەر و جامانە.
لفکە: شتێکی زبری شاشی چنراوە لە بەن یا لە گوش مەردووم بەسابوون خۆی پێ دەشوا. کلکی سەرێچ.
لفکەشامی: بەری گیایەکە وەک لفکە زبرە، خۆی پێ دەشۆرێ.
لفگرتن: د. جووتگرتن.
لفگیری: د. لفگرتن.
لفلف: هەڵەکۆک.
لفە دوانە: د. لفانە.
لڤاندن: ز جوولاندن.
لڤین: ز. جووڵان.
لق: چڵی درەخت، (لقلق) شتی چڵ چڵ.
لقاو: لغاو.
لقلقی: جۆرە ترێیەکی ئاوییە وەک (مام برایمە) بەڵام ئەم جیرە.
لک: گۆشەی شت: (لکی) بوخچەکە گرێ دە. لق. گرێ.
لکان: نووسانی دوو شت پێکەوە.
لکاندن: نووساندنی دوو شت بەیەکەوە.
لکانن: د. لکاندن.
لک لێبوونەوە: وەچە کەوتنەوەی زۆر لە یەکێک. لق و پۆپ دەرکردن لە درەختێک.
لکمل: د. ئاڵوو.
لکولۆ: چەند گرێیەکە کە لە ئەندام دەرچێ.
لکە: هـ. گرێ.
لکیاگ: د. شتی لکاو.
لکیان: د. لکان. پێوەبوونی سەگ.
لگێن: خشتی کاڵ.
لم: زیخی شینکاری زۆر ورد. سک (هـ).
لمبۆز: لمۆز.
لمبیز: با. لمبیس.
لمبیس: با. خورطووم.
لمت: د. جۆرە ملتەیەکە وەک قەوزە.
لمۆز: دەم قەپۆزی هێندێ گیاندار، ودک سەگ و بەراز.
لمووز: لمۆز.
لنج: لینج.
لنجق: ل. لینج.
لنگ: لاق. لنگە.
لنگاران: لنگدان.
لنگاولنگ: گەلاوگەڵ ڕۆین. پێڵاوی تاکەوتاک.
لنگداران: د. لنگدان.
لنگدان: تاودانی وڵاخ.
لنگوو: هەویر ترشێکی کەمە کە لە نێوارەوە بکرێتە ناو و ئاردی تێکەڵ بکرێ بۆ ئەوەی تا بەیانی بترشێ و لەگەڵ هەویردا تێکەڵ بکرێ.
لنگە: جەواڵێکی گەورەی یەکتاییە، خەلە و خەرمانی پێ دەپێورێ.
لنگەشە: د. گورگەلۆقە.
لنگەشەلێ: هەنگڵەشەلێ.
لنگەفرتێ: لنگدان بەیەکدا لە پالەوە .
لنگەفرە: لنگەفرتێ.
لنگەفرێ: لنگەفرتێ.
لنگەوتلوور: پاڵکەوتن و لنگ ڕاکێشان.
لنگەوژوور: کەوتن و لنگ بەرزکردنەوە بۆ ئاسمان.
لنگەوقووچ: لنگەوژوور.
لنگەلەرزێ: لنگەلەرێ.
لنگەلەرێ: لەرزینی لنگ لە ترسا یا لە سەرما.

لۆ: گیایەکی بەهارییە وەک کەما بەڵام ئەم باڵای بەرزتر و گەڵای وردترە، دەدرێ بەئاژاڵ. هەودایەک لە ڕێسراو. لایەک لە شتێکی نوشتاو: جاجمەکە دوو (لۆ) کە. پیتی پرسیارە وەک (بۆچی)؟.

لیسپ: (لۆ)یەکی پرچی بگرە وتەیەکە مەردوومی هیچ و پووچی پێ بانگ دەکرێ(ز). وتەیەکە نێرینەی پێ بانگ دەکرێ(ز).

لوان: لووان.

لۆبت: مەردوومی قۆچاغی ئازا.

لوبیا: ماشە سپی.

لۆپ: ز. پۆشاکێکی ئاودامانی ئەستوورە.

لۆیت: لۆبت.

لۆپک: ز. داهۆک.

لۆتردوان: کەسێکی تەڵەکەبازە کە قسەی هیچ و پووچی بێ پەردە بکات.

لۆتروانی: تەڵەکەبازی و ساختەچێتی و قسەی بێ کەڵک و سوودکردن.

لۆتک: ز. هەڵپەڕین لە خۆشیاندا.

لوتکە: ملەی سەرشاخ.

لۆتە: ترتی بۆڵ سیس.

لۆتەخۆر: بریتییە لە مەردوومی پیسخۆری پاشماوەخۆر.

لۆتەخۆری: پیسخۆری و پاشماوەخۆری.

لۆتەر: لۆبت. تەشی.

لۆتیانە: پارەیەکە کە لۆتی دەیسێنێ.

لۆتێتی: لۆتێنی.

لۆتێنی: گەڕان و پارە بەفیڕۆدان و کەیفکردنی کوڕی گەنج بەکاڵای جوانەوە.

لۆتی: کەسێکە کە شایی بگێڕێ یا مەیموون و ورچ هەڵپەڕێنێ. کوڕی گەنج کە خۆی جوان بکا و سەرسەری بسووڕێتەوە.

لۆتی خۆر: کەسێکە شتی ئەم و ئەو بەڕیسوایی بخوا.

لۆتیگەری: گوزەرانکردن بەشایی گێڕان و مەیموون و ورچ هەڵپەڕاندن.

لۆچ: چرچی شت، (لۆچ لۆچ) چرچی زۆر. وتەی پرسیارە وەک (بۆچی)؟.

لۆچاو: د. شەپۆلی ئاو.

لۆچکە: د. لەواشەی لچی کەر .

لۆچی: بۆچی.

لۆخ: پێستێکی تەنکە لە ناوەندی گۆشت و پێستی گیاندارا (د).

کەرەپوو (د). بەفرێکە بەهوی باران یا گەرماوە ئاوی لێ هەڵنیشتبێ.

لۆخانە: د. هەزار لۆغانە.

لۆدە: کادانێکی درێژە لە تەنشت ئاواییەوە لە قوڕ بەرز دەکرێتەوە تا پشتێنەیەک و پڕ دەکرێ لە کا و بەقوقزی سەرەکەی سواغ دەدرێ.

لۆر: لۆرک. مەڵبەند(د). باری گران: کەوتووە بە(لۆر)ی خۆیدا (د).

لۆراسی: د. لۆریاسی.

لۆرت: مەردوومی زۆر دەوڵەمەند.

لۆرتە: لۆتە.

لۆرد: لۆرت.

لوڕ: تیرەیەکی گەورەیە لە کورد لە نزیک کرماشانەوە.

لۆرک: ژاڵە.

لوڕی: زبانێکە کە تیرەی لوڕ قسەی پێ دەکا. جۆرە کورتانێکی درێژکۆلەیە.

لۆرک: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ئاوی پەنیر دروست دەکرێ. فرۆ (با).

لۆرکە: ناوە بۆ جۆرە گۆرانییەک.

لۆرە: لەبەرخۆوە گۆرانی وتن. لۆرەلۆر: لۆرەی یەک لەدوای یەک.

لۆرە لەپ: دوو دارە بەمسەر و بەوسەری مەشکەوە (دۆژەنک) یان تێ دەبرێ و، لەکاتی ژەندنیدا دەستی پێوە دەگیرێ.

لۆریاسی: جۆرە کاڵەک و شوتییەکی درێژکۆلەی زلە.

لۆری: سابرێنێکە کە لە ڕانێکەوە بچێ بۆ ڕانێکی تر بۆ تەگە و سواربوون. ئۆتۆمۆبێلی گەورەی بار.

لۆزەندەر: مەردوومی زەبەلاح.

لۆزەو: هەڵڕژان بەزۆری.

لۆژ: پیاوی سستی تەمەڵ.

لۆژە: بێ هێزی و بێ تینی گیاندار بەهۆی نەخۆشی یا برسێتییەوە، (لۆژەلۆژ) لۆژەی یەک لەدوای یەک.

لۆس: چەند دارێکە ڕاست و چەپ بەگوریس هەڵبەسترابێ لە شتێکی قورس کە دەست لێی گیر نەبێ بۆ هەڵگرتنی لۆسەکە. گیانداری تەمەڵ. (لۆسبوون) تەمەڵبوون.

لۆسبوون: ئامۆژگاری وەرنەگرتن: مێشکی لۆس بووە، قسەی پێوە ناوەستێ.

لوسکە: کوڕی لووس و پووس کە لای پیاوێک بێ.

لوسکەبازی: د. هەتیوبازی.

لۆسەکە: گیایەکە بنکەکەی وەک بنکی هەڵەکۆک وایە بەڵام تۆزێ گەورەترە دەخورێ.

لۆش: ز. نانێکە هەویرەکەی هەڵ نەهاتبێ.

لۆشکە: جۆرە دەنگێکە لە وڵاخی یەکسمەوە دێ لە کاتێکدا کە ئالیک یا ئاوی بۆ دەبەی یا بەچکەی خۆی دەبینێ. جۆرە گریانێکە بە لووت، (لوشکە لوشک) لوشکەی یەک لەسەر یەک. جووتە وەشاندنی وڵاخ.

لۆشكە: د. لۆچكە.
لۆشمە: د. جۆرە گیایەكە.
لۆغە لۆغ: دەردێكە پەیدا دەبێ لە گەروودا: یاخوا لۆغەلۆغت پێ كەوێ.
لۆق: لە ئەژنۆ بەرەوخواری گیاندار. لۆقە (د).
لۆقاندن: د. لۆقەكردن.
لۆقانن: د. لۆقاندن.
لۆقلۆقی: شتی لۆقن.
لوقمە: قایشێكە لە قەڵتاغی ئاوزەنگی وڵاخ هەڵدەكێشرێ.
لوقمەكردن: گرفتكردن.
لۆقن: شتی لۆق درێژ.
لۆقـە: ڕۆینی وڵاخـە لە ناوەندی ڕەوت و چوار ناڵەدا، (لۆقـە كردن) غاركردن بەلۆقە، (لۆقەلۆق) لۆقەی زۆر.
لۆق هەڵهێنان: ڕۆیشتن بەخێرا و بە هەنگاوی زل.
لۆق هەڵهێنانەوە: لۆق هەڵهێنان.
لۆقین: ز. ڕۆیشتن بەخێرا و بەشپرزەیی.
لۆك: جـۆرە دەرمـانێكی سـوورە كـاغـەز و هێندێ شـتی تری پێ چەسپ دەكرێ بۆ ئەوەی كە دەستكاری نەكرێ. مـەردوومی ئازا (ز). حوشتری ڕەسەن (ز) حوشتری نێر.
لۆكاندن: گەوزاندن و دەستبازیكردن. بریتییە لە گاین (ز).
لۆككردن: لۆكنان بەكاغەز و شتی تردا.
لۆكە: بەری پەموو.
لۆلكە: قەمیاغی زەیستان.
لۆلۆ: ز. جۆرە گۆرانییەكە.
لۆلە: وتەیەكە لە ڕووی خۆشەویستییەوە بەمنداڵ دەوترێ.
لۆلەپ: لۆرە لەپ.
لۆمە: سەرزەنشت.
لۆنگ: كەوڵپێست (ه). پەشتەماڵ (د).
لۆنە: لۆی شـتی باریكی ڕێسراو لە دەزوو یا بەن یا لە شـتی تر: كشتەكی دوو(لۆنە) یا سێ(لۆنە).
لوو: گۆشتپـارەیەكی خڕی ڕەقە لە ئەندامی هێندێ گیـاندار پەیا دەبێ. وتەیەكـە بەكـاردێنرێ لە جـیـاتی وتەی (ئەو) بۆ نێرینەیەك كە نادیاربێ، یا ڕووی گفتوگۆی تێ نەكرێ (ز). گیای لۆ (د).
لووا: بەرگن.
لووان: گونجان و هەڵسووڕان: بۆم (نالوێ). ڕۆیشتن (ه).
لووای: ه. ڕۆیشتن.
لووت: ئەندامێكی بەرزە بەناوەڕاستی دەموچاوی گیـانداردوە، دوو كونی تێدایە بۆنی لێوە دەكا.
لووتاوێژ: د. لووت هەڵكردن لە شتێك لەبەر حەز لێ نەكردنی.

لووت بەبەرخۆداهاتنەوە: بریتییە لە عارنان و پەشیمانبوونەوە لە شتێك.
لووت بە خۆداهاتنەوە: لووت شكان.
لووتپژان: خوێنی لووت بەربوون.
لووتچووزانەوە: بریتییە لە زۆر پێ ناخۆشبوونی قسەیەك.
لووتخـواری: بریتـیـیـە لە دڵگیـری و ناڕەزایی لە شـتـێك: فـلان كەس لووتی لێم خوارە.
لووت داژەندن: بریتییە لە ماتی و زویری.
لووتسوڵانەوە: د. لووت چووزانەوە.
لووت شكان: بریتییە لە دەماخ شكانی یەكێك.
لووت شكاندن: بریتییە لە دەماخدانی یەكێك.
لووت لێخوران: بریتییە لە ئارەزووكردنی شتێك.
لووت لێخوریان: لووت لێخوران.
لووتوبزووت: وتەیەكـە لە هێندێ شـوێندا بەكـاردێنرێ لە جـیـاتی وتەی (كوتوپڕ): دوێنێ (لووتوبزووت) تـووشی فـیـسار كەس بووم.
لووتوپووت: بریتییە لە پرت و بۆڵ.
لووتوو: جۆرە ماسییەكی زلی لووت درێژە.
لووتە: مەردوومی لووت كورتی پچكۆلە. لوتكە (د).
لووت هاتنەخوارەوە: د. لووت شكان.
لووتەلا: مەردوومێكە كە لووتی لێت خواربێ.
لووتەلایی: بوونی یەكێك بەلووتەلا.
لووتەوانە: ئـەڵـقـــە یا سنگێكی زێڕ یا زیـوە، ژنان دەیكـەنە لـووتیـــان. زبانەیەكی دارینە لەســـەر باری درێژی دەدرێ لە دوودەری و پەنجەرە بۆ ئەوەی نەكرێتەوە.
لووت هەڵكردن: بریتییە لە زویری و دڵگیری لە یەكێك.
لووراندن: تێهەڵكردنی سەگ و گورگ بەلوورە.
لوورانن: د. لووراندن.
لوور: با. ژاڵە.
لوورك: با. لوور.
لوورە: جـــۆرە دەنگێكی درێژە لە ســـەگ و گـــورگـــەوە دێ، (لوورەلوور) لوورەی یەك لەدوای یەك.
لوورەكردن: لووراندن.
لووزەو: ڕێژەوی زۆر (تیار). بەتوندی هەڵڕژان.
لووس: شتێكە كە زبر نەبێ. تاڤگە. بریتییە لە كوڕێك كە مووی لێ نەهاتبێ.
لووساووك: پلوسك.
لووسایی: شوێنی لوس لە شتێك.
لووسكاری: پەرداخكردنی شت.
لووسكردن: نەهێشتنی زبری شت.

لووس و پووس: شتی زۆر لووس.
لووسی: لووسایی.
لووشاندن: لووشەکردن.
لووشە: دەنگێکە لە دەمەوە دێ لەکاتی هەڵقوراندنی شتی شلدا، لووشە لووش: لووشەی یەک لەدوای یەک. گیایەکی بەهاری گەڵا پانە، دەکرێتە دۆکولیوەوە. جۆرە دەردێکە تووشی وڵاخی بەرزە دەبێ.
لووشەکردن: پەیاکردنی لووشە لە دەمەوە.
لووشین: د. لووشەکردن.
لووق: با. قونەی باڵدار.
لووگی: مەردوومی سەرسەری.
لوول: شتێکە لە خۆیا گرژبێ و پێچی خواردبێ. مەست (د).
لوولاق: ئێسقانی خوار ئەژنۆ تا قولەپێ.
لوولبوون: کرژبوون و پێچخواردنی شت. بریتییە لە قەڵەوبوون.
لوولدان: لولکردنی شت. بریتییە لە خواردنی شتێک بەهەڵپە و دەستوبرد.
لوولک: جۆرە لوولەیەکە لە قامیش، یا شتێکی تر، چەند کونێکی تێدایە، فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی خۆشی لێ پەیا دەبێ، لوولوو.
لوولکردن: پێچانەوەی شت.
لوولک ژەن: کەسێکە کەلوولک باش لێ بدا.
لوولکە: لوولوو.
لوولگ: لوولک.
لوولوو: بەکرەیەکە کە ریسی لەسەر هەڵکرابێ بۆ خستنە ناو مەکۆی جۆڵاییەوە.
لوولە: جۆرە شتێکی بۆشی باریکی کوناودەرەی ڕاستە.
لوولەبەند: لوولە و زنجیر.
لوولەدار: بزن و مەرێکە کە گوانی ئەستوور و درێژ بێ.
لوولەژەن: لوولک ژەن.
لوولەساز: ئاسنگەرێکە کە لوولەی تفەنگ دارێژێ.
لوولەک: لوولەیەکی بۆشە، هەردوو سەری کراوەیە، بەڵام ئەم گەورەیە وەک بۆریەی سۆیا (اسطوانە).
لوولەکردن: لوولکردن.
لوولەکی: شتێکە وەک لوولەک وابێ.
لوولە و زنجیر: جۆرە خشڵێکی زێرینە چەند لوولەیەکی تێدایە ژنان ڕاست و چەپ دەیکەنە ملیان.
لوولەینە: د. لوولێنە.
لوولێ: هە. لوولک.
لوولیان: د. پێچران و لوولبوونی شت.
لوولێنە: گۆزەڵەی دەسک و لوولەدار.

لوێچ: لەوێچ.
لوێخەڕوو: ل. ڕیخۆڵە.
لوێشک: با. کولێرە. لووشە.
لۆبە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (بۆیە).
لە: پیتێکە بۆ گەلێ مەبەست هاتووە، (١) بۆ دەستکردن بەشتێک کە خاوەنی برانەوەبێ لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک یا لە کاتێکەوە بۆ کاتێک، (لە) سەرەتای کتێبەکەوە تا دواییم خوێندەوە، یا (لە) بەیانییەوە تا نیوەڕۆ ڕۆیشتم. (٢) بەمەعنای (هێند) هاتووە: (لە) هەموو میوەیەک بخۆ واتە لە هەر جۆرە هێندێک. (٣) بۆ باسکردنی ئەسڵی شتێکە: ئەم گوارەیە (لە) زێڕ و ئەم بازنە (لە) زیوە، واتە لە زێڕ و زیو دروست کراون. (٤) دەچێتە سەر هۆی شت: (لە)بەر تۆ هاتم، واتە بوونی تۆ مایەی هاتنی من بوو. (٥) دەچێتە سەر باو بەسەردادراو (مفضل علیه): نووسینی من لە هی تۆ جوانترە: (٦) لە سەرەتای وتارەوە بەگەلێ مەعنای تر دێ وەک بڵێیت: (لە) کوێ بوویت؟ یا (لە)چی دەگەڕێیت؟ یا (لە)بەرت مرم، یا (لە)چاوی منت کەوی. (٧) زیاد دەبێ لە وتاردا. بەم ڕەنگە لە فرێدانیدا زیانێک پەیا نابێ مەگەر لە هۆنراوەدا نەبێ کە وەزنەکەی تێک بچێ: (لە)بۆ خەڵقی خەڵات بەخشانی ماچە، واتە بۆ خەڵقی.
لە ئاودان: بریتییە لە فیڕۆدانی شت.
لهازە: با. نوێڵ.
لەب: لێو.
لەبا: بەبا: ئەو دەڵەسەگە (لەبا)یە، واتە بەبایە.
لەباتی: لەجیاتی.
لەبادە: د. لبادە.
لەبار: شتێکە کە بۆ کارێک باش بگونجێ: ئەریان بۆ خوێندن (لەبار)ە.
لەبارابوون: تەوانایی یەکێک بۆ کارێک: سالار (لە بارایەتی) بخوێنێ.
لەباربوونەوە: د. بریتییە لە مندالبوونی ئافرەت.
لەبارچوون: منداڵ فرێدان بە نەبەکامی.
لەبارچوونەوە: د. لە سک وەستانەوەی ئافرەت.
لە بارە: لە بابەت: دوێنێ لە بارەی فلان کەسەوە دوایت، واتە لە بابەت ئەوەوە.
لەبان: گیایەکی گەڵا پانی ئاوی درێژە حەسیری لێ دروست دەکرێ.
لەبڕ: لە گۆترە: (لەبڕ) ئەم کارەم بۆ بکە.
لەبڕ بوونەوە: بریتییە لە لەڕبوون و لاوازبوون بەهۆی نەخۆشییەوە.

لەبرێژ: شتێکە کە پڕ بێ و بەلێواریدا بێتە خوارەوە.

لەبرچوون: زۆر برژانی هێلکە. زۆر سووورەوەبوونی (کلّ) بەجۆرێک کە زۆر لە ئەندازەی خۆی تێپەڕیبێ.

لە برێتی: لە بریتی.

لە بری: لەجیاتی.

لە بریتی: لەباتی.

لەبزەرینە: د. چێشتێکە لە ساوەر و نیسک دروست دەکرێ.

لەبزینە: جۆرە خواردەمەنییەکی شیرینە، لە شەکر و نارد و گوێز، یا بادام دروست دەکرێ.

لەبلەب: جۆرە کۆترێکە.

لەبلەبی: نۆکی سوێرکراوی برژاو.

لەبۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجیاتی وتەی (بۆچی). بۆ.

لەبە: گۆشتی چەوری بەزاوی.

لەبەر: وتەیەکە هۆی شتی پێ باس دەکرێ: (لەبەر)تۆ هاتم. وتەیەکە پرسیاری هۆی شتی پێ دەکرێ: (لەبەر)چی هاتیت؟.

لەبەرچاو: شتێکی دیاری ئاشکرایە کە بەرچاوی هەموو کەس بکەوێ.

لەبەرچاوکەوتن: بێزرانی شت لە مەردووم.

لەبەرچوون: سووکی کارێک لەسەر شان و تەواوبوونی بەئاسانی: کاری تۆم زوو (لەبەر دەچێ) یا ئەم فرمانەم هەر (لەبەر ناچێ).

لەبەرچوونەوە: د. لەبارچوونەوە.

لەبەرچی: بۆچی.

لەبەردان: بریتییە لە بەفیڕۆدان و لەناوبردنی دارایی: فیسار کەس هەرچی بوو (لە بەردی دا).

لەبەرڕۆیشتن: لەبەرچوون.

لەبەرڕۆین: لەبەرڕۆیشتن.

لەبەرکردن: پۆشینی کالا. خستنە یاد و جێگیرکردنی شتی نووسراو، یا بیستراو لە مێشک و دلّدا: دەرسەکەم (لەبەر کرد).

لەبی: لەبێ.

لەبێ: با. بەلێ.

لەبیتاندن: ز. جوولاندن.

لەبیتین: ز. جوولان.

لەبیخە: با. لە پەیەکە لە ئارد، یا لە برویش، کە بخرێتە سەر پارچە قوماشێک بۆ ئەوەی کە لەسەر ئێش و ئازارێک دابنرێ.

لەبیربوون: مانی شتێک لە بیرت.

لەبیرچوون: دەرچوونی شت لە یاد.

لەبیرچوونەوە: لەبیرچوون.

لەپ: بەری دەست. لێوی ئەستوور (د). (لەپەلەپ) پەلەکوتی.

لەپارە: پارچەیەکی پانی ئەستوورە لە هەموو شتێک کە بەقەد لەپەدەستێک بێ. گوژمەی گوێز و توو (هـ).

لەپاش: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەکاتی تەواوبوونی وتارێک و دەستکردن بەوتارێکی تر.

لەپاشا: لەپاش.

لەپاشان: لەپاش.

لەپاشانا: لەپاشان.

لە پاکەوتن: د. لە پێ کەوتن.

لەپان: د. پاژنەی پێ.

لەپڕ: ناکاو.

لەپڕا: لەپڕ.

لەپکە: جۆرە کووژەکەیەکی شینە بەناوچەوانی منداڵدا هەڵ دەواسرێ بۆ چاوەزار، گوێچکە ماسی.

لەپماڵ: سواغدان بە لەپی دەست.

لەپۆرت: هـ. پەپکە هەنجیر.

لەپ و لەوس: دەم و قەپۆز.

لەپە: چێشتی نە زۆر شلی نە زۆر توند. لەتکەنۆک. سواغ (د). لەبرێژ (د).

لەپەتیر: ز. کەشکەک.

لەپەکوتێ: دەستکوتان لەبەر نەبینین.

لەپەوڕوو: بەسەر دەدما پاڵکەوتن.

لە پێست چوونەدەردوە: بریتییە لە تووڕەبوون و دلتەنگ بوون لە شتێک: لە داخی نەریمان کە ناخوێنێ وەختە لە پێست بچمە دەرەوە.

لە پێست دەرچوون: لە پێست چوونەدەرەوە.

لەپێش: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بوونی شتێک لەپێش شتێکی تردا: ئەو لەپێش ئەمدا هات.

لەپێک: ز. دەستکێشێکە دەکرێتە دەست.

لەپێکردن: پێ کردن بەپێلاو و گۆرەوی و دەرپێدا.

لەپێ کەوتن: نەمانی هێزی ڕۆین.

لەت: کەرتی شت. (لەت لەت) شتی لەتویەت.

لەتان: بێ دەنگبوون. نەجوولان.

لەتاو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (لەبەر) و هەمیشە پێوبستە هۆکەی لە دوایەوە بێ: (لەتاو) ئازار خەوم لێ ناکەوێ.

لەتاوا: لەتاو، بەلام ئەم هۆکەی پێشی دەکەوێ: نیمشەو سەرم زۆر دەیەشا (لەتاوا) خەوم لێ نەکەوت.

لەتاوان: لەتاوا.

لەتاوانا: لەتاوا.

لەتبوون: دووکەرتبوونی شت.

لەتر: ڕەت: بە(لەتر) ڕۆی.

لەتربردن: ڕەتبردن.

لەتردان: ڕەتدان.

لەتک: د. لەتی پچووکی شت.

لەتکردن: دووکەرتکردنی شت.

لەتکە: لەتی هەرمێ، یا تەماتەی وشک کراو.

لەتکەنۆک: نۆکی دوولەتکراوی پووش لێ گیراو.

لەتکەوەچوون: بەمندالێکی یەک سالانە، یا دوو سالانە دەوترێ کە بگری بەکوڵ بەجۆرێک کە چەند هەناسەیەک دەنگی دەرنەچێ لەبەر جەختی گریانەکەی.

لەتوپەت: شتی لەت لەتی ونجڕ ونجڕ، (لەتوپەتبوون) لەتبوونی شت بەزۆری، (لەتوپەتکردن) لەتکردنی شت بەزۆری.

لەتوکەت: لەتوپەت.

لەتە: د. لەت.

لەتەچن: د. سوالکەرێکە کە لەتە نان بچنێتەوە.

لەتەچنی: د. سوالکردن بۆ کۆکردنەوەی لەتە نان.

لەتەر: لەتەرە. بەلەک.

لەتەرە: هـ. تەشی.

لەتەرە بۆق: د. بریتییە لە مەردوومی سک زل.

لە تەک: د. لەگەڵ.

لە جـووت چوون: باش نیش نەکـردنی ئاشـە بەهۆی نارێکی تەوەردوە: ئەم ئاشە لە جووت چووە.

لەجەر: گیانداری لاواز. ڕژدی چرووک.

لەجیاتی: لەباتی.

لەجێ چوون: ترازانی جومگەی ئەندام.

لەجێگەچوون: د. لەجێ چوون.

لەچاو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بەرامبەری کردنی دوو شت بەیەک لە شتێکدا: ئەمە (لە چاو) ئەودا باشە یا خراپە.

لەچاوچوون: بەچاوەوەبوون: زۆر خـۆت هەڵ مـەکێـشـە (لە چاو دەچێیت).

لەچاو گیـران: وتەیەکـە چاکەی یەکـێکی پێ دەدرێـتـەوە بەچاوی یەکێکدا کە سوپاسی ئەو چاکەیە نەکا.

لەچک: پارچەیەکی چوارگۆشەیە لەسەر و مل دەئالێنرێ و گرێ دەدرێ. دەسماڵی کۆڵی ژنان.

لەچک بەسەر: لەچک بەسەرە.

لەچک بەسەرە: بریتییە لە ئافرەت

لەچککردن: ئالاندنی لەچک لە سەر و ملەوە.

لەچەر: ڕژدی چرووک.

لەچەری: ڕژدی و چرووکی.

لەچەک: لەچک.

لەچی: لەبەرچی.

لەحیم: شـتـێکە لە قـەلایی و ئەوشاتر دروست دەکرێ، تەنەکە و مس و هێندێ شـتـی تری بەئاگـر پێ لێک دەدرێ، (لەحـیم کردن) پێکەوە لکاندنی دوو شت بەلەحیم.

لەحیمکاری: کاری لەحیم کردن.

لە خرتکە چوون: لەجێ چوونی جومگەی ئەندام.

لەخرین: با. کەسێکە کە بەیانی هیچی نەخواردبێ.

لەخشان: لەخشین.

لە خـشـتـەبردن: بریتـییـە لە هەڵخـەڵەتاندن و لە ڕێ دەرکـردنی یەکێک.

لەخشتەچوون: هەڵخەڵەتاندن.

لەخشە: جووڵەی شت لەجێیی خۆی.

لەخشیان: د. لەخشان.

لەخشین: تێکچوون و جووڵانی شت لەجێیی خۆی.

لەخۆبووردن: دەست هەڵگرتن لە ژیانی خۆت لەسەر شتێک.

لەخۆ ڕابینین: دەسەلات و بەخۆدا ڕاپەرموون لە کارێکدا.

لەخۆڕادیتن: لەخۆڕابینین.

لەخۆبوونەوە: عوزر هێنانەوە بۆ یەکێک لەگەڵ تەریقیدا.

لەخۆچوون: بێ هۆش کەوتن.

لەخۆخەفتن: کەسێکە کە ئاگاداری پاک و تەمیزی خۆی بکات.

لەخۆدەرچوون: د. بریتییە لە فیز پەیاکردن.

لەخورتن: لە خرین: لە خورتنی چامەخۆردوە.

لەخۆکردن: دڵگیرکردنی یەکێک لە خۆت.

لەخۆگۆڕان: بریتییە لە فیز پەیاکردنی یەکێک.

لەخۆوە: بەشتێک دەوترێ کە کەس دەستی تێدا نەبێ: لە خۆمەوە چووم، یا لە خۆیەوە هات.

لە خەم ڕەخسین: بریتییە لە کزربوون و پێگەیشتنی شتێک.

لەداردان: هەڵواسینی مەردووم بەداردا.

لەداودەرهاتن: د. ڕزگاربوون لە تەنگانەیەک.

لەدوودان: لغاو شلکردن بۆ یەکێک.

لەدەستچوون: بریتییە لە نەمان و لەناوچوونی شتێک.

لەدەستدان: بریتییە لە لەناوبردنی شتێک.

لەدەسـتـدەرچوون: دەرچوونی شـتـێک لەژێر دەسـتت کـە بۆی پەشیمان بیت.

لە دەست کەفتن: د. لەدەست کەوتن.

لەدەستکەوتن: بریتییە لە دەوڵەمەندبوون.

لەدەسـتـهـاتـن: دەسـەلات و تەوانایی یەکـێک بەسـەر کـارێکدا: فیسـار کەس لە دەستی دێ یارمەتیت بدات.

لەدەفی: د. هەرزەیی.

لەدەم دەرپەڕین: دەرپەڕینی وتە لە دەم بەڕەنگێک کـــە لیّی پەشیمان بیت.

لەدەم دەرچوون: لەدەم دەرپەڕین.

لە دەماخدان: شکاندنی لووتی یەکێک و لە کەیفدانی.

لەدەماغدان: لە دەماخدان.

لەدەمەوەدان: دووچارکردنی یەکێک بەتێچاندن بۆ لای یەکێکی تر.

لەدەورگەڕان: خۆگێڕان بەدەوری یەکێکدا بۆ ئەوەی بەلاکەی ئەو لەو کەسە کەویّ.

لەراندن: جوولاندنی شت.

لەراندنەوە: جوولاندنەوە.

لەرانن: د. لەرانن.

لەراننەوە: د. لەراندنەوە.

لەرانەوە: لەرینەوە.

لەڕ: گیانداری لاواز. ناوی تیرەیەکی گەورەیە لە کورد (ز).

لەڕک: لاکی لەڕی لاواز.

لەڕوو: شتێکە بەڕووەوەبیّ و دیار بیّ.

لەڕوودا دامان: ڕووگیربوونی یەکێک بەرامبەر بەیەکێک.

لەڕوودان: دانەوەی شتێکی ناشیرین بەڕووی یەکێکدا.

لەڕەبا: جۆرە بادارییەکە دووچاری گیـاندار دەبیّ و، تا دیّ لەڕی دەکا.

لەڕیّ دەربردن: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندن و هەڵفریودانی یەکێک.

لەڕیّ دەرچوون: بریتـیـیـە لە لادانی یەکـێـک لە ڕەوشت و خـووی جوان.

لەڕیّ لادان: لەڕیّ دەرچوون.

لەڕی: لەجەری و کەم گۆشتی.

لەرز: نەخۆشـیـیـەکـە دووچاری هێندیّ کـەس دەبیّ هەمـوو لەشی دیّتە لەرزە لە سەرماندا.

لەرزان: شتێکە کە بلەرزیّ: لەرزانە ئەوریشە.

لەرزانە: پۆیلەی سەری ژن. جۆرە گۆرانییەکی کوردییە (د).

لەرزانەوە: لەرزینەوە.

لەرزبرین: نوشتە نووسین بۆ یەکێک کە تووشی لەرز بووبیّ.

لەرز بۆ برین: بریتییە لە تۆقاندنی یەکێک.

لەرزک: با. لەرزۆک.

لەرزگرتن: لەرزهاتن لە یەکێک.

لەرز و تا: جۆرە نەخۆشییەکە لە پێشەوە بە لەرز و لە پاشا بە تا دەیگریّ.

لەرز و تادار: کەسێکە دووچاری لەرز و تا بووبیّ.

لەرزۆک: گیاندارێکە کە ئەندامی بلەرزیّ.

لەرزە: لەرینەوەی ئەندام یا شـتـی تر، (لەرزەلەرز) لەرزەی یەک لەسەر یەک.

لەرزهاتن: لەرزگرتن.

لەرزەک: بوومەلەرزە، زەوی سستەک.

لەرزین: جـوولانەوەی ئەندامی گـیـاندار، یەک لەسـەر یەک لە سەرما یا لە ترسا.

لەرزینەوە: لەرینەوە.

لەرۆک: شتێکە لەوانەبیّ کە بلەرێتەوە.

لەرە: جـوولـە و لەرینەوەی شت، لەرەلەر: لەرەی یەک لە دوای یەک.

لەرینەوە: لەرەلەری شت.

لەز: با. پەلە و خێرایی: نەریمان بە(لەز)ە. واتە بەدەستوبردە.

لەزاندن: ز. پەلەکردن.

لە زک: نزیک: لە زک بوو بێم بۆ لات.

لەزکرن: ز. لەزاندن.

لە زک وەستانەوە: سک نەکردنی ئافرەت لەبەر پیری.

لە زک وێستانەوە: لە زک وەستانەوە.

لە زکەوچوون: د. لە سک وەستانەوە.

لە زگ وەستانەوە: لە زک وەستانەوە.

لە زگ وێستانەوە: لە زک وێستانەوە.

لەزگین: کەسێکە کە زۆر بەپەلەبیّ.

لەزین: ز. لەزاندن.

لەسەر: وتەیەکە بۆ بلندی بەکاردێنریّ: باگردێنەکە (لەسەر) بانە.

لەسەرچوون: د. لەبیرچوون.

لەسەرخۆ: گیانداری هێدی و شێنەیی، (لەسەر خۆبوون) بوونی گیاندار بەهێدی و شێنەیی.

لەسەرخۆچوون: بیّ هۆشکەوتنی گیاندار.

لەسەرخۆیی: هێدییێتی و شێنەیی.

لەسەردەستان: ژنێکە کە ژانی پێدابیّ و منداڵی بیّ.

لەسەرڕۆیشتن: بریتییە لە درێژەدان بەقسەیەک.

لەسەرڕۆین: لەسەرڕۆیشتن.

لەسەر قەراخ: بەرداشێکە کە لەبەر زۆر ئیشکردن ناوەڕاستەکەی چاڵ بووبیّ و، زەبر هەر لەسەر قـەراغی بیّ: ئەم ئاشە لەسـەر قەراغە.

لەسـەرکـردن: کـردنی یەکـێـک بەهاوبەش، یا هاوبیـری خـۆت لە شتێکدا.

لەسـەرکـردنەوە: یارمـەتیـدانی یەکـێـکی زدبوون کـە زۆرێکی بۆ هاتبیّ.

لەسەرگریّ: بەرداشێکە کـە ناوەڕاسـتەکەی قۆقـز بیّ: ئەم ئاشـە لەسەر گرتیە.

لەسەرەوکردن: د. لەسەرکردنەوە.
لەش: جەستە و ئەندامی گیاندار. بریتییە لەپاش و پێشی مەردووم.
لەش بەبار: بریتییە لە کەسێک کە هەر نەخۆش و دەردەداربێ.
لەش بەدۆشاو: بریتییە لە یەکێک کە بەبایەک نەخۆش بکەوێ.
لەش پێس: کەسێکە بەهۆی چوونە لای خێزانی یا بەهۆی شەیتانی بوونیەوە مەلەی کەوتبێتە سەر.
لەش پیسی: بوونی مەردووم بەجۆرێک کە مەلەی لەسەربێ.
لەشی سووک: کەسێکە زۆر بەسووکی هەڵسووڕێ.
لەش قورس: بریتییە لە مەردوومی تەمەڵ. بریتییە لە مەردوومی لەش پیس.
لەش قورسی: تەمەڵی. لەش پیسی.
لەشکر: کۆمەڵی سەرباز.
لەشکر ئارا: گەورەی لەشکر.
لەشکردار: لەشکرەوان.
لەشکرشکێن: مەردوومی ئازای جەنگاوەر.
لەشکرکاری: لەشکر کۆکردنەوە و هێنان و بردنی.
لەشکرگا: شوێنی لەشکر.
لەشکرەوان: د. سەرلەشکر.
لەشکری: سەرباز.
لەشکەر: با. لەشکر.
لەش گران: لەش قورس.
لەش گرانی: لەشقورسی.
لەشۆر دەرکردن: بریتییە لە دەرکردنی شت لە ئەندازەی خۆی.
لەشولار: جەستە و ئەندامی جوانی ئادەمی.
لەشیر برینەوە: برینەوەی منداڵی شیرەخۆرە لە مەمک.
لەعل: جۆرە بەردێکی ئاڵی بەنرخە.
لەعلە: د. لالە.
لەعوزرچوونەوە: لە خوێن وەستانەوەی ژن لەبەر پیری.
لە عوزروەستانەوە: لە عوزرچوونەوە.
لەغاو: لغاو.
لەغاوە: لغاوە.
لەغاوەبڕکێ: لغاوەبڕکێ.
لەغاوەبڕێ: لغاوەبڕێ.
لەغاوهەڵبڕین: لغاوهەڵبڕین.
لەغاوهەڵکێشان: لغاوهەڵکێشان.
لەغەر: ز. گیانداری لەڕ. گۆشتی لەڕ.
لەغەم: قومووشی قووڵی سەر گیراو.
لەغم لێدان: هەڵکەندنی قومووش.
لەڤان: ز. بێ دەنگبوون و دامرکان.
لەڤەن: با. قامیش.
لەق: شتێکە کە لەجێی خۆی بجووڵێ: لق (د). گاز (با).
لەقاندن: جووڵاندنی شت لە جێی خۆی.
لەقانن: لەقاندن.
لەقاو: شتی لەقیو. لغاو.
لەقبوون: شلبوون و جووڵانی شت لەجێی خۆی.
لەقکردن: شلکردن و جووڵاندنی شت لەجێی خۆی.
لەقلەق: باڵندەیەکی لۆق و دەنووک و ملدرێژی ڕەش و سپییە. چێشتێکە لە گەنم و کونجی دروست دەکرێ (د).
لەقلەقی: جۆرە ترێیەکی بۆڵ زلی خڕی پێست ئەستووری بۆرە
لەقماڵ: شلبوونی دەستەدووی هەوجارە بە جۆرێک کە گاسن باش نەچێ بەزەوییدا.
لەقمکردن: با. پاچەکۆڵەکردنی بنکی کاڵەک و شووتی و تەماتە و هێندێ شتی تر و، پاڵخستنی لقەکانی و خۆڵکردن بەسەریدا بۆ تەرزهاویشتن.
لەقولۆق: چەند شتێکن کە لە جێی خۆیان ترازابن و لەق بووبن: ددانەکانم (بەقولۆق) بوون.
لەقولەوار: لەقولۆق.
لەقە: لێدان لە شت بەلاقێک. جووڵە، (لەقەلەق) جووڵەجووڵ.
لەقەشێل: شتێکە بەلەقە شێلرابێ.
لەقەفرتێ: لەقە داوەشاندنەوەی زۆر لە پاڵەوە.
لەقەفرە: لەقەفرتێ.
لەقەفڕی: لەقەفرتێ.
لەقەمگرتن: ڕەخنەگرتن.
لەقەوەشێن: وڵاخی چەمووش.
لەقین: بزووتنی شت لەجێی خۆی.
لەک: ناوە بۆ سەد هەزار. ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
لە کارتە: د. بێکارەی لەکارکەوتە.
لە کارخستن: پەکخستنی شت لە کار.
لەکۆڵبوونەوە: لە کۆڵکەوتن.
لەکۆڵخستن: بریتییە لە ڕزگارکردنی یەکێک لە شتێکی ناخۆش.
لەکۆڵکردن: بەکۆڵ هەڵگرتنی یەکێک.
لەکۆڵکردنەوە: لەکۆڵخستن.
لەکۆڵکەوتن: بریتییە لە ڕزگاربوونی یەکێک لە شتێک.
لەکۆڵگرتن: لەکۆڵکردن. بەستنەکۆڵی کۆڵوانە.
لەکوێ: وتەیەکە پرسیاری پێ دەکرێ بۆ دیاری کردنی شوێن.
لەکە: پەڵەی چڵکنی شت.
لەکەردم کەفتگ: د. لە کەردم کەوتوو.
لە کەردم کەوتن: لەکارکەوتن.
لەکیسچوو: شتێکە کە لە دەست چووبێ.

لە کیس چووک: د. لەکیسچوو.

لە کیسچوون: لە دەست چوونی شتێک.

لەگام: کەسێکە کە زۆر کلکەلەقێ و ڕووپامایی بکات.

لەگان: لەگەن.

لەگرسە: د. شتی مەیو وەک خوێن.

لەگرە: لێرە.

لەگرەودوا: لە ئێستا بەدواوە.

لەگژ: خەریک: چووم بۆ لای ئەریمان دیم لە گژ دەرسەکەی بوو.

لەگلەگ: ز. لەقلەق.

لەگۆچوو: ئەندامێکە لە سەرماندا سربووبێ.

لەگۆچووگ: د. لەگۆچوو.

لەگوچوون: سربوون لەسەرماندا.

لەگۆڕهاتن: بەرامبەری کردنی یەکێک و زاڵبوون بەسەریدا.

لەگۆکەوتن: لەگۆچوون.

لەگووپدان: وتەیەکە بەیەکێک دەوترێ لە ڕووی سووکییەوە کە لە بابەت شتێکەوە نائومێد بووبێ: برۆ هەر لە گووپی خۆت بدە.

لەگەچوون: دەرچوونی جومگە و لەجێ چوونی.

لەگەڵ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بوون و هاوڕێیی شتێک لەگەڵ شتێکی تردا: (لەگەڵ) ئەریماندا ڕۆیشتم.

لەگەن: دەفرێکی مسینی دەم واڵە.

لەگیرچوون: د. لەگۆچوون.

لەل: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دەربڕینی مەبەست یا دەرنەبڕینی: ناتوانیت بڵێیت (لەل) یا من ئەو کارە دەکەم تۆ دەتوانیت بڵێی (لەل).

لەلۆ: د. لەلوو.

لەلوو: هـ. جۆلانە.

لەلووک: جۆلانە.

لەلە: کەسێکە کە تەرخان کرابێ بۆ ئامۆژگاری و ئاگاداری کردنی منداڵ، شوێنێکە لە شت کەوا بڕابێ، لەلە کردن: دابڕینی هێندێ شت بۆ مەبەستێک.

لەلەیی: ئامۆژگاری و سەرپەرشتی منداڵ لەلایەن یەکێکەوە کە بۆ ئەوە تەرخان کرابێ.

لەم: سک (هـ). برکی ترۆزی و کوولەکە (ز).

لە ماکۆدان: درووێنەی دەغڵ و گیایە بەکەرەنتوو.

لەمپا: چرای بۆریەدار.

لەمپە: با. لەمپا.

لەمپەر: شتێکە کە بکەوێتە ناوەندی دوو شتەوە بەڕەنگێک کە لە یەکیان جیا بکاتەوە (حاجز).

لەمساندن: ز. هەردوو دەست خستنەبەر باخەڵ لە سەرماندا.

لەم لاوە: وتەیەکە ئاماژە (ئیشارە)ی پێ دەکرێ بۆ لایەکی نزیکتر لە لایەکی تر.

لەمەڕ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پەیوەندی شتێک بەشتێکەوە: ئەمە وڵاخەکەی (لەمەڕ) فەرهادە.

لەمەزەڕینە: هـ. نیسکێنەی سەر بەڕۆن.

لەمەوبەر: بەر لە ئێستا.

لەمەودوا: لەمەولا.

لەمەولا: لە ئێستا بەدواوە.

لەمەولاوە: لەمەولا.

لەمێ: لێرە.

لەمیانە: لەمێ.

لەمێژ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (دەمێکە). نوێژ و خواپەرستی (ز).

لەن: زیخەڵان و وشکەڵانێکە لەناو چەم و ڕووباردا وەک دوورگە (جزیرە) پەیدابووبێ بە هۆی جیابوونەوەی قوڵێکی کەم لە ئاوەکە.

لەناوبردن: بریتییە لە نەهێشتنی شتێک لە ئارادا.

لەناواچوو: شتێکە کە نەمابێ لە ئارادا.

لەناوچووگ: لەناوچوو.

لەناوچوون: بریتییە لە نەمانی شتێک.

لەناودان: لەناوبردن.

لەنج: د. ڕق و قین.

لەنجباز: د. قین لە سک.

لەنجە: خۆبادان لە ڕۆیندا.

لەنجەولار: خۆ لارکردنەوە و خۆبادان بەناز.

لەند: دەشتاییەکی نەختی بەرزە لەناو کێڵگەدا کە ئەملا و ئەولاکەی ئاو گرتبێتیەوە، بەڵام ئەو شوێنە بەوشکی مابێتەوە (جزیرە).

لەندک: ز. لانک.

لەندەهوور: مەردوومی درێژی زلی کەتە.

لەنگ: شەل. شیعری نارێک. وێستان لە شوێنێک.

لەنگوچک: فەقیانە.

لەنگە: لەنگین، (لەنگەلەنگ) شەلە شەل. نوێڵ.

لەنگەر: ئاسنێکی قورسە بەزنجیرێکی ئەستووردوە کەشتیوان لەکاتی وەستاندنی کەشتیدا دارۆچکەی ناو ئاوی دەکا بۆ ئەوەی کە بوەستێ. وەزن و کێش: ئەم دوو شیعرە هاولەنگەرن.

لەنگەرگا: شوێنێکە کە کەشتی لەنگەری تێدا بهاوێ.

لەنگەر فڕێدان: لەنگەر هاویشتن.

لەنگەرگرتن: وەستان و نەبزووتنی باڵدار لە حەوا و کەشتی لە ئاودا.

لەنگەر هاویشتن: لەنگەرگرتنی کەشتی.

لەنگەری: شتێکی دارینە وەک سینی، دانەوێڵەی پێ تەتەڵە دەکرێ.

لەنگەکردن: شەلیین لە ڕۆیندا.

لەنگێزە: بارانی خوڕەمی بەتاو.

لەنگی: شەلی.

لەنگین: شەلین.

لەنێوبردن: لەناوبردن.

لەنێوچوون: لەناوچوون.

لەو: لێو (ل). لە ئەو: لەوی وەرگرە، واتە لە ئەو.

لەوازە: ئەو تێلایانەن کە وەک (لەنگە) بەیارمەتی (گردەڵە)وە بەرداشی پێ دادەگرن و سەری دەخەنەوە.

لەواسە: بەری دەست و پێ.

لەواش: پەلی گیاندار. لەواشە (د).

لەواشە: جۆرە نانێکی ئەستوورە. دارێکی دووفاقە دەکرێتە لچی کەر و ئێسترەوە لەکاتی ناڵکردنیاندا و سەرەکەی توند شەتەک دەدرێ.

لەوان: لەبان، وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ چەند کەسێکی نادیار.

لەوانە: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ چەند کەسێکی دیار.

لەوتاندن: با. پیسکردن.

لەوج: د. گەوج.

لەجر: چەنەباز.

لەوچە: قـــەوچە، (لەوچەلەوچ) لەوچەی یەک لەدوای یەک. چەنەباز (ز).

لەوح: تەختەی پان.

لەوحە: لەوح.

لەودوا: د. لەوەدوا.

لەوەدە: د. گاڵتەچی. گەوج. لۆدە.

لەورە: لەوێ.

لەوزینە: د. لەبزینە.

لەوس: لچ: دەم و (لەوس)ی خواتەوە.

لەوساوە: لەودەمەوە.

لەوسن: با. لێونەستوور.

لەولاو: د. لاولاو.

لەولاوە: وتەیەکە ئاماژە (ئیشارە)ی پێ دەکرێ بۆ لایەکی دوورتر لە لایەکی تر.

لەوما: وتەیەکە بەکاردێنرێ وەک وتەی (چونکە).

لەون: جۆر: بەم لەونە نابێ.

لەوە: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ تاقە شتێکی دیار.

لەوەبەر: لە پێش ئێستاکەوە.

لەوەپاش: لەمەودوا.

لەوەپێش: لەوەبەر.

لەوەدوا: دوای ئەوە.

لەوەڕ: گیا و پووشێکە کە ئاژاڵ بیخوا. لەوەڕین: ئاژاڵەکە چووە بۆ لەوەڕ.

لەوەڕان: لەوەڕین.

لەوەڕاندن: بردنی ئاژاڵ بۆ لەوەڕخواردن.

لەوەڕانن: لەوەڕاندن.

لەوەڕگا: شوێنێکە کە ئاژاڵ تێیدا بلەوەڕێ.

لەوەڕیان: د. لەوەڕین.

لەوەڕین: خواردنی گیا و پووش لەلایەن ئاژاڵ و وڵاخەوە بەدەمی خۆی.

لەوەن: قامیش (ز). سۆزانی.

لەوەند: شۆخ و شەنگ.

لەوەندە: لەو ئەندازەیە.

لەوەندی: با. فەقیانە.

لەوهەندە: لەوەندە.

لەوێ: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ شوێنێکی دوور.

لەویانە: لەوێ.

لەوێچ: قووڵی تەنها دەستێک کە پەنجەکانی پێکەوە بنووسێنرێ: پڕ (لەوێچ)ێک مێوژم بدەرێ.

لەوێرا: لەوێوە.

لەوێندەرێ: لەوێ.

لەوێنە: لەوێ.

لەهلهاک: ل. مارمێلکە.

لەهن: ز. لانی ورچ.

لە هۆش خۆ چوون: بوورانەوە.

لە هەڤهاتن: ز. ڕێکەوتن و ئاشتبوونەوە.

لەی: هـ. بەرە.

لهێرت: مەردوومی شاقڵداری چوارشانە.

لە هیکرا: لەپڕ.

لەهی: لافاو. سێڵاو.

لەیرە: لێرە.

لەیز: ز. یاری و گاڵتە.

لەیزووک: با. لەیزین.

لەیزین: ز. یاریکردن.

لەیستن: ز. یاریکردن.

لەیلاخ: کوێستان.

لەیلوپەڕ: لیل و پەڕ.

لەیلووک: جۆلانە.

لەیلەدۆنێ: د. ژنی هەرزەی گەڕۆک.

لهێم: لەحیم.

لەینە: لەوێ.

لەیەکبوون: لێکبوون.

لەیەک بەربوون: جیابوونەوەی شت لەیەک. بەیەکداهاتنی دووکەس و بەگژیەکداچوونیان.

لەیەک بەردان: جیاکردنەوەی دووشت لە یەک: کورسییەکەی لەیەک بەردا. بەگژ یەکداکردنی دووکەس یا زیاتر.

لەیەکچوون: چوونی دووشت لەیەک.

لەیەکدان: تێکەڵاوکردنی دووشت لەگەڵ یەکتری: گەنم و جۆکە (لەیەک بدە). دروونی دووشت بەیەکدا: تەختەکانی جاجمەکە (لەیەک بدە).

لێ: وتەیەکە مێینەی ئاوەدەمی پێ بانگ دەکرێ (ز). بەڵام (ز). وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (با واش بێ). پیتێکە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ خۆشەویستی ئەو شتە دەگەیەنێ: بابە(لێ)، دایە(لێ). پێشگرێکە دەچێتە سەر هێندێ کردار وەک لێخستن، لێکردن، لێبردن.

لێبردن: پیابردن. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێ: چاکی (لێ برد).

لێبران: کورتهێنانی شتێک لە شتێک: جاجمەکە بەنی (لێ براوە). دەستدانە کارێک و پشتێن بەستن بۆ کردنی بەراستی: فیسار کەس چاک بۆ خوا (لێبراوە).

لێبڕیان: د. لێبران.

لێبڕین: بڕینی شتێک لە یەکێک.

لێبووردن: لێخۆشبوون.

لێبوردوو: کەسێکە کە زۆر چاوپۆشی بکا.

لێبووردە: کەسێکە لێبووردنی زۆربێ.

لێبوونەوە: تەواوکردنی کارێک و دەست لێ هەڵگرتنی. جیابوونەوەی شتێک لە شتێک: کتێبەکە بەڕەیەکی (لێ بۆتەوە).

لێپ: ز. فێڵ و کەڵەکە.

لێپرسراو: کەسێکە کە ئەرکی جێبەجێکردنی کارێکی بەسەرەوە بێ

لێپرسراوی: بەرپرسیاریەتی یەکێک لە کارێک.

لێپرسینەوە: پرسیارکردن لە یەکێک یا لە شتێک بەوردی.

لیپۆک: ز. کەسێکە شێوەی خۆی بگۆڕێ بەجۆرێک کە پێی پێ بکەنن.

لێ پێچانەوە: لێ پرسینەوە.

لێ پیسکردن: گۆڕانی نەخۆشی بەنەخۆشییەکی تر (مضاعفات).

لێ تۆژینەوە: لێ پرسینەوە.

لێ تێکچوون: شێوانی کارێک لە یەکێک.

لێچ: ز. گولاو.

لێچوو: شتێکە کەشتێکی تری پێ بشوبهێنرێ.

لێچوواندن: تەشبیهـ کردنی شتێک بە شتێکی تر.

لێچوون: دەڵاندنی دەفرێک کە شتی شلی تێدابێ. بریتییە لە پەڕینی وڵاخی یەکسم لە مێکەی. چوونی شتێک لە شتێک لە دیمەندا: پەڕوین و نەرمین (لەیەک دەچن).

لێچوونەوە: لە هێلکە وەستانەوەی مریشک. بریتییە لە یەکێک کە نوێژکەر بووبێ و دەستی لێ هەڵگرتبێ.

لێخراو: کەسێکە لە پیشەیەک دەرکرابێ.

لێخستن: دەرکردنی یەکێک لە پیشەکەی. هێنانی شتێک بەسەر شتێکدا. لێدان (ز).

لێخشاندن: هێنانی شتێک بەسەر شتێکدا بەئاستەم.

لێخواردن: بریتییە لە لایەن بەردانی یەکێک: من لە فیسار کەس (ناخۆم) واتە لایەنی بەرنادەم.

لێخوڕ: کەسێکە کە ئۆتۆمۆبێل و فڕۆکە و هەموو جۆرە مەکینەیەک ببا بەڕێوە.

لێخوڕین: بەرێگادابردنی چوارپێ. تێ خووڕین و هەڕەشە کردن.

لێخۆشبوون: خۆشبوونی یەکێک لە شتێک.

لێخەفتان: لێخەفتن.

لێخەفتن: ئاگاداری پاک و تەمیزی.

لێدان: کێشانی دەست یا قاچ یا شتێکی تر بەشتێکدا. بەناو ئاو ڕۆین و پەڕینەوە: (لە چەمەکە بدە). بریتییە لە دزین: فیسار کەس چاکی (لێدا) بریتییە لە ترکەندن.

لێدزینەوە: گلدانەوە و بردان: دیوارەکە قەنگا سە بەرەبەرە (لێی بدزەرەوە)، یا کاڵاکە فراوانە لە درووندا (لێی بدزەرەوە) یا لە ڕۆژانەکەت (بدزەرەوە) بۆ دواڕۆژت.

لێدوان: دوانی یەکێک لە یەکێک یا لە کارێک.

لێدەر: مەردوومی بزەن.

لێ دەرکردن: دەرکردنی شتێک لە شتێک.

لێر: ل. لیک.

لێرانە: لێرە.

لێڕ: کەلەپوور. لێڕەوار.

لێڕەوار: دارستانی پڕی چڕ.

لێرک: ز. ڕشتنی ئاو.

لێرە: وتەیەکە ئاماژەی پێ دەکرێ بۆ ئەو شوێنەی کە تۆی تێدایت.

لێرە بەدواوە: لەمەولا.

لێزان: کەسێکە لە کارێکدا شارەزابێ.

لێزانین: شارەزایی لە کارێکدا.

لێزگە: مووڕووی هۆنراوە.

لێزم: د. لێزمە.

لێزماو: د. لافاوێکە کە لە بارانی لێزمەوە پەیدا بێ.

لێزمە: بارانی بەخوڕ.

لێزین: ز. یاریکردن.

لێژ: سەربەرەوخوارە.

لێژایی: شوێنی سەربەرەوخوارە.

لێژنە: داری سووتاندنی لەسەر یەک هەڵچنراو. ئەنجوومەن.

لێژی: لێژایی.

لێسانەوە: د. لێسانەوە.

لێسانەوە: لستنەوە.

لیسب: لۆی هۆنراوەی پرچ. لۆی هۆنراوەی قۆچەقانی.

لێسپا: سێپای ئاگر.

لێستن: د. لستنەوە.

لێستنەوە: لستنەوە.

لیسک: گورزەی تیشکی خۆر.

لێسک: تیغێکی کەوانەییە ناو کەوچک و کاسەی پێ هەڵدەکۆڵرێ.

لێسکە: لێسک.

لیسۆکە: بەردێکە کە لە چەمدا ئاوەسوو بووبێ و، زۆر گەورە نەبێ.

لێسە: بریتییە لە خواردەمەنی زۆری خۆڕایی: فیسار کەس هەر (لێسە)ی بێ بەسیەتی. بەردێکی لووسی گردە شتی پێ لووس دەکرێ. ماڵەیەکە زەوی کێڵراوی پێ تەخت دەکرێ.

لێشاو: ناوی زۆربەی زۆر. بریتییە لە هەموو شتێکی زۆر.

لێشرێ: هـ. قازیاخە.

لێشێوان: شێوان و تێکچوونی شتێک لە یەکێک.

لیغاب: ز. لغاو.

لیغین: ز. شتی لینج.

لێف: لێفە.

لێفکە: لفکە.

لێفۆک: با. کەسێکە کە زۆر داوای شت بکا لە مەردووم.

لێفۆکە: لێفەی پچکۆلە.

لێفە: پێخەفێکی بەر و پشتداری لۆکە، یا خوری لەناوی، پڕ تەربیە.

لێفە دروو: کەسێکە هەر لێفە بدروێ.

لیڤ: با. لێو.

لیڤا: ز. بەرخ.

لێق: د. لیق.

لێقۆمیان: د. لێقەومان.

لێقە: د. لیقە.

لێقەومان: سەر لێ شێوان و تێکچوونی ژیان لە یەکێک.

لێقەوماو: کەسێکە ژیانی لێ تێکچووبێ.

لێک ئانین: ز. ڕێکخستنی دوو کەس.

لێکبڕان: دوورکەوتنەوەی دوو گیاندار لە یەکتری بەڕەنگێک کە دەنگیان بەیەک نەگا.

لێکبوون: جیابوونەوە و لێکبڕانی دوو کەس بەزۆری.

لێکبوونەوە: یەکالابوونەوەی هێندێ شت: مەشکەکە (لێک بووەوە) جیابوونەوەی دوو گیاندار لەیەک لە کاتی بە گژ یەکدا چوون.

لێکترازان: ترازان و جیابوونەوەی دوو شت لەیەک.

لێک خەفتان: بەدووی سەری یەکتریدا گەڕان.

لێکدا لێکدا: پەیتاپەیتا.

لێکدان: لە یەکتری دانی دووگیاندار. ناوێتە و تێکەڵکردنی دوو شت بەیەک. گۆڕینەوەی دوو شت بەیەکتری لەگەڵ باقی دانەوەدا.

لێکدانەوە: بیرکردنەوە لە شت و وردکردنەوەی لە دڵدا.

لێکردن: باراش ڕۆکردن لەسەر ئاش بۆ هاڕینی. خستنی شتێک بۆ سەر پشتی وڵاخ: زینەکە یا کورتانەکە یا بارەکەی (لێکە). تەکاندنەوەی یەکێک لە یەکێک: چاک فیسار کەست (لێ کردم).

لێکردنەوە: کردنەوەی شتێک لە شتێکی تر.

لێکڕەوینەوە: دوورکەوتنەوەی پارچەی شت لە یەکتری: کورسییەکە (لێک ڕەویوەتەوە) واتە پارچەکانی لێک ترازاون. ڕەپبوونی ئەندامی گیاندار لەبەر قەڵەوی یا ئاوساوی.

لێککران: ڕەنجاندنی دووکەس لە یەک.

لێککردنەوە: جیاکردنەوەی دوو شت لە یەک.

لێککەوتن: کەوتنی دوو شت لە یەکتری.

لێکنان: قووچاندنی چاو یا دەم. پێوەدانی کتێب: کتێبەکە (لێکنێ).

لێکوپێکبوونەوە: هەڵوەشان و پارچەپارچەبوونی شت.

لێکۆڵینەوە: بۆست کەندەکردنی شتێک.

لێکهاتن: ز. ڕێکەوتنی دووکەس یا زیاتر.

لێکەفتگ: د. لێکەوتە.

لێکەفتن: د. لێکەوتن، لێککەوتن.

لێکەفتە: د. لێکەوتە.

لێکەوتن: ونکردنی شت: پارەکەم (لێکەوت). لێککەوتن. نەمانی دارایی یا پیشەی دەوڵەتی یەکێک: فیسار کەس (لێ کەوتووە) واتە هەژار بووە یا لێ خراوە.

لێکەوتوو: لێکەوتە.
لێکەوتە: کەسێکە دارایی یا پیشەی دەوڵەتی نەمابێ. مەردوومی دەستەوسان.
لێگرتن: لە دڵەوە زویربوون لە یەکێک: فیسار کەس منداڵە (لێی مەگرە). هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ.
لێگرتنەوە: لێدزینەوە. بڕینی مووچەی یەکێک.
لێگۆڕان: گۆڕانی شتێک لە یەکێک.
لێگەڕان: وازهێنان لە شتێک.
لێ گێڕانەوە: کەمکردنەوەی شتێک لە یەکێک.
لێڵ: ناوی لیخن. بریتییە لە مەردوومی زویر، (لێڵبوون) بریتییە لە زویربوون.
لێلافک: با. لاولاو.
لێلاف: ز. بەفری تواوە.
لێلاو: لێلایی.
لێلاویی: لێلایی.
لێلای: کوێرایی.
لێلایی داهاتن: کوێربوون.
لێڵکردن: ز. لابردنی توێکڵی سەوزی گوێز و فندق.
لێڵە: کاتێکە لە بەیانیان و ئێواراندا کە جیهان نە زۆر تاریک و نە زۆر ڕووناک بێ. خڵتەی بنکی هەنگوین و شتی تر. قوراوێکە دەکرێتە سەر سەوزایی بۆ بەهێزبوونی.
لێڵی: لیخنی.
لێم: لەمن: (لێم) لادە.
لێمشت: با. لافاو.
لێنان: دەمکردنی چایی. خستنە سەر ئاگری چێشت بۆ کوڵاندنی. دەرمان خستنە سەر برین. نووساندنی هێندێ شت بەشتێکەوە: دەسکی (نالە کۆزەکە). بارخستنە سەر پشتی وڵاخ.
لێنیان: د. لێنان.
لینج: شتێکی تەڕە کە دوو شت بەیەکەوە بنووسێنێ وەک سرێش.
لینجاو: شتی لینجی شل.
لینجی: بوونی شت بەلینج.
لینچق: لینچک.
لینچقاو: لینچکاو.
لینچک: شتێکە کە کەمێک لینج بێ.
لینچکاو: لینجاو.
لیندوو: لنگوو.
لێنیان: د. لێنان.
لێنیشتن: سواربوونی گوریس و چەرخ و فەلەک. دەستکردن بەجل شوشتن.

لێو: قەراغی سەرەوەی دەم. لێوار.
لێوار: لچ و کەناری شت.
لێوارە: د. لێوار.
لێوان: دەفرێکە تا لێوەکەی پڕ بێ لە شت. پەرداخ.
لێوانلێو: دەفری لێوان.
لێوانە: لێوانلێو.
لێوبردن بەدەما: بریتییە لە تووڕەبوون بەجۆرێک کە لە عەزرەتدا لێو بەرێ بەدەمدا.
لێوبەبار: بریتییە لە مەردوومی خەفەتبار.
لێودار: شتێکە کە لێوی ببێ.
لێودان: هاتنە خوارەوەی شتی شل لە لێوی دەفر بەئاسانی کە نەڕژێ.
لێو کورۆشتن: لێو بەدەمدا بردن.
لێوە: شێت (ل). فرۆیەکە کە شیری تێکەڵ کرابێ بۆ ئەوەی کە زۆر توند نەبێ. خاکەلێوە. فێ (د). خوریە (د).
لێوەرگرتن: وەرگرتنی شتێک لە یەکێک یا لە شتێک: ئەم قسەیەم لە فلان کتێب وەرگرتووە و، کتێبەکەشم لە فیسار کەس وەرگرتووە.
لێوەشانەوە: لێوەشینەوە.
لێوەشینەوە: گونجانی کارێک لە یەکێک و لەبارابوونی.
لێوەشۆ: شوێنێکی زیبخەڵانە کە بەدەم ئاوەوە خۆی نەگرێ.
لێوەلەرزە: لێوەلەرە.
لێوەلەرە: بریتییە لە ترسان بەجۆرێک کە لێو بێتە لەرزین.
لێوەلەرێ: لێوەلەرە.
لێوباگ: د. فێدار.
لێوبان: د. فێ لێهاتن. داخوریان.
لێهاتن: پەیابوونی ئازارێکی کوتووپڕی کوشندە لە گیاندار. پێکەوتنی کاڵا لە یەکێک. وەشانەوەی شتێک لە یەکێک.
لێهاتوو: کەسێکە کە هەموو کارێکی باشی لە دەست بێ.
لێهاتن: د. لێهاتوو.
لێهەڵسان: تەوانایی و دەسەڵات بۆ کردنی کارێک: (لێم هەڵناستێ) خانوو بکەم.
لی: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ئەو) بەڵام هەر بۆ مێینە بەکاردێنرێ.
لیپ: پارووی گەورە. فێڵ. شەپۆل (د).
لیپان: دەفری زۆر پڕ.
لیپانلیپ: لیپاولیپ.
لیپاو: د. شەپۆل.
لیپاولیپ: دەفرێکە کە پڕ بێ لە شتێک تا لێواری.
لیپلێدان: پارووی گەورەگرتن.

لیت: ل. لووت.
لیتاو: لیتەی زۆر شل.
لیتە: قوڕی شل.
لیچ: حەوز (ز). مێوژێکە کە کوترابێ بۆ دۆشاو (با). لینج.
لیچاڵ: د. مرەبا.
لیخن: ئاوی لێڵ.
لیر: جۆرە ئاوساوییەکی پەڵە پەڵەی بەئاڵۆشە لە جەستە پەیدا دەبێ.
لیرکردن: لیردەرکردن.
لیرگ: لیر. شەرا (د).
لیرگدار: د. شەرابردوو.
لیرە: دراوێکی زێرینی بەنرخە.
لیزگ: د. تیشک، تاڵێک لە بەن و شتی تر.
لیس: داری ئەســتــووری درێژی بێ قــۆرت و گــرێ. کــولانەی مریشک و باڵندە (ز).
لیس تێکوتان: بریتــیــە لە زۆر هاتوچۆکــردنی یەکــێک بۆ شوێنێک.
لیس تێهاویشتن: لیس تێکوتان.
لیفک: ز. لفکە.
لیفکە: د. لفکە.
لیفە: د. کیسەی حەمام. کەلکیت.
لیڤ: ز. لێو.
لیق: شتێکی نەرمە کە خۆی نەگرتبێ وەک ماستی تازە مەیو و گۆشتی لەجەر.
لیقن: ترێیەکە کە لەبەر زۆر گەین بڵ بووبێ.
لیقە: پارچەیەکی نەرم و شلە دەخرێتە ناو مەرەکەبی دوێتەوە. گیایەکی پایزی گەڵا باریکە بۆ ئاژاڵی وردە خراپە.
لیقەلیق: پێکەنین و هێلکە هێلک، (لیق و هووڕ) لیقە لیقی زۆر.
لیک: تف و لینجاییەکە بەدەمدا بێتە خوارەوە.
لیکن: کەسێکە کە لیکی زۆربێ.
لیکە: گیای ناسکی نازاو.
لیلق: د. گۆشتی چەرمە چەقاڵتە.
لیلک: گیانداری تازەبووی شلەپەتە کە هێشتا خۆی نەگرتبێ.
لیلوپەڕ: لیلوفەڕ.
لیلوفەڕ: گــوڵێکە لەناو ئاودا دەڕوێ و بەرز دەبێــتەوە تا سەر ئاوەکە دەکەوێ ئینجا گوڵێکی سپی دەکا وەک دەرخۆنە.
لیلەنگ: خوم.
لیمان: جۆرە تەڕی و زرینجکاوێکە لە کۆمی هێندێ مایەسیری دارەوە دێ.
لیمۆ: میوەیەکی خڕی زەردی بۆنخۆشی ترش یا شیرینە.
لیمۆیی: شتێکە کە ڕەنگی وەکو ڕەنگی لیمۆ وابێ.
لینک: با. کووپەی گەورە.
لیو: لم.
لیە: ز. لافاو.

م

م: ڕاناوی لکاوە بۆ قسەکەری تەنیا (متکلم وحدە)، دەلکێ بەدوای ناو و کرداردوە: کور(م)، ڕۆیشت (م)، دەڕۆ(م). ژمارەی ئەسڵی دەکا بەژمارەی تەرتیبی: یەکە (م)، دووە(م).
ما: مێ. وتەیەکە بەکار دێنرێ لەجێی وتەی (بۆچی): (ما) وا دەکەیت، واتە بۆچی؟. دروستی و پێکهاتنی دۆکولێو: (ما)ی دۆکولێوەکەی هێنایەوە. شاخ و کێو (د). ئەشکەوتێکە لە کێو کە حەیوانەکێوی تێ بچێ (د).
مات: گیانداری بێدەنگ. شتی چەسپی جێگیر: ئەو بەردە (مات) کە واتە چەسپی کە، (ماتبوون) بێ دەنگبوون. چەسپ بوون.
ماتانێ: با. هەڵماتێن.
ماتاو: د. مانگەشەو.
ماتکردن: بریتییە لە کوشتن: مارەکەم (مات کرد) واتە کوشتم. چەسپکردن.
ماتەدان: ڕوونبوونەوە و دەرکەوتنی نیشانەی گەینی میوە و دومەڵ: کاڵەکەکە یا ترێکە یا دومەڵەکە (ماتەی داوە).
ماتەم: شیودن. پرسە.
ماتەمات: خۆ متکردن و وردە وردە چوونە پێشەوە لە شتێک.
ماتەمین: مەردوومی خەفەتبار.
ماتەمینی: خەفەتباریی.
ماتیک: د. خەتانی ژنان.
ماتی: بوونی مەردووم بەمات.
ماجومی: جۆرە خواردەمەنییەکی ڕەق و جیرە لە شەکر دروست دەکرێ.
ماچ: دەمنان بەشتێکەوە و شلّپە لێ هەستاندنی بەلێو لەبەر خۆشەویستی.
ماچکردن: ماچ.
ماچ و مووچ: یەکتری ماچکردن.
ماچە: ئێستری مێ.
ماچیک: ز. ماچ.
ماچێن: میچێن.
ماخۆ: خاوەن.
ماخۆلان: ئەخۆشییەکە تووشی هەر کەسێک ببێ هەمیشە ئەندامی دەجووڵێ.
ماخولیا: ماخۆلان.
ماد: ناوی تیرەیەکە کە کورد دەچێتەوە سەری کە ئەویش کوڕی (مادا)ی کوڕی (یاپث)ی کوڕی (نوح)ە.
ماداک: ز. گامێشی مێ.
مادام: جۆرە تەنراوێکی سفتی تەنکی دەزووینە.
مادە: شتێکی خڕی پانە لە پەڕۆ دروست دەکرێ و نانی پێ پێوە دەدرێ. بریتییە لە شەق: (مادە)یەکی پێدادا، واتە شەقێکی تێ هەڵدا. ئاشک (د). دومەڵ (د). لوو (د).
مادەرزا: د. مادەرزاد.
مادەرزاد: شتێکە کە لە مەردوومدا ببێ بەسروشت.
مار: دەعبایەکی درێژی بێ پێی زەهرداری بەوەزەندە بەهەر گیاندارێکەوە بدا زۆرتر دەیکوژێ.
مارانگاز: کەسێکە کە مار پێوەی دابێ و لەوەوە چاوترسێن بووبێ. بریتییە لە یەکێک کە لە شتێک چاوترسێن بووبێ.
مارپێچ: شتێکی درێژی کوندارە نێرگەلەی پێ دەکێشرێ.
مارت: مانگی سێهەمە لە ساڵی ڕۆژی لە ناوەند شوبات و نیساندا و سی و یەک ڕۆژە.
مارتاک: خێزەرە.
مارتوولە: د. توولەمار.
مارچێوە: د. مارگیر.
ماردەم: هـ. تفەنگ.
مارس: گیانداری چەتوونی سەر ڕەق.
مارکە: ڕاوکە.

مارە: د. مارکە.
مارێ: ھ. چوخم.
مارین: شکاندن.
مارگرە: مارگیر.
مارگیسک: با، مارمێلکە.
مارگیر: گیایەکی گەڵا خڕی دڕکاوی کەم گەڵایە، بەرێکی سووری شیرینی ھەیە پێی دەڵێن شێفەلە.
مارمارۆکە: شتێکە وەک مار لە ھەویر دروست دەکرێ و دەبرژێنرێ بۆ منداڵ.
مارماسی: جۆرە مارێکی ئاویی بەسزمانە لە ماسی دەچێ.
مارمزووک: د. تووڵەمار.
مارمژ: کەسێکە جێگایەک لە ئەندام کە مار پێوەی دابێ، برینداری بکا و بەکەڵەشاخ ھەڵی مژێ.
مارمێلک: مارمێلکە.
مارمێلکە: دەعبایەکی باریکی پچکۆلەی بۆرەقنەی چنگداری بەسزمانە.
مارمیلۆک: مارمێلکە.
مارنەگەز: جزمە یا پووزەوانەیەکی لبادینە، دەکرێتە پێ بۆ ئەوەی کە مار پێوەی نەدا.
مارۆ: مەڕ یا بزن یا ڕەشەوڵاخێکە کە خۆی ڕەش و ناوچەوانی سپی بێ.
مار و دوو: شتی شەفتول.
مارە: پەیوەندی ژن و مێرد بەچەند وتەیەکی ئاینی.
مارەبڕ: کچێکە بەمنداڵی مارەکرابێ لە یەکێک.
مارەبرانە: دراوێکە دەدرێ بەو کەسەی کە مارە دەبڕێ.
مارەبڕین: مارەکردن.
مارەزا: پیسی ساوای تازەبوو.
مارەزیو: ھەزارپێ.
مارەکردن: بەستنی پەیمانی ژن و مێردی بەچەند وتەیەکی ئاینی: ڕووخۆشیان (مارەکرد) لە نەریمان.
مارەکۆڵ: ھ. دووپشک.
مارەگیرە: مارگیر.
مارەیی: زێڕ یا زیو یا شتێکی ترە کە ژنی لەسەر مارە بکرێ.
ماریلە: مارمارۆکە.
مازگ: د. مازوو.
مازلووخ: ھ. بەرماڵ.
مازماز: د. بەران.
مازوو: شتێکی خڕی سەختی تفتی قڕقڕاوییە لە گزگل پچووکترە. دارێکە مازوو بگرێ.
مازووبەرەڵا: کاتێکە لە دوای بەھاردا کە مازووی تێدا بەرەڵا دەکرێ بەم ڕەنگە ھەموو کەس دەتوانێ بێ ترس و پرس بچێ بۆ مازوو چنین. بریتییە لە بەرەڵایی و بێ سەر و بەرگیری لە شتدا: کە چووم باخەکە (مازووبەرەڵا) ھەرکەس بۆ خۆی بوو.
مازووچن: کەسێکە کە مازوو لە دار بکاتەوە.
مازوودار: دارێکە مازوو بگرێ.
مازە: تەختەی ناوی عەرەبانە. پشت (ھ).
مازی: پشت (ھ) مازوو (با).
مازیر: ز. شەلکە.
ماس: ماست.
ماسان: ئاوسان.
ماساو: ماستاو. ماسی (ھ).
ماست: شیری گەرمکراوی ھەوێن کراو کە ترش بووبێ.
ماستاو: ماستێکە بەئاو شل کرابێتەوە بۆ خواردنەوە.
ماستاو ساردکردنەوە: بریتییە لە ڕووپامایی کردن بۆ یەکێک.
ماستاوکردن: ماستاو ساردکردنەوە
ماستەڕۆن: با. چینێک ماست و چینێک ڕۆنە کە لە پایزاندا لەناو دیزەدا ھەڵدەگیرێ و لە زستاندا دەخورێ.
ماسرێشم: د. ھێلمێکە لە پێستی ماسی دروست دەکرێ.
ماسکە: د. کەسێکە کە ڕوخساری خۆی بگۆڕێ.
ماسولکە: ماینچە. خەرمانێکە لە پاش شەنکردن بەدرێژی ھەڵدرا بێتەوە.
ماسۆڵە: جۆرە ساجێکی ئەستوورە لە شاری (ماسۆڵە) دروست دەکرێ. مەکۆی جۆڵا. قامیشێکە جۆڵا ھەودای لەسەر ھەڵدەکا و دەیخاتە ناو مەکۆکەیەوە بۆ تەنینی. ماسولکە.
ماسوور: ز. بەری درەختێکی دڕکاوییە لە عەنناب دەچێ.
ماسە: د. لمی ورد.
ماسیان: ئاوسان.
ماسیەوچنە: د. ماسیگرە.
ماسی: گیاندارێکی درێژکۆلەی پەڕداری مەلەوانی ئاوییە، گۆشتی خۆشە.
ماسیخۆرە: جۆرە مراوییەکە زۆرتر ماسی دەخوا.
ماسیگرە: باڵندەیەکی قاچ و مل درێژە، لە ڕیشۆلە گەورەترە لە ناو ئاودا ڕاوی ماسی دەکات.
ماسیگیرە: د. ماسیگرە.
ماسیلە: د. شتێکە وەک مارمێلکە، لە شوێنی شێداردا پەیا دەبێ.
ماسین: ئاوسان.
ماسییەپانکە: جۆرە ماسییەکی پانکەڵەی گۆشتنە.
ماسیەزەردە: جۆرە ماسیەکی زەرد باوە.

ماسییەوان: کەسێکە شارەزای ڕاوەماسی بێ.

ماش: دانەوێڵەیەکی وردی ڕەشە لە نیسک دەچێ.

ماشانن: د. ماشینەوە.

ماشاو: جۆرە ئاوێکە دەچێتە ناو پەردەی چاودوە کوێری دەکا و، میل لێدانی دوو بەختییە.

ماشتن: ماڵین و گەسکدان.

ماشک: ز. ماش.

ماشڵێن: هـ. ماشێنە.

ماش و برنج: بریتییە لە ڕیشێک کە دەنکێکی سپی و دەنکێکی ڕەش بێ.

ماشە: قوولینەیەکی زۆر گەوردیە لە خوڕگەی ئاودا دادەنرێ بۆ ئەوەی کە هەر ماسییەک هات تێی کەوێ و دەرنەچێ. مەقاش. پێی تفەنگ.

ماشەر: بەنێکە لەسەر ئەژنۆ کرابێ بەقانگڵە. ماشەرە.

ماشەڕەش: ماش.

ماشەرە: جۆرە برینێک بەدەموچاو دەگا و دەتەنێتەوە.

ماشەسپی: جۆرە ماشێکی دەنک گەورەی سپییە.

ماشێن: چێشتی ماش. مەکینەیەکە کە بەئاگر بڕوا.

ماشێنە: چێشتی ماش.

ماشین: ماشێن (د) گەسکدان.

ماشینەوە: خواردن و لستنەوەی شت بەناپلۆخی.

ماف: حەق: (ماف)م بەرێ یا (ماف)ی منی پێوە نییە.

مافندی: مافنگی.

مافنگی: کەسێکە نابووت بووبێ و هیچی نەمابێ.

مافوور: قاڵی.

مافوورە: مافوور.

مافەتا: مافەتە.

مافەتە: جۆرە کرمێکە لەناو پۆرگێکی پووشاویدا هەر حەڵێک مەڕ بیخوا دەیکوژێ.

ماقڕ: دراوێکی کەم نرخە وەک (جلق).

ماقوڕ: بەردێکە کە چاڵێکی تێدابێ و ئاوی بارانی تێدا بووەستێ.

ماقووڵ: شتی پەسند.

ماک: ئەتەری هێندێ نەخۆشییە، کە بداتە شوێنێک لە ئەندام: (ماک)ی ئاوڵەکە یا سوورێژەکە داوێتە چاوی یا قوڕگی. جێگای لێککەوتنی کەناری ئاسمان بەکەناری زەوی کە پێشی دەڵێن ئاسۆ. کان: فیسارە شوێن (ماک)سی نەوتی تێدایە. ڕیشە و بناغەی شت: (ماکی) دزی لەناو هێندێ تیرەدا هەر بنەبڕ نابێ. دایک. (با) هەنگێکە کە پوورە دەدا.

ماکاو: چەند کەلەبەرێکە لە جۆگەی توتن و مەردەزەدا دەبڕدرێ بەم بەر و بەو بەریا بۆ ئەوەی کە بە باشی ئاو بخواتەوە.

ماکووز: گیایەکی ئاوی هەمیشەییە لە کووزەڵە دەچێ، بەڵام ئەم گەڵای پانترە و تاڵە.

ماکەر: دێڵەکەر.

ماکەرمەلە: بریتییە لە دەڵەچەیی و کلکە لەقێ بۆ مەردووم بەسەرزاری.

ماکەو: کەوی مێ.

ماکینە: چەند پارچەیەکی لێک دراوە کە لە کارخانە دروست کرابێ بۆ جۆرە کارپێکردنێک.

ماکینەچی: کەسێکە کە بەماکینە کار بکا.

ماڵ: خانووبەرە. بریتییە لە زێی ولاخ. دارایی.

ماڵات: ئاژاڵ.

ماڵاوایی: وتنی (ماڵت ئاوابێ) لەلایەن یەکێکەوە کە لەلات بێ و بڕوا.

ماڵبڕ: دیواربڕ.

ماڵبڕین: دیواربڕین.

ماڵپشکێن: د. پشکنینی ماڵان بۆ شتێک (تحري).

ماڵتاوسانی: د. خانووی هاوینە.

ماڵخۆ: کەسێکە کە سەر بەتۆ بێ و خۆماڵی بێ لەگەڵتدا. خاوەن ماڵ.

ماڵدار: ئاژاڵدار. دەوڵەمەند.

ماڵداریکردن: پاشەکەوتکردن بۆ دەوڵەمەندبوون.

ماڵشت: د. ماڵین.

ماڵشتن: ز. ماڵشت.

ماڵشتە: گەسکدەر.

ماڵکردن: سەرکێڵکردنی گاسنە لەکاتی جووتدا بەجۆرێک کە زەوییەکە نەکێڵێ، بەڵکو هەر ڕووی سەرەوەی بڕووشێنێ.

ماڵکو: دەسکی دیبیەگ.

ماڵ لەیەک: دوو کەسن کە ماڵیان لە یەکتری دریغی نەبێ.

ماڵم: مالووم.

ماڵماڵەسوورە: هـ. خاڵخاڵۆکە.

ماڵماڵانێ: با. جۆرە یارییەکە لە لادێ دەکرێ، بەم ڕەنگە پرسیار دەکەن لە یەکتری و دەڵێن: ئەوە چ ماڵێکە کە ژنێک و مێردێکن، یا دایک و باوکێک و کوڕ و کچێکن.

ماڵمیزک: با. میزڵدان. بەر مووسڵدان.

ماڵنج: ماڵەی سواغ.

ماڵوبڕ: کۆکردنەوەی داری سووتاندن لە دراوسێ هەر ماڵەی بڕێک بۆ سوورکردنەوەی تەنووری تازە.

ماڵۆچکە: خانووی پچکۆلانە.

مالۆچە: مالۆچکە.
مالۆس: بەرازی مێی سێ ساڵە.
مالوسکە: ماسولکە.
مالۆسکە: مالوسکە.
ماڵ و منداڵ: خێزان.
مالۆو: ماڵەی زەوی تەختکردن.
مالووم: پیاوی ئاینی و پێشەوای جوولەکە.
ماڵوێران: کەسێکە کە ماڵی لێ شێوابێ بەهۆی بەڵایەکی زۆر گەورەوە.
مالوێنچە: مالەوێچە.
ماڵە: ئاسنێکی دەم پانی کلک دارینە سواغی پێ دەدرێ. چەپەرێکە زەوی کێڵراوی پێ تەخت دەکرێ لە دوای تۆ و پێوەکردنی. نەخۆشییەکە دێ بەسەر هێندێ ژنی ئاوسدا لەشی پڵپڵ دەکا.
ماڵە پیتان: د. ماڵە پیتک پیتکێنە.
ماڵە پیتک پیتکێنە: یارییەکی منداڵانەیە بەچەند کەسێک دەکرێ و هەر یەکە دەبێ سێ کۆمەڵ بەردی وردی لە بەردەمدا بێت کە ژمارەیان بەقەد یەک بێت، با بڵێین هەر کۆمەڵەی پانزە بەرد بێت، لە پێشەوە وەستاکە کۆمەڵە بەردی لای ڕاستی خۆی هەڵدەگرێت، تەنیا بەردێک نەبێت کە لە جێی کۆمەڵەکە بەجێی دێڵێت، ئینجا هەر لەلای ڕاستەوە بەردەکانی ناو دەستی کە (١٤)ن دابەشیان دەکات بەسەر کۆمەڵە بەردی یاریکەرەکاندا کە خۆشی یەکێکە لەوان، دوا بەردەکەیان کەوتە بەر کۆمەڵە بەردی کامیان - با هی خۆشی بێت - ئەو کۆمەڵە هەڵدەگرێ و بەردێک بەجێ دێڵێ لە جێی خۆی و ئەمیش لە ڕاستەوە دابەش دەکات بەسەر کۆمەڵە بەردەکاندا تا ژمارەی هەموو کۆمەڵەکان لەسەر یەک کۆمەڵی یاریکەرێک کۆ دەبێتەوە، ئەو حەلە ئەو یاریکەرە دەبێ بە یەکەمی یارییەکە.
ماڵە پیتێنێ: ماڵە پیتک پیتکێنە.
ماڵەکاری: ئیشکردن بەماڵە.
ماڵەکردن: ماڵەکاری.
ماڵەکێشان: ماڵەکاری.
ماڵەوکەن: د. دیواربڕ.
ماڵەو ماڵکردن: چوون لەم ماڵەوە بۆ ئەو ماڵ.
مالەوێچە: گیایەکی بەهارییە گوڵ و گەڵای وەک لاولاو وایە تەرز دەهاوێ و بە برژاوی و کوڵاوی دەخورێ بۆ ڕەوانی.
ماله وێنچە: مالەوێچە.
ماڵەهەنگ: د. شانی هەنگ.
ماڵیات: مالات.
ماڵیلە: ز. دارێکە وەک نوێڵ بەردی پێ هەڵدەکەنرێ.
مالینووس: جۆرە دەرمانێکی سوورە شتی پێ ڕەنگ دەکرێ و دەشکرێتە چاوی ئێشاوەوە.
ماڵی: گیاندارێکە هۆگر و ڕامی ناوماڵ بووبێ.
ماڵین: پاککردنەوەی شوێنێک بەگەسک یا بە بەفرماڵ. پێداماڵین.
ماڵینەوە: پاککردنەوەی بەردەمی بەرداش لە ئارد.
مام: برای باوک.
ماما: هـ. نەنک.
ماماڵەگێجێ: هـ. باوەخولێ.
مامان: ئافرەتێکە سەرپەرشتی زەیستان بکا لە منداڵ بوونیدا.
مامەنە گێجێ: د. خولخواردن
مامانی: بوونی ئافرەت بەمامان.
مامبرایە: جۆرە ترێیەکی سپی دەنک درێژی گەورەی هێشوو شاشە.
مامجەژنە: گیایەکی بەهارییە گەڵای وەک شوێت وایە، گوڵی وردی زەرد و سپی دەگرێ وەک مینا.
مامر: مریشک.
مام ڕێواس: گیایەکی بەهارییە، لە بەهاراندا دەخورێ بۆ کوشتنی کرم و ڕەوانی.
مامز: ئاسک. مامزە. ماسی مێ.
مامزە: پارچە ئاسنێکی لووت تیژە سوار لە پاژنەی پێڵاوی قایم دەکا بۆ ئەوەی لە کەلەکەی وڵاخی پێ بدا بۆ لێخوڕینی.
مامش: بێ دەنگی خامۆش (د). ناوە بۆ تیرەیەک لە کورد.
مامشاخانە: ئاودەستخانە.
مامڵەپەشیمانی: دەست هەڵگرتن لە ئەندازەیەک لە پارە لە مامەڵەیەکدا، کە تێیدا پەشیمان بووبێتەوە و شتەکەت دابێتەوە بەسەر خاوەنیدا.
مامناوەندی: شتی ناوەنجی.
مامۆ: مام.
مامۆتک: گزیر و دەمڕاستی دێ، یا گەڕەک. إختیار. أهلی خوبرە.
مامۆزا: ئامۆزا.
مامۆژن: ئامۆژن.
مامۆسا: مامۆستا.
مامۆستا: خوێندەوارێکە کە دەرس بڵێتەوە.
مامووتە: د. شیری خوژیلک.
مامەحووجی: تیکەی گەورە.
مامەخولینە: هـ. پیرێژنە سەر ئاسنینە.
مامەخەمە: کەسێکە کە بە هەموو شتێک خەفەت بخوا.

مامەڵە: شت کڕین و سەوداکردن لەگەڵ یەکێکدا.

مامەڵەپەشیوانی: مامڵەپەشیمانی.

مامەلینچک: برای تووتە.

مامێز: د. ناسنێکە بەپاژنەی قۆندەرەی سوارەوە ولاخی پێ لێ دەخورێ.

مامیلان: گیایەکی ناویی هەمیشە سەوزی درە، بەشتەوە دەنووسێ، گەڵای وەک مێو وایە، دەدرێ بەناژاڵ.

مان: لەناو نەچوونی شت. دەبێ بەڕاناوی قسەکەری هاوڕێدار (متکلم مع الغیر) دەلکێ بەدوای ناو و کرداری تێپەڕەوە. ماڵ(مان)، کرد(مان). نیشانەی مەسدەرە: گوریسەکە کێش(مان)ی دێ.

تەنراوە کە درووو(مان)ی خۆشە.

مانا: مەبەست.

ماندک: ماندوو.

ماندگ: ماندوو.

ماندوو: گیاندارێکە لەبەر جوولانی زۆر ئەندامی کفت بووبێ.

ماندووبوون: کفتبوونی جەستە.

ماندوونەبوونی کردن: وتنی(ماندوونەبیت) بە یەکێک کە لە دووردوە هاتبێ.

ماندوویی: ماندوێتی.

ماندوێتی: کفتی و ماندووبوونی جەستە.

ماندی: ماندوو.

مانگ: ئەستێرەیەکی نزیکە لە زەوی، بە ۳/۱و ۲۷ ڕۆژێک چەرخەیەکی زەوی تێدا دەکات. ماداک (ز). ماندوو (د).

مانگا: ڕەشەوڵاخێکە کە کەوتبێتە سک و زا.

مانگار: د. شتێکی کەمە کە مابێتەوە لە شتێکی زۆر.

مانگانە: مووچەیەکی هەمیشەییە کە مانگەومانگ بدرێ.

مانگامژ: بەرخێکە بەکۆرپەیی دایکی نەمابێ و نرابێتە بەر مانگای شیردار.

مانگامژە: مانگامژ.

مانگاوەس: مەشکەیەکە لە پێستی مانگا کرابێ.

مانگر: گیاندارێکە کە مان بگرێ.

مانگرتن: خیشکردنی گیاندار و تووڕەبوون و نیش نەکردنی.

مانگ کیران: نەمانی ڕووناکی مانگ بەهۆی بەرگرتنی زەوییەوە.

مانگ گیریان: مانگ گیران.

مانگۆڕ: د. گەورە کچێکە کە مابێتەوە و شووی نەکردبێ.

مانگەسەوە: جۆرە بەردێکە وەک ئەڵماس لە هێندێ شاخ دوای تەرزە و باران دەردەکەوێ.

مانگەشەو: شەوێکە کە سەرزەوی تێدا ڕووناک بێ بەتیشکی مانگ.

مانگەو: ل. مانگا.

مانگی: د. ماندوێتی.

مانگیلە: مانگی یەک شەوە.

مانن: د. ماندووبوون.

مانە: هـ. هەمانە.

مانەند: شتێکە کە لە شتێکی تر بچێ: ئەم شتە بێ (مانەند)ە.

مانەوە: گلخواردنەوەی یەکێک لە شوێنێک. قەتیسبوون: قوتابیەکە لە پۆلی شەش (مایەوە) یا کچەکە (ماوەتەوە) واتە قەدرەبووە و شووی نەکردووە.

مانیاگ: د. ماندوو.

مانیاگی: ماندوێتی.

مانیان: د. ماندووبوون.

مانیلووس: د. مالینووس.

مانی: جاسووس. هەمانە (هـ).

ماو: د. ماوە.

ماووت: چۆغەیەکی تەنراوی خاوداری بەنرخە.

ماووزەر: جۆرە تفەنگێکە.

ماووش: د. ئەشکنجەی دارتاش و ناسنگەر. کونێکە کە بای پێدا بچێ.

ماووڵ: د. ماوەی کات.

ماوە: مەیدان و ڕێی هەڵسووڕانی شت لە شوێن یا لە کات: ئەم خانووە بێ (ماوە)یە، یا لە (ماوە)ی مانگێکدا خانوویەکم کرد. شتێکە کە مابێتەوە.

ماوەدان: جڵەو شلکردن بۆ یەکێک و ڕێدانی بۆ هێندێ کار.

ماوەوە: شتێکە کە مابێتەوە.

ماوی: جۆرە ڕەنگێکی شینی کاڵە.

ماویژ: ل. مێوژ.

ماه: ماهیزەرد. مانگ.

ماهاتنەوە: دروستبوونی دۆکولیو.

ماهجە: مانگی یەک شەوە. مانگی ناو بەیداخ.

ماهوو: ز. بەرازی مێ.

ماهوور: جۆرە نقامێکی خۆشە.

ماهەر: هـ. ماکەر.

ماهێنانەوە: تێکدانی دۆکولیو و دۆکەشک لەسەر ئاگر تا دێتە کوڵ، بۆ ئەوەی کە نەبزرکێ.

ماهیزەرد: قەد شاخی لێژی بەردەڵانی لووسی سەخت.

ماهی: ماسی (ل). ئێسقانی ماسی. شاخی کووری سەخت.

ماهین: با. ماین.

مایچە: د. ماینچە.

مایس: مانگی پێنجەمە لە ساڵی ڕۆژی، لە ناوەندی نیسان و حوزەیراندا، کە سی و یەک ڕۆژە.

ماین: وڵاخێکە لە وێنەی ئەسپ کە کەوتبێتە سک و زا.

ماینبەز: نێرەکەرێکە کە لە ماین بپەڕێ.

ماینچە: پارچە گۆشتێکی درێژکۆلەی لووسی بێ دەمارە، لە دەست و قاچی هێندێ گیانداردا.

ماینچەقەڵ: شتێکە وەک چەرخ و فەلەک، منداڵان سواری دەبن بەڵام بەگردی خۆیدا دەسوورێتەوە.

ماینە: د. مێینە.

مایە: دراوێکە کە مەردووم خرید و فرۆختی پێوە بکا. هەوێن (د). هۆی شت. مادە (بەدالی کولۆر).

مایەبۆش: مایە پووچ.

مایە پووت: مایە پووچ.

مایە پووچ: نابووت.

مایەدار: داری سووتاندنی ئەستووری پتەو. خاوەن مایە.

مایەسیری: جۆرە نەخۆشییەکە لە کۆمی هێندێ کەسا جار جار چەند دوگمەیەکی لێ پەیدا دەبێ.

مایین: ماین (د). مان (بقاء) (ز).

مت: شتی مات. ڕژاندن (هـ).

متبوون: مات و بێ دەنگبوون.

متربە: ئەمامی موتوربەکراو (متربەکردن) ئەمامکردنی درەختێک یا گوڵێک لە درەختێک یا گوڵێکی تر.

متک: ز. تەپۆلکە.

متمانە: باوەڕ و دڵنیایی بەشت.

متوموورگ: د. متوموورو.

متوموورو: بەچەند جۆرە مووروویەک دەڵێن کە ژنان دەیکەن بەخۆیاندا.

متوموورە: د. متوموورگ.

متیل: بەرگێکی لاوەکییە بەلێفە و دۆشەک و سەریندا دەگیرێ.

مجرۆ: کوێر، (مجرۆبوون)، کوێربوون.

مجرۆیی: کوێرایی.

مجرۆیی داهاتن: کوێرایی داهاتن.

مجری: د. سندووق.

مجەوور: کەسێکە کە هەمیشە خزمەتی مزگەوت بکات.

مجیای: هـ. ڕژاندن.

مجیفی: جۆرە هەنجیرێکی سەوزی دەنک پچووکی شیرینە.

مجێوور: مجەوور.

مچ: زچ. قوری لینجی توند.

مچاندن: با. قووچاندن.

مچوڵە: شتێکی نەرمە کە لە مشتدا کۆ بکرێتەوە بۆ وشککردنەوەی: ماستەکە مچۆلە مچۆلە بکە بۆ ئەوەی ببێ بەکەشک.

مچ و مۆڕ: مڕ و مۆچ.

مچووڵە: د. ملوچە.

مچە: مووچە و بەرات.

مچینک: با. مووکێش.

محاڵ: ناوچە.

محەجەرە: لاوانەیەکە دروست دەکرێ لە دار یا لە شیشی ئاسن دەگیرێ بەپێشی هەیوان و ئەملا و ئەولای قالدرمەی بەرزدا، بۆ ئەوەی کەسی لێ نەکەوێتە خوارەوە.

محەللەبی: فرنی.

مخابن: با. وتەی داخ و خەفەت.

مخوڕ: دەمووکانە.

مخەت: دارێکە چەرمی پێ لووس دەکرێ.

مدبەق: ژوورێکە لە خانووکە هەر چێشتی تێدا لێ بنرێ.

مر: مربشک.

مرادخانی: جۆرە کالایەکی قۆڵداری داوێن کورتی ناوداری دوگمەدارە.

مرار: با. مردارەوەبوو.

مراز: مراد.

مراقی: با. مراوی.

مراندن: کوشتن.

مرانن: مراندن.

مراوکە: د. گیایەکە وەک گەڵای قامیش ئاژاڵ دەیخوا.

مراوی: مەلێکی مەلەوانی دەنووک پانی پێ پەڕەدارە، نێریان سەری سەوزە.

مرتوموورروو: وردە مووررووی ژنان.

مرچۆڵە: د. چۆلەکەیەکی کێوی ڕەشی پچکۆلەیە.

مرچە: با. دەنگی ماچکردن.

مرچە مرچ: مرچەی یەک لەدوای یەک.

مرچیلە: د. باڵدارێکی ڕەشە لە چۆلەکە پچووکترە.

مرخ: تەماع: (مرخ)ی خۆی لێ خۆش کردووە، واتە تەماعت تێ کردووە، ئارەزوو: (مرخ)ی لێ دەجووڵێ.

مرخاندن: مرخە کردن.

مرخ لێ پەڕین: د. ئارەزووکردنی شتێک.

مرخ لێ چوون: مرخ لێ پەڕین.

مرخن: گیاندارێکە کە بمرخێنێ.

مرخنە: مرخن.

مرخە: پرخە، (مرخەمرخ) مرخەی یەک لەدوای یەک، (مرخ و هووڕ) مرخەمرخی زۆر.

مرخەک: د. مەکۆی جۆلا.

مرخێش: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کەسێک کە خەریکی کارێک بێ و باش دەردەقەتی نەیەت: مرخێشمرخێش ڕایکێشا.

مردار: مردارەوەبوو. بریتییه له مووی بەر. بریتییه له گووی ئادەمی.

مرداربوونەوە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ مردنی گیاندارێک کە ئادەمی نەبێ. بریتییه له مردنی ئادەمی خراپ و، له رووی سووکییەوە دەوترێ.

مردارخۆر: د. دالّی کەرخۆر.

مردارسەنگ: د. مرداسەنگ.

مردارکردنەوە: سەربڕینی گیاندارێک کە گۆشتی بخورێ بەڕەنگێک کە شەرعی نەبێ. بریتییه له کردنی کارێک کە زۆر بەگرانی و نارێکی لەژێر دەست دەرچێ.

مردارەوەبوو: شتێکە کە مردار بووبێتە.

مردارەوەبووگ: د. مردارەوەبوو.

مردارەوەبوون: مرداربوونەوە.

مرداری: مردارەوەبوو. بریتییه له پیسی ئادەمی.

مرداسەنگ: جۆرە گلّێکی سوورکاری سەختە دەکرێ بەهێندێ برینەوە بۆ وشکبوونی.

مرداو: د. گۆلاوێکە کە ئاوەکەی بەکاری خواردنەوە نەیەت.

مردگ: مردوو.

مردن: گیان دەرچوون. نەمانی هێزی گەچ و قسلّ و جیوە.

مردن و سووتان: هەولّ و تەقەلای زۆری بێ ئەنجام: مردم و سووتام فلان کتێبم دەست نەکەوت.

مردۆخ: مردەلۆخە.

مردۆخە: با. مردەلۆخە.

مردوو: گیاندارێکە کە گیانی تێدا نەمابێ. گەچ و قسلّ و جیوەیە کە هێزێ نەمابێ.

مردووشۆر: کەسێکە کە هەر مردوو بشوا. تاتەشۆر.

مردوومراو: کەسێکە کە مردووی مردبێ.

مردوو مردوو: د. مردوومراو .

مردە ئاردق: د. جواناو.

مردەشۆر: مردووشۆر.

مردەلۆخە: مەردوومی بێکارەی سستی سیسەمارە.

مردەلە: مەردوومی سستی نیش نەکەر.

مردەمالّ: قاپ و قاچاخ و شتی ناومالّ.

مردەمۆدار: د. تەعزیەدار.

مردوزیندەکردن: بریتییه له نوێکردنەوەی شتێک یا شوێنێک.

مردیی: مردوو.

مڕ: گیانداری تێری تەسەل. گیاندارێکە کە خۆی مەلاس کردبێ بۆ پەلاماردان.

مڕاندن: مڕەکردن.

مڕانن: مڕاندن.

مڕبردنەوە: مڕبوونەوە.

مڕبوون: تێر و تەسەلبوون خۆ متکردن.

مڕبوونەوە: د. مۆڕبوونەوە.

مڕمیاو: دەنگی پشیلەی نێر.

مڕناو: د. مڕمیاو.

مڕومشت: مشتومڕ.

مڕومۆچ: مەردوومی مۆنی گرژ.

مڕ و مووچ: مڕ و مۆچ.

مڕ و موش: ملّوموش.

مڕوو: مڕەیەکە کە دەداتە هێندێ خواردەمەنی وەک مێوژ و شانەی هەنگ.

مڕە: جۆرە دەنگێکە له سنگی سەگ و پشیلەوە دێ لەپێش وەڕین و میاواندندا، (مڕەمڕ) مڕەی یەک لەدوای یەک. دەعبایەکی پچکۆلەی سوورکەلەیە وەک ئەسپێ وایە، دەداتە گەنم و جۆی وشک.

مرغ: ل. مریشک.

مرقاندن: مرقەکردن.

مرقانن: مرقاندن.

مرقلێدان: دەم هەلّدانی کار و بەرخ له گوانی دایکی لەکاتی مژیندا.

مرقن: کەسێکە بمرقێنێ.

مرقە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی سابرێن (مرقەمرق) مرقەی یەک لەدوای یەک، (مرق و هووڕ) مرقەمرقی زۆر.

مرقەکردن: مرقاندن.

مرک: ل. ئانیشک.

مرکاندن: مرکەکردن.

مرکانن: مرکاندن.

مرکە: مرقە، (مرکەمرک) مرقەمرق، (مرکوهووڕ) مرقەمرقی زۆر.

مرکەکردن: مرکاندن.

مرمرک: ز. جۆرە مێشوولەیەکە .

مرن: ز. مردن.

مرۆ: ز. پیاو.

مروار: جۆرە ئاوێکی ڕوونە وەک مرواری، دەچێتە ناو پەردەی چاوی هێندێ کەسەوە و کوێری دەکا بەلّام بەمیل لێدان چاوەکە ڕوون دەبێتەوە.

مرواری: جۆرە بەردێکی جوانی سپی زۆر بەنرخە.

مرۆچە: هـ. مێرووله.

مرۆچەکردن: هـ. مێروولەکردنی ناو لەسەر ئاگر. مێروولەکردنی ئەندام.

مرۆخە: د. مووردەغەی پشت. مۆخ

مرۆر: دانەیەکی ڕەشباوی تاڵە لەناو گەنمدا دەڕوێ.
مرۆشیان: د. خورۆشیان.
مرۆغە: د. موورەغە.
مرۆڤ: ز. پیاو. خزم. ئادەمی.
مرۆڤاتی: ز. پیاوەتی. خزمایەتی.
مرۆڤایەتی: با. مرۆڤاتی.
مرۆگی: ز. پیاوەتی.
مرووچەباڵدار: د. میروولەیەکە کە باڵی لێ ڕوابێ.
مرووچەڕەشە: د. کەڵەمێروو.
مرووچەکردن: د. مرۆچەکردن
مروەت: وجدان.
مروێ: ه. هەرمێ.
مرەبا: جۆرە خواردەمەنییەک وەک سێو و هەڵووژە و گەلێ شتی تر کە لەناو شیلەی شەکردا پەروەردە کرابێ.
مرەڕەشتیی: د. جۆرە مریشکێکی کونجکونجی سەر پچکۆلەی دەنگ زلی دڕە کە پێ دەڵێن مریشکی هیندی.
مرەڕەشە: جۆرە مراوییەکی کێوییە. مریشکە ڕەشە (د).
مرەکێفی: د. مریشکە کێوی.
مرێبا: با. کەسێکە کە مەرەزە بچێنێ.
مرێچڵە: ه. چۆلەکە.
مریشک: باڵندەیەکی ماڵییە وەک کەڵەشێر بەڵام ئەم هێلکەکەرە.
مریشکەڕەشە: جۆرە مەلێکی ڕەشە لە ڕیشۆڵە زلترە و گۆشتی دەخورێ.
مریشکەشامی: مرەڕەشتی.
مری: ز. مردوو.
مریچە: ل. مێروولە.
مریچەڕەشە: د. جۆرە چۆلەکەیەکی پچووکی ڕەشە.
مز: کرێ. قورقوشم. مزر(با).
مزاژ: مزەی ئاش.
مزاش: مزاژ.
مزبەر: کرێکار.
مزدەر: کەسێکە کە کرێی شتێک بدا.
مزر: شتی مێخۆش.
مزراح: پارچە دارێکی لە خەرت دراوی لووت درێژی تەمتەمە تێ براوە منداڵان بەکشتەک دەیخولێننەوە.
مزراحێن: یاری کردن بەمزراح.
مزراویلکە: با. مزرۆکە.
مزرۆکە: جۆرە چێشتێکە لە هێلکە و ترشاو دروست دەکرێ.
مزرەسێو: سێوی مزر.
مزرەقی: وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی (کوتو)دا بەکاردێنرێ: کوتو(مزرەقی) واتە کوتوپڕ.
مزرێح: د. مزراح.
مزگانی: د. مزگێنی.
مزگت: د. مزگەوت.
مزگەر: کەسێکە لە مس دەفر دروست بکات.
مزگەری: خەریکبوون بەدروستکردنی دەفری مسەوە.
مزگەفت: مزگەوت.
مزگەوت: شوێنێکە کە دروست کرابێ هەر بۆ نوێژ تێداکردنی موسڵمانان.
مزگێنی: مژدە. مژدانە.
مزگی: ه. مزگەوت.
مزگینی: با. مزگێنی.
مزوانی: د. مزگێنی.
مزۆکڵە: دەعبایەکی پڵپڵی چوارپێی ڕەش و زەردە لە مارمێلکە دەچێ و لە ئاوی زۆر ساردا دەبێ.
مزوور: نۆکەر. ناوی دێیەکە لە ناوچەی ئامێدی.
مزووک: ه. مارمێلکە.
مزە: دانەوێڵەیەکە کە ئاشەوان لە باراشی هەموو کەسێکی گل دەداتەوە بەرامبەر بەهاڕینی.
مزەگرتن: سەندنی مزەی ئاش.
مزەمز: زۆر ڕنگانەوەی شت.
مزەمزکەر: کەسێکە کە زۆر شت بڕنگێنێتەوە.
مزەورە: چێشتی ترشی.
مزیار: کرێکار.
مژ: قوم: مژێکی لە ناوەکە یا جگەرەکەدا. تەم.
مژان: دارێکی درێژی ئەستوورە سەرێکی بەند دەکرێ بە(ئێردق)ەوە و سەرەکەی تری دەکرێ بە(وێژانبەر). برژانگ (ل).
مژاندن: ز. مژین.
مژانک: ز. برژانگ.
مژانە: مژان.
مژدانە: شتێکە بیدەیت بەو کەسەی کە مژدەیەکت دەداتێ.
مژدە: خەبەرێکی خۆش کە پێت بدرێ.
مژمژ: د. پارچەیەکە وەک کەتان بەڵام ئەم تەنکترە.
مژمژوک: ز. شانەی هەنگە کە هێشتا کەلوودکانی پڕ نەبووبێ لە هەنگوین.
مژمژە: قەیسی (ز). جۆرە پەپوولەیەکی ڕەشی خڕە هەڵاڵەی گوڵ دەمژێ.
مژمۆر: مەردوومی مڕ و مۆچ. مەردوومی چاوپڕ و پووشاویی.

مژمۆڕ: مژمۆڕ.
مژن: هـ. بێزوو.
مـژۆک: کـاغـەزێکی ئەسـتووری بفـەڵە مـەرەکـەب هەڵدەمژێ. گوڵێکی سپی بێ بۆنی دڕکاوی بەهارییە (با).
مژۆڵ: برژانگ.
مژوو: ز. نانی کۆنی تام نا خۆش.
مژوول: ز. ئادەمی و گیاندارێکە کە بەکارێکەوە خەریک بێ.
مژوولاهی: ز. کارێکە کە مەردووم خۆی پێوە خەریک بکات.
مژوولبوون: . خەریکبوون.
مژوولکرن: . خەریک کردن.
مژە: گوێردکە کەنۆ. برژانگ.
مژەک: فرۆکی نەفاتە.
مژیلانگ: با. برژانگ.
مژین: هەڵگوشینی شت بەدەم.
مـژیودر: د. گـیـایەکی گـەڵا وردە گـوڵێکی شین دەگرێ، لە کـەژ و کێو دەڕوێ.
مس: شتێکە وەک ئاسن بەڵام ئەم سوورە، مەنجەڵ و دەفری تری لێ دروست دەکـرێ. وەرگـرتن: (بمسـە) واتە وەریگرە (هـ). بزنی نەخشین.
مساسک: با، نەقیزە.
مـساسە: ئەو دارەیە کە سەرێکی پارچە ئاسنێکی پانی پێوەیە و سەرەکەی تری نەقیزەیە، بە سەرە پانەکەی جووتیار گاسنی پێ پاک دەکـاتەوە و بە سـەرەکەی تری گاجووتەکەی پێ لێ دەخورێ.
مسافر: ز. کوڕێکە کە هێشتا ژنی نەهێنابێ.
مسـای: هـ. فێربوون.
مـست: ناوبەری دەست و پەنجـەکـانێـتی کـە بەقـوولی بەیەکـەوە بنووسێنرێن.
مستاخ: ل. مشتاخ.
مسـتەقا: جۆرە چێشتێکی کەم ئاوە، لە سلق یا لە سپێناخ یا لە هێندێ شتی تر دروست دەکرێ لەگەڵ گۆشتدا.
مـسـتەکۆڵە: دەسـتێکە پەنجـەکانی قـووچابێ: مسـتەکۆڵەیەکی پێدامالی.
مسدان: ز. دەستهێنان بەنهێم بەسەر شتێکدا.
مـسـرانی: ز. چەند کـونێکە لە دارێکدا ڕەشـمـەی وڵاخی پێ دەبەسترێتەوە.
مسری: با. نافرەتی لاواز.
مسقاڵ: ئەندازەیەکی کەمە لە کێشانەی ئاڵتوون و زیو و هێندێ شتی تردا، بەکاردێنرێ.
مسقالیی: جۆرە بلوورییەکی ئەستوورە.
مسـک: میسک.
مسکە: جۆرە کوللەیەکی بۆری شلشلە.
مسکی: لیمۆی ترش. جۆرە ترێیەکە.
مسگەر: مزگەر.
مسگەری: مزگەری.
موسڵمان: کەسێکە کە لەسەر ئاینی پێغەمبەری ئیسلام بێ.
مـشـار: ئاسنێکی دەمـپـانی کلکداریـنی دانەدارە، داری پێ دادەهێنرێ.
مشارە: جۆرە ماسییەکە لە پەنا گوێچکەیدا ئێسقانێکی برگە برگەی پێوەیە شتی پێ بریندار دەکات. ئەندازەیەکە لە زەوی.
مشت: مست. شتی پڕ (ز).
مشتا: د. مشتاخ.
مشتاخ: شوێنێکە کە ترێی لەسەر هەڵبخرێ بۆ وشکبوونەوەی.
مشتاخنانەوە: ترێ هەڵخستن لەسەر زەوییەکی تایبەتی بۆ بوونی بەمێوژ.
مشتاخە: ز. مشتاخ.
مـشـتـاک: ز. تەخـتـەیەکی پانە ئاردی پێ کـۆ دەکـرێتـەوە لە دەوروبەری بەرداش.
مشتکردن: ز. پڕکردن.
مشت لێگرتن: نیشانگرتن لە شتێک بۆ پێکانی.
مشتن: ز. ماڵین بەگەسک.
مشت و درەوش: بریتـییـە لە دەمـقـاڵـییـەکی سەخت لەناو دوو کەسدا: مشت و درەوشی چێتانە.
مشتومڕ: دەمقاڵی دوو کەس لەسەر کارێک یا قسەیەک.
مشتوو: دەسکی خەنجەر و کێرد و چەقۆ.
مشتوماڵ: زاخاودانەوە و پاککردنەوەی خەنجەر و شیر و چەقۆ.
مـشـتـە: ئاسنێکی سـەرپانی قنگ باریکی قـورسـە، کـڵاشکەر و چەرم دروو پەرۆ و چەرمی پێ دەکوتنەوە.
مشتەکۆڵ: د. مشتەکۆڵە.
مشتەکۆڵە: مستەکۆڵە.
مشتیلە: دەستەدوو.
مـشک: دەعـبـایەکی پچکۆلەی چوارپێی کلک باریکە، دیوار و ناوماڵ کون دەکات.
مـشکگرە: باڵندەیەکی گـۆشت خـۆری چنگ زەردی قـاچ کـورتە ناتوانێ لەسەر زەوی ڕاو بکات بەڵکو بەحەواوە دەیکات.
مشکولی: ز. پێڵووی چاو.
مـشکەخۆرە: د. جـۆرە جانەوەرێکە ڕاوی مـشک و مـار دەکا بۆ خواردن.
مشکەکۆرە: مشکەکوێرە.
مشکەکوێرە: جۆرە مشکێکی کێوی کلک کولە، لە مشکی ماڵی گەورەترە.

مشکی: ڕەشتی. خۆڵەمێش.
مشن: گیاندارێکە کە زۆر بمشێنێ.
مشوورخواردن: بەتەنگەوەبوون بۆ شتێک و هەوڵدان بۆ پێکهێنان و ڕاپەڕاندنی.
مشوورخۆر: کەسێکە کە بەتەنگ شتێکەوەبێ و هەوڵی بۆ بدا.
مشە: جۆرە دەنگێکە لە لووتی گیاندارەوە دێ، (مشەمش) مشەی یەک لە دوای یەک، (مش و هووڕ) مشەمشی زۆر. زۆریی شت: ئەمساڵ ترێ (مشە)یە. واتە زۆرە، دەردێکی کوشندەیە تووشی ئێستر دەبێ (د).
مشەخت: ز. کەسێکە کە لەبەر چەبۆکی ڕۆژگار نیشتمانی بەجێ هێشتبێ.
مشەما: مشەمما.
مشەمما: تەنراوێکە کە مۆم یا لاستیکی لێ درابێ کە ئاو دانەدا.
مشەممەر: زۆر: ئیمسال هەنجیر مشەممەرە.
مفت: شتی خۆڕایی.
مفتخۆر: کەسێکە کە بەشوێن شتی خۆڕاییدا بگەڕێ.
مفتە: مفت.
مفتەخۆر: مفت خۆر.
مفتەگی: د. خۆڕایی.
مفسک: با. سوزگی شت پالاوتن.
مقاش: مەقاش.
مقام: ئاوازی تایبەتیی بۆ هەموو جۆرە گۆرانییەک.
مقامبێژ: مقامزان.
مقامزان: کەسێکە کە مقامی گۆرانی باش بزانێ.
مقاندن: مرقاندن.
مقانن: مقاندن.
مقاو: دەردێکە تووشی ولاخی یەکسم دەبێ وەک هەلامەت وایە بۆ مەردووم.
مقکردن: د. خۆ گیفکردن.
مقۆمقۆ: مشتومڕی چەند کەسێک لەسەر شتێک.
مقە: د. مرقە، (مقەمق) مرقەمرق.
مقەبا: کاغەزێکی ئەستووری توێ توێی ڕەقە دەکرێ بەبەرگی کتێب.
مقەست: مەقەست.
مقەستە: مەقەستە.
مقەووا: د. مقەبا.
مکارە: ز. نەسکەنە.
مل: لە چەناگە بەرەوخوار تا ئێسقانی چۆڵەمە. شان (با).
مڵ: شتێکی زۆر وردە کە لەبەر وردی کولۆ کولۆ بودستێ. مڵە (د).
ملاز: د. مەلاس.
ملاشک: د. مەلاشوو.
ملاک: کەوچک.
ملاککردن: بریتییە لە چەشتنی خواردەمەنی: ملاکی ناکەیت.
ملانە: زۆرانی و بەربەرەکانی و ڕقەبەری.
ملانێ: زۆران.
ملیان: بریتییە لە مەردوومی گەوج.
ملپێچ: پارچەیەکی تایبەتییە لە سەرمادا لە مل دەپێچرێ.
مڵت: د. مڵتە.
ملتاف: ز. نەخۆشی قورس و گران.
ملتە: خڵتەی لینجی ناوشتی تەڕ.
مڵچ: د. مڵچە.
مڵچاندن: مڵچەکردن.
مڵچانن: د. مڵچاندن.
ملچۆک: ملچێوک.
ملچە: دەنگی دەم لەکاتی شت خواردندا، (مڵچەمڵچ) مڵچەی یەک لەدوای یەک (مڵچ و هووڕ) مڵچەمڵچی زۆر.
ملچێوک: کلچێوک.
ملدان: بریتییە لە گوێڕایەڵی و فەرمانبەرداری.
ملڕاکێشان: ملدان.
ملشکاندن: بریتییە لە ڕۆینی یەکێک لە شوێنێک، ئەم وتەیە بۆ سووکی دەوترێ. بریتییە لە خواردنی شتێک بەزۆری: فیسار کەس شەش کولێرەی (ملشکان).
ملشۆڕ: سەرشۆڕ (ملشۆڕکردن) سەرشۆڕکردن.
ملشۆڕی: سەرشۆڕی.
مڵق لێدان: مرق لێدان.
مڵکانە: بەشی خاوەن زەوی لە کشتوکاڵ.
ملکەچ: بریتییە لە فەرمانبەری گوێڕایەڵ.
ملکەچی: فەرمانبەری و گوێڕایەڵی.
مل لە چەقۆ هەڵسوون: بریتییە لە خۆخستنە گێژاو و مەترسییەوە.
مل لە موو باریکتر: گەردن لە موو باریکتر.
مل لێنان: دەست کردن بەکارێک و مانەوەی لەسەری.
ململانە: ملەملەکردن.
ململانێ: ململانە.
ملنان: سەرداخستن و ڕۆین بەرێگایەکدا بەبێ ئاوڕدانەوە.
ملنیان: د. ملنان.
ملۆ: ل. کوللە.
ملوان: ملیوان.
ملوانکە: شتێکە بۆ جوانی بکرێتە مل.

ملوانە: ملوانکە.
ملۆچە: د. ملووچە.
ملۆرە: د. مێروولە.
ملۆزم: کەسێکە مەردووم تووشی زیان بکات.
ملوموچ: مڕ و مووچ.
ملوموش: گەڕان و مووشەکردن بەشوێن خواردندا.
ملۆمە: هـ. نێرکی ناوەڕاستی دەستاری خواروو.
ملووچەکردن: تەزین و مێروولەکردنی ئەندام.
ملوور: د. ملهوڕ.
ملوەن: د. ملوانکە.
ملوێن: هەزار هەزار.
ملوێنک: ملوانکە.
ملوێنەر: کەسێکە بە ملوێن دارایی ببێ.
ملوێنێر: ملوێنەر.
ملە: لوتکەی سەر گرد و شاخ.
ملّە: دەعبایەکی چنگ چنگە لەناو زەوی ئەنداردا ڕەگی سەوزایی دەخوا. مشک (هـ).
ملەتاتکێ: د. سەرەتاتکێ.
ملەچۆچە: ملەقۆتە.
ملەخڕە: دەردێکە بەمل دەگا لە ئاستی قورقوڕاگە دەیئاوسێنێ
ملەخڕێ: ملەخڕە.
ملەزەن: د. جەردە.
ملەقوقە: ملەقوتێ.
ملەقۆتە: ملی باڵندەی سەربڕاو.
ملەقوتێ: مل درێژکردن و سەرخوارکردنەوە بۆ وردبوونەوە و تەماشاکردنی شتێک.
ملەقۆرتە: ملەقۆتە.
ملەگا:هـ. ملە.
ملەگۆ: جۆرە خشڵێکە لە زێڕ وەک تەزبیحێکی دنک گەورە وایە ژنان دەیکەنە ملیان.
ملەگوێ: مالەوێنچە.
ملەما: د. دەست کردنە ملی یەک.
ملّەما: کەل و کونی شت کە بای پێدا بچێ: (ملّەما)ی بڕی واتە کونبڕی کرد.
ملەماسێ: د. ملەخڕە.
ملەملەکردن: بەرامبەری کردن و بەرهەڵست وەستانی یەکێک بۆ یەکێکی تر: (ملەملە)م لەگەڵدامەکە. مسابقة.
ملەنیر: لبادی ملەگا کە لەژێر نیرەوە دادەنرێ.
ملەوانە: ملوانکە.
ملهوڕ: زەلامی مل ئەستووری کەتە.

ملەوێچە: مالەوێنچە.
ملهیب: ز. شەن.
ملیار: هەزار ملێون.
ملیای: هـ. ڕۆیشتن.
ملێ ملێ: د. ملە ملە.
ملێون: ملوێن.
ملیونەر: ملوێنەر.
ملیۆنێر: ملوێنێر.
ملیوان: جێگای مل لە کالاّدا.
من: وتەیەکە قسەکەر بەکاری دێنی بۆ دەلالەتکردن لەسەر خۆی. مەنی پێوان.
منارە: پایەیەکی بەرزی قوچی گردی کەمەرەداری پێپیلکەدارە بانگی لەسەر دەدرێ.
منداڵ: کەسێکە تەمەنی نەگەیشتبێتە پانزە ساڵ.ڕۆڵە.
منداڵانە: گوفتار یا کردار یا شتێکی ترە کە لەهی منداڵ بچێ.
منداڵبازاڕ: شوێنێکە کە هەر منداڵ و کوڕوکاڵی تێ چڕابێ.
منداڵبوون: زانی ئافرەت.
منداڵدار: کەسێکە کە منداڵی وردی ببێ.
منداڵدان: ئەو شوێنەیە لەناو سکی مێینەدا کە منداڵی تێدا بەرهەم دێ.
منداڵۆچکە: منداڵی پچکۆلانە. بریتییە لە کەسێک کە بەتەمەن گەورە و بەکردەوە منداڵ بێ: تۆ(منداڵۆچکە)یت و ڕک دەگریت.
منداڵومەزن: کۆمەڵێک کەتێکەڵاو بێ لە منداڵ و گەورەی هیچ و پووچ
منداڵەبەر: ئافرەتێکە کە منداڵی شیرەخۆرەی بەبەرەوەبێ.
منداڵەورتکە: کۆمەڵی منداڵ.
منداڵی: تەمەنێکە کە مەردووم تێیدا منداڵ بێ.
منامنا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ شتی ئاشکرای نمایان. (منامنا) شتەکە دیارە کەچی بەدوویدا دەگەڕێ.
منتک: نمتک.
منجڵ: پەڵەیەکە لە هێندێ دەفر پەیا دەبێ بەهۆی ترش تێ کردنیەوە: ئەم مەنجەڵە (منجڵ منجڵ) بووە.
منجە: قسەکردن بە لووت و بەخاوەخاو. (منجەمنج) منجەی یەک لەدوای یەک.
منداڵ: مناڵ.
منداڵانە: مناڵانە.
منداڵبازاڕ: منداڵبازاڕ.
منداڵدار: مناڵدار.
منداڵدان: مناڵدان.

مندالۆچکە: منالۆچکە.
مندالّ و مەزن: منالّ و مەزن.
مندالەورتکە: منالەورتکە
مندالی: منالی.
منگ: کەسێکە کە بەلووت قسە بکا.
منگن: منگ.
منگە: دەنگێکە کـە لە لووتەوە بێـتـە دەرەوە، (منگە منگ) منگەی یەک لەدوای یەک.
من و تۆیی: دوومالەکی (من و تۆیی کردن) دوومالەکی کردن.
منەت: چاکە: منەتم بەسەردا مەکە واتە چاکەم بەسەردا مەکە.
منەکردن: منەیی.
منەمن: منامنا.
منەیی: گەڕان بەدووی شتێکدا بەپەنهانی: (منەیی) مەکە.
منێ منێ: د. منا منا.
مو: ل. من.
مۆ: پشتی تەشوێ و پاچ و تەور.
موبل: د. شتی ناومالّ.
مـوتاپچی: کـەسێکە کـە مـوو لە شـانە بدا و بیـرێسێ و بیکا بەخەرار.
موتابخانە: شوێنێکە کە موتابچی کاری تێدا بکا.
موتالاّ: خوێندنەوەی کتێب و لێ وردبوونەوەی.
موتوربە: متربە.
موتورفە: مەردوومی زۆر جوان. متربە.
مۆتە: چەمۆلە.
مۆتەکە: قورساییەکە لە خەودا دەکەوێتە سەر ئەندامی مەردووم ناتوانێ جوولە و هاوار بکا تا تەواو بێدار نەبێتەوە.
مۆتی: ز. دۆشاو.
مۆجگاری: ئامۆژگاری.
مۆجیاری: مۆجگاری.
مۆچ: ماچ. مەردوومی مۆن.
مۆچیاری(د). خەتی سەر پەنجەی دەست.
مۆچانن: د. ئامۆژگاری کردن .
موچرک: تەزوو.
موچرکە: موچرک.
مۆچک: ز. پێوانەیەکی پچکۆلانەیە.
مۆچکردن: ماچکردن.
مۆچکرن: ز. گوێ خەفاندنی ولاّخ لە ترساندا.
مۆچکە: د. ئامۆژگار.
مۆچە: د. جۆرە گیایەکە وەک سپێناخ، ئاژالّ دەیخوا.
مۆچیاری: د. ئامۆژگاری.

مـۆخ: جـۆرە چەوریـیـەکی خـەسـتی بۆرە، وا لەناو مـێـشـک و ئێسقانی گیاندارداّ.
مۆخ دەرهاتن: بریتییە لە تێن پێگەیشتن و ماندووبوونی مەردووم لە شتێکەوە.
مۆخل: ز. هێلەک.
موخوڕ: دەموکانە.
مۆدنە: شتێکی ڕاستی کوناودەرە لە دار یا لە کارەبا جگەرەی پێ دەکێشرێ. جێگا دەم لە قلیان.
مـۆر: جـۆرە ڕەنگێکە وەک ڕەنگی گـولەوەنەوشـە. شـتێکە ناوی مەردوومی لێ هەلدەکەنرێ. مۆرانە (د). مێرولە (د).
مۆرانە: گیاندارێکی وردە کەلوپەلی خوری و داری گەندلّ دەخوا.
مۆرتک: مۆرد.
مۆرخانە: نقێمی ئەموستیلە.
مۆرد: درەختێکە گەلاّیەکی بۆن خۆشی هەیە.
مۆڕ: گیانداری مۆن.
مۆڕبوونەوە: چاو زەقکردنەوە لە یەکێک بەتووڕەیی.
مۆرک: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
مۆرکردن: مۆرنان بەکاغەزدا.
مورک لە خۆنان: خۆ بەسەنگین و گرانگرتنی یەکێک کە لە خۆیدا وانەبێ.
مورکومایە: سەنگینی و گرانی مەردووم.
مـۆرە: شـتێکی پچـووکی شـەش ڕووە هەر ڕووەی چەند خالێکی پێـوەیە، یاری تاولەی پێ دەکرێ. کـولۆیەکـە کـە دیواری پێ دروست دەکرێ (د). موورەغە (د). موورەدار (د).
مۆرە بەسەرچوون: بریتییە لە شتێک کە باوی نەمابێ.
مۆرەقە: جۆرە موورانەیەکە دەداتە دەغلـودان و دار و گەلێ شتی تر.
مۆرەمۆر: لەبەر خۆوە لۆرەلۆر کردن.
مۆرهەلکەن: کەسێکە کە مۆر هەلبکەنێ.
مۆریان: ئەسپێ.
مۆریانە: مۆریان (د). مۆرانە
مۆری: مسقالّی موورروو. مێروولە (ز).
موریشی: با. گەفە بەهارە.
مۆریلە: مێروولە.
مۆز: دەعبایەکی کەودلەی یەک ڕەنگە لە (خەرەنگەز) پچووکترە. چۆلەکـەیەکی پچـووکی مـێـشـوولە خـۆرە. جـۆرە مـیـوەیەکی درێژکۆلەی گەرمیانییە بەهێشوو دەیگرێ. زەردەوالّە (ز).
مۆزکردن: ڕق هەستان و مۆڕبوونەوەی ڕەشەولاّخ. بریتییە لە ڕق هەستان و خیشکردنی ئادەمی.
مۆزگرتن: مۆزکردن.

مۆزەخانە: عەنتیکەخانە.

مۆزیک: ز. پارێن.

مۆزیقا: مۆزیقە.

مۆزیقە: تەنەکەیەکی بۆشە فووی پێدا دەکرێ و دەنگێکی بەرزی لێوە دێ.

مۆزیقەچی: کەسێکە کە مۆزیقە لێ بدا.

مـۆزیقـە لێدان: فـووکـردن بەمـۆزیقـەدا بەجۆرێک کـە دەنگێکی تایبەتی لێوەبێ.

موژدە: مژدە.

مۆژگاری: ئامۆژگاری.

مۆژیار: ئامۆژگار.

مۆژیاری: مۆژگاری.

مـوغـازە: دوکـانێکی گـەورەیە کـە هەمـوو شـتـێکی فـرۆشـتنی تێدابێ.

مۆغەرە: مووردەغە.

مـوغـەیری: کەلەبەرێکە لە دیوار ئاگری تێدا دەکـرێتەوە و لەسەر بانەوە دوکەڵەکەی دەردەچێ.

موفت: مفت.

موفتخۆر: مفتخۆر.

موفتە: مفت.

موفتەخۆر: مفتەخۆر.

مـوفەڕک: شـتێکی کەمە لە یەکێک یا لە شوێنێکی موبارەکەوە دەست بکەوێ .

موقرایی: لێلایی.

موقرایی داهاتن: لێلایی داهاتن .

مۆقک: ز. پشـکی هیزەی ڕۆن .

مۆڵ: شـتی گـردی کـۆمـەڵ، (مۆڵبـوون)، کۆمەڵبوون، (مۆڵکردن) کۆمەڵکردن.

مۆلاقە: مۆلەقە.

مۆڵخواردن: مۆڵبوون.

مۆڵدان: کۆمەڵکردن و خرکردنەوە.

مۆڵگە: جێگای مۆڵدانی ئاژاڵ.

مۆڵە: ز. قوری گیراوە بۆ سواغ.

مۆڵەت: ماوەدان بەئیش.

مۆلەق: ئەبلەق.

مۆلەقبوون: ئەبلەقبوون و چاو زەقبوونەوە.

مـولەقـە: دارێکی گـردە بەقـەد مـەچەکـێک ئەسـتـوورە، سەری لای خوارووی ڕایەڵی جولای پێوەیە، سەرەکەی تری بە(نەوەرد)ەوەیە.

مولەکردن: ز. سواغدان بەقوڕ.

مـۆم: شـتـێکی درێژکـۆلەیە لە پلـیـتـە و پیـو دروست دەکـرێ و لە جیاتی چرا دادەگیرسێنرێ. مێوی هەنگوین.

مۆمدان: شتێکی بنکداری بەرزە مۆمی چرای لەسەر دادەنرێ.

مۆمکەرە: کەسێکە کە هەر مۆمی چرا دروست بکات.

مۆمنایی: شـتـێکە وەک قـیـر، لە هێندێ شاخ و ئەشکەوتدا دێتە خوارەوە بە قـەد بەرددا، خـواردنی زۆر باشـە بۆ کـەسـێک کـە گلابێ یا ئێسقێکی پێ گەیشتبێ.

مۆمیا: جۆرە دەرمانێکی تایبەتییە دەکرێتە ناو جەستە و لاشەی مردووەوە، دوای پاککردنەوەی لە هەموو چەوری و گۆشتێک. بۆ ئەوەی کە بۆگەن نەکات.

مۆمیاکاری: بەکارهێنانی مۆمیا لە جەستەی مردوودا بەو جۆرەی کە پێویستە .

مۆمیاکراو: مردوویەکە کە مۆمیاکاری کرابێ.

مۆمینە: د. مشەمما.

مۆن: مەردوومی ڕووگرژ.

مۆنی: ڕووگرژیی.

موو: شـتێکی لووسی باریکە لە خوری ڕەقترە لە جەستەی هێندێ گـیـانداردەڕوێ. برینێکی بەناسـۆرە لە ئەندامی مـەردووم دەردێ. مۆ (د).

مووبڕ: دەرگا و پەنجەرەیەکە کە زۆر جووت بێ و با نەدا.

مووتاو: د. مووڕێس.

مووچ: د. باسکی دەست.

مـووچاخ: د. سـەر و پرچی دەسـتکرد کـە ژنی کـەچەڵ لەسـەری دەکەن.

مووچاندن: د. چەماندنەوەی شت.

مووچانن: د. مووچاندن.

مووچانەوە: د. چەوتاندنەوە.

مووچانە: شتێکە کە بە مووچە بدرێ.

مووچرک: مووچڕک.

مووچرکە: موچرکە.

مووچنک: ز. مووکێش.

مـووچە: جـومگەی لای مـەچەک. جـیـرە. چەند مـاڵێکە کـە لە دێیـەک جـیـابووبنەوە و لە نزیک دێکەوە لەسـەر ئاوێک خانوویان کردبێ یا هەواریان هەڵدابێ. بەشێکە لە زەوی کە جیاکرابێتەوە بۆ کشتوکاڵ.

مـووچەخـۆر: کـەسـێکـە کـە لە لایەن یەکـێکەوە مـووچەی بۆ برابێتەوە. فەرمانبەری میری بەرۆژانە.

مووچیا: د. قولەپێ.

مووچیانەوە: د. چەمینەوە.

مووخۆرکە: برینێکی پچووکە بەسەری منداڵ هەڵدەپەڕێ و مووی پێوە ناهێڵێ.

موودار: چاوێکە کە مووی ببێ.

موودنە: د. مۆدنە.

مووده: ز. پاڵەوان.

موور: گردەداری ئەستوور. بارستەکردنی قوڕ لەسەریەک بە درێژی تا دەبێ بەدیوار. بریتییە لە ڕۆژووەوان: زبانم بە(موور)ە واتە بەڕۆژووە. سووج و قوژبن (ه).

مووڕاستەوەبوون: بریتییە لە زۆر تووڕەبوون.

مووڕێس: کەسێکە کە موو بڕێسێ بۆ خەرار و گوریس.

موورگ: مورروو. مووری.

موورگەبا: د. مووررووەبا.

موورنان: نیشانەکردنی شتێک بۆ ئەمەی دەستکاری نەکرێ.

مووررو: جۆرە شتێکی خڕی کونداره ژنان بەهۆنراوەیی دەیکەنە ملیان بۆ جوانی.

مووررووله: بەرکۆڵەی جووت. هەموو شتێک کە وەک مورروو خڕ هەڵدرابێ

مووررووبا: جۆرە مووررووبەکی سپییە ژنان دەیکەن بەسەریاندا بۆ باداری.

مووررووه شین: دەرمانێکی تیژی شینی ڕەقە بۆ هێندێ شت بەکاردێنرێ.

مووررووه شینە: مووررووه شین.

مووررووەکەرانە: کووژەکە کەرانە.

مووره: موورگ، پەلەپیتکە.

مووره سەنک: ئاسنێک یا بەردێکی خڕە، دەبرێتە ناو (خوانکەوه) بۆ ئەوەی (بلۆسک)ی لەسەر بسوورێتەوه و خوانکەکە کون نەبێ.

موورەغە: تیرەغەی پشت.

مووڕێ مازی: بڕبڕەی پشت.

مووری: مۆری.

مووز: ز. زەردەواڵە.

موورک: با. کەوشی سوور.

مووسایی: جوولەکە.

مووسڵدان: بەرمووسڵدان.

مووش: شتێکە لە یاری مووشێندا بەڕیزە دادەکرێ و بەهەڵمات تیلی تێ دەگیرێ.

مووشانە: مووشێن.

مووشکردن: د. خیشکردن.

مووشن: مەردوومی کوت و کوێر. چلێس.

مووشە: مووشەکردن: فیسار کەس هەر خەریکی (مووشە)یە.

مووشەدەمە: دەمەی ئاسنگەر.

مووشەک: چلێس.

مووشە کردن: جوست و جۆکردنی گیاندار بۆ چنینەوەی خواردەمەنی.

مووشێن: جۆرە یارییەکە چەند مووشێک بەریز دادەکرێن و، لە ئەنشتەوە بەهەڵمات تیلیان تێ دەگرێ هەر چەندێکیان بنەنگێورێن، دەبرێنەوە.

مووکردن: بریتییە لە مەمنوونبوونی کەسێک بۆ شتێک کە لە پێشەوە وا نیشان بدا کە پێی ڕازی نییە و لە دڵیشدا زۆری پێ خۆش بێ. تیژی تیغ بەزۆری بەجۆرێک کە موو بتاشێ.

مووکێش: مەقاشێکی تایبەتی پچکۆلەیە، مووی پێ هەڵدەکێشرێ.

مووم: مۆم.

موومی: ز. جۆرە سەرپێچێکی پیاوانەیە.

موونک: ز. جومگەی پەنجە.

مووه: مۆ. برینی موو.

مووەڕزە: د. نەخۆشییەکە بەهەر کەسێک بگا مووی هەڵدەوەرێ.

موووینە: شتێکە کە مووی زۆربێ.

مووین: شتێکە لە موو دروست کرابێ.

مۆێش: ل. مشک.

مە: پیتی واز پێهێنان (نەهی)د.

(مە)کە، (مە)خۆ. ئێمە.

مهاردێ: ه. مادەی نان پێوەدان.

مهان: ل. ماین.

مهانە: بەهانە.

مەبادا: وتەیەکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتاردوە، هۆبەتی (علیت) وتاری دوای خۆی بۆ پێش خۆی دەگەیەنێ: درۆ مەکە (مەبادا) ڕووزەرد ببیت، یا بخۆ (مەبادا) برسیت ببێت.

مەبەس: شتێکە کە بتەوێ ببێ.

مەبەست: مەبەس.

مەت: پووری خوشکی باوک.

مەتارە: دەفرێکە لە لباد یا لە چەرم دەگیرێ و ناوی تێ دەکرێ.

مەتاڵ: قەڵغان.

مەتر: میتر.

مەترسی: ترسان لە شتێک کە هێشتا ڕووی نەدابێ: (مەترسی) گرانی دەکەم، واتە بیمی گرانیم هەیە.

مەترە: مەتر.

مەتردباز: ز. چەرچی.

مەتردلۆز: جۆرە تفەنگێکە هەتا فیشەکی بدرێتە بەر، دەیتەقێنێ.

مەتردلوێز: مەتردلۆز.

مەتک: ز. مەت.

مەتە: ئاسنێکی لووت تیژە بەچەرخ یا بمژێ کەوان دەخولێنرێتەوە و داری پێ کون دەکرێ. مەت.

مەتەرێز: چەند کونێکە لە قەڵا دا دەهێڵرێتەوە بۆ ئەوەی شەڕە تفەنگی لێوە بکرێ. سەنگەر.

مەتەفەڕەنگی: د. برغوو.

مەتەل: ز. مەتەڵ.

مەتەڵ: وتارێکی مەبەست گرانی پێچراوەیە مەردووم لە یەکی دەپرسنەوە بۆ بەراوردی زیرەکی یەکتری.

مەتەڵ داهێنان: پرسینەوەی مەتەڵ لە یەکێک.

مەتەڵۆک: مەتەڵۆکە.

مەتەڵۆکە: مەتەڵ.

مەتەڵە: د. مەتەڵ.

مەتێ: هـ. دردوش. مەتی.

مەتیە: د. مەتی.

مەتی: هـ. پوور.

مەجرەف: مووڕەدارێکە کە بەکاری لەوح و داهێنان بێ.

مەجمەعە: سینی بچووک.

مەجیدی: جۆرە هەنجیرێکە (با). جۆرە دراوێکی زیوینی عوسمانییە.

مەچەک: باریکایی دەست.

مەچەکە: دارێکە سەرێکی دەبرێتە (دۆڵیانەوە) بەنی (دایەڵکە)ی تێ دەپێچرێ.

مەچیر: ل. دەزوو.

مەحچەچە: خڕنووک.

مەحفیرک: با. مافوور.

مەحموودی: جۆرە دراوێکی زێڕینی پانی عوسمانییە.

مەخابن: با. مخابن.

مەختە: د. پەیمان و بڕیار لەسەر شتێک.

مەختەر: ز. مەیتەر.

مەخسەرە: گاڵتە پێکردن.

مەخشەڵ: ئاگری گڕی زۆر خۆش

مەخشەڵان: چەند ئاگرێکی گڕی خۆشە، کە لەلای یەکەوە بگرێن.

مەخمەر: قەیفە.

مەخمەڵ: مەخمەر.

مەخەر: با. زەوی گەورەی تەخت.

مەخەل: با. ئەو شوێنە سێبەرەیە کە نیوەڕوان مەڕ و ماڵات لەژێریدا کۆدەبنەوە بۆ دۆشین.

مەدرەب: ز. دارستانی قەدەغەکراو. زەوی بەراو.

مەدفینی: با. خۆرشتی پلاو.

مەددر: ز. تکا.

مەدەک: ز. ماداک.

مەر: بێڵ (ز). مەگەر.

مەراق: خەفەتی زۆر بەدەست شتێکەوە.

مەراقکردن: خەفەت چوونە سک.

مەراڵ: ئاسک.

مەران: ز. درەختێکە لقەکانی دەکرێ بەدار قەنگە.

مەرایی: ڕووپامایی.

مەرتاندن: ز. ڕووشاندنی شتێک.

مەرج: گرەو. شەرت و پەیمان.

مەرجان: جۆرە گیاندارێکی دەریایی لێ لقە وەک درەخت، خۆی بەبنکی دەریادا دەنووسێنێ و خواردەمەنی وەردەگرێ پارچەکانی دەکرێ بەمووروو.

مەرحەمە: پەشتەماڵ.

مەرد: پیاوی ئازای جوامێر.

مەرداسەنگ: مرداسەنگ.

مەردانە: کردار و گوفتاری پیاوانە.

مەردایەتی: پیاوەتی و جوامێری .

مەردم: د. مەردووم.

مەردووم: ئادەمی.

مەردومازار: زۆرداری ستەمکار .

مەردومازایی: زۆرداری و ستەمکاری.

مەردە: هـ. مردوو.

مەردەن: هـ. مردن.

مەردەنگی: د. جۆرە کوپەیەکە لە شووشە، ناوقەدی تۆزێ ئەستوورترە لە سەر و قنگەکەی.

مەردەماڵ: د. داراییەکە کە گیانی لەبەردا نەبێ، وەک پارە و کوتاڵ و شتی تری وا.

مەردە و زیندە: د. بەشوێنێک دەڵێن نە بەکاری زیندوو بێ نە بەکاری مردووبێ.

مەردی: جوامێری و پیاوەتی.

مەڕ: گیاندارێکی مێینەی خوریداری دووگداری ماڵییە کە پێی نابێتە ساڵی چوارەم. بێڵ (با) ئەشکەوتێکە لە شاخ و کێو کە مەڕە کێوی تێ دەچێ (د).

مەڕانە: سەرانەیەکە کە لە لایەن دەوڵەتەوە لە خاوەن (مەڕ) دەستێنرێ بەرانبەر بەمەڕەکانی.

مەڕبەند: زنجیرێکی درێژە سەرێکی دەکرێتە دەستی وڵاخەوە و سەرەکەی تری بەزەوییدا دادەکوترێ .

مەڕبێتر: مەڕەبێترە. خاکەنازی گەورە (با).

مەڕک: با. بێڵ.

مەڕمەڕ: جۆرە بەردێکی لووسی سەختی جوانە دەتاشرێ و پایە و دیواری لێ دروست دەکرێ.

مەرمەڕۆكێ: جۆرە يارييەكی مندالانەيە.
مەرە: جۆرە هەنگێكی تەمەڵی كەم بەرهەمە.
مەرپيرە: بيرە. كاتێكە كە مەری تێدا دەهێنرێتەوە بۆ بيرە.
مەرەسوور: دەعبايەكی كێوی شاخدارە، لە ئاسك دەچێ، بەلام ئەم نەختێك گەورەترە.
مەرەكێوی: مەرەسوور.
مەرپای: هـ. شكان.
مەرێ: مەرەكێوی. چاوێكە نە زۆر رەش بێ و نە زۆر كاڵ بێ.
مەرز: هـ. قەراغ و پەرێ شت
مەرزنجۆش: گيايەكە گوڵێكی كوڵكنی پەمەيی دەگرێ، بۆ ژانەسك جۆش دەدرێ و دەخورێتەوە.
مەرز و بووم: زەویوزار.
مەرزە: سنوور (هـ). گيايەكی هاوینییە گەڵای درێژكۆڵەیە وەك شویت دەخورێ.
مەرزەوان: ئەوانەن كە سنووری خاكێك دەپارێزن.
مەرس: گای بنە. مەردوومی زویری بێ دەنگ (مەرسبوون) زویر بوون.
مەرسكردن: زویركردن.
مەرغوزار: د. مێرغوزار.
مەركانە: دەفرێكی گڵێنی سووردەوەكراوی قووڵی دەم زلە.
مەرگ: مردن.
مەرگبڕین: كوشتن. بریتییە لە كردنی كارێك بەچاكی: وای دروست كردووە (مەرگی بڕیوە).
مەرگ كردن بەجەژن: بریتییە لە ئازاردانی یەكێك بەجۆرێكی وا سەخت كە مەرگ لە چاویدا جەژن بێ .
مەرگەماسی: جۆرە زەهرێكە ماسی پێ دەكوژرێ.
مەرگەماهیی: مەرگەماسی.
مەرگەمووش: جۆرە زەهرێكی كوشندەیە دەدرێ بەمشك.
مەرگەمەلە: مەلەیەكە كە خاوەنەكەی لە خنكان رزگار نەكا.
مەرمەر: د. مەرمەڕ. هەڵمات.
مەرمەریشۆك: ز. مارمێلكە.
مـەرە: سـەغـڵـەتی و مـاندوێتی زۆر: بە(مـەرە)یەكت دەبەم بەهەنگوین بڵێیت زەهری مارە.
مەرەز: موویەكی نەرمە بەئەندامی جۆرە بزنێكەوە.
مەرەزە: برنجێكی سەوزە كە هێشتا نەدورابێتەوە.
مەرەس: رستێكە دەخرێتە ملی تانجییەوە.
مەرەك: ز. كادان.
مـەرەكەب: رەنگێكی شلی تايبەتییە كـاغـەز و كـتـێبی پێ دەنووسرێ.
مەرەندی: جۆرە كاڵەكێكی درێژكۆڵەی كووز كووزە.
مەرەنی: مەرەندی.
مەرێس: ز. جوانی و ترییفەی شت.
مـەزات: فرۆتنی شت لەناو چەند موشتەرییەكدا بەزیادكردنی نرخی لەلایەن موشتەرییەكانەوە یەك لەسەر یەك.
مەزاتخانە: دەڵاڵخانە.
مەزاختن: لەناوبردنی شت (ز).
خەرجكردن (با).
مەزاق: گاڵتە.
مەزاق پێكردن: گاڵتەكردن بەیەكێك .
مەزخاندن: ز. مەزاختن.
مەزد: ز. كڵاوڕۆژنە.
مەزرا: دەشتێكی پانە كە شینایی تێدا كرابێ.
مەزروكە: ز. ماددەی نانكردن.
مەزرە: د. كێڵگە، دەبێ لە مەزرەعەوە وەرگیرابێ.
مەزرەقە: هـ. مەزروكە.
مەزرێح: د. مزراح.
مەزن: شتی گەورە. پیاوی گەورەی سەرۆك.
مەزناهی: با. گەورەیی.
مەزند: مەزن.
مـەزندە: وتەیەكە بەكاردێنرێ بۆ شتێك كە گومانت تێدا بێ: بەمـەزندەی من ئەم كـارە وایە، لە (مظنە)ی عـەرەبییـەوە وەرگیراوە.
مەزنی: گەورەیی.
مەزووكە: هـ. مارمێلكە.
مەزە: خواردەمەنییەكە كە لەگەڵ ئارەقدا بخورێ.
مەزەبزووتن: بریتییە لە ئارەزووكردن و حەزكردن لە شتێك.
مەزەدار: خواردنی خۆشی بەتام. قسەی خۆشی بەتام.
مـــەزەدان: كـــەمـــێـك ســـوێـر، خـــوێكردن یا ترشكردنی خواردەمەنییەك: كەمێك (مەزە)ی سوێر یا ترشی چێشتەكە بدە.
مەژك: مێشك.
مـەژگـڵـە: هـ. گـیـایەكی سـەوزە لە بزنە ریشـە دەچێ بەكـاڵی دەخورێ.
مەژگە: هـ. كاكڵە گوێز.
مەژی: مێشك (با). سەر (ز).
مەس: مەست.
مـەسـاسـە: بێڵـەكـانی لووت ئـاسن. ئاسنێكی دەم پانە كلكێكی دارینی پێوەیە جووتیار لەكـاتی جووتدا قوڕی هەوجاری پێ دەكرێنێ.
مەست: مەردوومی سەرخۆش. بریتییە لە گیانداری تێروتەسەل. بریتییە لە چاوی رەشی جوان.

مەستبوون: سەرخۆشبوون. تێروتەسەلبوون.
مەستوور: سەرخۆش.
مەستەکی: شتێکە وەک بوغورد وایە و تامی خۆشە، لەگەڵ (ئەنیسوون) و (رازیانە)دا دەهاڕرێتەوە و دەدرێ بەمنداڵ.
مەستی: سەرخۆشی. تێروتەسلی.
مەسقەڵ: شتێکە ژنان دەموچاوی پێ جوان دەکەن.
مەسکەت: خواردەمەنییەکی خۆشە لە شەکر و ئارد و گوێز دروست دەکرێ.
مەسە: پارچە پۆڵایەکی لووسی درێژکۆلەیە، گۆشتفرۆش کێردی پێ تیژ دەکاتەوە. خاکەنازی ئاگر (د).
مەسەب: ز. شوێنێکە کەوی ڕاوی تێدا دادەنرێ بۆ ئەوەی کە بخوێنێ و کەوی تری لێ کۆ ببێتەوە.
مەسەکی: د. مەستەکی.
مەسێ: خاکەنازی ئاگر. ئەستێوڵک (ه). وتەیەکە بەتەوسەوە هێندێ جار لە گفتوگۆدا بەکاردێنرێ.
مەسین: ز. مەسینە.
مەسینە: لوولێنەیەکی مسین یا حەوجۆش یا تەنەکەیە.
مەش: ه. مێش.
مەشتە: جۆگەیەکە بە تەنشت سێ چوار قەد توتن و تەماتەدا دەکێشرێ و ئاوی ئەو قەدانەی لێوە دەدرێ.
مەشفەن: ز. تاتەشۆر.
مەشق: نووسینەوە لەبەر دێڕێکی جوان چەند جارێک لەسەر یەک بۆ خەتخۆشی. کردارێکی تایبەتییە کە ڕۆژی چەند سەعاتێک بەسەرباز دەکرێ.
مەشک: ز. مەشکە.
مەشکاڵە: مەشکۆلەیەکە کە شتی وشکی تێدا دابگیرێ.
مەشکۆلە: مەشکەی پچووک.
مەشکۆڵە: مەشکۆلە.
مەشکە: پێستێکی دەرهاتووی خۆشکراوە ماستی تێدا دژەنرێ.
مەشکەبڕە: مەشکە دڕە.
مەشکەدڕە: جۆرە کوللەیەکی ژێر باڵ سوورە.
مەشکەژەن: کەسێکە کە مەشکە بژەنێ.
مەشکە ژەندن: ژەندنی مەشکە بۆ گرتنی کەرە لە ماست.
مەشکەژەنە: مەشکەژەنێ.
مەشکەژەنێ: جۆرە یارییەکە چوار پەلی یەکێک دەگیرێ و بەرز دەکرێتەوە و وەک مەشکە دەژەنرێ.
مەشکە و مەڵان: ناوە بۆ مەشکە و ئەو سێپایەی کە لەسەری دەژەنرێ.
مەشکەی گاووس: مەشکەی چەرمی مانگا.
مەشە: مێش.
مەشەک: جۆرە چەکێکە لە زەوییەوە بۆ زەوی و، لە زەوییەوە بۆ ئاسمان و بەپێچەوانەکەشیەوە بەکاردێنرێ (صاروخ).
مەشیا: وتەیەکە لە جێی وتەی (دەبوایە) بەکاردێنرێ.
مەعاف: زۆر: فلان شت مەعافە واتە زۆرە.
مەعلان: شارەزای بەبەهرە.
مەعین: ز. ماین.
مەغز: مۆخ: پیاوێکی بێ مەغزە واتە بێ مێشکە. کاکڵەی گوێز و بادام و هێندێ شتی تر.
مەغەل: ز. پەچەی مەڕ لە دەشتدا.
مەفرەق: جۆرە کانێکە وەک فافۆن، قاپ و قاچاخی لێ دروست دەکرێ.
مەفسک: ز. کەوگیر.
مەفەرە: جۆر ترێیەکی خڕە وەک (پایزە) وایە بەڵام ئەم هەر لە هاویندا پێ دەگات.
مەڤیژ: با. مێوژ.
مەقاش: ئاسنێکی دوو پەلە، پشکۆ ئاگری پێ هەڵ دەگیرێ.
مەقەست: تیغێکی برندەی دوودەمە، شتی پێ دەبڕدرێ و مووی پێ دەقرتێنرێ.
مەقەستکردن: هەڵپاچینی موو بەمەقەست: بەرسمیلت (مەقەست کە).
مەقەستە: غارکردن لەسەر کێڕێک بەچەپ و چڕی لە وێنەی مەقەستدا.
مەقەڵە: جۆرە یارییەکە.
مەقەڵی: شتێکی پێچکەدارە، لە زستاندا ئاگری تێ دەکرێ.
مەک: د. خوێ.
مەکات: خەرجێک بوو جاران ساڵەوساڵ لە سەری هەموو ئاژاڵێکی گەورە دەستێنرا بۆ دەوڵەت.
مەکارە: بەکرەی خەیاتی. ولاخێکە کە بەکرێ گیرابێ بۆ هەڵگرتنی کەلوپەل و شتومەک.
مەکارەچی: کەسێکە کە مەکارە لێ بخوڕێ.
مەکر: نازونووز.
مەکرباز: نازونووزکەر.
مەکرکەر: مەکرباز.
مەکۆ: شتێکی سەرو قنگ باریکە جۆلا لوولەی تێ دەخاو جۆلایی پێ دەکا.
پەنایەکەدزو جەردە خۆی تێدا حەشاربدا.
مەکۆک: مەکۆی جۆلایی.
مەکوو: د. مەکۆی جۆلایی.
مەکووک: مەکوو.
مەکووکە: مەکووک.

مەکی: هـ. خوێ.

مەکینە: ماکینە.

مەکینەچی: ماکینەچی.

مەگرتی: با. گیرەم.

مەگریجەنی: قەیچی.

مەگەر: وتەیەکە لە دوای وتەی بوونەوە نەبوون و لە دوای وتەی نەبوونەوە بوون دەگەیەنێ: ئیمشەو دێم بۆ لات (مەگەر) میوانم بێ، واتە ئەگەر میوانم هات نایەم، یا ئیمشەو نایەم (مەگەر) میوانەکانم برۆن، واتە ئەگەر ڕۆیشتن دێم. تومەز: چوومە لای فیسار کەس وتیان لێرە نییە (مەگەر) لە ژوورەوە بووە و ئەوان نەیانزانیوە واتە (تومەز).

مەگەز: ل. مێش.

مەگەزە: د. جۆرە چاوئێشەیەکە .

مەگەس: مەگەز.

مەگەن: د. موقناتیس.

مەگیرانی: بێزووکردنی ژنان.

مەل: گیانداری باڵدار.

مەلا: خوێندەواری ئاینی بەرز. ناوکی خەرمان.

مەلا: مەلا.

مەلابانگان: کاتی شەبەقدان کە بانگدەر بانگی تێدا دەدا.

مەلابەزێن: بریتییە لە کەسێک کە لە هەموو قسەیەکدا بەرزە بلێیس بوەستێ.

مەلا تەقتەقێنە: جۆرە یارییەکە چەند کەسێک بەدوو بەرد دەیکەن.

مەلاخۆر: شتێکە کە بەتەوایی هەرزان بووبێ و دەست بکەوێ. شتی حەلاڵ کە لەوانەبێ مەلا بیخوات.

مەلازادە: منداڵی مەلا.

مەلاس: شتێکە کە نووسابێ بەزەوییەوە و مت بووبێ: گاکە خۆی (مەلاس)کردووە (مەلاسبوون) متبوون بەزەوییەوە، (مەلاسکردن) متکردن.

مەلاشک: مەلاشو.

مەلاشگ: مەلاشک.

مەلاشو: ئاسمانەی ناوەدم. تەپڵی سەر لە عاستی مەلاشو.

مەلاشوکەوتن: دەردێکە تووشی مەردووم دەبێ مەلاشووی دادەکەوێ و بەپەنجە هەڵی دەدەنەوە.

مەلاشووهەڵدانەوە: بە پەنجەی دەست هەڵدانەوەی مەلاشووی منداڵی تازەبوو یا یەکێک کە مەلاشووی کەوتبێ.

مەلاڤی:ز. جۆرە هەرمێیەکی پایزەی گەورەیە.

مەلاک: د. مێلاک.

مەلاککردن: مێلاککردن.

مەلامەت: مەبەست: هاتنت بەم شەوە بێ(مەلامەت) نییە.

مەلاو: مەلوولاو.

مەڵبەن: مەڵبەند.

مەڵبەند: ناوچە.

مەلتیک: ز. جۆرە سێوێکی پایزەیە.

مەڵحەم: جۆرە دەرمانێکی تەڕی توندە دەخرێتە سەر برین. بەری گیایەکی بۆن خۆشە دەکرێتە ناو نانەوە. جۆرە دارێکی بۆنخۆشی کوێستانییە داردەستی لێ دروست دەکرێ.

ماڵڵا: مەلا.

مەڵکەنی: د. مەرکانە.

مەلمەل: جۆرە تەنراوێکی تەنکە وەک کرێشەی سەرپۆشی ژنان وایە.

مەلۆ: چەند باقەیەکی گەورەیە لە شتێک کە بەداس درابێ، یا بەدەست دەسکەنە کرابێ.

مەلۆتک: د. مەلۆتکە.

مەلۆتکە: منداڵی ساوای قۆناغەکراو .

مەلوو: ز. مەلۆ.

مەلووچک: د. مەلیچک.

مەلوولاو: ئارداوێکە هێندێ جار بۆ ئاژاڵ دەگیرێتەوە و دەرخواردی دەدرێ .

مەلۆدن: د. مەڵبەند.

مەلە: بەناو ئاودا ڕۆیشتن و کەوتنە سەر ئاو بەهۆی جووڵاندنی پەل و پۆوە. خۆشوشتن بەئاو.

مەلەس: جۆرە پارچەیەکی جوانی ئاوریشمی لووسە، ژنان دەیکەن بەکالا.

مەلەسی: ناوە بۆ جۆرە هەنارێک.

مەلەڤان: ز. مەلەوان.

مەلەکردن: چوونە ناو ئاو و پەل و پۆ جووڵاندن بۆ هاتوچۆکردن بە سەریدا. بریتییە لە چوونە ناو ئاو و خۆ تێ هەڵکێشانی.

مەلەکور: هـ. کوللە.

مەلەگەوی: هـ. مەلەوێچە.

مەلهەم: د. مەڵحەم.

مەلەوان: کەسێکە کە مەلە بزانێ.

مەلەوانی: زانینی مەلە.

مەلەوێچە: مالەوێنچە.

مەلیە: ل. کوللە.

مەلیچک: د. چۆلەکە.

مەم: د. مەمک.

مەمرە و مەژی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ژیانێکی کەموکوڕی وا کە لە ناوەندی ژیان و مردنابێ، واتە نە بەژیان بژمێردرێ و نە بەمردن: فیسار کەس (مەمرە و مەژی) دەژی.

مەمک: دوو گۆی خڕ و پڕی گۆشتنی سەر بەمۆرن بەسەر سنگی ئافرەتەوە کە منداڵی بوو شیری تێ دەزێ.

مەمک خواردن: بریتییە لە شیرخواردنی منداڵ بەدەمنانی بەمەمکەوە.

مەمکخۆر: منداڵی شیرەخۆرە.

مەمکدان: بریتییە لە شیردان بەمنداڵ بەخستنی مەمک بۆ ناودەمی .

مەمکدەر: بریتییە لە ئافرەتێک کە شیر بدا بەمنداڵ.

مەمککردن: پەیابوونی مەمک لەسەر سنگی ئافرەت.

مەمکۆڵە: مەمکی پچکۆڵەی جوان .

مەمکە: مەمک. دوو دەنکە لە تەزبیح کە لەسەر باری پانی کون کرابێ.

مەمکەبەند: شتێکە دەخرێتە هەردوو مەمکەوە و لە پشتەوە دەبەسترێ بۆ ئەوەی کۆی بکاتەوە.

مەمکەخۆرە: منداڵی بەر مەمکانە .

مەمکەفەڕەنگی: مەمکێکە لە لاستیک دروست کراوە، دەخرێتە دەمی منداڵی شیرەخۆرەوە بۆ ژیربوونی.

مەملە: مەمکۆڵە.

مەملەدەمێ: د. منداڵی شیرەخۆرە.

مەمە: وتەیەکە منداڵی شیرەخۆرە بەمەمکی دەڵێ.

مەمۆتێ: د. مەمکۆڵە.

مەمۆڵە: مەمۆتێ.

مەمە: مەمک. مەمکەی تەزبیح .

مەمێ: مەمک.

مەن: دەفرێکی تایبەتییە دانەوێڵەی پێ دەپێورێ. سەنگێکی تایبەتییە. مەنگ. مەند (د).

مەنجەڵ: دەفرێکی مسینی قووڵی لێوداره، چێشتی تێدا لێ دەنرێ.

مەنجەڵۆک: با. سەتڵ. دەستە مەنجەڵ.

مەنجەڵۆکە: مەنجەڵی پچووک.

مەنجەڵی هەڵم: جۆرە مەنجەڵێکە لە هیچ لایەکەوە هەناسە نادا و لە ماوەیەکی کەمدا هەموو جۆرە خواردەمەنییەکت بۆ ئەکوڵێنێ.

مەنجەنیق: ئامێر (آلة)ێکە بۆمبا و ئاگری پێ فڕێ دەدرێتە ناو دوژمنەوە، لە فارسییەوە وەرگیراوە.

مەنجێڵ: د. مەنجەڵ.

مەند: مەنگ. پیتێکە بە دوای هەر ناوێکەوە نرا دەیکا بەسیفەتی موشبەهە: دەوڵە(مەند)، بەهرە(مەند)، خێردو(مەند).

مەند: خێردو(مەند).

مەندۆڵ: بەندۆڵی سەعات.

مەندۆڵە: جۆرە تەنراوێکی ئەستوورە دەکرێ بەکاڵا. زەنگوڵەیەکی پچکۆڵەیە لە زێڕ یا لە زیو دەخرێتە پاوانەی منداڵەوە.

مەندوونە: ئەستیو.

مەندێ: گیایەکە وەک هەڵز دەدرێ بەئاژاڵ و وڵاخ.

مەندی: بوونی ناو بەمەنگ. هێدێتی و لەسەرخۆیی مەردووم.

مەندیل: تەنراوێکی سپییە لە بلووری تەنکترە. دەسەسڕ. مێزەرەی سپی.

مەنزڵ: قۆناغێکە کە لێی بخرێ.

مەنزڵ بەگی: د. مەنزڵ و قۆناغ.

مەنزڵگا: شوێنی کاروان لێخستن.

مەنسووری: جۆر نقامێکە.

مەنقەڵە: مەقەڵی.

مەنقەڵی: مەقەڵی.

مەنگ: ئاوی پەنگاو. مەردوومی لەسەرخۆ.

مەنگۆر: د. کچی قەدرەی ماوەوە.

مەنگۆڵە: مەندۆڵە. زەنگوڵە (د). گوڵنگە (د).

مەنگەڵ: د. مەنگەڵی.

مەنگەڵی: مەقەڵی. پەنجا فلسی.

مەنگەن: مەنگەنە.

مەنگەنە: گیرگەیەکی تایبەتییە کە لەکاتی جزوبەندا کتێبی پێ دەگیرێ.

مەنگی: پەنگاویی ناو. هێدێتی و لەسەرخۆیی.

مەنۆڵە: مەندۆڵە.

مەنەر: نیشانە و سەر و شوێن: فیسار کەس (مەنەر)ی نییە واتە بێ سەر و شوێنە .

مەنێ: گیایەکی ترشی بەهاریی بۆن خۆشە وەک شویت وایە دەخورێ.

مەنی: د. مەنێ.

مەوج: پێخەفێکە وەک جاجم، بەڵام ئەم لە دەزوو دروست دەکرێ.

مەودا: تیژی دەمی تیغ. مەیدان: مەودام بدە.

مەوێژ: ز. مێوژ.

مەویژ: مێوژ.

مەویژە: د. دەنکێکی ڕەشباوە بەسەر سووردا دەروانێ و ناوەکەی سپییە.

مەه: مانگ.

مەها: مێ.

مەهار: پەتێکە وەک ڕەشمە دەخرێتە لووتی وشتر و وڵاخی سەرکێش.

مەهاربەن: د. مەهاربەند.

مەهاربەند: مەهار.
مەهارکردن: مەهارخستنە ناو لووتی ولاخ.
مەهانە: بەهانە.
مەهتاو: د. مانگەشەو.
مەهدەر: ز. تکا.
مەهدەرچی: ز. تکاکەر.
مەهرکرن: ز. مارەکردنی ژن.
مەهک: با. حەیزی ژنان کە هەموو مانگێک تێی دەکەوێ.
مەهمیز: د. مامزە.
مەهیر: ز. دۆکولیو.
مەهینی: ز. ئێسترەماچە.
مەی: مەڕ (ه). شەراب. حوشتری مێ (ز).
مەیا: ز. ئێسترەماچە.
مەیان: مەیدان. جۆر ترێیەکە (ز).
مەیانە: دۆستایەتی: فلان و فلان مەیانەیان خۆشە، واتە بەینیان هەیە.
مەیتەر: خزمەتکاری ولاخ.
مەیتەری: خزمەتکردنی ولاخ.
مەیخانە: شوێنێکە کە ئارەقی تێدا بفرۆشرێ.
مەیخانەچی: ئارەقفرۆش.
مەیخۆر: کەسێکە کە شەراب بخواتەوە.
مەیخۆش: مێخۆش.
مەیفرۆش: کەسێکە کە هەر شەراب بفرۆشێ.
مەیدان: دەشتایی و پانایییەکی گەورە.
مەیدانبازی: یاریکردن لە مەیدانێکدا.
مەیداندار: کەسێکە کە لە مەیدانێکدا یاری بکات.
مەیدانداری: مەیدان نانەوە.
مەیدان نانەوە: ئامادەکردنی مەیدانێک بۆ یاری تێداکردن.
مەیرە: جۆرە پەنیرێکی وردە وەک سیریژ.
مەیکوت: مێکوت.
مەیمان: د. میوان.
مەیمانخانە: د. میوانخانە
مەیمانی: د. میوانیی.
مەیموون: گیاندارێکی چوارپێی کلکداری گەرمیانییە دەست و پێی لە دەست و پێی ئادەمی دەچێ. میوان.
مەیموونەوان: کەسێکە کە مەیموون ڕابگرێ و فێری یاری بکات.
مەینەت: تالاو و دەردی سەری.
مەینەتی: تالاوی و دەردی سەرێتی.
مەیین: توندبوونەوەی شتی شل بەهۆی هەوێن یا سەرماوە.
مەیو: شتێکە کە مەیبێ: وەک ماستی مەیوی لێ هاتووە.

مێ: گیاندارێکە کە نێرنەبێ. مەڕ.
میاو: میاوە.
میاواندن: دەست بەمیاوەکردنی پشیلە.
میاوانن: د. میاواندن.
میاوە: دەنگی پشیلە (میاوەمیاو) میاوەی یەک لەسەر یەک.
مێباز: کەسێکە کە حەز لە ژنان بکا و چاو باشقالیان لەگەڵدا بکات.
مێبازی: حەز لە ژنان کردن و چاوباشقالیکردن لەگەڵیاندا.
مێتاوی: د. کەپرێکی سەرگیراوە لەبەردەمی خانووی دوونهۆمدا دروست دەکرێ بۆ ئەوەی هاوینان لەسەری بنوون.
میتر: ئەندازەیەکە کە بریتییە لە سەد سانتیم.
مێتکە: مێتولکە.
مێتن: ز. مژین.
مێتوکە: مێتولکە.
مێتولکە: ئەسپێی وردی پچووک.
میتێل: ز. قومامەی دۆشەک.
میجک: ز. خێرایی و چەسپانی لە کاردا.
میچڕاندن: ز. هەڵگولۆفتنی هەردوو دەست.
مێچکە: مێینەی پچووکی هێندێ گیاندار.
مێچکە مێچکە: بەدەوروپشتی یەکێکدا هاتن و قسەی نەرمکردن لەگەڵیدا بۆ ئەوەی کارێکی پێ بکەیت.
مێچلگە: ز. مەرجکردن لەسەر شتێک.
مێخ: سنگ.
مێخ زنجیر: سنگێکی ئاسنە دادەکوترێ و ولاخی پێ دەبەسترێتەوە.
مێخ سندان: دەزگای ئاسنگەر.
مێخلەمە: جۆرە خواردەمەنییەکە لە ڕۆن و قیمە و هێلکە دروست دەکرێ.
مێخۆش: شتی مزر.
مێخەک: بەری درەختێکی گەرمیانییە بۆنی زۆر خۆشە. جۆرە گولێکی ڕەنگاوڕەنگی جوانە بۆنی وەک بۆنی مێخەک وایە.
مێخەکبەند: ملوانکەی مێخەک.
مێخەکە: جۆرە دوگمەیەکی ڕەقە لە دەست و قاچی هێندێ کەس دەردێ.
مێخەکی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی مێخەک وابێ.
میر: با. پیاوی ئازا.
میرار: ز. گیانداری مردارەوەبوو، (میراربوون) مرداربوونەوە. (میرارکردن): مردارکردنەوە.
میرانە: پیاوانە.
میرانی: با. پیاوەتی.

میرتال: قەڵغان (ز).
میرج: ز. جۆرێکە لە گەنم.
میرچ: ز. دەنگی ماچ.
میرخاس: با. پیاوی ئازا.
میرخوز: جۆرە ماسییەکی شینی باریکە.
میرد: هاوسەری ژنی مارەکراو.
میردترێنە: جۆرە مووروویەکە ژنان دەیکەن بەسەریاندا.
مـێـردڕدوە: دیوارێکە بە بەرزی گـەز و نیـوێک دەکـرێ بەگـردی سـەربانـدا بۆ ئەوەی ئەگـەر مـاڵ و منداڵ لەسـەر بان نوستن نەبینرێن (ستارە).
میردکردن: شووکردن.
میردەزمە: حۆڵی بیابان. بەردە عازەبە: (د).
میردی: پیاوەتی.
میریان: هـ. شکان.
میرزا: یەکێکە کە هەر خوێندنەوە و نووسین بزانێ.
میرغوزار: چیمەن و سەوزایی.
میرک: با. میر.
میرگ: با. چیمەن.
میر و چێر: د. دۆست و برادەر.
میروستان: هێلانە میروولە.
میروو: میروولە. مرۆڤ (د).
میرووچە: میروولە.
مـێـروولە: گـیـانداریـکی پچـووکی سـەر زلی قنگ خـڕی ناوقـەد باریکە.
مـێـروولەکردن: مـڵـووچەکردنی ئەندام بەهۆی سڕبوونیـەوە. وردە قولپدانی شتی شل لەسەر ئاگر لەپێش هاتنەکوڵیدا.
میری: با. میروولە.
میرنشین: إمارە.
میری: حکوومەت.
مـێـز: تەختـێـکی چوارپێی بەرزە شتی لەسـەر دادەنرێ. مـێـز. باوەش: (مێز)ێک دار، واتە باوەشێک.
مێزن: میزن.
مێزەر: مەندیلێکی سپییە کە بەسترابێ بەسەرەوە. سەرپێچ.
مێزەرە: مێزەر.
مێزفک: با. پلوسک.
مێزیان: د. میزتن.
میزتن: با. میزکردن.
مێژ: نوێژ (ز) شتی ڕابوردووی کۆن (د).
مێژتن: با. مژین.
مێژکرن: ز. نوێژکردن.
مێژکەر: ز. نوێژکەر.
مێژوو: تأریخ.
مێژووشناس: تأریخ زان.
مێژووڤان: با مێژووناس.
مێژووناس: با. مێژووشناس.
مێژووناسی: با. زانینی مێژوو.
مێژوەرد: جۆرەس گیایەکە بۆ ئاژاڵ و وڵاخ باشە.
مـێـژەڵاک: مـێـشکەسـەر. لاسک و چڵ و پۆپی هێـشـووەترێ کە دەنکی پێوە نەمابێ.
مێژەڵۆک: مێولاک.
میساب: ز. مشتە.
میساخە: ز. شوێنی ئارد لە دەوروپشتی بەرداش.
میساس: ز. نەقیزە.
مێش: گیاندارێکی پچووکی باڵداری خورتداره.
مێشان: د. یارییەکە بەگوێز دەکرێ.
مێشپەڕ: کاتی ڕشانەوەی ترێ.
مێش تێدان: مێش مرووکان بەزۆری لە شتێک.
مێشرەوێن: چەرمێکی هۆنراوەی پڕێژە دەکرێ بەناوچەوانی وڵاخدا بۆ ئەوەی بەجوولانەوەی مێشی لێ دوور بکەوێتەوە.
مێشقەپاندنەوە: بریتییە لە بێ نیشی یەکێک.
مێشک: شتێکی سپی چەورە لەناو کاسەی سەری گیانداردا.
مـێـشکوژ: شـتـێـکی کلکداری دەمپـانی کـون کـونە مـێـشی پێ دەکوژرێ.
مـێـشکۆڵە: بەشـێـکە لە مـێـشک دەکـەوێتە پـشـتی سـەرەوە بۆ لەنگەرڕاگرتنی لەشی ئادەمی.
مێشگرە: کاغەزێکە دەرمانێکی لینجی پێوەیە مێش دەگرێ.
مێش لە دەمی خۆدەرنەکردن: بریتییە لە گێلی و بەسزمانی.
مێشلەزەرگۆ: هـ. مێشلەزەرگوون.
مێشلەزەرگوون: هـ. گـیایەکی کوێسـتانییە گەڵای وەک ئەرخەوان وایە، وەک لاولاو بەقـەد شـتـدا هەڵدەگـەڕێ و بەقـەد دار و بەرددا ڕیشـە دادەکـوتێ، لاسکەکـەی بەچەند سـاڵێک وا ئەستوور دەبێ دارجگەرەی لێ دروست دەکرێ.
مـێـشن: چەرمی مـەڕ و بزن کـە خـۆش کـرابێ و ڕەنگ نەکـرابێ. شتی مێشاوی.
مێشۆ: مەردوومی گەلۆر.
مێشوولە: دەعبایەکی باڵداری زۆر پچووکی بەناڵۆشە.
مێشە: بێشە.
مێشەڕەوێ: د. مێش دەرکردن لەبەر بێ نیشی.
مـێـشـەرۆ: شـوێـنێکە کـە مـێـشی زۆر بێ. ناوە بۆ دێیـەک لە هەورامانی ئەودیو.

میشەسەگانە: جۆرە مێشێکی پانکەڵەی سوورکاری چنگ چنگە بەهەر شتێکەوە نووسا درەنگ لێی دەبێتەوە و، زۆرتر بەسەگەوە دەنیشێ.
مێشەسی: چێرگ.
مێشەقەبری: جۆرە مێشێکی سەوزە لە زەوی هەڵکەنراو دێتە دەرەوە.
مێشەکەرانە: جۆرە مێشێکی گەورەیە هەر لە وڵاخ دەنیشێ.
مێشەگیرە: د. جۆرە جاڵجاڵۆکەیەکە مێش دەگرێ.
مێشەڵان: بێشەڵان.
مێشەمر: ز. شتێکە کە خاوەنەکەی بەجێی هێشتبێ. شتی فڕێدراو.
میشەوش: ز. نیسک.
مێش هەنگ: جۆرە هەنگێکی بێ هەنگوینە.
مێش هەنگوین: هەنگ.
مێشێن: جۆرە یارییەکە بەمێش دەکرێ.
مێڤان: با. میوان.
مێڤانی: با. میوانی.
میقەسووک: ز. پەڕەسێلکە.
میقەور: ز.کوولەکەی درێژی ملدار.
میکرۆب: گیاندارێکی زۆر وردیلانەیە بەچاو نابینرێ.
میکرۆسکۆب: هۆکار (آلة)ێکە شتی زۆر وردی پێ بەدی دەکرێ.
میکوت: دارێکی گردە کلکێکی تێ براوە.
میکوتە: نەخۆشییەکە تووشی منداڵ دەبێ زیپکەی سەر خڕ لە ئەندامی پەیا دەبێ.
میکووک: گیای بەلەک. مەکۆی جۆلایی.
میکووکە: میکووک.
میگەل: ڕانی مەڕ و بزن.
میگەلەوان: شوان.
میل: کلچێوک. پایەیەکە بۆ نیشانکردن لە ڕێ و باندا دروست دەکرێ. جۆرە ئاسنێکی تایبەتییە ئاوی لە چاو پێ دەردەهێنرێ. ئەندازەیەکە لە ڕێ و بان کە هەزار و حەوت سەد و شەست یاردە. شتێکی درێژی خڕی لووسی قورسە زۆر خانەی پێ دەکرێ. کێرِی ڕاست. کەواکەی (میل میل)ە. داری تەرازوو.
میلاق: هەڵاڵە برمە. ترێیەکە لە ژوورێکی نە زۆر ساردی نە زۆر گەرمدا بەپەتێک هەڵواسرابێ بۆ ئەوەی بەرودوا لە زستاندا بخورێ. لالەنگەر.
میلاقە: جۆرە گوڵێکی سوورە لە گوڵاڵەسوورە پچووکترە.
میلاک: کەوچک.
میلاککردن: بریتییە لە چەشتنی خواردەمەنییەک.
میلکان: هەوارگە.
میلۆکلەدان: د. کلچێوک و کلتوور.
میلوو: جۆلانە.
میلۆورە: میروولە.
میلە: د. میل.
میلەگورگانە: جۆرە کاردوویەکە گەڵای وەک کلتوور وایە نێرکێکی هەیە لە کلچێوک دەچێ.
میمل: دوژمنی مەرگبڕی شت: پشیلە (میمل)ی مشکە، یا چەقەڵ (میمل)ی مریشکە.
مینگوین: ڕەشەوڵاخی تازە بەر کەڵ.
مینگە: منگە.
مینەکە: ئەموستیلەیەکە لە شاخی گیاندار دروست کرابێ.
مێو: درەختی ترێ. تلپەی هەنگوین. مێ.
مێوان: میوان.
مێوانی: جۆرێکە لە حەلوای شەکر بەڵام ئەم کەمێک شلە. میوانی (د).
مێودان: مێوکردن.
مێوژیلک: میلاک.
مێوکردن: هەڵسوونی مێولە کشتەک و مشەمما.
مێولاک: چڵ و چێوی مێوە کە لە بەهاراندا دەبڕدرێ.
مێولاکە: مێولاک. ناوە بۆ ڕێیەک لە ناوچەی ماوەت.
مێولاو: د. دارێکە کە دەچێتە ناو ئاوی نیرگەلەوە.
مێو و ڕۆن: جۆرە مەڵحەمێکە لە مێو و لە ڕۆن دروست دەکرێ بۆ نەرمبوون دەدرێ لە دەست و پێی قەڵەشاو.
مێووژ: ترێی وشککراو.
مێووک: ز. قۆپچەی کاڵا.
مێوە: میوە. مێ.
مێوەمارانە: جۆرێکە لە کاڵەکە مارانە بەڵام دەخورێ و وەک مێو تەرز دەهاوێ.
میە: مێ (ز). مەڕ (با).
میهرەبان: مەردوومی دڵنەرمی خاوەن بەزەیی.
میهرەبانی: دڵنەرمی و بەزەیی هاتنەوە بەمەردوومدا.
میهرەوان: د. میهرەبان.
میهرەوانی: د. میهرەبانی.
میهڤان: ز. میوان.
میهمان: میوان.
میهمان بەڕێکردن: میوان بەڕێکردن.
میهمانخانە: میوانخانە.
میهمانداری: میوانداری.

میهمانی: میوانی.
می: موو.
میان: ناوەڕاستی شت: لە (میان)ی قسەدا قسە مەکە.
میانفەرش: لاکێشێکی باریکە لە ناوەندی دوولاکێشدا ڕادەخرێ.
میانە: میان. شتی ناوەنجی.
میانفەرش. ناوە بۆ دێیەک لە هەورامان.
میانەڕەوی: د. ڕۆین لە هەموو گوفتار و کردارێکدا بەناوەنجی.
میت: پەنجەی برای تووتە. مووش.
میتک: قیتکە.
میتکە: قیتکە.
میتۆڵ: د. میتک.
میتۆڵە: د. میتۆڵ.
میتێن: مووشێن.
میچ: ئێسقانێکە لە قاچی گیاندارا. بنمیچی بان.
میچلە سەرگرتن: وڕکگرتن لەسەر شتێک و لانەدان لێی: لەسەر ئەم ئیشە نەوەندە (میچ مەگرە).
میچۆلکە: میچۆڵە.
میچۆڵە: شتێکە کە خڕ هەڵدرابێ وەک کەشک، (میچۆڵەکردن) خڕ هەڵدانی شت وەک کەشک.
میچی قومارخانە: بریتییە لە مەردوومی زۆرزانی فێڵباز.
میچێن: یاریکردن بەمیچ.
میخی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
میر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ گەورە: (میر)م واتە گەوردم. ناوە بۆ ڕوویەک لە میچ لە یاری (میچێن)دا. دەوڵەت.
میرات: کەلەپوورێکە کە مردوو بەجێی بێڵێت.
میراتبەر: کەسێکە کە میراتی مردووی بەر بکەوێ.
میراتگر: میراتبەر.
میراتگرتن: بەشبردن لە میراتی یەکێک.
میراتی: شتێکە کە بەمیرات بەجێ مابێ.
میراخوڕ: گەورەی مەیتەران.
میراڤ: با. میراو.
میران: وتەیەکە لە ڕووی ڕێزەوە بەپیاوێکی گەورە دەوترێ.
میرانە: ڕەسمێکە بۆ میری وەردەگیرێ.
میرانیی: با. ناوە بۆ جۆرە ترێیەک
میراو: کەسێکە کە بەشکردن و زیاد و کەمکردنی ناوی بەدەست بێ.
میرفان: د. میوان.
میرفانی: د. میوانی.
میرکوت: با. مێکوت.
میرگزیرکێ: د. میر و گزیر.
میرنشین: وڵاتێکە کە میرێک بەڕێوەی بەرێ.
میرۆڤ: ز. میراو.
میر و گزیر: یارییەکی دوو دەستەییە، هەردەستەیەی وەستایەکی هەیە، ئەو دەستەیەی کە یارییەکە وەردەگرێت ئەموستیلەیەک هەڵ دەدات دەبێ بەپشتی دەست بیگرێتەوە و، لەسەر پشتی دەستی بەبێ یارمەتی دەستەکەی تری ئەموستیلەکە بجوولێنێت تا دەیکاتە یەکێک لە پەنجەکانی، ئینجا ئەگەر کردییە پەنجەی باڵابەرزەی ئەوا دەبێت بەمیر، ئەگینا دەبێ بەگزیر، وەستا لەسەر یاریکردنی خۆی درێژە دەسێنێت تا ئەموستیلەکەی لە هەڵدان، یا لە کردنە پەنجەیدا دەکەوێتە خواردوە، ئەو حەلە یاریکەری دووەم لەو دەستەیە یاری پێ دەکات، کە ئەمیش لە دەستی کەوتە خواردوە، ئینجا یاریکەرێکی سێیەم تا هەموو دەستەی یەکەم دەیدۆڕێن ئینجا دەستەی دووەم وەری دەگرێت، هەر بەو ڕەنگە.
میروو: د. مووروو.
میرە: د. گەورەی ئاوایی.
میرەدێ: کوێخا (د) . ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
میرەوانی: د. میهرەبانی.
میری: حکوومەت.
میز: ئاوێکی سوێرە لە چووک و زێی گیاندارەوە دێتە دەرێ.
میزاو: بریتییە لە ئاوێکی کەم کە بڕوا.
میز بەزاندن: هاتنە دەرەوەی میزی منداڵ و سەرکردنێتی لە دەمی بلوێرەوە لەناو بێشکەدا.
میزتن: دادانی دانەوێڵەیە بەپاڵ (بلۆسکە)دا لە کاتێکدا کە (گێر) شل بووبێتەوە بەجۆرێک کە دانەی لێ بچێتە خواردوە بۆ ناو ئاو.
میزدان: میزڵدان.
میزکردن: بەردانەوەی میز.
میزگیران: گیرانی میز و نەهاتنە دەرەوەی.
میزڵدان: توورەکەیەکی پچووکە لە سکی گیاندارا میزی تێدا کۆ دەبێتەوە.
میزن: گیاندارێکە کە زوو میز بکا.
میزەچرکێ: میزەچوڕکێ.
میزەچوڕکێ: زوو زوو میزکردن بەهۆی ترسان یا سەرمابوونەوە.
میزەل: ز. کەسێکە کە میز بکا بەخۆیدا.
میژۆک: ز. بەرخێکە کە هەموو مەرێک بمژێ.
میژویی: هـ. نیسک.
میژوین: هـ. نیسکێن.
میستن: میزتن.

میسمیسک: با. میزڵدان.

میش: ل. مشک.

میل: مێڵ.

میلبازی: یاریکردن بەمیل.

میلچێووک: کلچێوک.

میلدان: کلدان.

میلکان: ل. هەواری زستانه.

مـیـل لێـدان: مـیـلکردن بەژێر گلێنەی چاودا بـۆ هێـنانه دەرەوەی ناوی ناو پەردەکانی.

میم: پیتێکه له بیست و حەوت پیتەی کوردی. پوور.

میمار: ز. برینی موو.

میمزا: پوورزا.

میمک: پووری خوشکی دایک.

میمکزا: پوورزا.

میمی: پوور.

مینا: گوڵێکی هەمەڕەنگی جوانه، بەزەویدا پەخشـان دەبێـتەوە. شووشه. وتەیەکه بەکاردێنرێ له جیاتی وتەی (وەکو).

مینابەند: شوێنێکه شووشەکاری زۆری تێدا کرابێ.

میناکاری: مینابەند.

مینالغ: پارچه مینایەکه که له هەموو ڕەنگ تێکەڵ بووبێ.

مینەک: کـەرێکه له کارواندا کـه ئاو و شـتـومـەکی کـاروانچی لێ بار دەکرێ.

میوان: کەسێکه که بێتەلات بۆ دیدەنی .

میوان بەڕێکردن: خزمەتی میوانکردن بەباشی.

میوانخانه: دیواخان. ئوتێل.

میواندار: کەسێکه که میوانی زۆربێ .

میوانداری: میوان ڕاگرتن و باش بەڕێکردنی.

میوان داکردن: دامەزراندنی میوان .

میوان ڕاگرتن: میوانداری.

میوانی: بوون بەمیوانی یەکێک: هاتمەلات بە(میوانی).

مـیـوە: بەری هێندێ سـەوزایی و بەرزه درەخـتـه وەک کـاڵەک و هەرمێ و ترێ و گەلێ شتی تر.

میوەجات: میوەهات.

میوەگەنان: مانگی تەمموز که سی و یەک ڕۆژە.

میوەهات: گەلێک جۆر له میوە.

میبه: با. مەڕ.

مێیه: مێینەی هێندێ شت: ئەم کەوە (مێیه)یه.

مێینه: گیانداری مێ.

ن

ن: دەبێ بە(ضمیر متصل) بۆ (جمعی مخاطب) و (غائب): ئێوە دەخوێنـ(ن)، ئەوان دەنووسـ(ن). ئێوە بخوێنـ(ن)، ئەوان بنووس(ن). دەنووسێ بەدوای هێندێ ناوەوە دەیکا بەسیفەتی مشبە: چڵکـ(ن) کوڵکـ(ن) ورگـ(ن). دەبێ بەڕاناوی قسەکەر لەگەڵ غەیری خۆی (متکلم مع الغیر) وەک (مان) لای هێندێ لە تیرەکانی کورد: ئەسپەکە (ن) هانی، واتە ئەسپەکە(مان). دەبێتە پەیوەند (رابط) لە ڕستەیەکدا کە کرداری تێدا نەبێ: ئەوان پێشمەرگەن.

نا: پیتی نەفییە بۆ ئێستا و لەمەولا: (نا)خۆم، (نا)ڕۆم، نەء: (نا) لە وەرامی یەکێکدا کە لێت بپرسێت ناخۆیت؟ واتە نەء.

نائۆمێد: کەسێکە کە ئومێدی بڕابێ لە شتێک.

نائومێدی: ئومێدبڕان لە شتێک.

نابوو: د. نابووت.

نابووت: کەسێکە کە دەستمایەی نەمابێ. گیانداری گەمژی پچووک.

نابووتی: بێ دەستمایەیی. گەمژەیی و پچووکی.

نابوود: نابووت.

نابوویی: د. نابووتی.

نابەجا: شتێکە کە لە جێی خۆیدا نەبێ .

نابەجایی: شتی نابەجا.

نابەجێیی: وتن یا کردنی شتێک کە لە جێی خۆیدا نەبێ.

نابەدڵ: شتێکە کە لە کانی دڵ نەیەتە دەرەوە.

نابەکار: مەردوومی بەدکار.

نابەکاری: بەدکاری.

نابەکام: شتی ناکامڵ: ئەم قەزوانە (نابەکام)ە. کەسێکە کە بەناوات نەگا.

نابەکامی: نەگەیشتن بەناوات.

نابەلەد: نەشارەزا.

نابەلەدی: نەشارەزایی.

نابینک: با. جۆرە تیرۆکێکی ئەستوورە لە پێشەوە گونکی پێ پان دەکرێتەوە لەسەر پنە، لە پاشا بەتیرۆکێکی باریکتر دەکرێتەوە بە نان.

نابینا: مەردوومی کوێر.

نابینایی: کوێری.

ناپاک: کەسێکە کە دڵ و دەروونی پیس بێ دەربارەی مەردووم.

ناپاکی: دڵ و دەروون پیسی دەربارەی مەردووم.

ناپەسەند: مەردوومی ناوەجاخ.

ناپەسەندی: ناوەجاخی.

ناپیاو: نامەرد.

ناپیاوی: نامەردی.

ناتار: د. نادروستی ناپوخت.

ناتاری: د. نادروستی.

ناتانین: د. نەتوانین.

ناتر: کەسێکە کە لە حەمامدا خزمەت بکا.

ناترە: ڕیزە چیلکەیەکە دادەچەقێنرێ لەسەر خەرمان لەکاتی شەن کردندا، لە ناوەندی کاودانداا، بۆ ئەوەی کە تێکەڵ نەبن.

ناتف: با. پلێتەی دەرمانە کە دەکرێ بەبریندا.

ناتۆرە: نەتۆرە.

ناتۆرەبێژ: نەتۆرەبێژ.

ناتەبا: نارێک.

ناتەبایی: نارێکی.

ناتەمیز: شتی پیس و چەپەڵ.

ناتەمیزی: پیسی و چەپەڵی.

ناتەوان: مەردوومی ئیفتادەی بێ هێز.

ناتەوانی: ئیفتادەیی و بێ هێزی.

ناتەواو: شتێکە کە تەواو نەبووبێ. بریتییە لە مەردوومی کەم دەست.

ناتەواوی: بریتییە لە کەم دەستی و هەژاری.
ناجۆر: د. بە دوو شت دەوترێ کە لەیەک نەچن وە زۆر جیابن لە یەک.
ناجەستە: شتی نابووتی نالەبار.
ناجەسە: د. ناجەستە.
ناچار: کەسێکە کە لە کردن یا نەکردنی کارێکدا بێ دەرەتان بێ.
ناچاری: بی دەرەتانی لە کردن یا لە نەکردنی کارێکدا.
ناچە: د. کونێکە کە دانەوێڵەی لێ دێتە خوارێ بۆ گێری ئاش.
ناچیز: مەردوومی ناکەس.
ناچیزە: ئافرەتی ناکەسی نارەسەن .
ناحەز: کەسێکە کە حەزت لێ نەکا.
ناحەزی: دوژمنایەتی.
ناخ: ناو دەروونی شت: ئاوەکە چوو بە(ناخ)ی زەویدا.
ناخار: د. ناڕاست.
ناخر: ز. ڕەووگ.
ناخرقەوان: ز. ڕۆژی دەیەم لە کانوونی یەکەم کە ولاخ و ئاژاڵ لەبەر سەرما ناکرێتە دەرەوە.
ناخوا: ناخودا.
ناخودا: دارێکی ئەستووری بەرزە لەناو کەشتیدا. مەردوومی ستەمکار. کەشتییەوان.
ناخودایی: ستەمکاری.
ناخۆش: شتێکە کە دڵ نەیگرێ. نەخۆش.
ناخۆشی: بوونی شت بەناخۆش. ناکۆکی: ئەو دوو کەسە (ناخۆشی)یانە. نەخۆشی.
ناخۆشین: نەخۆشی.
ناخون: نینۆک.
ناخونکردن: ناخونگرتن.
ناخونگرتن: د. نینۆک کردن.
ناخونە: ناخونەک.
ناخونەک: خواردنی شتی مەردووم بەهەوانتە. جۆرە دەردێکە لە چاو پەیا دەبێ (د).
نادان: نەزان.
نادانی: نەزانی.
نادروست: شتی نارێکی نالەبار.
نادروستی: نارێکی و نالەباری.
نادوروس: د. نادروست.
نادوروست: نادروست
نادوروستی: نادروستی.
نادوروسی: د. نادروستی.
نادۆڵ: د. ناچە.

نادیار: شتێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نادیاری: دیارنەبوونی شت لێتەوە.
نادیدە: شتێکە کە نەت دیبێ. نادیار.
ناراو: د. جەخار و خەفەت.
نارجییل: نەرجیل.
ناردراو: نێرراو.
ناردن: ڕەوانەکردنی شتێک بۆ شوێنێک.
ناردنەوە: گێرانەوەی شتێک کە نێردرابێ بۆت بۆ لای خاوەنی.
ناڕاس: د. ناڕاست.
ناڕاست: مەردوومی سەرچەوتی درۆزن.
ناڕاستی: درۆزنی و سەرچەوتی .
ناڕاسی: ناڕاستی.
نارراو: نێرراو.
نارەوا: شتی ناشایستە. پارەی قەلب .
نارەوان: دەرسێکە کە ڕەوانت نەبێ .
نارەوانی: گیروگرفتی لە زانینی دەرسدا.
نارەوایی: ناشایستەیی.
نارێک: شتی خواروخێچ. بریتییە لە کەسێک کە لێت دڵگیربێ.
نارێکی: خواروخێچی. بریتییە لە ناکۆکی دوو کەس.
نارگیل: د. نارجیل.
نارگیلە: نێرگەلە.
نارنارۆکە: نارۆکە.
نارنارۆکێ: نارۆکە.
نارنج: شتێکە وەک پرتەقاڵ بەڵام ئەم ترشە.
نارنجۆک: بۆمبای دەستی.
نارنجەک: نارنجۆک.
نارنجی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی نارنج وابێ.
نارنگی: لالەنگییەکە وەک پرتەقاڵ وابێ.
نارۆکە: جۆرە گۆرانییەکە.
نارەون: نارەوەند.
نارەوەند: دارەوەند.
نارياگ: د. نێرراو.
ناری عەلی: ڕەنج و زەحمەتی زۆر: بەهەزار ناری عەلی تا دۆزیمەوە.
ناری: جۆرە مقامێکە.
نارین: با. گۆرانییەکە کە خەم و خەفەت بێنێ.
ناز: خۆفرۆشی و خۆ خۆشەویستکردنی یەکێک لای یەکێک. درەختی سنەوبەر (د).
نازار: نازدار.
نازاو: سەوزایی تێراوی پاراو.

نازپەروەر: نازدار.

نازدار: کەسێکە کە زۆر خۆشەویست بێ و نازی بکێشرێ.

نازداری: خۆشەویستی و ناز کێشانی یەکێک.

نازفرۆشتن: نازکردن.

نازفرۆشی: نازکردن.

نازک: ناسک. بریتییە لە مەردوومی شەرمنی لەسەرخۆ. شتی تەنک.

نازکردن: خۆفرۆشی و خۆ خۆشەویست کردن.

نازک کار: د. وەستایەکە کە لە گەچکاریدا نەقشی جوان بکا.

نازکەر: کەسێکە کە ناز بکا .

نازکێشان: ناز ڕاگرتنی نازدار.

نازکی: بوونی شت بەنازک.

نازگ: نازک.

نازناز: جۆرە گوڵێکی هەمەڕەنگە هەر بەیانیان دەگەشێتەوە و گەڵا سەوزەکەی وەک پەڵپینە وایە.

نازنامە: نازناو.

نازناو: لەقەب.

ناز و نووز: نازفرۆشتن.

ناز و نیوناز: ناز.

نازە: د. شوێنی زیندوو لە نینۆک.

نازەنین: ئافرەتی زۆر جوان.

نازێ: د. نازکەر.

نازی: ز. نازکردن.

نازین: خۆ هەڵکێشان بەیەکێکەوە. تۆ بەکێوە (دەنازیت).

ناس: شتێکە لە توونتن دروست دەکرێ و هێندێ کەس لە جیاتی جگەرەکێشان دەیخاتە ژێر زمانی.

ناساز: ناخۆش: ئەم ئاوە (ناساز)ە. نەخۆش (ناساز)م واتە نەخۆشم. کەسێکە کە لەگەڵ یەکێکی تردا ناکۆک بێ: فیسار کەس لەگەڵمدا (ناساز)ە.

ناسازی: ناخۆشی. نەخۆشی. ناکۆکی.

ناساغ: نەخۆش.

ناساغی: نەخۆشی.

ناساق: ناساغ.

ناساقی: ناساغی.

ناسزا: ناشایستەی نارەوا. بریتییە لە جوێن: (ناسزا)ی پێ وتم، واتە جنێوی پێ دام (د).

ناسک: شتێکە کە زوو لەت ببێ. مەردوومی شەرمنی لەسەر خۆ. شتی تەنک: پەرداخەکە (ناسک)ە واتە تەنکە.

ناسکبوونەوە: پنربوونەوەی ئەندام.

ناسکرن: ز. ناسین.

ناسکۆڵە: شتی پچکۆڵەی ناسک.

ناسکەنان: جۆرە لەواشەیەکی ناسکی چەورە هەویرەکەی بەرۆن دەشکێنرێتەوە.

ناسنامە: پارچە کاغەزێکە کە وێنە و ناو و شۆرەت و پیشەی یەکێکی تێدابێ.

ناسۆر: برینێکە کە درەنگ چاک ببێتەوە: برینەکەی بەناسۆر کەوتووە.

ناسیار: ناسیاو.

ناسیاری: ناسیاوی.

ناسیاگ: ناسیاو.

ناسیاگی: ناسیاوی.

ناسیاو: ئاشنا.

ناسیاوی: ئاشنایی و ناسینی یەکێک.

ناسین: بینینی شتێک و شارەزایت لێی بەڕەنگێک بۆ جارێکی تر جیای بکەیتەوە لە شتی تر.

ناسینەوە: دووبارە ناسینی شتێک کە لەمەوپێش ناسیبێتت.

ناشارەزا: نابەڵەد.

ناشارەزایی: نابەڵەدی.

ناشایس: د. ناشایستە.

ناشایستە: شتی بێ جێی نالەبار.

ناشایسە: د. ناشایستە.

ناشتا: خاڵێتی سک لە بەیانیاندا: بەیانیان بە(ناشتا) جگەرە مەکێشە. خواردەمەنییەکە کە لەسەر سکی ناشتا بخورێ.

ناشتاکردن: خواردنی نانی سەر لە بەیانی.

ناشتن: مردووکردن بەژێر گڵەوە. درەخت و گوڵ ڕوواندن.

ناشناس: بێگانەی نەناسراو.

ناشێتی: بوونی مەردووم بەناشی: فلان کەس بەناشێتی ئەو کارەی کرد.

ناشیرین: شتێکە کە جوان نەبێ.

ناشیرینی: بوونی شت بەناشیرین.

ناشی: مەردوومی کۆڵی نەشارەزا لە کاروبارێکدا.

ناعال: مەردوومی نالەبار.

ناعالی: نالەباری.

نافک: ز. ناووکی مەردووم و گیانداری تر .

نافەرمان: مەردوومی لاساری گوێ نەگر.

نافەرمانی: گوێ نەگرتن بۆ فەرمان.

نافەک: عاستی ناولنگ لە دەرپێ.

نافەکبرین: بریتییە لە نەتککردنی یەکێک.

ناف: ناووک (ز). ناو (با).

ناف ئێش: ز. ڕەوانی و سکچوون.

ناڤبارک: با. سەلەیەکی پچووکە میوەی تێ دەکرێ.
ناڤبڕ: با. ناوەندی دوو شت.
ناڤدار: با. ناودار.
ناڤک: با. ناووک.
ناڤماڵ: با. ناوماڵ.
ناڤنج: با. ناوەند.
ناڤنجی: با. ناونجی.
ناق: د. قوڕگ.
ناقایل: نارازی.
ناقڕ: ل. بینەقاقە.
ناقۆڵا: شتی ناڕێک.
ناقولچ: هـ. نوقورچ.
ناک: وتەیەکە دەنرێ بەدوای هێندێ وتەوە دەیکا بەسیفەتی (مشبە): خەم(ناک)، دەرد(ناک).
ناکا: د. ناکاو: فیسار کەس (ناکا) هات واتە لە ناکاودا.
ناکام: کەسێکە کە بەکام و خواستی خۆی نەگەیشتبێ.
ناکامی: نەگەیشتن بەئاوات.
ناکاو: کوتوپڕ.
ناکاوی: کوتوپڕی.
ناکۆک: ناساز.
ناکۆکی: ناسازی.
ناکولۆکار: د. شتی نالەبار.
ناکەس: ناوەجاخ.
ناکەس بەچە: ناوەجاخ.
ناکەسی: ناوەجاخی.
ناگا: ناکا.
ناگزووری: نامانگووری.
ناگونا: د. بێ گوناح.
ناگوناه: د. ناگونا.
ناگەهان: ناکاو.
ناڵ: ئاسێکی پانە بەبزمار دەدرێ لەژێر پەلی وڵاخی یەکسم، پاژنەی پێڵاو.
ناڵاندن: هاوارکردنی نەخۆش.
ناڵانن: د. ناڵاندن.
ناڵبەکی: د. دەوری پچووک. ژێرپیاڵە
ناڵبەند: کەسێکە وڵاخ ناڵ بکا.
ناڵبەندخانە: شوێنێکە کە وڵاخی تێدا ناڵ بکرێ.
ناڵبەندی: خەریکبوون بەپیشەی ناڵبەندییەوە.
ناڵچە: پارچە ئاسنێکی تەنکە دەدرێ لەژێر پاژنەی قۆندەرە.
ناڵدار: وڵاخی یەکسم.
ناڵکردن: ناڵدان لە پەلی وڵاخ. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک: چاکی ناڵ کردم.
ناڵە: نکەی بەرزی نەخۆش، (ناڵەناڵ) ناڵەی یەک لەدوای یەک. دەنگی بەرزی بەهێز وەک دەنگی تفەنگ: تفەنگەکە. ناڵەی کرد: یا دەمانچەکە (ناڵەی هات).
ناڵەبار: شتی بێ باری ناقۆڵا. بریتییە لە مەردوومی بەدی ساختەچی.
ناڵەباری: ناقۆڵایی. بریتییە لە سەرچەوتی و ساختەچێتی.
ناڵەکردن: ناڵاندنی نەخۆش. تەقین و دەنگدانەوەی شت بەبەرزی.
ناڵەکیی: د. پاژنەی کەوش.
ناڵین: ناڵاندن.
نام: ناو. وتەیەکە وەک وتەی (یا) بەکاردێنرێ بۆ دوودڵی لە ناوەندی دوو شتدا: ئەو تارماییە (نام) زەڵامە (نام) وڵاخە.
ناماقووڵی: قسەی بێ جێی دوور لە ژیری.
نامانگووری: نەدارایی.
نامدار: مەردوومی گەورەی ناودار.
نامراد: ناکام.
نامرادی: ناکامی.
نامۆ: غەریب.
نامۆیی: بێ خەوی و بێ کەیفییەکە کە لە ڕانەهاتنی شوێنێک پەیابێ. غەریبی: فیسار کەس نامۆیی دەکات واتە هەست بەغەریبی دەکات.
نامە: کاغەزێکی نووسراوە کە بۆ یەکێک بنێردرێ.
نامەبەر: کەسێکە کاغەز بگەیەنێ بەم و بەو.
نامەبەری: پۆستەچێتی.
نامەخانە: شوێنێکی تایبەتییە کە کتێبی زۆرت تێدا دانابێ (مکتبة).
نامەخوا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (ماشائەڵلا).
نامەد: د. بەدبەخت.
نامەدی: د. بەدبەختی.
نامەرد: مەردوومی ناپیاو.
نامەردی: ناپیاوی.
نامیلکە: کتێبی پچووکی چەند پەڕەیی.
نامیدە: شتی بەناوبانگ.
نامییە: نامیدە.
نان: هەویرێکە کە پان کرابێتەوە بەساج یا بەتەنوور برژێنرابێ. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەکار (مصدر): دا(نان)، ناو(نان). چەقاندن و ناشتنی شت: نەمامەکان (بنێ).

نانبده: کەسێکە کە نان زۆر بدا بەمەردووم.
نانبدەیی: ناندان بەمەردووم بەزۆری.
نانبرێشک: دارێکی درێژکۆلەی لووت تیژە نانی لەسەر ساج پێ وەردەگێردرێ.
نانپێژ: ز. نان پێوەدەر.
نان پێوەدان: نان برژاندن بەتەنوور.
نان پێوەدەر: کەسێکە کە نان بەپارە ببرژێنێت.
نانچایی: د. جۆرە کێکێکە بۆ بەرچایی دەکرێ.
نانخوا: د. جۆرە زیرەیەکە.
نانخۆرشت: د. پێخۆر.
نانداد: نانده‌ر.
ناندان: بەخشینی نان بەمەردووم بەخۆرایی.
ناندەر: نانبدە.
ناندێن: نانگێن.
نانکردن: نان برژاندن.
نانکردنەوە: پانکردنەوەی نان بەتیرۆک.
نانکوێر: کوێرنان.
نانکەر: کەسێکە نان بکاتەوە
نانکەرەوە: کەسێکە کە نان بەتیرۆک پان بکاتەوە.
نانگیر: ز. زەوییەکە کە گەنم و جۆی باش بهێنێ.
نانگێن: دەفرێکی گەورەیە کە نانی تیری تێدا هەڵدەچنرێ.
نانووخ: ناخون.
نانوەوی: د. نانێکە کە لە ماڵی بووکەوە دەچێ بۆ ماڵی زاوا تا سێ رۆژ.
نانەبەرە: پارچە پەرۆیەکی گەورەیە رێبوار نانی رێگای تێ دەخا.
نانەپاڵ: بوختانکردن بۆ یەکێک و شتێکی ناشرین دانە پاڵی.
نانەرەق: نانی وشکەوەبوو.
نانەرەقە: نانەرەق.
نانەسکی: ئیشکردن بۆ یەکێک بەرامبەر بەنان خواردن و هیچی تر.
نانەشان: سەلە.
نانەشانە: نانەشان.
نانەشوێن: بریتییە لە دواخستنی قسەیەک بەشوێن یەکێکدا: قسەی خراپ مەنێرە (شوێنم).
نانەقەیسی: قەیسی زۆر گەیوە کە بەتیرۆک پان کرابێتەوە وەک نان.
نانەلەم: د. نانەسکی.
نانەمریچڵە: هـ. کولێرە چەورە.
نانەمل: بریتییە لەوەی کە شتێک بخەیتە ئەستۆی یەکێک و بە سەریدا ساغ کەیتەوە: دینارەکەت (نایەملم) واتە لەسەرت کردم بەماڵ.
نانەوا: کەسێکە کە نان و کولێرە و لەواشە دروست بکا بۆ فرۆتن.
نانەواخانە: شوێنێکە کە نانەوا نانی تێدا ببرژێنێ.
نانەوایی: خەریکبوون بە نان پێوەدانەوە.
نانەوە: ئامادە و سازکردنی ئاش. سازکردنی داو و تەڵە: داوەکە یا تەڵەکەی (ناوەتەوە). دۆزینەوە و بنەکردنی شتێک لە شوێنێک بۆ دزین: دزەکە ماڵەکەی (ناوەتەوە). هێلکەنانە ژێر مریشکە بەکڕ بۆ هەڵهێنانی.
نانەیەک: تێکبردنی چەند شتێک بەناو یەکدا.
نانی نانی: بریتییە لە مەردوومی کوێرنان.
ناو: ئیسمێکە کە بۆ شتێک دانرابێ تا بەو ئیسمە ئەو شتە بناسرێ. لۆکەیەکی کراوەیە کە خرابێتە دوو توێی لێفە و کاڵاوە. کاکڵە: گوێزەکە یابادامەکە (ناو)ی نییە. نێی ئاش (هـ). سواغ (هـ). پیتی ظرفیة: فرۆک بە(ناو) بادا و ماسی بە(ناو) ئاوا دەڕوا. ناوی دێیەکە لە هەورامان.
ناواخن: شتێکە کە ئاخنرابێتە دووتوێی شتێکی ترەوە.
ناوازە: ناوداو.
ناوان: ناوەند.
ناوبار: سەربار.
ناوبانگ: شۆرەت و ناوڕۆیشتنی شتێک.
ناوبانگ دەرکردن: بڵاوبوونەوەی ناو و شۆرەتی یەکێک یا شتێک.
ناوبانگ سەندن: ناو دەرکردن.
ناوبجی: د. ناوبژی.
ناوبراو: شتێکە کە ناوی هاتبێ.
ناوبردن: باسکردنی شتێک.
ناوبرە: تەیانێکە کە لە ناوەڕاستی ژوورێکدا کرابێ بۆ ئەوەی کە ببێ بەدوو ژوور.
ناوبریاگ: د. ناوبراو.
ناوبرێشک: نان برێشک.
ناوبژەکردن: لە شیرە پابوونەوەی ولاخ و رەشەولاخ.
ناوبژی: کەوتنە ناوەندی دوو کەس کە بەگژ یەکدا چوون تا هەرا نەکەن.
ناوبژی کردن: ناوبژی.
ناوبژیکەر: کەسێکە کە ناوبژی بکا لە ناوەندی دوو کەسدا.
ناوبگیر: د. ناوبردن: (ناوبگیر)ی کە واتە ناوی بەرە.
ناوبەناو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ شوێن یا کاتی پچڕپچڕ: (ناو بەناو) وەڕەلام، یا نەمامەکان (ناوبەناو) بنێژە.
ناوپا: د. ناوگەڵ.
ناوپارە: خانوویەکە کە هەموو لایەکی لەناو خانووی تردابێ.

ناوپشته: بنەچە.
ناوپەل: ناوەندی دوو پەلی درەخت. ناوەندی هەردووسمی ڕەشە وڵاخ.
ناوپەنچک: پەردەیەکی گۆشتینە لە ناوەندی سی و جگەر و ناوسکدا.
ناوتا: ناوبار.
ناوتاق: پەتێکە دەخرێتە قوڵفی جەواڵەوە لە تەمووەکەیەوە بۆ بەندکردنی بەسەر وڵاخەوە.
ناوتوێڵ: د. ناوچەوان.
ناوتێلانە: د. جیازی بووک.
ناوجەرگە: ناوپارە. ناوەڕاست لە (ناوجەرگە)ی شەڕەکەدا بوو.
ناوجەژنان: مانگی ذي القعدة.
ناوجی: د. ناوبژی.
ناوجیکەر: د. ناوبژیکەر.
ناوچاو: ناوچەوان.
ناوچاوان: ناوچەوان.
ناوچاوپاک: پیاوی چاکی پاکی ناوچەوان ڕوون. بەختیار (د).
ناوچاوترش: بریتییە لە مەردوومی ڕووگرژ.
ناوچاوترشاو: ناوچاو ترش.
ناوچاودێز: بریتییە لە مەردوومی مۆنی بەد.
ناوچاوڕۆشن: د. ناوچەوان ڕوون.
ناوچە: ناحیەیەکە کەمودیری تێدا دابنیشێ. مەڵبەند. ناچە (د).
ناوچەدار: قایمقام.
ناوچەوان: تەختایی ژوور هەردوو برۆ.
ناوچەوان بەیەکادان: بریتییە لە تووڕەبوون.
ناوچەوانپاک: ناوچاوپاک.
ناوچەوان دێز: ناوچاودێز.
ناوچەوان ڕوون: ناوچەوان پاک.
ناوچەوان قۆقز: بریتییە لە مەردوومی بەدبەخت.
ناوچەوان قەشقە: ناوچەوان قۆقز.
ناوچەوان گرژ: ناوچاوترش، (ناوچەوان گرژکردن) ڕووگرژکردن.
ناوچی نکردن: کردنەوەی گەڵای ناوەڕاستی توتن.
ناوخۆ: ناو کۆمەڵێکی گەورە یا پچووک: لە ئێران شتێک ڕوویداوە لە خۆیا، یا لە ماڵی فلان کەس ئاژاوەیەک کەوتۆتە ناو خۆیانەوە (داخلی).
ناوخوا: نامەخوا (د).
ناوخوان: جێی دانیشتن لە زین. ناوە بۆ ناوچەیەک لە (شلێر).
ناوخوین: ل. ناخون.
ناودار: کەسێکە کە ناوبانگی ڕۆیبێ. شتێکە کە ناواخنی ببێ. کەوای (ناودار)، کفتەی (ناودار).

ناودان: د. پلووسک.
ناودۆک: دۆژنک.
ناودەرکردن: ناوبانگ دەرچوونی کەسێک یا شتێک.
ناودەس: د. ناودەست.
ناودەست: بەری لەپی دەست.
ناودێر: کەسێکە کە ناوی لەناو ناواندا بێ: یاخوا هەر (ناودێر) بیت.
ناورانەوە: پاڕانەوە.
ناوڕاست: د. ناوەڕاست.
ناوزڕان: ناودەرکردن بەخراپی.
ناوزین: جێی دانیشتن لە زین.
ناوساجی: جۆرە کولێرەیەکە لەناو ڕۆندا سوور دەکرێتەوە.
ناوسێڵی: ناوساجی.
ناوسێڵی: ناوسێڵ.
ناوشان: ناوەندی هەردووشان.
ناوفەرش: میانفەرش. چەرمێکی پانە لەناو پێڵاودا ڕادەخرێ.
ناوقەد: کەمەری شتێک کە باڵای ببێ .
ناوکار: ڕیزە خشت و بەردێکە کە لەناو چینی دیواردا دادەنرێ. ڕاستە تەریبێکە کە لە کاڵا دەدرێ.
ناوکردن: تێپەڕبوون و لەچاو ونبوونی شت: کەروێشکەکە (ناوی کرد).
ناوکۆ: ناوکۆڵ. هاوبەش (شریک).
ناوکۆڵ: ناوبار.
ناوکوێربوونەوە: بریتییە لە مردن و نەمانی ناونیشانی یەکێک.
ناوکۆیی: شراکەت: ئەم خانووە (ناوکۆیی)مانە، واتە شەراکەتمانە.
ناوکە: بەردێکە چڵێک گیا (چەقچەقە)ی پێوە دەپێچرێ و خەرمانی بەسەردا دەبێژرێتەوە بۆ پیت و بەرەکەت. ناووک.
ناوکەبڕ: کچێکە کە لەکاتی بوون و ناوک بڕیندا درابێ بەکوڕێک.
ناوکەبڕانە: سەرناوکانە.
ناوکەبڕە: ناوکەبڕ.
ناوکەخۆش: د. ناوکی بەری درەخت کە لە خۆیدا شیرین و خۆش بێ.
ناوکەڕەشە: د. ناوکەڕێژ.
ناوکەڕێژ: وڵاخێکە کە پشتی لە ئاستی ناوکی بریندار بووبێ بەهۆی گرتنی بار یا زین یا کورتانەوە، (ناوکە ڕێژبوون) بریندارابوونی پشتی وڵاخ بەهۆی گرتنی بارەوە.
ناوکەڕێش: ناوکەڕێژ.
ناوکەف: چەرمێکە دەخرێتە ناو پێڵاوەوە.

ناوکی بووکێ: جۆرە گوڵێکە پەڕەکانی بەناودا دەچێ.
ناوکێش: جۆگەیەکە لە ناوەڕاستی قاڵبی مەرەزەدا ڕادەکێشرێ لە کاتی ئاو کەمبووندا بۆ ئەوەی کە تیربەتیر ئەمبەر و ئەوبەری ئاوی پێ بدرێ.
ناوگڵ: د. ناوگەڵ.
ناوگوڵاڵانە: تۆیانە.
ناوگەرە: د. کاکڵە. شتێکە لە ناوەندی دوو شتدا کە لە یەکیان جیا بکاتەوە.
ناوگەڵ: ناولنگ.
ناوگیر: ناوبگیر.
ناوگێن: ناوەڕاست.
ناولنگ: ناوگەڵ.
ناولنگان: تاوە.
ناولەپ: بەری دەست.
ناولەپان: ناوپەلی درەخت.
ناولەقان: د. ناولەپان.
ناولێنان: ناوی خراپ نان لە یەکێک.
ناوماڵ: شتومەکی ماڵ. ژووری ئازووخە. ناو کەشیدەی هێندێ پیت: ناوماڵی: جیمەکە یا نونەکە جوانە. بریتییە لە ناوزێی ولاخ.
ناومشت: د. ناولەپ.
ناونان: دانانی ناوێکی تایبەتی بۆ منداڵێکی تازە بوو یا بۆ شتێکی تر.
ناوناو: ناوبەناو.
ناونووس: بریتییە لە تەعینی شت. نووسینی ناوی گەلێ شت بەتێکڕایی: فیسار کەس چووە بۆ (ناونووس)، (ناو نووسکردن) ناونووس.
ناونیان: د. ناونان.
ناونێرک: دۆژەنک نێرکی هەموو شتێک.
ناونێرۆک: د. ئاوەخۆرەی درەخت. نێرەژن (د).
ناونیشان: نیشانە هەڵدانی شتێک. ناو دیارکردنێکە کە لە پشتی پاکەت دەنووسرێ بۆ ئەوەی کە بگا بەخاوەنی (عنوان).
ناونیشانە: ناونیشان.
ناووداو: شۆرەت و ناوداری: فیسار کەس پیاوەتییەکی کردووە بە(ناووداو) بگێڕیتەوە.
ناوک: دەمارێکە لە ناوەڕاستی سکی گیانداردا ساوا لە سکی دایکدا لەوەوە خواردن وەردەگرێ. کاکڵەی گوێز و بادام و قەزوان و شتی تر. دەنکی ڕەقی ناو خورما و هەڵووژە و هێندێ شتی تر. مەرکەزی دائیرە.
ناوکبڕ: کەسێکە کە ناوکی منداڵ ببڕێ.
ناوکبڕین: بڕینی ناووکی منداڵ و گرێدانی لەکاتی لە دایک بوونیدا.
ناوک کەوتن: وەرگەڕانی دەماری ناوک.
ناوک گرتنەوە: هێنانەوە جێی دەماری ناوک. بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێک: چاک ناوکی گرتەوە.
ناووگ: د. ناوگێن.
ناوونجی: شتی مامناوەندیی.
ناو و نەتۆرە: ناوی ناشیرین نان لە یەکێک.
ناوونیشان: ناونیشان.
ناوونیشانە: ناونیشانە.
ناووەردە: ڕیزە درووماتێکە لە کاڵادا .
ناوە: د. شتێکە لە تەختە دروست دەکرێ، بنکەکەی تەسک و سەرەکەی واڵە قوری پێ دەکێشری. برنجی چوار دانگی.
ناوهانین: ناوهێنان.
ناوهاوردن: ناوهێنان.
ناوەبەرە: دارێکی پچووکە دەخرێتە ناوەڕاستی (وێژانبەر)ەوە بۆ ئەوەی کە (گاینجە) نەمدیو ئەودیو نەکا. ڕایەڵی تەیانی. چەپەر.
ناوەجاخ: مەردوومی ناڕەسەن.
ناوەجاخی: ناڕەسەنی.
ناوەخت: بێ وەخت.
ناوەڕاست: ناوەندی شت بەڕەنگێک کە لە هەموو لایەکەوە چوون یەک دووربێ.
ناوەڕۆک: کرۆکی شت.
ناوەڕۆکە: ناودرۆک.
ناوەسار: د. ئەو بەردانەیە کە بۆ ئاش هەڵدەبەسترێ بۆ ئەوەی تەنوورەی لێ دروست بکرێ یا نێی پێوە بنرێ.
ناوەسەر: پارچەیەکە لە دەسماڵی سەری ژن کە دەکەوێتە پشتی سەریەوە.
ناودسەرە: ناوەسەر.
ناوەشکێنە: ناسکەنان. وتووی گەرم هێنان بەسەر (ڕۆز)ی کاڵادا بۆ ماتکردنی.
ناوەکوتە: جۆرە نەخۆشییەکە تووشی مەڕ و بزن دەبێ.
ناوە کێش: د. ئەو کرێکارەیە کە (ناوە) دەخاتە سەرشانی.
ناوەند: ناوەڕاست.
ناوەندیار: کەسێکە بکەوێتە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ ڕێکخستنیان (وسیط).
ناوەندیاری: کەوتنە ناوەندی دوو کەسەوە بۆ ڕێکخستنیان (وساطة).

ناوەندیتی: میانەڕەوی لە هەموو شتێکدا.
ناوەندی: بەهەموو شتێک دەوترێ کە لە ناوەندی دوو شتدابێ.
ناوەوە: ناوەڕۆک و ناوشت: ناژاڵەکە لە ناوەوەیە یا لە دەرەوەیە.
ناوهێنان: ناوبردن.
ناوێرە: ناوازە.
ناویژ: کەر گەلەوان.
ناوین: د. سواخ.
ناوینەوە: د. سواخدان.
ناهاڵ: د. ناقۆڵای ناعال.
ناهلیک: با. دۆشەک.
ناهومێ: د. ناهومێد.
ناهومێد: ناکام.
ناهومێدی: ناکامی.
ناهەموار: شتی خراپی نالەبار.
ناهەمواری: خراپی و نالەباری.
ناهەنجار: نەگونجان.
ناهەنجاری: نەگونجانی.
نای: شمشاڵ.
نایاب: شتی زۆر چاکی هەڵکەوتوو.
نایاب بێژی: بدیع.
نایافت: نایاب.
نایژەن: شمشاڵژەن.
نایەب: نایاب.
نایسین: نەگران. نەسووتان: ناگرەکە نایسێ، واتە ناگرێ یا ناسووتێ.
نتم: هێمنی و لەسەرخۆیی.
نج و ناڵ: د. ناڵە و نکە.
نچە: وردە نکە و ناڵەیەکی سووکە کە لە نەخۆشییەکی سووکەوە پەیا ببێ، (نچەنچ) نچەی یەک لەدوای یەک.
نچەتا: لەش داهێزران بەتایەکی سووکەوە.
نخافتن: با. داپۆشین.
نخری: ز. نۆبەرەی منداڵ چ نێر چ مێ.
نخوری: ز. نخری.
نخۆشەر: هـ. لەتکە نۆک.
نخون: نوخون.
نخوون: نخون.
نخە: نۆک.
نرت و نوێ: شتی زۆر تازەی نوێ.
نرخ: قیمەتی شت.
نرخبڕین: نرخ دانان.
نرخدار: شتی بەنرخ.
نرخدانان: دانانی نرخی شت لەلایەن دەوڵەتەوە.
نرخە: د. لرخە.
نرقە: د. نرکە، (نرقەنرق) نرکەنرک.
نرکاندن: نرکەکردن.
نرکانن: نرکاندن.
نرکە: جۆرە دەنگێکی قەبەی بەرزە لەسنگەوە دێتە دەرەوە، (نرکە نرک) نرکەی یەک لەدوای یەک، (نرک و هووڕ) نرکەنرکی زۆر.
نزا: پاڕانەوە.
نزاخوان: دوعاگۆ.
نزار: شوێنی نسێ لە شاخ.
نزانی: مزگێنی.
نزاو: د. شتی گەیو. نزیک (هـ).
نزبە: با. ڕەزی تازە پێگەیشتووی دێم.
نزدیک: نزیک.
نزدیکایی: نزیکایی.
نزدیکبوونەوە: نزیکبوونەوە.
نزدیکخستنەوە: نزیکخستنەوە.
نزدیککردنەوە: نزیککردنەوە.
نزدیککەوتنەوە: نزیککەوتنەوە.
نزدیکی: نزیکی.
نزرگە: جێگایەکە پیاوچاکێک تێدا دانیشتبێ و نیشانە کرابێ.
نزگ: د. ژیان و زیندەگانی.
نزگرە: نزگەرە.
نزگەرە: جۆرە دەنگێکە هێندێ جار لەناو سنگی مەردوومەوە پەیا دەبێ و تەکانی پێ دەدا.
نزم: شتی نەوی.
نزمان: شوێنی نزم.
نزمایی: عاستی شوێنی نزم.
نزمبوونەوە: نزیکبوونەوەی شتێکی بەرز لە زەوی.
نزوولە: ناڵەی خەفەتبار.
نزووڵە: د. نزوولە.
نزیک: شتێکە کە لێتەوە دوور نەبێ.
نزیکایی: کاتی زۆر نزیک. عاستی نزیکی شت.
نزیکبوونەوە: نزیککەوتنەوە.
نزیکخستنەوە: نزیککردنەوە.
نزیککردنەوە: هێنانە بەرەوەی شتێک.
نزیککەوتنەوە: هاتنە بەرەوەی شتێکی دوور.
نزیکی: بوونی شت بەنزیک.

نژدار: ز. بەزشکێکە کە نەشتەرکاری بکا (جراح).
نژدە: با. دەستەی چەتە (عصابة).
نژاندن: ز. پڕکردن.
نژنین: ز، پڕبوون.
نژی: با. نیسک.
نسار: نسرم.
نسرم: شوێنێکە کە هەتاوی تێ نەکەوێ.
نسک: د. نزگ. مەردوومی پەرێشان. هەژار. نیسک.
نسکۆ: نووچبردن بەتوندی.
نسکوناهومێ: د. نکوناهومێد.
نسکە: د. هەنسک، (نسکە نسک). هەنسکی یەک لەدوای یەک.
نسگەرە: د. نزگەرە.
نسێ: نسرم.
نسێو: د. قەزاوقەدەر.
نسیە: د. زەمینی کەم بڕشت.
نش: ز. کوتوپڕ.
نشتەر: د. نەشتەر.
نشتن: د. نیشتن.
نشس: د. نوشوست.
نشک: ز. نش.
نشکێفە: ز. شتی کوتوپڕی.
نشینگە: نەو ولاتەیە کە تۆ تێیدا دادەنیشیت بەنێجگاری.
نشۆف: ز. نشێویی.
نشێو: نزمایی ناودۆڵ و دەرە.
نشێوی: سەرەولێژی.
نشیڤ: نشۆف (ز). دەستەڕاست (جنوب) (با).
نشیڤی: با. نشێوی.
نشیمەن: شوێنێکە کە لەوەدا نەبێ تێیدا دابنیشیت.
نشیمەنگا: د. نشیمەن.
نشین: د. دانیشتن. شانشین.
نفرۆ: نوغرۆ.
نفت: د. شتی نوێ: نفت و نوێیە.
نفتک: ز. کفتک.
نفت و نوێ: نرت و نوێ.
نفر: ز. نزای خراپ لە یەکێک.
نفرین: نفر (ز). نەفرین (د).
نفسی: ز. جاوی ناودرێس.
نفش: ز. نەتەوە: ئەمە (نفش)ی تۆیە واتە نەتەوەی تۆیە.
نفوورات: نەفوورات.

نڤاندن: نواندن.
نڤرشت: ز. نوشتە.
نڤز: ز. نزم.
نڤستن: ز. نوستن.
نڤێژ: با. نوێژ.
نڤیسار: با.نووسراو.
نڤیستن: با. نڤستن.
نڤێسین: با. نووسین.
نڤین: ز. نوێن.
نقار: زویری و دڵگیری.
نقام: مقامی گۆرانی.
نقاندن: نقەکردن.
نقانن: نقاندن.
نقم: نقوم.
نقن: د. کەسێکە کە هەر بنقێنێ.
نقوجڕ: نقەنقکردن بەدەست شتێکی قورسەوە.
نقە: دەنگێکە لە هێز بەخۆدانەوە پەیا دەبێ، (نقەنق) نقەی یەک لەدوای یەک. نق و هووڕ: نقەنقی زۆر.
نقێم: جۆرە بەردێکی بەنرخە بۆ جوانی دەخرێتە ئەموستیلە و گوارە و شتی ترەوە.
نقیم: د. نقێم.
نک: دەنووک (ل). وتەیەکە بەمەعنای (لەکن) ز.
نکاندن: نکە کردن.
نکانن: نکاندن.
نکل: ز. دەنووکی باڵندە.
نکن: د. کەسێکە کە هەر بنکێنێ.
نک و ناڵ: نکە و ناڵەی نەخۆش.
نک و ناڵە: نک و ناڵ.
نک و ناهومێ: د، نک و ناهومێد.
نک و ناهومێد: کەسێکە کە بەتەواوی ناهومێد بووبێ لە شتێک.
نکە: ناڵەیەکی سووکە لە نەخۆشەوە دێ، (نکە نک) نکەی یەک لەدوای یەک.
نک و هووڕ: نکەنکی زۆر.
نگادار: د. پاسەوان و چاودێر.
نگاداری: پاسەوانی.
نگار: وێنە و دروشمی شت. دلبەری جوان.
نگاهێشتن: پارێزگاری و ناگاداریکردنی شتێک: وەک چاو (نگای دێڵم).
نگم: د. نوقوم، (نگمبوون) نوقومبوون، (نگمکردن) نوقومکردن.

نگمەسار: د. نوقمەسار.
نگین: بەخت و نامەد. نقێم.
نم: شێ و تەڕیی.
نما: نوێژ (هـ). وتەیەکـە بەدوای هێندێ وتەوە دەنووسێ دەیکا بەکارکەر (إسم فاعل): بالا(نما)، قیبلە(نما)، واتە بالا و قیبلە پیشاندەر.
نماز: نوێژ.
نمانا: د. نموونە.
نماندن: با. نەرم کردنەوەی شتێک بەهۆی خستنە ئاوەوە.
نماو: د. ئاوێکە کە لە ناوەندی پێست و کورۆکی دار و درەخت و سەوزاییدا بێ.
نماوی: نمدار.
نمایان: شتی ئاشکرا.
نمایش: نمایشت.
نمایشت: خۆپیشاندان.
نمایشتگا: شوێنێکە کە مەردووم خۆی تێدا پیشان بدا (مسرح)، (معرض).
نمایشگا: نمایشتگا.
نمتک: نم و تەڕییەکە کە لە شتێک بێنە دەرێ: گۆزەکە (نمتک) نادا.
نمدار: شتی شێدار.
نمدان: دەلاندنی شت: گـۆزەکـە (نم دەدا). تەڕکـردنی شـتـێک بەکەمی: سواغەکە (نمدە) ئینجا هێلە ساوی کە.
نمەر: ل. دۆشەکلە.
نمرە: ژمارەیەکی تایبەتییە لەسەر هیندێ شت دادەنرێ: بۆربەی چراکە سێ (نمرە)یە.
نموود: بریتـییـە لە نرخ و ڕێز: فـلان کـەس نموودی نییـە، یا بێ نموودە، واتە بێ نرخە لەناو کۆمەڵدا.
نموونە: شـتـێکی کـەم لە شـتـێکی زۆر کە چۆنێتی شتە زۆرەکە نیـشـان بدا لە چاکی و خـراپی: لە وێچـێـک نموونەی خەرواریکە.
نمە: بارانی ورد.
نمەد: لباد.
نمەدزین: لبـادێکە دەخـرێتـە ژێر زین بۆ ئەوەی کـە شـتی وڵاخ بریندار نەبێ.
نمەدماڵ: کەسێکە کە نمەد بسووێتەوە.
نمەک: ل. خوێ.
نمەک بەحەرام: بەدنمەک.
نمەکدان: خوێدان.
نمەککردن: بریتییە لە خواردنی نانی یەکێک و لەپێش چاو بوونی پیاوەتی ئەوەیە کە لەبەر ئەو نانەی: (نمەکم کردووی) هەرگیز خرابەت نالێم.
نمەک کردوو: کەسێکە کە نمەکی کردبێت.
نمەکگیر: کەسـێکە گیرۆدەی نمەکی یەکێک بووبێ لەبەر خراپەکردن لەگەڵیدا.
نمەکیین: مەردوومی خوێن گەرم.
نو: نەء.
نۆ: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی هەشت و دە دایە. نوێ. نەء (ز).
نوء: ز. نەء.
نوارین: تەماشا کردن.
نواڵە: نۆردوو قـولێک لە دەغـڵی دروێنە کـراو. بەسـتـەیەک لەگەڵای کراوە. جێگای نەرمان لە چیا.
نواڵە کردن: پێچانەوەی شت.
نواندن: نیشاندانی شتێک بەیەکێک خەو لێ خستنی منداڵ.
نوانن: نواندن.
نۆبە: نۆرە.
نۆبەبڕ: کەسێکە کە نۆبەت لێ داگیر بکات.
نۆبەبڕیی: داگیرکردنی نۆرەی یەکێک لە شتێکدا نۆرەی هاتبێ.
نۆبەتێ: نۆرەتا.
نۆبەتێدار: کەسێکە کە نۆرە تا بیگرێ.
نۆبەچی: ئێشکچی.
نۆبەخت: د. کەسێکە کە تازە بەخت ڕووی تێ کردبێ.
نۆبەخش: یەکـەمـجـار چاو پۆ شـیکردن لە تاوانێک ئەمـجـارە (نۆبەخش)ت بێ.
نۆبەدار: با. پاسەوان.
نۆبەر: د. نۆبەرە.
نۆبەرە: مـیـرەیەکە کە تازە پێ بگا و یەکەمجار بخورێ. یەکەمین منداڵێکە کە ئافرەت بیبێ.
نۆبەرەکردن: خواردنی میوەیەکی تازە پێگەیشتوو یەکەمجار.
نۆبەن: نۆبەند.
نۆبەگرتن: گرتنی نۆرە لە شتێکدا.
نۆبەند: گوێرەکەی دووساڵەی نێر.
نۆپێچکە: منداڵێکی ساوایە کە تازە کەوتبێتە سەرپێ.
نۆت: با. نەوەد.
نۆتە: د. پاشەکەوت.
نۆتەکردن: د. پاشەکەوتی کردن.
نۆتەکەر: د. کەسێکە کە شت پاشەکەوت بکا.
نوجەژن: یەکەمین جەژنە کە بەسەر مردنی مردوویەکدا بڕوا.

نوچکەبردن: نووچبردن.
نۆچکەدان: نووچدان.
نۆچوان: د. نەوجەوان.
نۆچە: د. نەوجەوان.
نوخانن: د. نوخنکردنەوەی شت.
نوخاننەوە: د. نوخنکردنەوە.
نوختە: نقطة.
نوختە و خاڵ: د. ئارایشی ڕووی ئافرەت.
نوخشە: دانەوێڵەی تازە پێگەیو.
نوخوت: ل. نۆک.
نوخۆشەر: د. نخۆشەر.
نوخوماندن: ز. خۆداپۆشین بەشتێک.
نوخومین: ز. خۆ داپۆشین.
نوخون: دەفرێکە دەمەوژێر بووبێ.
نوخونبوونەوە: دەمەوخواربوونەوەی دەفر. بریتییە لە نەمانی سامان و لێکەوتنی یەکێک لە گەورەیی.
نۆد: نەوەد.
نۆردوو: نانێکە بەنەرمی وەک بوخچە چوارقەد کرابێ.
نۆردی: نۆردوو.
نۆریزکێن: جۆرە یارییەکە وەک سێ ریزکێن، بەڵام لەمەدا، یەکی نۆ داشیان پێیە.
نۆرین: ڕوانین.
نۆرە: سەرە هاتنە سەر لە کارێکدا. جار: ئیمڕۆ سێ (نۆرە) هاتمە لات.
نۆرەبڕ: نۆبە بڕ.
نۆرەبڕین: نۆبەبڕین.
نۆز: وتەیەکە بەکار دێنرێ لە جێی وتەی (دیسان) لەکاتێکدا کە یەکێک کردارێک یا گوفتارێک چەند جارێک بکا و تۆ پێت ناخۆش بێ.
نۆزدە: ناوە بۆ ژمارەیەک.
نۆزدەمین: شتێکە لە پایەی نۆزدە دا بێ.
نۆزدەهەم: نۆزدەمین.
نۆزدەهەمین: نۆزدەهەم.
نۆزکە: نۆسکە.
نۆزگە: نۆزکە.
نۆزین: وڵاخێکە کە تازە زینی لێ کرابێ.
نۆژ: با. جۆرە گەنەیەکە دەنووسێ بەبن دووگی مەڕەوە.
نۆژەن: ز. شتی تازە دارێژاو لە ئاسن یا لە مس. دەستکردنەوە بەکارێک دوای لێ وێستانی.
نوستگ: نوستوو.

نوستن: جۆرە ماتی و بێ هۆشییەکە بەسەر گیانداردا دێ و پێی دەحەسێتەوە. لەکارکەوتنی ئاش و سەعات.
نوستوو: گیاندارێکە کە خەوی لێ کەوتبێ.
نوستی: نوستوو.
نووسراو: کاغەزێکە کە شتێکی لێ نووسرابێ.
نرسکانەوە: دەنگی منداڵ لە کاتی زەبوونیدا.
نوسکە: نوسکانەوە، (نوسکە نوسک) نوسکەی یەک لە دوای یەک.
نۆسکە: منداڵی نۆبەردی ئافرەت.
نوسیار: کەسێکە کە باش بنووسێ.
نووسیاری: بوون بەنووسیار.
نۆش: وتەیەکە دەوتری بەخۆشەویستێک لەکاتی خواردنەوەی ئاو یا قرقێنەدانەوەیدا.
نۆشاتر: نەوشتار.
نۆشادر: نۆشاتر.
نوشتاندنەوە: قەدکردنی شت.
نوشتانەوە: قەدبوونی شت.
نوشتاوی: ئاستی نوشتانەوەی شت.
نوشتوو: نوشتە.
نوشتە: کاغەزێکە چەند ئایەتێکی قورئان یا چەند نزایەکی لێ دەنووسرێ و بەنوشتاوەیی بۆ موفەڕک هەڵدەگیرێ.
نوشتی: نوشتە.
نوشخۆر: ز. پاشاخوڕ.
نۆشکردن: خواردنەوەی شت بە خۆشی.
نوشوست هێنان: کزبوونی هێز و تەوانایی. کەمبوونەوەی دارایی و دەسەڵات.
نوشوستیی: نامەد و نەهاتی.
نۆشین: نۆشکردن.
نوغرۆبوون: ڕۆچوون و نوقوومبوون بەناخی زەویدا. نوقومبوون لە زەرەر و زیاندا: فیسار کەس لە زیانی لۆکەکەیدا (نوغرۆبوو).
نوقرا: ل. نوقرە.
نوقرە: زیو.
نوقرەکفت: د. ئاڵدوورزدانی شت بەزیو.
نوقڵانە: وتنی شتێکی باش یا خراپ بۆ کەسێک لە پێش بوونی شتەکەدا.
نوقڵانەلێدان: نوقڵانە.
نوقمەسار: د. کەسێکە کە سەرنگوون بووبێ.
نوقورچ: گرتن و گوشینی جێگایەک لە جەستە بەدوو پەنجە.
نوقورچک: د. نوقورچ.

نوقـورچکانە: د. نوقـورچێکە دەگـیرێ لە ژنێک کـە کـاڵایەکی تازەی لەبەر کردبێ و بەردڕکانەی نەکردبێ.
نوقوڵ: جۆرە خواردەمەنییەکی دانەدانەیە لە شەکر دروست دەکرێ.
نوقوڵدان: دەفرێکە هەر نوقوڵی تێ دەکرێ.
نوقڵە کوردی: بە گەنمەشامییەک دەڵێن کە برژابێ و پشکوتبێ.
نوقوم: شتێکە کە لەناو ئاودا ون بووبێ .
نوقومبوون: بن ئاو کەوتنی شت.
نۆقیبوون: ز. نوقومبوون.
نوک: ز. نۆک.
نۆک: دانەوێڵەیەکی خڕی زەردەبە کوڵاوی و بەبرژاوی دەخورێ.
نۆکاو: چێشتێکە لە گۆشت و نۆک دروست دەکرێ.
نوکتەباز: یەکێکە کە قسەی جوان بکا .
نۆکەحۆلە: جۆرە نۆکێکی دەنک گەورەیە.
نۆکەر: خزمەتکار.
نۆکەرایەتی: بوون بەنۆکەر.
نۆکەڕەشکە: نۆکێکی وردی توێکڵ ڕەشە، دەکرێ بەلەتکە.
نۆکەری: خزمەتکاری.
نۆکەزۆردە: د. فەریکەنۆک.
نۆکەڵ: جوانەگایەکە کە پێی نابێتە ساڵی سێیەم.
نۆکەن: جۆگە یا کارێزێکە کە تازە هەڵکەنرابێ.
نۆکەند: نۆکەن.
نۆکیسە: د. بریتییە لە کەسێک کە تازە دەوڵەمەند بووبێ.
نوگوم: نوقم، (نوگومبوون) نوقمبوون، نوگومکردن: نوقومکردن.
نۆگە: د. نۆرە.
نۆگەچی: د. نۆبەچی.
نۆما: جوانووی دوو ساڵە.
نۆماڵ: کەسێکە کە تازە ماڵی پێکەوە نابێ.
نۆمسڵمان: کەسێکە کە تازە مسڵمان بووبێ.
نۆمینە: مانگی ذي الحجة.
نونگ: د. بەڵگە و نیشانە، (نونگەکردن) سووسەکردنی بەڵگەی شت.
نۆنۆ: نۆنە.
نۆنۆلە: کەسێکە کە ڕەفتاری وەک ڕەفتاری منداڵی ساوا وابێ.
نۆنە: وتەیەکــە منداڵی ســـاوا بەکـــاری دێنێ بۆ هەمـــوو خواردەمەنییەک کە دانەوێڵە بێ.
نوو: نوێ.
نووا: پێش و بەردەم. ئەشکەوت.
نوواکێش: مـەڕێکە کـە شـوان بانگی ڕانەکـەی کـرد ئەو لە پێش هەموویاندا دوای کەوێ.
نوواڵ: تەپڵەسەری کێو.
نوواندن: دەرخستن و پیشـاندانی شتێک بەیەکێک: وڵاخەکە لە مەیدان (بنوێنە). خەوخستن لە یەکێک: منداڵەکە (بنوێنە).
نووتەک: وتـەیەکــە هەمــیــشــە بەکـــاردێنرێ لە دوای وتـەی (تاریک)ەوە بۆ (تاکید): تاریک و (نووتەک).
نووچانەوە: نووچیانەوە.
نووچبردن: هەڵ ئەنگووتن.
نووچدان: نووچبردن.
نووچیانەوە: د. چەوتانەوە.
نوود: د. حاڵ و ئەحواڵ: فلان کەس خۆش نوودە، واتە خۆشحاڵە.
نووڕە: دەنگی سەگ لەکاتی ئازار پێ گەیشتنیدا، (نووڕە نووڕ) نووڕەی یەک لەدوای یەک.
نووز: وتەیەکە هەمیشە لەگەڵ وتەی (ناز)دا بەکاردێنرێ: (ناز و نووز).
نووزاندن: نووزە کردن.
نووزانن: نووزاندن.
نووزانەوە: کورووزانەوەی منداڵ.
نووزە: جۆرە دەنگێکی باریکی نزمە وەک دەنگی نەخۆش لەکاتی لاوازیدا، (نووزەنووز) نووزەی یەک لەدوای یەک.
نووزەبڕین: کۆتایی هێنان بەنووزەنووزی یەکێک.
نووزەدرێژ: مەردوومی درێژدادڕ.
نووسان: بەیەکدا لکانی دوو شت.
نووساندن: لکاندنی دوو شت بەیەکەوە.
نووساو: دوو شتە کە بەیەکدا لکابن. دەنگێکە کە گیرابێ.
نووسخانە: د. شوێنێکە کە نووسەران شتی تێدا بنووسن.
نووسەر: کەسێکە کە بزانێ بنووسێ.
نووسەک: شتێکە کە لە خۆیەوە بنووسێ بەشتێکی ترەوە.
نووسـەکـە: گـیـایەکی بەهارییـە لەناو دەغـڵـدا دەڕوێ و بەشـتـەوە دەنووسێ و بەرێکی تووکن دەگرێ.
نووسەنەک: نووسەکە.
نووسیان: د. نووسان.
نووسین: پیت خستنە سەر کاغەز بەقەڵەم لەلایەن نووسەرێکەوە.
نووسینخانە: نووسخانە.
نووسینگا: نووسخانە.
نووسینگە: نووسینگا.
نووسینەوە: وێنە وەرگرتنی شتێکی نووسراو بەقەڵەم.
نووقاندن: قووچاندن.
نووقاو: چاوی لێکنراو.
نووک: لووتی تیژی شت.
نووکاندن: نووکەکردن.
نووکانن: د. نووکاندن.

نووکن: د. کەسێکە کە زۆر بنووکێنێ .
نووکە: دەنگێکی پچکۆلەی باریکە کە لە گریانێکی هێواشەوە پەیا ببێ، (نووکـەنووک) نووکـەی یەک لەدوای یەک. هەنووکە (با).
نووکەبڕین: کۆتایی هێنان بە نووکەنووکی یەکێک.
نووکەر: ل. نۆکەر.
نووکەنیا: پۆلانیای دەمی گاسن.
نوون: نان (ل). ناوە بۆ پیـتـێـک لە بیـست و حـەوت پیـتـەی کوردی. بریتییە لە نەنگی شتێک، ئەم شتە (نوون)ی تێدا نییە واتە بێ نەنگە.
نۆوەن: نۆبەن.
نۆوەند: نۆبەن.
نووەی: ھ. نۆک.
نوها: ز. ئێستە.
نوهال: با. شیو و دەرە.
نوهت: ز. نەوەد.
نوهک: ز. نۆک.
نوهلیک: با. دۆشەک.
نوهۆم: تەبەقەی خانوو.
نۆهەد: نەودد.
نۆهەم: شتێکە کە لە پایەی نۆدا بێ.
نهۆم: نوهۆم.
نۆهەمین: نۆهەم.
نۆهەوار: هەوارگەی تازە.
نۆهێلکە: باڕۆکەیەکە تازە هاتبێتە هێلکە.
نوێ: تازە.
نوێبوونەوە: تازەبوونەوە.
نوێرد: ھ. تیکی دروومان
نوێردوو: ئانێکی تیرییە کە چوارگۆشە وەک بوخچە قەد کرابێ.
نوێردووەحەلوا: حەلوایەکە کە کرابێتە ناو نوێردووەنانەوە.
نوێژ: چەند کردار و گـوفـتـارێکی تایبـەتی ئاینییە شـەو و ڕۆژێ پێنج جار بۆ خواپەرستی دەکرێ.
نوێژان: نوێژیان.
نوێژبوون: هاتنی کاتی نوێژ.
نوێژچوون: نەمانی کاتی نوێژ.
نوێژقایم: کەسێکە هەرگیز نوێژی نەچێ.
نوێژکردن: بەجێهێنانی نوێژ.
نوێژکەر: کەسێکە کە نوێژ بکا .
نوێژەبارانە: نوێژێکە دەکرێ بۆ باران بارین.
نوێژەبارانێ: نوێژەبارانە.
نوێژیان: دوای بانگی بەیانی تا دەمی زەردە کەوتن.
نوێژی: شتێکی پاک و خاوێنە کە لەوانەبێ نوێژی پێوە بکرێ.
نوێکردنەوە: تازەکردنەوەی شت .
نوێکرن: ز. تازەکردنەوەی شت.
نوێگن: ز. گایەکە پێی نابێتە سێ ساڵە.
نوێڵ: ئاسن یا دارێکی بەهێـزی درێژە دەدرێتـە ژێر شـتی زۆر قورس بۆ بەرزکردنەوەی.
نوێڵدان: نوێڵکردن بەژێر شتی قورسدا .
نوێن: پێخەف. ناوی دێیەکە لە هەورامان.
نوینک: ئاوێنە.
نوێنگین: نیوون.
نوێنە: د. نوێنەر.
نوێنەر: کەسێکە کە لە دەوڵەتێکی بێگانەدا جێداری دەوڵەتی خۆی بکا . کەسێکە لە دەوڵەتەکەی خۆیدا جێداری گەلەکەی بکا (نائب).
نوێنەری: بوونی مەردووم بەنوێنەر.
نۆیەک: لە نۆبەش بەشێک.
نۆیەم: نۆهەم.
نۆیەمین: نۆهەمین.
نوی: نوێ (با). نەوی.
نوویسگە: نووسینگا.
نویسندە: نووسەر.
نویسنە: د. نویسندە.
نویسین: نووسین.
نویشک: ل. کەرە.
نوین: نوێن.
نە: پیـتی نەفـییـە لە ڕابووردوودا: (نە)ی خـوێند یا (نە)ی خوێندەوە. پیتی نەفی سیفەتە لە یەکێک: فلان کەس نەزانە یا نەزۆکە، یا نەخوێندەوارە. پیتی نەهییە بۆ حازر و غایب، (نە)ڕۆیت، (نە)ڕوا، لە: (نە) ژوورسەرینی واتە (لە) ژوور سەرینی. نەء.
نەء: وتەیەکە وەرامی نەبوونی شتێکی پێ دەدرێتەوە: (نەء) لە وەرامی یەکێکدا کە بپرسێ نەریان دەخوێنێ؟ واتە ناخوێنێ.
نهانی: با. لانە و بانە.
نەبات: جۆرە شـەکرێکی تایبـەتی شـیـرینی زۆر سـەختـە وەک لیمۆدۆزیی وایە.
نەباتی: شتێکە ڕەنگی وەک ڕەنگی نەبات وابێ.
نەبادا: مەبادا.
نەبان: چوارپێیەکە کە ساوای خۆی نەوێ.
نەبڕ: تیغی کول. بریتییە لە مەردوومی کەم برشت.

نەبوون: نەهاتنەدی شت.

نەبوونی: نەدارایی و هەژاری.

نەبەرد: کەسێکە کە بەپشووبێ لە هەموو کاروبارێکدا و هەرگیز نەبەزێ. بریتییە لە کاری گرنگی دژوار: فیسار کەس تووشی (نەبەرد) هات.

نەبەردی: نەبەزین لە کاروباردا.

نەبەز: مەردوومی نەبەرد.

نەبەکام: منداڵ یا میوەی پێگەیشتوو.

نەپا: شتی ناپایەدار.

نەپۆڕ: د. شتی نالەبار کە بۆ هیچ شتێک نەگونجێ.

نەپۆڕیان: د. نەگونجان.

نەپەنی: با. شتی ونی نادیار.

نەتراندن: ز. بێ دەنگکردن و لە جووڵەخستن.

نەترس: مەردوومی ئازای چاوقایم.

نەترک: ز. بەرچاوگەی زیوینی ژنان.

نەترە: زەندەق. ورە.

نەترەبۆق: مەردوومی قەبەی ناشرین.

نەترین: ز. بێ دەنگبوون و لە جووڵەکەوتن.

نەتڵ: د. ملۆزم.

نەتۆرە: ناوی ناشیرین کە نرابێ لە مەردووم. هەڵخۆندن بەسەر مەردوومدا.

نەتۆرەبێژ: کەسێکە کە بەسەر مەردوومدا هەڵبخوێنێ.

نەتوو: ز. مەردوومی ناپەسند.

نەتەوایەتی: نەتەوەپەرستی.

نەتەوە: وەچەی گیانلەبەر.

نەتەوەپەرستی: خۆشەویستی نەتەوەی خۆت.

نەتەوەنامە: نامەیەکی دەوڵەتییە کە نەتەوایەتی تۆ بگەیەنێ بۆ ئەو دەوڵەتە (جنسیة).

نەجم: شتێکە کە نەجووڵێ (ساکن).

نەچار: با. ناچار.

نەچیر: نێچیر.

نەچیرکردن: نێچیرکردن.

نەچیرەڤان: با. ڕاوکەر.

نەچیرەوان: نێچیرەوان.

نەخ: ز. هەودای ڕێسراوی خوری.

نەخاسم: با. نەخوازەڵا.

نەخت: کەمێک لە شت: (نەختێک) بخۆ یا (نەختێک) دانیشە. نەختینە. زەوی بەهێز. مارەیی پێشەکی (با).

نەخت و پوخت: شتی مایەداری بەنرخ

نەختە: با. ڕۆژی سەرما و سۆڵە.

نەختینە: شتی بەنرخی گرانمایە.

نەخری: با. یەکەمین منداڵی باوک و دایک.

نەخش: جۆرە کایەیەکە لە قومار کە دەستی یەکێکیان تەواوبێ: فیسار کەس دەستی (نەخش)ە.

نەخشاندن: نەقشکردنی شت.

نەخشاوی: شتێکە کە نەخشی پێوە بێ.

نەخشە: خەریتەی شوێنێک.

نەخشەکێشان: ڕێبازدانان بۆ پرۆژەیەک لە سەرەتاوە تا دوایی (تخطیط).

نەخشین: شتی نەخشاوی.

نەخۆ: نەوەک. مەچۆردەرێ نەخۆ میوانەکان بێن. ئەگینا: دانیشن نەخۆ لێتان دەدەم.

نەخوازەڵا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی بە(تایبەتی): کورد مەردن. (نەخوازەڵا) خوێندەواریان.

نەخۆش: گیانداری ناساغ.

نەخۆشبوون: نەخۆشکەوتن.

نەخۆشخانە: خەستەخانە.

نەخۆشکەوتن: دووچاربوون بەنەخۆشی .

نەخۆشی: لەش تێکچوونی گیاندار و ناساغ کەوتنی.

نەخۆشین: نەخۆشی.

نەخۆتە: د. نەخوێندەوار.

نەخوێندەوار: کەسێکە کە نەیخوێندبێ.

نەخوێندەواری: نەخوێندن.

نەخەسەلا: نەخوازەڵا.

نەخەمە: ز. وتەیەکە لە جێی وتەی (قەی ناکات) بەکاردێنرێ.

نەخێر: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ نەبوونی ئەو شتەی کە پرسیاری لێ دەکرێ. نەخێر لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ: دەرست خوێند؟.

نەدار: نەدارا.

نەدارا: هەژاری کەمدەست.

نەدارایی: هەژاری و کەمدەستی.

نەداری: نەدارایی.

نەدان: نادان.

نەدانی: نادانی.

نەدوو: مەردوومی کەم قسە.

نەدی بدیی: د. نەدیوبدی.

نەدیتە: نەدیدە.

نەدیدە: شتێکە کە دیار نەبێ و باسی بکرێ: لە (نەدیدە) نەسپەکەت بەچەند؟

نەدیگ: نەدیوی نەناسراو.

نەدیو: نەدیگ. شتێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نەدیوبدی: کەسێکە کە شتی بەخۆیەوە نەدیبێ و ئێستە شتی ببێ وزۆری خۆش بوێ.
نەدیوی: شوێنێکە کە لێتەوە دیار نەبێ.
نەرد: دوو تەختەی بیست و چوار خانییە بە سی پوول و دوو زار یاری لەسەر دەکرێ.
نەردان: د. نەردێن.
نەردە: د. نەردەبان.
نەردەبان: پەیژە.
نەردەوان: نەردەبان.
نەردێن: یاری کردن بەنەرد.
نەڕ: نێر: شێری (نەڕ) واتە نێر.
نەڕاندن: قیـڕاندنی گیانداری زەلام بەتوندی لە کاتی تووڕەبوونیدا.
نەڕانن: نەڕاندن.
نەڕنایش: ئافرەتی زلی کەتەی قەبە.
نەڕ نەڕەشێرە: بریتییە لە گیانداری نەڕەزل.
نەڕە: قیـڕەی گیانداری زەلام بەتوندی، (نەڕەنەڕ) نەڕەی یەک لەدوای یەک. سەری شت: دارەکەی ناوە بەنەڕەی شانییەوە.
نەڕەدێو: بریتییە لە پیاوی کەتەی زلی قەبە.
نەڕەی شان: سەرشان.
نەڕی شان: نەڕەی شان.
نەرگز: نەرگس.
نەرگس: نێرگس.
نەرگسە: هـ. کێلنچکەی مەڕ.
نەرگسەجاڕ: نێرگسە جاڕ.
نەرگسی: نێرگسی.
نەرم: شتێکە کە ڕەق نەبێ. بریتییە لە مەردوومی لەسەرخۆی هێدی.
نەرمان: زەوی نەرمی بێ بەرد و زیخ.
نەرمانی: نەرمان.
نەرمایی: شوێنی نەرم لە ئەندام: نەرمایی گوێی گرت.
نەرمبوون: بریتییە لە هاتنەسەر ڕای یەکێک. لاچوونی ڕەقی شت.
نەرمژاندن: ز. نەرمکردنەوەی شتی ڕەق.
نەرمژین: نەرمبوونەوەی شتی ڕەق.
نەرمک: نەرمە.
نەرمکێشی: ئاسانی بەکارهێنان: فیسار کەس زۆر نەرمەکێشی لەگەڵ کردم.
نەرم و شل: شتی زۆر نەرم. بریتییە لە مەردوومی هێدی لەسەرخۆ.

نەرمۆڵە: شتی نەرم و شل.
نەرم و نۆڵ: نەرم و شل.
نەرم و نیان: مەردوومی هێواشی لەسەرخۆ.
نەرموو: با. مەردوومی نەرم و نیان.
نەرمووک: نەرمە.
نەرمە: گۆشتی بێ ئێسقان.
نەرمەبڕ: د. بریتییە لە مەردوومی زبان لووسی فێڵباز.
نەرمەبێژ: د. والاّبێژ.
نەرمەزین: لبادێکە لەژێر تەکەڵتووی زینەوە دادەنرێ.
نەرمەساو: پارچە پۆلایەکە قەساب کێردی پێ تیژ دەکات.
نەرمەغار: غاری هێواشی لەسەرخۆ.
نەرمەقووت: خواردەمەنی نەرم و شلە کە جوون و قووتدانی ئاسان بێ.
نەرمەکۆکە: جۆرە کۆکەیەکی سووکی هەمیشەییە.
نەرمەگا: زەمینێکە کە دوو سێ جار بەجووت کێڵرابێ.
نەرمەلیقە: تەنراوێکە کە زۆر تەنک و تیواڵ بێ.
نەرمەنەرمە: وردەوردە: (نەرمەنەرمە) دەبارێ، یا (نەرمەنەرمە) بۆم بلێ واتە وردەوردە.
نەرمی: نەرمایی.
نەرمین: شتی نەرم و نۆڵ.
نەرە: هـ. داربەڕوو.
نەریت: شتێکە کە تاز داهێنرابێ و کرابێ بەباو و تۆ حەزی لێ نەکەیت: هەر ڕۆژە (نەریت)ێکمان بۆ دادەهێنێ.
نەزا: د. نەزۆک.
نەزان: مەردوومی بێ ئاگا لە شت.
نەزاندوو: مەردوومی قسە ڕەق.
نەزانست: د. کارێکە کە بەهەڵە کرابێ.
نەزانستە: د. کەسێکە کە کارێکی بەهەڵە کردبێ.
نەزانکار: د. مەردوومی کۆڵی و ناشی لە ئیشدا.
نەزانی: نەزانین.
نەزانین: بێ ئاگایی لە شت.
نەزدیک: نزیک.
نەزدیکایی: نزیکایی.
نەزدیکبوونەوە: نزیکبوونەوە.
نەزدیکخستنەوە: نزیکخستنەوە.
نەزدیککردنەوە: نزیککردنەوە.
نەزدیککەوتنەوە: نزیککەوتنەوە.
نەزدیکی: نزیکی.
نەزگرە: نزگەرە.
نەزلە: سەریەشەی سەخت.

نەزم: لێدانی دەمار.
نەزۆک: مێینەیەکە کە زاوزێ نەکا .
نەزۆکی: بوونی مێینە بەجۆرێک کە زاوزێ نەکا.
نەزێ: د. نەزۆک.
نەزیک: د. نەزدیک.
نەزیکایی: د. نەزدیکایی.
نەزیکبوونەوە: د. نەزدیکبوونەوە
نەزیکخستنەوە: د. نەزدیکخستنەوە.
نەزیککردنەوە: نزدیککردنەوە.
نەزیککەوتنەوە: د. نەزدیککەوتنەوە.
نەزیکەوبوون: د. نەزدیکبوونەوە.
نەزیکی: د. نەزدیکی.
نەژاد: ڕەسەن و بنەچەی مەردووم.
نەژد: د. شتی چرچی پەژموردە.
نەژنەوا: کەڕ. بریتییە لە مەردوومی بێ گوێ.
نەژنەوایی: گوێ گرانی. بریتییە لە بێ گوێیی.
نەساغ: ناساغ.
نەستۆ: د. مەردوومی کەللە ڕەق.
نەستەق: شتی نەنتیکە.
نەسرەوت: گیاندارێکە کە سرەوتی نەبێ.
نەسرین: جۆرە گوڵێکی پەڕەوردی بۆنخۆشی سپییە.
نەسۆز: د. شتێکە کە نەسووتێ.
نەسوو: د. تیغێکە کە هەرگیز تیژ نەبێ.
نەشارەزا: نابەڵەد.
نەشتەر: تیغێکی تیژی لووت باریکە برینی پێ هەڵدەدرن.
نەشتەرکاری: خەریکبوون بەهەڵدرینی برینەوە بەنەشتەر.
نەشتەرگەری: زانینی نەشتەرکاری.
نەشـرە: شـتـێکی درێژی جـوانە لە والآی ڕەنگاوڕەنگی قـەبزە نوشتـەیی و مـووروو دروست دەکرێ و بەچوار دەوری ژووردا دەگیرێ بۆ جوانی.
نەشمیل: جوانکیلە.
نەشمیلانە: جوانکیلانە.
نەشمیلە: نەشمیل.
نەشناس: بێگانە.
نەشۆر: د. نەزۆک.
نەشە: کەیف و هەوەس.
نەشەگرتن: پەیابوونی نەشە بۆ یەکێک.
نەعتک: ز. ناوچەوان.
نەعرەتە: قریوەی بەرز و گەورە.
نەعنا: گـیـایەکـە وەک پونگە، بەلاّم ئەم گـەلاّکـەی کـاڵتـرە و تامەکەی توونترە.

نەفام: مەردوومی تێ نەگەیشتوو.
نەفامی: تێ نەگەیشتوویی.
نەفت: نەوت.
نەفتخانە: نەوتخانە.
نەفرین: لەعنەت.
نەفوورات: مەردوومی هار و هاجی زۆرزان.
نەڤرۆژ: نەورۆز.
نەڤـسی: با. کـوڕی ژن لە مـێـردێکی تری بۆ باوەپیـاوە و کـوڕی مێرد لە ژنێکی تری بۆ باوەژن.
نەڤیساندن: ز. نووسین.
نەڤی: با. کووڕەزا.
نەڤیچڕک: با. کووڕەزازا.
نەقارەخانە: مۆزیقەخانە.
نەقتاندن: ز. ئارەقگرتنی شت.
نەقر: ز. تەشتی قووڵ. دەفری گەورە.
نەقشە: نەخشە.
نەقیزە: داردەستێکی درێژە بزمارێک بەلووتەکەیەوەیەتی، وڵاخی پێ لێ دەخوڕن.
نەقیزەدان: لێخوڕین بەنەقیزە.
نەک: نەوەک.
نەکا: نەک.
نەکردوو: کەسێکە کە فێری ئیشوکار نەبووبێ.
نەکردە: نەکردوو.
نەکردەپەشیمان: کەسێکە کە پەشیمان بووبێتەوە لەسەر نەکردنی کارێک.
نەکس: ز. دەردێکە دووچاری سی دەبێ لە ســەرمـــاوە (ذات الرئة).
نەکوت: نەکوتە.
نەکوتە: جۆرە جوێنێکە دەدرێ بەکەسێک کە قسەت لەگەڵ بکا و نەتەوێ لەوحەلەدا بیدوێنی.
نەکولۆک: دانەوێڵەیەکە کە درەنگ بکولێ.
نەکوو: نەوەک.
نەکی: نەوەک.
نەگـبـەت: گـیـانداری کـولـۆڵ. شتی بەدفـەڕ: ئەو خـانووە یا ئەو وڵاخـە (نەگـبـەت)ە واتە بەدفـەڕ و شـوومـە. کـولۆڵی: یاخـوا هەرگیز (نەگبەت) ڕووت تێ نەکا.
نەگبەتی: کولۆڵی.
نەگریس: گیانداری لاساری سەرسەخت.
نەگریسی: لاساری و سەرسەختی.
نەگۆڕ: شتێکە کە لە ئەندازەی خۆیدا وەستابێ و نەگۆڕابێ.

نەگۆمە: د. کەسێکە کە شەپلە لێی دابێ.
نەگەویس: کەسێکە کە کەس نەیەوێ.
نەگەویست: نەگەویس.
نەگەیشتو: نەگەیو.
نەگەیو: میوەیەکە کە هێشتا نەگەیبێ. کەسێکە کە هێشتا نەگەیشتبێتە ئەو شوێنەی بۆی دەچێ.
نەگیراو: وڵاتێکە کە هێشتا زین یا باری لێ نەکرابێ.
نەگیریاک: د. نەگیراو.
نەمازە: بەتایبەتی.
نەمام: درەختێکی پچووکە کە بەریشەوە هەڵکەنرابێ بۆ ناشتنی لە شوێنێکی تر.
نەمامکردن: کوشتنی مەردووم بەخستنە ناو چینی دیوار بەپێوە.
نەمان: لەناوچوونی شت.
نەمر: بریتییە لە خوا. پەیمانێکە لە ناوەندی خاوەن ئاژاڵ و شوانکارەیدا دەبەسترێ بۆ ماوەی ساڵێک یا زیاتر کە ئەو ئاژاڵەی دەیداتێ بەنەمر بۆی بەخێو بکا بەبێ پارە و لە پاشا بەتەواوی بیداتەوە و بەروبوومەکەی لەناویاندا دوو کەرتی بێ: مەڕەکانم دا بەفیسار کەس (بەنەمر) واتە ئەگەر یەکێکی لێ مرد لە بەرەکەی بیخاتەوە جێی. بەیەکێک دەوترێ کە ناوی هەرگیز نەکوژێتەوە.
نەمیانەوە: د. چەوتانەوە.
نەمێر: با. پیاوێکە کە نەتوانێ بچێتە لای ژن (عنین).
نەمیر: ز. نەمێر.
نەناس: نەشناس.
نەنک: دایکی دایک و دایکی باوک.
نەنکە: نەنک.
نەنگ: شوورەیی.
نەنگنامە: د. هەڵخوێندنی خراپ بەسەر یەکێکدا بەشیعر (هەجو).
تەنگەویست: نەگەویست.
نەنگین: نەنگداری ڕیسوا.
نەنە: نەنک.
نهۆ: ز. ئێستا.
نەوا: جۆرە گۆرانییەکی خۆشی کوردییە. نەوەک (د). جێگا و ڕێگا.
نەوات: نەبات.
نەوادە: د. نەوە.
نەوار: د. بافتەیەکی تەنکە کچان پرچی پێ دەبەستن (قردێلە).
نەوازش: دڵخۆشی دانەوەی دڵتەنگێک بەگوفتار یا بەکردار.
نەوازشت: نەوازش.

نەوال: ز. شیو و دەرە.
نەوان: نەبان.
نەوباوە: د. نوخشە.
نەوت: شتێکی شلە دەکرێتە چراوە و دەسووتێنرێ و بەکاری گەلێ شتی تر دێ و لەژێر زەوی دەردەهێرێ.
نەوتخانە: شوێنێکە کە نەوتی تێدا بفرۆشرێ.
نەوتی: شتێکە کە ڕەنگی لە نەوت بچێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی قەرەداخ.
نەوجوان: مەردوومی گەنجی جوان چاک.
نەوجەوان: د. نەوجوان.
نەور: زەمینێکی چاڵە لەناو شاخ و داخدا.
نەوڕەس: لاوی تازە پێگەیشتو. میوەی نۆبەرە.
نهۆرم: شوێنی چاڵ لە زەوی.
نەورۆ: کاتی جووتگرتنی پشیلە.
نەورۆز: یەکەم ڕۆژی بەهارە کە ڕێکەوتی ڕۆژی بیست و یەکی مارت دەکا.
نەورۆزانە: دراوێکە کە قوتابی دەیبا بۆ مامۆستای لە ڕۆژی نەورۆزدا. دیارییەکە کە بەبۆنەی ڕۆژی نەورۆزەوە دەنێردرێ بۆ ئاشنا.
نەورۆزنامە: هەڵبەستێکە کە هەڵبدرێ بەسەر ڕۆژی نەورۆزدا.
نەورۆزە: گوڵێکە لە وێنەی گوڵە گەزیزە، بەڵام ئەم دوو ڕەنگە.
نەورۆزی: نەورۆزە.
نەوزاد: کەسێکە کە تازە لەدایک بووبێ.
نەوژن: هـ. نوێنگی بەرکەڵ.
نەوس: چنۆکی و ئارەزووکردنی خواردن: فیسار کەس (نەوس)ی تیژە.
نەوسن: مەردوومی چنۆکی چڵێس.
نەوسنی: چنۆکی و چڵێسی.
نەوشاتر: شتێکی سپییە وەک زاخ، مزگەر لەگەڵ قەلاییدا دەفری پێ سپی دەکاتەوە.
نەوشادر: نەوشاتر.
نهۆم: قاتی خانوو: ئەم خانووە دوو (نهۆم)ە.
نەووسک: با. خانووی لە شاخ داتاشراو .
نەووک: گەروو.
نەووگ: لباد.
نەوە: کوڕەزا و کوڕەزازا.
نەوهاڵ: د. نەوجوان.
نەوەد: ناوە بۆ ژمارەیەک کە نۆ دەیە.
نەوەرد: دارێکی چوار پاڵووی ئەستوورە جۆڵا تەنراوی لەسەر هەڵدەکا. وەردێنە (د). نەبەرد (د).

نەوەش: هـ. نەخۆش.

نەوەشی: هـ. نەخۆشی.

نەوەک: مەبادا.

نەوەکا: نەوەک.

نەوەکوو: نەوەک.

نەودکی: نەوەک.

نەوەن: گوێرەکەی نێری دوو ساڵە. شاتر (د).

نەوەندە: دەغڵێکی پایزەیە کە درەنگ چێنرابێ.

نەوێر: ترسنۆک.

نەوێران: ترسان و پرکێشی نەکردن.

نەوی: شتی نزم، (نەوی بوونەوە) نزمبوونەوە، (نەوی کردنەوە) نزمکردنەوە.

نەویس: د. مەردوومی بێ ڕێز.

نەوین: نیشتن. بانەکە (نەویوە) واتە نیشتووە. نزمبوونەوە. فرۆکە کە (نەوی) بووەوە واتە نزم بووەوە. کوێر (د).

نەه: ز. ئێستەکە.

نەهـ: با. نۆ.

نەها: ز. ئێستا.

نەهات: کاتێکە کە شتی تێدا کەموکوڕ بێ. نەگبەتی: فیسار کەس (نەهات)ێتی.

نەهاتی: نەگبەتیی و سەغڵەتی.

نەهار: خواردەمەنی نیوەڕۆان.

نەهارکردن: خواردن لە نیوەڕۆاندا.

نەهبەرک: ز. جۆرە یارییەکە.

نەهەنگ: نەهەنگ.

نەهویت: ز. نەوەد.

نەهە: هـ. ناوک.

نەهەک: ز. نۆمینە.

نەهەنگ: ماسی زۆر گەورە.

نەهێشتن: لەناوبردنی شتێک. قەدەغەکردن.

نەهێنبڕ: نهێنبڕ.

نەهێنگر: نهێنگر.

نەهێنی: نهێنی.

نەهیو: د. شاتاڵ.

نەی: دەزوو (هـ). لوولک. قامیش.

نەیار: ز. دوژمنی ئاشکرا.

نەیاری: با. دوژمنایەتی.

نەیجوول: جۆرە قامیشێکی باریکی کولۆرە.

نەیجە: قامیشی باریکی ناوپڕە چیغی لێ دروست دەکرێ.

نەیچی: نەیژەن.

نهێرد: زەوی دەمار دەماری بەردەڵانی.

نەیزە: د. نێزە.

نەیزەباز: د. کەسێکە کە نێزە باش بەکار بهێنێ لە جەنگدا.

نەیزەدار: د. سەربازێکە کە نێزەی بەدەستەوەبێ.

نەیژە: قامیش.

نەیژەن: کەسێکە کە شمشاڵ باش لێ بدا.

نهێم: هێز: بە (نهێم) تێی نەوە.

نهێنبڕ: کەسێکە کە بەنهێنی ئیش بکا.

نەینک: با. ئاوێنە.

نهێنگر: سەگێکە بێ وەڕە پەلامار بدا.

نەینۆک: نینۆک (با) ئاوێنە.

نەینووک: ز. نینۆک.

نهێنی: پەنهانی.

نێ: دارێکی گەورەی درێژی کولۆرە ئاوی ئاشی پێدا دەچێتە خوارەوە. نە. ناوی دێیەکە لە مەریوان.

نیاتە: د. نۆتە.

نیاتەکردن: د. نۆتەکردن.

نیاتەکەر: د. نۆتەکەر.

نیاز: ئارەزووی کردن یا وتنی شتێک. نیازبوون: ئارەزووبوون (نیازکردن) ئارەزووکردن.

نیازگرتن: گرتنە دڵی ئاوات و مەبەستێک.

نیان: دانان. کاغەزەکەم نیایە ناو کتێبەکە (د). نەرم: نەرم و نیان.

نیانە شوێن: د. نانە شوێن.

نیانەمل: د. نانەمل.

نیانەوە: د. نانەوە.

نیانەیەک: د. نانە یەک.

نیاوەزیان: د. لێ نەهاتن و سەلیقە پێ نەشکانی شت.

نێچیر: گیاندارێکە کە لە ڕاو بگیرێ یا بکوژرێ.

نیچیرڤان: با. نێچیرەوان.

نێچیرکردن: ڕاوکردن.

نیچیرەوان: ڕاوکەر.

نیر: گیاندارێکە کە مێ نەبێ. بریتییە لە مەردوومی جوامێر.

نێرانە: کردار یا گوفتارێکە کە لەهی پیاوی جوامێر بچێ.

نیربلۆکێ: ئافرەتێکە کە کاڵای پیاو لەبەر بکا و لاسایی پیاوان بکاتەوە.

نێربوونەوە: پتەوبوونەوەی زەوی لە سەرەتای بەهاردا. پیربوونی شێلم و توور و چەوەندەر لەکاتی بەسەرچوونیدا.

نێرتک: نێرک.

نێرتن: ز. تەماشاکردنی شتێک.

نێرک: کورۆکی پیاز و کاهوو و گەلێ شتی تر. کێمێکی زۆر خەستە لە ناوەڕاستی هێندێ بریندا وەک پلێتە وایە.
نێرکەبڕە: کرمێکە نێرکی سەوزایی تازە دەخوات.
نێرگز: نێرگس.
نێرگزەبان: دەبانی جووهەردار.
نێرگزەجاڕ: نێرگسەجاڕ.
نێرگس: گیایەکی بەهاری لاسک بەرزی کولۆرە، گولێکی پەڕەسپی و زەردی بۆنخۆش دەگرێ.
نێرگسەجاڕ: شوێنێکە کە نێرگسی زۆری لێ بڕوێ. ناوی دێیەکە لە ناوچەی وارماوا.
نێرگسی: شتێکە وەک نێرگس وابێ.
نێرگەلە: جۆرە قلیانێکە سەرێکی تووتنی تێ دەکرێ و سەرەکەی تری دەکرێ بەشووشەیەکدا کە هێندێ ئاوی تێدایە و کونێکی بەتەنشتەوەیە مارپێچێکی تێ دەبرێ و هەڵدەمژرێ.
نێرگەلەچی: کەسێکە کە هەر نێرگەلە تێ بکا بۆ یەکێک.
نێرۆ: هێز.
نێرۆک: د. نێرکی سەختی شت.
نێروما: د. نێرەمووک.
نێروو: نێرۆ.
نێرە: نێری هێندێ گیاندار. جۆگەیەکە بەناوەڕاستی بەراوادا بڕوا (مەشتە)ی لێ جوێ دەکرێتەوە. نێرینەی تاو.
نێرەحەیتە: مەردوومی زەبەلاح.
نێرەژن: د. نێربلۆکێ.
نێرەژەن: دۆژدنگ (هـ). نێرۆک (د).
نێرەکورکە: نێربلۆکێ.
نێرەکەر: کەری نێر.
نێرەکەری: بریتییە لە زۆرداری و کێزری: فیسار کەس بە(نێرە کەری) خانووەکەی داگیرکرد.
نێرەکەو: کەوی نێر.
نێرەکێ: ئێستری نێر.
نێرەمووک: گیاندارێکە کە نیشانەی نێریش و مێشی پێوەبێ.
نێرەو: مەشتە.
نێرە و مێیە: دوو قرتێنەن کە بەناو یەکدا دەچن.
نێرەوەز: نێرینەی ڕەشەوڵاخ.
نێری: سابرێن. کەڵەکێوی.
نێرین: ز. ڕوانین.
نێرینە: ئادەمی نێر. ناوەڕاستی هەموو شتێک: چوومە (نێرینە)ی ئاوەکە یا جەنگەکە.
نێز: ز. برسی. برسێتی.
نێزک: د. نزیک.

نێزە: جۆرە تیغێکی تیژی دەمپانی بڕندەیە هێندێ جار دەکرێ بەسەری تفەنگەوە.
نێزەباز: د. کەسێکە کە یاری بەنێزە بکا.
نێزەبازی: یاریکردن بەنێزە.
نێزەدار: نەیزەدار.
نێزیک: نزیک.
نێزیکی: نزیکی.
نیسک: دانەوێڵەیەکی وردی پانکەڵەی سوورە دەکرێ بەچێشت.
نیسکان: یاریکردن.
نێسکە: لەنجەولاری ئەسپ.
نیسکێن: چێشتی نیسک.
نیسکێنە: نیسکێن.
نیسکین: د. نیسکێن.
نێش: ئازار.
نیشاستە: جۆرە ئاردێکە لە مەغزی گەنم دەگیرێ.
نیشاسە: د. نیشاستە.
نیشان: شتێکی جوانە هێندێ پیاوی سەربازی دەوڵەتی لە خۆی دەدا بۆ دەرکەوتنی پایەی سەربازێتی. شتێکە دادەنرێ بۆ ئەنگاوتنی بەتفەنگ.
نیشانچی: کەسێکە کە نیشان بنەنگێوێ.
نیشاندان: پیشاندان.
نیشانکرد: شوێنێکە کە دیاری کرابێ.
نیشانکردن: دانانی نیشانەیەک لە شوێنێک بۆ شتێک.
نیشانگا: دوگمەیەکی بەرزە بەسەر لوولەی تفەنگ و دەمانچەوە نیشانی پێ دەگیرێ.
نیشانگرتن: ڕاستگرتنی لوولەی تفەنگە بۆ نیشانە.
نیشانگە: شوێنێکە کە شتی تێدا پیشان بدرێ (معرض).
نیشان ناو: لەقەب.
نیشانە: شتێکە کە ڕێ نموونی بکا بۆ شتێک و پێی بناسرێتەوە، ئەو شتانەن کە دەدرێن لەسەر سنگی لەشکری بۆ نیشاندانی پایەی خزمەتی.
نیشانەکردن: دانانی نیشانەیەک لەسەر شتێک بۆ تێک نەچوون و ون نەبوونی. بردنی شتێک بۆ بووک دوای خوازبێنی لەلایەن زاواوە.
نیشتمان: جێگایەکە کە ئادەمی تێدا لە دایک ببێ و بەبەروبوومی بژی.
نیشتمانپەرست: کەسێکە کە نیشتمانی خۆی خۆش بوێ و هەمیشە هەوڵ بدا بۆ پێشکەوتن و بەرزبوونەوەی.
نیشتمانپەرستی: خۆشەویستی نیشتمان.
نیشتمانپەروەر: نیشتمانپەرست.

نیشتمانپەروەری: نیشتمانپەرستی.
نیشتمانی: نیشتمان پەرست. شتێکە کە هی نیشتمانی خۆت بێ.
نیشتمەن: شوێنێکە لەوانەبێ کە مەردوومی تێدا بحەوێتەوە.
نیشتن: داکەوتنی هێندێ شت: پایەکە یا کوڵەکە یا بانەکە (نیشتووە). هەڵنیشتنی باڵندە. کۆبوونەوەی خڵتە لەبنی شتی شلدا: ئاوەکە (نیشتووە) واتە خڵتەکەی کەوتووەتە بنی. دانیشتن: بنیشە. ئاوابوون: ڕۆژیشتووە.
نیشتنەسەر: ڕاونان: تانجییەکە نیشتە سەر کەروێشکەکە.
نیشتنە سەریەک: کەوتنە سەر یەکی چەند شتێک و چەسپبوونیان لە یەکتری: خەروا هەنجیرەکان نیشتوونەتە سەریەک.
نیشتنەمل یەک: نیشتنە سەریەک.
نیشتنەوە: هاتنە خوارەوەی باڵندە بۆ سەر زەوی. دامردنەوەی ئاوسایی. کەمبوونەوەی ئاوی لافاو. وشکبوون و نەمانی دڵۆپەی بان.
نیشتنەیەک: چەسپینی شت لەیەک. بەگژیەکداچوونی چەند کەسێکی زۆر: ژنی گەڕەکەکە (نیشتوونەتە یەک) واتە لەیەک بەربوون.
نیشتوو: ملتەیەکە بکەوێتە بنکی شتی شلەوە.
نیشتەجێ: کەسێکە کە کۆچەری نەبێ و هەمیشە دانیشتووی جێگایەک بێ.
نیشتمەن: خانوو یا وڵاتێکە کە لەوانەبێ تێیدا دابنیشێت.
نیشتەمەنی: نیشتمەن: ئەم خانووە (نیشتەمەنی) نییە.
نیشتەنی: نیشتەجێ.
نیشخۆ: با. بەڵێ.
نێڤشک: با. کەرە.
نێک: شتی چاک. ئێسقانی لای ڕاست و چەپی سمت.
نێکبین: کەسێکە ئەنجامی هەموو کارێک بەباشی ببینێ.
نێکسمار: ز. لووتەوانەی تەشی.
نیگار: وێنەی شت لەسەر کاغەز (رسم).
نێڵ: ز. شوێنێکی ئاوەزێیە بەلاپاڵێکی بەرزەوە.
نێڵە: کڵپەی ئاگری خۆش، (نێڵەنێڵ) کڵپە کڵپ. نیلی جووت.
نیم: ز. کێم.
نیمچەدورگە: پارچە زەوییەکە کە سێ لای ئاوبێ و لایەکی وشکانی بێ (شبه جزیرة).
نیمر: ز. نزم.
نێو: ناو. نێوانی شت.
نێواخن: ناواخن.
نێوان: ناودووتوێی شت.

نێوبار: ناوبار.
نێوبانگ: ناوبانگ.
نێوبردن: ناوبردن.
نێوبرێشک: ناوبرێشک.
نێوبژەکردن: ناوبژەکردن.
نێوبژی: ناوبژی.
نێوبژیکەر: ناوبژیکەر.
نێوپارە: ناوپارە.
نێوپەل: ناوپەل.
نێوتا: ناوتا.
نێوتاق: ناوتاق.
نێوجەرگە: ناوجەرگە.
نێوجەژنان: ناوجەژنان.
نێوچاو: ناوچەوان.
نێوچاوپاک: ناوچاوپاک.
نێوچەوان: ناوچەوان.
نێوچەوان پاک: ناوچەوان پاک.
نێوچەوان ڕوون: ناوچەوان ڕوون.
نێوچەوان قۆقز: ناوچەوان قۆقز.
نێوچەوان قەشقە: ناوچەوان قەشقە.
نێوچەوان گرژ: ناوچەوان گرژ.
نێوخۆ: ناوخۆ.
نێودار: ناودار.
نێودۆک: دۆژەنک.
نێودەرکردن: ناودەرکردن.
نێودەست: ناودەست.
نێوزڕان: ناوزڕان.
نێوساجی: ناوساجی.
نێوشان: ناوشان.
نێوفەرش: ناوفەرش.
نێوقەد: ناوقد.
نێوکار: ناوکار.
نێوکۆڵ: ناوکۆڵ. پاچە کۆڵەی دێراو.
نێوکوێربوونەوە: ناوکوێربوونەوە.
نێرکەبڕ: ناوکەبڕ.
نێوکەبڕانە: ناوکەبڕانە.
نێوکەڕێژ: ناوکەڕێژ.
نێوکەف: ناوکەف.
نێوگەڵ: ناوگەڵ.
نێولنگ: ناولنگ.

نێولنگان: ناولنگان.
نێولەپ: ناولەپ.
نێولێنان: ناولێنان.
نێومالّ: ناومالّ.
نێونان: ناونان.
نێونووس: ناونووس.
نێونیشان: ناونیشان.
نێوک: ناوک.
نیووکبڕ: ناوکبڕ.
نێوک بڕین: ناوک بڕین.
نێوککەوتن: ناوککەوتن.
نێووکە: ناوک.
نێوون: گوێرەکەی مێی دوو ساڵە.
نێونجی: د. ناونجی.
نێو و نەتۆرە: ناو و نەتۆرە.
نێوونیشان: ناونیشان.
نێوەڕاست: ناوەڕاست.
نێوەڕۆک: ناوەڕۆک.
نێوەند: ناوەند.
نێوندیار: ناوەندیار.
نێوندیاری: ناوەندیاری.
نێوەندی: ناوەندی.
نیهاد: نیاز: فلانە کەس نیهادی باشە.
نیهانی: نهێنی.
نی: ز. نوێ.
نیخ: ز. گەروو.
نیخن: کەسێکە بەکارێکەوە هەر نیخەی بێ.
نیخە: دامان و نقاندن بەدەست کارێکەوە: فیسار کەس هەر (نیخە)ی دێ، نیخەنیخ: نیخەی یەک لەدوای یەک .
نیر: نیلی جووت. کات و دەم (با).
نیرک: با. نیلی سەرملی گاجووت.
نیرگە: ڕایەڵێکی ئەستوورە کە سەری دارەڕای لەسەربێ.
نیرە: نیر. خێزەری سەر دارە ڕاکە لە جیاتی قامیشبەند دادەنرێ (با).
نیزک: د. نزیک.
نیسان: مانگی چوارەمە لە ساڵی ڕۆژی لە ناوەندی مارت و مایسەوە سی ڕۆژە.
نیڤ: با. نیو.
نیڤرۆ: ز. نیوەڕۆ.
نیڤشک: ز. نێڤشک.
نیڤشەڤ: با. نیوەشەو.
نیڤەشەڤ: با. نیوەشەو.
نیڤەک: با. ناوەڕاست.
نیڤەکار: با. نیوەکار.
نیڤەکاری: با. نیوەکاری.
نیڤی: با. شتی ناونجی.
نیڤیکردن: ز. دوولەتکردنی شت.
نیک: ز. دارێکە پێی ئاشی پێ بەرز و نزم دەکرێتەوە.
نیکرن: ڕ. تازەکردنەوەی شت.
نیل: دارێکە دەخرێتە سەر ملی دوو گا یا دوو وڵاخی تر بۆ جووت پێ کردن. خوم.
نیلوپەڕ: لیلوپەڕ.
نیلە: نیر.
نیلی: ڕەنگی خومی.
نیم: نیوەی شت.
نیمبرژ: شتی نیوەبرژاو.
نیمبرێژ: د. نیم ڕوو.
نیمپوخت: د. نیمپەز.
نیمپەز: د. چێشتی نیوەکوڵ.
نیمتەنە: د. سەڵتە. سوخمەی قۆڵدار.
نیمچە: ناونجی لە هەموو شتێک: ئەم قاڵییە (نیمچە)یە واتە نە زۆر تازە و نە زۆر کۆنە، یا نە زۆر گەورە و نە زۆر پچووکە. یا نە زۆر جوان و نە زۆر ناشیرینە. پیاڵە (د).
نیمداشت: نیوەداشت.
نیمڕوو: هێلکە و ڕۆنێکە کە هەر دیوێکی برژابێ.
نیمڕووە: نیمڕوو.
نیمسۆز: د. سەرەبزووت.
نیمقڕ: نیوقڕ.
نیمکوشت: گەچێکە کە لە گرتنەوەدا لە (کوشتە) کەمتر کوژرابێ.
نیمگەز: د. نیوگەز.
نیمە: لەتێک لە خشتێک. نیوە لە شت.
نیمەچڵ: نیوەچڵ.
نیمەڕۆ: نیوەڕۆ.
نیمەڕۆژ: نیوەڕۆ.
نیمەشۆر: نیوەشۆر.
نیمەشەو: نیوەشەو.
نیمەکار: نیوەکار.
نیمەکارە: نیوەکار. نیوەچڵ.
نیمەکاری: نیوەکاری.

نیمەگیان: نیوەگیان.
نیمەنمەک: نیوەنمەک.
نینۆر: ھ. گونۆڕ.
نینۆک: ئێسقانێکی پانی تەنکە بەسەر پەنجەی دەست و پێی ئادەمییەوە.
نینۆککردن: قرتاندنی نینۆک بەتیغ. بریتییە لە کزکردن و زەبوون کردنی یەکێک.
نینۆکی خانم: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک .
نیو: بەشێکی ڕاست لە دوو بەشەی هەموو شتێک.
نیوبرژ: نیمبرژ.
نیوتەنە: نیمتەنە.
نیوداشت: شتی نە زۆر کۆنی نە زۆر تازە.
نیوڕان: نیوڕۆ.
نیوڕۆ: نیوەڕۆ.
نیوڕو: نیمڕو.
نیوڕو وە: نیمڕو وە.
نیوقڕ: د. جۆرە ئاوەڵ کراسێکی ژنانەیە.
نیوگەز: نیوەی گەزی پێوان.
نیونیرە: گۆیکەیەکە لە ناوەڕاستی نیردا (ویژە)ی بەقوڵفە تێ دەبەسترێ.
نیوە: نیو.
نیوەچڵ: کارێکە بەناتەواوی مابێتەوە .
نیوەچڵکردن: نیوەیی کردنی شت: چێشتەکەت بەبەر کوڵ (نیوەچڵ کرد) .
نیوەڕۆ: کاتی ناوەڕاستی ڕۆژ.
نیوەڕۆژ: نیوەڕۆژە.
نیوەڕۆژە: نەھار. نەھارکردن.
نیوەشۆر: بنیسکە سابوونێکە کە مابێتەوە.
نیوەشەو: کاتی ناوەڕاستی شەو.
نیوەشەوی: جۆرە نقامێکی کوردی خۆشە.
نیوەکار: ڕەنجبەرێکە کە بەنیوەیی ئیشت بۆ بکا.
نیوەکارە: نیوەکار.
نیوەکاری: خەریکبوون لە کارێکدا بەنیوەیی.
نیوەگیان: گیاندارێکە کە بەھۆی ناساغی یا ترسەوە نیوە مردوو بووبێ.
نیوەمردوو: نیوەگیان.
نیوەنمەک: ھەویرێکی نیوەبرژی کەم خوێی گەرمە دەنرێ لە شوێنی بەئازار.
نیوەیی: بوونی شت بەدوو بەشی ڕاست لە ناوەندی دوو کەسدا:
ئەم زەوییە لە ناوەندی دوو کەسدا: ئەم زەوییە لە ناوەندی من و تۆدا (نیوەیی)یە.

و

و: پیتی بەستنەوە (عطف)ی دوو وتار بەیەکەوە: سالار (و) نەریمان چوون بۆ قوتابخانە. پیتێکە دەکەوێتە ناوەندی دوو وتەوە، جویّ نەبوونەوەی یەکەم لە دووەم دەگەیەنیّ: مەلا (و) مزگەوت، دەروێش (و) تەکیە، واتە ئەم دووانە زۆر پەیوەندییان لەگەڵ یەکدا هەیە، و دەبێ مەلا هەمیشە لە مزگەوت و دەروێش هەمیشە لە تەکیە بێ. پیتێکە دەنووسێ بەهێنندێ وتەوە دەیکا بەسیفەتی مشەبە: مردو (و)، بابردو (و)، گورگان خواردو(و). دەکەوێتە ناوەندی دوو وتەوە دووری یەکەم لە دووەم دەگەیەنێ: من (و) قومار، تۆ (و) ئارەق خواردنەوە، واتە من لە قومار و تۆ لە ئارەقخواردنەوە زۆر دوورین. پیتی ئیملایە دەبێ بەبۆر بۆ پیتی پێش خۆی: کول، کولّ گول، گولّ.

وا: پیتێکە کاتی قسەکردن (زەمانی حالّ) دەگەیەنێ: (وا) دەنووسم واتە ئێستاکە. دەنووسێ بەهێنندێ ناوەوە دەیکا بەکارکەر: نانە(وا). دەنووسێ بەهێنندێ ناوەوە دەیکا بەسیفەتی مشەبە. ئاردە(وا)، دۆخە(وا). وەها: (وا) بنووسە. سەرەتای کات: لە (وا)ی بەیانییەوە چاوەڕوانم. شتی کراوە: دەرگاکە (وا)یە. با. (د).

واتا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەناو وتاردا لە جێی وتەی یەعنی: جەنگ کۆتایی هات (واتا) بڕایەوە. مەبەست و (مەعنا)ی شت.

واتانێ: واتا.

واتو وری: دەنگوباسێکە کە پەیدابێ و بەسەردەمی مەردوومەوە بێ.

واتە: واتا. وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێ باوەڕ کردنی یەکێک لە قسەیەکدا: (واتە) لە وەرامی یەکێکدا کە بلّێ من ڕاست گەم، یەعنی ڕاست دەکەیت. قسە: بە(واتە)ی مەردوومم لەگەڵ مەکە، یا بوو بە(واتە)ی ڕۆژگار.

واتەگۆڕی: مەجاز.

واتەواتە: واتو ورێ.

واتە و ویرە: د. واتو ورێ.

واتەی: ه. گفتوگۆ!

واجە: کلاوڕۆژنە.

واچە: ه، وتە.

واخ: ز. ئاخ.

واخوا: د. بەسەرگرەوە (مستأنف).

واخوایی: بەسەرگرتنەوە (استئناف).

واختێن: د. واغێن.

وادار: کەسێکی شارەزای تێگەیشتوو لە کارێکدا. ئاگادار بەشتێک.

واداربوون: تێگەیشتن لە کارێک. ئاگاداربوون بەکارێک.

وادارکردن: ئاگادارکردنی یەکێک بەشتێک. تێگەیاندنی یەکێک لە کارێک.

وادارکردنەوە: د. بێدارکردنەوە.

واداشت: د. وادار.

وادە: گفت، (وادەدان) گفتدان.

وار: جێ هەوار (با). خوارەوە (ه). پیتێکە بەدوای هێنندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بەکارکەر: خوێندە(وار). پارەیەکە لەکاتی بردنەوەدا لەلایەن خاوەن قومارخانەوە وەردەگیرێ.

واران: باران.

وارانێ: باران بارین.

واردن: د. خواردن.

واردەی: ه. خواردن.

وارن: خوری دەسکەنەکراو.

وارە: د. قەرز.

وارەس: د. قازی شەرع.

وارەسە: د.گۆشەگیر.

وارش: دیوارێکە کە بەچوار قەراغی شتێکدا کرابێ.

وارشت: بارشت.
وارشە: وارش.
وارگە: هەوارگە. بارگە.
وارۆ: د. بارۆکە.
وارۆک: ه. بارۆکە.
واروو: د. شتی هەڵگەڕاوە.
واروون: د. واروو.
وارە: خوشک ه. جار: چەند (وارە) هاتم بۆ لات، (وارەوارە) جارەجارە. بەشێکە کە بەقەول و بڕێ دانرابێ (قسط): دوو (وارە)م بەسەرەوە ماوە لە قەرزەکە.
وارەزا: ه. خوشکەزا.
وارین: د. بارین.
واز: بەشێکی کەمە لە ئاوێکی زۆر کە لێی جوێ بووبێتەوە و دوورگە (جزیرة) یەکی پچووکی پەیداکردبێ و لە پاشا چووبێتەوە سەر ئاوەکەی تر. کراوە: دەرگاکە وازە. واتە لەسەر پشتە.
وازنی: د. قیاسکردن.
وازتن: د. خواستن.
وازڕ: د. نێچیرێکە کە لە ڕاوچی ترسابێ و زوو بسڵەمێتەوە.
وازهانین: وازهێنان.
وازهاوردن: وازهێنان.
وازهێنان: دەستگرتن لە شت .
وازی: یاری.
واژ: د. مەردوومی سەرلێشێواو.
واژاو: واز، ئاودانی شەتڵی تووتن و هێندێ شتێ تر دوو سێ ڕۆژ لەسەر یەک بۆ ئەوەی کە بگیرسێ. قنگاو د.
واژکردنەوە: ئارەزووکردنەوەی مەڕ بۆ بەران جاری دووەم و سێیەم: مەڕەکان (واژیان کردۆتەوە).
واژ: هاژە. وتە د. ناوی دێیەکە لە شاربازێڕ.
واژەبەس: د. پیتێکە کەووتە بەیەکەوە ببەستێ: من (و) تۆ، خانوو(ی) تۆ.
واستن: د. خواستن.
واستە: ه. داواکردن.
واسە: وتەیەکە بۆ باوەڕکردن (تصدیق) بەیەکێک بەکاردێنرێ.
واشە: باڵندەیەکی ڕاوکەرە لە باز پچووکترە.
واشێرە: بەری کاڕووش.
واغێن: جۆرە یاریکردنێکە بە گوێز.
وافوور: تلیاک.
وافوورکێشان: تلیاک کێش.
وافوورکێش: کێشانی وافوور وەک جگەرە.
وافوورە: وافوور.
واق: مەردوومی سەرسام، (واقبوون) سەرسامبوون.
واقاندن: واقەواقکردن.
واقپەڕین: د. واقبوون.
واق مرمان: سەرسوڕمان.
واقواق: د. مەلێکی کاکۆڵدارە ماسی دەخوا.
واق ورمان: واقمرمان.
واق و ویق: د. واقەواق.
واقە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕێوی و چەقەڵێک کە زۆریان بۆ هاتبێ، (واقە واق) واقەی یەک لەدوای یەک.
واقەکەر: بریتییە لە مەڕ و بزن: (واقەکەر) لە ماڵمدا نییە.
واک: هێن.
واکفت: د. کەوتنەوەی نەخۆش.
واگل: د. ئەواگل.
واگۆ: د. دووبارە وتنەوەی قسەیەک. تۆمارکردن (تسجیل).
واڵ: شتی کراوەی دەم پەل.
واڵا: پارچەی شتی ڕەنگاوڕەنگە کە منداڵان دەیکەن بەجلەبووکی منداڵانە، واڵ. واڵابێژ.
واڵابێژ: هێلەکێکی زۆر وردی سخە هێندێ شتی پێ دەبێژرێتەوە.
واڵاوێت: شتێکە کە بە واڵا بێژرێتەوە.
واڵە: د. وردەی شت. خوشک.
واڵەکێ: ه. خوشکەلێ.
واڵێ: ه. خوشک.
والی نشین: ولایەت.
وام: قەرز.
واماگ: د. داماو.
وامدار: قەرزدار.
وامداری: قەرزداری.
وامی: ه. بادام.
وان: پیتێکە بەهێندێ ناوەوە کە نووسا چاودێری و پاسەوانی دەگەیەنێ: باخە(وان)، ئاشە(وان)، گا(وان)، واتە چاودێری باخ و ئاش و گا. پیتێکە بەهێندێ ناوەوە کە نووسا پسپۆڕی (تخصص) و ئامادەیی یەکێک دەگەیەنێ لەو شتەدا کە پیتی (وان)ی پێوەیە: دارە(وان)، شاخە(وان)، فرۆکە(وان)، واتە ئەو کەسە لە هەڵگەڕان بەدار و شاخدا و، لە فرۆک لێخوڕیندا ئامادە و وەستایە. ئەوان. ناوی شارێکە لە کوردستانی تورکیا.
واناى: ه. خوێندن.
وانن: لاواندنی ئاژاڵ بۆ بەچکەی خۆی.

وانە: دەرس.
وانەک: وانێک.
وانێک: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (هێن).
وانێها: ز. ئەو دووانە.
واو: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.
واوێژ: د. کەسێکە کە شتێکی وتراو بڵێتەوە (مبلغ). وەرام.
واهەر: د. خوشک.
وای: وتەی داخ و خەفەت: (وای) لە دەست ڕۆژگار.
وایش: وای.
وو: بۆری درێژە: بوون، جوون، چوون.
وتاخ: د. وەتاخ.
وتار: گوفتار.
وتن: قسەکردن. گۆرانی وتن: دەنگ خۆشەکان خەریکی (وتن)ن.
وتنەوە: دووبارەکردنەوەی قسە. دەرسدان. فیسار کەس خەریکی (وتنەوە)یە واتە دەرس دەڵێتەوە.
وتوو: کوورەیەکی ئاسنینی ژێر لووسە بەداخی بەسەر کالادا دەهێنرێ بۆ دەق گرتنی.
وتووچی: کەسێکە کە کالا و وتوو بدا بەپارە.
وتوودان: وتووهێنان بەسەر کالادا.
وتووزبوونەوە: خلبوونەوە.
وتووکردن: وتوودان.
وتووکێشان: وتوودان.
وتو ویرە: د. واتو ورێ .
وتە: قسە. وشە. نووستن (هـ).
وتەڵە: مەردوومی زیتەڵە.
وتەووت: واتو ورێ. ورتەورت.
وتە و ویرە: د. وتو ویرە.
وجاخ: د. وەجاخ.
وجاخدار: د. وەجاخڕوون.
وچاخڕوون: د. وەچاخڕوون.
وجاخزادە: د. وەجاخزادە.
وجاخکوێر: د. وەجاخکوێر.
وچان: پشوو و حەسانەوەیەکی کەم.
وچاندان: پشوودان. مۆڵەتدان.
وچانگرتن: حەسانەوەیەکی کەم.
وۆخە: نۆحە.
ودم: بەهرەیەکە گۆیا هێندێ کەس هەیەتی بۆ چاککردنەوەی هێندێ دەرد و ئازار: فیسار کەس (ودم)یتی دەست بەکۆڵنجی هەر کەسێکدا بێنێ چاک دەبێتەوە.

ودمانە: شتێکە دەدرێ بەودمدار لە پاداشی ئەو ڕەنجەیدا کە دەیدا.
ودمدار: کەسێکە کەودمی بێ.
ورازین: د. دروونی شت.
ورتکە: وردکە. بریتییە لە منداڵی وردەڵە: فیسار کەس (ورتکە)ی زۆرە واتە منداڵی وردی زۆرە.
ورتە: لەبەر خۆوە قسەکردن.
ورتەورت: ورتەی یەک لەدوای یەک.
ورج: درندەیەکی تووکنی گەورەی کێوییە بەقەد جاشەکەرێک دەبێ دەست و پێی وەک دەست و پێی ئادەمی وایە.
ورچە کۆڵە: بەچکە ورچ.
ورد: شتێکە کە درشت نەبێ. بریتییە لە مەردوومی زیرەک.
وردبوون: پارچەپارچەبوونی شت زۆر بەپچوکی.
وردبوونەوە: بیرکردنەوە لە شتێک بۆ هاتنەوە بیر یا بۆ زانینی. تەماشاکردنی شتێک بەوردی و سەرنجدانی.
وردبین: بریتییە لە کەسێک کە لە هەموو کارێکدا ورد و زیرەک بێ.
وردبینی: زیرەکی بەڕەنگێک کە لە هەموو شت ورد ببێتەوە.
وردکار: کۆڵەر (مدقق).
وردکاری: کۆڵەری (تدقیق).
وردکردن: پارچەپارچەکردنی شت بەپچووکی.
وردکردنەوە: گۆڕینەوەی پارە بەوردەتر لە خۆی. کۆڵینەوە و قسە کردن لە شتێک بۆ ئاشکرابوونی.
وردکە: وردە.
ورد و خاش: شتێکە کە بەتەواوی ورد بووبێ.
ورد و خان: د. ورد و خاش.
وردە: شتی ورد لە هەموو شت.
وردەناهەنگ: بریتییە لە وردەبایەک کە لە هێندێ کەس دەبێتەوە.
وردەبابەت: شتی وردی ناوماڵ و دوکان. وردە ناهەنگ.
وردەبزە: زەردەخەنە.
وردەبین: کۆڵەر (مدقق).
وردەتەریب: جۆرەتەریبێکی وردە لە کالا دەدرێ.
وردەدان: دانەوێڵەی ناوماڵ وەک برنج و گەنم و شتی تر.
وردەفرۆش: کەسێکە کە شت بە کەم کەم بفرۆشێ (عطار).
وردەکاری: وتن یا کردنی شتی جوانی وردی پەسند.
وردەکوت: زۆر کوتانی کۆڵۆش تا دەبێ بە کا.
وردەگلەیی: گلەیی کردن لە چەند شتێکی هیچ و پووچ.
وردەگیر: د. ڕەخنەگر.
وردەڵە: شتی وردی پچکۆلە. جومگەی ئەندام(د).

وردەمردە: د. وردەوالا.

وردەوالا: وردەبابەت.

وردەواڵە: وردەوالا.

وردەوبوون: د. وردبوونەوە.

وردەوواڵە: د. وردەواڵە.

وردەوردە: کەم کەم: باران (وردە وردە) دەبارێ.

وردی: بریتییە لە زیرەکی و تێبینی. پچووکی شت.

وردیکلانە: د. شتی وردیلانە.

وردیلانە: جوانکیلانە.

وردیلە: جوانکیلە.

وڕ: گیانداری کاس، (وڕبوون) کاس بوون، (وڕکردن) کاسکردن. زەمینی فشی سستەک. وتەی نابەجێ. فلان کەس (وڕ) لێ دەدا، واتە قسەی بێ سەر و پێ دەکا.

وڕاج: د. چەنەباز.

وڕاق: ژووری گەورەی بەرز.

وڕاوە: وڕێنە.

وڕک: پەلپ.

وڕکاوی: منداڵی خاوەن وڕک.

وڕکگرتن: پەلپگرتن.

وڕمان: سەرسوڕمان.

وڕوڕە: د. پیرێژنی چەنەباز.

وڕە: جۆرە دەنگێکە وەک دەنگی فڕۆک. (وڕەووڕ) وڕەی یەک لەدوای یەک. لۆکەی کراوە. گەلەی بەراز. هوودڕە. گڕە. بەردەلانی سەخت.

وڕەو: گەلەی بەراز: تووشی (وڕەو)ێک بەراز بووم.

وڕێنکە: وەنەوز. وڕێنە.

وڕێنە: قسەکردن بەدەم بێ هۆشییەوە.

وڕی: کاسی.

وڕین: د. بڕین.

وڕینە: د. وڕێنە.

وڕژان: بڕژان.

وڕژاندن: وڕژانن.

وڕژانن: بڕژانن.

وڕشە: بریسک و هووڕێکە لە هێندێ پارچەی ئاوریشمینەوە دێ، (وڕشەوڕش) وڕشەی یەک لەدوای یەک.

وڕشەدار: شتێکە کە وڕشەی بێ.

وڕشەدان: بریقەدانەوەی هێندێ شت.

وڕکە: نقە، (وڕکە وڕک) نقەنق. قسەیەکە لە دڵدا بێ و نەهاتبێتە سەرزمان.

وڕگ: توورەکەیەکە لەناوسکی هێندێ گیانداردا پیسی تێ دەچێ.

ورگدان: هاتنی دیوار بەدیوی ناوەوە یا دەرەوەدا بەڕەنگێک کە ناوەکەی بۆش بێ.

ورگدڕاو: بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆر.

ورگن: گیانداری ورگ زل.

ورگ نانەسەر: بریتییە لە خواردنی شتێک بەزۆری.

ورگنە: ورگن.

ورگهاتن: بریتییە لە زلبوونێ ورگ.

وورمان: ڕووخان و کەوتن.

ورمایی: نهۆرم.

ورمێ: د. ئیجازە و ڕوخسەت.

ورمێدار: د. کەسێکە کە ئیجازە و ڕوخسەتێکی پێ درابێ.

ورنگ: پشوو.

ورنگدان: پشوودان.

ورنگ گرتن: ورنگدان.

ورووره: وڵووڵە.

وورووژان: هاتنە دەرەوەی زەردەواڵە و هەنگ و مێرووله لە هێلانەکەیان و بەیەکداهاتنیان بەزۆری.

وورووژاندن: دارکردن بەکونی زەردەواڵەدا بۆ هاتنە دەرەوەیان بەزۆری. توورەکردنی گیاندار. دەستکاری نەخۆشی بەدەرمانی خراپ: ئەم حەبەم خوارد نەخۆشییەکەمی وورووژاند.

وورووژم هێنان: هورووژم هێنان.

ووروکان: کۆبوونەوەی چەند گیاندارێک و داباریینیان بەسەر شتێکدا.

ورە: تەوانایی و خۆڕاگرتن: فیسار کەس زۆر بە(ورە)یە. دەنگوباسێکە کە بلاوبووبێتەوە.

ورەبەردان: نەمانی هێزی خۆڕاگرتن لە ترساندا.

ورەچوون: ورەبەردان.

ورەوور: لەبەرخۆوە گۆرانی وتن. ورتە ورت.

ورەووردە: بیرکردنەوە لە شتێک.

وریا: گیانداری ئاگاداری زیت و زرنگ.

وریابوونەوە: بێداربوونەوە و ئاگاداری.

وریاکردنەوە: بێدارکردنەوە.

وریایی: زیتی و زرنگی.

وریایی کردن: ئاگاداری کردنی شتێک و پاراستنی.

ورینگ: د. ورنگ.

ورینگە: د. ورینگ.

ورێنگە: دەنگی نەرم و خۆش.

وریشن: د. شتی ورشەدار.

وریشە: ورشە.

وریکلانە: د. وردیلانە.

وزاق: تەكان و هەڵمەت.

وزاق بەستن: وزاقدان.

وزاقدان: تەكاندن و خۆهەڵدان.

وزاى: د، خستن.

وزتن: د. ويستن.

وزم: د. دارە ڕەش.

وزە: تەوانايى: ئەم كارە لە (وزە)ى مندا نييە.

وزەنگى: د. ئاوزەنگى.

وزەنگى تەقين: د. ئاوزەنگى تەقين.

وزەنگى ليدان: د. ئاوزەنگى ليدان.

وزەوز: مزەمز و زرنگانەوەى قسە.

وزين: د. فرێدان.

وژاردن: بژاردن.

وژانن: د. هەڵبژاردن. برژاندن.

وژاو: هـ. واژاو.

وژنگ: د. ئەژنۆ.

وژە: جۆرە دەنگێكە وەک دەنگى باى بەهێز، (وژەوژ) وژەى يەک لەدواى يەک. چواردارى لۆرەلەپ ناسايين لە ڕانگەى بەرداش دەبەسترێن لەكاتى بردنى بۆ شوێنێكى دوور.

وژەک: هاژەک.

وس: وتەيەكە بەدیەن ناوە و وەكى تر كردارە، واتە بێ دەنگ بە.

وسا: د. وەستا.

وسبوون: بێ دەنگبوون.

وستا: وەستا.

وستان: وێستان.

وستن: د. خواستن.

وستە: د. خوازراو.

وسڵ: مەلەكردن لەناو ئاودا، يا ئاوكردن بەخۆدا بۆ لابردنى لەشپيسى.

وسمە: شتێكە وەک خەنە ژنان دەيگرنە سەريان بۆ ڕەشكردنەوەى موويان.

وۆش: وتەيەكە كەرى پێ ڕادەوەستێنرێ.

وشاردن: گوشين. بريتييە لە ڕاكردن لە ترساندا.

وشت: وتەيەكە سەگى پێ بەردەدرێتە شت.

وشتر: حوشتر.

وشتراو: قەلبەزەى گەورەى ناو .

وشترالووک: حوشترخوار.

وشترانە قولقولێ: حوشترانە قولقولێ.

وشترخوار: حوشترخوار.

وشتردانە: د. وشتريانە.

وشتريانە: د. جۆرە گەنمێكە.

وشتر قولێ: د. يارييەكى دوو دەستەييە، دەستەيەک بەپێوە دەوێستن و تۆزێ مليياندا دەنەوێن، ئينجا ئەودەستەيەى كە سوار دەبن دەڵێن: (وشتر قولێ، وشترانە قولقولێ) و هەر يەكێک خۆى فرێ دەداتە سەرشانى يەكێک، هەر يەكێک لەو سواربوونەدا ئەگەر يەكەم جار نەيتوانى بچێتە كۆڵى يەكێكەوە، دەستەى ئەو تێ دەكەوێ.

وشترقين: د. بريتييە لە مەردوومى ڕق ئەستوور.

وشتر گاپڵنگ: د. گيانداريكى گەورەى قاچ و قول و مل درێژى سەر پچكۆلانەى پڵپڵى سمدارە وەک گاجووت، ملى درێژ ترە لە ملى حوشتر (زەرافە).

وشترگەروو: حوشتر گەروو.

وشترمر: د. حوشترمرغ.

وشترمرغ: حوشترمرغ.

وشترەوان: حوشترەوان.

وشتە: وشت.

وشتەى: وشتە.

وشر: دەيەكى هەموو شتێک.

وشک: شتێكە كە تەڕ نەبێ.

وشكامە: د. وشكەوەرد.

وشكان: كاتێكە كە زەوى تێدا وشک بووبێتەوە لەبەر دووركەوتنەوەى باران. وشكايى.

وشكانى: وشكان.

وشكاوەس: ئاژاڵى قسر.

وشكاوى: گيانداريكە كە لەناو ئاويش و وشكانيشدا بژى.

وشكايى: شوێنێكە كە تەڕ نەبێ .

وشكايى داهاتن: وشكبوونى ئاوى چەم و كانى و كارێز.

وشكايى هاتن: وشكايى داهاتن.

وشكبوون: زڕبوونى درەخت و سەوزايى و نەمانى تەڕييان. دامان و ماتبوون لە خەفەتدا يا لە تەريقيدا.

وشكبوونەوە: كزربوونەوەى شتى تەڕ. لاوازبوون لەبەر برسێتى يا نەخۆشى.

وشک ساڵ: وشكەساڵ.

وشک كردن: هەڵخستنى باميە و تەماتە و گەلێ شتى تر لەبەر هەتاو بۆ وشكبوون و هەڵگرتنى بۆ زستان.

وشک كردنەوە: نەهێشتنى تەڕى شت.

وشكە: دانەوێڵەى وشكى ناوماڵ: نە تەڕە و نە(وشک)ە لە ماڵمدانييە. ئاژاڵى بێ شير. دەردێكە لە ئاژاڵى شيردار دەدا و وشكى دەكا. خواردەمەنييەكە كە چێشت نەبێ. بەسامانێک دەوترێ كە هەر بارى وشک بێ: فلان كەس هەر لە (وشكە) واتە پارەى وشک دە هەزار دينارى لەپاش بەجێ ماوە.

وشکەبار: د. میوەی وشکەوەکراو لە هەموو جۆرێک کە بەبار دەبرێ لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر.
وشکە برین: جۆرە برینێکی وشکە وەک بیرۆ هەر کاژ فڕێ دەدا.
وشکەپلاو: د. پلاوێکە وەک هەموو پلاوێکی تر برنجەکەی لە ئاودا دەکوڵێ، ئینجا دەپاڵێورێ و دەکرێتەوە مەنجەڵ و لەسەر ئاگر دەم دەکێشێ بێ ئەوەی ڕۆنی قرچاوی بکرێ بەسەردا، دوای تێکردنی ئینجا پارچەیەک کەرە لەسەر برنجەکە دادەنرێ.
وشکەجاو: خواردنی نان بەوشکی و بەبێ پێخۆر.
وشکەجوو: وشکەجاو.
وشکەچن: وشکە کەڵەک.
وشکەدان: دانەوێڵەی وشک.
وشکەڕن: ڕنینەوەی سەوزایی بە وشکی.
وشکەڕۆ: وڵاخی کەم ڕەوت.
وشکەرۆ: شوێنی دێمەرۆک.
وشکەساڵ: ساڵی کەم باران.
وشکە سۆفی: کەسێکە بەناوی لە خواترسانەوە لە هەموو شتێک سڵ بکا و خۆی بگێرێتەوە.
وشکەسەرما: سەرمای بێ تەڕ و تووشی.
وشکەسی: ڕێگایەکە کە بەردڕێژ کرابێ.
وشکەڵ: لقی وشکی درەخت. پووچەڵی مێوژ و خورما و لەتکە و هێندێ شتی تر.
وشکەتن: وشکهەلاتنی گیاندار یا دارودرەخت.
وشکەلاتوو: گیاندار یا دارودرەختێک کە وشک هەڵگەڕابێ.
وشکەمز: دانی ئاژاڵە بەیەکێک بەنەمر بەبێ ئەوەی کە ڕۆنی لێ وەرگرێ. ڕاگرتنی ڕەنجبەر و جووتیار هەر بەمانگانە بەبێ بەرگ و خواردەمەنی.
وشکەوەبوو: شتێکە کە وشک هەڵگەڕابێ.
وشکەوەبوون: وشکبوونەوە.
وشکەوەرد: وەردێکە کە بەراونەبێ و ئەو تۆوەی کە پێوە دەکرێ هەر بەباران بێتە بەر.
وشکەوەکردن: وشککردنەوە.
وشک هەلاتن: وشک هەڵگەڕان.
وشک هەڵگەڕان: کزبوون و زەبوونبوونی گیاندار و سەوزایی و دارودرەخت.
وشکەیی: ڕووپامایی، (وشکەیی کردن) ڕووپامایی کردن.
وشکی: وشکایی.
وشوو: گوڵی گەنم و جۆ کە چنرابێتەوە .
وشووگەر: گوڵەوەچن.
وشە: وتە. جۆرە دەنگێکە لە وژە پچووکترە، (وشەوش) وشەی یەک لەدوای یەک.
وشیار: گیانداری وریا.
وشیاربوونەوە: بێداربوونەوە.
وشیارکردنەوە: بێدارکردنەوە.
وشیاری: زیرەکی و ئاگاداری.
وشێردن: وشاردن.
وشی: وشوو. هێشوو.
وشین: گوشین.
وفە: برینێکی پیسە لە چوار پەلی وڵاخی بەرزە یا لەسەر پشتی مەڕ دێ.
ول: دڕکێکە وەک شیلان گوڵی زەرد و سوور دەگرێ. گوڵ (ﻫ). خونچە (د). وتەیەکە لەدوای وتەی شلەوە دێ: شل و ول، واتە شل و مل (د).
وڵ: کون (ﻫ). ون (ل).
وڵات: ناوچەیەکە چەند شار و دێیەکی تێدابێ.
وڵاخ: چوارپێی ماڵییە کە بزن و مەڕ نەبێ.
وڵاخدار: کەسێکە کە خاوەنی وڵاخی یەکسم بێ.
وڵاخداری: گوزەرانکردن بەهۆی وڵاخ ڕاگرتنەوە.
وڵاشم: د. شتی نەپێچراوەی نەبەستراو.
وڵاغ: وڵاخ.
وڵاغدار: وڵاخدار.
وڵاغداری: وڵاخداری.
وڵاڵە: شتێکی گردی تەختی تەنکە لە تەختە یا لە مقەبا دەکرێ بەدووخا بۆ ڕێکی تەشیلە.
وڵام: د. وەڵام.
وڵاو: د. بڵاو.
وڵاوین: د. ماڵین.
وڵایەت: د. وڵات.
ولحێ: د. مەردوومی کەمتەرخەم.
وڵحی: د. ولحێ.
وڵس: ئاژاڵ.
وڵسات: ماڵات لە ڕەشەوڵاخ و وڵاخی یەکسم.
وڵک: ﻫ. گورچیلە.
وڵمە: د. گوڵمە.
وڵنگەواز: د. دەستەپاچە.
وڵۆ: د. گوڵبێنەی تەندوور.
وڵۆش: ﻫ. بروێش.
وڵوڵە: هێلکەی نەرمی نەبەکام.
وڵە: گوڵمە گۆشت. مڵە.
ولەرە: ﻫ. زبوانی ناوخەلە.
ولیرە: د. خلیرە.

ولیفەت: وەڵیفەت.

ولیفەتانە: وەڵیفەتانە.

ولین: وردکردنی شتی وشک لە دەستدا. هەڵگولۆفتن.

ون: شتی پەنهانی گوم. خوێن (ه).

ونار: دارێکە کون دەکرێ و دەکرێ بەزبانەی ئێرەقاشاشەی جێی تووتنی پێ لێ دەدەن.

ونبوون: بێ سەر و شوێن و نادیاربوونی شت.

ونجر: پارچەی شتی دڕاو. ونجڕونجڕ: شتی لەتوپەت.

ونی: ه. خوێن.

ون: ه. خوێن.

وە: پیتی بەستنەوە (عطف) دەکەوێتە ناوەندی دوو وتارەوە کە پەیوەستی زۆر لە ناوەندیاندا نەبێ. بە: (وە) چەند، واتە (بە) چەند.

وەتاخ: وەتاغ.

وەتاغ: دیواخان.

وەتراخ: دارێکە ئاسنێکی تیژ بە سەرێکیەوەیەتی، بازەوان دایدەچەقێنێ بۆ ئەوەی بازەکەی بەسەرەوە بنیشێتەوە.

وەتراخچی: کۆنەفرۆش.

وەتووزبوونەوە: خلبوونەوە.

وەتە: د. گون.

وەتەبا: د. قۆری گون.

وەتی: د. ئەوەتی.

وەج: با. قازانج، کەڵک: فلان کەس بێ وەجە، واتە بێ کەڵکە. نرخ.

وەجاخ: ئاگردان، بریتییە لە منداڵی نێرینەی مەردووم.

وەجاخدار: وەجاخڕوون.

وەجاخڕوون: کەسێکە کەدوای خۆی منداڵی نێرینەی باشی ببێ.

وەجاخزادە: منداڵی پیاوی گەورەی خانەدان.

وەجاخکوێر: بریتییە لە کەسێک کە دوای خۆی کوڕی نەبێ.

وەچ: خەڵفی پچکۆلەی بن لقی درەخت و سەوزایی. نەوەی نەوەی مەردووم. سوود (د). بەهرە (د).

وەچە: نەوە .خەڵفی درەخت و سەوزایی.

وەح: وەحە. پیتی سەرسووڕمان (ز).

وەحە: وتەیەکە کە ڕەشەوڵاخی پێ لێ دەخوڕن (وەحەوەح) وەحەی یەک لەدوای یەک.

وەخت: بەخت: ڕەشە (وەخت)م. کات .

وەختار: د. کات: وەختارێک هاتیت.

وەختاووەخت: لە وەختێکەوە بۆ وەختێکی تری وەک خۆی: من وەختاووەخت نان دەخۆم، واتە نیوەڕۆ و نیوەڕۆ یا ئێوارە و ئێوارە.

وەختا وەخت: کات کات.

وەختە: بەختە.

وەر: خۆر (ه). پیتێکە بەمەعنا خاوەن: جانە(وەر)، پەلە(وەر) واتە خاوەنی جان و پەل = پەڕ. تەختەیەکە لە قوتابخانەدا دەرسی لەسەر دەنووسرێ.

وەراز: ل. بەراز.

وەرام: پاسخ. مەبەست و مەرام.

وەرامدانەوە: پاسخ دانەوە.

وەرامین: د. نانی گەنم و جۆین.

وەراندن: خستنەخوارەوەی بەر و گەڵای درەخت. هەڵوەراندنی هەنار.

وەرانن: وەراندن.

وەرب: ه. بەفر.

وەرپێچان: با. پێچانەوە.

وەرپێچک: با. نوردوو.

وەرتە: شتی ناونجی نە زلی نە پچووک. وتەیەکە دەوترێ بەگای جووت لەکاتێکدا کە لە هێڵ لابدا بۆ لای زەوی نەکێڵراو، بۆ ئەوەی کە ڕوو بکاتەوە کێڵگەکە. تاکە قاڵیەکی پڕ بەژوور.

وەرجس: د. وەرزش.

وەرچەرخان: هەڵگەڕانەوە بەملا و بەولادا.

وەرچەرخین: وەرچەرخان.

وەرد: زەوی دووجار کێڵراو. هەڵتەکاندنی کوڵۆشی ژێر پێی گاگێرە.

وەردبڕین: کێلانی زەوی جاری دووهەم.

وەرددانەوە: وەردبڕین.

وەردەک: ز. مراوی.

وەردە و یەخسیر: بریتییە لە هەست و نیستی ناوماڵ: (وەردە و یەخسیر) یان بردم .

وەردیان: پاسەوانی بەندیخانە.

وەردینە: جۆرە دەردێکە تووشی چاوی منداڵ دەبێ. گیایەکی بەهارییە گەڵایەکی خڕی پانی هەیە گوڵێکی سپی دەگرێ تۆوەکەی وەک نیسکی هاڕراو سوورە، بەگەرم کراوی دەخرێتە ناو مەندیلێکی پاک و دەخرێتە سەرچاوی وەردینەدار دەیتەقێنێ و چاکی دەکاتەوە.

وەڕاز: گۆخڵ (با). ناوی دێیەکە لە شارباژێڕ.

وەرز: وەڕس.

وەرزی کردن: یادکردنی شتێک.

وەڕس: جاڕس، (وەڕسبوون) جاڕسبوون، (وەڕسکردن) جاڕسکردن.

وەڕست: وەڕس.

وەڕووڕێک: د. منداڵی تازە پێ گرتوو.
وەڕووەڕە: ڕەوڕەدوە.
وەڕوێرک: د. وەڕوێڕکە.
وەڕوێڕکە: وەڕووڕێک. دەست.
وەڕە: گەفەی سەگ، (وەڕەوەڕ) وەڕەی یەک لەدوای یەک.
وەڕەز: وەڕس.
وەڕین: گەفینی سەگ.
وەرز: زەمینێکە کە کێڵرابێ و تۆوی پێوەکرابێ. بریتییە لە ساڵێک: دوو (وەرز)ە ڕەنجبەرم، واتە دوو ساڵە. زەوییەکە کە کرابێ بەکاڵەک و ترۆزی دێم (ز).
وەرزش: وەرزشت.
وەرزشت: چەند جووڵاندنەوەیەکی تایبەتی پەلوپۆی ئەندامە بۆ لەشساغی دەکرێ.
وەرزشەوان: کەسێکە لە وەرزشدا شارەزا و کارامەبێ.
وەرزیار: وەرزێر.
وەرزیاری: وەرزێری.
وەرزێر: سەپان.
وەرزێری: سەپانی.
وەرزین: جووڵان.
وەرسووران: وەرچەرخان.
وەرشاو: جۆرە کانێکە وەک زیو سەماوەر و قاپ و قاچاخی لێ دروست دەکرێ .
وەرشەو: وەرشاو.
وەرکۆریە: هـ. بەرخی ساوا.
وەرکەمەر: بەرکەمەر. بەردێکی گەورەیە لە شاخ کە ژێری هەڵوڵ بێ و لە کاتی باراندا شوان و ڕێبوار دەچنە ژێری.
وەرکەفتن: وەرکەوتن.
وەرکەوتن: پاڵکەوتن.
وەرگ: هـ. گورگ.
وەرگان: هـ. گەلەگورگ.
وەرگر: کەسێکە شت وەربگرێ لە مەردووم.
وەرگرتن: گرتنی شتێک بەدەست لە یەکێک. باوەڕکردن بەشتێک و جێگیربوونی لە دڵدا: دەرسەکەت باش (وەرگرە).
وەرگەڕان: وەرچەرخان. لادان لە بیروباوەڕێک.
وەرگەشەوێ: گورگێکە کە بەشەو بگەڕێ بۆ مووشە.
وەرگێڕ: وەرد. کەسێکە کە نووسراوێک لە زمانێکەوە بباتە سەر زمانێکی تر (مترجم).
وەرگێڕان: هەڵگێڕانەوەی شت. تەرجەمەکردن.
وەرگێڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
وەرگێڕکە: وەڕوێڕکە.
وەرگێڕ و داگێڕکردن: خوار و ژوورکردن بەشتێک.
وەرم: هـ. خەو.
وەروە: هـ. بەفر.
وەروەر: جۆرە دەمانچەیەکە.
وەروەرە: بەفرماڵ.
وەروەماڵ: هـ. بەفرماڵ.
وەروەوە: هـ. بەربەرۆک.
وەرە: هـ. بەرخ.
وەرەتاو: هـ. خۆرەتاو.
وەرەستا: د. وەقف.
وەرەق: د. سیخوار.
وەرەم: دەردەباریکە.
وەرەمدار: کەسێکە تووشی دەردەباریکە بووبێ.
وەرهەم: د. ئاوسان. وەرەم.
وەرێس: هـ. گوریس.
وەریسک: با. گوریس.
وەریس: ز. گوریس.
وەرین: کەوتنە خوارەوەی گەڵا و بەری درەخت و هێندێ شتی تر. کۆن (هـ).
وەز: هـ. بەر.
وەزن: وەزند (د)، باروتدانێکە کە ڕاوچی لەگەڵ خۆی دەیبا بۆ ڕاو.
وەزند: زیان.
وەزنە: سەنگی شت کێشان. ناوی دێیەکە لە لاجانی موکریان.
وەزە: د. پێوەدانی مار و دووپشک. ئازار.
وەزەرای: هـ. دابەزین.
وەزەمەژگلێ: هـ. گیایەکە گەڵاکەی لە گەڵا بێ دەچێ، شیرینە و دەخورێ.
وەزەند: وەزند.
وەزنی: د. وەزند.
وەزەوان: هـ. کەسێکە کە باش بەدار گوێزدا هەڵبگەڕێ.
وەزەوای: هـ. جۆرە کولێرەیەکە هەویرەکەی لەگەڵ گوێزی کوتراودا تێک هەڵدەشێلرێ.
وەزی: هـ. گوێز.
وەزیر: کار هەڵسووڕێنەری دەوڵەت دوای پاشا و سەرەک کۆمار.
وەزیری: ز. جۆرە هەنجیرێکی دەنک گەورەی زۆر خۆشە.
وەژارە: د. پەژارە.
وەژین: بەزین و کۆڵدان. دابەزین.
وەژەب: د. بست.
وەژینگ: وەنەوز.

وەس: د. بەس.
وەسا: بەم ڕەنگە (با). وەستا .
وەسان: وەستان، هەروەها (ز).
وەسایە: با. وایە.
وەستا: کەسێکە کە لە کارێکدا پسپۆڕ بێ.
وەستان: ڕاوەستان بەپێوە. لە جووڵەکەوتن: سەعاتەکە یا ناوەکە (وەستا). ماندووبوون: ئەوەندەم کار کردووە (وەستا)وم.
وەستـاندن: بەپێـوە ڕاگـرتنی شت. لە جـووڵەخـستنی شت. ماندووکردنی شت.
وەستانەوە: گیرسانەوەی خوێن و دڵۆپەی بنمیچ.
وەستایی: پسپۆڕی لە کارێکدا.
وەستیان: با. وەستان. ماندوێتی.
وەسە: واتا، وەکو.
وەش: وتەیەکە کەری پێ ڕادەوستێنری. خۆش (هـ).
وەشان: بڵاوکردنەوە.
وەشاندن: چاندنی دانەوێڵـە و تۆ بەزەوییـەوە. لێدان: فـیسار کـەس دەست (دەوەشـێنێ). درێغکردن لـە دانی شت بەمەردووم: فـیسار کەس هیچ (ناوەشێنێ) لە کەس، واتە درێغی لێ ناکات.
وەشانن: وەشاندن.
وەشانەوە: وەشینەوە.
وەشت: دەسـتـەڕاسـتـێکی ڕۆژهەڵاتی (جنوبی شـرقی): بای (وەشت) بەبارشتە .
وەشڵە: هـ. خۆزگە. جوانکەڵە.
وەشە: وەشێکە کە بەکەر دەوترێ.
وەشـیـاگ: د. زەمـینێکە کـە تۆوی پێـوەکـرابێ. تۆوێکە کـە وەشێنرابێ.
وەشیان: د. بڵاوبوونەوە.
وەشیانەوە: وەشینەوە.
وەشـێن: کـەسـێکە کـە دەست بوەشـێنێ: فـلان کـەس دەست (وەشێنە).
وەشینەوە: گونجانی کارێک لە یەکێک و لە بارابوونی: ئەم کارە لە تۆ (دەوەشێتەوە) یا (ناوەشێتەوە).
وەفر: بەفر.
وەفرە: بافرە.
وەقرە: دان بەخۆداگرتن.
وەقە: حۆقە.
وەقی: ز. وەقە.
وەک: پیتی تشبیـه کردنی شتێک بەشتێکی تر: نەریمان (وەک) شێر وایە.

وەکار: بەکار.
وەکشین: کشانەوە: وەکشێ واتە بکشێرەوە.
وەکو: وەک.
وەکی: وەکو.
وەگلۆزبوون: گلۆربوونەوە. تلخواردن .
وەل: وێڵی سەرگەردان.
وەڵام: وەرام.
وەڵامدانەوە: وەرامدانەوە.
وەڵامە: شرح و تەفسیر.
وەلبوون: سەرگەردان بوون.
وەڵک: هـ. گەڵا.
وەڵکرد: هەڵکردن و گوزەران.
وەلە: وتەیەکە کە گوێرەکەی پێ بانگ دەکرێ.
وەلەک: داردەستێکە کە سەرێکی دووپەل بێ.
وەلێ: بەڵام. هەروا (ز).
وەڵیـفـەت: پاداشـتێکە دەدرێ بەودمـدار لەپاش چاکـبـوونەوەی نەخۆش.
وەڵیفەتانە: وەڵیفەت.
وەم: وتەیەکە وەک (وام): (وەم)زانی واتە وامزانی.
وەن: داری قەزوان (هـ). بەند: بازی (وەن) واتە بازی بەند.
وەناق: دەردێکە لە قـــورگـــدا پەیا دەبێ و زۆرتر مـــەردووم دەخنکێنێ.
وەنجەنە: هـ. بەندەخوێن.
وەند: ئازار و ئێش. لاوچاک: کوڕی (وەند).
وەندەن: هـ. پردێکە لە لقی مێو دروست دەکرێ بەسەر ڕووبار یا بەسەر دۆڵێکدا.
وەنگ: د. جومگە.
وەنگە: د. بەندە.
وەنەتەق: درەخـتـێکی پچکۆلەیە بەرێک دەگـرێ وەک قـەزوان، بەڵام ئەم وردتر و ناسکترە.
وەنەمشک: وەنەتەق.
وەنەوز: خەوەنوچکێ.
وەنەوزبردنەوە: نووچبردن بەدەم خەوەوە.
وەنەوزدان: وەنەوزبردنەوە.
وەنەوزە: وەنەوز.
وەنەوزەکوتێ: وەنەوزدان.
وەنەوش: قەزوان (ل). وەنەوشە.
وەنەوشە: گـیایەکی بەهاری بۆن خۆشە گـوڵێکی مۆری بۆنخۆش دەگرێ.
وەنەوشەیی: شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی وەنەوشە وابێ.

وەنەوشیلە: بنەوشیلە.

وەنەوڵە: بەندۆکە.

وەنی: هـ. قەزوان.

وەو: بەو.

وەوڵە: د. بووکی منداڵانە.

وەڵەبارانێ: د. بووکە بەبارانێ.

وەوی: ز. بووک. وەوڵە.

وەویلە: د. وەوڵە.

وەویلەبارانێ: وەوڵە بارانێ.

وەهـ: وتەی سەرسوڕمان.

وەها: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ پێ نیشاندانی چۆنێتی کارێک بەیەکێک: ئەم کارە (وەها) بکە.

وەهار: د. بەهار.

وەهـ وەهـ: بەهـ بەهـ.

وەی: زیان: فیسار کەس بێ (وە)یە، وتەیەکە لەکاتی ئازار یا ترسدا دەوترێ. ئیسمی ئیشارەی نزیکە: (وەی) جۆر پێم ئامان واتە (وام) لێ هات. پیتی سەرسوڕمان (ز).

وەیخرە: د. بریتییە لە مەردوومی شەڕەنگێز.

وەیش: وتەیەکە لەکاتی ئازارێکدا دەوترێ.

وەیشومە: بەفر و باران و سەرما و تۆف.

وەیلان: د. ئاوارەی سەرگەردان.

وەیووڵە جنانێ: هـ. گێژەڵووکە.

وەیووڵێ: وەوڵە.

وەیوە: هـ. تازەبووک.

وەیەنە: هـ. قووڵینە.

وەیەوگەڕێن: د. خێرێکە کە بکرێ بۆ گێڕانەوەی بەڵایەک.

وێت: خۆت (هـ). وتەیەکە هەمیشە لە دوای وتەی شێتەوە دێ: شێت و (وێت).

وێتان: هـ. خۆتان.

وێجا: ئینجا.

وێچن: هـ. بێژنگ.

وێچوون: ڕێ تێچوون: ئەم قسەیە وێ دەچێ وابێ، واتە ڕێی تێ دەچێ.

وێدان: پێدان.

وێر: پارەدان بەشتێک بۆ کەسێک بەپیاوەتی، (وێرکردن) وێر.

وێرا: لەگەڵ.

وێران: شوێنی ڕووخاوی کاوڵ. پرکێشی و نەترسان: فیسار کەس (دەوێرێ) یا نا(وێرێ). پەرێشـان: چاوم (وێرانە). سـیل (ز).

وێرانبوون: کاوولبوون.

وێرانکردن: کاولکردنی شوێنێک.

وێرانە: کەلاوە.

وێرانی: کاولی و ڕووخاوی شوێنێک.

وێرت: د. لەوەڕگا.

وێرد: د. کێرد.

وێردن: د. تێپەڕین.

وێردە: د. ڕابوردوو.

وێڕ: بوار (هـ). مەعنا و مەبەست (د).

وێڕا: لەگەڵ.

وێرغە: یەرغە، (وێرغەکردن) یەرغەکردن.

وێرەگە: هـ. ئێوارە.

وێرێ: با. ئەوێ.

وێرێنگە: گیایەکی پنجداری کوێستانییە بۆ زستانی ئاژاڵ دەکرێ بەتفاق.

وێرین: ز پرکێشی و نەترسان.

وێزە: گیان و جەستە: بەدار هاتە (وێزە)ی واتە شلکوتی مەرگی کرد.

وێژ: د. بێژ.

وێژامبەر: د. وێژانبەر.

وێژان: وتن.

وێژانبـەر: دارێکی چەمـاوەیە بە(وێژە) دەبەسـترێ بەناوەڕاستی نیلی جووتەوە.

وێژاندن: قسەکردن.

وێژنگ: وەنەوز: فلان کەس وێژنگ دەدا.

وێژنە: د. بوێژ. گۆیندە.

وێژە: زوێلی چەرمی خـۆشکراوە. (وێژانبـەر)ی پێ دەبەسـترێ بەنیلەوە. ئەدەبی خوێندەواری (د). شیعر (د). قسە (د).

وێژەر: د. ئەدیب. شاعیر. قسەکەر.

وێژەن: هـ. بنێشت.

وێژەوان: وێژەر.

وێژیاگ: د. بێژراو.

وێژەیی: ئەدەبی.

وێساک: د. وێستاو.

وێسان: وەستان.

وێساندن: وەستاندن.

وێسانن: وێستاندن.

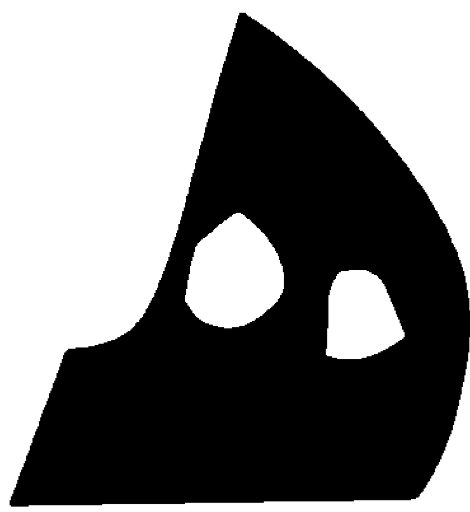
وێساو: وێستاو.

وێستان: ڕاوەستان بەپێوە. لە جووڵە کەوتن.

وێستاندن: بەپێوە ڕاگرتنی شتێک. لە کارخستنی شتێک.

وێستانن: وێستاندن.

ویستانەوە: وەستانەوە.
ویستاو: شتێکە بەپێوەبێ. شتێکە نەجوولێ.
ویستن: پێویستی یەکێک بەشتێک.
ویسە: د. ئیست.
ویش: هـ. خوێ.
ویشان: هـ. خۆیان.
ویکچوون: بوونی دوو شت بەجۆرێک کە لەیەک بچن.
ویکردنەوە: تۆڵەکردنەوە.
ویکرا: تێکرا.
ویککەوتن: یەککەوتن.
ویکەوتن: لێکەوتنی دوو شت. ویککەوتن. سـوڕاخکردن و پۆستکەندە کردنی شت.
ویڵ: ڕەوشت و خووی باش: فیسار کەس بە(ویڵ)ە. گیانداری ئاوارە. شەرم (ل).
ویڵبوون: ئاوارەبوون. ونبوون.
ویڵکردن: ئاوارەکردن. ونکردن.
ویلنگە: گیایەکی کوێستانییە لە لۆ دەچێ، گزرە دەکرێ بۆ ئاژاڵ.
ویڵی: ئاوارەیی.
ویم: هـ. خۆم.
ویمان: هـ. خۆمان.
وینا: د. بیرکەوتنەوە.
ویناکردن: د. سۆراخکردن. کەوتنەوەبیر.
وینایی: د. بینایی.
وینجە: سێپەڕە.
ویندەرێ: ئەوێ.
وینە: مـانەند: لە (وینە)ی ئەمـەم نەدیوە. فۆتۆغـراف. قـوولـینە (د). دێیەکە لە ناوچەی پێنجوین.
وینەکار: وینەگر.
وینەکاری: خەریکبوون بەگرتنی وینەوە.
وینەکردن: بیرکەوتنەوەی دیمەنێک بەنەناسراوی، یەکێک دەبینیت و نایناسـیـتـەوە، بەڵام شـێـوەی دەکـەیت، ئەویش دەڵێ: نامناسیت؟ تۆش دەڵێیت: نەوەڵڵا بەڵام وینەت دەکەم، واتە وینەیەکی وەک تۆم دیوە بەڵام ناچمەوە سەری.
وینەگر: کەسێکە کە بەماکینە وینەی شت بگرێ.
وینەگرتن: گرتنی وینەی شت بەماکینە.
وینەگری: فێربوونی وینەگرتن و کردنی بەپیشە.
وینەگەر: وینەگر.
ویوڵ: دارێکی باڵا بەرزە وەک چنار گەڵای وەک مـازوو دار وایە بەڵام ئەم ڕەشتر و پچووکترە، جەوت و بەڕووی تاڵ دەگرێ.
وی: وەی. بی (هـ).
ویی: هـ. خۆی.
ویاردە: هـ. ڕابوردوو.
ویيان: هـ. خۆیان.
ویتەویت: دەنگی جووجەڵەی مریشک و بەچکە کەو.
ویر: د. بیر و یاد. بیری ئاو.
ویرە: دەنگی گـــریانی نەرمی منداڵ، (ویرەویر) ویرەی یەک لەدوای یەک. دەنگی هاویشتنی بەرد و دار.
ویرەویرکردن: گیرەگیرکردن و زۆر لە شت ڕۆین.
ویرە: د. بیرکردنەوە.
ویزویزە: جۆرە قالۆنچەیەکی سەوزی باڵدارە لە فرِیندا دەویزێنێ.
ویزە: دەنگێکە وەک دەنگی باڵی ویزویزە، (ویزەویز) ویزەی یەک لەدوای یەک.
ویس: هـ. بیست.
ویقاندن: واقەکردن.
ویقە: واقە.
ویکۆڵ: هـ. بیکۆڵ.
وینا: د. بینا. کونێکە کە تەماشای شتی پێ بکرێ بۆ بینین.
وینایی: د. بینایی.

ه: پیتێکە دەبێ بەسەر بۆ پیتەکەی پێش خۆی: و(ە)ر(ە) د(ە)ر(ە)و(ە). (ضمیری مفرد)ی (مذکر) و (مؤنث)ی غائبە: نەریمان زیرەک(ە) و نەختەر زرنگ (ە).

ها: هانێ. وتەی بێدارکردنەوە: (ها) هەرگیز قسە بەگەورەتر لە خۆت نەڵێیت. ئاها. بەڵێ (ز) وا: (ها) لە ماڵەوە، واتە وا لە ماڵەوە.

هاپۆ: ز. مام.

هات: بەخت و نگینی باش: فیسار کەس (هات)ێتی. بەدوای هێندێ وتەوە دەنرێ و دەبێ بەنیشانەی (جمع): دێ (هات) میوە (هات).

هاتن: جوڵانی گیاندار لە جێی خۆیەوە بۆ لای تۆ. هەرەسهێنان: دیوارەکە (هاتووە).

هاتن بەخۆدا: بووژانەوە و قەڵەوبوونی گیاندارێک: فیسار کەس هاتووە بەخۆیدا، واتە جاران لەڕ و لاوازبوو ئێستا قەڵەو و جوان بووە.

هاتن و چوون: هاتوچۆ.

هاتنەبا: ئارەزووکردنی سەگ و بەراز و پشیلەی مێ بۆ نێرەیان.

هاتنەبەر: گەورەبوونی سەوزایی و بەرزەدرەخت بەجۆرێ کە بەر بگرێ.

هاتنەبەربار: بریتییە لە ڕامبوون و سەر نەرمبوونی یەکێک بۆ کارێک.

هاتنەخوار: دابەزین.

هاتنەدەر: دەرچوون لە ژوورەوە.

هاتنەدی: پەیدابوونی شتێک کە چاوەڕوان کرابێ لەپێش بوونیدا.

هاتنەڕێ: دووچاربوون بەشتێک: فیسار کەس ئەوەی لێی دەترسا (هاتەڕێی).

هاتنەسۆ: د. هاتنەسوێ.

هاتنەسوێ: پەیدابوونی ئازار لە شوێنێک .

هاتنەسەر: چوونی یەکێک بۆ سەر یەکێک بەهەڕەشەوە یا بەگلەیییەوە.

هاتنەسەرچۆک: بەچۆکداهاتن و لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.

هاتنەسەرڕا: هاتنە بەربار.

هاتنەسەرشەک: لەسەر چۆک دانیشتن و قوتبوونەوە. وێستانی میچی قاپێن لەسەر شان.

هاتنە سەر کلک: وەستانی مار لەسەر کلک.

هاتنە کڕین: بوونی شت بەجۆرێک کە بکڕێ: فلان شت لە کڕین نایەت، واتە ئەمەندە گرانە ناکڕدرێ، یا فیسارە شت هاتۆتە کڕین.

هاتنەلا: هاتنی یەکێک بۆ لات.

هاتنەوە: هاتنی شتێک بۆ شوێنێک جاری دووەم.

هاتنەوەیەک: پچووکبوونەوەی دەمی شت: برینەکە دەمی هاتۆتەوە یەک.

هاتنەهەی: لەخۆگۆڕان بەهۆی شتێکەوە: بەم ئۆتۆمۆبێلەوە فیسار کەس چاک (هاتووەتەهەی).

هاتوچۆ: ئامشۆکردن لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێک چەند جارێک.

هات و نەهات: شتی دوو بەختییە کە ئاکامی دیار نەبێ: سەفەرەکەم ڕێی (هات و نەهات)ە.

هاتە: د. هات و ئامەد.

هاتهات: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتێکدا کە شتێک باسی هاتنی لەناودا بێ و کەچی هەر نەیەت.

هاتەهات: هات هات.

هاتی: ساڵی خۆشی بەپیت و برشت.

هاج: وتەیەکە هەمیشە لەدوای وتەی (هار)ەوە دێ: هار و (هاج).

هاج و واج: د. مەردوومی مات و سەرگەردان.

هار: گیاندارێکە تووشی دەردی هاری بووبێ، (هاربوون) دووچاربوون بەدەردی هاری. بریتییە لە گیانداری بزێو. بەرداش.

هاراسیاو: هـ. بەرداش.
هارت و هووت: د. هاش و هووش.
هارد: هـ. ئارد.
هاڕاندن: زۆر بەتوندی هاوارکردن.
هاڕاوە: هاڕراوە.
هاڕراو: شتێکە کە هاڕرابێ .
هاڕراوە: شتێکە کە زۆر ورد هاڕرابێتەوە بەدەسکەوان.
هاڕە: دەنگێکە وەک دەنگی ئاوێکی زۆر کە هەڵبڕژێتە خوارەوە، (هاڕەهاڕ) هاڕەی یەک لەدوای یەک.
هاڕەکردن: ڕووخانی شوێنێکی بەرز بەجۆرێ کە هاڕەی لێوەبێ.
هاڕیاگ: د. هاڕراو.
هاڕیان: د. وردبوون.
هاڕیاو: د. هاڕراو.
هاڕیە: هاڕییە.
هاڕین: وردکردنی دانەوێڵە بە بەرداش یا بەدەستاڕ.
هاڕینەوە: وردکردنی شت بەدەسکەوان.
هاڕییە: جۆرە کرمێکی بۆرکەڵەی کورتەڵەیە شینایی دەخوا.
هاروو: پووک (هـ). خەیار.
هارووژان: وورووژان.
هار و هاج: گیانداری زۆر چەتوون.
هارووێ: خەیار.
هارە: د. بەرداش. دەستاڕ.
هارەگل: دەستاڕ. (هـ) بەردێکی پانی گەورەیە دانەوێڵەی لەسەر دادەنرێ و بەبەردێکی تر وردەدەکرێ.
هاریکار: یاریدەدەر.
هاریکاریی: با. یارمەتیدان.
هاری: دەردێکی پەرەسێنە دەگا بەسەگ و گورگ و ئەو گیاندارەی کە ئەمان بیگەزن. چەوتوونی. یاریدەدان (ز).
هاز: کاردوو.
هازەپەلک: جۆرە کاردوویەکە گەڵاکانی پەل پەلە.
هازەخووگانە: جۆرە کاردوویەکە ناخورێ.
هازەڕەشە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا پانە نێرکێکی بەرزی ڕەشی هەیە. گەڵاکەی دەکرێ بەیاپراخ.
هازەکوڕانە: جۆرە کازدوویەکە گەڵای وەک گەڵای قامیش وایە.
هازەکوڕە: هازەکوڕانە.
هازەمارانە: جۆرە کاردوویەکی گەڵا لوولە.
هاژ: د. مەردوومی سەرسامی واق وڕماو.
هاژۆتن: با. لێخوڕین.
هاژ و واژ: د. هاج و واج.
هاژە: دەنگێکە وەک دەنگی ڕەشەبا و درەختی گەورە کە با پیشەکێنێ، (هاژەهاژ) هاژەی یەک لەدوای یەک.
هاژەک: صاروخ.
هاژەکردن: دەنگی هاژەی شتێک کە لە بەرزییەکەوە بکەوێتە خوارەوە.
هاژیان: هاژین.
هاژێڵە: د. کووژەکە.
هاژین: هەناسەبڕکێ لەبەر ماندوویەتی.
هاس: هاز.
هاسان: ئاسان.
هاشرمە: شتێکی پانە لەدوای کورتان و زینەوە دەکەوێتە سەر کولۆکی وڵاخ.
هاشوهووش: درۆ و دەلەسەی قەبەی بێ جێ.
هاشە: خۆهەڵکێشان بەقاڵەی دەم .
هاشەکەر: کەسێکە کە هاشەوهووشەی زۆربێ.
هاشەوهووشە: هاشوهووش.
هافڕ: با. ئاخوڕ.
هاڤاڵ: ز. هاوەڵ.
هاڤل: ز. بەروبوومی کردەی ئادەمی.
هاڤە: ز. ئەوێ.
هاڤێتن: با. هاویشتن.
هاڤیل: ز. شتی بێ کەڵک.
هاڤین: با. هاویشتن.
هاکا: وتەیەکە نزیکی بوونی شتێک دەگەیەنێ: (هاکا) ڕۆژبووەوە.
هاکۆ: قسەکردن یا کارکردن لەبەر بوورە. تۆ هەر لە(هاکۆ)قسە دەکەیت.
هاڵ: ئاڵێکە کە وەک شەوە تووشی زەیستان دەبێ. شوێنێکی سەختی بەرزە کە لەبەر بەرزی سەری تێدا گێژ بخوا (د). ڕێگی بیابان (د). ئەشکەوت (د). ڕەنگی ئاڵ. حاڵ.
هالا: د. هەواڵ. هانا و پەنابردن.
هالان: تێکئالان.
هالاو: هەڵمی گەرمی.
هاڵبردنەوە: ئاڵبردنەوە.
هاڵبوونەوە: ئاڵبوونەوە.
هاڵۆ: د. کیتەڵەی دووقوڵف.
هاڵوبلاڵووک: د. هاڵەبەلاڵووک.
هاڵوبەلاڵووک: هاڵوبلاڵووک.
هاڵوێنکردن: خۆشەکردنی هیزەی ڕۆن بەدۆشاوی توو.
هاڵە: بەرسیلە. برینێکی پیسی سپی واشە دەگا بەزێی وڵاخی بەرزە ئاتەشەک. ناوی دێیەکە لە ناوچەی بازیان.
هاڵەبەلاڵووک: دارێکە وەک هەڵووژە زەردە، بەرێکی سووری مزردەگرێ.

هالەپرووز: د. گۆشتێکە کە هەڵپرووزابێ و ناوەکەی هێشتا کاڵ بێ.
هالەژێر: د. هالەژێڵ.
هالەژێڵ: د. ژێڵ.
هالەکۆک: هەڵەکۆک.
هالەوبوون: د. ئاڵبوونەوەی دان. هێمن بوونەوەی گیاندار.
هالەوکردن: د. هێدی کردنەوە و تەسکینی دان.
هالی: د. خالی.
هام: وتەیەکە بۆ هاودەمی و هاوکاری دوو گیاندار بەکاردێنرێ: (هام)سەر، (هام)ڕاز، (هام)ڕێ.
هامار: د. زەوی تەخت.
هاماری: د. تەختایی.
هاماو: د. هەموو.
هامڕا: هـ. هاوڕێ.
هامڕاز: هاوڕاز.
هامڕازی: هاوڕازی.
هامڕایی: د. هاوڕێیی.
هامزاد: بەدوو کەس دەوترێ کە لە یەک دەمدا لەدایک بووبن.
هامزار: هاودەم.
هامسا: هاوسێ.
هامسایی: دراوسێتی.
هامسەر: هاوسەر.
هامشۆ: هاتوچۆ بۆ لای یەکێک.
هامشیر: هاوشیر.
هامشیرە: هاوشیرە.
هامن: هـ. هاوین.
هاموشۆ: هامشۆ.
هامێز: باوەش.
هانا: شالاو و تکا. هیوا و نومێد.
هانابردن: پەنابردن.
هاندان: پڕکردنی یەکێک لە یەکێک و تیژکردنی بۆ زیان پێ گەیاندنی.
هانکەهانک: هەنکەهەنک.
هانە: هـ. کانی.
هانەدرۆزنە: کوێرەکانی.
هانەهانەدان: هاندان.
هانێ: وتەیەکە بەدیمەن ناو و، وەکی تر (فـعلی امـر)ە: (هانێ) واتە بگرە.
هانین: هێنانی شتێک بۆ لات.
هانینەوە: هێنانەوەی شتێک بۆ شوێنێک جاری دووەم. بردنەوەی جومگەی لە خرتەکەچوو بۆ جێی خۆی.
هاو: د. هام.
هاوار: بانگی بەرز لە تەنگانەدا بۆ فـریاکـەوتن، (هاوارهاوار) هاواری یەک لەدوای یەک. ناوی دێیـەکـە لە ناوچەی هەڵەبجە.
هاواربردنەبەر: هاواربردن بۆ یەکێک کە فریات کەوێ.
هاوارکردن: بانگکردن بە بەرزی لەکاتی تەنگوچەڵەمەدا.
هاوارکەر: کەسێکە کە هاوار بکا.
هاوار و بانگ: هاوارکردنی یەکێک بۆ ئەوەی خەڵق بەدەنگییەوە بچن.
هاوان: دەفرێکە شتی تێدا دەکوترێ.
هاوانتە: ئاوانتە.
هاوانتەچی: ئاوانتەچی.
هاواڵ: هاوڕێ.
هاوبەش: شەریک.
هاوبەشی: شەراکەت.
هاوپا: د. هاوپایە.
هاوپشت: ئاوپشت.
هاوپشتە: هاوپشت.
هاوپەیمان: چەند کەسێکن کە سوێندخۆری یەک بن.
هاوتا: دوو شتن کە وەک یەک وابن.
هاوتەحر: دوو شتن کە لە دیمەندا وەک یەک وابن.
هاوتەک: هاوڕێ.
هاوتەمەن: دوو کەسن کە لە عومرێکدا بن.
هاوتیرە: بەدوو کەس دەوترێ کە لەیەک تیرەبن.
هاوجفت: د. هاوتا.
هاوجۆر: هاوتەحر.
هاوجووت: هاوتا.
هاوچاخ: کەسێکە کە لە ژیانی تۆدا ئەو ژیابێ.
هاوچڕە: د. کەسێکە کە لە گۆرانی وتندا بۆت بسێنێتەوە.
هاوچەرخ: هاوچاخ.
هاوچەشن: هاوتەحر.
هاوخۆراک: کەسێکە هەمیشە لەگەڵتابێ لە نانخواردندا.
هاوخەف: د. هاوسەر.
هاودەرد: دوو کەسن کە بەدەردێک گرفتاربن.
هاودەم: دوو کەسن کە هەمیشە پێکەوە بن و هاوڕازی یەک بن.
هاودەمی: هاوڕێیی.
هاودەنگ: ئاودەنگ.
هاودەنگی: ئاودەنگی.
هاوڕاز: کەسێکە کە نهێنی دڵی خۆی لەلات بکاتەوە.
هاوڕوو: د. ئابڕوو.

هاوڕێ: کەسێکە کە لە ڕێڕەودا لەگەڵتدا بێ.

هاوڕێگە: د. هاوڕێ.

هاوڕێیەتی: بوونی دوو کەس بەهاوڕێ.

هاوڕێیی: هاوڕێیەتی.

هاوزا: د. مامزاد.

هاوزاوا: د. ئاوەڵزاوا.

هاوزبان: هاوزمان.

هاوزکە: د. منداڵی دووانە.

هاوزگ: هاوزکە.

هاوزگە: هاوزکە.

هاوزمان: کەسێکە بەزمانی تۆ قسە بکات.

هاوزە: هاوتەمەن.

هاوزێ: هاوزێد (د). هاوتەمەن.

هاوزێد: د. هاونیشتمان.

هاوسا: ل. دراوسێ.

هاوساڵ: بەدوو کەس دەوترێ کە لە ساڵێکدا بووبن.

هاوسایی: دراوسێتی.

هاوسەر: ژن و مێرد.

هاوسەر کەمی: بوونی یەکێک بەکەمتر لە هاوشانی خۆی.

هاوسەری: بوونی ژن و پیاوێک بەهاوسەری یەک.

هاوسەفەر: دوو کەسن کە پێکەوە سەفەریان کردبێ.

هاوسەنگ: هاوکێش.

هاوسێ: دراوسێ.

هاوسێیەتی: دراوسێتی.

هاوسێیی: هاوسێیەتی.

هاوشارێتی: بوونی دوو کەس بەهاوشاری یەک.

هاوشاری: هاوشارێتی.

هاوشان: کەسێکە کە لە پایەی تۆدابێ .

هاوشیر: کەسێکە کە شیری لەگەڵتدا خواردبێ.

هاوشیرە: هاوشیر.

هاوقەتار: د. چەند کەسێکن کە خزمەتی گەورەیەک بکەن.

هاوکات: هاوچەرخ.

هاوکار: کەسێکە کە لە پیشەدا وەک تۆ وابێ.

هاوکاری: یەکێتی پیشەی دوو کەس .

هاوکاسە: د. هاوخۆراک.

هاوکەوشەن: هاوسنووری دێهات لە زەویوزاردا.

هاوکێش: بەدوو شت دەڵێن کە لە کێشاندا وەک یەک وابن.

هاوگا: دوو (گا)ن کە هێزیان لە جووتدا وەک یەک وابێ: ئەمە هاوگای ئەوە نییە.

هاوگیان: هێوەرژن.

هاولف: دووانە: ئەم دووبەرخە (هاولف)ن واتە بەسکێک بوون. هاوشان .

هاوڵە: د. ئاوڵە.

هاوڵێ: هـ. ئاوڵە.

هاوماڵ: دراوسێ.

هاومل: کەسێکە کە لە شتێکدا جووت کرابێ لەگەڵتدا.

هاوناو: کەسێکە کە ناوی وەک ناوی تۆ وابێ.

هاونشین: هاودەم.

هاونیشتمان: کەسێکە کە لەگەڵ تۆدا دانیشتبێ لە نیشتمانێکدا.

هاونێڵە: د. هاونیلە.

هاونیلە: د. هاوسەر.

هاوور: ئاور.

هاووردن: هێنان.

هاووس: ئاووس.

هاوولاتی: کەسێکە کە خەڵقی ولاتەکەت بێ.

هاووەزن: دوو شیعرن کە لەسەر یەک وەزن بن.

هاوەڵ: ئاوەڵ.

هاوەن: هاوان.

هاوێر: لێک جیاکردنەوەی بەرخ و مەڕ.

هاویشتن: هاوێتن.

هاوینکە: سووکە دەوار.

هاوی: ز. ئاوارەی پەتیارە.

هاوێتن: فڕێدانی شتێک بۆ شوێنێک.

هاوێژتن: د. هاوێتن.

هاوین: سێ مانگەی دوای بەهار.

هاوینە: کاڵایەکە لە هاویندا لەبەر بکرێ.

هاوینەهەوار: شوێنێکی فێنکە کە لە هاویندا لێی ڕابوێرێت.

هاوینی: هاوینە.

هاها: ئاها.

هاهاو: د. هۆهۆ.

های: وتەیەکە هێندێ شتفرۆش لەکاتی بانگکردنی شتێکدا کە بیفرۆشێ دەیڵێ: (های) ترێ. ئاگاداری: (های)م هەیە بەو کارە واتە ئاگادارم پێی. وای (د).

های بەخت: قورعە.

هایوهووی: هەرا و زەنا.

هبربار: هەوور.

هجنان: ز. سوتنەی جل شوشتن.

هرج: با. ورج.

هڕ: د. وتەی گاڵتەپێکردن: (هڕ) لە پیاوەتیت واتە شیر.

هرهڕ: وتەیەکە شوان پێش ڕانەوە دەیڵێ بۆ بانگکردنی ڕانەکە.
هری: با. خوری.
هژان: هاژیان.
هژاندن: ژەندن و جووڵاندن.
هژمار: با. ژمارە.
هژیر: با. هەنجیر.
هستیفک: با. خاکەنازی پچووک.
هسسە: کسسە.
هش: ز. وتەی بێدارکردنەوە (وس). زەحمەت.
هشتن: ز. هێشتن.
هشدان: د. تێبردن.
هشک: ز. وشک. شتی ڕەق.
هشکەمز: با. مزە. وشکەمز.
هشیار: ز. هوشیار.
هلاڤێتن: با. هەلاڤێتن.
هلدایی: ز. وریایی و پارێزگاری.
هللۆ: ز. هەڵووژە.
هلڵوبوون: ز. لووسبوون.
هلهلۆک: ز. بەری درەختێکە وەک بەری درەختی مۆرد دەخورێ.
هلەهتن: ز. بەرزبوونەوە.
همبان: ز. هەمانە.
همبز: ز. شتێکە کە بەباوەش هەڵبگیرێ.
همبەران: ز. شتی بەرامبەر.
همێ: د. ئومێد.
همیداد: کۆمەکی.
هن: ز. هێند.
هنار: ز. هەنار.
هنارتن: ز. ناردن.
هناڤ: ز. هەناو.
هنجنین: با. ئەنجنین.
هنداق: ز.هاوتا. بەرامبەر.
هندوو: ز. ناوەوەی شت.
هندوویی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک.
هندە: ز. هێندە.
هندەک: با. هێندێک.
هندەکۆ: گیایەکە گەڵاکەی سێ پەڕەی هەیە.
هنگاڤ: با. هەنگاو.
هنگاڤتن: ز. ئەنگاوتن.
هنگرتن: ز. هەڵگرتن.
هنگستووک: ز. ئەموستیلەی دروومان.
هنگڤ: ز. هەنگوین.
هنگڤین: ز. هەنگوین.
هنگل: ز. هەنگڵ.
هنگۆری: ز. لە ڕۆژئاواوە تا کاتی نووستن.
هنگوستیل: با. ئەنگوستیلە.
هنگوور: با. هنگۆری.
هنگووری: با. دوای نیوەڕۆ.
هنگێ: ز. هێندێک کاتی ڕابوردوو.
هنگی: ز. هەمووکەس. هەمووشت.
هنەر: ز. هونەر.
هنەک: هێند.
هنین: با. سواخ.
هۆ: وتەیەکە جووتیار و گاوان بەکاری دێنن بۆ گێڕانەوەی گاکانیان. بۆنە: بە(هۆ)ی تۆوە هاتم. وتەیەکە هەڕەشەی پێ دەکرێ: (هۆ) واپێت دەڵێم درۆ نەکەیت. بەرز (ز).
هۆبران: دەست بڕان لە هەموو شتێک.
هۆبە: کۆمار. چەند ڕەشماڵێکە کە لە شوێنێکدا هەڵدرابێ.
هۆیەڵ: د. تۆیەڵ. کولۆیەکە کە بهاوێژرێ.
هۆیەلان: د. شەڕە تۆیەڵ.
هۆجەنە: ه. بەندەخوێن.
هوجەنە کێش: ه. داربەندەخوێن.
هۆجەنەگا: ه. سەرپزووی دەربێ کە بەندەخوێنی تێ هەڵ دەکێشرێ.
هۆچنە: ل. هۆجەنە.
هۆدار: ز. فاقە.
هۆدانەوە: خێردانەوە: فلانەکەس هۆی دایەوە.
هۆدە: ژوور.
هور: ز. شتی ورد.
هۆر: ز. ژوورێکە تەنیا مەڕ و بزنی تێ بکرێ (ز). خۆر.
هورا: د. هەرا.
هۆراسان: هەراسان.
هۆرنە: وتەیەکە جووتیار بەگای جووتی دەڵێ لە کاتێکدا کە بێتە ناو هێڵەوە بۆ ئەوەی کە بچێتەوە جێی خۆی. وەرتە.
هۆرتە و بەرەزانین: بریتییە لە زانینی مەردووم بۆ پێ ویستانی سەر شانی خۆی: من هۆرتە و بەری خۆم دەزانم.
هورج: ورج.
هورد: ورد.
هۆرداشتن: هەڵماڵین.
هۆردان: دەوارهەڵدان.
هۆردڕوون: هەڵدڕین.

هۆردوو: لەشکر.
هوڕ: وڕ. ئەستوور: (مل هووڕ). قوڕ (با).
هۆڕ: دەفرێکی چنراوی دوولاییـیـە لە جەواڵ گـەورەتر و لە تێـڕ پچووکترە .
هۆڕاو: گۆلاوی زۆر زل.
هۆڕاوە: وڕاوە.
هوڕە: هوودڕە. هوڕەو. ڕەشەبا (با).
هوڕەم: د. هوڕەو.
هوڕەو: وڕەوە. بەراز.
هوڕێنە: وڕێنە.
هوڕی: وڕی.
هۆرزای: هـ. هەستان.
هۆرشگرتن: هەڵگرتن.
هۆرکریان: هەڵکردن. داگیرساندن.
هۆرکنیان: هەڵکەنران.
هۆرکەندن: هەڵکەندن.
هۆرکێشان: هەڵکێشان.
هورگ: ورگ.
هۆرگرتن: هەڵگرتن.
هورگن: ورگن.
هورگنە: ورگنە.
هورمان: واق ورمان.
هۆرنگ: د. برنگ.
هورروژم: هاتنی شـتـێـک بەتەوژم و بەزۆری: ئاوەکـە هورروژمی هێنا.
هوررووژ: د. هورروژم.
هورووژان: وروژان.
هورە: ورە.
هۆرە: جۆرە گۆرانییەکی جافەکییە. پوواز.
هورەبا: با. ڕەشەبا.
هورەبەردان: ورەبەردان.
هۆرەهۆر: لەبەرخۆوە گۆرانی وتن.
هۆرێزیای: هـ. هەستان.
هوری: با. قوڕ.
هۆز: چەند ماڵێکە کە بچنەوە سەر یەک تیرە.
هۆزان: ز. هەڵکەوتووی بلیمەت (علامە).
هۆزەڕوو: گـیـایەکی گەڵا وردی ئاوییە، گەڵای لە کەرەوز دەچێ و کەمێک سوێرە.
هۆزەلاو: گیایەکی کوێستانییە، گەڵایەکی باریکی هەیە دەخورێ.
هوژم: د. تەکاندان: هوژمێ بدە، واتە تەکانێک بدە.
هوژووم: د. هورووژم.
هوژە: د. وژە.
هوژەبر: شێری دڕندە.
هوژەم: د. هوڕەم.
هوستە: وەستا.
هوسوورە: د. خەزوورە.
هۆش: یاد و بیـر: فـیـسـار کـەس بێ (هۆش)ە واتە شـتـی لەبیـر نامێنی. وتەیەکە دەوترێ بەکەر بۆ وەستانی.
هۆشمەند: مەردوومی ژیری هوشیار.
هۆشە: د. هێشوو.
هۆشەچن: گوڵەوەچن.
هوشیار: کەسێکە کە خاوەنی هۆش و بیر بێ.
هۆشیار: هوشیار.
هوشیاربوونەوە: هاتنەوەهۆش.
هۆشیاربوونەوە: هوشیاربوونەوە.
هوشیارکردنەوە: هێنانەوەهۆش.
هۆشیارکردنەوە: هوشیارکردنەوە.
هوشیاری: زیرەکی و بەهۆشی.
هۆشیاری: هوشیاری.
هۆقە: حۆقە.
هۆک: د. ئارەزوو. مان.
هۆکردنەوە: بریتـیـیە لە کەڵک گرتنی شتێک یا کەسێک لەکاتی پێـویستـیدا: فیسـار کەس (هۆی کردەوە) واتە لەکاتی خۆیدا بەکەڵک هات.
هۆککردن: مانگرتن.
هۆکڵ: خزمەتکار.
هۆکن: مانگر.
هۆکەڵ: هۆکڵ.
هۆکێ: د. کەسێکە کە دوای ئارەزووی دڵی خۆی بکەوێ.
هۆگر: گـیـاندارێکە کـە خـووی گرتبێ بەشـتـێکەوە، (هۆگـربوون) ڕموودەبوون بەشتێکەوە.
هۆگرتن: ڕامبوون.
هۆگری: ڕموودەیی.
هۆل: ز. یاری شەقێن.
هۆڵ: جـاش (هـ)، سـەرشـار لە یاری شـەقـێـندا. زاخـە. سـالۆن. وتەیەکـە هەمـیـشـە لەگـەڵ وتەی چۆڵدا بەکـاردێـنرێ: چۆڵ و (هۆڵ). تۆپی یاری (با).
هۆلاندن: قۆڕاندنی ڕەشەولاخ.
هولۆڵ: د. شتی هەلۆڵ.
هەڵونج: د. هێڵنج.

هولوو: د. جۆرە قۆخێکی زۆر ناسکە بەرەنگێک کە لە شوێنی خۆی نابرێ بۆ شوێنێکی تر.

هۆلە: وتەیەکە کە گوێرەکەی پێ بانگ دەکرێ. قۆرەی ڕەشەولاخ، (هۆلە هۆل) قۆرەقۆری زۆر.

هۆلە: گێرە. ناوە بۆ دێیەک لە جوانرۆ.

هۆلێن: جۆرێکە لە یاری شەقێن.

هۆلی: د. جاش.

هوما: باڵندەیەکی گەورەی گۆشتخۆری کێوییە کە پێشی دەڵێن (پیرۆزە).

هومایوون: جۆرە نقامێکی خۆشە.

هومایوونی: هومایوون. جۆرە نووسینێکە وەک نووسینی شکستەی فارسی.

هۆملکێ: بەربەرەکانی.

هومە: کوپە.

هۆمە: د. هومە.

هۆمەڵ غەزا: عەشاماتێکە کە زۆر چڕ و پڕ و تێکەڵ و پێکەڵ بێ.

هۆمەلێرە: د. گۆشت تەنوری.

هۆمەیی: مەڕی بۆزی تاریک .

هومێد: ئومێد.

هومێدەوار: ئومێدەوار.

هون: ز. ئێرە.

هۆن هۆن: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە کاتی گریانی یەکێکدا کە ئاو بەچاویادا بێتەخوارەوە: فیسار کەس دەگری هۆن هۆن فرمێسک بەچاویدا دێتە خوارەوە.

هوندور: ناوەوەی شت.

هۆنراو: شیعر.

هۆنراوە: شتێکی لیسپدارە کە لیسپەکانی تێک هەڵکێشرابێ بەجۆرێکی تایبەتی وەک پرچ و گوریس. چەند شتێکی کونداره کە دەزووی تێ هەڵکێشرابێ، وەک تەزبێح و مووروو. بریتییە لە شیعر.

هونگوستیل: ز. ئەموستیلە.

هۆنە: سازی و ڕێکوپێکی شت: ئەوشتە (هۆنە)ی دێ، یا (هۆنە)ی لێوە دێ یا (هۆنە) دەکا، واتە زۆر ساز و لەبارە.

هونەر: کردەوەیەکی جوانی پەسندە کە لە دەست هەموو کەس نەیەت.

هونەرمەند: خاوەن هونەر.

هونەرمەندی: بوونی مەردووم بەخاوەن هونەر.

هونەروەر: هونەرمەند.

هۆنەهۆن: هۆن هۆن. ترکەی گێژاوی ڕووبار.

هۆنیاگ: د. هۆنراوە.

هۆنین: د. هۆنینەوە.

هۆنینەوە: بەیەکدا هەڵپێچانی لیسپی پرچ و گوریس و شتی تر. تێهەڵکێشانی دەزوو لە دانەی تەزبێح و مووروو و شتی تر. دانانی شیعر.

هۆو: وتەیەکە وەرامی یەکێکی پێ دەدرێتەوە کە بانگت بکا. هۆی جووتیار .

هوودڕە: جۆرە مێشوولەیەکی قاچ و مل درێژی بەئاڵۆشە.

هوودەرە: د. مێشەسی.

هوور: با. ورد.

هوورد: ورد.

هووردە: وردە.

هووڕ: ل. هۆڕ.

هووڕە: هوودڕە. گڕە.

هوورک: ورگ.

هووشە: خۆهەڵکێشان لە قسە و گفتوگۆدا.

هووشەک: جۆرە دڕندەیەکە وەک پڵنگ بەڵام ئەم پچووکترە. بزنمژ.

هووشەکاری: مبالغە و پێ هەڵبڕین لە هووشەکردندا.

هووشەکردن: خۆهەڵکێشان.

هووشەکەر: کەسێکە کە هاشە و هووشەی بێ.

هووفە: جۆرە نەخۆشییەکە دەدا لە چوار پەلی وڵاخی یەکسم.

هووکارە: فێر.

هووکارەبوون: فێربوون.

هووکارەکردن: فێرکردن.

هوول: بۆز.

هووڵ: بزنی گوێ سوور. مەردوومی دەموچاو سوور.

هوولاندن: قوولاندن.

هووڵوەزە: هـ. توێکڵی سەوزی گوێز.

هوولە: قوولە، (هوولە هوول) قوولەقوول. گیانداری زۆر گەورە کە ئادەمی نەبێ: ئەمڕۆ لە دوکان (هوولە) ماسییەکیان کوشت.

هوولە: هـ. ملە.

هوولەکردن: قوولەکردن.

هوون: خوێن: هـ. ئێوە.

هوونالوو: خوێناوی.

هووناو: هـ. خوێناو.

هوونی: خوێنرێژ.

هووها: وتەیەکە هەڵلای پێ دەکرێ لە یەکێک بۆ سووکی.

هووهوو: وتەیەکە لەپێش ڕانەوە دەوترێ بۆ بانگکردنی ڕانەکە.

هۆوهۆو: هووهوو.

هووهووکەرە: جۆرە کوندەبەبۆیەکی چاوشینی سەرزلە هەر لە چۆلّی و شاخدا دەبێ، کە دەخوێنێ دەلّێ (هووهوو).
هۆهۆ: دەنگێکە مەردوومی پێ دەنگ دەدرێ لە دوورەوە.
هویرک: شاتوو.
هویرک: با. قولەپێ.
هویل: حۆل. هوولّ.
هە: هانێ.
هەء: نەء.
هەبان: ز. هەمانە.
هەبوو: بووە: فلانە کەس هەر هەبوو بووە.
هەبوون: بوون.
هەبێ: ز. کنگر.
هەپروونبوون: تێکشکان و وردبوونی شتێک کە لە بەرزییەوە کەوتبێتە خوارەوە.
هەپروون بەهەپروون: شتێکە کە لە بەرزییەوە کەوتبێتە خوارەوە و ورد و خاش بووبێ.
هەپش: ه. ئەسپێ.
هەپک: جۆرە کەلّکێتێکە دەواری پێ دەکوترێ، گەلّا کوتک (ز). پەلّاسی ئەستوور.
هەپلۆک: هەلّەکۆک.
هەپوو: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ لە جیاتی وتەی (نەما) یا (نییە).
هەپە: دارێکە دەکرێ بەکونی مژان و ئێرەقدا.
هەپەنان: بریتییە لە هەلّخەلّەتاندنی یەکێک و شت لێ دەرهێنانی.
هەتا: پیتێکە بەکاردێنرێ بۆ دوایی شتێک کە خاوەنی برانەوەبێ: (هەتا) دیاربەکر چووم، یا بەم کارەوە خەریک بە(هەتا) خوادەرەویەکت لێ دەکاتەوە. بۆ هۆیەتی (تعلیل و سببیت)ە: هاتم (هەتا) بتبینم واتە هۆی هاتنەکەم بینینی تۆ بوو. بۆ شەرتە: (هەتا) تۆ نەیەیت من نایەم. بۆ بەستنەوەی شتێکە بەکاتێکەوە: (هەتا) لە جیهاندا بیت پێ بژیووت دەوێ.
هەتار: د. تاوێرەبەرد.
هەتارەگلگل: د. هەتار.
هەتاف: با. هەتاو.
هەتاکو: هەتا.
هەتاو: تیشکی خۆر.
هەتاوبردوو: شتێکە کە هەتاو شەمزاندبێتی.
هەتاوکەوتن: کاتی هەلّاتنی خۆر.
هەتاوگاز: شوێنێکە لە ئەندام کە هەتاو سووتاندبێتی.
هەتاوەکو: هەتاکو.
هەتاهەتایی: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ کاتێک کە نەبڕێتەوە.
هەتدان: د. تێپەردانی کار و بەرخ.
هەترە: تەرە: مریشکەکە هەترە بووە.
هەترەبوون: تەرەبوون (هەترەکردن) تەرەکردن.
هەترەش: زەندەق.
هەتوان: مەلّهەم.
هەتۆلّ مەتۆلّ: د. هەلوور بلوور.
هەتەد: وتەیەکە بۆ کورتی دەنووسرێ لەجێی وتەی (هەتا دوایی).
هەتەر: (حریص).
هەتەق: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بردنە دواوەی قسەیەک و باوەڕ پێ نەکردنی.
هەتەک: د. نافەک.
هەتیتە: کونێکی باریکە لە ئاسنێکدا زەڕەنگەر تەلی زێڕ و زیوی پێدا ڕادەکێشێ بەنهێم بۆ لووسی و باریکی.
هەتیم: د. هەتیو.
هەتیمچە: هەتیوچە.
هەتیو: منداڵی باوک مردوو.
هەتیوبار: بێوەژنێکە کە هەتیوی بەسەردا کەوتبێ.
هەتیوباری: خەریکبوونی بێوەژن بەبەخێوکردنی هەتیوەوە.
هەتیوباز: کەسێکە کە حەزی لە هەتیوی لووس بێ.
هەتیوازی: حەزکردن لە هەتیوی لووس.
هەتیوچە: مەردوومی ناوەجاخ.
هەتیوچەیی: ناوەجاخی.
هەتیوخانە: شوێنێکە کە هەتیوی تێدا پەروەردە بکرێ.
هەتیوکەوتن: بوون بەهەتیوو بەهۆی مردنی باوکەوە.
هەتیومەتیو: وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە دەوترێ بۆ نادەمیزادی گەجەر و گوجەر.
هەتیوە: هەتیوچە. تەختەدەوارێکی باریکە لە ناوەڕاستی تەختەدەوارەکانی تردا هەلّدەدرێ.
هەتیوی: بوونی منداڵ بەهەتیو.
هەجنین: ز. بێ هێزبوون و خاوبوونەوەی جەستە.
هەج: بەمانا (هەر)ێکە کە بۆ عەمومی ئەفرادییە: (هەج) کەس بخوێنێ دەبێ بەپیاو.
هەچچە: هەچە.
هەچکوچ: ه. مێوژ.
هەچکوچی: ه. هەچکوچ.
هەچە: وتەیەکە کەر و ئێستری پێ لێ دەخورێ، (هەچەهەچ) هەچەی یەک لەدوای یەک. بریتییە لە کەر و ئێستر: سواری (هەچە) مەبە.

هەردەودز: کۆکردنەوەی چەند زەلامێک بۆ کردنی کارێک بەدەست و بردی.
هەرهەس: د. نەمر.
هەرێ: ز. بەڵێ.
هەرێز: فرووزوو.
هەرێکردن: ز. بەڵێندانی باوک و کەسی کچ بۆ بەشوودانی.
هەری: ز. خوری. کورک.
هەریسە: کەشکەک.
هەرێم: هەریم.
هەریم: ناوچە.
هەزار: ناوە بۆ ژمارەیەک کە دەجار سەدە.
هەزار بەهەزار: سەر بەرەوخوارە و هەڵدێرگەیەکی زۆر کوڕ و سەخت و دوورودرێژە.
هەزارپا: هەزارپێ.
هەزارپۆیە: د. هەزارپۆینە.
هەزارپۆینە: جۆرە کەڵەشێرێکە کە پۆینەی تۆپ و پەل پەل بێ.
هەزارپێ: دەعبایەکی درێژکۆلەی زەردەپێی زۆری هەیە.
هەزار داستان: ریشۆڵە. بلبل.
هەزاررەگ: د. زۆل.
هەزارلۆخانە: د. هەزارلۆغانە.
هەزارلۆغانە: پارچە تەرافێکی لۆچ لۆچە لە سکی گیانداردا پرە لە پیسی.
هەزارە: کەتیبەی خشتی سوور. لێواری حەوزە کە ئاوی بەسەردابرژێ بە یەکسانی بۆ ناو ئاوەرێژی دەوری.
هەرزەکردن: خەولێ زڕان و بێ ئارامی لە خەفەتدا: ئیمشەو لە داخا هەر (هەزارە)م کردووە.
هەزبێ: گیا دانوو.
هەزبێ کێفیلە: د. جاترە کێویلە.
هەزبێلە: هەزبێ.
هەزبییە: ئەزبییە.
هەزم: توانەوەی خواردن لە سیق (معدە)دا.
هەزوا: تاڵی شاری.
هەزوێلە: هەزبێلە.
هەزوییە: هەزبییە.
هەزێلک: با. هەرزاڵ.
هەزین: هاژین.
هەژار: مەردوومی بێ پارە و پوول.
هەژارکەوتن: دووچاربوون بەهەژاری.
هەژاری: بێ پارە و پوولی.
هەژان: هەژین.
هەژاندن: با. ڕاوەشاندن. ژەندن.
هەژدە: ناوە بۆ ژمارەیەک.
هەژدەمین: شتێکە کە لە پایەی هەژدەدابێ.
هەژدەها: هەژدیها.
هەژدەهەم: هەژدەمین.
هەژدەهەمین: هەژدەمین.
هەژدیها: ماری زۆر گەورە.
هەژگ: لق و پۆپی درەخت کە هەڵپاچرابێ. قاچ و دەستی گیاندار لە ئەژنۆ و ئانیشک بەرەوخوار: فیسار کەس [هەژگ]ی کورتە.
هەژگ و بژاڵ: چیلکەو چەوێڵ.
هەژگ و هەژاڵ: هەژگ و بژاڵ.
هەژمار: ژمارە.
هەژماردن: ژماردن.
هەژمەت: تووڕەیی و خەفەتخواردن.
هەژهار: د. ددانێکی زیادەیە کە لە تەنیشت ددانێکی ترەوە بڕوێ.
هەژیار: د. هەژار.
هەژیر: با. هەنجیر.
هەژین: با. هاژیان.
هەس: خەست.
هەسار: حەسار. ئەستێڵ (هـ).
هەسارە: هـ. ئەستێرە.
هەسارەزەرینە: د. کوڵەکە زێرینە.
هەسارەگەرێن: د. ئەستێرە شناس.
هەسارەناس: د. هەسارەگەرێن.
هەسان: جۆرە بەردێکی لووسە تیغی پێ تیژ دەکرێ.
هەسان لێدان: بریتییە لە هەڵخەڵەتاندنی یەکێتک.
هەوساو: سایەقە.
هەسپ: ز. ئەسپ.
هەسپایی: ئەسپایی.
هەست: حس و پێزانین: بێ (هەست) بچوورە ژوورەوە، واتە بەجۆرێک کە کەس پێت نەزانێ، ئێسقان (با).
هەستار: ز. فرمێسک.
هەستان: لە زەوی ڕاست بوونەوە و سەر پێ کەوتن.
هەستاندن: ڕاستکردنەوەی شتێک و هێنانە سەر پێی. بێدار کردنەوەی نووستوو.
هەستانەوە: چاکبوونەوە لە نەخۆشی. بریتییە لە دەوڵەمەند بوونەوە دوای نابووتی.
هەستکار: ئەو شتەیە لە گیانداردا کە هەست بەشت دەکا (حاسة).

هەرمێن: بازارگەرمی شتێک: ئەمرۆ برنج زۆر بەهەرمێنە واتە بردوی هەیە، یا فلان کچ بەهەرمێنە، واتە داواکەری زۆرە.
هەرە: خشتی ریزکراو لەسەر شان. دیواری تیغە. مشار سەردی کەر (د).
هەرەپۆیە: د. کەلەشێرێکە کە پۆپنەی وەک مشار وابێ.
هەرەت: کاتی پێگەیشتنی شت: هاوین (هەرەت)ی میوەیە، یا نەریمان (هەرەت)ی ژن هێنانیەتی. هەل و پەرژان: هەرچەند دەکەم (هەرەت)م نییە واتە هەلم نییە و نام پەرژێت.
هەرەدزالە: هەرەدزەلە.
هەرەزدلە: توولەزەرە.
هەرەشە: ترساندنی یەکێک بەوتار یا بەکردار، (هەرەشەکردن) هەرەشە.
هەرەشە و گورەشە: هەرەشەی یەک لەسەر یەک.
هەرەکان و مەرەکان: جۆرە یارییەکە منداڵان دەیکەن و، لەگەڵ یارییەکەدا ئەم وتەیە دەڵێن.
هەرەکردن: ریزکردنی خشت لەسەرشان. برینەوەی دار بەمشاری هەرە.
هەرەماسی: جۆرە ماسییەکە کلکی وەک مشار وایە.
هەرەمە: گەنمێکە کە لەگەڵ دانەوێڵەی تردا تێکەڵ کرابێ.
هەرەهەر: تێخورین و قرەقرکردن بەسەر یەکێکدا.
هەریە: هارییە.
هەری: با. قور.
هەرز: د. هەرێز.
هەرزاڵ: کەپرێکی نزمە لە ماڵدا دەکرێ بۆ شت لەسەردانان، یا لەسەر نوستن.
هەرزالە: هەرزاڵ.
هەرزان: شتێکە لە کرین و فرۆتندا نرخی کەم بێ، (هەرزانبوون) کەمبوونی نرخی شت، (هەرزانکردن) کەمکردنی نرخی شت.
هەرزان بەها: شتی هەرزانی کەم نرخ. هەرزانجان.
هەرزانجان: کەسێکە شت بەهەرزان بفرۆشێ.
هەرزانی: کاتێکە شتی تێدا هەرزان بێ.
هەرزبوون: د. وێڵ بوون.
هەرزن: دانەوێڵەیەکی وردی لووسی بێ پێزە دەکرێ بەنان.
هەرزلهەرزل: شتی رزیوی هەلا هەلا.
هەرزە: مەردوومی هەڵەی چلفر.
هەرزەبێژ: کەسێکە کە هەمیشە قسەی هیچ و پووچ بکا.
هەرزەچەنە: د. هەرزەبێژ.
هەرزەکار: مەردوومی گەنج.
هەرزەکاری: دەمی گەنجی.
هەرزەکۆ: هەرزەبێژ.
هەرزەگۆیی: وتنی قسەی هیچ و پووچ.
هەرزەگی: د. هەرزەیی.
هەرزەل: د. هەرزاڵ.
هەرزەمەشق: نووسینی شت بەبێ مەبەست.
هەرزەنووس: کەسێکە کە شتی هیچ و پووچی بێ مەبەست بنووسێ.
هەرزەنویس: هەرزەنووس.
هەرزە و هۆرزە: د. کوروکاڵی هەرزە.
هەرزەوێژ: د. هەرزەبێژ.
هەرزەیی: هەڵەیی و جلفری.
هەرس: ورچ. هەرسی (د).
هەرسی: هـ. فرمێسک.
هەرشتە: نانێکی تەنکی نیوەبژرە دەجنرێ و دەکرێ بەچێشت.
هەرشتە بەترش: چێشتی هەرشتە.
هەرشەو: هەموو شەوێک.
هەرکۆ: هەرکوێ.
هەرکۆگە: هەرکوێ.
هەرگا: هەردەم.
هەرگاف: با. هەرگا.
هەرگیز: پیتی تێکراییە لە نەبوونیدا: (هەرگیز) لە خوێندن دەست هەڵناگرم.
هەرگیس: د. هەرگیز.
هەرلە: د. هەزارپێ.
هەرمان: فرمان (هـ). مان هەتا هەتایی.
هەرمەڵە: هـ. هێرۆ.
هەرمێ: میوەیەکی زەردی خڕی قنچکداری شیرینە.
هەرمێ باڵەکی: هەرمێیەکی گەورەی شینکاری درێژکۆلەیە.
هەرمێ پشکووان: مانگی مارت کە سی و یەک رۆژە.
هەرمیسک: چنگاڵ و رۆن.
هەرمێ شینکە: هەرمێ کێویلە.
هەرمێ کێویلە: جۆرە هەرمێیەکە کە لە دەشت و شاخ لە خۆیەوە روابێ.
هەرمێ گولاوی: جۆرە هەرمێیەکی بۆنخۆشی شیرینە.
هەروبار: هـ. داڵیت.
هەر و گیف: هەرەشە و گورەشە.
هەرە: پردەڵە (هـ). هەموو. زۆر.
هەرەس: پەڵەبەفرێکی گەورەی زۆرە کە بەقەد شاخەوە بێ و ببزوێ.
هەرەسبردن: هەرەسهێنان.
هەرەسهێنان: داخزان و رووخانی بەفری لاپاڵ و دارووخانی گەلێ شتی تر.

هەڤیر: ز. هەویر.

هەک: ز. وتەی سەرسووڕمان.

هەکە: ئەگەر (ز). خارشت.

هەگبە: خورجولکەیەکی دووتاییبیە دادەبەسترێ بەپاشکۆدا.

هەل: ڕێکەوتێکە کە قازانجێکی تێدا بکەی. نۆرە (د).

هەڵ: وتەیەکە دەچێتە سەر هێندێ وتەی تر، جووڵانەوەیەکی سەر بەرەوژوور دەگەیەنێ: (هەڵ)پەڕین، (هەڵ)ماڵین.

هەڵئاخنین: هەڵاخنین.

هەڵئاوسان: هەڵاوسان.

هەلات: درۆی زل.

هەلاتلێدان: درۆی زلکردن.

هەڵاتن: دەرکەوتنی مانگ و ڕۆژ و ئەستێرە لە ئاسۆ. ڕاکردن لە ترساندا. کیفکردنی هەویر. پەڕینی نێر لە مێ: ئەسپەکە لە ماینەکە هەڵات. تەواوبوونی ماوەی شت: ژنە تەڵاقدراوەکە عدەی هەڵات.

هەڵاتە: هەویری هەڵاتوو.

هەلاج: کەسێکە کە لۆکە بەچەکە و کەوان بکاتەوە.

هەلاجی: کردنەوەی لۆکە بە چەکە و کەوان.

هەڵاخن: دەفرێکی چنراوە کە ئاخنرابێ لە شت.

هەڵاخنران: پڕبوونی دەفرێکی چنراوە لەو شتەی کە تێی دەکرێ.

هەڵاخنین: پڕکردنی ئەو دەفرانەی کە دەکشێن و پەستان و تێ ترنجاندنی بەجۆرێک کە هەڵبئاوسێ. بریتییە لە پڕ جوێنکردنی یەکێک: فیسار کەسیان (هەڵاخنی).

هەلار: د. شەقار، (هەلارهەلار) شەقارشەقار.

هەڵاژیان: پاڵکەوتن.

هەڵاژین: هەڵاژیان.

هەڵاش: زەل و گەڵایەکە کە لەسەر دارەڕاوە دابنرێ بەئەستووری.

هەلافێتن: ز. هەڵدانی شت سەرەوژوور.

هەڵاکان: د. هەناسەبڕکێ.

هەلاکەوتن: لاچوون.

هەڵاڵ: شتێکە دەکرێ بەپێستەوە بۆ ئەوەی زوو پێستە ڕن بکرێ.

هەڵاڵخانە: دەباخانە.

هەڵاڵە: هەڵاڵ. گوڵێکی جوانی بۆنخۆشی کوێستانییە. شتێکە هەنگ لە گوڵی دەگرێ و شانی پێ هەڵدەبەستێ. بانگەواز (د). تۆزی نێر و مێی ڕووەک بۆ متربەبوون.

هەڵاڵەبرمە: گیایەکی بەهارییە نێرکێکی درێژی هەیە گوڵێکی گەورەی سوور دەگرێ بنی پەڕەکانی لە دیوی ناوەوە ڕەشەو چاڵێکی سپی تێدایە.

هەڵاڵە کشکش: د. چۆپی و سەماکردن.

هەڵامات: هەڵامەت.

هەڵامسان: هەڵاوسان.

هەڵامەت: دەردێکە لەسەرماوە تووشی مەردووم دەبێ، ئاو بەلووتیادا دێتە خوارەوە.

هەڵامەتدار: کەسێکە کە تووشی هەڵامەت بووبێ.

هەڵاو: هالاو.

هەڵاواردن: جیاکردنەوە.

هەڵاواستن: هەڵواسین.

هەڵاواسین: هەڵاواستن.

هەڵاوسان: ئاوسان و بەرزبوونەوە.

هەڵاووردن: دەردی لێهاتن. هەڵهێنانی هێلکە. زانینی مەتەڵ.

هەڵاوورده: دەردی لێهاتن.

هەڵاوە: گیایەکی کوێستانییە لە بەرەزا دەچێ لەناو دەوەندا دەڕوێ.

هەڵاوە: هـ. جاو.

هەڵاوەستن: هەڵاوەسین.

هەڵاوەسراو: هەڵواسراو.

هەڵاوەسین: هەڵواسین.

هەڵاوەگێر: هەڵگێراوە.

هەڵاوێر: هەڵاواردنی بەرخ و مەر. یا کار و بزن.

هەڵاوێردن: هەڵاواردن.

هەڵاوێز: د. ئاوێزان.

هەڵاوێژان: هەڵاوێشتن.

هەڵاوێستن: با. هەڵواسین.

هەڵاوێشتن: خواردن و قووتدانی شتێک بەهەڵپە. دەرکردنی شتێک لە شتێک (استثناء).

هەڵاوێتین: هەڵاوێشتن.

هەڵاوێژتن: هەڵاوێتن.

هەڵئەنگووتن: پێ هەڵکەوتن لە ڕۆیندا.

هەلاهەل: گیاندارێکی زەهرداره. زەهری کوشندە.

هەلاهەلا: شتی لەتوپەت، (هەلاهەلابوون) لەتوپەتبوونی شت، (هەلاهەلاکردن) لەتوپەتکردنی شت.

هەلایهەل: گیانداری هەلاهەل.

هەڵایسان: هەڵگیرساندن.

هەلبچرین: د. هەڵپچرین.

هەڵبران: جوێبوونەوەی دووگیاندار لە یەک.

هەڵبرسقانن: د. ڕفاندنی شتێک لە یەکێک.

هەڵبرسکان: هەڵبزرکان.

هەڵبریان: د. هەڵبرین و بەرزکردنەوەی شتێک.

هەڵبرین: بەرزکردنەوەی شتێک. ڕاونان. هەڵدڕینی شت بەچەقۆ.

هەڵبرژان: د. هەڵقرچان لەبەر تینی گەرمی.

هەستکردن: سووسەکردنی شتی پەنهانی.
هەست و خوست: جووڵە و چپە، هەر لە نەبووندا بەکاردێنرێ: بێ هەست و خوست کردی بەژووردا، یا هەست و خوستی نییە.
هەستونیست: بریتییە لە هەموو دارایی مەردووم: (هەستونیست)ی فیسارم بەدەستە.
هەستە: ز. ئەستێ. چەخماخی جگەرە داگیرسان.
هەستم: د. هێواش: بەهەستەم واتە بەعاستەم.
هەستی: ئێسقان (ز). بوون (وجود).
هەستیف: ز. ئەستێوولک.
هەسردوە: هـ. خەسوو.
هەسس: د. هێز و تەوانایی.
هەسکۆ: با. ئەسکوێ.
هەسکوێ: یا. ئەسکوێ.
هەسکەهەسک: د. هەنک هەنک.
هەسکیان: د. هەنسکەبڕێ.
هەسنگ: ز. ئاسن.
هەسوورە: هـ. خەزوور.
هەسوون: ئەستوون. سونی تیغ بەهەسان.
هەسونیس: د. هەستونیست.
هەس و هۆڵ: د. خەست و خۆڵ.
هەسەر: هـ. ئێستر.
هەسەوبوون: د. خەستبوونەوە.
هەسێر: ئەستێڵ.
هەسێرە: ئەستێرە.
هەسێرەزێڕینە: هەسوونەزێرینە.
هەسێڵ: د. ئەستێڵ.
هەسی: د. خەستی.
هەسیرە: ئەستێرە.
هەش: ورج (هـ). خۆم.
هەشپش: ئەسپێ.
هەشپشی: هـ. هەشپش.
هەشت: ناوە بۆ ژمارەیەک کە لە ناوەندی حەوت و نۆدایە.
هەشتا: ناوە بۆ ژمارەیەک کە هەشت جار دەیە.
هەشتاڵوو: هـ. قۆخ.
هەشتاڵووکوت: د. قۆخی وشککراوە.
هەشتاو: کەسێکە کە پەلە بکا لە کارێکدا.
هەشتاوی: پەلە و دەست و برد.
هەشتتیر: دەمانچەیەکە کە هەشت گوللە بخوا.
هەشت دان: شەشپەڕ.
هەشتگۆشە: شتێکە کە هەشت سووچی بێ.
هەشتەم: شتێکە کە لە پایەی هەشتدا بێ.
هەشتەمین: هەشتەم.
هەشتهەمین: هەشتەمین.
هەشتێ: ز. هەشتا.
هەشت یەک: لە هەشت بەش بەشێک.
هەشتیەکی: هەشت یەکێکە کە ژن لە کەلەپووری مێردی منداڵداری دەیبا.
هەشتی: هەشتگۆشە.
هەشتیر: هەشتتیر.
هەشەکە: د. هەڕەشە.
هەشین: ز. شین. شینایی.
هەشینبوون: ز. سەوزبوونی گیا.
هەفت: ل. حەوت.
هەفتا: حەفتا.
هەفتانە: حەفتانە.
هەفتە: حەفتە.
هەفتەکێش: حەفتەکێش.
هەفتەیی: ل. حەفتەیی.
هەفتیار: ل. کەمتیار.
هەفسار: ز. هەوسار.
هەڤشی: ز. شوێنێکە پەرژین کرابێ بۆ وڵاخ تێکردن.
هەفکین: ز. پەینکە.
هەخووری: ز. سابرێنی پیر.
هەڤ: با. هاو.
هەڤاڵ: با هەڤاڵ.
هەڤاڵ: ز. هاودەم.
هەڤبەر: با. هاوتا.
هەڤبەهر: ز. شەریک.
هەڤدە: ز. حەڤدە.
هەڤراز: با. هەوراز. دەستەچەپ.
هەڤرازی: با. هەورازی.
هەڤران: با. باراش.
هەڤرست: با. دارێکە وەک سنەوبەر بەڵام ئەم زۆر بەرز نابێتەوە.
هەڤرنگ: برنگ.
هەڤرە: ز. وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (پێکەوە) و (تێکرا).
هەڤریشم: ز. ئاوریشم.
هەڤلنگ: با. ئاوەلزاوا.
هەڤۆتن: فێربوون.
هەڤۆک: با. ڕستە.

هەڵپەرداوتن: کۆکردنەوە و ڕێکخستنی ناوماڵ. بەچاوەوەکردنی شت و زیان پێگەیاندنی. هەڵپاچینی لقوپۆپی دار و درەخت.
هەڵپەڕاندن: سەماکردن بەگیاندار. پەڕاندن و لێکردنەوەی کەمێک لە شتێک بەنهێم: لە بەردەکەیدا تۆزێکی لێ هەڵپەڕاند.
هەڵپەرداپەڕ: هەڵپەڕ و داپەڕ.
هەڵپەڕکێ: هەڵپەڕینی چەند کەسێک بەڕیز.
هەڵپەڕ و داپەڕ: هەڵبەز و دابەز.
هەڵپەڕ هەڵپەڕ: هەڵپەڕ و داپەڕ.
هەڵپەڕین: خۆ هەڵخستنەوە لە خۆشیاندا. جوێبوونەوەی تەڵەزمێک لە شتێکی ڕەق.
هەڵپەرست: کەسێکە بۆ قازانجی خۆی هەرگیز هەل لە دەست نەدا.
هەڵپەساردن: پاڵدانی شتێک بەشتێکی تردەوە لەسەرباری درێژی بۆ ئەوەی کە نەکەوێ.
هەڵپەسارده: هەڵپەسێرراو.
هەڵپەسێرراو: شتێکە کە پاڵ درابێ بەشتێکی تردەوە.
هەڵپەل: دارێکە هەڵپاچرابێ تا نزیک تەوقەسەرەکەی بۆ ئەوەی ڕاست هەڵچێ.
هەڵپەنمان: هەڵناوسان.
هەڵپەنمانن: د. داچڵەکاندن.
هەڵپەنمین: د. داچڵەکین. ناوسان.
هەڵپێچ: لوولدانی سەری (بن تیک) و درروونی.
هەڵپێچان: خڕ هەڵدانی بەری میوە: ترۆزی و خەیارەکە بەریان (هەڵپێچاوە). تەنگەتاوکردنی یەکێک لەسەر شتێک: قەرزار (هەڵی پێچاوم). هەڵپێچکردنی کاڵا. نەمانی شتێک لە ئارادا: خوا ئەم دەور و دوکانە (هەڵپێچێ).
هەڵپێچران: تەنگەتاوکردنی یەکێک لەلایەن یەکێکی تردەوە: نەریمان چاک لێی هەڵپێچراوە.
هەڵپیچیاگ: د. هەڵپێچراو.
هەڵپێچیان: د. هەڵپێچران.
هەڵپێکان: ئەلقەریزکردنی دەرگا. هەڵپێچان.
هەڵپێکران: داخرانی ئەلقەریزی دەرگا و شتی تر.
هەڵپێکیان: د. هەڵپێکران.
هەڵپیت: هەڵپەل.
هەڵپیتاندن: هەڵپاچینی درەخت. هەڵجیپاندن.
هەڵتراندن: هەڵدان و هەڵکێشانی یەکێک بەدرۆ و نارەوا.
هەڵترنگانن: د. هەڵتوزانن.
هەڵتروشکان: چیچکە کردن و خۆ کزۆڵە کردن.
هەڵترەکان: د. هەڵپچڕان.
هەڵترەکیان: د. هەڵترەکان.
هەڵتلۆپان: هەڵتلۆپین.
هەڵتلۆپین: بریتییە لە مردن، ئەم وتەیە بۆ سووکی دەوترێ.
هەڵتلیشان: دڕانی شت لە ڕاستی سەربەرەوژوور.
هەڵتلیشاندن: دڕاندنی شت لە ڕاستی سەربەرەوژوور.
هەڵتۆڕان: هەڵتیزان.
هەڵتۆڕاندن: هەڵتیزاندن.
هەڵتوروشکان: هەڵتروشکان.
هەڵتۆقان: هەڵتۆقین.
هەڵتۆقیاگ: د. هەڵتۆقیو.
هەڵتۆقیان: د. هەڵتۆقین.
هەڵتۆقین: بەرزبوونەوەی شوێنێک لە ئەندام بەهۆی زەبر پێ گەیشتنییەوە. سەر دەرهێنانی کارگ و دومەڵان لە زەوی.
هەڵتۆقیو: شوێنێکە کە هەڵتۆقیبێ.
هەڵتووتان: چیچکەکردن.
هەڵتووتیان: د. هەڵتووتان.
هەڵتووران: هەڵتۆڕان.
هەڵتووراندن: هەڵتۆڕاندن.
هەڵتووزان: هەڵخلیسکان.
هەڵتووزیان: د. هەڵتووزان.
هەڵتەقان: هەڵپچڕانی دروومان. لەیەک کەوتنی دوو شت: ئەو دوو ئۆتۆمۆبیلە بەیەکدا (هەڵتەقان).
هەڵتەقیان: د. هەڵتەقان.
هەڵتەقین: هەڵتەقان.
هەڵتەکان: هەڵوەشان. سوختبوونی یەکێک لە دارایی: فیسار کەس (هەڵتەکاوە) واتە هیچی نەماوە.
هەڵتەکاندن: هەڵوەشاندن. دارایی نەهێشتن بەیەکێک و سوختکردنی. تەتەڵەکردنی برنج و تووتن و شتی تر بەسینی یا بەلەنگەری. ڕاوەشاندنی هێندێ شت. هەڵپچڕاندن.
هەڵتەک و پەڵتەک: زۆر هەڵگرتن و دانانی شتێک.
هەڵتەک و داتەک: بەرزبوونەوە و نزمبوونەوەی شتی سەرپشتی وڵاخ.
هەڵتەک هەڵتەک: تەکەتەککردنی ئەندام و کاڵای مەردووم لە ڕۆیندا.
هەڵتەکیان: د. هەڵتەکاندن.
هەڵتەکین: هەڵتەکان.
هەڵتیزان: ڕاکردن و جووتە وەشاندنی گوێدرێژ.
هەڵتیزاندن: هەڵتیزان.
هەڵجووزان: د. هەڵتووزان.
هەڵجیپاندن: سازکردن و قوتکردنەوە و پێکهێنانی شت بەکەموکوڕی.

هەڵبڕژیان: د. هەڵبڕژان.

هەڵبرنگان: هەڵبڕنگان.

هەڵبڕینگان: هەڵبرنگان.

هەڵبزرکان: ڕەنگ پەڕینی مەردووم لە ترسا یا لە تەریقیدا. زەرد و سیسبوونی سەوزایی. تێکچوونی شیر.

هەڵبــژاردن: پەسندکــردنی شــتــێک لەناو چەند شــتــێکدا و هەڵگرتنی.

هەڵبژاردە: شتی یەکەیەکەی پەسندکراو.

هەڵبژانن: د. هەڵبژاردن.

هەڵبژنیاگ: د. هەڵبژێردراو.

هەڵبژنین: د. هەڵبژاردن.

هەڵبژیاگ: د. هەڵبژنیاگ.

هەڵبژێراو: شتی هەڵبژاردە.

هەڵبژین: د. هەڵبژاردن.

هەڵبگاردن: هەڵبوواردن.

هەڵبلۆقان: هەڵبلۆقین.

هەڵبلۆقین: جووڵانەوەی گیاندار لەسەر زەوی وەک جووڵانەوەی ماسی لەسەر زەوی و مار لەپاش سەر پانکردنەوەی.

هەڵبلۆقینەوە: هەڵبلۆقین.

هەڵبلووقانەوە: هەڵبلۆقینەوە.

هەڵبورنگان: ڕەوینەوەی هەور و نەمانی باران.

هەڵبوواردن: بوواردن و پەڕاندنی شتێک لەناو چەند شتێکدا ناو بەناو.

هەڵبوون: داگیرسان.

هەڵبەت: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە شوێنێکدا کە مایەی شتێک دیار نەبێ: تەلەفۆنم کرد بۆ ماڵی فلانەکەس کەچی جوابیان نەبوو، تۆش دەڵێیت هەڵبەت لەوێ نەبوون.

هەڵبەتە: هەڵبەت.

هەڵبەز و دابەز: خۆبەرزکردنەوە و بازدەڵبازدی گیاندار.

هەڵبەزهەڵبەز: هەڵبەز و دابەز.

هەڵبەزینەوە: بەرزبوونەوەی شتێک بەهۆی کەوتنی لە شتێکی ترەوە بەنهێم.

هەڵبەست: شتی درۆی دروستکراو. شیعر.

هەڵبەستراو: وتاری درۆی ڕێکخراو. گۆڕێکە کە بەبەرد بەرز کرابێتەوە لە زەوی. چەفتە و مشکی و هێندێ شتی ترە کە ڕیشووەکەی بادرابێ. شیعر.

هەڵبەستن: ڕێکخستنی قسەی درۆ. بەرزکردنەوەی گۆڕ بەبەرد. بادانی ڕیشووی قەراغی چەفتە و مشکی و شتی تر. ڕێکخستنی شیعر.

هەڵبەستنەوە: گرتنەوەی شوێنی شکاو لە ئەندام.

هەڵبەستە: هەڵبەستراو.

هەڵبەسە: د. هەڵبەستە.

هەڵبەسیاگ: د. هەڵبەستراو.

هەڵپاچان: گیایەکی بەهارییە وەک سێپەڕە وایە بەکوتراوی لەگەڵ ڕۆندا تێکەڵ دەکرێ بۆ کەچەڵی زۆر باشە.

هەڵپاچین: بڕینی لقی قەدی دار و درەخت. کورتکردنەوەی مووی گیاندار بەمەقەست.

هەڵپچڕان: لەیەک بەربوونی شتی درواو.

هەڵپچڕاندن: لەیەک بەردانی شتی بەیەکەوە درواو یا بەیەکەوە نووساو بەنهێم.

هەڵپچڕاوی: عاستی هەڵپچڕانی شت.

هەڵپچڕکان: هەڵوەرین.

هەڵپچڕکاندن: هەڵوەراندنی پەڕەی گوڵ و گەڵای درەخت و گیا.

هەڵپچڕین: هەڵپچڕاندن.

هەڵپچوڕکان: هەڵپچڕکان.

هەڵپچوڕکاندن: هەڵپچڕکاندن.

هەڵپرچانن: هەڵپرووسکاندنی شتێک لە دەست یەکێک.

هەڵپروزقانن: هەڵپرووسکاندن.

هەڵپروسقاندن: هەڵپرووسکاندن.

هەڵپرووسکاندن: فڕاندنی شتێک لە دەست یەکێک.

هەڵپڕووزان: نیوە سووتانی هێندێ شت: لفکەکە یا گەنمەکە یا گۆشتەکە (هەڵپڕووزا).

هەڵپڕووزاندن: نیوە سووتاندنی هێندێ شت.

هەڵپڕووزانن: هەڵپڕووزاندن.

هەڵپڕووکان: هەڵپڕووزان.

هەڵپڕووکاندن: هەڵپڕووزاندن.

هەڵپڕژان: بڵاوبوونەوەی پڕیشکی ئاو بەهۆی شتێکەوە کە تێی کەوێ.

هەڵپڕواندن: پڕواندنی گوڵی گەنم و جۆ و هێندێ شتی تر بەسەربەکدا.

هەڵپڕوانن: د. هەڵپڕواندن.

هەڵپڕیواندن: هەڵپڕواندن.

هەڵپزگران: بزرکانی شیر.

هەڵپشافتن: هەڵفلیقان. هەڵگلۆفتن.

هەڵپشاوتن: هەڵپشافتن.

هەڵپشکووتن: هەڵپەڕینی وردە برین بەئەندام.

هەڵپلۆخان: داپلۆخان.

هوڵپلۆسکانن: د. کوشتنی گیاندارێک.

هەڵپلۆسکیاگ: د. گیانداری مردوو.

هەڵپــە: پەلەپەلکردن لە خــواردن و کــاروباردا، (هەڵپــەهەڵپ) هەڵپەی یەک لەدوای یەک.

هەڵدێر: هەڵدێرگە.
هەڵدێران: کەوتنەخوارەوە لە شوێنی بەرز.
هەڵدێراو: گیاندارێکە کە لە بەرزییەکەوە کەوتبێتە خوارەوە.
هەڵدێرگە: جێی سەختی زۆر لێژ.
هەڵدێریاگ: د. هەڵدێراو.
هەڵدێریان: د. هەڵدێران.
هەڵڕژان: ڕژانی شت سەربەرەوخوار بەهوروژم.
هەڵڕژاندن: هەڵڕشتن.
هەڵڕژاو: شتێکە کە بەهوروژم هەڵڕژابێ.
هەڵڕژیاگ: د. هەڵڕژاو.
هەڵڕژیان: د. هەڵڕژان.
هەڵڕشتن: ڕشتنی شت بەهوروژم.
هەڵڕوانین: ڕوانین و حاوبڕینە شت بەبەرزی.
هەلز: ز. هەڵز.
هەڵز: گـیـایەکی کـوێـسـتـانـیـیـە دەدرێ بەئاژاڵ و بەرزە وڵاخ و ڕۆنەکەی دەگیرێ بۆ کوشتنی کرمی برینی ئاژاڵ و، بەناسکی دەخورێ.
هەڵزران: د. جۆشدانی شتێک لەسەر ئاگر.
هەڵزڕان: هەڵتلیشان.
هەڵزڕاندن: هەڵتلیشاندن.
هەڵزرنگانن: د. هاندانی یەکێک لەسەر شتێک.
هەڵزریان: د. جۆشدان.
هەڵزلەپان: هەڵزلەپین.
هەڵزلەپین: ئاوسان و سووربوونەوە و بلۆقکردنی ئەندام.
هەڵزنین: هەڵگەڕان بەقەد شتدا.
هەڵزووران: هەڵپڕووزان.
هەڵزەقینەوە: هەڵبەزینەوە.
هەڵژلێویان: د. هەڵشێوانی شتێک. پێچخواردن.
هەڵژماردن: ژماردنی شت یەکەیەکە .
هەڵژماردە: شتی ژمێراو. شتی هەڵبژاردە.
هەڵژمێرراو: شتێکە کە ژمێررابێ. شتی هەڵبژێرراو.
هەڵسان: ڕاستبوونەوەی گیاندار بۆ سەرپێ. بریتییە لە بەرز بوونەوە و بەخۆداهاتنی سەوزی. بریتییە لە هاتن و زۆر بوونی ئاوی چەم. ڕەقبوونی چووکی نێر.
هەڵساندن: ڕاستکردنەوەی گیاندار.
هەڵسانن: هەڵساندن.
هەڵسانەوە: کەوتنەوە سەرپێی نەخۆش. بریتییە لە دەوڵەمەندبوونەوەی کەسێک کە هەژار کەوتبێ.
هەڵسپاردن: هەڵپەساردن.
هەڵسپێریاگ: د. هەڵپەسێرراو.
هەڵستان: هەستان.
هەڵسووڕان: چەرخین و خولاندنەوەی شت. ئامادەبوونی کارێک.
هەڵسووڕاندن: خولاندنەوەی شت. ئامادەکردنی کارێک.
هەڵسووڕیان: د. هەڵسووڕان.
هەڵسەنگاندن: تاقیکردنەوەی سووکی و قورسی شت بەبەرزکردنەوەی.
هەڵسەنگانن: هەڵسەنگاندن.
هەڵشاخان: تووڕەبوون و شاتاندن بەسەر یەکێکدا.
هەڵشاخین: هەڵشاخان.
هەڵشڵنگاندن: لاف لێدان بەکردنی کارێک و تەواونەکردنی: خۆی هەڵشڵنگان و کەچی هیچیش.
هەڵشنگاندن: هەڵشڵنگاندن.
هەڵشلەپاندن: هەڵگوشین و بەیەکدادانی شت.
هەڵشماردن: د. هەڵژماردبن.
هەڵشەنگاندن: هەڵشڵنگاندن.
هەڵشێلان: شێلانی شت بەسەر یەکدا.
هەڵشێوان: تێکەڵاوبوونی شت بەسەر یەکدا. تێکچوونی دڵ.
هەڵشێواندن: تێکەڵاوکردن.
هەڵشێوانن: هەڵشێواندن.
هەڵشێویان: د. هەڵشێوان.
هەڵفرتاندن: د. دەست پێوەنان و دەرکردن.
هەڵفڕاندن: باڵ پێگرتنەوەی باڵدار. بریتییە لە ئاوارەکردنی یەکێک لە جێ و ڕێی خۆی.
هەڵفرهەڵفر: باڵەفرە کردنی باڵدار .
هەڵفڕین: باڵگرتنی باڵندە و کەوتنە حەوای.
هەڵفریوان: هەڵخەڵەتان.
هەڵفریواندن: هەڵخەڵەتاندن.
هەڵفلێقاندن: د. هەڵفلیقاندن.
هەڵفلیقاندن: شێواندن و گوشینی شت بەسەر یەکدا.
هەڵفلیقاوە: شتێکە کە بەسەر یەکدا فلیقابێتەوە.
هەڵفلیقیاگ: د. هەڵفلیقاوە.
هەڵفلیقیان: د. فلیقانەوەی شت.
هەڵقاچین: هەڵپاچین.
هەڵقرچان: کرژبوونی شت لەبەر تینی گەرمی.
هەڵقرچاندن: لێو هەڵقورتاندن لە یەکێک.
هەڵقرچاو: شتێکە کە کرژ بووبێ لەبەرتینی گەرمی. لێوێکە کە هەڵقورتابێ.
هەڵقرچیاگ: هەڵقرچاو.
هەڵقرچیان: د. هەڵقرچان.
هەڵقڵتیان: د. جۆشخواردنی شتی شل.

هەلچ: هـ. قارچک.

هەڵچرچان: هەڵقرچان.

هەڵچرچاو: د. شتێکە چرچ بووبێ.

هەڵچرچیاگ: د. هەڵچرچاو.

هەڵچرچیان: د. هەڵچرچان.

هەڵچنراو: چەند شتێکە کە لەسەر یەک ریز کرابێ. شتێکە کە چنرابێتەوە.

هەڵچنیاگ: د. هەڵچنراو.

هەڵچنین: دانانی چەند شتێک یەک لەسەر یەک و چین لەسەر چین. چنینەوەی شتی رژاو لەسەر زەوی بەدەست یا بەدەندووک.

هەڵچۆ: مەردوومی تێهەڵچۆ.

هەڵچۆڕان: هاتنەخوارەوەی شتی شل لە دەفری سەر بەرەوخوارکراو.

هەڵچۆڕاندن: خوارکردنەوەی دەفر بۆ هاتنەخوارەوەی شتێکی شل لێی.

هەڵچۆڕیان: د. هەڵچۆڕان.

هەڵچۆڕین: هەڵچۆڕان.

هەڵچۆقان: هەڵچۆقین.

هەڵچۆقین: هەڵ لەرزین لە سەرماندا.

هەڵچوون: هەڵکفان و بەرزبوونەوەی شتی شل لەسەر ئاگر لە کاتی قوڵپدانیدا. بازدبردن بەسەر ئەو کەسەی کە لە یاریدا دەبێ، بەرزبوونەوەی دار و درەخت. بریتییە لە تووڕەبوون.

هەڵچەرخان: وەرچەرخان.

هەڵچەرخاندن: وەرچەرخاندن.

هەڵچەرخیان: د. هەڵچەرخان.

هەڵچەرخین: هەڵچەرخان.

هەڵچەقین: چوونی درک و دەرزی بەئەندامدا.

هەڵخراندن: خرهەڵدانی هێندێ شت بەدەست وەک کفتە و سەلکە ترخینە. بریتییە لە پێکهێنانی هێندێ شت بەپەنهانی.

هەڵخرِیاگ: د. هەڵخراو.

هەڵخریان: د. هەڵخران.

هەڵخزان: هەڵخلیسکان.

هەڵخزیان: د. هەڵخزان.

هەڵخزین: هەڵخزان.

هەڵخستن: بڵاوکردنەوەی شتی تەڕ بۆ وشکبوونەوەی. هەڵدانی میچ لە یاریدا. فڕێدانی شت. دروستکردن و بەرزکردنەوەی خانوبەرە: وەستاکە ئەم خانووەی جوان (هەڵخستووە).

هەڵخستنەوە: قونەکردن و هەڵپەڕین لە خۆشیاندا: فیسار کەس لە خۆشیاندا هەر خۆی (هەڵدەخاتەوە).

هەڵخلاتن: خرەخرکردن بەشت. هەڵخراندن.

هەڵخلەتان: هەڵخەڵەتان.

هەڵخلەتاندن: هەڵخەڵەتاندن.

هەڵخلیسکان: خزانی پێ لە شوێنی خز.

هەڵخلیسکاندن: خزاندنی پێی یەکێک.

هەڵخواز: هەڵپەرست.

هەڵخوراندن: خوراندنی شوێنێک لە ئەندام بەتوندی.

هەڵخۆزانن: د. هەڵبەزاندنەوە.

هەڵخۆزتن: د. هەڵبەزینەوە.

هەڵخۆزین: د. هەڵخۆزتن.

هەڵخۆستن: د. هەڵخۆزتن.

هەڵخۆندن: وتنی شتی خراپ بەسەر یەکێکدا.

هەڵخۆنن: هەڵخۆندن.

هەڵخەڵەتان: فریوخواردنی مەردووم.

هەڵخەڵەتاندن: فریودانی یەکێک بەقسەی درۆ.

هەڵداشتن: خستنە خوارەوەی شتێک لە بەرزییەکەوە.

هەڵدان: فڕێدانی شت بۆ لای ژوورەوە. ژمارەکردنی شت لەدوای یەک بەناوبردنیان: فیسار کەس چی بەسەر هاتبوو هەمووی (هەڵدا). مەدحکردنی یەکێک بەدرۆ بۆ لاسدانی. هاتنە قسەی یەکێک بەبێ ئەوەی رووی تێ بکرێ: تا لێت نەپرسن لە هیچ قسەیەکدا (هەڵمەدەرێ).

هەڵدانەوە: لابردنی سەری شتی داپۆشراو. پەیدابوونەوەی برین یا نەخۆشی کۆن. سەوزبوونەوەی دار و درەخت و شینایی کۆن لەسەر ریشەکەیانەوە.

هەڵدران: درانی شت لە باری درێژی.

هەڵدراوی: عاستی هەڵدرانی شت.

هەڵدریاگ: د. هەڵدراو.

هەڵدریان: د. هەڵدران.

هەڵدرین: درینی کاڵا لەسەر باری درێژی. هەڵکەندنی زەوی بەدرێژی و قووڵی.

هەڵدرواو: شتێکە لە راستە دروابێ.

هەڵدروو: هەڵدرواو: هەڵدرووی کە واتە بیکە بە هەڵدروو.

هەڵدروون: لەیەکدانی پارچەی کاڵا بەتەقەڵ لەسەر شان.

هەڵدورواو: هەڵدرواو.

هەڵدوریاگ: د. هەڵدرواو.

هەڵدوروون: هەڵدروون.

هەڵدوریان: د. هەڵدروون.

هەڵدورین: هەڵدروون.

هەڵدۆشین: دۆشینی مەمکی ئافرەت.

هەڵدوورین: هەڵدورین.

هەڵکەنراو: شتێکە کە لەبن دەرهێنرابێ.
هەڵکەنن: د. هەڵکەندن.
هەڵکەنیاگ: د. هەڵکەنراو.
هەڵکەوت: ڕێکەوت.
هەڵکەوتن: هەڵئەنگوتن. ڕێکەوتن. پەیدابوونی شتێک لەناو چەند شتێکی تردا زۆر بەباشی.
هەڵکەوتوو: شتێکی زۆر چاکی نایابە لەناو چەند شتێکی تردا.
هەڵکەوتە: هەڵکەوتوو.
هەڵکەهەڵک: هەنکە هەنک.
هەڵکێشان: دەرهێنانی شتێک لە شتێکی تر بەنهێم. هەڵدانی یەکێک بەدرۆ بۆ لاسدانی. بەرزکردنەوەی شتێک لە چاڵایییەوە بۆ بەرزی.
هەڵکێشیان: د. هەڵکێشان.
هەڵگرتن: گرتنی شتێک بەدەست و بەرزکردنەوەی. هەڵکێشانی مووی دەموچاو بەکشتەک. ڕەدوخستنی ئافرەت بەدزی کەسوکارییەوە لەلایەن دۆستییەوە بۆ ئەوەی مارەی بکا. کردنی شاف بەکۆمدا.
هەڵگرتنەوە: سڕینەوەی شتی نووسراو. هەڵگرتنی مەڕ و بزنە بۆ کار و بەرخێک کە دایکیان نەمابێ.
هەڵگرتەیی: تیلکردنی هەڵمات بەجۆرێک کە لە زەوی بەرزبێتەوە.
هەڵگران: داگیرسان و گڕگرتنی ئاگر. بریتییە لە دەولەمەندبوونی یەکێک زووبەزوو: فیسار کەس زوو (هەڵگرا).
هەڵگرسان: هەڵگیرسان.
هەڵگرساندن: هەڵگیرساندن.
هەڵگرسانن: هەڵگیرساندن.
هەڵگرسیاو: د. هەڵگیرساو.
هەڵگوتن: مدح.
هەڵگۆزان: هەڵگۆزین.
هەڵگۆزین: هەڵێنجانی ئاو لە بیر یا لە حەوز.
هەڵگۆستن: هەڵگۆزین.
هەڵگوشین: گوشینی شت پڕ بەچنگ .
هەڵگولۆفتن: گوشین و بەیەکدادانی شت بەدەست.
هەڵگولۆفین: هەڵگولۆفتن.
هەڵگوواستن: هەڵگۆزین.
هەڵگەڕان: هەڵچوون بەقەد دار و درەخت و شوێنی بەرزدا.
هەڵگەڕاندنەوە: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت. دەرکردنی یەکێک لەژێر فەرمانی یەکێک.
هەڵگەڕانەوە: ئەم دیو ئەودیوبوونی شت. ئاوڕدانەوەی گیاندار بەمڵا و بەمڵا یا دەرچوون لەژێر فەرمانی یەکێک.
هەڵگەڕاوە: شتێکە کە هەڵگەڕابێتەوە .
هەڵگێڕانەوە: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت. پەشیمان کردنەوەی یەکێک لە یەکێک .
هەڵگێڕ و داگێڕ: ئەم دیو ئەودیوکردنی شت.
هەڵگێڕ و وەرگێڕ: هەڵگێڕ و داگێڕ.
هەڵگیرسان: داگیرسانی ئاگر و چرا. بریتییە لە دەست پێکردنی جەنگ و هەرا.
هەڵگیرساندن: داگیرساندنی ئاگر و چرا. بریتییە لە دامەزراندنی جەنگ و هەرا.
هەڵگیران: ڕەدووکەوتنی ئافرەت بۆ پیاو.
هەڵگیراو: شتێکە کە هەڵگیرابێ. ئافرەتی ڕەدووکەوتوو.
هەڵگیریاک: د. هەڵگیراو.
هەڵڵا: هەرا و هوریا، (هەڵڵا هەڵڵا) هەرا و هوریای زۆر.
هەڵڵمبلڵم: ڕۆیشتن پێ بەپێ بەم ڕەنگە پاژنەی ئەو پێیە کە دەیگوێزێتەوە بینووسێنیت بەپەنجەی ئەوی ترەوە.
هەڵلووشان: هەڵلووشین.
هەڵلووشین: هەڵمژینی شت بەدەم بەلووت بەجۆرێک کە دەنگی لێوەبێ.
هەڵلەرزین: لەرزین لە سەرما یا لە ترسا.
هەڵم: شتێکە وەک دوکەڵ لە تەڕی و گەرمی پەیدا دەبێ.
هەڵمات: شتێکی خڕی لووسی پچکۆلانەیە لەبەرد یا لە شووشە منداڵ یاری پێ دەکات.
هەڵماتان: د. هەڵماتێن.
هەڵماتێن: یاری کردن بەهەڵمات.
هەڵماسیان: د. هەڵاوسان.
هەڵماسین: د. هەڵماسیان.
هەڵماڵران: گورجبوونەوەی داوێن و دەرەلنگی کاڵا.
هەڵماڵیان: د. هەڵماڵران.
هەڵماڵین: گورجکردنەوەی قۆڵی کاڵا یا داوێن و دەرەلنگ.
هەڵماو: ئاوێکە کە بەهەڵم گیرابێ (ئاوی مقطر).
هەڵمژاردن: هەڵژماردن.
هەڵمژتن: هەڵمژین.
هەڵمژین: هەڵلووشینی شت بەدەم یا بەلووت بەتوندی.
هەڵمان: هەڵئاوسان.
هەڵمساو: هەڵئاوساو.
هەڵمشتن: هەڵمژتن.
هەڵملیسان: ماچکردن بەتاسە و هەڵمژینەوە.
هەڵملیسین: هەڵملیسان.
هەڵمەت: پەلامار.
هەڵمەتبردن: پەلاماردان.

هەڵقلیشان: لەتبوونی دار لەباری درێژی.
هەڵقلیشاندن: لەتکردنی دار لە باری درێژی.
هەڵقورتان: خۆقوتکردنەوە و تێچوون لە کارێکدا.
هەڵقورتاندن: لچ خوارکردنەوە لە یەکێک بەمۆرییەوە.
هەڵقورتیان: د. هەڵقورتان.
هەڵقوڕاندن:خواردنەوەی شتی شل بەرەنگێک کە دەنگی لێوەبێ.
هەڵقوڕانن: د. هەڵقوڕاندن.
هەڵقولان: هەڵقولێن.
هەڵقولتان: د. هەڵقورتان.
هەڵقولتیان: د. هەڵقولتان.
هەڵقولیان: د. هەڵقولان.
هەڵقولێن: هاتنەدەرەوەی ئاو لە زەوی بەقولپ. بریتییە لە پەیدابوون و قوتبوونەوەی یەکێک کوتوپڕ: ئەوە لە کوێوە (هەڵقولایت).
هەڵقون هەڵقون: قونەقونکردنی گیاندار.
هەڵقونیان: د. پەیدابوونی شتێک کوتوپڕ .
هەڵقونین: خۆهەڵخستنەوە و قونەکردن .
هەڵقەمچان: خواربوونەوە و هەڵگەڕانەوەی شت.
هەڵقەندن: هەڵکەندن.
هەڵکالان: هەڵشاخان.
هەڵکالیان: د. هەڵکالێن.
هەڵکالێن: هەڵشاخان.
هەڵکرچان: هەڵقرچان.
هەڵکرچاندن: هەڵقرچاندن.
هەڵکرچیان: د. هەڵکرچان.
هەڵکرد: گوزەران و ڕابواردن: ئەمە بازاڕم بێ (هەڵکرد)م نابێ.
هەڵکردن: داگیرساندنی چرا و ئاگر. پەیابوونی با: ڕەشەبا (هەڵی کرد). هەڵدان و بلاوبوونەوەی بەیداخ. لاودانی ئاو لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر: ئاوەکە (هەڵکەرە) سەر مەرەزەکە. کۆکردنەوەی بەن و دەزوو لەسەر شتێک. گوزەرانکردن: لەگەڵ تۆ (هەڵناکەم). گورجکردنەوەی شت: داوێنت (هەڵکە).
هەڵکڕاندن: خوراندنی شوێنێک بەنینۆک بەجۆرێک کە کرەی لێوە بێ. بریتییە لە زانینی شتێکی کەم لە باسێکی نووسراوی گران: تۆزێکم لە دەرسەکەم (هەڵکڕان). پەیداکردنی شتێکی کەم بەچنگەکرێ: بەشی گوزەرانی ئیمرۆم (هەڵکڕان).
هەڵکرن: ز. هەڵکەندن.
هەڵکریان: د. هەڵکردنی ڕیس.
هەڵکزان: سووربوونەوەی شت لەسەر ئاگر.

هەڵکزاندن: سوورکردنەوەی گۆشت و دووگ لەسەر ئاگر.
هەڵکزانن: د. هەڵکزاندن.
هەڵکزیان: د. هەڵکزان.
هەڵکشان: بەرەوژووربوونەوەی شت .
هەڵکشاو: بریتییە لە مەردوومی بالابەرز. شتی هەڵکێشراو.
هەڵکشاوی: ئەلفێکی پچکۆلەیە لەسەر پیتێکی عەرەبی دادەنرێ کە ئەلفی بەددەمەوە بێ.
هەڵکشیان: د. هەڵکشان.
هەڵکفان: هەڵزلەپین و ئاوسانی جەستە. هەڵاتن و بەرزبوونەوەی هەویر. هەڵچوونی چێشت لەسەر ئاگر.
هەڵکفاندن: بەئەسکوێ هەڵگرتن و تێکردنەوەی شتێک کە لەسەر ئاگر هەڵچێ .
هەڵکفانن: د. هەڵکفاندن.
هەڵکفیان: د. هەڵکفان.
هەڵکفین: هەڵکفان.
هەڵکلاشیان: د. هەڵکلاشین.
هەڵکلاشین: د. هەڵکڕاندنی جەستە.
هەڵکنیاگ: د. هەڵکەنراو.
هەڵکوتان: شوشتنی کالا بەگرمۆلەیی و کوتانی بەسەر شتێکدا. هەڵکوتانە سەر شتێک.
هەڵکوتاندن: شوشتنی کالا بەهەڵگلۆفتنی و دانی بەشتێکدا.
هەڵکوتانن: د. هەڵکوتاندن.
هەڵکوتانەسەر: پەلاماردان و چوونە سەر شتێک بەچالاکی.
هەڵکوت هەڵکوت: خۆکوتان و هاتن لە ڕێیەکی دووردەوە بۆ مەبەستێک.
هەڵکوتیان: د. هەڵکوتان.
هەڵکوڕووزان: هەڵپڕووزان.
هەڵکوڕووزاندن: هەڵپڕووزاندن.
هەڵکوڕووزانن: هەڵکوڕووزاندن.
هەڵکولۆشاندن: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکولۆشانن: د. هەڵکولۆشاندن.
هەڵکولۆشیان: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکولۆشین: د. هەڵکۆڵین.
هەڵکۆڵین: هەڵکەندنی شتێک بەقوولی.
هەڵگەڕاننەوە: د. هەڵگەڕاندنەوە.
هەڵکەفت: د. هەڵکەوت.
هەڵکەفتگ: د. هەڵکەوتوو.
هەڵکەفتن: د. هەڵکەوتن. هەڵەنگووتن.
هەڵکەندن: دەرهێنانی شتێک لە شتێک بەنهێم. کۆڵینەوە و هەڵگێڕانەوەی هەموو شتێک. نووسین لەسەر مۆر.

هەڵوێستان: هەڵوەستان.
هەڵە: گیاندارێکە کە لە کاروباردا لەبەر تێ نەبینی تێ بکەوێ.
بێژنگ و قەلبیری شاش. شتی ناڕاست.
هەڵهاتن: هەلاتن.
هەڵهاتوو: هەلاتوو.
هەڵهانین: هەڵهێنان.
هەڵهانینەوە: هەڵهێنانەوە.
هەڵهاووردن: هەڵهێنانی شت.
هەڵهاووردنەوە: هەڵهێنانەوە.
هەڵهاویشتن: هەلاویشتن.
هەڵهاوێتن: هەلاویستن.
هەڵەباش: گیانداری هەڵەی جلفڕ.
هەڵەبوون: ڕێ ونکردن.
هەڵەپاس: سەگی هەڵەوەڕ.
هەڵەت: شوێنی سەخت لە شاخ.
هەڵەتانج: باڵندەیەکی ئاوی سوور و سپی زۆر جوانە لە قاز پچووکتر و لە مراوی گەورەترە.
هەڵەخەرج: د. مەردوومی دەست بلاو.
هەڵەداوان: ڕۆینی بەپەلە و پەشۆکاوی.
هەڵەرە: د. هەلووکێن.
هەڵەشە: هەڵەباش.
هەڵەشەیی: جلفڕی گیاندار.
هەڵەفە: قوڵفە.
هەڵەق مەلەق: د. هەللەق مەللەق.
هەڵەک: ز. ئەلقەی ئاسن و شتی تر.
هەڵەکار: کەسێکە لە کاروباریدا هەڵەی زۆربێ.
هەڵەکردن: پەلەپەلکردن. غەلەتکردن: هەڵەت زۆرە لە نووسیندا یا لە قسەکردندا یا لە ژماردندا.
هەڵەکۆک: گیایەکی بەهارییە گەلای وەک بی وایە بنکێکی شیرینی خۆشی هەیە.
هەڵەکە: د. هەلەکەسەما.
هەلەکە سەما: مشکگرە.
هەڵەگەڕ: د. کەسێکە کە زۆر بگەڕێ و ڕێی بکەوێتە هەموو شوێنێک.
هەڵەم: ترێیەکە کە دەنکەکەی ناوبەناو گەورە نەبووبێ و، بەووردی مابێتەوە.
هەڵەمکردن: وەرینی بەرسیلە لە کاتی ڕشانەوەیدا.
هەڵەموت: کێوی زۆر سەختی هەزار بەهەزار.
هەڵەموور: با. ژیلەمۆ.
هەڵەنگووتن: هەڵئەنگوتن.

هەڵەودان: د. هەڵدانەوە.
هەڵەوگەڕ: هەڵەوگێڕ.
هەڵەوگەڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
هەڵەوگەڕیان: د. هەڵگەڕانەوە.
هەڵەوگێڕانەوە: د. هەڵگێڕانەوە.
هەڵەوهاووردن: د. هەڵهێنانەوەی شت بەهێڵنج.
هەڵەوەڕ: سەگی هەڵەپاس. بریتییە لە مەردوومی دەم پیسی بێ شەرم.
هەڵەوەڕی: زۆر وتن بەبێ شەرمانە.
هەلهەلووک: با. بەلاڵووک.
هەلهەلە: جۆرە قریوەیەکە ژنان لە شاییدا دەیکێشن.
هەلهەلەکێش: کەسێکە لە شاییدا هەلهەلە بکێشێ.
هەلهەلەکێشان: قریوە کێشان لە شاییدا.
هەڵەهەڵ: قسەکردن بەپەلە و دەنگی بەرز.
هەڵهێنان: بەرزکردنەوەی پێڵووی چاو. کردنی هێلکە بەجووجەڵە بەهۆی کڕکەوتنی باڵندەوە لەسەری یا بەهۆی ماکینەوە. دۆزینەوەی قسەی ناو دڵ و شتی شاراوە: ئەوی لە دلمایە یا ئەوی لە مستمایە (هەڵی بێنە).
هەڵهێنانەوە: برینی ملیوان و نافەک بەمەقەست. ڕشانەوە و هێنانەوەی خواردنی دەروون.
هەڵهێنجان: هێنانە دەرەوەی ئاو لە بیر بەدۆڵچە و گوریس.
هەڵەیی: تێ نەبینی لە کاروباردا.
هەلیسکان: هەڵخلیسکان.
هەلیسە: ل. هەریسە.
هەڵێنجان: هەڵهێنجان.
هەلینگ: دەرەلنگی دەرپێ.
هەڵیتر: هەڵیترگ.
هەڵیترگ: کارووش.
هەڵیت و پەڵیت: د. خلێت و پلێتی ناو ماڵ.
هەڵیز: هـ. مەشکە.
هەڵیزەبڕە: هـ. مەشکەدڕە.
هەلیلە: جۆرە دەرمانێکی تفت و تاڵی ڕەوانی گەرمیانییە. جۆرە گیایەکی بالا بەرزە شتێکی درێژکۆلەی دانە دانە دەگرێ، ددانی پێ دەناژنرێ.
هەلین: هەڵهێنان.
هەڵێن: کۆڵ.
هەم: دیسان.
هەمار: د. عەمار.
هەماراو: د. عەماراو.
هەمارکردن: د. عەمارکردن.

هەڵمەتدان: هەڵمەتبردن.

هەڵمەتدەر: کەسێکە کە هەڵمەت بەرێ.

هەڵمەتەکاسە: بریتییە لە مەردوومی خۆ تێ هەڵقورتێن لە هەموو کارێکدا. بریتییە لە مەردوومی زۆرخۆری چنۆک.

هەڵمەقۆ: جۆرە یارییەکە بەهەڵدان و گرتنەوەی چەند بەردێکی ورد دەکرێ.

هەڵمەقووت: قووتدانی شتی گەرم.

هەڵمەڵە: ھ. هێرۆ.

هەڵمیزان: بەپێوە میزکردنی هێندێ گیاندار بەقەد شتێکی بەرزدا.

هەڵمیزتن: هەڵمیزان.

هەڵنان: هەڵپەساردن. مەدحکردن.

هەڵناوین: د. هەڵسوونی شتێک لە شتێک.

هەڵنج: د. هێڵنج.

هەڵنگافتن: با. هەڵەنگوتن.

هەڵنوارین: هەڵڕوانین.

هەڵنۆشین: د. خواردنەوەی شتی شل .

هەڵنوتن: هەڵەنگوتن.

هەڵنووزان: لە خوا پادانەوە لەگەڵ نووزە و دەست بەرزکردنەوە و چاو برینە ئاسمان.

هەڵنیشتن: خۆ کزۆڵەکردن و سنگنانە زەوی باڵندە لە شەودا.

هەڵۆ: باڵندەیەکی ڕاوکەری دڕی گۆشتخۆری تیژ باڵە.

هەڵوا: حەڵوا.

هەڵواستن: هەڵواسین.

هەڵواسران: بوونی شت بەجۆریک کە هەڵواسرابێ.

هەڵواسراو: شتێکە کە هەڵواسرابێ.

هەڵواسین: بەندکردنی شتێک بە بەرزییەکەوە.

هەڵوایی: حەڵوایی.

هەڵۆدان: د. هەڵدانەوە.

هەڵۆدرین: هەڵدرین.

هەڵۆرک: د. جولانەی گوریس یا دار یا ئاسن.

هەڵۆڵ: شتی بۆشی کلۆر.

هەڵوو: هەڵووژەڕەشە.

هەڵووجە: هەڵووژە.

هەڵووچکە: هەڵوو.

هەڵووچە: ھ. هەڵووژە.

هەڵووربلوور: یارییەکی منداڵانەیە بەدانیشتنەوە بەریز قاچ درێژ دەکەن یەکێکیان بەقاچی هەموویاندا دەماڵێ و دەڵێ: (هەڵووربلوور تەکامە، زەرد و سوور و شەمامە، ئاوەبەرە، دەنکەزەرە، پێ لابەرە، مێخم کوتا، مێخ هەڵبەزی، تیکەی ڕاستم ئەوەی گەزی) ئینجا لەسەر قاچی کامیان بڕایەوە ئەو قاچە هەڵدەکێشرێ تا دوایی.

هەڵوورکە: د. دیلانێ.

هەڵووژە: میوەیەکی خڕی مزری ناوڕەقی زەرد یا مۆرە.

هەڵووژەڕەشە: جۆرە هەڵووژەیەکی ڕەشباوە.

هەڵووژەزەردە: جۆرە هەڵووژەیەکی زەردە.

هەڵووژە سیقەتۆرەیی: جۆرە هەڵووژەیەکی سەوزکاری گەورەی مزری ڕەقە.

هەڵووشە: گوڵێکی کوێستانی بۆنخۆشی جوانە.

هەڵووشین: هەڵگوشین.

هەڵووک: دارێکی کورتی دادراوە، منداڵان لە یاری هەڵووکێندا بە(دار هەڵووک) پێیدا دەماڵن و لەسەر شار دووری دەخەنەوە.

هەڵووکان: د. هەڵووکێن.

هەڵووکێن: یاری کردن بەدار و هەڵووک.

هەڵوولین: ولینی شت بەسەر یەکدا بەزۆری.

هەڵۆهاوردن: د. ڕشانەوە و هێنانەوەی خواردن.

هەڵوەران: هەڵوەرین.

هەڵوەراندن: داتەکاندنی گەڵای درەخت و دەنکی هەنار و شتی تر.

هەڵوەرین: کەوتنە خوارەوەی گەڵاو بەری درەخت.

هەڵوەزانەوە: د. هەڵبەزینەوە.

هەڵوەزنین: هەڵوێزنین.

هەڵوەزینەوە: د. هەڵبەزینەوە.

هەڵوەژارتن: د. هەڵبژاردن.

هەڵوەسان: هەڵوەستان.

هەڵوەست: هەڵبەست. وێستانێکی کەم بەدیار شتێکەوە.

هەڵوەستان: وێستانی یەکێک بەپێوە لە بەردەمی یەکێکدا کە دانیشتبێ.

هەڵوەستن: هەڵبەستن.

هەڵوەستە: هەڵبەستە.

هەڵوەشان: لە یەکبوونەوەی پارچەی شت.

هەڵوەشاندن: هەڵدانەوەی جێگای داپۆشراو. لەیەککردنەوەی پارچەی شت. ڕاوەشاندن: دەست (هەڵ مەوەشێنە).

هەڵوەشاندنەوە: بریتییە لە تێکدانی کارێک.

هەڵوەشانن: د. هەڵوەشاندن.

هەڵوەشانەوە: بریتییە لە تێکچوونی کارێک.

هەڵوێزنین: کەلامەکردنی گوریس و بەستنی.

هەڵوێست: شوێنێکی تایبەتییە کە مەردووم تێیدا بوەستێ (موقف).

هەناسەسواربوون: بریتییە لە هەناسەبڕکێ.

هەناسەکێشان: هەناسە هەڵکێشان.

هەناسە هەڵکێشان: بردنە ژوورەوەی با بۆ ناودەروون. بریتییە لە خەفەتخواردن: فیسار کەس هەر (هەناسە هەڵدەکێشێ).

هەناف: با. هەناو.

هەناو: هێز و تەوانایی.

هەنجن: شـتی وردی جنراو، (هەنجن هەنجن) شـتی زۆر وردی جنراو.

هەنجنین: جنین و وردکردنی شت بەسەر یەکدا.

هەنجووجک: د. ناوکی هەرمێ.

هەنجیر: میـوەیەکی خڕی نەرمی زەرد یا مۆری شیرینە. درەختی هەنجیر.

هەنجیران: کاتی گەرمەی هەنجیر.

هەنجیرباوا: د. مۆز.

هەنجیرەودرە: هـ. باڵندەیەکە لە چۆلەکە گەورەترە هەنجیر دەخوات.

هەند: هێند.

هەندرێشـە: گـیایەکی بەهارییە لە پێچک دەچێ بەلام لقی زۆرە کەپێی دەڵێن قوڕادە.

هەندە: هێندە.

هەندەک: هێندێک.

هەندێک: کەمێک لە شتێک.

هەنسـک: هەناسە بەددم گـریانەوە، هەنسکە هەنسـک: هەنسکی یەک لەسەر یەک.

هەنسکەبڕکێ: هەناسەبڕکێ.

هەنسـکەبڕە: هەنسکەبڕکێ.

هەنسکەبڕێ: هەنسکەبڕکێ.

هەنک: شۆخی و گاڵتەچێتی.

هەنکەهەنک: نکەنک لەگەڵ هەناسەبڕکێدا.

هەنگ: جۆرە مێشـێکی گەورەی چزووداری زەردە شـەش قـاچی هەیە شـان هەڵدەبەسـتێ و هەنگوینی تێ دەکـات. جـۆرە کـرمێکە لە ناوەندی پێست و گۆشـتی ڕەشـەوڵاخ و وڵاخی یەکسم پەیا دەبێ لە پاشـا پێسـتـەکـە کـون دەکـا و باڵ دەگرێتەوە. هەند.

هەنگانە: دەیەکی هەنگە کـە ناغـا لە مـسکێنی دەسـێنێ یا بەهەنگوینی یا بەپارەیی.

هەنگاو: ماوەی هەردوو قاچ لە ڕۆیندا.

هەنگاوبردن: هەنگاونان.

هەنگاونان: ڕۆین بەهەنگاو، بریتییە لە پێشکەوتن لە کارێکدا: فیسار کەس (هەنگاوێکی باشی نا).

هەنگبڕ: کەسێکە کە بزانێ هەنگ ببڕێ. شتێکە لە ئاسن یا لە دار هەنگوینی پێ دەبڕدرێ.

هەنگبڕین: بڕینی شوێنی هەنگ بۆ دەرهێنانی هەنگوینەکەی.

هەنگخۆرکە: باڵندەیەکی پچووکی دەنووک درێژە وەک ماسیگرە عەودالی هەنگ خواردنە.

هەنگدان: کوورەی هەنگ.

هەنگدۆز: کەسێکە لە دۆزینەوەی پلوورەی هەنگی کێویدا پسپۆڕ بێ.

هەنگژاڵ: هەنگی پەروەردەی ناو شاخ.

هەنگڤار: ئێوارە وەختە.

هەنگڵ: گۆشەی هەمانە و جەواڵ. هەردوو باڵ و قۆڵی گیاندار تا شانی: کتێبەکە بخەرە بن (هەنگڵ)ت.

هەنگڵەشەلە: هەنگڵەشەلێ.

هەنگڵەشەلێ: قونەکردن و ڕۆین لەسەر یەک قاچ.

هەنگۆ: با. ئێوە.

هەنگوان: د. جۆرە گوڵێکی تۆپی باڵابەرزە.

هەنگۆر: هەنگوور.

هەنگوشت: ئەنگوشت.

هەنگوشتیلە: ئەنگوستیلە.

هەنگۆڵ: هەنگڵ.

هەنگولیسک: ئەموستیلە.

هەنگووچک: فەقیانە.

هەنگووچنە: د. کەندەسمە.

هەنگوور: ترێ.

هەنگوورە: د. جۆرە جاڵجاڵۆکەیەکە.

هەنگووڕێ مـەنگووڕێ: د. جـۆرە یاریـیەکـی دوو دەسـتـەیییـە منداڵان دەیکەن.

هەنگووژە: د. جەوی.

هەنگوون: هەنگوین.

هەنگوین: ڕەنگێکی شـیـرینی خـۆشـە هەنگ دەیکا تا شـانی هەڵبەستراوییەوە .

هەنگوینی بێ مـێش: بریـتـیـیـە لە دەسـتکەوتێکی بەنرخی بێ ئەرک.

هەنگە: با. هەنگۆ.

هەنگەبۆڵە: د. جۆرە هەنگێکی زلە کە هەنگوین ناکات.

هەنگەچینە: کەندەسمە.

هەنگەڕەشکە: جۆرە هەنگێکی وردی بەکارە.

هەنگەژاڵ: هەردێکە کە هەنگی زۆری تێدابێ. کووردی هەنگ. ناوی دێیەکە لە سنووری بانە.

هەنگەشەلە: هەنگڵەشەلە.

هەنگەشەلێ: هەنگڵەشەلێ.

هەنگەلان: خانووچکەیەکە پلوورە هەنگی تێدا دادەنرێ.

هەمارەپۆ: د. عەمارەپۆ.
هەماز: ل. منداڵدان.
هەمان: وتەیەکە بۆ شتێک بەکاردێنرێ کە لە ناوەندی قسەکەر و قسە بۆکراو لەوەپێش باس کرابێ و ناسرابێ: ئەو پیاوەی کەدوێ شەو هاتە لات ئێمشەو (هەمان) پیاو هاتە لای منیش. هەمووان.
هەمانە: پێستی دەرهاتووی خۆشکراوی مەڕ و بزنە کە شتی وشکی تێ دەکرێ.
هەمبان: هەمانە.
هەمبانە: هەمانە.
هەمبەر: بەرامبەر.
هەمبێز: ز. باوەش.
هەمپا: ز. بەرامبەر.
هەمتا: هاوتا.
هەمتایی: هاوتایی.
هەمتی: هەمدیسان.
هەمدەم: هاودەم.
هەمدەمی: هاودەمی.
هەمدیسرۆ: هەمدیسان.
هەمدیس: هەمدیسان.
هەمدیسان: دووبارە.
هەمدیسانەوە: هەمیسان.
هەمڕا: هاوڕێ.
هەمڕاز: هاوڕاز.
هەمڕایی: هاوڕێیی.
هەمرۆ: د. هەرمێ.
هەمرێشک: ئاژاڵی کەم شیر.
هەمزار: هاودەم.
هەمزەبەگی: جۆرێکە لە بەری دارمازوو.
هەمس: بزن و مەڕی ڕەش و سوور.
هەمسایە: دراوسێ.
هەمکە: د. حەمکە.
هەمنک: ئەو گوریسە کورتانەیە کە داوێنی دەواری پێ دەبەسترێ بەسنگەوە.
هەمووانی: بۆ گشتی (عمومی).
هەموو: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ داگرتنەوەی ئەفراد یا بەشەکانی شتێک: (هەموو) کەسێک دەمرێ، یا هەنارەکەم (هەموو) خوارد.
هەمە: ئێمە. هەموو: هەمەڕەنگ.
هەمهەمە: غەوغا.
هەمیان: د. هەمووان.
هەمی: ز. هەموو.
هەمیر: هـ. هەویر.
هەمیز: باوەش.
هەمیس: هەمیسان.
هەمیسان: هەمدیسان.
هەمیسانەوە: هەمیسان.
هەمیشە: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ تێکڕایی کات (عمومی زمان): (هەمیشە) دەخوێنمەوە.
هەمیشەبەهار: گوڵێکی زەردی پەڕە پەڕەی گەڵاپانی هەمیشە سەوزە.
هەمیشەوەدوی: د. ژنێکە کە زۆر شوو بکا.
هەمیشەیی: شتی بێ سەرەتا و بێ پایان .
هەن: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ بوونی چەند شتێک: گێلاس و ئاڵووباڵوو لە سلێمانی هەن.
هەنا: هێزی چاو و دەست: تاچاو (هەنا) دەکات سەوزییە، یا تا دەست (هەنا) دەکات کەڵەگەتە. ئارام: ئەم شەو (هەنا)م نەداوە.
هەنار: میوەیەکی خڕە بەقەد پرتەقاڵێک دەبێ ناوەکەی پڕە لە دەنکی خۆشی ئاودار. درەختی هەنار.
هەناردن: ناردن.
هەناردنەوە: ناردنەوە.
هەناسکەبڕکێ: هاژیان.
هەناسکەبڕە: هەناسکەبڕکێ.
هەناسکەبڕێ: هەناسەبڕکێ.
هەناسە: بایەکە کە بەدەم یا بەلووت وەربگیرێ.
هەناسەبڕکە: هەناسەبڕکێ.
هەناسەبڕکێ: هەناسکەبڕکێ.
هەناسەبڕە: هەناسەبڕکێ.
هەناسەبڕین: بریتییە لە لێدان لە یەکێک بەجۆرێک کە نەتوانێ هەناسە بدا. بریتییە لە کونبڕکردنی شوێنێک.
هەناسەدان: بردنەژوورەوە و هێنانەدەرەوەی با بەدەم یا بەلووت. بریتییە لە کەمێک پشوودان و حەسانەوە: دانیشە (هەناسەیەک) بدە. بریتییە لە هاتوچۆکردنی با لە شوێنێکەوە: پەنجەرەکە لە گەڵێ لاوە (هەناسە دەدا).
هەناسەدانەوە: دەرکردنی هەوا لە سی لە ڕێگای لووتەوە.
هەناسەدەرهاتن: هاتنەدەرەوەی هەناسە، ئەم وتەیە هەر لە نەفیدا بەکاردێنرێ: سەرمام بووە (هەناسەم دەرنایەت) .
هەناسەسارد: بریتییە لە مەردوومی کلۆڵی بەدبەخت.
هەناسەسوار: کەسێکە کە هەناسەی بەگران دەرچێ.

هەناسەسواربوون: بریتییە لە هەناسەبڕکێ.

هەناسەکێشان: هەناسە هەڵکێشان.

هەناسە هەڵکێشان: بردنە ژوورەوەی با بۆ ناوەدروون. بریتییە لە خەفەتخواردن: فیسار کەس هەر (هەناسە هەڵدەکێشێ).

هەناف: با. هەناو.

هەناو: هێز و تەوانایی.

هەنجن: شـتـی وردی جنراو، (هەنجن هەنجن) شـتـی زۆر وردی جنراو.

هەنجنین: جنین و وردکردنی شت بەسەر یەکدا.

هەنجووجک: د. ناوکی هەرمێ.

هەنجیر: میوەیەکی خڕی نەرمی زەرد یا مۆری شیرینە. درەختی هەنجیر.

هەنجیران: کاتی گەرمەی هەنجیر.

هەنجیرباوا: د. مۆز.

هەنجیردودرە: هـ. باڵندەیەکە لە چۆلەکە گەورەترە هەنجیر دەخوات.

هەند: هێند.

هەندرێشـە: گـیـایەکی بەهارییە لە پێـچک دەچێ بەڵام لقی زۆرە کەپێی دەڵێن قوراده.

هەندە: هێند.

هەندەک: هێندێک.

هەندێک: کەمێک لە شتێک.

هەنسـک: هەناسە بەددم گریانەوە، هەنسکە هەنسک: هەنسکی یەک لەسەر یەک.

هەنسکەبڕکێ: هەناسەبڕکێ.

هەنسکەبرە: هەنسکەبڕکێ.

هەنسکەبڕێ: هەنسکەبڕکێ.

هەنک: شۆخی و گاڵتەچێتی.

هەنکەهەنک: نکەنک لەگەڵ هەناسەبڕکێدا.

هەنگ: جـۆرە مـێشـێـکی گـەورەی چزووداری زەردە شـەش قـاچی هەیە شـان هەڵدەبەسـتێ و هەنگوینی تێ دەکـات. جـۆرە کـرمـێکە لە ناوەندی پێسـت و گـۆشـتـی ڕەشـەوڵاخ و وڵاخی یەکـسـم پەیا دەبێ لە پاشـا پێسـتـەکـە کـون دەکـا و باڵ دەگرێتەوە. هەند.

هەنگانە: دەیەکی هەنگە کـە ئاغـا لە مـسـکێنی دەسـێـنێ یا بەهەنگوینی یا بەپارەیی.

هەنگاو: ماوەی هەردوو قاچ لە ڕۆیندا.

هەنگاوبردن: هەنگاونان.

هەنگاونان: ڕۆین بەهەنگاو، بریتییە لە پێشکەوتن لە کارێکدا: فیسار کەس (هەنگاوێکی باشی نا).

هەنگبڕ: کەسێکە کە بزانێ هەنگ ببڕێ. شتێکە لە ئاسن یا لە دار هەنگوینی پێ دەبڕدرێ.

هەنگبڕین: بڕینی شوێنی هەنگ بۆ دەرهێنانی هەنگوینەکەی.

هەنگخۆرکـە: باڵندەیەکی پچووکی دەنووک درێژە وەک مـاسـیگرە عەوداڵی هەنگ خواردنە.

هەنگدان: کوورەی هەنگ.

هەنگدۆز: کەسێکە لە دۆزینەوەی پلوورەی هەنگی کێویدا پسپۆڕ بێ.

هەنگژاڵ: هەنگی پەروەردەی ناو شاخ.

هەنگڤار: ئێوارە وەختە.

هەنگڵ: گۆشەی هەمانە و جەواڵ. هەردوو باڵ و قۆڵی گیاندار تا شانی: کتێبەکە بخەرە بن (هەنگڵ)ت.

هەنگڵەشەلە: هەنگڵەشەلێ.

هەنگڵەشەلێ: قونەکردن و ڕۆین لەسەر یەک قاچ.

هەنگۆ: با. ئێوە.

هەنگوان: د. جۆرە گوڵێکی تۆپی باڵابەرزە.

هەنگۆر: هەنگوور.

هەنگوشت: ئەنگوشت.

هەنگوشتیلە: ئەنگوستیلە.

هەنگۆڵ: هەنگڵ.

هەنگولیسک: ئەموستیلە.

هەنگووچک: فەقیانە.

هەنگووچنە: د. کەندەسمە.

هەنگوور: ترێ.

هەنگوورە: د. جۆرە جاڵجاڵۆکەیەکە.

هەنگووڕێ مـەنگووڕێ: د. جـۆرە یـارییـەکـی دوو دەسـتـەییـیـە منداڵان دەیکەن.

هەنگووژە: د. جەوی.

هەنگوون: هەنگوین.

هەنگوین: ڕەنگێکی شـیـرینی خـۆشـە هەنگ دەیکا تا شـانی هەڵبەستراوییەوە .

هەنگوینی بێ مـێش: بریتـیـیـە لە دەسـتکەوتێکی بەنرخی بێ ئەرک.

هەنگە: با. هەنگۆ.

هەنگەبۆڵە: د. جۆرە هەنگێکی زلە کە هەنگوین ناکات.

هەنگەچینە: کەندەسمە.

هەنگەڕەشکە: جۆرە هەنگێکی وردی بەکارە.

هەنگەژاڵ: هەردێکە کە هەنگی زۆری تێدابێ. کوورەی هەنگ . ناوی دێیەکە لە سنووری بانە.

هەنگەشەلە: هەنگڵەشەلە.

هەنگەشەلێ: هەنگڵەشەلێ.

هەنگەلان: خانووچکەیەکە پلوورە هەنگی تێدا دادەنرێ.

هەنگەماڵ: د. شانی هەنگوین.

هەنگەوچنە: د. هەنگەچینە.

هەنگەوون: ه. گەوون.

هەنگێزە: هەنگڵی جەواڵ و تێر.

هەنگین: هەنگینێ.

هەنگینێ: ئەو حەلە: کەی ئیشەکەت تەواوکرد هەنگینێ منیش دێم.

هەنوکە: ئێستاکە.

هەنوون: چەورکردنی شوێنێک لە ئەندام بەرۆن یا بەدەرمان لەگەڵ دەست پێداهێنانیدا.

هەنەزا: منداڵی هەوێ.

هەنەزازا: منداڵی هەنەزا.

هەنەزاگ: د. هەنەزا.

هەنەهەن: هەنکە هەنک.

هەنیشک: ئانیشک.

هەنیە: ناوچەوان.

هەنێ: هەینی. شووتی. ئێستە. بڕوا. ئیتر. کوتوپڕ.

هەو: ئەو. حەو. جار: (هەو)ێک هاتم واتە جارێک. گەڕانەوە (د).

هەوا: هەوەس و ئارەزوو. کەمێک: هەوایەک دەنگ بەرزکەرەوە.

هەوا جیوە: ڕەگی درەختێکی کوێستانییە بەکوتراوی دەگیرێتەوە و دەخرێتە سەر برینی ناسۆر، زۆر باشە.

هەواخوا: د. لایەنگر: من (هەواخوا)ی تۆم.

هەواخوایی: لایەنگری.

هەواخۆر: بۆشاییەکە هەوای لێ بچێتە ژوورەوە.

هەوادار: شوێنی باگر.

هەوار: کۆمەڵە ماڵێکی دەوارنشین. هاوار (ز).

هەوارکردن: چوون بۆ هەوار.

هەوارگە: جێ هەوار.

هەوارۆ: جۆرێکە لە باڵۆرێ.

هەواکێشان: ئاوسان و هەوکردنی برین.

هەواگا: هەوادار.

هەواڵ: هاوەڵ. ئەحواڵ.

هەواڵپرسی: هەواڵ پرسین.

هەواڵ پرسین: پرسیارکردن لە چۆنێتی یەکێک لە ڕووی دۆستایەتییەوە.

هەوانتە: ئاوانتە.

هەوانتەچی: کەسێکە ماڵی مەردووم بخوا بەهەوانتە.

هەوانتەخۆر: هەوانتەچی.

هەوانچە: د. هەمانەی پچووک.

هەوانە: هەمانە.

هەوایی: کەسێکە کە ئارەزوویەک لە سەریدا بێ.

هەببوون: ز. بڕانەوەی شت.

هەوتاش: ز. سەرۆکی سەپان.

هەوجاڕ: هێڕدق.

هەودا: تاوی دەزوو یا بەن.

هەودان: ز. هەڵمەت بردنە سەر دوژمن.

هەور: تەمێکە هێندێ جار بەری ئاسمان دەگرێ و بارانی لێوە دەبارێ. شتێکی پفەڵە وەک پووشوو لە کەناری دەریا پەیدا دەبێ و وەک لفکە لەشی پێ دەشۆرێ. گۆم (ل).

هەوراز: شوێنێ سەر بەرەوژووری سەخت.

هەورازی: شوینی هەوراز.

هەوربردوو: جۆرێکە لە بەری دارمازوو وەک لۆکە وایە، ناوکێکی تێدایە لە (بەرەگەڵا) دەچێ. مەرەزە و گەنم و جۆیە کە هەور لێی دابێ و پووچی کردبێ.

هەور لەسەر: هەور و هەڵا.

هەورنگ: د. برنگ.

هەور و با: جۆرێکە لە بەری دارمازوو بەڵام بێ کەڵکە.

هەور و هەڵا: کاتێکە کە هەور بەری ئاسمانی گرتبێ.

هەورەبان: شوێنێکە لە خانوو بەپێپیلکە پێیدا سەر دەکەون بۆ سەربان.

هەورەبروسکە: هەورێکە کە بروسکەی لەگەڵ بێ.

هەورەتریشقە: بروسکەی ئاسمانە لەگەڵ گرمەی هەوردا کە لە شوێنێک بدا.

هەورێشم: ئاوریشم.

هەوێشە: ه. کەروێشک.

هەورێنک: هەورنگ.

هەوری: سرکەیی. سابرێن.

هەوریشم: ئاوریشم.

هەوزینگ: گیانەڵاو.

هەوسار: سەر کەللەیەکە کە بەڕەشمەوەبێ.

هەوش: بزنی ڕەش و سپی (ز). حەوش (د). باخچە (د).

هەوشان: گیایەکی گەڵاوردی زۆر تاڵە لە هاویندا بنج دەکا و لە پایزاندا دادەپاچرێ بۆ سووتاندن.

هەوشە: د. حەوشە.

هەوشەنگ: مەڕ و بزنێکە کە بەرخ و کاری مردبێ و هێشتا شیری مابێ.

هەوک: قورگ. ئەوک.

هەوکردن: ئاوسانی برین لە ناوەوە .

هەوگ: د. گەردن.

هەوگیان: هێوەرژن.

هەوڵ: تەقەلاو کۆشش بۆ شتێک.

هەوڵدان: تەقەلادان بۆ شتێک.

هەوڵە: د. ئاوڵە. مەرحەمە.

هەوڵەزلزڵە: د. ئاگرە. ئاتەشەک.

هەوڵەفەرەنگی: د. هەوڵەزلزڵە.

هەوڕ: دەفر و قاپی گڵێنی سوورەوەکراو.

هەوڕگەر: کەسێکە هەوڕ دروست بکا.

هەوە: ئێوە. هەوێ (د).

هەوەڕ: گۆزە و دیزەی دروست کراو کە دانرابن بۆ سوورکردنەوە.

هەوەس: ئارەزوو.

هەوەسار: د. هەوێ سار.

هەوەساری: د. هەوێ ساری.

هەوەسیاگ: د. حەپەساو.

هەوەسیان: د. حەپەسان.

هەوەڵ: یەکەمی چەند شتێک. سەرەتای شت.

هەوەڵ پایز: مانگی ئەیلوولە کە سی ڕۆژە.

هەوەڵ زستان: مانگی کانوونی یەکەمە کە سی و یەک ڕۆژە.

هەوهەو: دەنگێکە سوار لە کاتی ڕمبازیدا دەیڵێ بەهاوکاری خۆی.

هەوێ: ژنی مێرد.

هەویا: هیوا.

هەویان: هەیوان.

هەوێبار: هەوێسار.

هەوێباری: هەوێساری.

هەوێدار: هەوێبار.

هەوێدی: با. گەنمەزەرتکە.

هەوێر: جیاکردنەوەی کار و بەرخە دوای تێبەردان و شیر خواردنیان.

هەوێردە: د. باڵندەیەکی زۆر قەڵەوە کە پێی دەڵێن (کەرەواڵە).

هەوێرشێل: د. کەسێکە کە بەپارە هەویر بشێلێ بۆ نانەوا.

هەوێز: شوێنێکە لە قەراخ ماڵان کە لە بەهاراندا شەو ئاژاڵی تێدا مۆڵ دەدرێ.

هەوێس: هەوێز.

هەوێسار: ژنێکە کە هەوێی ببێ.

هەوێساری: ژیان لەگەڵ هەوێدا.

هەوێن: شتێکە دەکرێتە شیردوە بۆ ئەوەی کە ببێ بە پەنیر یا بە ماست.

هەوێنکردن: مەیاندنی شیر بەهەوێن.

هەوی: هەوێ (ز). مانگ.

هەویر: ئاردی بەئاوگیراوەی شێلراو.

هەویرترش: گونکە هەویرێکی کۆنی ترشاوە تێکەڵ بەهەویری تازە دەکرێ بۆ ئەوەی زوو هەڵبێ.

هەویردە: جۆرە مەلێکە لەناو دەغڵدا دەبێ.

هەویرشێل: هەوێرشێل.

هەویرواتا: گونکە هەویر.

هەویرەپتە: نان یا کولێرەیەکە کە باش نەبرژابێ.

هەها: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە ڕووی سەرسوورمانەوە و لەکاتی بیستنی قسەیەکدا وەک وتەی ئەها.

هەی: پیتی بانگکردنە بۆ نزیک: (هەی) بەقوربانت بم، یا (هەی) هاوار یا (هەیداد)، (هەی بێ داد). پیتی سەرسوورمان (ز). وتەیەکە دەوترێ بەقسە لەگەڵکراو لەکاتێکدا کە بڵێ: من نیم، واتە تۆ هەیت.

هەیاران: یاران. پاڕانەوەیەکە منداڵان لەکاتی بێ بارانیدا دەیڵێن بەکۆمەڵی و، دەڵێن: (هەیاران و مەیاران، یاخوا ببارێ باران)، لە هێندێ شوێنیش دەڵێن: (هەناران و مەناران، یاخوا دەکاتە باران، بۆ فەقیر و هەژاران).

هەیاسە: کەمەرەیەکی زێڕین یا زیوینە ژنان دەیبەستنە پشتیان.

هەیاهەیا: وتەیەکە لە یاری دوو دەستەییدا بەکاردێنرێ بەم ڕەنگە دوو دوو بەپەنهانی یەکی ناوێک لە خۆیان دەنێن، ئینجا کە دێنە بەردەمی وەستاکان، دەڵێن (هەیا هەیا) ئەمانیش دەڵێن لە خۆتان هەیا. ئەوانیش ئیتر لەبەر بوورە ناوەکان دەڵێن بەم ڕەنگە دەڵێن (کێ دەیەوێ ڕۆژ و کێ دەیەوێ مانگ) وەستاکانیش هەریەکە یەکێکیان هەڵدەگرن ئیتر بەم ڕەنگە هەتا هەردوو دەستەکە بەتەواوی هەڵدەبژێردرێ.

هەیبۆر: با. کاتی عەسر.

هەیتاهەیتا: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (خێراخێرا).

هەیتوهووت: شتی هیچ و پووچ.

هەیجوو: خوازبێنی.

هەیجوویی: د. هەیجوو.

هەیرۆ: وتەیەکە ژنان بەکاری دێنن لەکاتی داخ و خەفەت دەربڕینێکدا.

هەیف: با. مانگ.

هەیفک: مانگی یەک شەوە.

هەیڤی: با. ئومێد.

هەین: وتەیەکە قسەکەر بەخۆی و یەکێکی تری دەڵێ لە وەرامی کەسێکدا کە بڵێ: ئێوەهەن؟ واتە بەڵێ هەین.

هەینوو: ڕۆژی جومعە.

هەینە: د. هەینوو. هەنگینێ (د).

هەینێ: هەینوو.

هەینی: هەینوو. شووتی.

هەیوان: شوێنێکە لە خانوو کە ڕوویەکی لەسەرباری درێژی چۆڵ بێ و دیواری نەبێ و، لەسەر کۆڵەکە و نیرگەبێ.

هەیودجان: زلف.

هەیوێ: با. مانگی یەکشەوە.

هەیوی: د. مانگ کە چوار هەفتەیە.

هەیها: وتەی داخ و خەفەت: لە کاتێکدا کە خۆشەویستێکت بمرێ: هەیها کۆستێکی گران بوو.

هەیهای: هایها.

هەیهۆ: هەیهوو.

هەیهوو: وتەی وەڕسبوون.

هەیهە: وتەیەکە وڵاخی بەرزەی پێ لێ دەخوڕدرێ.

هەیەهەیە: هەیاهەیا.

هەیهەی: وتەی سەرسوڕمان لە شتێک: (هەیهەی) لە وەرامی یەکێکدا کە بڵێ ناخوێنم.

هەین: ز. بوون (وجود).

هێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی.

هێتوێن: با. توون.

هیتیو: هەتیوو.

هێجبی: هەیجوو.

هێجبیکەر: خوازبێنیکەر.

هجران: د. مایە و هۆی شت.

هیجرانی: جۆرە مقامێکی کوردییە .

هێجویی: هێجبی.

هیجویکەر: هێجبیکەر.

هیچتایەکی: د. هێشتا.

هێچک: د. هیچک.

هێدرە: گامێشی چوار ساڵە.

هێدی: شتی هێواش و لەسەرخۆ.

هێدی بوونەوە: هێواشبوونەوە.

هێدی کردنەوە: هێواشکردنەوە.

هێران: هارین.

هێر: ور.

هێرک: ل. شتومەکی ناوماڵ.

هێری: د. وتەیەکە لە ڕووی سووکییەوە مەردوومی پێ دەردەکرێ: (هێری) واتە ون بە.

هێری هێری: وتەیەکە منداڵان بەکاری دێنن لە ڕووی گاڵتە پێکردن و تەریقکردنەوەی یەکێکەوە.

هێرش: ڕۆیشتنی شت بەهوروژم و لێشاو.

هێرشبردن: ڕۆیشتن بەهوروژم و لێشاو.

هێرشهێنان: هاتنی شت بەزۆری و لێشاو.

هێرۆ: گیایەکی بەرزی گەڵاپانە گوڵێکی گەورە دەگرێ و، گەڵێ ڕەنگی هەیە، لەناو شیردا دەسووڕێتەوە بۆ چاو ئێشە، بنکەکەشی دەنرێ لە برین زوو دەری دەکات.

هێرۆن: ز. هێلکە و ڕۆن.

هێرە: با. ئێرە.

هێرەق: ئێرەق، (هێرەقبوون) ئێرەقبوون، (هێرەقکردن) ئێرەقکردن.

هێز: تەوانایی.

هێزا: د. نەعنا.

هێزدار: شتی بەهێز.

هێزگرتنەوە: پەیدابوونەوەی هێز.

هێزم: هـ. داری سووتاندن.

هێزمدان: د. جێگای داری سووتەنی.

هێزۆک: با. جۆلانەیەکە لە گوریس دروست دەکرێ بۆ لێ نیشتن.

هێزیانەوە: د. هێزگرتنەوە.

هێژ: ز. کاتی ڕابوردوو، چ دوور چ نزیک .

هێژا: با. مەردوومی بەرێز. شایستە (لایق). بەنرخ.

هێژان: ز. هێنانی شت بەو نرخەی کە پێی درابێ: ئەم قاڵییە ئەو پارەیە دەهێنێ کە پێی دراوە.

هێژایی: با. ڕێز.

هێژین: با. هاژیان.

هێس: د. هێز.

هێستر: ز. ئێستر.

هێسر: ئێستر.

هێسک: ئێسک.

هێش: مژان.

هێشتا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ نیشاندانی کردار یا وتارێک کە نەت کردووە یا نەت وتووە تا کاتی قسەکردنەکەت بەڵام لە نیازتدایە کە ئەو کردارە یا ئەو وتارە بکەیت، یا کردووشتە بەڵام تەواوت نەکردووە: قسەکەم (هێشتا) پێ نەووتووە، یا فرمانەکەم (هێشتا) نەکردووە، یا (هێشتا) لە کارەکە نەبوومەتەوە.

هێشتاکو: هێشتا.

هێشتاکوونێ: هێشتاکو.

هێشتاکی: د. هێشتاکو.

هێشتان: هێشتا.

هێشتاودکو: هێشتا.

هیشتر: حوشتر.

هێشتن: ڕێدان بۆ وتن یا کردنی شتێک.
هێشتنەوە: گلدانەوەی شت.
هیشخان: د. ژووری زەخیرە.
هێشرمە: هاشرمە.
هێشک: ئێشک.
هێشوو: قنچکێکە کە چەند دانە ترێ یا خورمای پێوەبێ.
هێشووکردن: گوڵەوەچینی.
هێشووکەر: گوڵەوەچن.
هێشە: هێش.
هێشەماڵ: د. خاکەنازێکی پچکۆلەیە ناوماڵی پێ پاک دەکرێتەوە.
هێڤار: ز. تێوارێ.
هیڤرست: ز. تووترک.
هێڤران: با. هەڤران.
هێڤین: با. هەوێن.
هێڤی: تکا (ز). هیوا (با).
هێقم: د. شتی گەورەی قایم.
هێک: با. هێلکە.
هێگ: ز. هێلکە.
هێل: حێل.
هێڵ: کێڕی جووت: خەتی سەر کاغەز.
هیلاک: ماندوو: هیلاکم با تۆزێ بحەسێمەوە. کەشەنگ: نەخۆشەکە هیلاکە، واتە کەس بەتەمای نییە.
هیلالی: تاقی سەر دەرگا و پەنجەرە کە بەکەوانەیی بێتەوە.
هێلان: هێشتن: (بهێڵە) قسە بکەم.
هێلانە: جێگایەکە باڵندەی دەشتی لە پوش و پەڵاش دروستی دەکات و بەشەو تێیدا هەڵدەنیشێ. کونێکە زەردەواڵە و زەردەزیرەشان و گەرای تێدا دادەنێن.
هێلانەدۆزە: هێلانەدۆزێ.
هێلانەدۆزێ: گەڕانی مریشک لە کاتی هێلکەکردندا بۆ شوێنێک کە هێلکەکەی تێدا بکات.
هێلانەشێوان: بریتییە لە سەر لێ تێکچوون و ماڵوێرانبوونی یەکێک.
هێلانەواز: گیاندارێکە کە هێلانەی لێ شێوابێ.
هیلانین: ز. بەرزکردنەوەی شت.
هیلاویستن: ز. هەڵواسین.
هێلک: دڵ: (هێلک)ت برن. خەسوو (ز).
هێلکان: مەنجەنیق.
هێلکاو: جۆرە چێشتێکە لە ئاو و هێلکە دروست دەکرێ.
هێلکردن: بیرکردنەوە و تێبینی و، هەر لە نەفیدا بەکاردێنرێ: فیسار کەس نە (هێلی کرد) و نەگفت جوێنێکی دا.

هێلکە: شتێکی سپی خڕی درێژکۆلەی توێکڵ ناسکە، ناوەکەی لە دوو ڕەنگ، ئاوی تێدایە، زەرد و سپی، لە باڵندە و هێندێ گیانداری تری مێینە پەیدا دەبێ و، بێچووی ئەو گیاندارە لەو هێلکەیە دێتەدی.
هێلکەدان: توورەکەیەکی درێژکۆلەیە لەناو سکی هێلکەکەردا هێلکەی تێدا بەرهەم دێ.
هێلکەڕێوی: گیایەکە بەرێکی خڕ دەگرێ ناژاڵ دەیخوات.
هێلکەشکانێ: د. هێلکەشکێنە.
هێلکەشکێنە: جۆرە یارییەکە بەهێلکە دەکرێ.
هێلکەشەیتانۆکە: جۆرە قەواغێکی ناو کولۆری سپی پچووکی دەشتییە، ناوەکەی کرمێکی تێدایە.
هێلکەکردن: دانانی هێلکە لەلایەن گیانداری هێلکەکەرەوە.
هێلکەکەر: باڵندەیەکە کە هاتبێتە هێلکە.
هێلکە و ڕۆن: خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە هێلکە و ڕۆنی داخکراو و ئارد.
هێلکە و کەرە: جۆرە خواردەمەنییەکە دروست دەکرێ لە هێلکەی کوڵاو و کەرە بەتێکەڵکردنیان.
هێلگ: د. ورگ.
هێلم: دەرمانێکە وەک کەتیرە دارتاش درزی داری پێ پڕ دەکاتەوە. ریسێکی ڕەنگکراوی خاوە لە هەودای تەونی قاڵی هەڵدەکێشرێ و بەچەقۆ دەبڕدرێ.
هێلمکاری: پڕکردنەوەی درزی دار بە هێلم.
هێڵنج: یەقدانەوەیەکی بەتەکانە کە لە دڵ تێکهەڵاتنەوە پەیدا ببێ.
هێڵنجدان: هاتنی هێڵنج.
هێلۆل: با. مەردوومی گاڵتە پێکراو.
هێلە: ز. ڕاوی پەلەور و ماسی.
هێڵە: د. هێلکە.
هێڵەپەپە: جۆرە کولێرەیەکە دروست دەکرێ لە هەوێرێک کە زەردێنەی هێلکەی تێکەڵ کرابێ.
هێلەساو: بەردێک یا تەختەیەکی لووسە گۆزە و دیز و سواغی پێ لووس دەکرێ.
هێلەساودان: لووسکردنی سواغ و گۆزە و دیزە بەهێلەساو.
هێلەساوکردن: هێلەساودان.
هێلەساوە: هێلەساو.
هێڵەک: شتێکی کون کونی زۆر سخە لە تەل، ناردی پێ دەبێژرێتەوە.
هێڵەکچی: کەسێکە کە هێڵەک دروست بکات.
هێڵەوەی: هـ. گاکۆتر.
هێلی فانک: با. ڕاوکەری مریشک.

هێلینک: با. هێلانه.
هێم: بنچینه و بناغه.
هێما: هێشتا.
هێمان: هێشتان.
هێمای: هێشتا.
هێمن: گیانداری هێدی لەسەرخۆ.
هێمنایەتی: هێمنی.
هێمن بوونەوە: هێدی بوونەوە.
هێمن کردنەوە: هێدی کردنەوە.
هێمنێتی: هێمنی.
هێمنی: هێواشی و لەسەرخۆیی.
هێمە: دار. چڵ و پۆپی درەخت.
هێنا: د. بیرکەوتنەوە.
هێنان: هانینی شتێک بۆ لای خۆت.
هێنانەجێ: بەجێ هێنانی فرمانێک.
هێنانەوە: گرتنەوەی ئەندامێکی شکاو یا لە جێ چوو. نانکردن بەتەنووری گەرم خێرا و دەستوبرد: تەنوور بەگەرمی (نەیهێنێتەوە) بەساردی نایهێنێتەوە. هێنانی شتێک بۆ لای خۆت جاری دووەم.
هێنانەوەجێ: گرتنەوەی ئەندام.
هێنجانە: سوێنە.
هێند: هێندە.
هێندویی: جۆرە ترێیەکە وەک بۆڵ مازوو بەڵام ئەم دەنکی گەورەترە.
هێندە: وتەیەکە نیشارەی پێ دەکرێ بۆ ئەندازەیەکی ئاشکرا: (هێندە)م بدەرێ، لە کاتێکدا کە بەدەست ئیشارە بکەیت بۆ ئەندازەیەک، یا (هێندە) بخۆ کە نەخۆش نەکەویت.
هێندێ: کەمێک لە شتێک: (هێندێ)کم بدەرێ.
هێنک: ز. فێنک.
هینگا: ز. وتەیەکە لە جێی وتاری (لەوکاتەدا) بەکاردێنرێ.
هێنگوور: دوای ئێوارێ.
هیوا: ئومێد.
هیوادار: خاوەن ئومێد.
هیواداری: ئومێدەواری.
هێوارە: ئێوارە.
هێواش: شتی هێمنی لەسەرخۆ: با. بارانەکە (هێواش)ە، (هێواشبوونەوە) هێدی بوونەوە، (هێواشکردنەوە) هێدی کردنەوە.
هێواشی: هێمنی و لەسەرخۆیی.
هێوان: د. هەیوان.

هێوربوونەوە: هێمن بوونەوە.
هێوەر: شووبرا.
هێوەرزا: منداڵی هێوەر.
هێوەرژن: ژنی شووبرا.
هێوەرەدزا: د. هێوەرزا.
هێوێن: هەوێن.
هێوی: ز. شتی شێدار.
هی: پیتی تەملیک واختصاص، ئەم ئەسپە (هی) نەریمانە و ئەوزینە (هی) ئەسپەکەیەتی.
هێی: وتەیەکە لەگەڵ تووڕەییدا بەکاردێنرێ بۆ یەکێکی سووکی بێ نرخ.
هیت: جووت: (هیت)م دەگەڕێ.
هیچ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی (شت): (هیچ)ت پێیە؟ واتە شتت پێیە. نەبوونی شت: تۆ پیاوێکی (هیچ)یت واتە پیاو نیت.
هیچتا: د. هێشتا.
هیچتاکێ: د. هێشتاکێ.
هیچک: چاکڵ.
هیچ و پووچ: شتی بێ نرخی بێ مایە.
هیچە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (هیچ)ی بەمانا شتی نەبوو: تۆ لە (هیچە) زوێر دەبیت.
هیر: گێژ و وێژ.
هیریار: با. دەفر.
هیروو: ه. هەڵووژەدڕەشە.
هیریاڵ: قاپوقاچاخی ناوماڵ.
هیز: حیز.
هیزار: چارەکەی کۆڵی ئافرەت.
هیزرە: شتێکی درێژکۆلەی پێچکەداری لێوداری دەم واڵە، لە قوڕ دروست دەکرێ، هیزەرۆنی لەسەر دادەنرێ. سایلۆ.
هیزە: پێستی خۆشکراوی بەساغی ددرهاتووی هێندێ گیاندارە کە ڕۆن و دۆشاوی تێ دەکرێ.
هیزەدان: شوێنێکی تایبەتییە لە قوڕ دروست دەکرێ بۆ تێدا دانانی هیزەی پڕ.
هیس: دووکەڵی نەوت.
هیشک: وشک.
هیڤ: ز. مانگێکە کە بەئاسمانەوەیە.
هیڤی: با. چاوەڕوانی کردن. هیوا.
هیک: هێلکە (ل). ناکاو: لە هیکرا ڕاپیەڕاندم، واتە لە ناکاو.
هیلکە: دەنگی پێکەنینی نزم. هیلکەهیلک: هیلکە یەک لەدوای یەک. هیلک و هووڕ: هیلکەهیلکی زۆر.

هیلیان: هـ. هێلانە.

هیم: ز. هێم.

هین: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە باتی شتێک کە ناوی نەزانیت یا نەتەوێت بیلێیت.

هینان: هێنان.

هینبوون: ز. فێربوون.

هینکرن: ز. فێرکردن.

هیهیکەرە: باڵندەیەکە وەک (شوان خەڵەتێنە) کە دەخوێنی دەڵێ (هیهی).

ی

ی: بۆ گەلێ مەعنا هاتووە (١) بۆ پاڵدان (نسبت)ی شتێک بۆ شوێنێک: شارەزوور(ی)، دیاربەکر(ی)، کرماشان(ی). (٢) بۆ تاقە یەکێک یا شتێک بەکاردێنرێ: لە هەر کەسە(ی) ژیر(ێ) و لە هەر شتە(ی) بیر(ێ) وەرگرە (٣) دەبێ بەڕاناوی لکاو بۆ تاکی نادیار (ضمیری مفردی غائب): کرد(ی)، برد(ی) خوێند (ی) (٤) دەبێ بەئیسمی مەوسول و جملەیەکی دەوێ کە لە دوایەوە بێ تا ببێ بەصلەی: دەرس(ێ) کە خوێندت پێیدا بچۆرەوە، کار(ێ) کە کردت بیبەردەسەر. (٥) دەکەوێتە ناوەندی (صفت وموصوف ومضاف ومضاف الیه) و، بەیەکیانەوە دەبەستێ: لیمۆ(ی) شیرین، دەرگا(ی) مزگەوت. (٦) دەنووسێ بەدوای صفەتەوە دەیکا بە(مصدر): شێت(ی)، ژیر(ی)، جوان(ی). (٧) پیتی ئیملایە دەبێ بەژێر بۆ پیتەکەی پێشی: گیرفان، سیروان، جیهان.

ێ: پیتێکە دەنرێ بەو کارانەی کە لە یاریدا دەکرێ و دەیانکا بە(مصدر)ی، یاری بوخچە بەگەردانێ، مەشکەژەنێ، قەلەمرداێ، هەنگڵەشەلێ، ئاشە بەتەندوورێ، دێمونالێ. پیتێکە تاقە یەک شت دەگەیەنێ: پیاوێ، بەردێ، دارێ، واتە یەک پیاو، یەک دار، یەک بەرد.

یا: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دوودڵی (تردد) لە ناوەندی دوو شتدا: ئەو تارماییییە (یا) زەلامە (یا) ولاخە. بەکاردێنرێ بۆ خاتر خۆیی (تخییر) لە ناوەندی کردنی دوو شتدا: (یا) دانیشە (یا) برۆ.

یابوو: ئێستر.

یاپراخ: چێشتێکە لە برنج و گەڵا مێو یا سڵق یا کەلەرمی پێچراوە دروست دەکرێ.

یاپنجی: قاپووتی ئەستووری ئاو دامانی.

یاتاخ: نوێن و بەرەیەکە کە تێیدا دەنوویت.

یاخۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ خاترخۆیی لە ناوەندیکردنی دوو شتدا: یا دانیشە (یاخۆ) برۆ.

یاخود: یاخۆ.

یاخە: یەخە.

یاخێتی: سەرکەشی و لە ئەندازە دەرچوون.

یاخی: گیانداریکی سەررەقە کە لە ئەندازەی خۆی دەرچووبێ، (یاخیبوون) سەرکەشی و دەرچوونی گیاندار لە ئەندازەی خۆی.

یاخیگەری: یاخێتی.

یاد: بیر و هۆش.

یاداشت: د. یادداشت.

یاداوەری: بیرکردنەوە لە کرداری جوانی یەکێک لە کۆبوونەوەیەکی تایبەتیدا.

یادداشت: نووسینێکە کە شتێکت بیر بخاتەوە.

یادکردن: بیرکردنی شتێک.

یادکردنەوە: بیرکەوتنەوەی شتێک.

یادگار: شتێکی جوانە کە یەکێک بیدا بەیەکێکی تر بۆ ئەوەی کە هەرچەند چاوی پێ کەوت خاوەنەکەی بێتەوە یاد.

یادگاری: بوونی شتێک لای یەکێک بەیادگار.

یادنامە: نامەیەکە کە شتێکت بیر بخاتەوە (مذکرة).

یار: هاودەمێکی زۆر خۆشەویست. پیتی کارکەر (فاعل)ە بەهەر ناوێکەوە نووسا دەیکا بەکارکەر: کڕ(یار)، جووت(یار)، فرۆش(یار)، بەخت(یار)، زان(یار).

یارا: دەسەڵات و تەوانایی: (یارا)ی ئەوەم نییە بێمە لات.

یاران: وتەیەکە مەردووم لەکاتی بیرکردنەوە لە قسەی یەکێکدا دەیڵێ لەبەرخۆیەوە (یاران) فلانە کەس ئەمڕۆ ئەو قسەیەی کە کرد دەبێ مەبەسی چی بێ.

یارد: ناوە بۆ ئەندازەیەک لە پێوانە کە سێ پێیە و پێیەکیش دوانزە ئینجە. ئارد.

یارده: یارد.
یارم: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ ناونجێتی شتێک لە ناوەندی دوو شتدا: (یارم) کوتر، واتە نیمچە کوترێک کە لە ناوەندی کوتری تەواو و چاوساغ بێ.
یارمباز: د. یارەمەز.
یارمەتی: یاریدە و کۆمەکی.
یارمەتیدان: یاریدەدان و کۆمەکی کردن.
یارمەتیدەر: کەسێکە کە یاریدەی مەردووم بدات.
یارۆ: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی شتێک کە نەتەوێ ناوی بڵێیت.
یاروو: خەیار.
یارەمەز: مەردوومی هەرزەی جلفڕ.
یاریە: یاریدە.
یاریەدان: یاریدەدان.
یاریەدەر: یاریدەدەر.
یاری: چەند کردەوەیەکی تایبەتییە بۆ ڕابواردن و خۆخلافانن دەکرێ، یاریدە (د).
یاریدە: یارمەتی.
یاریدەدان: یارمەتیدان.
یاریدەدەر: یارمەتیدەر.
یاریکردن: گەمە و ڕابواردن لەگەڵ یەکێک بەچەند کردەوەیەکی تایبەتی.
یاریکەر: کەسێکە کە یاری باش بکات.
یارییە: یاریدە.
یاریەدان: یاریدەدان.
یارییەدەر: یاریدەدەر.
یازدە: ناوە بۆ ژمارەیەک.
یازدەمین: شتێکە کە لە پایەی یازدەدا بێ.
یازدەهەم: یازدەمین.
یازدەهەمین: یازدەم.
یاس: د. تەلەبەرد. یاسەمەن (د).
یاسا: شەریعەت و قانون. ڕەوشت. باو.
یاساخ: قەدەغە.
یاساوڵ: پاسەوان.
یاسایی: قانوونی.
یاساین: فیقە.
یاسەمەن: درەختێکی گەڵاوردی پچکۆلەیە، گوڵێکی وردی سپی بۆنخۆش دەگرێ، دارەکەی دەکرێ بەدارجگەرە.
یاسەمین: یاسەمەن.
یاشرمە: هێشرمە.
یافت: د. نیشانە و بەڵگە.
یافتبڕین: د. نەهێشتنی نیشانەی شت.
یاقووت: بەردێکی ئاڵی زۆر جوانی بەنرخە.
یاقووتی: ناوە بۆ جۆرە ترێیەک. شتێکە کە ڕەنگی وەک ڕەنگی یاقووت وابێ.
یاقە: یەخە.
یاگە: هـ. جێگا.
یاڵ: شانی شاخ و گرد وتەپە. مووی پشت ملی وڵاخ.
یاڵگەنیگ: د. بریتییە لە کەچەڵ.
یام: یان.
یان: یا. ڕاناوی لکاوە بۆ (جمعی غائب) دەلکێ بەئاخری ناو و کرداری تێپەڕەوە: دایکیان، خواردیان.
یانزە: یازدە.
یانزەمین: یازدەمین.
یانزەهەم: یازدەهەم.
یانزەهەمین: یازدەهەمین.
یانە: هـ. خانوو.
یانێ: یەعنی.
یانی: یانێ.
یاو: تای نەخۆشی. ئاو.
یاوان: گەیشتنەجێ (هـ). بیابان (د)
یا و لەرز: تا و لەرز.
یاونیشان: شتێکە کە نیشانەی تابێ، وەک ئەو توێخەی کە لەسەر لێوی تاداردا پەیدادەبێ.
یاوس: ئاوس.
یاوە: د. ورێنە.
یاوەر: یاریدەدەر (معاون). مرافق.
یاوەرە: د. پزدان.
یاوەیاو: د. خاوەخاو.
یای: یایە. دوگمەیەکە لە هێندێ شتدا کە دەستی پێدا نرا لە خۆیەوە کار دەکات.
یایە: وتەیەکە کە بە ژنی سەرە دەوترێ بۆ گەورەیی.
یخ: وتەیەکە بزن و مەڕی پێ لێ دەخوڕدرێ. وتەیەکە حوشتری پێ یخ دەدرێ.
یخدان: بەزەویدادانی وشتر و ڕەشەوڵاخ.
یخە: یخ.
یخەلێکردن: بریتییە لە گرتن و ڕاپێچکردنی چەند کەسێک چنگ لەسەر شان.
تین: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(اسم مەنصوب): نیسک(تین) د. ماش(تین). پیتێکە بەهێندێ ناوەوە دەنرێ دەیکا بە(مصدر)ی یاری: گوێزتین، سنجووقێن، هەڵماتێن،

مزراحتین، هەلووکێن، فنجانێن، تۆپێن. پیتێکە بەدوای هێندێ ناوەوە دەنووسێ دەیکا بەکارکەر: کەرفڕ(ێن) ماین فڕ(ێن).

تو: ھ. یەک.

یۆز: دڕندەیەکی کێوییە لە تانجی دەچی زۆر بەچنگە و، هەموو دەعبایەک لێی دەترسێ.

یوسر: بەری دارێکی بۆن خۆشە دەکرێ بەتەزبیح.

یۆنجە: د. وێنجە.

یوو: یووە.

یووە: ھ. یەک.

یە: ئەمە (ھ). ئامرازی ناوبەند (أداتی ربط): ئەوی من کڕیومە ئەمەیە.

یەچک: چاکڵ.

یەحیابەگی: جۆرە هەنجیرێکی ڕەشباوی شیرینی پایزەیە.

یەخ: سەهۆڵ.

یەخاو: بەفراو و سەهۆڵاو.

یەخبەند: شوێنێکە سەهۆڵ تێیدا بەستبێتی.

یەخبەندان: سەهۆڵبەندان.

یەخترمە: وڵاخێکە کە بەرەڵا بووبێ بەهۆی گلان یا کوژرانی سواردکەیەوە.

یەختە: بارگیری خەساو.

یەختەخانە: تەویلەی یەختە.

یەختەسار: قڕ و مردنی هەرەوەز: ڕەشەگرانەتێ (یەختەسار)ی خستەناو ئاواییەوە.

یەخدان: د. یەغدان.

یەخسیر: دیل.

یەخکردن: د. ڕچانی شتی شل و بوونی بەسەهۆڵ.

یەخنی: یەغنی.

یەخنی کێش: یەغنی کێش.

یەخە: بەرۆکی کاڵا. ملیوانی کاڵا.

یەخەچاڵ: د. چاڵەبەفر.

یەخەدادڕاو: جۆرە گەنمێکە.

یەخەدادڕین: بریتییە لە وەڕسبوون و بەجێ هێشتنی شتێک. بریتییە لە ڕسواکردنی یەکێک: تۆ لەسەر ئەم کارە بێت (یەخەت دادەدڕم).

یەخەدڕ: شوێنێکە کە دادڕابێ و هەڵکەنرابێ بەقووڵی و تەسکی بەجۆرێک کە سەری واڵ بێ: کارێزەکەم (یەخەدڕ)ە.

یەخەکێشیاگ: د. بریتییە لە منداڵێکی بێگانە کە کردبێتت بەمنداڵی خۆت.

یەخەگرتن: بریتییە لە دەمقاڵێ و شەڕ پێ فرۆشتن.

یەخەگیر: بریتییە لە شتێک کە بووبێ بەکوڵکتەوە.

یەدەک: شتێکە لە وێنەی ئەو شتەی کە بەکاری دەهێنیت بۆ ئەوەی کە ئەم نەما ئەو لە شوێنی دابنێیت (بدل).

یەرد: یارد.

یەردە: یاردە.

یەرمە: ھ. شاڵێکە لە ناوەڕاستی کۆپانادا دەدروێ و پووشی تێ دەناخنرێ بۆ ئەمەی پشتی وڵاخەکە بریندار نەبێ.

یەرە: ھ. سێ.

یەرەژن: ھ. ئەژنۆ. ئانیشک.

یەرەق: ئێرەقی جووت.

یەرەقان: نەخۆشی زەردوویی.

یەرەقبوون: ئێرەقبوون.

یەرقکردن: ئێرەقکردن.

یەرێ: ھ. سیان.

یەزدان: ناوێکە لە ناوانی خوای گەورە.

یەشان: ئێشان: پشتم (یەشێ).

یەشم: جۆرە بەردێکی سەوزی تۆخی جوانە مۆری لێ هەڵدەکەنرێ.

یەع: وتەیەکە منداڵی ساوا بەکاری دێنێ بۆ شتی پیس و ناخۆشی.

یەغان: د. یەغدان.

یەغدان: سندووقی گەورە.

یەغر: گیانداری یاخی، (یەغربوون) یاخیبوون، (یەغرکردن) یاخیکردن.

یەغنی: گۆشتاو.

یەغنی کێش: دەفرێکی دەمپانی لێوداری قووڵی بنکداری مسینە.

یەق: قرقێنە.

یەقخواردنەوە: پۆنگخواردنەوەی شتێک لە شوێنێکدا.

یەقدانەوە: قرقێنەدانەوە، یەقخواردنەوە.

یەقکردنەوە: شێ هەڵهێنانی هێندێ شت، وەک شەکر و تووتن و گەزۆ. هێنانەوەی خواردن لە دەمەوە. یەقخواردنەوە.

یەقە: یەخە.

یەک: ناوە بۆ هەوەڵ ژمارە.

یەکالا: شتی دادڕاوی لە یەک بووەوە.

یەکالابوونەوە: دادڕان و لەیەک جیابوونەوەی شت.

یەکالاکردن: دڕینی شوێنێ لە ئەندام لە لایەن پەزشکی تایبەتییەوە (تشریح).

یەکالاکردنەوە: دادڕین و لەیەک جیاکردنەوەی شت.

یەکالە: د. یەکالا.

یەکالەبوونەوە: یەکالابوونەوە.

یەکالەکردنەوە: یەکالاکردنەوە.

یەکان: بەو ژمارانە دەوترێن کە دەکەونە خانەی یەکەوە.

یەکانە: بەرازی نێری برەدار.

یەکاوە: هـ. چێشتی قوبوولی.

یەکاویەک: دووچەندانەی شت: لەم کرین و فرۆشتنەدا (یەکاو یەک) قازانجم کرد، یا ئەم برنجە (یەکاویەک) ئاو دەخوا.

یەکباد: شتی تەنراوی تەنکی یەک لۆنە. بریتییە لە مەردوومی لاواز.

یەکبازد: جۆرە یارییەکە یەکبازدی تێدا دەبرێ، هەرکەس کەمتر بروا دادەبێ.

یەکبال: یەکتەن.

یەکبر: جوانووی دوو ساڵە.

یەکبوون: یەکێتی.

یەکبینە: وتەیەکە بەکاردێنرێ لەجێی وتەی (پەی دەرپەی): ئیمشەو (یەکبینە) نووسیومە.

یەکتا: شتی تاقانەی بێ مانەند.

یەکتایی: بێ مانەندی.

یەکتر: یەکتری.

یەکتری: وتەیەکە بەکاردێنرێ بۆ دوو کەس کە لە شتێکدا وەک یەک بەشداربن: من و فیسار کەس (یەکتری) باش دەناسین، واتە من ئەو باش دەناسم و ئەو من باش دەناسێت. یا نەریمان و فەرهاد (یەکتری) یان خۆش دەوێت.

یەکتوخم: یەک ڕەنگ.

یەکتەن: کەسێک کە یاریدەدەری نەبێ.

یەکتەنی: بوون بەیەکتەن: یەکتەنی هەر بۆ خوا باشە.

یەکجار: ئێجگار.

یەکجارەکی: ئێجگارەکی.

یەکجاری: ئێجگاری.

یەکچاو: گیانداریکە کە تاقە چاوێکی مابێ.

یەکچاوبوونەوە: بریتییە لە لاچوونی دوودڵی و ساغبوونەوەی کار بەلایەکدا.

یەکدان: دانەوێڵەیەکە کە یەک توخم بێ.

یەکدڵ: هاوڕێیەکە کە بەدڵ لەگەڵتدابێ.

یەکدڵی: یەکێتی و ڕێکی لە ناوەندی دوو کەس یا زیاتردا.

یەکدەس: یەکدەست.

یەکدەست: کەسێکە کە تەنها دەستێکی ببێ. دوو شتن کە وەک یەک وابن: ئەم دوو فەرشە (یەکدەست)ن.

یەکڕوو: بریتییە لە مەردوومی یەکڕەنگ کە لە پاشملە و لە ڕوودا وەک یەک وابێ.

یەکڕووە: نیمڕوو.

یەکڕەنگ: بریتییە لە مەردوومی ڕاست و دروست لەگەڵ هەموو کەسێکدا.

یەکڕەنگی: بریتییە لە ڕاستی و دروستی لەگەڵ مەردوومدا.

یەکسان: بوونی چەند شتێک وەک یەک لە چۆنێتی یەکدا: ئادەمی هەموو (یەکسان)ن لە سروشتدا.

یەکسانی: چوونیەکی (مساواة).

یەکسم: وڵاخی بەرزەیە کە یەکسمی ببێ، وەک ئەسپ و ماین و ئێستر و کەر.

یەکسەر: سەرانسەر: (یەکسەر)هەڵی دڕی. بێ پشوو: (یەکسەر) کارەکەی کرد واتە بەبێ وچان.

یەکسەری: شوێنێکی گوشاد کە هیچی لە بەیندا نەبێ: ژووری گەورەی (یەکسەری) خۆشە. ڕەشکەی گەورە.

یەکشەق: یەکسەر: (یەکشەق) کردی بەماڵدا، واتە بێ پرس.

یەکشەممە: ڕۆژی دووەمی حەفتە لە هەینی بەدواوە.

یەکشەموو: یەکشەممە.

یەکشەمە: یەکشەممە.

یەکشەوە: مانگی نوێ کە هەر ئەو شەوە دەرکەوتبێ. بریتییە لە کەسێک کە کوتوپڕ دەوڵەمەند بووبێ.

یەک قسە: کەسێکە کە هەر لەسەر قسەی خۆی بێ.

یەککەفتن: د. یەککەوتن.

یەککەوتن: بوونی چەند کەسێک بەیەک لە کارێکدا.

یەکگرتن: یەککەوتن.

یەکگرتوو: چەند شتێکن کەبووبن بەیەک.

یەکلا: شتێکە کە نوشتابێتەوە و دوولۆنە نەبووبێ.

یەکلایی: بوونی شت بەیەکلا.

یەکلنگە: جۆرە گیایەکە.

یەک لۆنە: یەکلا.

یەکلەچاو: گیانداریکە کە چاوێکی کوێربێ.

یەکماڵ: بریتییە لە دۆستی ماڵ یەک: من و تۆ (یەک ماڵ)ین.

یەکماڵی: بریتییە لە تێکەڵی دوو کەس کە درێغیان لەیەک نەبێ.

یەکە: یەکتا: فیسارەکەس (یەکە) پیاوە. یەکانە.

یەکەتی: د. یەکێتی.

یەکەلەچاو: یەکچاو.

یەکەلەچنبوون: نەمانی چەند شتێک بەر و دوا بەئێجگاری.

یەکەلەچنکردن: نەهێشتنی چەند شتێک بەر و دوا بەئێجگاری.

یەکەلەشاخ: گیانداریکە کە هەر شاخێکی ببێ.

یەکەلەگون: گیانداریکە کە هەر هێلکەگونێکی ببێ.

یەکەم: شتێکە کە لە پایەی یەکدابێ.

یەکەمین: یەکەم.
یەکەندەردوو: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی کوتوپڕ.
یەکهۆ: د. کوتوپڕ: یەکهۆ چووە سەری.
یەکەوحەیزەران: جۆرە یارییەکە یەکێک دادەبێ و ئەوانی تر بەسەریدا هەڵدەچن، وەستاکەیان لە هەڵچووندا دەڵێ (یەکەوحەیزەران) تا جاری سێیەم کە دەڵێ (سێیەوحەیزەران) ئەوانی تریش دەبێ وەکو ئەو بڵێن، ئەوی لێی تێک بچێ تێ دەکەوێ و دادەبێ.
یەکەوڕاست: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جێی وتەی (ڕاستەوخۆ).
یەکەوکڵاوە: جۆرە یارییەکە وەک یەکەوحەیزەران بەڵام ئەم کڵاوێک لەسەر پشتی تێکەوتووەکە دادەنێن و بەسەریدا هەڵ دەچن، هەرکەسێک کڵاوەکەی خست تێ دەکەوێ.
یەکەوگۆتەکە: جۆرە یارییەکە وەک یەکەوحەیزەران بەڵام لەگەڵ هەڵچووندا گۆتێک دەدەن لە تێکەوتووەکە.
یەکهێشە: د. زەوییەکە کە یەکجار گاسنی لێ درابێ.
یەکە یەکە: یەک لە دوای یەک.
یەکێتی: ئاشنایی و بێ جیاوازی دوو کەس.
یەکیەک: یەکە یەکە.
یەکی یەکی: شتی هەڵبژاردەی نایاب.
یەگانە: شتی یەکتای بێ مانەند.
یەڵخی: د. گیاندارێکە کە بەدەمی خۆی بلەوەڕێ.
یەلغار: هێرش.
یەلەک: شتێکی بێ قۆڵە وەک سوخمە دەکرێتە بەر.
یەمەنی: کەوشی سوور.
یەن: یەند.
یەند: وتەیەکە بەکاردێنرێ بەمەعنا (نەوەندە): یەند غەمبارم ناگام لە خۆم نییە.
یەندە: یەند.
یەو: هـ. جۆ.
یەواش: د. هێواش.
یەهـ: وتەیەکە وڵاخی بەرزەی پێ هێدی دەکرێتەوە.
یەهەر: هـ. جگەر.
یەی: بۆچی (هـ). یەو.
یێ: ناوە بۆ پیتێک لە بیست و حەوت پیتەی کوردی. یەهـ.
یژگە: وتەیەکە دەنرێ بەدوای وشەی (کوڕ) و (کچ) و (پیاو) و (ژن)ەوە بۆ خۆشەویستی: کوڕیژگە، کچیژگە، پیاویژگە، ژنیژگە.
ین: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نرا دەیکا بە(إسمی منصوب): ئاسن(ین)، دار(ین)، پەشم(ین).
ینە: پیتێکە بەهەر ناوێکەوە نووسا دەیکا بە(إسم منصوب): زەرد(ینە)، زیو(ینە)، شاڵ(ینە).

بەیارمەتی خوا دەستم کرد بەنووسینی ئەم فەرهەنگە لە ڕۆژی ١٩٣٦/٤/٦ و لە ڕۆژی ١٩٥٩/٦/٣ تەواوم کرد، سوپاس بۆ خوا کە لەوەپێش ئامادەی کردبووم بەزانینی زبانی فارسی و عەرەبی و، بەئەندازەیەک لە زانینی (نحو) و (صرف) و (منطق) و هێندێ لە زانینەکانی تر، کە ئەمانە هەموو دەخڵیان بوو لە دانانی ئەم فەرهەنگەدا. بەم ڕەنگە ڕاڤەی هەموو وتەیەکم بەپێی دەسەڵات بەکۆکەرەوە «جامع» و دەرکەر «مانع» داناوە، ئینجا برای بەڕێز لە خوێندنەوەیدا ئەگەر خراپەیەکت بەدڵدا هات تۆزێ لێی وردبەرەوە نەوەک ڕاستێک بەچەوت و ساغێک بەهەڵە بزانیت لە پاشان کە بێگومان بوویت ئینجا پیاوانە و مەردانە ڕاستی بکەرەوە، چونکە هەر خوایە کە هەڵە ناکات.

پاشکۆ

چەند وتەیەکی کوردیی کۆن کە لە فەرهەنگێکی ماد دەرهێنراوە

لە ساڵی (١٩٤٣ز) قازی بووم لە چەمچەماڵ، خوالێخۆشبوو جەلال صائب بەقائیمقامی هات بۆ ئەوەی لە کاتێکدا کە من خەریکی نووسینی فەرهەنگی خاڵ بووم، لەلایەکەوە وتەی ئەو ناوچەیەم کۆدەکردەوە، لەلایەکی ترەوە ڕاڤە (شرح)م دەکردن، هەرچەند لەوەپێش زۆر شارەزای جەلال ئەفەندی نەبووم، بەڵام لەوێ کە لەگەڵیدا تێکەڵ بووم، تێگەیشتم کە خوێندەوارێکی بەرز و باڵا و شارەزایە لە کوردی و فارسی و تورکی و عەرەبی و ئینگلیزیدا کاتێ کە زانی من خەریکی کۆکردنەوەی وتەی کوردی و نووسینی فەرهەنگێکی تێکڕاییم، زۆری پێ خۆش بوو و وتی: منیش یارمەتییەکت دەدەم، وتم: لە چ ڕوویەکەوە؟ وتی لە ساڵی ١٩١٧، ١٩١٨ز کە دیل بووم لە هیندستان، فەرهەنگێکی فارسی- ئینگلیزیم دەست کەوت کە دانراوی (ف- ستاینگاس) اُستادی زانستگای مونیخ - چاپی لەندەن بەپوختەکردنێکی تەواو لەسەر فەرهەنگی فارسی و عەرەبی (جۆنسن) و (ریچاردسن) هاتۆتە ڕوو، ئەم فەرهەنگە وتەی سێ چوار هەزار ساڵ لەمەوپێشی (سەنسکریتی) و (ماد) و (زەند) و (پازەند)ی کۆکردۆتەوە، کە زۆر لەو وتانە لەگەڵ کوردی ئەمڕۆدا یەکەن و، زۆریشیان لە ئاهەنگ و شێوەدا زۆر لە کوردییەوە نزیکن و، من ئەو وتانەم بۆ خۆم دەرهێناوە، بەڵام دەیاندەم بەئێوە کە تێکەڵی فەرهەنگەکەی خۆتانی بکەن، منیش سوپاسم کرد و، بەپێی ئەلفوبێ ڕیزم کردن و، کردنم بەپاشکۆی فەرهەنگی خاڵ و وا لێرەدا چاپی دەکەین، ئینجا جەلال ئەفەندی وتەکانی چۆن ڕاڤە کردووە، منیش هەر ئەوەم نووسی بێ ئەوەی دەستکاری بکەم، ئینجا ئەگەر وتەی عەرەبی زۆر بەکارهێنابێ ئەوە لە منەوە نییە.

هەر وتەیەکی ناو قەوس کە لەلای چەپیەوە (ز) دانرابوو ئەوە نیشانەی (زەند)ە و، ئەگەر (پ) دانرابوو ئەوە نیشانەی (پازەند)ە و ئەگەر هەردووکیان دانرابوو ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە زەندیش و پازەندیشە، هیوادارم ئەگەر هەمووشی پەسند نەکرێ، بەشی زۆری پەسند بکرێ و هێندێ کەلێن و کەلەبەری زمانەکەمان پڕ بکاتەوە.

پیتی: أ

ئابجەر: هاتن و کشانەوەی ئاوی دەریا «مدوجزر».
ئابخوست: دەرگەیەکە کە کاسی تێدا نەبێ.
ئابخوون: ئابخوست.
ئابەستە: جاسووس.
ئاتوون: موعلیمەیەکە کە دەرسی خوێندن و نووسین و نەقش بەکچان بڵێ.
ئاخکوزە: دوگمە. قۆپچە.
ئاخکوژە: ئاخکوزە.
ئاخکوژنە: ئاخکوزە.
ئاخکون: کونی دوگمە و قۆپچە.
ئاخکونە: ئاخکون.
ئاروەند: جلالة، عظمت، سمو.
ئاروین: اختبار، امتحان، بەراورد.
ئازەب: عازەب.
ئاسی: ژنی هەویدار.
ئاشینە: هێلەک.
ئافەند: جەنگ. جدال.
ئالاموت: هێلانەی هەڵۆ.
ئالانە: باز. شاهێن. هێلانەی شاهێن، خوێندنی کەڵەباب.
ئالووه: هەڵۆ.
ئامار: إحصاء.
ئامارگر: مأموری أحصاء.
ئامارگیر: ئامارگر.
ئامارە: تدقیق و کۆڵینەوە.
ئامارەگر: مدقق. محاسب.
ئامدانە:تصادف، قضاء بەرێکەوت.
ئاموتیا: ز. ب. کچی عازەب.
ئاموسنی: قەپاتمە.
ئامە: ژنێکە کە بەبێ مارە و نکاح لای یەکێک بێ.
ئامیا: کیسەی پارە.
ئانگارین: جەدوەلی حیساب.
ئاوار: دەفتەری یومیە.
ئاوارچە: ئاوار.
ئاوارە: ئاوار. خەزێنەی قایم لە ئاسن و شتی تر.
ئاواردگر: (محاسب. أمین صندوق) مدیری ماڵ.
ئاوارەگیر: ئاوارەگر.
ئاوپچەخانە: جێگای حەرەس. نقطەی محافظە و حەرەس.
ئاوەرجە: مقبوضی پارە، علم و خەبەر.
ئاوەرد: حرب. مصادمة. تێک هەڵچوون.
ئاوەردگاه: مەیدانی حرب. صفی حرب. تعبیەکردن.
ئاوەزەند: ئەسلحەی عسکریە. عدەی عسکریە. تجهیزاتی عسکر.
ئاوژەند: ئاوزەند.
ئاوژەنگ: ئاوزەند.
ئاوی ڕەش: ز. پ. جرائمی زۆری گرنگ.
ئاهەنج: رسم. تصویر. ترتیب.
ئایشتە: جاسووس.
ئایشتەنە: ئایشتە.
ئوسقوور: ئاوی دەست نوێژ.
ئولام: وەڵام. خەبەر.
ئەب فەرە: فەحل.
ئەرچین: محەجەرەی پەیژە و پێپیلکە. پەیژە.
ئەرخەندە: دەرمانێکی زۆر ئاڵ و جوانە ژنان نینۆک و لێوی پێ سوور دەکەن.
ئەرزیز: قورقوشم.
ئەرسەن: کۆبوونەوە و اجتماع.
ئەرم: لە ئانیشکەوە تاشان.
ئەرووس: مۆبیلە.
ئەزرەخش: فەرتەنەی با و باران. بروسکە. تریشقە.
ئەزناوەر: گەورە و سەردار.
ئەستوانە: شتێکی گردە کە بەدەوری خۆیدا بخولێتەوە.
ئەستووان: قایم. قەوی. قابلی اعتماد.
ئەستویی: ئەستۆ.
ئەسرەب: قورقوشم.
ئەسک: ئەسپی پۆستە. ئەوشتەی کە پۆستەی پێ هەڵدەگیرێ.
ئەسکدار: پۆستەچی. متعهدی پۆستە. کەسێکە کە پۆستە دابەش دەکات. جانتای پۆستە.
ئەسکەلە: بەندەر.
ئەشخار: پۆتاس. خوێی ئامۆنیاق.
ئەفشەک: ئاوونگ.
ئەفشەنگ: ئەفشەک.
ئەکبیا: ز. پ. پەی «عصب».
ئەلووم: دەستە. تاقم. جەماعەت، (ئەلووم ئەلووم) دەستە دەستە.

ئەمەد: وقت. فرسەت. هەلکەوت.
ئەنباز: شەریک. هاوڕێ.
ئەنبازناک: هاوسوێند.
ئەنبازی: شەراکەت. سوێندخواری. هاوڕێیی.
ئەند: هێند. ژمارەیەک لە ناوەندی سێ و دەدا. ماوەی ۱۵۰۰ قەڕن کە ۱۵۰۰۰ ساڵە. عەقدەکە دە ساڵە.
ئەنداچە: ز. پ. ملاحظه. مطالعه. رای و فکر.
ئەندامە: حافظه. ذاکرە. سەرگوزەشتی تاریخی.
ئەندەرز: مشوەرەت. نەصیحەت. وەصیت. کتێب.
ئەندەرووز: مفتش. مدقق. سیاح. ممتحن. جاسووس.
ئەندەز: رای. فکر. مطالعه. اقتراح.
ئەندیشمار: محاضره. إیضاح. مذکره.
ئەندیشمال: ئەندیشمار.
ئەنفەت: زەرەر. ضیاع.
ئەنگاردە: حکایە. ماجری.
ئەنگارش: تاریخ.
ئەنگارە: جلدی مقبوضی مالیە. کتێبی حساب. إحصاء. ڕۆژنامە. سەرەتای تاریخ.
ئەنگامە: هیئتی تمثیل. أعضای تمثیلی حادثەیەک.
ئەنگەسبە: ملاک. راسمالی.
ئەنگەشبە: ئەنگەسبە.
ئەنگەشتە: ئەنگەسبە.
ئەنیشە: جاسووس.
ئەهزوون: ژنی نەزۆک.
ئەیار: حساب. تەخمین.
ئەیارگر: محاسب.
ئەیارە: ئەندازە. سجلی محاسبە. قەید. دەرمانی ڕەوانی.
ئەیازی: پەچەی ژنان.
ئیسپەتکار: تەنەکەچی.
ئیستردوەند: ژنی نەزۆک.
ئیسفەرە: ئیسقەرە.
ئیسقەرە: چەند شیشێکن لەسەر ئاگر دادەنرێن بۆ گۆشت لەسەر برژاندن.
ئیسک: ئەسپی پۆستە و هەموو شتێکی تر کە پۆستە هەلبگرێ.
ئیسکالش: انطباع. فکر. تصویر.
ئیسکانە: ئێسقانی لە ئەژنۆوە تا ئەشکنج.
ئیسکدار: ئەسکدار.
ئیسکرک: کۆکەڕەشە.
ئیسکەرە: تیسقەرە.
ئیسکەلە: ئەسکەلە.
ئیسکەنە: ئەسکەنە.
ئێش: جاسووس.
ئیشکەفت: ئەشکەوت.
ئیشی: خانم، کابانی ماڵ.
ئیمشاش: مقیاس. قاعدة.
ئێنی: شکات حسبی حال. زولم.
ئێها: بێ ئیشی. دەست بەتالی.
ئیروون: گۆگرد.
ئیزارە: خاولی. پالپشت. دیواری کورت و نزم.
ئیزاربی: دەسەسڕی سەر ڕان. خاولی. پەچەتە.
ئیسا: ئێستا.
ئینەفت: عرضحال. استدعاء عرضی حاجەت.

پیتی: ب

بابوار: فصل. مادة. فقرة.
بابواری: تصنیف. تەرتیبی فصول و مواد.
باتوو: پرتەقاڵ.
باتووس: باتوو.
باتووش: باتوو.
بادابردنگ: باتوو.
بادارەنگ: باتوو.
بادخەن: فەرتەنە. عاصفة.
بارچە: صالۆنی محکمة. دیوانی محاکم.
بارگاو: إتفاق. معاهدة. تەفاهم.
بارگە: پارچە.
بازان: اصطلاحێکی ئاینیـیە بۆ ئەو زەردەشتـیـیانەی کە لەگەڵ هاتنی ئیسلام موسڵمان بوون.
بازێرە: ئەو سەعاتەیەکە کات نیشان دەدا. ماوەی سەعاتێکە لە کات کە ٦٠ دەقیقەیە.
بازێرەی أول: هەوەڵی شەو.
بازێرەی اخر: ئاخری شەو.
باژ: باج.
باسیرە: شاغر. حکایەتخوانی لەبەر.
بالەست: کچی باکرەی دەست لێ نەدراو.
بان: ئەمیر. حاکم. گەورە.

بانوو: ئەمیرە. خانم. بووک.
باهە: گۆل. دەریاچە.
برووسان: شعب. قوم. جمعیت. ملت. جالیە.
برووشان: برووسان.
برینش: مەقەست.
بزیشک: بیطار.
بشتالم: طفیلی حیوان و نبات.
بشتام: بشتالم.
بلاژ: بەلاش.
بلووس: ریاکار. فێڵباز.
بنیەست: بنێشت.
بنیجە: شرکە و کومپانیە. جماعتی مشترکە.
بنیچە بەستن: کومپانیە یا شرکە تشکیل کردن.
بولغور: ساودر.
بولکەفد: بەرتیلێکە کە درابێ بەحاکم.
بولکەفدە: بولکەفد.
بوێژە: ئومێدەوار.
بەبەک: بیبیلەی چاو.
بەت: خطی تفریقی جدولی حسابات.
بەخشی جەز: ماموری تەوزیعی معاشات.
بەخشی خانە: دائرەی توزیعی معاشات.
بەخشی گەری: مدیریتی محاسباتی عامة.
بەرات: حواڵەی پارە. چەکی حواڵە.
بەرانغار: میمنەی جیش.
بەربەر: سەرتاش.
بەردال: پەرگار.
بەردە: دیل. ئەسیر.
بەردەفرۆش: دیلفرۆش.
بەردەک: چیرۆک. حکایت.
بەردیق: جاهل. بێ خەبەر.
بەڕەبەند: إختصاصی. متخصص.
بەرفەندار: پرۆفیسۆر. داهی.
بەرگووک: عمارە. خانوو.
بەرگەس: وتەیەکە بەکاردێنرێ لە جیاتی وتەی: (پەنابەخوا).
بەرلاس: پیاوێکی نازا و جەسوور لە فامیلیایەکی ناودار.
بەرماچ: قوەی لامسە. تماس.
بەرماس: بەرماچ.
بەرناس: بێ موبالات. بێ مویا. لاتی. جاهل. جهل. بێ تجربة.

بەرنامە: قاعدة. پروگرام. مرسوم. نظام وتعلیمات.
بەرنایشتی: اتحاد. حمایة.
بەروار: هاوینەهەوار.
بەروارە: سالۆنی ئیستقبال. ژووری باڵەخانە. رێگای تایبەتی بۆ
ناو حەرەم.
بەروان: دەسەسڕی بەرسنگ بۆ نانخواردن. بەروانکە.
بەریج: میزانیة. اجمالیەی حساب.
بەرید: پۆستە. مراسل. واسطەی مخابرة.
بەژکەم: مانع. عائق.
بەژهان: غبطة.
بەساوەند: قافیەی شعر. مترادف متشابە لە آشعاردا.
بەستوو: کووپەلەی شین.
بەستەک: خدمەتکار. بۆی.
بەشکیر: بەروان.
بەکرەس: مشمای باران.
بەکسەمەد: جۆرە پسکویتێکە کە بۆ سەفەر هەڵدەگیرێ.
بەلادەر: خشڵی زێرینی سەری ژنان.
بەلاش: صنعتکار. فني. ماهر.
بەلاغوور: ملتجیء. بێگانە.
بەلاق: غەزێمی لووتی ژنان.
بەلکەن: منجنیق.
بەلگەن: بەلکەن.
بەللار: بلوور.
بەلواژ: شووشە.
بەلووک: منطقة. ناحیة. جامی شەراب.
بەنتومە: بنێشتەتاڵ.
بەندوور: قوەی مفکرە.
بەوێژە: وتەیەکە لەجێی وتەی «بالخاصة» بەکاردێنرێ.
بەهمەن: زۆر زیرەک. بلیمەت. هەوری باران. بەفرێکە کە بەباوە
بیارێ. دەستدرێژ. زۆردار.
بەهو: هەیوان. باڵقۆن.
بەیات: حرص. مراق. إعتناء.
بیارە: سەوزییەکە کە بەسەر زەویدا تەرز بهاوێ و بەرز نەبێتەوە،
وەک خەیار و ترۆزی.
بیاوار: مهنة. وظیفة.
بێ زینهار: بێ نەمان.
بێژە: خالص. تایبەتی.
بێغەرزانە: جاهلی تێ نەگەیشتوو.

بێلا: پارەیەکە بەخێر ببەشرێتەوە.
بێوارە: غریب. فەقیر.
بێرەزەن: تەنوور.
بیزارە: شهم. غیور. محب. دڵسۆز.
بیمە: سیگۆرتە.
بینە: جێی خۆ رووتکردنەوە لە حەمامدا.

پیتی: پ

پاچنار: نۆکەرێکە کە هەمیشە ئامادەی خزمەت بێ.
پاچنامە: لەقەب. حەلیف. رەفیق. ناوی مستعار.
پاچەنگ: ئەو کونانەن کە دەهێڵرێنەوە لە قوللە و قەڵادا بۆ شەڕ لێوە کردن.
پاد: پاسەوان و حارس. بەقودەت.
پاژگەر: تحصیلدار.
پاژنامە: پاچنامە.
پاژوخ: پاسوخ.
پاساد: مدافعة. دفاع.
پاشنامە: پاژنامە.
پاکار: معاونی تحصیلدار.
پاڵەوان: مصفی = پڵاوپاڵێو.
پاوپەڕ: قوة. سلطة. صلاحیة.
پایچەم: ترجومانی و تەرجەمەکردن.
پایخوان: پایچەم.
پایزە: وەزیری فوق العادە، وەزیری مفوض. سفیر. إمتیاز. بەرگی شەرەف.
پۆشنە: سەرقاپی مەنجەڵ و شتی تر.
پوودینە: نەعنا. پونگە.
پوولاب: حس. شعوور.
پوولایی: واضح. ئاشکرا. مکشوف.
پەچواک: تەرجومان. مترجم.
پەچوو: تەرجەمەکردن.
پەچوە: پەچوو.
پەربال: هاوینەهەوار «مصیف»
پەربالە: پەربال.
پەرخاش: حەرب. نزاع.
پەرداس: استهلاک و صرف.
پەرداغ: پەرداخ کردن.
پەردان: عاقل. متبصر. متانی.
پەردەک: معمی. صمیمی. پاک.
پەردەکی: ژنی عفیفەی مخدرە.
پەرسا: محقق. مستنطقی.
پەرسان: پەرسا.
پەرسیاوەشان: بەڕەزا.
پەرکار: بەڕگار.
پەرگار: پەڕگار.
پەرگەنە: قضا. ناحیە.
پەرگەنەدار: مدیر یا مأموری ادارەی پەرگەنە.
پەرگینی: جمهوری ناس. جماهیر.
پەرماس: تماس. دلک. دەست لێدانی سووک. معلومات. علم.
پەرماسە: تماسێکی سووک.
پەرمان: ئەمر. ایعاز. حکم. ارادة.
پەرموو: بەتەمابوونی شتێک.
پەرمە: پەرموو.
پەرمەهە: تەفرەدان.
پەروا: عطلة. فەراغەت. مأذونیت. مقاوەمەت. قوة. تصرف.
پەروار: معارف.
پەروارە: پەروار.
پەرواش: بێ موبالات.
پەروانچە: پاس. وەثیقە. اجازة. وەرەقەی هەوێت.
پەرووسانان: هاودین.
پەرودرش: مورەبای گوڵ. شیرەی گوڵ.
پەروەری: استادی تربیە اختصاصی لە تربیەدا.
پەروێز: غاڵب. فائق. بەختیار. محتشم. خۆشەویست.
پەروێزەن: مصفی. پڵاوپاڵێو.
پەرێز: شکات و حسبی حاڵ.
پەژوودە: جاسووس.
پەژە: وڵاتی پڕ شاخ و داخ.
پەستا: دەوام لەسەر کارێک کە دەستی درابێتێ.
پەسترمە: بەستەڵەک: سەهۆڵ. زوقوم.
پەشتوو: بطلی شووشە.
پەشتە: گردۆڵکە. سد و موانع لە خۆڵ.
پەشتەبەند: پرد.
پەشخە: فرچەی جل.
پەگاه: فجر. شفق.
پەگاهتار: فجری کاذب.

بەگاهتەر: پەگاهتار.
پەلکە: بەلکەن.
پەلواژە: شووشە. قاپی بلوور.
پەناد: هەوا. کوورەی هەوا.
پەناوە: إستقالە.
پەنبوون: پیاسەکردن.
پەنتوومە: بنێشتەتاڵ.
پەی: عصب.
پەیغام: خەبەر. تقدیر. راپۆرت.، إشاعة.
پەیک: قاصد. ناقلی بەرید.
پەیگ: مراسل. مخابری جریدة. ناقلی ئەخبار.
پێ خەس: سوئی ظن. تەخمین. کشف.
پیرمەهە: تەفرەدان.
پێش ئاران: رەچەتەی دکتۆر.
پێش گەهی: بەرچای.
پێغان: وعد. إتفاق. موافقت.
پیش بارە: کێکێکە کە لە ئارد و رۆن و هەنگوین و کەرە دروست کرابێ.
پیش پارچە: پیش بارە.

پیتی: ت

تاسەواسە: ئارەزوومەند.
تالەت: چەخماخساز.
تاوبەک: هودەی قایم.
تاهوو: شەراب. مسکر. ئەو شتانەی کە موادی کحولی تێدابێ.
ترس ئەستوودان: لە قەبرترسانی زیندووان.
تورفان: تەرجومان. مترجم. خطیبی بلیغ.
تۆژی: جەولە قوتابی مکتب.
توماندار: سەرکردەی دە هەزار کەس.
تومەن: دە هەزار کەس.
تووبەک: قاسەی پارە. خەزێنە.
تووزەک: قانوون. نظام. دەستوور.
تەبار: عەشیرەت. خێزان. رەگ.
تەبری: ترشی سماق.
تەتری: تەبری.
تەراج: وتەیەکە لە جێی (ئامین) یا (خوابکا وابێ) دەوترێ.
تەربەند: هەڵکێشانی پەڕۆیەکی پاکە لە ئاوێکی سارد و خستنیەتی بۆ سەر چاوێکی ئێشاو، یا شوێنێکی ئاوساو «تضمیدی سارد». ئەو پارچە پەڕۆیەیە کە بەتەڕی دەخرێتە سەر شوێنی بەئازار.
تەرتیزەک: شهابی ئاسمان.
تەرخوون: پیاوکوژ. بەخوێن. تینوو. جەردە. بێ باک. جانی.
تەرزەفان: تەرجومان. مترجم. خطیب.
تەرغاق: حەرەسی شەو بەرامبەر بەدوژمن و جەردە.
تەرغاک: تەرغاق.
تەرغان: رەهبەر. دلیل. بەدرەقە.
تەرغەند: شەپلە. إفلیجی.
تەرفەندە: دعایەی درۆ. فیشاڵ.
تەرک: خووزە = کلاوزرێ.
تەرگ: تەرک.
تەروەند: إعتقادی باطل. خەرافە ئوسطوورە. وەعدی خلاف.
تەروەندە: میوە و محصولێکە کە زوو پێ بگا و بێتە بەردەست.
تەرهەندە: تازە. نازک. لطیف.
تەریر: ئەندازە. إخطار. هەڕەشە.
تەسلیخ: بەرماڵی نوێژ.
تەشلیخ: تەسلیخ.
تەغمە: داغمە . مۆر.
تەفەرچاغ: تەواو. حاضر. مهیأ.
تەفنوود: جرأت. ثبات. عزم.
تەگل: مەفرەزەی عسکر.
تەلف: ترخەکردن بەهۆی خواردنی ترێی زۆرەوە.
تەنخواە: مخصصاتێکە کە لە خەزێنە وەردەگیرێ. معاش.
تەنخواهدار: خاوەنی معاش یا مخصصات لە خەزێنە.
تەندەس: رەسم. پەیکەر.
تەندییە: شکلی ئادەمی.
تەنسوخ: تاسووق.
تەنکە: صفیحەیەکی زیو یا ئاڵتوونە. تەنەکەی عادەتی.
تەنووکە: تەنکە.
تەنەکە: تەنکە.
تەنکەرە: مەنجەڵ.
تەواجی: رئیس. قائد. سەرکردە.
تەوال: ئەنجام. نهایەت.، ئەوسەری کار.
تەیان: تیان.
تیان: مەنجەڵی زۆر گەورە.
تێکشمیش: سلامی ملوکانە. تقدیمی هدایا بۆ ملک.

تیتاڵی: قەشمەری.
تیداک: جوولەکە.
تیداکی: جوولەکانە.
تیردم: خانم. خانمی گەورە.
تیڤرەک: حەسادەت. حسد.

پیتی: ج

جابلیق: کەسێکە کە تەعبیری خەو لێک بداتەوە.
جاو: بانقەنۆت.
جلق: یەک تقسیم هەزار و هەشتا یەکێکی سەعات ١/ ١٠٨٠. بیست و پێنج هەزار و نۆ سەد و بیست یەکی شەو و ڕۆژێک ١/ ٢٥٩٢٠.
جەبیرە: کۆبوونەوەی پیاوانی گەورە بۆ کارێکی زۆر گرنگ.
جەرگ: دائرە. کۆمەڵێک لە ئینسان یا لە حیوان. حەلقەیەک لە ئینسان.
جەرگە: جەرگ.
جەرمەزە: سەفەر.
جەلدوو: مکافأة و پاداش لەلایەن پیاوێکی گەورەوە.
جهمەرز: داوێن پیسی کردن «زنا».
جەنجال: قەڵەباڵغ.
جەندال:بۆرەپیاو. یەکێکی بێ نرخ.
جەندەل: تقویم. مفکرة.
جەنی وار: پردی سراط.
جەوانغار: مەیسەرەی جیش.
جەوتەرە: منارە. منارەی فانۆس. پارچەبنای بەرز و قووچ.
جەوحەگاھ: مەیدانی جەنگ.

پیتی: چ

چاپلووس: مەردوومی ڕیاباز.
چاپلووسی: ڕیایی.
چارت لێدان: نوستنێکی کەم لەپێش نیوەڕواندا «قیلولە».
چارەک: قائدی عسکری. جەنراڵ. سەرکردەی کاروان.
چاغ: چاخ. ودقت. مووسم. یەک تەقسیم دوانزەی ڕۆژ «سەعاتێک» مووسمی شت.
چامە: قصیدەیەک کە لە حەڤدە شعر زیاتر نەبێ. گۆرانی. مقام. قسە و حکایەت.
چامەبێژ: گوێندە. شایەر.
چامەدان: خطیب بلیغ. شاعر.
چەبیرە: حاضر. مجلس. اجتماع. تجمعی گەورە.
چەروەند: فانۆس، فانۆسی سەفەری.
چەروەندە: چەروەند.
چەغامە: شعر. شاعر. قصیدة.
چەغداوول: دومداری جیش. سەرکردەی دومدار. پەراگەندەی جەیش.
چەک: حوکمی حاکم کە إمضا کرابێ. قراری محکمە. قراری دیوانی. وثیقە. هوبە. جوازی سەفەر.
چەکامە: قصیدەیەکە کە لە هەژدە شعر زیاتر بێ.
چەکنامە: سندی طاپۆ. حکمی تفویضی آراضی. قراری لەزمە.
چەکنویس: مأمووری طاپۆ، رئیسی تسویە.

پیتی: خ

خاکا: پلان. مسودە. مخطط.
خاکە: خاکا.
خلیدە: پەنچەر.
خوردەگیر: ڕەخنەگر.
خوردەگیری: ڕەخنەگری.
خەبەر پەژوورە: جاسووس.
خەسکانان: تحقیقات و تحریاتی بەهێز.
خەشک ئامار: خەسکانان.
خەشکەماز: خەسکانان.
خەشەندە: زواحف.
خەفتو: مۆتەکە.
خەفتەک: خەفتو.

پیتی: د

دامدار: حل و حسمی نزاع. تألیفی بێن. توفیقی ئارا.
داروبەرد: قوت. طاقت. حرب. مصادەمە. املاک واراضی.
دازە: لفظ.
دالابە: نقطەی عسکر و شرطة لە حراستدا «رابیة».
دوودە: دائرة. محیطی دائرة. خانەدانی قبیلە.
دوودەمان: قبیلەی گەورە. طائفة. فاملیا. فرع.
دوویر: کاتب. محرر. معلم مکتب. معلمی زمان.
ددشتان: ژنی بێ نوێژ.
دەمار: ضروریات. حوائجی ژنان. هەناسە. دوکەڵ. تۆڵە. محلی إقامت.

دەمدەمیا: ز. پ. دەریا.
دیلماب: شیرێکە بە کوڵاندن خەست کرابێتەوە و، لەگەڵ هەنگوین یا شەکر تێکەڵ کرابێ.

پیتی: ر

رووچەک: یانزەهەمی مانگی شەعبان.
رووکاز: تەشهیرکردنی دز یا جەردە یا پیاوخراپێک و گێرانی بەناو بازاردا.
ڕەبوون: قازانج. سلفە.
ڕەویە: عادەت. داب. مۆدە. نظام. قانون. قاعدة. سلوک.
ڕەویز: رای. فکر. مطالعة.
ڕەیت: حیات.
ریچار: هەڵبژاردەی میوەی هەڵگیراو «قۆنسێروە».
ریچال: ریچار.
ریچالە: ریچار.
ریشانیل: ریش درێژ.
ریلو: خۆڵەمێشێکە کە سابوونی لێ دروست دەکرێ.

پیتی: ز

زانیج: شوێنی لەدایکبوون. وطنی أصلی.
زاو: وەستای بەننا، وەستای سواغ.
زاویل: بەننا و معمار.
زوویە: ز. پ. قەرز. اعادة. دەست قەرز .
زەراهـ: دەریا.
زەموو: قوڕ. هەوا. دەرەجەی تەڕی و وشکی هەوا.
زەمەنج: باگردێن.
زەو: شتێکە کە باسی بەسەردەمی ئەم و ئەوەوەبێ.
زەویج: باسترمەی گۆشت.
زیند: ز. پ. گیان.
زیباڵ: اسطول.
زیج: خفقانی قلب. لێدانی دڵ.
زیجەک: ریخۆڵەی کاوڕ کە پڕ بکرێ لە برنج و بەهارات و قیمە وەکو گیپە.
زیخ: بەدڵەکوتێیەک دەڵێن کە لە خۆشی یا لە ترسا پەیدا ببێ.
زیوار: شارێییەکە کە بەناو شار و دێدا بڕوا.

پیتی: س

سا: خەرج و باج. جووتانە. ضریبة.
سابان: نیشانەی سەر ڕێگا. نیشانەی کیلۆمتر.
ساتگین: پیاڵەیەکی گەورەی شەرابە کە لە چاوی یەکێک بخورێتەوە.
ساتگین: ساتگین.
ساتیگین: ساتگین.
سارا: صاف. خالص و بێ غەش. ممتاز.
سارە: سابان.
ساڵ گرێ: بەگرتییەک دەوترێ کە ساڵەوساڵ لێ بدرێ بۆ ڕاگرتنی تەمەنی یەکێک.
سام: ئەستوونە زێڕینە.
سامسوار: سواری زۆر خێرا.
سان: قانون. نظام. دەستوور. قاعدة. شرف. شهرەت. عظمت.
ساو: سا.
سپاسە: بەهەموو شتێک دەوترێ کە سوپاس هەڵبگرێ لە لطف و اینسانیت و چاکە.
سپاسی: سواڵکەر.
سپسار: دەلاڵ. ژنێکە کە ئافرەتان بەشووبدات.
سپیدبالا: فجری کاذب.
سپیدپەهنا: فجری صادق.
سپیدە: شەفق.
سندباد: کتێبی دائر بەفنونی عملیە
سندکەش: ئەستوونەزێڕینە. ڕیگی ڕەوان «سەراب».
سۆگ: تعزیة. ماتەم.
سۆگا: ماتەمی گەورە.
سۆگدار: کەسێکە کە جلی ماتەمی لەبەردابێ.
سۆگنامە: تعزیەنامە.
سۆگیانە: بەرگی ماتەم.
سوول: ناوبارە.
سوومە: ئەنجام، شرط، نەخشی ناو سککە.
سوێرە: دوژمن.
سەدووس: چویت.
سەرباک: ضابطی شرطە.
سەرپاش: خەدفان لەبەرپیری.
سەرکەلافە: جێبەجێکردنی کارێک.
سەرە: پارە. پارەی بەرەواج.

سەفرەنگ: شەرح. تەفسیر و إیضاح.
سەمێر: إمامەی تەزبیح.
سەنار: میناء = جێ وێستانی پاپۆڕ.
سەندارە: لقیطە.
سەنگار: هاوڕێ. قافڵەی پاپۆڕ.
سێبەندی: عەسکەرێکە کە خەرج و باج کۆ بکاتەوە.
سێپەهر: پاش نیوەڕۆ.
سێتوێ: معدەی حیواناتی کاوێژ کەر.
سینار: سەنار.
سیندارە: سەندارە.

پیتی: ش

شاماخچە: مەمک بەستی ژنان.
شامار: محلی عمومی بۆ اجتماع. ئاتەشکەدە.
شاماز: شامار.
شاماکچە: شاماخچە.
شاوار: ملوکانە. لائقی پاشا.
شەروین: قەڵای شیروان.
شەفا: خلال شرعی. قانوونی.
شەفوو: حەرام. بێ شەرعی ناجائز. بێ قانوونی.
شەفوود: شەفوو.
شەلە: حکمی اعدام بەقصاص.
شەمپوورگر: مجبر. ئامری جابر.
شەمپووری: إجباری. شتی غیرە طبیعی.
شەنبووسە: بۆرۆک.
شیفاد: شەفا.
شیروان: ولاتی (مێد).

پیتی: ف

فرسناف: یەکەم شەوی ساڵی تازە.
فرسنافە: فرسناف.
فرۆزە: جنس. نوع. وصف.
فرووهەر: مادە. خلاصە. جەوهەر.
فرهانە: بردنەوەی قومار و هەموو جۆرە یارییەک.
فوراتە: شەرابێکی تازەیە کە لەگەڵ ئاردی ورد و کاکڵە گوێز و ناوکە بادامدا بکوڵێنرێ و ساردببێتەوە و بکرێ بە ماجووم بۆ خواردن.
فەدا: أصل. قاعدە. قانوون. منهج. نموونە.
فەراتە: شەرابێکە بە کوڵاندن خەست کرابێتەوە و لەگەڵ ئاردی بێژراو و ناوکە بادام، یا گوێز و هەنگوین و شەکر کرابێ بەمعجون.
فەربوود: جدی. کەسێکە کە بیروباوەڕی دامەزرابێ.
فەربوودی: جدیت. عقیدەیەکە کە لەوانە نەبێ بگۆڕدرێ.
فەرتاب: وحی. الهام.
فەرتاش: وجود. موجودیت.
فەرتوور: إنعکاس. عکسی صوت وضیا.
فەرجاد: ممتاز. عال. عالمی متبحر.
فەرجوود: معجزة. إعجاز.
فەرخاد: موفق. منتصر. غالب.
فەرخاش: محاربە. مصادمە. نزاع.
فەرخاگ: مێخلەمەی گۆشت و هێلکە.
فەرخەشتە: پاقلاوە.
فەرخەشە: کولیچەی بادام.
فەرخووی: أخلاق. طبیعت. غریزە.
فەردا: سبەینێ.
فەردەجان: مانگی تشرینی یەکەم.
فەرز: زانا. گەورە.
فەرزام: لائق. قابل. موافق.
فەرزان: فەن. زانین. زانا. قوت.
فەرزانە: عالم. ذکی.
فەرزانەگان: عولەما. متفنین. مشاوران. سەرکەوتووان.
فەرزانەگی: گەورەیی. عالمی.
فەرزوو: ذکاء. عاقڵی. تێگەیشتوویی.
فەرگاه: حضور. حضوری پادشا.
فەرگوفت: فەرمان. إرادە. ئەمر.
فەرگۆیا: شیفاهی.
فەرگەوهەر: عطر.
فەرنان: نا أصل. دەنی. خسیس.
فەرنوود: مظاهرە إثبات. دلائل. إظهاری مافی الضمیر.
فەرنوودسار: إنسیکلوپیدیا. (دائرة المعارف).
فەرنە: لعنت. لعنت لێکردن. جنێو پێدان.
فەروار: کۆشکی هەواداری دەرگا و پەنجەرە زۆر بۆ دانیشتنی هاوینان.
فەروارە: فەروار.
فەرواز: فەروار.

فەروال: فەروار.
فەرواله: فەروار.
فـەرویش: سـهـو. غلط. خطا. زهول. عطالت. بەتالی. طلبی ئیش نەکردن.
فەرهەنجە: مەردوومی عاقڵی موئەدەبی زیرەکی تێگەیشتوو.
فـەرهەنگ: قـامـووس. عـالمی. عـاقـڵی. عظمت. ممتـازی. نەجابەت. شیرپاکی. تووڵ کێشکردنی مێو.
فەرهەنگدار: رئیسی محکمە. حاکم.
فەرهەنگیان: علما. مشرعین.
فەرهەنگی: استادی قوانین و شەرائع (مدونی قانونی).
فەرید: جەجاڵ.
فەنجە: قسە. قسەکردن. وتار.
فیسا: طاووس.

پیتی: ک

کارژوول: مفتشی ئەشغال.
کارەئەفژوول: ملاحظی ئەشغال. معاونی ملاحظ.
کارەوژوول: کارەئەفژوول.
کاز: مەقەست.
کازوود: کاز.
کاژە: حەشاری ڕاوکەران.
کاموور: بسیط. واتە عکسی مرکب و مخلوط.
کردەک: عبارة. جملة. کلمة. معما. لەغەز.
کرواس: کردەک.
کلۆ: گـەورەی حـەرەس. گـەورەی لایەک. (جناحـێـک) لە خەستەخانە. گەوردی شرطة. گەورەی حەسحەس باشی. گەوردی گوزەرێکی بازاڕ کە هەموو تابعی بن. محافظ. حاکم.
کۆتار: قیصری ناو بازاڕ.
کوریر: کارئەفژوول.
کەبار: کەسێکە کە داری سووتەنی بێنێ بۆ فرۆشتن.
کەبد: لەحیم. مادەی لەحیم کردن.
کەبدە: کەبد.
کەران گاه: دەشـتـی تایبـەتی بۆ سبـاق. جـێگای ئیـسـتـعـراضی جەیش و قوتابی.
کەرتاخ: مسئلەی گرنگ کە حەل نەکرابێ.
کەرتەلە: کوڕێکە کە هێشتا خەتی نەدابێ.
کەردا: دوێنێ.
کەردەک: عبارة. جملة. کلمەی گرانی عاصی. معما. لەغەز.
کەرزە: منداڵێکە کە نیشانەی نێری و مێی نەبێ.
کەرکوز: ئیشارەتی نیشاندانی ڕێگا.
کەرکەز: کەرکوز.
کەروپێز: قسە. إفادە بیان. دلیل.
کەرەدان: سەرەنوێلک.
کەرەوین: کەروپیز.
کەریوون: قەرن. عصر.
کەشاک: رای. فکر. تدبیر. انطباع.
کەشانی: چادری یەک کۆڵەکە.
کەشتاو: رەحمەت. دڵ نەرمی.
کەشخەر: ئاب و هەوا. مناخ إقلیم.
کەشسە: ئەمری تەحری لە حاکمەوە.
کەشمیدە: خط. خطی هندسی. خەطێک کە نووسراوی پێ شطب بکرێ.
کەفشیر: لحیم. قورقوشم. تەنەکە. لحیم کردن.
کەفین: شت. مادە. وجود.
کەلاجوو: پیاڵە. فنجانی شەراب یا قاوە.
کیکوو: دەریاچە. حەوزی گەورە.
کیلوو: گۆم. بحیرە. کەناری نهرێک کە بگونجێ بۆخۆشتن.

پیتی: گ

گارەندە: عامل. وکیل. بنکدار.
گاز: مەقەست.
گازە: کەپری پچووکی باخەوان کە سەری بەپەڕۆ داپۆشرابێ، کە جار جارە جیهان بەم کەپرە تەشبیە دەکرێ.
گاشەک: باسترمە.
گاگا: ئەو شتانەی وەک میوە و چەرەز کە لە زیافەتدا بۆ میوان دادەنرێ. مەزە. شەوچەرە.
گرداوا: حارس. کشاف.
گرداوەر: مراقبی شرطە. قۆڵچی گوومرگ. حارس. مراقب.
گریب: واحدی قیاسی ئەراضی پێوان.
گۆران نگار: صالۆنی رسوم و تصاویری حیواناتی وەحشی.
گۆرەب: گۆرەوی کورت.
گۆشان: شەربەتی مێوژ.
گۆشانە: قوژبن. پەلاماردان لە کەمینەوە.

گونیه: مسطرەی دارتاش. عمودی معمار. گۆنیای هندسی.
گوشتاسب: خەوبینین. احتلام بوون.
گووران: محلی اجتماعی جیش. قاعەی إجتماع.
گووشتاسب: گوشتاسب.
گەرداس: ظالم. غدار.
گەرداش: گەرداس.
گەردبان: سەرکردە. قاندی عام.
گەردش: إنقلاب. ثورة. حرکەی قلبی سیاسەت.
گەری: مقیاس. واحدی قیاسی بۆ اراضی و قوماش و حبوبات و مالّیات و وقت. واحدی قیاسی وقت کە عبارە بێ لە بیست و دوو دقیقە و سی ثانیە.
گەزاردنامە: خەونامە.
گەزەرنامە: گەزارەنامە.
گەسی: عزلکردن.
گیارەنگ: جنرالّ. قاندی سەرکردە.
گیوەر: مؤرخ.

پیتی: ل

لاچین: خزمەتکار. بەندە.
لاخێز: فیضان.
لەباچە: جبە. رۆبی حاکم کە لەکاتی محاکەمەدا لەبەری دەکات.
لەباد: مشەممای باران.
لەبان: شەریک.

پیتی: م

ماچووچە: جۆرە شووشەیەکی لووت باریکی دابراوە، ئاو و دەرمانی پێ دەکرێتە ناودەمی منداڵەوە.
ماژ: سپۆرت. ریاضە. یاری.
ماطەک: شەکرێکە کە لە جۆ دروست بکرێ.
مانوو: دەنگەوەرە. شائعە.
مانە: مۆبیلیا. شتومەکی ناومالّ.
مودام سیبەندی: موظفی دائمی.
مۆژ: تانکی ئاو. حەوض.
مۆژە: مۆژ.
مە: مانگ. قەڵەم.
مەت: شەربەتی مێوژ یا خورما.
مەتارە: دەفرێکی لاپانی دەم پچووکە لە لباد دەگیرێ و ئاوی تێ دەکرێ.
مەخێز: مامزی پێی سوار.
مەرە: تەخمین. ئەندازە. دەرەجە.
مەرێشم: مەشەممای برین.
مەشخ: سەرمەشق. نموونەی تدریب و تەعلیم.
مەها: بلوور.
مەهاباد: ناوی پێغەمبەرێکی زۆر کۆنی گەورەیە کە بۆ ئێران هاتووە و خاوەنی ئەو کتێبەیە کە پێی دەڵێن «دەساتیر».
میجری: قاپی داوودەرمان تێدا هەلگرتن.
میها: گەورە.

پیتی: ن

ناج: داری سەوز.
ناجوو: سنەوبەر.
ناخە: سوالّکەر.
نارەنگ: پرتەقالّ.
نارەنگە: نارەنگ.
نارەنگی: لالەنگی.
ناژ: سەرو. سنەوبەر.
ناژوو: ناجوو.
ناسپالّ: تۆیکڵە هەنار کە بۆ دەباغ بەکاردێنرێ.
ناسەرە: سکەی قەلّب.
ناشخود: دەست لێ نەدراو. کەسێکە کە فەرتەنەی دەریا کاری لێ ناکات. حکم.
ناشک: قەرزدار.
نالە: چم. چەمی پچووک.
نامویە: ژنی مێردداری بەناموسی ڕاست لەگەلّ مێردەکەیدا.
نانوو: بێشکە، لای لایە. گورگانە شەوێ.
ناوچە: قایخ. بەلەم. مۆتۆری نەهری.
ناوژە: ناوچە.
ناوە: ناوژە.
ناوەر: ممکن. قابل.
ناوەران: ناوەر.
نکال: خەلّووزی مەعدەن.
نگال: نکال.
نووردند: تەرجەمە.
نوولە: قسە. تەنها وشەیەک.
نەبەس: کچەزا، چ کوڕ چ کچ.

نەبەشە: نەبەس.
نەبیر: کوڕی کوڕ.
نەبیرە: نەبیر.
نەبیسە: کوڕەزا، چ کچ چ کوڕ.
نەپراش: خاصیتی إقتداری حلی مشکلات بەئاسانی.
نەخشە: دلیل. قرنیە. ظواهر.
نەسبووت: نەهلی خوبرە. خەبیر.
نەسوودی: زراع.
نەسیمەن: خواپەرستی. نوێژ.
نەشپیل: تۆڕی ڕاو. قولاپی ڕاوەماسی. قولاپی هەڵواسین.
نەشـخـار: ئەو ئەندازەیەی کـە گـیـانداری کـاوێژکـەر هەڵی دەهێنێتەوە بۆ کاوێژکردنی.
نەشخوور: کاوێژ.
نەفج: کاغزی نووسین.
نەماک: عادەت. نەخلاق.
نەمشتە: عقیدە. باوەڕ.
نەوتاش: دائمی. ئەبەدی. هەتاسەر.
نیشپیل: نەشپیل.
نیشین: قطبی شمالی. بەرگی سەرین.
نیناو: سەبر. تحمل.
نیوار: ئاسمان. قوبەی ئاسمان.
نیوتوور: فخر. خۆ هەڵکێشان.
نیوەر: وجود. موجودات. کائنات.
نـیـوەری نـیـوار: مـوجـوداتی ئـاسـمـانی وەکـو ئەسـتـێـرە و ئەو ئەستێرانەی کە دەکشێن و بەفر و باران و پەلکەزێرینە و گەلێ شتی تر.

پیتی: هـ

هاروون: ئەسپی سەرکێش. سەرکردە. گەورە. ناقلی أخبار و بەرید. ساعی. بێکەسی و پەشۆکاوی.
هاری: گەسکدەری. کەسێکە کە هەموو فرمانێکی پیس و پۆخڵ إختیار بکات.
هامال: هاوفکر و هاورای. هاوحزب.
هاوەرد: رەقیب. منافس.
هاوین: نوێژی بەیانی.
هوودل: رەصد.
هوودلبەند: ئالتی رصد.
هەجاوەر: کۆبوونەوەی خەڵق.
هەرباسپ: ئەستێرەی گەڕۆک.
هەرپاسبان: سبعەی سیارە.
هەرماس: شیطان. ڕەهبەری بەد.
هەروانە: خەستەخانە. ئێش و ئازار.
هەرهەفت: حەوت شتن کە ژن خۆی پێ جوان دەکات بەتەرتیب: (١) گیایەکی جوانی هەمیشە سەوزە، بەچەپک دەیدەن لە سەریان (٢) گیایەکی شینکارە (٣) سوورراو (٤) سپیاو (٥) کل (٦) زێڕ (٧) میسک.
هەرهەفت کەردە: ژنێکە کە بەهەر هەفت خۆی ئارایش دابێ.
هەری: زەوی دێم.
هەفت گەنجینە: بەحەوت جۆری تایبەتی دەڵێن لە کان: (١) زێڕ (٢) زیو (٣) تەنەکە (٤) قورقوشم (٥) ئاسن (٦) مس (٧) زەرد.
هەلاج: لۆکە.
هەلیاک: شیرێکە کە بەکوڵاندن وشک کرابێتەوە.
هەماس: دۆست. شریک. هاوڕێ.
هەماک: هاوڕێی کار.
هەمال: هاوکار.
هەمسیراز: تەرجەمە.
هەنام: هیکل. تمثال.
هەنجار: شاوڵی بنا. ڕێگا. مادده. قانوون. اصول. عادە.
هەنجام: بێ ئیشوکار. سەرسەری.
هەنگ: تێگەیشتن. عقل. مجد. سلطە. عظمت. مطلب. علو. معهدی علمی. شەپۆل. ئەشکەوتی گەورە. وەزن و مقداری هەر شتێ. عاطفە قوت. اقتدار. حراست. شدید. ذکی. فامیلیا و عشیرەت. جیش. عسکر. زللە لێدان. ئازار. برین. سەرما و باداری. وشکی و بێ ئاوی.
هەنگامە: اجتماع. کۆبوونەوەی تجار. مرکزی اجتماع. غرفەی تجارە.
هەنگامەسێبەندی: موظفی وەقتی.
هەنگە: مەلهی. تیاترۆ.
هەواری: دیوان. ژووری ئیستقبال. چادری گەورە.
هەتیال: وڵاتی بەقوەت کە هیچ خەرج و باجی لەسەر نەبێ.
هیرسا: یەکێکە لە عومری خۆی توخنی ژن نەکەتبێ.
هینگ: سعادة. ڕۆژی شادی. ئازار لە ڕیخۆڵەدا.

پیتی: و

وابا: عقل. فهم.
وات: پیت. وشه. کەوڵ و پێست.
وادە: ڕەگ. بناغە. أساس.
وازیرە: وەقت.
واژ: کلمە.
واشینگ: رئیس الحراسین.
وانساز: قبلەنما.
وانسازە: وانساز.
وەبەردەک: مەتەڵ. معما.
وەجەر: حکمی حاکم. قراری محکمە.
وەجەرگەر: رئیس. رئیسی عدلیە. مترجمی قوانین. مفتی.
وەچەر: حکمی حاکم. ئەمری پێغەمبەر.
وەچەرگەر:حاکم. پێغەمبەر.
وەردەک: جیازی بووک.
وەرشاد: معاشی تقاعدی.
وەرشنان: أمتی پێغەمبەرێک.
وەرشەک: جانتایەکە کە داوودەرمانی تێدا هەڵبگیرێ.
وەرغ: سەددەی ئاو.
وەرگاز: میوەیەکە لە ساڵێکدا دوو جار ببێ.
وەرنامە: سەرلەوحە. عنوانی کاغەز.
وەروار: تەختی ملوکی. باڵقۆنی محتشم.
وەرەشتاد: متقاعد.
وەرەفان: واسطە. وسیط. شفیع.
وەرەنداز: مخطط. لوێلچی جل و پەراوەکردنی.
وەرەنگ: چنینەوەی جلی دڕاو.
وەستی: ترجەمە. إیضاحیە.
وەسکەردە: ساعی. سریع. اختصاصی قوی.
وەسنی: هەوێ.
وەشک دانە: تۆوی داری هەڤرس.
وەشمەک: نەعلی چەرم.
وەشنی: سووراوی ژنان.
وەشەنگ: جیکەنە.
وەشیان: تعویض. مکافات.
وەفتووک: پێستی پڵنگ کە بەسەر تەختی ملوکیداردا خرابێ.
وەلواکیێ: ڕیخۆڵەباریکەی مەڕ و بزن کە بەبرنج و گۆشت و بەهارات پڕ کرابێ و کوڵێنرابێ بۆ خواردن.
وەنانە: سەمموونی خڕی گەورە.
وەوا: نیشانەی خێر و بەرەکەت.

پیتی: ی

یادە: بەرتیل دان بەحاکم بۆبێ قانوونی. هێزی حافظە.
یاسە: قانوون. نظام. ئەمر.
یالوو: کەناری دەریا. کەناری چەم و ڕووبار.
یۆسە: دارتاش. مشار.
یەفتەر: ئاوێکی ڕوونی پاک کە ڕەنگ و تام و بۆنی نەگۆڕابێ.
یەلکەن: منجنیق.
یەمسوو: باروت.
یەندوو: ضیاء. حەزمەی شعاعیەی ڕۆژ. ڕووناکی ڕۆژ.

پێڕست

Aras Press and Publisher
Kurdistan - Erbil
2005
www.araspublisher.net
چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە